Punjab Vi[illegible] Sabha
Debates

14th October, 1965

Vol. II—No. 4

OFFICIAL REPORT

CONTENTS

Thursday, the 14th October, 1965

Punjab Vidhan Sabha Secretariat, Chandigarh.

Price: Price : Rs. 0.05 Paise

ERRATA

TO

PUNJAB VIDHAN SABHA DEBATES, VOL. II, No. 4, DATED THE 14TH OCTOBER, 1965.

Read	*For*	*Page*	*Line*
Roadways	Roadwys	(4)7	16
Shri Mehar Singh	Shri Mehra Singh	(4)22	S. No. 33, col. 2.
Operation	peration	(4)26	Heading, col. 4.
WRITTEN	RITTEN	(4)31	Heading
Delete the word 'W' before the word '(b)'		(4)31	1
desirability	desirabiiity	(4)37	3 from below
rate	fate	(4)38	18 from below
*Unstarred	Unstarred	(4)40	3 from below
inadvertently	inadentantly	(4)56	7
rescinded	recinded	(4)62	6

Note:—*Printed at page 358 of Annexure to P.V.S. Debates, Vol. I, No. 41, dated the 28th April, 1965. (4)40 Footnote

Last 19 lines printed at page (4)41 to be read at the end of page (4)40 (4)40

PUNJAB VIDHAN SABHA

Thursday, the 14th October, 1965

The Vidhan Sabha met in the Assembly Chamber, Vidhan Bhawan, Sector-1, Chandigarh, at 9.00 A.M. of the clock. Mr. Speaker (Shri Harbans Lal) in the Chair.

STARRED QUESTIONS AND ANSWERS

Cars allotted out of State Quota

***8533 Chaudhri Darshan Singh** (put by Sardar Gurcharan Singh) Will the Minister for Transport and Elections be pleased to state—

(a) tne names of persons along with their addresses to whom cars were allotted out of the State Quota during the period from June, 1964 to September, 1965, together with the number of such cars and the make in the each case ;

(b) the procedure adopted for the allotment of the said cars.

Sardar Gurdial Singh Dhillon : (a) A list containing the requisite information is placed on the table of the House.

(b) The allotment was made on merits keeping in view the official icii and public purpose likely to be served in their cases.

Names of persons along with their address to whom cars were allotted out of the State priority quota during the period from 1st May, 1964 to 31st July, 1965.

Fiats—35

1. Shri H.C. Khanna, I.A.S.,
   Director, Public Relations, Punjab, Chandigarh.
2. Giani Kartar Singh, M.L.A.,
   Chandigarh.
3. Shri B.S. Grewal, I.C.S.,
   Financial Commissioner (T), Punjab, Chandigarh.
4. Shri Balinder Singh, I.A.S.,
   Deputy Commissioner, Hoshiarpur.
5. Shri Uggar Sain, P.C.M.S.,
   Civil Surgeon, Gurgaon.
6. Shri D.R. Verma, X.E.N.,
   Panchayati Raj, Public Works, Chandigarh.
7. Shri Jatinder Singh,
   Chief Engineer, Irrigation Works, Punjab, Chandigarh.
8. Shri P.A. Rohsa, I.P.S.,
   Senior Superintendent of P olice, Ferozepur.
9. Dr. P.N. Chuttani,
   Post-Graduate Institute, Chandigarh.
10. Dr. Santokh Singh Anand,
    Post-Graduate Institute, Chandigarh.
11. Shri S.K. Chhibber, I.A.S.,
    Home Secretary to Government, Punjab, Chandigarh.
12. Shri Des Raj, M.L.C., Chandigarh.
13. Miss. G.K. Guram, I.A.S.,
    Assistant Settlement Officer, Ambala.
14. Mrs. H.M. Dhillon,
    Circle Education Officer, Ambala.

Minister Transport and Elections]

15. Miss. P.K Banker, P.I.S. (I),
Deputy Director of Schools, Directorate of Industrial Training, Punjab, Chandigarh.
16. Shri Harpal Singh, I.P.S.,
Assistant Inspector General of Police (Traffic), Punjab, Chandigarh.
17. Shri Paramjit Singh, I.A.S.,
Director of Industries, Punjab, Chandigarh.
18. Shri R.S. Talwar, I.A.S.,
Commissioner, Industries and Supplies, Punjab, Chandigarh.
19. Dr. Ajmer Kaur, P.C.M.S.,
Women Civil Surgeon, Chandigarh.
20. Shri P.S. Multani, I.A.S.,
Deputy Secretary to Government, Punjab and Gold Control Officer, Punjab, Chandigarh.
21. Shri Fateh Singh Thakur,
Special Collector, Punjab, Chandigarh.
22. Shri Gurdit Singh, Joint Economic and Statistical Adviser, Punjab, Chandigarh.
23. Shri D.R. Single,
Chief Engineer, Public Health, Punjab, Chandigarh.
24. Shri K.C. Bedi,
Secretary, Punjab Vidhan Sabha, Chandigarh.
25. Shri J.S. Gill,
Superintending Engineer, P.W.D., B. & R., Amritsar.
26. Shri Lalitmohan Chowdhry,
Superintending Engineer, P.W.D., Public Health, Rohtak.
27. Shri Lachhman Singh Gill, M.L.A., Chandigarh.
28. Shri D.D. Khanna,
Chairman, Punjab Legislative Council, Chandigarh.
29. Shri Sewa Singh, P.C.S.,
Deputy Principal Secretary to Chief Minister, Punjab.
30. Mr. Justice I.D. Dua,
Punjab High Court, Chandigarh.
31. Mr. Justice Shamsher Bahadur,
Punjab High Court, Chandigarh.
32. Ch. Devi Lal, M.L.A.,
Room No. 17, M.L.A. Hostel, Chandigarh.
33. Smt. Prasani Devi, M.L.A.,
333, Gandhi Nagar, Rohtak.
34. Shri Darbari Lal Gupta,
Member, Public Service Commission, Punjab, Patiala.
35. Shri Ajmer Singh Harika,
Superintendent, Horticulture, Patiala.

mbassadors—

1. M/s Kirori Mal Trust, Bhiwani, district Hissar.
2. Fire Officer, Punjab, Chandigarh.
3. Chief Engineer, Punjab, P.W.D., B. & R., Patiala.
4. Revenue Department, Punjab, Chandigarh.
5. Transport Department, Punjab, Chandigarh.
6. Inspector General of Police, Punjab.
7. Shri Harbans Lal, Speaker, Punjab Vidhan Sabha, Chandigarh.
8. Dr. Gopi Chand Bhargava, Chairman, Punjab Khadigram Udyog Sangh, Chandigarh.
9. The Chief Secretary to Government, Punjab, Chandigarh.
10. The Director of Industries, Punjab, Chandigarh.
11. Director Social Welfare, Punjab, Chandigarh.
12. The Director, Industrial Training Punjab, Chandigarh.
13. Excise and Taxation Department, Patiala.
14. Punjab Agricultural University, Ludhiana.
15 Shri Kartar Singh, Director, Land Records, Punjab.
16. Dr. Sohan Singh, Civil Surgeon, Hissar.
17. Dr. Baldev Parkash, M.L.A., Amritsar.
18. Shri Kundan Lal Ahuja, M.L.C., Chandigarh.
19. Chief Organisor, Radio Rural Forum, Punjab, Chandigarh.
20. Land Development and Seed Corporation, Chandigarh.
21. Shri C.L. Khanna, Superintending Engineer, Nangal.
22. Shri B.N. Gupta, Superintending Engineer, P.W.D., B & R., Sirsa, district Hissar.

23. Shri Jagdish Singh, Chief Medical Officer, Simla.
24. Shri Ravinder Nath, Hony. Advisor, Export Trade, Punjab.
25. Ch. Sri Chand, M.L.A., Rohtak.
26. Shri Balkrishan, Superintending Engineer, Jullundur Circle, Jullundur.
27. Shri Bishan Singh, Principal, Khalsa College, Amritsar.
28. Shri B.S. Randhawa, Divisional Agricultural Production Officer, Patiala.
29. Provincial Transport Controller, Punjab, Chandigarh.
30. Labour Commissioner, Punjab, Chandigarh.
31. Chief Engineer, Punjab P.W.D. B. & R. Branch, Patiala.
32. Shri Jaspal Singh, Additional Director of Consolidation, Punjab, Chandigarh.
33. Shri Jaswant Singh Dhillon, Joint Economic and Statistical Advisor, Punjab, Chandigarh.
34. Mrs. Kaushalya Atma Ram, Professor of English, Government College for Women, Chandigarh.
35. Shri Brish Bhan, M.L.A., Chandigarh.

Standards—35

1. Major J.S. Sekhon, Assistant Director, N.C.C., Punjab, Chandigarh.
2. Shri H.S. Ahluwalia, P.C.S., Sub-Judge 1st Class, Ambala.
3. Shri H.D. Bansal, I.A.S., District Relief Officer, Rewari.
4. Miss. Harbans Bahry, Medical Superintendent, Prince of Wales Zanana Hospital, Amritsar.
5. Shri Harjit Singh, Superintendent of Police, Patiala.
6. Shri Tarlok Singh Commandant, 35th Bn. P.A.P., Jullundur Cantt.
7. Shri S.S. Brar, Commandant and Superintendent of Police, Jullundur Cantt.
8. Shri Gurbaksh Lal Kamra, Assistant Professor, Medical College, Rohtak.
9. Shri S.L. Khosla, Assistant Director, Health Services, Punjab, Chandigarh.
10. Shri P.C. Dutta, Retd. Director of Health Services, Punjab, Chandigarh.
11. Shri P.N. Thapar, I.C.S. (Retd.), Vice-Chancellor, Punjab Agricultural University, Chandigarh.
12. Shri V.T. Dhameja, Architect, Department of Architecture, Patiala.
13. Mrs. D.S. Sharma, Post-Graduate Medical Education and Research Institute, Chandigarh.
14. Shri S.L. Kapur, Joint Excise and Taxation Commissioner, Punjab, Patiala.
15. Smt. Jaswant Kaur, Principal, Government College for Women, Gurgaon.
16. Dr. S.S. Sandhu, Assistant Radiologist, Rajindera Hospital, Patiala.
17. Dr. (Mrs.) P. Talwar, Tutor in Meteorology, Post-Graduate Medical Education and Research Institute, Chandigarh.
18. Shri Gian Chand, S.D.O., (Civil), Jhajjar, district, Rohtak.
19. Dr. I.S. Uppal, Research Officer, P.W.D., B. & R., Chandigarh.
20. Dr. Kuldip Singh Assistant Professor of Surgery, Post-Graduate Medical Education and Research Institute, Chandigarh.
21. Dr. Ishar Dyal Singh, Professor and Head of Department of Physiology Medical College, Patiala.
22. Shri M.R. Sikka, Assistant Legal Remembrancer and Under-Secretary to Government, Punjab, Law Department, Chandigarh.
23. Dr. J.S. Gupta, Eye Specialist, Post-Graduate Medical Education Research Institute, Chandigarh.
24. Dr. Satya Dev Paul, Assistant Director, Post-Graduate Medical Education and Research Institute, Chandigarh.
25. Dr. N.N. Wig, Assistant Professor, Post-Graduate Medical Education and Research Institute, Chandigarh.
26. Kurukshetra University, Kurukshetra.
27. Shri K.L. Jagga, Assistant Advocate-General, Punjab, Chandigarh.
28. Shri Joginder Singh, Deputy Commissioner, Gurdaspur.

29 to 35. Seven Standard Cars have not so far been released by the manufacturers. The Controller of Cars, Government of India, New Delhi, has been approached to arrange release thereof immediately after which the same would be allocated

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਲੈਜਿਸ ਲੇਟਰਜ਼ ਲਈ ਕਾਰ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀ ਮੈਰਿਟ ਅਤੇ ਕਰਾਈਟੀਰੀਆ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ

ਮੰਤਰੀ : ਪਹਿਲੇ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਪੈਂਡਿੰਗ ਹੈ, ਕੀ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਰ ਰਖਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸਫਰ ਕਰਨ ਦਾ ਡਿਸਟੈਂਸ ਕਿੰਨਾ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਾਰ ਰਖਦਾ ਸੀ, ਅਜੇ ਵੀ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਕਾਰ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ੀ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੋਂ ਪੈਂਡਿਗ ਹੈ। ਮੈਂ ਦੂਰ ਤੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕਾਰ ਅਫੋਰਡ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ੀ ਤੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਗ਼ੌਰ ਹੋਇਆ।

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਬਾਰੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਦਸ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਲੈਜਿਸ-ਲੇਟਰਜ਼ ਨੂੰ ਕਾਰ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਇਹ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿਸਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਰ ਅਲਾਟ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਮੈਂ ਵੀ ਕਾਰ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਲੇਟ ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਦੇ ਨਾਲ ਝਗੜਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਕਾਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨੰਬਰ ਆਇਆ, ਮੈਂ ਵਜ਼ੀਰ ਬਣ ਚੁਕਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਟਰਨ ਫੋਰਗੋ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਸੰਨੀ ਦੇਵੀ ਦਾ ਨੰਬਰ ਆਇਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਰ ਅਲਾਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਮੈਰਿਟ ਉਤੇ ਹੀ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਕੰਸਿਡਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਮੈਰਿਟ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਉਸ ਵਿਚ ਵੀ ਲੈਜਿਸਲੇਟਰਜ਼ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਡਿਸਕ੍ਰਿਮੀਨੇਸ਼ਨ ਰਖੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਆਦਮੀ ਪਹਿਲੇ ਕਾਰ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਬਲਿਕ ਡਿਊਟੀਜ਼ ਲਈ ਕਾਰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਕੀ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਕਰਾਈਟੀਰੀਆ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ?

ਮੰਤਰੀ : ਕੋਟੇ ਦਾ 60 ਫੀ ਸਦੀ ਮੋਟਰ ਵਹੀਕਲ ਬੋਰਡ ਕਾਰਾਂ ਅਲਾਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਦਾ 40 ਫੀ ਸਦੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਆਫੀਸ਼ਿਅਲ ਪਰਪਜ਼ ਵੀ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

श्री बलरामजी दास टण्डन : क्या वजीर साहिब बताने की कृपा करेंगे कि आफिश्यलज़ और नान आफिश्यलज़ के दरमियान कारें अलाट करते वक्त क्या रेशो रखी जाती है।

मंत्री : कोटे का 60 प्रति शत मोटर वहीकल बोर्ड अलाट करता है। इस तरह से दो या ढाई कारें आती हैं। इस के लिए मरीज़ 200 होता है। यक अनार, सद बीमार वाली बात है। जब पिछली अलाटमैंट होने लगी तो एक हाई कोर्ट के जज साहिब ने कहा कि वह मुझे मिलना चाहते हैं। मैं ने मुनासिब समझा कि हाई कोर्ट के जज मेरे पीछे २ न फिरें और उस को एक कार अलाट कर दी। बाकी जजों की अर्जियां पैंडिंग पड़ी हुई ह और उन को कारें मैरिटस पर ही दी जाएंगी। मेरे मिनिस्टर बनने से पहले जो अलाटमैंट हुई, उस की ज़िम्मे दारी मेरे ऊपर डायरैक्टली नहीं आती लेकिन अगर माननीय सदस्य जो कुछ भी पूछेंगे, मैं बताने के लिये तैयार हूं।

श्री रामधारी बालमीकि : श्रीमती प्रसन्नी देवी की ढिल्लों गोत्र में शादी हुई है। क्या वजीर साहिब बताएंगे कि इस गोत्र को तरजीह देते हुए उसे पहले कार दे दी गई।

मंत्री : यह ठीक है कि उस की शादी ढिल्लों गोत्र में हुई है। मेरे लिए यह कोई खास बात नहीं है। मैं ऐसी बातों का ख्याल नहीं करता हूं और न ही कभी सोचा ही है। मैं माननीय सदस्यों को कहूंगा कि वह भी इस तरह का ख्याल न करें (हंसी)।

पंडित चिरंजी लाल शर्मा : क्या वज़ीर साहिब फरमाएंगे कि सरकार ने कारों को अलाट करने के लिये क्या क्राइटीरिया अडाप्ट किया है।

मंत्री : इस के बारे में मैं ने पहले ही अर्ज कर दी है। लिस्ट भी दी हुई है और उस को माननीय सदस्य पढ़ लें। जहां तक आफिश्यल्ज का ताल्लुक है यह पहले देखा जाता है कि उस के पास स्टाफ कार है। अगर उस का स्टाफ कार से काम चल सकता है तो उस को कार अलाट नहीं की जाती। उस की कार लिए हुए 5 साल हो चुके हैं और अगर वह एक्सीडट से खराब हो गई हो तो उसे कम्पनी से इस के बारे में सर्टीफिकेट लेना होता है। इस तरह से बहुत सारी शर्तें रखी हुई हैं। यह काम मोटर व्हीकल बोर्ड करता है।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਐਂਬੈਸਡਰ, ਫੀਅਟ ਅਤੇ ਸਟੈਂਡਰਡ ਕਾਰ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀ ਕਰਾਈਟੀਰੀਆ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਾਜ਼ਕ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਸਟੈਂਡਰਡ ਕਾਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਚੌਧਰੀ ਦੇਵੀ ਲਾਲ ਜਿਹੜੇ 4 ਪਹਿਰ ਕਾਰ ਵਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਂਬੈਸੇਡਰ ਕਾਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਫੀਅਟ ਕਾਰਾਂ 1, 2 ਹੀ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਹੋਰ ਮੇਕ ਦੀ ਕਾਰ ਦੇ ਕੇ ਗ਼ਲਤ ਬਿਆਨੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ?

ਮੰਤਰੀ : ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਜਦੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਮੇਕ ਦੀ ਕਾਰ ਆਫਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਛਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ।

श्री मंगल सेन : वजीर साहिब ने जवाब देते हुए कहा कि कार अलाट करते समय जिस्म की डैलीकैसी भी देखी जाती है। मैं वजीर साहिब से पूछना चाहता हूं कि बहन को फीयट कार क्यों दी गई और उस को नम्बर एक वाली क्यों नहीं दी गई ?

मंत्री : उस हिसाब से, डाक्टर साहिब मैं आप को ट्रक्क देने के लिये तैयार हूं।

Instructions issued to Transport Concerns to carry Children to Schools Free of Charge

***8585 Chaudhri Dal Singh :** Will the Minister for Transport and Elections be pleased to state—

(a) whether the Government has issued any instructions to the Transport concerns in the State directing them to carry school going students free of charge, from their residences to the school and back ;

(b) if the reply to part (a) above be in affirmative, whether it has come to the notice of the Government that certain conductors/ drivers of buses specially of the P.R.T.C. do not comply with the said instructions ; if so, the action, if any, taken or proposed to be taken against them.

Sardar Gurdial Singh Dhillon : (a) Yes.

(b) Some complaints have been received. Strict instructions have been issued to all General Managers, Punjab Roadways and also of both the Corporations and the Secretaries, Regional Transport Authorities, for the enforcement of Government orders.

Pandit Chiranji Lal Sharma : May I ask the hon. Transport and Elections Minister if he would consider the desirability of making it a penal and cognizable offence if the Transport concerns refuse to carry school going children free of charge ?

मंत्री : पंडित जी अगर आप मुझे मिलें तो मैं आप को बताऊं कि किन मुश्किलात से हम इतना भी कर सके हैं। डीपार्टमैंट को इतनी मुश्किलात का सामना करना पड़ा है कि जो ब्यान नहीं की जा सकतीं। हम ने इतना कर दिया है कि जितनी भी सरप्लस कपैसीटी अलाउड थी वह सब चिलडरन के लिये रख दी जहां जहां भी ड्राईवरों और कन्डक्टरों के खिलाफ शिकायतें आईं जो एक्शन उन के खिलाफ लिया जा सकता था वह लिया, दो चार को तो सस्पैंड भी किया जिस से किसी हद तक बात ठीक हो गई। लेकिन मुश्किल यह है कि बस को एक जगह पर खड़ा नहीं करना पड़ता। अगर आप भी बस में सवार हों तो बार बार खड़ा होना आप को भी पसंद नहीं होगा। इस से तबीयत उक्ता जाती है। अब मैं ने एजुकेशन मिनिस्टर साहिब से बात की है कि एक ही जगह पर शैड बना दिये जाएं वहां से सब बच्चों को कुलैक्ट कर लिया जाया करेगा और बस को बार बार खड़ा नहीं करना पड़ेगा।

श्री फतह चन्द विज : क्या ट्रांस्पोर्ट मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि क्या उन के नोटिस में यह बात आई है कि जब ड्राईवर और कंडक्टरों से पूछा जाता है कि तुम बच्चों को क्यों नहीं बैठाते तो वह कहते हैं कि बच्चों के पास एडंटीफिकेशन कार्ड नहीं हैं और जब हम इन को बैठा लेते हैं तो रास्ते में एक्साईज़ वाले और ट्रैफिक वाले हमारा चालान कर देते हैं और जुर्माना हमें अपनी जेब में से देना पड़ता है। क्या यह बात उन के नोटिस में आई है?

मंत्री : शुरू शुरू में यह तकलीफात पेश आई थीं। अब हम ने अपनी इंस्ट्रक्शन्ज अमैंड कर दी हैं। एजुकेशन डीपार्टमैंट की तरफ से हिदायात जारी कर दी गई है कि बच्चे के पास केवल एक यही सर्टिफीकेट अपने क्लास टीचर का होना चाहिए कि वह फलां फलां स्कूल का विद्यार्थी है बस और किसी चीज़ की ज़रूरत नहीं है।

श्री मंगल सेन : क्या ट्रांस्पोर्ट मिनिस्टर साहिब फरमायंगे कि जिस तरह से पंजाब रोडवेज़ और पैप्सू रोडवेज़ वालों को हिदायात जारी की हुई हैं इस तरह से प्राइवेट औप्रेटर्ज को भी हिदायात जारी की हुई हैं कि वे भी बच्चों को बसों में बैठा लिया करें? और क्या वे कोआप्रेट कर रहे हैं?

मंत्री : प्राईवेट औप्रेटरों ने बहुत कोआप्रेट किया है। मैं ने उन को इनडायरैक्टली कह दिया था कि यह चीज़ चल रही है आप भी इस काम में हमारे साथ कोआप्रेट करें तभी हम आप की सर्विसिज़ रैकगनाईज़ करेंगे। नतीजा यह हुआ कि बहुत सी कम्पनीज़ वाले तो रोडवेज वालों से भी ज्यादा कोआप्रेट कर रहे हैं।

पंडित चिरंजी लाल शर्मा : क्या मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि बड़ी बस हो फुल कैपैसिटी की तो इस बिना पर इनकार कर सकते हैं कि साहिब बस भरी हुई है हम नहीं बैठाएंगे।

मंत्री : अब आवर्ज़ फिक्स कर दिये हैं और बहुत शार्ट इन्टरवल के बाद दूसरी बस आ जाती है। पहले तो बच्चे सारा दिन ही चढ़ते रहते थे। हां, लांग रूट वालों के लिये मुश्किल होती है। हम ने कोशिश की है कि उन को मजबूर न किया जाए लेकिन वे भी बच्चों को बैठा ही लेते हैं।

पंडित लाल चन्द प्रार्थी : क्या मिनिस्टर साहिब बताने की कृपा करेंगे कि मंडी और कुल्लू में तो हिमाचल प्रदेश और मण्डी-कुल्लू रोड ट्रांस्पोर्ट कारपोरेशन चलती है क्या उन को भी इस तरह की हिदायात दी गई हैं ?

मंत्री : उन को भी डायरेक्ट हिदायात दी गई हैं कि पांच मील की लिमिट के अन्दर वह ज़रूर बच्चों को बैठा लिया करें ।

श्री बनवारी लाल : अभी अभी मिनिस्टर साहिब ने बताया है कि प्राइवेट ओप्रेटर्ज़ को भी इन्स्ट्रक्शन्ज दे दी हैं । मैं पूछना चाहता हूं कि अगर कोई प्राईवेट ओप्रेटर हिदायात को कैरी आउट नहीं करता तो उन के खिलाफ क्या एक्शन लिया जाता है ?

मंत्री : उन को औफिशियली इन्स्ट्रक्शन्ज़ नहीं भेजी, बुला कर रिक्वेस्ट कर दी है कि अगर वे कोआप्रेट नहीं करेंगे तो हम भी उन के साथ कोआप्रेट नहीं करेंगे, सीधी बात है ।

ਸਰਦਾਰ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ : ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕਾਰਡ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਟਾਈਮ ਵੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਬਸ ਵਿਚ ਜਗ੍ਹਾ ਵੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਡ੍ਰਾਈਵਰ ਅਤੇ ਕੰਡਕਟਰ ਨਾ ਬਿਠਾਉਣ ਤਾਂ ਕੀ ਇਲਾਜ ਹੋਵੇਗਾ ?

ਮੰਤਰੀ : ਜੇਕਰ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਕੋਈ ਮਿਸਾਲ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਲਿਆਉਗੇ ਤਾਂ ਜੋ ਇਲਾਜ ਕਹੋਗੇ ਕਰਾਂਗੇ ।

Punjab Roadwys Bus Stand at Nangal Township

***8601 Shri Surinder Nath Gautam :** Will the Minister for Transport and Elections be pleased to state the total amount sanctioned for the construction of Punjab Roadways Bus Stand at Nangal Township together with the reasons for not taking the construction work in hand ?

Sardar Gurdial Singh Dhillon: Rs 1,52,650. The construction work has not been taken in hand so far due to the following reasons :—

(i) The site had to be levelled.

(ii) The estimates were revised by the Chief Engineer, P.W.D., B.& R., Patiala, to make provision for shops, increase in paved area etc.

(iii) The question of provision of a Tourist Reception Centre at the Bus Stand remained under correspondence with the Department of Tourism.

श्री सुरेन्द्र नाथ गौतम: वज़ीर साहिब ने बताया है कि 1, 52, 650 रुपया बिल्डिंग्ज़ के लिये मंजूर किया है और साथ ही यह भी बताया है कि एस्टीमेट चीफ इंजीनियरज़ को भेजे हुए हैं । मैं यह दरयाफत करना चाहता हूं कि यह एस्टीमेट इस साल के लिये मंजूर किये हैं और क्या चीफ इन्जीनियरज़ को रीमाईंडर दिया है और अगर दिया है तो कब दिया है ?

मंत्री : जहां तक नंगल के बस अड्डे का सम्बन्ध है मुझे मैम्बर साहिब के सामने अफसोस से कहना पड़ता है कि उस में डीले हुई है । उस के कई कारण थे, पहले तो लेवलिंग के बारे में बात थी जब वह ठीक हुई तो टूरिज़िम वालों ने कहा कि हमें रीसेपशन रूम चाहिए, उस की प्लान की इन्तजार होती रही । जब प्लान आया तो कहने लगे कि हमें उस की ज़रूरत नहीं रही । अब दोबारा हो रही है । लेकिन अब एमर्जेंसी लागू हो गई है । मैं कोशिश करूंगा कि जैसे का जैसे उन्हों ने भेजा है वैसे ही बन जाए । अगर कोई और प्रोपोज़ल आई तो बता दी जाएगी । एक और बात फंडज़ की थी ।

[Minister for Transport and Elections]

The funds sanctioned for the land and the building for the current financial year have been reduced approximately by 40 per cent due to national emergency. अब आप बताएं कि हम क्या करें।

श्री सुरेन्द्र नाथ गौतम : क्या यह चीज़ मिनिस्टर साहिब के नोटिस में है कि जिस वक्त प्राईवेट लारी वालों को पता लगा कि नंगल में रोडवेज़ का अड्डा बन रहा है तो उन्होंने ऐसी कोई बिल्डिंग मुसाफिरों के लिये बनानी बंद कर दी, जिस का नतीजा यह हुआ कि अब कोई भी जगह मुसाफिरों के लिये गर्मी में आराम करने के लिये नहीं है ?

मंत्री : मैं अभी आप को जबाब नहीं दे सकता, मैं चाहता हूं कि हलका के मैम्बर साहिबान मेरे साथ वहां आन दी स्पाट चलें, चीफ इंजीनियर भी साथ होंगे तो मौके पर जो आलटरनेटिव अरेंजमैंटस हो सकेंगे देख लेंगे। अब कट भी तो हो गई है इस लिये इस तरह ही कोई हल निकल सकता है ।

श्री मंगल सेन : आप ने अभी अफसोस जाहिर किया है कि कुछ कारणों से यह काम रुकता चला गया, चालीस फीसदी पैसे कम हो गए....

श्री अध्यक्ष : जवाब तो आ गया, सवाल कीजिए। (The reply has come, let the hon. Member put his Supplementary Question.)

श्री मंगल सेन : कर रहा हूं जी, ज़रा इन की याद ताज़ा कर रहा था। तो क्या वह बताएंगे कि इन मुश्किलात और अड़चनों के बावजूद इस की कन्स्ट्रक्शन कब तक पूरी हो जाएगी ?

मंत्री : मेरे महकमे से जो जवाब आया है उस में कट लगाने वाली बात भी लिखी है।

The Department is however very keen to provide modern Bus-Stand with the latest amenities at Nangal as early as possible.

अब आप ही देख लीजिए कि कैसे किया जाए। ज़रा हमले से आराम हो जाए तो कर देंगे।

श्री बनवारी लाल: क्या मंत्री महोदय बताने की कृपा करेंगे कि रोड़वेज के बस स्टेंड बनाने का क्या क्रायटीरिया है ? महेन्द्रगढ़ में न बनाने का क्या कारण है ?

Mr. Speaker: This does not arise.

श्री लाल चन्द प्रार्थी : क्या मंत्री महोदय बताने की कृपा करेंगे कि भाखड़े की इतनी ज्यादा अहमियत होने के बावजूद इस बसस्टेंड की रकम में कट लगाने के क्या कारण हैं ?

मंत्री : मैं आप को यकीन दिलाता हूं कि हम इस कट को किसी दूसरे सोर्स से लेकर पूरा करने की कोशिश करेंगे, बात चल रही है पूरी हो गई तो आप को बता दी जायगी।

श्री अध्यक्ष : नैक्सट क्वैस्चन प्लीज़। (Next question please.)

श्री बनवारी लाल : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर। यह तो ठीक है कि इस सवाल से महेन्द्रगढ़ का ताल्लुक नहीं है मगर यह क्राइटीरिया तो बताएं।

Mr. Speaker : It is no point of order. (*Interruptions*)

Rural Electrification

***8379. Comrade Ram Chandra :** Will the Minister for Transport Elections be pleased to state—

(a) the total amount proposed to be spent on rural electrificaiont in the State during the year 1965-66 ;

(b) the amount actually placed at the disposal of the Electricity Board for the said purpose up-to-date ;

(c) the amount actually utilised by the said Board up-to-date an the number of villages electrified during the current year, district-wise, up-to-date ?

Sardar Gurdial Singh Dhillon : (a) and (b), 50 lakhs.

(c) About Rupees 10 lacs. The District-wise list showing the names of villages electrified up to July, 1965, is at Annexure 'A'.

ANNEXURE 'A'

Satement showing Towns/Villages Electrified during current financial year ending July, 1965, on District-wise Basis

Serial No.	District	Towns/ Villages Electrified
1	Simla	2
2	Ambala	7
3	Luhdhiana	2
4	Bhatinda	1
5	Karnal	7
6	Hissar	2
7	Rohtak	1
8	Hoshiarpur	3
9	Gurdaspur	3
	Total	28

कामरेड राम चन्द्र : क्या मैं वज़ीर साहिब से दरियाफत कर सकता हूं कि 50 लाख की रकम तो सारे प्रान्त के लिये मन्जूर हुई है मगर जो काम हुआ है वह सिर्फ नौ ज़िलों में ही हुआ है क्या वह बताएंगे कि जो बाकी का रुपया है वह दूसरे ज़िलों में भी इस काम पर खर्च किया जाएगा ?

मंत्री : कामरेड जी, इस में जो ओरिजनल प्लैन थीं नए गांव को लेने की वह बिल्कुल ड्राप कर दी गई है क्योंकि फंड नहीं मिले । लेकिन 15 हज़ार के करीब जो ट्यूबवैल्ज़ हैं उन में से हम कोशिश करेंगे कि इस फिनांशल इयर में कोई 11, 12 हज़ार ट्यूबवैलज़ को कुनैक्शन दिया जा सके । पैसे की कमी थी तीन करोड़ से एक करोड़ रह गया अब उम्मीद है बल्कि वादा भी हो गया है कि एक करोड़ और मिल जाएगा । इस में नए विलेजिज के अलावा और तरह के भी कनैक्शन शामिल हैं । जो भी हो सकेगा करेंगे और आप को यकीन दिलाता हूं कि हिली एरियाज़ को थोड़ी बहुत प्रेस ज़रूर दी जायगी ।

Sardar Balwant Singh : Sir, may I know from the Election and Transport Minister that in view of the fact that the State Electricity Board have surplus electricity with them, are the Government finding some ways and means to tap more resources so that surplus electricity could be utilised in electrifying maximum number of villages in minimum period ?

मंत्री: सब कुछ है लेकिन पैसा नहीं है यह मुश्किल है । मैं सोचता हूं कि अगर ओरिजनल ऐस्टीमेट रहते तो सरप्लस बिजली और सारे गांव का इन्तजाम हो जाता । मैं ने पिछली दफा एक कान्फ्रेंस अटैंड की थी तो देखा कि रूरल इलैक्ट्रीफीकेशन टोटल बजट का सिर्फ चार फीसदी था ।

Pandit Chiranji Lal Sharma : May I ask the hon. Transport and Election Minister if the Government would consider the desirability of giving connections or electrifying those villages where only three or four poles are needed for electrification of the villages ?

मंत्री : वह तो आप को पहले भी इनफरमैशन दी है कि जो पाकिट में बिल्लेजिज़ रह जाएं यानी जिन के इर्द गिर्द बिजली चली जाए तो जो गांव लाइन से पांच मील के फासले पर होंगे उन को बिजली दी जायगी ।

चौधरी दल सिंह : क्या यह बात गवर्नमैंट के इल्म में है कि इन ऐमरजैंसी के दिनों में भी जब तक महकमा के कर्मचारी को कुछ मिल न जाए तब तक ट्यूबवैल के लिये भी कनैक्शन नहीं मिलता ?

मंत्री : कम से कम जब तक मैं यहां पर बैठा हूं मैं किसी भी कर्मचारी को दुराचारी नहीं होने दूंगा । अगर आप कोई केस मेरे नोटिस में लायेंगे तो आप को यकीन दिलाता हूं कि आन दी स्पाट ऐक्शन लूंगा ।

कामरेड राम प्यारा : इन्होंने बताया है कि यह 50 लाख रुपया खर्च करना चाहते हैं और 50 लाख बोर्ड की डिस्पोज़ल पर है । 6 महीने गुज़र गए हैं तो क्या यह बताएंगे कि अब तक सिर्फ 10 लाख से ज्यादा क्यों खर्च नहीं हुआ ?

मंत्री : स्कीम्ज़ ड्राप कर दी गईं । यह जो 50 लाख भी खर्च करना है इस पर भी कई तरह की कन्डीशन्ज़ हैं कि इस तरह के कनैक्शन हों, यह हो वह हो । यह काम तो करोड़ों से चलना है मगर यह जो 50 लाख है यह एग्रीकल्चर बलाक्स के लिये है, प्रोडक्शन बढ़ाने के लिये ट्यूबवैल लगाने के लिये है इस तरह की कई बातें हैं ।

बाबू बचन सिंह : क्या वज़ीर साहिब बताएंगे कि जो सरकुलर लैटर मैम्बर्ज़ को पाक्टिस के सिलसिले में भेजा है और जिन मैम्बर्ज ने ऐसी पाकिट्स के बारे में वाकफियत दी है उन पाक्टिस में कितनी देर में बिजली चली जायगी ?

मंत्री : वह पाकिटस बारे बात तो मैं ने कर दी लेकिन उसके बाद बजट में कट लग गया लेकिन मैं इस बात पर बज़िद हूं कि कहीं से बोर्ड पैसा ले लेकिन बोर्ड इन पाकिटस को ज़रूर पूरा करे । (विघ्न)

चौधरी नेत राम : क्या मंत्री महोदय बताने की कृपा करेंगे कि मौजूदा बजट की स्कीमज़ के तहत जिन गांवों को बिजली दी जाएगी उन के बाद और कितने गांव बाकी रह जाएंगे ?

मंत्री : अभी तो उन गांवों में बिजली जाने का सवाल नहीं है, जब यह सवाल आयेगा तो आप को बताया जायेगा ।

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਟਸ ਵਿਚ ਵੀ ਬਿਜਲੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇਗੀ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਸਕੀਮ ਪਾਕਿਟ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗੀ । ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 5 ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਲੁਧਿਆਨਾ ਐਡਮਿਨਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਗਲ ਹੋਈ । ਉਥੇ ਤਿੰਨ ਐਕਸ. ਈ. ਐਨ. ਵੀ ਸਨ.........

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਪੀਚ ਨਾ ਕਰੋ। (Please do not make a speech.)

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਟਾਂ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਪਰ ਜਿਹੜੀ ਮੀਟਿੰਗ ਲੁਧਿਆਨਾ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਐਡਵਾਇਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਹੋਈ ਸੀ ਉਸ ਵਿਚ ਇਨਜੀਨੀਅਰਜ਼ ਵੀ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੇ. ਵੀ. ਤੋਂ ਪੰਜ ਮੀਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਗਲ ਤਾਂ ਗ਼ਲਤ ਹੈ । ਮਸੇ ਇਕ ਫਰਲਾਂਗ ਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਬਿਜਲੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਟਯੂਬਵੈਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਇਦ ਨਾ ਦੇ ਸਕੀਏ ਤਾਂ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਨਜੀਨੀਅਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਖੁਲੀ ਛੁਟੀ ਹੈ ਤੇ ਜੇਕਰ ਮਨਿਸਟਰ ਦੀ ਮੰਨਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ । ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਇਲੈਕਟ੍ਰਿਸਿਟੀ ਬੋਰਡ ਦਾ ਤਅੱਲੁਕ ਹੈ ਉਹ ਅਟਾਨੋਮਸ ਬਾਡੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਇਕ ਜਾਂ ਦੋ ਪਾਕਟਾਂ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਟਯੂਬ ਵੈਲਾਂ ਦੀਆਂ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਫਾਰਮੈਲਿਟੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਿਜਲੀ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

श्री सागर राम गुप्ता: पिछले दिनों सरकार की पालेसी अनाऊंस हुई थी और अखबारों में भी आई थी कि जहां पर ड्रिंकिंग वाटर की कमी है वहां पर बिजली पहले दी जाएगी तो क्या उस पालिसी को अमली जामा पहनाया जाएगा ?

मंत्री : समरी पालेसी और कमिटमेंट पूरी की जाएगी अगर पैसा मिल गया, तो ।

चौधरी रन सिंह : क्या मन्त्री महोदय बताएंगे कि क़हीं पर तो छोटे छोटे गांव हैं जहां कि इलैक्ट्रीफिकेशन हो गई है और दूसरी तरफ कई ऐसे गांव हैं जिन की आबादी 10 हज़ार तक है मगर अब तक उन्हें बिजली नहीं दी गई तो क्या सरकार ऐसे इलाकों को प्रेफरेंस देने को तैयार है ?

मंत्री : मैं माननीय मैम्बर को यकीन दिलाता हूं कि पंजाब गवर्नमैंट की तरफ से रूरल इलैकट्रीफिकेशन की स्कीम पूरी है और ख्याल था कि प्लानिंग कमीशन की तरफ से पैसा मिलेगा लेकिन पैसा न मिलने के कारण काम स्टैंड स्टिल है और यह फैसला पहले ही मौजूद है कि जिन इलाकों में बिजली पहले कम गई थी उन की परसन्टेज बाकी के इलाकों के बराबर कर दी जाए और इसकी सरकार कोशिश करेगी । जहां तक अमृतसर का सवाल था पाकिस्तान की बिजली काटने से वह बिजली वहीं पर दी जा सकती थी क्यों कि

[परिवहन तथा निर्वाचन]
दूसरी तरफ जा कर वह चल नहीं सकती थी इसी तरह जो बिजली उधर से निकलती है और आपकी तरफ से आती है वह आप की तरफ के इलाकों को ही दी जाएगी प्रोवाइडि फन्डज़ आर अवेलेबल।

श्री रला राम : क्या मंत्री महोदय बताने की कृपा करेंगे कि उन विलेजिज़ को जहां में से 11 के. वी. लाइन गुज़रती है बिजली दी जाएगी जैसा कि तलवाड़ा ?

मंत्री: कृपा तो करेंगे जैसा कि मैं ने पहले ही अर्ज़ किया है कि मैं आपको यकीन दिलाता हूं कि जहां से 11 के.वी. लाइन गुज़रती है और जो पाक्टस हैं और जहां पर एग्रीकल्चर प्रोडक्शन को बढ़ाने के लिये टयूबवेल लगाने की ज़रूरत है और जहां पर ड्रिंकिंग वाटर की फैसिलिटी के लिए ज़रूरत है बिजली दी जाएगी और प्राइरटी होगी प्रोवाइडिंग दी फंडज़ आर मेड अवेलेबल।

Mr. Speaker ; This does not arise

ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਵਿਲੇਜ ਇਲੈਕਟ੍ਰੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਸਟੇਟ ਇਲੈਕਟ੍ਰਿਸਿਟੀ ਬੋਰਡ ਦਾ ਰਵਈਆ ਹੈਲਪਫੁਲ ਹੈ ਜਾਂ ਅਬਸਟ੍ਰਕਟਿਵ ਹੈ ?

Minister : I have repeatedly stated, Sir, that everything is helpful. I may assure the honourable Member that we are doing our best in regard to rural electrification.

श्री फकीरिया : क्या वज़ीर साहिब बताएंगे कि नरवाना तहसील बहुत बैकवर्ड है और इस में जो दिहात हैं क्या इनको बिजली देने के सम्बन्ध में कारवाई की जाएगी और कब तक बिजली दे दी जाएगी ?

मंत्री : नरवाना का खास ख्याल रखा जाएगा।

चौधरी बालू राम : क्या वज़ीर साहिब बताएंगे कि इन्होंने जो पाक्टस का सिलसिला शुरू किया है और जिस के बारे में एक सरकूलर मेम्बरान को भेजा गया क्या यह ठीक है कि इस पर सरकार सीरियस न थी और यह एक तरह की एडवरटाइज़मेंट थी कि इस महकमें के नए इंचार्ज आ गए हैं और महिज़ लोगों को खुश करने के लिए ऐसा किया गया था ?

मंत्री: ऐसा ही समझ लीजिए आखिर कुछ न कुछ तो दिखाना ही होता है।

श्री मंगल सैन : आन ए प्वायंट आफ आर्डर सर। इस हाऊस में पिछले सेशन में जो इस महकमा के इन्चार्ज मन्त्री महोदय थे उन्हों ने फरमाया था कि हर टयूब वैल को बिजली दी जाएगी और आज छः महीने के बाद नए मंत्री दूसरा ही जवाब दे रहे हैं तो मैं आप का रूलिंग चाहता हूं कि मन्त्री एक समय एक बात करते हैं और दूसरे समय दूसरी बात करते हैं।

श्री अध्यक्ष : अगर कोई ऐसी बात प्रोसीडिन्गज़ में पिछली बार आई है तो आप मेरे नोटिस में लाएं।

(The hon. Member may please bring it to my notice if there is any such thing in the proceedings of the last Session.)

मंत्री : मेरी और पिछले मन्त्री दोनों की एक ही राए है और सलाह करके ही जवाब दिया गया है।

Allawalpur-Mohna Section Road

***8553. Shri Roop Lal Mehta :** Will the Minister for Public Works be pleased to state—

(a) the time by which the Allawalpur-Mohna Section of the road provided for in the Third Five-Year Plan is likely to be completed ;

(b) the reasons for stopping further construction work on the said road ;

(c) whether the Government propose to resume the construction of the said road, if so, when ?

Chaudhri Ranbir Singh : (a) The work on this road is likely to be completed in Fourth Five-Year Plan subject to availability of funds.

(b) The work has been suspended due to certain dispute about the alignment of this road ;

(c) The work will be resumed as soon as the alignment is finally decided.

श्री रूप लाल महता: क्या मंत्री महोदय यह बताने की कृपा करेंगे कि जैसा उन्हों ने पार्ट 'बी' के जवाब में बताया है कि इस सड़क को रोक दिया गया आया किसी का वहां पर कोई बाहमी झगड़ा था ?

मंत्री : इस में कुछ ऐसी जमीन आ रही थी जो इशतमाल में नहीं छोड़ी हुई थी इस बात पर ही जांच पड़ताल करने के लिये काम रोक लिया गया था ।

श्री रूप लाल महता : क्या मंत्री महोदय बताएंगे कि इस की क्या वजह है कि ज़िला गुड़गावां की सड़क को ही रोका गया है, और किसी इलाके में भी ऐसा नहीं हुआ है ।

मंत्री : यह महज़, गुड़गावां का सवाल ही नहीं है, सारी स्टेट के अन्दर ही सड़क के प्रोग्राम की रफतार ज़रूर धीमी रही है चूंकि लोगों को जो पैसा देना होता है वह नहीं मिलता है चूंकि जिन सड़कों का नाम योजना में आ जाता है उसके लिये लोग अपने हिस्से का पैसा नही देते और जिस सड़क के लिये लोग पैसा देते हैं उसका नाम योजना में नहीं होता।

लाला रूलिया राम : क्या मंत्री महोदय यह बात बताएंगे कि आया सरकार के पास कोई ऐसी स्कीम भी है जिसमें सरकार 250 रुपया लेकर 2–3 मील की जो ऐपरोच रोडज़ हैं उन को मुकम्मल कर दे ।

मंत्री : जहां तक छोटी छोटी सड़कों के बनाने की स्कीम है इस के लिये इस वक्त दो स्कीमें चल रही हैं एक तो विलेज कोआप्रेटिव स्कीम है जिस में लोगों को 25 प्रतिशत हिस्सा सारे खर्चे का देना होता है अगर मुफत ज़मीन व अर्थ वर्क खुद करते हैं तो इसके अलावा नकदी की शकल में भी कुछ न कुछ देना होता है । इसके इलावा कुछ और स्कीमज़ भी हैं । पहले सकीम के काम में जो देरी हो रही है उस की वजह यह है कि लोग अपना हिस्सा नकदी में नहीं देते जब तक वह अपने हिस्से का पैसा नहीं देते काम शुरू नहीं हो सकता ।

कंवर राम पाल सिंह : क्या मंत्री महोदय यह बताने की कृपा करेंगे कि ज़िला परिषद ने जिन सड़कों को ऐपरूव करके इनके पास भेजा है इनको कोआप्रेटिव स्कीम में लिया जा रहा है या इन को गवर्नमैंट बेसिज पर टेक अप किया जायेगा । इनको टेक अप करने में और कितना टाइम लगेगा ।

मंत्री : इन सड़कों के बनाने में पी० डब्लियू डी० का ताअल्लुक नहीं है। अगर उनका मतलब पी. डब्ल्यू डी. जिन सड़कों के बारे में जिला परिषद् की सिफारिश ले लेतीं है उन से है तो एसी सड़कें जैसे पी० डब्ल्यू डी० के पास फंडज आते जाते हैं वैसे बनाई जाती हैं।

श्री रूप लाल महत्ता : ऐपरोच रोडज़ पर जितना पैसा दूसरे जिलों में खर्च किया जाता है हमारे हरियाना के इलाके में इतना कम खर्च क्यों होता है ?

मंत्री : तीसरी 5 साला योजना के अन्दर जो अपरोच रोडज़ बननी थीं इस के लिये 30 लाख रुपये रखे गये थे मगर अभी तक इस में से महज़ 1,12,000 ही खर्च हो पाये हैं। सदन के सामने मेरी अर्ज़ है कि अब यह नीति अपनाई गई है कि जहां पर लोग 25 प्रतिशत हिस्सा नकदी व मुफत ज़मीन व मिट्टी डालने की मज़दूरी की शक्ल में दे देते हैं चाहे उनका नाम योजना में हो या न हो उस पर तुरन्त काम जारी किया जावे।

श्री अमर सिंह : मंत्री महोदय ने फरमाया है जहां ज़मीन मिले, अर्थ वर्क किया हो और थोड़ा पैसा भी दे दिया जाये तो काम बहुत जल्दी हो सकता है। मगर जहां पर ऐसा सब कुछ है वहां क्यों कुछ नहीं हुआ।

मंत्री : यह तो आप जानते ही हैं कि जब तक पैसे नहीं दिये जाते काम शुरू नहीं हो सकता। अब ऐसी नीति अपनाई है कि जो जैसे जैसे पैसा देते जाएं काम जल्द से जल्द शुरू किया जाए।

Construction of certain Roads in tehsil Palwal, district Gurgaon

***8554. Shri Roop Lal Mehta :** Will the Minister for Public Works be pleased to state whether the roads on which the earthwork has been completed, either by the Government or by the public, such as the Bamni Khera to Chandat road via Rasulpur and the road from Durgapur to Arwan in tehsil Palwal, district Gurgaon are likely to be completed in the near future, if so, the time by which such roads are likely to be completed ?

Chaudhri Ranbir Singh : Yes. The roads will be completed in accordance with the funds made available.

Sultanpur-Lodhi-Lohian Road

***8544. Sardar Balwant Singh :** Will the Minister for Public Works be pleased to state—

(a) whether the construction of the road between Sultanpur-Lodhi-Lohian was approved and sanctioned by the Government and funds provided for the same ;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative the date of sanction and provision of funds and the progress so far made on the construction of the said road ?

Chaudhri Ranbir Singh : (a) Yes.

(b) Scheme was administratively approved on 25th February, 1964. Provision of Rs 30,000 and Rs 50,000 was made during 1964-65 and 1965-66, respectively. The controvertial question of alignment is likely to be resolved shortly whereafter work will be taken in hand.

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ : ਜਨਾਬ ਆਲੀ, ਮੈਂ ਇਹ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕਦਰ ਦੀ ਪਲੈਨਿੰਗ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤਕ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਅਲਾਈਨਮੈਂਟ ਡੀਸਾਈਡ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਐਸਟੀਮੇਟਸ ਪਰੀਪੇਅਰ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਪਰ ਉਸ ਲਈ ਫੰਡਜ਼ ਦੀ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ਨ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ।

मंत्री : श्राम तौर पर यह होता है कि एक निशान देही को जिस को महकमा मुनासिब समझता है मनज़ूर कर दिया जाता है श्रौर उसके हिसाब खाते पर खंच को मद्देनज़र रखते हुए खर्च का श्रन्दाजा लगाया जाता है। मगर बाद में श्रगर कोई लोगों की तरफ से दरखास्त श्रा जाती है.....

सरदार गुरचर्ण सिंह : ऐसे कहो कि जब प्रेशर पड़ता है ।

मंत्री : यह तो श्राप कहें। मगर डैमोक्रेसी में बात सब की सुननी पड़ती है। कुछ लोग किसी श्रौर नुक्ता निगाह से कहते हैं कुछ श्रौर ख्याल से कहते हैं। इन सब की बातों को देख कर ही सही फैसला करना होता है।

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ : ਜਦੋਂ ਅਲਾਈਨਮੈਂਟ $2\frac{1}{2}$ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵਕਤ ਬਲਾਕ ਸੰਮਤੀ, ਜ਼ਿਲਾ ਪ੍ਰਿਸ਼ਦ ਅਤੇ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਡਾਂਵੈਲਪਮੈਂਟ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਰਿਪਰੈਜ਼ੈਂਟੇਟਿਵਜ਼ ਨੇ ਮੌਕਾ ਵੇਖ ਕੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ ?

मंत्री : जहां तक निशान देही का ताश्रलुक है इसके लिये कुछ तथ्यों को सामने रखना पड़ता है अगर पहली निशान दही ठीक न हो तो निशानदेही को बदलना ही पड़ता है। ब्लाक समिति या ज़िला परिषद् की चाहे कोई राये हो।

Chief Liaison Officer appointed at Delhi

***8381. Comrade Ram Chandra :** Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the details of the functions of the Chief Liaison Officer recently appointed by the Government at Delhi together with his qualifications for the post and his salary ;

(b) the details of other facilities provided to the said Officer ;

(c) the details of the staff attached with the Chief Liaison Officer and the expenditure incurred on the staff up-to-date ;

(d) the amount of rent so far paid for the accommodation in which the office of the said officer is located ?

Shri Ram Kishan : (a) to (d) A statement giving the required information is laid on the table of the House.

Statement

(a) (i) Broadly, he acts as an Agent of the Punjab Government at Delhi to expedite matters referred to the Government of India by the various Departments.

(ii) The present incumbent is a member of the I.C.S. with varied and long administrative experience.

(iii) Rs 3,000 per mensem.

No special pay or entertainment allowance or car allowance nor any facility beyond the pay of the officer has been provided.

(c) (i) Details of the staff :

Serial No.	Name of the post	Scale	Date of posting
1	One Senior Scale Stenographer ..	Rs 150—10—300	10th August, 1965
2	One Assistant ..	Rs 150—10—300	4th September, 1965
3	One Clerk ..	Rs 60—4—80/5—120/5—175	26th August, 1965
4	Two Peons ..	Rs 30—½—35	(1) 5th July, 1965 (2) 1st September, 1965

(ii) Rs 1,291·96 up to 30th September, 1965.

(d) Nil.

कामरेड राम चन्द्र : स्पीकर साहिब, श्री आर-पी० कपूर जो इतने दिन सस्पेंड रहे और उस दौरान उन्हें कुछ कांटे चुभे.....

श्री अध्यक्ष : आप स्पीच करने लगे । (The hon. Member has started making a speech.)

Comrade Ram Chandra : Sir, Mr. Kapur is a top-ranking I.C.S. Officer. I want to know whether he has been temporarily put on that job or the Government feels that the previous officers were not discharging their functions properly and it needed an officer of higher calibre ?

मुख्य मंत्री : श्री आर०पी०कपूर की लियाकत और उनके ऐडमिनिस्ट्रेटिव ऐक्सपीरियंस के बारे में कोई दो राए नहीं, वह निहायत काबिल आफिसर हैं। दिल्ली में हमारा एक लियाजों आफिसर का काम पहिले से ही हो रहा था लेकिन उसके लिये एक चीफ लियाजों आफिसर की ज़रूरत थी, जैसा कि दूसरी स्टेटों ने अपने अपने आफिसर भेजे हैं। उसी तरह श्री आर.पी. कपूर को फिलहाल लगाया गया है, परमानेंटली नहीं।

Comrade Shamsher Singh Josh : May I know from the Chief Minister whether Shri Kapur sent any representation to the State Government against his posting as Chief Liaison Officer at Delhi ?

मुख्य मंत्री : पोस्टिंग के मुताल्लिक कोई रिप्रजेंटेशन नहीं है, यह ज़रूर कहा है कि उनकी तकररी फाईनेंशल कमिश्नर के रैंक पर की जाए।

Pandit Chiranji Lal Sharma : May I ask the hon. Chief Minister as to why Shri Kapur was posted as Chief Liaison Officer particularly when prior to his posting as such the Financial Commissioner, Development had been discharging those functions ? What were the particular circumstances for posting him there ?

मुख्य मंत्री : सरकमस्टांसिज तो पहिले ही ब्यान कर दिये हैं। एक चीफ लियाजों अफसर का दिल्ली में होना जरूरी है। और मिस्टर कपूर के वहां होने से स्टेट को काफी लाभ हुआ है।

सरदार ज्ञान सिंह राड़ेवाला : केरल के अलावा क्या और किसी स्टेट के लायजों आफिसर हैं ?

मुख्य मंत्री : महाराष्ट्र, गुजरात और दूसरी कई स्टेटों के लियाजों आफिसर मौजूद हैं।

श्री बलरामजी दास टंडन : इतने हाई रैंक के आफिसर को नियुक्त करने की क्या वजह है।

मुख्य मंत्री : क्योंकि हाई रैंक के आफिसर के नियुक्त करने से स्टेट को ज्यादा फायदा हुआ है।

ਸਰਦਾਰ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ : ਜਬ ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਵਜ਼ੀਰ ਉਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਲਇਜ਼ੋਂ ਆਫੀਸਰ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ ?

Pandit Chiranji Lal Sharma : May I know from the Chief Minister if Mr. Kapur's status as Chief Liaison Officer is that of a Commissioner or that of a Financial Commissioner ?

मुख्य मंत्री : इस वक्त उनका रैंक कमिश्नर का है।

कामरेड रामचन्द्रा : क्या चीफ मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि जिस पोस्ट पर मिस्टर कपूर को लगाया है, वह परमानेंट पोस्ट है ?

मुख्य मंत्री : इस पोस्ट को परमानेंट करने का गवर्नमेंट ने इरादा बना लिया है।

ਸਰਦਾਰ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮਿਸਟਰ ਕਪੂਰ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤਕ ਸਰਵਿਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਔਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਟਚ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਨ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਵਾਕਫੀਅਤ ਰਖਣ ਵਾਲਾ ਅਫਸਰ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਿਆ ?

मुख्य मंत्री : मिस्टर कपूर को सारे पंजाब के हालात से वाकफियत है और वह बहुत अच्छी तरह अपनी ड्यूटी दे रहे हैं।

डाक्टर मंगल सेन : चीफ लियाजों आफिर के अलावा लियाजों आफिसर कितने हैं।

मुख्य मंत्री : इसके अतिरिक्त एक लियाजो अफसर और है।

Criminal Cases against Public Men indicted in Dass Commissoin Report

*8474 **Shri Rup Singh Phul :** Will the Chief Minister be pleased to state the number and names of the public men indicted in the Dass Commission Report against whom the Government intend to start criminal cases ?

Shri Ram Kishan : Reference is invited to my Statement laid on the Table of the House on the 26th April, 1965. The following developments have taken place since then :—

(1) *Regarding Ex-Ministers.*—It has been held in consultation with the legal adviser of the Government of India that on the basis of the material available, there is no case for prosecution of the ex-Ministers or ex-Deputy Ministers. They have thus been legally exonerated.

[Chief Minister]

(2) *Regarding Memorialists.*—The State Government obtained legal advice in the matter. They were advised that there was hardly any material on the basis of which these memorialists could be successfully prosecuted and that it would, therefore, not be advisable to start any proceedings against them for prosecution or otherwise. The State Government accepted this legal advice.

Shri Rup Singh Paul : May I know whether this matter has now been finally dropped ?

मुख्य मंत्री : जहां तक इस लीगल प्वांट का ताल्लुक है, इसको ड्राप कर दिया गया है। और यह सवाल जो मैम्बरान से ताल्लुक रखता है, वह कांग्रस के प्रदेश प्रजीडेंट के पास भेज दिया है।

Transfers of Deputy Commissioners

***8507. Pandit Mohan Lal Datta :** Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the names of the Deputy Commissioners transferred after the adjournment of the last Budget Session of the Vidhan Sabha stating the circumstances under which they were transferred ;

(b) the names of the Deputy Commissioners whose transfers orders were subsequently cancelled together with the reasons therefor in each case ;

(c) the criteria fixed for the appointment of Deputy Commissioners and whether the existing Deputy Commissioners in the State satisfied the criteria laid down for the purpose ?

Shri Ram Kishan : A statement giving the required information is laid on the Table of the House.

STATEMENT

(a) (i) Shri Dalip Singh, D.C., Rohtak ..	Administrative reasons
(ii) Shri Har Narain Singh, D. C., Gurgaon	Ditto
(iii) Shri S.S. Bedi, I.A.S., D. C., Ambala	Had completed his normal stay at Ambala
(iv) Shri Balinder Singh, D. C., Hoshiarpur	Administrative reasons
(v) Shri Iqbal Singh, I. A. S., D. C., Amritsar	Was selected by the Delhi Administration for posting as Development Commissioner
(vi) Shri R.D. Malhotra I.A.S., D. C., Gurdaspur	Administrative reasons
(vii) Shri P. H. Vaishnav, I. A. S., D. C., Lahaul and Spiti	Had completed two terms of two years each in the snow bound district
(viii) Shri Harphul Singh, D.C., Mohindergarh	Administrative reasons
(b) (i) Shri Dalip Singh	Administrative reasons
(ii) Shri Balinder Singh	
(iii) Shri Harphul Singh	

(c) Experience, seniority, suitability and aptitude, Senior-scale direct recruits to I.A.S have to be posted as Deputy Commissioners for 2-3 years under the instructions of the Government of India, before they complete 10 years service. The existing incumbents fulfil these criteria.

पंडित मोहन लाल दत्त : जब आठ डिप्टी कमिश्नरों की ट्रांस्फर ऐडमिनिस्ट्रेटिव रीज़न्ज की बिना पर हुई तो क्या वजह है कि 3 की ट्रांस्फर कैंसिल कर दी गई और बाकियों की नहीं ?

मुख्य मंत्री : जब एमरजैंसी शुरू हुई तो मिलिटरी और पुलिस अथारिटीज़ से सलाह की तो यही फैसला हुआ कि इन जगहों से डिप्टी कमिश्नरों को तबदील किया जाए :

Pandit Chiranji Lal Sharma : May I ask the Hon. Chief Minister as to what were the circumstances that led to the transfer of these eight Deputy Commissioners during the mid-term ?

मुख्य मंत्री : मिड टर्म नहीं बल्कि मियाद पूरी हो गई थी।

Mr. Speaker: The question hour is over.

श्री मंगल सेन : स्पीकर साहिब, क्या इस सवाल पर और स्प्लीमैंट्रीज कल पूछने की इजाजत होगी ?

Mr. Speaker : More supplementaries on this question will be allowed tomorrow.

WRITTEN ANSWERS TO STARRED QUESTIONS LAID ON THE TABLE OF THE HOUSE UNDER RULE 45

House Rent Allowance allowed to I.C.S./I.A.S. and other Gazetted Officers in the Civil Secretariat, Chandigarh

***8537. Shri Om Parkash Agnihotri :** Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the names and designations of the I.C.S., I.A.S. and P.C.S. Officers and other gazetted staff in the Civil Secretariat, posted at Chandigarh, who are being allowed House-Rent Allowance,—*vide* Punjab Government letter No. 956-FCW-65/1548, dated the 20th February, 1965.

(b) the date when each of the Gazetted Officers/staff mentioned above, left the Government allotted accommodation ;

(c) whether the persons referred to in part (a) above are living in privately rented accommodation or in their own houses at present ?

Shri Ram Kishan : (a), (b) & (c). The requisite informaton is laid on the Table of the House.

[Chief Minister]

Statement showing the names and designations of the I.C.S., I.A.S., and P.C.S. Officers and other Gazetted staff in the Civil Secretariat posted at Chandigarh, who are being allowed House-rents allowance with dates of leaving Government allotted accommodation, etc.

Serial No.	Name and designation of I.C.S. I.A.S., P.C.S. Officers and other Gazetted staff in the Civil Secretariat posted at Chandigarh being allowed house-rent allowance	Date of leaving Government accommodation	Accommodation whether privately rented or own house	REMARKS
1	2	3	4	5
1	Sardar Gyan Singh Kahlon, I.C.S., Chief Secretary to Government, Punjab	In the year 1959	Own House	
2	Shri Banwari Lal Kukar I.A.S., Special Secretary to Chief Minister, Punjab	Government accommodation not allotted	Ditto	
3	Shri H. S. Achreja, I. A. S., Secretary, Co-operation and welfare, now Chairman, Food Corporation, Punjab	Ditto	Ditto	
4	Shri H. K. Jain, I.A. S., Deputy Secretary Industries	Ditto	Rented House	
5	Shri M.R. Vaid, I.A.S., Deputy Secretary to Government, Punjab, Capital Project	Ditto	Ditto	
6	Shri P. C. Bahl, I. A. S., Deputy Secretary, Civil Defence	Ditto	Ditto	
7	Shri Lakshmi Narain, I. A. S., Deputy Secretary to Government, Punjab, Home Department	Ditto	Ditto	
8	Shri A. C. Tuli, I. A. S., Deputy Secretary, Finance (R)	November, 1956	Own House	The amount of house-rent allowance has been determined by the Government but not authorised by the Accountant-General, Punjab so far
9	Shri S. P. Bagla, I. A. S., Deputy Secretary (Finance PF)	Government accommodation not allotted	Rented House	
10	Shri G. Balakrishnan, I. A. S., Deputy Secretary, General Administration	Ditto	Ditto	
11	Shri D. N. Dhir I. A. S., Deputy Secretary, Scheduled Tribes	Ditto	Ditto	

Serial No.	Name and designation of I.C.S., I. A. S., P. C. S., Officers and other Gazetted staff in the Civil Secretariat posted at Chandigarh being allowed house- rent allowance	Date of leaving Government accommodation	Accomodation whether privately rented or own house	REMARKS
1	2	3	4	5
12	Shri P. S Multani, I. A. S., Gold Control Officer and Deputy Secretary to Government, Punjab	Government accommodation not allotted	Own House	
13	Shri P. P. Caprihan, I. A. S., Director, Grievances	Ditto	Rented House	
14	Shri S. K. Jain, I. A. S., Deputy Secretary, Transport	Ditto	Ditto	
15	Shri Hardev Singh Chhina, I.A.S. Secretary to Government, Punjab, Labour and Printing Department now Commissioner, Hilly Areas	Ditto	Own House	The amount of House- rent allowance has been determined by the Government but not authorised by the Accountant-General, Punjab, so far.
16	Shri P.L. Kapur, I. A. S., Officer on Special Duty (Srivastava Committee)	Ditto	Rented House	
17	Mrs. K. Goyal P. C. S., Under-Secretary, Education	Ditto	Ditto	
18	Shri Sardar Singh, P. C. S., Under-Secretary, Education	Government accommodation not allotted	Rented House	
19	Shri D.R. Gupta, P. C. S., Under -Secretary, Home	Ditto	Ditto	
20	Shri V. P. Dhir, P. C. S., Under-Secretary, Public Relations and Tourism	Ditto	Ditto	
21	Shri H.S. Kwatra, P.C.S., Under-Secretary, Food Supplies	Ditto	Ditto	Allotted Government accommodation in September, 1965
22	Shri Lal Singh Kang, P. C. S., Under-Secretary, Labour	Ditto	Ditto	
23	Shri Dharam Rattan, P.C.S., Under-Secretary, Administrative Reforms	Ditto	Own House	

[Chief Minister]

Serial No.	Name and designation of I.C.S., I.A.S., P.C.S., Officers and other Gazetted staff in the Civil Secretariat posted at Chandigarh being allowed house-rent allowance	Date of leaving Government accommodation	Accommodation whether privately rented or own house	REMARKS
1	2	3	4	5
24	Shri S. V. Kesar, P. C. S., Under-Secretary, Finance (G)	Government accommodation not allotted	Rented House	The amount of House rent Allowance has been determined by the Government but not authorised by the Accountant-General, Punjab so far.
25	Shri S. K. Jain, Excise and Taxation Officer (Finance Department)	Ditto	Rented House	
26	Shri Baldev Raj, Assistant Secretary, Finance (Budget)	2nd March, 1965	Own House	
27	Shri Gurdip Singh, Assistant Secretary (Admn.)	In the year 1963	Ditto	
28	Shri W. S. Mongia, Assistant Secretary, Political	In the year 1961	Ditto	
29	Shri Shiv Kumar, Officer-on-Special Duty, Food Supplies	Government accommodation not allotted	Rented House	
30	Shri Santokh Singh Gill, Administrative Officer, Food Supplies	In the year 1959	Own House	
31	Shri Ram Nath Kapoor, Private Secretary to Health Minister, Punjab	Government accommodation not offered	Ditto	
32	Shri S. D. Angiras, Private Secretary to Chief Parliamentary Secretary	January/February, 1958	Ditto	
33	Shri Mehra Singh, Private Secretary to Revenue Minister, Punjab	In the year 1963	Ditto	
34	Shri Khem Chand, Private Secretary to Chef Minister, Punjab	4th August, 1965	Ditto	
35	Shri S. P. Vittal, Private Secretary to Chairman, Administrative Reforms	Government accommodation not allotted	Rented House	

Serial No.	Name and designation of I.C.S., I.A.S., P.C.S. Officers and other Gazetted staff in the Civil Secretariat posted at Chandigarh being allowed house-rent allowance	Date of leaving Government accommoda-tion	Accommoda-tion whether privately rented or own house	REMARKS
1	2	3	4	5
36	Shri Dharambir Singh, Superin-tendent, B. N. E. Br.	Government accommoda-tion not allotted	Own House	
37	Shri Jagjit Singh Nagra, Superintendent, F.R.I. Branch	31st August, 1964	Ditto	
38	Shri Harcharan Singh, Superin-tendent, P. R. Branch	In the year 1963	Ditto	
39	Shri Jagjit Singh Ahluwalia Superintendent Industries II Branch	In January, 1962	Ditto	
40	Shri Kuldip Chand Thakur, Section Officer, Scheduled Tribes Branch	1st August, 1962	Ditto	
41	Shri Gurbax Lal Sharma, Sup-erintendent, Accounts	In the year 1959	Ditto	
42	Shri H. K. Manchanda, Superin-tendent, Irrigation and Power	30th June, 1962	Ditto	
43	Shri Gopi Chand, Superinten-dent, Education III	Government accommoda-tion not provided	Rented House	
44	Shri Mangal Singh, Section Officer Administrative Re-forms	In the year 1962	Own House	

Complaint against an Assistant in the Secretariat

***8579. Sardar Lakhi Singh Chaudhri :** Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) whether he received on the 29th July, 1965, or thereafter any complaint from any of the legislators about the failure of the Secretariat to take action against an Assistant in the office of the Chief Secretary for fraudulent entry about his age ; if so, when and a copy of the complaint be laid on the Table of the House ;

(b) the details of the action taken on the said complaint ?

Shri Ram Kishan: (a) First part. Yes. In August, 1965.

Second Part.—As an inquiry into the complaint, a copy whereo has been asked to be laid on the Table of the House, is still pending it would not be in public interest to lay a copy of the same on the Table of the House.

(b) The matter is under investigation.

Awards for Army Personnel from Punjab during Pakistani aggression

***8549. Chaudhri Darshan Singh** : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the number of Army personnel with their names and designations from the Punjab who have been awarded Param Vir Chakra, Maha Vir Chakra, and Vir Chakra respectively for displaying gallantry during the Indo-Pakistan conflict from 5th August, 1965 to 20th September, 1965 ;

(b) the amount awarded or any other concession given by the State Government to each of those referred to in part (a) above ;

(c) the names and designations of such personnel of the Army who were awarded such awards for displaying gallantry during the Chinese aggression in 1962 and the amount awarded by the State Government to each of them ?

Shri Ram Kishan : (a) Particulars are awaited from the Government of India.

(b) The award amounts are :—

(i) Param Vir Chakra ... Rs 10,000 (plus an annuity of Rs 500 for 30 years)

(ii) Maha Vir Chakra ... Rs 7,500

(iii) Vir Chakra ... Rs 3,000

(c) Statement is laid on the Table.

Statement of Armed Forces Personnel belonging to Punjab State who received Gallantry Awards during the 1962 Chinese Aggression

Serial No.	Particulars of the decoree	Decoration won	Operation in which won	Amount paid to the awardee
1	2	3	4	5
				Rs
	DISTRICT ROHTAK			
1	IC-8164 Major M. S. Chaudhry village Majra, district Rohtak	Maha Vir Chakra	Nefa/Ladakh	7,500
2	3132623 Nk. Munshi Ram, village Bhadana, post office, Kharkhoda, tehsil Sonepat, district Rohtak	Vir Chakra	Ditto	3,000

Serial No.	Particulars of the decoree	Decoration won	Operation in which won	Amount paid to the awardee
1	2	3	4	5
3	3946 (GD)(P) Sqn. Ldr. J. M. Nath district Rohtak (village Barkatabad, tehsil Bahadurgarh)	Maha Vir Chakra	Nefa/Ladakh	7,500
4	3138184 Hav. Dharam Singh, village Gubhan Majri, tehsil Jhajjar, district Rohtak	Vir Chakra	Ditto	3,000
5	Sqn. Ldr. A. S. William, district Rohtak	Vir Chakra	Ditto	3,000
6	4136414 Jem Surja, village Betham-pur, tahsil Jhajjar, district Rohtak	Vir Chakra	Ditto	3,000
7	Sep. Nursing Dharampal Singh, village Nirdhan, tahsil Sonepat (Rohtak)	Vir Chakra	Ditto	3,000
	LAHAUL AND SPITI			
8	9100170 Hav. Stanzia Phunchok, village Keylong (district Lahaul and Spiti)	Maha Vir Chakra	Nefa/Ladakh	7,500
	FEROZEPORE			
9	JC-4547 Subedar Joginder Singh, village Mahia, post office, Daroli Bhaiki, tahsil Moga (Ferozepore)	Param Vir Chakra	Nefa/Ladakh	10,000 (with annuity of Rs 500 for 30 years)
10	Sqn. Ldr. S. K. Badhwar (3973) GD (P), Ferozepore City	Vir Chakra	Ditto	3,000
11	IC Major Gurdial Singh, village Dhonkat Kalan, tahsil Moga (Ferozepore)	Maha Vir Chakra	Ditto	7,500
	AMRITSAR			
12	M. R. 6455 Capt. B. C. Chopra, Kucha Badha Balb Dhab, Khatikan (Amritsar)	Vir Chakra	Ditto	3,000
13	1155599 T. A. Gurdeep Singh	Vir Chakra	Ditto	3,000
	GURDASPUR			
14	2nd Lt. Pardeep Singh, Bhandari (Gurdaspur)	Vir Chakra	Ditto	3,000
15	Nk. Chain Singh, village Bhaini Bangar, post office, Qadian (Gurdas-pur)	Maha Vir Chakra	Ditto	7,500

[Chief Minister]

Serial No.	Particulars of the decoree	Decoration won	peration in which won	Amount paidto the awardee
1	2	3	4	5
	LUDHIANA			
16	IC-3275 Major Ajit Singh, village Kotha Samshawala, P.S. Jagraon (Ludhiana)	Maha Vir Chakra	Nefa/Ladakh	Rs 7,500
17	IC-12920 2nd Lt. Harish Chander Gujral (Ludhiana)	Vir Chakra	Ditto	3,000
	SIMLA			
18	IC-7990 Major Dhan Singh Thapa (Simla)	Param Vir Chakra	Ditto	10,000 (With annuity of Rs 500 for 30 years)
	JULLUNDUR			
19	3349770 Sep. Kewal Singh, village Kotli Bhan (Jullundur)	Maha Vir Chakra	Ditto	7,500
20	IC-11811 Lt. Hari Pal Kaushik (Jullundur)	Vir Chakra	Ditto	3,000
21	No. 2436723 Hav. Malkiat Singh, village Khurd (Jullundur)	Vir Chakra	Ditto	3,000
22	3330962 Hav. Kirpa Ram, village Birring, post office Cantt. (Jullundur)	Vir Chakra	Ditto	3,000
23	Sqn. Ldr. K. K. Saini (Jullundur)	Vir Chakra	Nefa	3,000
	AMBALA			
24	IC-2651 Major S. S. Randhawa (Ambala), village Adhoi Tolanwali, Barara Co-operative Society	Maha Vir Chakra	Nefa / Ladakh	7,500
25	Wing Commander P. L. Dhawan (Ambala)	Bar to Vir Chakra	Ditto	1,500
26	Captain Gurcharan Singh Bhatia, Yamna Nagar (Ambala)	Vir Chakra	Ditto	3,000
27	IC-6405 Capt. Parshotam Lal Kher, 8-F/27/11C, Chandigarh	Vir Chakra	Ditto	3,000
	KANGRA			
28	Hav. Bhag Singh (3941391), village Harncharan, post office Chakmoh, tahsil Hamirpur (Kangra)	Vir Chakra	Ditto	3,000
	HOSHIARPUR			
29	2nd Lt. IC-13176 Bhagwan Datt Dogra, village Dhoewan, tahsil Una (Hoshiarpur)	Maha Vir Chakra	Ditto	7,500

Serial No.	Particulars of the decoree	Decoration won	Operation in which won	Amount paid to the awardee
1	2	3	4	5
	HISSAR			
30	JC-6022 Sub. Nihal Singh, village Shi, post office Bhawani, district Hissar	Vir Chakra	Nefa/Ladakh	3,000
	GURGAON			
1	IC-7077 Capt. Prem Nath Bhatia, 1:7-B, New Colony, Gurgaon	Vir Chakra	Ditto	3,000
32	4132072 Jem. Ram Chandra, village and post office Mandola, tahsil and district Gurgaon	Vir Chakra	Ditto	3,000
33	4140476 Nk. Hukam Chand, village Nakhrola, tahsil and district Gurgaon	Vir Chakra	Ditto	3,000
34	Nk. Dharam Chand Dhillon, village Bharoli, tahsil Rewari, district Gurgaon	Vir Chakra	Ditto	3,000
35	Nk. Ram Kumar, village Gothra, post office Khund, tahsil Rewari (Gurgaon)	Vir Chakra	Ditto	3,000
36	Nk. Gulab Singh, village Manthi, post office Khund, tahsil Rewari, district Gurgaon	Vir Chakra	Ditto	3,000
37	Nk. Singh Ram, village Dhamwana, tahsil Rewari (Gurgaon)	Vir Chakra	Ditto	3,000
38	IC-12681 2nd Lt. Surinder Nath Tandon, village Rajpur Kalan, tahsil Ballabgarh (Gurgaon)	Vir Chakra	Ditto	3,000

District Citizen's Council, Ambala

***8589. Sardar Ajaib Singh Sandhu** : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the names of the members of the District Citizens Council, Ambala ;

(b) the reasons for not including the legislators of the said district belonging to the opposition groups in the said council ;

(c) whether the Government intends to reconstitute the said council, if so, when and in what manner ?

Shri Ram Kishan : (a) A list containing the required information is laid on the table of the House.

[Chief Minister]

(b) There is no restriction on inclusion of Legislators belonging to any group in the membership. In fact, the names of Comrade Shamsher Singh Josh, M. L. A. of Communist Party and Babu Shri Chand Goel of Jan Sang Party, are already on the membership of the District Citizens' Council, Ambala.

(c) Yes. The reconstitution has since been ordered in order to make the District Citizens' Council more broad based fully representative of all shades of opinion. Names of the Presidents of District Congress Committee and other political parties etc. are being included in the membership.

List showing the names of the Members of the District Citizens' Council, Ambala

1. Chairman .. Shri Niranjan Singh Talib, M. L. A.
2. Convener ... Deputy Commissioner, Ambala

Members—

(a) M. L. As.

3. Shri Dev Raj Anand.
4. Shri Ram Parkash.
5. Khan Abdul Ghaffar Khan.
6. Tikka Jagjit Singh.
7. Comrade Shamsher Singh Josh.
8. Smt. Shanno Devi.

(b) M. L. Cs.

9. Smt. Lakhwati Jain.
10. Bawa Dasondha Singh.
11. Babu Shri Chand Goel.

(c) Ex-M. L. As.

12. Sant Sadhu Singh.
13. Master Partap Singh.

(d) Chairman, Block Samities

14. Chairman, Block Samiti, Nalagarh.
15. Chairman, Block Samiti, Raipur Rani.
16. Chairman, Block Samiti, Manimajra.
17. Chairman, Block Samiti, Sadhaura.
18. Chairman, Block Samiti, Jagadhri.
19. Chairman, Block Samiti, Chhachhrauli.

(e) Representative of Zila Parishad

20. Ch. Maharaj Singh, Chairman, Zila Parishad.

(f) Representatives of Municipal Committees

21. Shri Jashan Lal Kuthiala, President, Municipal Committee, Yamuna Nagar.

(g) Ex-Servicemen

22. Captain Jeewan Singh of Shahzadpur.
23. Vice-President, Distt. S. S. & A. Board, Ambala.

(h) Others

24. Shri Raghbir Saran Sharma, Advocate, Ambala City.
25. Shri Hans Raj Suri of Ambala City.
26. Shri Ram Singh, Jat of Shahpur.
27. Shri Sadhu Ram, Cane Manager, Gopal Paper Mills, Yamuna Nagar.
28. Shri M. S. Tyagi, General Manager, Shree Gopal Papers Mills, Yamuna Nagar
29. Shri Jai Prashad, Swastika Metal Works, Jagadhri.
30. Shri Naresh Kumar Gupta, Deputy Managing Partner, Indian Industries Company, Kharar.
31. Chairman, Bar Association, Ambala.
32. Jathedar Chanan Singh of village Sahora.
33. Shrimati Shakuntla, Labour Leader, Mani Majra.
34. Shri P. L. Anand, Principal, Punjab University Evening College, Chandigarh.
35. Shri Vishan Bhagwan, Staff Road, Ambala Cantt.
36. Shri M. C. Jolly of Ambala Cantt.
37. Shri A. G. Emile, President, Masihi Sangat, Punjab, Ambala Cantt.

Citizens' Council District Sangrur

***8583. Comrade Bhan Singh Bhaura :** Will the Chief Minister, be pleased to state the names of the members of the Citizens' Council of district Sangrur and the number of meetings held by it during the last two months ?

Shri Ram Kishan : The names of the members of the District Citizens' Council, Sangrur, are contained in the statement laid on the table of the House. A meeting of the District Council was scheduled to be held on the 13th September, 1965. No proceedings thereof have, however, been received in the State Citizens' Council office. Last meeting of the Council was held on 22nd June, 1965.

List of Members of District Citizens Council, Sangrur

1. S. B. Ranjit Singh, M. P. 2 Curzon Road, New Delhi .. Chairman
2. Deputy Commissioner, Sangrur .. Convenor
3. Shri Joginder Singh, village and post office Pakhoke, tahsil Barnala.
4. Shri Inder Singh, M. L. A., Chairman, Block Samiti, Satidon.
5. Begum Yusaf Zaman, Malerkotla, M. L. A.

[Chief Minister]

6. Shri Gurdial Singh, President, District Congress Committee, Sangrur.
7. Shri Ram Lal Chhahria, President, District Jan Sangh, Sunam.
8. Shri Kartar Singh Sarvesh, Sangrur Akali Party, Sangrur.
9. Shri Amar Nath Dewana, Parja Socialist Party, Sunam.
10. Shri Rajinder Singh, Convenor, Bharat Sewak Samaj, Sangrur.
11. Shri Jagir Singh Phaguwalia, Chairman, Block Samiti, Sangrur.
12. Shri Naranjan Singh, Ubha, Chairman, Zila Parishad, Sangrur.
13. Shri S. N. Aggarwal, Municipal Commissioner, Sangrur.
14. Shri Mukhtiar Singh, Chairman, Block Samiti, Mahil Kalan.
15. Shri Jaswant Singh, Chairman Block Samiti, Dhuri.
16. Shri/Ch. Neki Ram, Hony. Sub-Registrar, Narwana.
17. Shri Dal Singh, Hony. Sub-Registrar, Jind.
18. Shri Kaku Ram, President, M. C., Narwana.
19. Sardar-i-Azam L. Sita Ram, Ex-Deputy Prime Minister, Sangrur.
20. Shri Sampuran Singh, Ex-Minister, village and post office Dhaula, via Tappa.
21. Shri K. C. Vasishta, Advocate, Sunam.
22. Major Abdul Hamid Farnat, Malerkotla.
23. Lt. Col. Pritam Singh, village and post office Ugoke, tahsil Barnala.
24. Jathedar Gurbachan Singh, Sunder Cycle Store, Sunam.
25. Shri Kartar Singh, President, Bar Association, Sangrur.
26. Malik Mathra Dass of village Haripura, tahsil Narwana, c/o M/s Mastan Chand-Hukam Chand, Kaithal.
27. Major Nirbhai Singh, Sangrur.
28. Ch. Siri Niwas, Mill-owner, Dhuri.
29. S. Gurbux Singh Sibia, Jind.
30. Shri Purna Nand, President, M. C., Sangrur.
31. Shri Pritam Singh Sahoke, M. L. A., village and post office Sahoke.
32. Sub-Divisional Officer, Barnala.
33. Sub-Divisional Officer, Malerkotla.
34. Sub-Divisional Officer, Jind.
35. Baba Hira Singh, Ex-M. L. A., village and post office, Bhathlan, tahsil Barnala
36. Shri Kulwant Rai, Chairman, Block Samiti, Lehragaga.
37. Shri Ranjit Singh, Nainewalia, M. L. C., post office Nainewala, tahsil Barnala.
38. Shri Jagdish Chand, Sangrur.
39. Giani Bachan Singh, Sunam.
40. Superintendent of Police, Sangrur.
41. Revenue Assistant, Sangrur.
42. Organizer, P. G. P. D.
43. Shri Moti Ram Maghan, Advocate, Sangrur.
44. Dr. Tarlok Singh Sidhu of Bhasaur.
45. Capt. Ranjit Singh, Camp Commandant, Badrukhan.
46. S. Davinder Singh, Advocate, Sangrur.
47. S. Hazura Singh, Sarpanch, Mandian.
48. H. H. Nawab Mohd. Iftikhar Ali Khan, Malerkotla.
49. Shri Brish Bhan, M. L. A., Sector 10, Chandigarh.

———

Bombing by Pakistani Planes in Ambala Cantt. and Ambala City

***8591. Sardar Ajaib Singh Sandhu :** Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the total number of civilians killed and injured, separately, in the recent bombing by Pakistani planes in Ambala Cantt. and Ambala City ;

(b) the extent of loss caused to the property of the civilians as a result of the said bombing ;

(c) the compensation, if any, paid or proposed to be paid to the heirs/relatives of the killed and to those injured and whose property has been damaged ?

Shri Ram Kishan :

			Ambala Cantt.	*Ambala City*
(a)	(i) Killed	..	7	6
	(ii) Injured	..	35	22

W (b) The estimated loss caused to the property in Model Town, Ambala City, is Rs 41,038. In Ambala Cantonment, Church building had been demolished and its loss is estimated to be about Rs 5,00,000. Apart from this, Sirhind Club and 14 commercial sites had been damaged whose estimated loss is Rs 26,530.

(c) A sum of Rs 500 from District Relief Fund and one sewing machine by the District Women's Defence Council has been given to the family of Shri Balhar Singh, P. H. G. volunteer. Mrs. Indra Gandhi and Mrs. Sucheta Kriplani each also gave Rs 500 to the family of Shri Balhar Singh. A sum of Rs 500 has been paid to the family of Shri Pritam Singh who was killed in air raid.

The following relief is to be given to the civilians killed/injured and whose property has been damaged:—

(i) For families whose bread winners have been killed in air bombing, paratroopers, shell fire or other enemy action	(i) Rs 1,500 *ex-gratia* (ii) Free education of children up to higher secondary (iii) Admission of orphaned children in Swaraj Bhawan, Allahabad, and widows to be sent to Gandhi Vanita Ashram and other similar places—fees to be paid by Government
(ii) For those injured by action as above and have lost a limb or have been temporarily disabled for work	(i) Rs 500 *ex-gratia* (ii) Rs 50 per mensem for three months (iii) Free medical aid
(iii) Fully and permanently disabled civilians by action as above	Rs 1,500 *ex-gratia*
(iv) For damage to houses by enemy air bombing, shelling and other military action, in urban towns	An *ex-gratia* grant of Rs 2,000 in addition to long-term loans under LIGH Scheme between Rs 5,000 to Rs 10,000 at a low rate of interest. (Material for construction will be arranged by the Deputy Commissioner on priority basis).

Cases of injured and those whose houses had been damaged are being checked and the payment will be made during the course of next few days.

Communication from Legislator of Karnal District

***8593. Comrade Ram Piara :** Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) whether he received any communication from any Legislator of Karnal district during the period from Ist August, 1965 to date on the subject of "Kothi or Bungalow built by S. Gurdial Singh, I.G. Police, Punjab, Chandigarh", if so, a copy of the same be laid on the Table of the House ;

Comrade Ram Piara]

(b) whether any enquiry into the said communication has been ordered or conducted, if so, when, by whom and with what result ?

Shri Ram Kishan : (a) Yes, A copy of the communication is laid on the Table of the House.

(b) The matter is under consideration.

Copy of letter dated 2nd August, 1965, *from Comrade Ram Piara, M.L.A., to Comrade Ram Kishan, Chief Minister, Punjab*

Subject.—Kothi or Bangalow built by S. Gurdial Singh, I.G., Police, Punjab, Chandigarh.

Besides the sanitary goods brought by S. Gurdial Singh illegally from Pakistan, and irregularities in the purchase of Car No. PNT 7500, I have received some valuable information regarding the construction and building material consumed by S. Gurdial Singh in his kothi at Chandigarh.

For the present I am only to point out that you may kindly ask him to furnish you the details of purchases of stones/marbles from Rajasthan.

He had also brought a Frig from Delhi. I know that he has a cash memo for that but I would suggest that S. Gurdial Singh be advised to furnish you the details of stone/marbles/Frig and on hearing from you, I will disclose the serious irregularities, lapses and abuse of authority.

Further details shall be sent to you on the receipt of a reply from you.

Here I want to add one very important point and the same is that S. Gurdial Singh, I.G. Police, shall try to take shelter of communalism. He has already taken this by approaching S. Gurnam Singh, M.L.A., an Akali who normally tries to defend any corrupt Officers/official of Community and he has done so in the cases of S. Gurdial Singh, I.G., S. Gyan Singh, Chief Secretary, and even S. Ranjit Singh, D.I.G., but for me these things carry no weight. Shri Sahwny, Shri Kashyap, Commissioner, late Shri Baldev Kapoor and others fall in the same category so far myself is concerned.

I must assert that it is your duty to suspend him if he takes any such communal shelter. It is his duty to explain to the allegations levelled against him and if these allegations prove to be incorrect, he can be exonerated and further permitted to launch prosecution against me and or any other who has levelled charges against him.

Hoping to be favoured with a line in reply.

Collection of National Defence Fund, etc. in Sangrur District

***8582. Comrade Bhan Singh Bhaura :** Will the Chief Minister be leased to state—

(a) the total amount collected on account of the National Defence and Security Fund in district Sangrur during the months of August and September, 1965;

(b) the amount contributed by each of the Municipal Committees, Market Committees and Panchayat Samities in the said district towards the said fund ;

(c) the total amount collected for providing amenities for jawans in district Sangrur during the said period ?

Shri Ram Kishan : (a) Rs 16,97,003.04

(b) Statement is placed on the table of the House.

(c) Rs 1,051.00, besides various other amenity articles.

Statement showing the amount contributed by each of the Municipal Committee, Market Committee and Panchayat Samiti towards the Punjab Defence and Security Relief Fund

Serial No.	Name	Amount
		Rs
1	Municipal Committee, Sangrur ..	500
2	Municipal Committee, Uchana ..	21,000
3	Municipal Committee, Narwana ..	4,500
4	Municipal Committee, Malerkotla ..	4,000
5	Municipal Committee, Dhuri ..	4,000
6	Municipal Committee, Ahmedgarh ..	7,000
7	Municipal Committee, Jind ..	35,000
8	Municipal Committee, Julana ..	10,000
9	Municipal Committee, Dhanaula ..	10,000
10	Municipal Committee, Barnala ..	10,000
11	Market Committee, Sunam ..	41,000
12	Market Committee, Sangrur ..	5,100
13	Market Committee, Dhuri ..	10,000
14	Market Committee, Ahmedgarh ..	10,000
15	Market Committee, Malerkotla ..	10,000
16	Market Committee, Jind ..	30,000
17	Market Committee, Safidon ..	15,000
18	Market Committee, Julana ..	10,000
19	Panchayat Samiti, Sunam ..	26,000
20	Panchayat Samiti, Lehragaga ..	35,000
21	Panchayat Samiti, Cheema ..	20,000
22	Panchayat Samiti, Sangrur ..	25,000
23	Block Samiti, Uchana ..	10,000
24	Panchayat Samiti, Kalayat ..	5,000
25	Panchayat Samiti, Malerkotala ..	10,000

[Chief Minister]

Serial No.	Name		Amount
			Rs
27	Panchayat Samiti, Ahmedgarh	..	10,000
28	Panchayat Samiti, Dhuri	..	10,000
29	Panchayat Samiti, Malerkotla	..	20,000
30	Panchayat Samiti, Jind	..	100,000
31	Panchayat Samiti, Safidon		10,000
32	Block Samiti, Mahal Kalan	..	10,000
33	Block Samiti, Barnala	..	10,051
34	Block Samiti, Barnala	..	5,000
35	Block Samiti, Sehna	..	10,000
36	Panchayat Samiti, Narvana	..	5,000

State Press Liaison Officer

***8380. Comrade Ram Chandra :** Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) whether it is a fact that the post of State Press Liaison Officer was created in Delhi with a view to benefit a particular individual during the Kairon regime ;

(b) whether it is also a fact that the said Officer was exempted from under going medical examination and the post was also removed from the purview of the Punjab Public Service Commission ;

(c) whether the said post was abolished later on ; if so, when ;

(d) the present position of the person who was appointed to the said post ;

(e) the nature of duty which the incumbent of the said post has been performing since the present Government took over and the amount of salary and allowances paid to him, monthwise and against which post ?

Shri Ram Kishan : (a) No, Sir.

(b) Yes.

(c) No.

(d) The officer is working as Deputy Director in the Public Relations Department.

(e) He has been incharge of the Press Section and lately of Press Facilities during the Emergency. Details of pay and allowances drawn by the officer is given in the statement laid on the table of the House.

Statement regarding the withdrawal of pay and allowances by Shri Rajendra Sareen, Deputy Director

Month		Pay	D.A.	T.A.	Total
		Rs	Rs	Rs	Rs
July, 1964	..	770.00	100.00	..	870.00
August, 1964	..	770.00	100.00	..	870.00
August, 1964	..	..	..	71.00	71.00
September 1964	..	770.00	100.00	..	870.00
October, 1964	..	273.23	35.48	..	308.71
November, 1964	..	770.00	100.00	..	870.00
November, 1964	..	:	..	31.05	31.05
December, 1964	..	{ 5 6.13 180.65 }	100.00	..	876.78
January, 1965	..	140.85	..	..	140.85
February, 1965	..	770.80	100.00	..	870.80
March, 1965	..	{ 298.38 551.61 }	38.71	150.00	1,038.70
March, 1965	..	..	..	31.10	31.10
April, 1965	..	800.00	100.00	..	900.00
April, 1965	..	..	..	47.00	47.00
May, 1965	..	800.00	100.00	..	900.00
June, 1965	..	800.00	100.00	..	900.00
July, 1965	..	800.00	100.00	..	900.00
August, 1965	..	800.00	100.00	..	900.00
September, 1965	..	800.00	100.00	..	900.00
		10,691.65	1,274.19	330.15	12,295.99

Newsprint Factory in Kangra District

***8449. Shri Rup Singh Phul :** Will the Chief Minister be pleased to state the exact location of the Newsprint Factory proposed to be started in Kangra District together with the amount of expenditure estimated to be incurred thereon and the time by which it is likely to go into production ?

Shri Ram Kishan : M/s Shree Gopal Paper Mills Ltd. who hold a licence from the Government of India for the setting up of a Newsprint Mill in this State, have decided to locate the Mill near Nangal, keeping in view the economic and technical factors. The total cost of the project is estimated at about Rs 10 crores. A sum of Rs 2 crores is being tentatively provided in the Fourth Fiver-Year Plan for State participation in the project. Besides the State Government propose to make available to the factory raw material like soft wood. The details of this scheme are being worked out. According to the tentative programme drawn up by the licensees, the factory is expected to start production by the end of the year 1969.

Newsprint Factory, Nangal

***8600. Shri Surinder Nath Gautam** : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) whether the site for the location of the Newsprint Factory at Nangal has been seletcted and approved, if so, the details thereof ;

(b) whether the work of acquiring the land for the said purpose has been completed ;

(c) the approximate time by which the construction of the said Factory is likely to start, together with the estimated cost of its construction, and the machinery to be installed therein;

(d) the number of workers, category-wise, likely to be employed in the said factory ?

Shri Ram Kishan : (a) A place near Nangal has been tentatively selected by the licensees for the location of the proposed newsprint mill.

(b) No application has been received so far from the licensees for assistance in the acquisition of land..

(c) Details are still being worked out by the licencees. According to the tentative schedule drawn by them, the project is likely to be completed by the end of 1969.

(d) The information is not available.

Cement Factory in District Kangra

***8450. Shri Rup Singh Phul** : Will the Chief Minister be pleased to state the time by which the construction of the proposed Cement Factory in district Kangra is likely to be started together with the reasons for delay in its construction?

Shri Ram Kishan : Messrs Surrendra Overseas (Private) Ltd. who were granted licence by the Government of India under the Industries (Development and Regulations) Act, 1951, for the establishment of a factory for the manufacture of portland cement at Samloti in Kangra District, have since surrendered the same. The possibility of finding another suitable party for implementing the project or taking it up in the public sector is being examined.

Rural Industrial Estate, Palwal, District Gurgaon

*8556. **Shri Roop Lal Mehta** : Will the Chief Minister be pleased to state the details of the steps proposed to be taken by the Government for the completion of the Rural Industrial Estate at Palwal, district Gurgaon, and the reasons for the delay, if any, in its completion ?

Shri Ram Kishan : The work has already been started and will be completed during the current year.

Industrial Estate in Hoshiarpur District

*8563. **Principal Rala Ram** : Will the Chief Minister be pleased to state the total number of Industrial Estates so far completed in Hoshiarpur District and the total number out of these which have started functioning?

Shri Ram Kishan : One Rural Industrial Estate at Hariana has been completed but it has not started functioning.

Measures to check smuggling to China

*8488. **Sardar Kulbir Singh** : Will the Chief Minister be pleased to state the details of the measures adopted to check the alleged smuggling of oil and oil products, cereals and other food products to China through the hilly routes of the State ?

Shri Ram Kishan : There are large number of military check posts on the border of the Punjab/Himachal Pradesh adjoining Tibet/China. The entire range from Jeori to Tibet border is under the direct control of either the Military authorities or the Indo-Tibetan Border Police. No civilian person or vehicle can cross these check posts without proper permits issued by the Military authorities and, as such, no large scale smuggling of foodgrains etc. is expected.

Maintenance of Price Level of consumers goods

*8564. **Principal Rala Ram** : Will the Chief Minister be pleased to state the main steps so far taken to maintain the present price level of various consumers goods, particularly the foodstuffs?

Shri Ram Kishan : A note containing the main steps taken to check the prices is laid on the Table of the House.

NOTE

The main steps taken to check the prices are:—

1. On the request of the State Government the movement of wheat was banned by the Central Government outside the Zone comprising of Punjab, Delhi and Himachal Pradesh in March, 1964. Although there is a great sentiment in favour of the removal of these restrictions yet this State has been able to convince the Government of India about the desirability of the continuance of the ban on export of wheat outside the zone in the interest of the country as a whole.

[Chief Minster]

2. Export of gram and gram products was also banned outside tne State with effect from the 21st September, 1964. Similarly the export of coarse grains, except barley, was banned with effect from the 15th December, 1964. The movement restrictions on wheat, gram, jowar, maize, and bajra had a salutary effect on the prices of these grains in general.

3. The maximum prices of paddy and rice, ex-mill, whole sale and retail prices of sugar have been fixed. Besides, the prices of salt, kerosene oil, 45% textile mills production (of dhotis, shirting and long cloth), coal/coke, cement, bricks and also margins of profit for vanaspati manufacturers have been fixed.

4. A quantity of about 2 lakh tonnes indigenous wheat has been purchased so far for distribution through fair price shops during the lean months in the State.

5. A network of fair price shops is functioning throughout tne State for the distribution of wheat, wheat-atta, other wheat products, rice, sugar, etc., at reasonable or controlled rates. The Government have also set up their own fair price shops at Simla, Nangal and Chandigarh which are selling almost all articles of household use.

6. A Food Advisory Committee at the State Level and Special Committees at districts level have been constituted for keeping constant watch over the prices of essential commodities.

On the whole, prices of foodgrains and other commodities have been maintained at a reasonable level.

Brick-kiln Owners of the State

***8580. Sardar Lakhi Singh Chaudhri :** Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) whether any deputation of the brick-kiln owner of the State represented to the Civil Supplies Department in April, 1965, about the inadequate rate fixed for the sale of bricks;

(b) whether as a result of the said representation any *ad hoc* increase was made in the fate of the bricks pending appointment of a Special Committee to finalise the rate ; if so, the names of the members of the said Committee, if it has since been appointed ;

(c) the item-wise break-up/details of the rate demanded by the brick-kiln owners be laid on the Table of the House ;

(d) whether Government /Controller of Food Accounts received from any of the legislators and /or the President of the Brick-kiln Owners Association any letters regarding the appointment of the committee referred to in part (b) above; if so, copies of such letters and the details of the action taken thereon be laid on the Table ?

Shri Ram Kishan : (a) Yes,

(b) Yes. An *ad hoc* increase of Rs 3.06 paise per thousand bricks in the ceiling rates of bricks was allowed with effect from 22nd April, 1965, pending final fixation of rates on the recommendations of a High Powered Committee. The proposal regarding selection of the members for the Committee is under consideration of the Government.

(c) The requisite break-up is given in Annexure I

(d) Yes copy of demi-official letter addressed by S. Lakhi Singh Chaudhri, M.L.A., is reproduced at Annexure II. The proposal for the selection of the members of Committee was expedited.

ANNEXURE

Serial No.	Break-up of various items		Amount proposed by the Association
1	Rent of Kiln at 500 P.M.	..	0.35
2	Cost of earth at 300 per K.	..	2.00
3	Water	...	0.50
4	Sand	...	0.50
5	Moulding of bricks	...	6.00
6	Jamadari	...	0.25
7	Carriage of bricks by donkeys from Moulding pils to the kiln	..	2.50
8	Beldars for arranging bricks	...	0.61
9	Burning charges	...	1.35
10	Fire wood for initial burning	...	2.40
11	Unloading and stocking bricks outside	...	1.50
12	Cost of chimney	...	2.07
13	Labour huts etc.	...	0.12
14	Cleaning kiln repair charges	...	0.37
15	Pay of establishment	..	2.00
16	Wastage of Kacha bricks on account of rains	...	1.00
17	Wastage of Pacca bricks	...	0.25
18	Cost of coal	..	13.76 and 0.50
19	10 per cent Contractor profit	...	3.[illegible]0
20	*Add* increase on account of levy on clay	...	...
	Total	...	41.83 per thousand bricks

[Chief Minister]

ANNEXURE II

LAKHINDER
Near Maini,
District Hoshiarpur

S. Lakhi Singh Chaudhri,
(Retd) Examiner,
Local Fund Accounts, Punjab.

dated 6th May, 1965

My dear Gandhi,

On the 20th April, 1965 a deputation of Brick-kiln Owners discussed the question of revision of rates of bricks with you. The rate at the reduced figures worked out to Rs 38·04 and you expressed the view that it could not be agreed without the case being examined by a high power committee but you would propose some *ad hoc* increase pending the examination of the case by the Committee. The *ad hoc* increase of Rs 3.06 was announced recently but the brick-kiln owners are not satisfied as this rate is very low and does not cover even the cost of production due to increase in wages, levy and railway freight. The President of the Association of the Brick-kiln owners has asked me to ascertain as to when will the appointment of the Committee be announced as it is now fortnight that the case was discussed and you promised to push the case through within a week if not earlier.

I feel the case of the B.K. Owners is rather strong and we should expedite the appointment of the Committee who should finalise the rates as quickly as possible. I shall appreciate an early reply.

With regards.

Yours Sincerely,

(Sd.) L.S. Chaudhri

B.L. Gandhi Esqr,
Controller of Food Accounts,
Chandigarh

UNSTARRED QUESTIONS AND ANSWERS

Surveyors in the Irrigation Department

2921. Comrade Ram Piara : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state—

(a) whether he received any communication from any Legislator of Karnal District during the month of September, 1965, on the subject "Surveyors in the Irrigation Department and Question No. 2257" if so, a copy of the same together with a copy of the reply, if any, sent by the Minister be laid on the Table of the House ;

(b) whether any action on the contents of the said communication has been taken by the Government, if so, the details thereof, if no action has so far been taken, the reasons therefor ;

(c) the dates when the issue of bringing the services of the Surveyors on the regular cadre was considered by the Department and with what result, if it has not been considered at all, the reasons for the same?

Chaudhri Rizaq Ram : (a) Yes. A copy of the communication, dated 1st September, 1965, together with a copy of the reply to Unstarred Question No. 2257 is placed on the Table of the House.

(b) and (c) The matter is under the consideration of the Government.

Enquiry against National Motors, Patiala

2922. Comrade Ram Piara : Will the Minister for Home and Development be pleased to state—

(a) whether it is a fact that the C. I. D., Punjab, has obtained permission, under section 155 (2) Cr. P. C., for making investigation against the National Motors, Patiala, if so, the date when such permission was asked for, the date when it was granted and the date when the enquiries were actually started ;

(b) the designation of the authority to whom the said enquiry was entrusted ;

(c) whether any documents, registers, account books etc., have been taken into custody by the C. I. D., in connection with the investigation of the said case ; if so, when, if not, the reasons for the same ;

(d) whether it is a fact that the National Motors sold/released a number, of cars out of turns, if so, the number of such cars, in case the enquiry has been completed ?

Sardar Darbara Singh : (a) Yes. C. I. D., Punjab, obtained permission for investigating the alleged violation of the provisions of Motor Cars (Distribution and Sale) Control Order of 1959 and Scooters (Distribution and Sale) Control Order, 1960, by Messrs National Motors, Patiala. Permission was applied for on 29th March, 1965 and was granted by the Chief Judicial Magistrate, Patiala, on the same day. Investigation was started immediately after the grant of permission.

(b) The case is under investigation with the C. I. D., Punjab. Officers of the rank of S. P., D. S. P., Inspector and Sub-Inspector have taken part in the investigation.

(c) Some documents, registers, etc., relevant to the investigation were taken into possession by the Investigating Staff on various dates in accordance with the legal provisions.

(d) Cannot be answered because the investigation is still in progress. Due to the large number of transactions of sale of cars/scooters involved, and the fact that enquiries have also to be made at some places outside the State, the completion of the investigation will take some more time.

Copy of letter number nil, dated 1st September, 1965, from Com. Ram Piara, M.L.A. to Ch. Rizaq Ram, Irrigation and Power Minister, Punjab, Chandigarh.

Subject.—Surveyors in the Irrigation Department and Question No. 2257.

Dear Friend,

Assembly Question No. 2257 was tabled by me. This was fixed for 24th February, 1965 so far, though more than six months have passed, yet has not been replied for the reasons best known to you or to your Department. The issue was taken up by since years back. Such delays to cover up lapses do reflection efficiency of the Department and of the Minister Incharge too. After having felt exhausted/tired, I knocked the door of the Speaker who *vide* his D. O. No. SQ/50891, dated the 20th August, 1965, has informed me that he has taken up this matter with I. P. M. I presume that you must have received a better from him also.

May I expect some thing this connection. It is my observation that the Surveyors of longer service have been ignored as surveyors of little service have been brought on regular list. This is great justice and in way it should be tolerated. Practically it is a big slur on the Department as well as Government.

Will you please do something ?

May I expect a line in reply ?

Thanking you.

Summoning of certain Police Officers of Saddar Police Station, Karnal, by the Court

2923. Comrade Ram Piara : Will the Minister for Home and Development with reference to the reply to Unstarred Question No. 2366 printed in the list of Unstarred Questions for 12th March, 1965, be pleased to state—

(a) the dates on which the Sub-Inspector and Assistant Sub-inspector referred to in part (a) of the said reply appeared in the Courts ;

(b) whether the case against the said Police Officers has since been decided ;

(c) whether it is a fact that the said Police Officers had applied for exemption, if so, when and with what result ?

Sardar Darbara Singh : (a) Both the Officers appeared in Court on 8th March, 1965, 6th April, 1965, 24th July, 1965, 6th September, 1965 and 20th September, 1965, but Sub-Inspector Walaya Ram attended Court alone on 20th March, 1965 and Assistant Sub-Inspector Gobind Singh on 26th June, 1965.

(b) No, the case is still pending in the Court.

(c) No such application is on judicial record.

Visits paid by the Secretary, Industries, to Delhi

2924. Comrade Ram Piara : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the total number of visits paid by the Secretary, Industries, to Delhi during the period of his service as Director of Industries or as Secretary, Industries, date-wise, together with the purpose of each such visit to Delhi ;

(b) the names of rest-houses where the Secretary, Industries, stayed during each of his visits, date-wise and rest- house-wise ;

(c) whether it is a fact that the Secretary, Industries, very rarely stayed in the rest-houses at Delhi during his such visits, if so, the place where he actually stayed ;

(d) the total amount of T. A. charged by him for each of the said visits together with the amount, if any, paid by him as rest-house charges during the said period ?

Shri Ram Kishan : (a) and (d) The requisite information is given in the enclosed statement.

(b) Information is not available. Information regarding the rest-house where an officer stays during tour to outstations is not maintained in Government record nor is a record maintained of the place where an officer actually stays if he does not stay at a rest-house;

(c) Yes. No record is maintained of the place where an officer stays during his tour.

VISITS TO DELHI BY SHRI R. S. TALWAR AS DIRECTOR OF INDUSTRIES, PUNJAB

Serial No.	Date of visit	Purpose	Amount of T.A.	Amount paid as rest-house charges
1	2	3	4	5
			Rs	
1	6th October, 1960 to 9th October, 1960	Licensing Committee meeting	29.50	
2	25th October, 1960 to 28th October, 1960	Planning Commission discussions	44.75	
3	11th November, 1960 to 12th November, 1960	Visit of Minister for Industries, Government of India, to Ballabgarh	17.50	No record is maintained by Government
4	21st December, 1960 to 23rd December, 1960	Licensing Committee meeting	29.50	
5	13th January, 1961 to 15th January, 1961	Not indicated in T.A. Bill ..	29.50	
6	24th January, 1961 to 26th January, 1961	Meeting of the National Council for Training in Vocational Trades at Delhi on 25th January, 1961	20.75	
7	2nd February, 1961 to 4th February, 1961	Licensing Committee meeting	29.50	
8	3rd March, 1961 to 6th March, 1961	Meeting with Union Minister	42.06	
9	14th March, 1961 to 18th March, 1961	F. C. Meeting and Licensing Committee meeting	41.50	
10	29th March, 1961 to 31st March, 1961	Court Attendance of Sub-Judge	29.50	
11	21st April, 1961 to 22nd April, 1961	Meeting regarding News-paper-print Mill	17.50	
12	27th April, 1961 to 11th July, 1961	Meeting of Board of Directors of P. F. C.	29.50	
13	9th July, 1961 to 11th July, 1961	Meeting of the Licensing Committee	29.50	
14	1st August, 1961 to 4th August, 1961	Meeting with National Council of Applied Economic Resources	41.50	
15	4th September, 1961 to 5th September, 1961	Meeting of the Large Scale Industries Advisory Board	17.50	
16	21st September, 1961 to 22nd September, 1961	Meeting of Licensing Committee Meeting called by the Chief Controller of Imports	17.50	
17	13th October, 1961 to 14th October, 1961	Meeting regarding Industries fair	17.50	

[Chief Minister]

Serial No.	Date of visit	Purpose	Amount of T.A.	Amount paid as rest-house charges
			Rs	
18	24th October, 1961 to 25th October, 1961	Meeting of P. F. C. ..	17.50	
19	4th November, 1961 to 8th November, 1961	To see the Progress of work at State pavilian in the Industries fair	41.50	
20	16th November, 1961 to 18th November, 1961	Ditto	29.50	
21	3rd December, 1961 to 6th December, 1961	Planning Commission discussions	41.50	
22	18th December, 1961 to 21st December, 1961	Visit to Industrial fair and meeting of the Punjab Financial Corporation	44.75	
23	9th January, 1962 to 11th January, 1962	Visit to Industries Exhibition at Delhi	29.50	
		Total ..	688.81	

VISITS TO DELHI BY SHRI R. S. TALWAR, I. A. S., AS SECRETARY, INDUSTRIES

Serial No.	Dates	Purpose	Amount
			Rs.
1	25th March, 1960 to 28th March, 1960	To attend meeting of the Transport Development Council	41.50
2	25th May, 1960 to 26th May, 1960	Court attedance and Discussion with the Government Advocate	24.00
3	22nd March, 1962 to 24th March, 1962	To attend meeting of the Executive Committee of the Punjab Financial Corporation	32.50
4	29th March, 1962 to 5th April, 1962	Meeting of Small Scale Industries Board	45.00
5	27th April, 1962 to 30th April, 1962	Meeting of the Building Sub-Committee, Small Industries Service Institute, Government of India	45.00
6	10th May, 1962 to 11th May, 1962	Meeting with the Union Finance Minister	20.00
7	18th May, 1962 to 19th May, 1962	Signing of agreement with Delhi and H. P. Administration regarding Jurisdiction of Financial Corporation	20.00

Serial No.	Dates	Purpose	Amount
			Rs
8	12th July, 1962 to 13th July, 1962	Discussion with Director-General of Employment and Training, Ministry of Labour, Government of India	20.00
9	9th November, 1962 to 13th November, 1962	Meeting with the Minister of International Trade and Officers of the Ministry of Commerce and Industries	67.06
10	19th December, 1962 to 25th December, 1962	To discuss pig iron situation in Punjab	51.37
11	10th January, 1963 to 13th January, 1963	To attend meeting with the Union Food and Agriculture Minister and with Shri K. D. Malaviya regarding supply of coal	35.69
12	23rd February, 1963 to 26th February, 1963	Meeting with the Central Minister and some Industrialists from abroad	51.37
13	25th April, 1963 to 28th April, 1963	In connection with the transfer of raw material Depot at Ludhiana from National Corporation to State Corporation	35.70
14	24th June, 1963 to 29th June, 1963	Meeting with the Officers Steel and Heavy Industries and with Secretary, Ministry of Food	147.19
15	11th September, 1963 to 15th September, 1963	Meeting of Emergency Production Committee of the State Secretaries with Union Food Secretary	51.37
16	28th October, 1963 to 29th October, 1963	To see Mr. Shanker, Union Food Ministry	20.00
17	10th November, 1963 to 13th November, 1963	Meeting of Food Secretaries of all States	51.37
18	17th December, 1963 to 27th December, 1963 (from 22nd to 26th October, 1963 Holiday and Casual Leave)	To attend meeting with Food Secretary and Plan Discussion Planning Commission	82.8(
19	22nd February, 1964 to 25th February, 1964	To attend the conference of Food Minister and Secretaries	51.40
20	17th March, 1964 to 19th March, 1964	To accompany Home Minister Discussion with Food Minister	69.31
21	22nd March, 1964 to 25th March, 1964	Discussion with Officers of Food Ministry relating to Wheat zones	51.37
22	21st April, 1964 to 25th April, 1964	Meeting at the Ministries of Food and International Trade Industry	67.0(
23	30th April, 1964 to 1st May, 1964	Ditto	102.1[illegible]
24	16th August, 1964 to 18th August, 1964	Hosiery Yarn Distribution Enquiry Committee meeting	35.6[illegible]
25	29th August, 1964 to 30th August, 1964	Export Promotion Council delegates meetings	99.3(

[Chief Minister]

Serial No.	Date	Purpose	Amount
			Rs
26	8th September, 1964 to 9th September, 1964	C. M.'s meeting with Punjab and Delhi Chamber of Commerce	20.0 0
27	21st September, 1964 to 24th September, 1964	Discussion with Food Ministry regarding Fixation of Prices	51.37
28	24th October, 1964 to 29th October, 1964	Food Secretaries and C. M.'s Conference and National Development Council meeting	82.75
29	20th November, 1964 to 21st November, 1964	Meeting in the Ministry of Steel and Mines regarding Pig Iron Plant	20.00
30	27th December, 1964 to 28th December, 1964	Discussion with the Ministry of Home Affairs on Food Situation	20.00
31	1st January, 1965 to 3rd January, 1965	National Development Council meeting	45.69
32	10th February, 1965 to 12th February, 1965	Meeting with Agricultural Prices Commission and Ministry	45.69
33	24th February, 1965 to 26th February, 1965	Discussion with Ministry of Iron and Steel regarding Pig Iron Project	45.69
34	8th March, 1965 to 11th March, 1965	C. M.'s meeting with P. M. and Union Food Minister	61.37
35	16th May, 1965 to 18th May, 1965	Meeting with the Agricultural Prices Commission and Food Ministry	45.69
36	17th June, 1965 to 20th June, 1965	Meeting at Ministry of Iron and Steel regarding Pig Iron Plant etc.	61.37
37	12th July, 1965 to 15th July, 1965	Meeting at the Planning Commission	61.37
38	29th July, 1965 to 31st July, 1965	Meeting of the Punjab Alloy and Steel Castings Limited.	45.00

Murders committed in the State

2925. Comrade Ram Piara : Will the Minister for Home and Development with reference to the reply to Unstarred Question No. 2530 printed in the list of Unstarred Questions for 26th March, 1965 be pleased to state the designation of the authority under whose orders the untraced murders mentioned in the statement annexed to the said reply were declared as such, in each district, date-wise ?

Sardar Darbara Singh : A statement giving the requisite information is enclosed.

STATEMENT

Murders committed in the State from 1st January, 1958 to 1st July, 1964 —
A number of murders untraced. B—Authority under whose orders filed. C—Date of filing

District	1958			1959			1960		
	A	B	C	A	B	C	A	B	
..	14	Ilaqa M.I.Cs.	16-1-58 1-1-58 16-1-58 15-3-58 9-9-58 31-3-58 19-9-58 7-9-59 30-6-59 9-3-59 14-7-59 9-3-61 24-2-61 4-2-60	6	Ilaqa M.I.Cs.	8-11-59 20-1-61 4-3-60 30-12-59 9-2-60 9-4-60	10	Ilaqa M.I.Cs.	1 1 1 2 1 7
..	9	M. I. C., RTK. S. D. M., Jhajjar R.M., Gohana R.M., Sonepat A. D. M., Rohtak S. D. M., Sonepat	2-8-58 2-9-58 4-11-59 20-2-59 20-3-59 2-9-58 27-4-59 12-3-59 27-4-59	1	M. I. C. Rohtak	22-8-59	2	R.M., Sone- pat R.M., Gohana	1 2

Murders Committed in the State from 1st January, 1958 to 1st July, 1964— A.—Number of murders untraced. B—Authority under whose orders filed. C—Date of filirg

District	1961			1962			1963			1964 (1-7-64)		
	A	B	C	A	B	C	A	B	C	A	B	C
Hissar ..	3	Ilaqa M.I.Cs.	26-10-61 25-12-61 16-12-61	13	Ilaqa M.I.Cs.	12-11-62 12-11-62 23-2-65 30-7-62 27-12-62 25-12-62 5-11-62 7-12-62 2-8-63 6-8-64 5-7-63 6-11-63 2-7-64	4	M. I. Cs. ..	3-4-63 16-9-63 20-12-63 25-11-63	5	M.I.Cs., Ilaqa	15-7-64 15-7-64 1-10-64 23-6-65 7-12-64
Rohtak .	5	S. D. M., Sonepat A. D. M., Rohtak S. D. M., Jhajjar R.M., Sonepat	19-10-61 22-3-62 29-11-61 6-4-62 16-6-62	2	S. D. M., Sonepat	16-6-62 5-12-62	3	S. D. M., Jhajjar J. M. I. C., Sonepat	11-11-63 6-11-63 30-7-64	3	J. M. I. C., Sonepat	30-7-64 and 7-12-64 30-7-64

District	1958			1959			1960		
	A	B	C	A	B	C	A	B	C
Karnal ..	3	Ilaqa M.I.C.	19-12-58 20-2-59 26-3-59	5	Ilaqa M.I.C.	22-9-60 17-3-60 21-4-60 7-4-60 17-9-62	2	Ilaqa M.I.C.	16-3-61 7-2-61
Gurgaon ..	1	M. I. C., GGN.	24-10-59	2	M. I. C., Gurgaon	30-9-59 5-3-60	4	M. I. C., Palwal M. I. C., Gurgaon	11-6-60 24-11-60 17-3-61 and 21-2-61
Simla ..	3	A. D. M., Simla	1-4-59 14-12-59 22-1-63		Nil during 1959		1	A.D.M., Simla	11-9-61
Ambala ..	2	Ilaqa M.I.Cs.	24-12-58 30-12-58	2	M. I. Cs.	20-12-59 8-6-60		Nil	
Kulu ..		Nil			Nil			Nil	
Kangra ..	1	S. D. M., Hamirpur	24-3-58		Nil		4	S. D. M., Hamirpur	11-8-62 20-8-61 5-12-60 29-9-61

District	1961			1962			1963			1964 (1-7-64)		
	A	B	C	A	B	C	A	B	C	A	B	C
Karnal ..	1	Ilaqa M.I.C.	21-12-61 18-9-62 6-9-61 21-1-62 20-2-62 14-3-62 13-9-62 8-8-62 7-9-62 7-6-62 19-5-62 3-9-62	6	Ilaqa M.I.C.	18-10-62 16-9-62 5-7-62 14-9-62 23-8-62 12-3-63	3	Ilaqa M.I.C.	2-7-63 4-11-63 1-2-64		Nil	
Gurgaon ..	1	M.I.C., Gurgaon	30-5-62	1	M. I. C., Palwal	5-2-64	2	M. I. C., Gurgaon	22-1-64 and 23-6-64	1	Sent up un- traced on Orders of MIC, Palwal awaited	9-9-64
Simla ..		Nil	during 1961		Nil	during 1962		Nil	during 1963	1	A. D. M., Simla	24-5-65
Ambala ..	2	M.I.Cs., Ilaqa	7-2-62 9-10-63	1	M.I.C., Ilaqa	2-3-64	2	M.I.C., Ilaqa	5-7-63 14-6-65		Nil	
Ku·u ..		..			Nil			Nil			Nil	
Kangra ..		Nil		1	A.D.M., Dharamsala	22-8-63		Nil			Nil	

District	1958			1959			1960		
	A	B	C	A	B	C	A	B	C
Hoshiarpur ..	3	Ilaqa M.I.C., City and Balachaur	28-7-59 29-2-59 27-10-60	4	Ilaqa M.I.C., Hariana. Garhshankar Mahilpur	29-12-59 14-12-59 25-11-59 15-5-60	2	Ilaqa M.ICs.	13-6-61 29-3-61
Jullundur ..	6	M.I.Cs, Ilaqa	1-10-59 1-10-59 21-8-58 4-4-59 18-2-59 1-5-64	10	M.I.Cs ..	23-11-59 11-9-61 12-11-59 28-9-59 28-10-59 1-1-60 13-1-60 5-1-60 20-7-60 1-2-60	4	M.I.Cs. Ilaqa	5-10-60 14-1-60 28-10-60 26-5-61
Ludhiana ..	4	Ilaqa M.I.Cs	27-1-59 30-9-59 30-4-59 26-10-59	4	Ilaqa M.I.Cs	28-4-60 20-4-60 8-12-60 13-8-60	5	Ilaqa M.I.Cs	17-4-61 13-8-60 21-3-61 12-5-61 7-2-62
Kapurtahala ..	2	Ilaqa M.I.Cs., Phagwara and Kapurthala	29-12-58 12-1-59		Nil			Nil	
Lahaul and Spiti ..		Nil			Nil			Nil	
Amritsar ..	7	Ilaqa M.I.Cs.	25-6-58 15-7-58 13-9-58	3	Ilaqa M.I.Cs	8-9-59 5-11-59 2-6-60	6	Ilaqa M.I.Cs.	17-12-60 24-3-61 29-6-61

District	1961			1962			1963			1964 (1-7-64)		
	A	B	C	A	B	C	A	B	C	A	B	C
Hoshiarpur ..	4	Ilaqa M.I.Cs	14-10-61 12-2-62 17-9-62 21-9-62	1	M. I. C., Hajipur	23-11-64	3	Ilaqa M.I.Cs	25-4-64 31-7-64 5-11-65	4	Ilaqa M.I.Cs.	24-3-65 19-1-65 19-1-65 23-11-64
Jullundur ..	4	M.I.Cs ..	22-9-61 23-1-63 6-8-62 15-12-62	4	M.I.Cs. Ilaqa	28-6-62 12-12-62 25-10-63 4-3-63	4	M.I.Cs, Ilaqa	1-12-63 30-5-64 6-6-64 10-3-65	3	M.I.Cs, Ilaqa	23-11-64 7-11-64* 26-11-64
Ludhiana ..	3	Ilaqa M.I.C.	12-12-62 5-6-62 20-6-64	1	Ilaqa M.I.C.	1-2-63	2	Ilaqa M.I.C.	19-8-63 21-3-64		Nil	
Kapurthala ..	1	M.I.C. Sultanpur	17-2-62		Nil* (*This case was traced) @One case shown as untraced previously was traced out)		2	A. D. M., Kapurthala and M. I. C., Phagwara	31-1-64 24-9-63	1	M. I. C., Kapurthala	27-6-64
Lahaul and Spiti ..		Nil			Nil			Nil			Nil	
Amritsar .	8	Ilaqa M.I.Cs	15-5-61 6-5-61 21-8-61	6	Ilaqa M.I.Cs	28-11-62 29-8-62 20-6-63	4	Ilaqa M.I.Cs.	10-1-64 8-1-64 10-12-64	3	Ilaqa M.I.Cs	30-6-64 3-9-64 20-4-64

*Investigation reopened by CIA Staff

		1958			1959			1960		
		A	B	C	A	B	C	A	B	C
Amritsar—*Concld*				31-12-58 27-5-58 22-10-58 18-11-58						30-12-61 19-7-61 17-12-60
Ferozepore	..	15	Ilaqa M.I.Cs	15-1-59 16-1-59 29-8-58 29-8-58 27-8-58 10-9-58 11-10-58 3-12-58 28-1-59 29-8-58 10-1-59 21-1-59 23-12-58 17-2-59 20-8-58	13	Ilaqa M.I.Cs	26-3-60 21-8-59 10-8-59 26-3-60 2-9-59 14-7-59 26-3-60 27-6-60 1-2-60 4-8-60 4-8-60 24-5-60 13-10-60	8	Ilaqa M.I.Cs	6-6-60 10-11-61 12-7-60 11-4-60 29-10-60 5-8-61 15-7-61 21-7-62
Gurdaspur	..	5	Ilaqa M.I.Cs	6-7-60 4-7-60 19-7-58 14-10-58 2-3-60	6	Ilaqa M.I.. Sc	23-9-59 16-10-59 10-11-59 24-12-59 2-3-60 11-5-60	2	Ilaqa M.I.Cs	27-3-61 18-12-61
Patiala	..		A. D. M.. Bassi	1-9-58	2	Ilaqa M.I.Cs	27-12-59 18-2-61	2	Ilaqa M.I.Cs	21-11-61 25-10-60
		6	Ilaqa M.I.Cs	26-2-59 2-12-58 21-1-59 6-12-58 1-6-59						

District	1961			1962			1963			1964 (1-7-64)		
	A	B	C	A	B	C	A	B	C	A	B	C
Amritsar—*concld*			6-12-62 18-5-62 1-9-62 23-4-62 9-11-62			21-3-63 26-3-63 19-3-64			16-5-64			
Ferozepore ..	9	Ilaqa M.I.Cs	28-9-61 25-10-61 2-3-62 13-3-62 28-9-62 16-2-62 28-8-62 22-3-62 14-6-62	7	Ilaqa M.I.Cs.	5-10-62 4-10-62 1-10-62 31-7-63 15-12-62 1-9-63 16-12-63	8	(1963) Ilaqa M.I.Cs	26-7-63 28-2-64 13-5-65 28-7-65 7-11-63 31-3-65 29-8-64 2-6-64	5	(1964) Ilaqa M.I.Cs	30-9-64 14-5-65 2-5-65 9-11-64 13-8-64
Gurdaspur ..	2	Ilaqa M.I.Cs	23-9-62 5-11-62	2	Ilaqa M.I.Cs	1-10-62 16-3-63	4	Ilaqa M.I.Cs	9-4-63 14-5-63 26-8-63 4-5-65	1	Ilaqa M.I.Cs	9-12-64
Patiala ..		Nil		4	Ilaqa M.I.Cs	27-6-63 15-4-63 16-1-64 2-11-63	2	Ilaqa M.I.Cs	8-1-64 21-7-64		Nil	

District					1958			1959			1960	
	A	B	C	A	B	C	A	B	C	A	B	C
Sangrur		..		4	Ilaqa M.I.Cs	9-5-59 1-6-59 16-5-60 12-8-58	3	Ilaqa M.I.Cs	18-3-60 7-12-6) 12-11-59	2	Ilaqa M.I.Cs	31-5-60 11-11-60
Bhatinda		..		4	Ilaqa M.I.Cs	18-3-59 4-11-59 4-8-60 29-7-59		Nil		5	Ilaqa M.I.Cs	1-8-60 31-12-60 30-1-62 16-5-65 21-11-60
Narnaul		..			Nil			Nil		1	J. M. I. C., Mohindergarh	30-11-60

District	1961			1962			1963			1964 (1.7.64)		
				A	B	C	A	B	C	A	B	C
Sangrur ..	1	M.I.C Ilaqa (Only one case was sent up as untraced during 1961 instead of two shown inadventantly previously. Sent up to 11th June, 1962)	11-6-62	1	Ilaqa MI.Cs	24-1-63	3	Ilaqa M.I.Cs	16-4-64 13-2-64 1-7-64 *29-5-63	3	Ilaqa M.I.Cs	3-10-64 20-12-64 24-12-64
Bhatinda .	3	Ilaqa M.I.Cs	23-9-61 14-9-61 *2-5-62	3	Ilaqa M.I.Cs	4-11-63 1-5-63 6-6-63		Nil		3	Ilaqa M.I.Cs	30-7-64 23-6-65 14-9-64
Narnaul .	1	J. M. I. C. Mohindergarh	24-4-62		Nil			Nil			Nil	

*Printed as received from Government.

Places visited by the Director of Health Services in April, 1964

2926. Comrade Ram Piara : Will the Minister for health be pleased to state —

(a) the names of the places visited by the Director of Health Services, Punjab during the month of April, 1964 in and outside the State together with the purpose and place of each visit ;

(b) the particulars of each such visit including the date and time of departure and arrival at various places of the said officer including the amount of T.A. charged for each visit ;

(c) the name of the Rest House where the said Director stayed during each such visit, the dates on which he stayed and the date when accommodation therein was got booked, if it was not got booked in advance the reasons therefor ?

Shrimati Om Prabha Jain :

Places visited		*Purpose*
(a)(i) Karnal	..	Visited Civil Hospital, Karnal.
(ii) Nangal	..	Accompanied the Family Planning Evaluation Team
(iii) Delhi	..	Discussion with Additional Director-General, Health Services, New Delhi regarding Intensive District Programme.
(iv) Bombay	..	Attended the meeting of the E.S.I. Medical Benefit Council

(b)

Date	Places	Time of arrival and Departure	T.A. charged
11th April, 1964	Chandigarh	Departure: 8 a.m.	Rs P.
	Karnal	Arrival : 10 a.m.	
		Departure: 1 p.m.	15.00
	Chandigarh	Arrival : 3 p.m.	
12th April, 1964	Chandigarh	Departure: 8 a.m.	
		Arrival : 10 a.m.	
	Nangal	Departure: 7 p.m.	
	Chandigarh	Arrival : 9 p.m.	
26th April, 1964	Chandigarh	Departure : 9 a.m.	
	New Delhi	Arrival : 2 a.m.	
27th April, 1964	New Delhi	Halt for discussion	
28th April, 1964	New Delhi	Departure : 6.30 a.m. By Air	591.17
	Bombay	Arrival : 8.45 a.m.	
		Departure : 6.40 p.m.	
	New Delhi	Arrival : 8.50 p.m.	
29th April, 1964	New Delhi	Departure : 10. a.m.	
	Chandigarh	Arrival : 3.30 p.m.	

(c) Nil.

Tour by Chief Secretary to Government, Punjab to Delhi

2927. Comrade Ram Piara : Will the Chief Minister be pleased to State—

(a) the total number of visits paid by the Chief Secretary to Government, Punjab to Delhi, date-wise during the period from 1st July, 1964 to date together with the purpose of each such visit ;

(b) the names of the Rest-houses in Delhi or New Delhi where the Chief Secretary stayed during the said visits;

(c) whether the accommodation in the Rest-houses referred to in part (b) above was got booked in advance; if so, the names of such Rest-houses, the dates when the accommodation was got booked , if accommodation was not got booked before hand the reasons therefor ;

(d) whether it is a fact that normally the Chief Secretary did not stay in the Rest-houses in Delhi/New Delhi during the said visits; if so, the names of place/places where he actually stayed ;

(e) the total amount of T.A. charged by the Chief Secretary, date-wise or visit-wise together with the amount, if any paid by him for staying in the Rest-houses on tour during the said visits?

Shri Ram Kishan : (a) 14. The requisite information is given in the enclosed statement.

(b) Did not stay in any Rest-house.

(c) Does not arise.

(d) (i) Yes.

(ii) The requisite information is given in column 4 of the enclosed statement.

(e) (i) The required information is given in column 5 of the enclosed statement.

(ii) Does not arise.

STATEMENT

Serial No.	Date of Visit	Purpose of journey	Place where stayed	Amount
1	2	3	4	5
				Rs P.
1	21st July, 1964 (3.30 p.m.) to 22nd July, 1964 (3.30 p.m.)	Meeting with the Union Irrigation and Power Secretary regarding plying of ferries in Bhakra Dam Reservior and discussions with the Union Ministers and officers of the Central Government regarding certain outstanding administrative matters	Privately. 16, Aurangzeb Road, New Delhi	51.40
2	29th August, 1964 (9.15 a.m.) to 2nd September, 1964 (5 a.m.)	To attend a meeting of the Union Home Minister with Delhi and Punjab Ministers regarding common flood protection measures needed in the areas affecting both the States. Also attended the Zonal Integration Committee meeting of some State Chief Ministers with the Union Home Minister. Discussion of certain outstanding administrative matter with the officers of the Central Government and with the Chief Minister	Ditto	51.40
3	18th September, 1964 (4.30 p.m.) to 21st September, 1964 (2.15p.m.)	To discuss with the Union Home Secretary certain administrative matters and also with the Government of India Administrative Reforms Office regarding our administrative reforms Plans and details, etc.	Ditto	35.70
4	25th October, 1964 (3.30 p.m.) to 27th October, 1964 (10.15 a.m.)	To meet the Secretary, Irrigation and Power regarding Rajasthan Colonization Policy. Also met the Government of India officers regarding certain administrative matters	Ditto	35.70
5	17th December, 1964 (2.30 p.m.) to 21st December, 1964 (3.30 p.m.)	To attend the meetings of the Planning Commission. Discussed certain administrative matters with the Government of India Officers	Ditto	67.10
6	28th December, 1964 (10.30 a.m.) to 29th December 1964 (9 a.m.)	To attend the Conference of All-India Soldiers' Board held at New Delhi, and to attend the special meeting of State Officers with the Union Home Ministry and the Delhi Administration regarding the food situation	Ditto	35.70

1	2	3	4	5
7	4th January, 1965 (9.30 a.m.) to 5th January, 1965 (2 p.m.)	To attend the meeting of the Board of Governors of All-India Sainik Schools	Privately. 8, Jantar Mantar Road, New Delhi	20.00
8	4th February, 1965 (2.45 p.m.) to 7th February, 1965 (4.45 p.m.)	To attend meeting with the Union Public Service Commission regarding P.C.S. Select List case	Privately. 16, Aurangzeb Road, New Delhi	61.40
9	23rd February, 1965 (12.10 p.m.) to 25th February, 1965 (4 p.m.)	To attend the Chief Ministers' Conference and the National Defence Committee meeting. Discussions with the Central Government Officers regarding various pending administrative matters	Ditto	45.70
10	9th March, 1965 (9.00 a.m.) to 10th March, 1965 (9.30 a.m.)	To attend the Chief Ministers' Conference regarding food with the Prime Minister and discussion with Central Government Officers regarding various administrative matters	Privately. 8, Jantar Mantar Road, New Delhi	30.00
11	24th March, 1965 (3.30 p.m.) to 27th March, 1965 (2.30 p.m.)	To attend meetings of the Finance Commission. Discussed certain Establishment cases with the Home Ministry Officers	Privately. 28, Golf Lines, New Delhi	61.40
12	6th May, 1965 (4.45 p.m.) to 9th May, 1965 (3.00 p.m.)	To attend meetings of the Chief Secretaries, Himachal Pradesh and Punjab with the Union Secretary for Irrigation and Power regarding finalization of the Ferry Rules for Bhakra. Also attended the meeting of the National Defence Council with the Chief Minister. Discussion of certain outstanding administrative and establishment matters with the Government of India Officers	Privately 16, Aurangzeb Road, New Delhi	61.40
13	12th July, 1965 (5.00 p.m.) to 15th July, 1965 (4.30 p.m.)	To attend meetings of the Planning Commission in connection with the Fourth Five-Year Plan. Also attended informal meetings of the Chief Minister and other members of the Cabinet with regard to this very Plan work	Ditto	61.40
14	26th July, 1965 (2.45 p.m.) to 28th July, 1965 (3.15 p.m.)	Discussion of important administrative matters with the Chief Minister, Punjab, as desired by the Chief Minister as he had to leave for tour from Delhi to some other places	Privately. 8, Jantar Mantar Road, New Delhi	45.70

Note.— The purpose given above is an excerpt from the detailed tour diary kept in office.

Tour by Inspector-General of Police, Punjab to Amritsar

2928. Comrade Ram Piara : Will the Minister for Home and Development be pleased to state—

(a) the total number of visits made by the present Inspector-General of Police, Punjab to Amritsar District date-wise from the date of his taking over as such to date together with the names of the Rest-houses in Amritsar where he stayed during the said visits ;

(b) whether the accommodation in the Rest-houses mentioned in part (a) was got booked in advance;if not, the reasons therefor ;

(c) the amount of T.A. charged by the said Police Officer for each of the said visits ;

(d) the total nights spent by him in Amritsar District during his tenure as Inspector-General of Police, Punjab upto date, date-wise ;

(e) the names of the Superintendents of Police/S.S.Ps. if any, called by the I.G.of Police during any of his visits to Amritsar district together with the dates in each case ?

Sardar Darbara Singh : (a),(b),(c),(d), and (e) : The information called for is not likely to serve any public purpose and will not be commensurate with the labour involved in collecting it. Neither any record of the names of the Superintendents of Police which Inspector-General calls to see him during visit is maintained nor he is expected to remember events of past so many years.

CALL ATTENTION NOTICES

(*Serial No.* 8)

10.00 a.m.

Shri Om Parkash Agnihotri : I beg to draw the attention of the Minister concerned towards the fact that allotment of direct cane quota to the individual cane-growers who were members of the Sugarcane Co-operative Society, Phagwara which alone supplied sugarcane to the Jagatjit Sugar Mills Ltd.,Phagwara within the radius of ten miles. In spite of a Resolution No.4 the said Sugarcane Co-operative Society dated 13th September, 1965 addressed to Cane Commissioner for cancellation of direct allotment of quota to two individuals, no action has been taken till to date. Such direct allotment to individuals had never been allotted to any Cane-grower, keeping in view the interests of Co-operative movement.

The Mill is to start work on 2nd November, 1965. Such action has created great tension amongst the canegrowers which will seriously affect the production of sugar as well as a prominent Co-operative Society with a membership of thousands of canegrowers. In the larger interest of canegrowers and Co-operative movement the illegal and improper order of the Cane Commissioner is required to be recinded immediately.

Mr. Speaker : This is admitted. Government to please make a statement.

(*Serial No.* 10)

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : ਮੈਂ ਇਸ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਊ ਨੋਟਸ* ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਪਾਸੇ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮਾਨਸਾ ਮੰਡੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਠਿੰਡਾ ਦੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਲੇਡੀ ਡਾਕਟਰ ਨਿਯੁਕਤ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਤਕਲੀਫ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਲ ਫੌਰੀ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਨੋਟਸ ਦਿਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

Mr. Speaker : This is admitted. Government to make a statement.

(*Serial No.* 12)

Shri Balramji Dass Tandon : I beg to draw the attention of the Government towards the soaring prices of flour (atta) at which it is selling in the whole of the State at present. Government assured public last year that it will not allow the price to go so high as at Rs. 27 per 40 kilos in the lean months of the year. But it is strange that the same price has touched at the very start of the year. Government should clearly tell the public, as to what is the policy of the Government regarding selling the wheat atta at cheap rates even in lean months.

Mr. Speaker . This is admitted.

मुख्य मंत्री : ऐसा कोई मामला नहीं है । प्राईसिज बढ़ी नहीं हैं, पूरे तौर पर कंट्रोल में हैं ।.

श्री बलरामजी दास टण्डन: आटा 27 रुपये या 28 रुपये का 40 किलो बिक रहा है ।

---

*Comrade Jangir Singh Joga: Through this call attention notice, I would like to draw the attention of the Punjab Government towards the fact that no lady doctor has been posted in the female hospital at Mansa Mandi, District Bhatinda for the last several months as a result of which the residents of the area are facing great hardship This notice has been given in order to draw the immediate attention of the Government towards this matter

मुख्य मंत्री : गंदम के भाव तो हर जगह गिरे हुए हैं, हर जगह से यही इत्तलाह आ रही है ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੀ : ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਕੋਲੋਂ ਖਰੀਦਣ ਵੇਲੇ ਭਾ ਘਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵੇਚਣ ਵੇਲੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।

मुख्य मंत्री : स्पीकर साहिब, जहां तक जमींदार से गंदम खरीदने का सवाल है उसके मुताल्लिक मैं अर्ज़ करना चाहता हूं कि इस पाकिस्तान के एग्रैशन के दौरान ऐसे हालात हुए जिस से अनाज की कीमतें काफी गिर गई । इस से गवर्नमैंट ने फैसला किया है कि वह मार्किट में जाए और अनाज की कीमतों को नीचे न आने दिया जाए । इस के मुताल्लिक हमारी पालिसी यह थी कि जब गंदम के भाव 40, 42 और 45 रुपए क्विंटल थे तो गवर्नमैंट ने 49 से 53 रुपये फी क्विंटल गंदम खरीदने का फैसला किया । इसी तरह हम हर जगह गंदम खरीद रहे हैं । अगर आनरेबल मैम्बर को इत्तलाह हो कि फलां मंडी में गंदम पड़ी है और उसे कोई खरीदने वाला नहीं तो हम खरीदने के लिये तैयार हैं । जहां तक श्री टंडन जी की इत्तलाह है कि किसी जगह पर कीमतें चढ़ी हैं, हमें बताएं फलां जगह पर व्यापारियों ने गंदम खरीद कर कीमतें बढ़ा दीं, हम वहां पर मौजूं कीमत पर आटा अवेलेबल करेंगे । किसी तरह की शिकायत हो तो गवर्नमैंट अपनी फेयर प्राईस शाप्स खोलने के लिये तैयार है ।

श्री बलरामजी दास टण्डन : गवर्नमैंट ने जो प्राईस रखी है वह नहीं रही । आटा 27 रुपये या 28 रुपये का 40 किलो बिकता है । यह भाव आज भी सारी स्टेट में चल रहा है ।

श्री अध्यक्ष : आप ऐसा करें कि जिस मंडी के मुताल्लिक आप को इंफर्मेशन है उसकी इत्तलाह इनको दे दें । (The hon. member may inform the hon. Chief Minister about the mandis in which the rates are high.)

श्री बलरामजी दास टण्डन : अमृतसर में लड़ाई के कारण गंदम का भाव एक रुपया या डेढ़ रुपया कम हुआ है लेकिन जो भाव पिछले साल लीन मंथ्स में था वह अब इन महीनों में है ।

मुख्य मंत्री : हमें बता दें जहां जहां कीमतें ज्यादा होंगी हम वहां फेयर प्राईस शाप्स खोलने के लिए तैयार हैं ।

(Serial No. 13)

Shri Balramji Dass Tandon : I beg to draw the attention of the Government towards non-implementation of the assurance given to the public of Amritsar District. No aid to industry so far. No loans or aid to

[Shri Balramji Dass Tandon]

the labourer rendered jobless due to recent war, no other relief for the rehabilitation of the industry and business of the border areas including Amritsar City, no proper steps to rehabilitate oustees of the Khem Karan and adjoining areas so far taken. Government is requested to explain its position.

Mr. Speaker : This is admitted.

मुख्य मंत्री : स्पीकर साहिब, अगर आप इजाजत दें तो मैं इसके बारे में एक्सपलेन कर सकता हूं। इसके बारे में एक रैजोल्यूशन आ रहा है, उसके जवाब में कहूंगा। फिल-हाल मैं इतना ही कह सकता हूं कि जहां तक अमृतसर या जितने भी बार्डर डिस्ट्रिक्ट्स हैं जिनमें इंडस्ट्री को धक्का लगा है उनका ताल्लुक है उनके बारे में पंजाब गवर्नमैंट ने फौरी तौर पर कार-वाई की थी। हम ने सब से पहले अपने डायरैक्टर आफ इंडस्ट्री और लेबर कमिश्नर को वहां भेजा था ताकि सारी चीज़ की तहकीकात करें। अमृतसर, बटाला और लुधियाना के इंडस्ट्रियलिस्ट्स से मीटिंग की थी। हम ने अपने प्लैनिंग सैक्रेटरी को मीटिंग के बाद गवर्नमैंट आफ इंडिया के पास भेजा था। एक हाई पावर कमेटी को भेजा था। मुझे इस बात की खुशी है कि गवर्नमैंट आफ इंडिया के जो सीनियर सैक्रेटरीज़ हैं उनके साथ एक मीटिंग हुई। गवर्नमैंट आफ इंडिया ने मिस्टर धर्मवीर, जो कैबिनेट सैक्रेटरी हैं, को यह काम सौंपा। मिस्टर एन. एन. कैशप इस के डायरैक्टर मुकर्रर हुए। जो रिकमेंडेशन्ज़ हैं उनकी बिना पर, स्पीकर साहिब, मैं हाउस को इत्तलाह देना चाहता हूं कि इंडस्ट्री के बारे में जो कारवाई है वह की जा रही है। स्पीकर साहिब, पहली बात तो यह है कि पंजाब गवर्नमैंट की रिक्वैस्ट पर गवर्नमैंट आफ इंडिया ने जितने भी बार्डर डिस्ट्रिक्ट्स हैं जहां इंडस्ट्री है, जिस में लुधियाना और जालंधर भी शामिल हैं, जहां तक इंकम-टैक्स का ताल्लुक है मार्च, 1966 तक उसकी वसूली मुल्तवी कर दी है। ऐक्साइज ड्यूटी भी मार्च, 1966 तक मुल्तवी कर दी है। पिछले दिनों जो माल नहीं लिया जा सका रेलवे वालों ने वह सारा डैमरेज वगैरह माफ कर दिया है। गवर्नमैंट आफ इंडिया के डायरैक्टर जनरल, डिसपोज़ल ऐंड सप्लाई ने इस बात का आदेश जारी किया है कि जालंधर, लुधियाना, अमृतसर, बटाला और तमाम बार्डर डिस्ट्रिकट्स के लिये एक स्पैशल सैल मुकर्रर किया है। एक स्पैशल अफसर मुकर्रर किया है। यह कहा है कि उनके केस को प्रैफरेंस दी जाए। गुड्ज़ के लिए जो फिनिश्ड पड़े हैं, उनको खरीदने के लिये जल्द कारवाई होगी। गवर्नमैंट आफ इंडिया ने इस के लिये इंडस्ट्रीज़ डिपार्टमैंट और रेलवे डिपार्टमैंट में एक स्पैशल सैल मुकर्रर किया है ताकि रा मैटीरियल की मूवमेंट जल्दी हो और किसी तरह की रूकावट न हो।

इसके अलावा जहां तक पंजाब गवर्नमैंट का ताल्लुक है हम ने यह फैसला किया है कि तीन महीने के लिये सेल्ज़ टैक्स की वसूली मुल्तवी कर दी जाए। जहां तक परचेज़ टैक्स का ताल्लुक है इसकी वसूली भी मुल्तवी कर दी गई है। लोन्ज़ देने के बारे में जो सरकार की पालिसी है उसे भी लिबरलाईज़ कर दिया गया है और यह फैसला किया है कि 25 हज़ार रुपए तक जो लोन स्टेट एड टू इण्डस्ट्री के तहत दिया जाएगा उस पर तीन फीसदी सूद होगा।

25 हजार से 50 हजार रुपए तक लोन के बारे में मैं अर्ज़ करता हूं कि हालांकि गवर्नमैंट आफ इंडिया से जिस शरह पर हमें रकम मिलती है उसके मुताबिक 7-1/2 फीसदी सूद चार्ज करने का फैसला था लेकिन हम ने यह फैसला किया है कि इस पर भी पहले की तरह ही 5-1/2 फीसदी सूद लिया जाएगा। स्टेट फाइनैंशल कारपोरेशन वालों ने भी अपने रूल्ज़ लिबरलाईज कर दिए हैं और उसके मुताबिक लोन लेने के बारे में जो पहले सिक्योरिटी देनी पड़ती थी उसे कम कर दिया है और वह रुपया भी ज्यादा से ज़्यादा देंगे। इसके साथ साथ हम ने यह भी फैसला किया है कि अमृतसर में जो ऐसी इण्डस्ट्रीज़ हैं जहां 50 से कम आदमी काम करते हैं वहां के लिए 25 लाख रुपया मंज़ूर किया गया है जो कि बिला सूद उनको कर्ज़ दिया जाएगा ताकि उनका सारा काम चले। इसके ऊपर स्टैम्प ड्यूटी वग़ैरा भी नहीं लगेगी।

इसके साथ मुझे यह एलान करते हुए भी खुशी होती है कि रिज़र्व बैंक के डिप्टी गवर्नर और बैंकिंग जायंट डायरैक्टर ने पिछले दिनों पंजाब का तीन और चार रोज तक दौरा किया। सारी पोज़ीशन का अपनी आंखों जायज़ा लिया और उसके मुताबिक जहां तक बैंक्स का ताल्लुक है उन्हों ने हिदायात जारी की हैं कि इन तमाम इण्डस्ट्रीज़ को जितना वह पहले कर्ज़ देते हैं उससे 40 या 50 फीसदी ज़्यादा कर्ज़ देंगे ....

श्री बलरामजी दास टण्डन : कोई नहीं देता है।

मुख्य मंत्री : यह हिदायत रिज़व बैंक के डिप्टी गवर्नर की तरफ से जारी की गई है और उन्हों ने कहा है कि अगर इन पर अमल नहीं होगा तो मुनासिब कार्यवाही करेंगे। मेरी खुद उन से मुलाकात हुई है। उन्हों ने यकीन दिलाया है कि इन हिदायात पर सख्ती से अमल किया जाएगा। सिक्योरिटी के बारे में पहले यह था कि 75 या 80 फीसदी सिक्योरिटी देनी होती थी तब कर्ज मिलता था। अब इसका रेट भी कम कर दिया गया है ताकि क्रैडिट ज्यादा मिल सके। इस तरह की कई किस्म की फैसिलिटीज़ उन को दी गई हैं और इसी पर बस नहीं की है। हम देख रहे हैं और जहां भी कोई और ज़रूरतें होंगी और जो मज़ीद फैसिलिटी हम दे सकेंगे ज़रूर देंगे। हम अच्छी तरह अपना फर्ज़ समझते हैं और उसके मुताबिक इण्डस्ट्री को रिहैबिलिटेट करने के लिये मुमकिन कदम उठाएंगे। बाकी बातें मैं जब इस आने वाले प्रस्ताव पर बोलूंगा तो ज्यादा तफसील में अर्ज़ करूंगा लेकिन मैं आपको फिर यकीन दिलाना चाहता हूं कि हम इण्डस्ट्रीज़ को पूरी तरह से रिहैबिलिटेट करेंगे और इसके साथ मैं यह भी अर्ज़ कर दूं कि गवर्नमैंट आफ इंडिया के इण्डस्ट्रीज़ मिनिस्टर और डिफैंस मिनिस्टर ने भी हमें यकीन दिलाया है कि इण्डस्ट्रीज़ को रिहैबिलिटेट करने के बारे में जिस चीज़ की ज़रूरत होगी उसकी सुविधा दी जाएगी।

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। (ਸ਼ੋਰ) ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਿਰਫ ਕਾਰਖਾਨੇ-ਦਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ......(ਸ਼ੋਰ)

Mr. Speaker : Order, please . No discussion on the statement. Please resume your seat. (*Noise*)

ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮੋਸ਼ਨ ਵਿਚ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਰਫ ਇਕ ਗੱਲ ਦਾ ਹੀ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਦੋਨਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਕਦੋਂ ਆਵੇਗਾ ?

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਦੀ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਦੇ ਵੇਲੇ ਆ ਜਾਵੇਗਾ । (That will be replied during the discussion on the Resolution.)

(Serial No. 14)

Comrade Shamsher Singh Josh : Sir, I beg to draw the attention of the Minister concerned to the fact that taking advantage of Emergency, the employers have started victimization and retrenchment of workers without any legal justification as in the case of Kharar Textile Mills where seven Trade Union Leaders have been dismissed and even severe beating has been given to two workers of Simplex department on 12th October, 1965, at Kharar.

Further despite the Tripartite meeting held by the Labour Minister on 20th September, 1965, the conciliation machinery collapsed throughout the State and reference of disputes withheld as usual and thus the workers have no means to redress their demands without creating threat to industrial peace which they so far avoided.

Attention of the State Government is also drawn that required steps are now being taken to rehabilitate the Industry and to get all factories start working in Punjab for which it is necessary that immediate grants be given to workers who lost their lives or whose jobs have been lost due to no fault of theirs and due to condition of war.

Steps are also required to be taken for compulsory war-time Insurance of movable or immovable property and no employer should be allowed to dismantle and remove machinery from the present places for one year at least under the East Punjab Factories Act.

Mr. Speaker : This is admitted. Government may make a statement.

मुख्य मंत्री : स्पीकर साहिब, जब यह चीज मेरे नोटिस में आई थी कि कोई 650 या 700 के करीब मजदूरों को वहां रीट्रैंच किया गया है तो मैं ने उसी वक्त उसके बारे में रिपोर्ट मंगवाई और उस से मुझे पता चला कि उन में से कोई 350 के करीब ऐसे मजदूर थे जिन को टैम्परेरी तौर पर रखा गया था और बाकी परमानैंट थे । हम ने लेबर डिपार्टमैंट को हिदायत जारी की हैं कि परमानैंट मुलाज़मीन के सारे केसों को देखने के बाद जिनको विक्टमाइज़ किया गया है उनको फैक्टरी में लाज़मी तौर पर काम दिलाया जाए और इस की तलाफी कराई जाए । अगर मैम्बर साहिब के पास कोई ऐसा केस हो जहां विक्टमाइज़ेशन की तलाफी नहीं हुई है तो वह मेरे नोटिस में लाएं । हम पूरी तरह से लेबरर्ज़ की मदद करेंगे लेकिन जो टैम्परेरी हैं उनके बारे में मैं नहीं कह सकता ।

जहां तक इण्डस्ट्री को रिहैबिलिटेट करने की बात कही गई है उस के बारे में मैं अर्ज़ करना चाहता हूं कि जब फैक्ट्री वाले को फैक्ट्री का लाइसैंस दिया जाता है तो उस में एक शर्त यह भी होती है कि वह बगैर पंजाब गवर्नमैंट की मन्ज़ूरी लिए उस मशीनरी को वहां से रिमूव नहीं कर सकता है। मैं अभी पहले भी अर्ज़ कर चुका हूं कि हम पंजाब में इण्डस्ट्री को उखड़ने नहीं देंगे और पूरे यत्न के साथ इसे रिहैबिलिटेट करेंगे। मैं मैम्बर साहिब को यकीन दिलाना चाहता हूं कि हम ऐसी कोई कार्यवाही नहीं होने देंगे जिस से अनएम्पलायमेंट बढ़े और इण्डस्टी उखड़े बल्कि हम तो इसे तरक्की देने के लिये ज़्यादा से ज़्यादा सुविधा देने की कोशिश करेंगे।

(Serial No. 15)

Shri Mangal Sein : Sir, I beg to draw the attention of the Government that almost immediately after the formation of the new Cabinet retrenchment of the officials in the Public Relations Department was effected and it was declared that the Department was being re organised. Regarding all these officials who had been retrenched, Shri Ram Partap Garg, Chief Parliamentary Secretary, Punjab Government, remarked that most of the officials so retrenched had been charging wrong T.A. bills. The Government had also declared that for the fresh appointments the candidates will have to appear before the S.S.S. Board and the educational qualifications will be B.A. or Matric with three years' experience.

But it is regrettable that District Public Relations authorities have again recruited most of those people who neither fulfil the educational qualifications nor have been absolved of the charge of drawing excessive T.A. Great unrest prevails in the whole State due to this action of the Government.

Mr. Speaker : This is admitted. Government may make a statement.

मुख्य मंत्री : स्पीकर साहिब, आपको याद होगा कि मैं ने इस हाउस में एक स्टेटमैंट दिया था। सरदार प्रताप सिह कैरों के वक्त में एक कमेटी बैठी थी और उस वक्त कुछ रिकमैंडेशन्ज़ की गई थीं। इन वर्कर्ज़ के बारे में। मैं ने इसमें मज़ीद तहकीकात करने के बाद उन रिकमैंडेशन्ज़ पर अमल किया था। इस एमरजैंसी के दौरान हम ने फील्ड वर्कर्ज़ दोबारा रखे थे लेकिन ऐसा करने से पहले कैबिनट से पहले फैसला करा लिया था और यह पोस्टें सुबार्डीनेट सर्विस बोर्ड और कमीशन के परव्यू से निकाली गईं। मैं मैम्बर साहिब से कहूंगा कि अगर उनके पास किसी ऐसे वर्कर की इत्तलाह है जिस के बारे में शिकायत थी लेकिन फिर रख लिया गया है तो वह मेरे नोटिस में लाएं, पूरी कार्यवाही की जाएगी।

(Serial No. 16)

Shri Mangal Sein : Sir, I beg to draw the attention of the Home Minister that Shri Pritam Singh, a resident of police station Kalanaur, tehsil Malaut, was called to the police station unnecessarily on the evening of 25th August, 1965, and was taken into custody. He was given such a severe beating during the night that the poor fellow died. The police threw away his dead body in a well near by. When the public demanded an enquiry into the circumstances leading to his death, the S.P. Bahal Singh resorted to severe lathi charge. The Government were informed about this incident telegraphically by the public as well as a legislator. Some police officials were held guilty by the Magistrate, after making an enquiry but no action has been taken in the matter so far.

[Shri Mangal Sein]

On the other hand, the agents of the police of police station Kalanaur, district Rohtak, with a view to harass the public, are resorting to highhandedness. During the 1st week of September a police witness named Dharam Singh who is a bad character of this police station fired upon a field owner, who is his neighbour, but no inquiry has been held against him so far. That man is moving about scot free in complicity with the S.P. Shri Bahal Singh. I want to draw the attention of the Government to this matter through this motion so that the Government may clarify the position immediately.

Mr. Speaker : It is admitted.

मुख्य मंत्री : स्पीकर साहिब, जिस दिन यह वाक्या जिला रोहतक के पुलिस स्टेशन कलानौर में हुआ, उस से दूसरे ही दिन माननीय सदस्य अपने साथ कुछ साथियों को लेकर मुझे मिले थे। उसी दिन इस मामले के बारे में जुडीशल इन्क्वायरी करने के लिये आर्डर कर दिए थे। मेरी इत्तलाह के मुताबिक जुडीशल मैजिस्ट्रेट ने इन्कवायरी की लेकिन यह अभी तक सब-जुडिस केस है।

श्री मंगल सैन : स्पीकर साहिब, इस के बारे में इन्क्वायरी हो चुकी है। रिपोर्ट सरकार के पास आ चुकी है लेकिन अभी तक कोई ऐक्शन नहीं लिया गया है।

श्री अध्यक्ष : मोशन में लिखा हुआ है कि इस के बारे में जुडीशल एन्क्वायरी हो चुकी है और मैजिस्ट्रेट ने फैसला दे दिया है। If the magistrate has given his decision then it is no longer a *subjudice* case. (It is mentioned in the call attention notice that judicial enquiry has already been conducted and the magistrate has already given his decision. If the magistrate has given his decision then it is no longer a *subjudice* case.)

मुख्य मंत्री : स्पीकर साहिब, मैजिस्ट्रेट ने तो अपनी रिकमैंडेशन्ज़ भेजी है और उन के मुताबिक गौर करेंगे। Anyhow we will look into it.

OBSERVATIONS BY THE SPEAKER

Mr. Speaker : Before we pass on to the other items on the agenda for today, I would request the hon. Members that while sending notices of their motions, they should see that they are properly drafted. Sometimes motions reach us in such forms that notning could be made out and sentences are incomplete. It seems that some hon. Members do not look into them after they have been drafted. I hope the hon. Members would be more careful while sending notices of any motions.

SECOND REPORT OF THE BUSINESS ADVISORY COMMITTEE

Mr. Speaker : I have to report the time-table fixed by the Business Advisory Committee in regard to various business during the Session, viz.—

The Committee met on the 13th October, 1965, at 10.45 a.m. The following were present :—

(1) Shri Harbans Lal, Speaker—*Ex officio* Chairman.
(2) Shri Ram Partap Garg, Chief Parliamentary Secretary.
(3) Chaudhari Devi Lal.
(4) Sardar Gurnam Singh.

Special Invities

(5) Shrimati Shanno Devi, Deputy Speaker.
(6) Baboo Bachan Singh.
(7) Comrade Jangir Singh Joga.
(8) Chaudhari Mukhtiar Singh Malik.

The Committee, after some discussion, made the following recommendations :—

Details of Business	*Time allotted*
(1) The East Punjab War Awards (Amendment) Bill, 1965	To be taken up on 19th October, 1965
(2) Motions regarding discussion of Twelfth Report of the Commissioner for Scheduled Castes and Scheduled Ttribes, Government of India, for the year 1962-63 (Parts I and II)	Two hours more on 19th October, 1965, in addition to the time taken on 13th October, 1965
(3) Motion regarding discussion of the Annual Accounts of the Pepsu Road Transport Corporation for the year 1962-63 together with the financial review and audit report	Two hours (to be taken up on 19th October, 1965 and also on a subsequent day for the remaining time, if necessary.)
(4) Motion regarding discussion of the Eleventh Annual Report and Accounts for the year ended 31st March, 1964, of the Punjab Financial Corporation	Two hours
(5) Motions regarding discussion of the First Annual Report and Accounts of the Punjab Export Corporation Ltd. for the year 1963-64	
(6) Motion regarding discussion of the First Annual Report of the Punjab Agricultural University for the year 1962-63	Two hours

[Mr. Speaker]

(7) Motions regarding discussion of—
(i) the Annual Administration Report for the year 1963-64
(ii) the Annual Statements of Accounts for the year 1959-60 and Audit Report thereon ; and
(iii) the Annual Financial Statement (Budget Estimates) for the year 1965-66 and the Supplementary Budget Estimates for the year 1964-65 ;
} One day
of the Punjab State Electricity Board.

Chief Parliamentary Secretary (Shri Ram Partap Garg) : Sir, I beg to move—

That this House agrees with the recommendations contained in the Second Report of the Business Advisory Committee.

Mr. Speaker : Motion moved—

That this House agrees with the recommendations contained in the Second Report of the Business Advisory Committee.

Mr. Speaker : Question is—

That this House agrees with the recommendations contained in the Second Report of the Business Advisory Committee.

The motion was carried.

BILL (INTRODUCED)

THE PUNJAB UNIVERSITY (AMENDMENT) BILL, 1965

Giani Kartar Singh (Dasuya) : Sir, I beg to ask for leave to introduce the Punjab University (Amendment) Bill, 1965.

Mr. Speaker : Motion moved –

That leave be granted to introduce the Punjab University (Amendment) Bill, 1965.

Mr. Speaker : Question is—

That leave be granted to introduce the Punjab University (Amendment), Bill, 1965

The motion was carried.

Giani Kartar Singh : I introduce the Punjab University (Amendment) Bill, 1965.

RESOLUTION

REGARDING CONDEMNATION OF THE UNPROVOKED ATTACK BY PAKISTAN, ETC.

श्री अध्यक्ष : पेश्तर इसके कि हम अगली आइटम शुरू करें मैं यह कहना चाहता हूं कि इस रैज़ोल्युशन पर बहुत से आनरेबल मैम्बर्ज़ बोलना चाहते हैं। इस लिए मूवर साहिब को 15 मिनट दिए जाते हैं और बाकी मैम्बरों के लिये 10 मिनट दिए जाते हैं।

(Before we take up the next item on the agenda I may say that a large number of hon. Members want to speak on this resolution. Therefore, I allot 15 minutes for the mover of the resolution and 10 minutes each for other hon. Members.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ: ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਮੂਵ ਕਰਨਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਕਤ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਮੈਂ ਮੂਵ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸਾਡਾ ਹਾਊਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸਾਰਾ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਕਰੇਗਾ । ਇਸ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਦੇ 3 ਹਿੱਸੇ ਹਨ । ਪਹਿਲਾ ਹਿੱਸਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ—

This House condemns the unprovoked attack by Pakistan and wishes to reiterate by the firm determination of the people of India not to be cowed down by force of arms and naked aggression and assures our valiant jawans that the Nation stands behind them.

The second part of the resolution is—

and further appeals to the people of the State to keep national interests above every thing else, strengthen national solidarity, and be prepared for every sacrifice for the cause of the Nation.

And the last part is—

The House also pays its heartfelt homage to the martyrs who have laid down their lives for their country against the Pakistani aggression.

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਨੂੰ ਡਿਸਕਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹਿਸਟਰੀ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪੰਨੇ ਵੇਲਣੇ ਪੈਣਗੇ । ਇਹ ਵੀ ਵੇਖਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਮੰਤਵ ਵਿਚ ਕਿਸ ਹੱਦ ਤਕ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਭਾਰਤ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਕੀ ਆਧਾਰ ਸੀ । ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚ 1857 ਵਿਚ ਨੈਸ਼ਨਲ ਮੂਵਮੈਂਟ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਹ ਮੂਵਮੈਂਟ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਮੰਤਵ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲੈਣੀ ਸੀ । ਇਸ ਮੂਵਮੈਂਟ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੇ ਮੋਢੇ ਦੇ ਨਾਲ ਮੋਢਾ ਲਾ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਸੀ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮੂਵਮੈਂਟ ਵਿਚ ਹਿਸਾ ਲਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਵੀਰਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ । ਉਸ ਵਿਚ ਨਾਨਾ ਸਾਹਿਬ, ਮੌਲਵੀ ਅਹਿਮਦ ਉੱਲਾ, ਰਾਣੀ ਲਕਸ਼ਮੀ ਬਾਈ ਝਾਂਸੀ, ਬੇਗਮ ਹਜ਼ਰਤ ਮਹਿਲ ਅਤੇ ਬਾਬੂ ਕੰਵਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲੜਾਈ ਲੜੀ ਸੀ । ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫੁੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਕੋ ਹੀ ਭਾਵਨਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਮੂਵ-ਮੈਂਟ ਨਾਕਾਮਯਾਬ ਰਹੀ । ਇਸ ਮੂਵਮੈਂਟ ਦੇ ਬਾਦ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ 'ਡਿਵਾਈਡ ਐਂਡ ਰੂਲ' ਦੀ ਪਾਲੀਸੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਥੇ ਰਾਜ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਕਮਿਊਨਿਟੀਜ਼ ਵਿਚ ਫੁੱਟ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ । ਲੇਕਿਨ 1857 ਦੇ ਗਦਰ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵੀ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਮੰਤਵ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ ।

[ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ]

1885 ਵਿਚ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ । ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਰ ਸੂਬੇ, ਹਰ ਮਜ਼ਹਬ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ, ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਸਿਖ, ਜੈਨੀ, ਬੋਧੀ ਅਤੇ ਈਸਾਈਆਂ ਨੇ ਬੜ੍ਹ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ । 1890 ਵਿਚ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਸੈਸ਼ਨ ਹੋਇਆ, ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ 702 ਡੈਲੀਗੇਟ ਆਏ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 156 ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਨ । ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਆਪਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫੁਟ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਰਾਜ ਕਰਨ ਲਈ 'ਡਿਵਾਈਡ ਐਂਡ ਰੂਲ' ਦੀ ਪਾਲੀਸੀ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤੀ। ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਦੋਨੋਂ ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਵਿਚ ਮਤਭੇਦ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਦੋਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਸਾਡੀ ਏਕਤਾ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਮੂਵਮੈਂਟ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ 1905 ਵਿਚ ਬੰਗਾਲ ਨੂੰ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ । ਉਸ ਵਕਤ ਲਾਰਡ ਕਰਜ਼ਨ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਵਾਈਸਰਾਏ ਸਨ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਜ਼ਹਬੀ ਜਜ਼ਬਾਤ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ । ਪਰ ਜਦੋਂ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਡਿਵੀਜਨ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਹੋਈ । ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਪਾਰਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਉਸ ਨੇ ਕਦਮ ਉਠਾਇਆ ਸੀ ਉਹ ਗ਼ਲਤ ਸੀ । ਚੁਨਾਂਚੇ 1911 ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਸ ਡਿਵੀਯਨ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ । ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਇਆ ? 1906 ਵਿਚ ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਹੋਈ । ਮੈਂ ਇਹ ਗਲ ਇਸ ਲਈ ਦਸ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਏ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ 'ਡਿਵਾਈਡ ਐਂਡ ਰੂਲ' ਦੀ ਪਾਲੀਸੀ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ । 1905 ਵਿਚ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਡਿਵੀਯਨ ਕੀਤੀ ਅਤੇ 1906 ਵਿਚ ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਵਾਈ ਗਈ । ਅਜੇ ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ ਨੂੰ ਬਣਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਹੀ ਹੋਏ ਸਨ ਕਿ 1909 ਵਿਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਗਲ ਮੰਨ ਲਈ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਲਈ ਇਕ ਅਡ ਇਲੈਕਟੋਰੇਟ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਨਾਲ ਹੀ ਮੌਰਲੇ ਮਿੰਟੋ ਰਿਫਾਮ ਦੇ ਤਾਬੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੇਟੇਜ ਦੇਣੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਈ ।

ਮੈਂ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗਲਾਂ ਇਸ ਲਈ ਦਸ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਵੇ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਜੋ ਐਗ੍ਰੈਸ਼ਨ ਸਾਡੇ ਤੇ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਬੀਜ ਬੜਾ ਡੀਪ ਰੂਟਿਡ ਹੈ। ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਰਟੀਸ਼ਨ 1947 ਵਿਚ ਕਰ ਦਿਤੀ । 1947 ਵਿਚ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਪਾਰਟੀਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਜੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ । ਪਾਰਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਮਾਤਹਿਤ ਪ੍ਰਿੰਸਲੀ ਸਟੇਟਸ ਨੂੰ ਇਹ ਅਖਤਿਆਰ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਚਾਹੁਣ ਤਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਰਲ ਜਾਣ ਭਾਵੇਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨਾਲ ਮਿਲ ਜਾਣ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਆਪਸ਼ਨ ਦਿਤੀ ਗਈ ਸੀ । ਲਾਰਡ ਮਾਊਂਟਬੈਟਨ ਗਵਰਨਰ ਜੈਨਰਲ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਲਾਸਟ ਵਾਈਸਰਾਏ ਸਨ 19 ਜੂਨ, 1947 ਨੂੰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਗਏ । ਉਥੇ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਰੀਕਾਰਡ ਹੋਈ ਉਹ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ—

> "Lord Mountbatten visited Kashmir on June 19, 1947 and remained there for four days. "When he got there", records Campbell—Johnson, "he found the Maharaja politically very elusive and the only conversations that took place were during their various car drives together. Mountbatten on these occasions urged him and his Prime Minister, Pandit Kak, not to make any declaration of independence, but to find out in one way or another the will of the people of Kashmir as soon as possible and to announce their intention by 14th of August, to send representatives accordingly to one Constituent Assembly or the other". "On every one of those four days", said Lord Mountbatten in a speech shortly after his return from his historic mission to India, "I persisted

with the same advice: "Ascertain the will of your people by any means and join whichever Dominion your people wish to join by August 14, this year." He did not do that, and what happened can be seen. Had he acceded to Pakistan before August 14........"

ਇਹ ਬੜੀ ਇੰਪਾਰਟੈਂਟ ਗਲ ਹੈ ਕਿਉਂ ਜੋ ਇਸ ਤੋਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਨੀਤੀ ਸਪਸ਼ਟ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ—

"Had he acceded to Pakistan before August, 14 the future government of India had allowed me to give His Highness an assurance that no objection whatever would be raiseu by them. Had His Highness acceded to India by August 14, Pakistan did not then exist, and therefore could not have interfered".

ਇਹ ਮੈਂ ਇਸ ਲਈ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਵਕਤ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਾਈਮ ਮਿਨਿਸਟਰ ਪੰਡਤ ਨਹਿਰੂ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਇਹ ਗਲ ਸਪਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਕਰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਅਖਤਿਆਰ ਸੀ । ਜੇ ਕਰ ਆਪ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਵੇਖੋਂ ਤਾਂ ਉਥੇ ਵੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ 'ਡਿਵਾਈਡ ਐਂਡ ਰੂਲ' ਦੀ ਪਾਲੀਸੀ ਤੇ ਅਮਲ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤਖਤ ਤੇ ਬਿਠਾ ਦਿਤਾ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਝਾਂਸਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਦੀ ਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗੀ । ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਹ ਨੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਬੇਸ ਬਣਾ ਕੇ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਰੂਸ ਜਾਂ ਦੂਸਰੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ । ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ 1948 ਵਿਚ, ਜਦੋਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਇਆ ਅਜੇ ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਹੋਈ ਸੀ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਸਰਹਦ ਉਪਰ ਆਪਣੇ ਇਨਫਿਲਟਰੇਟਰਜ਼ ਭੇਜਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਉਪਰ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿਤਾ । ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਉਹ ਆਜ਼ਾਦ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਆਪਣੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਭੇਜੋ । ਉਸ ਵਕਤ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪੈਰਾਮਾਊਂਟਸੀ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਕੋਲ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਪੈ ਗਈ । ਇਹ ਗਲ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਨੇਸ਼ਨਜ਼ ਨੇ ਵੀ ਮੰਨੀ ਅਤੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸੀਟ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਲਈ ਨਵੀਂ ਸੀਟ ਕ੍ਰੀਏਟ ਕੀਤੀ । ਉਸ ਵਕਤ ਦੇ ਪ੍ਰਾਈਮ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਗਲ ਕਹੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤਕ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਇੰਟੈਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ, ਉਹ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਨਾਲ ਐਕਸੀਡ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਉਸ ਵਕਤ ਤਕ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨਹੀਂ ਭੇਜ ਸਕਦੇ । ਚੁਨਾਂਚੇ ਅਕਤੂਬਰ, 1948 ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੇ ਫਿਰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਕਿ ਮੈਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਨਾਲ ਮਿਲਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਉਸ ਵਕਤ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਗਈਆਂ ਸਨ । ਵੈਸਟਰਨ ਪਾਵਰਜ਼ ਨੇ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਇੰਡੀਪੈਂਡੈਂਟ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦੇ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਤਾਕਤਵਰ ਬਣਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਇਹ ਗਲ ਮੈਂ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਨਾਲੋਂ ਕੰਮਜ਼ੋਰ ਹੈ । ਜਦੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਲੜਾਈ ਹੋਈ ਅਤੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਸਹੀ ਤੌਰ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਉਪਰ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਵੈਸਟਰਨ ਪਾਵਰਜ਼ ਨੇ ਬਾਹੋਂ ਪਕੜ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਯੂਨਾਈ-ਟਿਡ ਨੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ । ਜਦੋਂ ਦੋ ਤਾਕਤਾਂ ਲੜਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਤਾਕਤਵਰ ਸਹੀ ਤੌਰ ਤੇ ਉਪਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵੈਸਟਰਨ ਪਾਵਰਜ਼ ਸੀਜ਼ ਫਾਇਰ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਕੜ ਕੇ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਨੇਸ਼ਨਜ਼ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ । ਪਹਿਲੇ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਜਦੋਂ ਕਾਰਗਿਲ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਨਫਿਲਟਰੇਟਰਜ਼ ਭੇਜੇ ਅਤੇ ਛੰਬ ਏਰੀਆ ਤੇ

[ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ]
ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਸਾਡੀ ਫੇਵਰ ਵਿਚ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਨ ਕਿਹਾ । ਮੈਂ ਇਸੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਨੇਸ਼ਨਜ਼ ਦੇ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਰੈਸਪਾਂਸੀਬਿਲਟੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਤੇ ਥੋਪੀ । ਅਗਸਤ, 1948 ਨੂੰ ਸੀਕਿਊਰਿਟੀ ਕੌਂਸਿਲ ਵਿਚ ਇਹ ਬੇਸਿਕ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਸੀ ।

"(i) Responsibility for the security of the State of the Jammu and Kashmir, rests with the Government of India.

(ii) The sovereignty of Jammu and Kashmir Government over the entire territory of the State shall not be brought into question.

(iii) There shall be no recognition of the so-called Azad (Free) Kashmir Government.

(iv) The territory occupied by Pakistan shall not be consolidated to the disadvantage of the State of Jammu and Kashmir.

(v) The administration of the evacuated areas in the north shall revert to the Government of Jammu and Kashmir and its defence to the Government of India who will, if necessary, maintain garrisons for preventing the incursion of tribesmen, and for guarding the main trade routes.

(vi) Pakistan shall be excluded from all affairs of Jammu and Kashmir in particular in the plebiscite, if one should be held.

(vii) If a plebiscite is found to be impossible for technical or practical reasons, the Commission will consider other methods of determining fair and equitable conditions for ensuring a free expression of the people's will.

(viii) Plebiscite proposals shall not be binding upon India if Pakistan does not implement Parts I and II of the resolution of 13th August, 1948".

ਸਾਡੇ ਉਪਰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਿਤੀ ਗਈ ਸੀ । ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਹਰ ਬਾਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਚੀਨ ਵਾਲੇ ਆ ਕੇ ਅਨਪ੍ਰੋਵੋਕਡ ਐਗ੍ਰੈਸ਼ਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਰਿਟੇਲੀਏਟਿੰਗ ਮੈਥਡਜ਼ ਐਡਾਪਟ ਨਾ ਕਰੀਏ । ਸਾਨੂੰ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਜੋਸ਼ ਫੈਲ ਗਿਆ, ਸਾਰੀ ਨੇਸ਼ਨ ਐਜ਼ ਏ ਵਨ ਮੈਨ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਗਈ । ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਾਈਮ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ 3 ਸਿਤੰਬਰ ਨੂੰ ਨੇਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਂ ਮੈਸੇਜ ਦਿਤਾ ਕਿ—

The nation must get into mood which is necessary for undergoing sufferings and making sacrifices cheerfully. This is the price of freedom which we all have to pay. This is a call to the nation to rise and meet the challenge.

ਇਹ ਅਪੀਲ ਤਿੰਨ ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਲਾਲ ਬਹਾਦੁਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤੀ । ਸਾਰਾ ਦੇਸ਼ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਰਿਟੇਲੀਏਟਰੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ । ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਜੋ ਹਮਲਾ ਛੰਬ ਤੇ ਕੀਤਾ ਉਸ ਪਾਸੇ ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਨੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਛੰਬ ਵਿਚ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰੈਸਟੀਜ ਨੂੰ ਗਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇ । ਉਸ ਨੇ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ । ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਹੋਰ ਫਰੰਟ ਖੋਲ੍ਹਣੇ ਪਏ । ਇਹ ਮਜਬੂਰੀ ਸੀ । ਦਰਅਸਲ ਇਹ ਜੰਗ ਤਾਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਥੋਪੀ ਹੈ । This is not of our own seeking. ਮਗਰ ਜਦ ਇਹ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਹਰੇਕ ਕੌਮ ਹਿੰਦੂ, ਸਿਖ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਈਸਾਈ, ਜੈਨ ਅਤੇ ਪਾਰਸੀ ਸਾਰੀਆਂ ਕਮਿਊਨਿਟੀਜ਼ ਨੇ ਇਕ ਦੂਜੀ ਤੇ ਵਧ ਚੜ੍ਹਕੇ ਇਸ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਜੋਸ਼ ਦੂਸਰੀ ਨਾਲੋਂ ਵਧ ਹੋਵੇ । ਸਾਡੇ ਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਜਿਸ ਦਲੇਰੀ ਅਤੇ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ, ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਵਾਰਿਆ ਉਹ ਅਜ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗਲਾਂ ਬਣ ਗਈਆਂ ਹਨ । ਇਹ ਗਲਾਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਆਈਆਂ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਦਿਲ

ਭਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਦੰਦ ਖੱਟੇ ਕੀਤੇ । ਤੁਸੀਂ ਸੁਣਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੇ ਫਰੰਟ ਤੇ ਸਾਡੇ ਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਦੋ ਢਾਈ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਉਹ 15 ਪੈਟਨ ਟੈਂਕ ਬਰਬਾਦ ਕੀਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਮਾਨ ਕਰਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀਆਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰਨਗੇ । ਇਸ ਦਾ ਮੂੰਹ ਤੋੜ ਜਵਾਬ ਸਾਡੇ ਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਦੋ ਢਾਈ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਦੇ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਸੈਰ ਤੇ ਆਪ ਤੁਰ ਪਏ । ਫਿਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਲੋਕ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੇ ਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੈਬਰ ਜੈਟਸ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਖੀਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਮਾਰਿਆ ਅਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਜਹਾਜ਼ ਸਾਡੇ ਦੇਸੀ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ । (ਤਾੜੀਆਂ) ਜਦੋਂ ਹਾਜੀ ਪੀਰ ਤੇ ਹਮਲਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਖਿਆਲ ਕਰੋ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਜਰ ਦਿਆਲ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਕੇ ਆਇਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਕਦੋਂ ਠੀਕ ਹੋਵਾਂਗਾ ਤੇ ਮੁੜ ਜਾਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀਆਂ ਨਾਲ ਕਦੋਂ ਲੜਾਂਗਾ । ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਹੋਰ ਵੀ ਬੜੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ । ਤੁਸੀਂ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦਲੇਰੀ ਸੁਣੀ ਹੋਵੇਗੀ । ਉਹ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਲੈਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੇ ਬੰਬਾਰੀ ਕਰਕੇ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਸੀ ਮਗਰ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਨਾਪਾਕ ਧਰਤੀ ਤੇ ਮਰਨਾ ਵੀ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ । ਉਸ ਨੇ ਇਧਰ ਆ ਕੇ ਜਹਾਜ਼ ਉਤਾਰਿਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਣ ਤਿਆਗ ਦਿਤੇ । ਫਿਰ ਉਸ ਕੈਪਟਨ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰੋ ਜੋ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਪਿਆ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਦੇਖ ਲਉ ਕਿ ਮੇਰੀ ਛਾਤੀ ਵਿਚ ਹੀ ਗੋਲੀਆਂ ਲਗੀਆਂ ਹਨ, ਪਿਠ ਤੇ ਇਕ ਗੋਲੀ ਨਹੀਂ ਲਗੀ । ਇਹ ਦਲੇਰੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਨ ਸਾਡੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੀਆਂ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਮੇ ਦੇਖ ਕੇ ਸਾਡੇ ਹੌਸਲੇ ਵਧਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਜੈਨਰੇਸ਼ਨ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਕਿਤਨਾ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਪਿਆਰ ਹੈ । ਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੇ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾਇਆ ਅਤੇ ਇਹ ਲੋਕ ਖੂਨ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣਗੇ । (ਘੰਟੀ) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜੋ ਇਸ ਜੰਗ ਕਰਕੇ ਉਜੜੇ ਲੋਕ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਲੀਫ ਲਈ ਕੁਝ ਸਟੈਪਸ ਲਏ ਹਨ ਜੋ ਸਰਾਹਨਾਯੋਗ ਹਨ । ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਜਿਤਨੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਇਹ ਕੰਮ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਸੀ ਉਤਨੀ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ । ਅਗਰ ਸਚੇ ਦਿਲੋਂ ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਕੀਮਾਂ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਨ ਤਾਂ ਖੇਮਕਰਨ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਆਦਿ ਜਗ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਰੀਹੈਬਿਲਿਟੇਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਵਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਚੰਗਾ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਹਾਦਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਜੰਗ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਵਾਰੀਆਂ ਹਨ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਰਦਿਕ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । ਇਸ ਹਾਊਸ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਹੋਮੇਜ ਪੇ ਕੀਤਾ ਸੀ । ਮੈਂ ਅੰਤ ਵਿਚ ਇਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਰ ਅਸੀਂ ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਹਾਦਰਾਂ ਨੂੰ ਹੋਮੇਜ ਪੇ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਕਰੀਏ ਕਿ ਜਿਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੁਕਿਆ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪੂਰਾ ਕਰਾਂਗੇ । ਅਤੇ ਜੇ ਹਮਲਾ ਆਵਰ ਇਥੇ ਆਵੇਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਤੋੜ ਜਵਾਬ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਇਸ ਤੇ ਅਲਾਵਾ ਇਹ ਇਕ ਬੜੇ ਫਖਰ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਖਤਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਚੀਨ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਧਮਕੀ ਦਿਤੀ ਸੀ । ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤ੍ਰੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਮੂੰਹ ਤੋੜ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਗਰ ਲੋੜ ਪਈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਦੋਵਾਂ ਨਾਲ ਲੜਾਂਗੇ । ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਕਿੰਨਾ ਤਾਕਤਵਰ ਹੈ ਮਗਰ ਇਹ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਪਹਿਚਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ । ਅਜ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਰੋਸ਼ਨ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਆਪ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰੀਆ ।

Mr. Speaker : Motion moved.

This House condemns the unprovoked attack by Pakistan and wishes to reiterate the firm determination of the people of India not to be cowed down by force of arms and naked aggression and assures our valian jawans that the Nation stands behind them and further appeals to the people of the State to keep national interests above everything else, strengthen national solidarity, and be prepared for every sacrifice for the cause of the Nation. The House also pays its heart felt homage to the martyrs who have laid down their lives for their country against the Pakistani aggression.

लोक कर्म मंत्री (चौधरी रणबीर सिंह) : अध्यक्ष महोदय, रण कछ के बारे में हुए समझौते की अभी सियाही भी नहीं सूखी थी कि पांच अगस्त को पाकिस्तान के घुसपैठियों ने हिन्दुस्तान पर हमला कर दिया। अध्यक्ष महोदय, चार अक्तूबर को मुझे उन फौजियों के बीच में सोने का मौका मिला, जिन्होंने घुसपैठियों का मुकाबला किया था। उन से बात चीत करने का मौका मिला और उन हालात को जानने का मौका मिला कि किस शक्ति से और किस दलेरी से हमारे जवानों ने पाकिस्तानियों के दांट खट्टे किये। पांच अगस्त को काफी बड़ी तादाद में पाकिस्तान के घुसपैठियों ने..... (विघ्न) पाकिस्तान के इनफिलट्रेटरों ने हिन्दुस्तान की पवित्र भूमि पर हमला किया था। शाम का वक्त था, बारिश हो रही थी, उस वक्त फौजी कमांडर ने कहा कि कौन से फौजी अफसर हैं जो इस समय अपनी सेवाएं अर्पण करते हैं, कौन से ऐसे जवान हैं। आप ने कप्तान चांद नारायण सिंह का नाम सुना होगा जो कि कांगड़ा का बहादुर सपूत था। उस ने अपनी सेवाएं अर्पण कीं। और जब बारिश हो रही थी तो इन बहादुर लोगों ने रात को हमला किया और दुश्मन के दांत खट्टे किए, और उन्हें भगा दिया। और जो स्कीम वह ले कर आए थे और हथ्यार ले कर आए थे वह हमारे जवानों के हाथ आ गए। इस से देश के लोगों को और सरकार को पता चल गया कि पाकिस्तान के समझौते के पीछे उनके इरादे नेक नहीं थे और उन के इरादे बद थे। और इस बुरी नीयत के साथ ही उन्होंने समझौता किया था और वह हम से उस हिस्से को जो हमारा एक प्रदेश है और हिन्दुस्तान का एक अटूट हिस्सा है चोरी छिपे आ कर हम से हथियाना चाहते थे। जो अफसर और जवान शहीद हुए उनकी शहादत से देश को मौका मिला, देश के एक नए इतिहास का जन्म हुआ। और जिस तरह इस इतिहास को पाकिस्तान मोड़ना चाहता था वह मोड़ने में कामयाव न हो सका। उस के इरादों को ठुकरा कर रख दिया गया।

इस के साथ साथ, अध्यक्ष महोदय, 4 अगस्त के बाद मुझे चार बार जम्मू के इलाके में जाने का मौका मिला और पंजाब में जहां पर लड़ाई हुई थी वहां पर जाने का मौका मिला और वहां पर जा कर मैं ने देखा कि किस बहादुरी के साथ हमारी फौजों ने लड़ाई की। अफसर और जवान कन्धे से कन्धा मिला कर लड़ते रहे। अध्यक्ष महोदय, आप जानते हैं कि जब से हमारा देश आज़ाद हुआ है सब से पहले 1947 में हमारे ऊपर पाकिस्तान ने हमला किया फिर दूसरा हमला चीन की तरफ से किया गया और इस के बाद दोबारा पाकिस्तान ने हमला किया। इस में और पहली दो लड़ाइों में जिन बड़े बड़े अफसरों ने शहीदी प्राप्त की है उन में तीन बहुत बड़े अफसर थे। ब्रिगेडियर उसमान, जो इस्लाम धर्म मानने वाले थे, सब से बड़े अफसरों

में से एक थे, देश की रक्षा करते शहीद हुए थे। दूसरे बड़े अफसर ब्रिगेडियर होशियार सिंह जी ने बहादुरी के जौहर दिखाए और वीरगति प्राप्त की। यह रोहतक ज़िले के रहने वाले थे, जो चीन की लड़ाई में शहादत पा गए थे। इसी तरह 5 अगस्त के चार दिन बाद ब्रिगेडियर मास्टर ने, जो ईसाई धर्म के मानने वाले थे, कुरबानी दी। इस तरह से सर्वधर्मी सरकार की जिस की बुनियाद किसी एक धर्म के नाम पर नहीं थी, नींव पक्की की। अफसरों ने बिना किसी जाति, भेद-भाव के देश की रक्षा करते अपने जीवन की आहुति दी। और इस बात का सबूत दिया कि जिस सर्वधर्मी सरकार की कल्पना हमारे नेताओं ने की थी उस का सही रूप इन बहादुरों ने पेश कर दिया।

अध्यक्ष महोदय, जब चीन की लड़ाई हुई तो हमारे जवानों को मौका मिला वहां पर जिस मेजर जनरल ने बहादुरी वे दिखाई वे मेरे ज़िला के रहने वाले थे। मैं रजमैन्टों का नाम नहीं लेना चाहता। मैं भी उस इलाके से आया हूं जहां के अफसरों और जवानों ने बहादुरी से दुश्मन का मुकाबला किया और वीरगति को प्राप्त हुए। और यह वह ज़िला है जिस में से लोग हिन्दुस्तान के अन्दर सब से ज्यादा तादाद में फौज में हैं या नाम कटिए हैं या फौज से पैन्शन पा रहे हैं। (प्रशंसा) और इन की गिनती एक लाख आठ हज़ार के करीब है। फिर इस रिजन में महेन्द्रगढ़ का इलाका चाहे छोटा है, वहां के लोगों ने फौज में जा कर कुरबानी दी है और इसी तरह गुड़गांव, करनाल, अम्बाला और हिसार के ज़िलों के बहादुर हैं। इन के बहादुर हमेशा लड़ाई में आगे ही आगे रहे हैं और शहीदियां प्राप्त कर चुके हैं। मैं तो यह भी आपको बताना चाहता हूं कि तीनों लड़ाइयों में जो पाकिस्तान और चीन के साथ लड़ी गईं सब से आगे लड़ने वाले काश्मीर के महाज़ पर ले: जनरल कटोच कांगड़ा ज़िले के हैं। इन सारे इलाकों के ही लड़ाके अफसर हैं। मेजर जनरल उमराओ सिंह, जिन्होंने जनरल कटोच के साथ काम किया वह महेन्द्रगढ़ के थे। पाकिस्तान घुसपैठियों से जो अफसर/जवान बहादुरी से लड़े उनमें से काफी बड़ी तादाद रोहतक के थे जिनमें मेजर जनरल सरूप सिंह कल्यान हैं। इस के इलावा जिन्हों ने चीन की जंग में लद्दाख में शानदार काम किया वह मेजर जनरल श्री बुध सिंह इसी इलाके के हैं। मैंने यह मिसालें दी हैं, मेरा इरादा यह बिल्कुल नहीं कि मैं अपने इलाके की ज्यादा तारीफ करूं और यह कहूं कि दूसरे इलाकों के भाई पीछे हैं, मैं तो सिर्फ यह निवेदन करना चाहता हूं कि जहां तक हमारे देश की लड़ाई का सम्बन्ध है हरियाना या पंजाब के हिन्दी रिजन के भाई किसी और इलाके से पीछे नहीं हैं। हमारे इलाके के अफ़सर सदा लड़ाई में आगे ही आगे रहे हैं। हमारी तादाद के मुताबिक और हमारे इलाके के मुताबिक हम कह सकते हैं कि हम नंबर एक पर हैं और अगर फौजी सेवा के सम्बन्ध में पंजाबी रिजन नम्बर 1 पर हो तो कोई बात नहीं हम अपने को नम्बर 2 पर रखने को तैयार हैं। (विघ्न) अध्यक्ष महोदय, मैं आप के द्वारा यह निवेदन करना चाहता हूं कि जिस ब्रिगेडियर ने 5 अगस्त की लड़ाई में हिस्सा लिया और बहादुरी दिखाई वह अफसर महेन्द्रगढ़ का था। (विघ्न)

श्री बलरामजी दास टण्डन : आप को, चौधरी साहिब, इस इलाके के भेद-भाव से ऊपर उठना चाहिए। यह क्या है कि फौजी अफसर इस इलाके का या उस ज़िला का था। आप को नेशनलिज़्म की भावना में तकरीर करनी चाहिए (विघ्न)।

लोक कर्म मंत्री : आप जैसी तो नेशनलिज़्म शायद हम में न आए । मेरा तो ख्याल था कि पढ़े लिखे भाइयों की समझ का दर्जा ऊंचा होना चाहिए, जो दूसरों को सबक देते हैं और इस तरह की बातें तो दूसरों की भावनाओं को दबाने के बराबर हैं। मैं यह नहीं कहता कि टंडन साहिब के शहर के लोगों ने कुरबानी नहीं की। अमृतसर के शहर वालों ने बहुत बहादुरी से मुकाबला किया है और इस बात को कोई भी भुला नहीं सकता। पंजाब के बहादुर चाहे वह सिक्ख थे या आहीर थे, जाट थे, राजपूत थे या डोगरे, हरेक ने इस लड़ाई में अपनी बहादुरी के कारनामों से वह मिसाल कायम की है कि देश का इतिहास उसे भुला नहीं सकता। और कोई भाई नेशनलिज़्म के नाम पर उन के नाम को और उन के कारनामों को दबा नहीं सकता।

अध्यक्ष महोदय, आप जानते हैं कि लाहौर सैक्टर में डुगराई के मुकाम पर जो भाई सब से आगे थे वह हमारी तरफ की जाट पलटन थी। इसी तरह स्यालकोट सैक्टर में आगे आगे जो अफसर थे वह भी हमारे इलाके के थे। अध्यक्ष महोदय, मैं आपकी मारफत हाउस को बताना चाहता हूं कि इस स्यालकोट सैक्टर में आगे आगे रहने वालों में मेरा अपना पुत्र भी था जो कि ओ. पी. अफसर था। मैं अपने अकेले पुत्र का ज़िक्र नहीं करता वहां मेजर जनरल मोहन लाल थापन भी थे जिन्हों ने आगे बढ़ कर अहम स्थान हासिल किया। यह हमारे इलाके हिसार ज़िले के थे। इसलिए मैं तो टंडन साहिब से कहूंगा कि वह ऊपर उठें और पुराने ख्यालात को छोड़ दें। मैं तो किसी ज़ात पात के भेद में नहीं आता और न ही इस को मानता हूं। मैं तो, अध्यक्ष महोदय, इतनी निवेदन करना चाहता हूं कि जहां तक पंजाब के लोगों का ताल्लुक है इन्हों ने बड़े हौसला से मुकाबला किया है। इस की कई मिसालें हैं। 7 सितम्बर, 1965 को मैं ने देखा है कि सिधवां में लड़कियों का कालेज है और वहां पर दुश्मन ने बंब फैंके लेकिन कालेज दूसरे दिन उसी तरह चलता रहा और पढ़ाई होती रही। इसी तरह मैं ने जलालाबाद में देखा कि एक आदमी अपना मकान पक्का बनवा रहा था और बावजूद हैवी शैलिंग के वह किसान अपना मकान पुख्ता बनवाता रहा और हौसला पस्त नहीं होने दिया। इस से बड़ी बहादुरी और लोगों के हौसला की और क्या मिसाल हो सकती है।

मैं, अध्यक्ष महोदय, निवेदन करना चाहता हूं कि जो वीरगति को प्राप्त हुए उन में ज्यादा तादाद हमारे इलाका की है। (प्रशंसा) अध्यक्ष महोदय, मेरे हलका में से दो अफसर शहीद हुए, कैपटन जसबीर सिंह और विनय कुमार बतरा। इसी तरह टीथवाल की चौकियां लेने के लिए जो दौड़ चली उस में हमारे मेजर सत्य प्रकाश वर्मा आगे आगे थे। यह वहां पर शहीद हुए। यह श्री दीप चन्द वर्मा, आइ. ए. एस. जो पहले डायरैक्टर पंचायत थे उन के सुपुत्र थे। इसी तरह चौधरी राम सिंह ऐडीशनल, आई. जी. के भांजे लै. जितेन्द्र सिंह चीन की लड़ाई में शहीद हुए थे और इन्हीं के दूसरे भांजे श्री राजिन्दर सिंह जी ग्राउंड इंजीनियर आदमपुर में शहीद हुए।

अध्यक्ष महोदय, सरदार गुरदयाल सिंह जी के हलका में तो लड़ाई हुई है, उनको छोड़

11.00 a. m.

कर बाकी सब सदस्यों से अधिक बार और मुखतलिफ स्थानों पर मुझे जाने का मौका मिला। उस इलाके के सदस्यों को तो इस बात का बखूबी पता है क्योंकि इन दिनों उन्हें इधर ही घूमना पड़ा था। मैं 5-7 मिनट में कुछ अपने इलाके की बाबत आप के सामने अर्ज़ करूंगा।

जहां तक मेरे इलाके का लड़ाई में शामिल होने का सवाल है यह इलाका भी किसी से पीछे नहीं रहा। मैं आप से प्रार्थना करता हूं कि जो भाई शहीद हुए हैं इनमें हमारे इलाके के एक मौजूदा मुख्य मन्त्री के नाम पर कैप्टन राम किशन चौहान, मेजर सत्य प्रकाश वर्मा हैं; विनोद कुमार बतरा और रजिन्द्र सिंह जी का खास तौर पर मैं नाम लेना चाहता हूं।

बाबू बचन सिंह : चौधरी साहिब, सारा पंजाब ही आपका है।

लोक कर्म मंत्री : इसी लिये तो मैं ने इनका नाम लिया है, सभी को दर्शाने के लिये या ज़िलावार जानकारी देने के लिये बड़ा वक्त चाहिये। मैं यहां पर एक बात कहे बग़ैर नहीं रह सकता कि सरदार रजिन्द्र सिंह स्पैरो की बहादुरी की धाक हर तरफ फैली है। आपको यह जानकर खुशी होगी कि इस लड़ाई में एक कम्पनी खालिस मुसलमानों की भी थी जो पाकिस्तान के मुकाबले में लड़ी। आज इस से बड़ा सबूत हिन्दुस्तान के सैकुलरिज़म का मियां भुट्टो और उस के साथियों को और क्या मिल सकता है। पंजाब के लोग उस दलेरी के लिए मुबारिकबाद के मुसतहिक हैं जिस से कि उन्हों ने दुशमन को नीचा दिखाने की कोशिश की है। अगर आप हिन्दुस्तान का नक्शा देखें और इस में पंजाब में जो लड़ाइयां लड़ी गई हैं उनको गौर से मुलाहज़ा करें तो आपको मालूम होगा कि हर छोटे छोटे गांव में बड़ी मारके की लड़ाइयां लड़ी गई हैं। लोगों ने बड़ी शक्ति और एक होकर दुश्मन का मुकाबला किया। आज जैसे भुट्टो साहिब कहते हैं कि हम घुसपैठियों को वापिस बुलाने को तैयार नहीं हैं उन घुसपैठियों की हमारे बहादुरों ने बुरी तरह मुरम्मत की है कि आइंदा अगर कभी वह दाखल होने की जुर्रत भी करेंगे तो उनको नानी याद आ जायेगी। मैं कहता हूं वह 5 हज़ार की बजाये चाहे 10 हज़ार घुसपैठिये क्यों न भेज दें उनकी ऐसी मुरम्मत होगी कि एक भी बच कर नहीं जा सकेगा, अब वह अपने नापाक इरादों में कभी भी कामयाब नहीं हो सकते। मुझे इस बात की खुशी है कि हमारे भाई हवाई हमला में, या फायरिंग का सवाल हो या कोई और लड़ाई के संबंध में बात हो हर शकल में सब से आगे रहे हैं। यह इस लिये, क्योंकि उन के दिलो दिमाग में यह बात भरी हुई है कि उन्होंने अपने मुल्क की आज़ादी को हर हालत में बरकरार रखना है। इस के साथ ही अगर मैं प्रधान मन्त्री के बारे में कुछ नहीं कहता तो मैं अपने फ़र्ज़ की अदायगी नहीं कर पाऊंगा। आज हिन्दुस्तान का एक एक बच्चा महसूस करता है और उसे इस बात का फ़ख्र है कि प्रधान मन्त्री ने इस मौका पर जो हमारी अगवाई की है और जिस हौसले से देश को आगे ले जाने में हमारी अगवाई की है और जिस हौसला से देश के भविष्य को चमकाया है यह एक मारके का कारनामा है। जो भाई इस देश की सेवा करते हुए शहीद हुये हैं उनके लिये मैं श्रद्धांजली के फूल भेंट करता हूं और हाउस को यकीन दिलाता हूं कि इस मुलक की आज़ादी को बरकरार रखने के लिये जितनी भी हमारी ताकत है लगाते रहेंगे।

[लोक कार्य मंत्री]

श्री अध्यक्ष : यहां पर बोलने वाले चूंकि बहुत से मेम्बरान हैं इस लिये टाईम की पाबन्दी रख दी गई है। मैं तो खुद चाहता हूं कि ज्यादा से ज्यादा मेम्बरान बोलें। अगर टाईम की कमी रही तो यह रैज़ोल्यूशन अगले नान-आफीशियल डे पर लिया जा सकता है। (तालियां)

(I have fixed time-limit as so many Members have still to speak. I am myself of the opinion that the maximum number of Members should participate in it. However, if the time at our disposal is found short the discussion of this resolution can be carried over to the next non-official day.) (cheers)

श्रीमति सरला देवी : यह रैज़ोल्यूशन बड़ा सीरियस है। मैं चाहती हूं कि इस में हाउस सीरियस ही रहे और कोई हंसी मज़ाक न उड़ाया जाये।

ਸਰਦਾਰ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ : ਮੇਰੀ ਵੀ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਵੀ ਅਟੈਕ ਹੋਏ ਹਨ ਉਥੋਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਮੌਕਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸਹੀ ਹਾਲਤ ਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾ ਸਕਣ ਅਤੇ ਅਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਦੁਖ ਤਕਲੀਫਾਂ ਵੀ ਦੱਸ ਸਕਣ।

पंडित चिरंजी लाल शर्मा (गनौर): स्पीकर साहिब, इस रैज़ोल्यूशन क मूवर सरदार गुरदर्शन सिंह जी ने हिन्दुस्तान की आज़ादी की लड़ाई का एक नक्शा हाउस के सामने पेश किया। इसके अलावा मन्त्री महोदय ने कुछ चश्मदीदा हालात बार्डर एरिया के मुताल्लिक बयान किये जिन को कि बार्डर पर जाने का सौभाग्य प्राप्त हुआ था। क्योंकि टाईम बड़ा थोड़ा है, वाक्यात बहुत हैं जो इस अरसा में बतलाये नहीं जा सकते, इस लिये मैं वक्त को मद्दे नज़र रखते हुए चन्द एक बातें अर्ज़ करूंगा।

स्पीकर साहिब, यह जो लड़ाई है यह पाकिस्तान और हिन्दुस्तान की एक अनडिक्लेयर्ड वार ही कही जा सकती है क्योंकि पाकिस्तान ने तो इस लड़ाई का ऐलान भी कर दिया था। हमारी तरफ से तो जवाबी हमला ही हुआ। यह एक नया बाब है जो सुनहरी हरूफ में लिखने के काबिल है।

हिन्दुस्तान को आज़ादी हासिल किये आज 18 साल हो गये हैं लेकिन आज तक एक दिन भी ऐसा नहीं गुज़रा जिस दिन कि पाकिस्तान ने हिन्दुस्तान से कोई छेड़ छाड़ न की हो। पाकिस्तान स्वप्न लेता था कि काश्मीर को फोर्स से काबू कर लेगा। पाकिस्तान ने इसी गर्ज़ से काश्मीर में इनफिलट्रेटर्ज़ भेजे कि वह अन्दर जा कर वहां पर बग़ावत फैलाने में कामयाब होंगे और फिर हिन्दुस्तान की हकूमत को काश्मीर का संभालना मुश्किल हो जाएगा। लेकिन पाकिस्तान का स्वप्न पूरा नहीं हुआ। और जो इनफिलट्रेटर्ज़ पंजाब में भेजे थे, जो पैराट्रूपर्ज़ हिन्दुस्तान के मुख्तलिफ हिस्सों में भेजे थे और खास तौर से पंजाब में उतारे थे उनको लोगों के हौसले ने मार भगाया या वहीं का वहीं ठिकाने लगा दिया।

(As this stage Shri Ram Saran Chand Mittal, a member of the Panel of Chairmen occupied the Chair.)

चेयरमैन साहिब, हम इतिहास में अभी तक लड़ाइयों की कहानियां पढ़ते थे और सुनते थे लेकिन यह लड़ाई हमने खुद लड़ी है जिसको आगे आने वाली नस्लें याद करेंगी और समझेंगी कि किस शिद्दत से, किस जिन्दादिली से और किस ताकत से हमारी फौजों ने पाकिसतान का मुकाबिला किया, उस पाकिस्तान का जो अमरीकी पैटन टैंकों से मुसल्ला था, सैबर जैट्टों से

मुसल्ला था, नेपाम बम्ब और दूसरे खतरनाक असलों से मुसल्ला था। उस पाकिस्तान को हमारे बहादुर जवानों ने, अफसरों ने, अपनी कुर्बानी दे कर ढेर कर दिया और दांतों चने चबवा दिए जो पीढ़ियों तक अपनी शिकस्त को ले कर पीटता रहेगा। यह नौजवान बहादुरों की कुरबानी इतिहास में बेमिसाल है। खास तौर से उस वक्त जब कि हमारे पास इतने अच्छे हथियार नहीं थे जितने अच्छे हथियारों की कि पाकिस्तान डींगें मारता था और यह लड़ाई इतनी बहादुरी से लड़ने वाले जवानों के चेहरे जब अखबारों में देखते हैं तो पता चलता है कि कितनी कच्ची उम्र के लड़कों ने और जवानों ने लड़ी है। चौधरी रणबीर सिंह ने अभी मेजर सत्य प्रकाश वर्मा का नाम लिया। यह केवल 23 वर्ष का नौजवान था कदरे फौज का सबसे यंग मेजर था। टीथवाल के क्षेत्र में उस वक्त तक लड़ता रहा वह शेर जब तक कि मोर्चा फतेह नहीं हो गया। जब उसके प्राण निकलने वाले थे तो उसने अपने साथियों से पूछा कि क्या मोर्चा फतेह हो गया है, तो उसे जवाब मिलता है कि मोर्चा अपने हाथ में है, हमने फतेह हासिल कर ली है। तब उस नौजवान मेजर ने हंसते हंसते मातृभूमि के लिए अपनी कुरबानी दे दी। इतना जोश रहा है, इतनी स्पिरिट रही है इन कच्ची उम्र के नौजवानों में कि जिसका लोहा आज सारी दुनियां मान गई है।

मुझे अम्बाला हास्पिटल में महेन्द्र सिंह से मिलने का मौका मिला है। वह महेन्द्र सिंह जिसने पैटन टैंक के ऊपर बम डालते वक्त अपना दायां हाथ खोया। हैरत होती है उन जवानों की बहादुरी की कहानियां सुन कर कि किस तरह से उन्होंने अपनी जान को हथेली पर रख कर बम्मों को कमर से बांध कर पैटन टैंकों की धज्जियां उड़ा दीं और देश के लिए अपने प्राणों की आहुति दे दी।

उन नौजवान अफसरों और सुपूतों की जो पहाड़ की बरफीली चोटियों पर सीना सपर होते हुए अपनी सरहद्दों की रक्षा करते रहे और जिन्होंने दुश्मन के साथ लड़ते लड़ते अपने प्राणों की आहुति दे दी, अगर हम यादगार नहीं बनवाते तो हम अपने फर्ज़ से कोताही करेंगे। मैं हकूमत हिन्द से और हकूमते पंजाब से दस्तबस्ता कहना चाहता हूं कि उनकी यादगार कायम की जाए। उनके नाम पर देश के अन्दर सड़कें बनाई जाएं, और उनके नाम पर इन्स्टीच्यूशन्ज़ के नाम रखे जाएं। अगर नई इन्स्टीच्यूशन्ज़ नहीं बनवा सकते तो जो एग्ज़िस्टिंग इन्स्टीच्यूशन्ज़ हैं उनके साथ उन वीरों के नाम अटैच किए जाएं। इस चीज़ में हमारा कुछ खर्च भी नहीं होता और उनकी यादगार कायम हो जाती है ताकि उनके ज़रिए हमारी आगे आने वाली नस्लें इन्सपिरेशन ग्रहन कर सकें और फख्र से कह सकें कि यह यादगारें उन वीरों की हैं जिन्होंने देश के लिए अपना सब कुछ वार दिया है और बहादुरी से लड़ते लड़ते देश की अगली पीढ़ियों के लिए मिसाल कायम की है। जहां तक बार्डर पर हुए देश के लिए काम और मदद का सम्बन्ध है वह तो सरदार गुरदयाल सिंह ढिल्लों या श्री प्रबोध चन्द्र जी प्रैक्टीकल ऐक्सपीरिएंस बतलाएंगे जिन्होंने अपनी आंखों से सब कुछ देखा है। मगर मैं यह कहना चाहूंगा कि इस लड़ाई में सिविल पापूलेशन ने भी एक बहुत बड़ा पार्ट अदा किया है जिसको मैं क्या सभी लोग जानते हैं कि देश के महबूब नेता प्राइम मिनिस्टर शास्त्री की आवाज़ पर उनके क्लेरियन काल पर तमाम नेशन एक जान हो कर, लड़ाई के मैदान में एक हो कर कूद पड़ी और वह चाहे कोई सिख हो,

[पंडित चिरंजी लाल शर्मा]
ईसाई हो, मुसलमान हो, हिन्दू हो, पारसी हो गर्ज़ यह कि कोई भी मज़हब का क्यों न हो, बिला लिहाज मज़हबो मिल्लत हर मर्दोज़न ने एक हो कर मुल्क की हिफ़ाज़त के लिए अपना फर्ज़ पूरा किया। दिल्ली से अमृतसर तक हर बड़े स्टेशन पर जहां जहां पर फ़ौजी गाड़ियां ठहरती थीं लोग चाय, काफी, सोडावाटर, केले, संगतरे और अनेक तरह की चीज़ें ले ले कर फ़ौजियों को देने के लिए भागते थे और जगह जगह पर कैंटीनों का, स्टालों का इन्तज़ाम किया गया था। अमृतसर स्टेशन पर तो मिठाइयों का और सब्जियों का बेहद ढेर था। जब फौज़ी गाड़ी से उतरते थे तो उनकी डट कर मेहमान नवाज़ी की जाती थी। इस तरह से जवानों की खिदमत में जुट गया था देश कि सिपाहियों के यह जान कर और भी हौसले बलंद हो जाते थे कि सारा देश हमारे साथ है। कोई पार्टी नहीं थी, कोई ग्रुप नहीं था, कोई जाति नहीं थी, कोई मजहब नहीं था, सिर्फ एक ही कौम थी, एक ही आदमी था और वह था हिन्दुस्तान और उन मोमेंट्स में जो हमने हासिल किया और हमें जो देखने को मिला आज उसी चीज़ की हमें ज़रूरत है। यह चीज़ उसी स्पिरिट की लड़ी में दूसरी बार देखने को मिली जब कि 1962 में पहली बार जवाहर लाल नेहरू के काल पर चीनी हमले के दौरान हमने शुरू की थी। उस वक्त भी इसी तरह से सारा देश एक हो कर खड़ा हो गया था और सारी हिन्दुस्तान की कौम ने अपना फर्ज़ अदा किया था। हमें आज जो फख्र हासिल हुआ है उसके लिये हम चीन के भी शुक्रगुज़ार हैं जिसने 1962 में हमारी गैरत को ललकारा था और हमारे कान खींचे थे और नतीजे के तौर पर हमारी गवर्नमेंट ने इकदामात उठाए। उस को जान कर हमें खुशी है कि हमारी फ़ौज़ की और देश की ऐसी तैयारी की कि जिसकी वजह से पाकिस्तान का मंसूबा 'उसके सुनहले स्वप्न धूल में मिल गए। और जिस पाकिस्तान का अमरीका के बलबूते पर दिमाग खराब हो गया था और जिस फ़ौजी ताकत का वह दम भरता था वह हमारी 3 साल की तैयारी के सामने न टिक सका। बंगलौर में बने हमारे नैट हवाई जहाज़ों ने सेबर और सुपरसौनिक को व स्टार फ़ाइटरों को धूल में मिला दिया जिस को देखकर सारी दुनिया दांतों तले अंगुली दबा कर रह गई और सोचने लगी कि हिन्दुस्तान क्या बला है। यह परिवर्तन क्यों हुआ, इतना नाम ऊंचा क्यों हुआ? इसके पीछे एक ही बात है और वह यह कि हिन्दुस्तान के लाडले बेटों ने कुरबानी दी और अपनी जान हथेली पर रख कर जिस जोश से लड़ाई लड़ी उसने इतिहास में उनका नाम अमर कर दिया। डाक्टर भाभा ने ऐसे हैंडग्रेनेड बनाए कि पाकिस्तान के पैटन टैंकों का उन्होंने ढगर ढा दिया, अगर हम अपनी हरियाना की ज़बान में कहें तो यही सबसे उत्तम शब्द है। तो, चेयरमैन साहिब, यह हमारे लिय बड़े गौरव की बात है, बड़े फ़ख्र की बात है। रशिया का इतिहास पढ़िए, जर्मनी का इतिहास पढ़िए, हिटलर ने अपने जर्मनों को इतनी जल्दी तैयार नहीं किया था। लेकिन हम ने तो यह सब कुछ तीन ही साल के अर्सा में किया है। उस से पहले तो हम लम्बी तान कर सोए हुए थे। जब चीन ने हमें जगाया तो हम जागे। यह लड़ाई पाकिस्तान के लिए खुशकिस्मती से और हमारे लिए बद किस्मती से 22 रोज ही चली है। जब अयूब साहब को होश आई तो वह जानसन के सामने हाथ जोड़ने लगे कि बीच में पड़ कर, इंटरवीन करके फैसला कराओ। हमें बेफिक्र

नहीं होना चाहिए। आज के अखबार में है कि पाकिस्तान ने टीथवाल में फिर शरारत की है। जिस दिन से, 23 तारीख सुबह साढ़े तीन बजे से जब से कि सीज़ फायर हुआ है पाकिस्तान चैन से नहीं बैठा है। हमारे फौजी अफ़सर और जवान भी वहां पूरे हौसले से खड़े हैं। (घंटी) चेयरमैन साहिब, यह सिलसिला तो लम्बा है। मैं सिर्फ मोटी-मोटी बातें कहता हूं। मैं उन शहीदों, उन अफसरान और उन नौजवानों को प्रणाम करता हूं जिन्होंने अपनी अंधी जवानी पाकिस्तान से लोहा लेने के लिये अर्पण की। मैं उन बहादुर जनरल्ज़ को मुबारिकबाद देता हूं। जनरल चौधरी और एयर मार्शल अर्जून सिंह पर हमें गौरव है। हमारा हिंदुस्तान का सर बलंद है। हमें ऐसे वक्त में ऐसे बड़े काबल अफसरान और जनरल मिले हैं। चेयरमैन साहिब, मैं अर्ज़ करना चाहता हूं कि जब हिंदुस्तान को आज़ादी मिली अगर फैक्ट्स एंड फिगर्ज को स्टडी किया जाए तो पता चलता है कि उस वक्त दोनों तरफ से तकरीबन 4 लाख इन्सानों के खून की होली खेली गई। जब पाकिस्तान बना तो उसकी कीमत भी पंजाब को देनी पड़ी और अब जब हमला हुआ तो भी पंजाब में अमृतसर, फिरोज़पुर, गुरदासपुर और लुध्याना पर होता है क्योंकि यह बार्डर स्टेट है और दुशमन सर पर है। क्या यह सारा बोझ हम पर ही है? मैं अर्ज़ करना चाहता हूं कि इसका बोझ सारे हिंदुस्तान को बरदाश्त करना चाहिए और इसके लिये कोई वार टैक्स लगाया जाए जो तमाम हिंदुस्तान पर हो। अब सैंकड़ों नहीं हजारों और लाखों की तादाद में लोगों को रिहैबिलिटेट करना है। उन के रहने का, उनके खाने का और उन के गुज़ारे का साधन हमारी हकूमत ने करना है। यह सारा बर्डन अकेला पंजाब क्यों बरदाश्त करे जब कि पंजाब बार्डर पर सारे देश की रक्षा करता है। बहुत से लोगों की जायदाद और फसलों को उखाड़ा गया। उनका भी ख्याल किया जाए।

श्री सभापति : मेरे पास बहुत सी चिटें आई हैं, वैसे भी पहले एक लिस्ट है। हरेक को बोलने का मौका दिया जाएगा। इसलिये जल्दी न की जाए। (I have received a number of chits and otherwise also there is already a list of the hon. Members who want to take part in the discussion. Every hon. Member will get time to speak, therefore, there should be no hurry about it.)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਬਾਰਡਰ ਡਿਸਟਰਿਕਟਸ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਵਕਤ ਦਿਉ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੈਕਟਸ ਦਾ ਪਤਾਂ ਹੈ।

श्री सभापति : जो खड़े होंगे और जिन की चिटें आती हैं, सब को वक्त मिलेगा। (All the hon. Members who rise in their seats and those who send chits will get time.)

ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਸ਼ਾਸਨ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਬੜਾ ਮਸ਼ਕੂਰ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਬੋਲਣ ਲਈ ਟਾਈਮ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਬਤੌਰ ਵਜ਼ੀਰ ਦੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ, ਬਤੌਰ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਦਿਨ ਵੀ ਇਸ ਤੇ ਨਹੀਂ ਬੋਲ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਜੇ ਅਜ ਵੀ ਇਸ ਮਸਲੇ ਤੇ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਰਹਿ ਜਾਵਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਤੋਂ ਕੋਤਾਹੀ ਕਰਾਂਗਾ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਇਸ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਦੀ ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਹਿਰਦੇ ਤੋਂ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਹਾਦਰਾਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਕ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ, ਮਾਨ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ,

[ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਸ਼ਾਸਨ ਮੰਤਰੀ]
ਸਤਿਕਾਰ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਹੀ ਮਾਅਨਿਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇਸ ਦੇ ਬਾਸ਼ਿੰਦੇ ਕਹਾਉਣ ਦਾ ਗੌਰਵ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ । ਇਸ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਸਾਡੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਹਾਦਰ ਫੌਜੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਾ ਵਾਰਿਆ । ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣੀਏ ਤਾਂ ਸਚ ਮੁਚ ਰੌਂਗਟੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਦਿਆਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਓਥੇ ਵੀ ਅਜੀਬ ਅਤੇ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ । ਕੁਝ ਅਸੀਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਕਿਉਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਹੀ ਲੜਿਆ ਹੈ । ਸਾਰਾ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਲੜਿਆ ਹੈ । ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਸਾਰਾ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨਹੀਂ ਲੜਿਆ । ਮੈਂ ਇਸ ਗਲ ਤੇ ਫਖਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਜਿਤਨੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਿਤੀ ਹੈ ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਉਹ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨਾਲੋਂ । (ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ) ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਰਿਕਗਨਾਈਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਸਾਡੇ ਉਹ ਗਭਰੂ ਅੰਧੀ ਜਵਾਨੀ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਸਨ । ਉਹ ਪੂਰਨ ਜਵਾਨ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਹੀ ਮਾਅਨਿਆਂ ਵਿਚ ਪੈਟਰੀਆਟਿਜ਼ਮ, ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਖੁਲ੍ਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨ ਕੀਤਾ । ਅਜ ਪੰਜਾਬ ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਨਾ ਹੁੰਦਾ , ਅਜ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਉਹ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ ਗਭਰੂ ਆਪਣੀਆਂ ਜਵਾਨੀਆਂ ਨਾ ਵਾਰਦੇ । ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਹਮਲਾ ਕੋਈ ਮਾਮੂਲੀ ਹਮਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਜਦੋਂ ਛੰਭ ਵਿਚ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਬਾਹੀ ਹੋਈ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਫੌਜੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਛਾਤੀਆਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਗੋਲੀਆਂ ਖਾਧੀਆਂ । ਖੇਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਘਮਸਾਨ ਦਾ ਯੁਧ ਹੋਇਆ । ਫਸਟ ਆਰਮਰਡ ਡਵੀਜ਼ਨ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਆਂਦਾ । ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਉਸ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਥੋਂ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਤਰਨ ਤਾਰਨ, ਬਟਾਲੇ ਅਤੇ ਬਿਆਸ ਨੂੰ ਆਇਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਉਥੋਂ ਹਰੀਕੇ ਪੱਤਨ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਹੁਸੈਨੀਵਾਲੇ ਨੂੰ ਜਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕੋਈ 24 ਘੰਟੇ ਜਾਂ 48 ਘੰਟੇ ਵਿਚ ਲੁਧਿਆਣੇ ਤਕ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ । ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਸਿਰ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਝੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੇਣ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਂ ਪਿਉ ਦੀ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਜਿਹੜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਪੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ । ਕੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦਾ, ਆਪਣੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਵੀ ਨਾ ਕਰੀਏ ? ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਹੈ । ਹਰ ਨੁਕਤਾ ਨਿਗਾਹ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਨ ਕਰਨਾ ਸਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਵੈਲਿਊਜ਼ ਬਦਲ ਗਈਆਂ, ਬਦਲ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਅਜ ਕਿਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਅਸੀਂ ਬਹਾਦਰਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਨਾ ਕਰੀਏ । ਇਹ ਐਡਾ ਵਡਾ ਮੁਲਕ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲਾਂ ਦੀ ਸਰਹਦ ਹੈ । ਇਸ ਨੂੰ ਬਹਾਦਰ ਹੀ ਬਚਾ ਸਕਦੇ ਹਨ । ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ ਸਾਰੀ ਹਿਸਟਰੀ । ਮੈਂ ਏਥੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਤਮੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਕਿ ਹਰਿਆਨੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕਾਂਗੜੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਰਿਜਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ । ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਸਣ ਵਾਲੇ ਹਨ । ਇਸ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਭੁਲੇਖਾ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮਾਰਸ਼ਲ ਰੇਸਿਜ਼ ਨਹੀਂ ਗਿਣੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ, ਰਿਕਗਨਾਈਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਇਹ ਗ਼ਲਤ ਖਿਆਲ ਹੈ । ਮੈਂ ਇਹ ਖਿਆਲ ਦੂਰ ਕਰ

ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਚ ਵਸਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮਾਰਸ਼ਲ ਰੇਸਿਜ਼ ਹਨ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਖ਼ੂਨ ਬਹਾਇਆ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਵਾਰਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਇਕੱਲੇ ਇਕੱਲੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਬਿਆਨ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਐਨਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ । ਇਕ ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਹੈ ਬਟਾਣੀ ਖ਼ੁਰਦ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲੀ ਆਲਮਗੀਰ ਜੰਗ ਵਿਚ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਫਰਾਂਸ ਵਿਚ ਕੈਦ ਰਿਹਾ। ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਉਸਦਾ ਦਾਅ ਲਗ ਗਿਆ ਉਹ ਚਾਰ ਪੰਜ ਆਦਮੀ ਭਜ ਕੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਆ ਗਏ ਸਨ । ਉਸਨੂੰ ਉਸ ਜੰਗ ਵਿਚ ਬਹਾਦਰੀ ਵਖਾਣ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਕਈ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਤੇ ਇਕ ਮੁਰੱਬਾ ਮਿਲਿਆ ਸੀ । ਉਸ ਦਾ ਲੜਕਾ ਨਛੱਤਰ ਸਿੰਘ ਵਰਕਰ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਪੋਤਾ ਇਸ ਜੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਉਹ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮੇਰੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵੇਖਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਮੈਂ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਾਂ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋਵਾਂ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਗਲ ਭੁਲ ਜਾਓ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਾ ਵਾਰਨ ਦਾ ਸਬਕ ਘਰ ਘਰ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਸਬਕ ਹਰ ਥਾਂ ਤੇ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਚੀਜ਼ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਖ਼ੂਨ ਵਿਚ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪੁਸ਼ਤ ਦਰ ਪੁਸ਼ਤ ਚਲਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਾਲਿਓ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਦਿਓ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਈਆਂ, ਪੁੱਤਾਂ ਤੇ ਪੋਤਿਆਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਖਿਆ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਛਾਤੀਆਂ ਅੱਗੇ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਖਾਧੀਆਂ। ਪੰਡਤ ਜੀ ਨੇ ਠੀਕ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਸਟ ਖਾਧੀ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦ ਆਪਣੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਖਿਆ ਦਾ ਵਕਤ ਆਇਆ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਸੱਟ ਖਾਧੀ । ਅਸੀਂ ਸੱਟ ਖਾਧੀ ਅਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦਾ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ । ਇਸਦਾ ਸਾਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸੱਟ ਵਜੀ ਹੈ । ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਾਮ ਉੱਚਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਸ਼ਾਨ ਵਧੀ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਇਕ ਥਾਂ ਤੇ ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਆਪਣਾ ਲਹੂ ਵਗਾਇਆ ਹੈ । ਅਜ ਕੋਈ ਐਸਾ ਪਿੰਡ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਜਿਥੇ ਜਾਕੇ ਇਹ ਸੁਣੀਏ ਕਿ ਇਥੇ ਕੋਈ ਸ਼ਹੀਦ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਮੇਰਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਅਜ ਉਸਦੇ 25 ਹਜ਼ਾਰ ਜਵਾਨ ਐਕਟਿਵ ਸਰਵਿਸ ਵਿਚ ਹਨ ਅਤੇ 75 ਹਜ਼ਾਰ ਪੈਨਸ਼ਨਰ ਹਨ । ਉਥੇ ਰੋਜ਼ ਲਿਸਟ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਕਦੇ 80 ਦੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਕਦੇ 120 ਦੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦੇ 150 ਦੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਰ ਕਿੰਨਿਆਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਆਉਣੀ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਈ ਦੇ ਲਾਲਾਂ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਇੰਨਟੈਗਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਪਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦਸ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜ਼ਬਾਨੀ ਕਲਾਮੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਅਮਲਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਸਾਡੀ ਅਣਖ ਨੂੰ ਜੋ ਸੱਟ ਨੇਫਾ, ਲਦਾਖ ਤੇ ਕਛ ਵਿਚ ਵੱਜੀ ਉਸ ਦਾਗ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਹਾਦਰਾਂ ਨੇ ਧੋ ਦਿਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਆਰਮੀ ਅਜੇ ਵੀ ਫਰਸਟ ਆਰਮੀ ਆਫ ਦੀ ਵਰਲਡ ਹੈ । ਸਾਡੀ ਫੌਜ ਦੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀਆਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਮਸੱਲਮਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਫੌਜ ਨੇ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਜਾਕੇ ਆਪਣੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦਾ ਸਿੱਕਾ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਸੀ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਤੇ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦਾ ਵੀ ਭੁਲੇਖਾ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ । ਉਹ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਕਿ ਮਾਡਰਨ ਹਥਿਆਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਕਾਉਡਾਊਨ ਕਰ ਸਕਣਗੇ ਤੇ ਇਸਨੂੰ ਫਤਿਹ ਕਰ ਸਕਣਗੇ । ਲੇਕਨ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਹਥਿਆਰ ਮੈਟਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਸਾਡੀ ਫੌਜ ਨੇਂ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨ ਬੀਹਾਈਂਡ ਦੀ ਆਰਮਜ਼ ਆਲਸੋ

[ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਸ਼ਾਸਨ ਮੰਤਰੀ]

ਮੈਟਰਜ਼ । ਸਾਡੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਨੈਟ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੜੇ ਬੜੇ ਜਹਾਜ਼ ਡੇਗ ਦਿਤੇ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਟੈਂਕਾਂ ਤੇ ਗਨਜ਼ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਟੈਂਕ ਤਬਾਹ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿਤੇ ਅਤੇ ਫੇਹ ਕੇ ਰਖ ਦਿਤੇ । ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਭਾਵੇਂ ਜੋ ਵੀ ਦਾਹਵੇ ਕਰੇ, ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਸ਼ਕਸਤ ਦਿਤੀ ਹੈ । ਉਸਦਾ ਗੁੱਸਾ ਅਜੇ ਗਿਆ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਭੇੜੀਆ ਆਪਣੇ ਜ਼ਖਮਾਂ ਨੂੰ ਲਿਕ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣਾ ਹੈ । ਇਹ ਲੜਾਈ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੇਜ਼ ਹੋਣੀ ਹੈ । ਉਸਦੇ ਜੋ ਸਾਥੀ ਹਨ ਉਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਸਾਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ ਕਰਨਗੇ । ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨੀ ਹੈ । ਇਹ ਤਿਆਰੀ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬਹਾਦਰਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰਖਾਂਗੇ । (ਘੰਟੀ) ਮੈਂ ਕਿਸ ਕਿਸ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਨਾਮ ਲਵਾਂ । ਮੇਜਰ ਭੂਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਖੁਦ ਪਰਾਈਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਬ ਨੇ ਵੇਖੀ ਤੇ ਮੰਨੀ ਹੈ । ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਜਨਰਲ ਹਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਇਤਨੇ ਬੜੇ ਮਹਾਜ਼ ਤੇ ਲੜੇ ਹਨ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਜਨਰਲ ਨੇ ਅਜ ਤਕ ਐਨੇ ਵਡੇ ਮਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਜਰ ਜਨਰਲ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਮੇਜਰ ਜਨਰਲ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ, ਮੇਜਰ ਜਨਰਲ ਸਿੱਬਲ ਤੇ ਮੇਜਰ ਜਨਰਲ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦਾ ਲੋਹਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਤੋਂ ਮਨਵਾਇਆ ਹੈ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਜਰਨੈਲ ਤੇ ਜਵਾਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੂਰਵੀਰਤਾ ਵਖਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਨਾਮ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਰੌਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਫਰੀਨ ਹੈ ਸਾਡੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਵੀ ਜਿਸ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਨਬਜ਼ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ, ਆਪਣੇ ਮਿਲਟਰੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅਸਲੀ ਗਲ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਛੰਬ ਤੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਚਾਲ ਨੂੰ ਵੇਖ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਉਫੈਂਸ ਨਹੀਂ ਲਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੇ ਲਦਾਖ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੋਂ ਕਟ ਆਫ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । (ਘੰਟੀ) ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਆਰਮੀ ਦੀ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਲਫਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਤਾਰੀਫ ਕਰਾਂ । ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਬੈਠੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਤਾਂ ਉਥੇ ਗੋਲਿਆਂ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਲਾਲੋ ਲਾਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਥੇ ਚਿੜੀ ਤੇ ਜਨੌਰ ਵੀ ਜ਼ਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਸੀ । ਪਰ ਸਾਡੇ ਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਇਸਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜਦ ਤਕ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਇੱਛੋਗਿਲ ਨਹਿਰ ਨਹੀਂ ਲੰਘਾ ਦਿੱਤਾ ਦੰਮ ਨਹੀਂ ਲਿਆ । ਮੈਂ ਐਸੇ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਸਾਰੇ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਸਾਡੀ ਹਰ ਸਕੀਮ ਵਿਚ ਤਜਵੀਜ਼ ਵਿਚ ਫਰਸਟ ਪਰਾਇਰਟੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਵਾਨਾਂ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ (ਸਰਹੰਦ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀਆਂ ਕੀਮਤੀ ਜਾਨਾਂ ਨਛਾਵਰ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ । ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਾਂ ਮੈਂ ਗੌਰਮਿੰਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਨੂੰ ਵੀ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਸਬਕ ਤੇ ਅਕਲ ਸਿਖਾਣ ਲਈ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਇਕ ਅਹਿਮ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, 1947 ਤੋਂ ਜਦ ਤੋਂ ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਵਕਤ ਤੋਂ ਹੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਉਸ ਵਕਤ ਵੀ ਐਸੇ ਹੀ ਤਰੀਕੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਕੇ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਣ ਵਰਤੇ ਹਨ, ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ । ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵਕਤ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ 24

ਘੰਟੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਿਰੀਨਗਰ ਭੇਜਣਾ ਪਿਆ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਸਿਰੀਨਗਰ ਦੇ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਨੂੰ ਹਮਲਾਆਵਰਾਂ ਦੇ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਚੰਦ ਘੰਟੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਲੈ ਸਕੀਆਂ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਐਸੇ ਹਾਲਾਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਨੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਤੇ ਸਹੀ ਰਸਤੇ ਤੇ ਚਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਸ ਵਕਤ 1947 ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਡੇ ਮਿਲਟਰੀ ਦੇ ਜਰਨੈਲਾਂ ਦੀ ਗਲ ਮੰਨ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਇਹ ਆਜ਼ਾਦ ਕਸ਼ਮੀਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸਦਾ ਝਗੜਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵਕਤ ਇਨੀਸ਼ੀਏਟਿਵ ਸਾਡੀ ਫੌਜ ਦੇ ਹਥ ਵਿਚ ਸੀ ਅਤੇ ਚੰਦ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਅਸੀਂ ਆਜ਼ਾਦ ਕਸ਼ਮੀਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਕਰਵਾ ਲੈਣਾ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਉਸ ਵਕਤ ਦੇ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਨੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਸੀਜ਼ ਫਾਇਰ ਹੋਈ ਸੀ ਉਹ ਹੀ ਹੱਦ ਬੰਦੀ ਮੰਨ ਲਈ। ਇਹ ਤਾਂ ਫਰਜ਼ੀ ਹਦ ਬੰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਫਰਜ਼ੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਾਇਮ ਹੋਈ ਸੀ, ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਐਪੀਜ਼ਮੈਂਟ ਦੀ ਪਾਲੀਸੀ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਫਾਲੋ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਤਰਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਹ ਪਾਲੀਸੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦੀ ਜਿਹੜੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਸੇ ਭਾਖਾ ਵਿਚ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਨਕੋਂ ਚਣੇ ਚਬਾਏ ਹਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਛਟੀ ਦਾ ਦੁਧ ਯਾਦ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਜਿਹੜੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਸ ਲਈ ਉਹ ਧੰਨਵਾਦ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹਨ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਉਹ ਦਿਨ ਵੀ ਯਾਦ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਚੀਨ ਨੇ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਡੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣਾ ਪਿਆ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਜੂਹਾਤ ਨੂੰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਨਹੀਂ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਲੇਰੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਕਰ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਦੀ ਬਦਨਾਮੀ ਹੋਈ ਲੇਕਿਨ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਸਾਡੇ ਨੇਤਾ ਫੌਜ ਦੇ ਹਥ ਸਾਰੀ ਕਮਾਂਡ ਅਤੇ ਪਾਵਰਜ਼ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਤਾਂ ਉਹ ਦਿਨ ਵੀ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਾ ਆਉਂਦਾ। ਅਸੀਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਬਾਕੀ ਮੁਲਕ ਵੀ ਸਾਡੀ ਫੌਜ ਦੀ ਸਰਾਹਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਚਰਚਲ ਦੀ ਸਾਡੀ ਫੌਜ ਦੇ ਬਾਰੇ ਰਾਏ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੀ ਫੌਜ ਬਹੁਤ ਕਾਬਲ ਅਤੇ ਬਹਾਦਰ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਡੀ ਫੌਜ ਦੀ ਬਹੁਤ ਤਾਰੀਫ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਚੀਜ਼ ਸਰ ਚਰਚਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੈਮੋਰੀਅਲਜ਼ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਫਿਰ ਯਕੀਨ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਚੀਨ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦੇ ਵੇਲੇ ਲੜਾਈ ਦਾ ਸਾਰਾ ਨਿਜ਼ਾਮ ਫੌਜ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਫਤਿਹ ਸਾਡੀ ਹੋਣੀ ਸੀ।

ਇਹ ਲੜਾਈ ਲੜ ਕੇ ਸਾਡੀ ਫੌਜ ਨੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕਰਕੇ ਪਿਛਲੇ ਕਲੰਕ ਨੂੰ ਧੋ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਸਾਡੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਹਾਦੁਰੀ ਦਾ ਸਿੱਕਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਉਤੇ ਬਿਠਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਬਹਾਦਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨਾਮੇ ਕੁਝ ਹੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪੜ੍ਹੇ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਛੁਪੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ੂਰਵੀਰਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਦੀ ਹਿਸਟਰੀ ਲਿਖੀ ਜਾਵੇਗੀ ਤਾਂ ਉਹ ਹਿਸਟਰੀ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਵੇਗੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗੇਗਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਬਹਾਦੁਰ ਫੌਜੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੜਾਈ ਲੜੀ। ਜਦੋਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕੈਜੂਅਲਟੀਜ਼ ਦੀ ਲਿਸਟ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ, ਅਫ਼ਸਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਹਨ। ਕਮ ਸੇ ਕਮ ਮੈਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ

[ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ]

ਸਾਡੀ ਫੌਜ ਐਫੀਸ਼ੈਂਟ ਹੈ । ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਜਿੰਨੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਹੈ ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਬਿਨਾ ਤੇ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਲੜਾਈ ਦੇ ਮੌਕੇ ਕਮਾਂਡ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਬਲਕਿ ਲੀਡ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਸਾਡੇ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰ ਲੀਡ ਕਰਦੇ ਰਹੇ । ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੈਜੂਅਲਟੀਜ਼ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਐਸੀ ਮਿਸਾਲ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਸਰਾਹਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਉਨੀ ਘੱਟ ਹੈ । ਸਾਡੇ ਅਫਸਰ ਪਿਛੇ ਬੈਠ ਕੇ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ ਬਲਕਿ ਅਗੇ ਹੋ ਕੇ ਲੜਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦਾ ਇਕ ਵਾਕਿਆ ਯਾਦ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਸਰਦਾਰ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਅਟਾਰੀ ਵਾਲੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਸਨ । ਉਸ ਨੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਕੁਮਾਂਡਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਮਰਵਾਉਣ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਲੀਡਰ ਹੈ ਉਹ ਆ ਕੇ ਲੜਾਈ ਲੜੇ ਅਤੇ ਦੋ ਹੱਥ ਕਰਕੇ ਵੇਖੇ । ਇਸ ਲੜਾਈ ਦੇ ਬਾਅਦ ਸਾਡੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੇ ਹੌਸਲੇ ਵਧੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਾਰੇਲ ਉਚਾ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸੁਸਾਈਡ ਸੁਕੇਡ ਨਹੀਂ ਸਨ ਪਰ ਸਾਡੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਲੜੀ । ਸਾਡੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਪੈਟਨ ਟੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਖਿਲੌਣਾ ਸਮਝਿਆ । ਸਾਡੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਣ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹੈਂਡ ਗਰਨੇਡ ਲੈਕੇ ਟੈਂਕਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਮਾਰੇ ਤੇ ਟੈਂਕ ਤੋੜੇ । ਸਾਡੀ ਫੌਜ ਦੇ ਵੀਰ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਮੌਤ ਦੇ ਮੂਹ ਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਫਿਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਮਹਾਨ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਸਾਡੇ ਫੌਜੀ ਵੀਰਾਂ ਨੇ ਪੈਟਨ ਟੈਂਕ ਤੋੜ ਕੇ ਕਮਾਲ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ । ਇਸ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਾਲੇ ਵੀ ਘਬਰਾ ਗਏ ਹਨ । ਅਸੀਂ ਵਾਰ ਫਰੰਟ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲਈ ਗਏ ਲੇਕਿਨ ਸਾਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਜਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਸੀ । ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਲੜਾਈ ਹੁੰਦੀ ਵੇਖੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਪੈਟਨ ਟੈਂਕ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੋੜਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਕਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਮੈਨੂੰ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਖੇਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੈਟਨ ਟੈਂਕਾਂ ਦਾ ਕਬਰਸਤਾਨ ਬਣਾਇਆ। ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਐਕਸਪਰਟ ਕਮੇਟੀ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰਨੀ ਪਈ ਕਿ ਪੈਟਨ ਟੈਂਕਾਂ ਵਿਚ ਕੀ ਨੁਕਸ ਸੀ । ਲੇਕਿਨ ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਫੌਜੀ ਵੀਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਇਕ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਫੌਜੀ ਵੀਰਾਂ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਬਹੁਤ ਬੁਲੰਦ ਹੈ । ਇਕ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰ ਨੇ ਇਕ ਸੈਨਿਕ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਟੋਪੀ ਉਤੇ ਦੋਨੋਂ ਪਾਸੇ ਤੁੱਰੇ ਲਾਕੇ ਮੇਲੇ ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਉਂ ਘੁਮ ਰਿਹਾ ਹੈਂ । ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਮੇਰੇ ਲਈ ਕਿਹੜਾ ਮੇਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਜਾ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਆਦਮੀ ਮਾਰੇ । ਉਸ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸਿਪਾਹੀ ਨਹੀਂ ਮਾਰਦਾ ਬਲਕਿ ਪੈਟਨ ਟੈਂਕ ਤੋੜਦਾ ਹਾਂ । ਉਸ ਨੇ 5-6 ਟੈਂਕਾਂ ਦਾ ਸਤਿਆਨਾਸ ਕੀਤਾ । ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਫੌਜੀਆਂ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਮਾਰੇਲ ਉੱਚਾ ਹੈ । ਫੌਜੀਆਂ ਦਾ ਹੀ ਮੌਰੇਲ ਉੱਚਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਸਰਹਦ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ ਸੀ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਜਿੰਨੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵਧਾਇਆ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਕਾਬਲੇ ਫਰਾਮੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਛਪਿਆ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੌਜਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਸ ਤੋਂ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਲੜਾਈ ਦੇ ਮੌਕੇ ਸਾਡੀ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦਾ ਵੀ ਮੌਰੇਲ ਕਿੰਨਾ ਉੱਚਾ ਰਿਹਾ । ਮੈਨੂੰ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਜਨਰਲ ਹਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਸਾਡੇ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਵਰਖਾ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਸਾਡੇ ਕਿਸਾਨ ਕਮਾਦਾਂ ਦੀ ਗੋਡੀ

ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ । ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਪਬਲਕ ਦਾ ਮੌਰੇਲ ਕਿੰਨਾ ਉੱਚਾ ਸੀ। (ਘੰਟੀ) ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮੌਰੇਲ ਜਿੰਨਾ ਉੱਚਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇ । (ਘੰਟੀ) ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਟਾਈਮ ਦੀ ਕਮੀ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੂਰਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। (ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਰਦਾਰ ਨਾਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ਪੁਰੀ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ ਪਰ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਬੋਲਣ ਲਈ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਬੜੀ ਖੱਪ ਪਈ) (*Interruptions*)

श्री सभापति : मुझे स्पीकर साहिब एक लिस्ट दे गए हैं उस के मुताबिक ही मैं मेम्बर साहिबान को बुला रहा हूं सब मेहरबान को टाइम मिल जाएगा । (विघ्न आनरेबल मेम्बरान को मालूम होना चाहिए कि यह बड़ा इम्पार्टेंट रेज़ोल्यूशन है, सब को मौका मिलेगा । उन को आर्डर आफ प्रेसीडेंस के लिए जोर नहीं लगाना चाहिए । (विघ्न)

(I am calling upon the hon. Members, according to the list which was handed over to me by the hon. Speaker. All the Members will be accommodated. (*Interruption*) The hon. Members should bear this thing in mind that since this is a very important resolution all of them will get an opportunity to speak. They should not press for the order of precedence. (*Interruption*)

ਸਰਦਾਰ ਨਾਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ਪੁਰੀ (ਖਾਲੜਾ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਹਾਦਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀਆਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਜਾਨਾਂ ਵਾਰੀਆਂ ਹਨ । ਅਫਸਰਾਂ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਆਇਆ ਹੈ । ਪਰ ਜਦੋਂ ਜ਼ਿਲਾਵਾਰ ਬਹਾਦਰਾਂ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ਸੁਨਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੇ ਗਏ ਤਾਂ ਕੁਝ ਬਦਮਜ਼ਗੀ ਜਿਹੀ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਹਾਦਰਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਸਾਂਝਾ ਖੂਨ ਡੋਲ੍ਹਿਆ ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵੀ ਸਨ, ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਵੀ ਸਨ, ਮਦਰਾਸੀ ਵੀ ਸਨ ਅਤੇ ਮਰਾਠੇ ਵੀ ਸਨ(ਵਿਘਨ) ਉਹ ਲੋਕ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਾਸਤੇ ਮਰੇ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਕੌਮ ਵਾਸਤੇ, ਫਿਰਕੇ ਵਾਸਤੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਮਜ਼ਹਬ ਲਈ ਨਹੀਂ ਮਰੇ । ਸ਼ਹੀਦ ਤਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਥੋੜਾ ਬਹੁਤ ਵਿਤਕਰਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਖੈਰ, ਮੈਂ ਇਸ ਤਫਸੀਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ 6 ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 22 ਤਾਰੀਖ ਤਕ, ਮਹਾਜ਼ ਤੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜਾਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ । ਇਹ ਮੋਜਜ਼ੇ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੇ ਬਹਾਦਰਾਂ ਨੇ ਕਰ ਕੇ ਵਿਖਾਏ ਹਨ । ਜਿਥੇ ਸਾਡੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਉਥੇ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਕੁਝ ਘਟ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ । ਠੀਕ ਹੈ, ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲੈਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਤਨ ਲਈ ਆਪਾ ਕੁਰਬਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਤਨ ਦਾ ਨਾਂ ਉੱਚਾ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਮੈਂ ਕੁਝ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਵੀ ਦਸਦਾ ਹਾਂ । ਚਾਰ ਵੱਡੇ ਮਹਾਜ਼ ਸਨ ਅਤੇ ਇਕ ਛੋਟਾ ਮਹਾਜ਼ ਸੀ । ਇਛੋਗਿਲ ਵਾਲਾ ਮਹਾਜ਼ ਲੋਪੋਕੀ ਵਲੋਂ ਸੀ । ਸਿਆਲਕੋਟ, ਡੇਰਾਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਮਹਾਜ਼ ਤੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਹਨ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਉਧਰ ਜਾਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ । ਇਥੇ ਹੀ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਇਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਇਧਰ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ । ਤੁਸਾਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਛੋਗਿਲ ਕੈਨਾਲ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਡੀਫੈਂਸ ਲਾਈਨ ਕਿੰਨੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸੀ । ਉਹ ਨਹਿਰ ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦੇ । ਸਾਡੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਕ ਆਦਮੀ ਅਜਿਹਾ ਨਿਤਰੇ ਜਿਹੜਾ ਪਾਰ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ । ਇਕ ਜਵਾਨ ਪੇਟ ਦੇ ਬਲ ਚਲ

[ਸਰਦਾਰ ਨਾਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ਪੁਰੀ]
ਕੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਉਹ ਤਰ ਕੇ ਦੂਸਰੇ ਕਿਨਾਰੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਅਗਲੇ ਪਾਸਿਉਂ ਬੜੀ ਜਬਰ ਦਸਤ ਗੋਲੀ ਚਲ ਰਹੀ ਸੀ ਉਹ ਆਦਮੀ ਬੰਦੂਕ ਨਾਲ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਫਾਇਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਬਟ ਮਾਰਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਮਰ ਗਿਆ। ਉਸ ਬਹਾਦੁਰ ਦੀ ਵੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਪਰ ਸਾਡੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਦੌੜ ਕੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈਆਂ (*Cheers*)।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਖੇਮ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਰੇ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਥੇ ਪੈਟਨ ਟੈਂਕਾਂ ਦਾ ਕਬਰਿਸਤਾਨ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਬਰਿਸਤਾਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਕੀਮ ਸੀ 7 ਤਰੀਖ ਨੂੰ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੀ। ਉਹ ਜੰਡਿਆਲੇ, ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਅਤੇ ਹਰੀਕੇ ਨੂੰ ਕਟ ਆਫ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਪਿਛੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਹਮਲੇ ਦੇ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸਨ। ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਸਾਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਜਦੋਂ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਘਮਸਾਨ ਦੀ ਲੜਾਈ ਹੋਈ। ਸਾਡੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਮਾਰਚ ਕਰਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਅਗੇ ਨਿਕਲ ਗਈਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 74 ਟੈਂਕ ਲੈ ਕੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੇ ਟੈਂਕ ਆਏ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਦੋ ਜਵਾਨ ਲਕ ਨਾਲ ਹੈਂਡਗ੍ਰੇਨੇਡ ਬਨ੍ਹ ਕੇ ਕਮਾਦ ਵਿਚ ਵੜ ਗਏ। ਜਿਹੜੇ ਲੜਾਈ ਦੇ ਮਾਹਰ ਹਨ ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਟੈਂਕ ਵਾਲੇ ਨੂੰ 10 ਗਜ਼ ਤੋਂ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਜਦੋਂ ਟੈਂਕ ਲਾਗੇ ਆ ਗਏ ਤਾਂ ਦੋਵੇਂ ਜਵਾਨ ਟੈਂਕਾਂ ਦੇ ਅਗੇ ਲੇਟ ਗਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਆਪ ਵੀ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਏ। ਸਾਡੇ ਆਦਮੀ ਜਿਹੜੇ ਲੁਕੇ ਹੋਏ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿਛੋਂ ਦੀ ਘੇਰਾ ਪਾ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਦਮੀ ਕੁਝ ਮਰ ਗਏ ਅਤੇ ਕੁਝ ਭਜ ਗਏ। ਵਿਚਕਾਰਲਿਆਂ ਨੇ ਸਫੈਦ ਝੰਡੀਆਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ। 18 ਟੈਂਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਕਾਬੂ ਕੀਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 13 ਬਿਲਕੁਲ ਵਰਕਿੰਗ ਆਰਡਰ ਵਿਚ ਸਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀਆਂ ਦਾ ਨਾਰਾ ਸੀ, ਯਾ ਅਲੀ, ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਰ ਸਾਡੇ ਜਵਾਨ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨਾ ਦਿੰਦੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਲਟੋਹੇ, ਭਿੱਖੀਵਿੰਡ ਵਲੋਂ ਆ ਵੜਨਾ ਸੀ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਾ ਸਦਕਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਿਰ ਉੱਚਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਮਾਹਰੀਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਟੈਂਕਾਂ ਵਿਚ ਨੁਕਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਲਕਿ ਟੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਔਪ੍ਰੇਟ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਅਤੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਹੈ। ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਫੌਜ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਲੜਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਐਨੇ ਸੁਪੀਰੀਅਰ ਹਥਿਆਰ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਿੱਕ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਲੈ ਜਾਂਦੇ। ਸਾਡੇ ਟੈਂਕ 1,200 ਗਜ਼ ਦੀ ਰੇਂਜ ਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟੈਂਕ 3,000 ਗਜ਼ ਦੀ ਰੇਂਜ ਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਸਾਡੇ ਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਬਹਾਦਰੀ ਅਤੇ ਵਤਨ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਲੜਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਬਰਕੀ ਦੇ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਬਾਬਤ ਤੁਸਾਂ ਸੁਣਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੰਕਰ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਤੋਪਾਂ ਦੀ ਗੋਲਾ ਬਾਰੀ ਨਾਲ ਟੁਟੇ ਸਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਬੰਬ ਮਾਰਨ ਨਾਲ ਟੁੱਟੇ ਸਨ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਪਕਾ ਮੋਰਚਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਲਈ ਸਾਡੇ 6 ਜਵਾਨ ਨਿਕਲੇ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਲੱਕਾਂ ਨਾਲ ਬੰਬ ਬਨ੍ਹ ਕੇ ਬੰਕਰ ਵਿਚ ਘੁਸ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 130 ਸਿਪਾਹੀ ਮਾਰੇ ਅਤੇ ਬੰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੁਬੁਲਵਤਨੀ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਦੰਦ ਖੱਟੇ ਕੀਤੇ। ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ।

12.00 noon | ਇਕ ਗਲ ਹੋਰ ਮੈਂ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਸਾਡਾ ਇਕ ਜਹਾਜ਼ ਜਦੋਂ ਬੰਬਾਰੀ ਕਰਕੇ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਤਾਂ 4 ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਜਹਾਜ਼ ਉਸ ਦੇ ਪਿਛੇ ਲਗੇ ਹੋਏ ਸੀ। ਦੋ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਗਿਰਾ ਦਿਤਾ ਮਗਰ ਤੀਸਰੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਵੀ ਇਹ ਜਹਾਜ਼ ਇਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਡੇਗ ਕੇ ਖੁਦ ਡਿਗਿਆ। ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋ ਇਹ ਬਹਾਦਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੇ ਬੰਬਾਰੀ ਕਰਕੇ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਗਿਰਦੇ ਗਿਰਦੇ ਵੀ ਇਕ ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਡੇਗ ਕੇ ਡਿਗਿਆ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਸਪਿਰਿਟ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੇ ਫਤਿਹ ਨਸੀਬ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਜ ਘਰ ਘਰ ਪਾਠ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਮਾਲਾ ਫੇਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪੂਜਾ ਤੇ ਹਵਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਸੁਖ ਮੰਗੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਹੇਗੀ।

ਹੁਣ ਮੈਂ ਕੁਝ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਦਸਣੀਆਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਬੇਦੀਆਂ ਦਾ ਮੋਰਚਾ ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਮੋਰਚਾ ਸੀ ਪਰ ਸੜਕਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਥੇ ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਤੰਗੀ ਸੀ। ਸਾਡੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਛੋਟੀਆਂ ਮੋਟੀਆਂ ਸਨ, 1954 ਵਿਚ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਮਗਰ ਉਥੇ ਵਡੀਆਂ ਗਡੀਆਂ ਨਹੀਂ ਚਲਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਫਸ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਕਿਤੇ ਪੁਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਮੋਰਚੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਨੂੰ ਰਸਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਹੋਰੀਂ ਉਥੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਕਹਿਣ ਲਗੇ ਕਿ ਬੇਦੀਆਂ ਦਾ ਮੋਰਚਾ ਤਾਂ ਵਿਖਾਉ। ਅਸੀਂ ਭਿਖੀਵਿੰਡ ਵਾਲੇ ਕਚੇ ਰਸਤੇ ਹੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਗਡੀਆਂ ਤੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਥੇ ਚਲ ਸਕਦੀਆਂ। ਅਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਕ ਉਥੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਡਟੇ ਬੈਠੇ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਖੱਬੇ ਸੱਜੇ ਗੋਲੇ ਆਉਂਦੇ ਸਨ, ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਵੀ ਉਡਦੇ ਫਿਰਦੇ ਸੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਪਾਹ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਬੈਠਾ ਕੇ ਲੈ ਗਏ। ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਇਥੇ ਦੇ ਪੇਂਡੂ ਕਿੰਨੇ ਬਹਾਦਰ ਹਨ। (ਘੰਟੀ) ਤੁਸੀਂ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਘੰਟੀਆਂ ਖੜਕਾ ਰਹੇ ਹੋ। ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਜਜ਼ਬਾਤ ਬਹੁਤ ਹਨ, ਮੈਨੂੰ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਟਾਈਮ ਦਿਉ ਮੈਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗਲਾਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਦਸ ਸਕਾਂ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹਾਦਰੀ ਦੀਆਂ ਕੀ ਕੀ ਗਲਾਂ ਦਸਾਂ। ਬੇਦੀਆਂ ਦੇ ਮੋਰਚੇ ਤੇ ਕਰਨਲ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਗੋਲੀ ਕਿਥੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਦਿਹਾਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੈਂ ਦਸਦਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਨੂੰ ਫੌਜੀ ਵਰਦੀ ਪਵਾ ਕੇ ਬੰਦੂਕ ਫੜਾ ਕੇ ਇਕ ਫੌਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈਕੇ ਲੁਕਦੇ ਲੁਕਦੇ ਉਥੇ ਲੈ ਜਾ ਕੇ ਦਿਖਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਜੋ ਬੈਠਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਗਨਰ ਜੋ ਗੋਲੀਆਂ ਵਰ੍ਹਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਨੂੰ ਊਂਘ ਆਈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇਹਾਤੀ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਲੋਹੇ ਦੀ ਟੋਪੀ ਮਾਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਤਾ, ਉਸ ਦੀ ਸਟੈਨਗਨ ਖੋਹ ਲਈ, ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇ ਫੌਜੀ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਲਗੀ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਦਿਹਾਤੀ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਦੀ ਸਟੈਨਗਨ ਚੁੱਕੀ, ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਫੌਜੀ ਦੀ ਸਟੈਨਗਨ ਚੁੱਕੀ ਤੇ ਆਪਣੀ ਬੰਦੂਕ ਚੁਕ ਕੇ ਮੁੜ ਕੇ ਆਕੇ ਫੌਜੀ ਕਮਾਂਡਰ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤੀਆਂ। ਕਹਿਣ ਲਗਾ ਮੈਂ ਲੜਨਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਪਰ ਇਹ ਹਥਿਆਰ ਜ਼ਰੂਰ ਮੇਰੇ ਹਥ ਲਗੇ ਹਨ, ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਵਰਤ ਲਉ। ਹੋਰ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ ਜਿਥੇ ਪੇਂਡੂਆਂ ਨੇ ਬੜੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦਿਖਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਤੇ ਖੇਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਅਗਲੇ ਮੋਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ਗੋਲਾ ਬਾਰੂਦ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਗਡੀਆਂ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਨਾ ਸਕੀਆਂ, ਫਸ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਚੁਕ ਕੇ ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਸ਼ੈਲਿੰਗ ਵਿਚ ਨਿਉਂ ਨਿਉਂ ਕੇ ਲੈ ਗਏ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਮੋਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾਇਆ। ਜਰਨੈਲ ਨੇ ਖੁਦ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਿਹਾਤੀਆਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਕਰਕੇ ਹੀ ਗੋਲਾ ਬਾਰੂਦ ਅਗਲੇ ਮੋਰਚਿਆਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਸਕਿਆ। (ਵਿਘਨ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਲੇਰੀ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਲੀਡਰਾਂ ਤੋਂ ਪੁਛੋ, ਆਪਣੇ ਐਮ. ਪੀ. ਤੋਂ ਪੁਛੋ ਜੋ ਫਰੰਟ ਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਖੈਰ ਗਏ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਇਕ ਹੋਰ ਮਿਸਾਲ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਰਾਜੋਕੇ ਦੇ ਮਹਾਜ਼ ਤੇ ਇਕ ਜਟ ਰੋਜ਼ ਆਪਣੀਆਂ ਚਾਰ ਮੱਝਾਂ ਦਾ ਦੁੱਧ ਮੋਰਚਿਆਂ ਤੇ ਆਪ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਤਾਈਂ ਉਥੇ ਡਟਿਆ ਰਿਹਾ ਜਦ ਤਾਈਂ ਉਸ ਦੀਆਂ 3 ਮੱਝਾਂ ਨਹੀਂ ਮਰ ਗਈਆਂ (ਘੰਟੀ) ਬਸ ਜੀ ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਫਿਰ ਲੜਾਈ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਬਾਰਡਰ ਤੇ ਬੈਠੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਜੜੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਰਖੋ। ਮੈਂ ਰਾਤ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਕੁਝ ਤਸੱਲੀ ਉਸ ਤੋਂ ਹੋਈ ਵੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਗਊ ਪਿਛੇ 200 ਰੁਪਏ, ਬੈਲ ਪਿਛੇ 400 ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਮੱਝ ਪਿਛੇ 500 ਰੁਪਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤੇ

[ਸਰਦਾਰ ਨਾਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ਪੁਰੀ]

ਜਾਣਗੇ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਲੋਕ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਵੀ ਹੋਣਗੇ। ਜਿਹੜੇ ਬਾਰਡਰ ਦੇ 11 ਪਿੰਡ ਉਜੜੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਫਿਰ ਲੋੜ ਪੈਣੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੱਝਾਂ ਤੇ ਦੇ ਦਿਉ ਕਿ ਦੁਧ ਤਾਂ ਪੀ ਸਕਣ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਉਜੜ ਕੇ ਆਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੋ 24 ਰੁਪਏ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਹ ਰਕਮ ਬਹੁਤ ਥੋੜੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਤਾਂ ਢਿਡ ਨਹੀਂ ਭਰ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ 20 ਰੁਪਏ ਦੀ ਕਣਕ ਤੇ 40 ਰੁਪਏ ਨਕਦ ਕਰ ਦਿਉ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਰੋਟੀ ਤਾਂ ਖਾ ਸਕਣ। ਰਜ਼ਾਈ, ਕਪੜਾ, ਘਰ ਆਦਿ ਲਈ 200, ਜਾਂ 300 ਰੁਪਏ ਹੋਰ ਦੇ ਦਿਉ। ਇਹ ਕੰਮ ਜਲਦੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂ ਜੋ .ਅਗਰ ਇਸ ਵਿਚ ਦੇਰ ਲਗੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਭੈੜਾ ਅਸਰ ਪਏਗਾ। (ਘੰਟੀ) ਲਉ ਜੀ, ਮੈਂ ਇਕ ਹੀ ਗਲ ਹੋਰ ਕਹਿਣੀ ਹੈ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਵੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਫੌਜ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਉਹ ਨਾ ਮੰਨੇ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਹਨ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮੁਲਕ। ਤਾਂ ਉਹ ਮੰਨੇ ਕਿ ਹਾਂ ਮੁਲਕ ਪਹਿਲਾਂ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਬੇਸ਼ਕ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਉ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੇ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਵਿਚ ਫਸਲਾਂ ਸੁਕ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਆਬਿਆਨਾ ਤਾਂ ਨਾ ਲਉ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਜੜੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਘਟੋ ਘਟ ਰਜਵੀਂ ਰੋਟੀ ਤਾਂ ਮਿਲਦੀ ਰਹੇ। ਮੈਂ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਬੜੀਆਂ ਸੁਨਾਉਣੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਟਾਈਮ ਦੀ ਤੰਗੀ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

(ਇਸ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਬੋਲਣ ਲਈ ਖੜੇ ਹੋਏ।)

श्री सभापति : सब को टाईम मिलेगा (All will get time to speak.)

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ (ਸਿਧਵਾਂ ਬੇਟ ਐਸ. ਸੀ.) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਸਰਦਾਰ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ਪੁਰੀ ਜੀ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਆਬਿਆਨਾ ਮਾਫ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਲੜਾਈ ਦਾ ਅਸਰ ਤਿੰਨਾਂ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਤੇ ਪਿਆ ਹੈ ਮਗਰ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਦਾ ਤਅੱਲੁਕ ਹੈ ਉਹ ਖੁਸ਼ਕਸਾਲੀ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਆਬਿਆਨਾ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੀ ਮਾਫ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਅਖੀਂ ਦੇਖੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸੁਣੀਆਂ ਗਲਾਂ ਦਾ ਜਿਕਰ ਵੀ ਇਥੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਤਨੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਥੇ ਤਕ ਸਾਡੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਦਾ ਤਅੱਲੁਕ ਹੈ, ਏਅਰ ਫੋਰਸ, ਜਨਤਾ ਅਤੇ ਪੀ. ਏ. ਪੀ. ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਜਿਤਨੀ ਬਹਾਦੁਰੀ ਅਤੇ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਲੜਾਈ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਭਾਰ ਬਹੁਤਾ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਹਰ ਸਪਾਹੀ ਵਿਚ ਅਤੇ ਹਰ ਇਥੋਂ ਦੇ ਵਾਸੀ ਵਿਚ ਇਕ ਅਥਾਹ ਜੋਸ਼ ਸੀ। ਸਪਾਈ ਤੋਂ ਜਰਨੈਲ ਤਕ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਖਿਆਲ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਿਆ ਕਿ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਭੈਣ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਇਸ ਵੇਲੇ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਹੈ, ਇਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਤੇ ਮਾਲ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਹੈ, ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਨ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਛਾਤੀ ਡਾਹ ਕੇ, ਮੋਢੇ ਨਾਲ ਮੋਢਾ ਜੋੜ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕੀਤੀ, ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਖਿਆ ਕੀਤੀ, ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਅਤੇ ਭੈਣ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ। ਇਹੋ ਹੀ ਇਕ ਲਕਸ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੀ ਜਿਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਦਿਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ, ਮੁਲਕ ਅਤੇ ਜਾਨੋਂ ਮਾਲ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਅਤੇ ਮਾਂ ਭੈਣ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰੀਏ ਥੋੜਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਜੁੱਰਤ ਦੀ ਦਾਦ ਦਿਤੇ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਨਿਹੱਥੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਟਾਕਰਾ ਕੀਤਾ।

ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਇਕ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਦੋਸਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਭਾਂਜੇ ਸਨ ਅਤੇ ਤਿੰਨੋਂ ਹੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਇਕ ਮੇਜਰ, ਇਕ ਕੈਪਟਨ ਅਤੇ ਇਕ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ। ਕੈਪਟਨ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉੜੀ ਈਧੂਵਾਲ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਿਤੀ। ਜਦ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਵੈਰੀ ਦੀ ਹੈਵੀ ਸ਼ੈਲਿੰਗ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਰੁਕਣਾ ਪਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਐਜੂਟੈਂਟ ਅਫਸਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਗੇ ਜਾ ਕੇ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਰੁਕ ਕਿਉਂ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਕਪਤਾਨ ਨੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਆਫਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪ ਹੀ ਐਡਵਾਂਸ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਨੇ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਕਿ ਫਾਇਰਿੰਗ ਕਿਥੋਂ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਗਦਾ ਪਿਆ। ਫਿਰ ਇਸ 21 ਸਾਲ ਦੇ ਜਵਾਨ ਨੇ, ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਵੀ ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ ਹੋਈ, ਅਗਾਂਹ ਵਧ ਕੇ ਪਤਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਕ ਸਿਪਾਹੀ ਪਾਸੋਂ ਬਰੇਨ ਗਨ ਲੈ ਕੇ ਵੈਰੀ ਦੀ ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਪੋਸਟ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਹਮਲਾ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਦਸਣ ਲਗਾ ਕਿ ਫਾਇਰਿੰਗ ਇਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਅਗੇ ਵਧ ਆਉ, ਤਾਂ ਉਥੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੀ ਫਾਇਰਿੰਗ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਦੀ ਬਹਾਦੁਰੀ ਦੀ ਇਕ ਅਦੁਤੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦੀ ਹਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਕੇ ਅਗੇ ਵਧ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਦਿਤੀ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਅਹਿਮ ਖਬਰ ਇਕ ਹੋਰ ਕੁਰਬਾਨੀ ਬਾਰੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਆਈ ਅਤੇ ਰਡੀਓ ਤੋਂ ਵੀ ਨਸ਼ਰ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਹ ਸੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਫਸਟ ਆਰਮਰਡ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਦੇ ਜਰਨੈਲ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਹ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜਦ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਟੈਂਕ ਇਸ ਫਰੰਟ ਤੇ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬ੍ਰਿਗੇਡੀਅਰ ਅਗੇ ਆਏ ਇਕ ਜੀਪ ਵਿਚ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਡਰਾਈਵਰ ਤੇ ਅਰਦਲੀ ਵੀ ਨਾਲ ਸੀ ਤੇ ਸਾਡੇ ਆਰਟਿਲਰੀ ਦੇ ਸ਼ਫੀ ਮੁਹੰਮਦ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਗੇਡੀਅਰ ਦੀ ਜਾਨ ਲੈ ਲਈ ਇਹ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਹੈ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਇੰਟੈਗਰਿਟੀ ਦੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਗਲ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕੌਮ ਜਾਂ ਜ਼ਾਤ ਦੇ ਭੇਦ ਭਾਵ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਖਿਆ ਲਈ ਜਵਾਨ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਬਹਾਦਰੀ ਦੇ ਜੌਹਰ ਦਿਖਾਏ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਅਫਸਰ ਸੀ ਜਾਂ ਸਿਪਾਹੀ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਯਕਜਿਹਤੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿਤਾ। ਇਹ ਗਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਵਧ ਬਹਾਦਰੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਬਾਕੀ ਨੇ ਘਟ ਜਾਂ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਇਕ ਮਾਰਸ਼ਲ ਰੇਸ ਹੋਣ ਦੀ ਗਲ ਕਰੇ ਇਹ ਕੋਈ ਗਲ ਨਹੀਂ। ਸਗੋਂ ਇਹ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਸਿਪਾਹੀ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਲੜਾਈ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਮਝ ਕੇ ਵੈਰੀ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਪੂਰੀ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ। ਠੀਕ ਹੈ ਗਦਾਰ ਤਾਂ ਹਰ ਕੌਮ ਵਿਚ ਅਤੇ ਹਰ ਜਾਤੀ ਵਿਚ ਹਰ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੌਮ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਵੀ ਸਨ ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸੋਂ ਕੋਲਿਆਂ ਦੇ ਡਿਪੋ ਲੈਂਦੇ ਰਹੇ, ਸਬ-ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਡਾ ਕਹਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸੈਕਟਰੀ ਵੀ ਰਹੇ ਤੇ ਬਾਦ ਵਿਚ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੀ ਹਰ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਲੁਧਿਆਣੇ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਬਹੁਤ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ। ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੇ ਮੇਜਰ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੀ ਗਲ ਤਾਂ ਆਪ ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਹੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਮਿਤ ਭੋਗ ਸੀ, ਮੈਂ ਵੀ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸਾਂ, ਸਾਡੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਗਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਅਫਸਰ ਨੇ 7 ਟੈਂਕ ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੇ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿਤੇ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ 14 ਟੈਂਕਾਂ ਤੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਨੇ ਚਿਟੀਆਂ ਝੰਡੀਆਂ ਲਗਾ ਦਿਤੀਆਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਬਹਾਦਰ ਨੇ 21 ਟੈਂਕਾਂ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਫਿਰ ਸ਼ੈਲਿੰਗ ਵਿਚ ਹੀ ਅਗੇ ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਟੈਂਕ ਸੜ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਜੇਕਰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਬਚਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਹੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾ ਲਵਾਂ, ਇਕ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਕਢਿਆ ਫਿਰ ਦੂਜੇ

[ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ]

ਨੂੰ ਕੱਢਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਕਪੜਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗ ਗਈ, ਪਰ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਤੇ ਤੀਜੇ ਨੂੰ ਬਚਾਣ ਲਗਿਆਂ ਇਸ ਦੀ ਪੇਟੀ ਕੁੰਡੇ ਵਿਚ ਫਸ ਗਈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਕਢਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਪਰ ਨਾ ਨਿਕਲ ਸਕੀ ਅਤੇ ਟੈਂਕ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਧਕੇ ਨਾਲ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ, ਫਿਰ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਜਾਨ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਇਸ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਾਈਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਬਹਾਦੁਰ ਸ਼ਾਸ਼ਤਰੀ ਨੇ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਲਾਈਟ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਹਾਜ਼ ਡੈਮੇਜ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਬੇਲ ਆਊਟ ਕਰ ਜਾ ਪਰ ਉਸ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਇਹ ਗਲ ਨਾ ਮੰਨੀ ਅਤੇ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਜਹਾਜ਼ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਅੱਡੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਉੜਾ ਕੇ ਹਲਵਾਰੇ ਦੇ ਏਅਰਪੋਰਟ ਤੇ ਲੈ ਆਇਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿਚ ਗੋਲੀ ਲਗੀ ਹੋਈ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਿਤ ਵਿਚ ਏਅਰ-ਪੋਰਟ ਤੇ ਹੀ ਜਾਨ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਲਾਈਂਗ ਆਫੀਸਰ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਨਿਕਮਾ ਅਫਸਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜਦ ਫਲਾਈਂਗ ਅਫਸਰ ਮਰਠਾ ਬੰਬਾਰੀ ਕਰਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪਿਛੇ 4 ਸੈਬਰ ਜੈਟ ਵੀ ਆ ਗਏ, ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਉਹ ਏਅਰ ਪੋਰਟ ਤੇ ਹੀ ਆ ਗਏ। ਤਾਂ ਇਸ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਇਕ ਨਿਕੰਮਾ ਜਿਹਾ ਹੰਟਰ ਜਹਾਜ਼ ਲੈ ਕੇ ਉੜਾਨ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 4 ਵਿਚੋਂ 2 ਨੂੰ ਮਾਰ ਗਿਰਾਇਆ। ਫਿਰ ਆਪ ਜਦ ਇਸ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਅਗ ਲਗ ਗਈ ਤਾਂ ਬੇਲ ਆਊਟ ਕਰ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਚਲੀਆਂ ਪਰ ਕਿਸੇ ਕੰਟਰੋਵਰਸੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਪਰ ਪੰਚਾਇਤ ਸਮਿਤੀ ਦੇ ਪੰਚਾਇਤ ਅਫਸਰ ਨੇ ਦੋ ਢਾਈ ਘੰਟੇ ਬਾਦ ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਤੋਂ ਚੁਕ ਕੇ ਏਅਰਪੋਰਟ ਤੇ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿਤਾ ਸੀ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜਿਸ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਟਾਕਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਆਦਮਪੁਰ ਅਤੇ ਹਲਵਾਰੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਛਾਤਾਬਰਦਾਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਉਤਾਰੇ ਗਏ ਤਾਂ ਜਨਤਾ ਪਾਸ ਕੋਈ ਸਾਮਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਥ ਇਕ ਰਿਟਾਇਰਡ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਜਹਾਜ਼ਾਂ, ਚੋਂ ਕੋਈ ਉਤਰ ਰਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਕੁੰਡਾ ਲਾ ਲਉ ਤੇ ਆਪ ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਛਾਤਾਬਰਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਲਲਕਾਰ ਨਾਲ ਹੀ ਪਕੜ ਲਿਆ। ਇਕ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੁਰਲੀ ਪਾਸ ਉਤਰਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜ ਦਾ ਕੈਪਟਨ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਲਟੀ ਮਾਰ ਕੇ ਹੀ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਲਈ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਤੇ ਛਾਤਾਬਰਦਾਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਤਿਤਰ ਬਿਤਰ ਹੋ ਗਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਗਲ ਦੇ ਕਿ ਛਾਤਾਬਰਦਾਰਾਂ ਪਾਸ ਇੰਨਾ ਅਸਲਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਦਿਹਾਤੀਆਂ ਦੀ ਜੁਰੱਤ ਅਤੇ ਦਲੇਰੀ ਅਗੇ ਕੁਝ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਕੜ ਲਏ ਗਏ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਪਾਸ ਕਸੀਆਂ ਆਦਿ ਹੀ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ।

ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਕ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗਲ ਵਲ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਫੈਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਫਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ ਤੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ 22—23 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜੀਆਂ ਅਫਵਾਹਾਂ ਫੈਲੀਆਂ ਹਨ ਇਸ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਹੀ ਸਰਕਾਰੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਬਚੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਸਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਕੋਈ ਪਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਫਵਾਹਾਂ, ਕਦੇ ਮਨਿਸਟਰਾਂ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ, ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਜਰਨੈਲ ਦੇ ਫੜੇ ਜਾਣ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਇਰਦ ਗਿਰਦ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਫੈਲਦੀਆਂ

[ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ]

ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਏਧਰ ਧਿਆਨ ਦੇਂਦਿਆਂ ਅਫਵਾਹਾਂ ਫਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਐਸਾ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ਖਸ ਐਸੀ ਹਰਕਤ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਦੇ ਨਾਲ ਉੜਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਅਫਵਾਹਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਿਲਟਰੀ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਵੀ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਫੈਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਮੈਂ ਇਹ ਗਲ ਦਾਵੇ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਅਫਸਰ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਬੜੀ ਬਹਾਦਰੀ ਅਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਲੜੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਫਵਾਹਾਂ ਫੈਲਦੀਆਂ ਸਨ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੀ.ਆਈ. ਡੀ. ਦਾ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਘਬਰਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਗਲ ਨਹੀਂ, ਐਸੀ ਕੋਈ ਗਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਅਫਵਾਹਾਂ ਬੰਦ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਬਰ ਫੈਲਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸੀ. ਆਈ. ਡੀ. ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਦੇਵੇ। ਅਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਜੇ 62 ਛਾਤਾ ਬਰਦਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ 61 ਪਕੜੇ ਗਏ ਤਾਂ ਇਕ ਰਹਿੰਦੇ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਫਵਾਹਾਂ ਫੈਲੀਆਂ। ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਤਫਾਕ ਰਖਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਅਤੇ ਇਹ ਦਸਦਾ ਕਿ ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚੋਂ 15—20 ਦਿਨ ਖੇਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰੋਟੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਇਹ ਇਤਨੇ ਦਿਨ ਭੁਖੇ ਤਿਹਾਏ ਰਹਿ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਇਹ ਫਰਜ਼ ਸਰਕਾਰੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਪਹਿਚਾਨਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਪਬਲਿਕ ਦੀ ਸਪੋਰਟ ਦਾ ਤੱਅਲੁਕ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗਲ ਕਹਿਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਡਰਾਈਵਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਰਡਰ ਤੇ ਸਾਮਾਨ ਦੇ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਉਹ ਇਸ ਲਈ ਮਰ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਫਰੰਟ ਦੀ ਲਾਈਨ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਸਾਮਾਨ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ

ਇਕ ਗੱਲ ਹੋਰ ਜਿਹੜੀ ਮੈਂ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਟਾਊਨਜ਼ ਨੂੰ ਅਹਿਮੀਅਤ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਅਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਵਗੈਰਾ ਦੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਇਸੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਪੂਰੇ ਪੂਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਮੀਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਬਾਹਰ ਜਾਕੇ ਆਪਣੇ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਕਾਰੋਬਾਰ ਚਲਾਏ ਪਰ ਗਰੀਬ ਲਈ ਉਥੇ ਬੈਠਣ ਦਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਹੀ ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਕਦਮ ਉਠਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਅਫਵਾਹ ਫੈਲਾਈ ਗਈ ਕਿ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਬਾਰਡਰ ਤੋਂ ਰਮਦਾਸੀਏ ਸਿੱਖ ਭਜ ਗਏ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਬਿਲਕੁਲ ਝੂਠੀ ਅਤੇ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਅਫਵਾਹ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਲੁਧਿਆਣੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਕ ਆਫੀਸਰ ਨਾਲ ਗਲ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਸਾਡੀ ਫਸਟ ਸਿਖ ਲਾਈਟ ਇਨਫੈਂਟਰੀ ਦੇ ਜੁਆਨ 60 ਫੀ ਸਦੀ ਇਸ ਫਰੰਟ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਆਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਆੜੇ ਹਥੀਂ ਲਿਆ। ਇਸ ਪਲਟਨ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਜਿਤਨੀਆਂ ਅਫਵਾਹਾਂ ਹਨ, ਉਹ ਸਰਾਸਰ ਝੂਠ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਫਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਬਹਾਦਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

श्रीमती सरला देवी (बड़सर) : चेयरमैन साहिब, मैं आपका धन्यवाद करती हूं जो आप ने मुझे बोलने का मौका दिया है। इस से पहले कि मैं अपने विचार हाउस में रखूं मैं सब से पहले उन नौजवान भाईयों के चरणों में श्रद्धांजलि भेंट करती हूं जो अपने देश की सलामती रखने के लिये वीरगति को, हंसते-हंसते अपनी मातृ-भूमि की गोद में खेलते हुए प्राप्त हुए, शहीद हुए। इस के साथ ही मैं उन माताओं को भी धन्यवाद देती हूं जिन्होंने ऐसे नौनिहाल नौजवान शूरवीरों को जन्म दिया, जिन्होंने कि देश की आजादी बरकरार रखने की खातिर, दुशमन की गोलियों को अपनी छाती पर रोक कर जाबर हमला आवर को मुंह तोड़ जवाब दिया। हमें आजादी को हासिल किये आज 18 साल हो

[श्रीमती सरला देवी]
गये हैं मगर हमेशा पाकिस्तान कशमीर के एक हिस्सा को हड़प करने की धमकी दिखाता रहा है। यह जो रैज़ोल्यूशन पाकिस्तान का कशमीर के हमले के ऊपर आज हाउस में आया है, मैं इस का समर्थन करने के लिये खड़ी हुई हूं। इस हमला के पीछे एक नीति काम कर रही है जो निहायत ही खतरनाक है। कशमीर का सवाल ही नहीं, यह एक इंटरनैशनल सवाल है। यह बात आज साबत हो गई है कि अमरीका ने इस मुल्क को बड़े से बड़े हथियार दिये और बढ़िया से बढ़िया उनके लिये गोला बारूद दिया। पाकिस्तान ने इन हथियारों के बल बोते पर काशमीर का हिस्सा लदाख चायना को देने का एक नापाक गठ जोड़ किया। मगर हमारे शूरवीरों ने इन तीनों ज़ालिम ताकतों का मुकाबला किया और इन्हें मुंह तोड़ जवाब दिया। मुझे यह भी फ़ख्र है कि इस लड़ाई में न सिर्फ सिख, हिंदू या मुसलमानों ने इस जाबर हमले का मुकाबला किया बल्कि हर हिंदुस्तानी ने अपना फर्ज़ पहचानते हुए पाकिस्तान का मुकाबला किया। मैं एक मिसाल एक फौजी भाई की दलेरी की आप के सामने रखना चाहती हूं। मेजर शेख जो कि बंगाल के रहने वाले थे देहली में एक हस्पताल में दाखल हुए। मैंने उन से कहा कि आप इतनी तकलीफ में हैं, अगर कहें मैं आप की वाईफ को एक चिट्ठी लिख दूं। उन्होंने कहा कि आप मेरी राज़ी खुशी की इत्तलाह भेज दें। जब मैं बाहर आई तो मुझे डाक्टर ने कहा कि आप कल सारे हालात लिखें। अगले दिन जब मैं चिट्ठी लिखने के लिये गई तो डाक्टर ने मुझे बताया कि उन की सेहत कल ही बहुत खराब नज़र आ रही थी, मेरा खयाल नहीं था कि वह बचेगा इस लिये मैंने कल कहा था, वह तो कल रात ही खत्म हो गये हैं, चिट्ठी लिखने का सवाल ही पैदा नहीं होता। यह एक हमारा नैशनल कैरेक्टर है, चाहे कोई सिख है, हिंदू है या मुसलमान, सब ने किसी और बात की परवाह न करते हुए दुशमन का मुकाबला किया है। एक बात और है जो, चेयरमैन साहिब, मैं यहां पर अर्ज़ करना चाहती हूं। वह यह है कि हम यह बात कहे बगैर नहीं रह सकते कि जहां पर श्री लाल बहादुर शास्त्री ने एक निहायत ही मौके का रोल प्ले किया है वहां इस बात का श्रेय लेट पंडित जवाहर लाल जी को भी जाता है जिन्होंने अमन के दिनों में ऐसी नीति अपनाई कि हमें ऐसे मौका के लिये दूसरे मुल्कों से लड़ाई का सामान हासिल करके दिया और इस मुल्क में ऐसे छोटे छोटे कारखाने कायम किये जहां हम गैर मुल्कों के भी मतीह नहीं रहे, हम खुद अपने लिये ज़रूरत के मुताबिक सामान भी तैयार कर सकते हैं। इस बात के लिये भी मैं पंडित जवाहर लाल जी को श्रद्धांजली देती हूं कि उन्होंने हमें इस मौका के लिये तैयार रखा। दूसरे मुल्कों से उन्होंने ताल-मेल किया, जहां सनअती या खेती बाड़ी के लिये हथियारों की हमारे लिये मांग की वहां फ़ौजी नुकता नज़र का भी ख्याल रखा। यह बात हमें भूलनी नहीं चाहिए।

तीसरी बात जो मैं अर्ज़ करना चाहती हूं वह यह है कि जब काशमीर में पाकिस्तान ने हमला किया तो काशमीर ने उन का वह बढ़ चढ़ कर जवाब दिया जिस पर पाकिस्तान ने गिड़ गिड़ाना शुरू कर दिया। कभी तो पाकिस्तान यह वास्ता देता था कि हिन्दुस्तान के लीडरों ने सिख आर्मी को हटा दिया है, कभी यह वास्ता देता था कि दुनिया के मुसलमान

खतरे में हैं इसलिये सभी मुसलमान देशों को एक साथ हो कर हिन्दुस्तान के खिलाफ लड़ना चाहिए। कभी अयूब साहिब चीन को कहते थे कि हलुवा मांडा के वक्त तो साथ थे लेकिन अब मुसीबत पड़ी तो अलग हो गए। यानी अयूब की तानाशाही ने हर तरफ गिड़गिड़ा कर मदद मांगना शुरू कर दी थी। लेकिन, चेयरमैन साहिब, हमने लड़ाई में जो फतेह हासिल की वह सिर्फ अपने जवानों की बहादुरी के बल पर की और हम लीडरों की नीति की भी सराहना करते हैं जो उन्होंने एसी पालिसी बनाई कि जिसकी वजह से शान्ति चाहने वाले सारे देश हमारी तरफ झुके; रूस और ईजिप्ट भी हमारे असूलों को ऐप्रिशिएट कर सके।

एक बात मैं ज़रूर कहना चाहती हूं और वह यह है कि जहां तक सैकिंड लाइन आफ डिफेंस है, यानी फूड और इंडस्ट्री, उस को गवर्नमेंट मज़बूत बनाने में कामयाब नहीं हुई। हमारी जो लैंड रिफार्म की पालिसी है वह हम ठीक नहीं कर पाए। देहात में जाकर देखें तो पता चलेगा कि देहातियों को ज़मीन नहीं मिल रही है। इसलिये इसका हल होना चाहिए ताकि फूड प्रोडक्शन में हम सैल्फ सफ़ीशेंट हो सकें और हमें अमरीका का मुंह न ताकना पड़े। इसी तरह अगर हम इंडस्ट्री को ऊंचा उठाते हैं तो जिन्दा रह सकते हैं।

हमारे कामरेड राम किशन जी ने कहा था कि हम कांगड़ा ज़िले में कुछ टैक्स मोफ कर रहे हैं, यह तो बड़ी अच्छी बात है लेकिन जो बात मैं कहना चाहती हूं वह इस से भी अहम है। वह यह कि जो इंडस्ट्रीज़ कांगड़ा ज़िले में हैं उन के लिये मंडी का इन्तज़ाम होना चाहिए। क्योंकि अगर वह सामान तैयार करते हैं और मंडी उनको मिलती नहीं तो कहां अपना सामान बेचने जाएंगे? इसलिये जितनी इंडस्ट्रीज़ सिल्क की या ऊन की हैं उन के लिए फौज की ज़रूरत पूरा करने के लिये कांगड़े से खरीद होना चाहिए। इसी तरह इंजीनियरिंग गुड्ज़ से ताल्लुक रखने वाला मार्कीट कांगड़े ज़िले को मिलना चाहिए। तभी वहां की बेहतरी हो सकती है।

मैं गवर्नमेंट से लड़ाई में हुई सीज़फाइर के मुताल्लिक निवेदन करना चाहती हूं कि अमरीका ने जो फ़ैसला दिया है कि अपनी-अपनी फ़ौजें वापस ले आओ उस को सामने रखते हुए और शास्त्री जी के स्टैंड को सामने रखते हुए हमें यह देखना है कि जो स्टैंड शास्त्री जी इस वक्त ले रहे हैं उसी की सपोर्ट करनी चाहिए। और यह देखना चाहिए कि हमारे बार्डर किस तरह से मज़बूत हों वही पालिसी अपनानी चाहिए। सकरगू लद्दाख के साथ का इलाका है, उसको साथ करना चाहिए और बार्डर एरिया को उस तरफ और मज़बूत करना चाहिए।

आज हमें 3 ताकतों ने बचाया है, जैसे कि नैशनल कैरैक्टर, अफसरों द्वारा दी गई जवानों को बेहतरीन ट्रेनिंग, और सिविलियन पापुलेशन द्वारा की गई उन की सहायता। इनको मज़बूत करना चाहिए। (घंटी)

शिक्षा मंत्री (श्री प्रबोध चंद्र) : चेयरमैन साहिब, मैं भी अपनी हलकी सी आवाज़ से इन ज़ोरदार अलफाज़ के साथ मिलाना चाहता हूं जिन अलफाज़ के साथ कि अक़ीदत पेश की गई है। मैं भी उन्हीं नौजवानों को, जिन्होंने अपने देश को जिन्दा रखने के लिये सब कुछ

[श्री प्रबोध चन्द्र]

वार दिया, अपनी अक़ीदत पेश कर रहा हूं। जिस हुब्बलवतनी के जज़बे के साथ हमारे नौजवानों ने अपनी कुरबानियां दीं उनका चर्चा न सिर्फ हिन्दुस्तान में बल्कि सारी दुनियां में छा गया।

ऐ शहीदे मुल्कोमिल्लत तेरी कुरबानी का चर्चा ग़ैर की महफिल में है। तो आज हमारे देशभक्तों का और लड़ाई में परवानों की तरह अपनी जानें वार देने वालों का चर्चा सारी दुनियां में हो रहा है। दुनिया के वे मुल्क जिनको इस बात का ख्याल था कि 1962 क बाद या 1947 के बाद हिन्दुस्तान की फ़ौज दुनिया के नम्बर एक फ़ोजों में नहीं रही, वे भी मान गए कि हिन्दुस्तान की फ़ौज ने एक जगह नहीं बल्कि 20 या 22 मोर्चों पर बराबर फतेहयाबी हासिल कर के यह साबित कर दिया कि हिन्दुस्तान की फ़ौज नम्बर एक फ़ौज वाले मुमालिक से किसी क़दर भी पीछे नहीं।

मेरे कुछ भाइयों ने हाउस में यह ज़िक्र किया कि जिन लोगों की जानें गईं या जिनका माली नुकसान हुआ, गवर्नमेंट का फर्ज़ है कि उस नुकसान को कंपनसेट करे। मैं अपने दोस्तों को एक बात कहना चाहता हूं कि पिछली लड़ाई में इंगलैंड के अन्दर लोगों का इतना नुकसान हुआ कि वहां की सरकार ने समूचे नुकसान का एक हिस्सा भी नहीं दे पाया था। तो इस बात की आशा करना कि गवर्नमेंट सारा का सारा चाहे मूवेबल प्रापर्टी हो अथवा इम्मूवेबल प्रापर्टी, सारा नुकसान कम्पेनसेट कर सकेगी यह सोचना सही नहीं है। और फिर इस की तह में जो जज़बा है लोगों की हुब्बलवतनी का उस को चांदी के चंद टुकड़ों से खरीदना एक ग़लत बात होगी। आज हमें इस बात के लिये मुल्क को तैयार करना चाहिए कि अगर फिर कोई आफत आती है तो हम उसका इसी तरह से बल्कि और डट कर इसी जज़बे के साथ मुकाबला कर सकें। जनाबे आली, यह लड़ाई चन्द दिनों की थी और उस में थोड़े से आदमी मरे हैं और जो सीज़ फायर हुई है वह पक्की चीज़ नहीं है। हमें फिर यह खतरा है कि कल यह लड़ाई फिर शुरू हो सकती है क्योंकि अभी तो हमने शेर को मारा ज़रूर है मगर उसे ज़ख्मी करके छोड़ दिया है। इस लिये वह फिर से अपनी साख बहाल करने के लिये फिर से हम पर वार करेगा और पाकिस्तान इस से भी ज्यादा ज़ोर से खुद, और हो सकता है कि चीन को साथ ले कर हमारे ऊपर हमला करेगा। इस लिये हमें देश को इस तरह से तैयार करना है कि आज के बाद दो साल तक भी हम हर किसी हमले का मुकाबला कर सकें। आज तो सिर्फ 1,500 कैयुलटीज़ ही हुई हैं लेकिन कल को इससे भी अधिक का इमकान हो सकता है और अपनी आज़ादी की रक्षा करने के लिए हमें बड़ी से बड़ी संख्या में कुरबानियां देनी पड़ सकती हैं। इस लिये कंपैंनसेशन की बात से लोगों को मायूसी होगी। तो मैं तो इस बात के खिलाफ हूं कि नारे लगाए जाएं कि पंजाब ने या इस कौम ने या इस जिले ने कुरबानी की है। आखिर हिन्दुस्तान की फौज में ज्यादा हिस्सा पंजाब का है। जिस सूबे का ज्यादा हिस्सा होगा उस को ज्यादा कुरबानी करनी पड़ेगी। हरेक अपनी हिम्मत के मुताबिक कुरबानी करता है। लद्दाख या सिक्कम के महाज पर लड़ाई हो तब तो दूसरे सूबों के लोग कुरबानी करेंगे। तो इसका मतलब यह नहीं कि हम ने कुरबानी की है तो इसका हमें कुछ इनाम मिलना चाहिए। अगर आप

इनाम हासिल करने की कोशिश करते हैं तो मैं समझता हूं कि आप अपने से इस से ज्यादा नाइन्साफी नहीं कर सकते। आप लाखों करोड़ों रुपए भी दे दें तो भी इन शहीदों की कुरबानियों की कीमत नहीं मिल सकती। जिन जज़बात के तहत उन्होंने कुरबानियां दीं उन्होंने यह नहीं सोचा कि हमारे मरने के बाद पीछे जो हमारे वारिस रह गए हैं उन को मदद मिलगी या नहीं। यह सारी स्टेट और मुल्क की जिम्मेदारी है। मैं ने एक दोस्त को लिखा था कि रुपए के जरिये हम उस बच्चे को अपने मां बाप का प्यार नहीं दे सकते। हम अपने सूबे के लोगों को तैयार करें कि वे उन बच्चों को अडाप्ट करें। जब इंग्लिस्तान में जंग हुई थी तो कैनेडा और अमरीका में रहने वालों ने एक-एक वार आर्फन पाला था। इस तरह उन बच्चों को बाप का प्यार भी मिल सकता है। मैं अपील करूंगा पंजाब और हिंदुस्तान के अवाम को कि हमारे अफसरों या हमारे सिपाहियों के जो बच्चे रह गए हैं, जिनको देखने वाला कोई नहीं है वे उन्हें अपने घर में अपने बच्चे बना कर पालें। अगर उन्हें 50 या 100 रुपया दे दें तो इस से उनका कुछ नहीं बनेगा। हमारी सोसाइटी ऐसी है कि जो रुपया मिलेगा वह रिश्तेदार ही खा जाएंगे और बच्चे की तालीम बिल्कुल अधूरी रह जाएगी। यह तब हो सकता है जब सोसाइटी यह समझे कि यह बच्चे एक इन्सान के नहीं देश के बच्चे हैं, उन को पालना है, अच्छी तालीम देनी है, यह देश की ज़िम्मेदारी है, तब तो कौम, कौम के तौर पर पनप सकती है। अगर चंद रुपये दे कर कहें कि जिम्मेदारी पूरी कर दी तो इस से ज़िम्मेदारी पूरी नहीं होती।

एक चीज़ की चर्चा चलती है हर आदमी की तरफ से और अखबारों में भी कि इंग्लिस्तान का जो रवैया है हम उसको काफ़ी कोस्ते हैं। मैं समझता हूं कि यह जो ऐटीच्यूड विलसन ने, अंग्रेज़ों ने लिया इस से हमें ठेस तो लगी है। आज जो ज़रूरत इस बात की है कि जो ताल्लुकात में थोड़ा सा फर्क आया है उसे ठीक करें। हमेशा के लिये इंग्लिस्तान और अमरीका की तरफ से जो कुछ किया गया है उसको कोस्ते न रहें बल्कि बैठ कर गलत फहमी को दूर करें। पिछले 18 बरस से रूस का रवैया हमारी तरफ रहा है। और पाकिस्तान की तरफ नहीं रहा है। लेकिन जो पाकिस्तान के वज़ीर खारिजा हैं वह रूस के वज़ीर खारिजा को मिलते हैं। उस को वह कनविन्स कराने की कोशिश करते हैं कि हमारे मुल्क का नज़रिया ठीक है। हम भी कनविन्स कराने की कोशिश करें कि हमारा नज़रिया ठीक है। हम जज़बात की रौ में न जाएं कि गालियां देने लग जाएं। जो बड़ी कौमें होती हैं उन का रवैया ऐसा नहीं होता। एक पैटन टैंक दिल्ली में नुमायश में रखा गया। बहुत से लोगों ने उस पर जूते लगाए और थूका। एक पैटन टैंक की शकल का केक बना कर उसे तोड़ा गया। इस से मेरे जज़बात को ठेस पहुंची। हमें चाहिए कि हम अमेरिकन्ज़ और दूसरे लोगों के सामने अपने ख्यालात रख कर उन को कनविन्स करें। यह नहीं कि जितने वैस्ट के मुल्क हैं हम उन के खिलाफ हों। उन का इंटरनैशनल पालिटिक्स है, जस्टीफाई ज़रूर करना पड़ता है। इंग्लिस्तान या अमरीका के जो रहने वाले हैं अपने सैकुलर कैरैक्टर से हम उन के नजदीक जाएं। चंद महीने हुए मैं अमेरिकन्ज़ और यूरोप के रहने वालों से मिला हूं। वे हमारे नज़रिये की ताईद करते हैं लेकिन काश्मीर

[श्री प्रबोध चन्द्र]

के बारे में वे कहते हैं कि उन की कुछ मुश्किलात हैं। वे समझते हैं कि पाकिस्तान का भी काश्मीर में कुछ केस है। अगर कशमीर की डिवीजन होती है तो आर्थिक समस्या पैदा होती है। हिंदुस्तान के 5 करोड़ मुसलमानों के बारे में इक्तसादी समस्या कैसे ठीक हो गई। अगर हम अपना नज़रिया उन के सामने रखें तो वे इस की कदर करेंगे। जज़बात की रौ से ऊपर उठ कर बात करें। अखबारों में आया है कि इछोगिल नहर के पास पाकिस्तानी दीवार का पर्दा लगा रहे हैं ताकि उन के आदमी इस तरफ न देख सकें। वे अपने आदमियों को इस तरफ देखने से रोकने के लिये पर्दा नहीं लगा रहे बल्कि उस के पीछे आने वाले दिनों के लिए तैयारी कर रहे हैं। ताकि जो उन की जिल्लत हुई है उसको ठीक कर सकें। मैं इस हाउस के ज़रिये कहना चाहता हूं कि आने वाले दिन और भी मुश्किल हैं। पिछले दिनों हर पंजाब में रहने वाले ने इस जंग को अपनी जंग समझा। आने वाले दिनों का तकाज़ा है कि हम वक्त का फायदा उठा कर डैमोक्रेसी और अपने मुलक का सर ऊंचा करें। इन इलफाज़ के साथ मैं अपने आप को, जो फाज़िल मैम्बर ने फौजी नौजवानों के बारे में जो रैज़ोल्यूशन पेश किया है, उस के साथ शामिल करता हूं।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੇਜ ਸਿੰਘ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਦਰ ਐਸ. ਸੀ.) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਵਕਤ ਦਿਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਮੈਂ ਅਖੀਂ ਵੇਖੇ ਹਾਲਾਤ ਜੋ ਉਸ ਲੜਾਈ ਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਜਵਾਂਮਰਦਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਣਖ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਕੁਝ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਸਕਾਂ। ਜਦ 6 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਸੈਕਟਰ ਵਿਚ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਟਰੱਕਾਂ ਤੇ ਬਾਰਡਰ ਦੇ ਸਿਰੇ ਤਕ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਅਸਲਾ ਪਹੁੰਚਾਇਆ। ਇਹ ਕਿੰਨੀ ਦਲੇਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਜਿਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫੌਜੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਬੰਦੂਕ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਅਸਲਾ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹਿੰਮਤ ਸੀ, ਜੋਸ਼ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਜਵਾਨਾਂ ਤਕ ਅਸਲਾ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਿਥੇ ਟਰਕ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਾ ਸਕਦੇ, ਗੋਲਾ ਬਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਸਾਹਮਣੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਬੰਬਾਰਮੈਂਟ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤੋਪਾਂ ਦੇ ਗੋਲੇ ਆਂਉਂਦੇ ਸਨ, ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੋਰਚਿਆਂ ਤਕ ਜਵਾਨਾਂ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਤੇ ਚੁਕ ਕੇ ਅਸਲਾ ਪਹੁੰਚਾਇਆ, ਜਿਥੇ ਕਿ ਜਵਾਂਮਰਦ ਲੜ ਰਹੇ ਸਨ।

ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਬੰਬਾਰਡਮੈਂਟ ਮੇਰੇ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਛੇਹਰਟੇ ਵਿਚ ਬੰਬਾਰ ਹੋਏ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਉਥੇ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਆਦਮੀ ਇੱਕਠੇ ਹ ਗਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਲਬੇ ਦੀ ਇਕ ਇਕ ਇੱਟ ਚੁਕ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚੋਂ ਕਢਿਆ ਅਤੇ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਪਹੁੰਚਾਇਆ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਉਹ ਲੋਕ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਤੇ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਨੂੰ ਮਲਬੇ ਵਿਚੋਂ ਕਢ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਥ ਆਈ. ਜੀ. ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਪਹੁਚ ਗਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੁਬਾਰਾ ਬੰਬਾਰੀ ਦਾ ਖਤਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਵਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਖਾਤਰ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਲਬੇ ਵਿਚੋਂ ਕਢਦਿਆਂ ਤੇ ਹਸਪਤਾਲ ਲੈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਜੇਕਰ ਸਾਡੇ ਤੇ ਵੀ ਬੰਬਾਰੀ ਹ ਗਈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਖਾਤਰ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗੇ ਪਰ ਆਪਣ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਲਬੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਛਡਾਂਗੇ। ਇਹ ਜਜ਼ਬਾਤ ਤੇ ਦਲੇਰੀ ਸੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਖਤਰੇ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬਾਬਾ ਖੜਕ ਸਿੰਘ, ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਤੇ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ

ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦੁਧ ਚਾਹ ਤੇ ਰੋਟੀਆਂ ਆਪਣੇ ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਰਖ ਕੇ ਮੋਰਚਿਆਂ ਤੇ ਜਾਕੇ ਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤੀਆਂ। ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੇ ਕਸਬਿਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬੜੀ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਪੈਸੇ ਇੱਕਠੇ ਕਰਕੇ ਜਵਾਨਾਂ ਲਈ ਕੈਂਟੀਨਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਸਾਡੀ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ ਦੇ ਮੁਸਤਹਿਕ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਹਾਦਰ, ਨਿਡਰ ਤੇ ਦਲੇਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਦਕੇ ਸਾਡੇ ਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਹੌਸਲਾਅਫਜ਼ਾਈ ਹੋਈ ਅਤੇ ਉਹ ਨਿਹਾਇਤ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨਾਲ ਲੜੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਦਾਨੇ ਜੰਗ ਤੋਂ ਭਜਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ 18 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਤਿਆਰੀ ਦਾ ਮਲੀਆਮੇਟ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਜਿਸ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਲੋਕ ਬਾਰਡਰ ਤੇ ਬੈਠੇ ਰਹੇ ਹਨ ਉਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਬੰਬਾਰੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਤਬਾਹ ਹੋਈਆਂ ਤੇ ਘਰ ਬਾਰ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਉਨ੍ਹਾਂ 53 ਬਹਾਦਰਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਛੇਹਰਟੇ ਦੀ ਬੰਬਾਰੀ ਵਿਚ ਬਾਰਡਰ ਤੇ ਰਹਿ ਕੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾਈ ਸੀ ਜਦੋਂ ਸਿੜ੍ਹੀ ਤੇ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵਕਤ ਸਾਡੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਉਥੇ ਮੌਕੇ ਤੇ ਸਨ। ਉਸ ਵਕਤ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿਲਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਇਕ ਇਕ ਕਰਕੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਈਏ ਤੇ ਸਾਡਾ ਇਕ ਇਕ ਪਿੰਡ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇ ਪਰ ਅਸੀਂ ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟਾਂਗੇ ਅਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਨਾਪਾਕ ਕਦਮ ਆਪਣੀ ਪਾਕ ਧਰਤੀ ਤੇ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬਾਰਡਰ ਤੇ ਰਹਿ ਕੇ ਆਪਣੇ ਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲੜਾਈ ਲਈ ਪਰੇਰਨਾ ਦੇਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਤਾਰੀਖ ਯਾਦ ਰਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਾਰਨਾਮੇ ਚੇਤੇ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਹਿਦ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਰਾਜ ਸੀ ਅਤੇ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਫਿਰ ਵੀ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਨਾ ਦਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਅਕਾਲੀ ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਜੰਡ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਕੋਰੜੇ ਨਾ ਮਾਰਦਾ। ਪਰ ਹੁਣ ਤਾਂ ਰੀਅਲ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸੇ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਚਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜ ਸਾਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬਾਰਡਰ ਤੇ ਬੈਠੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰੀਏ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬਾਰਡਰ ਤੇ ਸਾਡਾ ਹਰ ਆਦਮੀ ਮੁਸੱਲਾਹ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮੋਢੇ ਤੇ ਬੰਦੂਕ ਰਖ ਕੇ ਹਲ ਵਾਹਣ ਜਾਵੇ ਤੇ ਵਾਢੀ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਦੁਸ਼ਮਣ ਛੇੜਖਾਨੀ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਡਟ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰੇ ਤੇ ਆਪਣੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਦਮ ਨ ਰਖਣ ਦੇਵੇ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਹਾਲਤ ਸੀ ਕਿ ਗਜ਼ਨੀ ਤੋਂ ਉਠ ਕੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਲੁਟਮਾਰ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਐਸੀ ਸਲਤਨਤ ਕਾਇਮ ਕਰ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਐਨੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਮੁਸੱਲਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਵਲ ਮੂੰਹ ਕਰਨ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਨਾ ਪਿਆ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਰਖਿਆ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗੇ ਵੀ ਰਖਿਆ ਕਰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਐਸਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਹਿੰਦੁ-ਸਤਾਨ ਦੀ ਰਖਿਆ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰ ਦਿਓ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰੋ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦੀ ਤੇ ਕੌਮ ਦੀ ਰਖਿਆ ਲਈ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਹਰ ਹਿੰਦੂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਇਕ ਇਕ ਬੱਚਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਰ ਘਰ ਇਕ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਫੌਜ ਨੂੰ ਦੇਵੇ ਤਾਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਸਾਰੇ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਖਿਆ ਕਰੇ। (ਘੰਟੀ) ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਫੌਜੀਆਂ ਨੇ ਜਿਸ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਲੱਕ ਨਾਲ ਬੰਬ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦਿਆਂ ਮੋਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਤਬਾਹ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਸਮਾਂ ਖਾ ਕੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਾਨ ਬੇਸ਼ਕ ਚਲੀ ਜਾਵੇ ਪਰ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦਾ ਮੋਰਚਾ ਜ਼ਰੂਰ ਫਤਿਹ ਕਰਾਂਗੇ। ਇਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ।

[ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੇਜ ਸਿੰਘ]

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਵਲ ਦੇ ਲੋਕ ਵੀ ਬਾਰਡਰ ਤੇ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਤਬਾਹ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਪਸ਼ੂ ਮਰਦੇ ਤੇ ਘਰ ਬਾਰ ਡਿਗਦੇ ਵੇਖੇ ਪਰ ਹੌਸਲੇ ਨਾਲ ਉਥੇ ਡਟ ਰਹੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਹੌਸਲਾ ਅਫ਼ਜ਼ਾਈ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜੋ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਸ ਸੰਕਟ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਾਰਾ ਦੇਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਗਰ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਬਹਾਦਰਾਂ ਦੇ ਪਰਵਾਰਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਮਦਦ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਕਾਇਮ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਮਾਣ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਮੈਂ ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਦੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਨੀ ਤੇ ਮਾਲੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਦਿਲ ਖੋਲ ਕੇ ਇਮਦਾਦ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਕਿ ਲੋਕ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਬਾਰਡਰ ਤੇ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਮਿਲੇ।

चौधरी मुख्तियार सिंह मलिक (सोनीपत) : चेयरमैन साहिब, सरदार गुरदर्शन सिंह जी ने जो प्रस्ताव हाउस के सामने रखा है वह बहुत महत्वपूर्ण है। आज़ादी के बाद 15 साल तक जब हिन्दुस्तान के हुकमरान अपनी पोलीटिकल डिवैलपमैंट में लगे रहे तो चीन ने देखा कि चूंकि हिन्दुस्तान की डिफैंसिज़ कमज़ोर हैं और सरहदों पर निहत्थे जवान बैठे हैं तो उस ने हमारी पवित्र मातृभूमि पर हमला कर दिया। उस हमले के वक्त हिमालय की चोटियों के चश्मों से पानी के छींटे उड़ कर हमारे सोए हुए हिन्दुस्तानी स्यास्तदानों की आंखों पर पड़े और इन को बताया कि कुम्भ कर्ण की नींद सोने वाले लीडरो, जागो, और ज़रा आंखें खोल कर देखो। लेकिन उस वक्त हमारे निहत्थे और नंगे जवान नेफा और लद्दाख में डट कर लड़े और उन्होंने हंसते-हंसते अपनी जानें देश की रक्षा के लिये कुरबान कर दीं। चेयरमैन साहिब, तब जा कर हमारे सोए हुए हिन्दुस्तानी स्यास्तदान जागे और इन्होंने कुछ तैयारी करनी शुरु की। लेकिन जिस शिद्दत के साथ हम ने तैयारी शुरू की थी उस में कमी आई। मैं अर्ज़ करता हूं कि पाकिस्तान के नापाक इरादों को हम शुरू से ही जानते थे। कौन है जो नहीं जानता था कि वह हमारे खिलाफ क्या जज़बात रखते हैं। पाकिस्तान के पहले प्राइम मिनिस्टर ने हिन्दुस्तान को मुक्का दिखाया था।

1.00 p.m.

उसी वक्त से हमारे मुल्क को पता था कि पाकिस्तान की नज़रें कश्मीर पर लगी हुई हैं। चीन ने हमारे देश पर हमला किया। उस ने हमारी गैरत को उभारा और कुछ हमारी आंखें खुलीं। एक मिसाल मशहूर है कि जब घोड़े का नाल लगने लगे तो मींडकी भी कहने लगी कि मुझे भी नाल लगाएं। चीन का हमला होने पर हमारी फौजों का मारेल गिरा। पाकिस्तान भी भूखे शेर की तरह कश्मीर की तरफ आंखें लगाए बैठा था। उस ने समझा कि हमारे प्रधान मन्त्री सियास्तदान ही हैं, यह धोती पोश कैसे लड़ाई लड़ सकते हैं। उन्होंने हिम्मत करके काश्मीर पर हमला किया। पांच अगस्त को पाकिस्तान ने हमारे कशमीर के इलाके में मुजाहिद भेजने शुरू किए। उस के बाद पाकिस्तान सरकार ने रैगुलर फौज से हमारे मुल्क पर हमला किया। इस लड़ाई में काश्मीर की पहाड़ियों से, भारत के मैदानी इलाकों और पहाड़ी इलाकों से भारत की स्थल सेना के चीफ श्री जे. एन. चौधरी, वायु सेना के एयर मार्शल

सरदार अर्जन सिंह और जल सेना के चीफ श्री सोलोमन के नाम ही सुनाई देते थे। हिन्दुस्तान के वीर सैनिकों ने अपने खून की होली कश्मीर की पहाड़ियों और सरहदों पर खेली, जिस की जितनी भी सराहना की जाए उतनी थोड़ी है। पाकिस्तान की सरकार जो इस्लाम के आधार पर चल रही है और उस सरकार के हैड जनरल अयूब समझते थे, जो कि उन की एक बड़ी भूल थी कि हिन्दुस्तान के अन्दर सियासतदान नहीं रहते बल्कि हिन्दुस्तान के अन्दर शिवाजी, गुरू गोबिन्द सिंह, महाराजा रणजीत सिंह, महाराजा सूर्ज मल, श्री कृष्ण और राव तुला राम आदि आदि, वीरों की संतानें रहती हैं। यहां के रहने वालों की रगों में गुरु गोबिन्द सिंह जी के द्वारा दिया गया जोश खत्म नहीं हुआ है। जिस वक्त कश्मीर की पहाड़ियों से आवाज़ आई कि पाकिस्तानियों ने अर्थात् जनरल अयूब ने हमारी गैरत को चैलेंज किया तो उसी वक्त हिन्दुस्तान के सियास्तदानों ने सियास्त को एक तरफ करके, मज़हब के जनून को खत्म करके, पार्टीबाज़ियों को खत्म कर के और शहरी और देहाती भी सब पार्टी भेद मिटा कर, एक हो कर सड़कों पर निकल आए। उस वक्त सब एक ही नारा लगाते हुए नज़र आए। इस से आसमान भी गूंज उठा। उस वक्त यही नारा लग रहा था कि जनरल चौधरी ज़िन्दाबाद, सरदार अर्जुन सिंह ज़िन्दाबाद और सोलोमन ज़िन्दाबाद। मैं ने वीर फौजी जवानों से खुद बात की। उन्होंने कहा कि लोग सड़कों पर जो नारे लगा रहे हैं उन से हमें बहुत प्रोत्साहन मिल रहा है, हमारे में भारत माता की आज़ादी को बरकरार रखने के लिये बहुत ही हिम्मत बढ़ी है। दूसरी ओर पाकिस्तान को दूसरों से मांगे हुए शस्त्रों पर गरूर है अर्थात अमरीका से उधारे लिए हुए पैटन टैंकस, सैब्र जैट्ट और नपाम बम्ब पर बहुत ही गरूर था।

(At this stage Mr. Speaker occupied the Chair.)

वह समझते थे कि हमारे सामने भारतीय फौजें एक मिनट के लिये ठहर नहीं सकतीं, जैसा कि वह कहते थे कि लड़ाई शुरू होने के एक घंटे के पश्चात् जम्मू में जाकर चाय पीयेंगे। हमारे प्रधान मन्त्री ने भी अपनी स्पीच में कहा था कि पाकिस्तानियों का मनसूबा था कि दिल्ली में जा कर ही चाए पीएंगे और वहां पर जाकर आराम करेंगे। लेकिन हमारे फौजी वीर जवानों ने उन के गरूर को चिकनाचूर कर दिया जिस की मिसाल हमें बरकी और डोगराई क्षेत्र में मिलती है। हमारी फौजों ने उन क्षेत्रों को खाक में मिला दिया। 1961 में भारतीय फौजों पर जो धब्बा लगा था उस को धो दिया है। हमारी फौजों ने अपने प्रेस्टीज को बरकरार रखने के लिये बहादुरी के वह जौहर दिखाए हैं जिन की मिसाल कम मिलती है और जो उन के अन्दर पहले आग लगी हुई थी, उस को इस तरह शांत किया है। वाटर लू की लड़ाई को सब से भयानक लड़ाई समझा जाता था लेकिन स्यालकोट और बरकी के अन्दर उस लड़ाई को भी मात कर दिया है। इस लड़ाई में हिन्दुस्तान के मुख्तलिफ हिस्सों से अर्थात् राजस्थान के इलाके से, यू. पी. के इलाके से और महाराष्ट्र के इलाके से भी फौजें आईं लेकिन जितनी वीरता से और बढ़ चढ़ कर पंजाब के सैनिकों और हरियाणा के सैनिकों ने हिस्सा लिया उतना किसी अन्य प्रान्त के सैनिकों ने नहीं लिया। उस की गाथाएं अखबारों के अन्दर और तमाम दुनिया में गाई जाती हैं। उधर पाकिस्तान ने भीषण शस्त्र, पैटन टैंक,

[चौधरी मुख्तियार सिंह मलिक]

सैब्र जैट विमान लड़ाई में प्रयोग किए और उन के मुकाबले में हमारे शस्त्र बहुत घटिया किसम के थे और उन के शस्त्रों का मुकाबला नहीं कर सकते थे, लेकिन हमारे सैनिकों के दिलों में हुब्बुलवतनी की आवाज़ काम कर रही थी। सरदार ज्ञान सिंह राड़ेवाला ने अपनी स्पीच में फरमाया था कि हमारे पास सूसाइड स्क्वैड नहीं थे लेकिन जब हमारे वीर सैनिकों ने देखा कि हम इन भीषण शस्त्रों का मुकाबला नहीं कर सकते तो उन्होंने अपनी जान की परवाह न करते हुए भी डट कर मुकाबला किया। हैंड ग्रेनेड लेकर उन के पैटन टैंकों पर बरस पड़े और उन को बुरी तरह से नाकारा कर दिया। स्पीकर साहिब, जो काम हमारी इन्फैंटरी फौज ने किया उस से अमरीका वाले ही नहीं बल्कि ब्रिटेन वाले भी परेशान हो गए। उन्होंने देखा कि दुनिया के अन्दर इन पैटन टैंकों को अभी तक कोई नहीं तोड़ सका, उस को भारतीय फौजों ने खिलौने की तरह तोड़ दिया। हमारी फौजों ने कमाल कर के दिखा दिया। (घंटी)

स्पीकर साहिब, चीफ मिनिस्टर साहिब यहां पर बैठे हुए हैं। मैं उन से कहना चाहता हूं कि हमें एक मिसाल कायम करनी चाहिए। एकता की भावना जो हमारे देश में आई है उस को बरकरार रखा जाए। यहां पर बहुत से वीरगति को प्राप्त हुए वीरों के नाम लिए गए। यहां पर मेजर भूपिन्द्र सिंह का और मेजर सत प्रकाश वर्मा का नाम बार बार लिया गया कि उन्होंने कितनी शूरवीरता से लड़ाई लड़ी और अपने जीवन को बलिदान किया। हम उन के वालदैन को मिले। उन से बातें हुईं। उन्होंने तनिक भी अफसोस ज़ाहिर नहीं किया। मैं खुद श्री डी. सी. वर्मा को मिला और मेजर जनरल शमशेर सिंह को मिला। हम उन के पास जा कर अफसोस व्यक्त करते थे लेकिन उन के मुंह से अफसोस का एक लफज़ भी नहीं निकला। उन्होंने कहा कि जब से हमारे बच्चे फौज में भर्ती हुए उसी दिन से हम ने उन को देश के हवाले कर दिया था। वह हमारे नहीं बल्कि देश के थे। वह देश के लिये बलिदान हुए। आज उन के मां बाप अफसोस नहीं कर रहे बल्कि सारा देश अफसोस मना रहा है। जब पहली ग्रेट वर्ल्ड वार हुई तो उस वक्त जब एक बार ब्रिटेन का प्रधान मन्त्री पार्लियामेंट में स्पीच कर रहा था तो उस समय पार्लियामेंट के एक मैम्बर ने उठ कर कहा कि आप के लड़के के मरने की खबर आई है। उस ने कहा ––

> "Sir, have you heard the sadest news of the day ?" The Prime Minister said in Parliament, "Yes, I have heard the happiest news of the day", and he continued with this speech.

उन्होंने अपनी स्पीच पूरी की। चुनांचि मैं अपने मुख्य मन्त्री और प्राईम मिनिस्टर से कहना चाहता हूं कि बजाये इस के कि वे बिज़िनेस मैगनेट पैदा करें उन को भी ऐसी मिसालें पैदा करनी चाहियें ताकि उन की तरफ देख कर देश का बच्चा बच्चा अपने देश की रक्षा के लिये फ्रंट पर शहीद होने के लिये तैयार हो (घंटी)। मुझे अफसोस है, मैं इन बातों में जाना नहीं चाहता। आप ने घंटी बजा दी है। आखिर में मैं उन जवानों और उन अफसरों के चरणों में अपनी श्रद्धांजलि अर्पित करता हूं जिन्होंने इस देश की आज़ादी को बरकरार रखने

के लिए पंजाब के मैदानों और कश्मीर के पहाड़ों के अंदर, लाहौर, बरकी और डोगराई के मोर्चों पर अपनी जानें कुरबान की हैं और इन अल्फाज़ के साथ आप का शुक्रिया अदा करता हूं ।

Mr. Speaker : Discussion on this Resolution will continue on the next non-official day.

मुख्य मन्त्री (श्री राम किशन) : स्पीकर साहिब, जो प्रस्ताव सरदार गुरदर्शन सिंह जी ने पेश किया है वह हमारे उन बहादुर अफसरों और जवानों को खराजे तहसीन पेश करने के लिये है जिन्होंने अपनी जानों की बाज़ी लगा कर पिछले 48 दिनों में पाकिस्तान के साथ लड़ाई कर के हमारे सारे राष्ट्र का नाम ऊंचा किया है। इन 48 दिनों में हिन्दुस्तान की लैंड फोर्सिज़ ने, एयर फोर्सिज़ ने और जब पाकिस्तान ने ओखले और द्वारका जी पर नेवल लड़ाई करने की कोशिश की तो हमारी नेवल फोर्सिज़ ने भी उन को मूंह तोड़ जवाब दिया। जिस शूरवीरता के साथ हमारे जवान लड़े हैं वह हिन्दुस्तान के इतिहास में सुनहरी शब्दों में लिखा जाएगा।

स्पीकर साहिब, सब से बड़ी बात तो यह है कि पाकिस्तान ने इस लड़ाई को मज़हबी लड़ाई बनाने की कोशिश की थी और पांच अगस्त को जब उस ने अपने रेडर्ज़ को भेजा तो उन का नाम जिबरालटर फोर्सिज़ रखा। गोया पाकिस्तान का मतलब पांचवीं सदी की याद दिलाने से था जब कि स्पेन के अंदर इस्लाम ने क्रिस्चैनिटी पर हमला किया था। उन्होंने उसी तरह से अपने मुजाहिदों को पूरी तरह से भड़काने की कोशिश की थी। लेकिन हम सब के लिये यह बड़ी खुशी की बात है कि हिन्दुस्तान सैकुलरिज़म के टैस्ट में पूरा उतरा है। अगर आप एक एक मिसाल को लें तो आप को पता चलेगा कि हमें सैकुलर डैमोक्रेटिक सैट अप में पूरी तरह से कामयाबी हुई है और हम इस टैस्ट में पूरी तरह से पास हुए हैं। शुरू में जम्मू कश्मीर के अंदर 1948 में पाकिस्तान ने अटैक किया था तो हम को अच्छी तरह से याद है कि ब्रिगेडियर मुहम्मद उस्मान ने कश्मीर की रक्षा के लिए अपना खून बहा कर हिन्दुस्तान के सैकुलर कैरैक्टर को ज़िंदा किया था। आज की लड़ाई में भी जब हम एक एक मिसाल को लेते हैं तो हमारा सर उन जवानों के सामने इज्ज़त से झुक जाता है। जब हम कीलर ब्रादर्ज़ की तरफ देखते हैं। हालांकि वे क्रिश्चियन हैं फिर भी उन्होंने हिन्दुस्तान की आन को कायम रखने के लिये पाकिस्तान के सेबर जैट्स को गिराया और इस तरह से एयर फोर्सिज़ का नाम ऊंचा किया। उन्होंने हिन्दुस्तान की अज़मत को ज़िंदा रखा है। इसी तरह से जब सरहाली के नज़दीक 21 और 22 सितम्बर को फाईटर्ज़ में जो डाग फाइट हुई थी उस में हिन्दुस्तान का जो हवाबाज था वह मुसल्मान था। पाकिस्तान की तरफ से तो मुसलमान था ही लेकिन हमारा भी जो हवाबाज़ था वह मुसलमान था। जहां हिन्दुस्तान की आज़ादी को बहाल रखने के लिये और दूसरे मुसलमान लड़ते रहे वहां हवालदार अबदुल हमीद का नाम किस ने नहीं सुना। उस का ज़िक्र काफी बार आ चुका है। इछोगिल कैनाल और डोगराई के मोर्चों का ज़िक्र आया है। कर्नल हेग एंगलो इंडियन थे, वह 6 सितम्बर को इछोगिल कैनाल को पार कर के बाटा फैक्टरी के पास पहुंच गए थे उन्होंने यह नहीं सोचा कि मैं एंगलो इंडियन हूं

[मुख्य मंत्री]
या मैं न्यूज़ीलैंड का रहने वाला हूं या मेरी वाईफ अलमोड़ा की रहने वाली है। उन के दिल में केवल हिन्दुस्तान की आज़ादी को बरकरार रखने का सवाल था। हिन्दुस्तान के हिन्दुओं ने, सिखों ने, ईसाइयों ने और मुसलमानों ने, गोया कि सब ने, जितनी भी कम्युनिटीज़ हैं, इस लड़ाई के अंदर कुरबानियां की हैं। हमारा सिर उन के सामने आदर से झुकता है। जब सीज़ फायर की बात हुई तो पाकिस्तान ने केस को उछालने की कोशिश की। आया पाकिस्तान के जो रेडर्ज़ हैं या इनफिलट्रेटर्ज़ हैं उन सब को विदड्रा किया जाए या न किया जाए तो इस बात को उछालने की कोशिश की गई। जब पांच अगस्त को अटैक हुआ और कुछ सीक्रिट डाकूमैंट्स पकड़े गए तो जो हमें शक था वह बिल्कुल यकीन में बदल गया और यह ज़ाहिर हो गया कि किस तरह से पाकिस्तान ने इन तमाम हमलाआवरों के बारे में प्लान बनाया था, मेजर जनरल अखतर हुसैन मलिक, जी. ओ. सी. का लैटर इस सम्बन्ध में टाप सीक्रिट डाकूमेंट था। उस में सारी डीटेल्ज़ दी हुई थीं कि किस तरह से सारी फोर्सिज़ को डीप्लाए करना है। उस में सब डीटेल्ज़ दी हुई थीं कि किस तरह से रेडर्ज़ और इनफिलट्रेटर्ज़ ने किस किस जगह पर जाकर पुलों और बिल्डिगों को उड़ाना है। मेजर जनरल मलिक पाकिस्तान आर्मी के इन्चार्ज थे। जो लैटर उन्होंने 29 अगस्त को ब्रिगेडियर फज़ल रहमान, एम. सी. खिलजी फोर्सिज़ को लिखा था उस से साफ ज़ाहिर होता है कि वह पाकिस्तान के रैगुलर आर्मी के आदमी थे। उन के पास पास्तिान का असला था, उन के पास ऐसा भी असला था जो कि चीन का बना हुआ था। उन के पास हिन्दुस्तान का बना हुआ असला नहीं था। इस सारी चीज़ से साफ ज़ाहिर हो गया कि किस तरह से पाकिस्तान हिन्दुस्तान पर हमला करना चाहता था। लकिन हिन्दुस्तान के जवानों और अफसरों ने उस का जवाब इस खूबी से दिया है कि इस में पाकिस्तान की ही ज़िल्लत हुई है न कि हिन्दुस्तान की। हमारे जवानों ने हिन्दुस्तान की इज्ज़त और शान बढ़ाई है। उन्होंने अपनी कुरबानियों से ज़ाहिर कर दिया है कि वे लोग अपनी जान से ज्यादा अपने देश को प्यार करते हैं। लैंड फोर्सिज़ ने जनरल चौधरी और एयर फोर्सिज़ ने एयर मार्शल अर्जुन सिंह की कमांड में देश के लिये अपनी जान पर खेलने से गुरेज़ नहीं किया। इसी तरह से नेवल फोर्सिज़ ने भी कुरबानियां की हैं। हमारे जो कर्नल थे, मेजर थे, दूसरे अफसर थे या जवान थे जिन्होंने कुरबानियां की हैं उन की वजह से हिन्दुस्तान भट्टी में से कुंदन बन कर निकला है इस टैस्ट में हिन्दुस्तान को पूरी कामयाबी मिली है। हमारे जवान और अफसर सारे राष्ट्र की तरफ से प्रणाम के मुस्तहक हैं। अभी होस्टिलीटीज़ खत्म नहीं हुई हैं। सीज़ फायर तो ज़रूर हुआ है लेकिन अभी जंग के शोले बुलंद हो रहे हैं। इस लिये हमारे सामने सवाल यह है कि कि हम ने अपने आप को तैयार करना है। यह बात रेज़ोल्यूशन में भी आई है।

हमारे मित्रों और दोस्तों ने अपने ख्यालात ज़ाहिर किये हैं और गवर्नमैंट की तवज्जो इस तरफ दिलाई है और कई और बातों की तरफ भी दिलाई है कि जो हमारे भाई डिसलोकेट हो गए हैं उन के तईं सरकार का क्या फर्ज़ है और लोगों का उन भाईयों के तईं क्या फर्ज़ है। उन लोगों ने कमाल बहादुरी दिखाई है। जवानों ने तो अपने कर्तव्य का

पालन किया ही था और उस से हिन्दुस्तान का नाम ऊंचा किया लेकिन पंजाब की सारी पापुलेशन ने, खाह वह फारमर्ज थे, देहाती थे, शहरी थे, ट्रक वाले थे या बसों वाले थे, सब ने कमाल का काम कर दिखाया है। मजदूरों ने फैक्टरियों के अन्दर और जो कोई कहीं भी काम करता था उन सब ने बहुत जवांमर्दी से काम किया। लेकिन अब सवाल यह है कि जो सरकार का फर्ज़ है वह क्या है और उस को क्या करना है। स्पीकर साहिब, हमारे कोई 40 हज़ार के करीब भाई बहनें खेमकरण और दूसरे इलाकों से डिसलोकेट हुए हैं उन को रिहैबिलिटेट करना सरकार अपनी सेक्रिड ड्यूटी समझती है। इन लोगों ने राष्ट्र के लिये तकलीफ उठाई है।

एक आवाज़ : यह गवर्नमैंट आफ इंडिया की ड्यूटी है।

मुख्य मंत्री : हमारा भी फर्ज़ है। केन्द्रीय सरकार और पंजाब सरकार इस कर्तव्य को पूरा करना चाहती हैं और करना चाहिए क्योंकि उन को यह तकलीफ राष्ट्र के लिये हुई है।

EXTENSION OF TIME

श्री अध्यक्ष : आप कितना टाइम और लेंगे ? (How much time the hon. Chief Minister will take more?)

मुख्य मंत्री : 20 मिनट के लिये हाउस ऐक्स्टैंड कर दें। (विघ्न)

श्री अध्यक्ष : यह डिसकशन आज ही बन्द नहीं होगी अगले नान-आफीशल डे पर भी चलेगी। अगर हाउस एग्री करे तो मीटिंग आज 1-50 पर एडजर्न हो। (This discussion is not concluding today. It will extend to the next non-official day. If the House agrees this sitting may be extended up to 1-50 p.m. today.)

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਦ ਇਹ, ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਅਗਲੇ ਨਾਨ-ਆਫੀਸ਼ਲ ਡੇ ਤੇ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਸਿਟਿੰਗ ਨੂੰ ਐਕਸਟੈਂਡ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

Mr. Speaker : The sitting can be extended if the House agrees.

Chief Parliamentary Secretary : Sir, I beg to move—

That the sitting of the House be extended by 15 to 20 minutes today.

Mr. Speaker : Do you want the sitting to be extended by 15 minutes or 20 minutes ?

Chief Parliamentary Secretary : It be extended by 20 minutes.

Mr. Speaker : Motion moved—

That the sitting of the House be extended by 20 minutes today.

Mr. Speaker : Question is—

That the sitting of the House by extended by 20 minutes today.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੋ ਮੋਸ਼ਨ 15, 20 ਮਿਟ ਦੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਕਿ ਕੀ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

Mr. Speaker : He has moved that the sitting be extended by 20 minutes.

श्री बलरामजी दास टण्डन : स्पीकर साहिब, चीफ मिनिस्टर साहिब से प्रार्थना है कि चूंकि इस रैज़ोल्यूशन ने अगले नान-आफीशल डे पर भी चलना है इस लिये यह न करें कि जो बात कहनी है उसे जल्दी में कह कर खत्म कर दें, यह ज्यादा अच्छा होगा अगर वह इस को उस दिन ज्यादा इलैबोरेटली कहें ताकि इन की बात का हाउस पर कोई इम्परैशन भी रहे और इस की डैलिबरेशन्ज़ पर उस का असर रहे ।

चीफ पार्लियामैन्टरी सैक्रेटरी: इस वक्त तो इन को अपनी बात कहने दें । अगर ज़रूरत हुई तो दूसरे वज़ीर साहिब डिसकशन का जवाब दे देंगे ।

मुख्य मंत्री : स्पीकर साहिब, मैं थोड़ी सी बातें कह देता हूं जो बड़ी इंपार्टेंट हैं, आप सिटिंग को 15 मिनट के लिये ऐक्स्टैंड कर दें ।

Baboo Bachan Singh : We do not want extension even by a single minute.

Mr. Speaker : Now I will again put the motion before the House.

Question is—

That the sitting of the House be extended by 20 minutes today.

The motion was carried.

RESUMPTION OF DISCUSSION ON THE RESOLUTION REGARDING CONDEMNATION OF UNPROVOKED ATTACK BY PAKISTAN, ETC.

मुख्य मंत्री : स्पीकर साहिब, मैं यह अर्ज़ कर रहा था कि आगे के लिये हमें क्या करना है । मुझे अफसोस है कि इस पर डिवीज़न हुई, मैं इस के लिये कोई ज़बरदस्ती नहीं करना चाहता मगर स्टेट के लिये यह बड़ा अहम मसला है कि सरकार इस विषय में क्या कर रही है । इस की लोगों को थोड़ी बहुत वाकफियत होनी चाहिए ।

जहां तक उन लोगों का ताल्लुक है जिन पर बमबारी हुई है या शैलिंग हुई है सरकार ने उन के सम्बन्ध में रिलीफ मैयर्ज़ का एलान किया है । उन में से एक यह है कि जो लोग ज़िला अमृतसर और फिरोज़पुर में सरहद के 10 मील के अन्दर आते हैं, अपरेशनल रेंज के अन्दर आते हैं और ज़िला गुरदासपुर में सरहद के पांच मील के अन्दर आते हैं उन का मालिया और आबयाना माफ करने का फैसला किया गया है (तालियां) । इस का असर इन ज़िलों के गांवों पर इस तरह होगा, अमृतसर के 587 गांव, फिरोज़पुर के 607 और ज़िला गुरदासपुर के 330 यानी कुल 1,524 गांवों पर पड़ेगा और सरकार लैंड रैवेन्यू, आबयाना, बैटरमैंट चार्जिज़ का 52,56,934 रुपया माफ करेगी । इस से अन्दाजा लगाया जा सकता है कि सरकार उन लोगों के लिये क्या करने जा रही है जिन्होंने देश के लिये तकलीफ उठाई है । उन लोगों को मालूम होना चाहिए कि उनकी इस तकलीफ में सारा देश उन के साथ है और जितनी उस से उन की मदद हो सकेगी करेगा । इतना ही नहीं, मैं दो तीन बातें और कहना चाहता हूं ।

Sardar Satnam Singh Bajwa : On a point of Order, Sir.

Mr. Speaker : When your Leader is on his legs, it does not look proper that you should interrupt him.

Sardar Satnam Singh Bajwa : I want to have some information.

Mr. Speaker : You can seek any information after he has finished.

ਸਰਦਾਰ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ———

Mr. Speaker : It is no point of order, please take your seat.

ਸਰਦਾਰ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ: ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ 5 ਮੀਲ ਤਾਈਂ ਹੀ ਕਿਉਂ ਇਹ ਛੋਟ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ ? (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਹੈ ....

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਲੈਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਪੀਚ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੇ। (This is no point of order. He may obtain this information after the Chief Minister has finished his speech.)

चौधरी देवी लाल : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर। स्पीकर साहिब, मेरा प्वायंट आफ आर्डर यह है कि कायदा के मुताबिक चीफ मिनिस्टर साहिब को तकरीर करने की इजाज़त सब से आखिर में दी जानी चाहिए ताकि सब बातें आ जाएं और उनका वह जवाब दे सकें और अगर आप ने इन्हें बोलने की इजाज़त दे दी है और कोई मैम्बर कोई इन्फरमेशन लेना चाहे तो वह कैसे ले सकता है, क्योंकि आप प्वायंट आफ आर्डर तो रेज़ नहीं करने देना चाहते।

श्री अध्यक्ष : अगर ज़रूरत पड़ी तो इनकी स्पीच के बाद मैम्बरान को सवाल पूछने की इजाज़त दे देंगे। (If need be I would allow the hon. Members to ask questions after the speech of the Chief Minister.)

मुख्य मंत्री : गुरदासपुर ज़िला के बारे में फैसला किया गया है कि जो गांव 5 मील के अन्दर आ जाते ह उन्ह सब सहूलतें दी जाएं और अगर कोई और गांव है जो आप्रेशनल रेंज के अन्दर आता है और रह गया हो उस को अगर आप सरकार के नोटिस में लाएं तो हम ज़रूर गौर करेंगे। इस के अलावा सरकार ने जो जो भी चीज़ देखी है उस के बारे में फैसला कर लिया है और कार्रवाई शुरू कर दी है। जहां कहीं भी कोई इलाका शैलिंग की ज़द में आया हो और हमारे नोटिस में न आ सका हो तो उस के बारे में मैं, स्पीकर साहिब, आपकी मार्फित हाऊस को कहना चाहता हूं कि वह ऐसे इलाका के बारे में बता दें ताकि उस पे फौरी तौर पर गौर किया जा सके।

इस के साथ ही मैं अर्ज़ कर रहा था कि जिन जिना लोगों को तकलीफ हुई है और जो एयर-पोर्ट के नज़दीक रहते थे या शैलिंग प्वायंट के नज़दीक थे और जहां पर कि किसानों को फसल काटा पड़ी हैं और पैराटरुपर्ज़ को निकालने के लिए कोई और इस तरह का नुक्सान उठाया उनके बारे में फैसला किया गया है कि उन्हें सैंट पर सैंट कम्पनैसेशन दिया जाए। और आबयाना वगैरा सारे का सारा माफ कर देने का फैसला किया है (प्रशंसा)। इसी तरह जहां पर शैलिंग और बंबिग हुई है वहां पर भी फैसला किया गया है कि पूरी तरह से कम्पैनसेट किया जाए।

जहां तक इंडिविजुअल का सम्बन्ध है मैं आपकी सेवा में अर्ज़ करना चाहता हूं कि अमृतसर गुरदासपुर और फिरोज़पुर के और दूसरे इलाके के लोग हार्डहिट हुए ह। इसी तरह इण्डस्ट्रीज़

[मुख्य मंत्री]

के बारे में है, जिनको अमृतसर, जालन्धर, लुधियाना, कपूरथला, बटाला में नुक्सान हुआ है उस का अंदाजा लगाया गया है। अंदाजा यह है कि लार्ज यूनिट्स 115 और स्माल यूनिट्स 10,348 थे, यह सब मिला कर 10,463 यूनिट्स थे जिन्हें हार्ड हिट हुआ है। इन का आऊटपुट 10 करोड़ 77 लाख थी। इस के अलावा और भी इण्डस्ट्री थी जिस सारे को मिला कर 25,000 के करीब यूनिट्स बनते हैं जिनकी सालाना आऊटपुट 180 करोड़ के करीब थी। इस से आगे अंदाजा यह लगाया गया है कि इस एक महीने के अन्दर कितना नुक्सान हुआ। 1,28,534 के करीब वर्कर थे जो बेकार रहे और उनकी उजरत एक करोड़ 59 लाख के करीब है। इस तरह इण्डस्ट्री बहुत हार्ड हिट हुई है। इन ट्रेडर्ज़ ने जो शानदार काम किया और इस लड़ाई में बलिदान दिया इस के आगे हम सर झुकाते हैं। और फौजियों के साथ साथ इस तरह के नुक्सान और इण्डस्ट्री को फिर से सैट करने के बारे में भी ध्यान देने की ज़रूरत थी। मैं हर एक चीज़ के ऊपर नहीं जाता कि फिनान्शल कारपोरेशन की तरफ से क्या कुछ किया जा रहा है और सरकार इस सम्बन्ध में क्या कर रही है। जहां तक इण्डस्ट्री का ताल्लुक है जो इन जिलों में हार्ड हिट हुई है, आप जा कर अफसरान ने छानबीन की है और इण्डस्ट्री वालों से भी बातचीत की है, इस सम्बन्ध में गवर्नमैंट आफ इण्डिया को भी लिखा है और इस के साथ ही यह कनसैशन इण्डस्ट्री के बारे में देने का पंजाब सरकार ने फैसला किया है। जो अमृतसर, जालंधर, कपूरथला, गुरदासपुर, फिरोज़पुर और लुधियाना में अफैक्टिड इण्डस्ट्री है उस के बारे में यह कनसैशन दिए हैं :—

(1) The realisation of sales and purchase tax for the quarter July—September, 1965, has been postponded by three months.

(2) Loan assistance will be made available under the State Aid to Industries Act at an interest of 3 per cent up to loans of Rs 25,000 and at 5 per cent for loans up to Rs 50,000.

मैं इस की थोड़ी वज़ाहत कर दूं कि पहले इंट्रैस्ट $7\frac{1}{2}$ परसैंट था लेकिन अब कम करके $5\frac{1}{2}$ परसैंट कर दिया है जितना कि हमें गवर्नमैंट आफ इण्डिया को पे करना पड़ता है। इस के बाद हम ने यह कनसैशन दिए हैं :—

(3) Interest-free loans will be given to industrial undertakings employing up to 49 workers to enable them to advance interest-free loans to labour temporarily unemployed in industry because of the situation created by the Emergency. These loans will be recoverable after 15 months and the factory owner will recover the loan advanced to labour in 10 equal monthly instalments, the first one being recovered three months after the date of disbursement of the loan. In case of mis-utilisation or default, interest will be leviable at the usual penal rate applicable to the loan. The amount of loan to be advanced under this scheme will be determined by the Labour Commissioner on the basis of unemployment caused due to the Emergency. Documents to be executed in respect of such loans will be exempt from stamp duty chargeable on such instruments.

(4) Against a Government guarantee given to the Punjab Financial Corporation the Corporatin will advance loan to industry on 25 per cent margin of security as against 40 per cent enforced by the Corporation at present.

(5) Recovery/repayment of instalments of industrial loans falling due between 1st September, 1965 and 30th November, 1965, will be postponed by three months without affecting future instalments.

(6) The minimum consumption guarantee charges will not be enforced by the Punjab State Electricity Board who are being approached to ask the industrial units to pay for the electricity actually consumed by them during a period of three months from 6th September, 1965.

In addition to the concessions given by the State Government, the Central Government have been approached to give similar concessions to industrial units in respect of matters under their control. These recommendadations have been considered by a Committee of Secretaries of the Union Ministries concerned under the Chairmanship of the Cabinet Secretary and the following suggestions have been accepted in principle to inspire confidence in the minds of entrepreneurs in the area and to help industrial units in the affected districts to recover to the normal levels of production as early as possible —

(i) Income-tax and excise duty collections may be suitably deferred.

(ii) the cash credit limit allowed by the banks should be suitably increased subject to adequate security and the security margin should be brought down from the average of about 25 percent to a lower figure;

(iii) the Railways should remit demurrage and wharfage which have accrued against industrial units for no fault on their part and as a result of the Emergency conditions;

(iv) the payment of cash subsidy to the Sports Goods Industry for the first two quarters of 1965 under the export subsidy scheme should be expedited;

(v) the revision of incentives for Hosiery goods notified to take effect from 1st September, 1965, may not be given effect to in the affected districts immediately as otherwise orders booked before 1965 from abroad cannot be executed;

(vi) raw material movement for industry in the affected areas and movement of finished goods there from should be given special attention by the Railways; and

(vii) special efforts should be made by the Directorate-General of Supplies and Disposals to see that items which could be procured from industrial units in the affected areas are ordered on them immediately on as large a scale as feasible.

मैं यह अर्ज़ कर दूं कि इस सम्बन्ध में गवर्नमैंट आफ इण्डिया और हमारे सैक्रटरी और दूसरों की कमेटी बैठी थी और इन प्रिन्सीपल इन बातों को एक्सैप्ट कर लिया गया है।

इस के अलावा, स्पीकर साहिब, जहां तक प्रोडक्शन का ताल्लुक है इस को बढ़ाने के बारे में हम स्टैप्स ले रहे हैं। पंजाब में जितनी एग्रीकल्चर के योग्य ज़मीन है उस के बारे में माइनर इरीगेशन की स्कीमों के लिए सैंटर की सरकार से 50 लाख रुपया मिला था, अब सैंटर पर ज़ोर डालने से 50 लाख रुपए की रकम उन्हों ने और दी है। और इस तरह एक करोड़ 68 लाख के करीब रकम इस पर खर्च की जा रही है ताकि माइनर इरीगेशन की स्कीमों को कामयाबी के साथ चलाया जा सके और किसान को फायदा पहुंच सके और प्रोडक्शन को बढ़ाने की ओर ज्यादा तवज्जो दी जा सके।

इस के साथ साथ ही, स्पीकर साहिब, हम ने तमाम डी. सी. साहिबान को यह हिदायत की है कि बीज की डिसबरसमैंट उन को तीन दिन के अंदर अंदर ही कर दी जाए। इस के साथ ही फर्टिलाइजर पूरी मिकदार में देने के लिये भी उन को हम ने हिदायत कर दी है।

[मुख्य मंत्री]
इस के साथ हम ने महकमा के आफिसर्ज़ को यह भी हिदायत भेजी हैं कि जहां पर ट्यूब-वैल्ज नहीं और लग सकते हैं वहां जल्द अज़ जल्द लगाने का प्रबन्ध किया जाए। यह काम दो महीने के अन्दर अन्दर होना चाहिए यह उन को हिदायत की गई है। इसके अलावा, पंचायतों के पास जितनी भी वेस्ट लैंण्ड है उसके लिए भी हिदायत है कि जल्द अज़ जल्द यह ज़मीन अन्डर कल्टीवेशन लाई जाए ताकि हमारे मुल्क की ज़रूरत के लिये ज्यादा से ज्यादा उन को अनाज पैदा करके दिया जाए। ज़्यादा से ज्यादा वैजीटेवल भी पैदा की जाये, और भी जितनी कल्टीवेशन की स्कीम्ज़ हैं उन को जल्दी से जल्दी अमल में लाने के लिए अफसरान मुताल्लिका को हिदायत जारी कर दी गई हैं जैसा कि सीड फार्म बनाने की स्कीमें वगैरा हैं।

जहां तक पम्पिग सैट्स का सवाल है हम गवर्नमैंट आफ इण्डिया के थ्रू इस बात की कोशिश कर रहे हैं कि हमें अगर 10 हजार के करीब पम्पिग सैट्स मिल जायें तो हम किसानों की डिमांड को भी पूरा कर सकते हैं। इन को हम लोगों को मुनासिब कीमत पर देना चाहते हैं। स्पीकर साहिब, यह बात भी मैं यहां पर कह देनी चाहता हूं कि हम फौजी भाइयों को हर शोबे में तरजीह देंगे।

जहां तक खेमकरण और इसके गिरदो नवाह के इलाके का ताल्लुक है गवर्नमैंट ने यह फैसला किया है कि इन को जल्दी से जल्दी बसाने और इन की ज़रूरियात पूरी करने में फौरी स्टैप उठाये जाएं। ऐसे भाई हमारे पास 18,000 के करीब ह जिन को सरकार की तरफ से बाकायदा तौर पर राशन मिल रहा है। गवर्नमैंट आफ इण्डिया की तरफ से राशन की स्केल 10 पर हैड के करीब बनती थी हम ने यह 18 तक बढ़ा कर कर दी है। आटा हम ने ऐडल्ट्स के लिये 16 किलोग्राम किया है और जिन की उमर 2 साल से लेकर 12 साल तक की हैं उनको हम ने 10 किलोग्राम देना है। जहां तक उन के आबाद करने का ताल्लुक है हम इस तरफ पूरी तवज्जो दे रहे हैं। इनको अपना कारोबार चलाने के लिये 1,000 तक का फ्री लोन भी दिया जाएगा। यहां तक कि उन को आबाद करने के लिये हम ने डिस्ट्रिक्ट अफसरों को यह भी हिदायत करदी है कि अगर कहीं उन्हें लीज़ पर ज़मीन मिल सकती हो तो उन को लीज़ पर ही बसाया जाए। इस के अलावा हम ने पशुओं की खरीद के लिये तकावी लोन भी देने हैं। यह एक टैम्परेरी सा रिलीफ है जो हम उन लोगों को देना चाहते हैं जो हिन्दुस्तान पर पाकिस्तान के हमला का शिकार हुए हैं।

इस के साथ ही जहां तक इन के बच्चों को तालीम देने का सवाल है हम इन के बच्चों को फ्री तालीम देना चाहते हैं जिसके लिये गवर्नमैंट इन्स्टीच्यूशन्ज के अलावा हमने फ्री ऐजुकेशन का इंतजाम किया है।

पटवारियों को, बी. डी. ओज़. को और दीगर महकमों के अफसरान को, यहां तक कि लोकल बाडीज़ के अफसरान को भी हम ने हिदायत कर दी हैं कि इन लोगों को टाप प्रायरटी देकर एक्मोडेट किया जाए। जो टीचर्ज़ हैं या और कोई काम करने वाले हैं उन सब को अकामोडेट किया जायेगा। किसी भी भाई को काम से खाली नहीं रहने दिया जाएगा। कोई न कोई जाब दिया जाएगा।

इसके इलावा जो भी भाई एयर रेड्ज़ का शिकार हुए हैं या किसी का किसी और तरीके से किसी किस्म का नुक्सान हुआ है उन की हर तरीके से इमदाद करने की कोशिश की जाएगी। इस तरह का हम ने एक सरकुलर जारी कर दिया है। जिन भाइयों की मृत्यु हुई हैं उनके परिवार को एक स्कीम के मुताबिक 1,500 रुपए इज्जत के तौर पर दिया जाएगा। एक शख्स को अगर किसी तरह का पशु मरने से नुक्सान हुआ भी है तो एक भैंस के मरने के लिये 300 रुपये, बैल मर जाये तो 400 रुपये, दो मर जायें तो 800 रुपय, अगर किसी का मकान गिर जाये तो उस के लिये 2,000, अगर उस का मकान कच्चा हो तो उस के लिये 1,000 रुपये कम्पेनसेशन के तौर पर दिये जायेंगे। हम ने मकान बनाने के लिये 5,000 रुपयों से लेकर 10,000 रुपये तक कर्ज़ देने का फैसला भी किया है। जिस भाई को जिस किस्म की भी तकलीफ होगी हम ने उस की वैसी ही फौरी इमदाद का फैसला किया है। उन को कारोबार पर लगाने के लिये हम तरह तरह की ट्रेनिंग देंगे, कोई काम पर लगाने के लिये टाप प्रायरटी देंगे। गवर्नमैंट हालात से पूरी तरह से विजीलैंट हैं हम तमाम हालात का मुकाबिला करने को तैयार हैं, हम अपने फर्ज़ को पहचानते हैं।

Mr. Speaker : The honourable Chief Minister has resumed his seat. If any honourable Member wants to have any information, the sitting of the House can be extended further by agreement.

Voices : No Sir. We do not want any extension.

Mr. Speaker : All right, the House stands adjourned till 9.00 a.m. tomorrow, the 15th October, 1965.

1-50 p. m.

(*The Sabha then adjourned till* 9.00 *a.m. on Friday, the* 15*th October*, 1965).

7024 PVS—384—20-4-66—C., P. & S., Pb., Chandigarh.

Punjab Vidhan Sabha Debates

15th October, 1965

Vol. II—No. 5

OFFICIAL REPORT

CONTENTS

Friday, the 15th October, 1965.

Price Rs. 1.30 Paise

ERRATA

TO

PUNJAB VIDHAN SABHA DEBATES, VOL. II, NO. 5,

DATED THE 15TH OCTOBER, 1965.

Read	*For*	*Page*	*Line*
गलत	गलतह	(5)3	25
private	pr vate	(5)16	7 from below
Justice	Justic	(5)18	1
स्पैशल	स्पशल	(5)21	24
में	म	(5)21	28
		(5)53	9 from below
कामरेड राम प्यारा	कामरेड राम प्यार	(5)33	20
Motion No.	Motion Motion No.	(5)42	6
करे	क`	(5)55	4 from below
श्री मंगल सेन	श्री मंगल सन	(5)64	17
ਉਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ	ਓਸ ਬਾਰੇ ਕਝ	(5)67	24
ਨੂੰ	ਨੂੰ	(5)67	9 from below
ਸਾਹਿਬਾ	ਸਹਿਬਾ	(5)84	1

PUNJAB VIDHAN SABHA

Friday, the 15th October, 1965.

The Vidhan Sabha met in the Assembly Chamber, Vidhan Bhavan, Sector 1, *Chandigarh at* 9.00 *a.m. of the clock. Mr. Speaker (Shri Harbans Lal) in the Chair.*

STARRED QUESTIONS AND ANSWERS

Communication received by Commissioner, Jullundur Division from Master Hari Singh, M.L.C.

***8432. Comrade Shamsher Singh Josh :** Will the Minister for Planning and Local Government be pleased to state—

(a) whether it is a fact that the Commissioner, Jullundur Division received a communication dated 23rd January, 1965 from Master Hari Singh, M.L.C., on the subject of "Sanction to Budgetary Allocation of Rs 25,000 to Desh Bhagat Yadgar Hall, by the Jullundur Municipality ;

(b) if the answer to part (a) above be in the affirmative, the reasons why the said officer neither acknowledged the receipt of the said communication nor sent any intimation about the action taken thereon within one month's time as per instructions contained in Chief Secretary's letter No. 6116-Pol(2P)-64/16546, dated 22nd August, 1964 ;

(c) action taken against the said Officer or the Officer responsible for non-compliance with the Government instructions ?

Sardar Ajmer Singh : (a) Yes.

(b) The communication of Master Hari Singh, M.L.C., could not be acknowledged by the Commissioner, Jullundur Division through an oversight, even though it remained under his active consideration.

(c) The Commissioner, Jullundur Division has been asked to comply with the Chief Secretary's instructions in question strictly in future.

(Comrade Shamsher Singh Josh rose to ask a supplementary on a previous day's question)

श्री अध्यक्ष : सप्लीमैंट्रीज़ के बारे में एक प्रोसीजर है कि जिस दिन संबंधित मिनिस्टर के सवाल होंगे, पैंडिंग सप्लीमैंट्रीज भी उसी दिन पूछे जाएंगे ।

(The procedure regarding asking of supplementaries on a previous day's questions is that they are taken up on the day when there are questions standing in the name of the Minister concerned.)

Comrade Shamsher Singh Josh : May I know from the hon. Minister whether Government is aware of the fact that it has become a general practice with the officials not to acknowledge the communications written by Legislators and then invent one excuse or the other. In these circumsntances, what special steps Government propose to take to enforce the instructions of the Chief Secretary that communications of the Legislators should be acknowledged ?

Minister : Sir, I do not subscribe to the first part of my friend's question. So far as the second part is concerned we have drawn the attention of the officer to this fact that he must comply with the instructions of the Chief Secretary in future.

श्री बलरामजी दास टंडन : क्या मिनिस्टर महोदय यह बताएंगे कि जैसा कि उन्होंने कहा है कि कमिश्नर ने जवाब नहीं दिया क्योंकि ओवर साईट हो गया, लेकिन इस तरह की बात तो हमेशा होती है और ओवर साईट का कारण जो इस केस में है वह बताएं कि क्या ऐक्शन लिया गया ?

Minister : Sir, on this point I don't think any disciplinary action could have been taken or should have been taken because he has submitted and he has tried to convince that action was being taken on the letter which was received by him but he failed to acknowledge the letter due to oversight.

Chaudhri Darshan Singh : May I know from the hon. Minister whether it was not brought to the notice of the Commissioner by his staff ?

Minister : That I do not know. But he has written to the Government that he failed to do it due to over sight.

Comrade Ram Piara : Will the Minister be pleased to state whether it is not in the notice of the Government that it is the general grievance of the Legislators that the communications written by them are not normally acknowledged.

श्री अध्यक्ष : कामरेड जी, यह सवाल तो आ गया है । (I may inform the hon. Member Comrade Ram Piara that this question has already been answered.)

कामरेड राम प्यारा : वह तो मास्टर हरि सिंह के बारे में है, मैं पूछता हूं कि लैजिस्लेटर्ज़ के बारे में ऐसा जनरल प्रोसीजर क्या है ? Whether that is in the notice of the Government; if so, what action has been taken ?

Mr. Speaker : Comrade Josh put the same question.

Chaudhri Darshan Singh : Sir, in today's list of Questions there are four similar questions. May I know from the hon. Minister..........

Mr. Speaker : Let those questions come. Do not anticipate them.

Chaudhri Darshan Singh : Sir, I want to put a supplementary question.

May I know from the hon. Minister whether the Government is considering the desirability of issuing special instructions to the officers that they should acknowledge the letters from the Legislators promptly ?

Minister : Sir, we have already done it and we will do it again.

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਪਿਛਲੀ ਵਾਰ ਵੀ ਇਥੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਟਿੱਕਾ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਟੈਲੀਗਰਾਮਜ਼ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਐਕਨਾਲਿਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਉਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਡਿਸਪਲਿਨਰੀ ਐਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੇ। ਜਦ ਇਹ ਲੈਜਿਸਲੇਟਰਜ਼ ਦੀਆਂ ਚਿਠੀਆਂ ਅਤੇ ਟੈਲੀਗਰਾਮਜ਼ ਐਕਨਾਲਿਜ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਹੋਰ ਕਿਹੜਾ ਤਰੀਕਾ ਵਰਤੋਗੇ ?

श्री बलरामजी दास टण्डन : क्या मंत्री महोदय यह बताएंगे कि अगर इस तरह की बात है कि इंस्ट्रकशन्ज के बावजूद भी कम्पलाई विद नहीं होतीं तो उसके बारे में सरकार क्या एक्शन लेगी ताकि इस किस्म की बात फिर न हो।

Minister : Sir, the first thing that the Government will do is that they will show displeasure to that officer and if things do not improve then we will think of something else.

Complaint against Vice-President, Municipal Committee, Sohna

***8561. Shri Roop Lal Mehta** : Will the Minister for Planning and Local Government be pleased to state—

(a) the details of the action so far taken by the Government on the application of Ch. Sawan Ram, Municipal Commissioner, Sohna, against Shri Siri Chand, Vice-President of the said Committee who is alleged to have thrown a chair on the members of the other party in the Municipal Hall ;

(b) the action so far taken by the Government to prevent such incidents in future ?

Sardar Ajmer Singh : (a) The matter was enquired into through the Sub-Divisional Officer (Civil) Rewari, whose enquiry report submitted through the Deputy Commissioner, Gurgaon, revealed that the incident did not take place in the manner alleged, though hot words were exchanged between the two members.

(b) Question does not arise. Moreover, the two concerned members were reported to have compromised.

श्री रूप लाल महता : क्या मन्त्री महोदय यह बताने की कृपा करेंगे कि जिस मेंबर ने दूसरे मेंबरों पर कुर्सी फैंकी उसने कोई राजीनामा नहीं किया, यह गलतह इतलाह दी गई है, मैं इसके जवाब में पूछना चाहता हूं कि इसका सोर्स आफ इन्फर्मेशन क्या है ?

Minister : Sir, I will enquire into this matter again if it is so.

श्री रूप लाल महता : क्या मंत्री महोदय यह बताने की कृपा करेंगे कि मैंबर पर कुर्सी मारने का इल्ज़ाम है, उसने पहले भी कुर्सी मारी थी और सब मेंबरों ने अस्तीफा दे दिया था और गवर्नमट ने एग्ज़ैक्टिव अफसर इन्क्वायरी के लिए मुकर्रर किया था, उसका क्या बना ?

Minister : I will need a separate notice

चौधरी खुरशीद अहमद : मिनिस्टर साहिब ने बताया है कि दो मेंबरों का कम्प्रोमाइज़ हो गया। ऐक्शन तो उन्होंने सारे मेंबरों के खिलाफ लिया था। कुर्सी का फैंकना और गालियों का देना तो सब मेंबरों के खिलाफ था, सिर्फ दो के कम्प्रोमाइज़ से तो बात नहीं बनती। इस सवाल में भी है 'thrown a chair on the members तो दो के कम्प्रोमाइज़ से बात नहीं बनती। यह रिपोर्ट सरकार को बिल्कुल गलत मिली है।

Minister : Sir, the information available with me is that the complaint was from a particular member that another member had thrown a chair at him. If it is somewhat different, I shall again look into it.

श्री ओम प्रकाश अग्निहोत्री : वज़ीर साहिब ने बताया है कि मीटिंग में लड़ाई हुई और बाद में समझौता हुआ। क्या वह बताएंगे कि अगर मेंबर इस तरह संगीन लड़ाई करे तो क्या गवर्नमेंट ऐक्ट के मुताबिक कोई एक्शन लेगी या नहीं ?

Minister : Sir, the practice is, and very rightly too that if such sort of action is repeated by a member, such sort of conduct is again shown, then certainly action is taken against him.

Appointment of Lady Coaches in Athletics

***8429. Shri Fateh Chand Vij :** Will the Minister for Planning and Local Government be pleased to State—

(a) whether it is a fact that at present no Trained Lady Coaches in athletics have been appointed by the Sports Department in the Districts ;

(b) whether it is also a fact that the girls residing in the backward areas in the State do not come forward to receive training in athletics from the male coaches ;

(c) if the reply to part (b) above be in affirmative, whether there is any proposal under consideration of Government to appoint Lady Coaches trained by the National Institute of Sports, Patiala in each District for promoting athletics among girls ; if so, the time by which it is likely to be implemented ?

Sardar Ajmer Singh : (a) There is one trained Lady Athletics Coach working in the Department on temporary basis.

(b) Yes.

(c) It has not been possible to appoint trained Lady Caoches in athletics in each district due to financial stringency. With the availability of funds, it is intended to employ a few Lady Coaches in the Department by stages.

Communication received by Secretary, Irrigation and Power Department from Master Hari Singh, M.L.C.

***8434. Comrade Shamsher Singh Josh :** Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state—

(a) whether it is a fact that the Secretary Irrigation and Power Department received a communication dated 29th May, 1965 from Master Hari Singh, M.L.C., in connection with the subject of Shop Allotment Committee, Talwara Township;

(b) if the answer to (a) be in the affirmative, the reasons why the said officer did not acknowledge the receipt of the said letter and failed to send any intimation regarding the action taken thereon as per instructions issued by the Chief Secretary, *vide* his circular letter No. 6116-Pol.(2P)-64/16546, dated 22nd August, 1964 ;

(c) action taken against said officer or the officer responsible for non-compliance with the Government instructions ?

Chaudhri Rizaq Ram : (a) Yes.

(b) Letter dated 29th May, 1965 from Master Hari Singh, M.L.C. was received in this office through Secretary Irrigation and Power on 14th June, 1965 and necessary reply sent to him on 25th June, 1965.

(c) Does not arise.

Comrade Shamsher Singh Josh : Was that letter acknowledged or not

Minister : Sir, the reply to that letter was sent on the 25th.

Comrade Shamsher Singh Josh : To acknowledge a letter and to send a reply to a letter are two different things.

ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਚਿੱਠੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪੁਜਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਐਕਨਾਲਜਮੈਂਟ ਭੇਜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਚਿੱਠੀ ਮਿਲ ਗਈ ਤੇ ਉਸ ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚੀਫ ਸੈਕਟਰੀ ਦੇ ਸਰਕੂਲਰ ਮੁਤਾਬਕ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਨਫਿਊਜ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। I want to know whether this letter was acknowledge by that officer ?

मंत्री : जिस तरह जोश साहिब ने फरमाया है उस तरह तो एकनालिजमैंट नहीं हुई है बल्कि उन्होंने उस लैटर को आगे ब्यास डैम के जनरल मैनेजर को भेज दिया जो कि उस चिट्ठी से कन्सर्नड था और फिर उन्होंने २५ तारीख को उस का जवाब भेज दिया।

ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਮੇਰਾ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਸਵਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਆਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਪਲੈਨਿੰਗ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਲੈਜਿਸਲੇਟਰਜ਼ ਦੀਆਂ ਚਿਠੀਆਂ ਐਕਨਾਲਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਲੇਕਿਨ ਹੁਣ ਫਿਰ ਇਕ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕਟਰੀ ਇਰੀਗੇਸ਼ਨ ਨੇ ਇਕ ਲੈਜਿਸਲੇਟਰ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਨੂੰ ਐਕਨਾਲਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਕੀ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਜਨਰਲੀ ਲੈਜਿਸਲੇਟਰਜ਼ ਦੀਆਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਐਕਨਾਲਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੀ ਸਿੰਚਾਈ ਮੰਤਰੀ ਇਸ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਉਸ ਸੈਕਟਰੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਐਕਸ਼ਨ ਲੈਣਗੇ ਤਾਕਿ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਬਿਊਰੋਕਰੇਸੀ ਲੈਜਿਸਲੇਟਰਜ਼ ਦੀ ਡਿਸਰਿਸਪੈਕਟ ਨਾ ਕਰੇ ?

मंत्री : टैक्नीकली तो यह बात है कि जिस तरह वह समझते हैं उस तरह वह चिट्ठी ऐकनालिज नहीं हुई लेकिन उन्हों ने वह चिट्ठी ब्यास डैम के जनरल मैनेजर को जिन से उसका ताल्लुक था, भेज दी और वह जनरल मैनेजर साहिब अपने डिपार्टमेंट के सक्रेटरी भी हैं। चौदह तारीख को उनको चिट्ठी गई और 25 तारीख को उन्होंने जवाब भेज दिया। यह टैक्नीकल सी बात है, इस में ऐक्शन लेने की कोई बात नहीं है।

Demolition of Water course in Village Arayanwala Kalan, tehsil Faridkot

***8468. Sardar Kultar Singh :** Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state—

(a) whether it is a fact that a water-course, which existed in Khasra Nos. 402, 403 and 404 in village Arayanwala Kalan, tehsil Faridkot, has since been closed ;

(b) the appropriate date from which the said water-course had been in existence ;

(c) the total area which was being irrigated by the said water course ;

(d) the action, if any, being taken by the Government against the person, who has closed the said water-course ?

Chaudhri Rizaq Ram : (a) No.

(b) Since 1956.

(c) Twenty acres.

(d) Question does not arise.

ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਤਾਰ ਸਿੰਘ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਬ ਨੇ ਪਾਰਟ 'ਏ' ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਜੋ ਕਿਹਾ ਹੈ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁਛਣਾਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ 10-8-65 ਨੂੰ ਇਹ ਖਾਲਾ ਢਾਹ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ 13-8-65 ਨੂੰ ਖਾਲਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਉਸਨੂੰ ਮਿਲ ਗਿਆ ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਜੋ 20 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸਦਾ ਕੌਣ ਜ਼ਿਮੇਂਵਾਰ ਹੈ ?

मंत्री : मेरे पास यह इत्तलाह आई है कि एक ऊधम सिंह ने उस खाले को तोड़ा था और फिर कोर्ट में यह कस गया था। वहां उनका आपस में राजीनामा हो गया और खाला रिस्टोर हो गया। आपका सवाल तो यह था कि क्या खाला बंद है और जवाब में मैं ने कह दिया कि नहीं क्योंकि इस वक्त वह बंद नहीं है। अगर नुक्सान वगैरा और मुआवज़ा की बात कहते हैं कि किस की लाइबिल्टी है तो उसके बारे में सैपेरेट सवाल करें।

ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਤਾਰ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਖਾਲਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਪਰ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਵਾਰੀਆਂ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਗਈਆਂ ਉਸ ਦਾ 20 ਹਜ਼ਾਰ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਇਸ ਦਾ ਕੌਣ ਜ਼ਿਮੇਂਵਾਰ ਹੈ ?

मंत्री : जिस आदमी की तरफ से खाल गिराया गया उसके खिलाफ सूट कर सकते हैं।

Amount collected towards Lala Lajpat Rai Memorial Fund

***8504. Sardar Gurcharan Singh** : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state —

(a) whether it is a fact that the staff of the Co-operative Department of Block Bagha Purana, district Ferozepur, collected some amount towards the Laja Lajpat Rai Memorial Fund ;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, whether it is a fact that the said amount has not been deposited with the Government ; if so, the action, if any, taken by Government in the matter ?

Chaudhri Rizaq Ram : (a) Yes.

(b) The amount was deposited in the Lala Lajpat Rai Memorial Fund except Rs 120.00 which were embezzled by Shri Balwinder Singh, ex-Sub-Inspector, Cooperative Societies, Bagha Purana. Action is being taken against him separately.

ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ, : ਇਹ ਜੋ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਫੰਡ ਦਾ 120 ਰੁਪਿਆ ਖਾ ਗਿਆ ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਕਦੋਂ ਆਈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਐਕਸ਼ਨ ਲੈਣਾ ਕਦ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ?

मंत्री : तारीख तो इस वक्त मेरे पास नहीं है सैपेरेट नोटिस दे दें।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਉਸ ਗਬਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਸਪੈਂਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ?

मंत्री : यह सवाल में नहीं पूछा गया है। वैसे यह चीज मेरे पास पैड में होनी चाहिए थी लेकिन इस वक्त नहीं है।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ: ਬੜਾ ਸਾਫ ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੇ ਫੰਡਜ਼ ਦਾ ਗ਼ਬਨ ਕੀਤਾ ਪਰ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਕਿ ਕੀ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ? Is it a fact that he is still there and is protected by the Government and by the Minister ?

Chaudhri Darshan Singh : May I know from the honourable Minister as to why the prosecution was not launched against the Sub-Inspector ?

मंत्री : यह पता कर दूंगा वैसे पोज़ीशन यह है कि उसने 120 रुपए जमा करा दिए हैं ।

श्री बलरामजी दास टंडन : क्या यह ठीक है कि दो साल से यह मामला सरकार के ज़ेरे ग़ौर है और उसके बावजूद कोई कार्यवाही नहीं की गई है और पैसे जमां करवा लिए गए हैं ताकि उसे इस तरह निकाल लिया जाए ?

मंत्री : दरअसल पोज़ीशन यह है कि जो पूरे फैक्टस हैं उनके बारे में वह पैंड मेरे पास इस वक्त नहीं है । अगर मैम्बर साहिब ज्यादा फैक्टस चाहते हैं तो इस सवाल को किसी और दिन के लिए रख दें ।

श्री ओम प्रकाश अग्निहोत्री : क्या डिपार्टमैंट की तरफ से अपने कर्मचारियों को यह फंडज़ इकट्ठे करने के लिए कोई सरकुलर भेजा गया था ?

मंत्री : मेरा ख्याल है कि सरकुलर तो नहीं भेजा गया था ।

Mr. Speaker Let the hon. Minister be fully prepared with the reply.

Sardar Gurcharan Singh : The Question may be kept pending, Sir.

Mr. Speaker : Supplementaries to this Question are postponed.

Agency to watch and safeguard the interests of Scheduled Castes/Backward Classes regarding Reservation in Services

***8472. Chaudhri Ran Singh :** Will the Minister for Welfare and Justice be pleased to state whether Government has taken any decision or is considering any proposal to appoint some agency to watch and safeguard the interests of the members of the Scheduled Castes and the Backward Classes regarding reservation in Services ; if so, the details thereof ?

Shri Chand Ram : Yes. A Harijan Grievances Cell under the overall charge of Deputy Secretary to Government, Punjab, Backward Classes has been set up at the Secretariat level to watch and safeguard the interests of the members of the Scheduled Castes and Backward Classes regarding reservation in services. The Deputy Director in the Directorate, to be assisted by the Ministerial Staff, has been directed to take touring for carrying out a probe into the grievances of Harijans.

चौधरी रण सिंह : क्या वज़ीर साहिब बताएंगे कि किस तारीख को सरकार ने यह फैसला किया था कि हरिजनों की ग्रीवेंसिज़ सुनने के लिए ऐसी कमेटी बनाई जाए और क्या सरकार ने यह महसूस किया है कि हरिजनों के साथ ज्यादती होती है ?

मंत्री : यह कमेटी बनाई ही इस लिए गई है कि जिसके ज़रिए हरिजनों के इंट्रैस्ट वाच किये जा सकें ।

चौधरी रण सिंह : ऐसी कमेटी बनाने के बाद हरिजनों के साथ जो ज्यादती हो रही है वह क्या बन्द हो जाएगी ?

मंत्री : जो सर्विसिज के मुताल्लिक शेड्यूल्ड कास्ट की ग्रीविंसिज़ होंगी उनको सुना जाएगा और जो दोषी पाया जाएगा उसको सज़ा दी जाएगी ।

चौधरी रण सिंह : जब ऐसी कमेटी का फैसला बहुत पहले हो चुका था तो कमेटी बनाने में इतनी देर क्यों हुई ?

मंत्री : यह कमेटी सैटिस्फैक्टरी काम कर रही है कब फैसला हुआ यह कुछ नहीं कहा जा सकता इस वक्त ।

चौधरी अमर सिंह : क्या ऐसे केसिज़ गवर्नमेंट के नोटिस में आए हैं जहां पर हरिजनों के साथ धक्का हुआ है ?

श्री अध्यक्ष : हरिजनों के इंट्रैस्ट में एक कमेटी बन गई है, आपको वैलकम करना चाहिए। (A Committee has been set up to look after the interests of Harijans. The hon. Member should welcome it.)

मंत्री : यह दरअसल कमेटी नहीं बल्कि एक सैल है, एक ब्रांच है, जो डाइरक्टोरेट में भी है । उसके पास केसिज़ आते हैं, उनको इग्ज़ामिन किया जाता है और जहां जहां शेड्यूलकास्ट इम्पलाइज़ के साथ धक्का होता है, उनको दूर किया जाता है ।

श्री जगन्नाथ : क्या स्पीकर साहब, इस बात का पता चल सकता कि जहां पर जिन हरिजनों के कान पकड़ कर उस तरफ बिठा दिया जाता है, उस धक्के के लिए क्या उपाय किया है ? यह तो समझ लिया कि सर्विसिज़ में जो हरिजन हैं उनके लिए कमेटी बन गई, मगर इनके लिए क्या किया जाएगा ?

श्री अध्यक्ष : इनके इनचार्ज आप बन जाइए । (The hon. Member himself may take charge of such Harijans)

Examination Fees for Students belonging to Scheduled Castes/Backward Classes

***8473. Chaudhri Ran Singh :** Will the Minister for Welfare and Justice be pleased to State whether the Government in the Welfare Department is considering any proposal to request the Universities in the State not to charge any Examination fees from the students belonging to the Scheduled Castes and the Backward Classes in the State but instead charge the said fees direct from the Government; if so, the stage at which the proposal stands ?

Shri Chand Ram : Yes. The matter is under active consideration.

चौधरी रण सिंह : क्या हरिजन लजिस्लेटर्स की कमेटी बनाने का सरकार का कोई इरादा है ?

मंत्री : वह एक इवैल्यूएशन कमेटी बनेगी जो कि हरिजन लैजिस्लेटर्ज़ को लेकर बनाई जाएगी । यह सरकार के ज़ेरे गौर है ।

बाबू अजीत कुमार : क्या वज़ीर साहब के नोटिस में यह बात है कि इलैक्ट्रिसिटी बोर्ड में हरिजनों की उनकी रिप्रज़ेंटेशन के मुताबिक अप्वाइंटमेंट नहीं होती ?

मंत्री : हमारी कारेसपांडेंस बोर्ड के साथ इस सम्बन्ध में चल रही है ?

चौधरी रण सिंह : क्या फीस न चार्ज करने का कनसैशन सिर्फ स्कूल और कालेज की एजूकेशन लेने वालों के लिए है कि ऐसे हरिजन विद्यार्थियों के लिए भी है जो वर्नैकुलर परीक्षाएं पास करने के लिए फार्म भरते हैं ?

मंत्री : डिटेल नहीं हैं हमारे पास । अगर आप कहेंगे तो मैं मालूम कर दूंगा । वैसे यूनिवर्सिटी को इस सम्बन्ध में हिदायतें हो चुकी हैं ।

चौधरी रण सिंह : मैंने वर्नैकुलर एग्ज़ामिनेशन में अपियर होने वाले हरिजन छात्रों की दाखिले की फीस के कनसैशन के बारे में पूछा है ? क्या उनको कनसैशन मिलेगा ?

मंत्री : मिलेगा ।

Lieut. Bhag Singh : Is it likely to be finalised or the matter is still under consideration as the Minister has replied it.

मंत्री : मैंने खुद वाइस चांसलर साहिब से बात की है, लेकिन रजिस्ट्रार ने कुछ फार्मेज़ वगैरह सार्ट आउट करने में दिक्कतें बतलाई हैं इस लिए फाइनल नहीं हो सका यह केस । लेकिन फाइनल हो जाने का रास्ता तलाश किया जा रहा है ।

चौधरी इन्दर सिंह मलिक : इस कनसैशन के लिए बैकवर्ड क्लासिज़ के स्टूडैंट भी एनटाइटल्ड हैं या नहीं ?

मंत्री : हैं ।

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸ਼ੈਡੂਲਡ ਕਾਸਟਸ ਲਈ ਕੰਪੀਟੀਟਿਵ ਔਗਜ਼ਾਮੀ-ਨੇਸ਼ਨ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਦੂਜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਇਕ ਚੌਥਾਈ ਫੀਸ ਰਖੀ ਹੈ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਸੈਡੂਲਡ ਕਾਸਟਸ ਲਈ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਔਗਜ਼ਾਮੀਨੇਸ਼ਨ ਲਈ ਅਡਾਪਟ ਕਰੇਗੀ ਜਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਨੂੰ ਇਹ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਅਡਾਪਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹੇਗੀ ?

मंत्री : शेड्यूल्ड कास्टस कैंडीडेट की यूनिवर्सिटी की परीक्षा की फीस सरकार देती है, इस सिस्टम के बदलने के लिए यूनिवर्सिटी अधिकारियों से बात चीत की लेकिन उन्होंने कुछ तकलीफ ज़ाहिर की, अब यूनिवर्सिटी को कहा जा रहा है कि वह हमें एक कंसौलीडेटिड लिस्ट बना कर दे दे ताकि सम्बन्धित विभाग यूनिवर्सिटी को उन की फीस वक्त पर अदा करे । इस तरह शेड्यूल्ड कास्टस के लड़कों की तकलीफ कुछ दूर हो जाएगी ।

चौधरी रण सिंह: वज़ीर साहिब ने जवाब दिया है कि यह मामला विचाराधीन है । मैं मन्त्री महोदय से पूछना चाहता हूं कि क्या यह स्कीम 1965 में लागू हो जाएगी ?

मंत्री : मैं इस बारे में वाइस चांसलर को 24 जुलाई, 1965 को मिला था । उन्होंने कुछ जवाब भेजा है और उस के साथ बातचीत चल रही है । मैं हाउस को यकीन दिलाना चाहता हूं कि हम स्टूडैंट्स की तक्लीफें दूर करने की कोशिश करेंगे । अगर पूरी तरह से तक्लीफें दूर नहीं कर सकेंगे तो उन तक्लीफों को मिनिमाइज़ करने का यत्न करेंगे ।

District Welfare Officers, etc., in the State

***8602. Shri Ram Dhari Balmiki :** Will the Minister for Welfare and Justice be pleased to state—

(a) whether any District Welfare Officers, tehsil Welfare Officers and Social Welfare Workers were appointed in the Harijan Welfare Department during the period from 1st January, 1965 to-date ;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, a statement showing the names, educational qualifications and home addresses of such Officers and Workers along with the names of the communities to which they belong and their places of postings be laid on the Table of the House ?

Shri Chand Ram : (a) Yes.

(b) A statement showing the required particulars is laid on the Table of the House.

[Minister for Justice and Welfare]

ANNEXURE 'A'

Statement showing appointments made from 1st January, 1965 to 30th September, 1965 in the Welfare of Scheduled Castes and Backward Classes, Department.

Serial No.	Name	Designaton	Qualification	Home address	Community to which he belongs	Place of Posting
1	2	3	4	5	6	7
1	Shri Ajmer Singh promoted as	D.W.O.	Matric	Chandigarh, Sector 21-A	Ramdasia	Narnaul
2	Shri Sultan Singh promoted as	D.W.O.	F.A.	Village Polli, district Rohtak	Chamar	Rohtak
3	Shri Ram Phall ..	T.W.O.	Matric	Village and post office Madina Danghi (Rohtak)	Balmiki	Bhiwani
4	Shri Kitab Singh ..	T.W.O.	Matric	Village and post office Farmana (Meham) tehsil Gohana, district Rohtak	Chamar	Gurgaon
5	Shri Ved Paul ..	T.W.O.	Matric	Village and post office Jagri, district Rohtak	Chamar	Ferozepur Zhirka
6	Shri Daryoo Singh ..	T.W.O.	Matric	Village Padana, P.O. Jind (Sangrur)	Dhanak	Gohana
7	Shri Atma Singh ..	T.W.O.	Matric	Village Sangatpura, tehsil Rupar (Ambala)	Ramdasia	Ballabgarh
8	Shri Batna Ram ..	T.W.O.	Matric	Village and post office Saloh, tehsil Nawan Shehr, district Jullun 'ur	Ad-dharmi	Patiala
9	Shri Ram Chander ..	T.W.O	Higher Secondary	Village and post office Kailram, tehsil Narwana, district Sangrur	Ramdasia	Narwana

Serial No.	Name	Designation	Qualification	Home Address	Community to which he/she belongs	Place of posting
1	2	3	4	5	6	7
14	Shri Chander Bhan ..	Male Social Workers	Matric	Village and post office Bhawar, Rohtak	Chamar	Bishpari (Rohtak)
15	Shri Mange Ram ..	Ditto	F.A.	Village and post office Jhajjar, Rohtak	Brahmin	Sahlawas (Rohtak)
16	Shri Dev Dass ..	Ditto	Matric	S/o Norata Ram, Halla Civil Line, Ludniana	Balmiki	Mundhal (Hissar)
17	Shri Gopal Chand ..	Ditto	Do	Son of Kartar Chand, village and post office Chihera, district Kapurthala	Scheduled Caste	Bibiwala (Bhatinda)
18	Snri Kabal Chand ..	Ditto	Do	Janta Middle School, Suraspur Via Banga district Jullundur	Adharmi	Behrampur (Gurdaspur)
19	Shri Kulwant Rai ..	Ditto	Do	Harwant Rai, 16-R, Model Town, Hoshiarpur	Bhaure	Bhaure (Ludhiana)
20	Shri Charan Dass ..	Ditto	Do	Ransinke post office Fatehpur, Batala	..	Bainchi (Kangra)
21	Shri Harbans Singh ..	Ditto	Do	Son of Gurdial Singh, village and post office Manauli	Saini	Sahoke (Sangrur)
22	Shri Ram Sarup ..	Ditto	Do	Village and post office Salwan, district Karnal	..	Samana Bahu
23	Shri Ajmer Singh ..	Ditto	Do	Village and post office Hempur, Ludhiana		Manpur (Gurgaon)
24	Shri Amarjit Singh ..	Ditto	Do	C/o Pritam Dass, H. O. No. 1075-B-6, Mohalla Bajrain, Ludhiana		Malsian (Jullundur)
25	Shri Hoshiar Singh ..	Ditto	Do	Village Pirthi, tehsil Gohana	Chamar	Dhani (Narnaul)

Serial No	Name	Designation	Qualification	Home Address	Community to which she belongs	Place of posting
1	2	3	4	5	6	7
13	Shrimati Sudesh Kumari	Lady Social Worker	Middle	C/o Kailash Dry Cleaner School Road, Kangra	..	Nagrota Bhagwan (Kangra)
14	Shrimati Krishna Devi ...	Ditto	Do	Village Adampur, post office Mandola, district Mohindergarh	..	Odhan (Hissar)
15	Shrimati Daya Wanti ..	Ditto	Do	Lala Mela Ram, Ajit Nagar, Ludhiana	Chamar	Pakho Kalan (Sangrur)
16	Shrimati Sampuran ..	Ditto	Do	Village and post office Brass, district Ambala	Jat	Maur (Sangrur)

श्री रामधारी बाल्मीकि : जो लिस्ट मुझे दी गई है उस में 1 जुलाई, 1965 के पहले लगे हुए कर्मचारी शो किए गए हैं ।

मंत्री : जवाब के साथ जो स्टेटमेंट दी है, वह 1 जुनवरी, 1965 से 30 सितम्बर, 1965 तक की दी गई है । जो कुछ माननीय सदस्य ने पूछा है, वह जवाब दे दिया है ।

श्री अमर सिंह : मिनिस्टर साहिब ने जो लिस्ट दी है, उस में ठीक इन्फर्मेशन नहीं दी गई है । उस लिस्ट में 1 जनवरी, 1965 के पहले के लगे हुए व्यक्ति भी शामल हैं । मैं उन की स्टेटमेंट को चैलेंज करता हूं । दरयाओ सिंह इस विभाग में 7-8 साल पहले का लगा हुआ है । उस को 1964 में टी. डब्ल्यू. ओ. लगाया गया । मिनिस्टर साहिब इस तरह से गलत बियानी करके हाउस को गुमराह नहीं कर सकते । मैं मन्त्री महोदय से पूछना चाहता हूं कि क्या यह ठीक है कि इन 12 व्यक्तियों में से 10 मन्त्री साहिब की चमार बरादरी से सम्बन्ध रखते हैं और छुपाने की गरज़ से झूठा स्टेटमन्ट हाउस में दे रहे हैं ।

Mr. Speaker : A Scheduled Caste is a scheduled caste to whatever category he may belong.

श्री अमर सिंह : वज़ीर साहिब मेरे सवाल का जवाब देना चाहते हैं ।

Mr. Speaker : Please take your seat.

श्री बनवारी लाल : क्या मन्त्री महोदय कृपया बताएंगे कि जो टी० डब्ल्यू० ओ० बनाए गए हैं क्या उन को प्रोमोट करके बनाया गया है या उन की डायरैक्ट नियुक्ति की गई ?

मंत्री : लिस्ट में बताया गया है कि उन को प्रोमोट किया गया ।

श्री रामधारी बाल्मीकि : सर्वश्री अजमेर सिंह और सुलतान सिंह की कितनी सर्विस हो चुकी है और उन का सीनियारिटी में कौन सा नम्बर था और उन से पहले कितने आदमी थे ?

मंत्री : यह तो मेरे पास इस समय सूचना नहीं है । जो कुछ माननीय सदस्य ने पूछा था वह लिस्ट में दे दिया है । अगर किसी के साथ कोई ज्यादती हुई है तो वह मेरे नोटिस में लाएं मैं उस केस को एग्ज़ामिन कर लूंगा ।

श्री बनवारी लाल : स्पीकर साहिब, हाउस में चीफ मिनिस्टर साहिब ने ज़िक्र किया था कि हम प्योर और क्लीन एडमिनिस्ट्रेशन देंगे । मैं मिनिस्टर साहिब की स्टेटमैंट को चैलेंज करता हूं । उन्होंने गलत जवाब दिया । क्या मिनिस्टर साहिब इस बात की इन्क्वायरी कराने के लिए तैयार हैं ?

मंत्री : माननीय सदस्य ने बिल्कुल गलत बात कही है । जो भी व्यक्ति प्रोमोट किए गए हैं, वह मैरिट-कम-क्वालीफिकेशन की बिना पर किए गए हैं । प्रोमोट करते वक्त किसी दूसरी बात का ख्याल नहीं रखा जाता है । अगर माननीय सदस्य के नोटिस में कोई बात है तो वह मेरे नोटिस में लाएं । उस केस को एग्ज़ामिन कर लूंगा ।

श्री जगन्नाथ: इस स्टेटमेंट में तहसील वैलफेयर आफिसर का ज़िक्र भी हुआ है । उन की तन्खाह 60 रुपए है जब कि उन का स्टेटस बहुत बड़ा लगता है । क्या मन्त्री महोदय बताने की कृपा करेंगे कि उन के स्टेटस को देखते हुए उन का ग्रेड बदलने के लिए सोच रहे हैं या नहीं ?

मंत्री : उन के ग्रेड को अपग्रेड करने के बारे में सरकार सोच रही है । लेकिन इसके साथ सरकार ने अपनी फाइनैंशल पोज़ीशन भी देखनी होती है ।

श्री अमर सिंह : लिस्ट में 27 सोशल वकर्ज दिखाए गए हैं । उन में कुछ शड्यूल्ड कास्टस के अलावा भी नियुक्त किए गए हैं । वह व्यक्ति अनटचेबिलिटी का भी ज्यादा ध्यान करते है मैं मन्त्री महोदय से पूछना चाहता हूं कि क्या इस चीज़ को मद्देनज़र रखते हुए उन की जगह शिड्यूल्ड कास्ट के लोग नियुक्त करने के लिए सरकार तैयार है ?

मन्त्री : यह बात मैं नहीं मानता कि हरिजन ही हरिजनों की भलाई के लिए ज्यादा काम कर सकते हैं । लेकिन इन अधिकारियों को अनटचेबिलिटी का ख्याल नहीं करना चाहिए । अगर माननीय सदस्य इस के बारे में कोई बात मेरे नोटिस में लाते हैं तो मैं उस को नौकरी से निकाल दूंगा । यह व्यक्ति सबार्डीनेट सिलैक्शन बोर्ड के द्वारा नियुक्त हुए हैं और उन में 20 शिड्यूल्ड कास्टस कम्युनिटी से सम्बन्ध रखते हैं ।

श्री रामधारी बाल्मीकि : आन ए प्वायंट आफ आरडर, सर । जो लिस्ट मिनिस्टर साहिब ने दी है इस के अन्दर एक सोशल वरकर जिस का नाम चन्द्र भान है . . . . .

Mr. Speaker: This is not a point of order. Please sit down.

Advocates on State List for Civil Work and on the Organisation of the Advocate-General

*8425. **Sardar Gurnam Singh :** Will the Minister for Welfare and Justice be pleased to state —

(a) the names, standing, qualifications and the designations of the Advocates employed in the Organisation of the Advocate-General, Punjab, along with their emoluments and the conditions of service of each including that of the Advocate-General ;

(b) the names of the Advocates on the State List for the allotment of Civil Work in the High Court ;

(c) the names of those Advocates in the High Court to whom the civil work was given by the Advocate-General's Office along with the total amount of fee given to each during the period from 1st July, 1964 to-date ?

Shri Chand Ram : (a) and (c) A statement giving the requisite information is laid on the Table.

(b) Does not arise, as there is no state list for the allotment of civil work in the High Court.

Statement I regarding the Advocates on State List for Civil Work and on the Organisation of the Advocate-General, Punjab

Particulars of Advocate-General and other Law Officers

1. Shri Jagan Nath Kaushal, Advocate-General, Punjab, B.A.,L.L.B., with 28 years standing at his credit at Rs 1,500 per mensem. Copy of his terms of appointment is enclosed as per Annexure A.

2. Shri Lachhman Das Kaushal, Senior Deputy Advocate-General, Punjab, B.A. (Hons). L. L.B. with 28 years standing at his credit at Rs 2,750 per mensem. No fee in any case, no pr vate practice—Post pensionable.

3. Shri Chetan Das Dewan, Deputy Advocate-General, B.A.,L.L B. with 29 years standing at his credit at Rs 1,800 per mensem (Rs 1500—75—1,800). No fee in State cases—Private practice allowed—Post pensionable.

4. Shri Mohinder Singh Pannun, Deputy Advocate-General, Punjab, M.A.,L.L.B., D.C.P. at Rs 1,800 pr mensem (Rs 1,500—75—1,800) with 28 years standing at his credit allowed fee in civil cases, no private practice—Post pensionable.

5. Shri Kartar Singh Kwatra, Assistant Advocate-General, B.A.,LL.B. with 31 years standing at his credit at Rs 1,550 per mensem (Rs 1,300—50—1,600) allowed fee in civil cases, two-third of the prescribed fee—No private practice.

6. Shri K. L. Jagga, Assistant Advocate-General, Punjab, B.A., L.L.B., with 26 years) standing at his credit at Rs 1,550 per mensem (Rs 1,300—50--1,600) allowed fee in civil cases —two third of the prescribed fee—No private practice.

ANNEXURE 'A'

HOME (JUDICIAL)

NOTIFICATION

The 6th July, 1963

No. 8746-JJ-53/38717.—In exercise of the powers conferred by article 165 of the Constitution, the Governor of Punjab is pleased to make the following rules for regulating the remuneration and duties of the Advocate-General for the State in supersession of those contained in Punjab Government notification No. 337-JJ-52/877, dated the 19th February, 1952 :—

1 In these rules :—

"Advocate-General" means the person under clause (1) of Article 165 of the Constitution to be the Advocate-General for the State and includes any person appionted to act as the Advocate-General during the absence on leave or deputation of the permanent incumbent of the office.

2. The Advocate-General will be a whole-time servant of the State Government:

Provided that he may engage in such private practice as does not interfere in the discharge of his duties as Advocate-General :

Provided further that he will not accept any case against the State of Punjab.

(Substituted by Punjab Government notification No. 21(20)-4J-62/9475, dated the 7th March, 1962).

3. The duties of the Advocate-General will be as follows :—

(a) He shall advise the State Government upon such legal matters as may be referred to him by the Home Secretary or the Legal Remembrancer to the Government of the State.

(b) He will represent, or arrange for the representation of the State at all stages before the High Court in criminal cases and cases of a quasi-criminal nature, such as those relating to the press Law, writs under the Constitution, extradition and preventive detention ;

Provided that the State Government may, on account of the special importance of the case require that the Advocate-General shall himself represent the State in any particular case.

(c) He will appear, or arrange for the appearance of counsel, in the following civil cases :—

(i) cases in the High Court to which the State Government is a party ; or

(ii) cases in the High Court to which officers serving under the State Government are parties and which the State Government has decided to conduct on behalf of such officers ;

(iii) cases in the High Court in which neither the State Government nor such officers are directly interested, but in which Government consider themselves to be sufficiently interested to render it advisable to conduct the cases on behalf of some third person.

(d) Appeals from the cases referred to in clause (c).

[Minister for Welfare and Justic]

(e) He will appear personally before the High Court, when so required by Government in references from subordinate courts to which Government is a party or in cases withdrawn to the High Court from subordinate courts under Article 228 of the Constitution or any other law.

(f) He will appear himself or arrange for the conduct of civil cases of the nature described above, when so required, in the other civil courts of Chandigarh.

(g) He will also be expected to appear in any civil or criminal case outside Chandigarh whether in courts subordinate to the High Court or in the Supreme Court, or in any other court, when specially desired to do so by the State Government or by the Legal Remembrancer.

(h) He will take part in the proceedings of the House or Houses of the State Legislature or any Committee of the Legislature of which he may be named member.

(i) He shall also discharge the functions conferred on him by or under the Constitution or under any other law for the time being in force.

4. (1) He will be paid such a salary as may be determined by the Governor.

(2) He will be entitled to fees in civil and criminal or quasi-criminal cases, when permitted under these rules according to the scales prescribed herein; but he will not be entitled to fees for :—

(a) opinion work,

(b) participation in the work of a House or Houses of the Legislature and any Committee of the Legislature of which he may be named a member, and

(c) appearances in the High Court in criminal cases including cases of contempt of court.

5. (i) In criminal cases in any court other than the High Court, the Advocate-General will be paid fee of Rs 200 in respect of every day's attendance.

(ii) In quasi-criminal cases in the High Court, such as cases under the Press Law, or those relating to the conduct of Legal Practitioners, he will receive fees as for civil miscdellaneous cases, i.e., Rs 100 for each day of attendance.

6. In civil cases the Advocate-General will be paid fees in accordance with the following scales.

(a) Seven and half per cent on the first Rs 5,000 of the claim, 3 percent on the next Rs 15,000 of the claim, one per cent on the claim between Rs 20,000 and Rs 50,000 and eight annas per cent on the claim above Rs 50,000. The fee shall be subject to (*vide* Punjab Government notification No. 43(140-4J-61/2303, dated 16th January, 1962). a minimum of Rs 32 and a maximum of Rs 1,000 for any one case, provided that, in any case of great importance making an unusual demand on the time and energy of the Advocate-General, the State Government may direct that such fee as it considers suitable may be granted, not exceeding the fixed percentage rate, up to a maximum of Rs 5,000.

(b) In cases in any court subordinate to the High Court conducted throughout by the Advocate-General, the fee payable shall be that laid down in clause (a) above subject to a minimum of Rs 100 for each day of attendance.

(c) For appearances in any case not conducted through-out by the Advocate-General the fee will be Rs 100 for each day of attendance subject to the maximum laid down in clause (a) above.

(d) Where a single case passes at different States through more courts than one, e.g. for original decision, appeal and further appeal, or revision, it shall be treated, for the purpose of fees, as a separate case at each such stage.

(e) In miscellaneous civil cases, not expressly covered by these terms, the ordinary fee shall be Rs 100 for each day of attendance.

(f) In civil writ cases and in Letters Patent Appeals arising therefrom which shall not be considered as civil miscellaneous cases, the fee shall be one Hundred Rupees per civil writ or Letters Patent Appeal.

(Substituted by notification No. 43 (319)-4J-62/39949, dated 19th September, 1962.

"6-A. The Advocate-General, Punjab, will be paid fee for his appearance in any civil or criminal case in Supreme Court of India on behalf of the State Government according to the scales of fees as laid down, from time to time, in the Second Schedule to the Supreme Court Rules, 1950, for senior counsel."

7. If in any case the Advocate-General is required to attend before any Election Commission Tribunal, he shall be permitted to receive such fees as may be recommended by the Commission in their report.

8. * * * * * *

9. The leave rules will be as follows :

(a) Leave, on pay equivalent to full pay may be sanctioned up to 1/11th of the period spent on duty, as Advocate-General, provided that leave of this kind shall not accumulate beyond four months.

(b) Leave on medical certificate on leave salary equivalent to half pay may be granted up to 2/11th of two period spent on duty as Advocate-General, subject to a maximum of three months at any one time.

(c) Extraordinary leave may be granted without allowances, subject to a maximum of three months at any one time.

(d) Leave of the various kinds may be granted in combination up to a maximum of six months only at any one time.

(e) For the first two years of the appointment, the Advocate-General will not be entitled to more than one month's leave, except on medical certificate in any one year.

For purposes of travelling and mileage allowances, the Advocate-General will be treated as grade I Government servant. His travelling allowance will be governed by Punjab Civil Services Rules, Volume III, except that the limit of 10 days for the drawal of halting allowance will not be operative, when he is required to conduct a case before any court or tribunal or any authority within the territory of India in the discharge of his duties.

10. The Advocate-General shall not accept appointment as a Director in any company without the permission of the Government.

GYAN SINGH KAHLON,

Home Secretary to Government, Punjab.

No. 8746-JJ-58/38718, dated the 6th July, 1963

A COPY is forwarded to the Advocate-General, Punjab, for information and guidance, in continuation of Punjab Government endorsement No. 337-JJ-52/878, dated the 19th February, 1952.

By order,

A. R. MALHOTRA,

Under Secretary, Home,
for Home Secretary to Government, Punjab.

[Minister for Welfare and Justice]

Statement II regarding the Advocates on the State List for Civil Work and on the Organisation of the Advocate-General, Punjab

Detail of fee earned by private legal practitioners for Civil Work during the period 1st July, 1964 to 31st August, 1965

		Rs
1.	Shri N. N. Goswamy	4,580
2.	Shri M. R. Agnihotri ..	7,644
3.	Shri Rajinder Sachar	1,000
4.	Shri A. M. Suri ..	2,300
5.	Shri R. L. Sharma ..	50
6.	Shri V. C. Mahajan ..	1,600
7.	Shri R. N. Narula ..	300
8.	Shri H. L. Soni ..	3,755
9	Shri L. M. Suri	100
10.	Shri S. S. Dhingra ..	500
11.	Shri T. S. Doabia ..	150
12.	Shri D. D. Jain ..	400
13.	Shri D. C. Ahluwalia ..	300
14.	Shri B. D. Mehra ..	900
15	Shri T. S. Munjral ..	1,100
16.	Shri G. C. Mittal ..	100
17	Shri S. K. Jain ..	1,650
18	Shi M. C. Sud ..	200
19.	Shri K. L. Kapur ..	1,248
20.	Shri D. S. Nehra ..	3,350
21.	Shri Narinder Singh ..	600
22.	Shri K. S. Thapar ..	400
23.	Shri L. K. Sud ..	300
24.	Shri K. S. Nehra ..	150
25.	Shri B. S. Wasu ..	900
26.	Shri N. L. Dhingra ..	100
27.	Shri S. S. Dewan ..	1,809
28.	Shri J. S. Wasu ..	1,800
29.	Shri V. P. Sharda ..	1,800
30	Shri D. N. Awasthy ..	300

			Rs
31.	Shri C. L. Lakhanpal	..	1,100
32.	Shri M. R. Sharma	..	6,350
33.	Shri Partap Singh	..	400
34.	Shri R. K. Aggarwal	..	700
35.	Shri D. D. Khanna	..	200
36	Shri A. L. Bahri	..	500
37.	Shri M. R. Aggarwal	..	200
38.	Shri S. S. Sodhi	..	734
39	Shri P. C. Jain	..	100
40.	Snri A. C. Hoshiarpuri	..	500
41.	Shri Abnasha Singh	..	1,100
42.	Shri S. K. Aggarwal		100

Sardar Gurnam Singh : Sir, the information supplied to me is that there are six Law Officers including the Advocate-General. Out of them four are Hindus and two are Sikhs and the conditions of service of all differ. Then there are 42 Lawyers on the State List for Civil Work. Out of them seven are Sikhs and 35 Hindus. The total amount paid in one year is Rs 49,520. Out of this Rs 43,470 are paid to the Hindu Lawyers and about Rs 6,050 to the Sikh Lawyers. May I know from the Minister for Justice if he is prepared to demand an explanation from the Advocate-General's office for this discrimination and also to remove the discrimination in this matter ?

मन्त्री : स्पीकर साहिब, मेरे ख्याल में यह बड़ा अनफारचूनेट है कि मैं कम्युनिटी बेसिज पर किसी सवाल का जवाब दूं . . . . . (विघ्न) हरिजनों के लिये स्पशल रिजर्वेशन है, और किसी जाति क लिये तो नहीं है ।

Sardar Gurnam Singh: Does the Minister for Justice consider that this distribution of work to the Lawyers is fair and just ?

मन्त्री : असल म यह अलाटमैंट आफ वर्क है ।

Strictly speaking this is allotment of work and this is at the discretion of the Advocate-General having regard to the nature and importance of the cases and the availability of Counsels.

Sardar Gurnam Singh : Has the Minister for Justice seen the List ? All the Lawyers on the list are of the same qualifications and Advocates of the High Court . Does he not still consider that the distribution of work is unfair. I will draw his attention to the amount paid to different Lawyers. It is —

Rs 4,580 ;
Rs 7,644 ;
Rs 1,000 ;
Rs 2,300 ;
Rs 50 ;
Rs 1,600 ;
Rs 300 ;

[Sardar Gurnam Singh]

Rs 3,755 !
Rs 100 ;
and so on.

Does he not feel necessary to control this distribution of work and remove this favouritism in the High Court List ?

मन्त्री : जहां तक हाउस के सेंटीमेंट्स को पहुंचाने का सवाल है वह तो पूरा कर दिया जाएगा लेकिन यह बात गलत है कि किसी हिन्दू को ज्यादा रुपये मिले हैं। आर. एल. शर्मा को तो सिर्फ पचास रुपय मिले हैं।

चौधरी दर्शन सिंह : स्पीकर साहिब, लिस्ट में किसी को तो आठ हज़ार रुपये मिले हैं और किसी को पचास रुपये ही मिले हैं इस की क्या वजह है ?

May I know from the hon. Minister does he not feel that there is something wrong regarding the distribution of this work ?

Mr. Speaker : Sardar Gurnam Singh have also put the same question.

चौधरी दर्शन सिंह : क्या मिनिस्टर साहिब कोई ऐसा गाईडिंग प्रिंसिपल बनाएंगे जिस से डिस्ट्रीब्यूशन फेयर हो।

मन्त्री : आनरेबल मेम्बर का इशारा शायद अग्निहोत्री की तरफ होगा जिस को सात हज़ार रूपया मिला है। उन की पोजीशन यह थी

Shri Agnihotri appeared as Senior Counsel with the Advocate-General in all cases and no fee was paid to him. In order to compensate him he was given cases independent of the Advocate-General. If he was given fee as a Senior Counsel, his fee would have been many times more than what he actually got during this period.

चौधरी इन्दर सिंह मलिक : जो लिस्ट इन्हों ने दी है इस में हरियाना के कितने लाईर्ज़ शामिल हैं ? (विघ्न) इन में एक भी शामिल नहीं है।

मन्त्री : यह लिस्ट काफी अर्से से चली आ रही है। इस ख्याल से कि इस किस्म का कोई सवाल पैदा न हो मैं ने खुद कहा है कि डिफ्रैंट रिजिन्ज़ और डिफ्रैंट कम्युनीटीज़ को रिप्रज़ेंटेशन मिलनी चाहिये।

Comrade Shamsher Singh Josh : Mr. Speaker, may I know from the Minister for Justice whether or not Government is prepared to hold an enquiry, not on the basis of community but on the basis of merits in each case, into the alleged favouritism shown to certain Lawyers and alleged discrimination shown against certain other Lawyers.

मन्त्री : जैसे कि मैं ने पहले भी कहा है यह अलाटमैंट एडवोकेट जैनरल कैसिज़ की इम्पार्टेंट नेचर देख कर करता है और मैं नहीं समझता कि इस में किसी प्रकार की कोई डिसक्रिमिनेशन की गई है।

श्री अमर सिंह : क्या मिनिस्टर साहिब बताने की कृपा करेंगे कि यह लिस्ट जो पहले से बनी हुई है कब तक रीवाईज़ की जाएगी और क्या किसी हरिजन को भी लेने का फैसला उन्होंने किया है ?

Advocates on State List for Criminal Work

***8426. Sardar Gurnam Singh :** Will the Minister for Welfare and Justice be pleased to state—

(a) the names of the Advocates in the High Court who are on the State list for criminal work in the Punjab High Court at present ;

(b) the amount of fee received by each of the above-mentioned Advocates during the period from 1st July, 1964 to date ?

Shri Chand Ram : (a) and (b) A statement giving the requisite information is laid on the Table of the House.

STATEMENT I

REGARDING ADVOCATES ON STATE LIST FOR CRIMINAL WORK

High Court State List for the year 1965-66

1. Shri U.D. Gaur.
2. Shri D. N. Ram Pal.
3. Shri Surjit Singh Sandhewalia.
4. Shri M. M. Punshhi.
5. Shri Gurmukh Singh Chawla.
6. Shri Niranjan Singh Chhachhi.
7. Shri Narinder Singh.
8. Shri D.D. Jain.
9. Shri M. R. Chhibber.
10. Shri D. S. Kang.
11. Shri V.P. Prashar.
12. Mrs. Pritpal Kaur Wasu.
13. Shri K.S. Nehra.
14. Shri M. R. Agnihotri.
1. Shri S. S. Dewan.
16. Shri Inder Krishan Mehta.
17. Shri L. K. Sood.
18. Pt. Ram Nath.
19. Shri Manmohan Krishan Mahajan.
20. Miss Surjit Kaur.

STATEMENT II

REGARDING ADVOCATES ON STATE LIST FOR CRIMINAL WORK

Details of fees earned by Private Legal Practitioners for criminal work during 1st July, 1964 to 31st August, 1965

			Rs
1.	Shri D. D. Jain	..	4,330
2.	Shri D. S. Kang	..	2,664
3.	Shri M. R. Punj	..	2,045
4.	Shri S. S. Dewan	..	3,221
5.	Shri A. C. Hoshiarpuri	..	1,600
6.	Shri M. K. Mahajan	..	3,592
7.	Shri S. S. Sodhi	..	1,452
8.	Shri N. S. Keer	..	980
9.	Shri Harbhagwan Khungar	..	1,328
10.	Shri L. K. Sud	..	2,481

[Minister for Welfare and Justice]

		Rs
11.	Shri M. R. Chhibber ..	4,509
12.	Shri K. L. Kapur ..	1,276
13.	Miss. Surjit Kaur ..	2,696
14.	Shri M. R. Sharma ..	160
15.	Shri Narinder Singh ..	2,740
16.	Shri S. S. Sandhewalia ..	734
17.	Shri K. S. Nehra ..	740
18.	Shri I. K. Mehta ..	820
19.	Smt. P. K. Wasu ..	780
20.	Shri M. M. Punshi ..	580
21.	Shri V. P. Prasher ..	680
22.	Shri N. S. Chhachhi	1,008
23.	Shri D. N. Rampal ..	812
24.	Shri G. S. Chawla ..	752
25.	Shri Ram Nath Pandit ..	1,028
26.	Shri U. D. Gaur ..	782

Sardar Gurnam Singh: There are 20 Lawyers on the List for criminal work. Out of them 14 are Hindus and six are Sikhs and the remunerations paid to them are not supplied to me. They hold the same qualifications. May I ask the hon. Minister for Justice whether he will look into this discrimination again and try to remove it ?

मन्त्री : इस बात का जवाब मैं पहले सवाल के जवाब में दे चुका हूं । मेरे ख्याल में मजीद कहने की जरूरत नहीं है। मैं समझता हूं कि हिन्दू और सिखों के हिसाब से न तो हम कोई सवाल एंटरटेन करना ही चाहिये और न ही जवाब देना चाहिये ।

Sardar Gurnam Singh : Sir, I only asked the names of the Advocates on the State List. When I went through this list, I found this discrimination. As the Chief Minister daily asks me to give him instances of such discrimination, I thought I should give it in the House, so that every body knows what is happening in the State. My next question is on the same subject. I now want to know whether the Welfare and Justice Minister is prepared to go into this question to see that injustice is removed, because it is perpetrated to favour one class and discriminate against the other.

मन्त्री : स्पीकर साहिब, हमारी कन्स्टीच्यूशन में सिवाए हरिजनों के और किसी कम्युनिटी के लिए रिजर्वेशन के लिए प्रोवीज़न नहीं है इस लिए इन लाईनज़ पर सोचना कोई मुनासिब बात नहीं है ।

Sardar Gurnam Singh : May I know from the honourable Minister for Welfare and Justice whether the Constitution prescribes favourtism in favour of one community only ?

मन्त्री : इस में किसी किस्म की फेवरटिज़म का सवाल नहीं है। यह लिस्ट जो बनाई जाती है यह मेरिट और कुग्रालीफिकेशन्ज़ को देख कर बनाई जाती है इसी लिए मैं ने पहले बताया है कि importance of the work, nature of the work and availability of the counsel यह तीन बातें हैं जिन को देख कर इस काम के लिए एडवोकेटस चुने जाते हैं

Chaudhri Darshan Singh : May I know from the honourable Minister whether the Government is considering to appoint a Committee for the selection of Advocates for this List ?

Minister : It is a suggestion for action.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੀ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਬਾਰ ਐਸੋਸਿਏਸ਼ਨ ਦੇ ਜਿਤਨੇ ਸਿੱਖ ਮੈਂਬਰ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੀ ਕੋਈ ਇਹੋ ਜਹੀਆਂ ਕੁਆਲੀ-ਫੀਕੇਸ਼ਨਜ਼ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਆਲੀਫੀਕੇਸ਼ਨਜ਼ ਇਸ ਲਿਸਟ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹਨ ?

मंत्री : स्पीकर साहब, इस सवाल का मैं क्या जवाब दे सकता हूं।

श्री जगन्नाथ : स्पीकर साहिब इस सवाल के जवाब में मिनिस्टर साहब ने बताया है कि इस लिस्ट में दिए हुए कुल 20 एडवोकेटों में से 14 हिन्दू हैं और बाकी के 6 सिख हैं। इस तरह से सिखों के साथ जो डिसक्रमीनेशन हुई है यह बेईमानी के बगैर नहीं हो सकती तो इस चीज़ को देखते हुए मैं यह पूछना चाहता हूं कि सिखों की जो पंजाबी सूबा की डिमांड है वह क्या जायज़ है या नाजायज़ है ?

Advocates employed in Organisation Department under the State Government

***8428. Sardar Gurnam Singh :** Will the Minister for Welfare and Justice be pleased to state whether there is any other Organisation or Department except the Advocate-General's Office under the State Government where Advocates are employed ; if so, the name of such Organisation together with the names of the Advocates, their qualifications, standing, and the emoluments of each one of them working in the said Organisation ?

Shri Chand Ram : Yes. A statement giving the requisite information is laid on the Table of the House.

STATEMENT

LAW DEPARTMENT

Serial No.	Name	Qualification	Standing in the Department	Emoluments B.P./D.A./A.D.A.	REMARKS
1	2	3	4	5	6
				Rs	
1	Shri Bhag Singh	.. B.A., L.L.B.	14 years	980+100=1,080	Most of these Advocates had practised at the Bar or served in the Prosecuting Branch of the Police Department for many years before joining as Public Prosecutor or District Attorney or Assistant District Attorney
2	Shri Dilbagh Singh	.. B.A., L.L.B.	9 years	710+85=795	
3	Shri R. N. Verma	.. B. A., LL.B.	19 years	620+85=705	
4	Shri Onkar Dass	.. B. Sc., LL.B.	20 years	650+85=735	
5	Shri S.P. Jain	.. B.A., LL.B.	About 8 years	620+85=705	
6	Shri G. S. Tulsi	.. B.A., LL.B.	About 5 years	620+85=705	
7	Shri Hari Mittal	.. B.A., LL.B.	11 years	620+85=705	
8	Shri D.V. Kandal	.. B.A., LL.B.	5½ years	620+85=705	
9	Shri B.K. Khosla	.. B.A., LL.B.	19 years	740+85=825	
10	Shri Ved Parkash	.. B.A., LL.B.	13 years	600+85=685	
11	Shri Sher Inderjit Singh	.. B.A., LL.B.	7 years	530+85=615	
12	Shri Umed Singh	.. B.A., LL.B.	About 5 years	500+70=570	

13	Shri Dhan Raj Singh ..	B.A., LL.B.	3 years	590+85=675	
14	Shri K.K. Malhotra ..	B.A., LL.B.	12 years	575+85=660	
15	Shri Mohan Lal ..	B.A., LL.B.	11 years	500+70=570	
16	Shri Gurmukh Singh ..	B.A., LL.B.	About 5 years	360+70+15=445	
17	Shri N. S. Rao ..	B.A., LL.B.	7 years	360+70+15=445	
18	Shri M. R. Midha ..	B.A., LL.B.	About 5 years	360+70+15=445	
19	Shri J. S. Mann ..	B.A., LL.B.	About 5 years	360+70+15=445	
20	Shri O. S. Rana ..	B.A., LL.B.	About 5 years	360+70+15=445	
21	Shri Kali Ram ..	B.A., LL.B.	About 5 years	360+70+15=445	
22	Shri A. K. Kapila ..	B.A., LL.B.	2½ years	540+85=625	
23	Shri Gur Parshad ..	B.A., LL.B.	5½ years	465+70=535	
24	Shri H.S. Riar ..	B.A., LL.B.	1½ years	300+60+15=375	
25	Shri K. K. Joshi ..	B.A., LL.B.	4 years	315+70+15+15=415	
26	Shri Vinod Kumar Gupta ..	B.A., L.L.B.	About 1 year	300+60+15+15=390	
27	Shri Naubat Singh ..	B.A., LL.B.	About 1 year	300+60+15+15=390	
28	Shri Narsingh Lal Singal ..	B.A., LL.B.	About 1 year	300+60+15+15=390	
29	Shri T.R. Bhalla ..	B.A., LL.B.	About 1 year	300+60+15+15=390	
30	Shri Satwant Singh Jhaj ..	B.A., LL.B.	About 1 year	300+60+15+15=390	
31	Shri Gulzar Singh ..	B.A., LL.B.	About 3 years	300+60+15+45=420	He gets Compensatory Hill Allowance as he is posted at Dharamsala
32	Shri Sarwan Singh ..	B.A., LL.B.	About ½ year	300+60+15+15=390	

*Printed as received from Government

Serial No.	Name	Qualification	Standing in the Department	Emoluments	REMARKS
1	2	3	4	5	6
				B.P. D.A. A.D.A.	
	(B) Temporary Public Prosecutors and Government Prosecutors				
1	Shri Chanan Singh ...	B.A., LL.B.	About 2 years	400+70=470	With the right of private practice and no fees in Government cases
2	Shri Onkar Lal Behal ...	B.A., LL.B.	About 1 year	400+70=470	Ditto
	REVENUE DEPARTMENT				
1	Shri Mela Ram Sharma ..	B.Sc., LL.B.	18 years	Rs 700 per mensem as retainer for conducting revenue cases before the Financial Commissioner during the last 15 days of the month	1. Fees at Scheduled rates are paid for cases conducted during the first 15 days of the month before the Financial Commissioners 2. Fees at Scheduled rates are paid for such cases conducted in the High Court as are entrusted to him by the Advocate-General, Punjab, but revenue cases are conducted free by him as well in the High Court during the last 15 days of the month
	EXCISE AND TAXATION DEPARTMENT				
1	Shri D.S. Nehra ...	B.A. (Hons) LL.B.	24 years	Rs 700 as retainer for conducting Excise and Taxation cases before	Fees are admissible under the rules for conducting Excise and Taxation cases, entrusted

				the Financial Commissioner or in High Court during the first 15 days in each month	to him, before the Financial Commissioner or in the High Court during the later 15 days in each month. As regards cases other than Excise and Taxation cases, whether conducted during the first half or the second half of a month, he is entitled to fees according to the rules
2	Shri B.S. Nehra, Assistant District Attorney	B.A., LL.B.	About 5 years in this Department and Excise and Taxation Department	360+70+15=445	He is permanent Assistant District Attorney working on deputation in the Excise and Taxation Department

[Minister for Welfare and Justice]

यह जो डिस्ट्रिक्ट एटारनीज़ होते हैं वह ज़्यादा तर पब्लिक सरविस कमीशन के थरू लिए जाते हैं। इस लिए इस बारे में यह कहना कि किसी कम्युनिटी के साथ बेइनसाफी की गई है मुनासिब बात नहीं है।

Sardar Gurnam Singh : Again, in this case, there are thirty-two Public Prosecutors or District Attorneys or Assistant District Attorneys. Out of them, 22 are Hindus and 10 Sikhs, and 2, I believe are from Hariana Prant. I, however, put 12 as Sikhs and 20 as Hindus. Why is this discrimination ?

Is the Government prepare to remove this disparity in the future recruitments of such Advocates ?

Minister : Most of these Advocates had practised at the Bar or served in the Prosecuting Branch of the Police Department, for many years before joining as Public Prosecutor or District Attorney or Assistant District Attorney.

Sardar Gurnam Singh : My question has not been answered. I want to know whether the Government is perpared to remove this disparity while making future recruitment of such persons ?

मन्त्री : मैं ने जो नोट पढ़ा है उस में कोई खास बात नहीं थी इस में सिर्फ इस बात पर जोर दिया गया है कि पब्लिक प्रासीक्यूटिंग ब्रांच जो है उस में चाहे हिन्दू हों चाहे सिख हों, वे सब पब्लिक सरविस कमिशन की मारफत भरती हुए हैं। जब यह आसामियां पब्लिक सरविस कमीशन ने भरती होती हैं तो इस बारे में हम कैसे कुछ कह सकते हैं।

चौधरी इन्दर सिंह मलिक : क्या मिनिस्टर साहब बताएंगे कि जिस वक्त श्री दोआबिया एडवोकेट जनरल थे तो उस वक्त इस लिस्ट में तमाम सिख ही सिख नज़र आते थे लेकिन इस में हिन्दू ज़्यादा हो गए हैं, इस की क्या वजह है ?

मन्त्री : यह तबदीली ओवर नाईट कैसे हो सकती है ?

Communication Received by Superintendent of Police, Hoshiarpur from Master Hari Singh, M.L.C.

***8435. Comrade Shamsher Singh Josh :** Will the Minister for Home and Development be pleased to state —

(a) whether the Superintendent of Police, Hoshiarpur received a communication, dated 27th May, 1965 from Master Hari Singh. M.L.C. on the subject of complaint of one Gurdial Singh of village Ispur, P.S. Mahilpur. district, Hoshiarpur ;

(b) if the answer to part (a) above be in the affiirmative, the reasons why the said officer neither acknowledged the receipt of the said letter nor sent any intimation about the action taken thereon as per instructions issued by the Chief Secretary *vide* his circular letter No. 6116-Pol. (2P)-64/16546, dated 22nd August, 1964;

(c) action taken against said Officer or the Officer responsible for non-complianance with the Government instructions ?

Captain Rattan Singh (Minister of State) : (a) Yes.

(b) Necessary acknowledgement was issued by the Superintendent of Police, Hoshiarpur *vide* his office No. 634/P, dated 5th June, 1965. However, S.P., Hoshiarpur did not send any intimation about the action taken in this regard.

(c) The matter is being looked into. Suitable action will be taken against the officer/official found responsible for the commission.

ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚਿਠੀ ਦੀ ਐਕਨਾਲਜਮੈਂਟ ਭੇਜੀ ਗਈ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਉਸ ਤੇ ਜੋ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹ ਕਮਿਊਨੀਕੇਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੋ ਕਾਰਵਾਈ ਉਸ ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਸ ਮੁਤਾਬਕ ਐਕਸ਼ਨ ਕਦ ਤਕ ਲੈ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ?

ਮੰਤਰੀ : ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਉਸ ਮੁਤਾਬਕ ਜੋ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਇੰਟੀਮੇਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

Mr. Speaker : There are a number of cases in which communications of honourable Members have not been acknowledged by some officers. I think, it is a serious matter. In future, if any such matter is brought to my notice, I shall refer the matter to the Privileges Committee.

(*Thumping of Tables from the Opposition*)

Complaint against S.H.O. Rajond district Karnal

***3460. Chaudhri Ran Singh** : Will the Minister for Home and Development be pleased to state —

(a) whether it is a fact that on the 12th February, 1965. one Harijan village Rohera, P.S. Rajond, tehsil Kaithal, district Karnal had submitted a complaint to him against the then S.H.O., Rajond and some other Police Constables ; if so, a copy of the said complaint be laid on the Table of the House ;

(b) whether any enquiry into the said complaint was ordered; if so, the name of the officer who was originally ordered to enquire into the mater and the officer who actually conducted the enquiry;

(c) whether the enquiry has since been completed, if so. with what results; if not, the reasons therefor ?

Captain Rattan Singh (Minister of State) : (a) Yes. Complaint from Shri Bhundu, son of Mangal, Harijan of village Rohera against S.I. Gurdev Singh, S.H.O., Rajond and Constable Ram Nath of P.S. Rajond was received. A copy of the said complaint is laid on the Table of the House.

(b) Yes. Shri S. N. Mathur, D. I. G., Ambala Range was originally ordered to make entry and the enquiry was actually made by Sardar Brijinder Singh, I.P.S., S.P., Karnal.

(c) Yes. As a result thereof, departmental enquiry against S.I. Gurdev Singh, and Constable Ram Nath is pending with Shri Prem Kumar, D.S.P., Panipat.

To

The Home Minister, Punjab.,
Chandigarh.

SIR,

I beg to state that I am resident of village Rohera, P.S. Rajond, tehsil Kaithal, district Karnal. I was a 'Siri' with Shri Munshi , son of Matu Jat of the same village. As soon as the Kharif crop was ready for harvesting and the Rabbi crop had been sown, Shri Munshi Jat began to threat me badly. Once he beat me bitterly and threatened to kill. That is why I had to leave the village Rohera and taken shelter in village Pundri. I then lodged a complaint in the court of J. Magistrate, Kaithal, against Shri Munshi, son of Shri Matu Jat but he is not appearing before the court despite several services through the court.

[Minister of State for Animal Husbandry and Agriculture]

2. On the 5th February, 1965, I went to Kaithal to attend the Court of J. Magistrate. In the evening at about 4.00 p.m. Sarvshri Rattia, Phool, Lakhi and Ram Nath (a Police Constable in civilian dress) asked me to go to Rajond stating that they would get the matter settled amicably before the S.H.O., Rajond. On reaching at Rajond, Shri Ram Nath asked me to go with him in the Police Station. Others were asked to wait at the Bus stand. I was then locked up in the police lock-up without any report against me. When I asked the S.H.O., Rajond. Shri Gurdev Singh, as to why he was being detained in the Police lock-up he began to beat me with kicks and shoes. There after, both Ram Nath constable and Gurdev Singh, S.H.O., beat me severely in the night of 5 th February, and at about 8.00 a. m. on the 6th February, 1965. In the evening of 6th February, 1965, my relatives Sarvshri Rattia, Phool, Sissa and others came to the P.S. As soon as they reached there, S.H.O., Rajond asked as to who were the relative of mine., Sarvshri Rattia and Phool were then given slaps by the S.H.O. Shri Ram Nath. Police Constable with the help of another policeman, dragged me out of the Police lock-up. I was made naked and Shri Gurdev Singh and Ram Nath both kicked me with shoes, and some sort of flat instrument. I was kicked by both these officers on my private parts resulting in my detention of urine as is clear from my Medical Report. Due to serious injuries sustained on my private parts I then became unconscious. In the state of unconsciousness my thumb-impression was impressed on a certain document imposing certain financial liability in favour of Shri Munshi son of Shri Matu Jat against whom I have lodged a complaint in the court of Judicial Magistrate, Kaithal. I was ordered to be removed from the P.S. at about 11.00 p.m. My relatives then took me on a charpai at midnight. The S.H.O., Rajond did not allow my relatives to get my medical examination done at Rajond. On the 8th February, 1965, my brother-in-law Shri Mani Ram sent a messenger to Rohera and couraged to get me removed to Rajond on Charpai. On receiving an intimation, whole of the police personnel in civilian dresses harassed my relatives and did not allow him to purchase bus tickets for Kaithal. He then purchased three tickets form Assand and tried to take me to Kaithal. The driver and the conductor of the bus were also threatenned stating that if these passengers were taken they will challan their bus. The bus was then backed to P.S. and after detaining the Lorry. for about an hour, we were allowed to go. But in that very lorry some of Police personnel travelled and came to Kaithal. The Police staff then hired a tempo and tried to lift me bodily but with the help of my relatives they could not succeed in their mission.

3. My relative Shri Mani Ram with the written permission of the Judicial Magistrate, Kaithal, got my medical examination done by the Doctor-in-Charge, Civil Dispensary, Pundri. A copy of my report is attached herewith for your kind perusal. It will kindly be seen from the Medical Report that I have been kicked on my private parts resulting in detention of urine. More so there are bluish contrusion on my back.

4. I will submit, Sir, that when there is no F.I.R against me and I have not committed any legal fault, why the S.H.O. Shri Gurdev Singh and Shri Ram Nath constable have played this trick. They have taken bribe of Rs 300 from Shri Munshi Jat for this false play. He has illegally put me behind the bars and therefore, it is clear case of unlawful detention and warranted serious action against Shri Gurdev Singh, S.H.O. and Ram Nath Constable.

5. When there is no legal action against myself, it is not understood as to why I have been beaten seriously by these officials. Why they have got my thumb-impression on a certain document in in favour of Shri Munshi Jat imposing certain financial liability upon me, especially when I was in an unconscious state of affairs. This clearly shows that Shri Gurdev Singh, S. H. O. Rajond and Ram Nath constable have played this trick only for the sake of Rs 300 which they have taken from Shri Munshi Jat. Not only this Shri Gurdev Singh S.H.O. tried to create a battle field between Jats and Chamars of village Rohera only to justify that the injuries to me have been sustained in a general battle field. Luckily, this information was leaked out amongst the villagers and they did not agree to it despite pursuance of these officials. This plan of S..H.O. failed because my brother-in-law (Shri Mani Ram) succeeded in taking me to Kaithal from Rohera and Rajond. Shri Gurdev Singh is now threatening my relatives in village Rohera and I am afraid that some sort of false case will be created only to harass the poor Harijans. I would, therefore, request your good self that suitable disciplinary action may be taken against Shri Gurdev Singh S.H.O. Rajond, and Shri Ram Nath constable, P.S. Rajond.

6. In order to make a proper enquiry into the matter, I would also request that both these officials may be transferred or suspended so that the witnesses can give their evidence without any fear from these officials.

Thanking you in anticipation.

Yours faithfully,
L.T.I. of
Bhundu, son of Mangal)
r/o

Village Rohera, P.S. Rohera, Tehsil, Kaithal,
District Karnal at present residing in Pundri,
Tehsil Kaithal, District Karnal.

I would like D.I.G. to enquire into this case and report facts.

Sd./— DARBARA SINGH,
Home & Development Minister,
Punjab.

U.O. 2128-HDM-65, dated 22nd February, 1965.

कामरेड राम प्यारा : क्या मिनिस्टर साहब बतलाएंगे कि जो एलीगेशन्ज़ उस में लगाई गई थी वह सबस्टेनशीएट हुई हैं कि नहीं हुई ?

मन्त्री : हुई हैं ।

कामरेड राम प्यारा : क्या मिनिस्टर साहब बताएंगे कि सरदार गुरदेव सिंह सब इनसपेक्टर, एस. एच. ओ. के खिलाफ जो इनकुआरी श्री प्रेम कुमार के पास पेण्डिंग है क्या यह उस के खिलाफ ऐक्शन लेने के लिए है ?

मंत्री : बात यह है कि पहले यह कम्पलेंट एक ज्युडीशल मजिस्ट्रेट के पास थी तो उस के पास जो कम्पलेनेंट था वह हाज़र नहीं हुआ था इस लिए वह जो कम्पलेंट थी वह डिसमिस कर दी गई थी । इस टैक्नीकल हिच की वजह से यह फाइल हो गई थी । लेकिन गवर्नमेंट क्योंकि मानती है कि यह एक बुरा काम हुआ है इस लिए डी. एस. पी., पानीपत को इस मामले की इनकुआरी करने के लिए लगाया गया है ।

चौधरी रण सिंह : क्या मिनिस्टर साहब बताएंगे कि सवाल के पार्ट बी के जवाब में बताया गया है कि पहले श्री एस. एन. माथुर डी. आई. जी., अम्बाला रेंज को इस काम के लिए लगाया गया था लेकिन उस ने यह इनकुआरी नहीं की और एकच्यूल्ली यह इनकआरी सरदार ब्रजिंदर सिंह, एस. पी., करनाल ने की है और अभी इस बारे में डी एस. पी., पानीपत इन्कआरी कर रहा है तो मैं पूछता हूं कि जब कि इस मामले की इनकुआरी करने के लिए श्री माथुर, डी. आई. जी. को आर्डर हुए थे, तो इस की क्या वजह है कि उस की इनकुआरी एस. पी., करनाल ने क्यों की और डी. आई. जी. ने खुद क्यों नहीं की और इस की क्या वजह है कि इस बारे में जब फरवरी में आर्डर किये गए थे और आज तक इस की इनकुआरी कम्पलीट नहीं हुई ?

ਮੰਤਰੀ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਿਰ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟਲ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਇਨਸਟੀਚੂਟ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਡੀ. ਐਸ. ਪੀ. ਨੂੰ ਡਿਪਯੂਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

WRITTEN ANSWERS TO STARRED QUESTIONS LAID ON THE TABLE OF THE HOUSE UNDER RULE 45

Complaint regarding death of Shri Pritam Singh in Police Station Kalanaur, district Rohtak

***8604. Shri Mangal Sein :** Will the Minister for Home and Development be pleased to state —

(a) whether he received any written or oral complaint from any Legislator or deputation against any official of Police Station, Kalanaur, district Rohtak, regarding the beating to death of person named Pritam Singh in the said police station in August, 1956;

(b) whether the matter referred to in part (a) above was got enquired into by Government; if so, the name of the authority that conducted the enquiry, and a copy of the enquiry report be laid on the Table of the House ?

Sardar Darbara Singh : (a) Yes. An application was handed over to Chief Minister, Punjab on 30/31st August, 1965 by some residents of Kalanaur and also a telegram was sent to Chief Minister, Punjab on 27th August, 1965 by Shri Mangal Sain, MLA alleging unnecessary harassment and illegal detention of Shri Pritam Singh of Malout Tehsil and later torturing him to death by the local police officials.

(b) Yes. The matter was looked into by Shri B.S. Manchanda, Commissioner, Ambala & Patiala Division as well as Shri S.N. Mathur, I.P.S., D.I.G. of Police, Ambala Range. Inquest proceedings were held by Shri Hargo Lal, P.C.S., S.D.M., Rohtak. As a result of these enquiries, a case u/s 302, I.P.C, P.S. Kalanaur was registered on 30th August, 1965 and its investigation entrusted to Shri Umrao Singh, D.S.P., Sonepat. The investigation is in progress. Since more than one enquiry was held, it may be indicated as to which copy of enquiry is required to be laid on the Table of the House.

Complaint against S.P., Rohtak

***8605. Shri Mangal Sein :** Will the Minister for Home and Development be pleased to state —

(a) whether the Government received any complaint against Shri Bahal Singh. S.P. Rohtak regarding the Lathicharge ordered by him in Police Station Kalanaur, district Rohtak on the 25th 26th or 27th August, 1965 ;

(b) whether the Government also received a telegram or a letter from any legislator complaining against the aforesaid incident; if so, the name of the said legislator and whether any enquiry has been conducted by the Government in the matter and with what result ?

Sardar Darbara Singh : (a) **Yes.**

(b) Yes, a telegram was received from Shri Mangal Sein, M.L.A. Enquiries were conducted by the Commissioner, Ambala Division & D.I.G., Ambala Range and as a result a case of murder was registered against some Police Officers. The case is under investigation.

Case against a Thanedar of Police Station Sampla, District Rohtak

***8606. Shri Mangal Sein :** Will the Minister for Home & Development be pleased to state —

(a) whether any raid was conducted during the year 1965 against any 'Thanedar' for taking bribe in Police Station Sampla, District Rohtak;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, whether the incident of jumping over the wall of the Police Station by the said 'Thanedar' to escape the raiding party has come to the notice of the Government; if so, the action taken by the Government thereon ?

Sardar Darbara Singh : (a) Yes.

(b) No.

Complaint against B.D.P.O. Malout, District Ferozepur

***8454. Sardar Gurcharan Singh :** Will the Minister for Home and Development be pleased to state whether the Government received any complaint that the Block Development and Panchayat Officer, Malout, District Ferozepur, collected amounts in the name of Small Savings but did not deposit the amounts with the Government nor did he issue any receipts; if so, the action, if any, taken against him ?

Sardar Darbara Singh : *First Part*—Yes.

Second Part—The complaints are being enquired into through Deputy Commissioner, Ferozepur.

Closing of Thoroughfare in Village Jalalabad, Tehsil Zira, district Ferozepur

***8500. Sardar Kultar Singh :** Will the Minister for Home and Development with reference to the supplementaries to Short Notice Question No. 8214, answered on Monday the 19th April, 1965, be pleased to place a copy of the orders issued for opening the thoroughfare in village Jalalabad, tehsil Zira, district Ferozepur on the Table of the House together with the details of the action, if any, taken by the Government thereon so far ?

Sardar Darbara Singh : A copy of the instructions issued to the District Development and Panchayat Officer, Ferozepur in this behalf is laid on the Table of the House.

These instructions were cancelled as question of title to ownership over the disputed piece of land was raised by the party affected. The Panchayat of village Jalalabad has now put in application U/S 7of the Punjab Village Common Land (Regulation) Act, 1961 to eject the encroacher, which is pending in the court of Exceutive Magistrate Ist Class, Moga.

FROM

The Director of Panchayats, Punjab, Chandigarh.

To

The District Development and Panchayat Officer, Ferozepur.

Memorandum No. G5-65/11914,

Chandigarh, dated the 3rd April, 1965.

Subject.— **Short Notice— Closing of Thoroughfare in village Jalalabad tehsil Zira, district Ferozepur.**

From the report of the Sub-Divisional Officer (C) Zira it appears that there existed a thoroughfare near the Church and the same has been closed by Shrimati Nur-ul-Nisa.

The compromise between the parties arrived at in connection with a case under section 107/151 Cr. P. C. has nothing to do with the giving of possession of a thoroughfare. You are, therefore, requested to please take immediate steps to get the thoroughfare in question vacated at the earliest.

Sd./— NET RAM,
JOINT DIRECTOR,
for Director of Panchayats, Punjab.

No.G5/65/11915-16 Dated 3rd April, 1965.

A copy is forwarded to the —

1. Deputy Commissioner, Ferozepur.
2. Sub-Divisional Officer(C), Zira with the request that it may be ensured that the unauthorised possession is vacated by the Panchayat.

Sd./— NET RAM,
JOINT DIRECTOR,
for Director of Panchayats, Punjab.

Thoroughfare leading from Village Jalalabad to Bhinder Kalan in District Ferozepur

***3469. Sardar Kultar Singh :** Will the Minister for Home and Development be pleased to state whether it is a fact that the thoroughfare leading from village Jalalabad, tehsil Zira, to village Bhinder Kalan in district Ferozepur has been narrowed by placing barbed wire on both sides of it; if so, the action being taken by Government against the person who has so narrowed the said thoroughfare ?

Sardar Darbara Singh *Part I*—Yes.

Part II—The Panchayat of village Jalalabad has put in application U/S 7 of the Punjab Village Common Land (Regulation) Act, 1961 to eject the encroacher, which is pending trial in the court of Executive Magistrate, Ist Class, Moga.

Reward for Persons showing Maximum Yield of Wheat in the State

***8453. Sardar Gurcharan Singh :** Will the Minister for Home and Development be pleased to state —

(a) whether the Government has decided to give a tractor as a reward to the person who produces the maximum wheat per acre in the State; if so, the total number of Agriculturists who took part in the competition held for the purpose in 1965 and the name of the person who showed the highest yield;

(b) the names of the Judges appointed by the Government, districtwise and at the State level in the presence of whom the crop is required to be harvested in order to show the yield ?

Sardar Darbara Singh : (a) (i) Yes.

(ii) Ten Agriculturists.

(iii) The result has not yet been finalized.

(b) The State competition Committee comprised of the following members :—

1. Deputy Director of Agriculture concerned.
2. District Development & Panchayat Officer concerned.
3. District Agricultural Officer concerned.

4. Block Development & Panchayat Officer concerned.
5. One Representative of the Farmers's Forum.
6. Sarpanch of the Village concerned.

(Three members form the quorum of the Committee).

UNSTARRED QUESTIONS AND ANSWERS

Privately Managed Schools taken over by Government in Amritsar District

2929. Comrade Makhan Singh Tarsikka : Will the Minister for Education with reference to the reply to Unstarred Question No. 2357 included in the list of questions for 12th March, 1965 be pleased to state —

(a) the details of the steps so far taken for the permanent absorption of the teachers of the Naween Janta High School, Harse Chhina and Janta High School, Bhakna both in district Amritsar, mentioned in part (a) of the said reply;

(b) the details of the seniority of the teachers mentioned in part (a) above as fixed by the Department ?

Shri Prabodh Chandra : (a) The applications of the concerned officials have been collected and forwarded to the Secretary, Subordinate Services Selection Board, Punjab for approval ;

(b) The seniority of these teachers will be fixed after their order of merit has been determined by the Board.

Metalling of G.T. Road from Tangera to Tarsikka

2930. Comrade Makhan Singh Tarsikka : Will the Minister for Public Worker be pleased to state whether he received a letter written by a Legislator detenue of Amritsar District from Nabha Jail regarding metalling of Tangera (G.T. Road) to Tarsikka; if so the details of the action so far taken thereon and a copy of the letter be laid on the Table ?

Chaudhri Ranbir Singh : Yes. A copy of the letter, dated 11th June, 1965 from Shri Makhan Singh Tarsikka (detenue in Nabha Jail), M.L.A. is enclosed. In this letter Shri Tarsikka has referred to his Unstarred Question No. 2474 of last Vidhan Sabha Session in reply to which it was *inter alia* stated that the construction of 5.50 miles road, costing about Rs 5.5 lacs, from Tangera (on G.T. Road) to Tarsikka will be considered for adjustment in the IVth Plan if the financial position permitted. He has now desired in the said letter that this work be included in the year 1966-67. The year 1966-67 is the first year of the IVth Five Year Plan. The annual plan for this year will be finalised after financial ceiling of the IVth Plan is determined and at that time various pending schemes will be considered in the light of availability of funds and relative merit of each scheme.

(COPY)

Nabha Jail,
11th June, 1965.

To

Chaudhri Ranbir Singh ji P.W.D. Minister, Chandigarh.

For metalling Tangera to Tarsikka Road.

Respected Chaudhri Sahib,

I am sending herewith "Hearty Congratulations with assurances of full co-operation." This was delayed being in prison here.

[Minister for Public Works]

I beg to submit the following request for your immediate and favourable consideration, being a legislator of the Constituency.

Reference my Unstarred Question No. 2474, dated 24th March, 1965, kindly oblige to arrange to include the metalling of Tangera-Tarsikka Road in the year 1966-67. This road is very important to connect Tarsikka Block Headquarter with the Tangra Railway station. I am requesting you on behalf of my Constituency people to include this road in plan to be constructed in the year 1966-67.

I hope you must oblige me to do the needfully.

Hoping reply.

Yours faithfully,
Sd./— MAKHAN SINGH TARSIKKA,
M.L.A.
Detenue.

Dated 11th June, 1965.

Special Permits from State Quota for Scooters and Cars.

2931. Comrade Makhan Singh Tarsikka : Will the Minister for Transport and Elections be pleased to state —

(a) the names of the Legislators and Members of Parliament who applied to the Chief Minister or to the Provincial Transport Controller for a special permit from the State quota for the allotment of a scooter, Fiat Car or an Ambassador Car during the period from 1st July, 1964 to date, datewise ;

(b) the names of those who were given permits mentioned in part (a) above with the dates of the issue of the permits ?

Sardar Gurdial Singh Dhillon : (a) & (b). Four lists containing the requisite information are laid on the Table of the House.

LIST I

Names of the Legislators who applied for the allotment of scooters out of the State Priority Quota during the period Ist July, 1964, to 30th September, 1965.

Member of Parliament .. Nil

Serial No.	Name of Legislator	Date of receipt of application
1	2	3
1.	Comrade Makhan Singh Tarsikka, M.L.A.	30th July, 1964.
2.	Shri Bhagat Guran Dass, M.L.A.	1st March, 1965
3.	Shri Shamsher Singh Josh, M.L.A.	9th March, 1965
4.	Shri Hari Singh, M.L.A.	9th March, 1965
5.	Shri Gulab Singh, M.L.A.	9th March, 1965
6.	Shri Harchand Singh, M.L.A.	9th March, 1965.

Serial No.	Name of Legislator		Date of receipt of application
1	2		3
7.	Shri Gurmail Singh, M.L.A.	..	10th March, 1965
8.	Shri Balramji Dass Tandon, M.L.A.	..	29th April, 1965
9.	Shri Sat Paul Mittal, M.L.C.	..	3rd May, 1965
10.	Shri Tara Singh, Lyallpuri, M.L.A.	..	4th May, 1965
11.	Shri Chanchal Singh, M.L.A.	..	18th May, 1965
12.	Shri Sita Ram Bagla, M.L.A.	..	18th May, 1965
13.	Shri Mangal Sein, M.L.A.	..	31st January, 1965
14.	Shrimati Chandravati Deputy Minister, Punjab	..	3rd June, 1965
15.	Shri Gurcharan Singh, M.L.A.	..	9th June, 1965
16.	Shri Ram Parkash, M.L.A.	..	2nd June, 1965
17.	Shri Yashwant Rai, M.L.C.	..	23rd June,1965
18.	Shri Tek Ram, M.L.A.	..	2nd August, 1965

LIST II

(a) (ii) **Names of the Legislators who applied for the allotment of cars out of the State Priority quota during the peiod from 1st July, 1964 to 30th September, 1965.**

Members of Parliaments .. Nil

Serial No.	Name of Legislator		Date of receipt of application
1	2		3
1.	Shrimati Lekhwati Jain, Deputy Chairman, Punjab Legislative Council, Chandigarh		6th August,1964.
2.	Shri Prem Chand Markanda, M.L.C.	..	25th August, 1964.
3.	Shri Sunder Singh, Deputy Minister Welfare, Punjab		23rd September, 1964.
4.	Shri Gurcharan Singh, M.L.A.	..	26th September, 1964.
5.	Shri Des Raj, M.L.C.	..	1st October, 1964.
6.	Shrimati Lajja Verma, M.L.C.	..	13th October, 1964.
7.	Shri Dilbagh Singh, M.L.A.	..	6th November, 1964.

[Minister for Transport and Election]

Serial No.	Name of Legislator		Date of receipt of application
1	2		3
8.	Shri Ram Saran Chand Mittal., M.L.A.	..	6th November, 1964
9.	Shri Gurdarshan Singh, M.L.A.	..	21st November,1964
10.	Shri Puran Singh, Azad, M.L.C.	..	1st December, 1964
11.	Shri Balwant Singh, M.L.A.	..	3rd February, 1965
12.	Shri Rulia Ram, M.L.A.	..	2nd March, 1965
13.	Shri Kundan Lal Ahuja, M.L.C.	..	9th March, 1965
14.	Shrimati Illa Rani Ahooja, M.L.C.	..	19th March, 1965
15.	Shri Kartar Singh Qaumi, M.L.C.	..	26th March, 1965
16.	Shri Gurbanta Singh, M.L.A.		3rd May, 1965
17.	Shri Premsukh Das, M.L.C.	...	5th May, 1965
18.	Shri Gian Singh Rarewala, M.L.A.	..	15th May, 1965
19.	Shri Darshan Singh, M.L.A.	..	18th May, 1965
20.	Shri Narinder Singh, M.L.C.	..	5th June, 1965
21.	Shri Yashwant Rai, M.L.C.	..	23rd June, 1965
22.	Shri Devi Lal, M.L.A.	..	26th June, 1965
23.	Shri Harbans Lal Speaker Punjab Vidhan Sabha, Chandigarh		6th November, 1963
24.	Giani Kartar Singh, M.L.A.	..	..
25.	Shri Gopi Chand Bhargava, Chairman, Khadi Gramudyog Sangh, Cnandigarh		28th September, 1964
26.	Dr. Baldev Parkash, M.L.A.	..	3rd March, 1965
27.	Chaudhri Sri Chand, M.L.C.		..
28.	Shri Brish Bhan, M.L.A.	..	..
29.	Shri Jagan Nath, M.L.A.	..	26th July, 1965
30.	Shri Tek Ram, M.L.A.	..	6th August, 1965
31.	Shri Bhagat Guran Dass, M.L.A.	..	6th July, 1965
32.	Shri Hardwari Lal, M.L.A.	..	16th August, 1965
33.	Shri Kartar Singh, M.L.C.	..	26th April, 1965
34.	Shri Chandi Ram Verma, M.L.A.	..	6th March, 1965

LIST III

(b) (i) Date of issue of allotment order.

Serial No.	Name of Legislator	Date of issue of allotment order
1	2	3
1.	Shri Shamsher Singh Josh, M.L.A.	.. 9th June, 1965
2.	Shri Gulab Singh, M.L.A.	.. 25th March, 1965
3.	Shri Harchad Singh, M.L.A.	.. 9th June, 1965
4.	Shri Mangal Sein M.L.A.	.. 25th March, 1965

LIST IV

(b) (ii)

Serial No.	Name of Legislator	Date of issue of allotment order
1	2	3
1.	Shri Des Raj, M.L.C.	.. 8th February, 1965
2.	Shri Kundan Lal Ahuja, M.L.C.	.. 28th April, 1965
3.	Shri Devi Lal, M.L.A.	.. 28th July, 1965
4.	Shri Harbans Lal, Speaker, Punjab Vidhan Sabha, Chandigarh	9th November, 1964
5.	Giani Kartar Singh, M.L.A.	.. 6th November, 1964
6.	Shri Gopi Chand Bhargava, Chairman, Khadi Gramudyog Sangh, Chandigarh	.. 8th February, 1965
7.	Dr. Baldev Parkash, M.L.A.	.. 29th March 1965
8.	Ch. Sri Chand, M.L.C.	.. 18th August, 1965
9.	Shri Brish Bhan, M.L.A.	.. 30th September, 1965

CALL ATTENTION NOTICES

10-00 a.m.

Mr. Speaker : Question-hour is over. Now we will take up the Call Attention Notices. Call Attention Notices (No. 17 and 18) are by Chaudhri Inder Singh Malik.

Chaudhri Inder Singh Malik : Sir, I beg to draw the attention of the Minister concerned towards the fact that good quality of seeds of wheat, gram and barley..........................

चौधरी रण सिंह : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर। यह जो सवाल नं० 8435 चल रहा था और जिस पर कि सप्लीमैंट्रीज़ हो रहे थे क्या इस पर अगले रोज़ सप्लीमैंट्रीज़ करने की इजाज़त होगी ?

श्री अध्यक्ष : नो प्लीज़। आप को वक्त पर इस की रिक्वेस्ट करनी चाहिए थी।

(No please. This request should come earlier at the proper time). The next Call Attention Motion Motion No. 17 stands in the name of Chaudhri Inder Singh Malik.

Chaudhri Inder Singh Malik : Sir, I beg to draw the attention of the Minister concerned towards the fact that good quality of seeds of wheat, gram and barley is not available in Jind Sub-Division whereas the sowing season of Rabi crop has fast approached. The Zamindars of the area are feeling great difficulty in not having the good quality of seed. It is, therefore, requested that immediate necessary arrangements be made for the supply of the same so that the Zamindars may not face any difficulty.

Mr. Speaker : This is admitted. Government to please make a statement. The next Call Attention Notice No. 18 also stands in the name of Chaudhri Inder Singh Malik.

Chaudhri Inder Singh Malik : Sir, I beg to draw the attention of the Minister concerned to the fact that there is great scarcity of water in the Jumna Canals, i.e., Hansi Branch, Butana Branch and Sunder Branch and that of Delhi Branch. The people of Haryana are facing great difficulty at the time of the maturity of the wheat crop and that of the sowing season of the rabi crop. For the last about a month no water is available in the Canals. The kharif crops are withering and sowing of the rabi crops is being delayed. The Zamindars will face a great famine of the supply of the water in Jumna Canals if it is not restored with immediate effect. It is, therefore, prayed that the full supply of the water for irrigation purposes be kindly restored forthwith to save the zamindars from starvation. The supply of water to Pakistan enemy country be stopped further to restore the supply in our canals.

Mr. Speaker : This is admitted. Government to please make a statement. The next Call Attention Notice No. 20 stands in the name of Comrade Shamsher Singh Josh.

Comrade Shamsher Singh Josh : Sir, I beg to draw the attention of the Government to the tense situation created due to the failure of the Transport Department to fully implement clause 17 of the Motor Transport Workers Act, 1961—"subject to the other provisions contained in this Act, the hours of work of a Motor Transport Workers shall not be split into more than two spells on any day", as was promised by the Deputy Transport Controller, Punjab on 22nd April, 1965 in accordance with the assurances given by the Chief Minister, Punjab in response to Call Attention Motion 57 moved by Sarvshri Mohan Lal Datt and O. P. Agnihotri, M. L. As. during the Budget Session. The continuous evassive tactics of Deputy Transport Controller in not *granting overtime Allowances to Workers is leading to extremely explosive situation.* Money running in thousands of these heros of War—the Drivers and

Conductors have been refused in the form of legitimated overtime Allowance. The Deputy Transport Controller having miserably failed in his anti-workers move to get certain clauses of the Act amended, he is refusing to implement clause 17 of the Motor Transport Act, 1961 faithfully. Instead of two spells every General Manager of the Punjab Roadways have been allowed to evolve their own mode of implementation.

The continued anti-worker policy which has not been checked by the Labour Commissioner, Punjab in spite of repeated reminders for intervention by the Punjab Government National Motor Transport Workers Union, calls for immediate action on the part of the Punjab Government to avoid further deterioration of threatened peace in the public Sector Industry at this critical hour.

Mr. Speaker : This is admitted. Government to please make a statement. The next Call Attention Notice No. 21 is in the name of Shri Om Parkash Agnihotri.

Shri Om Parkash Agnihotri : Sir, I beg to draw the attention of the Minister concerned to the mounting resentment amongst the Punjab Roadways Workers as a result of the recent decision of the Transport Department, that too after a long struggle of Workers, to grant Chappals, Rain Coat and Washing allowance only from October, 1965. The Punjab Motor Transport Workers Rules, 1963 framed under the Transport Workers Act, 1961, called for allowing all benefits under the said Act from June, 1963. This has resulted in debarring these benefits to Workers of the previous two years. The Workers have been demanding these benefits with effect from June, 1963.

The Transport Department bosses once again have acted contrary to the interests of the Workers and has not allowed Chappals and Washing Allowance to over thousand Workshop Workers of the Punjab Roadways. The Workshop staff is feeling extremely resented which may greatly hamper the smooth running of this industry.

The continued anti-workers policy of the Transport Department need an immediate check and, therefore, calls for positive and immediate steps to provide justice to these war heros—Drivers, Conductors and other Transport Workers, who have in the defence of the Mother land.

Mr. Speaker : This is admitted. Government to please make a statement. The next Call Attention Notice No. 22 stands in the name of Sardar Gurnam Singh.

Sardar Gurnam Singh : Sir, I beg to draw the attention of the State Government to the fact that the Rice-Millers in Amritsar, taking advantage of the situation on the border, are buying paddy at Rs. five less than fixed price per quintal. It is a naked exploitation of the paddy-growers by the Traders and the matter requires immediate intervention of the State Government to safeguard the interests of the growers.

Mr. Speaker : This is admitted. Government to please make a statement. The next Call Attention Notice No. 23 is in the name of Sardar Kultar Singh.

Sardar Kulbir Singh : Sir, I beg to draw the attention of the Government towards the failure of the Canal Department in providing canal water and not able to check the big zamindars making cuts on the canals and irrigating their own fields. The Government has, therefore, failed to control the situation created leading to the drying up of crops.

There has been a great shortage of water in the Rajbahas of Sirhind Canal in Abohar Division and whenever some water was provided the big zamindars made cuts and erected bunds in the Rajbahas within their areas and due to their collusion with the department no action was taken against them.

On 6th October, 1965 a deputation comprising of Chaudhri Satya Dev, M. L. A., B. D. O., Chairman, Block Samiti, Khuyian Sarwar and the members of the Zila Parishad met the XEN, Abohar. The XEN simply promised to make an inquiry but no action has been taken so far.

The Government should take legal action against these persons who have made cuts and erected bunds and also take strong action against those officers with whose collusion the said cuts were made.

Mr. Speaker : This is admitted. Government to please make a statement. The next Call Attention Notice No. 24 is in the name of Shri Om Parkash Agnihotri.

Shri Om Parkash Agnihotri : Sir, I beg to draw the attention of the Minister concerned towards the fact that the Management of M/s Bhupindra Cement Works, Associated Cement Co., Surajpur is not allowed to use Lime Stone from the Morni Hills for producing Cement. Consequently, the management is compelled to shift to revolving kilns out of four kilns to somewhere out of Punjab State. Thus reducing 2½ lacs tons of cement produced in the State, which is against the interest of the State and the workmen of that factory.

The Bhupindra Cement Workers Union, Surajpur made representations to the Chief Minister, Punjab and the Labour Minister, Punjab requesting them to allocate sufficient quantity (area) of lime stone to the Factory to save the workmen and the Industry which is very vital for Defence purposes. It is requested that the Industries Department should take appropriate steps to help the Company for Lime Stone and thus save the workmen from starvation.

Mr. Speaker : This is admitted. Government to please make a statement. Call Attention Notice No. 25 stands in the name of Comrade Babu Singh Master.

Comrade Babu Singh Master : I draw the attention of the Government to extremely tense situation created amongst the Punjab Roadways Workers due to the failure of the Transport Department to finalise the service Rules of the Roadways Workers. Though this vital industry is 18 years old. The Transport Department after a long struggle of workers agreed to submit the draft service Rules or standing orders within two months at the tripartite meeting held on 22nd April, 1965, with Chaudhri Sunder Singh, State Labour Minister in the Chair.

The continued anti-worker policy of the Transport Department has found exhibition in avoiding earlier certification of the service Rules. The Labour Department has failed to get the draft submitted within the stipulated period. In the absence of these Rules, hundreds of the workers have been placed at the mercy of the management and their service is at stake.

The Transport bosses who are not in a mood to deviate from the path of their anti-workers policies calls for immediate steps to finalise the service Rules so as to provide protection to the Punjab Roadways Workers and hence the need of immediate intervention of the Government.

Mr. Speaker : This is admitted.
Next Call Attention Notice is in the name of Shri Fateh Chand Vij.

(Serial No. 26)

Shri Fateh Chand Vij (Panipat) : I draw the attention of the Government towards wrong steps taken by the officials of the Civil Supply Department deputed at the barrier of Punjab-Delhi Road. They are checking the persons carrying "Rice Phullian or Rice Khillar" to Delhi, which has never been done so far. No new notification or order to this effect has been issued afresh. As such, the attention of the Government is drawn for taking appropriate action against the defaulting officials, who are indulging in unbecoming acts, if they allow some particular persons to carry these things to Delhi.

Mr. Speaker : This is admitted. We now pass on to the next item.

Chaudhri Inder Singh Malik : I have also given notice of a Call Attention Motion. What about that ?

Mr. Speaker : A short notice question has been admitted on the same subject and has been sent to Hon. Minister to intimate the date for which it may be put on the Agenda for answer.

Babu Ajit Kumar : I have also given notice of a Call Attention Motion.

Mr. Speaker : There is none from you today. However, you may please see me in my Chamber.

ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼: ਮੈਂ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਨੋਟਿਸ ਤੁਸੀਂ ਐਡਮਿਟ ਪਿਛਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈਆਂ ਦੀਆਂ ਸਟੇਟਮੈਂਟਾਂ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਅਜੇ ਤਕ ਨਹੀਂ ਆਈਆਂ ਅਤੇ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਤਕ ਨਹੀਂ ਸਨ ਉਹ ਸਟੇਟਮੈਂਟਾਂ ਹੋ ਸਕੀਆਂ। ਹੁਣ ਵੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸੈਸ਼ਨ 22 ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਜਿਨੇ ਵੀ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਨੋਟਿਸ ਆਪ ਨੇ ਐਡਮਿਟ ਕੀਤੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕਰ ਦਿਉ ਕਿ ਉਹ 18 ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਜਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਹੁਣ ਤਕ ਮੋਸ਼ਨਾਂ ਆਈਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਸਟੇਟਮੈਂਟਾਂ ਦੇ ਦੇਣ।

Mr. Speaker : I do hope that the Government will make necessary statements at the earliest.

Papers laid on the Table of the House

Finance Minister (Sardar Kapoor Singh) : I beg to lay on that Table—

(i) the Punjab Panchayat Samitis Taxation and Fees Rules, 1963 ;

(ii) the Punjab Panchayat Samitis and Zila Parishads (General) Financial Budget, Accounts and Audit Rules, 1964 ;

(iii) the Punjab Panchayat Samitis and Zila Parishads, Non-official Members (Payment of Allowances) Rules, 1965 ;

as required under section 115(4) of the Punjab Panchayat Samitis and Zila Parishads Act 1961.

BILL (INTRODUCED)

The East Punjab War Awards (Amendment) Bill, 1965

Planning and Local Government Minister (Sardar Ajmer Singh) : Sir, I beg to move for leave to introduce the East Punjab War Awards (Amendment) Bill, 1965.

Mr. Speaker: Motion moved—

That leave be granted to introduce the East Punjab War Awards (Amendment) Bill, 1965.

Mr. Speaker : Question is—

That leave be granted to introduce the East Punjab War Awards (Amendment) Bill, 1965.

The leave was granted.

Planning and Local Government Minister : Sir, I introduce the East Punjab War Awards (Amendment) Bill, 1965.

Presentation of Report of the Privileges Committee

Sardar Gurnam Singh (Member of the Committee of Privileges) : Sir, I beg to present the Report of the Committee of Privileges on the question of Privilege regarding the alleged unlawful detention of Shri Ajit Kumar, M. L. A. by the Punjab Police at Jagraon, district Ludhiana, on the 28th January, 1965.

Finance Minister (Sardar Kapoor Singh) : Mr. Speaker, my suggestion is that before we consider the Report of the Privileges Committee, some time may be given to the members to go through it, because it has just now been given to us.

Mr. Speaker : I don't think it will call for any controversy because it is a unanimous report by the members of the Committee.

Sardar Gurnam Singh : Sir, I beg to move—

That the Report of the Committee of Privileges on the question of Privilege regarding the alleged unlawful detention of Shri Ajit Kumar M.L.A. by

the Punjab Police at Jagraon, District Ludhiana, on the 28th January, 1965, be taken into consideration.

With your permission, Sir, I will read out the findings of the Committee. This Report is very short and unanimous. The findings of the Committee are—

"The Committee, after carefully considering the evidence, has come to the unanimous conclusion that Shri Ajit Kumar, M.L.A., genuinely felt that he was under restraint by the Police. There are strong indications in the evidence in support of his belief. At the same time, the Committee feels that on account of the visit of the Prime Minister the police were over-cautious, perhaps nervous that in spite of the assurances given by Shri Ajit Kumar, there might be some demonstration by the Republican Party. It was possibly for this reason that the Police kept a strict watch on Shri Ajit Kumar's movements.

It appears to the Committee that the entire episode was a comedy of errors. Due courtesy and greater tactfulness in handling the situation should have been shown by the Police Officers concerned. Believing Shri Ajit Kumar, the Committee feel that there was no actual detention, though through tactlessness, the Police conveyed the impression that he was under restraint. In these circumstances, the Committee feel that there is no necessity of further action in the matter and report accordingly. But at the same time they hope that the Government will issue instructions to all the Police Officers in the State to be more careful in the future where the Legislators are concerned.

These findings, Mr. Speaker, are based on the evidence tendered by Shri Ajit Kumar as well as by the Police Officers and I do not think there is any further room to reach any other conclusion. I, therefore, request and hope that the House will adopt this Report.

Mr. Speaker : Motion moved—

That the Report of the Committee of Privileges on the question of Privilege regarding the unlawful detention of Shri Ajit Kumar, M.L.A., by the Punjab Police at Jagraon, District Ludhiana, on the 28th January, 1965, be taken into consideration.

Mr. Speaker : Question is —

That the Report of the Committee of Privileges on the question of Privilege regarding the unlawful detention of Shri Ajit Kumar, M.L.A. by, the Punjab Police at Jagraon, District Ludhiana, on the 28th January, 1965, be taken into consideration.

The motion was carried.

Sardar Gurnam Singh : Sir, I beg to move—

That this House having considered the Report of the Committee of Privileges agrees with the recommendations contained therein.

Mr. Speaker : Motion moved—

That this House having considered the Report of the Committee of Privileges agrees with the recommendations contained therein.

Mr. Speaker : Question is—

That this House having considered the Report of the Committee of Privileges agrees with the recommendations contained therein.

The motion was carried.

DISCUSSION ON SUPPLEMENTARY ESTIMATES (FIRST INSTALMENT), 1965-66

1. Discussion on the Charged items

Mr. Speaker : Those hon. Members who wish to discuss the charged items may do so.

(*No member rose to speak.*)

2. Voting of the Demands for Supplementary Grants

Mr. Speaker : According to the previous practice, the Demands for Supplementary Grants and cut motions given notice of by some hon. Members in respect of these Grants will be deemed to have been read and moved. The Members speaking will please indicate the Demands on which they are raising discussion.

While applying the guillotine, I shall put the Demands one by one to the vote of the House.

That a supplementary sum not exceeding Rs 50,00,000 be granted to the Gorvernor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1966, in respect of 19—General Administration.

That a Supplementary sum not exceeding Rs 2,09,96,560 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1966, in respect of 23—Police.

That a Supplementary sum not exceeding Rs 27,26,450 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1966, in respect of 28—Education.

That a Supplementary sum not exceeding Rs 15,50,000 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1966, in respect of 29—Medical.

That a Supplementary sum not exceeding Rs 4,60,000 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1966, in resepct of 31—Agriculture.

That a Supplementary sum not exceeding Rs 9,80,190 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1966, in respect of 33—Animal Husbandry.

That a Supplementary sum not exceeding Rs 6,71,250 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1966, in respect of 34—Co-operation.

That a Supplementary sum not exceeding Rs 10 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1966, in respect of 35—Industries.

That a Supplementary sum not exceeding Rs 26,35,000 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1966, in respect of 50—Public Works.

That a Supplementary sum not exceeding Rs 31,98,800 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1966, in respect of 71—Miscellaneous.

That a Supplementary sum not exceeding Rs 1,00,00,000 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment

for the year ending the 31st March, 1966, in respect of 70-A—Expenditure connected with National Emergency, 1962.

That a Supplementary sum not exceeding Rs 24,00,000 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the yeat ending the 31st March, 1966, in respect of 96—Capital Outlay on Industrial and Economic Development.

That a Supplementary sum not exceeding Rs 5,00,000 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1966, in respect of 99—Capital Outlay on Irrigation, Navigation, Embankment and Drainage Works (Commercial).

That a Supplementary sum not exceeding Rs 10,58,00,000 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1966, in respect of 124—Capital Outlay on Schemes of Government Trading.

That a Supplementary sum not exceeding Rs 1,77,00,000 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1966, in respect of Loans to Local Funds and Private Parties, etc.

That a Supplementary sum not exceeding Rs 10 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1966, in respect of 103—Capital Outlay on Public Works.

CUT MOTIONS

Demand No. 3

(28—Education)

1. Principal Rala Ram :

That the item of Rs 13,46,450 on account of upgrading of Primary Schools be reduced by Re 1.

Demand No. 10

(71—Miscellaneous)

2. Principal Rala Ram :

That the demand be reduced by Re/ 1.

3. **Babu Ajit Kumar:**

That the demand be reduced by Re 1.

श्री मोहन लाल (बटाला) : स्पीकर साहिब, डिमान्डें तो कुछ और भी ऐसी हैं जिन के मुतल्लिक वक्त मिले तो कुछ कहना मुनासिब हो लेकिन मैं तो सिरफ एक ही डिमांड नंबर 11 पर बोलना चाहता हूं। यह डिमांड 1 करोड़ रुपए की है और एमरजैन्सी से जो हालात पैदा हुए, सिवल डिफैंस के सिलसिले में और दूसरी तैयारियों में ज़रूरी इखराजात करने के लिए यह रकम मांगी गई है। मुझे ऐसा विश्वास है कि हाऊस के किसी भी मैम्बर को इस डिमांड को मन्ज़ूर करने में रत्ती भर भी झिझक नहीं होगी और अगर इस से ज़्यादा की मांग भी रखी जाती तो मुनासिब होता। सिविल डिफैंस और दूसरी कार्रवाइयों के सिलसिले में जिसका सम्बंध मौजूदा

[श्री मोहन लाल]

वार एमरजैन्सी से है यह नहीं कहा जा सकता कि स्टेट गवर्नमेंट की तरफ से सब पूरी तरह की गई हों। मेरा यह विश्वास है कि स्टेट गवर्नमेंट भी इस बात का दावा नहीं करेगी कि सारा इन्तज़ाम तसल्लीबख्श ढंग से किया जाए। इस में जो कमज़ोरियां और कमियां रह गई मैं उनका जिक्र नहीं करना चाहता।

(*Deputy Speaker in the Chair*)

कुछ ऐसी बातें हुई थीं जो मुनासिब मालूम नहीं होती थीं। इन खामियों को रफा करना बड़ा ज़रूरी था, इस लिये यह गवनमेंट के नोटिस में भी लाई गई और इन के मुताल्लिक मुनासिब सुझाव भी दिये गये। मैं तो सिर्फ इतनी ही प्रार्थना करूंगा कि जो काम ऐडमिनिस्ट्रेशन की कमज़ोरी से संबंध रखता है, अगर वक्तन फवक्तन यह सरकार के नोटिस में लाया जाता है तो सरकार को इसे रफा करना ही चाहिये। इसलिये कि इस मुल्क के मौजूदा हालात ऐसे ही हैं। इन खामियों का इज़हार मैं इरादतन नहीं कर रहा मौजूदा हालात को देखते हुए ही मुझे कुछ कहना पड़ रहा है।

डिप्टी स्पीकर साहिबा, इस बात में रत्ती भर भी शक नहीं है कि हमारे मुल्क पर एक गैर मुल्क का ऐग्रेशन हुआ है, जिसका कि अहसास आज दुनियां के दूसरे मुल्कों को भी हुआ है। यह ऐग्रेशन पाकिस्तान की तरफ से चाहे किसी शक्ल में हुआ। मगर यह बात तो सब को माननी ही पड़ेगी कि ऐग्रेशन पाकिस्तान की तरफ से ही हुआ है। उन्होंने सब से पहले हज़ारों की तादाद में पाकिस्तानी लुटेरे भेज कर बड़ी भारी तादाद में कश्मीर पर हमला किया। यह हमला छम्ब सैक्टर में हमारे मुल्क पर बड़ी तैयारी के साथ हुआ। चाहे हम ने पूरी तरह से सैल्फ डिफैंस में दुश्मन का बखूबी मुकाबला किया मगर इस में रत्ती भर भी शुबा की गुंजायश नहीं है कि यह हमला पहले उन की तरफ से हुआ है। आप ने अखबारों में पढ़ा होगा कि इस हमला के मुताल्लिक बरतानियां के प्राईम मिनिस्टर ने हिन्दुस्तान के बरखिलाफ और पाकिस्तान के हक में एक सूटेटमैंट दिया। यहां तक कि उन्होंने हिन्दुस्तान को हमलावर करार दिया। इस के बाद उनके हाई कमिश्नर का एक स्टेटमैंट हिन्दुस्तान टाईमज़ अखबार में भी आया है जो कि मैं पढ़ देना चाहता हूं :—

(The Hindustan Times, dated the 14th October, 1965)

"British High Commissioner John Freeman said today that the British Government now understood that the crossing of the international border by Indian Forces on September, 5 was a "defensive action".

British Prime Minister Harold Wilson had made a statement on this subject without being in possession of the full facts, Mr. Freeman said".

इस खबर का हवाला देना मैंने इस लिये ज़रूरी समझा यह बात कहने के लिये कि आज दूसरे मुल्क इस बात का अहसास करते हैं कि ऐग्रेशन हमारी तरफ से नहीं हुआ है परन्तु पाकिस्तान की तरफ से हुआ है। इस के बाद खबर आई कि जो बरतानिया के प्राईम मिनिस्टर साहिब का ब्यान था वह जल्द बाजी में दिया गया था। वह इस के लिये पशेमान हैं। खबर फिर भी अच्छी है, लेकिन जितना नुक्सान ब्रिटेन के प्राईम मिनिस्टर की इस स्टेटमैंट से हिन्दुस्तान की गवर्नमेंट और इस के रैपूटेशन का किया वह कभी पूरा नहीं किया जा सकता। इस बात का अंदाजा हम लोग ही

लगा सकते हैं कि फैकचुअल पुज़ीशन क्या है। इस से भी ज्यादा दुख की बात यह हुई कि कामनवैलथ के सीनियर मैंबर होते हुए ब्रिटिश हकूमत के प्रधान मन्त्री की तरफ से एक गैर-ज़िम्मेवारी का, नावाकफियत का स्टेटमैंट दिया गया, चाहे इस की वजह कुछ भी हो। यह एक हद से ज्यादा अफसोस नाक बात है। इस से भी ज्यादा अफसोसनाक यह बात हुई कि बरतानिया की तरफ से और अमरीका की तरफ से मिलकर दबाव डलाने के यत्न किये गये कि हिन्दुस्तान कशमीर के मसला को उनकी मर्जी के मुताबिक हल करने के सिलसिला में हाथ बढ़ाए। मैं यह बात विश्वास के साथ कह सकता हूं कि इस मसले में हिन्दुस्तान की सारी जनता, इस का एक एक नर-नारी से लेकर बच्चे तक अपने प्राईम मिनिस्टर के साथ है। उन्हों ने यह पोज़ीशन उन को वाज़े कर दी है कि कशमीर सीमा का हल किसी मुल्क के दबाव डालने से नहीं हो सकता। उन्होंने बड़ी हिम्मत का सबूत दिया है कि यह दबाव चाहे कितनी ही बड़ी हकूमत की तरफ से क्यों न हो, हम उस दबाव को हरगिज़ बरदाश्त करने वाले नहीं हैं, जो हमारे वकार को धक्का लगाने वाला हो। मुझे यह बात इसलिये कहनी पड़ी है कि कल यहां पर एक मिनिस्टर साहिब ने ब्रिटेन और यू. एस. ए. की हिमायत में कुछ कहा, स्टेटमैंट दिया, जिस का मुझे बेहद अफसोस है। इस से भी ज्यादा अफसोस मुझे इस बात का है कि इस मिनिस्टर साहिब ने हमारे प्राईम मिनिस्टर का मज़ाक उड़ाने की कोशिश की। मैं इस बात को वाज़े करना चाहता हूं कि हमारे प्राईम मिनिस्टर ने लोगों के विचारों की और पंजाब के लोगों के विचारों की सही तर्जमानी की है जब कि उन्होंने कहा कि कश्मीर हमारा है। हम किसी के दबाव में इस का कोई हिस्सा नहीं छोड़ेंगे और जब कि उन्होंने U.K. अथवा U.S.A. को पाकिस्तान की अनुचित इमदाद करने के दोषी ठहराया मुझे हैरानी हुई कि कैबिनेट के एक मिनिस्टर ने बरतानियां और यू. एस. ए. के यहां पर खुले तौर पर हिमायत की। मैं अर्ज़ करूंगा कि प्राईम मिनिस्टर साहिब ने साफ अल्फाज़ में एक दफा नहीं कई बार अपनी पुज़ीशन वाज़े की है। मैं उनका स्टेटमैंट हाउस में पढ़ देना मुनासिब समझता हूं। यह 3 अक्तूबर का ट्रिब्यून है जिस में छपे स्टटमैंट में उन्होंने कहा है :–

> "Let me make it clear that if anybody thought that for the sake of food, dollars, pounds and roubles they can coerce India to reach an agreement on the Kashmir issue, they are mistaken. India will do without any aid, but it wil not forsake her international principles".

इसी तरह से डिप्टी स्पीकर साहिबा, हमारे यूनियन के एजूकेशन मिनिस्टर, श्री छागला ने यू. एन. ओ. से आने के बाद.....

श्री फतेह चंद विज : On a point of order, Madam आज जब के ऐमरजैंसी के ज़माने में हर तरफ ज़ोर दिया जा रहा है कि कोई वार फ्रंट न खोला जाए, पंडित जी जो नया फ्रंट खोलने लगे हैं क्या आप इस पर सीज़ फायर नहीं करा सकते। (हंसी)

कामरेड राम चन्द्र : On a point of order, Madam इस डिमांड के एक पोरशन में लिखा है कि —–

> "Raising of two Punjab Armed Police Battalions", Deputation of two P.A.P. Battalions to the Government of India, " and "Deputation of one P.A.P. Battalion to the Government of India" etc.

इसमें यह महाज़ बनाना नामुनासिब बात है।

उपाध्यक्षा : यह तो सब कुछ हमारे सामने है, आप के कहने की कोई ज़रूरत नहीं। मैं प्वाइंट आफ आर्डर की इजाज़त नहीं दे सकती। (Everything is before us. The hon. Member may not say anything in this connection. I cannot allow anybody to raise any point of order thereon.)

श्री मोहन लाल : मैं अर्ज़ कर रहा था कि हमारे सैंट्रल ऐजूकेशन मिनिस्टर साहिब ने विल्सन साहिब के मुताल्लिक साफ कहा था।

उपाध्यक्षा : जो बात आप के मन में है वह रहने दीजिए इस वक्त। (The hon. Member may not say what is in his mind at present.)

श्री मोहन लाल: डिप्टी स्पीकर साहिबा, मेरी आत्मा, मेरी ज़मीर यह इजाज़त नहीं देती कि प्राईम मिनिस्टर के स्पष्ट वाज़े स्टेटमैंट के होते हुए उनके साथ इतना बड़ा मज़ाक इस हाउस में और किया जाए, कोई बर्दाश्त करे तो करे लेकिन मैं ऐसा मज़ाक हरगिज़ बर्दाश्त नहीं कर सकता। मैं अर्ज़ कर रहा था— ट्रिब्यून का हवाला दे रहा था। इसमें लिखा है :

(The Tribune, dated the 7th October, 1965)

The Education Minister criticised Mr. Harold Wilson, Prime Minister of United Kingdom, for his statement that India had invaded Pakistan on September 8.

He said : "It is a matter of deep regret that the Prime Minister of the United Kingdom woke up only on the 8th of September, but did not take any notice of Pakistan's aggression of August 5 or September 1".

इसी तरह से डिप्टी स्पीकर साहिबा, हमारे प्राईम मिनिस्टर ने सारे हिन्दुस्तान की जनता की सही तौर पर तरजमानी की जब उन्होंने कहा—मैं उन का 8 अक्तूबर का स्टेटमैंट पढ़ रहा हूं—

(The Tribune, dated the 8th October, 1965)

"Mr. Shastri is believed to have said that Big-Power pressure to make concessions to Pakistan on Kashmir was growing............. Where the basic issues of national honour and integrity were involved India was determined to go it alone if necessary. A stage, then, might well arise when the country might have to forego foreign aid he said......"

इसी तरह से उनका 9 अक्तूबर का एक और स्टेटमैंट है जिसमें उन्होंने कहा है—

(The Tribune, dated the 9th October, 1965)

"P.M. deplores Partisan Attitude of Britain."

Deploring the partisan attitude of some powers, Mr. Shastri said :

"Pakistan's appetite for aggression is whetted by the fact that some of the big Powers not only condone the crime but also want to make aggression pay."

"We are particularly distressed at the attitude adopted by Britain in this crisis. The American attitude is slightly better than that of the British......."

आगे 12 अक्तूबर की ट्रिब्यून में है, डिप्टीमनिस्टर साहिब का ब्यान --
(Tribune, dated the 12th October, 1965)

"India's Deputy Minister for External Affairs, today expressed disapproval of and disappointment at British and American attitudes in the current Indo-Pakistani conflict........."

वित्त मंत्री (सरदार कपूर सिंह) : मेरा जी एक प्वायंट आफ आर्डर और प्वायंट आफ प्रोप्राइटी है। पंडित जी बोल रहे हैं सिविल डिफैंस के बारे में लेकिन ले लिया है उन्होंने वह सबजैक्ट जो सैंट्रल गवर्नमैंट का, फारैन पावर्स के साथ रिलेशन से ताल्लुक रखता है, मैं समझता हूं कि अगर इसको किसी हद तक अवायड किया जाए तो बेहतर होगा।

उपाध्यक्षा : मान लो पंडित जी। यह बड़ी सयानी बात है। (*Addressing Shri Mohan Lal*) : (The hon. Member may agree to it. It is a good suggestion.)

श्री मोहन लाल : मैं समझता हूं कि फिनांस मिनिस्टर साहब ने इन मदों को ज़रूर पढ़ा होगा। मैं ऐमरजैंसी के मुताल्लिक बोल रहा हूं और जिस में कहा गया है कि civil defence and other emergency measures are to be fully imple mented in the State. और मैं तो ऐमरजैंसी मैयर्ज़ के मुताल्लिक ही ज़िक्र कर रहा हूं। एक नहीं, जिस में हर बात यहां पर आ जाती है। मैं अर्ज़ कर रहा था कि आज हिन्दुस्तान की सारी जनता, पंजाब की सारी जनता प्राइम मिनिस्टर के साथ है इस बात में कि हिन्दुस्तान काश्मीर के मुताल्लिक पोज़ीशन को किसी दबाव में या लालच में आ कर किसी ढंग से भी कम्प्रोमाइज़ करने के लिये तैयार नहीं है। और जब प्राइम मिनिस्टर साहब ने अपील की कि हम कम खा लेंगे, चीज़ों का इस्तेमाल कम कर लेंगे, हम तकलीफ उठा लेंगे लेकिन हम अपने मुल्क की आनर को किसी दबाव या लालच में आ कर बेचने के लिए तैयार नहीं। चूंकि यहां पर ग़लतफहमियां डाली गई इस लिये मैं कहना चाहता हूं कि पंजाब की जनता की सही तरजमानी वह है जो प्राइम मिनिस्टर साहब ने की है न कि यू. के. या यू. एस. ए. को खुश करने के लिये हाउस के अन्दर ऐसी बातें कहने वाला पंजाब का एक आनरेबल जिम्मेदार मिनिस्टर जिस ने केवल निजी स्वार्थ को ध्यान में रखते हुए ऐसा कहा।

जहां तक सिविल डिफैंस का सवाल है मैं यह कहना चाहता हू कि इस को जितना ज़्यादा मज़बूत किया जाए उतना ही अच्छा है। कल यहां पर कुछ बातें कही गईं। जहां तक हमारे फौजी जरनैल और बहादुरों का सम्बन्ध है उस के बारे में कुछ चर्चा हुई। इस लिए ज़्यादा आवश्यकता नहीं कुछ कहने की। लेकिन मैं अपने आप को शामिल करता हूं उन ख्यालात के साथ जो उन बहादुर जरनैलों और नौजवानों के बारे में कहे गए जिन्होंने लड़ाई में कुरबानियां दीं और भारत का नाम गौरव से उन्नत किया। यह हकीकत है कि हिन्दुस्तान की फौज का वकार ऊंचा हुआ और हिन्दुस्तान की शान ऊंची हुई। इन जवानों

[श्री मोहन लाल]

का जितना अहसान माना जाए उतना कम है। हमारी फौज के कारनामे शानदार लफ्ज़ों में स्वर्णाक्षरों में लिखे जाएंगे। मैं सिविल पापुलेशन जो शहरों और देहातों में रहती है, उस के बारे में कहना चाहता हूं खासतौर से तीन ज़िलों की यानी गुरदासपुर, अमृतसर, फिरोज़पुर की जनता के बारे में जिसने बहादुरी, जुर्रत और हौसलामन्दी का सबूत दिया है। वैसे तो पंजाब हिन्दुस्तान से मांग कर सकता है कि उस का ज्यादा हक है इमदाद हासिल करने का, क्योंकि आज़ादी मिलने के बाद यह पहली लड़ाई है जिसमें हमारी फौज़ों ने दूसरे मुल्क की सरहदों की तरफ अपना कदम बढ़ाया और उस वक्त पंजाब के इन तीन ज़िलों के लोगों ने जवांमर्दी और हौसले के साथ सब से बढ़ चढ़ कर हिस्सा लिया। आप जानती हैं, डिप्टी स्पीकर साहबा, कि हवाई जहाज़ से हमले हुए, शैलिंग हुई, बम्ब गिराए गए, तोपों से गोले बरसाए गए लेकिन पंजाब ने सब को सहन किया और तसल्ली से लोग अपनी जगह पर बैठे रहे। मैं इन तीन ज़िलों की तरफ सरकार का खास तौर से ध्यान दिलाना चाहता हूं कि जिन लोगों को इस के कारण तकलीफ का शिकार होना पड़ा उस की तरफ ध्यान दिया जाए। मैं मानता हूं कि चीफ मिनिस्टर साहब नें कल एक स्टेटमेंट दे कर लोगों को तसल्ली दी और सरकार ने लोगों की तकलीफ की तरफ पहले भी ध्यान दिया लेकिन उसके बावजूद मैं अर्ज़ करूंगा कि अभी बहुत कुछ काम बाकी है लोगों की तकलीफ को रफा करने के लिए, क्योंकि आज भी लोग मुसीबत ज़दा हो कर अच्छी तरह बैठ नहीं पाए। आज उन लोगों के पास खाने पीने के लिये, सिवाय इसके कि मौके पर लोगों ने कुछ मदद कर दी तो कर दी, कुछ भी नहीं है। आज भी उनके पास कपड़ा नहीं है, पहनने या ओढ़ने को तसल्लीबख्श सामान नहीं है। उन लोगों की ज़मीनें, घरबार, मवेशी, आदि छिन चुके हैं या बरबाद हो गए हैं और आज भी वह दरबदर भटक रहे हैं, उन की तरफ सरकार को फौरी ध्यान दे कर मदद करनी चाहिए थी।

लोगों ने ऐसे व्यक्तियों के दुख को कम करने का यत्न किया और आज भी कर रहे हैं। लेकिन सरकार की तरफ से अभी तक जितने यत्न हुए हैं वे मैं अर्ज़ करूं नाकाफी हैं। फैसले भी जो हुए हैं उन में भी फौरी तौर पर अमल होने की ज़रूरत थी। उन लोगों को बसाने के लिए इस वक्त फौरी तौर पर रिलीफ दीया जाए, इस बात की ज़रूरत है। फैसले ठीक हैं लेकिन जब तक उन पे अमल नहीं होता कोई फायदा नहीं। आज उन लोगों को वहां से उजड़े लगभग सवा महीना हो गया है और किसी एक जगह जम नहीं सके। यहां तक कि उन लोगों को चंडीगढ़ और दिल्ली तक भी सरकार के दरवाज़े खटखटाने की ज़रूरत महसूस हुई इसलिए हम अंदाज़ा लगा सकते हैं कि अभी जो फैसले हुए सरकार के उन पे कितना अमल हुआ। मैं सरकार से कहूंगा कि जो ग्रांट या सबसिडी देनी है, जो मदद करनी है कैश या कपड़े की शक्ल में वह फौरी तौर पर की जाए। सर्दी आ रही है, लोग तकलीफ में हैं ताकि उन की तकलीफ दूर हो सके। जहां तक रिकवरीज़ वगैरह का सवाल है वे सरकार ने बन्द कर दी हैं। अच्छा किया। इसी तरह से जो फौरी करने वाली बातें हैं सरकार के लिए मुनासिब होगा कि खास ध्यान और तवज्जो दे कर

जल्दी करने के लिये कोशिश करे। डिप्टी स्पीकर साहिबा, और बातें भी हैं जो सरकार को लांग टर्म पालिसी के तौर पर करनी मुनासिब होंगी। यह तो फौरी रिलीफ के मुताल्लिक सरकार ने ध्यान दिया। लेकिन मैं अर्ज करना चाहता हूं कि आज के हालात ऐसे हैं जिनको हर कोई मानता है कि यह कल को बिगड़ सकते हैं। फिर वही हालात पैदा हो सकते हैं, पाकिस्तान से जंग छिड़ सकती है। हमें सोचना होगा कि हमारी उन लोगों के बारे लांग टर्म पालिसी क्या है। मैं समझता हूं कि जब तक आप उन लोगों के लिये ठोस कदम नहीं उठाते उनको बार्डर पे बिठाने के लिये तब तक दिक्कत महसूस होगी। वे झिझक महसूस करेंगे बार्डर पे बैठने के लिए। यह बात वाज़ेह है कि उन लोगों की तकलीफ सारी कौम और सारे मुल्क की तकलीफ है। अगर उन्होंने मुसीबत उठाई है तो उन का दुख सारी कौम और सारे मुल्क का दुख है। अगर पंजाब ने तकलीफ उठाई है तो सारे मुल्क की तकलीफ है। अगर उन तीन ज़िलों ने तकलीफ और दुख उठाया है तो सारे मुल्क का दुख है। इस लिये उनका दुख सारे मुल्क का दुख है। डिप्टी स्पीकर साहिबा, जो उन का नुक्सान हुआ है वह मुल्क का नुकसान है। इस लिये उनका जो नुक्सान हुआ है वह उनको देना चाहिए। और आयंदा के लिये सरकार को कुछ और बातें करनी होंगी, अगर उन को उस जगह विश्वास और कन्फीडेंस से बिठाना है। जो लोग बार्डर के दस दस मील के अन्दर हैं उन का मालिया हमेशा के लिये मुस्तकिल तौर पर मुआफ कर दिया जाए। उस के साथ साथ आबियाना और जो दूसरे रेट्स हैं बिजली वगैरह के उनमें निसफ कमी कर दी जाए। एक लांग टर्म तजवीज़ सरकार के सामने हम लोगों ने रखी थी। पंजाब सरकार ने उस पर फैसला नहीं किया : हां इतना कहा गया है कि अमृतसर और फिरोज़पुर के जिलों में बार्डर के दस दस मील के अंदर इस साल के लिए मालिया मुआफ किया है और गुरदासपुर ज़िला में बार्डर के पांच पांच मील के अन्दर । मुझे इस बात की कतअन समझ नहीं आ सकी।

उपाध्यक्षा : पंडित जी, खत्म कीजिए, टाइम थोड़ा है। (The hon. Member may wind up now. Time at our disposal is very short.)

श्री मोहन लाल : मैं कारण नहीं समझता हूं कि इस बात का फर्क क्यों डाला गया, गुरदासपुर और दूसरे जिलों में । मुझे यह बात समझ में नहीं आ सकी। जब ज़िला गुरदासपुर में, डेरा बाबा नानक में फ्रंट खुला था तो मैं उन दिनों वहां था। वहां दूसरी तरफ से आठ आठ दस दस मील तक गोला बारी हुई। वहां सात सात मील, आठ आठ मील और कई जगह दस दस मील बार्डर के पास से लोग उखड़े अपने गांव से। वहां भी वही तकलीफ थी जो बार्डर के दूसरे ज़िलों में थी। मुझे यह फर्क वाली बात कतअन समझ में नहीं आ सकी और लोग भी इस बात को समझ नहीं सके कि गुरदासपुर, फिरोज़पुर और अमृतसर में ऐसी डिस्टिंक्शन क्यों है। मैं थोड़ा बहुत रीज़न जानता हूं लेकिन उस में जाना नहीं चाहता। मगर मैं यह ज़रूर अर्ज़ करूंगा कि सरकार इस बात के मुताल्लिक दोबारा गौर क`। ज़िम्मेदार क्वार्टर्ज़ की तरफ से भी ऐसा कहा गया है कि दोबारा गौर करें। चीफ मिनिस्टर साहिब ने कल इसका ज़िक्र किया था जो निहायत नातसल्ली बख्श जवाब था। डिप्टी स्पीकर साहिबा, इस के मुताल्लिक कुछ और बातें भी हैं जिनका सरकार को मुस्तकिल तौर पर इंतज़ाम

[श्री मोहन लाल]

करना चाहिए। मिसाल के तौर पर बार्डर के लोगों को राइफल्ज़ काफी तादाद में दी जाएं क्योंकि हम जानते हैं कि ऐसी जरूरत है। लोग कहते हैं मैं ने खुद उन से यह बातें सुनी हैं कि हमें भी यह राइफल्ज़ दें। फिर हम अपने आप की प्रोटैक्शन स्वयं कर सकते हैं। जो मुसीबतें बार्डर एरिया की हैं उन को दूर किया जाए तब ही वे अपने देहात में बैठ सकते हैं। इसी तरह से सरकार को सिफारिशें की गई थीं कि बार्डर एरिया के लोगों पर से प्रापर्टी टैक्स हमेशा के लिये खत्म कर दिया जाए। आप जानते हैं कि आज वह प्रापर्टी लाइबिलिटी बन गई है लोगों के लिये। इसी तरह से और भी बहुत सी सिफारिशें सरकार के पास रखी गई थीं। तालीम के मुताल्लिक यह है कि बार्डर के 10 मील के एरिया के अंदर तमाम बच्चों की तालीम मुफ्त कर दी जाए। आज कल उन लोगों को तकलीफ है। अभी अभी सरदार गुरनाम सिंह ने एक काल अटैंशन मोशन दी थी। वहां अनाज के भाव कम हैं। उन लोगों की पैडी और गंदम सरकारी रेट पर खरीदने का कोई प्रबन्ध नहीं। मैं इस को जानता हूं, जाती तौर पर जानता हूं कि उन लोगों के अजनास, पैडी और गंदम कम कीमतों पर, सरकार ने जो मुकर्रर की हैं उन से कम कीमतों पर, बिक रहे हैं, जो वे मजबूर हो कर बेच रहे हैं। सरकार को इस का हमेशा हमेशा के लिये इंतज़ाम करना चाहिए। उन के पैडी और गंदम जो भी अजनास हैं वे उन रेट्स के मुताबिक बिकें जो रेट्स मुकर्रर किए हुए हैं। उस से कम नहीं। कम्पलसरी क्राप इन्शोरेंस के मुताल्लिक भी कहा गया है। (घंटी) डिफेंस की फार्टीफिकेशन के मुताल्लिक तफसील में जाना मुनासिब नहीं। बार्डर के लोगों को बसाने के लिये यह ज़रूरी है कि मिलिटरी प्वायंट आफ व्यू से बार्डर की स्ट्रांग फार्टीफिकेशन की जाए। मैं ज्यादा तफसील में नहीं जाना चाहता। मैं जानता हूं कि यह मुनासिब नहीं होगा ज्यादा इस तरफ जाना लेकिन हमारी तरफ से यह मांग करना, बार्डर एरिया की तरफ से ज़रूरी है। डिप्टी स्पीकर साहिबा, मैं जानता हूं कि शुरू में क्या हुआ। और अब यह बहुत ज़रूरी चीज़ है। जिस तरह सरकार ने इम्मीजिएट रिलीफ मैयर्ज़ के मुताल्लिक विचार किया, सोचा है उसी तरह बाकी मसलों को भी हल किया जाए। उन लोगों के लिये विश्वास के साथ बैठने का इंतज़ाम किया जाए। लांग टर्म पालिसी बनाई जाए। उन को इन्सैंटिव दिया जाए, सुविधाएं दी जाएं। अगर ऐसा नहीं करेंगे तो लोगों को झिझक होगी। मैं ज्यादा तफसील के साथ नहीं कहना चाहता लेकिन मैं जानता हूं कि इस सीज़ फायर के बाद भी लोग फिर उखड़े हैं, उन्होंने गांवों को छोड़ा है। वे माइग्रेट करके आए हैं। मैं ज़ाती तौर पर जानता हूं। कुछ फैसले हुए जिनका इंतजार था। सरकार को चाहिए कि लोगों को विश्वास और भरोसा दे। (घंटी) सिर्फ एक बात कह कर मैं खत्म कर दूंगा, डिप्टी स्पीकर साहिबा।

मैं फिनांस मिनिस्टर साहिब से यह एक प्रार्थना ज़रूर करूंगा कि इन तीन ज़िलों गुरदासपुर, अमृतसर और फिरोज़पुर में यह जो नैशनल डिफैंस फंड इकट्ठा करने का जहां तक ताल्लुक है इस में सरकारी मशीनरी का दखल न रखें। मैं फिर तफसील में नहीं जाता लेकिन मैं जानता हूं कि लोगों की इस बारे में फीलिंग्ज़ क्या हैं। स्कूलों में मैं ने खुद सुना है उन लोगों से कि यह हुक्म जारी हुआ है कि तमाम स्कूल के बच्चों से भी आठ आने

रूल के तौर पर या कम्पलशन के तौर पर इकट्ठे किए जाएं। उजड़े हुए डेरा बाबा नानक पर भी यह हुक्म लागू हुआ है। दूसरे स्कूलों के लिए भी ऐसा ही सरकुलर जारी हुआ है इन्स्पैक्टर्ज़ और हैडमास्टर्ज़ को कि स्कूल के बच्चों से आठ २ आने लिये जाएं और मैं ने सुना है कि किसी जगह तो इस से भी ज़यादा लेने को कहा है। क्या इस ढंग से बारडर एरिया में पैसे इकट्ठे करना मुनासिब है ? लोगों में खुद पैसे देने के लिये बड़ा जज़बा है, जोश है और एक दूसरे से बढ़ चढ़ कर अपनी हैसीयत के मुताबिक दे रहे हैं और देना चाहते हैं। लेकिन यह निहायत नामुनासिब है कि ऐसे काम में कोई भी ऐसा एलीमैंट लाया जाए जिस में डायरैक्टली या इनडायरैक्टली कम्पलशन की बात आती है। तो अन्त में मैं यह अर्ज़ करता हूं कि मुझे आशा है कि जो मैं ने लांग टर्म मैयर्ज़ के सिलसिले में और कुछ इमीजिएट मैयर्ज़ के बारे में तजावीज़ दी हैं उन के ऊपर सरकार ध्यान देगी। आपका शुक्रिया।

PERSONAL EXPLANATION BY THE MINISTER FOR EDUCATION SHRI PRABODH CHANDRA

शिक्षा मंत्री (श्री प्रबोध चन्द्र) : डिप्टी स्पीकर साहिबा, अगर आप वक्त देंगी तो मैं फिर बोलूंगा लेकिन इस वक्त मैं परसनल ऐक्सप्लेनेशन के तौर पर कुछ अर्ज़ करना चाहता हूं। मेरे फाज़ल दोस्त ने मुझ पर अलज़ाम लगाया है कि मैं ने पैटन टैंक के बारे में केक बगैरा काटने के सिलसिले में प्राइम मिनिस्टर साहिब का मज़ाक उड़ाया है। प्राइम मिनिस्टर साहिब की आज बच्चा बच्चा इज्ज़त करता है और मैं तो तब से उनका फालोअर हूं जब वह कुछ भी नहीं थे। मैं तो पहले से ही उनको कदरो इज्ज़त से देखता आया हूं और उन की दिली तौर पर इज्ज़त करता हूं। लेकिन जिस भाई ने मुझ पर अलज़ाम लगाया है वह ज़रा अपने दामन में अपना मुंह डाल कर देखें कि वह कल तक क्या थे जो आज मुझे कहते हैं कि मैं प्राईम मिनिस्टर साहिब की हेठी करता हूं। मैं ने तो सिर्फ़ यह कहा था कि हमें इम्मेच्योरिटी नहीं दिखानी चाहिए और हमारी जो ऐप्रोच होनी चाहिए it should be more objective rather than sentimental. इस वक्त हिन्दुस्तान को दुनियां के मुमालक से दोस्ती पैदा करने की ज़रूरत है न कि जो थोड़े बहुत दोस्त हैं उनको भी परे कर दिया जाए। It is far from me कि मैं कोई ऐसी बात करूं जैसा कि उन्होंने मुझ पर अलज़ाम लगाने की कोशिश की है। आज जिस की सारा हिन्दुस्तान इज्ज़त करता है और प्यार करता है उस के लिये मेरे दिल में बराबर 40 साल से अकीदत है। दरअसल he suffers from Prabodh phobia और उन्होंने इस मौका का भी फायदा उठा कर कुछ न कुछ मेरे खिलाफ उगल दिया। मैं अर्ज़ करता हूं कि न मेरी ऐसी कोई नीयत है, न थी, न होगी और न हो सकती है कि मैं ऐसी बात करूं कि जिस से मुल्क की ताक्त में कमी आए और प्राइम मिनिस्टर साहिब की शान के खिलाफ कुछ कहा जाए लेकिन डैमाक्रेसी में इतनी इजाज़त तो है कि कोई अपनी बात जो वह जज़बात से ऊपर उठ कर के करना चाहता है करे। मगर मैं कहता हूं कि हमें जज़बात को दूर रख कर जो realities हैं उन को फेस करना चाहिए तो मैं ने कोई बुरी बात

[शिक्षा मंत्री]

नहीं की है लेकिन इस बात को टविस्ट करके यह कहना कि साहिब मेरा दिल रो उठता है कि जब प्राइम मिनिस्टर के बारे में कुछ कहा जाता है तो मैं उनसे कहूंगा कि वह अपने दबे हुए जज़बात को उभारने के लिये इस हाउस को इस्तेमाल न करें। कोई भी हिन्दुस्तानी बरदाशत नहीं कर सकता कि प्राईम मिनिस्टर को शान के खिलाफ कुछ कहा जाए मैं फिर उस बात पर स्टिक करता हूं कि रैटन टैंक का केक काटना एक जज़बाती चीज़ है। हम वह चीज़ करें कि जो हम से दूर मुल्क हैं उन को साथ ले सकें। मैं ने यह भी कहा था कि गो पाकिस्तान का पिछले 18 साल से रूस के लिए रवैया ठीक नहीं था लेकिन फिर भी पाकिस्तान के वज़ीरे खारजा रूस के वज़ीर खारजा से मिले हैं और उन को अपना व्यू प्वायंट समझाने की कोशिश की है। मैंने यही कहा कि हमें realities को फेस करते हुए जो आने वाला खतरा है उस की तैयारी करनी चाहिए और तैयारी तब ही कर सकते हैं कि जब दुनिया के मुल्कों में से कुछ मुल्क तो हमारा साथ दें। इस लड़ाई ने साबत कर दिया है कि अरब मुमालक हैं या दूसरे हैं उन्होंने काफी कम साथ दिया है। मैंने यह भी कहा कि हमारे मुल्क पर जो जंग का खतरा मंडला रहा है उसका मुकाबला करने के लिए अरब मुमालिक, अफ्रीका, इंगलैंड वैस्ट जरमनी, लैटिन अमरीकन कंट्रीज़ और दूसरे सब मुमालिक की ज़्यादा से ज़्यादा कोआप्रेशन हासिल करनी चाहिए। मैं ने यह कुछ कहा था और मैं उम्मीद करता हूं कि यह जो ग़लत फहमी डालने की कोशिश की गई है मेरे इन चंद अल्फाज़ के साथ दूर हो जाएगी।

DISCUSSION ON SUPPLEMENTARY ESTIMATES (FIRST INSTALMENT) 1965-66 (RESUMPTION)

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ (ਲੁਧਿਆਣਾ ਉੱਤਰ): ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਇਹ ਜੋ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਡਿਮਾਂਡਜ਼ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਰੁਪਿਆ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਮੰਗਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਦੀ ਅਜ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਕ ਗਲ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਫਿਨਾਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਵਕਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੁਝ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਦੀਆਂ ਖਰਚ ਦੀਆਂ ਮਦਾਂ ਤੇ ਕਟ ਲਗਾਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਪੀ. ਡਬਲਿਊ. ਡੀ. (ਬੀ ਐਂਡ ਆਰ) ਅਤੇ ਡਰੇਨੇਜ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਖਰਚ ਨੂੰ ਘਟਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀ ਤੇ ਅਫਸਰ ਇਸ ਵਕਤ ਹੱਥ ਤੇ ਹੱਥ ਧਰੀ ਬੈਠੇ ਹਨ ਕਿਉਂਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਫਜ਼ੂਲ ਵੇਹਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰੁਪਏ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਦਿਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਹ ਡਿਊਟੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਦੇ ਖਰਚ ਤੇ ਕਟ ਲਗਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਕੰਮ ਧੰਦ ਕੀਤੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੋ

ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਵੇਹਲੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਨਾਸਬ ਕੰਮ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਦੇਵੇ ਤਾਕਿ ਇਹ ਜੋ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਗੈਰ ਕੰਮ ਤੋਂ ਬਤੌਰ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਦਿਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਉਹ ਜ਼ਾਇਆ ਨਾ ਜਾਣ ਅਤੇ ਪਬਲਿਕ ਫੰਡਜ਼ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ ਇਸਤੇਮਾਲ ਹੋ ਸਕੇ ਵਰਨਾ ਇਹ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਇਸਤੇਮਾਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੂਜੀ ਗਲ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਪਾਕਿਸੱਤਾਨ ਨਾਲ ਜੰਗ ਹੋਈ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਬਾਕੀ ਸੂਬਾਈ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਤਿੰਨ ਗਲਾਂ ਵਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਧਿਆਨ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਡਿਫੈਂਸ ਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਸਿਵਲ ਡਿਫੈਂਸ ਲਈ ਪੈਸਾ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਰੁਪਿਆ ਮੰਗਿਆ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੁੰਦਾ ਜੋ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਹੋਰ ਵਧ ਰੁਪਿਆ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਕਤ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਇਜ਼ੱਤ ਤੇ ਹਰ ਪਹਲੂ ਤੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਲਾਮਤੀ ਨੂੰ ਖ਼ਤਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਰਖਿਆ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਢਿਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਕ ਹੋਰ ਬੜਾ ਅਹਿਮ ਆਈਟਮ ਹੈ ਜਿਸ ਵਲ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਵੱਜੋਹ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਪਹਿਲੂ ਉਤਨਾ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਿਤਨਾ ਕਿ ਡਿਫੈਂਸ। ਉਸ ਬਾਰੇ ਸਾਡੇ ਪਰਾਈਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵੀ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਲਈ ਜਿਤਨਾ ਡਿਫੈਂਸ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਉਤਨਾ ਹੀ ਫੂਡ ਫਰੰਟ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹੇ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਸ ਫਰੰਟ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੇਲ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਡਿਮਾਂਡਜ਼ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪਾਸੇ ਕੋਈ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਫਿਨਾਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਮੰਗਾਂ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 2 ਲੱਖ 60 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਇਸ ਲਈ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਫੈਸਲੇ ਮੁਤਾਬਕ ਕੁਝ ਇਨਾਮ ਵਗੈਰਾ ਦੇਣੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਇਸ ਲਈ ਮੰਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਜੋ ਲੋਕ ਕੂਹਲਾਂ ਬਣਾਉਣਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਕਸਪਰਟ ਲੇਬਰ ਲਈ ਤੇ ਹੋਰ ਮੈਟੀਰੀਅਲ ਲਈ ਪੰਜ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਬਤੌਰ ਸਬਸਿਡੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੈਸਾ 40 ਪਾਰਟੀਜ਼ ਨੂੰ ਮਿਲ ਸਕੇਗਾ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਿਹਾਇਤ ਸਖ਼ਤ ਖੁਸ਼ਕਸਾਲੀ ਆਈ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਘਟੋ ਘਟ ਪਿਛਲੇ 30 ਸਾਲ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਇਹ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਐਸੀ ਖੁਸ਼ਕਸਾਲੀ ਨਹੀਂ ਆਈ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਚੰਗੀਆਂ ਬਾਰਸ਼ਾਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਚੰਗੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਹੋਈ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕਰੈਡਿਟ ਆਪ ਲਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਤੀਸ ਮਾਰ ਖਾਂ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਵਾਧੇ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਾਂ। ਪਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੁਝ ਹੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਗਲ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਐਡਵਰਸ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਖ਼ੁਰਾਕ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

11.00 A.M. | ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਮਸਲੇ ਵਿਚ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੇਲ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜਿਨਾਂ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ

[ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ]

ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੈਸਟੀਸਾਈਡਜ਼ ਲਈ 40 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਮੰਗਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੋੜ ਪੈਸਟੀਸਾਈਡਜ਼ ਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਲੋੜ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖਰੀਫ ਫਸਲ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਲ ਖਰੀਫ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਸਿਰੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਵੀ ਗਈ ਪਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਕਪਾਹ, ਮੱਕੀ, ਮੂੰਗਫਲੀ ਅਤੇ ਗੰਨੇ ਦੀ ਫਸਲ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਮੌਕੇ ਤੇ ਕੋਈ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਅਗਰ ਸਰਕਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਰੁਪਿਆ ਪ੍ਰੋਵਾਈਡ ਨਾ ਕਰ ਸਕੀ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪੈਸਟੀਸਾਈਡਜ਼ ਲਈ ਕੰਟੀਜੈਂਸੀ ਵਿਚੋਂ ਰੁਪਿਆ ਪ੍ਰੋਵਾਈਡ ਕਰਦੀ ਤਾਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵਕਤ ਸਿਰ ਪੈਸਟੀਸਾਈਡਜ਼ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਪੈਸਟੀ-ਸਾਈਡਜ਼ ਖਰੀਦੇ। ਇਸ ਵਿਚ ਦੁਕਾਨਦਾਰਾਂ ਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਖਲ੍ਹ ਉਤਾਰੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਰੁਪਿਆ ਬਹੁਤ ਘਟ ਰਖਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲੋਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਲਈ ਕਿੰਨਾ ਰੁਪਿਆ ਰਖਿਆ ਹੈ? ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਮਲਿਕ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕ ਕਾਲ ਅਟੈਂਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਮੂਵ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੀਜ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਵਕਤ ਸਿਰ ਬੀਜ ਸਪਲਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਤਰਫ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਲੋੜ ਹੈ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਸੈਂਟਰਲ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੇ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਾਈਨਰ ਇਰੀਗੇਸ਼ਨ ਲਈ 40 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ 15 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਪੰਪਿੰਗ ਸੈਟਸ ਅਤੇ 2) ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਟਿਊਬਵੈਲਾਂ ਲਈ ਰਖੇ ਹਨ, (ਵਿਘਨ) ਇਸ ਰੁਪਏ ਦੇ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਂਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਪੂੰਜਣ ਦੀ ਗਲ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਖੇਤੀ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਲਿਬਰਲ ਪਾਲੀਸੀ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਂਦਾਰ ਦੀ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਕਿ ਖੇਤੀ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਧ ਸਕੇ। ਇਥੇ 'ਗਰੋ ਮੋਰ ਫੂਡ' ਦੇ ਬਾਰੇ ਕਾਫੀ ਚਰਚਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਕ ਹੁਸ਼ਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਵੇਸਟ ਲੈਂਡ ਨੂੰ ਕਾਸ਼ਤ ਦੇ ਕਾਬਲ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੇਸਟ ਲੈਂਡ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਪਰ ਏਕੜ ਯੀਲਡ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਖੇਤੀ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਣੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਤਰਫ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਨੂੰ 3 ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਬੋਰਡ ਦੇ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਬੋਰਡ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਦਨਾਮ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਬਗੈਰ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਇਸ ਵਿਚ ਰਿਸ਼ਵਤ ਜ਼ੋਰਾਂ ਵਿਚ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਸੁੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਬੋਰਡ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਤੋਂ ਕੋਤਾਹੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਸਾਉਣੀ ਦੀ ਫਸਲ, ਧਾਨ ਦੀ ਫਸਲ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਮੂੰਗਫਲੀ ਦੀ ਫਸਲ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੇਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਫਸਲ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹਾਹਾਕਾਰ ਮਚੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫਿਕਰ ਇਹ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਨੈਸ਼ਨਲ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਖੁਰਾਕ ਦਾ ਸਵਾਲ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਖੇਤੀ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਧਾ ਸਕਣ। ਜ਼ਮੀਂਦਾਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ

ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਮੌਰਾਲ ਬਹੁਤ ਉਚਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਖਿਆ ਲਈ ਅਤੇ ਭੈਣਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਤਿਲਕ ਲਾ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਖਿਆ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਕਿਸਾਨ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਹੁਬੱਲ ਵਤਨੀ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ?

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਡਿਮਾਂਡਜ਼ ਵਿਚ 8 ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਲਈ ਰਖਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਇਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰੁਪਿਆ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਦੇਵੇ ਤਾਕਿ ਕਿਸਾਨ ਖੇਤੀ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਰਕਮ ਦਾ ਸੂਦ ਦਿੰਦੀ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬੈਂਕ ਦੇ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲੋਂ ਰੁਪਏ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹ ਵੀ ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਫੂਡ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੁਲਕ ਦੀ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਮਨਿਸਟਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਡਿਮਾਂਡਜ਼ ਵਿਚ ਫਗਵਾੜੇ ਤੇ ਨਕੋਦਰ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕ ਸੜਕ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਰੁਪਿਆ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸੜਕ ਲਈ ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਪਾ ਕੇ ਰੁਪਿਆ ਪ੍ਰੋਵਾਈਡ ਕਰਾਇਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਫਿਨਾਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਰੁਪਿਆ ਰਖਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਸੜਕ ਲਈ ਆਪਣੀ ਜਾਣ ਕਹਿ ਕੇ ਰੁਪਿਆ ਪ੍ਰੋਵਾਈਡ ਕਰਾਇਆ ਹੈ। ਫਿਨਾਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਕੰਟਰਾਡਿਕਟ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਗੇ ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਸੜਕ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ ? ਕੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰ ਰੁਪਿਆ ਜ਼ਾਇਆ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ? ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੇਵਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, 21 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬਾਈਲੋਜ਼ੀਕਲ ਇਨਸਟੀਚੂਟ, ਪਾਲਮਪੁਰ ਲਈ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਇਨਸਟੀਚੂਟ ਹਿੰਦ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦ ਕੇ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਲਾਭ ਆਮ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਹੈ ਬਲਕਿ ਪੋਸਟ ਗਰੈਜੂਏਟ ਇੰਸਟੀਚੂਟ ਨੂੰ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਨਸਟੀਚੂਟ ਸਾਡੇ ਲਈ ਸਫੈਦ ਹਾਥੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਇਨਸਟੀਚੂਟ ਦੀ ਇਸ ਵੇਲੇ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਦੂਜੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਿਜ ਖੋਲ੍ਹਣੇ ਅਤੇ ਚਲਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਪੋਸਟ ਗਰੈਜੂਏਟ ਇਨਸਟੀਚੂਟ ਹਿੰਦ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਾਨੂੰ ਪੰਪਿੰਗ ਸੈਟ, ਟਿਊਬਵੈਲਜ਼ ਅਤੇ ਖੂਹਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਸਾਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਖੂਹ ਲਾਉਣ ਦੀ, ਸਾਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਟਿਊਬਵੈੱਲ ਲਾਉਣ ਦੀ, ਸਾਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਛੋਟੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਤਾਂ ਜੋ ਮੁਲਕ ਦਾ ਬਚਾਓ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਸਾਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਨੂੰ ਐਪਰੀਸ਼ੀਏਟ ਕਰੀਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰਬਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਬਚਾਈ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਮੈਡੀਕਲ ਇੰਸਟੀਚੂਟ ਨੂੰ 21 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਦੇ ਦੇਈਏ ਇਸ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਬੜੀ ਇੱਜ਼ਤ ਹੋਵੇਗੀ, ਤਰੱਕੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਨੂੰ ਉਥੇ ਤਾਲੀਮ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇਗਾ। ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਨਤਾ ਦੇ

[ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ]

ਇਕ ਇਕ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਖਰਚ ਕਰੇ। ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਰਮ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬੜੇ ਅਫਸੋਸ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਗੌਰਮਿੰਟ ਜਿਸ ਨੇ ਇਕੌਨੋਮੀ ਦੇ ਬੜੇ ਬੜੇ ਦਾਹਵੇ ਕੀਤੇ ਸਨ ਉਹ ਅਜ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਵੇਲੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜੁਰਅਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਸਕੇ ਕਿ 18,19 ਮਨਿਸਟਰਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਘਟਾਈ ਜਾਏ। ਮਨਿਸਟਰ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਲਾਲਾਬਾਦ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਮੋਗੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਨੀਪਤ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਨੇਕ ਨੀਅਤੀ ਨਾਲ ਅਦਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਫਤਰਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਡੀਸੀਜ਼ਨ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫੈਸਲੇ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਪਲੀਮੈਂਟ ਅਫਸਰ ਕਰਨਗੇ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਅਖਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਗੌਰਮੈਂਟ ਕਦੀ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਗਲ ਯਾਦ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਭਈ ਤੂੰ ਕਿਥੇ ਰਿਹਾ ਹੈਂ, ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਵੱਟੇ ਵੱਟ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਸੀ। ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਈ ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਬਜ਼ੀ ਦਿੰਦੋਂ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਿਠਾਈ ਦਿੰਦੋਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਕਰਦੋਂ, ਤੇਰੇ ਵਟੇ ਵੱਟ ਪਏ ਫਿਰਨ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਉਹੋ ਗਲ ਸਾਡੇ ਮਨਿਸਟਰਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਹ ਵੀ ਵੱਟੇ ਵੱਟ ਪਏ ਫਿਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਤਨਖਾਹਾਂ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਜਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਦਾ ਇਨਕਸ਼ਾਫ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸੈਂਸ ਆਫ ਡੀਊਟੀ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ 15 ਦਿਨ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਡੀਫੈਂਸ ਫੰਡ ਵਾਸਤੇ ਦੇਵਾਂਗੇ ਪਰ ਅਜੇ ਤਕ ਕਈਆਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਜਦ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਸਰੀ ਤਰਫ ਐਨੀ ਵੇਸਟੇਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਹਿਕਮੇ ਹੱਥ ਤੇ ਹੱਥ ਰਖ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮਨਿਸਟਰਾਂ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਸ਼ਰਮ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਡੀਫੈਂਸ ਵਿਚ ਕਰੋੜਾਂ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਅਰਬਾਂ ਰੁਪੈ ਦਿਉ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹਾਂ। ਖੁਰਾਕ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰੋ, ਅਸੀਂ ਤਿਆਰ ਹਾਂ।

ਰੂਰਲ ਇਲੈਕਟ੍ਰੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਮਨਿਸਟਰ ਵਲੋਂ ਸਾਨੂੰ ਚਿੱਠੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪਾਕਿਟ ਵਿਲੇਜਿਜ਼ ਦਸੋ ਜਿਥੇ 2, 2, ਅਤੇ 4, 4 ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਨਹੀਂ ਗਈ। ਮਹਿਕਮੇ ਦੀ ਬੇਵਕੂਫੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਪਰ ਦੋ, ਦੋ, ਅਤੇ ਚਾਰ ਚਾਰ ਪਿੰਡ ਵਿਚੋਂ ਰਹਿ ਗਏ। ਅਸੀਂ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਪਾਕਿਟ ਵਿਲੇਜਿਜ਼ ਮਲੂਮ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਪਰ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗੇ ਕਿ ਮੈਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਫੰਡਜ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਬੇਅੰਤ ਮੰਗ ਹੈ ਬੋਰਡ ਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਰਦਾਰ ਨਵਾਬ ਸਿੰਘ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਥੁੜ ਕਦੀ ਵੀ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇਗੀ। ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮਿੰਟ ਕੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੋਗਿੰਦਰ ਨਗਰ ਦੀ ਟੇਲ ਤੇ ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਬਸੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਰਾਹੀਂ 45,000 ਕੇ. ਡਬਲਿਊ. ਬਿਜਲੀ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸੀ ਉਹ ਇਸੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਨ ਐਫੀਸ਼ੈਂਸੀ ਦੀ ਵਜਾਹ ਕਰਕੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਰੁਪਿਆ ਲਗਾ ਹੋਇਆ ਸਭ ਵੇਸਟ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਗੌਰਮਿੰਟ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਭਾਖੜੇ ਦਾ ਰਾਈਟ ਹੈਂਡ ਪਾਵਰ ਹਾਊਸ ਫਰਵਰੀ ਵਿਚ ਚਾਲੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਲੋੜ ਤਾਂ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਜਾਏ ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਨਵੰਬਰ ਵਿਚ ਚਾਲੂ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਦਸੰਬਰ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ।

ਜਿਹੜਾ ਇਕ ਇਕ ਦਿਨ ਵੀ ਅਗੇਤਾ ਆਇਗਾ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਖੇਤੀ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਥੇ ਸਾਜ਼ਸ਼ਾਂ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕਾਊਂਟਰ ਸਾਜ਼ਸ਼ਾਂ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਗਲ ਯਾਦ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਨਵਾਬ ਜ਼ੁਲਫਿਕਾਰ ਅਲੀ ਪਟਿਆਲੇ ਵਿਚ ਵਜ਼ੀਰ ਸਨ। ਸਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਉਥੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਪਟਿਆਲਾ ਚਿੜੀ ਦੇ ਪਹੁੰਚੇ ਜਿੰਨੀ ਰਿਆਸਤ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਕੀ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਸਿਰ ਖੁਰਕਣ ਦੀ ਵੇਲ੍ਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਪੁਛਣ ਲਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੜਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ ? ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਪੁਰਾਣੇ ਵਜ਼ੀਰ ਹਨ, ਖਲੀਫੇ ਹਨ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਪਰ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸਾਂ ਹਿਲਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਨਾ ਸਾਨੂੰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਇਕ ਮਿੰਟ ਦਾ ਵਿਹਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਦਿਨ ਨੂੰ। ਇਹੋ ਗਲ ਸਾਡੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਨਾਲ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਦਾਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਗੌਰਮਿੰਟ , ਬੜੇ ਗੰਦੇ ਪਾਲਿਟਿਕਸ ਦੀ, ਬੁਰੇ ਅਤੇ ਸਾਜ਼ਸ਼ੀ ਪਾਲਿ-ਟਿਕਸ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਐਥੇ ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਬੜਾ ਗੰਦਾ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਵੇਖਿਆ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਡੀਫੈਂਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਤਰੱਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਪਰ ਰੂਲਿੰਗ ਪਾਰਟੀ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਤੇ ਤੁਲੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਜ਼ਰੂਰਤ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤਾਂ ਕੀ ਭਾਵੇਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸੌ ਦੇਸ਼ ਹੋਰ ਵੀ ਰਲ ਕੇ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਮੂੰਹ ਭੰਨ ਦੇਈਏ। ਅਸੀਂ ਸਿਵਿਲ ਡੀਫੈਂਸ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਖੁਰਾਕ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ ਹੈ, ਬਿਜਲੀ ਵਧਾਉਣੀ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਵਿਚ ਫੇਲ ਹੋਈ ਹੈ।

5 ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜ਼ਿਲੇ ਦੀ ਫੂਡ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਮੈਂ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਡ੍ਰੇਨੇਜ ਦਾ ਕੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਲ ਤਾਂ ਬਾਰਸ਼ਾਂ ਘਟ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਬਚਾਅ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਵੀ ਬਾਰਸ਼ਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਤੁਸਾਂ ਡ੍ਰੇਨੇਜ਼ ਦਾ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਡਾ ਕੋਈ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੇ ਤਮਾਮ ਫੰਡ ਵਿਦਡ੍ਰਾ ਕਰ ਲਏ ਹਨ। ਜਿਹੜੀ ਗੌਰਮਿੰਟ ਇਸ ਵੇਲੇ ਡ੍ਰੇਨੇਜ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਫੰਡ ਵਿਦਡ੍ਰਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਕੀ ਹੱਕ ਹੈ ਮਨਿਸਟਰਾਂ ਦੀ ਐਡੀ ਵਡੀ ਫੌਜ ਬਣਾਈ ਰਖੇ ? ਅਸੀਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਛੋਟੇ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਸਿਵਿਲ ਡੀਫੈਂਸ ਵਾਸਤੇ ਰੁਪਿਆ ਦਿਉ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਮਾਰਲ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਵੀ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਗ਼ਰੀਬ ਤੋਂ ਗ਼ਰੀਬ ਵੀ ਪੈਸੇ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਭ ਨੇ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਡੀਫੈਂਸ ਫੰਡ ਵਾਸਤੇ ਰੁਪਿਆ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜਾਨ ਦਿਉ, ਜਿਸਮ ਵੀ ਦਿਉ, ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਸਭ ਕੁਝ ਦਿਉ ਤਾਂ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਲੇਕਿਨ ਇਕ ਤਰਫ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਗੌਰਮਿੰਟ ਖੇਤੀ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਫੇਲ ਹੋਈ ਹੈ, ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਫੇਲ ਹੋਈ ਹੈ, ਫੂਡ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਵਿਚ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੇਲ ਹੋਈ ਹੈ, ਪਰ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ 21 ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬਾਈਆਲੋਜੀਕਲ ਇੰਸੀਟੀਚੂਟ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਖਰਚ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਵੇਟ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ ਪਰ ਮੁਲਕ ਦੇ ਡੀਫੈਂਸ ਅਤੇ ਖੁਰਾਕ ਦੇ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਕ ਮਿੰਟ ਲਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਕਸੂਰਵਾਰ ਹੈ, ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ, ਇਸ ਨੇ ਕੋਤਾਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਵੇਖੋਗੇ ਕਿ ਸਾਡਾ ਸੂਬਾ ਜਿਹੜਾ ਦੂਸਰਿਆਂ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਨ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਉਸ ਵਿਚ ਕਾਲ ਪਵੇਗਾ। ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੁਹਾਡੇ ਉਪਰ ਹੋਵੇਗੀ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਮੈਡਮ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਡੀਮਾਂਡਜ਼ ਤੇ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਿਹਤਰ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਟਾਈਮ ਲਿਮਿਟ ਮੁਕਰਰ ਕਰ ਦਿਓ ਤਾਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਣ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅਕਲੌ ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਪੌਣਾ ਘੰਟਾ ਬੋਲ ਗਏ ਹਨ।

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਗੱਲ ਹੈ।

उपाध्यक्षा : आप ने बिल्कुल गलत बात कही है बाबू बचन सिंह तो सिर्फ २५ मिनट बोले हैं ४५ मिनट नहीं बोले । आप टाईम के बारे में सुजेशन दें कि कितना कितना हरेक मेम्बर को मिलना चाहिए। (It is absolutely wrong to say that Babu Bachan Singh has been given 45 minutes. As a matter of fact he has spoken for 25 minutes only. Any how, I would like to have sugessions regarding the time to be given to an hon. Member.)

ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ : ਮੇਰਾ ਸੁਜੇਸ਼ਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਜਾਏ ਇੰਡੀਵਿਜੂਅਲ ਮੈਂਬਰਾਂ ਲਈ ਟਾਈਮ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਗਰੁਪਸ ਨੂੰ ਟਾਈਮ ਦਿਉ । After all we have come here to represent our view points ਇਸ ਕਰਕੇ ਗਰੁਪਸ ਨੂੰ ਟਾਈਮ ਦਿਉ ।

श्री मंगल सेन : हरेक ग्रुप के लिए 20 मिनट मुकर्रर कर दीजिए।

उपाध्यक्षा : श्री मंगल सेन, आप लेट आए हैं आप का नाम तो लिया गया पर you were late. (The hon. Member Shri Mangal Sein, has already been called upon to speak but he was not present here.)

सरदार रणजीत सिंह नैनेवालिया (महल कलां) : डिप्टी स्पीकर साहिबा, मैं डिमांड नम्बर दो पर बोलना चाहता हूं जो पुलिस की डिमांड है। यह अच्छी बात है कि हम ने कुछ पी. ए. पी. की बटैलियन्ज़ सैंट्रल गवर्नमेंट को दी हैं और कुछ पंजाब की प्रोटैक्शन के लिए अपने पास रखी हुई हैं या कुछ इस के लिये बना रहे हैं लेकिन मेरी इतनी अर्ज़ है कि हमारे जो पी. ए. पी. के पर्सानल शहीद हुए हैं या डिसएबल हुए हैं उन को मिल्टरी पर्सानल की तरह ट्रीट करना चाहिए। उन को ग्रांटस देनी चाहिएं और उन के बच्चों को डिग्री स्टैंडर्ड तक फ्री एजूकेशन देनी चाहिए। इस के इलावा उन को स्टाईपेण्डज़ दिये जाने चाहिएं क्योंकि जो हमारे जवान इस लड़ाई में शहीद हुए हैं उन के बच्चों की यह हालत हो गई है कि वह अब अपनी एजूकेशन भी जारी नहीं रख सकते। इस लिये सरकार को चाहिए कि उन को फ्री बोर्डिंग एंड लाजिंग का इंतज़ाम करें क्योंकि उन लोगों ने जो अपनी जानें दी हैं वह हम लोगों के लिए और हमारे देश की रक्षा के लिए ही दी हैं। फिर उन की जो गरीब विडोज हैं उन में से कइयों के पास रहने के लिये मकान भी नहीं हैं और उन को जो थोड़ी सी पेनशन मिलनी है के इलावा उन के पास और कोई रोजगार के साधन नहीं हैं जिन पर वह अपना गुज़ारा ही चला सकें या मकान ही बना सकें। इस लिये यह जरूरी है कि उन का मकान बनाने के लिये नामीनल इंट्रेस्ट पर लांग टर्म लोन्ज़ दिये जाने चाहिएं जिस

तरह की स्माल स्केल इण्डस्ट्रीज़ के लिए दिये जाते हैं। अगर उन के आदमी जीते रहते तो वह उन के लिये मकान बनाते लेकिन अब सरकार को उन की इस बारे में मदद करनी चाहिए क्योंकि उन्होंने देश की रक्षा के लिये अपनी जानें दी हैं इस लिये यह गवर्नमेंट का फर्ज़ बन जाता है। डिप्टी स्पीकर साहिबा, इसी पर ही बस नहीं, उन बेचारों की बहनें और लड़कियां भी शादी के काबल हुई बैठी हैं और उन की शादियां होने वाली हैं लेकिन इस काम के लिये उन के पास ज़राए नहीं हैं तो उन की इस काम में मदद करने के लिये गवर्नमेंट कुछ इकदाम उठा कर उन की मदद कर सकती है जैसा कि मैं सुजैस्ट करता हूं। इस वक्त हम नेशनल डीफेंस फण्ड़ के लिए कुलेकशन्ज़ कर रहें हैं और इस वक्त तक हम शायद 6 करोड़ रुपए के करीब करीब अकट्ठा कर भी चुके हैं और शायद इस से भी ज्यादा हो जाए। इस फंड में से कुछ हिस्सा निकाल कर उन की बहनों और लड़कियों की शादियों के लिए उन के परिवारों के लिए दिये जाने चाहिएं।

डिप्टी स्पीकर साहिबा, अब मैं डिमांड नं० 3 के बारे में कुछ अर्ज़ करनी चाहता हूं जिस में कुछ प्राईमरी और मिडल स्कूलों को अपग्रेड करने के लिये 13, 46,450 रुपए की रकम की मांग की गई है। यह एक बड़ी खुशी की बात है जो इस रकम से 303 प्राईमरी और मिडल स्कूल अपग्रेड किए गए हैं। इस के लिये जहां मैं इन्हें बधाई देता हूं वहां मैं नुकताचीनी भी करता हूं कि इस अपग्रेडिंग आफ स्कूल्ज़ के काम में सरकार ने प्लैण्ड तरीके से काम नहीं किया क्योंकि प्लैनिंग के मुताबिक यह फैसला हम ने किया हुआ है कि हमारे देश में हर तीन मील के एरिया के अन्दर एक प्राइमरी स्कूल होगा और हर पांच मील के एरिया के अन्दर एक मिडल स्कूल होगा लेकिन यह जो 303 स्कूल अपग्रेड किए गए हैं यह महज़ एम. एल. एज़ की अपनी 2 डिमांड पर बनाए गए हैं और यह कोई प्लैण्ड वे में नहीं हुए। मैं ने देखा है कि इन 303 स्कूलों में कहीं 2 एक एक मील की दूरी पर स्कूलों को अपग्रेड कर दिया गया है और कहीं 2 कई 2 मीलों के एरिया में एक भी स्कूल अपग्रेड नहीं किया गया। इस तरह से मैं समझता हूं कि हम लिट्रेसी का फैलाव नहीं कर सकते। इस लिए इस बारे में मैं गवर्नमैंट को यह सुजैस्ट करता हूं कि यहां कोई एजूकेशनल कमेटी बनाए जो सारी स्टेट का दौरा करे और देखे कि कहां कहां मिडल स्कूलों की और कहां हाई स्कूलों की ज़रूरत है। इस बारे में मैं एक मिसाल देना चाहता हूं। मेरे हल्का महल कलां में कानूंगी सरकल में जहां पर 40 के करीब प्राइमरी स्कूल हैं लेकिन वहां पर सिर्फ दो हाई स्कूल हैं और वहां पर कई गांव ऐसे हैं जहां लोगों ने या तो हाई स्कूलों के लिए बिल्डिंग्ज़ तैयार कर ली हुई है लेकिन न वहां पर मिडल स्कूल बनाए जा रहे हैं और न ही हाई स्कूल ही बनाए जा रहे हैं जैसा कि छीनेवाल कलां, गहल, छापा, शाहबाज़पुर कलां, सिंधु कलां, नैनावाला और कंगन वाला ऐसे गांव हैं जहां या तो ज़मीन इस काम के लिये लोगों ने दे दी हुई है या बिल्डिंग तैयार करवा दी हुई है। आज देखें कंगन वाल में लोगों ने 70 हज़ार रुपए लगा कर बिल्डिंग बनवाई है और इसी तरह से गहल और छापा में तकरीबन 25, 25 हज़ार की लागत से लोगों ने स्कूलों की बिल्डिंग्ज़ बनवाई हैं लेकिन सारे कानूंगो सर्कल में न

[सरदार रणजीत सिंह]
कोई मिडल स्कूल है और न ही कोई हाई स्कूल खोला गया है। इस लिए मैं गवर्नमेंट से कहूंगा कि वह इस तरफ ध्यान दे।

अब मैं डिमांड नम्बर 6 के बारे में कुछ अर्ज़ करनी चाहता हूं जिस में 9,80,190 रुपए की रकम पोल्टरी स्कीमों के लिए मांगी गई है। क्योंकि हमारी गवर्नमेंट चाहती है कि यहां पर इतने अण्डे पैदा हो सकें कि स्कूल जाने वाले हरेक बच्चे को एक एक अण्डा रोज़ाना मिल सके और सीरियल्ज़ को बचा सकें जो हमारे देश की इस वक्त की सब से बड़ी ज़रूरत है। लेकिन आप देखें कि हालत इस वक्त इस के उल्ट है। आप ने अखबारों में पढ़ा होगा कि इस वक्त 6 रुपए फी किल्लो चिकन बिक रहा है और अण्डे का भाव 25 पैसे से लेकर 28 पैसे फी अण्डा हो गया है। इस का कारण यह है कि जो दाना मुरगियों को दिया जाता है वह महंगा हो गया है और जो उन को फीड दी जाती है वह महंगी हो गई है। इस लिए मैं गवर्नमेंट से यह अर्ज़ करूंगा कि वह पोल्टरी फीड की कीमत घटाने के लिये राईस पालिश, मीट मील और फिश मील आप तैयार करनी शुरू करे ताकि लोगों को सस्ते भाव पर दे सकें। इस वक्त गवर्नमेंट पोल्टरी फार्म मालेरकोटला और गुरदासपुर एक लाख रुपए से ज़ायदा सालाना मुनाफा दे रहे हैं। यह सरकार को नो प्राफिट नो लास बेसिज़ पर चलाने चाहिए ताकि अण्डों की कीमत कम हो सके। (घंटी) डिप्टी स्पीकर साहिबा, मुझे तो अभी पांच मिनट भी नहीं हुए . . . .

उपाध्यक्षा : अगर आनरेबल मैम्बर मेरे साथ कोआप्रेट नहीं करेंगे तो कैसे यहां का काम चल सकेगा। (If the hon. Members do not cooperate with me, how will the work be carried on.)

सरदार रणजीत सिंह नैनेवाल। : गवर्नमेंट फार्मों की जो परसेंटेज आफ हैचेबिलिटी है वह प्राइवेट फार्मों की हैचेबिलिटी से कम है। यह देखा जाना चाहिए कि इस का क्या कारण है, इस की इन्क्वायरी की जानी चाहिए। इस के इलावा हम ने कुछ अफसरों को अमरीका या ब्रिटेन में ट्रेनिंग दिलाई है उन पर 50, 50 या 60, 60 हज़ार रुपया खर्च किया है मगर देखने में आता है कि उन से कोई काम नहीं लिया जा रहा है, उन को वैसे भी डिसमिस तक किया जाता है। आखिर उन पर सरकार ने खर्च किया है तो क्यों न उन की सर्विसिज़ से फायदा उठाया जाए। (घंटी) बस जी इस समय इतना ही कह कर मैं बैठ जाता हूं।

उपाध्यक्षा : पेशतर इस के कि मैं किसी को बोलने के लिये काल अपान करूं मैं हाउस को बताना चाहती हूं कि गिलोटीन एपलाई करने के लिये मैं जिस लिमिट तक जाने के लिये तैयार हूं वह एक बजे तक है। आधा घंटा फाइनेंस मिनिस्टर साहिब को जवाब देने के लिये चाहिए। सो साढ़े बारह बजे तक ही टाईम है। मैं कामरेड जोश जी से दरखास्त करूंगी कि वह 20 मिनट की बजाए 15 मिनट में ही अपनी बात कह लें बाकी साहिबान को दस मिनट से ज्यादा टाईम नहीं मिलेगा, घंटी बजते ही वाइंड अप कर दिया करें। (Before I call upon any hon. Member to speak I want to inform the House that the extent to which I can

allow the hon. Members to speak is upto 1.00 p. m., when the guillotine will be applied. The Finance Minister will require half an hour for reply. So the time at our disposal is upto 12-30 p. m. I will request comrade Shamsher Singh Josh that instead of taking 20 minutes he may say what he has to say in 15 minutes. The other hon. Members will not get more than 10 minutes each. They should wind up on hearing the bell.)

स्वास्थ्य मंत्री (श्रीमती ओम प्रभा जैन) : डिप्टी स्पीकर साहिबा, मुझे भी पांच मिनट दे दिये जाएं। बाबू बचन सिंह जी ने एक सवाल उठाया है तो मुझे उन का जवाब देने के लिये सिर्फ पांच मिनट का समय दे दें।

उपाध्यक्षा : आप बीच में कैसे खड़ी हो जाती हैं, या तो कहें ऑन ए प्वायंट आफ पर्सनल ऐक्सप्लेनेशन या कुछ और। फिर अब बचन सिंह जी हाउस में हैं भी नहीं, मैं ने दूसरे मैंबर को काल अपौन कर लिया है। (विघ्न) बैठिए। (How the hon. Minister has stood up without raising any point of personal explanation or something else. Babu Bachan Singh Ji is not present in the House and I have called upon another hon. Member to speak.)

ਸਰਦਾਰ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ (ਰੋਪੜ) : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਇਹ ਜੋ 25 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਮੰਗ ਹਾਊਸ ਪਾਸੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਦਰਅਸਲ ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ 5 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਮੰਗ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਦੇਣੀ ਹੈ ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਬਸ ਕਾਗਜ਼ੀ ਲੈਣ ਦੇਣ ਦਾ ਹੀ ਮਾਮਲਾ ਹੈ।

ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਕੁਝ ਸਿਵਲ ਡਿਫੈਂਸ ਮੇਯਰਜ਼ ਤੇ ਜੋ ਇਕ ਕਰੋੜ ਦਾ ਖਰਚ ਹੈ ਅਤੇ ਪੀ. ਏ. ਪੀ. ਲਈ ਜੋ 20 ਲੱਖ 93 ਹਜ਼ਾਰ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਉਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਕੰਮ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਬਲਕਿ ਅਗਰ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹੋਵਾਂਗੇ। ਮਗਰ ਇਤਨਾ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਖਰਚ ਸਾਨੂੰ ਨਾਰਮਲ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ ਪੈ ਰਹੇ, ਇਹ ਐਬਨਾਰਮਲ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਵਜਾਹ ਕਰਕੇ ਕਰਨੇ ਪੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਸਾਡੇ ਤੇ ਐਗਰੇਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਸਿਵਿਲ ਡੀਫੈਂਸ ਅਤੇ ਪੀ. ਏ. ਪੀ. ਤੇ ਖਰਚ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਖਰਚ ਸੈਂਟਰਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬੇਅਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਬੇਅਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਿਵਿਲ ਡੀਫੈਂਸ ਦਾ ਕੰਮ ਹੋਰ ਸੂਬਿਆਂ ਸਾਹਵੇਂ ਨਹੀਂ ਪੰਜਾਬ ਸਾਹਵੇਂ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੂਬੇ ਦੇ 50 ਹਜ਼ਾਰ ਆਦਮੀ ਬੇਘਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਪਿੰਡ ਉਜੜੇ ਹਨ, ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੇ ਬੰਬਾਰੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਲੋਕ ਮਰੇ ਹਨ। ਸਾਡੀ ਫੌਜ ਵਿਚ 37 ਫੀ ਸਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਹਨ ਉਥੇ ਵੀ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦੀ ਲਾਈਨ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਨਾਮ ਮੁਹਰੇ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਸੈਂਟਰ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਵਲ ਡੀਫੈਂਸ ਦਾ ਤੇ ਪੀ. ਏ. ਪੀ. ਦਾ ਸਾਰਾ ਖਰਚ ਉਹੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰੇ। ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਯੂਨੀਅਨ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਪੀ. ਏ. ਪੀ. ਦੇ ਖਰਚ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨਾ ਮੰਨ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਅਗਰ ਉਸ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਖਰਚ ਬਚਾ ਕੇ ਦੂਸਰੇ ਕੰਮਾਂ ਤੇ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੰਕਟ ਬਾਰੇ ਇਕ ਗੱਲ ਹੋਰ ਹੈ ਜੋ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ

[ਸਰਦਾਰ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼]

ਸਾਫ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਕਟ ਹਾਲੇ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਇਹ ਫਿਰ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਕਟ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਬਿਲਕੁਲ ਨੰਗੀ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਬਰਤਾਨੀਆਂ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਨੂੰ ਆਰਮ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਜੰਗ ਦੇ ਅਤੇ ਡਿਪਲੋਮੇਸੀ ਦੇ ਮਹਾਜ਼ਾਂ ਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਇਆ, ਹੁਣ ਵੀ ਪਹੁੰਚਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਗਲ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਵਾਸੀਆਂ ਅਗੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਇਤਬਾਰ ਕਰਕੇ ਖਮਿਆਜ਼ਾ ਭੁਗਤ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀਸ਼ਨ ਕਰਵਾਈ, ਉਸ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾਇਆ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਆਰਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਚੋਰੀ ਚੋਰੀ ਇਛੋਗਿਲ ਕੈਨਾਲ ਜਿਹੀਆਂ ਡਿਫੈਂਸ ਲਾਈਨਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਦਿਤੀਆਂ, ਹਥਿਆਰ ਦਿਤੇ ਅਤੇ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਾਂਗੇ ਕਿ ਦੁਸ਼ਮਨ ਕੌਣ ਹੈ ਤਾਂ ਖਤਾ ਖਾਵਾਂਗੇ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਮਨਿਸਟਰ ਦੀ ਪੈਟ੍ਰੀਆਟਿਜ਼ਮ ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਬਰਤਾਨੀਆਂ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਨਾ ਪੈਟ੍ਰੀਆਟਿਜ਼ਮ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਫਿਰ ਕਹਿਣ ਵਾਲਾ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਵੱਡਾ ਆਦਮੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਸੋ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਸਿਵਿਲ ਡੀਫੈਂਸ ਦੇ ਜੋ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਹਨ ਉਹ ਪਰਮਾਨੈਂਟ ਬੇਸਿਜ਼ ਤੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਰਹਦਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਰਾਖੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਜ ਵੀ ਅਵਸਥਾ ਬੜੀ ਸੰਕਟ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਜਲੰਧਰ ਤੇ ਵਟਾਲੇ ਦੀ 1500 ਇੰਡਸਟ੍ਰੀਅਲ ਐਸਟੇਬਲਿਸ਼ਮੈਂਟਸ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 60,000 ਮਜ਼ਦੂਰ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਐਸਟੇਬਲਿਸ਼ਮੈਂਟਸ ਵਿਚੋਂ 80 ਫੀ ਸਦੀ 6 ਸਤੰਬਰ ਤੋਂ ਬੰਦ ਹਨ, 15 ਫੀ ਸਦੀ ਪਾਰਸ਼ਲੀ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਸਿਰਫ 5 ਫੀ ਸਦੀ ਹਨ ਜੋ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 60,000 ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵਿਚੋਂ 50,000 ਮਜ਼ਦੂਰ ਬੇਕਾਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਇਕ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਕਰਾਈਸਿਜ਼ ਵਿਚੋਂ ਸੂਬਾ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਲੋਕ ਉਜੜੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਸਣ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਨਵੀਂ ਮਨਿਸਟਰੀ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਇਸ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਸਾਉਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇਹ ਕੋਸ਼ਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦੁਖ ਵਿਚ ਸ਼ਰੀਕ ਹੋਣ ਦਾ, ਇਸ ਨੇ ਰਿਆਇਤਾਂ ਦਾ ਇਲਾਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਮਗਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਮੈਂ ਕੁਝ ਇਸ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗਰ ਕਿਸੇ ਟੱਬਰ ਦਾ ਅਰ-ਨਿੰਗ ਮੈਂਬਰ ਮਰ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਟੱਬਰ ਨੂੰ 1500 ਰੁਪਏ ਦੀ ਮਦਦ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਮਗਰ ਇਹ ਮਦਦ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਅਰਨਿੰਗ ਮੈਂਬਰ ਜਿਵੇਂ 14 ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਮਰਨ ਤੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਛੇਹਰਟਾ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਮਜ਼ਦੂਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ "it seems the value of an animal is more than a human being." ਗਊ ਦੇ ਮਰਨ ਤੇ 200 ਰੁਪਏ ਤੇ ਮਝ ਲਈ 400 ਰੁਪਏ ਮਿਲਣੇ ਹਨ ਮਗਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਮਰਨ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀ ਮਿਲਣਾ। ਫਿਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੁਕਾਨਦਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਈਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ। ਫਿਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 1500 ਰੁਪਏ ਦੇਣਾ ਹੈ ਬਸ ਉਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਕੋਈ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ। ਜਿਸ ਦਾ ਮਕਾਨ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਰਸ਼ਲ ਕਨਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨ ਲਈ ਮਦਦ ਮਿਲੇਗੀ। ਇਹ ਜੰਗ ਜੋ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਸਾਡੇ ਤੇ ਥੋਪੀ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਦੀ ਜ਼ਿਮੇਂਵਾਰੀ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਜੰਗ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਮਾਰੇਲੀ, ਪੁਲੀਟੀਕਲੀ ਤੇ ਲੀਗਲੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਊਂਡ ਹੈ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਮੈਂ ਸਿਵਿਲ ਡੀਫੈਂਸ ਬਾਰੇ ਇਕ ਹੋਰ ਗਲ ਵੀ ਕਹਿਣੀ ਹੈ। ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਦੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵੇਲੇ ਚੀਨ ਦਾ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਮਗਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਵਿਲ ਡੀਫੈਂਸ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸੀ ਮਗਰ ਇਸ ਵਜ਼ਾਰਤ ਨੇ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਵਿਚ ਲਿਆ ਹੈ ਮਗਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਪਧਰ ਤੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦਾ ਉਤਨਾ ਸਹਿਯੋਗ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਿੰਨਾ ਕਿ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਕੌਂਸਲ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਜਾਲੰਧਰ ਆਦਿ ਵਿਚ ਆਪੋ-ਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਲਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਸੰਗਰੂਰ, ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਐਮ. ਐਲ. ਏਜ਼. ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਅਫਸਰਾਂ ਦਾ ਐਟੀਚੂਡ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।

ਜਦ 6 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿਚ ਛੰਭ ਤੋਂ ਉਜੜ ਕੇ 2000 ਆਦਮੀ ਆ ਗਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਸਾਉਣ ਦੀ ਸਮਸਿਆ ਆਈ ਉਹ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਹੀ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਹੋਰ ਆ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲੇ ਤਾਂ ਬੈਠ ਹੀ ਗਏ ਸਨ ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਲੇ ਡੀ. ਸੀ. ਪਾਸ ਗਏ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਡੀ. ਸੀ. ਕਹਿਣ ਲਗਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਥੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵਸਾਉਣਾ। ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਪਾਗਲ ਹੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਕਿਥੋਂ ਖਵਾਈ ਜਾਵੇਗੀ । ਸੋ ਮੈਂ ਇਹ ਗਲ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਵੱਈਆ ਜੋ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਅਫਸਰਾਂ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗਲਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਮਿਲਵਰਤਨ ਦੇਣ ਲਈ ਹਦਾਇਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਇਕ ਗੱਲ ਹੋਰ ਮੈਂ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ, ਸਾਹਿਬਾ, ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਹੀਂ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਪਾਸੇ ਡੀਫੈਂਸ ਨੂੰ ਤਕੜਿਆਂ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਖੁਰਾਕ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜ਼ਰਾਇਤ ਦਾ ਮਸਲਾ ਵੀ ਵਾਰ ਲੈਵਲ ਤੇ ਹਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਵੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਦਮ ਪੁੱਟਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਬਜਟ ਵਿਚ ਇਕ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਟਿਊਬ ਵੈਲਾਂ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਦੇਣ ਲਈ ਅਤੇ 55 ਲਖ ਰੁਪਏ ਖੂਹਾਂ ਅਤੇ ਪੰਪਿੰਗ ਸੈਟਾਂ ਲਈ ਅਤੇ 30-35 ਲਖ ਰੁਪਏ ਹੋਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਲਈ ਰਖੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਰਕਮ ਨਾਲ ਇਹ ਮਸਲਾ ਹਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਵਾਲਾ। ਇਹ ਸਾਲ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ਕਸਾਲੀ ਦਾ ਸਾਲ ਹੈ ਬਾਰਸ਼ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸਾਵਣੀ ਦੀ ਫਸਲ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾੜੀ ਤੇ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਸਮਸਿਆ ਤੇ ਜ਼ਰਾ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਰਾਇਤ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਆਂਕੜੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਕੋਈ 1 ਕਰੋੜ 63 ਲਖ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਕਲਟੀਵੇਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ 76 ਲਖ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਲਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 87 ਲਖ ਏਕੜ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ 43 ਪ੍ਰਤੀ ਸ਼ਤ ਨੂੰ ਸਿੰਚਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਰੀ-ਗੇਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਨਹਿਰਾਂ, ਟਿਊਬਵੈਲਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਸਾਧਨਾਂ ਨਾਲ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ 57 ਫੀ ਸਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਅਨ ਇਰੀਗੇਟਿਡ ਪਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉ ਕਿ ਜਿਸ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਇਤਨੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸਿੰਚਾਈ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਨਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਤੇ ਕਿਨਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਹ ਗਲ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਵਾਂਗਾ ਕਿ ਇਰੀਗੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸਮਸਿਆ ਨੂੰ ਵਾਰ ਲੈਵਲ ਅਤੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਲੈਵਲ ਤੇ ਚਾਲੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦ ਤਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਜ਼ਰਾਇਤ ਵਿਚ ਇਹ ਸੂਬਾ ਤਰਕੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

[ਸਰਦਾਰ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼]

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਇਸ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਇਸ ਅੰਬਾਲਾ ਜ਼ਿਲੇ ਦਾ ਹਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਹੀ ਹਾਲਤ ਵੇਖ ਲਉ। ਇਸ ਵਿਚ 11 ਲਖ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਹਲ ਹੇਠਾਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ 19,289 ਏਕੜ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਲਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੀ 99 ਹਜ਼ਾਰ ਏਕੜ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਇਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ 10 ਫੀ ਸਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸਿੰਚਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੀ 90 ਫੀ ਸਦੀ ਦੀ ਸਿੰਚਾਈ ਦਾ ਕੋਈ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਉਹ ਅਨ-ਇਰੀਗੇਟਿਡ ਪਈ ਹੈ। ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਕੱਲੇ ਸਾਡੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਅੰਬਾਲੇ ਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਰੀਗੇਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪ ਦੇਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਟਿਊਬਵੈਲ ਗੌਰਮੈਂਟ ਪਧਰ ਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜਿਹੜੀਆਂ ਨਹਿਰਾਂ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚੋਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਵੇ ਕਰਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਭਾਖੜਾ ਕੈਨਾਲ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਮਿਲ ਸਕੇ ਤਾਂ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਸਿੰਚਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਭਾਖੜਾ ਦੀ ਨਹਿਰ ਦੀ ਕਪੈਸਿਟੀ 9,000 ਕਿਊਸਕ ਹੈ ਪਰ ਪਾਣੀ ਕੇਵਲ 6 ਜਾਂ 7 ਹਜ਼ਾਰ ਕ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਜੇਕਰ ਸਰਵੇ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਨਹਿਰ ਦਾ ਪਾਣੀ ਰੋਪੜ ਅਤੇ ਨਾਲ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰਨਾਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਵੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਵਲੋਂ ਟਿਊਬਵੈਲ ਲਗਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਰੀਗੇਸ਼ਨ ਵਲ ਵਧੇਰੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਗਲ ਹੋਰ, ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂ ਕਿ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਇਨਸੈਂਟਿਵ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਫਰਟਿਲਾਈਜ਼ਰ ਦਾ ਭਾਅ ਬਹੁਤ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਕ ਕੱਟੇ ਦਾ ਭਾਅ $17\frac{1}{2}$ ਰੁਪਏ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨ ਇਸ ਨੂੰ ਵਰਤ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਸਸਤਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਸਾਨ ਇਸ ਨੂੰ ਵਰਤ ਕੇ ਪੈਦਾਵਾਰ ਨੂੰ ਵਧਾ ਸਕੇ । ਇਸ ਲਈ ਮੇਰਾ ਇਹ ਸੁਝਾਵ ਹੈ ਕਿ ਨੰਗਲ ਫਰਟਿਲਾਈਜ਼ਰ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਢਾਈ ਕਰੋੜ ਦਾ ਪ੍ਰਾਫਿਟ ਵਿਖਾਇਆ ਹੈ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਫੈਕਟਰੀ ਨੂੰ ਨੋ ਪ੍ਰਾਫਿਟ ਨੋ ਲਾਸ ਬੇਸਿਜ਼ ਤੇ ਚਲਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਫਰਟਿਲਾਇਜ਼ਰ ਦਾ ਭਾਉ ਸਸਤਾ ਹੋ ਸਕੇ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਖੇਤੀ ਵਿਚ ਵਰਤ ਸਕੇ।

ਇਕ ਗਲ ਮੈਂ ਬੈਟਰਮੈਂਟ ਕਮੇਟੀ ਬਾਰੇ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਬਣੇ ਅੱਜ 5 ਸਾਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਨ ਜੋ ਅਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਸੀਨੀਅਰ ਕੈਬੀਨਟ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤੇ ਅਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜੋ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆਂ ਜਾਵੇ।

ਮੈਂ ਅੰਤ ਵਿਚ ਫਿਰ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਪਧੱਰ ਤੇ ਟਿਊਬਵੈਲ ਲਗਾਏ ਜਾਣ ਤਾਂ ਜੋ ਸਿਵਲ ਡੀਫੈਂਸ ਦੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਨੂੰ ਪਕਿਆਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਵਿਚ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਧਰ ਤੇ ਜਿਨੀਆਂ ਵੀ ਕਮੇਟੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਬਣੇ ਖਤਰੇ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ ਧਾਰਨ ਕਰ ਸਕਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰ ਸਕਣ। ਇਕ ਗਲ ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਡੇ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਬਾਰਡਰ ਦਾ ਸੂਬਾ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਤਾਂ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਕਰੋੜਾਂ

ਰੁਪਏ ਦੀਆਂ ਗਰਾਂਟਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਕੇ ਭੇਜਣ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ ਨੂੰ ਪਕਿਆਂ ਕਰ ਸਕੀਏ ਅਤੇ ਵੈਰੀ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਸਕੀਏ। ਜੇਕਰ ਪੰਜਾਬ ਇਕ ਵੇਰ ਤੁਕੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਬਾਂਹ ਬਣ ਕੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਫ਼ਲ ਹੋ ਸਕੇਗਾ ਅਤੇ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰ ਪਾ ਸਕੇਗਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਆਪ ਪਾਸੋਂ ਖਿਮਾ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ।

कामरेड राम चन्द्र (नूरपुर) : डिप्टी स्पीकर साहिबा, मैं तो सिर्फ दो तीन बातों की तरफ सरकार का ध्यान दिलाना चाहता हूं। मेरा इस वक्त तक का तजुरबा यह है कि ब्योरोक्रेसी सुलगिश हो गई है और यह इरिस्पान्सिव to the sentiment of the Public हो गई है। मैं ने डी. सी. और एस. डी. ओ. के बारे में उनके टी. ए., डी. ए. जानने के लिए और कि जिलाधीश किस किस जगह का दौरा करते हैं जानने के लिए सवाल दे रखे हैं। तो जब जिला सिटिजन कौंसिल की कमेटी हुई तो मुझे कोअर्स करने के लिए बिला किसी कंटेक्ट में कहने लगे कि आप तो हमें अपने मातहत रखना चाहते हैं। मैं ने कहा कि ऐसी बात आप कैसे कहते हैं तो वह कहने लगे कि आप हमारे बारे में असैम्बली में सवाल क्यों करते हैं। यह तो मेरा एज ए लेजिस्लेटर फन्डामेंटल राईट है कि क्वेस्चन पूछूं। क्या वह मेरे इस हक पर सिटिजन कौंसल में हमला करने का क्या हक रखता है। तो मैं यह अर्ज करना चाहता हूं कि अगर ऐसे ऐसे अफसर जिला में हों तो काम कैसे चल सकता है। वह तो अपनी मन मानी करना चाहते हैं और दूसरे किसी की परवाह तक नहीं करना चाहते। लेकिन सिटिजन कौंसिल की मीटिंग में इस तरह की बात हो तो ठीक नहीं। जिला अफसर तो यह चाहते हैं। That I should desist from the performance of my duties as a legislator और मैं यह समझता हूं कि this is a breach of privilege of a legislator.

उपाध्यक्षा : कामरेड साहिब, आप तो पुराने पार्लियामैंटेरियन हैं। यह एक सीरियस मामला है इस के बारे में आप चीफ मिनिस्टर साहिब को लिख कर भेज दीजिए। यहां पर इस की वजाहत करने से कोई फायदा नहीं होगा। (Addressing Comrade Ram Chandra : The hon. Member is an old parliamentarian. This is a serious matter, and I would request him to write about it to the Chief Minister. It would serve no useful purpose if he elaborates this point here.)

कामरेड राम चन्द्र : मैं ने इस के बारे में डिप्टी स्पीकर साहिबा, चीफ मिनिस्टर साहिब को लिखा है और स्पीकर साहिब को भी इस के बारे में इत्तलाह दे दी है लेकिन यह चीज सरकार के नोटिस में यहां पर भी लानी जरूरी थी। एक और एस. डी. ओ. को भी एतराज था कि सिवल डिफैंस में मैं क्या सलाह देता हूं।

मैंने उसे कहा कि तुम्हें चीफ मिनिस्टर साहिब की चिट्ठी आई है कि उन्होंने अफसरान को लिख दिया है कि सब मेम्बरान से सलाह मशिवरा कर लिया करो। तो कहने लगे कि सी. एम. की चिट्ठीयां तो आती ही रहती हैं। हम ने तो दास कमिशन की रिपोर्ट पढ़ी है जिस से पता चल गया है कि किसी की भी परवाह न करो। तो अगर जिला लैवल पर इस तरह से ही अफसरों का रवैया हो तो पब्लिक की कोआप्रेशन कैसे ली जा सकती है। हमारे आपस मे

[कामरेड राम चन्द्र]

इख्तलाफात भी हो सकते हैं कई और कामों में लेकिन यह तो देश का रक्षा का मामला है और सिवल डिफैंस को मज़बूत करने का सवाल है और अगर इस में हम अपने रास्ते पर चलें और अफसरान अपने रास्ते पर चलें तो सिवल डिफैंस के कामों में कुआर्डिनेशन कैसे कायम की जा सकती है।

दूसरी चीज़ मैं यह अर्ज़ करना चाहता था कि सप्लीमेंटरी बजट में भी हर साल बहुत सी रकमें डिक्रिटल अमाऊंटस की आती हैं और कहा यह जाता है कि यह यहां इस वास्ते लेते हैं कि बजट में शामिल नहीं की जा सकती थीं। और इन्हें किसी कानटिंजेंसी में से दे दिया जाता है। इस के लिए सरकार को चाहिए कि एक खास प्रोवीजन मेन बजट में कर दे और इस के साथ ही इस बात को प्रबन्ध करना चाहिए कि उन लोगों को बरवक्त अदायगी होनी चाहिए ताकि वह पीछे पीछे न फिरें और न दावे करें।

तीसरी चीज़ मैं मीटिंगज़ के बारे में कहना चाहता हूं। तहसील और ज़िला में कई तरह की मीटिंगज़ होती हैं, तहसील एडवाइज़री कमेटी और डिवेलपमेंट कमेटी और दूसरी कमेटियों में बहुत वक्त ज़ाया हो जाता है।

मेरा कहने का मतलब यह है कि मीटिंगज़ जो रखी जायें वह जब ज़रूरी काम हो उसी वक्त रखी जायें और थोड़े थोडे दिनों के वकफे से नहीं होनी चाहिएं। इस तरह एम. एल एज़. और अफसरान का वक्त ज़ाया होता है। तहसील और ज़िला ऐडवाईज़री कमेटियां तीन महीनों के बाद मिलनी चाहिएं, ज़िला परिषद् की मीटिंग भी इतने अर्सा के बाद ही होनी चाहिए।

एक चीज़ मैं और अर्ज़ कर देनी चाहता हूं कि जहां तक डिफैंस फंड के लिये रुपए की डिमांड है हमें इस डिमांड को पूरा करने के लिए तमाम जमांबन्दियां से मुतफिका तौर पर पूरी पूरी को-आप्रेशन के लिये प्रेरणा करनी चाहिए। हमें अपनी आरमी पर सब कुछ कुरबान कर देना चाहिए। यह हमारी आरमी ही थी जिस ने हमें बचाया है। अगर हम पहले तैयार नहीं थे तो हमें अब तैयार होना चाहए। हमें अपना फर्ज़ पहचानना चाहिए कि हम ने सिवल डिफैंस की तैयारी करनी है, इस की ट्रेनिंग लोगों को मुकम्मल तौर पर देनी है। हमें यह तैयारी वार फुटिंग पर ही करनी चाहिए ताकि फिर किसी वक्त दुश्मन इधर मुंह करे तो हम उस के लिये तैयार बर तैयार हों। हमारे लिये यह हमला एक हैरानी की बात थी क्योंकि हमारा ख्याल नहीं था कि पाकिस्तान भी इस तरह की कोई हरकत करेगा। मेरी तो यही राय है कि चाहे कोई मुल्क किसी तरह का भी यकीन दे हमें बेखबर रहना नहीं चाहिए बल्कि हमें जंग के लिये हमेशा तैयार रहना चाहिए। इसके साथ ही मैं एक बात और अर्ज़ कर देनी चाहता हूं कि जिस तरह से अमृतसर, फिरोज़पुर और गुरदासपुर की सिवलियन पापूलेशन ने दुश्मन का बहादुरी से मुकाबिला किया वह निहायत ही काबले तारीफ है। हमें इस के साथ ही तमाम सिवल पापूलशन को यह भी ट्रनिंग देनी चाहिए कि अगर कोई हमारे मुल्क पर अचानक हमला हो जाता है तो हमें इस बात का पता होना चाहिए कि how we have to behave इस के लिये वाकायदा तौर पर सब को वाकफियत होनी चाहिए। मैं इस प्वायंट पर और ज़्यादा बहस में नहीं पड़ना चाहता इतना ही कहूंगा कि हमें आने वाले वक्त के लिये तैयार बर तैयार रहना चाहिए।

इस के साथ ही मैं कुछ जिक्र नूरपुर तहसील के मुताल्लिक करना जरूरी समझता हूं। यह तहसील कश्मीर के बार्डर के साथ साथ पठानकोट से ऊपर वाक्या है और इस हलका में आपको पता ही है कि शैलिंग होती रही है। इस लिये यह निहायत ही जरूरी है कि इस हल्का में ज्यादा तादाद में लोगों को हथियारों के लाइसैंस दिये जाने चाहिएं। यहां बहुत से रिटायर्ड फौजी भी रहते हैं अगर इन के पास पूरा असला होगा तो यह एक सैकंड डिफैंस लाईन दुश्मन का मुकाबिला करन के लिये पठानकोट और नूरपुर के दरम्यान हो जाएगी।

जहां तक खुराक के मसले का सवाल है हमें अफसोस से कहना पड़ता है कि हमारे इलाका में इस दफा फसलें अच्छी नहीं हुई हैं। कांगड़ा जिला में इस दफा खुराक की कमीं है जिस की तरफ सरकार को ध्यान देना चाहिए।

एक बात मैं National Biological Laboratory के मुताल्लिक अर्ज़ करनी चाहता हूं कि यह एक बड़ा भारी इनस्टीच्यूट है जो हमें गवर्नमैंट आफ इण्डिया की तरफ से मिला है। हम इस पर 20-21 लाख रुपया खर्च करके भारत सरकार से 4-5 करोड़ रुपया तक हासिल करेंगे, इतना रुपया जो हम इस पर खर्च कर रहे हैं यह कोई बड़ी चीज नहीं है। इस लिये यह ग्रांट मंजूर करनी जरूरी है।

प्रिंसीपल रला राम (मुकेरियां): डिप्टी स्पीकर साहिबा, सिवल डिफैंस के लिये इस डिमांड में एक करोड़ रुपया रखा गया है, मगर मैं कहूंगा कि यह एक करोड़ रुपया बहुत थोड़ा है। यह जो समस्या है यह एक बहुत बड़ी समस्या है। यह ठीक है कि इस मौका पर हमारे जवानों ने बड़ी दलेरी दिखाई है। बड़ी बड़ी कुर्बानियां दी हैं। इस के साथ ही कुछ हमारे मौजूदा लीडर्ज़ की दूर-अन्देशी की वजह से हम पाकिस्तान पर ग़लबा पा सके हैं। जहां तक तैयारी का सवाल है हमें यह पता होना चाहिए कि हथियारों और लड़ाई के मुआमलें में हम पाकिस्तान से बहुत पीछे हैं। यह बात मानने वाली है कि अगर हमारे फौजी जवान इतनी बहादुरी न दिखाते तो ना जाने हमारा क्या हशर होता। इस सबक को हमें हरगिज़ भूलना नहीं चाहिए। जहां तक सिवल डिफैंस का ताल्लुक है हम इसकी जितनी जल्दी तैयारी कर सकते हैं करनी चाहिए। यह ठीक है कि वार्डर के डिस्ट्रिक्टस को हमें ज्यादा से ज्यादा असला दे कर तैयार करना चाहिए जैसा कि जिला गुरदासपुर है, अमृितसर है और फिरोज़पुर है। यहां पर हमारी सरकार की तरफ से पूरी तैयारी होनी चाहिए। इस लिये कि हमला का ज़ोर ज्यादा तर यहां पर ही पड़ेगा इस के इलावा और भी डिस्ट्रिक्टस हैं जहां पर कि प्रीकाशनरी पगों का लिया जाना बहुत ज़रूरी है। जैसा कि होशियारपुर डिस्ट्रिक्ट है यहां पर 5 दफा बम्बर्ज़ रेड हुई। 5—7 मील के ऐरिया के अन्दर माइन्ज लगाई गई और बम्ब गिराये गये। इस तरह से ब्यास डैम तथा भाखड़ा-नंगल है इस की मिलटरी दृष्टि कोष से देख रेख होनी चाहिए। यह बात एक मिलटरी डिस्कशन सी है, मैं इस पर ज्यादा तफसील से नहीं कहना चाहता इतना ही कहूंगा कि एयर रेड से बचाव के लिये हमें हर वक्त तैयार रहना चाहिए। सिवल डिफैंस के बारे लोगों को पूरी हदायतें होनी चाहिएं ताकि लोगों को पूरा कानफीडस हो क्योंकि आगे को जो मुकाबिला होना है वह जरूरी है कि ज्यादा भयानक शकल में हो। सिवल डिफैंस के लिये 63 लाख रुपए की जो रकम रखी गई है यह बहुत थोड़ी है। हमे इस मुआमले में लोगों को तैयार बर

[प्रिंसीपल रला राम]

तैयार करने के लिये चाहे इस मुल्क को पाकिस्तान से मुकाबिला करना पड़े या चीन से गवर्नमैंट को इन लोगों को जल्द से जल्द इस मुकाबिला के लिये तैयार करना और तैयार रखना होगा ।

जहां तक एजूकेशन का सवाल है यह एक बहुत ही खुशी की बात है कि इस दफा 303 प्राईमरी स्कूलों को अपग्रेड किया गया है । यह लोगों की बड़ी देर की मांग थी । यह एक निहायत ही अच्छी बात है कि जंग के होते हुए भी हम अपना ध्यान एजूकेशन पर भी देते जा रहे हैं । डिप्टी स्पीकर साहिबा, हमारी जो मौजूदा जंग है यह सांएटेफिक युग की जंग है हमारे जवान जितना अधिक intelligent होंगे उतनी ही वे मुल्क के लिये अधिक बहादुरी दिखा सकेंगे मगर यह तब ही हो सकता है अगर उन को ऊंचे दर्जे की तालीम मिलेगी । इस लिये मैं कहूंगा कि फाईनैंस मिनिस्टर साहिब इस तरफ कोई कफायत या कंजूसी न करें ।

आप जानती हैं, अध्यक्ष महोदया कि इंगलैण्ड में पिछली बड़ी जंग लगे रहने के बावजूद भी वहां हायर और सैकण्डरी एजूकैशन के अदारे जारी रहे । और उन को बेहतर बनाया गया तथा सुधार किया गया और कई योजनायें छोड़ी भी जा सकती हैं मगर बच्चों की तालीम तरबियत को कभी छोड़ा नहीं जा सकता । मैं समझता हूं कि यह रुपया बहुत ही नाकाफी है, ऐजूकेशन मिनिस्टर को और मांग करनी चाहिए थी क्योंकि इस मामला में अनुचित कफायात ठीक नहीं होगी । बच्चों की तरबियत और ऐजूकेशन का स्टैंडर्ड ऊंचा करना डिफैंस की बड़ी भारी ज़रूरत है ।

यहां तक हायर सैकण्डरी स्कूलों की स्कीम का ताल्लुक है, उसमें गल्ती नहीं है लेकिन

12.00 noon

गवर्नमैंट इम्पलीमेंट नहीं कर सकी है, बात दरअसल यह है कि हम हाइली क्वालीफाइड परसौनल मुहैय्या नहीं कर सके । गांवों में जो स्कूल्ज़ हैं वहां तो कम से कम 12 साल की पूरी ऐजूकेशन का प्रबन्ध होना चाहिए ताकि उन्हें दूर कालेजों में आने की ज़रूरत ही न रहे । स्कूलों के लिये इतना रुपया बहुत थोड़ा है ।

इसी तरह जूनियर कैडिट कोर की ट्रेनिंग के लिये 3 लाख रुपया रखा गया है, मैं समझता हूं कि यह नाकाफी है । इस सिलसिले में मैं एक बात कहना चाहता हूं कि रिक्रूटिंग तो ज़्यादातर विलेजिज़ से होती है इस लिये मिलिट्री चेतना गांवों के अन्दर पैदा करना चाहिए । और यह भी ज़रूरी है कि अगर आप आने वाली नसलों को डिफैंस माइंडिड बनाना चाहते हैं, तो उन्हें स्कूलों से ही बनाइए । इस लिए जूनियर कैडिट कोर का सिस्टम देहात के स्कूलों में होना चाहिए । अगर आप चाहते हैं कि पंजाब बतौर सोर्ड आर्म आफ इंडिया का पार्ट अदा करे तो आपको उत्तम नसल बनाने के लिए रुपया खर्च करना चाहिए । और यह होना चाहिए कि जूनियर कैडिट कोर देहात के स्कूलों के अन्दर फैलाने की कोशिश करें । इससे जहां ऐजूकेशन को फायदा होगा डिफेंस को निहायत ज़्यादा फायदा होगा । इस तरफ सरकार को फौरी ध्यान देना चाहिए । इन शब्दों के साथ, डिप्टी स्पीकर साहिबा, मैं आपका धन्यबाद करता हूं ।

श्री मंगल सेन (रोहतक) : डिप्टी स्पीकर साहिबा, आज सप्लीमेंट्री ऐस्टीमेट्स पर विचार हो रहा है, मैं आपके द्वारा सरकार को कहना चाहता हूं कि सरकार सिवल डिफैंस के बारे में किस तरह से सोचती है और उस पर किस तरह से अमल करती है । मुझे पता है कि जब हमला हुआ, उससे कुछ दो दिन पहले ही सिवल डिफैंस के महकमें को तोड़ने के आर्डर

आए थे। लेकिन जब हमला हो गया तो काम चालू हो गया। जहां पर मैं रहता हूं वहां के सिवल डिफेंस अथारिटीज़ के दृष्टिकोण का ज़िक्र करना चाहता हूं। उन्होंने 1962 में इस सिलसिले में एक लिस्ट बनाई थी। जब आज काम पड़ा तो कहने लगे कि हमने जो 1962 में वार्डन वगैरह की लिस्ट बनाई थी हम तो उन्हीं को शामिल करेंगे। और वह लोग, डिप्टी स्पीकर साहिबा, आप अच्छी तरह से जानती हैं कि उन लोगों में से कोई दिल्ली चला गया, कोई कहीं चला गया, कोई कहीं। और यह अभी भी वही लिस्ट लिए बैठे थे। तो मैं कहना चाहता हूं कि यह जो नौकरशाही है वह इस तरह से अजीब और निकम्मी हो गई है कि इसके दिमाग के पुर्जे ठीक किए जाने चाहिएं। यह समझते हैं कि हाकिम हो गए हैं। लकिन यह भूल जाते हैं कि हाकिम तो जनता है। जहां तक नैशनल डिफैंस के पैसा का सवाल है, ठीक है कि देना चाहिए और ज़यादा देना चाहिए। लेकिन हमारे जो लीडर्ज़ हैं उन्हें भी अपना व्यवहार ठीक करना चाहिए। सिर्फ यही नहीं कि लड़ाई खत्म होने के बाद टैंकों पर खड़े हो हो कर फोटो उतरवालें और अपना फर्ज़ अदा हुआ समझ लें। अभी यह छोटी मोटी बैटल थी, कोई बड़ी भारी वार नहीं थी। जिसे जीत कर वह खुशफहमी में हो कर हमारे लीडर इधर उधर डींगें मारने लगें। अभी सिर्फ बैटल थी जैसा कि मैंने कहा। वार, वार तो अब होगी जिसके लिए इन्हें पूरे ज़ोर से तैयारी करनी चाहिए। और देश को अपने पैरों पर खड़ा होने के लिए सामर्थ्य बनाना चाहिए। तभी कामयाब हो सकते हैं। डिप्टी स्पीकर साहिबा, फौज़ लड़ती है फ्रंट पर लेकिन उसके साथ सप्लाई लाइन होती है और जनता का साथ होता है। इसलिए सप्लाई लाइन मज़बूत करने और जनता के अन्दर एकता और शक्ति पैदा करने का काम सरकार का है। आज पैसे इकट्ठे किए जा रहे हैं और लोग बढ़ चढ़ कर पैसा दे रहे हैं। खून दे रहे हैं, सब किस्म की मदद कर रहे हैं लेकिन हमारे ज़िले में इस भावना के बिल्कुल प्रतिकूल एक सुपरिनटैंडैंट पुलिस ऐसा है जो अनडैमोक्रेटिक है, गैर-ज़िम्मेदार है, एंटी पब्लिक है। 26, 27 या 28 अगस्त की रात को मलोट से एक ज़मींदार आया। इन्होंने पता लगाया तो उसके पास 800 रुपए निकल आए। उस रुपए को लेने के लिए उसकी रात भर मार पीट की और उसे इतना मारा कि मारते मारते उस को मौत के मुंह में पहुंचा दिया। और उसे एक कुएं में फैंक दिया।

शिक्षा मंत्री : यह केस सबजुडिस है, इसकी इन्क्वायरी हो रही है, इसलिये इसका हवाला हाउस में नहीं आना चाहिए।

श्री मंगल सेन : इसी तरह से एक थानेदार सांपला में इसी तरह की स्पिरिट रखने वाला था जो एंटी पब्लिक है। उसे जब पकड़ा गया तो दीवार फांद कर भाग गया। जब पुलिस अथारिटीज़ को कहा गया तो जवाब मिलता है कि "थानेदार टपदे ही हुंदे हन। दीवार न कूदता तो और क्या करता?" तो यह पुलिस अफसर आई० जी० का रिश्तेदार होने की वजह से मनमानी करता है। और यही हालत डिप्टी कमिश्नर की है। आप तो जानते ही हैं डिप्टी स्पीकर साहिबा, मगर मैं कहना चाहता हूं कि चंदा इकट्ठा करने के लिए पुलिस को इस्तेमाल किया जाता है। यह जो सप्लीमैंट्री ऐस्टीमेटस हैं इसमें रुपया बहुत बेरहमी से खर्च किया गया है।

[श्री मंगल सेन]

इस सरकार की नाग्रहलियत का कहां तक ज़िक्र करूं, डिप्टी स्पीकर साहिबा, और तो और एक मास्टर जो नेशन बिल्डर होता है, उसने परीक्षा देती हुई एक लड़की के साथ मिसबिहेव किया जिसे डिपार्टमैंट ने निकाल दिया मगर कोर्ट में केस चला और वह फिर रिइनस्टेट हो गया। पेज नम्बर 11 चौथे पैरे पर उस बात का ज़िक्र आया है। पंजाब सरकार के लिये यह एक शर्म की बात है कि परीक्षा देती हुई एक मासूम बच्ची की इज्जत पर हमला हो और केस में कुछ लीगल फला रह जाने की वजह से वह मास्टर निर्दोष करार दे दिया जाए और रिइनस्टेट हो जाए। कितने शर्म का मुकाम है। यह हालत है इस सरकार के इंतजाम की। नैशनल डिफैंस का रुपया यह सरकार वालंटरी कारपोरेशन पर खर्च करती है। यह को-आप्रेटिव डिपार्टमैंट के लिए गोडाउन बनाने के लिए पैसे मांग रहे हैं। दूसरी तरफ से बंबार्डमैंट होने का डर है। यह कन्स्ट्रक्शन कर रहे हैं। कोआप्रेटिव डिपार्टमैंट बना हुआ है, जिसकी ओर से को-आप्रेटिव सोसाइटियां खोली हुई हैं। रोहतक में अभी चुनाव हुए। बड़ी मज़ेदार बात थी। पिछले कई साल से उन लोगों ने काम किया, लाखों रुपया जनता से लिया, लाखों रुपया सरकार ने सबसिडी, ग्रांट और एड दी और इसके बाद नकद 44,000 रुपए का लास हुआ। हमने पूछा कि यह लास कैसे हुआ तो पता चला कि सोसाइटी के एम्प्लाइज़ के नाम रुपया लिख दिया था। यह चले हैं को-आप्रेटिव मूवमेंट को कामयाब करने। यह रुपया गरीब मज़दूरों, गरीब अवाम पर लगाए हुए टैक्सों का है। इस पैसे को बड़ी बेरहमी के साथ खर्च करते हैं। डिप्टी स्पीकर साहिबा, मैं आपके द्वारा अर्ज़ करना चाहता हूं कि इस सरकार ने बेचारे स्वर्णकारों को बेघर कर दिया है। उनके बच्चों की तालीम के लिये एक स्वांग रचा गया कि उनको पैसे देंगे। लेकिन उन बच्चों के वालदैन दस्तखत करवाने के लिये फिरते रहे, उनके जूते टूट गए मगर उनको एक पैसा तक नहीं मिला। अब कहते हैं कि सेंकशन करेंगे। मैं कहता हूं कि फारमैलिटी के चक्कर में न पड़ें। जो इस बात के मुसतहिक हैं उनको तुरंत रुपया दे दें।

उपाध्यक्षा : डाक्टर मंगल सेन, समय का ध्यान रखें, यह न हो कि ज़रूरी बातें रह जाएं। (Addressing Shri Mangal Sein : The hon. Member should keep the time factor in view lest he may leave important points.)

श्री मंगल सेन : मैं प्वायंट्स लिख कर लाया हूं। जो हमारे गवर्नर साहिब छुट्टी पर हैं उनको आराम करने देना चाहिए, उम्र का तकाज़ा है।

उपाध्यक्षा : आप गवर्नर साहिब के बारे में कुछ नहीं कह सकते। (The hon. Member cannot say anything about the Governor.)

(*Interruption by Chaudhri Darshan Singh*)

श्री मंगल सेन : वह तो इस ताक में बैठे थे कि मुझे इंट्रप्ट करें। मैं आपके द्वारा कहना चाहता हूं कि मौके मिलते रहते हैं सारी बातों के। मैं अर्ज़ करना चाहता हूं कि बहुत से स्कूल अपग्रेड किए गए, इन्होंने मिडल से हाई स्कूल बनाए। मैं ने रिक्वेस्ट की कि गांधी नगर में

लड़कों और लड़कियों के स्कूलों को अपग्रेड करना चाहिए। लड़कों का स्कूल तो अपग्रेड कर दिया लेकिन लड़कियों के स्कूल को अपग्रेड नहीं किया। मैं कहता हूं कि कन्याओं को उत्साह देना चाहिए। वहां 1,400 लड़कियां पढ़ती हैं लेकिन सिर्फ 5 कमरे हैं। डिप्टी स्पीकर साहिबा, आप ने तो खुद देखा है, कन्याओं की शिक्षा के लिये बहुत काम किया है। इस स्कूल को तुरंत अपग्रेड किया जाए। यह रुपया भी जस्टीफाई किया जाए। हमारे फिनांस मिनिस्टर साहिब ने यूनिवर्स्टियों वगैरह के लिए रुपया रखा है, 6 लाख रुपए की रकम पंजाबी यूनिवर्स्टी के लिए रखी है। (घंटी) पंजाबी यूनिवर्स्टी के लिए रुपया इस लिए रखा है ताकि यह पनपे। यूनिवर्स्टी पर खर्च होना चाहिए लेकिन धीरे २ खर्च होना चाहिए। बिल्डिंग बनाना यूनिवर्सिटी का काम नहीं। इधर तीन यूनिवर्स्टियां बना दीं हैं इस इलाके में लेकिन उधर सिर्फ एक ही कुरूक्षेत्र यूनिवर्स्टी बनाई है। उस पर इतना रुपया खर्च नहीं होता। जहां पंजाबी यूनिवर्स्टी के लिए तो ज्यादा ग्रांट दी जाती है वहां कुरुक्षेत्र यूनिवर्स्टी का भी पूरा-पूरा ख्याल किया जाए। मैं इस मौके का लाभ उठाता हुआ शिक्षा मंत्री जी से निवेदन करूंगा कि यह इमत्याज़ी स्लूक न किया जाए। पंजाब के बटवारे की बात भी चल रही है, मैं नहीं कहना चाहता। जालन्धर में तो यूनिवर्सिटी की क्लासें शुरू कर दी हैं और रोहतक में अभी ज़मीन ही ली है और इस के लिए बिल्डिन्ग भी नहीं बनाई (घंटी) बस मैं अपनी बात खत्म करने लगा हूं। मैं आप का शुक्रिया अदा करते हुए यह निवेदन करता हूं कि डिफैंस के बारे में सरकार को पूरा-पूरा ध्यान देना चाहिए।

लाला रूलिया राम : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, मैडम :.....

उपाध्यक्षा : लाला रूलिया राम जी, आप की तीन चिटें मेरे पास आ चुकी हैं, आप बैठिए। (I may inform the hon. Member Lala Rulia Ram that I have received three chits from him. He may please take his seat.)

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ (ਸਰਹਿੰਦ) : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਡੀਮਾਂਡਜ਼ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀਆਂ ਡੀਮਾਂਡਾਂ ਵੀ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਐਸਟੀਮੇਟਸ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਦੋ ਆਈਟਮਜ਼ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਰਾਏ ਦਿਤੀ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਹਿਮਤ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੀ. ਏ. ਪੀ. ਰੈਗੂਲਰਾਈਜ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰਜ਼ ਗੌਰਮੈਂਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਕੋਲ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਜੋ ਨਵੀਆਂ ਬਟਾਲੀਅਨਜ਼ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਇਹ ਲੈਜਿਟੀਮੇਟ ਚਾਰਜ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਾਡੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੌਰਮੈਂਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਇਸ ਰੁਪਏ ਦੇ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਐਸਟੀਮੇਟਸ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਦੂਜਾ ਨੋਟ ਦਿਤਾ ਹੈ ਉਹ ਡਿਕਰੀਟਲ ਅਮਾਊਂਟਸ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਹੈ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਐਸਟੀਮੇਟਸ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ 25 ਕੇਸਿਜ਼ ਐਸੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਡਿਕਰੀਜ਼ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਕੀ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ? ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅਗੇ ਵੀ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕੇਸਿਜ਼ ਕਿਸੇ ਜ਼ਾਤੀ ਅਦਾਵਤ ਦੀ ਬਿਨਾ ਤੇ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਇਨਕਮਪੀਟੈਂਸੀ ਹੈ,

[ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ]
ਨਾ ਕਾਬਲੀਅਤ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਿਜ਼ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਲਾ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਲੋਂ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਨ ਹੋਵੇ ਗੌਰਮੈਂਟ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ, ਬਦਨਾਮੀ ਤੋਂ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰਫ ਤਵੱਜੋ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ 25 ਕੇਸਿਜ਼ ਇਸ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਐਸਟੀਮੇਟਸ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਫਸੀਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਵਕਤ ਦੀ ਤੰਗੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਮੁਖਤਸਿਰ ਤੌਰ ਤੇ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਥੇ ਗੌਰਮੈਂਟ ਇਹ ਐਸਟੀਮੇਟਸ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਗਰਾਂਟਸ ਲੈਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਉਠਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਥੇ ਰੁਪਏ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਲਈ ਰੁਪਿਆ ਲੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰੀ ਤਰਫ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦੀ ਤਵੱਜੋਹ ਇਸ ਤਰਫ ਵੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨੀ ਦੀ ਵੇਸਟ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅਗੇ ਵੀ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਜੁਆਇੰਟ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਸੈਕਟਰੀ ਸਨ ਲੇਕਿਨ ਅਜ ਇਥੇ 17 ਸੈਕ੍ਰਟਰੀਜ਼ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵਧਾ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਪ੍ਰੀਪਾਰਟੀਸ਼ਨ ਡੇਜ਼ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਜਾਂ ਚਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਲੇਕਿਨ ਅਜ 14 ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਇਤਨੀ ਟਾਪ ਹੈਵੀ ਐਡ-ਮਨਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕਿਉਂ ਹੈ। ਕਿਉਂ ਇਤਨਾ ਖਰਚ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ? ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਰਚ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਅਗਰ ਮੈਂ ਡਿਪਟੀ ਸੈਕਟਰੀ, ਅੰਡਰ ਸੈਕ੍ਰੇਟਰੀਜ਼ ਅਤੇ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਸੈਕ੍ਰੇਟਰੀਜ਼ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਤਕ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਵਰਕ ਲੋਡ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਹੈ। ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਦਾ ਖ਼ੁਦ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਉਣ। ਉਹ ਸਰ-ਪਰਾਈਜ਼ ਵਿਜ਼ਟ ਕਰਕੇ ਦੇਖਣ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਕੰਮ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਰਕ ਦੀ ਆਊਟਪੁਟ ਅਗੇ ਨਾਲੋਂ ਇਨਫੀਰੀਅਰ ਹੈ। ਇਹ ਸਟੇਟ ਐਕਸਚੈਕਰ ਤੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਹੈ। ਮੈਂ ਫਿਨਾਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਏਧਰ ਤਵੱਜੋ ਦੇਣ। ਸਾਡੀ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਰਿਆਸਤ ਹੈ ਅਤੇ ਖਰਚ ਇਤਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਅਗਰ ਵਡੀਆਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਮਦਰਾਸ ਅਤੇ ਬੰਬਈ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਰਿਆਸਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਛੋਟੀ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਸਾਡੇ ਸਟਾਫ ਦਾ ਖਰਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਕਿਤਨੀ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਛੋਟੀ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਵਿਚ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਇਤਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਅਫਸਰ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਥੇ ਚਾਰ ਆਈ. ਜੀ. ਪੀ. ਹਨ, ਇਕ ਆਈ. ਜੀ. ਪੀ. ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਆਈ. ਜੀ. ਪੀ. ਹਨ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਬਣਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਨੂੰ ਆਈ. ਜੀ. ਪੀ. ਬਣਾ ਦਿਉ। ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਦਫਤਰ ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਨ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗੇਗਾ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨਾਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਫਤਰ ਦਾ ਸਟਾਫ ਡਬਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਖਰਚ ਤੇ ਚੈਕਿੰਗ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਰਜ਼ੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਖਰਚ ਧੜਾਧੜ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਤ ਨਵੀਆਂ ਪੋਸਟਾਂ ਕਰੀਏਟ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕੰਮ ਕਾਜ ਕੋਈ ਕਰਨ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ। ਅਜ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਅਫਸਰ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਬੇਕਾਰ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਕੰਮ ਐਨਾ ਹੈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਿਤਨੀਆਂ ਕਿ ਵਡੀਆਂ ਵਡੀਆਂ ਪੋਸਟਾਂ ਕਰੀਏਟ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਖ਼ੁਦ ਕਈ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਲੇਕਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਮੈਂ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਢਿੱਲੋਂ ਤੇ ਬਰਾੜ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਪਾਸ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚੋਂ ਫਜ਼ੂਲ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਖਰਚ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਘਟੋ ਘਟ ਇਸ ਐਮਰ-ਜੈਂਸੀ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਘਟਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਸੈਕਟਰੀ ਜਾਂ ਹੈਡ ਆਫ਼ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦੋ ਘੰਟੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚਾਰ ਘੰਟੇ ਕੰਮ ਕਰੇ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੀ ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਸਕੀਮ ਮੰਨਜ਼ੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਟਾਫ ਤੇ ਅਫਸਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰਖ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੰਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਟੋਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਮੁਦਈ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਟੈਕਨੀਕਲ ਹੈਡ ਆਫ ਦੀ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੈਕਟਰੀ ਬਣਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਵੇਂ ਸੈਕਟਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਨਹੀਂ ਰਖੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਕੀ ਉਹ ਖ਼ੁਦ ਸੈਕਟਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ? ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਤਜਰਬੇ ਦੀ ਬਿਨਾ ਤੇ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੋ ਸੈਕਟਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਰਖੇ ਗਏ ਹਨ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਯੂਜ਼ਫੁਲ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕ ਖਾਹ ਮਖਾਹ ਦਾ ਚੈਨਲ ਕਾਇਮ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਡੀਲੇ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪਰਾ-ਜੈਕਟਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਟੈਕਨੀਕਲ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਉਹ ਅਫਸਰਾਂ ਦਾ ਟੀ. ਏ. ਤੇ ਡੀ. ਏ. ਬਿਲਜ਼ ਹੀ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਵੇਲੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸੈਕਟਰੀ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਖਰਚ ਵਿਚ, ਜੋ ਬੇਮਾਇਨੀ ਹੈ, ਬੱਚਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਸੋਚ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸ਼ਾਇਦ ਸੋਚ ਹੀ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਖਰਚ ਤੇ 10 ਫੀ ਸਦੀ ਕਟ ਲਗਾ ਦੇਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਕੀਮਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੇਵਿੰਗ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਟਾਪ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬਾਟਮ ਤਕ ਰਿਟਰੈਂਚਮੈਂਟ ਕਰਕੇ ਹੀ ਕੀ ਐਨਾ ਰੁਪਿਆ ਨਹੀਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ? ਮੈਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਨਸ਼ਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵੇਖੋ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਇਕ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਿਠਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਜੋ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਟਿਵ ਰਿਫਾਰਮਜ਼ ਕਰੇਗਾ ਲੇਕਿਨ ਉਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਧੜਾ ਧੜ ਪੋਸਟਾਂ ਕਰੀਏਟ ਤੇ ਅਪਗਰੇਡ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਚੰਦ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਹੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਚਾਰ ਨਵੇਂ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਹੋਰ ਬਣਾ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਿਆ ਕਿ ਵਡੀਆਂ ਪੋਸਟਾਂ ਕਰ ਦੇਣ ਤੇ ਡੈਜ਼ਿਗਨੇਸ਼ਨ ਚੇਂਜ ਕਰ ਦੇਣ ਨਾਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਵਿਚ ਤਰੱਕੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਐਫੀਸ਼ੈਂਸੀ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਿਠਾਇਆ ਸੀ ਉਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਤਾਂ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵੀ, ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਕਿ , ਛੇਤੀ ਹੀ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਆਖਰ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤੇ ਅਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਪੇਸ਼ਬੰਦੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਪਾਸੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਜ਼ੂਲ ਖਰਚ ਬਚਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਪੈਸਾ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਬਚਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਕੁਝ ਫੂਡ ਫਰੰਟ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਨਾਮ ਦੇਣ ਲਈ ਪੈਸੇ ਮੰਗ ਲਏ ਹਨ ਪਰ ਮਹਿਜ਼ ਇਨਾਮ ਕਨਾਮ ਦੇਣ ਨਾਲ ਹੀ ਫੂਡ ਪਰੋਡਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਵਧ ਜਾਂਦੀ। ਸਾਡੇ ਨਾਲਿਜ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ੀ ਪੰਡਤ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਕੀ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਚੰਦ ਫੇਵਰਡ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਦੇਣ

[ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ]

ਨਾਲ ਪਰੋਡਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਵਧਦੀ ਸਗੋਂ ਉੱਦਮ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੇ ਹਲਵਾਹਕਾਂ ਤੇ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਉਪਜ ਵਧ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਕੋਈ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ । ਜੇਕਰ ਮੇਰੀ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਸਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੋਨਜ਼ ਦਾ ਰੇਟ ਆਫ ਇੰਟਰੈਸਟ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਖਾਦ ਲੈਣ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੈਸ਼ ਪੇਮੈਂਟ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੂਡ ਪਰੋਡਕਸ਼ਨ ਵਧੇਗੀ ? (ਘੰਟੀ) ਤੁਸੀਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪਰਾਈਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੋ ਬਰਾਡਕਾਸਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਕਿਤਨਾ ਦਰਦਨਾਕ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੈਟਲ ਫਰੰਟ ਨੂੰ ਜਿਤਨੀ ਇਮਪਾਰਟੈਂਸ ਦਿਤੀ ਹੈ ਉਤਨੀ ਹੀ ਫੂਡ ਫਰੰਟ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਤਲੁਜ ਬਿਆਸ ਲਿੰਕ ਵਿਚ ਕੀ ਦਿਕਤਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਆਈ. ਪੀ. ਐਮ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਗਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਇਹ ਠੀਕ ਦਸਿਆ ਕਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਗਰ ਦਾ ਲੈਵਲ ਘਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਰੀਗੇਸ਼ਨ ਲਈ ਹੋਰ ਪਾਣੀ ਛਡੀਏ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਬਿਜਲੀ ਘੱਟ ਬਣਨ ਲਗ ਪਵੇਗੀ ਜਿਸ ਦੀ ਕਿ ਅਜ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਐਨੀ ਡਿਮਾਂਡ ਮੀਟ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਹ ਰੋਜ਼ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ (ਘੰਟੀ); ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਫਸਟ ਪਰਾਇਰਟੀ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਸਟ ਪਰਾਇਰਟੀ ਹੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਮੈਨੂੰ ਬੜੇ ਅਫਸੋਸ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਇਹ ਤਮੀਜ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਕਿਹੜੀ ਪਰਾਇਰਟੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਫੂਡ ਫਰੰਟ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਅਜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਲਗਾ ਇਹ 1948 ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਐਨੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਐਨਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਜਿਤਨਾ ਕਿ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਕਨਸਰਟਡ ਅਟੈਂਸ਼ਨ ਇਸ ਪਾਸੇ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਜਿਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਭੁਗਤ ਰਹੇ ਹਾਂ । (ਘੰਟੀ) ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਫਰੰਟ ਨੂੰ ਪਰਾਇਰਟੀ ਦਿਓ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਜੋ ਦਿਕਤਾਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰੋ ਤਾਕਿ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਧੇ ।

लाला रूलिया राम (घरौंडा): डिप्टी स्पीकर साहिबा, इस वक्त हमारे देश में जंगी हालात हैं। यह ठीक है कि हम ने पाकिस्तान को पछाड़ा है लेकिन यह खतरा अभी टला नहीं है और इसके लिए हमें तैयार रहना चाहिए। इस के साथ मैं यह भी अर्ज़ करना चाहता हूं कि हमें बार्डर के लोगों की तरफ भी ध्यान देना चाहिए। हमारे खेमकर्ण की तरफ से कुछ इलाका और गांव पाकिस्तान की तरफ चले गए हैं। वहां से उजड़े हुए लोगों में से कोई 50 के करीब लोग यहां चंडीगढ़ आए थे और मिनिस्टर साहिबान और मैम्बर साहिबान से मिले थे और सारे हालात बताए। मैं पंजाब सरकार से अर्ज़ करता हूं कि अब सर्दी का मौसम आ रहा है इस लिए उनके बसाने के लिये जल्दी से जल्दी इन्तज़ाम किया जाए क्योंकि वह अब बेघर हो गए हैं। उन लोगों को एक जगह जमीनों पर बिठाया जाए ताकि वह लोग इक्ट्ठे रह सकें और इधर उधर न भटकें। उन लोगों ने हमारी मौजूदगी में जो बातें चीफ मिनिस्टर साहिब, होम मिनिस्टर साहिब और दूसरों के सामने बताईं वह बड़ी अजीब कहानी है। इस लिए मैं आपके द्वारा अर्ज़ करता हूं कि वज़ीर साहिबान को चाहिए कि जो बार्डर के गांव हैं उनके बारे में, वह मिलटरी के अफसरों से बातचीत करें और पता करें कि बार्डर के कितने मील के अन्दर खतरा रहता है। और वहां के अलाके से उसके मुताबिक आबादी उठा दी जाए ताकि खेमकर्ण वाले हालात वहां

देखने में न आएं। खेमकर्ण के लोगों को घंटे आध घंटे में वहां से निकलने को कहा गया और वह तीन कपड़ों में वहां से निकले। मैं अर्ज करता हूं कि बार्डर पर मजबूत लोग बिठाए जाएं और उन लोगों को सारे हथियार दिए जाएं। हम ने यह भी सुना है कि वहां पाकिस्तान वालों के जो फौजी लड़े वह हमारे तमाम रास्तों और दिहातों से वाकिफ थे क्योंकि वह वहां के रहने वाले थे और वहां वसाए हुए थे लेकिन हमारी जो मिल्टरी थी वह मद्रास से आई हुई थी जिनको वहां का कोई पता नहीं था और उनको नक्शा देख कर ही.....

उपाध्यक्षा : आप फौजों की बातें न करें। (The hon. Member should not discuss the army.)

लाला रुलिया राम : अच्छा जी। मैं यह कहना चाहता हूं कि हमारा जो बार्डर है उसे ज्यादा से ज्यादा मजबूत बनाया जाए और लोगों को हथियार दिए जाएं ताकि आयंदा होने वाले खतरे का मजबूती से मुकाबिला किया जा सके। दूसरी बात मैं यह कहना चाहता हूं कि अपनी पी. ए. पी. की तरफ खास ध्यान दिया जाए। (घंटी) इसके अन्दर मज़बूत से मज़बूत आदमी लिए जाएं। होम गार्डज़ के बारे में मैं कहना चाहता हूं कि इसके अन्दर वह आदमी लिए जाते हैं जिनको हिन्दुस्तान के अन्दर कोई आदमी किसी काम के लिये लेने को तैयार नहीं है। (घंटी) इसका इतना मज़ाक उड़ाया जा रहा है कि कोई ख्याल नहीं रखा जाता कि कैसे आदमी भरती किए जाने चाहिएं। मैं तो कहता हूं कि होम गार्डज पर जो पैसा खर्च किया जा रहा है, जाया हो रहा है। मैं सरकार से कहूंगा कि होम गार्डज में मज़बूत से मज़बूत आदमी छांट कर लिए जाएं।

डिप्टी स्पीकर साहिबा, ऐग्रीकल्चर के लिये जितनी राशि रखी गई है, वह बहुत ही कम है। इस वर्ष वर्षा न होने के कारण नहरों में भी पानी कम हो गया है। वर्षा न होने के कारण पंजाब में फसलें तबाह हो गई हैं। हर तरफ सूखा ही पड़ा हुआ है और फसलों को बहुत नुक्सान हुआ है। यहां से ट्यूब-वैलों के लिये आर्डर दिए जाते हैं लेकिन वह आर्डर्ज़ भी अमल में नहीं आते हैं। (घंटी) सरकार से मेरी प्रार्थना है कि इस काम के लिये सरकार अधिक से अधिक राशि रखे ताकि गरीब किसानों को लाभ हो सके और वह पैदावार को बढ़ा सकें।

स्वास्थ्य मंत्री (श्रीमती ओम प्रभा जैन): डिप्टी स्पीकर साहिबा, मैं दो मिनट में ही बात क्लीयर कर देना चाहती हूं क्योंकि वक्त बहुत थोड़ा है। बाबू बचन सिंह जी ने अपनी स्पीच में नैशनल बाइआलोजीकल रिसर्च इंसटीच्यूट के बारे में क्रिटीसाइज किया है। यह प्रोजैक्ट गवर्नमैंट आफ इण्डिया का है और रशियन गवर्नमैंट की मदद से यह प्रोजैक्ट चलाया जाएगा। यहां पर 2, 3 करोड़ रुपया खर्च होगा। इस प्रोजैक्ट के लिए शर्त थी कि जो स्टेट ज़मीन एक्वायर करके और खरीद करके देगी, उस को यह प्रोजैक्ट दिया जाएगा। इस के लिए दूसरे सूबे अर्थात यू. पी., केरल आदि कोशिश कर रहे थे कि यह इंस्टीच्यूट वहां पर खोली जाए। इस लिये यह जरूरी हो गया था और हम ने फौरी तौर पर फैसला किया कि यह प्रोजैक्ट पंजाब में खोला जाए। हम ने पर्सनल ऐफर्टस कीं। हम ने गवर्नमैंट आफ इंडिया के साथ बातचीत की और श्री छागला, केन्द्रीय शिक्षा मंत्री जी से बातचीत करने के बाद यह प्रोजैक्ट अपने सूबे के लिए

[स्वास्थ्य मंत्री]

मंजूर कराया। इस में कोई संदेह नहीं कि हमारे देश में ऐसा कोई भी आर्गेनाइज़ड यूनिट नहीं था जिससे कि biological reseorches हो सके। मैं यह भी अर्ज़ करना चाहती हूं कि इस के होने से यहां पर human diseases को surgical and medical तौर पर treat करने के सम्बन्ध में जानवरों पर रिसर्च होगी जिस से मैडीकल और सर्जीकल के क्षेत्र में काफी लाभ होगा। मैं माननीय सदस्य से कहूंगी कि वह अब इस इंस्टीच्यूट के बारे में हम ने जो कुछ किया है, उस की सराहना करेंगी। दूसरी बात मैं यह अर्ज़ करना चाहती हूं कि पालमपुर बहुत ही बैकवर्ड एरिया है। वहां पर यह इंस्टीच्यूट खुल जाने से एक हज़ार लोगों को काम मिलेगा। इस का मतलब यह है कि इस इंस्टीच्यूट के खुल जाने से 5,000 लोगों को फायदा होगा। इस के साथ वहां के निक्टवर्ती इलाके की हालत में भी सुधार होगा। इस तरह से वहां की दूसरी इंडस्ट्री को फायदा होगा। मैं समझती हूं कि पंजाब सरकार ने इस के बारे में जल्दी कदम उठा कर पंजाब का जनता का फायदा किया है। अगर जल्दी कदम न उठाए जाते तो हो सकता था कि यह प्राजैक्ट किसी अन्य प्रान्त को दे दिया जाता।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ (ਨਕੋਦਰ) : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਡੀਮਾਂਡਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਰਵਾਇਤ ਹੈ। ਹਰ ਸਾਲ ਹਰ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਇਹ ਡਿਮਾਂਡਜ਼ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਬਹਿਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ young Finance Minister, young in age and young in spirits ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ 18 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਟੈਕਸ ਲਗਦਾ ਸੀ ਪਰ ਸਾਡੇ ਫਿਨਾਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਕੋਈ ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਨਹੀਂ ਰਖ ਸਕਦੀ ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਸਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗ਼ਲਤ ਸਾਬਿਤ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਸਾਡੇ ਇਹ ਫਿਨਾਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਪਿਛਲੇ ਫਿਨਾਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਚਤ ਹੀ ਸ਼ੋ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਡਿਮਾਂਡਜ਼ ਨੂੰ ਦੋ ਹਿਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਹਿਸਾ ਤਾਂ ਜਸਟੀਫਾਈਂਡ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਵੇਲੇ ਅਨਫੋਰਸੀਨ ਖਰਚ ਆ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਪਰ ਦੂਜਾ ਹਿਸਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਸਾਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਡਿਕਰੀਟਲ ਅਮਾਊਂਟਸ ਦੇਣੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਗਲਤ ਪਾਲੀਸੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ 25 ਜਾਂ 28 ਸਾਲ ਦੀ ਸਰਵਿਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰਸਨਲ ਦੁਸ਼ਮਨੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਡਿਸਮਿਸ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਐਗਰੀਵਡ ਪਰਸਨ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖਟ-ਖਟਾਉਂਦਾ ਹਨ। ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਸਾਡਾ ਲਾ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਲਾ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਰੌਂਗ ਗਾਈਡੈਂਸ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਕੇਸ ਨੂੰ ਪਲੀਡ ਕਰਨ ਲਈ ਵਕੀਲ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਤਕ ਕੇਸ ਮੂਵ ਕਰਨ ਦੀ ਸੋਚਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਰੁਪਿਆ ਇਸ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦੀ ਗਫਲਤ ਨਾਲ ਜ਼ਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਵਲ ਜ਼ਰੂਰ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਕਿ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਤੰਗ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਮੈਂ ਸਮਾਲ ਸੇਵਿੰਗ ਦੇ ਬਾਰੇ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਸਕੀਮ ਲਈ 15 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਰਖਿਆ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਰੋਸ਼ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। It is all bogus, fraud and only figures

are on the papers. ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਪਰਸਨਲ ਮਿਸਾਲ ਦੇਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। 1959 ਵਿਚ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਜਾਲੰਧਰ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਆਏ। ਮੈਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਥੇ 1 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਇਸ ਸਕੀਮ ਲਈ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਫੋਟੋ ਖਿਚੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪਰ ਉਹ ਰੁਪਿਆ ਇਸ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿਚ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਰੁਪਿਆ ਕੋਆਪ੍ਰੇਟਿਵ ਸੈਂਟਰਲ ਬੈਂਕ ਨੇ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਮੇਰੇ ਨਾਂ ਤੇ ਵੀ 15 ਹਜ਼ਾਰ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਸ਼ੋ ਕੀਤਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ 15 ਰੁਪਏ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ। 15 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੇਣੇ ਤਾਂ ਦਰਕਿਨਾਰ ਰਹੇ। ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਇਧਰ ਉਧਰ ਘੁਮਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫੋਟੋ ਖਿਚਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਫਰਾਡ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਰਕਮ ਦਾ 50 ਫੀ ਸਦੀ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਅਫਸਰ ਆਪਣੀਆਂ ਮਨ ਮਾਨੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। 17-10-1965 ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਨੀ ਪਟਿਆਲਾ ਇਸੇ ਕੰਮ ਲਈ ਮੇਰੇ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰੁਪਿਆ ਇਕੱਠਾ ਹੋਣਾ ਹੈ ਉਹ ਪੂਰਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਾਏ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਮਹਿਕਮੇ ਦੀ ਧਾਂਧਲੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੁਜੈਸਟ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਮਹਿਕਮੇ ਨੂੰ once for all close ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਾਰਡਰ ਦੀ ਰਖਿਆ ਲਈ 40—45 ਬਟਾਲੀਅਨਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਕੰਮ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੰਰਹੱਦਾਂ ਦੀ ਰਖਿਆ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਰਹੱਦਾਂ ਦੀ ਰਖਿਆ ਕਰਨਾ ਹਿੰਦ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਰੁਪਿਆ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਸੂਬਾ ਇਨਾਂ ਖਰਚ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਪੰਜਾਬ ਜਵਾਨ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਨਾਂ ਖਰਚ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲੋਂ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਹਿੰਦ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਗਲ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਇਹ ਕੰਮ ਹਿੰਦ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦੇਵੇ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਚੌਧਰੀ ਰਣਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਾਸ ਪੀ. ਡਬਲਿਊ. ਡੀ. ਦਾ ਮਹਿਕਮਾ ਪਹਿਲੇ ਵੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਏ ਵੀ 18 ਸਾਲ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ ਲੇਕਿਨ ਸਰਕਾਰ ਅਜੇ ਤਕ ਆਪਣੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਤੋਂ 10 ਫੀ ਸਦੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ (ਘੰਟੀ) ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਮੈਂ ਸ਼ਿਮਲੇ ਦੀ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਸ਼ਿਮਲੇ ਵਿਚ ਐਜ਼ ਵਰਥ ਇਕ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੀ ਕੋਠੀ ਹੈ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਕੋਠੀ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਕ ਰੀਟਾਇਰਡ ਅਫਸਰ ਨੂੰ 29 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਨੂੰ ਵੇਚ ਦਿਤੀ। ਇਸ ਕੋਠੀ ਦੀ ਕੋਈ ਬੋਲੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

Your officers, revenue and others, are not sincere to them selves, they are not sincere to you nor they are sincere to their own country even.

ਕੋਈ ਪਬਲਿਕ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਫਰਨੀਚਰ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਦੇ ਦਿਤਾ। 5,000 ਰੁਪੈ ਦੇ ਦਰਖਤ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਦੇ ਦਿਤੇ, ਪਹਾੜੀ ਹਾਜੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਪੀ. ਡਬਲਿਊ. ਡੀ. ਵਾਲੇ ਫਰਨੀਚਰ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ ਮੰਗਦੇ ਹਨ, ਆਡਿਟ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਔਬਜੈਕਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਸਗੋਂ ਹੋਰ ਪੈਸੇ ਮੰਗਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੈਸੇ ਮੈਨੂੰ ਦਿਉ ...... (ਘੰਟੀ) ਮੈਂ ਖੇਤੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਇਕ ਗਲ ਕਰਨੀ ਹੈ...... (ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਬੋਲਣ ਦੀ ਬਹੁਤ ਕੋਸ਼ਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾ ਦਿਤੀ) ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਅੰਤ ਵਿਚ ਬੈਠਣਾ ਪਿਆ।

ਵਿਤ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ) : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਹਿਬਾ, ਜਿਸ ਜਿਸ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵੀ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਵਿਚ ਹਿਸਾ ਲਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਰ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਹੀ ਦਿਵਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਖਰਚ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਡੀਫੈਂਸ ਅਤੇ ਫੂਡ ਪ੍ਰਾਬਲਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਇਰਟੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਬਜਟ ਵਲ ਧਿਆਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਥੋੜ੍ਹੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਆਈਟਮਾਂ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਆਈਟਿਮ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਤਲੁੱਕ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡੀਫੈਂਸ ਨਾਲ ਜਾਂ ਫੂਡ ਨਾਲ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਮੇਰੇ ਫਾਜ਼ਿਲ ਦੋਸਤ ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ 8 ਕਰੋੜ ਦੀ ਰਕਮ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਐਡੀ ਜਲਦੀ ਦੇਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਪਈ ਸੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਪਿਛੋਂ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਅਤੇ ਇਸ ਰਕਮ ਨੂੰ ਫੂਡ ਲਈ ਅਤੇ ਡੀਫੈਂਸ ਲਈ ਖਰਚ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਰੁਪਿਆ ਵੀ ਦਰਅਸਲ ਇੰਡਾਇਰੈਕਟਲੀ ਫੂਡ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਹੀ ਲਿਆ ਸੀ। ਹਰ ਇਕ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਾਖ ਰਖਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਅਗਰ ਕਿਸੇ ਕੋਲੋਂ ਗੌਰਮਿੰਟ ਲੋਨ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਵਕਤ ਤੇ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਤਾਂ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦਾ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਉਸ ਦੀ ਸਾਖ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਦੋਬਾਰਾ ਜਦੋਂ ਲੋੜ ਪਏ ਤਾਂ ਰੁਪਿਆ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਅਸਾਂ ਬੈਂਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਲੋਨ ਲਿਆ ਸੀ, ਅਗੇ ਨੂੰ ਵੀ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਚਾਹੇ ਕਿਸੇ ਵਕਤ ਵੀ ਲੋਨ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਈ ਲੋਨ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਸ਼ਾਰਟ ਟਰਮਜ਼ ਤੇ ਤਾਂ ਬੈਂਕਾਂ ਵਾਲੇ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦਾ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਕਿੰਨਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਮ ਲਈ ਲੋਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਲੋਨ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ। ਅਸਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਰੁਪਿਆ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਮੋੜ ਦਿਤਾ ਹੈ ਹੁਣ ਪੈਡੀ ਦਾ ਭਾ ਗਿਰ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਣਕ ਦਾ ਭਾ ਗਿਰ ਗਿਆ ਹੈ, ਬਿਜ਼ਨਸ ਵਾਲੇ ਮਾਰਕਿਟ ਵਿਚ ਖਰੀਦ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਮੈਂ ਕਲ ਲੁਧਿਆਣੇ ਗਿਆ ਸੀ ਉਥੇ ਕਿਸੇ ਟ੍ਰੇਡ ਵਾਲੇ ਨੇ ਹੀ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਕਈ ਦਾ ਭਾ 12 ਰੁਪਏ ਤਕ ਗਿਰ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ 35 ਰੁਪਏ ਕੁਵਿੰਟਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਡਿਗਣ ਨਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਂਦਾਰ ਨੂੰ ਠੀਕ ਭਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਲੋਨ ਲੈ ਕੇ ਮਾਰਕਿਟ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਲੋਨ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਵਾਪਸ ਵੀ ਫੌਰਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਲੋਨ ਦਾ ਲੈਣਾ ਅਤੇ ਦੇਣਾ ਫੂਡ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਲਈ ਡਾਇਰੈਕਟਲੀ ਕੁਨੈਕਟਿਡ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕ੍ਰਿਟੇਸਿਜ਼ਮ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਗਲ ਯਾਦ ਆ ਗਈ। ਅਸੀਂ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਹੁੰਦੇ ਸਾਂ ਅਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਬਾਜ਼ੀਗਰ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੜੀਆਂ ਪੁਠੀਆਂ ਸਿਧੀਆਂ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰਨੀਆਂ ਅਤੇ ਰੋਪ ਡਾਂਸ ਵੀ ਕਰਨਾ ਪਰ ਪਿਛੇ ਇਕ ਢੋਲ ਵਾਲਾ ਖੜਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਉਹ ਢੋਲ ਵਜਾ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ "ਮੈਂ ਨਾ ਮਾਨੂੰ, ਮੈਂ ਨਾ ਮਾਨੂੰ। ਦੂਸਰਾ ਚਾਹੇ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰੇ, ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਗਾ ਦੇਵੇ ਪਰ ਉਹ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਨਾ ਮਾਨੂੰ। ਜਦੋਂ ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀਂ ਤਕਰੀਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗਲ ਯਾਦ ਆ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਮੇਨ ਬਜਟ ਵਿਚ ਵੀ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ਨ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੈਸਟੀ ਸਾਈਡ ਲਈ ਰੁਪਿਆ......

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਰੁਪਿਆ ਪਛੜ ਕੇ ਲਿਆ ਹੈ।

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸਾਂ ਪੈਸਟੀਸਾਈਡਜ਼ ਸਟੋਰ ਕਰਨੇ ਸਨ। ਅਸਾਂ ਕਾਟਨ ਨੂੰ ਥਰੂ ਏਅਰੋਪਲੇਨ ਸਪ੍ਰੇ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਬਜਟ ਵਿਚ ਵੇਖੋ 40 ਲਖ

ਰੁਪਿਆ ਪ੍ਰੋਵਾਈਡ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਐਨਾ ਰੁਪਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕਪਾਹ ਜਾਂ ਬਾਕੀ ਹੋਰ ਫਸਲਾਂ ਤੇ ਪੈਸਟੇਸਾਈਡ ਨਾਲ ਸਪ੍ਰੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਨੂੰ ਵੀ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਲੋਕਸਟ ਹੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਪੈਸਟੇਸਾਈਡਜ਼ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਕਰ ਕੇ ਰਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਬਜਾਏ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਕਿ ਬਾਬੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ "ਮੈਂ ਨਾ ਮਾਨੂੰ" ਵਾਲਾ ਹਿਸਾਬ ਹੀ ਰਖਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਡੀਫੈਂਸ ਨੂੰ ਅਤੇ ਫੂਡ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਇਰਟੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਬਜਟ ਨੂੰ ਵੇਖੋ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਧਿਆਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਲ ਹੀ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਹਿਸਾਬ ਲਗਾਇਆ ਹੈ ਕਿ 21 ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਅਸਾਂ 290 ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਡੀਫੈਂਸ ਲਈ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਕਦੀ ਕਦੀ ਮਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖਿਆਲ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੁਪਿਆ ਦੇਈਏ ਜਾਂ ਨਾ ਦੇਈਏ। ਲੇਕਿਨ ਜਿਥੇ ਡੀਫੈਂਸ ਦਾ ਸਵਾਲ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਇਹ ਮੁਕੱਦਮਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਔਰ ਡੀਫੈਂਸ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਜਿਤਨਾ ਰੁਪਿਆ ਅਸੀਂ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਹੈ ਉਹ ਹਾਲੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਕਰਨਾ ਹੈ ਔਰ ਉਹ ਸੈਂਟਰਲ ਗੌਰਮਿੰਟ ਪਿਛੇ ਦੇਵੇਗੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਇਸ ਰਕਮ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਮੰਗੀ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ ਨੇ ਕਰਿਟੇਸਾਈਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬਣ ਗਏ ਨੇ ਔਰ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਬਣ ਗਏ ਨੇ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਡੀਫੈਂਸ ਪੁਆਇੰਟ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰਖ ਕੇ ਇਹ ਤਕਰੀਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਵਕਤ ਹਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਇਕ ਇਕ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਹੋਰ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਬੜੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਡੀਫੈਂਸ ਦਾ ਕੰਮ ਹੀ ਇਤਨਾ ਵਧ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਕੋਲੋਂ ਅਕਲਿਆਂ ਡੀਫੈਂਸ ਦਾ ਕੰਮ ਵੇਖਣਾ ਵੀ ਔਖਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਮਿਸ਼ਨਰਸਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਵਧ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਾਜ਼ ਬਾਜ਼ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਐਸੇ ਅਫਸਰ ਲਗਾਉਣੇ ਪਏ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਮਿਲਟਰੀ ਅਥਾਰੇਟੀਜ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਕਾਂਟੈਕਟ ਰਖ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਣ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਔਰ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਕਈ ਰੂਲ ਵੀ ਰੀਲੈਕਸ ਕਰਨੇ ਪਏ ਹਨ। ਇਹ ਮੌਕਾ ਹੀ ਐਸਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਅਸੀਂ ਜੇਕਰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਇਕ ਪੋਸਟ ਦੀ ਜਸਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਜੇ ਛਾਣਬੀਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਖੈਰ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਦਸ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜਿਤਨੀਆਂ ਪੋਸਟਾਂ ਵਧਾਈਆਂ ਹਨ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਟੈਂਪਰੇਰੀ ਹਨ ਫਾਰ ਦੀ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਪੀਰੀਅਡ ਹਨ ਜਿਹੜਾ ਹਾਲੇ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਲੜਾਈ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਰੋਜ਼ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਲੋਂ ਹਾਲਾਂ ਵੀ ਛੇੜ ਖਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ....

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ: ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਕੋਰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। (ਕੋਰਮ ਘੰਟੀਆਂ ਵਜਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਔਰ ਕਈ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਆ ਜਾਣ ਨਾਲ ਕੋਰਮ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ।)

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਕਰ ਕੇ ਵਧਾਉਣਾ ਸੀ ਤਾਂ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਰੀਫਾਰਮ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰੀਪੋਰਟ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਇਧਰੋਂ ਉਧਰੋਂ ਕਢ ਕੇ ਲਗਾ ਲੈਂਦੇ ਔਰ ਨਵੀਆਂ ਪੋਸਟਾਂ ਕਰੀਏਟ ਨਾ ਕਰਦੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਰੀਪੋਰਟ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਹਾਂ। ਉਹ ਹਾਲੇ ਵੀ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ 15 ਦਿਨਾਂ ਤਕ ਪੇਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਦੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।

Sardar Gurnam Singh : Madam, there is no quorum in the House.

Deputy Speaker : Including me, the House is in quorum.

Sardar Gurnam Singh : There is no quorum including you even.

(*At this stage quorum bells were sounded till the House was in quorum*)

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਪੋਸਟਾਂ ਕਰੀਏਟ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਇਹ ਬੜੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਸਿਵਲ ਡੀਫੈਂਸ ਦਾ ਤਆਲੁਕ ਹੈ ਇਸ ਬਾਰ ਮੈਂ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਵੀ ਟਾਪ ਪਰਾਇਰਟੀ ਦਿਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਔਰ ਇਹ ਬੜੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਔਰ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਇਹ ਬੜਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਸਿਵਲ ਡੀਫੈਂਸ ਇਤਨਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦੀ ਜੁਰੱਤ ਵੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ we were taken unawares. ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਖਿਆਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਉਸ ਨੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਇਨਫਿਲਟਰੇਟਰਜ਼ ਭੇਜੇ ਫਿਰ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਅਸੀਂ ਉਲਟਾ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਡੀ ਡੀਫੈਂਸ ਲਾਈਨ ਦੇ ਪਿਛੇ ਪੈਰਾ ਟਰੁਪਰਜ਼ ਸੁਟਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੈਰਾਟਰੁਪਰਜ਼ ਸੁਟੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਪਾਪੂਲੇਸ਼ਨ ਦੀ ਮਦਦ ਬਗੈਰ ਪਕੜਨਾ ਆਸਾਨ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਡੀ ਸਿਵਲ ਡੀਫੈਂਸ ਬੜੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਗੁਰੀਲਾ ਵਾਰ ਦੇ ਟੈਕਟਿਕਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਤੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਕਾਮਯਾਬ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸਿਵਲ ਡੀਫੈਂਸ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਔਰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਾਡੀ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਤਰਫ ਲਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਪਰਮਾਨੈਂਟ ਬੇਸਿਜ਼ ਤੇ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਸਿਵਲ ਡੀਫੈਂਸ ਦੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਨੁਕਸ ਹਨ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਬੜਾ ਜੋਸ਼ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਬਾਜ਼ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਸਿਵਲ ਡੀਫੈਂਸ ਦਾ ਕੰਮ ਕੁਝ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਔਰ ਕੁਝ ਵਾਲੰਟਰੀ ਆਰਗਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨਜ਼ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੇ ਅਗੇ ਲਈ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਜਿਤਨੇ ਨੁਕਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਆਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਔਰ ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਪਧਰ ਤੇ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਆਪ ਨੂੰ ਇਹ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਆਈ. ਜੀ. ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਰੈਂਕ ਦਾ ਇਕ ਅਫਸਰ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ਰ ਕਰੇਗਾ। ਅਗੇ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪਰਮਾਨੈਂਟ ਬੇਸਿਜ਼ ਤੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ......

Sardar Gurnam Singh : Madam, I object to his saying that the Commission says this or that. I am a member of that Commission and we have said that we will give the Report by the end of November.

Finance Minister : I am keen to know when you are giving the Report.

Sardar Gurnam Singh : Then do not guess. You should trust us.

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ : ਸਿਵਲ ਡੀਫੈਂਸ ਵਿਚ ਉਹ ਆਦਮੀ ਰਖੇ ਜਾਣਗੇ ਜਿਹੜੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਣਗੇ। ਔਰ ਸੈਕੰਡ ਡੀਫੈਂਸ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਖੜੇ ਹੋ ਸਕਣਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹਰ ਥਾਂ ਤੇ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਹਨ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਖਰਚ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਈ ਖਰਚ ਤਾਂ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜੇ ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕਰਨੇ ਪਏ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅਸੀਂ ਬਜਟ ਪਰੋਵੀਜ਼ਨ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਮੀਟ ਕਰ ਲਏ ਹਨ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਡੀਮਾਂਡ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਈ। ।

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ: ਖੁਰਾਕ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕੁਝ ਦਸੋ।

1.00 p.m.

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ: ਖੁਰਾਕ ਦੀ ਗਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਲਈ ਤਿੰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ, ਪਾਣੀ, ਚੰਗੇ ਬੀਜ਼ ਤੇ ਫਰਟੇਲਾਈਜ਼ਰ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਰ ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੋਣ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹਦ ਤਕ ਖੁਰਾਕ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਆਬਪਾਸ਼ੀ ਬਾਰੇ ਇਸ ਬਜਟ ਵਿਚ 5000 ਟਿਊਬਵੈਲਜ਼ ਨੂੰ ਐਨਰਜ਼ਾਈਜ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰੋਵੀਯਨ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਜਿਸ ਦਿਨ ਪਹਿਲੀ ਹੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ..........

Deputy Speaker : It is 1.00 P. M. now and the Guillotine is to apply. The hon. Minister may resume his seat.

Deputy Speaker : Question is—

That a Supplementary sum not exceeding Rs 50,00,000 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending 31st March, 1966, in respect of 19—General Administration.

The motion was carried.

Deputy Speaker : If the House agrees all the remaining Demands may be put together to the Vote of the House.

Voices : Yes, yes.

Deputy Speaker : Question is—

That a Supplementary sum not exceeding Rs 2,09,96,560 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1966, in respect of 23—Police.

That a Supplementary sum not exceeding Rs 27,26,450 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1966, in respect of 28—Education.

That a Supplementary sum not exceeding Rs 15,50,000 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1966, in respect of 29—Medical.

That a Supplementary sum not exceeding Rs 4,60,000 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1966, in respect of 31—Agriculture.

That a Supplementary sum not exceeding Rs 9,80,190 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1966, in respect of 33—Animal Husbandry.

That a Supplementary sum not exceeding Rs 6,71,250 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1966, in respect of 34—Co-operation.

That a Supplementary sum not exceeding Rs. 10 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1966, in respect of 35— Industries.

That a Supplementary sum not exceeding Rs 26,35,000 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1966, in respect of 50—Public Works.

That a Supplementary sum not exceeding Rs 31,98,800 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1966, in respect of 71— Miscellaneous

..That a Supplementary sum not exceeding Rs 1,00,00,000 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1966, in respect of 70-A—Expenditure connected will National Emergency, 1962.

That a Supplementary sum not exceeding Rs 24,00,000 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1966, in respect of 96—Capital Outlay on Industrial and Economic Development.

That a Supplementary sum not exceeding Rs 5,00,000 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1966, in respect of 99—Capital Outlay on Irrigation, Navigation, Embankment and Drainage Works (Commercial).

That a Supplementary sum not exceeding Rs 10,58,00,000 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1966, in respect of 124—Capital Outlay on Schemes of Government Trading.

That a Supplementary sum not exceeding Rs 1,77,00,000 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1966, in respect of Loans to Local Funds and Private Parties, etc.

That a Supplementary sum not exceeding Rs 10 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1966, in respect of 103—Capital Outlay on Public Works.

The motion was carried.

Deputy Speaker : The House stands adjourned till 2.00 P. M. on Monday, the 18th October, 1965.

1.02 p. m.

The Sabha adjourned till 2.00 *p.m. on Monday, the* 18*th October,* 1965.

7026/P.V.S.—384—27—2—66—C., P. &. S., Pb., Chandigarh.

Punjab Vidhan Sabha Debates

18th October, 1965

Vol II--No. 6

OFFICIAL REPORT

CONTENTS

Monday, the 18th October, 1965

Punjab Vidhan Sabha Secretariat, Chandigarh.

Price: Rs. 4.05 Paise

ERRATA

TO

PUNJAB VIDHAN SABHA DEBATES, VOL. II, NO. 6,

DATED THE 18TH OCTOBER, 1965.

Read	*For*	*Page*	*Line*
के घरों में न मिले	की घरों में न मिल	(6)25	15
honour	homour	(6)25	26
ਮੈਂ	ਮੇਂ	(6)35	42
ਦੀ	ਦੇ	(6)35	45
ਨੰਬਰ	ਨਬਰ	(6)39	5
ਕੁਝ	ਕਝ	(6)39 (6)44	23 9 from below
ਕੇਸਾਂ	ਕੈਸ਼ਾਂ	(6)40	15 from below
ਔਰ	ਅੰ ਰ	(6)41	6
ਲੋੜਾਂ	ਲੜਾਂ	(6)41	6
ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ	ਮਾਸਟਰ ਬਾਬੂ ਸੰਘ	(6)41	16
ਮੂਵਮੈਂਟ	ਮੂਵਮੰਟ	(6)41	6 from below
ਰੋਕ	ਰਕ	(6)41	5 from below
ਇੰਤਜਾਮ	ਇਤਜ਼ਾਮ	(6)41	4 from below
ਹੋਣਾ	ਹਣਾ	(6)41	3 from below
ਪੰਜਾਬ	ਪਜਾਬ	(6)43	7
ਡਫੰਸ	ਡਿਫੰਸ	(6)43	19

Read	*For*	*Page*	*Line*
ਚਾਹੁੰਦਾ	ਚਾਹੰਦਾ	(6)43	22
ਲੋਕਾਂ	ਲੋਕ	(6)43, 44	26 and 9
[18th October 1965	[18th October 196	(6)44	date
ਰਹਿਣ	ਕਹਿਣ	(6)45	14
ਅੰਦਰ	ਅਦਰ	(6)45	12 from below
ਪੁਲ ਵਗੈਰਾ	ਪਲ ਵਰੈਗ	(6)45	3 from below
Expunged	Exdungep	(6)46	last
ਹੋ	ਹ	(6)47	18
ਘੰਟੀ	ਘਟੀ	(6)48	18
मिलेगा	मिलगा	(6)68	13
ਭਗਤ ਗੁਰਾਂਦਾਸ ਹੰਸ	ਭਗਤ ਗੁਰਦਾਸ ਹੰਸ	(6)74	1

PUNJAB VIDHAN SABHA

Monday, the 18th October, 1965

The Vidhan Sabha met in the Vidhan Bhawan, Sector 1, Chandigarh, at 2.00 p.m. of the Clock. Mr. Speaker (Shri Harbans Lal) in the Chair.

STARRED QUESTIONS AND ANSWERS

Communication from Legislator of Karnal District

***8528. Comrade Ram Piara :** Will the Minister for Finance be pleased to state —

(a) whether he received any communications from any legislator of Karnal District during the period from 1st May, 1965 to date on the subject " Bharat Tubes Factory, Ganaur, near Sonepat and Finances of the State;" if so, a copy of each such comnunication be laid on the Table of the House ;

(b) whether any reply has been sent to the Legislator concerned in response to his communications; if so, a copy of each such reply be laid on the Table.

(c) whether any enquiry has been conducted into the contents of the said communication; if so, by whom, when and with what result ;

(d) The total sum of the amounts which have been released to the Bharat Tubes Factory under all the heads by the Finance Department, Punjab, together with the date of release of each amount with details of terms and conditions on which the money has been released ;

(e) The number of shares of the said firm purchased by the Government together with the amounts paid against these shares and the dates when these were purchased and the amount released by the Finance Department ?

Sardar Kapoor Singh :—The requisite information is laid on the Table of the House.

Information regarding the communication from Legislator of Karnal District

(a) Yes A copy of each of the communications dated 20th/21st May, 1965 and 7th August 1965, received from Shri Ram Piara, M.L.A., is laid on the Table of the House.

(b) Letter dated 7th August, 1965 (in which reference was given to the communication dated 20th/21st May, 1965) was acknowledged. A copy of the same is placed on the Table of the House.

(c) Copies of these Letters received from Shri Ram Piara, M.L.A., were forwarded on 7th September, 1965, for comments to the Industries Department which is looking into the matter.

(d) and (e). Amount is not released by the Finance Department directly. Information regarding the total amount released by Government with dates, detailed terms and conditions, the number of shares purchased, the amounts paid against these shares, and the dates when these shares were purchased is given below :—

Total amount released—Rs 39,38,000.

Number and description of shares	Particulars of amount released against these shares	Dates on which amount has been remitted to the Company	Date of purchase of shares
23,985 cumulative redeemable preference shares of Rs 100 each	Application money Rs 9,84,500	17-3-64	The shares were allotted by the Board of Directors on 20th March, 1964
1,53,950 equity shares of Rs 10 each	Allotment money— Rs 9,84,500	8-5-64	
	First call money— Rs 9,84,500	13-11-64	
	Second call money— Rs 9,84,500	19-1-65	
	Total—Rs 39,38,000 (Preference shares— Rs 23,98,500 and Equity shares— Rs 15,39,500)		

TERMS AND CONDITIONS OF UNDER WRITING

Cumulative preference shares

(i) The company shall make efforts to sell in the market their preference share-capital underwritten by the State Government;

(ii) The Company shall pay to the State Government an underwriting commission at 2½ per cent ;

(iii) Only such preference shares capital to the extent of Rs 30 lakhs as will remain unsubscribed through public subscription will be taken by the State Government ;

(iv) Shri Raunaq Singh, Managing Director of Bharat Steel Tubes Ltd., New Delhi, and of Raunaq and Company Private Ltd., Delhi will stand guarantee for the dividend payable to Government on the preference capital that may be subscribed by Government. It may, however, be ensured that the total liability so devolving on Shri Raunaq Singh on account of dividend is covered by his personal assets ;

(v) The liability of the guarantor for the payment of the guaranteed dividened tothe State Government in respect of the preference shares shall commence at the end of three years from the date of execution of the gaurantee. The amount payable to Government on this account at the end of this period shall comprise the dividend accrued due for the entire aforesaid period of three years;

(vi) Notwithstanding the stipulations made in paragraphs (iv) and (v) above, Government shall be entitled to receive direct from the Company full payment of dividend that may be declared by the Company during the grace period of three years allowed to the guarantor.

(vii) That the dividend payable to the State Government on preference share capital taken up by them shall be 9·3 per cent per annum (free of Company's incometax but subject to deduction of tax at source at the prescribed rate).

(viii) The dividend for the first three years shall be payable tothe State Government in the manner provided in paragraphs (v) and (vi) above and thereafter the dividend shall be payable by Shri Raunaq Singh, the guarantor, in the first week of the year following that to which it relates, irrespective of the fact whether the company declares any dividend or not ;

(ix) The Company shall redeem at par the preference shares subscribed by the State Government at the end of the period of seven years commencing from the date of allotment of shares, in three consecutive equated annual instalments. The first of these instalments shall be taken over on the day next following that on which the aforesaid period of seven years expires. Necessary provision for the compulsory redemption of shares in the manner aforesaid shall be made by the Company in its Memorandum/ Articles of Association and for that matter any consequent amendments to the said Memorandum/Articles necessitated by the provision shall be duly made by the Company. The Company may, subject to the prior approval of the Government in writing also make efforts to sell in the market such preference shares at par or premium, as may be subscribed to by the State Government and to that extent the liability of the State Government will decrease progressively.

(x) The Company shall have on its Board of Directors one Director nominated by Government.

Equity Shares

(xi) The Company should pay underwriting commission to Government at the rate of 2½ per cent.

(xii) The Managing Director of the Company, who is the principal promoter may be given the option to purchase the equity stock held by Government on payment of the full face value of the shares plus interest calculated at 9.5 percent from the date of investment (with the deduction from this amount of the dividend being paid by the Company subject to a maximum of 9.5 per cent per year or the prevailing market rate, whichever is higher. The right to exercise this option shall be given to the Managing Director of the Company after the completion of five years from the date of investment up to a maximum period of ten years.

(xiii) The Company shall have on its Board of Directors. One Director nominated by Government in addition to the one agreed upon by them in the case of underwriting of preference capital of Rs 30 lakhs.

Phone No. 172

(Regd.) L/309, Model Town, Karnal.

20/21-5-65.

Ram Piara, Comrade, M.L.A.

To

S. Kapoor Singh Ji,
Finance Minister, Punjab,
Chandigarh.

Subject.—Bharat Tubes Factory, Ganaur, near Sonepat and Finances of the State.

Dear Friend,

I addressed a letter to C.M. on the subject noted above in November and another in December, 1964. In my communication I alleged that Indian Currency has been sent abroad by putting India into Financial loss.

I had also alleged that some Government official is also interested and there is some hanky panky in the bargain. I had also put an Assembly question which appeared at No. 7131 starred.

I would suggest that you may kindly call for the question and its reply.

[Minister for Finance]

Now I have learnt that some finances have been released by the Industry Department without verifying the previous contents.

I further smell some more hanky panky in the deal. Two senior officers, Secretary to Industry and Secretary to Finance are the members of the Managing Board. Their duty is to safeguard the interest of the Punjab Government but I am afraid that the interest of the individual/private concern is being looked after according to the best of my information. I wish that my this information may be incorrect but compelled by circumstances, I must say that the information is correct.

Now you are the head of the Finances of the State and so I am to request you to kindly look into personally so that truth comes out and the state is saved from further financial loss. The loss is estimated in lakhs. This may please be treated as most urgent.

Hoping to be favoured with an early acknowledgement.

Thanking you.

Yours faithfully,
(Sd.) Ram Piara, M.L.A.

Phone No. 172
Model Town, Karnal.

(Regd.)

Ram Piara, Comrade, M.L.A. 7-8-65.

To

S. Kapoor Singh Ji,
Finance Minister, Punjab,
Chandigarh.

Subject.—Bharat Tubes Factory, Gananr, near Sonepat and Finances of the State.

Dear Friend,

I would like to draw your attention towards my registered letter dated 20th May, 1965, on the subject noted above.

I have not been favoured with any reply for the reasons best, known to you. It appears to me that the Industry Commissioner and Finance Secretary, the two members of the Managing Board of Bharat Tubes might have satisfied you, but I cannot be unless I am made to be convinced. For the present, I am convinced that there is lot of bungling and acquisition of so much land at cost of national interest (thousands of maunds of cereals was to be produced but the land remained without any cultivation) for which sin Government cannot be e execused, is a glaring proof. Hence, I am to request you to please send me a copy of the reply or report given by the Departments on query made by you on my representation, questions, etc.

On the receipt of such information from you, I shall be able to give you more clues.

Will you please be so good enough to acknowledge this letter and aprise me with the details supplied to you by the Departments on the subject noted above.

I shall be gratefull to you for the same.

Yours faithfully,

(Sd.) RAM PIARA,
M.L.A.

Copy of D.O. No. 1714-FM-65, dated 31st August, 1965 from Shri Kapoor Singh, Finance Minister, Punjab, to Shri Ram Piara, M.L.A., Model Town, Karnal.

Subject.—Bharat Tubes Factory, Ganaur, near Sonepat and Finances of the State.

Dear Shri Ram Piara,

Please refer to your registered letter dated the 7th August, 1965, on the subject noted above.

This is being looked into.

Yours sincerely,

(Sd.) KAPOOR SINGH.

श्री राम प्यारा : क्या फिनांस मिनिस्टर साहिब बताएंगें कि किसी स्टेज पर फिनांस डिपार्टमेंट ने इन्डस्ट्रीज़ डिपार्टमेंट को लिखा था कि यह रुपया रिलीज़ न किया जाए और इस के बावजूद रुपया रिलीज़ कर दिया गया ?

मन्त्री : मेरे पास तो फाईल नहीं है ।

Comrade Ram Piara : Sir, do you think it to be a positive reply ? I wanted to know whether at any stage the Finance Department advised the Industries Department not to release the amount, but the Industries Department in disregard to the advice of the Finance Department, released the money.

श्री अध्यक्ष : जवाब तो क्लीयर है कि फाइल नहीं है । (The reply is clear that the file is not with the hon. Minister.)

श्री राम प्यारा : जनाब, फिर यह पता कर के जवाब दे दें इस में तो लाखों रुपया की बंगलिंग है और ....

Mr. Speaker : If the hon. Member Comrade Ram Piara wants to put another Supplementary Question, he may do so.

Comrade Shamsher Singh 'Josh' : Mr. Speaker, Sir, it has been stated in the reply laid on the Table of the House :—

"Yes. A copy of each of the communications dated 20th/21st May, 1965 and 7th August, 1965, received from Shri Ram Piara M.L.A., is laid on the Table of the House.

Letter dated 7th August, 1965 (in which reference was given to the communication dated 20th/21st May, 1965) was acknowledged."

May I know from the hon. Minister for Finance the reasons for not acknowledging such a serious letter written by the Legislator alleging some hanky panky bargain ?

Mr. Speaker : The question of the hon. Member, in brief, is that the original letter of the Legislator was not acknowledged.

Comrade Shamsher Singh Josh : Yes.

Minister : Sir, I am sorry.

श्री राम प्यारा : क्या फिनांस मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि जो रुपया इस कनसर्न को रिलीज़ किया गया है क्या यह फिनांस डिपार्टमेंट के नोटिस में है कि इस का डायरैक्टर ऐसा है कि जो 5 और 6 और कनसर्नज़ का भी डायरैक्टर है ?

Minister : The hon. Member will find all these things in the Memorandum of Association and at the same time in the prospectus.

यह बात ठीक है कि इस का जो डायरैक्टर है वह अच्छा इन्डस्ट्रीलिस्ट है और गवर्नमेंट की तरफ से भी इस के दो मैंबर हैं। दरअसल एक दफा किसी कनसर्न को गवर्नमैंट की तरफ से अन्डरटेकिंग दे दी और एग्रीमैंट हो जाए कि इतने शेयर्ज़ को अन्डरराइट करना है तो जितना रुपया एप्लीकेशन पर और जितना अलाटमेंट पर और नेक्स्ट काल पर देना होता है दिया जाता है और इस लिए गवर्नमैंट ने रुपया दे दिया। मुझे इस के बारे में इतना ज़रूर पता है कि सरकार की तरफ से इस के दो और डायरैक्टर हैं और मैनेजिंग डायरैक्टर रौणक सिंह है।

श्री राम प्यारा : क्या फिनांस मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि यह जो रौणक सिंह है वह पंजाब गवर्नमैंट की लिस्ट में ब्लैक लिस्ट है या नहीं ?

मन्त्री : इतना मुझे पता है कि फिनांस डिपार्टमैंट के कागज़ों में यह बात नहीं है।

Comrade Ram Piara : May I know, Sir, whether he is in the black list of the Punjab Government ? I do not exclude the Finance Department. Let the hon. Minister for Finance say categorically 'yes' or 'no'.

मंत्री : पता ले कर बता सकता हूं ?

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਫਿਨਾਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਦੋ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਇਸ ਕਨਸਰਨ ਵਿਚ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਮੀਨੇਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਇਹ ਆਫੀਸ਼ਲ ਹਨ ਜਾਂ ਨਾਨ-ਆਫੀਸ਼ਲ ਹਨ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਆਫੀਸ਼ਲ ਹਨ।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਕੀ ਫਿਨਾਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਫਿਨਾਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐਲੀਗੇਸ਼ਨ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਗੜਬੜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਫਿਨਾਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਐਸ਼ੋਰੈਂਸ ਦਿਵਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਪੂਰੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਚਿੱਠੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਇੰਨੀਆਂ ਹੀ ਐਲੀਗੇਸ਼ਨਜ਼ ਹਨ ਕਿ ਹੈਂਕੀ-ਪੈਂਕੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਤੇ ਹੈਂਕੀ-ਪੈਂਕੀ ਬਜ਼ਾਤੇ ਖੁਦ ਕੋਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਐਲੀਗੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਾਈ ਜਾਵੇ। ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਮੈਂ ਲਫਜ਼ ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਵਰਤ ਦਿਤਾ

ਸੀ ਤਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਲਫ਼ਜ਼ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਹੀ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਡੇਫੀਨੇਟ ਐਲੀਗੇਸ਼ਨ ਲਗਾਏ ਜਾਣ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਾਈ ਜਾਵੇਗੀ।

श्री राम प्यारा : क्या फिनांस मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि फिनाँस डिपार्टमैंट ने किसी स्टेज पर इन्डस्ट्रीज़ डिपार्टमैंट को यह रिकुमेंड किया कि किसी अमाऊंट को विदहोल्ड किया जाए और रिलीज़ न किया जाए ?

मन्त्री : इशारा तो भाई किसी हद तक इस तरफ ही था ।

Chaudhri Darshan Singh : The Legislator wrote a letter to the hon. Minister for Finance stating that the antecedents of the person concerned were doubtful. May I know from the Government as to why was it not considered fit to verify the antecedents of the person before advancing the loan to him ?

मंत्री : जब एक दफा गवर्नमैंट ने एग्री कर लिया कि इतने हिस्से प्रेफरेंशल शेयर्ज़ के अन्डर राइट करने हैं तो यह ज़रूरी हो जाता है कि एग्रीमेंट के मुताबिक एप्लीकेशन पर रूपया भेज दिया जाए । फिर अलाटमैंट पर 9 लाख भेज दिया गया और इसी तरह काल पर रुपया भेजना पड़ता है । अगर हम रूपया न देते तो अन्डर दी ला यह मुमकिन था कि जो रुपया पहले ही दिया हुआ था वह फोरफीट हो जाता ।

श्री राम प्यारा : क्या फिनांस मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि क्या यह बात गवर्नमैंट के नोटिस में है कि इन्डस्ट्रीज़ डिपार्टमेंट के अफसर इस कनसर्न के एक दो टापमोस्ट डायरैक्टर्ज़ के पास जा कर ठहरते हैं ?

मन्त्री : मैं कभी उनके साथ नहीं गया इस लिए मुझे तो पता नहीं ।

Mr. Speaker : Now, we pass on to the List of Starred Questions for the 18th October, 1965. In regard to the First Question, i.e., Question No. 8607, extension has been applied for.

श्री राम प्यारा : जनाब, यह तो बड़ा इम्पार्टेंट सवाल है क्या सरकार से यह उमीद की जा सकती है कि इसका जवाब इसी सेशन में आ जाए ?

Mr. Speaker : Let us hope so.

Hill Compensatory Allowance to Government Employees belonging to Kangra District

***8619. Bakshi Partap Singh :** Will the Minister for Finance be pleased to state whether it is a fact that on the 6th April, 1965, the M.L.As.

[Bakhshi Partap Singh]

from Kangra District represented to the Chief Minister/Government in writing against the discrimination between the Government servants belonging to Kangra District and those belonging to other places in the matter of grant of Hill Compensatory Allowance; if so, the steps, if any, taken to do away with the said discrimination ?

Sardar Kapur Singh : Yes Sir. The matter is under consideration.

बख्शी प्रताप सिंह : इसका फैसला कब तक हो जायेगा ?

मन्त्री : यह फैसला तो हम कर देते, मगर जब यह ख्याल आ जाता है कि इस के लिये कितना रुपया देना पड़ेगा तो खर्च को देखते हुये कि इस को कैसे और कहां से मेकअप किया जाये, इस लिये सारी पोज़ीशन हमें देखनी पड़ती है कि इस स्कीम पर खर्च करने के लिए कितना टोटल खर्च दरकार है और यह कहां से खर्च किया जाये। अपनी तरफ से यही कोशिश होती है कि जितनी जल्दी हो सके फैसला किया जाये।

बख्शी प्रताप सिंह : इस तरह की तमीज़ महज़ ज़िला कांगड़ा के लिये है या और ज़िलों में भी यह तमीज की गई है।

मन्त्री : मैंने पहले अर्ज़ किया है कि हालात के मुताबिक सब कुछ होता है। जहां पर खर्च की गुंजाइश जैसे होती है हम देते हैं। किसी इलाका के लिये तमीज़ का कोई सवाल ही पैदा नहीं होता।

Comrade Shamsher Singh Josh : May I know from the honourable Finance Minister as to why uniformity is not maintained in the matter of fixation of hill allowance to all the hilly people ?

मन्त्री : पहले पैसा आ जाये तभी कुछ हो सकता है।

बख्शी प्रताप सिंह : क्या वज़ीरे खज़ाना बतायेंगे कि उन लोगों को जब तक पूरा अलाऊंस नहीं दिया जाता क्या उन के लिये कोई सरकार फेयर प्राईस शाप्स का बंदोबस्त करने को तैयार है ?

मन्त्री : इस पर ज़रूर गौर किया जायेगा। कांगड़ा में, पालमपुर और कुल्लू वगैरा में ऐसा प्रबन्ध हो सकता है।

Comrade Shamsher Singh Josh : May I know, Sir, whether the honourable Finance Minister is aware of the fact that the hilly areas of Ambala and Hoshiarpur are being given less allowance than even the hilly areas of Kangra and the whole area of Lahaul and Spiti ?

मन्त्री : यह सारी चीज़ें तो हमारे नोटिस में हैं, इन सब को दूर करने के लिये कोशिश की जा सकती है मगर इस पर वक्त लगेगा, जैसा कि मैंने पहले अर्ज़ किया इन के लिये फंडज़ दरकार हैं।

Relief for villages affected by Hail-storm in Nakodar Tahsil

***8550. Chaudhri Darshan Singh :** Will the Minister for Revenue be pleased to state—

(a) the total number of villages affected by hail-storm in Nakodar Tahsil during 1964-65 and the estimated loss in each such village ;

(b) the quantum of compensation given to each of the said villages in the shape of money, remission of Land Revenue and Seeds, etc. ;

(c) the method of distribution of the said compensation ?

Sardar Harinder Singh Major : (a) and (b) Fifty-three villages were affected by hail-storm in Nakodar Tahsil during the year 1964-65. No compensation in the shape of money was given. A statement showing estimated loss, relief given in the shape of remission of land revenue and abiana etc., and suspension of taccavi loans, etc., is laid on the table of the House.

(c) Question does not arise as no compensation was given.

[Revenue Minister]

Statement showing the estimated loss and relief given to villages affected by

Serial No.	Name of village affected by hail-storm in the year 1964-65	Estimated loss in each village in terms of Rs	Compensation paid in each village in shape of money	*Remission of land revenue*		
				Land Revenue	Surcharge	Special charge
1	2	3	4	5	6	7
		Rs	Rs	Rs	Rs	Rs
1	Malri ..	13,534.86	..	269.48	95.65	43.19
2	Hussainpur ..	3,560.34	..	76.98	25.04	21.56
3	Agni Kiri ..	8,743.06	..	115.79	44.81	45.31
4	Budhi Pind ..	20,668.15	..	233.00	55.93	14.97
5	Aulak ..	28,329.53	..	500.00	90.20	10.40
6	Saleman ..	45,767.74	..	537.00	142.42	37.69
7	Maheru ..	80,362.09	..	1,014.00	207.24	0.68
8	Mehem ..	1,21,401.65	..	995.00	202.87	26.20
9	Para Islam ..	48,731.34	..	375.00	105.65	31.87
10	Mandhala ..	2,92,455.00	..	1,276.00	328.29	100.94
11	Rauli ..	73,095.73	..	445.00	128.37	36.12
12	Malwal ..	27,891.07	..	265.00	37.37	..
13	Bath ..	94,000.99	..	563.00	89.11	14.35
14	Sohal Jagir ..	16,355.14	..	96.01	9.28	..
15	Nakodar ..	62,613.16	..	491.25	122.87	..
16	Killi ..	6,226.76	..	54.66	21.60	12.80
17	Mirpur Sajdan ..	17,373.68	..	387.00	132.19	94.68
18	Talwandi Butian ..	97,636.80	..	1,272.00	605.00	189.34
19	Sheikhewal ..	27,409.55	..	400.00	141.05	148.00
20	Kohar Khurd ..	35,467.48	..	510.00	176.10	81.82
21	Nawanpind Kalian ..	46,310.38	..	535.00	189.12	43.04
22	Patto Khurd ..	27,528.53	..	360.00	110.23	77.21
23	Manakpur ..	71,279.27	..	838.00	166.30	7.71
24	Janian ..	25,485.60	..	302.00	58.16	7.39
25	Mohar Kalan ..	65,181.92	..	835.00	177.64	23.30
26	Mianwal Arain ..	94,812.31	..	1175.00	380.00	205.40
27	Jaffarwal ..	57,659.07	..	392.00	105.87	11.02

hail-storm in Nakodar Tahsil, district Jullundur during the year 1964-65

and allied cesses, etc.						Suspension of Taccavi Loans	Amount of Fertilizers loans to be remitted out of the amount shown in Col. 14
Jagir Muafi	Water owner rate	Water rate	Betterment charges	Canal local rate	Total		
8	9	10	11	12	13	14	15
Rs	Rs	Rs	Rs	Rs	Rs	Rs	Rs
..	67.36	199.74	158.90	33.68	868.00	1,587.30	350.46
..	19.32	54.47	33.90	9.66	240.93	575.56	..
..	..	..	..	..	205.91	2,317.00	700.92
..	176.19	517.78	380.03	88.10	1,466.00	958.95	689.41
..	94.64	284.66	263.78	47.32	1,291.00	3,198.73	1,242.54
..	147.40	449.79	431.21	73.70	1,819.21	238.91	409.58
..	723.36	2,118.22	1,927.69	361.60	6,352.87	2,503.88	3,039.04
..	683.22	2,060.53	2,068.72	341.61	6,378.24	3,259.21	1,465.56
..	140.34	414.32	259.50	70.17	1,396.85	1,184.43	..
..	761.10	2,258.85	2,738.67	380.55	7,844.40	11,876.81	3,058.56
..	73.08	223.62	278.18	36.54	1,230.91	3,507.89	4,631.22
..	69.32	198.62	183.85	34.66	788.82	2,209.93	2,134.60
..	333.32	970.19	915.99	166.67	3,052.63	1,809.12	632.78
..	..	..	..	..	105.29	6,086.55	..
..	709.32	2,167.69	2,337.22	354.66	6,183.01	..	430.11
..	..	..	..	..	89.06	2,762.50	..
..	..	..	..	..	613.87	710.30	..
..	..	..	..	..	2,456.34	10,369.52	3,647.97
..	14.08	42.34	53.59	7.04	806.10	7,249.95	944.52
..	..	..	..	..	767.92	589.50	..
..	..	..	..	..	867.16	1,940.02	..
..	..	..	..	..	547.44	816.04	..
..	..	..	..	..	1,012.01	2,315.90	736.88
..	..	..	..	..	365.55	1,266.89	31.86
..	..	..	..	..	1,035.94	2,421.34	1,321.01
..	..	..	..	..	1,710.44	7,025.41	7,001.54
..	..	..	..	..	508.89	3,289.89	1,024.80

[Minister for Revenue]

Statement showing the esimated loss and relief given to villages affected by

Serial No.	Name of village affected by Hail storm in the year 1964-65	Estimated loss in each village in terms of Rs	Compensation paid in each village in shape of money	*Remission of land revenue*		
				Land Revenue	Surcharge	Special charge
1	2	3	4	5	6	7
		Rs	Rs	Rs	Rs	Rs
28	Mulewal Khera ..	26,922·69	..	498·46	92·50	36·01
29	Khanpur Rajputan ..	18,665·21	..	488·00	145·18	97·38
30	Kotli Gajran ..	1,45,175·95	..	821·00	243·69	125·03
31	Malsian ..	93,946·68	..	1,253·71	356·12	135·21
32	Laksian ..	23,983·83	..	387·00	84·48	30·26
33	Dhandowal ..	49,916·46	..	1,700·00	358·80	112·88
34	Shahkot ..	25,386·13	..	474·00	62·81	..
35	Saidpur Jhiri ..	40,662·58	..	450·00	94·81	10·19
36	Salaich ..	26,344·62	..	400·00	90·95	19·02
37	Bal Hukmi ..	4,577·31	..	53·41	8·61	..
38	Ladhran ..	8,532·87	..	108·55	26·18	..
39	Khurampur ..	10,853·97	..	95·00	33·11	17·00
40	Akalpur ..	11,207·05	..	132·46	44·35	0·24
41	Mahmoodpur ..	11,217·22	..	183·77	44·55	8·35
42	Rasoolpur ..	37,297·21	..	971·00	332·40	328·47
43	Mehatpur ..	1,86,309·10	..	2,280·69	517·48	182·87
44	Bavatpur ..	11,970·90	..	187·00	32·08	16·09
45	Shah Salempur ..	35,382·96	..	537·00	93·11	15·08
46	Shahpur ..	62,971·09	..	587·14	138·85	81·26
47	Khurampur ..	21,728·43	..	850·59	214·84	98·71
48	Ramuwal ..	17,089·46	..	910·00	182·27	22·96
49	Udhowal ..	66,739·36	..	906·74	171·00	19·50
50	Passarain ..	29,317·43	..	439·17	80·56	40·69
51	Akbarpur Khurd ..	17,690·64	..	421·19	126·00	80·92
52	Akbarpur Kalan ..	40,698·49	..	728·34	323·85	110·61
53	Baloli ..	5,880·76	..	78·53	31·42	34·05
	Total ..	15,79,664·54	..	20,705·92	7,878·46	2,896·66

hail-storm in Nakodar Tahsil, district Jullundur during the year 1964-65—concld

and allied cesses, etc.							
Jagir Muafi	Water-owner rate	Water-rate	Betterment charges	Canal local rate	Total	Suspension of Taccavi Loans	Amount of Fertilizers loans to be remitted out of the amount shown in Col. 14
8	9	10	11	12	13	14	15
Rs	Rs	Rs	Rs	Rs	Rs	Rs	Rs
..	..	..	..	..	626.97	4,834.11	1,406.67
..	..	..	..	..	730.56	18918·72	1003.69
..	489.06	1,450.50	1,691.54	244.53	5,065.95	3,086.55	2,548.71
..	329.56	970.35	1,171.02	164.78	4,330.75	13,769.91	5,932.39
..	69.10	193.56	190.88	34.55	979.83	1,560.79	1,061.85
..	475.00	1,424.45	1,485.66	237.50	5,794.29	3,840.04	2,638.65
..	66.62	185.46	154.88	33.31	977.08	2,767.68	..
..	263.44	767.02	714.77	131.72	2,451.95	1,234.05	680.18
..	102.38	303.17	369.81	51.19	1,326.52	373.80	127.26
..	55.06	165.36	186.83	27.53	498.80	160.84	..
..	95.02	308.33	361.67	47.51	947.26	579.40	..
..	109.82	312.89	347.18	94.91	669.91	962.12	..
..	120.98	329.36	277.45	60.49	965.39	7,291.93	63.72
..	48.72	138.32	85.71	24.36	534.18	92.56	..
..	58.66	173.90	202.13	29.33	2,095.89	2,356.48	1,793.34
120.00	1,116.90	3,358.55	4,052.95	558.45	12,187.89	73,771.99	13,328.14
..	..	..	..	..	235.97	13.29	..
3.00	191.68	586.04	716.40	95.84	2,038.15	689.69	..
..	59.10	180.99	224.97	29.55	1,301.88	6,499.35	1,846.88
..	52.04	151.94	156.70	26.02	1,550.91	9,280.32	3,886.92
..	49.00	142.81	170.37	24.50	1,438.91	5,544.47	1,975.32
..	109.38	335.16	342.61	54.69	1,939.08	1,867.54	377.90
..	..	..	..	..	560.42	4,960.65	689.82
..	..	..	..	..	628.11	2,944.55	628.36
..	..	..	..	..	1,162.80	2,209.61	302.67
..	..	..	..	..	144.90	..	..
123.00	7,873.57	23,439.38	24,887.76	3,936.80	91,741.55	2,64,888.06	73,797.73

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਤਲਵੰਡੀ ਬੂਟੀਆਂ ਦੇ ਲਈ ਜਿਹੜੀ ਲਿਸਟ ਸਪਲਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ 1 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਲਾਸ ਹੋਇਆ ਹੈ।

May I know from the honourable Minister whether the compensation given to the Zamindars is not poor considering the extent of loss suffered by them ?

Minister : It is a matter of opinion, Sir.

Chaudhri Darshan Singh : May I know, Sir, whether the Government will give seed subsidy as announced by the honourable Minister on the spot ?

Minister : I am not aware of any such announcement having been made on the spot. I will, however, look into the matter if any such announcement is brought to my notice.

श्री ओम प्रकाश अग्निहोत्री : क्या वज़ीर साहिब बतायेंगे कि जो 53 गांवों का मालीया मुआफ किया गया है या सारे का सारा मुआफ हुआ है या इसका कुछ हिस्सा है ?

मन्त्री : मेरे पास डिटेल तो है नहीं, जहां तक मुझे याद है अगर लास 25 से 35 प्रतिशत तक हो उस के लिये आधा और अगर 50 प्रतिशत से ज्यादा हो तो उस के लिये सैंट पर सैंट आब्याना मुआफ किया जाता है।

Chaudhri Darshan Singh : May I know from the Honourable Minister whether it is a fact or not that the Deputy Commissioners recommended to the Government that subsidies for fertilizers and seeds be given to the Zamindars ?

Minister : I have no knowledge about it at the moment.

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ: ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਐਵਰੇਜ ਲਗਾਈ ਹੈ ਇਹ ਪਿੰਡਵਾਰ ਨਵੀਂ ਲਗਾਈ ਹੈ ਜਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਹੜੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ ਉਹੀ ਹੈ।

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਅਲਗ ਨੋਟਿਸ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

Ayurvedic Dispensary in village Pubbowal, district Hoshiarpur

***8599. Shri Surinder Nath Gautam** : Will the Minister for Health be pleased to state whether there is any proposal under the consideration of Government to open an Ayurvedic Dispensary in village Pubbowal, Block Una, district Hoshiarpur in the near future, if so, the steps taken or proposed to be taken by the Government in this connection. ?

Shrimati Om Prabha Jain : This village has made a request for an Ayurvedic Dispensary and its case will be considered along with the requests from other villages of Hoshiarpur District. The recommendations of the Deputy Commissioner are awaited.

Drinking Water Supply Schemes for certain villages in Kangra District

***8627. Bakshi Partap Singh** : Will the Minister for Health be pleased to state the time by which the Government proposes to execute the drinking Water-supply Schemes for Bhawana and Paprola Groups of villages in Kangra District which have been duly approved by the Sanitary Board and material for which has also been purchased but are pending for want of funds ?

Shrimati Om Prabha Jain : The water-supply Scheme for Paprola Group of villages is likely to be taken up for execution during the current

financial year provided the funds are released by the Finance Department. As regards Water-supply Scheme for Bhawana Group of villages, it would not be possible to take it up during the 3rd Five-Year Plan period due to paucity of funds.

बख्शी प्रताप सिंह : क्या हैल्थ मिनिस्टर साहिबा बतायेंगी कि गोहाना की स्कीम जब ऐप्रूव हो गई है तो इस के लिये अभी तक फंडज़ न देने की क्या वजह है ?

मन्त्री : बहुत से अखराजात ऐप्रूव हुए हैं मगर जब तक हमारे पास फंड्ज़ नहीं हैं हम कैसे दे सकते हैं। जैसे पपरोला की फाईनैंशल एप्रूवल हो चुकी है, मगर अभी तक हम इसे फंड्ज़ दे नहीं सके हैं।

बख्शी प्रताप सिंह : क्या यह अमर वाक्या है कि कुछ ऐसी स्कीम्ज़ के लिये पंजाब सरकार ने फंड्ज़ देने की मनज़ूरी दी है ?

मन्त्री : यह 12 लाख रुपए की स्कीम्ज़ थीं। जिन के लिये फंडज़ अवेलेबल थे दिये गये।

बख्शी प्रताप सिंह : मगर हमारे इलाका की स्कीम जो मन्ज़ूर हो चुकी है इसे क्यों नज़र अंदाज किया जा रहा है ?

मन्त्री : ऐसे तो कई करोड़ रुपये की स्कीम्ज़ हैं जिस के लिये पैसे की ज़रूरत है।

Comrade Shamsher Singh Josh : May I know whether the Government have conducted any survey of the places where drinking water is not available to the people ? If so, by what time will the Government be able to arrange supply of drinking water to those areas ?

Minister : I have no ready information with me at the moment as to any survey having been made in this connection. if, however, I am given a separate notice about it, I will supply the requisite information.

पंडित सुरेन्द्र नाथ गौतम : जो स्कीमें हिल्ली ऐरिया की डिवैलपमैंट के मुताल्लिक है आप को टाप प्रायटीं देनी चाहिये। मगर कुछ इस तरह की स्कीम्ज़ की तरफ आज तक कोई ध्यान ही नहीं दिया गया। क्या आप इन पर गौर करने को तैयार हैं ?

मन्त्री: नैचुरली स्कीम्ज़ हम वही लेते हैं जो एप्रूव हो चुकी हों मगर जहां पर पैसे की कमी का सवाल हो उस के मुताबिक ही स्कीम्ज़ ली जा सकती हैं।

चौधरी दर्शन सिंह : पहला सवाल कामरेड रामचन्द्र का था जो postpone कर दिया, अब दूसरे 2 सवाल कामरेड राम प्यारा के लिये भी ऐकसटैनशन मांगी है। मैं पूछना चाहता हूं, स्पीकर साहिब—Why is this discrimination with Comrades alone when there is a Comrade Government ?

Mr. Speaker : Why are you pleading the cause of Comrades ?

Shortage of Science Masters in the State

*8441. **Shri Rup Singh Phul :** Will the Minister for Education be pleased to state :—

(a) the extent of shortage of Science Masters in the State at present ;
(b) the measures being adopted by the Government to make up the deficiency of such teachers and the time by which it is likely to be made up ?

Shri Prabodh Chandra : (a) 62.

(b) The following measures have been taken to meet the shortage of Science Masters :—

(1) Untrained B.Scs, B.As. with Mathematics 'A' Course and Physics and B.As. with Physics and Geography have been made eligible for appointment.

(2) Some untrained B.Scs. are sent every year for B.Ed. training at Regional Training College, Ajmer.

(3) Superannuated persons with the requisite qualifications have been allowed to be re-employed upto the age of 68 years.

(4) The age-limit for entry into Government service has been relaxed upto 35 years provided the candidates give in writing that they are willing to serve in Backward and Hilly Areas.

(5) Compensatory allowance at the rate of 12½ per cent and 10 per cent for hilly areas and Mohindergarh District respectively has been sanctioned by the Government to attract qualified persons to go to man the instructional posts in these areas.

(6) The advertisement of posts has been linked up with the declaration of University results so that maximum number of candidates with the requisite qualifications may come forward for employment under this Department.

No time limit for making up the deficiency of Science Masters can be laid down.

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਇਹ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸਾਇੰਸ ਮਾਸਟਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਪਗ੍ਰੇਡ ਹੋਏ ਹਾਈ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮੱਦੇ ਨਜ਼ਰ ਰਖਿਆ ?

ਮੰਤਰੀ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਔਰ ਟੀਚਰਜ਼ ਦਾ ਨੰਬਰ ਹੁਣ ਵੱਧ ਜਾਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ ।

Comrade Shamsher Singh Josh : May I know, Sir, the number of schools which are still there even after the adoption of the measures mentioned by the hon. Minister ?

Minister : As I have already stated, according to the information available with me there are 62 such shools where there are no science teachers buy with the recent upgrading of schools, this number will go up.

ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਸਾਇੰਸ ਟੀਚਰਜ਼ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖਰਚ ਤੇ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਲਈ ਭੇਜਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੈ ?

मन्त्री : सरकार पहले ही B.Sc. condensed course के लिए भजती है और M.Sc. के लिए भी कुछ टीचर्ज़ को गवर्नमेंट भेजती है ।

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਬੀ.ਐਸ.ਸੀ. ਟੀਚਰਜ਼ ਨੂੰ ਬੀ. ਐਡ. ਦੀ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ।

मन्त्री : बगैर B.Ed. किए ही बी.ऐस.सी. टीचर्ज़ लगाए जा रहे हैं ।

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਸਾਇੰਸ ਟੀਚਰਜ਼ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਾਹਰੋਂ ਸਾਇੰਸ ਟੀਚਰਜ਼ ਦੀ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ।

मन्त्री : ऐसी कोशिश की जाती है कि जहां टीचर्ज़ बिल्कुल नहीं वहां दूसरी जगह से टीचर्ज़ लाए जाएं ।

Relaxation in condition of combination of subjects in case of Masters belonging to Hill areas.

***8442. Shri Rup Singh Phul :** Will the Minister for Education be pleased to state whether the Government propose to relax the condition of combination of subjects for masters belonging to the Hill Areas in the matter of their selection as Masters for the Government Service ?

Shri Prabodh Chandra : No. However, in order to meet the shortage of staff in Kulu and Kangra Districts it has been decided to advertise posts of Masters exclusively for these districts and in case the S.S.S. Board fail to recommend the qualified persons against these posts relaxation in the condition of subject combination in respect of Social Studies Masters will be allowed. But such candidates will make up the deficiency in subject combination after recruitment, before confirmation.

श्री सुरन्द्र नाथ गौतम : जैसा वज़ीर साहब ने सवाल के जवाब में बताया कि टीचर्ज़ को कुछ रियायतें दी गई हैं, मैं पूछना चाहता हूं कि ऊना तहसील जो बैकवर्ड है, उसके लिए भी कुछ ध्यान रखा जाएगा ।

Minister : Sir, unfortunately many people are not willing to go to Kulu and Kangra and that is the reason for this difficulty. But there is no such problem in the case of backward areas of Hoshiarpur District.

Buildings of Government College Bhatinda and Government College, Malerkotla

***8459. Comrade Bhan Singh Bhaura :** Will the Minister for Education be pleased to state—

(a) whether it is fact that the construction of buildings of Government College, Bhatinda and the Government College, Malerkotla was started at the same time ;

[Comrade Bhan Singh Bhaura]

(b) whether it is a fact that the building of Government College, Bhatinda has been completed while that of Government College, Malerkotla is still incomplete, if so, the reasons for the delay in its completion ?

Shri Prabodh Chandra : (a) No. The construction of the College Building at Bhatinda was started in 1953 and that of Malerkotla in 1955.

(b) Yes. Due to paucity of funds.

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਹਮੀਰ ਪੁਰ ਵਿਚ ਕਾਲੇਜ ਦੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਤਾਂ ਬਣ ਗਈ, ਲੇਕਿਨ ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ ਕਾਲੇਜ ਦੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਹਾਲੇ ਤਾਂਈ ਨਹੀਂ ਕੰਪਲੀਟ ਹੋਈ ਜਦ ਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸੀ ? ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ?

मन्त्री : हमीरपुर में इस लिए ध्यान दिया गया कि वहां पर बहुत कम कालेज है । लेकिन गवर्नमैंट ने मालेरकोटला कालेज की बिल्डिंग के लिए कुछ रूपया ऐलोकेट पहिले किया है और कुछ अगले साल में करेंगे ।

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ ਅਤੇ ਬਠਿੰਡਾ ਕਾਲਜ ਦੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਇਕੋ ਵੇਲੇ ਬਣੀਆਂ ਤੇ ਇਕੋ ਵੇਲੇ ਐਪਰੂਵ ਹੋਈਆਂ, ਫਿਰ ਇਹ ਡਿਸਕਰੀਮੀਨੇਸ਼ਨ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦ ਸਕੀਮਾਂ ਇਕ ਸਾਥ ਹੀ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ ?

मन्त्री : फंड्ज़ होने पर कम्पलीट कर देंगे ।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਦਾ ਸਟੈਂਡਰਡ ਲੋ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਕੀ ਹੈ ? ਕੀ Improper and Inadequate ਬਿਲਡਿੰਗਜ਼ ਭੀ ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਹੈ ।

Minister : Sir, as already stated by me at earlier occasions, I agree with the hon. Member that the standard of education has gone down. Unfortunately better qualified or efficient persons do not come to us and only left over come to the Education Department. Government is trying to make teachers' grades attractive so that we could get better staff. Further, we have moved on to free education so quickly that we could not keep pace with the progress of education and that is why that the ratio of teacher-students is much higher than it used to be. However, we are trying to overcome this difficulty by providing more funds.

Government Higher Secondary School, Jawali, district Kangra

***8523. Comrade Ram Chandra :** Will the Minister for Education be pleased to state—

(a) the number of rooms in the Government Higher Secondary School, Jawali, tehsil Nurpur, district Kangra at present ;

(b) whether any of the rooms of the said school were declared unsafe by the P.W.D. in the year 1964 ; if so, their number together with the steps, if any, taken to carry out the necessary repairs to the said rooms ?

Shri Prabodh Chandra : (a) 17 rooms.

(b) Yes. Two rooms were declared unsafe by the P.W.D. authorities. The estimate for carrying out special repairs to school building have been prepared by the Public Works Department and the work will be sanctioned as soon as the funds become available

कामरेड राम चन्द्र : यहां यह बताया गया कि हाई स्कूल में 17 कमरे हैं, मैं रोज़ जाता हूं मेरी जानकारी में पूरी तरह से यह बात है कि वहां सिर्फ 9 कमरे हैं। और इक्ज़ स्टोरी 4 कमरे हैं। मैं पूछना चाहता हूं कि आप को जो रिपोर्ट मिली है, कहां तक ठीक है?

Minister for Education : I am sorry and if the information supplied to me proves to be wrong, I will certainly take up the matter with the Department. But this is the information that I have gathered from the Department. But so far as repairs are concerned, quite a good amount, i.e., about Rs 13,000 has been provided and I will request my hon. colleagues here, the Finance Minister to allocate more funds for this purpose so that we could attend to the repairs of school buildings properly.

श्री ओमप्रकाश अग्निहोत्री : जो दो कमरे अनसेफ डिक्लेयर किए गए हैं, उन कमरों में बैठने वाले स्टूडैंटस का क्या इंतज़ाम किया गया है?

Minister : I cannot say it off hand. But certainly some arrangements must have been made for them.

I would like to add that in some cases accommodation condition has been relaxed because the Panchayats gave a guarantee that they will be able to make additional accommodation available in due course.

Fees Charged in Privately Managed Schools

***8567. Principal Rala Ram** : Will the Minister for Education be pleased to state the details of the action, if any, so far taken against those privately-managed schools in the State which charge fees at rates considerably higher than those prescribed by the Government especially in the case of girls schools ?

Shri Prabodh Chandra : Only one complaint was received about A.D. Higher Secondary School, Dharmkot (Ferozepore) which charged higher rates of fees and as a result of an enquiry held by the Department, the maintenance grant for this school for the current financial year (1965-66) has been withheld. Similar action will be taken against the defaulting institutions whenever it comes to notice of the Department that a particular school has committed this irregularity.

Pupil-Teacher Ratio in the Schools

***8568. Principal Rala Ram** : Will the Minister for Education be pleased to state—

(a) the pupil-teacher ratio prescribed for the recognised and Government Primary, Middle, High or Higher Secondary Schools in the State ;

(b) the details of the steps taken so far to enforce the said ratio both in the Privately-managed and in the Government Schools ?

Shri Prabodh Chandra : (a) 45 : 1. But due to National Emergency it has been raised as under :—

(i) Primary Schools .. 60 children for the 1st teacher and 50 children or part thereof for the next teacher

(ii) Other Schools .. 50 : 1

(b) Additional posts to achieve the prescribed norm in Government Institutions are created subject to the availability of funds each year. Private schools are also expected to maintain this norm otherwise a

[Education Minister]

proportionate cut is applied on account of "Overcrowding" while assessing grant-in-aid.

Code of Conduct for Teachers in Government Schools

***8569. Principal Rala Ram :** Will the Minister for Education be pleased to state—

(a) whether any code of conduct has been prescribed for teachers in Government Schools and drinking by teachers prohibited, particularly in view of Co-education becoming common in most of the schools in the State ;

(b) if the reply to part (a) above be in the negative, whether Government intend to consider the desirability of framing and enforcing such code of conduct in the near future ?

Shri Prabodh Chandra : (a) No.

(b) No. Government Servants' Conduct Rules equally apply to Teachers and these are adequate.

Upgrading Government Primary School, Nirjan, district Sangrur

***8586. Chaudhri Dal Singh :** Will the Minister for Education, be pleased to state—

(a) whether it is a fact that the Gram Panchayat of village Nirjan, tehsil Jind, district Sangrur, deposited Rs 8,438.00 with the Government on behalf of the D.P.I., Punjab, Chandigarh, as fee for upgrading the Government Primary School, Nirjan, to the Middle Standard on 22nd April, 1965 ;

(b) whether it is also a fact that the Government made a declaration on the floor of the House during the last Budget Session of the Vidhan Sabha that the Government Primary Schools in respect of which the Panchayats deposit Rs 8,438.00 as fee for upgrading them to the Middle Standard would be upgraded from this academic year ;

(c) if the answer to parts (a) and (b) above be in the affirmative whether the Primary School mentioned in part (a) above has been upgraded to the Middle Standard in view of the Government's declaration; if not, the reasons therefor ;

(d) whether the Government propose to upgrade the said school from this year ?

Shri Prabodh Chandra : (a) Yes.

(b) Yes, but the deposit should have been made before 30th April, 1965 together with fulfilment of other conditions laid down by the Department regarding accommodation, enrolment, distance from the nearest School, etc.

(c) and (d) Orders have been issued to upgrade this School.

चौधरी दल सिंह : मैं एजुकेशन मिनिस्टर साहिब से यह पूछना चाहता हूं कि जो स्कूल अपग्रेड किए गए हैं जो उन में स्टाफ की कमी है वह कब तक पूरी कर दी जाएगी ?

मन्त्री : जो स्कूल अपग्रेड हुए हैं उन में से 80 फीसदी में स्टाफ दे दिया गया है, बाकी में दिया जा रहा है ।

श्री जगन्नाथ : क्या पिछली इलेक्शनों में आपने या दूसरे मनिस्टरों ने वादा नहीं किया था कि जो प्राईमरी स्कूल हैं उन्हें मिडल कर दिया जाएगा और जो मिडल हैं उन्हें हाई स्कूल कर दिया जाएगा ।

Minister : No such promise was made either by me or by any of my colleagues.

कंवर राम पाल सिंह : क्या मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि जो स्कूल अपग्रेड किए गए हैं क्या एक्चुअली वहां स्टाफ पहुंच गया है, जहां नहीं पहुंचा वह कब तक पहुंच जाएगा ?

मन्त्री : मैंने कहा है कि 80 फी सदी स्कूलों में स्टाफ दे दिया गया है, सब में नहीं पहुंचा। जो बाकी रह गए हैं उन में जल्दी से जल्दी स्टाफ भेज दिया जाएगा।

Shortage of staff in Government upgraded schools in tehsil Jind

***8587. Chaudhri Dal Singh :** Will the Minister for Education be pleased to state whether he is aware of the fact that most of the Government upgraded shchools in Jind Tehsil are short of teaching staff, if so, the time by which the requisite staff is likely to be provided therein ?

Shri Prabodh Chandra: Yes. Arrangements have, however, been made against most of the newly created posts in the upgraded Schools. Efforts are also being made to provide the remaining staff in these schools, as soon as possible.

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ: ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਇਹ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਸਕੂਲ ਅਪਗਰੇਡ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਟੀਚਰਾਂ ਨੂੰ ਲਗਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਪੰਜ ਛੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਲੇ ਤਕ ਤਨਖਾਹਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀਆਂ, ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ?

Minister : I do not presume so. But if the hon. Member can bring to my notice any such case, I will certainly make enquiries.

Enquiries against District Education Officers

***8592. Comrade Ram Piara :** Will the Minister for Education be pleased to state—

(a) the names of the District Education Officers in the State at present together with the names of those among them against whom any enquiries were conducted by the Department during the period from 1st January, 1963 to date and the designation of the authority who conducted these enquiries.

(b) the details of the cases in which the said enquiries have been completed and the allegations proved together with the details of those in which the enquiries have either been dropped or are in progress separately.

(c) the nature of allegations made in each case together with the date of receipt of each complaint and the date when the enquiry/enquiries were ordered ;

(d) the present stage of each of the said enquiries in progress and the approximate date by which these are expected to be completed.

Shri Prabodh Chandra : (a) and (b) A statement giving the names of the present District Education Officers is laid on the Table of the House. Out of them enquiries against 13 officers were initiated. Allegations against 7 officers were not substantiated in the preliminary enquiries conducted against them and as such these were dropped. A preliminary enquiry held against one officer in respect of a complaint could not substantiate the allegation against him and as such the complaint was dropped. While a pre-

[Minister for Education]

liminary enquiry in respect of an other complaint against him is yet in progress. Preliminary enquiries against four officers are still in progress. In the remaining one case the regular departmental enquiry has since been withdrawn. It is, however, not desirable to disclose details in respect of each enquiry nor is it desirable to give the names of these thirteen officers or of the officers who conducted the enquiries.

(c) It is not desirable to state the nature of the allegations. Information regarding date of receipt of each complaint and the date on which the enquiry was ordered is being collected and will be furnished separately at the earliest.

(d) It is not desirable to indicate the present stage of each pending enquiry. It is not possible to indicate the approximate date by which each pending enquiry will be completed. Every effort will, however, be made to complete the pending enquiries at the earliest.

LIST OF DISTRICT EDUCATION OFFICERS

Serial No.	Name	Designation
1	Shri Jagdish Ram	.. District Education Officer, Rohtak
2	Miss V. Bhandari	.. District Education Officer, Simla
3	Shri Iqbal Chand	.. District Education Officer, Ambala
4	Miss Lakhbir Kaur	.. District Education Officer, Karnal
5	Shri Prem Sagar Khera	.. District Education Officer, Hissar
6	Shri Bipen Behari Lal	.. District Education Officer, Gurgaon
7	Shri Mohan Lal	.. District Education Officer, Gurdaspur
8	Mrs. Mohinderwant Kaur	.. District Education Officer, Hoshiarpur
9	Shri Bhagat Ram	.. District Education Officer, Jullundur
10	Shri Sukhmander Singh	.. District Education Officer, Amritsar
11	Shri H. L. Dhingra	.. District Education Officer, Ferozepur
12	Mrs. H.B. Singh	.. District Education Officer, Ludhiana
13	Shri P.N. Paul	.. District Education Officer, Dharamsala
14	Mrs. R. K. Grewal	.. District Education Officer, Kapurthala
15	Shri Inder Singh	.. District Education Officer, Kulu
16	Shri Gurpal Singh	.. District Education Officer, Patiala
17	Miss S. Seoni	.. District Education Officer, Bhatinda
18	Shri Harnam Singh Brar	.. District Education Officer, Sangrur
19	Shri R. S. Palta	.. District Education Officer, Mohindergarh

कामरेड राम प्यारा : एजुकेशन मिनिस्टर साहब ने पार्ट (ए) और पार्ट बी के जवाब में कहा है:

It is, however, not desirable to disclose the details in respect of each enquiry nor is it desirable to give the names of these thirteen officers or of the officers who conducted the enquiries.

तो जिनके खिलाफ इंक्वायरी हुई है या हो रही है उन के नाम बताने में गवर्नमेंट को क्या एतराज़ है ?

Minister : The officers concerned will be brought into disgrace and disrepute and the department does not feel like lowering their prestige in the eyes of the public.

Chaudhri Darshan Singh : May I know from the Hon. Education Minister as to what are the reasons for not giving the dates of completion of these enquiries when these are pending since 1963 ?

Education Minister : I can assure my hon. friend that efforts are being made to finish these enquiries as soon as possible.

Sardar Gurdarshan Singh : Will the Education Minister be pleased to state the reasons for not disclosing the nature of enquiries which have since been completed ? What is the harm in doing that ?

Minister : I have already stated that the department does not like to bring the officers into disgrace and disrepute and especially when most of the enquiries have failed to bring out anything.

कामरेड राम प्यारा : मिनिस्टर साहिब ने फरमाया है कि डिपार्टमेंट पसंद नहीं करता कि उन अफसरों के नाम या इंक्वायरी करने वालों के या नेचर-आफ एलीगेशन डिसक्लोज़ की जाए। मैं पूछता हूं कि यह पालिसी एजुकेशन डिपार्टमेंट तक लिमिटिड है या गवर्नमेंट के सारे डिपार्टमेंट्स ने यह पालिसी एडाप्ट की है ?

Minister : I do not know what the policy of the Government that way is ? But generally it is the policy of the Government not to air complaints against officers when after enquiry it has been proved that there were no basis for these complaints.

श्री ओम प्रकाश अग्निहोत्री : शिक्षा मंत्री जी ने बताया है कि 7 डी. ई. ओज़ के खिलाफ इल्ज़ाम सब साबत नहीं हुए इस लिए इंक्वायरीज़ ड्राप कर दी गई, क्या इंक्वायरीज ड्राप करने से पहले कम्पलेनेंट को बुलाया गया ?

Minister : According to instructions, whenever an enquiry is instituted, a man who makes a complaint is given an opportunity to substantiate his allegations.

कामरेड राम प्यारा : एजुकेशन डिपार्टमैंट में बहुत सारी बहनें और लड़कियां हैं और उनके साथ कुछ गड़बड़ की कम्पलैंट्स आई हैं, और कुछ केस ऐसे हैं जिन में इंक्वायरीज़ हो रही हैं और मैं इस हाउस में कहना चाहता हूं कि कुछ अफसरों के खिलाफ तो एलीगेशन्ज़ साबत हो चुकी हैं। तो क्या आनरेबल एजुकेशन मिनिस्टर साहिब बतलायेंगे कि ऐसे हालात में इस हाउस में उन के नाम डिसक्लोज़ करना क्यों डिज़ायरेबल नहीं ?

Minister : Sir, I can assure my hon. friend that in case any allegation of this nature is proved against the teacher I will see that he does not continue in the Education Department.

Comrade Shamsher Singh Josh : May I know, Sir, whether any of the District Education Officers under enquiry have been promoted ?

Minister : I cannot tell off hand but the general policy of the Government is not to promote those officers against whom serious complaints are made.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਐਲੀਗੇਸ਼ਨਜ਼ ਦਸੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਨਾ ਸਟੇਜ ਦਸੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਨਾ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਨ-ਕੁਆਰੀ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਸੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਲੇਕਨ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਦਾਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ, ਇਨਕੁਆਰੀ ਅਫਸਰ ਦੇ ਨਾਮ ਅਤੇ ਐਲੀ-ਗੇਸ਼ਨਜ਼ ਵਗੈਰਾ ਸਭ ਕੁਝ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

May I know from the hon. Education Minister is there any uniform policy in all Enquiry Commissions of the Government.

Minister : I have already explained the general policy of the Government not to give air to the complaints which have proved false after enquiry.

कामरेड राम प्यारा : वजीर साहिब ने मेरे सवाल के जवाब में फरमाया है कि अगर कोई ऐसा टीचर होगा तो उसे सर्विस में नहीं रखा जाएगा। मैं पूछना चाहता हूं कि यह जो 19 आदमियों की लिस्ट दी गई है इस में क्या किसी के खिलाफ ऐसी ऐली-गेशन्ज हैं या नहीं ?

मन्त्री : मैं ने अर्ज़ किया है कि अगर किसी के खिलाफ ऐसी ऐलीगेशन्ज़ हैं और अगर इन्क्वायरी के बाद वह ठीक साबत हो जाएं तो

I will see to it that he does not continue in the Education Department. But this is subject to the approval of the Public Service Commission.

Hanging of photo copies of the Jawans in the Schools and Colleges

*8618. **Shri Balramji Dass Tandon** : Will the Minister for Education be pleased to state—

(a) Whether it is a fact that the Education Department has recently issued a circular to all the schools and colleges under its control to hang the photographs of the Jawans of their respective areas in the Schools/Colleges ;

(b) Whether it is also a fact that the said schools and colleges have been ordered to arrange a march-past every week in the honour of the Jawans, if so, the time by which the same is likely to be implemented ?

Shri Prabodh Chandra : (a) Yes.
(b) The matter is under consideration.

श्री बलरामजी दास टंडन : मेरे सवाल के (बी) पार्ट का जवाब देते हुए कहा गया है कि यह अंडर कन्सिड्रेशन है कि वह मार्च पास्ट करेंगे। मैं पूछना चाहता हूं कि जो

स्टेटमैंट उनका पिछले दिनों अखबारात में छपा था जिस में उन्होंने कहा है कि हफता में स्कूलों और कालिजों के विद्यार्थी एक दिन शहीदों की तस्वीर के सामने मार्च पास्ट करेंगे ताकि उनको ऐसे काम करने में उत्साह हो क्या उस बारे आखरी फैसला नहीं हुआ है और क्या यह ब्यान बगैर कन्सिड्रेशन के ही दे दिया गया ? क्या इस पर अमल होना शुरू हो गया है ?

मन्त्री : इस बारे में हिदायात जारी कर दी गई हैं कि हफता में एक बार तुलबा शहीदों के फोटों के सामने मार्च पास्ट करेंगे। जो बात अंडर कन्सिड्रेशन है वह यह है कि किस दिन करना है, किस वक्त करना है प्रेयर के वक्त करना है वगैरा वगैरा। लेकिन अभी तक बहुत से फोटो मिले नहीं हैं और जब यह सारे फोटो मिल जायेंगे तो इन हिदायात पर अमल होने लग जाएगा।

श्री बलरामजी दास टंडन : यह सारा प्रासीज़र तसवीरें लटकाने का कब तक पूरा हो जाएगा ?

मन्त्री : जिस दिन मैंने यह कहा था उसी वक्त डी. ई. ओज़. और बी. ई. ओज़. की डयूटीज़ लगा दी थीं कि अपने एरियाज़ में शहीदों के घरों में जा कर उन के फोटो इकट्ठे करें और जिन की घरों में न मिल उन के बारे में कोशिश कर रहे हैं कि जब वह सर्विस में आए उस वक्त जो फोटो लिए गए हों उन को हासिल किया जाए और हमारी कोशिश है कि यह काम जल्दी से जल्दी हो जाए।

कामरेड राम प्यारा : वज़ीर साहिब ने जवाब में कहा है कि रिसपैक्टिव एरियाज़ में शहीदों के फोटो स्कूलों में लगाए जायेंगे। मैं पूछना चाहता हूं रिसपैक्टिव एरिया से उन की मुराद बलाक तहसील, ज़िला या स्टेट से है ?

मन्त्री : इस का मतलब यह है कि जिस गांव का शहीद होगा उस गांव के स्कूल में उस की फोटो लगाई जाए और अगर उस गांव में स्कूल न हो तो उस गांव के नज़दीक के स्कूल में लगाई जाए।

ਸਰਦਾਰ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ : ਕੀ ਤਸਵੀਰ ਲਟਕਾਉਣ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ ਉਸ ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਕੂਲ ਨੂੰ ਅਪਗ੍ਰੇਡ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਸੋਚ ਰਹੀ ਹੈ ?

Minister: Sir, we would like to homour martyrs as much as we could keeping in view the financial position of the State.

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਪਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਐਸਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹਦਾਇਤ ਦੇ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ ? ਇਹ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਜਿਥੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲ ਹੋਣਗੇ ਉਸ ਬਾਰੇ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

मंत्री : हमारी कोशिश ज़रूर होगी कि उनको भी रिक्वैस्ट की जाए कि वह शहीदों की तसवीरें स्कूलों में लटकाएं।

Mr. Speaker : Next Question No. 8632 by Sardar Ranjit Singh
(Sardar Ranjit Singh was not present in the House)

Mr. Speaker : Now we pass on to the next item on the Agenda

UNSTARRED QUESTIONS AND ANSWERS

Amount invested by Government in different Industries

2938. Comrade Ram Chandra : Will the Chief Minister be pleased to state the amount of Capital invested by the Government in different industries in the Public and Private Sectors separately during the First, second and Third Five-Year Plan periods, respectively in the Punjab and the other States of India separately ?

Shri Ram Krishan : Statements I, II, III and IV containing the requisite information are given below.

STATEMENT I

Abstract of investment made by the Punjab Government Planwise in the Industrial Undertakings in the Public and Private Sectors in the Punjab State.

Plan Period	Private Sector	Public Sector	Total
	Rs	Rs	Rs
First Plan Period ..	40,00,000	..	40,00,000
Second Plan Period ..	12,00,000	..	12,00,000
Third Plan Period ..	97,27,750	13,71,000	1,10,98,750
Total ..	1,49,27,750	13,71,000	1,62,98,750

STATEMENT II

Statement showing the investment by the Punjab Government in the Industrial Undertakings in the Private Sector in the State during the 1st and 2nd and Third Plan Periods

Name of the District	Plan	Year of investment	Name of the Industrial Undertaking	Amount invested
1	2	3	4	5
				Rs
Ambala ..	IInd	1957-58	Shree Gopal Paper Mills Ltd., Jagadhri	10,00,000
	IIIrd	1961-62	Punjab Handloom Weavers Apex Co-operative Society Ltd., Chandigarh	50,000
	IIIrd	1961-62	Punjab State Industrial Co-operative Federation Ltd., Chandigarh	50,000

Name of the District	Plan	Year of investment	Name of the Industrial Undertaking	Amount invested
1	2	3	4	5
				Rs.
	III	1962-63	Punjab State Industrial Co.-op. Federation Ltd., Chandigarh	25,000
	III	1963-64	Ditto	25,000
Gurgaon ..	II	1958-59	Panch-Shila Industrial Co-operative Society Ltd., Faridabad	2,00,000
	III	1962-63	Ditto	2,25,000
	III	1961-62	Usha Spinning and Weaving Mills Ltd.	2,38,600
	III	1964-65 and 1965-66	Ditto	17,61,400
	III	1964-65 and 1965-66	Usha Forgings and Stamping Ltd., Badarpur	4,28,700
	III	1964-65 and 1965-66	Sikands Ltd. New Delhi (Faridabad)	14,34,800
Jullundur ..	III	1962-63	Bhargava Camp Ahinsak Charama Production-cum-Sales Cooperative Society Ltd., Jullundur City	50,000
Kangra ..	III	1962-63	Bir Co-operative Tea Factory, district Kangra	50,000
	III	1963-64	Ditto	50,000
	III	1962-63 and 1963-64	Kangra Tea Planters Supply and Marketing Industrial Co-operative Society, Palampur	1,00,000
Kapurthala ..	I	1954-55 (Including investment made during 1948—51)	M/s Jagatjit Cotton Textile Mills Ltd., Phagwara	17,00,000
Ludhiana ..	III	1963-64	All-India Wool Combers Co-operative Society, Ludhiana	4,29,750
Patiala ..	I	1955-56	Hindustan Wire Products Ltd., Patiala	3,00 000
	III	1962-63	Industrial Cables Ltd., Rajpura	7,00,000
Rohtak ..	III	1962-63	Hindustan Dowidat Tools Ltd., Sonepat	1,71,500
	III	1963-64 and 1964-65	Bharat Steel Tubes Ltd.	39,38,000
Sangrur ..	I	1955-56	Malwa Sugar Mills Ltd., Dhuri	20,00,000
			Total ..	1,49,27,750

[Chief Minister]

STATEMENT III

Statement showing the investment made by the Punjab Government in the State sponsored Industrial Projects in the Punjab State

Name of the District	Plan	Year of Investment	Name of the State sponsored project	Amount invested	Remarks
1	2	3	4	5	6
				Rs	
..	III	1963-64	Punjab Air Rifles Ltd., Chandigarh	10,71,000	The Air Rifles Factory Project has since been abandoned
	III	1964-65	Punjab Seamless Tubes Ltd.	20,000	Location of the projects has not yet been decided
	III	1963-64	Punjab Steel and Alloy Castings Ltd.	2,80,000	
		Total	..	13,71,000	

STATEMENT IV

Statement showing the investment held by the Punjab Government in the Industrial Undertaking in the Private Sector in the other States in India

Serial No.	Name of the State	Name of the Industrial Undertaking	Amount of Investment	Remarks
			Rs	
1	Maharashtra	Investment through Shamji Karamsi Bombay	9,04,509	These investments were made by the erstwhile Pepsu Government and were inherited by the Punjab Government at the time of merger
2	Do	Associated Cement Companies, Ltd. Bombay	1,70,700	
3	Madras	.. Dalmia Cement (Bharat) Ltd., Dalmia Puram, Madras	82,750	
4	Mysore	.. Mysore Paper Mills Ltd., Bangalore	2,000	
5	Do	.. Krishan Rajindra Mills Ltd., Mysore	10,000	
6	Rajasthan	.. Dhalpur Glass Works Ltd., Dhalpur	50,000	
7	Do	M/s Udai Bhan Industries Ltd., Dhalpur	3,50,000	
		Total ..	15,69,959	

Amount Invested by Government in different Industries, Districtwise

2939. Comrade Ram Chandra : Will the Chief Minister be pleased to state the amount of money invested by the Government in industries, district wise, in the State during the First, Second and Third Five-Year Plans, separately, both in the public and in the private sectors?

Shri Ram Kishan : Statements I, II and III containing the requisite information are given below:—

STATEMENT I

Abstract of investment made by the Punjab Government Plan-wise in the industrial undertakings in the Public and Private Sectors in the Punjab State

Plan Period		Private Sector	Public Sector	Total
		Rs	Rs	Rs
First Plan Period	..	40,00,000	..	40,00,000
Second Plan Period	..	12,00,000	..	12,00,000
Third Plan Period	..	97,27,750	13,71,000	1,10,98,750
Total	..	1,49,27,750	13,71,000	1,62,98,750

STATEMENT II

Statement showing the investment by the Punjab Government in the Industrial Undertakings in the Private Sector in the State during the 1st, 2nd and 3rd Plan periods

Name of the District	Plan	Year of investment	Name of the Industrial Undertaking	Amount invested
				Rs
Ambala ..	II	1957-58	Shree Gopal Paper Mills Ltd.. Jagadhri	10,00,000
	III	1961-62	Punjab Handloom weavers Apex Coop. Society Ltd., Chandigarh	50,000
	III	1961-62	Punjab State Industrial Co-operative Federation Ltd., Chandigarh	50,000
	III	1962-63	Ditto	25,000
	III	1963-64	Ditto	25,000
Gurgaon ..	II	1958-59	Panch-Shila Industrial Co-operative Society Ltd., Faridabad	2,00,000
	III	1962-63	Ditto	2,25,000

[Chief Minister]

Name of the District	Plan	Year of investment	Name of the Industrial Undertaking	Amount invested
				Rs
Gurgaon—*concld*	III	1961-62	Usha Spinning and Weaving Mills Ltd.	2,38,600
	III	1964-65 and 1965-66	Ditto	17,61,400
	III	1964-65 and 1965-66	Usha Forgings and Stamping Ltd., Badarupur	4,28,700
	III	1964-65 and 1965-66	Sikands Ltd., New Delni (Faridabad)	14,34,800
Jullundur ..	III	1962-63	Bhargava Camp Ahinsak Charama Production-cum-Sales Co-operative Society Ltd., Jullundur City	50,000
Kangra ..	III	1962-63	Bir Co-operative Tea Factory, District Kangra	50,000
	III	1963-64	Ditto	50,000
	III	1962-63 and 1963-64	Kangra Tea Planters Supply and Marketing Industrial Co-operative Society, Palampur	1,00,000
Kapurthala	I	1954-55 (Including investment made during 1948—51)	M/s. Jagatjit Cotton Textile Mills Ltd., Phagwara	17,00,000
Ludhiana ..	III	1963-64	All India Wool Combers Co-operative Society, Ludhiana	4,29,750
Patiala ..	I	1955-56	Hindustan Wire Products Ltd., Patiala	3,00,000
	III	1962-63	Industrial Cabls Ltd., Rajpura	7,00,000
Rohtak ..	III	1962-63	Hindustan Dowidat Tools, Ltd., Sonepat	1,71,500
	III	1963-64 and 1964-65	Bharat Steel Tubes Ltd.	39,38,000
Sangrur ..	I	1955-56	Malwa Sugar Mills Ltd., Dhuri	20,00,000
			Total ..	1,49,27,750

STATEMENT III

Statement showing the investment made by the Punjab Government in the State sponsored industrial projects in the Punjab State

Name of the District	Plan	Year of Investment	Name of the State sponsored project	Amount invested	REMARKS
1	2	3	4	5	6
				Rs	
..	III	1963-64	Punjab Air Rifles Ltd., Chandigarh	10,71,000	The Air Rifles Factory Project has since been abandoned.
	III	1964-65	Punjab Seamless Tubes Ltd.,	20,000	Local of the projects has not yet been decided.
	III	1963-64	Punjab Steel and Alloy Castings Ltd.	2,80,000	
			Total ..	13,71,000	

Transfer of Revenue Patwaris, etc., from Karnal to Rohtak

2944. Comrade Ram Piara : Will the Minister for Revenue be pleased to state—

(a) whether it is a fact that a number of Patwaris normally doing Hindi Translation work were transferred from the Karnal District to Rohtak during the period from 1st June, 1965 to date, if so, the number of such Patwaris and of other Revenue Staff so transferred along with the reasons for their transfer;

(b) whether any special allowance has been sanctioned for the Patwaris and other Revenue Staff so transferred, if so, how much, if not, the reasons therefor ;

(c) whether the work of Hindi Translation at Karnal had been completed at the time of the said transfers, if not, the reasons for not getting the work completed at Karnal before their transfer to Rohtak ;

(d) whether it is a fact that at some stage Patwaris who had been sent to Jullundur in the Secretariat were allowed or sanctioned Rs 5 per month as Special Allowance, if so, the reasons for not adopting this policy on the transfer of the said Patwaris and of other Revenue Staff to Rohtak ;

(e) whether any house-rent has been sanctioned for the Patwaris referred to above who have now been transferred to Rohtak, if so, how much, if not, the reasons therefor and whether any alternative accommodation has been provided to them;

(f) whether during the period from 1st June, 1965 to date, any representative of the Patwar Union or the Patwaris submitted any request to the R.M. either in writing or verbally, if so, the details of the same together with the action, if any, taken or proposed to be taken on that request/representation ?

Sardar Harinder Singh Major : (a) Yes. The following staff was transferred from Karnal to Rohtak :—

Naib-Tahsildars	..	One
Kanungos	..	Two
Patwaris	..	Thirty-two
Peons	..	Two

The transfer has been made with a view to achieving concentration of the combined efforts for the speedy accomplishment of the work.

(b) No. The existing rules/instructions do not allow any specific relief to the Government employees transferred from one place to another. The question of grant of Special Allowance (except transfer T.A.) does not arise.

(c) No. As already stated in part (a) above, the transfer of the staff in question has been made in public interest so as to enable the concentration of the combined effort for the speedy disposal of work first at one place and then at the other.

(d) Revenue Department did not sanction/allow any such allowance. The entire staff under the transliteration scheme is sanctioned on the basis of the statewise joint cadre ; the transfer thereof from one district to another cannot be regarded as transfer on deputation and as such the question of grant of any extra remuneration does not arise.

(e) The concession for the grant of house-rent allowance to the transliteration Patwaris is the same as is admissible to the other Government employees stationed in other cities of the State. No more concession can be allowed to this staff.

(f) Some representation/requests were made by the Patwaris in this connection. A deputation of the Patwaris from Karnal requested in writing on 27th August, 1965 that they may be relieved on the afternoon of the 31st August, 1965, and be given full joining time. This request was acceded to.

Electric Connections for Tubewells

2948. Sardar Kulbir Singh : Will the Minister for Transport and Elections be pleased to state—

(a) whether any complaint was received by him under registered post on or about 22nd July, 1965 from one Shri Asa Singh of village Nawanpind, tehsil Ajnala district Amritsar against the working of the State Electricity Board in regard to the grant of tubewell connections ; if so, the contents thereof ;

(b) whether any enquiry was made in connection with the said complaint, if so, with what result and also the action, if any, so far taken in the matter ;

(c) whether it is a fact that the State Electricity Board has framed a rule that priority will be given to those applicants for connections for tube-wells who deposit Rs 2,000 if, so, a copy of the same be laid on the Table ;

(d) the date since when the rule referred to in part (c) above has been in force ;

(e) the number of the persons who have been given priority for the grant of electric connections for tubewells under the said rule in each district ;

(f) the total number of applications pending with the State Electricity Board authorities as on 25th September, 1965, for tubewell connections for agricultural purposes of those persons;

who have not deposited a sum of Rs 2,000 each for securing priority ?

Sardar Gurdial Singh Dhillon : (a) No.

(b) Does not arise.

(c) Yes. A copy of Board's memo No. 16945/17556/G-305/Board dated 3rd March, 1965, is attached.

(d) 3rd March, 1965.

(e) A statement is given.

(f) 15,913.

Copy of Memo No. 16945/17556/G-305/Board, dated 3rd March, 1965, from the Secretary, Punjab State Electricity Board, Patiala to all Chief Engineers, all Executive Engineers etc.

Subject.—Grant of priority for electric connections to Tubewells.

The Board has decided to accord priority to those applicants for tube-well connections who deposit, in advance, the estimated cost of the work regarding grant of the connection or Rs 2,000 whichever may be less, provided the work is financially justified and other formalities and pre-requisites for a connection are complied with. The amount of this advance will be adjusted against the bills of the consumer after the connection is given and no interest will be allowed on it. The bills showing the amount recoverable from the consumer in the usual form and indicating that the amount has been recovered by adjustment from the deposit money will be rendered regularly to the consumer.

2. Where any applicant shows his willingess to deposit the above amount, his estimate should be prepared immediately out of turn and the amount to be deposited by him intimated to him. The other formalities required to be completed by the Board should also be completed immediately out of turn in the case of such an applicant as soon as he deposits the amount.

3. You are requested to give immediate effect to this decision and give it wide publicity.

Name of District		No. of connections given on priority basis
1. Patiala	..	62
2. Sangrur	..	24
3. Solan	..	..
4. Dhulkote	..	91
5. Bhiwani	..	..
6. Karnal	..	20
7. Hissar	..	3
8. Rohtak	..	2
9. Gurgaon	..	13
10. Ludhiana	..	39
11. Jullundur	..	19
12. Kapurthala	..	20
13. Dharamsala	..	..
14. Amritsar	..	57
15. Gurdaspur	..	23
16. Hoshiarpur	..	23
17. Ferozepur	..	4
18. Bhatinda	..	2
Total	..	402

Adjournment Motion

ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਇਕ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨ ਦਾ ਨੋਟਸ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਬਿਰਲਾ ਫਰਮ ਨੂੰ ਜੋ ....

Mr. Speaker : Your motion relates to lease of 1,000 acres of agricultural land farm near Rupar to Birlas. About that there was a notice for half-an-hour discussion. I have allowed that discussion.

ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ : ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ 20 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਘਾਟਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਜੋ 25 ਰੁਪਏ ਏਕੜ ਦਾ ਸੌਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ 100 ਰੁਪਏ ਏਕੜ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ 25 ਰੁਪਏ ਲਏ ਗਏ ਹਨ ....

Mr. Speaker : Half-an-hour discussion has been allowed on this issue.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ: ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਮੈਂ ਦਿਤਾ ਸੀ।
Have you fixed the date for discussion

Mr. Speaker: It will be fixed in consultation with you and the Government.

Sardar Gurnam Singh : Mr. Speaker, half-an-hour is not enough. It should be two hours' discussion. This is a very important question.

Mr. Speaker : The hon. Member is very well aware that I cannot go beyond the Rules. Rules do not permit two hours' discussion.

Sardar Gurnam Singh : Is this discussion under Rule 84 ?

Mr. Speaker : It is under Rule 57. After the question has been put only half-an-hour discussion can be allowed.

CALL ATTENTION NOTICES

Mr Speaker : Next we come to Call Attention Notices.

Babu Ajit Kumar: I beg to draw the attention of the Minister concerned to-wards the fact, namely, the non-registration of a case of accident which took place at Khanna, district Ludhiana, on the 4th October, 1965, between a passenger bus and a cycle-rickshaw resulting in the death of a boy of 12 years of age.

The citizens of Khanna in this connection have given an application to the Planning Minister on the 10th instant but with no results.

Mr. Speaker : This is admitted. Government to please make a statement.

Bhan Singh Bhaura : I beg to draw the attention of the Government to the refusal of the General Manager, Punjab Roadways, Amritsar, to collect the Defence Fund from the Roadways employees of Amritsar Depot. The Punjab Roadways Workers Union decided that 11 Roadways workers would contribute ONE DAY PAY to the Defence Fund and a copy of the resolution was handed over to the General Manager. The General Manager neither deputed the cashier or office staff nor relieved the Union office-bearers as demanded by the Union as is usually the practice. every month for the collection of funds. The Union strongly protested against this attitude of the General Manager and brought it to the notice of the Government. The workers feel that this General Manger who refused earlier to give a single paisa to the Drivers and Conductors on

Defence Fund to enable them to arrange for their day-to-day expenditure had acted in an anti-national manner once again. The two serious anti-national activities call for immediate action against the General Manager under D.I.R.

Mr. Speaker : This is admitted. Government to please make a statement.

STATEMENT LAID ON THE TABLE BY THE CHIEF PARLIAMENTARY SECRETARY

Shri Ram Partap Garg (Chief Parliamentary Secretary) : Sir, I beg to lay on the Table of the House a statement in respect of Call Attention Notice No. 4 given notice of by Sarvshri Om Parkash Agnihotri, Shamsher Singh Josh and Pandit Mohan Lal Dutt regarding payment of bonus to the workers of M/s Jagatjit Cotton Taxtile Mills Ltd., Phagwara:—

According to section 19(b) of the payment of Bonus Ordinance, 1965, the Management of M/s Jagatjit Cotton Textile Mills Ltd., Phagwara, were required to make payment of bonus for the year 1964-65 to their workers by the 30th September, 1965. The management, however, could not make the payment of bonus on account of adverse business conditions and financial difficulties created by the recent Pakistani aggression and on 15th August, 1965 applied for an extension of 4 months in the period for payment of bonus. Further communications from the Management requesting for extension of time for payment of bonus were also received on 31st August, 1965 and 23rd September, 1965. The management in their representations stated that due to hostilities with Pakistan and the transport difficulties created as a result thereof, their business came to a stand still and there could be no despatches of cloth to any part of the country. They further stated that even the cloth valued at Rs 9 lakhs which had been despatched was not taken delivery of by the customers. As a result of all this, the Management could not make disbursement of the bonus due to the workers. Keeping in view the financial difficulties of the Management and other circumstances, the period for payment of bonus has been extended by 2 months only i.e. up to the 30th November, 1965, under proviso to section 19(b) *ibid.* It is likely that the Management may make payment of due bonus to the workers by the extended date. In case, however, the payment of bonus is not made by 30th November, 1965, the Workers' Union can raise this issue thereafter.

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਮੈਂ ਇਕ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਨੋਟਸ ਨੰਬਰ 25 ਦਿਤਾ ਸੀ ਉਹ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੀ ਉਹ ਕਲ ਆਵੇਗਾ ?

Mr. Speaker : That might have been disallowed. Please see me in my chamber.

Comrade Babu Singh Master : That has been admitted at Serial No. 25.

Mr. Speaker : Call Attention Notice No. 25 was on previous day's Agenda. Today we started with Notice No. 27.

ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ ਮੈਂ ਇਕ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਦਿਤੀ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੀ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀਆਂ ਦੇ ਪੈਟਨ ਟੈਂਕ ਤਬਾਹ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਪੈਟਨ ਟੈਂਕ ਅਸੈਂਬਲੀ ਸੈਕਟਰੀਏਟ ਜਾਂ ਸਿਵਿਲ ਸੈਕਟਰੀਏਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਲਈ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜਨਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਫੌਜ ਦੇ ਬਹਾਦੁਰ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗੇ ....

Mr. Speaker : This matter relates to the Government of India and Ministry of Defence and the Punjab Government has no concern with it.

ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਰੀਕੁਐਸਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ....

Mr. Speaker : Then the hon. Member may make a request for it.

BILL(S)

THP PUNJAB APPROPRIATION, NO. 3, (BILL) 1965

Minister for Finance (Sardar Kapoor Singh) : Sir, I beg to introduce the Punjab Appropriation (No. 3) Bill.

Minister for Finance : Sir, I beg to move—

That the Punjab Appropriation (No. 3) Bill be taken into consideration at once.

Mr. Speaker : Motion moved—

That the Punjab Appropriation (No.3) Bill be taken into consideration at once.

Mr. Speaker : If the House agrees there need not be any lengthy discussion on the Appropriation (No. 3) Bill, 1965.

ਕੁਝ ਆਵਾਜ਼ਾਂ : ਠੀਕ ਹੈ ਜੀ ।

Mr. Speaker : Question is—

That the Punjab Appropriation (No. 3) Bill be taken into consideration at once.

The motion was carried.

Mr. Speaker : The House will now take up the Bill clause by clause. Clause 2 is before the House.

Clause 2

Mr. Speaker : Question is—

That clause 2 stand part of the Bill.

The motion was carried.

Clause 3

Mr. Speaker : Question is—

That clause 3 stand part of the Bill.

The motion was carried.

Schedule

Mr. Speaker : Question is—

That schedule be the schedule of the Bill.

The motion was carried.

Clause 1

Mr. Speaker : Question is—

That clause 1 stand part of the Bill.

The motion was carried.

Title

Mr. Speaker : Question is —

That title be the title of the Bill.

The motion was carried

Minister for Finance (Sardar Kapoor Singh) : Sir, I beg to move—

That the Punjab Appropriation (No. 3) Bill, be passed.

Mr. Speaker : Motion moved—

That the Punjab Appropriation (No. 3) Bill be passed.

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ (ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ 1962 63 ਲਈ 50 ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਸਿੰਜਾਈ ਮਹਿਕਮੇ ਲਈ ਮੰਗਿਆ ਹੈ। ਇਰੀਗੇਸ਼ਨ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰਿਸ਼ਵਤ ਚਲਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਰਮ-ਚਾਰੀ ਕੁਰਪਟ ਹਨ। ਇਸ ਮਹਿਕਮੇ ਦਾ ਪਹਿਲਾ, ਐਕਸ. ਈ. ਐਨ. ਸੰਗਰੂਰ ਦਿਆਨਤਦਾਰ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ 3 ਐਸ. ਡੀ. ਓਜ਼. ਅਤੇ ਇਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇਦਾਰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਫੜੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਰਖਲਾਫ ਕੋਈ ਵੀ ਐਕਸ਼ਨ ਡੀ. ਆਈ. ਆਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਕਿ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਬਰਖਲਾਫ ਜਲਦੀ ਡੀ. ਆਈ ਆਰ. ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਲੁੱਟ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਰਜਵਾਹਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕਲਾਬੇ ਠੀਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਵਿੰਗੇ ਟੇਢੇ ਕਲਾਬੇ ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਇਕ ਇਕ ਕਲਾਬਾ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਦਫਾ ਸਾਲ ਵਿਚ ਪੁਟੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ 10-12 ਬਾਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੰਡੀ ਰਜਵਾਹਾ, ਪਿੰਡ ਅਕਲੀਆਂ ਦੇ ਪਾਸ ਇਕ ਪੁਲ ਬਣਨਾ ਸੀ। ਇਹ ਪੁਲ 1 ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਅਜੇ ਤਕ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਸੀਮੈਂਟ ਵੀ ਖਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਕੰਮ ਮੌਨਸੂਨ ਆਉਣ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਚਾਲੂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੀਮੈਂਟ ਅਤੇ ਬਜਰੀ ਨੂੰ ਰੁੜ੍ਹ ਗਿਆ ਸ਼ੋ ਕਰਕੇ ਸੀਮੈਂਟ ਅਤੇ ਬਜਰੀ ਹਜ਼ਮ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਇਨਕੰਪਲੀਟ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲ 4, 5 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕੰਪਲੀਟ ਪਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਬਠਿੰਡੇ ਅਤੇ ਮਲੇਰ ਕੋਟਲੇ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਰੇਲਵੇ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਨੇ ਪੁਲ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਿਆਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਥੇ ਹੀ ਉਸੀ ਹੀਲੇ ਤੇ ਸਾਡੀ ਗੌਰਮਿੰਟ ਵੀ 2 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪੁਲ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਅਜੇ ਉਹ ਇਨਕੰਪਲੀਟ ਹੀ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸੁਸਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਾਫ ਹੈ ਕਿ ਸਿੰਜਾਈ ਅਤੇ ਪੀ. ਡਬਲਯੂ ਡੀ. ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਇਹ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਖੂਬ ਛਿਲ ਲਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਰਿਸ਼ਵਤ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਠੇਕੇਦਾਰੀ ਸਿਸਟਮ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਾਡੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਐਕਸ. ਈ. ਐਨ. ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿਤਾ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਦਿਆਨਤਦਾਰ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੀ ਬਦਲੀ ਰੁਕਾਵਾਉਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਚੌਧਰੀ ਰਿਜ਼ਕ ਰਾਮ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ। ਅਸੀਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਨਾ ਬਦਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਕੁਰੱਪਟ ਅਫਸਰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਰੀਡਰ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕੁਰੱਪਟ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਥੇ ਰਹੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਕੀ ਕੁਝ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਨਵਾਂ ਐਕਸ. ਈ. ਐਨ. ਆਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਪਤਾ ਲਗੇ ਹਨ।ਉਸ ਨੇ ਲਖਾਂ ਰੁਪਏ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਲਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ 3 ਐਸ. ਡੀ. ਓਜ਼ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇਦਾਰ ਦੇ ਬਰਖਲਾਫ ਛੇਤੀ ਮੁਨਾਸਿਬ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਮਹਿਕਮੇ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਛਾਣਬੀਨ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਕਿ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਦੂਰ ਹੋ ਸਕੇ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਮੁਖਾਲਫਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

[ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ]

पंडित मोहन लाल दत्त (अम्ब) : स्पीकर साहिबा, मैं अपने इलाके की हालत हाउस में रखना चाहता हूं और सरकार के रवैये के प्रति रोष प्रकट करना चाहता हूं, इरीगेशन डिपार्टमैंट तथा एग्रीकल्चर डिपार्टमैंट माइनर इरीगेशन के विषय में हमारे इलाके को कोई भी सुविधा नहीं दे रहे हैं ।

श्री अध्यक्ष : आप दूसरे एप्रोप्रिवेशन बिल पर बोल लें (The hon. Member may speak on the Punjab Appropriation No. 4 Bill.)

पंडित मोहन लाल दत्त: बहुत अच्छा जी ।

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜੋਗਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੁਝ ਬੇਜ਼ਾਬਤਗੀਆਂ ਕੁਝ ਜ਼ਿਆਦਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਬੇਕਾਇਦਗੀਆਂ ਪੁਆਇੰਟ ਆਊਟ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਸ ਮਹਿਕਮੇ ਦਾ 48 ਫੀ ਸਦੀ ਖਰਚ ਹੋਵੇ ਉਸ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਬੇਕਾਇਦਗੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਇਹਤਮਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੌਰਮਿਟ ਦਾ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਧਿਆਨ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੇਕਾਇਦਗੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਖਾਤਰ ਹਰ ਮੁਮਕਿਨ ਕੋਸ਼ਸ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਡਿਸਿਪਲਿਨ ਅਤੇ ਫਾਈਨੈਨਸ਼ਲ ਕੰਟਰੋਲ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਇਹ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

Mr. Speaker : Question is —

That the Punjab Appropriation (No. 3) Bill be passed.

The motion was carried.

THE PUNJAB APPROPRIATION (NO. 4) BILL, 1965

Finance Minister (Sardar Kapoor Singh) : Sir, I beg to introduce the Punjab Appropriation (No. 4) Bill, 1965.

Sir, I also beg to move—

That the Punjab Appropration (No. 4) Bill be taken into consideration at once.

Mr. Speaker : Motion moved—

That the Punjab Appropriation (No. 4) Bill be taken into consideration at once.

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ (ਫੂਲ): ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਜ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਐਪ੍ਰੋਪ੍ਰੀਏਸ਼ਨ ਬਿਲ ਪੇਸ਼ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਡੀਮਾਂਡ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਆਈਟਮ ਡੀਕ੍ਰੀਟਲ ਅਮਾਊਂਟ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਅੰਡਰ ਸੈਕਸ਼ਨ 80 ਸੀ. ਪੀ. ਸੀ. ਨੋਟਿਸ ਦੇਣ ਵਿਚ ਮਹਿਕਮਾ ਬੜੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਐਲ. ਆਰ. ਦੀ ਰਾਏ ਲਈ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਉਪਰ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਖਰਚ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਚਪੜਾਸੀਆਂ ਦੀ ਜਾਂ ਬੇਲਦਾਰਾਂ ਦੀ ਸੋ, ਸੋ, ਜਾਂ ਡੇਡ੍ਹ ਡੇਡ੍ਹ ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਤਨਖਾਹਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਟੇਟ ਅਕਸਚੈਕਰ ਤੇ ਭਾਰ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰਫ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅੰਡਰ ਸੈਕਸ਼ਨ 80 ਸੀ. ਪੀ ਸੀ. ਨੋਟਿਸ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਵਕਤ ਐਲ. ਆਰ. ਦੀ ਰਾਏ ਲੈ ਕੇ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਡਿਸਪੋਜ਼ ਆਫ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਮੁਕਦਮਿਆਂ ਦਾ ਭਾਰ ਸਟੇਟ ਐਕਸਚੈਕਰ ਤੇ ਨਾ ਪਵੇ।

ਪੀ. ਏ. ਪੀ. ਦੀ ਡੀਮਾਂਡ ਨਬਰ 2 ਹੇਠਾਂ ਬੜੀ ਵਡੀ ਰਕਮ ਮੰਗੀ ਗਈ ਹੈ। ਬਟੈਲੀਅਨ ਰੇਜ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਇਹ ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਗਲ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੈਂਟਰ ਤੇ ਸਟ੍ਰੈਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਫਰਜ਼ ਇਕਲੇ ਪੰਜਾਬ ਸੂਬੇ ਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪੀ. ਏ. ਪੀ. ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਦਾ ਖਰਚ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰੇ। ਬਲਕਿ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਸਾਰਿਆਂ ਸੂਬਿਆਂ ਦਾ ਅਤੇ ਸੈਂਟ੍ਰਲ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਵੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਸਗੋਂ ਇਹ ਖਰਚ ਤੋਂ ਮੁਸਤਸਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਰਹਦੀ ਸੂਬਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਟੈਕਸ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਲਗੇ ਉਹ ਦੂਸਰਿਆਂ ਸੂਬਿਆਂ ਤੇ ਲਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਗਲ ਡੀਪੈਂਡ ਕਰਦੀ ਹੈ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਤੇ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਮਨਿਸ-ਟਰ ਸੈਂਟਰ ਤੇ ਸਟ੍ਰੈਸ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਨਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਟ੍ਰੈਸ ਕਰਨਗੇ ਉਤਨਾ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਹੈ। ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਚਾਹੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਵੇ ਖਰਚ ਸੈਂਟਰ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਫੰਡ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੋਲ ਬਚ ਜਾਣਗੇ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਦੂਸਰੀਆਂ ਮਦਾਂ ਤੇ ਖਰਚੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਡੀਮਾਂਡ ਨੰਬਰ 3 ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਮੈਂ ਕੇਵਲ ਇਤਨੀ ਹੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਤਾਂ 69 ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਤੋਂ ਮਿਡਲ ਅਪਗ੍ਰੇਡ ਕਰਨਾ ਸੀ ਪਰ 303 ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਅਪਗ੍ਰੇਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਵਜ਼ੀਰ ਤਾਲੀਮ ਅਤੇ ਫਾਈਨੈਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਤਾਂ ਹਰ ਇਕ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਛੋਟਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਫਰੀਦਕੋਟ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਗਿਰਦੋ ਨਿਵਾਹ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸਕੂਲ ਅਪਗ੍ਰੇਡ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਉਥੋਂ ਦੇ ਟੀਚਰਾਂ ਨੂੰ 5, 5 ਅਤੇ 6, 6 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀਆਂ। ਇਹ ਸੋਚਣ ਵਾਲੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਟੀਚਰਾਂ ਨੂੰ 6 ਮਹੀਨੇ ਤਨਖਾਹ ਨਾ ਮਿਲੇ ਉਹ ਐਨੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਫੈਮਲੀਜ਼ ਦਾ ਕਿਵੇਂ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਣਗੇ। ਟੀਚਰਾਂ ਦੀਆਂ ਥੋੜ੍ਹੀਆਂ ਥੋੜ੍ਹੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਮਿਲਣ, ਇਹ ਬੜੇ ਦੁਖ ਦੀ ਗਲ ਹੈ। ਇਸ ਪਾਸੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਦੇਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਡੀਕ੍ਰੀਟਲ ਅਮਾਊਂਟ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕੇਸ ਟੀਚਰਾਂ ਦੇ ਵੀ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਹ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ dispose of ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਮਾਈਨਰ ਇਰੀਗੇਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਰੇ ਡੀਮਾਂਡ ਰਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀ ਖਬਰ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਾਣੀ ਫਰੀ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦਿਆਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਾਣੀ ਮੁਫਤ ਦਿਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਖਾਸ ਕਰ ਬੌਰਡਰ ਏਰੀਆ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਬਠਿੰਡੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਧਰਤੀ ਉਪਜਾਊ ਹੈ ਪਾਣੀ ਫਰੀ ਦਿਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਮਿਕਦਾਰ ਵਿਚ ਦਿਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਅੰਨ ਸੰਕਟ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਸਰਹਦੀ ਇਲਾਕੇ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਲੋਕਾਂ

[ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ]

ਨੂੰ ਫੈਸਿਲੀਟੀਜ਼ ਮਿਲਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਰੀਪੋਰਟ ਵਿਚ ਇਹ ਗਲ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਤਿੰਨਾਂ ਰੋਟੀਆਂ ਵਿਚ ਦੋ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਅਤੇ ਇਕ ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤੀਸਰਾ ਹਿਸਾ ਅੰਨ ਦਾ ਬਾਹਰੋਂ ਮੰਗਵਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਯਾਦ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਕਣਕ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਜ਼ਰਾਇਤੀ ਦੇਸ਼ ਹੈ। 85 ਫੀ ਸਦੀ ਵਸੋਂ ਜ਼ਰਾਇਤ ਤੇ ਡੀਪੈਂਡ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜ਼ਮੀਨ ਬੜੀ ਜ਼ਰਖੇਜ਼ ਹੈ ਫਿਰ ਕੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸੈਲਫ ਸਫੀਸ਼ੈਂਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੇ ? ਕਾਮਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੇ ਅੰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਈਨਰ ਇਰੀਗੇਸ਼ਨ ਵਾਸਤੇ ਪੈਸਾ ਬਿਨਾਂ ਸੂਦ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅੰਨ ਦੀ ਉਪਜ ਵਧੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਅਗੇ ਤੁਸੀਂ ਵੇਖੋ ਕਿ ਡੀਜ਼ਲ ਇੰਜਣਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਕਿੰਨੀ ਵਧ ਗਈ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਇੰਜਣ ਪਹਿਲੇ ਹਜ਼ਾਰ ਡੇਢ ਹਜ਼ਾਰ ਦਾ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਹੁਣ ਉਹ 3 ਹਜ਼ਾਰ ਅਤੇ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਦਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਨਹੀਂ ਰਖ ਸਕੀ। ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਰੁਚੀ ਖੇਤੀ ਵਧਾਉਣ ਵਲ ਹੈ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇੰਜਨਾਂ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਦੇ ਇੰਪਲੀ-ਮੈਂਟਸ, ਸਨਦਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰੇ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨਾਹਰਾ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਖੇਤੀ ਦੀ ਉਪਜ ਵਧਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪਰ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਖ਼ਾਦ ਦੀ ਕੀਮਤ 1.65 ਨ. ਪ. ਵਧਾ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖਾਦ ਵਿਚੋਂ ਮੁਨਾਫਾ ਨਾ ਕਮਾਏ ਬਲਕਿ ਆਪਣੀ ਲਾਗਤ ਕਢ ਕੇ ਅਤੇ ਇਸਟੈਬਲਿਸ਼ਮੈਂਟ ਦਾ ਖਰਚ ਕਢ ਕੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਸਤੇ ਭਾ ਤੇ ਖਾਦ ਸਪਲਾਈ ਕਰੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਖੇਤੀ ਦੀ ਉਪਜ ਵਧ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਜਿਹੜੇ ਮੰਗਤਿਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੂਸਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਅੰਨ ਮੰਗਾਉਂਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਹ ਸਾਡੇ ਉਪਰ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਵਾਂ ਗੇ। ਜੇਕਰ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਲਾਈਨ ਤੇ ਚਲ ਕੇ ਮਾਈਨਰ ਇਰੀਗੇਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿਉ।

ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬਲਾਕ ਸਮਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਰੀਸ਼ਦਾਂ ਵਿਚ ਕਰਜ਼ੇ ਲੈਣ ਦੀ ਖਾਤਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰ, ਚਾਰ ਅਤੇ ਪੰਜ ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਧਕੇ ਖਾਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ expedite ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਡੀ. ਸੀ. ਜਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਹਿਦਾਇਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਕਿਸਾਨ ਪਟਵਾਰੀ ਕੋਲੋਂ ਨੰਬਰ ਤਸਦੀਕ ਕਰਵਾ ਲਿਆਵੇ, ਉਹ ਵੇਖ ਲੈਣ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੰਬਰਾਂ ਦੇ ਅਗੇਂਸਟ ਪਹਿਲੇ ਕਰਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੌਰਨ ਕਰਜ਼ਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕੇਸ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਡਿਸਪੋਜ਼ ਆਫ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਡੇ ਸੜਕਾਂ ਦਾ ਬੜਾ ਮਹੱਤਵ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਪੈਸਾ ਮੰਗਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਕੋ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਵਡੀਆਂ ਸ਼ਾਹਰਾਹ ਸੜਕਾਂ ਹਨ ਔਰ ਜਿਹੜੀਆਂ ਬਾਰਡਰ ਏਰੀਆਜ਼ ਨੂੰ ਮਲਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਇਹ ਬੜੀਆਂ ਇਮਪਾਰਟੈਂਟ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਸਪੈਸ਼ਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਪੁਲ ਹਨ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਹਰੀਕੇ ਪੱਤਨ ਵਾਲਾ, ਅਜਿਹਾ ਪੁਲਾਂ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਭਾਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਿਆ ਲਗਾ ਲਉ ਪਰ ਜੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾ ਕਰੇ ਜੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਭੈੜੇ ਇਰਾਦੇ ਕੰਮ ਕਰ ਜਾਂਦੇ, ਹਰੀਕੇ ਪੱਤਨ ਦਾ ਪੁਲ ਉਡ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਾ ਇਕ ਅਲਹਿਦਾ ਹੀ ਟੁਕੜਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਔਰ ਸਪਲਾਈ ਲਾਈਨ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਕਟ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਸਰਹਦੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਪੁਲ ਔਰ ਸੜਕਾਂ ਦਾ ਛੇਤੀ

ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਚੰਗਾ ਔਰ ਪੱਕਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਕਿ ਰਸਦਾਂ ਔਰ ਮਿਲਟਰੀ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਵੀ ਨਾ ਪੈ ਸਕੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਰਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਧਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੀ (ਧਾਰੀਵਾਲ) : ਮਾਨਯੋਗ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੱਜ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਡੀਮਾਂਡਜ਼ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਅਗੇ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਪਰ ਨਾ ਕੇਵਲ ਸਾਨੂੰ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਗਿਆਨ ਗੋਚਰੇ ਇਹ ਗਲ ਕਰਨੀ ਹੈ ਬਲਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵੀ ਅਰ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਵਕਤ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਕਰਕੇ ਲੋੜਾਂ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆਂ ਹਨ ਬਲਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਣਗੀਆਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬਹੁਤ ਠੀਕ ਹੋਵੇਗਾ ਕਮ ਅਜ਼ ਕਮ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਨਾਵਾਜਿਬ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਰੁਪਏ ਦੀ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਇਹ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਕਿ ਰੁਪਇਆ ਦੂਜੇ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟਸ ਉਤੇ ਖਰਚ ਨਾ ਹੋਵੇ ਬਲਕਿ ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਸਾਡਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਔਰ ਅਹਿਮ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਲੋੜਵੰਦ ਉਤੇ ਘਟ ਖਰਚ ਨਾ ਹੋਵੇ ਔਰ ਜਿਥੇ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਉਥੇ ਵਧ ਰੁਪਿਆ ਖਰਚ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਾਰੀ ਡੀਮਾਂਡ ਨੰਬਰ 11 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਿਰਫ ਇਕ ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਲਈ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਇਕ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰੋਗੇ! ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ। ਕਿਉਂ ? ਸਭ ਤੋਂ ਵਡੀ ਲੋੜ ਜਿਸ ਦਾ ਮਾਸਟਰ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਾਂ ਨਾਮ ਮਾਤਰ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡੀ ਅਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀ ਲੋੜ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਲੋੜ ਇਸ ਵਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਡੀਫੈਂਸ ਬਾਰੇ ਟਰੁਪਸ ਦੀ ਮੂਵਮੈਂਟ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਰੁਕੇ ਔਰ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਿਵਲ ਪਾਪੂਲੇਸ਼ਨ ਦੀ ਮੂਵਮੈਂਟ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਾ ਪਵੇ। ਔਰ ਜੇ ਲੋੜ ਪਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਮੂਵਮੈਂਟਸ ਬਕਾਇਦਾ ਤੌਰ ਤੇ ਚਲਦੀਆਂ ਰਹਿਣ ਔਰ ਕੋਈ ਅਫਰਾ ਤਫਰੀ ਵਾਲੀ ਨੌਬਤ ਨ ਆਵੇ। ਤਜਰਬੇ ਨਾਲ ਜੋ ਕੁਝ ਤੁਸਾਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਇਕ ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਇਕ ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਕਾਫੀ ਹੁੰਦਾ ਜੇਕਰ ਅੱਗੇ ਹੀ ਇਸ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਸੜਕਾਂ ਔਰ ਪੁਲਾਂ ਦਾ ਖਾਸਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ। ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਸਿਵਲ ਡੀਫੈਂਸ ਦਾ ਤੁਅੱਲੁਕ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸ਼ਾਰੇ ਮਾਤਰ ਲਈ ਇਹੋ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਇਥੇ ਵਾਪਰੇ ਹਨ ਸਿਵਲ ਡੀਫੈਂਸ ਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਖਾਸ ਅਰੇਂਜਮੈਂਟ, ਕੋਈ ਖਾਸ ਬੰਦੋਬਸਤ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਲੁਧਿਆਣੇ ਤੋਂ ਉਰੇ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਪਾਸੇ ਨਾ ਕੋਈ ਗੱਡੀ ਅਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਬਸ ਚਲਦੀ ਸੀ। ਦੋ ਦਿਨ ਤਾਂ ਉਥੇ ਇਤਨੀ ਮੂਵਮੈਂਟ ਹੋਈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਬਾਈਸਿਕਲ ਦਾ ਚਲਾਣਾ ਵੀ ਰੋਕ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੀ ਸੀ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਫੈਂਸ ਵਾਸਤੇ ਔਰ ਫੋਰਸਿਜ਼ ਦੀ ਮੂਵਮੈਂਟ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵੀ ਸੀ ਔਰ ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਆਰਮੀ ਦੀ ਮੂਵਮੈਂਟ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਲ ਮੈਂ ਇਸ ਗਲ ਉਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਿਵਲ ਡੀਫੈਂਸ ਵਾਸਤੇ, ਸਿਵਲ ਪਾਪੂਲੇਸ਼ਨ ਦੀ ਨਾਰਮਲ ਮੂਵਮੈਂਟ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਨਾਲੋ ਨਾਲ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨੇ ਚੰਗਾ ਕੀਤਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਹੋਈ ਔਰ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਸੂਝਬੂਝ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਸੀ ਕਿ ਰਣਭੂਮੀ ਸਾਡੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਨਹੀਂ ਬਣੀ, ਉਪਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਬਾਰਡਰ ਦੇ ਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਹੀ ਬਣੀ ਲੇਕਿਨ ਅਗਰ ਫਰਜ਼ ਕਰੋ ਆਰਮੀ ਨੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਹਲਾ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ

[ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੀ]

ਤਾਂ ਸਿਵਲ ਪਾਪੂਲੇਸ਼ਨ ਦੀ ਮਿਲਟਰੀ ਦੀ ਮੂਵਮੈਂਟ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਯਕੀਨ ਜਾਨਿਓ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਮਿਲਟਰੀ ਦੇ ਆਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਲਈ ਸਿਰਫ ਇਕੋ ਹੀ ਸੜਕ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਇਤਨੀ ਚੌੜੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਤਨੀ ਭਾਰੀ ਮੂਵਮੈਂਟ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰ ਸਕੇ। ਇਕ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅਠ ਸਿਤੰਬਰ ਤਕ ਜਿਹੜੀ ਮਿਲਟਰੀ ਦੀ ਮੂਵਮੈਂਟ ਹੋਈ ਉਸ ਲਈ ਵੀ ਉਹ ਸੜਕ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਾਡਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਤਕ ਲੜਦਾ ਜਾਵਾਂਗਾ, ਲੜਾਈ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਚਲੇਗੀ। ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਰਹਿੰਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤਕ ਲੜਾਈ ਪਿਆ ਜਾਰੀ ਰਖੇ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਾਂਗੇ ਪਰ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਫੌਜ ਅਤੇ ਸਿਵਲੀਅਨ ਪਾਪੂਲੇਸ਼ਨ ਦੀ ਮੂਵਮੈਂਟ ਵਾਸਤੇ ਪਕੇ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰੀਏ, ਦੂਹਰੇ ਤਿਹਰੇ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰੀਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮੋਰੇਲ ਹਾਈ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਦਸ ਦਿਓ ਕਿ ਹਾਈ ਮੋਰੇਲ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਵੇਖੋ ਕਿ ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਬਾਰਡਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਿਸ ਕਦਰ ਮੋਰੇਲ ਹਾਈ ਰਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਛਾ ਅਤੇ ਹਾਈ ਮੋਰੇਲ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਵਿਖਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜੋ ਬਾਰਡਰ ਏਰੀਆਜ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਇਥੇ ਖਤਮ ਨਹੀਂ। ਸਾਨੂੰ ਬਾਕਾਇਦਾ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਨੇ ਪੈਣੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਅਗੇ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਸਖਤ ਲੜਾਈ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਜੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਖਤ ਲੜਾਈ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਮਿਲਟਰੀ ਕਹਿੰਦੀ ਕਿ ਇਧਰ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਇਲਾਕੇ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿਓ, ਵਿਹਲੇ ਕਰ ਦਿਓ ਤਾਂ ਲਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਛਕੜਿਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਵਾਸਤੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਤੁਸਾਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਖੇਮ ਕਰਨ, ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਆਦਿ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਜਦੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਿਕਲਣਾ ਪਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੀ ਬੀਤੀ। ਮੈਂ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਇਹ ਤਜਵੀਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਬਾਰਡਰ ਏਰੀਆਜ਼ ਵਿਚ ਰਾਜਸਥਾਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਪਠਾਨਕੋਟ ਬਲਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ, ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੁਤਵਾਤਰ ਤਿੰਨ ਸੜਕਾਂ ਸ਼ਾਹਰਾਹ, ਜੀ. ਟੀ. ਰੋਡ ਵਾਂਗ ਅਤੇ ਖੁਲ੍ਹੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਕ ਸੜਕ ਮਿਲਟਰੀ ਦੇ ਆਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਇਕ ਉਸ ਦੇ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਅਤੇ ਤੀਜੀ ਸਿਵਲੀਅਨ ਪਾਪੂਲੇਸ਼ਨ ਵਾਸਤੇ। ਮਿਲਟਰੀ ਮੂਵਮੈਂਟ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਿਵਲ ਮੂਵਮੈਂਟ ਲਈ ਵੀ ਸੜਕ ਨਿਹਾਇਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਜੋ ਲੋੜ ਪਵੇ ਤਾਂ ਭਗਦੜ ਨਾ ਪੈ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਸੜਕਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਫੌਰਨ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦਿਲੀ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਅਤੇ ਇਧਰ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਕਾਇਮ ਰਖਣ ਲਈ ਬਿਆਸ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਪੁਲ ਹੈ। ਮਿਲਟਰੀ ਦੇ ਆਉਣ ਅਤੇ ਵਾਪਿਸ ਜਾਣ ਲਈ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਓ ਕਿ ਮੂਵਮੈਂਟ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਧਰੋਂ ਉਧਰ ਜਾਂ ਉਧਰੋਂ ਇਧਰ ਆਉਣ ਲਈ ਕਾਨਵਾਏਜ਼ ਨੂੰ ਚਾਰ ਚਾਰ ਘੰਟੇ ਖੜੇ ਰਹਿਣਾ ਪਵੇ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਕਿਤਨਾ ਹਰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿਵਿਲੀਅਨ ਵਸੋਂ ਦੀ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਰੇ ਬਾਰਡਰ ਏਰੀਆਜ਼ ਨੂੰ ਦਿਲੀ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣ ਲਈ ਤਿੰਨ ਅਲੱਗ ਮੇਨ, ਵਡੀਆਂ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਜੀ. ਟੀ. ਰੋਡ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂਕਿ ਲੋੜ ਪਵੇ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਲਟਰੀ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਅਤੇ ਸਿਵਲੀਅਨ ਪਾਪੂਲੇਸ਼ਨ ਦੇ ਇਧਰ ਉਧਰ ਜਾਣ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨਾ ਪੈਣ।

ਪੰਜਾਬ ਇਕ ਇਨਟੈਗਰਲ ਪਾਰਟ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਵਾਕਈ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਇਨਟੈਗਰਲ ਪਾਰਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਗਲ ਉਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿਆਂਗਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿਵਲ ਡੀਫੈਂਸ ਬਾਰੇ ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਉਪਰਾਲੇ ਕਰਨੇ ਹਨ ਇਹ ਵੀ ਸਾਰੇ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ

ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਿਲਟਰੀ ਔਰ ਆਰਮਡ ਡੀਫੈਂਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਸਿਵਲ ਡੀਫੈਂਸ ਨੂੰ ਵੀ ਆਰਮਡ ਡੀਫੈਂਸ ਦਾ ਇਕ ਹਿਸਾ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਚੀਜ਼ ਨਿਰੇ ਤਕਰੀਰ ਕਰ ਦੇਣ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗੌਰਮੈਂਟ ਵਲੋਂ ਇਹ ਇਥੇ ਇਕ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ, ਸਾਰੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚੋਂ ਪਾਸ ਹੋ ਕਿ ਸੈਂਟਰ ਪਾਸ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਯੂਨੈਨੀਮਸਲੀ ਇਹ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਪਾਸ ਹੋ ਕੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਿਵਲ ਡੀਫੈਂਸ ਨੂੰ ਸੈਂਟਰ ਆਪਣੇ ਹਥਾਂ ਵਿਚ ਲਵੇ। ਤਾਂ ਹੀ ਇਹ ਕੰਮ ਛੇਤੀ ਔਰ ਤਸ਼ੱਲੀ ਬਖਸ਼ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਇਕਲਾ ਪਜਾਬ ਕੋਲੋਂ ਨਹੀਂ ਜੇ ਹੋਣ ਲੱਗਾ। ਇਹ ਬਾਰਡਰ ਡੀਫੈਂਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਨੂੰ ਨੈਸ਼ਨਲ ਹਾਈਵੇਜ਼ ਕਰਾਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਔਰ ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ, ਰਬ ਨਾ ਕਰੇ, ਜੇ ਲੋੜ ਪਵੇ ਤਾਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਜਿਥੇ ਮਿਲਟਰੀ ਦੀ ਮੂਵਮੈਂਟ ਨਾ ਰੁਕੇ ਉਥੇ ਸਿਵਲ ਪਾਪੂਲੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਵੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਗਦੜ ਨਾ ਮਚੇ। ਮਾਈਂਡ ਯੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੜਕਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨਵੇਂ ਟੈਕਸ ਲਗਾ ਕੇ ਵੀ ਯਤਨ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਫੇਰ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਉਤੇ ਟੈਕਸਾਂ ਦਾ ਅਗੇ ਹੀ ਇਤਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਾਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਟੈਕਸ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਲੜਾਈ ਕੇਵਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਨਹੀਂ ਇਹ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਲੜਾਈ ਹੈ। ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਲੜਾਈ ਦਾ ਸਾਰਾ ਭਾਰ ਵੀ ਸਾਡੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਪਿਆ, ਕੁਝ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਰਾਜਸਥਾਨ ਨੇ ਵੀ ਵਡਿਆ। ਬਦੇ ਵੀ ਸਾਡੇ ਮੋਏ ਫੌਜੀ ਜਵਾਨ ਵੀ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੇ ਸਾਡੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਔਰ ਹੁਣ ਇਸ ਸਿਵਲ ਡਿਫੈਂਸ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਗਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਭਾਰ ਦੂਜਿਆਂ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ, ਸੈਂਟਰ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਚੁੱਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਬੜੇ ਦੁਖ ਨਾਲ ਮੈਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰਖਣ ਵਾਲੀ ਇਕ ਗਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। Fighting Forces Welfare Committee ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਿਛੇ ਚੀਨ ਦੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁਝ ਸਟੇਟਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀਆਂ ਫੈਮਲੀਜ਼ ਵਾਸਤੇ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇਣਗੀਆਂ। ਮੈਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਜਦ ਉਥੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਕਿਤਨੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਿਤੀ ਹੈ ਔਰ ਕਿਤਨੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜਵਾਬ ਇਹ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲੋਂ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਲੋਕ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਰੂਰਤ ਹੈ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਲੋਕੀਂ ਰਿਫਿਊਜ਼ੀ ਹੋ ਕੇ ਆਏ ਨੇ ਜਾਂ ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿਚ ਆਏ ਨੇ ਪਰ ਸਾਡੇ ਲੋਕ ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਰੀਫਿਊਜ਼ੀ ਹੋ ਕੇ ਆਏ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਰੀਫਿਊਜ਼ੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵਖਰੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਵਿਚ ਇਕ ਜਟ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪੁਤਰ ਸਨ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦੋ ਤਾਂ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ ਔਰ ਜਿਹੜਾ ਤੀਜਾ ਸੀ ਉਹ ਮਿਸਿੰਗ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ ਹੀ ਸਮਝ। ਉਸ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਘਰ ਸੀ ਉਹ ਬੰਬਾਰਟਮੈਂਟ ਨਾਲ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਔਰ ਜੋ ਉਸ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਸਨ ਉਹ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਮਾਰ ਸਹਿਣੀ ਪਈ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਜੋ ਕੁਝ ਅਸਾਸਾ ਬਚਿਆ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਉਸ ਤੇ ਤਿਨਾਂ ਪੁਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਵਿਧਵਾਵਾਂ ਔਰ 5 ਜਾਂ 6 ਯਤੀਮ ਬੱਚੇ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਡੇ ਆਦਮੀ ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੀਫਿਊਜ਼ੀ ਹੋ ਗਏ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸੈਂਟਰਲ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੂੰ ਟਾਪ ਪਰਾਇਰਟੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਔਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਰੀਫਿਊਜ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦ

ਜਿਹੜੇ ਉਧਰੋਂ ਉਠ ਕੇ ਇਧਰ ਆ ਗਏ ਨੇ। ਸਾਡੇ ਰੀਫਿਊਜ਼ੀਆਂ ਨੇ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਰਾਂ ਸਹੀਆਂ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਟੈਕਸ ਵਸੂਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਲੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਿਤਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਡੀਮਾਂਡਜ਼ ਨੂੰ ਮੀਟ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਲਗਾਏ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਜਾਂ ਦੂਜੀਆਂ ਸਟੇਟਸ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਸਾਡੇ ਸੂਬੇ ਨੇ ਫੌਜਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧੂ ਭਰਤੀ ਦਿਤੀ ਹੈ ਔਰ ਇਹ ਜੋ ਡੀਫੈਂਸ ਫੰਡ ਇਕਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਬਾਕੀ ਸਟੇਟਸ ਨਾਲੋਂ ਇਸ ਨੇ ਵੱਧ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਜ ਹੀ ਜਿਹੜੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਵਰਮਾ ਸਾਹਿਬ ਜਿਹੜੇ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹਨ, ਨੇ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਡੀਫੈਂਸ ਫੰਡ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਹੈ ਔਰ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਟੇਟਸ ਵਿਚੋਂ ਇਕੱਲੀ ਇਕੱਲੀ ਸਟੇਟ ਨਾਲੋਂ ਕਈ ਕਈ ਗੁਣਾ ਵਧ ਹੈ ਔਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਸੂਬੇ ਦੇ ਲਕਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਸਹਿਣੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਤਾਂ ਠੀਕ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਇਨਟੈਗਰਲ ਪਾਰਟ ਹੈ ਔਰ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਖਿਆ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਵੀ ਦੇਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਔਰ ਇਸ ਨੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਬਾਕੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਿਤੀਆਂ ਵੀ ਹਨ। ਇਥੇ ਬੰਬਾਰਡਮੈਂਟ ਨਾਲ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਔਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਤਬਾਹ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਔਰ ਸਾਨੂੰ ਬੱਸਾਂ ਵੀ ਮਿਸ ਕਰਨੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ ਲੇਕਿਨ ਦਿਲੀ ਤੋਂ ਪਾਰ ਦੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਹਾਲਤ ਆਮ ਦਿਨਾਂ ਵਾਂਗ ਰਹੀ ਹੈ ਔਰ ਉਥੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਬਸ ਜਾਂ ਗਡੀ ਮਿਸ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਪਈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਪਾਏ ਕਿ ਉਹ ਮੌਜੂਦਾ ਸੜਕਾਂ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ ਹੋਰ ਆਲਟਰਨੇਟਿਵ ਸੜਕਾਂ ਔਰ ਪੁਲ ਵੀ ਬਣਾਏ। ਸਰਦਾਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਠੀਕ ਹੀ ਦਸਿਆ ਹੈ ਔਰ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸ ਲਈ ਧੰਨਵਾਦੀ ਵੀ ਹਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤਾਨ੍ਹਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਵਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲੋਂ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ 26 ਰੁਪਏ ਯਾਨੀ 8 ਰੁਪਏ ਦੀ ਕਣਕ ਤੇ 18 ਰੁਪਏ ਹੋਰ ਫ਼ੀ ਆਦਮੀ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿਤੀ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬਹੁਤ ਥੋੜੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ 37.50 ਰੁਪਏ ਤਾਂ ਜਿਹੜੇ ਕੈਦੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜੋ 26 ਰੁਪਏ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਹਨ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਕੋਈ ਸੀਰੀ ਰਖ ਲੈਣਗੇ ਤਾਂ 20 ਰੁਪਏ ਤਾਂ ਉਹ ਹੀ ਲੈ ਜਾਏਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਕੀ ਉਸ ਕੋਲੋਂ 6 ਰੁਪਏ ਹੀ ਬਚਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਰਜਾਈ ਬਣਾ ਲਵੇ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਕਰ ਲਵੇ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਡੀਫੈਂਸ ਫੰਡ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਸਾਧਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜ਼ਮੀਨ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, ਮਕਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੰਬਾਰਡਮੈਂਟ ਨਾਲ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਔਰ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਕੋਈ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਐਂਪਲਾਇਮੈਂਟ ਹੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੈਂਟ੍ਰਲ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਿਰਫ ਭੁਖ ਸਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਔਰ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਇੰਟੈਗਰਲ ਪਾਰਟ ਆਫ ਇਡੀਆ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਨੂੰ ਮੱਦਦ ਵੀ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਐਜੂ-ਕੇਸ਼ਨ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਹ ਗਲ ਸੁਣ ਕੇ ਬੜਾ ਦੁਖ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ ਮੰਗਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਗਲ

ਆਖ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬੜੀ ਬੇਹੁਰਮਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਇਹ ਮਨਿਸਟਰ ਜੋ ਇਹ ਗਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਸਾਡੇ ਬਾਰਡਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮੋਰੇਲ ਉਚਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ । ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਰਡਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਮੋਰੇਲ ਉਚਾ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਮੋਰੇਲ ਉਚਾ ਸਿਖਾਉਣ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਔਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਾਨ੍ਹੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਰਬ ਦੇ ਆਸਰੇ ਰਹਿਣ ਦਿਓ ਔਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਾਨ੍ਹੇ ਨਾ ਦਿਓ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਵੀ ਉਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਘਰ ਬਾਰ ਛਡ ਕੇ ਨਹੀਂ ਗਏ ਔਰ ਉਥੇ ਹੀ ਡਟੇ ਰਹੇ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਕਿ ਉਥੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕੀ ਕੀ ਬੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਥੇ ਤਾਂ ਰਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਔਰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਫਿਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਔਰ ਆਪਣੇ ਟਬਰਾਂ ਨੂੰ ਇਥੇ ਲਿਆ ਕੇ ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਜੇ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਾਰਡਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮੋਰੇਲ ਉਚਾ ਬਣਿਆ ਰਹੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਪਣੀਆਂ ਧੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਨੂੰ ਉਥੇ ਸਾਡੀਆਂ ਧੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਕੋਲ ਰਖਣ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਰਦੇ ਨਹੀਂ ਔਰ ਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮੋਰੇਲ ਵੇਖ ਕੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਰਬ ਦੇ ਰਹਿਮ ਤੇ ਰਹਿਣ ਦਿਓ ਔਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਾਨ੍ਹੇ ਨਾ ਦਿਓ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੀ ਇਕ ਇਕ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਮੁਲ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹੋ । ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੀ ਮੱਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਕੰਮ ਅਜ਼ ਕੰਮ ਤਾਨ੍ਹੇ ਤਾਂ ਨਾ ਦਿਓ। ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਤੇ ਰਹਿਣ ਦਿਓ ਜੇਕਰ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਚਾਹਣਗੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਦੇਣਗੇ ਔਰ ਅਸੀਂ ਖੁਦ ਹੀ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਖੁਦ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ । ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਟੈਕਸਾਂ ਦਾ ਬੋਝ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਔਰ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਇਨਟੈਗਰਲ ਪਾਰਟ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਡੀਫੈਂਸ ਦਾ ਭਾਰ ਬਾਕੀ ਦੇ ਸੂਬਿਆਂ ਤੇ ਵੀ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਜੋ ਕੁਝ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਆਖਿਆ ਹੈ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਬੇਪਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬੇਪਤੀ ਹੋਰ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਜੋ ਬਾਰਡਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਬਾਰਡਰ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਦਸ ਦਸ ਮੀਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਦਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਅਤੇ ਆਬਿਆਨੇ ਦੀ ਛੋਟ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰ ਗੁਜ਼ਾਰ ਹਾਂ ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਮਾਫੀ ਨਾਕਾਫੀ ਹੈ। ਔਰ ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਗਲ ਲੈ ਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਬਦਲੇ ਮਾਲੀਏ ਤੇ ਆਬਿਆਨੇ ਦੀ ਮਾਫੀ ਦਿਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਇਹ ਨੁਕਸਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਤਕ ਹੀ ਮਹਿਦੂਦ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਿਚ ਉਤਨਾ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਰਫ ਪੰਜ ਮੀਲ ਦੀ ਹੱਦ ਰਖੀ ਹੈ । ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਇੰਸਟਾਂਸਿਜ਼ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗੇਗਾ ਕਿ ਉਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਦਸ-ਦਸ ਬਲਕਿ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਮੀਲ ਤਕ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਪੰਜ ਮੀਲ ਇਲਾਕਾ ਤਾਂ ਦਰਿਆ ਦੇ ਪਾਰ ਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦਰਿਆਏ ਰਾਵੀ ਦੇ ਪਾਰ ਸਾਡੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ 7 ਪਿੰਡ ਹਨ ਔਰ ਉਥੇ ਕੋਈ ਪੁਲ ਵਗੈਰਾ ਨਹੀਂ ਔਰ ਉਥੇ ਜੋ ਪੀ. ਏ. ਪੀ. ਦੀਆਂ ਪੋਸਟਾਂ ਸਨ, ਉਹ ਵੀ ....

Mr. Speaker : The hon. Member should not go beyond limits. He should keep the security point in view.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੀ : * * * *
* * * * * * *
* * * * * * *

Mr. Speaker : Whatever has been said by the hon. Member about the P.A.P. will not form part of the proceedings.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੀ : ਮੈਂ ਪੀ. ਏ. ਪੀ. ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ 5 ਮੀਲ ਤਾਂ ਦਰਿਆ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੀ ਸਾਡੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਔਰ ਦਰਿਆ ਤੋਂ ਇਕ ਮੀਲ ਦੇ ਫਾਸਲੇ ਤੇ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਹੀ ਹੈ ਔਰ ਉਸ ਤੋਂ 7 ਮੀਲ ਉਰੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਮਛੀਆ ਪਿੰਡ ਹੈ ਜਿਥੇ ਬੜੀ ਬੰਬਾਰਡਮੈਂਟ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਰਾਂ ਮੀਲ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਇਸ ਲੜਾਈ ਨਾਲ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਐਫੈਕਟ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਰਡਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਿਹੜੇ ਡੰਗਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਉਜੜੇ ਆਏ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਉਥੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਮ ਅਜ਼ ਕਮ ਇਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਵੀ ਦਸ ਮੀਲ ਦੇ ਏਰੀਏ ਤਕ ਮਾਮਲੇ ਅਤੇ ਆਬਿਆਨੇ ਦੀ ਮਾਫੀ ਦਿਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਜੇਕਰ ਇਹ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਬੜੀ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਦੂਜੀ ਗਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਬਾਰਡਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਡੀਫੈਂਸ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹੇ ਤੌਰ ਤੇ ਆਰਮਜ਼ ਦੇ ਲਾਈਸੈਂਸ ਦਿਉ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਰਥ ਵੈਸਟਰਨ ਫਰੰਟੀਅਰ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਲਾਇਸੰਸ ਹੀ ਦਿਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੀਜ਼ਨੇਬਲ ਰੇਟਸ ਤੇ ਉਹ ਸਪਲਾਈ ਵੀ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਔਰ ਇਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਅਗਰ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਨਹੀਂ ਦਿਉਗੇ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਲੜਨਗੇ ਤੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਇਸਤੇਮਾਲ ਹੋਵੇਗਾ । ਇਸ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਸਬਕ ਲਉ। ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕੀਤਾ ਕਿ ਆਪਣੇ ਹਰ ਪਿੰਡ ਦੇ 4-5 ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਤੇ ਛੁਟੀ ਦੇ ਦਿਤੀ ਕਿ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਨਾਲੇ ਤਾਂ ਬੰਕਰ ਬਣਾਉ ਤੇ ਨਾਲੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਰਮਜ਼ ਦੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਵੀ ਦਿਉ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੈਂਟਰ ਅਤੇ ਫੌਜ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਤੋਂ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਬਜਾਏ 4, 4, ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਛੁਟੀ ਦੇ ਕੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਦੇਣ ਦਾ ਕੰਮ ਲਉ।

ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਬਾਰੇ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਅਗਰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਦੇਰ ਲਗਦੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਘੱਟੋ ਘਟ ਤੁਸੀਂ ਇਤਨਾ ਤਾਂ ਕਰੋ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਅਸੀਂ ਮਾਲੀਆ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹੀ ਪਰੀਮੀਅਮ ਟ੍ਰੀਟ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦਾ ਬੀਮਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਲੜਾਈ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਫਸਲਾਂ ਤਬਾਹ ਹੋਣ ਤਾਂ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਕੁਝ ਮਿਲ ਸਕੇ। ਇੰਨਾ ਬੈਨੀਫਿਟ ਤਾਂ ਦਿਉ । ਇਸ ਨਾਲ ਹੀ ਕੁਝ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਬਚਾ ਹੋ ਸਕੇਗਾ।

ਇਕ ਗਲ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗਲ ਤੁਸੀਂ ਠੀਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਲੜਾਈ ਲਈ ਜਿਨੀ ਜੰਗੀ ਤਿਆਰੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਓਨਾ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਫੂਡ ਦਾ ਮਸਲਾ ਵੀ ਹੈ । (ਘੰਟੀ) ਮਗਰ ਮੇਰਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰੇ ਇਤਨਾ ਕਹਿ ਦੇਣ ਨਾਲ ਤਾਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਚਲ ਜਾਣਾ, ਇਸ ਲਈ ਕੁਝ ਸਾਧਨ

* Note—Exdungep as ordered by the Chair.

ਤਾਂ ਮੁਹਯਾ ਕਰੋ। ਆਪ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਤਾਂ ਫੇਲ ਹੋ ਚੁਕੀਆਂ ਹਨ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਰ 20 ਏਕੜ ਦੇ ਪਿਛੇ ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਇਕ ਟਿਊਬ ਵੈਲ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਘੱਟੋ ਘਟ 40 ਬੋਰੀਆਂ ਖਾਦ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਰੀਜ਼ਨੇਬਲ ਰੇਟ ਤੇ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਆਪ ਨੇ ਬੋਰਡ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਿਜਲੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਜੇਬ ਚੋਂ ਪੈਸਾ ਖਰਚ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਨ ਪਰ ਬਿਜਲੀ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਿਚ 200 ਟਿਊਬਵੈਲਜ਼ ਦੀਆਂ ਮੋਟਰਾਂ ਫਿਟ ਹੋ ਚੁਕੀਆਂ ਹਨ, ਹੋਰ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ ਪਰ ਬਿਜਲੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਫੂਡ ਸ਼ੁਫੀਸ਼ੈਂਸੀ ਦੇ ਰਾਗ ਅਲਾਪਣ ਨਾਲ ਤਾਂ ਫੂਡ ਦੀ ਸ਼ੁਫੀਸ਼ੈਂਸੀ ਨਹੀਂ ਹ ਜਾਣੀ। ਮੈਂ ਫਿਨਾਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਦੂਜੇ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਥੇ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਕਿ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਅੱਜ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ 200 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦਿਤੇ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ। ਇਸ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਨੂੰ ਤਾਂ ਬੰਦ ਕਰੋ। ਫਿਰ ਇਹ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਬੋਰਡ ਦੀ ਡਿਆਰਕੀ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਇਸ ਨਾਲ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਪਿਸ ਰਹੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਇਹੀ ਨਹੀਂ ਅਜ ਜਦ ਕਿ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਹੈ ਤਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਡਰਾਟ ਵੀ ਹੈ, ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਨਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਘਟ ਹੈ ਮਗਰ ਨਾਲ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੜੇ ਇਨਐਫੀਸ਼ੈਂਟ ਆਦਮੀ ਵੀ ਉਧਰ ਲਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਮੈਂ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ ਪਰ ਉਹ ਇਸ ਸਿਚੂਏਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ। ਮਾਧੋਪੁਰ ਅਤੇ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਿਚ ਐਫੀਸ਼ੈਂਟ ਆਦਮੀ ਲਾਏ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਵਰਨਾ ਹਾਲਤ ਨਹੀਂ ਸੁਧਰੇਗੀ।

ਇਸੇ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਇਕ ਦੂਜਾ ਅੰਗ ਹੈ ਮਾਰਕਿਟਿੰਗ। ਤੁਸੀਂ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਲਈ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਹਾਫ ਹਾਰਟਿਡ ਮੇਯਰਜ਼ ਲੈਂਦੇ ਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਚਲਣਾ। ਕੰਪਲੀਟ ਚੀਜ਼ ਲਾਗੂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਹੋਵੇ ਤੇ ਜਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਖੁਲ੍ਹਾ ਵਪਾਰ ਹੋਵੇ, ਵਿਚ ਵਿਚਾਲੇ ਵਾਲੀ ਗਲ ਨਹੀਂ ਚਲਣੀ (ਘੰਟੀ) ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਤੇ ਨਾਨ-ਐਲਾਇਨਿਮੈਂਟ ਦੀ ਤੁਹਾਡੀ ਪਾਲਿਸੀ ਬਿਲਕੁਲ ਫੇਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਕੀਮ ਵੀ ਫੇਲ ਹੋ ਜਾਏਗੀ ....

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਹੀ ਵਾਰੀ ਮਿਲੀ ਹੈ ਇਸ ਮੋਸ਼ਨ ਵਿਚ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਸੈਲਫ ਸਫੀਸੈਂਸੀ ਤੋਂ ਨਾਨ ਐਲਾਇਨਮੈਂਟ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। (The hon. Member has skipped over from self-sufficiency to non-alignment.)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੀ : ਮੈਂ ਉਸ ਗਲ ਨੂੰ ਛਡ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਸ ਨਾਲ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

पंडित सुरेन्द्र नाथ गौतम : On a point of order, Sir. जब पंडित मोहन लाल जी स्पीच करने लगे थे तो उन को आप ने कहा था कि अभी इस पर यह बातें न करें, बिल जो आने वाला है उस पर बोल लें। अब जो कुछ मैम्बर साहिब बोल रहे हैं क्या वह ठीक है या गलत ?

Mr. Speaker : The hon. Member will also get an opportunity to speak.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੀ : ਤੁਸੀਂ ਅੱਜ ਹੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ ਮੋਗਾ ਦੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਹੈ ਕਿ ਧਾਨ ਉਸ ਕੀਮਤ ਤੋਂ 4 ਰੁਪਏ ਫੀ ਕੁਇੰਟਲ ਘੱਟ ਵਿਕ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਗੁਰਦਾਸ ਪੁਰ ਵਿਚ

[ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੀ]

ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਕੀਮਤ ਤੇ ਧਾਨ ਵਿਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਥੇ ਦੀ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਹਨ। ਫੂਡ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਨੇ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਅਗਰ ਵਪਾਰੀ ਉਸ ਕੀਮਤ ਤੇ ਮਾਲ ਨਹੀਂ ਚੁਕਣਗੇ ਤਾਂ ਮਹਿਕਮਾ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਕਰੇਗਾ। ਅਜ ਭੀ ਪਤਾ ਕਰ ਲਉ 4-5 ਰੁਪਏ ਫੀ ਕੁਇੰਟਲ ਘੱਟ ਤੇ ਧਾਨ ਖਰੀਦਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਸਾਡੀ ਵਿਪਤਾ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾ ਕੇ ਵਪਾਰੀ ਘੱਟ ਕੀਮਤ ਤੇ ਝੋਨਾ ਖਰੀਦ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਟੰਡਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪ ਦੀ ਤਵੱਜੁ ਇਸ ਗਲ ਵਲ ਦਿਵਾਈ ਸੀ ਕਿ ਜਦ ਕਣਕ 16-17 ਰੁਪਏ ਮਣ ਵਿਕ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਆਟਾ ਕਿਉਂ 28 ਰੁਪਏ ਮਣ ਵਿਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਜੋ ਇਤਨਾ ਫਰਕ ਹੈ ਇਹ ਕੌਣ ਖਾਂਦਾ ਹੈ? ਸਾਡੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਣਕ ਸਸਤੀ ਖਰੀਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਪੋਹ-ਮਾਘ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਨਫੇ ਤੇ ਵੇਚਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਰਕਾਰ ਖੁਦ 54-55 ਰੁਪਏ ਬੀਜ ਦੀ ਕਣਕ ਖਰੀਦ ਕੇ 75 ਰੁਪਏ ਵੇਚਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਭਾਰੀ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਹੈ। (ਘੰਟੀ)

ਬਸ ਜੀ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਇਕ ਹੀ ਲਫਜ਼ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਨਜਾਇਜ਼ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਿਸਟਮ ਬਿਲਕੁਲ ਫੇਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰਲਾ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਨ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਇਹ ਫੇਲ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਿੰਡਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਗਿਆਰ੍ਹਵੀਂ, ਬਾਰ੍ਹਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਠੀਕ ਹੈ ਪਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇੰਟਰ ਵਾਲਾ ਸਿਸਟਮ ਕਰੋ, ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਨੂੰ ਛੱਡੋ। (ਘਟੀ) ਬਹੁਤ ਅੱਛਾ ਜੀ ਆਪ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ।

Mr. Speaker : Before I call upon the next hon. Member I would like to know from the hon. Finance Minister as to how much time he would require to reply to the debate.

Finance Minister : Not less than thirty minutes.

ਸਰਦਾਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ਪੁਰੀ (ਖਾਲੜਾ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕੁਝ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਲੁਧਿਆਣੇ ਆਦਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਸੂਏ ਨਿਕਲਣਗੇ। ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਨਿਕਲਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਅਨਾਜ ਦੀ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਕਮੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਗਲ ਵੀ ਸੋਚਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਸੂਏ ਨਿਕਲਣਗੇ ਉਹ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਰਹਿਣਗੇ ਵੀ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਕੁਝ ਮਿਸਾਲਾਂ ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਆਪਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਣੀਆਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਦਿਨ ਸਮਾਂ ਥੋੜਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਬੇਦੀਆਂ ਦੇ ਮਹਾਜ਼ ਤੇ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ ਉਸ ਬਾਰੇ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਮਾੜੀ ਨੂੰ ਜੋ ਸੜਕ ਇਰੀਗੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਨੇ ਕੱਢੀ ਹੈ ਉਥੇ ਕਿਸੇ ਮਾਈਨਰ ਤੇ ਪੁਲ ਨਹੀਂ ਤੇ ਛੋਟੀ ਪੁਲੀ ਤੇ ਲਾਰੀ ਤੇ ਟੈਂਕ ਲੰਘੇ ਤਾਂ ਪੁਲੀ ਡਿਗ ਪਈ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ 6 ਤਾਰੀਖ ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਜਦ ਅਸੀਂ ਮੋਰਚਿਆਂ ਤੇ ਗਏ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਥੇ ਦੇ ਕਰਨੈਲ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਦਸੋ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਕੀ ਖਿਦਮਤ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਕਰਨੈਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਰੋਟੀਆਂ ਖੁਆਣ ਦੀ ਖਿਦਮਤ ਭਾਵੇਂ ਨਾ ਕਰੋ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਪੁਲੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਤਿਆਰ ਕਰ ਦਿਉ ਜਿਥੋਂ ਦੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਟੈਂਕ ਤੇ ਲਾਰੀਆਂ ਲੰਘ ਸਕਣ। ਇਥੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸੇਠ ਰਾਮ ਨਾਥ ਵੀ ਸਨ। (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਵਾਰ ਸੈਟ੍ਰਟਿਜੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾ ਕਰੋ।
(Please do not discuss the war strategy.)

ਸਰਦਾਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ਪੁਰੀ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕਰਿਟਿਕ ਨਹੀਂ। ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਅਰਜ਼ ਇੰਨੀ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ਕਿ ਅਸਾਨੂੰ ਪੁਲੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਮੁਨਾਸਿਬ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ਕਿ ਬਾਰਡਰ ਏਰੀਆ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਦਾ ਫਿਰ ਵੀ ਖਤਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਪੁਲੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਗਲ ਕਹਿਣੀ ਵਾਜਬ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਗੈਰਵਾਜਬ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ਤੀ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਤਾ ਬੜੇ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਇਸ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਮਿਲਟਰੀ ਅਫਸਰ ਦਾ ਨਾਂ ਨਾ ਲਉ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਜੋ ਕੁਝ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕਹਿ ਦਿਉ। (The hon. member is an experienced member of this House. He should not mention the name of any Military Officer whom he met. But he may say whatever he wants to say on the Motion only).

ਸਰਦਾਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ਪੁਰੀ : ਮੈਂ 'ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ' ਕਿਸੇ ਮਿਲਟਰੀ ਅਫਸਰ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਫੌਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਕੰਜੋਕੇ ਅਤੇ ਥਟੀਆਂ ਪਿੰਡ ਤੇ ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਵੇਰ ਪੁਲ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹ ਛੋਟਾ ਸੀ ਤੇ ਫਿਰ ਇਸ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਜੋ ਇਸ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਵਜ਼ੀਰ ਸਨ ਚੌਧਰੀ ਰਣਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਮੈਂ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਪੁਲ ਨੂੰ ਵਿਖਾਇਆ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਸ ਪੁਲ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਰੋਕ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਸਾਰਾ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁਕਿਆ ਹੈ ਹੁਣ ਫਿਰ ਇਸ ਪੁਲ ਨੂੰ ਤਾਮੀਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਕੀਮ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਕਿਉਂ ਕਿ ਇਸ ਥਾਂ ਤੇ ਪੁਲ ਦਾ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਪਿਛਲੇ ਮਾਈਨਰਜ਼ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਵੀ ਪੁਲੀਆ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਮੀਰ ਵਿਚ ਰੋਕ ਨਾ ਪਾਈ ਜਾਵੇ। ਅਤੇ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਬਾਰਡਰ ਦੇ ਏਰੀਆਜ਼ ਹਨ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਕਿਥੇ ਵੀ ਪੁਲੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਲੜਾਈ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੁਕਾਵਟ ਨਾ ਪਵੇ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਲੜਾਈ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਹੋ ਸਕੇ।

ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਹੋਰ ਗਲਾਂ ਤਾਂ ਕੱਲ੍ਹ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਰਿਫਿਊਜੀਆਂ ਨੂੰ ਕੀ ਕੀ ਦਿਕਤਾਂ ਪੇਸ਼ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਕ ਗਲ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਵਿਚ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਟੇ ਬਾਰੇ ਜ਼ਰੂਰ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਨਾ ਤਾਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵਸੇਬੇ ਦੇ ਮਨਿਸਟਰ ਇਨਚਾਰਜ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਹਨ। ਮੈਂ ਕਲ ਉਸ ਆਟੇ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿਖਾਵਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਕੀੜੇ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਕਲ ਹੀ ਖੇਮ ਕਰਨ

[ਸਰਦਾਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ਪੁਰੀ]

ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾ ਦਸਿਆ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਰਸੋਂ ਰੋਟੀ ਖਾਧੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਲ ਖਾਧੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਆਟਾ ਵਿਖਾਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੀੜੇ ਚਲ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਫਿਰ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਸੇ ਬੋਰੀ ਵਿਚ ਕੀੜੇ ਅਤੇ ਸੁੰਡੀਆਂ ਹੋਣ ਮੈਨੂੰ ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਬੋਰੀਆਂ ਦਿਖਾਉ। ਜਦੋਂ ਦੂਜੀਆਂ ਬੋਰੀਆਂ ਵੇਖੀਆਂ ਤਾਂ ਛਾਨਣੀ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਵੀ ਕੀੜੇ ਚਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਡੱਬੀ ਵਿਚ ਆਟਾ ਵੀ ਲਿਆਇਆ ਹਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਿਖਾਣ ਲਈ ਅਤੇ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਰਖਣ ਲਈ ਪਰ ਮੈਂ ਅਜ ਘਰ ਭੁਲ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਆਪ ਹੀ ਵੇਖ ਕੇ ਦਸ ਦਿਉ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਟਾ ਖਾਧਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਾਂਗਾ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਿਫਿਊਜੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਹ ਕੋਹ ਕੇ ਨਾ ਮਾਰੋ ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਇਮਦਾਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਬਾਰਡਰ ਤੋਂ ਅੱਧ ਮੀਲ ਤੋਂ ਉਜੜ ਕੇ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸਲੂਕ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਕਿਹਾ ਇਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ $37\frac{1}{2}$ ਰੁਪਏ ਮਣ ਆਟਾ ਦਿਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਹਾਲਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ 6 ਰੁਪਏ ਕਿਸੇ ਨੂ 7 ਰੁਪਏ, ਰੋਜ਼ ਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦਸ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਸ਼ਾਇਦ ਵਧ ਮਿਲਦੇ ਹੋਣ ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਵੇਖੋ ਕਿ ਅੱਠ ਰੁਪਏ ਦਾ ਇਕ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਆਟਾ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਸਰਨ ਚੰਦ ਮਿਤਲ ਪੈਨਲ ਆਫ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੇ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਬਰਾਜਮਾਨ ਹੋਏ)

ਆਟਾ ਬਹੁਤ ਗੰਦਾ ਦਿਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਅਸੀਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਣਕ ਦਿਉ ਪਰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ 15 ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਰਾਸ਼ਨ ਆਟੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੇ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਹੀ ਹਾਲਤ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਖਦਸ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਰਜ਼ਾਈਆਂ ਦਾ ਵੀ ਹਾਲ ਇਹੀ ਰਹੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਆਟੇ ਦੀ ਥਾਂ ਕਣਕ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਗਰੀਬ ਪੇਟ ਤਾਂ ਭਰ ਸਕਣ। ਨਾਂ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੇਟ ਭਰ ਅਨਾਜ ਹੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੈਸੇ ਪੂਰੇ ਦਿੰਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਕਿ ਅਸੀਂ 26 ਰੁਪਏ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਤੰਦੂਰ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਢਾਬੇ ਵਾਲਾ 26 ਰੁਪਏ ਵਿਚ ਰੋਟੀ ਮਹੀਨਾ ਪਕਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਖਵਾਂਦਾ। ਉਹ ਵੀ ਅੱਜ ਕਲ 35 ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ ਚਾਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤੇ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ 26 ਰੁਪਏ ਵਿਚ ਬਾਲਣ ਵੀ ਲੈ, ਸਾਬਣ ਵੀ, ਤੌਲੀਆ ਵੀ, ਦੁਧ ਵੀ, ਖੰਡ ਵੀ, ਚਾਹ, ਸਬਜ਼ੀ ਤੇ ਲਕੜਾਂ ਵੀ ਇਸੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉ ਕਿ 18 ਰੁਪਏ ਵਿਚ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੌਣ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਸਮਝਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਰਕਮ ਨਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਵੇਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾ ਮਨਿਸਟਰ ਅਤੇ ਬਾਦ ਵਿਚ ਐਮ. ਐਲ. ਏਜ਼ ਚਲ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੈਂਪਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰਿਫਿਊਜੀ ਸਾਡੇ ਬੰਗਲਿਆਂ ਤੇ ਕੋਠੀਆਂ ਵਿਚ ਆਣ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਪੇਟ ਭਰ ਰੋਟੀ ਤਾਂ ਖਾ ਸਕਣ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਸਕੇ ਕਿ ਇਸ ਰਕਮ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚ ਤਾਂ ਨਾਹਰਾ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਸਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ ਪਰ ਅਸਲ ਹਾਲਤ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇਥੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਰਜ਼ਾਈਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਦ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀ ਫਲਡਜ਼ ਆਏ ਸਨ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਜਦ ਲੋਕੀਂ ਉਜੜ ਕਿ ਆਏ

ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾਂ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਜ਼ਾਈਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ । ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਕੰਮ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਵਿਚ ਆਟਾ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਮਾਰਫਤ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਆਟਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਬਾਹਰੋਂ ਆਏ. ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਹਰ ਤੋਂ ਮਾਰਵਾੜੀ ਕੁਝ ਆਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਟਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਵੰਡ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਟਾ ਵੰਡ ਕੇ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਰਾਸ਼ਨ ਦੇ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੀੜਿਆਂ ਵਾਲਾ ਹੀ ਆਟਾ ਦੇਣਾ ਸੀ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਕਣਕ ਦੇ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ । ਇਸ ਨਾਲ ਤਾਂ ਰਿਫਿਊਜੀਆਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਦਾ ਪੇਟ ਪਾਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਸਿਧੀ ਕਣਕ ਅਤੇ ਪੈਸੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤੇ ਜਾਣ। ਸਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਫਿਨਾਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਬੜੇ ਸਿਆਣੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਗਲ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ 18 ਰੁਪਏ ਵਿਚ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ : ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ 32 ਰੁਪਏ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੰਜ ਜੀਆਂ ਦੇ ਟੱਬਰ ਨੂੰ 160 ਰੁਪਏ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸਰਦਾਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ਪੁਰੀ : ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿਸਾਬ ਲਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਟਬਰ ਨੂੰ 160 ਰੁਪਏ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਿਸਾਬਾਂ ਵਿਚ ਪੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਬਾਰਡਰ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦਿਉ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣਾ ਪੇਟ ਪਾਲ ਸਕਣ । 18 ਰੁਪਏ ਤਾਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲੈਣ ਲਈ ਅਤੇ 16 ਸੇਰ ਆਟਾ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਕੀਮਤ 7 ਰੁਪਏ ਬਣਦੀ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਜੇ ਕਰ ਹਿਸਾਬ ਲਗਾਈਏ ਤਾਂ 25 ਰੁਪਏ ਬਣਦੇ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹਿਸਾਬ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾ ਕੇ ਦਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ 32 ਰੁਪਏ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਫਿਰ 12 ਸਾਲ ਦੇ ਲੜਕੇ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਸ਼ਨ ਕੀ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੀ ਲੜਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਘਰੀਂ ਵੀ ਲੜਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੂਜਿਆਂ ਵਡਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧ ਰੋਟੀ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਘੜੀ ਘੜੀ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਲਈ ਰਾਸ਼ਨ ਦਾ ਕੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੁਪਿਆਂ ਵਿਚ ਉਹ ਦਾਲ ਵੀ ਲਵੇ, ਕਪੜੇ ਵੀ, ਸਾਬਣ ਵੀ, ਤੇਲ ਵੀ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਵੀ । ਉਸ ਲਈ ਤੁਸੀਂ 9 ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਅਧ ਸੇਰ ਆਟਾ ਮੁਕਰਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਲੜਕੇ ਲਈ 9 ਰੁਪਏ ਮੁਕਰਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਪੰਜ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਟਬਰ ਲਈ ਫਿਨਾਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ 160 ਰੁਪਏ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਦਿਤਾ । ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਿਸਾਬ ਦਸਣ ਵਾਲਾ ਜੋ ਮਹਿਕਮਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਕਾਊਂਟੈਂਟ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗ਼ਲਤ ਹਿਸਾਬ ਦਸ ਗਏ ਹਨ । ਜੇਕਰ ਟਬਰ ਦੇ ਤਿੰਨ ਆਦਮੀ ਹੋਣ ਤਾਂ ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਤਾਂ 39 ਰੁਪਏ ਬਣਦੇ ਹਨ । ਮੈਂ ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਜਿਥੇ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਚਪੜਾਸੀ ਨੂੰ 100 ਰੁਪਏ ਦਿੰਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਅਲਾਊਂਸ ਵੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਘਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਲਈ ਜਿਸ ਨੇ ਬਾਹਰ ਬੈਠਣਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਅਜੇ ਘਰ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਉਸ ਨੂੰ ਕਣਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੂਰੀ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਨਾਂ ਉਸ ਪਾਸ ਘਰ ਦੀ ਕਣਕ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪੂਰਾ ਰਾਸ਼ਨ ਦਿਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੇਟ ਭਰ ਰੋਟੀ ਮਿਲ ਸਕੇ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਤੇ ਹਮਦਰਦਾਨਾ ਗ਼ੌਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਣ ਕਿ ਜੇਕਰ ਫਿਰ

[ਸਰਦਾਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ਪੁਰੀ]

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੰਗ ਦੀ ਮਾਰ ਖਾਣੀ ਪੈ ਗਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਸਾਡੇ ਪਿਛੇ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਸਾਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਲਵੇਗੀ ਜੇ ਕਰ ਫਿਰ ਸਾਨੂੰ ਉਜੜਨਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਡਟ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨਗੇ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਯਕੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੀ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਬੈਠਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਸੋਚਣਾ ਪਏਗਾ । ਉਥੇ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਨਾਂ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦਾਵੇ ਹਨ ਇਹ ਤਾਂ ਕੁਝ ਧੁੰਦਲੇ ਜਿਹੇ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ । ਆਟੇ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਮੈਂ ਸਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਦਿਆਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਮਾੜਾ ਆਟਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਬੋਰੀ ਵਿਚੋਂ ਲਿਆਕੇ ਆਟਾ ਵਿਖਾਇਆ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਕੀੜੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਦੂਸਰੀ ਬੋਰੀ ਮੰਗਵਾਈ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਛਾਨਣੀ ਵਿਚ ਆਟਾ ਛਾਣਿਆ ਗਿਆ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਕੀੜੇ ਸਨ । ਮੈਂ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਚਲੋ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਕੀੜੇ ਹੋਣ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬੋਰੀ ਖੋਲ੍ਹ ਲਉ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਨਵੀਂ ਬੋਰੀ ਖੋਲ੍ਹੀ ਗਈ, ਛਾਨਣਾ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਉਤਨੇ ਹੀ ਕੀੜੇ ਨਿਕਲੇ । ਫੇਰ ਤੀਸਰੀ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਕੀੜੇ ਨਿਕਲੇ ਫੇਰ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਕਰਨਾ ਹੀ ਪਿਆ । ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਬਸ ਭਾਈ ਹੋਰ ਆਟਾ ਲਿਆ ਕੇ ਛਾਨਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਹੁਣ ਕਾਫੀ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ । ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਟੀਆਂ ਖਵਾ ਰਹੇ ਹੋ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਾਲਤ ਦੇਖੀ ਅਤੇ ਸਾਫ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਐਸੀ ਰੋਟੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ । ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਡੀ. ਸੀ. ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ 500 ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਰੋਟੀ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਖਾਧੀ, ਕਲ੍ਹ ਸਵੇਰੇ ਤੋਂ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਭੁਖੇ ਹਨ । ਮੈਂ ਇਸ ਵਿਚ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਝਿਜਕ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਮਦਾਦ ਕਰਨੀ ਵੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਿਧੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਹਿਕਾਓ ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਜੇ ਇਮਦਾਦ ਦੇਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਿਧੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਉ । ਤੁਹਾਡਾ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਪੱਟੀ ਗਿਆ, ਰੀਹੈਬੀਲੀਟੇਸ਼ਨ ਮਨਿਸਟਰ ਵੀ ਉਥੇ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਕਈ ਮਹਿਕਮੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਮਹਿਕਮਾ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਤੇ ਲਾਉਣ ਲਈ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰਨਾ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇਣ ਲਈ 5,6 ਸੈਂਟਰ ਖੋਲੋ । ਇਤਨੇ ਆਦਮੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਿਹਾ । ਕਿਤਨੀ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਨੂੰ ਜੁਤੀਆਂ ਤੱਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨੰਗੇ ਪੈਰ ਕਰਕੇ ਵਿਖਾਏ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਜੁਤੀਆਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀਆਂ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਤਨੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਚਲਾ ਸਕੋਗੇ ਜੋ ਤੁਸੀਂ 18 ਰੁਪਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲੱਗੇ ਹੋ । ਇਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਲਿਆ ਕੇ ਦੇਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਰੋਟੀ ਬਣਨੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਬਜ਼ੀ, ਲੂਣ, ਮਿਰਚ ਅਤੇ ਹਲਦੀ ਵੀ ਲਿਆਉਣੀ ਹੈ, ਬਾਲਣ ਵੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਤਨੇ ਪੈਸਿਆਂ ਨਾਲ ਇਕ ਜਣੇ ਦਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਹੋਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ । ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਆਟੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਹੋ ਰਵੇਈਆ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ । ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਖੁਦ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖ ਆਏ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਡਿਆਂ ਦੇ ਗੱਡੇ ਲੱਦੇ ਹੋਏ ਉਥੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ । ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਠੀਕ ਨਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਲੂਸ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਗੱਡਿਆਂ ਦਾ ਵਾਪਸ ਲੈ ਜਾਣਗੇ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਜਿਥੇ ਮਿਲਟਰੀ ਆ ਗਈ ਹੈ ਲੋਕੀ ਆਪੋ

ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆ ਗਏ ਨੇ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਾਲ ਚੋਰੀ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਲੀ ਤੇ ਜਾਨੀ ਬੜਾ ਹੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਵਸਾਤਤ ਨਾਲ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਫੇਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਜੋ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਰੇ ਨਹੀਂ ਐਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਖ਼ੂਨ ਨਾਲ ਹੋਲੀ ਨਾ ਖੇਲੇ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਮੈਂ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਤੁਹਾਡਾ ਬਹੁਤ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਮੂਨੇ ਮਾਤਰ ਆਟਾ ਜੋ ਇਸ ਡੱਬੀ ਦੇ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹੈ ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਤੱਕ ਲਓ ਇਸਦੇ ਵਿਚੋਂ ਕਿਤਨੇ ਕੀੜੇ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ।

(ਇਕ ਬੰਦ ਟੀਨ ਦੀ ਡੱਬੀ ਇਸ ਵੇਲੇ ਹਾਊਸ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰੱਖੀ ਗਈ)

कामरेड राम प्यारा (करनाल) : चेयरमैन साहिब, यह जो $25\frac{1}{2}$ करोड़ रुपए की ऐक्सैस डिमांड पेश की गई है इस में 1 करोड़ रुपया नैशनल एमरजैंसी की डिमांड को मीट करने के लिये रखा गया है। यह तो एक बहुत ही थोड़ी रकम है, मेरे ख्याल में अगर पंजाब गवर्नमैंट इस से कहीं ज्यादा रुपया मांगती तो हाउस यूनानीमसली इस को एपरूव कर देता। यह एमरजैंसी महज़ पंजाब के लिए नहीं है यह तो सारे हिन्दुस्तान के वकार का सवाल है।

जहां तक देश के मारेल को ऊंचा रखने का सवाल है यह तभी कायम रह सकता है जब हमारी सरहदें मज़बूत हों और बार्डर पर रहने वाले लोगों का मारेल हाई हो। सरदार नारायण सिंह कहते कहते कुछ बहुत ही ज़्यादा कह गये हैं। उन के इलाके का बहुत ही ज़्यादा नुकसान हुआ है। अगर हम ने उन लोगों को पूरी तरह रिहैबलीटेट न किया, उन की तकलीफात दूर न कीं तो मुझे डर है, कि उन का मारेल हाई होने की बजाये कहीं उन में डिमारेलाईज़ेशन न आ जाये। इस लिये वह लोग जो इस लड़ाई से विक्टेमाईज़ हुए हैं उन को जल्दी से जल्दी आबाद करना बहुत ज़रूरी है। उन को हर हालत में संतुष्ट करना हमारा सब से पहला फर्ज है। जितना पैसा खर्च हो हमें करना होगा।

इस के इलावा पी. ए. पी. बटालियन के लिये भी कुछ रुपये की मांग की गई है। मैं कहता हूं कि अगर और रुपया भी यह मांगते तो हिन्दुस्तान इस को खुशी से मनज़ूर करता। इस के साथ ही मैं यह भी अर्ज़ करूंगा कि सैंटरल सरकार को भी पंजाब की ज्यादा से ज़्यादा इमदाद करनी चाहिये, हमें उमीद है कि अगर यह मुतफिका हो कर सैंटर से किसी तरह की भी डिमांड करें तो सैंटरल सरकार पूरी पूरी इमदाद देगी। इस के इलावा, चेयरमैन साहिब, लोगों के अन्दर इमदाद करने का इतना उत्साह है कि चंद एक हफ्तों के अंदर ही 50-60 लाख रुपया इन भाईयों की इमदाद के लिये और अपने डिफैंस को मज़बूत करने के लिये इकट्ठा हो गया है। लोगों का मारेल इतना हाई है कि उन को अपनी आज़ादी कायम रखने के लिये अगर ज़्यादा से ज़्यादा भी कुरबानियां देनी पड़ीं तो वह खुशी खुशी देने को तैयार हैं, इस के लिये मैं उन लोगों को मुबारिकबाद देता हूं।

जैसे सरदार नारायण सिंह शाहबाज़पुरी ने अभी अभी कहा है कि आटा जो सप्लाई किया जा रहा है उस में कीड़े हैं, मैं समझता हूं इसमें भी हमारा ही कसूर है क्योंकि जो आटा सप्लाई करने वाले ठेकेदार हैं यह वही लोग हैं जिन को ठेके देने के लिये मिनिस्टर साहिबान तक हम लोगों ने ही सिफारिशें की हैं। इस किस्म की चीज़ उन मुसीबत ज़दा को देना मैं समझता हूं इस मे बड़ी गद्दारी इस मुलक। वह मुलक के साथ और कर ही नहीं सकता लोग जो

[कामरेड राम प्यारा]

बार्डर पर बैठे हैं अगर उन के हाई मारेल को किसी तरह का भी नुकसान होता है तो यह ठेकेदारान की हरकत गद्दाराना है। उन को ज़्यादा से ज़्यादा सज़ा मिलनी चाहिए और हम में से किसी को भी हिम्मत नहीं होनी चाहिये कि वह इन में से बचाव के लिये किसी एक की भी सिफारिश करे।

चेयरमैन साहिब, जहां तक नुकसान का सवाल है, वह पंजाब को बहुत ज़्यादा हुआ है। पंजाब तो पहले ही ज़्यादा बोझ के नीचे है। और पंजाब स्टेट पर 2-4 अरब के करीब रुपया कर्ज़ का है। इस बोझ से दबे हुए और लड़ाई का मुकाबिला करते हुए पंजाब ने सारे हिन्दुस्तान की रक्षा की है। इस लिये पंजाब गवर्नमैंट सैंट्रल गवर्नमेंट पर ज़ोर दे ताकि पंजाब को वह रुपया दे। साथ ही मैं गवर्नमैंट को यह कहना चाहूंगा कि मौरल कैरेक्टर को भी बनाने का काम गवर्नमैंट का है तभी एमरजैंसी को मीट विद कर सकते हैं। मैं बहुत से उदाहरण इस वक्त नहीं देना चाहता हूं लेकिन मैं इतना कहना चाहता हूं कि अभी बहुत सारी कुरप्शन यहां पर हैं। हम एक 'नगरपुकार' अखबार निकालते हैं, उस में हम ने एक अफसर के कामों की निन्दा की थी लेकिन जैसे ही 5 सितम्बर को एमरजैंसी लागू हुई और देश पर आक्रमण हुआ तो हम ने उस को प्रैस में से वापस ले लिया क्योंकि वह समय के अनुकूल नहीं था। मैं यह प्रैस करना चाहता हूं कि कुछ अफसर अभी भी एमरजैंसी का मिसयूज़ कर रहे हैं। करनाल और रोहतक के पुलिस के कप्तानों ने पुलिस के थाने ठेके पर दिये हैं। रोहतक ज़िले के तीन मिनिस्टर हैं वह यहां हाउस में कहें कि क्या ऐसी बात नहीं है? करनाल के हालात के बारे में मैंने होम मिनिस्टर को बताया है। मैं काफी दिन हुए तब उन के नोटिस में ला चुका हूं लेकिन उन्होंने या उन के आइ. जी. ने यह हिम्मत नहीं की कि वह इस बात पर गौर करते और हालात को देखते। अगर वह इस बात को ग़लत साबित करें तो मैं ऐफीडेविट दे सकता हूं। मैं सरकार को यह बतला देना चाहता हूं कि अगर ऐसे हालात वहां पर बने रहे तो लोगों के दिलों में वह जज़बा नहीं रहेगा जिस की इस वक्त देश को जरूरत है। एक तरफ तो उजड़े हुए लोगों को बसाने का सवाल है, दूसरी ओर यह कप्तान ठेके पर थाने दे कर पैसे लोगों की जेबों में से निकाल रहे हैं। गवर्नमैंट को इस तरफ ध्यान देना चाहिए ताकि यह रुपया पुलिस वालों की जेबों में जाने से बच जाए और लोगों के बसान में काम आए। चेयरमैन साहिब, मैं यह प्वायंट इस लिये ऐसर्ट कर रहा हूं कि जब हमारा देश ऐसी मुसीबत में है कि पाकिस्तान ही नहीं चीन की तरफ से भी लड़ाई के बादल मंडला रहे हैं, तो उस वक्त देश को मजबूत बनाने के लिए और लोगों में हिम्मत और हौसला कायम करने के लिये अफसर तथा दूसरे लोग देश के प्रति वफादार रहने का सबूत दें ताकि हम और लोगों को भी इस किस्म के जजबात से प्रेरित कर सकें जैसा कि लोगों ने इस लड़ाई में दिखाया है। हमारे फौजी जवानों ने और हमारे लोगों ने वह हिम्मत दिखाई है जिसकी वजह से हमें आज ऐसा मौका दिया है कि हिन्दुस्तान की चादर जो दाग़दार हो गई थी और दुनिया वाले यह कहने लगे थे कि हिन्दुस्तान वाले कमज़ोर हैं, उस दाग को धो दिया। इस लड़ाई में हमारी फौज ने, हमारे लोगों ने वह हिम्मत और हौसले दिखाए और कुर्बानी दी कि जिसने हिन्दुस्तान का नाम और इज्ज़त दुनियां में बुलन्द किया। और अमेरिका जैसे कंट्री को भी चौका दिया

वह हैरान हो गए जब उन्होंने देखा कि उन के सप्लाई किए हुए पैटन टैंकों को हमारी सेना के जवानों ने फाड़ कर रख दिया। जहां, चेयरमैन साहब, फौजियों ने कुरबानी दी, और बहादुरी का सबूत दिया और साथ में लोगों ने हौसला दिखाया और साथ दिया वहां हमारा भी फर्ज़ बनता है कि हम बहुत कुछ करें। सारे हिन्दुस्तान का फर्ज़ बनता है कि वह अपने कर्तव्य को भली भांति निभाए। जहां तक और लोगों का सवाल है, मैं समझता हूं कि उन्हें क्या पता कि बम क्या होता है, और उसका धमाका क्या होता है, क्योंकि उन्होंने तो उसका ख्याल भी नहीं किया है। यह काम तो पंजाब गवर्नमेंट का है जिसके ऊपर लड़ाई का सारा बोझा पड़ा है, वह सैंटर को इस बात के लिये प्रेस करे कि एमरजैंसी के दौरान में सैंटर उस की क्या मदद कर सकता है। जहां तक एक लायन अफसर का सैंटर में रखने का सवाल है, ठीक है कि वह और काम देखता है लेकिन इंडस्ट्री और इंटरनल मामलों को देखने के साथ साथ उसका यह भी फर्ज़ बनता है कि पंजाब को ऐग्रेशन का मुकाबिला करने के लिए किस तरह मज़बूत बनाया जा सकता है इस बात के लिए सैंटर से सम्बन्ध स्थापित करे।

अभी ड्रेनेज का मसला ही इतना लम्बा चौड़ा है, कि जो दूर नहीं हुआ और जिस के कारण पंजाब की हज़ारों एकड़ ज़मीन बेकार हो रही है और अगर यह मसला सुलझाया न गया तो दूसरे सूबों को भी यह खराब कर सकती है। (घंटी) हमारे प्रधान मंत्री ने आत्म निर्भर होने को कहा है और यह कहा है कि अगर बाहर के मुल्कों से हमें खुराक न मिले तो भी हम अपना काम चला सकें। क्योंकि हो सकता है कि अमेरिका आदि देश हमारी अनख को खरीद कर फिर हमें अनाज देने को तैयार हों जिसे हम कभी स्वीकार नहीं कर सकते। तो ऐसी हालत में, चेयरमैन साहब, हमें अपनी पैदावार बढ़ानी है। लेकिन ऐसे सभी हालात पर काबू पाने की कोशिश सरकार की होनी चाहिए कि जिस के द्वारा खाद या इम्पलीमेंट्स वगैरह खुले मिलते रहें। यह न हो कि ब्लैक में चले जाएं। इस तरह गवर्नमैंट को सतर्क रहने की बहुत बड़ी जिम्मेदारी है। वरना लोग गिला करेंगे कि हमारी गवर्नमेंट सिर्फ मुंह ज़बानी कहती रही लेकिन ऐसे हालात पैदा करने में असमर्थ रही जिन से खेती की पैदावार बढ़ सकती।

ਸਰਦਾਰ ਲੱਖੀ ਸਿੰਘ ਚੌਧਰੀ (ਕਪੂਰਥਲਾ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਬਜਟ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ਨ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਅੱਜ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਲੜਾਈ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ 40 ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਲਗ ਭਗ ਆਦਮੀ ਅਫੈਕਟਿਡ ਹਨ। ਔਰ ਜੇ ਇਹ ਰੂਲਿੰਗ ਪਾਰਟੀ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਰਿਹੈਬੀਲਿਟੇਟ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਜਾੜੇ ਦਾ ਮੌਸਮ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਮਗਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਜਿਹੜਾ ਇਕ ਅਲਗ ਮਹਿਕਮਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਤੇ ਰੁਪਿਆ ਖਰਚ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਏ, ਔਰ ਕੈਸ਼ ਰੁਪਿਆ ਐਮ. ਐਲ. ਏਜ਼. ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਦੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਸਾਇਆ ਜਾਏ। ਜੋ ਰਜ਼ਾਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣੀ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਕੀਮਤ 35 ਜਾਂ 36 ਰੁਪਏ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਲੋਗੜ ਅਤੇ ਰੂੰ ਹੀ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਖਰਚ ਹੈ ਉਹ ਜ਼ਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਜੇਹੀਆਂ ਰਜ਼ਾਈਆਂ ਬਨਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੈਸ਼ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਗੌਰਮੈਂਟ ਇਸ ਰੁਪਏ ਦੀ ਵੇਸਟ ਨੂੰ ਬਚਾ ਲਏ। ਕਈ ਕਲੇਮ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਪਿਛੇ ਕਲੇਮਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦੇਖੀ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਮਕਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਲੇਮਾਂ ਦਾ ਲਖਾਂ ਰੁਪਿਆ ਲੈ ਲਿਆ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਕਾਨ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ।

[ਸਰਦਾਰ ਲਖੀ ਸਿੰਘ ਚੌਧਰੀ]

ਇਸ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਬਜਟ ਵਿਚ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਹੋਰ ਹੈ। 1,22,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਮੁਕਦਮਿਆਂ ਅਤੇ ਡਿਗਰੀਆਂ ਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਆਦਮੀ 4 ਸਾਲ ਤਕ ਵੇਹਲੇ ਰਹੇ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਹਰ ਕੇਸ ਵਿਚ ਇਹੀ ਹਾਲਤ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਲਾ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਬੜਾ ਨਾਲਾਇਕ ਹੈ। ਹਰ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਬਜਟ ਵਿਚ ਫਸਟ ਇਨਸਟਾਲਮੈਂਟ, ਸੈਕੰਡ ਇਨਸਟਾਲਮੈਂਟ ਵਿਚ ਇਹ ਖਰਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਦਫਾ 80 ਹੇਠ ਨੋਟਿਸ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਡਿਗਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੇ ਕਰ ਦਿਆ ਕਰਨ। ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਦਿਆ ਕਰਨ ਤਾਕਿ ਬਾਕੀ ਦੀ ਰਕਮ ਬਚ ਜਾਇਆ ਕਰੇ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਆਈਟਮ ਥਲੇ ਹਰ ਸਾਲ 7 ਲਖ ਜਾਂ 8 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਖਰਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੇ ਲਾ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਨੂੰ ਐਕਸ਼ਨ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਈ ਠੀਕ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਲਾ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਛ ਹੋਰ ਪੈਸੇ ਫਿਕਸ ਕਰੇ ਅਤੇ ਪਿਛੋਂ ਕੁਛ ਹੋਰ ਕਰੇ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਵਿਚ 1,89,310 ਰੁਪਏ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਆਈਟਮ ਮੈਂ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਤੋਂ ਰਿਕਵਰੀਆਂ ਲਈਆ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਤਕ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ, ਹੈਲਥ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ, ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਅਤੇ ਪਲੈਨਿੰਗ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਅਤੇ ਮਿਸਲੇਨੀਅਸ ਹੈਡ ਵਿਚ 28 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਰਿਕਵਰੀ ਵਿਚ ਪਾਏ ਗਏ। ਅੰਗਰ ਇਹ ਰੁਪਿਆ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ 13 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਰਕਮ ਘਟ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਪਰਸੋਂ ਫਿਨਾਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਗਲ ਇਹ ਰਕਮ ਕਿਉਂ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਕਿ ਰਿਕਵਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਇਕ ਪਰਿੰਸੀਪਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਰਕਮ ਵੀ ਰਿਕਵਰ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਇਕ ਆਈਟਮ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਾਂ ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਆਈਟਮ ਰਿਕਵਰ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। 28,00,920 ਰੁਪਿਆ ਸਾਡੇ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਬਜਟ ਦਾ ਘਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਵੀ ਵੇਖ ਲੈਂਦੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਸੀਂ ਐਮਰ-ਜੈਂਸੀ ਲਈ ਵੀ ਰੁਪਿਆ ਪਰੋਵਾਈਡ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦਾ ਖਰਚ ਸਾਡੇ ਸਿਰ ਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇੰਡੀਆ ਨੂੰ ਡੀਫੈਂਡ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਗਰ ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਡੀਫੈਂਡ ਨਾ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸੂਬਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਸੂਬੇ ਤੇ ਬੋਝ ਨਾ ਪੈਂਦਾ। ਸਾਨੂੰ ਗੌਰਮੈਂਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਸੈਂਟ ਪਰਸੈਂਟ ਗਰਾਂਟ ਦੇਵੇ। ਜਿਹੜਾ ਖਰਚ ਅਸੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਗੌਰਮੈਂਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਬੇਅਰ ਕਰੇ। ਇਹ ਲੜਾਈ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਲੜਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਇੰਡੀਆ ਦੀ ਲੜਾਈ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਆਦਮੀ ਮਰੇ, ਸਾਡਾ ਖਰਚ ਹੋਇਆ, ਇਹ ਖਰਚ ਸਾਡੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਉਹ ਫਿਨਾਨਸ ਕਰਨ। ਰੀਹੈਬੀਲੀਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਖਰਚ ਦਾ ਸਾਰਾ ਰੁਪਿਆ ਗੌਰਮੈਂਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦੇਵੇ। ਪਿਛਲੀ ਰੀਹੈਬੀਲੀਟੇਸ਼ਨ ਵੇਲੇ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਖਰਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਖਰਚ ਕਰਦੇ ਸਾਂ ਅਤੇ ਆਫਟਰ ਈਚ ਮੰਥ ਅਸੀਂ ਗੌਰਮੈਂਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਰੀਇੰਬਰਸ ਕਰਾ ਲੈਂਦੇ ਸੀ। ਇਹ ਅੰਡਰਟੇਕਿੰਗ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਤਨਾ ਰੁਪਿਆ ਅਸੀਂ ਖਰਚ ਕਰਾਂਗੇ ਉਹ ਗੌਰਮੈਂਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਰੀਅੰਬਰਸ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਉ ਸਿੰਘ (ਪੱਟੀ): ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਜੰਗ 5 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਲੇਕਿਨ ਮੇਰੇ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਉਸ ਤੋਂ 1 ਮਹੀਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁਕੀ ਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਪੁਛੋਗੇ ਕਿ ਇਹ ਦੂਸਰੀ ਜੰਗ ਕਿਹੜੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਪਰਾਈਮ ਮਨਿਸਟਰ ਅਤੇ

ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਜ਼ਿਮੇਂਦਾਰ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਭੁਖ ਦੇ ਬਰਖਿਲਾਫ ਜੰਗ ਲੜਨੀ ਹੈ, ਖੁਰਾਕ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀਆਂ ਦੇ ਗੋਲੇ ਪਏ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਹਿਰਖ ਨਹੀਂ। ਸਾਡੇ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਨਹਿਰੀ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਗੋਲੇ ਪਏ ਹਨ ਸਾਡੇ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤਰਾਹ ੨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੇ ਨਹਿਰਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਕਿਸਾਨ ਜਾ ਕੇ ਨਹਿਰ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਦਫਤਰਾਂ ਵਿਚ ਚੀਕਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ 'ਗਰੋ ਮੋਰ ਫੂਡ', ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਪਾਣੀ ਬੰਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਜ਼ਿਮੀਂ-ਦਾਰਾਂ ਲਈ ਪਾਣੀ ਛਡ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਜੇ ਦੋ ਦਿਨ ਪਾਣੀ ਛਡਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਜੇ ਰਜਿਸਟਰ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਉਹ ਦਖਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਾਣੀ ਪੂਰੇ ਕਿਊਸਿਕਸ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਕਲ ਹੀ ਮੈਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਪੱਟੀ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਰਜਵਾਹਾ ਰਸੂਲਪੁਰ ਹੈ। ਸਵੇਰੇ ਉਥੇ ਪਾਣੀ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਕਿ ਪਾਣੀ ਚਲੇਗਾ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ 5 ਵਜੇ ਵਾਪਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਰਜਵਾਹਾ ਬੰਦ ਸੀ, ਪਾਣੀ ਸੁਕਾ ਸੀ। ਉਥੇ ਪਾਣੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਚਲ ਰਿਹਾ। ਮੇਰੇ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਮਾਈਨਰ ਸ਼ਕਰੀ, ਮਾਈਨਰ ਪੱਟੀ, ਰਾਜਬਾਹ ਖਾਰਾ, ਰਾਜਬਾਹ ਪੱਟੀ ਵਿਚ ਸਵਾ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਨਹਿਰੀ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ; ਕਿਸਾਨ ਪਾਣੀ ਲਈ ਚੀਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇ ਲੋਕ ਅਫਸਰਾਂ ਪਾਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰ ਕਢ ਕੇ ਵਖਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਪੂਰਾ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਪਾਣੀ ਕਿਧਰ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਤਕ ਸ਼ੱਕ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਹੈ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦਾ ਕੋਈ ਫਿਫਥ ਕਾਲਮ ਬੈਠਾ ਹੈ ਜੋ ਬਾਰਡਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਲੋਕ ਜੋ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਖੁਰਾਕ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਪਾਣੀ ਵਲੋਂ ਤਿਹਾਏ ਮਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਫੌਜ ਦੇ ਜਰਨੈਲ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਇਸ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਜਾਏ ਤਾਕਿ ਅਸੀਂ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਸਕੀਏ। ਅਜ ਅਸੀਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ, ਲੋਕ ਰੇਡੀਓ ਸੁਣਦੇ ਹਨ, ਪਰਾਈਮ ਮਨਿਸਟਰ ਦੀ ਤਕਰੀਰ ਸੁਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਖੁਰਾਕ ਪੈਦਾ ਕਰੇ। ਜਦੋਂ ਅਖਬਾਰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਵੀ ਏਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਨੇ ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਸੈਂਟਰ ਨੇ ਇਰੀਗੇਸ਼ਨ ਵਾਸਤੇ ਦਿਤਾ, ਐਨੇ ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਪਲੈਨਿੰਗ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਰਖ ਦਿਤਾ, ਐਨੇ ਕਰੋੜ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਰਖ ਦਿਤਾ। ਜਦੋਂ ਕਿਸਾਨ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਕਨੈਕਸ਼ਨ ਲੈਣ ਲਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋ ਦੋ ਸਾਲ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫਲਾਨੇ ਪੋਲ ਤਕ ਬਿਜਲੀ ਦਿਤੀ ਜਾਏਗੀ ਅਤੇ ਫਲਾਨੇ ਪੋਲ ਤੋਂ ਫਲਾਨੇ ਪੋਲ ਤਕ ਦਿਤੀ ਜਾਏਗੀ। ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ। ਇਕ ਜਗਾਹ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਟਿਊਬਵੈੱਲ ਲਗੇ ਸਨ। ਉਹ ਆਦਮੀ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਆਏ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਪਰ ਕਨੈਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗੇ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਰ ਲੈਣ ਦਿਓ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਉਹ ਪਿੰਡ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਇਸ ਪਾਸੇ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਦਾ ਇਹ ਅਲੈਕਟਰਿਸਿਟੀ ਬੋਰਡ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਕੋਈ ਪੁਛ ਗਿਛ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਡਰ ਖੌਫ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸਾਰੀ ਕਰਿਟਿਸਿਜ਼ਮ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਏਥੋਂ ਕੈਬਿਨਟ ਰੁਪਿਆ ਦੇ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਸਹੀ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਿਸਾਨ ਦੁਖੀ ਹੈ। ਗੌਰਮੈਂਟ ਆਪਣੀ ਪਾਲਸੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰੇ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਰਬ ਤੇ ਡਿਪੈਂਡ ਕਰੋ। ਜੇ ਬਾਰਸ਼ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਕੁਛ ਬੀਜ ਦਿਓ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਕੋਈ ਤ਼ਾਕਤ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਿਮੇ-ਵਾਰੀ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ਐਨਾ ਰੁਪਿਆ ਲਾਉਣ ਦੀ ਤਾਂ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ

[ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਉ ਸਿੰਘ]

ਖੇਚਲ ਕਰੋ ਤੇ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਬਚਾਓ। ਬਿਊਰੋਕਰੈਸੀ ਅਤੇ ਡਿਆਰਕੀ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨ ਪਿਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਪਿਛਲੀ ਫਸਲ ਸੁਕ ਰਹੀ ਹੈ। ਹਾੜੀ ਦੀ ਫਸਲ ਬੀਜੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਕਨੈਕਸ਼ਨ ਦਿਓ। ਨਹਿਰ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੇਣ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਨਹਿਰਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਲੋਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਯਾ ਇੰਦਰ ਦੇਵਤਾ ਅਗੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਹ ਦੂਜੇ ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਪਾਣੀ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਅਜ ਮਹਿਕਮਾ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਕਿਸਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਰਲੇ ਕਰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਪਿਛੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਿਹਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਖਲਾਸੀ ਕਰਾਓ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖੁਰਾਕ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੈਦਾ ਕਰੋ ਪਰ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਕਿਸਾਨ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਰਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖੁਰਾਕ ਪੈਦਾ ਕਰੇ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਖੁਰਾਕ ਤਦੇ ਪੈਦਾ ਹੋਏਗੀ ਜੇ ਜਿਵੇਂ ਜੰਗ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦਿਤਾ ਹੈ ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਧਰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਖੁਰਾਕ ਲਫਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਗਲਾਂ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ।

ਦੂਜੀ ਗਲ ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਕੋਈ 44 ਹਜ਼ਾਰ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਐਸੀ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਹਰੀਕੇ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਡਾਇਵਰਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਫਿਨਾਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਮੰਨਜ਼ੂਰੀ ਵੀ ਦੇ ਦਿਤੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਫਾਈਲ ਕਿਹੜੇ ਪਿਜਨ ਹੋਲ ਵਿਚ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਤੇ ਕੋਈ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਰੀਗੇਸ਼ਨ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਫਿਨਾਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇੰਟਰੈਸਟ ਲਿਆ ਸੀ ਜੇਕਰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਵਾਲੇ ਵੀ ਪੂਰਾ ਇੰਟਰੈਸਟ ਲੈਂਦੇ ਤਾਂ ਇਸ 44 ਹਜ਼ਾਰ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਕਣਕ ਤੇ ਝੋਨਾ ਬੀਜਿਆ ਜਾ ਸਕਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੁਰਾਕ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹਲ ਹੋਣ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਮਦਦ ਮਿਲਣੀ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਅਜੇ ਫਾਈਲਾਂ ਦਾ ਹੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਕਿਥੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਦ ਇਹ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਖੁਰਾਕ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਲਈ ਫੌਰੀ ਧਿਆਨ ਦਿਤਾ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਮਹਿਜ਼ ਤਕਰੀਰਾਂ ਕਰ ਦੇਣ ਨਾਲ ਹੀ ਲੋਕ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਨਾਹਰੇ ਲਗਾਉਣ ਨਾਲ ਖੁਰਾਕ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਣਾ ਹੈ ਬਲਕਿ ਅਮਲੀ ਤੌਰ ਤੇ ਜ਼ਮੀਂਦਾਰ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਕੰਮ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਬਾਨ ਅਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਬਲਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅਪਣੀ ਇਸ ਬਿਊਰੋਕਰੇਸੀ ਅਗੇ ਵੀ ਕੁਝ ਹਥ ਪੈਰ ਜੋੜੋ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸੁਭਾ ਨੂੰ ਬਦਲੇ ਅਤੇ ਰਡ ਟੇਪਇਜ਼ਮ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਕਰੇ ਤਾ ਕਿ ਖੁਰਾਕ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹਲ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜੋ ਮਦਦ ਸਰਕਾਰ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਮੌਕੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਸਕੇ।

ਜੋ ਲੋਕ ਇਸ ਜੰਗ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ-ਬਾਰ ਤੋਂ ਉਜੜੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਵੀ ਇਸ ਬਿਲ ਰਾਹੀਂ ਰੁਪਿਆ ਮੰਗਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਿਰਫ ਰੁਪਏ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਮਸਲਾ ਹਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਉਤਨਾ ਰੁਪਿਆ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਅਪਰੂਟ ਹੋਏ ਹਨ ਦੇ ਸਕੇਗੀ ਜਿਤਨਾ ਦਿਤਾ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਜੋ 25 ਹਜ਼ਾਰ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਖੇਮਕਰਨ ਹਲਕੇ ਵਿੱਚੋਂ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਗਈ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਵਿਚ ਦੂਜਿਆਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ 25 ਹਜ਼ਾਰ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ

ਬਿਠਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਲੋਕ ਬੜੇ ਬਹਾਦਰ ਤੇ ਮੇਹਨਤੀ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਰਾਸ਼ਨ ਤੇ ਖੈਰਾਤ ਕੈਂਪਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਸੈਟਲ ਹੋ ਕੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਖਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਸੈਟਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਜੋ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਚਲੀ ਗਈ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਵਾਪਸ ਆਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਮਾਲਕ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਵੀ ਫਿਰ ਸਰਕਾਰ ਲਾਂਗ ਲੀਜ਼ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਹਨ ਬਿਠਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਕਿ ਇਕ ਤਾਂ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਤਸੱਲੀ ਰਹੇ ਕਿ ਜੇਕਰ ਫਿਰ ਜੰਗ ਦਾ ਖਤਰਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਫਿਰ ਮੈਦਾਨੇ ਜੰਗ ਬਣੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਹੋਰ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਉਹ ਬੈਠ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਅਪਰੂਟ ਹੋਣ ਦਾ ਖਤਰਾ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ। ਮੈਂ ਕਲ ਹੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਪਿੰਡ ਜੋ ਬਾਰਡਰ ਤੇ ਹਨ ਵਖਾ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਪਿੰਡ ਐਸੇ ਹਨ ਜੋ ਪਿੰਡ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਹਨ ਪਰ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਚਲੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਪਿੰਡ ਵੀ ਜਿਹੜੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਕਾਨ ਸ਼ੈਲਿੰਗ ਨਾਲ ਢਹਿ ਗਏ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੋ ਮਲਬਾ ਸ਼ਹਿਤੀਰ ਜਾਂ ਇੱਟਾਂ ਬਚੀਆਂ ਹਨ ਉਸਨੂੰ ਫੌਜ ਮੋਰਚਿਆਂ ਲਈ ਲੈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਕਾਨਾਂ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਵਜੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਬਤੌਰ ਗਰਾਂਟ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਥੋੜਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਮਕਾਨ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂ ਜੋ ਮਲਬਾ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਕਾਨ ਢਹਿ ਗਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਰਾਂਟ ਨਾ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ ਬਲਕਿ ਮਕਾਨ ਹੀ ਬਣਾ ਕੇ ਦਿਤੇ ਜਾਣ। ਬਾਕੀ ਜੋ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵੀ ਇਸ ਪਾਸੇ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਟਰੀ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਫਸਲ ਇਕ ਤਾਂ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਦੂਜੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਜਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਮਾਈਨਜ਼ ਵਗੈਰਾ ਦਾ ਖਤਰਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਹੀ ਹਾੜ੍ਹੀ ਬੀਜੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਦਿਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਜੋ ਲੋਕ ਕੈਂਪਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੈਲਟਰ ਦੇਣ ਦਾ ਫੌਰੀ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਪਰ ਤੋਂ ਸਰਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ (ਘੰਟੀ)। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਲਫਾਜ਼ ਨਾਲ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਵਲ ਛੇਤੀ ਧਿਆਨ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਫਾਈਲਾਂ ਦੇ ਚੱਕਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਸਰਦਾਰ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ (ਮੋਰਿੰਡਾ, ਐਸ. ਸੀ.) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਵਕਤ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਗਲ ਹੈ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਖਿਆ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਗਲ ਹੈ ਅਨਾਜ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਜਿਸ ਵਲ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਅਜ ਧਿਆਨ ਹੈ। ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਖਿਆ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਆਪ ਸਭ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੇ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਹਰ ਕੌਮ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਉਸ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਮਰਦ ਔਰਤ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਖਿਆ ਲਈ ਜਿਤਨਾ ਕਿ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਖਿਆ ਲਈ ਹਿੱਸਾ ਪਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਅਜ ਭਾਵੇਂ ਸੀਜ਼ ਫਾਇਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਜੰਗ ਦੀ ਅੱਗ ਅਜੇ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਬਕ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਡਿਫੈਂਸ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਕੋਈ ਢਿਲ ਨਾ ਵਰਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਸਿਵਲ ਡਿਫੈਂਸ ਦੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਜਿਤਨੀ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਦੇ ਸਕੀਏ ਉਤਨੀ ਹੀ ਘਟ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਠਿਆਂ ਤੇ ਬੰਬ ਗਿਰਦੇ ਸੀ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਘਟ ਤਜਰਬਾ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਚਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ

[ਸਰਦਾਰ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ]

ਸਿਵਲ ਡਿਫੈਂਸ ਵਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਅਜ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦਾ ਸਾਰਾ ਧਿਆਨ ਸਿਵਲ ਡਿਫੈਂਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਡਿਫੈਂਸ ਫੰਡ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਫੰਡ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹੇ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਹ ਮਹਕਮਾ ਫੰਡ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਢੰਗ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਾਸਟਰ ਮਾਸਟਰਨੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚੰਦਾ ਕਟਾਉਂਦੇ ਤੇ ਬੱਚੇ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਲਿਆ ਕੇ ਚੰਦਾ ਦਿੰਦੇ ਇਥੋਂ ਤਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਢੰਗ ਹੁੰਦਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਮੁਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਚੰਦਾ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਮਾਸਟਰ ਮਾਸਟਰਨੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਤਨਖਾਹ ਵਿਚੋਂ ਚੰਦਾ ਕਟਾਇਆ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਜਿਤਨੇ ਬੱਚੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਬਚਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਚੰਦਾ ਦਿਤਾ ਉਥੇ ਇਹ ਵੀ ਕਰਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਸਟਰ ਮਾਸਟਰਨੀਆਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਝੋਲੀਆਂ ਪਵਾ ਕੇ ਆਟਾ ਦਾਲ ਮੰਗਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਲੀਮ ਵਿਚ ਹਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਈ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਟੀਚਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕੋਟਾ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਕਾਨਾਂ ਵਗੈਰਾ ਲਗਵਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਚੰਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਢੰਗ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਤਾਲੀਮ ਵਿਚ ਵੀ ਹਰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਤੇ ਵੀ ਬੜਾ ਬੋਝ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਐਜੂ-ਕੇਸ਼ਨ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਵਿਦਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਡਿਫੈਂਸ ਦੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਐਸਾ ਮੌਕਾ ਪਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਨਾ ਸਿਰਫ ਮਹਿਕਮਾ ਤਾਲੀਮ ਵਿਚ ਬਲਕਿ ਸਾਰੇ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਵਿਚ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਸਿਵਲ ਡਿਫੈਂਸ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਟਰੇਨਿੰਗ ਦਿਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਅਨਾਜ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਪਰਾਈਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਛੋਟੇ ਆਦਮੀ ਤਕ ਹਰ ਕੋਈ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅਨਾਜ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਆਪ ਪੂਰੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਅਨਾਜ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਅਨਾਜ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਨਾਜ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸਾਨ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਅਨਾਜ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉਹ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਟਿਊਬਵੈਲਾਂ ਲਈ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ , ਖਾਦ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਬੀਜ ਮੰਗੇ ਸਨ ਲੇਕਿਨ ਅਫਸੋਸ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਫੈਸਿਲੀਟੀ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਗਈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਖੁਦ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਟਿਊਬਵੈਲ ਲਾ ਕੇ ਦਿੰਦੀ। ਸਰਕਾਰ ਖੁਦ ਮੁਫਤ ਬੋਰ ਕਰਾਉਂਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸਾਨ ਗਰੀਬ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਹਿੰਮਤ ਦੇ ਨਾਲ ਇੰਨਾ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਨਹੀਂ ਚਲਾ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਮੁਫਤ ਟਿਊਬਵੈਲ ਜਾਂ ਪੰਪਿੰਗ ਸੈੱਟ ਲਗਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਥੇ ਬਿਜਲੀ ਵੀ ਜਲਦੀ ਪਹੁੰਚਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਹੁਤ ਬਦਤਰ ਹੈ। ਇਥੇ ਕਿਸਾਨ ਦੇ ਪਾਸ ਇੰਨਾ ਰੁਪਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਆਪਣੇ ਟਿਊਬਵੈਲਜ਼ ਨਹੀਂ ਲਾ ਸਕਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਟਿਊਬਵੈਲਜ਼ ਲਈ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਹੇ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ

ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਛੋਟੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵੱਡੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਰਿਸ਼ਵਤਾਂ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦੇਵੇ ਤਾਕਿ ਇਸ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨਾਂ ਕੋਲੋਂ ਲੁਟ ਖਸੁਟ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ।

ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪਾਸ ਲਖਾਂ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਕਦੇ ਸਰਕਾਰ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇਣ ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਖਾਂ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਬਿਨਾਂ ਕਾਸ਼ਤ ਦੇ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਫੋਕੇ ਨਾਹਰੇ ਲਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਗਰ ਸਰਕਾਰ ਗਰੋ ਮੋਰ ਫੂਡ ਦੀ ਕੰਪੇਨ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਹਰੀਜਨਾਂ ਅਤੇ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਕਿ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਵੀ ਕਾਸ਼ਤ ਹੋ ਸਕੇ ਅਤੇ ਅਨਾਜ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਧ ਸਕੇ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਸੀਡ ਫਾਰਮਜ਼ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਹੇਰਾ ਫੇਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੜਤਾਲ ਹੋਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਹਲਕੇ ਅਤੇ ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ ਦੇ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਿਰਲੇ ਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਸੀਡਜ਼ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ 2, 3 ਬਾਰ ਜ਼ਿਕਰ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਬਿਰਲੇ ਨੂੰ 30 ਰੁਪਏ ਫੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਦੇ ਨਾਲ ਦਿਤੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕੀਮਤ 100 ਰੁਪਏ ਫੀ ਏਕੜ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ 25 ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਧੇਗੀ ਬਲਕਿ ਘਟੇਗੀ ਨਹੀਂ। ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲੋਂ ਸਵਾਲ ਪੁਛਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਟੈਂਡਰ ਮੰਗੇ ਗਏ ਸਨ, ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਟੈਂਡਰ ਕਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਕੋਈ ਪਾਰਟੀ ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਬਿਰਲਾ ਦੋ ਮਤਜ਼ਾਦ ਗਲਾਂ ਹਨ; ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨਾਂ ਕੋਲੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕਵਾਇਰ ਕਰਕੇ ਬਿਰਲੇ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕੰਮਪੇਨਸੇਸ਼ਨ ਮਿਲੀ ਹੈ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਜ਼ਮੀਨ ਅਲਾਟ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨ ਹਾਹਾਕਾਰ ਮਚਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਬਦਲੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਜਗ੍ਹਾ ਜ਼ਮੀਨ ਅਲਾਟ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਚਲਾ ਸਕਣ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵੀ ਵਧਾ ਸਕਣ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਰੀਬਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਵਲ ਜ਼ਰੂਰ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

श्री अमर सिंह (नारनौंद, एस. सी.) : चेयरमैन साहिब, आज सदन में एस्टीमेट्स डिमांड्ज़ पर बहस हो रही है। हाउस में बहुत से आनरेबल मैम्बरों ने अपने विचार रखे। मैं भी सरकार का ध्यान दो तीन बातों की ओर दिलाना चाहता हूं। पंजाब एक बार्डर स्टेट है। इस स्टेट के 2, 3 जिले लाजमी तौर पर हर ऐक्शन में सफर करते हैं। यह जिले गुरदासपुर, अमृतसर और फिरोजपुर हैं जहां पर पहले भी नुक्सान होता रहता है और इस बार यहां पर काफी मात्रा में नुक्सान हुआ है। यहां पर तीन फ्रंट्स पर काम करना चाहिए। पहला फ्रंट डिफैंस का, दूसरा ऐग्रीकल्चर और तीसरा इंडस्ट्रीज़ का है।

चेयरमैन साहिब, हमारी सरकार किसानों को बिना पानी देकर ग्रो मोर फूड का कैम्पेन चलाना चाहती है। इस से तो यही होता है कि यहां पर पानी के बिना नो मोर फूड

[श्री अमर सिंह]

की कैम्पेन चली हुई है। मैं डिमांड नम्बर 13 के बारे में अर्ज़ करना चाहता हूं। वैसे हर सैशन में चाहे वह आटम सैशन है, बजट सैशन हो, इस मद्द के लिए काफी संख्या में रुपया रखा जाता है लेकिन जहां पर उस रुपए को खर्च करने का सम्बन्ध है, पता नहीं लगता कि वह रुपया किस ढंग से और कहां २ पर खर्च किया जाता है। माइनर इरीगेशन में 14, 15 हजार रुपए का हर साल गबन हुआ है। तेलू के हलके में माइनर इरीगेशन की स्कीम चालू है। वहां पर 3 बुजियां बनानी थीं। वहां पर 22 हजार रुपए की हिसाब में गड़बड़ हुई। अभी तक इंक्वायरी नहीं हुई। अभी तक यह भी पता नहीं चल सका कि गबन का कौन जिम्मेदार है। इस महकमें में बहुत ही लूट खसूट हो रही है। इस की तरफ सरकार को शीघ्र ध्यान देना चाहिए। चेयरमैन साहिब, मैं मोघों के बारे में भी अर्ज़ करना चाहता हूं। जब कहीं पर पानी देने का और मोघे बनाने का सवाल आता है तो इस महकमे के कर्मचारी दोनों पार्टियों से पैसे रिश्वत के तौर पर लेते हैं और बाद में सही जगह पर आउटलैट बना कर अपना फायदा उठा रहे हैं। गरीब किसान बुरी तरह से पिस रहे हैं। हमारे बार्डर पर लड़ाई हो रही थी। लोग फौजियों की हर तरह से सहायता कर रहे थे लेकिन महकमा नहर के कर्मचारी अपनी जेबें भरने में लगे हुए थे। चेयरमैन साहिब, मैं आप के द्वारा सरकार का ध्यान इस ओर दिलाना चाहता हूं कि अगर सरकार सही मायनों में ग्रो मोर फूड की कैम्पेन को अमल में लाना चाहती है तो किसानों को ज्यादा से ज्यादा पानी मुहैय्या करे और उन को खेती की उपज बढ़ाने के लिये हर प्रकार की सहूलत दी जाए। इस तरह से व्यर्थ में नारे लगाने से खेती की पैदावार नहीं बढ़ सकती है। सरकार को इस ओर फर्सट प्रायरिटी देनी चाहिए। हमारे यहां इस वर्ष वर्षा कम हुई है। नदियों तथा नहरों में पानी की बहुत कमी है। लोगों को खेती के लिये पानी नहीं मिल रहा है। लेकिन दूसरी ओर हमारी सरकार पाकिस्तान को पानी दे रही है। मैं सरकार से प्रार्थना करना चाहता हूं कि सरकार पाकिस्तान को पानी देना बन्द करे और वह पानी अपने किसानों को दिया जाए ताकि वह अपनी खेती की पैदावार को बढ़ा सकें।

चेयरमैन साहिब, मैं सिविल डिफैंस के बारे में अर्ज़ करना चाहता हूं। इस लड़ाई से पता लगा है कि सिविल डिफैंस की ट्रेनिंग यहां के हर एक व्यक्ति को मिलनी चाहिए ताकि वह अपनी सुरक्षा स्वयं कर सके। यह ट्रेनिंग हर स्कूल के अन्दर, हर सरकारी कर्मचारी तथा हर शहरी तथा गांव वाले को जो कि इस ट्रेनिंग के काबल है, उस को दी जानी चाहिए। मुझे बहुत खेद से कहना पड़ता है कि पंजाब में बहुत से ऐसे हायर सैकंडरी स्कूल हैं यहां पर अभी तक एन.सी.सी. की ट्रेनिंग स्कूल के लड़कों को नहीं दी जा रही है। इस ओर सरकार को शीघ्र कदम उठाना चाहिए। जब देश भयानक स्थिति से गुजर रहा है तो सरकार को चाहिए कि जिले के हर सब-डिवीजन में 30 से अधिक बन्दूकें मुहैय्या करे ताकि लोग काफी संख्या में यह ट्रेनिंग ले सकें। इतनी थोड़ी संख्या में बन्दूकें देने से लोगों को कोई खास फायदा नहीं होगा।

हम कह सकते हैं कि सिविल डीफैंस की तरफ हम ने ध्यान दिया है। करोड़ों रुपयों की रकम इस अकाउंट में दी गई है। बहुत सा रुपया देहात से इकट्ठा हो रहा है। जिस तरह से देश वासियों ने चाईना अग्रेशन के समय पैसा दिया था उसी प्रकार इस समय

भी दिल खोल कर लोगों ने रुपया दिया है। अब तक 34, 35 लाख रुपया नैशनल डिफैंस के लिये हिसार ज़िले से ही दिया गया है। लेकिन पता नहीं चलता कि इस रुपये को खर्च किस तरह से किया जाता है। आनरेबल मैम्बर शाहबाजपुरी ने बताया है कि आटा कीड़ों वाला सप्लाई किया जा रहा है। बड़े अफसोस की बात है कि जब लाखों रुपए इस मतलब के लिए दिये जा रहे हैं तो क्यों नहीं उस की प्रापर यूटालाईज़ेशन की जाती ? गरीब से गरीब आदमी बाल्मीकियों ने भी एक एक दिन की तनखाह दी है। हमारी बस्ती के गरीब बाल्मीकी मुलाज़मों ने दो दो दिन की तनखाह डीफैंस के लिये दी है। मेरे कहने का मतलब यह है कि जब हमारे देश के गरीब से गरीब आदमी भी इस फंड में रुपये दे रहे हैं तो क्यों नहीं इस रुपये को उचित तौर पर खर्च किया जाता। अगर डिस्ट्रीब्यूशन एजैंसी हेराफेरी करने की कोशिश करे तो इस को चैक करना चाहिये।

चेयरमैन साहिब, आज हमारे देश के सामने सब से महत्त्वपूर्ण मसला खाद्यान्न का है। हमारे प्राईम मिनिस्टर साहिब ने भी ब्राड कास्ट किया था कि आज यह जरूरी है कि हमारे देश की एक एक इंच ज़मीन अंडर कलटीवेशन होनी चाहिए। लेकिन दुख की बात है कि पंजाब में आज भी ऐसी ज़मीन है जो कि वेस्ट पड़ी है लेकिन गवर्नमैंट की मशीनरी टस से मस नहीं होती। हांसी प्रापर के अंदर चार पांच हज़ार एकड़ ज़मीन कस्टोडियन की ऐसी पड़ी हुई है जो कि औफिशियली किसी को अलाट नहीं की गई। पटवारी लोग अपने तौर पर ही लोगों को देते हैं और वाही करवा कर खुद पैसे खा जाते हैं। उस की इनकम न तो सरकार को जाती है और न ही नैशनल डीफैंस फंड में जाती है। उस इनकम को पटवारी लोग ही प्राईवेट तौर पर खा जाते हैं। आज देश का डीफैंस हमारे सामने है और इस ज़मीन की अलाटमैंट एमरजैंसी बेसिज़ पर हो जानी चाहिए। जितनी भी ज़मीनें वेस्ट पड़ी हुई हैं, बंजर पड़ी हुई हैं उन सब की अलाटमेंट हो जानी चाहिए। एक ऐसा सैकशन है हरिजन जिस के पास ज़मीन नहीं है लेकिन वह खेती करना चाहते हैं और जानते भी हैं। अगर एमरजैंसी बेसिज़ पर ज़मीन उन को अलाट कर दी जाए तो देश में अन्न बढ़ेगा और देश की रक्षा भली भान्ति हो सकेगी और साथ ही साथ हरिजन लोग भी सेल्फ सफीशैंट हो जाएंगे। सरकार को इस ओर ध्यान देना चाहिये।

इस से आगे एजुकेशन का सवाल है। पिछले दिनों स्कूलों की अपग्रेडिंग की गई। प्रायमरी स्कूलों को मिडल और मिडल स्कूलों को हाई बना दिया गया है। लेकिन अपग्रेडिंग करने के बाद जो हाई स्कूल बने हैं उन में हैडमास्टर नहीं प्रोवाईड किये गए और न ही उन में एडीक्वेट स्टाफ है। जिन स्कूलों ने 29 हज़ार रुपया जमा करवा दिया है उन को प्रायरटी दी जानी चाहिये, उन को क्यों नहीं स्टाफ दिया जाता। मेरे इलाके में एक कुट्ठी हाई स्कूल अपग्रेड हुआ है। वहां पर न तो हैडमास्टर है, न ही साइंस मास्टर है और न ही हिन्दी टीचर वहां पर है। जब मास्टरों की इतनी कमी है तो दस्वीं का रीज़ल्ट किस तरह से अच्छा निकल सकता है। इस लिये मैं सरकार से यह प्रार्थना करूंगा कि उन सब स्कूलों के अंदर जल्दी से जल्दी स्टाफ दिया जाना चाहिये।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ (ਨਕੋਦਰ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਐਪ੍ਰੋਪ੍ਰੀਏਸ਼ਨ ਬਿਲ ਨੰਬਰ 4, 1965 ਇਸ ਸਦਨ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੈ । ਹਰ ਸਾਲ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਦ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਿਲ

[ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ]
ਆਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਉਸ ਤੇ ਬਹਿਸ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਕ੍ਰਿਟਿਸਿਜ਼ਮ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਚੰਗੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਨਾ ਲੈਂਦਾ ਹੋਇਆ ਕੇਵਲ ਐਗ੍ਰੀਕਲਚਰ ਦੀ ਮਦ ਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਤੁਹਾਡੀ ਰਾਹੀਂ hon. members ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਾਂਗਾ।

24 ਜੁਲਾਈ, 1964 ਨੂੰ ਕਲਕੱਤੇ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਨ ਸਫੀਰ ਨੇ ਸਪੀਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਹਰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ—food problem of India is not of today, but it is centuries old. ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਉਹ ਦੇਸ਼ ਜਿਸ ਦੀ 80 ਫੀ ਸਦੀ ਆਬਾਦੀ ਦਿਹਾਤ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਖੇਤ ਅੰਨ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਆਤਮ ਨਿਰਭਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬੜੇ ਦੁਖ ਦੀ ਗਲ ਹੈ। ਇਸ ਗਲ ਵਿਚ ਵੀ ਮੁਬਾਲਗਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਕਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਖੇਤੀ ਦੀ ਇੰਡਸਟਰੀ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਓਲਡੈਸਟ ਇੰਡਸਟਰੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ 80 ਫੀ ਸਦੀ ਆਬਾਦੀ ਖੇਤੀ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਹੋ ਦੇਸ਼ ਆਪਣਾ ਪੇਟ ਭਰਨ ਲਈ ਦੂਸਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਗੇ ਬੈਗਿੰਗ ਬਾਊਲ ਲੈ ਕੇ ਕਣਕ ਮੰਗੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸ਼ਰਮ ਦੀ ਗਲ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦਿਆਂ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਅਤੇ ਮਲੂਮ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਡੀਫੈਕਟਸ ਹਨ, ਸਾਡੀ ਪਾਲਿਸੀ ਵਿਚ ਜਾਂ ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਦੇ ਸਿਸਟਮ ਵਿਚ। ਕੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ 80 ਫੀਸਦੀ ਆਬਾਦੀ ਖੇਤੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰੇ ਪਰ ਬਾਕੀ ਦੀ 20 ਫੀ ਸਦੀ ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਪੇਟ ਨਾ ਭਰ ਸਕੇ। ਇਹ ਬੜੇ ਦੁਖ ਦੀ ਗਲ ਹੈ। ਅਜ 8 ਮਹੀਨੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੋ ਅਮਰੀਕੀ ਜਹਾਜ਼ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਬੰਦਰਗਾਹਾਂ ਵਿਚ ਅਨਲੋਡ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਕਰ PL 480 ਐਗ੍ਰੀਮੈਂਟ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਨੂੰ ਕਣਕ ਨਾ ਦਿੰਦਾ ਤਾਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚ ਵਸਣ ਵਾਲੀ 45 ਕਰੋੜ ਜਨਤਾ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੁੰਦਾ? ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਾਈਮ ਮਿਨਿਸਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫ੍ਰੰਟ ਤੇ ਲੜਣ ਵਾਲੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਲੜਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਦੁਖ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲ ਨੌਜਵਾਨ ਉਸ ਉਤਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਹਿੰਮਤ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਿੱਠ ਤੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਰਖਦੀ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਸੋਨੇ ਦੀ ਚਿੜੀਆ ਕਹਿਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਦੇਸ਼ ਅਜ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਫੈਲਾਉਂਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਵਜ੍ਹਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਦੇ ਇੰਪਲੀਮੈਂਟਸ ਪੁਰਾਣੇ ਹਨ ਅਤੇ ਡੀਫੈਕਟਿਵ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਪਰੂਵਡ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਵਸਣ ਵਾਲਾ ਜ਼ਮੀਂਦਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੇਸਿਕ ਡੀਫੈਕਟਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰੇ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ 18 ਸਾਲ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਡੀਫੈਕਟਸ ਨੂੰ ਫਾਈਂਡ ਆਊਟ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ 18 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਦਾ ਸਿਰਫ 35 ਫੀਸਦੀ ਹਿੱਸਾ ਹਲ ਦੇ ਥੱਲੇ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕਿਆ ਹੈ। ਬਾਕੀ 65 ਫੀਸਦੀ ਹੱਲ ਹੇਠ ਨਾ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹਨ? ਮੈਂ ਦਾਵੇ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ "self-sufficiency and self-reliance" ਮਹਿਜ਼ ਤਕਰੀਰਾਂ ਔਰ ਟੂਰਾਂ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਵਿਚ ਇਨਕਰੀਜ਼ ਵੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ mere increase in production cannot cope with the rapid increase in population। ਇਥੋਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਬੇਇੰਤਹਾ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। 18 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਵਧੇ ਹੋਏ ਅੰਨ ਮੰਗਣ ਵਾਲੇ ਮੂੰਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਤੁਸੀਂ

ਫੀਡ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਜੇ ਫੈਮਿਲੀ ਪਲਾਨਿੰਗ ਔਰ ਬੈਟਰ ਟਾਈਪ ਆਫ਼ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ । ਅਜ ਫਰਟਲਾਈਜ਼ਰ ਦੀ ਕੀ ਹਾਲਤ ਹੈ ? ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਚੀਫ ਮਿਨਿਸਟਰ ਔਰ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਇਕ ਸਾਲ ਔਰ ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਵਜ਼ਾਰਤ ਦੀ ਗੱਦੀ ਸੰਭਾਲਿਆਂ, ਇਕ ਜਲਸੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਜਲਸਿਆਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਡੀਆਂ ਵਡੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰਕੇ ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਅਵਾਜ਼ੀਂ ਤਕਰੀਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਕਿ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਨੂੰ ਫਰਟੇਲਾਈਜ਼ਰ ਕਮ ਰੇਟਸ ਉਤੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਂਗੇ, ਸਬਸਿਡੀਜ਼ ਦਿਆਂਗੇ । ਘਟ ਰੇਟ ਉਤੇ ਕੀ ਦੇਣਾ ਸੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਫਰਟੇਲਾਈਜ਼ਰ ਮਿਲਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ । ਬੜੇ ਦੁਖ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਭਾਖੜਾ ਡੈਮ ਨੂੰ ਬਨਾਉਣ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ, ਉਥੋਂ ਬਿਜਲੀ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਨੰਗਲ ਦੀ ਫਰਟੇਲਾਈਜ਼ਰ ਫੈਕਟਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਹੈਰਾਨੀ ਔਰ ਦੁਖ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਫੈਕਟਰੀ 3,80,000 ਟਨ ਫਰਟੇਲਾਈਜ਼ਰ ਸਾਲਾਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਸਿਰਫ 50 ਜਾਂ 60 ਫੀਸਦੀ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਦੇਵੇ ਔਰ ਬਾਕੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਫਰਟੇਲਾਈਜ਼ਰ ਬਾਹਰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਇਸ ਫੈਕਟਰੀ ਨੂੰ ਸਸਤੀ ਬਿਜਲੀ ਦੇਣਾ ਵੀ ਕਿੱਥੋਂ ਤਕ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ? ਮੈਂ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਦਰਖਾਸਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਮ ਅਜ਼ ਕਮ ਨੰਗਲ ਦੀ ਫੈਕਟਰੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਫਰਟੇਲਾਈਜ਼ਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗ਼ਰੀਬ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਦੂਜੀ ਗਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਘਟਾਈ ਜਾਵੇ । ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨ ਇਸ ਕੀਮਤ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ।

ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਸਾਲ ਹੋਇਆ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਕ ਪੈਮਫਲੈਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਔਰ ਖਿਛਲੇ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਆਇਆ ਕਿ ਥਰੈਸ਼ਰਜ਼ ਲਈ 25 ਫੀ ਸਦੀ ਔਰ ਪੰਪਿੰਗ ਸੈਟਸ ਲਈ ਗ਼ਰੀਬ ਜ਼ਮੀਂਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ—ਪਿਛੋਂ ਇਹ 750 ਰੁਪਿਆ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ—ਸਬਸਿਡੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਲੇਕਿਨ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਜਾਬ ਮੰਤਰੀਮੰਡਲ ਦਾ ਇਕ ਵਜ਼ੀਰ ਇਥੇ ਬਾਹਾਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਸ $1\frac{1}{3}$ ਸਾਲ ਦੇ ਅਰਸੇ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਇਕ ਕੇਸ ਵੀ ਸਾਈਟ ਕਰਕੇ ਦਸ ਸਕੇ ਜਿਥੇ 750 ਰੁਪੈ ਦੀ ਸਬਸਿਡੀ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ । ਫਿਰ ਇਸ ਵਿਚੋਂ 50 ਫੀ ਸਦੀ ਸੈਂਟਰ ਨੇ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਫਾਈਨੈਂਸ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਕਿ ਫੰਡਜ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ । ਗਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਫਾਈਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਅੜ ਗਿਆ । ਇਸੇ ਲਈ ਤਾਂ ਇਥੇ ਕਦੇ ਕਦੇ ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਯਾਦ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਉਹ ਕੁਇਕ ਡਿਸੀਜ਼ਨ ਤਾਂ ਲੈਂਦਾ ਸੀ—ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਵੀ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਹਰ ਗਲ ਨੂੰ ਮੌਕੇ ਉਤੇ ਰੈਮੇਡੀ ਵੀ ਕਰਦਾ ਸੀ । ਲੇਕਿਨ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਰੈਡ ਟੇਪੇਜ਼ਿਮ ਵਿਚ ਫਸ ਗਈ ਹੈ । (ਘੰਟੀ) ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ।

ਅਖੀਰ ਵਿਚ, ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਮਿਨਟਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਗਲ ਆਪਣੀ ਕਾਂਸਟੀਚੁਐਂਸੀ ਦੀ ਵੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਨਕੋਦਰ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਹੇਲਸਟਾਰਮ ਨਾਲ 53 ਫੀਸਦੀ ਫਸਲਾਂ ਤਬਾਹ ਹ ਗਈਆਂ । ਸਰਕਾਰ ਨੇ 15 ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਇਸ ਮਕਸਦ ਵਾਸਤੇ ਰਖਿਆ । ਮੈਂ ਚੀਫ਼ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮੌਕੇ ਤੇ ਲੈ ਗਿਆ, ਫਸਲਾਂ ਵਖਾਈਆਂ । ਬੜੀ ਲੰਬੀ ਚੌੜੀ ਤਕਰੀਰ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਖੀਂ ਹੰਜੂ ਵੀ ਆ ਗਏ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੌਕੇ ਉਤੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਜਿਤਨਾ ਵੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਬਾਰੇ ਬੀਜ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਫਰਟੇਲਾਈਜ਼ਰ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਦਿਆਂਗੇ, ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਖ਼ਰਚ ਵੀ ਦਿਆਂਗੇ ਅਤੇ ਸਬਸਿਡੀ ਵੀ ਦਿਆਂਗੇ। ਪਰ ਦਿੱਤਾ ਕੀ ? ਅਜ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਕ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਤਲਵੰਡੀ

[ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ]

ਬੂਟੀਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਲਖ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਅਸੈਸਮੈਂਟ ਹੋਈ ਦਸੀ ਗਈ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਕੀ ਦਿੱਤਾ ? 378 ਰੁਪੈ ਔਰ 13 ਆਨੇ । ਜਿਸ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਨੇ ਉਸ ਉਤੇ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ, ਬੈਲ ਜੋਤੇ, ਆਪ ਅਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਲਗਾਈ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਲਖ ਦੇ ਬਦਲ ਮਿਲਿਆ 378 ਰੁਪਿਆ (ਘੰਟੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼) । ਜ਼ਿਆਦਾ ਨ ਕਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਇਹੋ ਕਹਾਂਗਾ—ਮੈਂ ਇਥ ਦੇਹਾਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਪਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਮਰਲਾ ਟੈਕਸ ਛਡਿਆ, ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਟੈਕਸ ਘਟਾਇਆ ਪਰ ਬੇਬਸ ਹੋ ਕੇ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਦੇਹਾਤੀ ਗ਼ਰੀਬ ਉਤੇ ਆਬਿਆਨਾ ਅਲਗ, ਲੋਕਲ ਰੇਟ, ਮਾਲੀਆ, ਸਰ ਚਾਰਜ ਵਖਰਾ । ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਥੇ ਗਈ ਤੁਹਾਡੀ ਬੈਟਰਮੈਂਟ ਲੈਵੀ ਦੀ ਉਹ ਰੀਪੋਰਟ ਜਿਹੜੀ ਤੁਸਾਂ ਦਸ ਸਾਲ ਪਹਿਲੇ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਕੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਬਮਿਟ ਕੀਤੀ ਸੀ ? ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਨਾ ਲੈਂਦਾ ਹੋਇਆ ਇਹੋ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਗ਼ਰੀਬ ਕਿਸਾਨ ਔਰ ਗ਼ਰੀਬ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਔਰ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸੋਸ਼ਲਿਜ਼ਮ ਲਿਆਉਣਾ ਹੈ, ਜੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਥੇ ਅਮੀਰਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਮੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਕੱਟੋ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਕੱਟੋ ਔਰ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਪੈਸਾ ਦਿਉ । ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਥੇ ਨਵੇਂ ਰਾਜੇ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾ ਕਰੋ । ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਕੱਟੀਆਂ ਹਨ, ਤੁਹਾਡੀ ਨਿਗਾਹ ਵਿਚ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਿਹੜਾ ਸੋਸ਼ਲਿਜ਼ਮ ਸੀ ਉਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਦਾ ਸੋਸ਼ਲਿਜ਼ਮ ਸੀ । ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਸੋਸ਼ਲਿਜ਼ਮ ਲਿਆਉ ਜਿਹੜਾ ਸਾਹਮਣੇ ਟੰਗੀ ਹੋਈ ਸਤ ਫੁਟ ਲਬੀ ਤਸਵੀਰ ਵਾਲਾ ਲੰਗੋਟੀ ਵਾਲਾ ਬਾਬਾ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ । (ਘੰਟੀ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਮਾਂ ਦਿਤਾ।

ਸ੍ਰੀ ਸਭਾਪਤੀ : ਸ੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਦੱਤ।

(*At this stage many other hon. Members from the Opposition also rose.*)

ਪੰਡਿਤ ਮਹਨ ਲਾਲ ਦਤ : ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਉ । ਮੇਰਾ ਟਾਈਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਉ ।

Mr. Chairman : This is not the way to pass on the 'time'. It is not a transferable thing.

ਪੰਡਿਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਦੱਤ (ਅੰਬ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਆਪ ਦਾ ਬੜਾ ਸ਼ੁਕਰੀਆ ਜੋ ਆਪ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਅੰਨ ਸੰਕਟ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਹਮਲੇ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇਹ ਮਸਲਾ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ । ਇਹ ਸੰਕਟ ਕਦੇ ਪੈਦਾ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਇਹ ਸਰਕਾਰ—ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਕੋਤਾਹੀ ਨਾ ਕਰਦੀ ਔਰ ਗ਼ਲਤ ਨੀਤੀਆਂ ਨਾ ਅਪਣਾਉਂਦੀ । ਵਰਨਾ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਤਨੇ ਰਿਸੋਰਸਿਜ਼ ਹਨ, ਇਤਨੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ, ਇਤਨਾ ਪਾਣੀ ਹੈ ਕਿ ਧਰਤੀ ਸੋਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਅੰਨ ਦਾ ਕਦੇ ਵੀ ਤੋੜਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜੇ ਸਾਰੇ ਰੀਸੋਰਸਿਜ਼ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਐਕਸਪਲਾਇਟ ਕੀਤਾ ਜਾਏ । ਮੈਂ ਅਪਣੇ ਹੀ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਰਖਦਾ ਹਾਂ । ਇਥੇ ਦਸ ਸਾਲ ਪਹਿਲੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਖਾਦ ਫੈਕਟਰੀ ਲਈ 2,000 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰ ਲਈ । ਇਹ ਦੋ ਫਸਲਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਅਜੇ ਤਕ ਐਵੇਂ ਹੀ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ । ਇਥੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਐਲਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਬਰਾਡਕਾਸਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਚੱਪਾ ਚੱਪਾ ਜ਼ਮੀਨ ਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਮਗਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਵੀ ਫਜ਼ੂਲ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ । ਇਸ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ ਮੇਰੇ ਇਸੇ ਸਬ-ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਵਿਚ ਇਸ ਮਿਨਿਸਟਰੀ ਦੀ ਕੋਈ ਨਜ਼ਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ । ਐਥੇ ਇਤਨੀ ਜ਼ਮੀਨ ਔਰ ਵਾਟਰ

ਪੋਟੈਨਸ਼ਲ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ । ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਕਲਟੀਵੇਬਲ ਲੈਂਡ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ । ਸਵਾਂ ਨਦੀ ਦੇ ਦੋਨੋਂ ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਵਲ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਚਾਰ ਮੀਲ ਸਹਣੀ ਖੇਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਵਾਟਰ ਪੋਟੈਨਸ਼ਲ ਹੈ । ਟਿਊਬ-ਵੈਲਜ਼ ਲਗ ਸਕਦੇ ਹਨ । ਸਵਾਂ ਨਦੀ ਦੇ ਪੋਟੈਨਸ਼ਲ ਨੂੰ ਟੈਪ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

ਕਈ ਵਾਰ ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਥੇ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਇਆ ਹੈ ਔਰ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਵੀ ਦਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ । ਇਰੀਗੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹਾਂ ਔਰ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਔਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 18 ਸਾਲ ਬੀਤ ਚੁਕੇ ਹਨ ਹਾਲਾਂ ਤਕ ਉਥੇ ਨਾ ਕੋਈ ਟਿਊਬ-ਵੈਲ ਲਗਾਣ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਕੀਮ ਹੀ ਬਣੀ ਹੈ ਔਰ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਟਿਊਬ-ਵੈਲ ਲਗਾ ਹੈ ਔਰ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਸ਼ੈਲੋ ਟਿਊਬ-ਵੈਲ ਹੀ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਥੇ ਦੋਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟਿਊਬ-ਵੈਲ ਲਗ ਸਕਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਭੀ ਕਲੇਮ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਔਰ ਹਜ਼ਾਰ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਟੀਊਬ-ਵੈਲ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਔਰ ਇਸ ਸਾਲ ਬਾਰਸ਼ਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਾਰਾ ਬਾਰਾਨੀ ਇਲਾਕਾ ਹੈ, ਮੱਕੀ ਦੀ ਫਸਲ ਮਾਰੀ ਗਈ ਹੈ ਔਰ ਅਗਲੀ ਫਸਲ ਦੀ ਹਾਲਾਂ ਤਕ ਇਕ ਚਪਾ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਬਿਜਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਇੰਗ ਲੇਟ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਹਮਲੇ ਨਾਲ ਲੋਕ ਰੀਫਿਊਜੀ ਬਣ ਗਏ ਹਨ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਡੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਬਾਰਸ਼ਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਲੋਕ ਰਿਫੀਊਜੀ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ । ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਨਾ ਤਾਂ ਕਦੇ ਵਿਤ ਮੰਤ੍ਰੀ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਔਰ ਨਾ ਹੀ ਸਾਡੇ ਇਰੀਗੇਸਨ ਮੰਤਰੀ ਹੀ ਗਏ ਹਨ । ਓਹ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰਿਆਨੇ ਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਹਰਿਆਨੇ ਦੀ ਰਟ ਲਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਉਥੇ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ । ਉਥੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੋਟੈਨਸ਼ਲ ਬਹੁਤ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹਰ ਸਾਲ ਹੜ੍ਹ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਔਰ ਬੜਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਰੋਕ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਜਿਥੇ ਹੜ੍ਹ ਰੁਕ ਜਾਣਗੇ ਉਥੇ ਉਸ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸਿੰਚਾਈ ਲਈ ਵਰਤ ਕੇ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ— ਉਥੇ ਤਾਂ ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੈ—

Water, water everywhere but not a drop to drink.

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਉਥੇ ਹਨ । ਉਥੇ ਜ਼ਮੀਨ ਰੁੜ੍ਹ ਰਹੀ ਹੈ ਔਰ ਬੜੀ ਦਫਾ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਥੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ । ਉਥੇ ਚੋਆਂ ਦਾ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਮਸਲਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਪੰਜ ਜਾਂ ਛੇ ਚੋਆਂ ਨੂੰ ਡਰੇਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਚਾਰ ਜਾਂ ਪੰਜ ਲਖ ਰੁਪਏ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੀ ਔਰ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਨੇ ਸਕੀਮ ਵੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਪਰ ਦੁਖ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਤ ਮੰਤ੍ਰੀ ਜੀ ਉਹ ਰੁਪਿਆ ਰਿਲੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ । ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਵੀ ਹਾਂ । ਜ਼ਮੀਨ ਉਥੇ ਦਬਾ ਦਬ ਰੁੜ੍ਹ ਰਹੀ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਥੇ ਆ ਕੇ ਦੇਖ ਲਉ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਥੇ ਬਾਰਾਨੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਬੜੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਉਥੇ ਆਉਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੀ ਨਹੀਂ । ਇਹ ਤਾਂ ਪਕੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਹੀ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਘੁਮਾਉਂਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਲੇਕਿਨ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਵਲ ਜਿਥੇ ਸੜਕਾਂ ਚੰਗੀਆਂ ਨਹੀਂ, ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ । ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਬੜੇ ਦੁਖ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵਜ਼ੀਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਔਰ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਅਫਸਰ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਥੇ ਸੁਆਂ ਨਦੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਜੋ 20 ਜਾਂ 25 ਮੀਲ

[ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਦੱਤ]

ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਹੈ ਉਸ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦਿਉ । ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਵਲ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਪਰ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਲੁਧਿਆਨੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਲ ਜਿਥੇ ਪੈਕੇਜ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ । ਉਸ 20 ਮੀਲ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸ਼ੈਲੋ ਟਿਊਬ ਵੈਲ ਲਗਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ । ਈਰੀਗੇਸ਼ਨ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦਾ ਜੋ ਬੋਰਿੰਗ ਸੈਕਸ਼ਨ ਹੈ ਉਸ ਪਾਸ ਇਕ ਰਿਗ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਰਿਗ ਨੂੰ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਬੋਰਿੰਗ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਧਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਜੋ ਆਪ ਨੇ ਬੋਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਔਰ ਮੈਂ ਆਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਚਿੱਲਾਣ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਧਿਆਣ ਦੇਵੇਗੀ ।

ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਕਿਤਨੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਵਕਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ । ਉਸ ਪਾਸਿਉਂ ਹੁਣੇ ਹੀ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਬੋਲ ਕੇ ਹਟੇ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਫਿਰ ਉਸ ਪਾਸੇ ਦੇ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਟਾਈਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ....

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਟਾਈਮ ਦਿਉ ਤਾਂ ਕਿ ਸਹੀ ਪਿਕਚਰ ਆਪ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਸਕੇ.......

श्री सभा पति : Order please सब को बोलने का वक्त मिलगा। (Order please. Every one will get time to speak.

श्री बनवारी लाल (कनीना एस० सी०) : चेयरमैन साहिब मैं आप का धन्यवाद करता हूं जो आप ने मुझे इस बिल पर बोलने के लिए समय दिया है। आज देश के अन्दर एमरजैंसी का टाईम है और इस बिल में कई डिमांड्ज़ उस से ताल्लुक रखती हैं। एमरजैंसी की वजह से जो सिचुएशन देश में पैदा हुई है आज हम उस पर विचार कर रहे हैं। एमरजैंसी के वक्त हमें देखना होता है कि हमें किस किस चीज़ की ज़रूरत है। इस में हमें सिवल डिफैंस की तरफ बहुत ध्यान देना पड़ता है। इस बिल में इस बारे में भी मांग आई हुई है जिस के बारे में भी हमें विचार करना होगा कि किस तरह से इस को मज़बूत किया जाए। यह कोई एक दो ज़िलों का सवाल नहीं है कि सिर्फ ज़िला फिरोज़पुर और अमृतसर का ही इस बारे में ख्याल रखा जाए बल्कि यह सवाल तो सारे देश से ताल्लुक रखता है। हमारा ज़िला महेंद्रगढ़ जो है वह राजस्थान के साथ लगता है और वहां के नौजवानों ने भी इसी तरह से कुरबानियां दी है जैसे इन दो ज़िलों के नौजवानों ने दी हैं। यह ठीक है कि इन दो ज़िलों को इस लड़ाई में ज्यादा सफर करना पड़ा है। लेकिन मसला सर्फ किसी खास जाति या इलाके का नहीं यह तो सारे देश का मसला है । चेयरमैन साहिब, इस चीज़ से कोई इनकार नहीं कर सकता है कि ऐसे हालात में जिन में से आज हमारा देश गुज़र रहा है सिवल डिफैंस को टाप परायरटी दी जाए लेकिन मैं अर्ज़ करूंगा कि डिफैंस के साथ कुछ दूसरी भी चीज़ें है जिन की आज हमें ज़रूरत है। जैसे एग्रीकलचरल प्रोडकशन है । इसी वजह से हमारे प्राईम मिनिस्टर साहबि ने कुछ दिन हुए इलान भी किया था कि हमें डिफैंस के बाद नम्बर दो पर एग्रीकलचरल प्रोडकशन की तरफ ध्यान देना चाहिए। इस बारे में मैं अर्ज़ करता हूं कि 1962 से जबसे हम यहां इलेक्ट हो कर आए हुए हैं उस वक्त से हमारे ज़िला के लिए इस बारे में कुछ स्कीमें बनी हुई है क्योंकि आप जानते हैं कि हमारा ज़िला महेंद्रगढ़ बैकवर्ड एरिया है, इस लिए वहां के लिए जो इरीगेशन की स्कीमें बनी हुई हैं उन को पूरा करने के काम

को टाप परायरटी दी जानी चाहिए लेकिन मुझे अफसोस से कहना पड़ता है कि उस तरफ ध्यान नहीं दिया जाता। इस सम्बन्ध में जो हमारे प्लान बनते हैं उन की हमें तो कुछ समझ ही नहीं आती। हमारी सरकार को प्लान तैयार करते वक्त इस बात का ख्याल रखना चाहिए कि हमारे देश की 80 फी सदी आबादी देहात में रहती है और वह एग्रीकल्चर पर डिपैण्ड करती है। हमारे देश के लिए यह शर्म की बात है जो हमें दूसरे देशों के आगे अनाज के लिए हाथ फैलाना पड़ता है। आज जब कि लड़ाई का ज़माना है हमें अनाज की पैदावार बढ़ाने की तरफ खास तौर पर ध्यान देना चाहिए। आज तक तो हमें अमरीका अनाज देता रहा है और अगर इन दिनों में वह हमें धोखा दे दे तो हमारे लिए बड़ी मुश्किल बन जाए गी। इस लिए यह बहुत ज़रूरी है कि डिफैंस के मसले के बाद हम अनाज की प्रोडकशन बढ़ाने की तरफ ध्यान दें।

अगर किसी देश की फौज को ऐमूनीशन मिलता रहे और सारी की सारी पापूलेशन उन के पीछे हो तो वहां पर मिलिटरी हारा नहीं करती। इस के लिये हम सब कोशिश करते है कि ऐग्रीकल्चरल प्रोडक्शन ज्यादा से ज्यादा बढ़नी चाहिए मगर कोशिश ठीक तरीके से नहीं हो रही। मैं मिसाल देता हूं। आप को मालूम है कि महेंद्रगढ़ के इलाका का पानी मीठा है। यह भी आप को मालूम है कि वहां पर न तो कोई नहर ही है और न बिजली यानी किसी तरह की कोई फैसिलिटी नहीं है। सन् 1963 में सरकार ने वहां पर गांव में पम्पिंग सैट्स लगाने के लिये लोन्ज देने के लिये रखा। यह चूंकि साल के आखरी दिनों में दिया गया था इस लिये ऐस० डी० ओ० वगैहरा भागते फिरे कि हम इस को कैसे खर्च किया जाए। तीस गांव के अन्दर बिजली का प्राजैक्ट था मगर अफसोस की बात है कि वह पांच लाख रुपया वैसा का वैसा ही जमींदारों के पास हैल्ड अप पड़ा है। उन लोगों ने मशीनें तो लगा ली हैं। मगर उन्हें कनैक्शन नहीं दिया जाता सिर्फ दो गांव ही में कनैक्शन दिया गया है कि सन् 1963 में ही 15 गांव में जानी थी। जहां स्कीमों का यह हाल हो वहां पर ऐग्रीकल्चर की प्रोडक्शन कैसे बढ़ सकती है।

दूसरी बात जो मैं ने कहनी है वह यह है कि पिछले बजट सैशन में मैं ने इरीगेशन लिफ्ट स्कीम के बारे में एक सवाल किया था उस का जवाब दिया गया कि 'वी आर टेकिंग इट वैरी सून'। लेकिन अफसोस है कि जब जो मैं ने उस को ऐक्सपैडाइट करने के लिये सवाल भेजा तो मुझे बताया गया कि इस को चौथी प्लैन में लेंगे अगर बजट में पैसा अवेलेबल होगा। जब यह हाल हो आप की स्कीमों का तो फिर अमरीका से तो अनाज आयेगा ही, चेयरमैन साहिब, आप ने देखा है कि महेंद्रगढ़ जिले में बहुत सी जमीन बन्जर पड़ी है। कौन सा ऐसा गांव है जहां पर दो हजार बीघे जमीन बन्जर न हो। सरकार की पालिसी तो है कि ऐसी जमीन लैंडलैस लोगों को दी जाए और हम चाहते भी यही हैं मगर हम कहते हैं कि इसे चाहे किसी को भी दे दो ताकि इस को काबिल काश्त बनाया जा सके लोगों को जरूरी सहूलियात दी जाएं ताकि उस पर अनाज पैदा किया जा सके। हम देखते हैं कि चार साल से उस इलाके में फेमिन पड़ा हुआ है। तीन साल पहले लोगों को रोटी देने के लिये सड़कें बनवाई गईं और लोगों को अमरीका और न जाने कहां कहां से आया हुआ आटा खिलायी जो उन लोगों ने रो रो कर खाया। हम कहते हैं कि वहां पर ही ऐसे हालात पैदा किये जाएं कि अनाज पैदा हो सके। वहां पर नहरें नहीं हैं, और भी इन्तजाम नहीं हैं तो हम कहते हैं कि हमारी पापुलेशन के बेसिज़

[श्री बनवारी लाल]

पर हमें नहरें, बिजली और ड्रेन्ज वगैरा दी जाएं। वजीर साहिब के अपने इलाका में हर तरह की फैसिलटीज़ हैं, भाखड़ा है, बिजली है मगर हमारे इलाका में टिब्बे हैं। चेयरमैन साहिब आप तो वहां के ही रहने वाले हैं और आप के मालूम है कि सन 1857 में गदर में हिस्सा लेने पर हमारे इलाका को अंग्रेज कुचलते रहे हैं, नारनौल का इलाका अब तक उस जंग की वजह से लाल है। ब्रिटिश सरकार ने उस इलाका का गुलामों को गुलाम बनाया ताकि इस रैवोल्यूशनरी इलाका को सजा दी जाए। मगर अब तो देश आज़ाद हो चुका है तो इस इलाका को बैकवर्ड नहीं रहने दिया जाना चाहिए (घंटी)। मैं एक ही और छोटी सी बात कहूंगा।

चेयरमैन साहिब, इस ऐमरजैंसी के ज़माने में मासिज़ को ठीक तरह से ऐजकेट करने की बडी ज़रूरत है। (घंटी)। चेयरमैन साहिब, हमारे जिले की आबादी का 40 फीसदी जवान मिलिटरी में हैं। आप को मालूम है कि महेंद्रगढ़ ज़िले के 20 हज़ार जवान आज फौज में हैं और 18 हज़ार फौजी पैनशनर हैं। इस तरह से हमारे ज़िले की एक चौथाई आबादी फौजी है। तो ऐसे इलाके को फैसिलिटीज भी देनी चाहिएं। (घंटी) वहां पर स्कूलों का बुरा हाल है। अवल तो बहुत कम स्कूल अपग्रेड किये गए हैं और जो किये गए हैं उन में टीचर नहीं हैं। (घंटी) बहुत अच्छा, चेयरमैन साहिब, अन्त में इतना कह कर कि सरकार महेंद्रगढ़ ज़िले की तरफ भी ध्यान दे मैं अपनी सीट पर बैठता हूं। आप का धन्यवाद।

ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ (ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਉਸ ਜ਼ਿਲੇ ਤੋਂ ਆਇਆ ਹਾਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਰਹਦ ਤੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪਾਕ ਐਗਰੈਸ਼ਨ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਹਲਕੇ ਦੇ 9½ ਹਜ਼ਾਰ ਆਦਮੀ ਉਜੜ ਗਏ, 20 ਹਜ਼ਾਰ ਏਕੜ ਰਕਬਾ ਜੋ 25 ਮਰੱਬਾ ਮੀਲ ਬਣਦਾ ਹੈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਹਥਾਂ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ, 165 ਆਦਮੀ ਯਰਗਮਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪਕੜੇ ਗਏ। ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦਾ ਹਲਕਾ 20 ਮੀਲ ਸਰਹਦ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਦੋ ਚੌਕੀਆਂ ਨਾਪਾਕ ਹਥਾਂ ਵਿਚ ਚਲੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਤੇ ਰਾਤ ਦਿਨ ਬੰਬਾਰੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਸ਼ੈਲਿੰਗ ਕਰਕੇ ਫਸਲਾਂ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਈਆਂ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਹਿਰ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਏ, ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਨਠ ਜਾਣ ਤੇ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। ਜਿਥੇ ਤਕ ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਦਾ ਤਅੱਲਕ ਹੈ ਇਹ ਗਲ ਵਸੂਕ ਨਾਲ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਵਿਚ ਹਾਕਮਾਂ ਦੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਰੋਲ ਦਾ ਹਥ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਕਤ ਤੇ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ ਨਹੀਂ। ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੀ ਫੌਜ ਆ ਚੁਕੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਨਾ। ਉਥੇ ਦੇ ਸਰਕਰਦਾ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਅਫਸਰਾਂ ਤੋਂ ਪੁਛਿਆਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਆਪ ਦੀ ਸੇਫਟੀ ਲਈ ਕੋਈ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸਰਕਰਦਾ ਆਦਮੀਆਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਾਮਾਨ ਕਢਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਖੌਫੋ ਹਰਾਸ ਫੈਲ ਗਿਆ। ਲੋਕ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਅਫਸਰ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ ਕਰਨ ਮਗਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਕ ਸੀਕ੍ਰਿਟ ਸੈਸ਼ਨ ਬੁਲਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕਈ ਗਲਾਂ ਇਥੇ ਕਹਿਣੀਆਂ ਮੁਨਾਸਬ ਨਹੀਂ ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਫਿਰ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇ ਜਾਂ ਨਾਂ ਇਸ ਲਈ ਕੁਝ ਗਲਾਂ ਕਹਿਣੀਆਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ S. D. Os. ਜਾਂ D. Cs. ਦੇ ਜ਼ਿਹਨ ਸਾਫ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਿ ਨਿਹਥੀ ਜਨਤਾ ਦਾ ਡਿਫੈਂਸ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਹੜ੍ਹ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਇਹ ਸਕੀਮਾਂ ਬਣੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਕਿਥੇ ਕੈਂਪ ਲਗਾਏ ਜਾਣੇ ਹਨ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਢਣਾ ਹੈ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਸਾਰੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ

ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਲਾਨ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਜੇਕਰ ਇਲਾਕਾ ਖਾਲੀ ਕਰਾਉਣਾ ਪਵੇ ਤਾਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਕੰਮ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਕਿਥੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਹੈ, ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦਾ ਕੀ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਹੋਵੇਗਾ ਆਦਿ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਚਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਜੋ ਮੈਂ ਕਹਿਣੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਸਰਹਦੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਆਦਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਵਿਲ ਐਡਮਿਨਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਇਨਚਾਰਜ ਜਿਹੜੇ ਵੀ ਲਗਾਏ ਹੋਏ ਹਨ ਉਹ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਅਤੇ ਫੌਜੀ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਫੌਜੀ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਵਿਊ ਤੋਂ ਸੋਚ ਸਕਣ ਅਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਸਕਣ। ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਇਨਜੀਨੀਅਰਜ਼ ਤਾਂ ਡਿਫੈਂਸ ਬਾਇਸ ਦੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਇੰਜੀਨੀਅਰਜ਼ ਨੇ ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਨਹਿਰਾਂ ਅਤੇ ਡਰੇਨਾਂ ਬਣਾ ਦਿਤੀਆਂ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਸ ਗਲ ਵਲ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਡਿਫੈਂਸ ਲਈ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਇਕ ਨਹਿਰ ਬਣਾਈ ਤਾਂ ਵੇਖ ਲਉ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਨਹਿਰ ਤਿਆਰ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪਾਰ ਕਰਕੇ 6 ਮੀਲ ਤਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਨਹਿਰ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਕੇ ਮੋਰਚੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਪਿਲ ਬਾਕਸ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਛਤਾਂ ਇਸ ਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰ ਕਰਾਈਆਂ ਕਿ ਉਹ ਬੰਬ ਪਰੂਫ ਬਣ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਬੰਬ ਦੇ ਗੋਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਨਾ ਵਿਗਾੜ ਸਕੇ। ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਡਰੇਨਾ ਤੇ ਨਹਿਰਾਂ ਹਨ ਪਰ ਇਕ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਪਖ ਤੋਂ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਪਹਿਲੀ ਡਿਫੈਂਸ ਲਾਈਨ ਬਹੁਤ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਕ ਗਲ ਹੋਰ ਮੈਂ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਲੋਕਲ ਬਾਡੀਜ਼ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਹਿਦਾਇਤ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਪਰਸਾਨਲ ਇੰਜੀਨਅਰ ਰਖਣ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੰਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਉਹ ਡੀਫੈਂਸ ਦਾ ਬਾਇਸ ਰਖਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਫੌਜੀ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਜਾਣੂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਲੜਾਈ ਨੇ ਕਾਫੀ ਸਬਕ ਸਿਖਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਅਗੇ ਲਈ ਯਾਦ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੀ. ਡਬਲਯੂ. ਡੀ. ਤੇ ਕੈਨਾਲ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਵੀ ਮਿਲਟਰੀ ਦੇ ਬਾਇਸ ਦੇ ਲਗਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਮੈਂ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੀ ਪੀ. ਏ. ਪੀ. ਨੇ ਵਰਸਟ ਰੋਲ ਪਲੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਪੀ. ਏ. ਪੀ. ਦੇ ਜਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਬਹਾਦਰੀ ਦੇ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਿਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਵੀ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੰਦ ਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਬਹਾਦਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਫਾਜ਼ਲਿਕਾ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਤਕ ਪੀ. ਏ. ਪੀ. ਦੀ ਕੀ ਹਾਲਤ ਸੀ ? (ਘੰਟੀ) ਮੈਂ ਤਾਂ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਸਨ, ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਆਂ ਗਾ। ਇਹ ਗਲਾਂ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਤੇ ਹੀ ਸਾਡੀ ਐਗਜ਼ਿਸਟੈਂਸ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੀ. ਏ. ਪੀ. ਦੀਆਂ ਪਿਕਟਸ ਦੀ ਗਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਨਾਰਮਲ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ 3,000 ਆਦਮੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਜਦ ਕਿ ਲੜਾਈ ਹੋਣੀ ਇਥੇ 500 ਆਦਮੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੀ. ਏ. ਪੀ. ਦੀ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਸਗੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਸਿਪਾਹੀ ਰਖਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਮਿਲਟਰੀਮੈਨ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਰੇਂਜਰਜ਼ ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ

[ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ]

ਅਸੀਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਕੁਝ ਰਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗਲ ਨਾਲ ਗਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਿ ਨਾਮ ਪੀ.ਏ.ਪੀ. ਹੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੋਵੇ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਮਿਲੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ (ਘੰਟੀ) ਮੈਂ ਬਸ ਖਤਮ ਹੀ ਕਰਨ ਲਗਾ ਹਾਂ।

ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਅਮਲੇ ਦੀ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਦਾ ਤਅੱਲੁਕ ਹੈ ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦਿਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਰਡਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਸੱਲਾ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਹਥਿਆਰ ਪੁਰਾਣੇ ਸਨ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਹ ਸੁਝਾਵ ਦੇਵਾਂਗਾ ਕਿ ਬਾਰਡਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਹਥਿਆਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਸਲਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਵੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਦਾ ਮਿਸਯੂਜ਼ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਖਤਰਾ ਨਾ ਰਹੇ। (ਘੰਟੀ)

ਮੈਂ ਇਕ ਗਲ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਤਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਲ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਖਾਲੀ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਸਤ ਅਠ ਦਿਨ ਤਕ ਰਹੀ ਪਰ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਉਠਾ ਸਕੇ। ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੁੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਆ ਬੈਠੇ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਪਲਾਨ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਅਗੇ ਵਧਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਵਿਲੀਅਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਦਿਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹੋਵੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਪਿੰਡ ਛਡੇ ਗਏ ਹੋਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਅਤੇ ਇਹ ਸਿਵਿਲੀਅਨ ਪਿੰਡ ਸੰਭਾਲਣ ਵਾਲੇ ਬਣਨ। (ਘੰਟੀ) ਮੈਂ ਇੰਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਆਪ ਪਾਸੋਂ ਖਿਮਾ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਅਜੇ ਬਹੁਤ ਹੋਰ ਕਹਿਣੀਆਂ ਸਨ, ਫਿਰ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ।

ਭਗਤ ਗੁਰਾਂ ਦਾਸ ਹੰਸ (ਹਰਿਆਨਾ ਐਸ. ਸੀ.) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬੋਲਣ ਲਈ ਵਕਤ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਐਪ੍ਰੋਪ੍ਰੀਏਸ਼ਨ ਬਿਲ ਨੰਬਰ 4 ਤੇ ਬਹਿਸ ਹੋ ਰਹੀ ਅਤੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀਆਂ ਤਕਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਤਕਰੀਬਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਗਲਾਂ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹੀ ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ ਰਖੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਤਾਂ ਡਿਫੈਂਸ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਇਹ ਕਿ ਅਨਾਜ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਗਲਾਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਵਸਰ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਲੜਾਈ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਨੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਖਿਆ ਕਰ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਦ ਪਹਿਲੀ ਵੇਰ ਸਿੰਤਬਰ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਵੇਰ 5 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਦੂਜਾ ਹਮਲਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਰਿੰਦਿਆਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਸਾਡੇ ਸਰਹੱਦਾਂ ਤੇ ਬੈਠੇ ਨੌ ਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਕੰਮ ਕੀਤਾ, ਹਵਾਬਾਜ਼ਾਂ ਨੇ ਬਹਾਦਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨਾਮੇ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਹਾਦਰਾਂ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਵੀ ਬਹਾਦਰ ਸਨ।

ਮੈਨੂੰ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦਾ ਇਸ ਗਲ ਤੇ ਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਭਾਖੜਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਨਹਿਰਾਂ ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਥੇ ਭਾਖੜਾ ਡੈਮ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਡੈਮ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੁਦੱਬਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਭਾਖੜਾ ਤੋਂ ਨਹਿਰਾਂ ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤਕ ਸਿੰਜਾਈ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਸਾਡੇ

ਆਪਣੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਸਤਲੁਜ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬਿਆਸ ਹੈ। ਪਰ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਮੇਰੇ ਇਕ ਆਨਰੇਬਲ ਮਿਤਰ ਨੇ ਇਥੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਨੂੰ ਇਗਨੋਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਗਨੋਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਜ਼ਿਲੇ ਨੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਲੜਾਈ ਲੜੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਥੇ ਅਤੇ ਜਾਲੰਧਰ ਦੀ ਧਰਤੀ ਦੇ ਹੀ ਬੱਬਰ ਅਕਾਲੀ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਹਕੂਮਤ ਨਾਲ ਟਕਰ ਲਈ ਸੀ। ਫਿਰ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਗਨੋਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਬਾਵਜੂਦ ਪਛੜੇ ਹੋਣ ਦੇ ਡਿਫੈਂਸ ਫੰਡ ਜਦ ਵੀ ਇਕਠਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਿਸਾ ਪਾਇਆ। ਜਦ ਸਤੰਬਰ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਵਿਚ ਡਿਫੈਂਸ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਫਿਰ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿੰਨਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਜੋਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਹੈ, ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਇਸ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਸੰਪਤੀ ਤਕ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਭੇਟ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਹਰਿਆਨਾ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਇਕ ਬੁਢੇ ਸਰਦਾਰ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਤਿੰਨ ਲੜਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤਿੰਨੇ ਹੀ ਮੈਂ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਚਾਰ ਪੋਤਰੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜੇ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਮੈਂ ਭੇਜਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ, ਜਿਥੇ ਵੀ ਕਿਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਹਰ ਤਰਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਨ। ਇਸ ਤਰਾਂ ਦਾ ਅਥਾਹ ਜੋਸ਼ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਥੇ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਆਦਮੀ ਪਿਛੇ ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਦੀ ਪਵਿਤਰ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਇਕ ਮਰਦ ਔਰਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਰਪਨ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਇਸੇ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਆਪਣੇ ਬੰਦ ਬੰਦ ਕਟਵਾਏ ਸਨ। ਪਰ ਫਿਰ ਕਈ ਸਜਨ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਸ ਤਰਾਂ ਦੇ ਬਹਾਦੁਰ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਨ ਤਾਂ ਮੁਗਲ ਅਤੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਹਕੂਮਤ ਕਰਨ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਕਾਰਨ ਆਪਸੀ ਫੁਟ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਬਾਹਰ ਦੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਸਾਡੇ ਤੇ ਹੁਕਮਰਾਨ ਰਹੀਆਂ। ਪਰ ਅਸਾਡੀ ਇਸ ਲੜਾਈ ਨੇ ਅਸਾਨੂੰ ਦਸ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਗਲ ਦਾ ਵਿਤਕਰਾ ਜਾਂ ਫੁਟ ਦਾ ਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਹਿਲਾ ਕੰਮ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਖਿਆ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਨ ਨੂੰ ਬਚਾਣ ਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਦ ਵਿਚ ਕੰਮ ਸੀ ਬਾਕੀ ਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਆਪਸੀ ਕਿਸੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦਾ। ਇਸ ਤਰਾਂ ਦੇ ਜ਼ਾਤੀ ਭੇਦ ਭਾਵ ਨੂੰ ਛਡ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਉਤਸ਼ਾਹ ਇਥੋਂ ਤਕ ਸੀ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਘਰ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਦਾਲ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਹਰ ਤਰਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਰਪਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਹਦ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੈਂ ਇਕ ਗਲ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬਾਰਡਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਤੋਂ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਅਤੇ ਅੰਮਿਤਸਰ ਤੋਂ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕੀ ਉਜੜ ਕੇ ਆਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦਿਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ ਮਕਾਨ ਘਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਮਾਨ ਸਭ ਛਡ ਆਏ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਡਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਸਣ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੀਏ। (ਘੰਟੀ) ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੁਣੇ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ। ਮੈਂ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਕ ਤਜਵੀਜ਼ ਇਹ ਵੀ ਦਿਆਂਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਜੜਕੇ ਆਇਆਂ ਨੂੰ ਕੈਂਪਾਂ ਵਿਚ ਵਸਾਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਜ਼ਤ ਦੀ ਰੋਟੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰ ਕੇ ਖਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦਿਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਤਜਵੀਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਕੰਡੀ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਰੋਪੜ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦਸੂਹੇ ਤਕ ਹੈ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਨਹਿਰਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਉਥੇ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਟਿਊਬਵੈਲ ਲਗਾ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਜੜ ਕੇ ਆਇਆਂ ਦੀ ਹੌਸਲਾ ਅਫਜ਼ਾਈ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਆਪਦੇ ਰਾਹੀਂ ਇਤਨੀ ਹੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਹਰੀਜਨਾਂ ਤੇ ਇਤਨਾ ਪੈਸਾ ਖਰਚ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਬੇਕਾਰ ਜਾਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਜੋ ਬੇ ਆਬਾਦ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਹਰੀਜਨਾਂ

[ਭਗਤ ਗੁਰਦਾਸ ਹੰਸ]

ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਨਾਂ ਕੋਈ ਟਿਊਬਵੈਲ ਹੈ ਨਾ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਨੂੰ ਖੂਹ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ 900 ਤਕਾਵੀ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਜੋ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਪੈਸੇ ਭਾਵੇਂ ਵਧ ਲੱਗ ਜਾਣ ਉਹ ਅੱਛੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਕ ਚੀਜ਼ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਾਤਰਾਨ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਚਰਖੜੀਆਂ ਤੇ ਚਾੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜਿਗਰ ਦੇ ਟੋਟਿਆਂ ਦੇ ਬੰਦ ਬੰਦ ਕਟਵਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਝੋਲੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪਵਾਇਆ, ਅਜ ਬਿਲਕੁਲ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਾਡੇ ਫੌਜੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦੁਸ਼ਮਨ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੌਜੀ ਭਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਵਾਰਾਂ ਦੇ ਹੌਸਲੇ ਬਰਕਰਾਰ ਰਖਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੈਂ ਇਕ ਗੱਲ ਹੋਰ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਆਮ ਵਰਤੋਂ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਭਾਉ ਵਧਾਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਤਦ ਹੀ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਿਹਤਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

पंडित भागीरथ लाल (पठानकोट) : चेयरमैन साहिब, मैं बड़ी देर से प्रार्थना कर रहा था तो मुझे बोलने का आप ने मौका दिया। यह जो संचित निधि से इतना धन मांगा जा रहा है मैं समझता हूं कि इस समय इस की स्वीकृति होनी बहुत ही आवश्यक है।

जब भी कभी मुलक की आज़ादी का सवाल आता है मुझे यह बात बतलाने में कोई दरेग़ नहीं कि गुरदासपुर, अमृतसर और फिरोज़पुर का ही हमेशा ज्यादा नुक्सान होता है। जिस वक्त देश का बटवारा हुआ उस वक्त भी और इस दफा भी आप को मालूम ही है कि इन इलाकों को कितना नुकसान उठाना पड़ा है। यह किसी से छुपी हुई बात नहीं है। इन दरियाओं की धरती को पार करते हुए कैसे कैसे जाबर इस मुलक में आये और उन्होंने इन इलाकों पर कुश्तो खून किया इस बात की तारीख गवाह है। जब भी कभी इस मुल्क की रक्षा का सवाल पैदा हुआ है तो हमेशा इन इलाकों के रहने वालों ने बड़ी बहादुरी का सबूत दिया है। चेयरमैन साहिब, हमें खुशी है कि बार्डर पर रहने वाले लोगों ने मिल कर मुल्क की सेवा की है। हमें यह भी खुशी है, सीमा पर जाकर रहने वालों को हमारे नेता बधाई देते है कि उन्होंने इस देश की सेवा करते हुए बड़ी बहादुरी का सबूत दिया, अपना बलिदान दिया। मगर मैं तो इस के जवाब में यही अर्ज़ करूंगा कि :—

"पेट न पइयां रोटियां सबे गल्लां खोटियां" दुनियां में जब तक किसी को खाने को नहीं मिलता उस वक्त तक उस के मन को शांति नहीं हो सकती। आप बड़े बहादुर हैं, आप ने बड़ा बलिदान किया है यह सब कुछ कह कर ही आप किसी को खुश नहीं कर सकते। मैं अपने वित्त मन्त्री से प्रार्थना करूंगा कि वह जाकर मौका पर हालात देखें और उनकी ज़रूरत के मुताबिक उन को पैसा दे कर उन की जल्दी से जल्दी इमदाद करें। इस संबंध में 2-3 बातें और हैं जो मैं यहां पर अर्ज़ कर देनी चाहता हूं। मैं उम्मीद करता हूं कि आप मेरी चंदेक ठोस बातों की तरफ अवश्य ध्यान देंगे।

एक बात तो यह है जो कि आज सरदार नारायण सिंह शाहबाज़पुरी ने आटे के मुताल्लिक कही थी, मैं कहता हूं कि अगर यह बात सच है तो सरकार को इस तरफ पूरा ध्यान देना चाहिए। चाहे यह किसी व्यापारी या किसी ठेकेदार से क्यों न खरीदा गया हो, सरकार को इस

बात की इ-क्वायरी करानी चाहिये कि कौन से आफीसर्ज़ हैं जो ऐसा गंदा आटा खरीद करने वाले हैं। सरकार के पास फौरी दरियाफ्त करने के साधन है वायरलैस हैं, टैलीफोन है, इन को एक दम मालूम करना चाहिये कि ऐसी गलती करने वाला है कौन। (विघ्न)

चेयरमैन साहिब, अगर आप कहें तो मैं इन का शोर ठीक कर देता हूं, मैं तो यह अर्ज़ कर रहा था कि जो भी बात है इस पर फौरी अमल होना चाहिए। मगर यहां पर एक मैम्बर दूसरे को कहता है और वह आगे वज़ीर को कहता है मगर होता कुछ भी नहीं।

इस के साथ ही मैं सरकार को बधाई देता हूं कि उन्होंने मौका पर जाकर लोगों की इमदाद की है, मगर कुछ ऐसी बातें भी हैं जो कि पूरी तरह से हो नहीं पाईं। पिछले दिनों कुछ वायदे हुए कि बार्डर के इलाके के लोगों को लाइसैंस दिये जायेंगे हथियार दिये जायेंगे मगर अभी तक उन लोगों को हथियार वगैरा नहीं मिले जिन्होंने एप्लाई किया था। यह 26 तारीख की बात है मगर आज तक इस पर अमल नहीं हुआ। कोई हथियार नहीं मिल रहा, कोई लाइसैंस नहीं मिल रहा। आज लोग बार्डर से 4–6 या ज्यादा से ज्यादा 10 मील की दूरी पर बैठे हुए हैं मगर वह इतने गरीब हैं कि वह इस के लिए पूरी तरह से पैसे भी नहीं दे सकते अगर लाइसैंस भी दे दिया जाए। उनके पास रिवालवर खरीदने के लिये पैसे भी नहीं हैं। इस लिये मैं अर्ज़ करूंगा कि अगर उन को असला दिया जाये तो बड़ी थोड़ी कीमत पर दिया जाये। यह खतरा अभी टला नहीं है। परमात्मा न करे अगर फिर झगड़ा हो गया और उस वक्त सरकार असला न दे सकी तो जो हौसले उन लोगों के बढ़े हुए हैं वह रह नहीं सकेंगे।

एक बात जो मैं अर्ज़ करनी चाहता हूं वह यह है कि सरकार जहां बमबारी हुई है वहां के 10 मील के एरिया के अन्दर लोगों को रियायतें देगी, मैं कहना चाहता हूं कि यह रियायतें सरकार इस तरह के कानून पास करके क्यों देना चाहती है। इस फैसले पर उन को दोबारा सोचना चाहिए। मैं कहता हूं कि जहां पर बंब पड़ता है इस के साथ साथ कई गांव साफ हो जाते हैं। हम ने यह मौका दखा है इस लिये हम कह सकते हैं कि हम कैसे ऐसे हालात में वहां पर रहे हैं। जिन दिनों कर्फ्यू लगा होता था हम अंधेरे में पहरा देते थे, कभी पुलों पर पहरा देते थे, कभी रेलवे लाईन का, गाड़ियों का पहरा देते थे। मगर अब जब कि इमदाद करने का वक्त आया है तो यह सरकार कहती है इतने इतने एरियाज़ को और इस शरत पर इमदाद दी जायेगी। मैं अर्ज़ करूंगा कि सरकार को चाहिये कि वह हालात को देखते हुए लोगों की जल्द से जल्द इमदाद करे।

चौधरी नेतराम (हिसार सदर) : चेयरमैन साहिब, यह अनुपूरक मांग हाउस में आई है और ऐप्रोप्रिएशन बिल खर्च की मंजूरी के लिये हाउस में रखा गया है। जब 1965 का बजट बना तो हाउस में तमाम खर्च के लिये यह सरकार मंजूरी ले चुकी थी और अभी 13 अक्तूबर को 5 करोड़ रुपए की मंजूरी ली लेकिन खर्च मंजूरी लेने से पहले ही यह सरकार खर्च कर चुकी थी। और अब साढ़े 25 करोड़ की फिर मंज़री लेने जा रहे हैं, जिसका नतीजा यह होगा कि पंजाब की जनता पर आगे आने वाले दिनों में फिर टैक्स लगाया जाएगा।

जहां तक नहरों पर, सड़कों पर या खेतीबाड़ी पर इस सरकार ने खर्च किया है वह किसी से छिपा नहीं है। आडिट रिपोर्ट से पता चलता है कि इस सरकार ने जनता का 45

[चौधरी नेत राम]
करोड़ रुपया खुर्दबुर्द किया है। बिल्डिगों के जो ठेके दिये गये थे वह इस तरह से दिए गए कि 25 हज़ार का अगर काम था तो 50 हज़ार का ठेका दिया गया। और हुआ यह, चेयरमैन साहिब, कि इस बेशर्म, बेहया और काली करतूतों वाली सरकार के ज़माने में जो बिल्डिगें बनीं, या सड़कें या नहरें बनीं वह बिल्कुल बनावटी बनीं। एक समय था जब सरकारी इमारतों और कामों के बारे में लोग कहा करते थे कि चूंकि यह सरकार के द्वारा बनी हैं इस लिये ज़रूर ही मज़बूत होगी लेकिन आज लोगों का नज़रिया इस काली करतूतों वाली सरकार ने यह कर दिया है कि लोग कहते हैं कि सरकार ने यह बिल्डिंग बनाई है तो ज़रूर कच्ची होगी। आज हालत यह है कि करोड़ों रुपए की लूट हो रही है और ठेकेदारों का यह हाल है कि जहां मैटल साढ़े चार इंच डालना होता है वह सिर्फ डेढ़ इंच डाल कर एक तरफ होते हैं और लाखों रुपया मुफ्त में जनता का हड़प कर जाते हैं। इस लिये यह सरकार ज़िम्मेदार है। चेयरमैन साहिब, यह सब बातें इन्क्वायरी कर के देखी जा सकती हैं। अफसोस है कि आज जब देश को रुपए की ज़रूरत है तब इस काली करतूत वाली सरकार ने जनता का रुपया बर्बाद कर दिया।

चौधरी दर्शन सिंह : जनाब चेयरमैन साहिब, आनरेबल मैम्बर ने अपनी स्पीच में सरकार को काली करतूतों वाली, बेहया और बेशर्म कहा है, यह लफ्ज मैं समझता हूं कि अनपार्लियामैंट्री हैं, इन्हें ऐक्सपंज करवा देना चाहिए।

श्री सभापति : यह काम स्पीकर का है। आप बैठ जाइए। (It is up to the Speaker to do so. Please resume your seat.)

चौधरी नेत राम : चेयरमैन साहिब, आपने पहले ही मेरे लिए कम टाईम रखा है और यह इस तरह से हमारा टाईम कट करने लगे।

Chaudhri Darshan Singh : Mr. Chairman, when a Chairman sits in the Chair of the Speaker whatever powers vest in the Speaker automatically vest in the Chairman also. So, I want your positive ruling on this point. Speaker cannot come tomorrow and revise the ruling given by the Chairman.

Mr. Chairman : The words used by the hon. Member are not no doubt in good taste. But the point is that I have to study whether such words used elsewhere have been held unparliamentary or not. Therefore, I have left this point for the decision of the hon. Speaker.

चौधरी नेत राम : ठीक है, चेयरमैन साहिब, इस में क्या अनपार्लियामैंट्री है। बेहया वह होता है जिसको शर्म नहीं होती। मैं, जनाब, आपकी मार्फत यह अर्ज़ कर रहा हूं कि आज यह रुपया मंज़ूर करवा रहे हैं, और कल पंजाब की जनता पर टैक्स लगाएंगे। इनके पास पैदावार बढ़ाने के साधन हैं मगर उस तरफ पूरा ध्यान नहीं देते और इधर उधर के टैक्सों से रुपया पूरा करने की कोशिश करते हैं और मंज़ूरी इस हाउस से ले लेते हैं। मैं ने एग्रीकल्चर सब-कमेटी में एग्रीकल्चर विभाग से यह दरियाफ्त किया था कि पंजाब में कितनी ज़मीन ऐसी है जो काबले काश्त बन सकती है तो जवाब आया था कि 11 लाख एकड़ ज़मीन काबिले

काश्त बन सकती है। लेकिन जब मैंने दूसरा प्रश्न किया कि आप यानी सरकार कितनी ज़मीन ट्रैक्टरों के ज़रिए काश्त के काबिल बना रही है, तो मालूम हुआ कि सिर्फ दो हज़ार एकड़ पर इयर। आप अब अंदाज़ा लगाईए कि अगर इस रफ्तार से सरकार चलती रही तो 500 साल लग जायेंगे और पूरी ज़मीन फिर काबिले काश्त नहीं होगी। कितनी हैरानी की बात है, चेयरमैन साहिब। जब यह सरकार सारी ज़मीन काबिले काश्त बना सकती है तो क्यों नहीं बनाती ताकि पैदावार का मसला हल हो। यह सारी ज़मीन सिर्फ एक साल में ठीक हो सकती है। और इसके लेने के लिये हरिजन जो बेज़मीन बैठे हैं, वह तैयार हैं। उनको यह ज़मीन बना कर देनी चाहिए।

कंवर राम पाल सिंह : क्या एक मैम्बर रिजनल कमेटी या किसी कमेटी की बात कह सकता है यहां ?

श्री सभापति : नहीं, कोई उस कमेटी की बात यहां नहीं कह सकता। लेकिन मैं नहीं समझता कि कोई ऐसी बात उन्होंने कही है या नहीं जो सिक्रेसी की हो। अब इसके बाद सरदार कपूर सिंह बोलेंगे। (No please, nobody can refer to that Committee. But I cannot say whether he has said anything which is secret or not. S. Kapur Singh will speak now.)

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ): ਮੈਂ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਮਸ਼ਕੂਰ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖਿਆਲਾਤ ਦੇ ਨਾਲ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੀ ਤਵੱਜੁਹ ਉਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਦਿਲਾਈ ਜਿਸ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਕੁਛ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਪਾਸੇ ਵੀ ਤਵੱਜੁਹ ਦਿਲਾਈ ਕਿ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇੰਡੋ-ਪਾਕ ਕਾਨਫਲਿਕਟ ਹੋਇਆ ਔਰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪੁੱਜਾ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਨੁਕਸਾਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਕੰਪੈਨਸੇਟ ਕੀਤਾ ਜਾਏ। ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਜੋ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਮੁਬਾਰਿਕਬਾਦ ਦੇ ਮੁਸਤਹਕ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਸੈਕਸ਼ਨ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਪੀ. ਏ. ਪੀ., ਪੁਲਿਸ ਜਾਂ ਸਿਵਲ ਪਾਪੂਲੇਸ਼ਨ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਬੜੀ ਹਿੰਮਤ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਔਰ ਬੜੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਇਕ ਬੜੇ ਹੌਸਲੇ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਪੂਰਾ ਸਬੂਤ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਔਰ ਇਹ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜੇ ਫਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵਲ ਮੂੰਹ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਫਿਰ ਸ਼ਿਕਸਤ ਖਾਣੀ ਪਏਗੀ ਔਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਐਤਕੀ ਦੰਦ ਖੱਟੇ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਿਰ ਦੰਦ ਖੱਟੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਦੁਸ਼ਮਨ ਦਾ ਜੋ ਹੌਸਲਾ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਜੋ ਘੁਮੰਡ ਸੀ ਉਹ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਅਗੇ ਲਈ ਕਦੇ ਵੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗੀ। ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਜੋ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਉਹ ਪੰ[illegible]ਬੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ ਮਦਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਉਹ ਕੰਪੈਨਸੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ ਉ[illegible]ਾਂ ਦੇਣ। ਆਪਣੀ ਫਿਨਾਨਸ਼ਲ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਮੈਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪਣੀ ਮਾਲੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦਾ ਖਿਆਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੇ ਇਸ ਤਰਫ਼ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਜਿੰਨੀ ਕ ਮਦਦ ਉਹ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ ਉਹ ਬੜੇ ਲਿਬਰਲ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ। ਮੇਰ ਦੋਸਤ ਸਰਦਾਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ਪੁਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਡਿਸਪਲੇਸਡ ਪ੍ਰਸਨਜ਼ ਦੀ ਜਿੰਨੀ ਕੁ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਉਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਦਾਅਵਾ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਬਾਤ ਕਹਿ ਕੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੇ ਨਾਲ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੇ ਜੋ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਮੌਜੂਦਾ

[ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ]

ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਸਲਾਹਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਪ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉ ਕਿ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਡਿਸਪਲੇਸਡ ਪਰਸਨਜ਼ ਦਾ ਤਅੱਲੁਕ ਹੈ ਹਰ ਇਕ ਡਿਸਪਲੇਸਡ ਪਰਸਨ ਨੂੰ ਕਿਉਂਕਿ 38,000 ਡਿਸਪਲੇਸਡ ਪਰਸਨਜ਼ ਹਨ 38,000 ਸ਼ਖਸ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ 16 ਕਿੱਲੋ ਗੰਦਮ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਅਤੇ 18 ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ ਹੋਰ ਲੁਆਜ਼ਮਾਤ, ਖਾਣਪੀਣ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲਈ ਮਿਲਣ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤਿੰਨਾਂ ਅਫੈਕਟਡ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟਸ ਵਿਚ 107 ਪੈਸੇ ਫੀ ਆਦਮੀ ਖਰਚ ਕਰਨ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੈਂਟਰਲ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੈਂਟਰਲ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦਾ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕਾਇਦੇ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਹਰ ਇਕ ਡਿਸਪਲੇਸਡ ਪਰਸਨ ਤੇ 80 ਪੈਸੇ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ, ਡਿਸਪਲੇਸਡ ਪਰਸਨਜ਼ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਖਿਆਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਫੀ ਆਦਮੀ 1 ਰੁਪਿਆ 7 ਪੈਸੇ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੜੀ ਜਲਦੀ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਉਸੇ ਦਿਨ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਪਾਸ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜਿੰਨੀ ਕੁ ਰਕਮ ਦੀ ਫੌਰਨ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਹਵਾਲੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਬਲਕਿ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਰੂਲਜ਼ ਐਂਡ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਾਤਰ ਵੀ ਜਿੰਨੀਆਂ ਪਾਵਰਜ਼ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡੈਲੀਗੇਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤਾਕਿ ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਵੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਣ ਕਰਨ। ਸਰਦਾਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ਪੁਰੀ ਨੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਆਟੇ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਮੇਰੀ ਤਵੱਜੁਹ ਦਿਲਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ। ਬਾਕੀ ਜਿਹੜੀ ਰਕਮ ਫੀ ਆਦਮੀ 18 ਰੁਪਏ ਮਾਹਵਾਰ ਦਣੀ ਹੈ ਉਹ ਨਕਦ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੁਨਾਸਬ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਣਕ ਜਾਂ ਆਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਜੇਕਰ ਇਸ ਆਟੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨੁਕਸ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਉਥੋਂ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਹਰ ਇਕ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਡਿਸਟਰੀਬਿਊਸ਼ਨ ਦੀ ਏਜੰਸੀ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਤਵੱਜੁਹ ਇਸ ਤਰਫ ਦਿਲਾਈ ਜਾਵੇਗੀ ਤਾਕਿ ਅਗੇ ਲਈ ਉਸ ਨੁਕਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਡਿਸਟਰੀਬਿਊਸ਼ਨ ਦਾ ਸਿਸਟਮ ਕਿਸੇ ਏਜੰਸੀ ਪਾਸ ਦਿਓ ਯਾ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਪਵੇ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਸਿਵਲ ਸਪਲਾਈ ਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਨੁਕਸ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੁਕਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਖਾਤਰ ਹਰ ਮੁਮਕਨ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ। ਲੇਕਿਨ ਗੌਰਮੈਂਟ ਵਲੋਂ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਮਨ ਵਿਚ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਇਹ ਦਸ ਦਿਆਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹਦ ਤਕ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦੀ ਤਵੱਜੁਹ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਲ ਦਿਲਾਈ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਕੁਛ ਡਿਸਪਲੇਸਡ ਪਰਸਨਜ਼ ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਬੈਲ ਜਾਂ ਮੱਝ ਜਾਂ ਗਊ ਵਗੈਰਾ ਲਿਆਏ, ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਵੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਾਰੇ ਲਈ ਤਕਰੀਬਨ 50,000 ਰੁਪਿਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੈਲ ਹੋਵੇ, ਮੱਝ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਗਊ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਲਈ ਚਾਰੇ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਗਰਾਂਟ ਦੇਣ। ਇਸ ਤੋਂ ਆਪ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਜਿਹੜੀ ਜਿਹੜੀ ਵੀ ਤਕਲੀਫ ਸੀ, ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਡਿਸਪਲੇਸਡ ਪਰਸਨਜ਼ ਦਾ ਤਅੱਲੁਕ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਲਈ ਵੀ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਤੰਬੂਆਂ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਹੋ ਸਕਿਆ ਉਥੇ ਉਹ ਕੀਤਾ। ਜਿਥੇ ਮਕਾਨ ਮਿਲ ਸਕੇ ਉਥੇ ਮਕਾਨ ਦਿੱਤੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੰਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਮਡ ਹਾਉਸਿਜ਼ ਬਨਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਆਪ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਕੰਬਲਾਂ ਅਤੇ ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹਰ ਇਕ ਉਸ ਪੰਜਾਬੀ ਵਲ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਨੁਕਸਾਨ ਉਠਾਇਆ, ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤਾ ਕੰਪੈਨਸੇਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦੀ ਖਾਤਰ ਪੰਜਾਬ

ਗੌਰਮੈਂਟ ਦੀ ਤਵੱਜੁਹ ਹੈ। ਆਪ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਹਨ। ਉਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਉਧਰ ਛਡ ਕੇ ਏਧਰ ਆਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਜਾਂ ਜੋ ਸ਼ਹਿਰੀ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੈਲਿੰਗ, ਬੰਬਿੰਗ ਨਾਲ ਕਾਫੀ ਨੁਕਸਾਨ ਉਠਾਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ ਲੈਂਡ ਰੈਵਿਨਿਊ ਮੁਆਫ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਏਹੋ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਗੌਰਮੈਂਟ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਸੋਚ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਸਾਉਣ ਦੀ ਖਾਤਰ, ਸੈਟਲ ਕਰਨ ਦੀ ਖਾਤਰ ਯਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਖਾਤਰ ਹਰ ਮੁਮਕਿਨ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਪ ਇਸ ਤੋਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਲਉ। ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਡਿਸਪਲੇਸਡ ਪਰਸਨਜ਼ ਦਾ ਤਅੱਲੁਕ ਹੈ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਵੱਜੁਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਗਈ ਸੀ। ਔਰ ਦੂਸਰੇ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ ਜਿਹੜਾ ਰਿਲੀਫ ਦੇਣਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਤਰਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਦੇਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਰਿਲੀਫ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਰੀਲੀਫ ਦੇਣ ਦੇ ਵਿਚ ਕੁਛ ਥੋੜਾ ਬਹੁਤਾ ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਖਾਤਰ ਵੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਸੈਂਬਲੀ ਅਤੇ ਕੌਂਸਲ ਅਤੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਰੀਸ਼ਦ ਅਤੇ ਸਮਿਤੀਆਂ ਵਗੈਰਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਬਜ਼ਾਤੇ ਖੁਦ ਦੇਖਣ ਉਹ ਸਭ ਨੂੰ ਰਿਲੀਫ ਦਿਵਾਉਣ ਅਤੇ ਦੇਖਣ ਕਿ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਾ ਆਵੇ।

ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਰਲਾ ਰਾਮ : ਇਸ ਵੇਲੇ ਤਕ ਕਿੰਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ?

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ: ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਐਸ ਵੇਲੇ ਫੈਕਟਸ ਐਂਡ ਫਿਗਰਜ਼ ਨਹੀਂ। ਐਸ ਵੇਲੇ ਤਕ ਅਸੀਂ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਤਕਰੀਬਨ 20 ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਦੇ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਦੇਖਣਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੁਪਿਆ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਡੈਲੀਗੇਸ਼ਨ ਆਫ ਪਾਵਰਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ, ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਉਹ ਡਿਸਟਰੀਬਿਊਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਰਨ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਲੇਬਰ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਵੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਲ ਅਸੀਂ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਬਟਾਲਾ ਵਗੈਰਾ ਵਿਚ ਕਈ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੰਦ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਲੇਬਰ ਵੇਹਲੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੋਜ਼ੀ ਦਾ ਜ਼ਰੀਆ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਲਈ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਰਕਮ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਕਿ ਲੇਬਰ ਦੀ ਜੋ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਬਕਾਇਆ ਪਈ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਇੰਡਸਟਰੀਲਿਸਟਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੇ ਹਨ ਉਹ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਪੈਸੇ ਲੇਬਰ ਨੂੰ ਦਿਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇੰਡਸਟਰੀਲਿਸਟਸ ਨੂੰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਤਰੀਕੇ ਮੁਤਾਬਕ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੇਲਜ਼ ਟੈਕਸ ਦੀ ਕੁਆਟਰਲੀ ਕਿਸ਼ਤ 31 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਦੇਣੀ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਹੁਣ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਸ ਕਿਸ਼ਤ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ 3 ਮਹੀਨੇ ਲਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤਾਕਿ ਉਸ ਰਕਮ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪਣੀ ਇੰਡਸਟਰੀ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਣ। ਇਸ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ ਮੈਂ ਅਰਜ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਸਾਨੂੰ ਤਕਰੀਬਨ 3 ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਟੈਕਸ ਦਾ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਅਸੀਂ ਹਿਸਾਬ ਲਗਾ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ 3 ਕਰੋੜ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਿਰਫ ਡੇਢ ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਆਇਆ ਹੈ ਪਰ ਇਸਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਸੀਂ ਇਸ ਰਿਕਵਰੀ ਨੂੰ ਪਰੈਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਤਕਲੀਫ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਫਿਰ ਲੈਂਡ ਰੈਵੇਨਿਊ ਦਾ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਤੱਅਲੁਕ ਹੈ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਬਾਰਡਰ ਤੋਂ 10 ਮੀਲ ਦੇ ਰਕਬੇ ਵਿਚ ਅਤੇ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਬਾਰਡਰ ਤੋਂ 5 ਮੀਲ ਦੇ ਰਕਬੇ ਵਿਚ ਇਹ ਮੁਆਫ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਿਚ 5 ਮੀਲ ਵਿਚ ਹੀ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਾਕੀਆਂ ਵਿਚ 10 ਮੀਲ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਲਾਤ ਮੁਤਾਬਕ ਤੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਤਲਾਹ ਮਿਲੀ ਹੈ ਉਸਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤਵੱਜੁਹ ਦਿਲਾਣਗੇ ਕਿ ਕੋਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਿਸਕਰੀਮੀਨੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਤੇ ਪੂਰਾ ਗੌਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਇਹ 10 ਮੀਲ ਦਾ ਏਰੀਆ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਬਾਰਡਰ ਤੋਂ ਰਖਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਬਾਰਡਰ ਹੈ ?

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ : ਬਹੁਤ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਇਹ ਡਿਮਾਂਡ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਸ਼ੈਲਿੰਗ ਹੋਈ ਹੈ ਉਥੇ ਤਕ ਇਹ ਮੁਆਫ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਰੁਪਏ ਦਾ ਸਾਰਾ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਲਾ ਕੇ ਵੇਖਾਂਗੇ ਕਿ ਕਿਤਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਹੀ ਇਹ ਸਾਰਾ ਗੌਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਖੇਮਕਰਨ ਤੇ ਛੇਹਰਟਾ ਵਿਚ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਬੰਬਾਰੀ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਪੂਰਾ ਜਤਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ............

ਸਰਦਾਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ਪੁਰੀ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸਦਾ ਲਈ ਹੀ ਛਡ ਦਿਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਆਰਜ਼ੀ ਤੌਰ ਤੇ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਹੀ ਛਡਿਆ ਹੈ ?

Mr. Chairman : This is no point of order.

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ ਪੈਰਾਟਰੁਪਰਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਜਾਂ ਜੋ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਹਲਵਾਰਾ, ਆਦਮਪੁਰ ਵਗੈਰਾ ਅਡਿਆਂ ਤੇ ਬੰਬਾਰੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਸਾਰੇ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ ਮਸ਼ਕੂਰ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰਾ ਹੀ ਨੁਕਸਾਨ ਵਗੈਰਾ ਦਾ ਖਰਚ ਤੇ ਦੂਜਾ ਸਾਰਾ ਖਰਚ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਹੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਬਲਕਿ ਸੈਂਟਰਲ ਗੌਰਮਿੰਟ ਤੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਸੂਬਾਈ ਸਰਕਾਰਾਂ ਤੇ ਉਥੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਜੰਗ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਸਿਰਫ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੜੀ ਸਗੋਂ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਲੜੀ ਗਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ ਜੋ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ 20/21 ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਕਿ ਲੜਾਈ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਅਸੀਂ ਡਿਫੈਂਸ ਲਈ ਦੋ ਕਰੋੜ 89 ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਮਹਿਕਮੇ ਵਲੋਂ ਵੀ ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਜੋ ਵੀ ਮੰਗ ਆਈ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਜਵਾਨ ਜੋ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸਦੇ ਟਬੱਰ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕੀ ਕੁਝ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀ ਕੁਝ ਮਦਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਇਸ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਖਿਆਲਾਤ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕਦਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੂਰਾ ਪਰੈਸ਼ਰ ਪਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਜ਼ਰੂਰ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਲੜਾਈ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਜਗਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲੜਾਈ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਕਈ ਸਬਕ ਵੀ ਲਏ ਹਨ ਜੋ ਅਗੇ ਲਈ ਮੁਫੀਦ ਸਾਬਤ ਹੋਣਗੇ। ਪਹਿਲਾ ਸਬਕ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿਵਲ ਡਿਫੈਂਸ ਦਾ ਪਰਮਾ-ਨੈਂਟ ਤੌਰ ਤੇ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸੈਕੰਡ ਡਿਫੈਂਸ ਲਾਈਨ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਵਲ ਡਿਫੈਂਸ ਨੂੰ ਪਰਮਾਨੈਂਟ ਬੇਸਿਜ਼ ਤੇ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਬਾਕਾਇਦਾ ਕਮਾਂਡ ਅਫਸਰ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਸਿਵਲ ਡਿਫੈਂਸ ਜਾਂ ਹੋਮ ਗਾਰਡ ਦੀ ਭਰਤੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਵਿਚ ਟੁਟੇ ਭੱਜੇ ਆਦਮੀ ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹਾਂ। ਹੋਮ ਗਾਰਡ ਵਿਚ ਉਹ ਆਦਮੀ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਜੋ ਇਸ ਕਾਬਲ ਹੋਣ ਕਿ ਦੁਸ਼ਮਣ ਤੇ ਪੈਰਾ ਟਰੁਪਰਜ਼ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਸਕਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਹੋ ਫੌਜੀ ਡਿਸਪਲਿਨ ਤੇ ਫੌਜੀ ਸਟੈਂਡਰਡ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਫਰੰਟ ਤੇ ਲੜ ਰਹੇ ਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਫਾਇਰ ਫਾਈਟਿੰਗ ਦੀ ਤੇ ਟਰੈਫਿਕ ਵਗੈਰਾ ਦੀ ਸਾਰੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਹਰ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੈਕੰਡ ਲਾਈਨ ਆਫ ਡਿਫੈਂਸ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਸੈਂਟਰਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਾਂ ਲੇਕਿਨ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸਦੇ ਕਿ ਸਾਡੀ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਮਦਦ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਤਾਂ ਸਮਝਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਕਦੇ ਵੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸਰਹਦਾਂ

ਵਲ ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਮਨ ਅਖ ਉਠਾ ਕੇ ਵੇਖੇ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਦੂਜਾ ਤਜਰਬਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਫੂਡ ਵੀ ਸਾਡੀ ਸੈਕੰਡ ਲਾਈਨ ਆਫ ਡਿਫੈਂਸ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਟਰੀਟ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਫੌਜੀ ਸਤਹ ਤੇ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਕਤ ਕਾਫੀ ਰਕਬਾ ਸਾਡਾ ਨਹਿਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਬਪਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਰ ਆਬਪਾਸ਼ੀ ਨਹਿਰਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਨੁਕਸਾਨ ਵੀ ਉਠਾਉਣਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਪੱਕਾ ਇਰਾਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਚੱਪਾ ਚੱਪਾ ਭੂਮੀ ਆਬਪਾਸ਼ੀ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਆਈ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਵਿਚ ਰੁਪਏ ਦਾ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਇਸ ਸਕੀਮ ਵਿਚ ਕਿੰਨਾ ਖਰਚ ਆਵੇਗਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਸੈਕੰਡ ਡਿਫੈਂਸ ਲਾਈਨ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਕਿ ਖੇਤੀ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਧਾਈ ਜਾ ਸਕੇ। ਬਜਟ ਵਿਚ ਟਿਊਬਵੈਲਾਂ ਨੂੰ ਐਨਰਜਾਈਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ 1 ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਰਖਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਵਧਾ ਕੇ 3 ਕਰੋੜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਲਈ ਹੋਰ ਰੁਪਿਆ ਦੇਣ ਲਈ ਵੀ ਤਿਆਰ ਹਾਂ, ਇਤਫਾਕ ਐਸਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਬਜਟ ਦੇ ਬਾਰੇ ਚਿਠੀਆਂ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਦੋ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਟੇਕ ਅਪ ਹੋਇਆ ਪਰ ਇਲੈਕਟ੍ਰਿਸਿਟੀ ਬੋਰਡ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਸਾਲ ਵਿਚ 11 ਹਜ਼ਾਰ ਟਿਊਬਵੈਲਜ਼ ਐਨਰਜਾਈਜ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਬੋਰਡ ਦੇ ਕੋਲ ਮੈਟੀਰਿਅਲ ਬਹੁਤ ਘਟ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਤਾਂ ਪੱਕਾ ਇਰਾਦਾ ਰਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖੇਤੀ ਲਈ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਣੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰੇ। ਟਿਊਬਵੈਲਜ਼ ਨੂੰ ਐਨਰਜਾਈਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਦੇਰ ਲਗੇਗੀ। ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਇਸ ਤਕਲੀਫ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਰ ਸੋਚ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਰਕੋਲੇਸ਼ਨ ਵੈਲਜ਼ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਵੀ ਆਬਪਾਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਖੂਹ ਹਨ ਉਥੇ ਪੰਪਿੰਗ ਸੈਟ ਲਾ ਦਿਤੇ ਜਾਣ। ਇਹ ਡੀਜ਼ਲ ਇੰਜਣ ਨਾਲ ਚਲਾਏ ਜਾਣਗੇ। ਅਸੀਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਰਲਾਸਕਰ ਫਰਮ ਦੇ ਪਾਸ 5 ਹਾਰਸ ਪਾਵਰ ਜਾਂ 3 ਹਾਰਸ ਪਾਵਰ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਪੰਪਿੰਗ ਸੈਟਸ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ 1 ਹਜ਼ਾਰ, 2 ਹਜ਼ਾਰ ਜਾਂ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਹੋਵੇ, ਸਰਕਾਰ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ ਤਾਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤੇ ਜਾਣ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਖੇਤੀ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਿਚ ਇਜ਼ਾਫਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਬਲਕਿ ਮੇਰਾ ਵੀ ਇਹੋ ਇਰਾਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਅਨਾਜ ਲਈ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਤਰਫ ਨਹੀਂ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਲਿਸੀ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੇ ਮੁਲਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਪੀ. ਐਲ. 480 ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਨਾਜ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਪਾਲਿਸੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਅਸੀਂ ਅਨਾਜ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸੈਲਫ ਸਫੀਸ਼ੈਂਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇ। ਅਗਰ ਸਰਕਾਰ ਮੰਗਣ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਛਡ ਦਿੰਦੀ ਤਾਂ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਭੁੱਖੇ ਮਰਦੇ। ਅਸੀਂ ਸੈਲਫ ਸਫੀਸ਼ੈਂਟ ਹੋਣ ਲਈ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ। ਖੇਤੀ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਲਈ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਇਸ ਤਰਫ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨੇ ਅਰਸੇ ਵਿਚ ਟਿਊਬਵੈਲਜ਼ ਐਨਰਜ਼ਾਈਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਉਤਨੇ ਅਰਸੇ ਲਈ ਆਬਪਾਸ਼ੀ ਪੰਪਿੰਗ ਸੈਟਸ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਡੀਜ਼ਲ ਇੰਜਣ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਚਲਾਏ ਜਾਣਗੇ। (ਵਿਘਨ)

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਸਬਸਿਡੀ ਦੇਣ ਦੇ ਬਰਖਿਲਾਫ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਸਬਸਿਡੀ ਦੇਣ ਦਾ ਇਲਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵਧਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਕਨਜ਼ਿਊਮਰਜ਼ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸਬਸਿਡੀ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਜਿਹੜਾ 750, ਜਾਂ 500 ਰੁਪਏ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਹੋਣ ਦੀ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਆਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਹੀ ਕਿਸਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿੱਠੀਆਂ ਮਿੱਠੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਖਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਸਕੀਮ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਕੁਝ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸਰਕਾਰ ਖੁਦ ਪੰਪਿੰਗ ਸੈਟ ਖਰੀਦ ਕੇ ਕਾਸਟ ਪ੍ਰਾਈਸ ਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਜ ਹੀ ਜਾਪਾਨ ਦੀ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਫਰਮ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਉਹ ਇਥੇ ਟਿਲਰ ਦਾ ਕਾਰਖਾਨਾ ਲਾਉਣ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਥੇ ਟਿਲਰ ਦਾ ਕਾਰਖਾਨਾ ਲਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਤਰਫ ਧਿਆਨ ਦੇਵੇਗੀ।

पण्डित सुरेन्द्र नाथ गौतम : ग्रान ए प्वांयट ग्राफ इन्फर्मेशन । मिनिस्टर साहिब ने फरमाया है कि जब तक ट्यूबवैल्ज़ ग्रनर्जाइज़ नहीं किये जाएंगे तब तक पम्पिंग सैटों के द्वारा सिंचाई की जाएगी । जहां पर पम्पिंग सैटों से सिंचाई नहीं हो सकती वहां पर किस ढंग से सिंचाई की जाएगी ?

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ: ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਥੇ ਪੰਪਿਗ ਸੈਟਸ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਸਿੰਜਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਉਥੇ ਲਿਫਟ ਇਰੀਗੇਸ਼ਨ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਸਿੰਜਾਈ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਗਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਕੋਈ ਸੁਝਾਉ ਦੇਣਗੇ ਤਾਂ ਉਸ ਉਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੌਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

Mr. Chairman : Kindly wind up now.

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਫਰਟੇਲਾਈਜ਼ਰ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕਿਸਾਨ ਫਰਟੇਲਾਈਜ਼ਰ ਯੂਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰੈਸਿਵ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕਿਸਾਨ ਮਾਡਰਨ ਐਗ੍ਰੀਕਲਚਰਲ ਇੰਪਲੀਮੈਂਟਸ ਐਡਾਪਟ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਧਾਕ ਕੈਨੇਡਾ ਅਤੇ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆਂ ਆਦਿ ਬਾਹਿਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਥੇ ਵੀ ਸਾਡੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਫਰਟੇਲਾਈਜ਼ਰ ਦੀ ਕਮੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਮੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਰ ਕਾਰਖਨਾ ਲਾਉਣ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਰਹੇ ਹਾਂ ਤਾਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਖਾਦ ਮਿਲ ਸਕੇ।

Mr. Chairman : Kindly wind up.

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਫੂਡ ਗਰੇਨਜ਼ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਘਟ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਫਾਜ਼ਲਕਾ ਵਿਚ ਕਣਕ ਦੀ ਕੀਮਤ ਬਹੁਤ ਘਟ ਗਈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਕਣਕ ਦੀ ਕੀਮਤ ਘਟ ਰਹੀ ਹੈ ਉਥੇ ਸਰਕਾਰ ਕਣਕ ਨੂੰ ਖਰੀਦੇ ਤਾਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਕੰਮ ਸਰਕਾਰ ਕੋਆਪ੍ਰੇਟਿਵ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਸਪਲਾਈਜ਼ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟਸ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾ ਉਠਾਉਣਾ ਪਵੇ। ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰੋਵਾਈਡ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਕਿ ਮੁਖਤਲਿਫ ਜਗ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਣਕ ਖਰੀਦੀ ਜਾ ਸਕੇ।

ਤੁਸੀਂ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਵੇਖੋਗੇ। ਜਿੰਨੇ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵਗੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਵੇਗੀ। 2 ਕਰੋੜ, 5 ਕਰੋੜ ਜਾਂ 50 ਕਰੋੜ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ ਅਸੀਂ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਸਾਡੇ ਵਲੋਂ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇ।

ਮੈਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪਣੀ ਸਪੀਚ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

Mr. Chairman : It is already 6.20 P.M. Now the Guillotine will be applied.

श्री बलरामजी दास टंडन : मोशन नहीं ग्राई......(विघ्न)

श्री सभापति : यह फाईनैनशल बिल है और फाईनैनशल बिल पर नार्मली 6 बजे गिलोटीन एप्लाई हो जाती है लेकिन मैंने 6.20 पर एप्लाई की है। (विघ्न) (It is a financial Bill and normally Guillotine is applied on a Financial Bill at 6.00 p.m. But I have applied Guillotine at 6.20 p.m.) (Interruptions)

सरदार गुरदयाल सिंह ढिल्लों : चेयरमैन साहिब, गिलोटीन एप्लाई हो जाने के बाद किसी मोशन की ज़रुरत नहीं रहती ।

Mr. Chairman : Question is —

That the Punjab Appropriation (No. 4) Bill be taken into consideration at once.

The motion was carried.

Mr. Chairman : The House will now proceed to consider the Bill clause by clause.

Clause 2

Mr. Chairman : Question is—

That clause 2 stand part of the Bill.

The motion was carried.

Clause **3**

Mr. Chairman : Question is—

That Clause 3 stand part of the Bill.

The motion was carried.

Schedule

Mr. Chairman : Question is—

That the Schedule stand part of the Bill.

The motion was carried

Clause 1

Mr. Chairman : Question is—

That clause 1 stand part of the Bill.

The motion was carried.

The Title

Mr. Chairman : Question is—

That the Title be the Title of the Bill.

The motion was carried.

Mr. Chairman : Question is—

That the Punjab Appropriation (No. 4) Bill be passed.

श्री बलरामजी दास टंडन : लेकिन इस का यह मतलब कहां निकलता है ।

श्री सभापति : एक्स स्पीकर और एक्स चेयरमैन हाउस में मोजूद हैं । उन को रूल्ज़ की अच्छी तरह से वाकफीयत है । (Ex-speaker of the Assembly and the Ex-Chairman of the Punjab Legislative Council are present in the House and they are well conversant with the rules.)

Mr. Chairman : Rule 225(2) of the Rules of Procedure lays down :—

"(2) At any time after the introduction in the Assembly of an Appropriation Bill, the Speaker may allot a day or days jointly or severally, for the completion of all or any of the stages involved in the passage of the Bill by the Assembly and when such allotment has been made the Speaker shall at 6 o'clock on the allotted day or (In this case I have applied the Gullotine at 6.20 p.m.) as the case may be the last of the allotted days, forthwith put every question necessary to dispose of all the outstanding matters in connection with the stage or stages for which the day or days have been allotted".

(*Interruptions*)

Shri Balramji Dass Tandon : That is a wrong procedure.

Mr. Chairman : Question is—

That the Punjab Appropriation (No. 4) Bill be passed.

Shri Balramji Dass Tandon : That is wrong procedure.

Mr. Chairman : No please. No please.

श्री बलरामजी दास टंडन : आप पढ़ कर सुना दें हमें मंजूर है।

Mr. Chairman : No please. I have already re[illegible] the relevant Rule. Everything is clear in it.

श्री बलरामजी दास टंडन : आप ने इसे प्रैस्टीज का सवाल बना लिया है। आप रूल्ज को पढ़ कर सुना दें।

Mr. Chairman : Order, order please. (*Interruptions*)

Mr. Chairman : Now that the Guillotine has been applied no hon. Member can speak.

श्री बलरामजी दास टंडन : मैं ने थर्ड रीडिंग पर बोलना है।

Mr. Chairman : Order please.

श्री बलरामजी दास टंडन : यह थर्ड रीडिंग है, आप बिल पर बोलने से कैसे रोक सकते हैं।

Mr. Chairman : Question is—

That the Punjab Appropriation (No. 4) Bill be passed.

The motion was carried.

श्री बलरामजी दास टंडन : आप ने ज्यादती की है, हम इस के खिलाफ प्रोटैस्ट करेंगे।

Mr. Chairman : The House stands adjourned till 9.00 a.m. on Tuesday the 19th October, 1965.

(*The House then adjourned till* 9.00 *a.m. on Tuesday, the* 19th *October,* 1965.)

6984PVS—384— 1-2-66—C., P. and S., Pb., Chandigarh

Punjab Vidhan Sabha Debates

19th October, 1965

Vol. II—No. 7

OFFICIAL REPORT

CONTENTS

Tuesday, the 19th October, 1965

ERRATA

TO

PUNJAB VIHDAN SABHA DEBATES, VOL. II,

No. 7, dated the 19th October, 1965

Read	*For*	*Page*	*Line*
taken	takkn	(7)1	3 from below
ਰਹਿੰਦੀ	ਰੰਹਿਦੀ	(7)3	9 from below
19th October, 1965	19th October, 196	(7)4	Date
ਤੋਂ	ਤ	(7)4	26
punished	punised	(7)5	7
grant	g ant	(7)7	19
is	iis	(7)9	1
ਪੁਛਦਾ	ਪੁਛਣ	(7)9	5 from below
ਦੀਆਂ	ਦੀ	(7)10	17
ਸੂਚਨਾ	ਸੁਚਨਾ	(7)12	6
ਜਾਵੇਗਾ	ਵੇਗਾ	(7)12	10
ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ	ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਧਾਰੀਵਾਲ	(7)12	15
बताने	बयाने	(7)14	1
ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ	ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੋਰਾ	(7)14	25
श्री ओम प्रकाश अग्निहोत्री	श्री ओम काश अग्निहोत्री	(7)17	9 from below
ऐलीगेशन्ज़	ऐलीगशन्ज़	(7)18	Last but one
coarse	course	(7)20	3
ਸਰਦਾਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ਪੁਰੀ	ਸਰਦਾਰ ਨਾਰਾਇਨ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ਪੁਰੀ	(7)21	7 from below
चौधरी बालू राम	ौधरी बालू राम	(7)22	16
क्वैस्चन्ज़	क्वेस्चत्ज़	(7)23	12
replies	replied	(7)23	23
कामरेड राम प्यारा	कामरेड राम प्यरा	(7)23	10 from below
my	y	(7)23	9 from below
जवाब	सीजवाब	(7)23	Last
निर्वाचन	निर्वाचत	(7)24	5
Transport and Elections Minister	Transport and Election Minister	(7)26	8, 37
about	a cut	(7)26	32

(P. T. O.)

Read	For	Page	Line
challenging	challneing	(7)31	4
goodwill	goodwil	(7)31	7 from below
thoroughly	throughly	(7)32	16 from below
stereotyped	sterotyped	(7)37	22 from below
ye rs	yeaes	(7)39	4
condensed	condenses	(7)39	29 from below
There	Ther	(7)39	12 from below
moreover	morever	(7)39	3 from below
Communications	Cnmmunications	(7)40	22 from below
वक्त	सक्त	(7)45	20
ਵਾਰ	ਵਾਰੇ	(7)47	17
ਮਗਰ	ਅਗਰ	(7)48	3 from below
Quinine	Quinin	(7)50	25
ਜਾਂ	ਤਾਂ	(7)51	6
ਜਗੀਰ	ਜਾਗੀਰਾਂ	(7)52	14
ਜਾਵੇ	ਜਾਣ	(7)52	14
ਜ਼ਿੰਦਾ	ਜ਼ਿਦਾ	(7)55	14
ਪੋਥਾ	ਪੌਥਾ	(7)56	5
ਪੰਜਾਬ	ਪਜਾਬ	(7)56	13
ਜਿਹੜੇ	ਜ਼ਿਹੜ	(7)57	1
ਸਿਲੈਕਟ	ਸਿਲਕਟ	(7)58	23
ਮੈਂ ਕਈ	ਕਈ	(7)59	26
लिये	लये	(7)61	8
जवाब	गवाब हरि	(7)62	Last
ਹੈ	ਹ	(7)63	4 from below
ਪੋਲਟਰੀ	ਪੋਡਲਟਰੀ	(7)64	19
रीमूव	रीमव	(7)69	22
मुजरिमों	मजरिमों	(7)69	4 from below
ਸਾਲਾਂ	ਸਲਾ	(7)70	5 from below
ਕਾਸਟ	ਸਾਕਟ	(7)71	13 from below
ਪੁਰਾਣੇ	ਪਰਾਣੇ	(7)72	12
ਮਨਿਸਟਰ	ਮਿਨਸਟਰ	(7)72	12
ਪੁਆਇੰਟ	ਪੁਆਚਿੰਟ	(7)72	8 from below
आप	आष	(7)72	Last
आई. पी. एस.	आई. पा. ऐस.	(7)77	6
रिज़र्व्ड	रिजवर्ड	(7)77	15

PUNJAB VIDHAN SABHA

Tuesday, the 19th October, 1965

The Sabha met in the Vidhan Bhavan, Sector 1, Chandigarh at 9.00 a.m. of the Clock. Mr. Speaker (Shri Harbans Lal) in the Chair.

STARRED QUESTIONS AND ANSWERS

Supplementaries to Starred Question No. 8507

श्री श्रोम प्रकाश अग्निहोत्री : जैसा कि जवाब में बताया गया है कि डिप्टी कमिश्नर्ज़ की एप्वायंटमैंट के लिये एक क्राइटीरिया है कि वे एक्स्पीरीएंस्ड हो, उन की सीनियारिटी हो, सूटेबिलिटी हो। क्या वजीर साहिब बताएंगे कि ऐसे भी अफसरों को डिप्टी कमिश्नर लगाया हुआ है जिन का ऐक्सपीरिएंस भी कम है और जो अन कन्फर्म्ड हैं और उन से ज्यादा ऐक्सपीरिएंस वाले आई. ए. ऐस. आफिसर्ज को वहां पर नहीं लगाया हुआ ? क्या वह बताएंगे कि इस की क्या वजूहात हैं ?

शिक्षा मंत्री : जो क्राइटीरिया जवाब में बताया गया है उसी के मुताबिक ही उन को लगाया हुआ है। अगर किसी अफसर का ऐक्सपीरिएंस कम है तो वह वैसे किसी तरह से सीनियर होगा या उसकी और क्वालिफीकेशंज होंगी। ओवर आल रीज़ल्टैंट क्वालीफिकेशन्ज जिन जिन की बैटर हैं उन्हीं को लगाया गया है।

श्री बलरामजी दास टंडन : क्या मंत्री महोदय यह बताने की कृपा करेंगे कि कई आफिसर्ज़ ऐसे लगाए गए हैं जो सिर्फ पी. सी. ऐस. हैं जब कि ऐसी एप्वायंटमैंट्स के लिये सब से बड़े यानी आई ए. एस. काडर को रखा हुआ है जिन की क्वालीफिकेशंज भी उन के मुकाबिले में ज्यादा हैं ? ऐसी हालत में उन पी. सी. एस. अफसरों को डी. सी. लगाने की क्या वजूहात हैं ?

मंत्री : जैसा कि सवाल के जवाब में बताया गया है उन के तीन चार तरह की क्वालीफिकेशंज रखी हुई हैं यानी ऐक्सपीरीएंस, सीनियारिटी, सूटेबिलिटी और ऐप्टीच्यूड। अगर किसी की सीनियारिटी कम है तो एसी पोस्ट पर लगाए जाने के लिये उसका ऐप्टीच्यूड देखा गया होगा।

श्री बलरामजी दास टंडन : फिर तो इस में कोई भी नहीं बच सकता। जिस को आप की मर्जी हो लगा सकते हैं।

Minister : I can assure the hon. Member that no personal preference has been given to anybody and only administrative reasons have been takkn into account,

---

Note—Starred Question No, 8507 along with its reply appears in P.V.S. Debate Vol. II, No. 4 dated the 14th October, 1965

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ: ਕੀ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦਸੱਣਗੇ ਕਿ ਕੰਵਰ ਮੋਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ ਨੂੰ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਨਾਲ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਔਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸੰਗਰੂਰ ਵੀ ਰਿਹਾ, ਕਿਹੜੀਆਂ ਕੁਆਲੀਟੀਜ਼ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਤੇ ਹੁਣ ਲਿਆਜ਼ਨ ਅਫਸਰ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ: ਉਹ ਬਤੌਰ ਲਿਆਜ਼ਨ ਅਫਸਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੂਟੇਬਲ ਲਗਦੇ ਸਨ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕੰਮ ਉਤੇ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ।

Comrade Shamsher Singh Josh : In part (a) of the reply it has been stated that the transfers were made on administrative reasons. Again in part (b) it has been stated that transfers of three Deputy Commissioners, viz Sarvshri Dalip Singh, Balinder Singh and Harphul Singh were cancelled on administrative reasons. What are the administrative reasons on which the transfer order of these three Deputy Commissioners was cancelled ?

Minister : These three Deputy Commissioners made representations, and on the consideration of their representations, it was thought fit that the representations be accepted.

पंडित मोहन लाल दत्त : मंत्री महोदय ने अभी अभी बताया है कि उन्होंने रिप्रिज़ैंटेशन किए जो कि ऐडमिनिस्ट्रेटिव ग्राऊंड्ज़ पर बनते थे मगर चीफ मिनिस्टर साहिब ने फरमाया था कि ऐमरजैंसी के हालात की वहज से ऐसा करना ज़रूरी समझा गया था कि उन की ट्रांस्फर्ज़ नहीं होनी चाहिएं। क्या मैं पूछ सकता हूं कि इन दोनों ब्यानात में से जो कि मुतजाद हैं, कौन सा ठीक है ?

Education Minister : Both are correct. Emergency is also one of the administrative grounds/reasons.

श्री ओम प्रकाश अग्निहोत्री : जैसा कि चीफ मिनिस्टर साहिब ने जवाब देते हुए बताया था कि ऐमरजैंसी की वजह से ये ट्रांस्फर्ज़ कैंसल की गई हैं, क्या मन्त्री महोदय बताएंगे कि क्या यह अमर वाक्या नहीं है कि ऐमरजैंसी तो बाद में डिक्लेयर हुई और ये ट्रांस्फर्ज़ पहिले ही कैंसल हो चुकी थीं ?

मंत्री : ऐसी बात नहीं है। मैं ने कहा है कि उन की तरफ से जो रीप्रिज़ैंटेशन आई, उन पर दोबारा गौर किया गया। इस के अलावा जो लोकल ऐम. ऐल. एज़. और लोकल कौंसल थी वह बाई ऐंड लार्ज इस बात की स्पोर्ट में थी कि उन को वहां पर रीटेन किया जाए क्योंकि उन को लोकल हालात की वाकफियत थी। रीप्रिज़ैंटेशन में जो रीज़न दिए गए थे वे भी वैलिड थे। इसीलिए ऐसा किया गया।

OFFICERS INDICTED IN DAS COMMISSION REPORT

*8475. **Shri Rup Singh Phul :** Will the Chief Minister be pleased to state the number and names of the officers indicted in the Das Commission Report who have so far been punished and of those who have been absolved by the State Government ?

Shri Prabodh Chandra (Education Minister) : The Das Commission Report is a published document. Some officers were, however, charge-sheeted or required to explain their position on the basis of Shri Krishnaswamy's report. The position in this respect was explained in the statement laid on the table of the

[Minister for Education]

House on the 26th April, 1965. Since then, the following development has taken place :—

(1) The number of cases which have been dropped is now 29 against 23 mentioned in the statement of 26th April, 1965.

(2) In the statement of 26th April, 1965 it was *inter alia* said that the case of the one of the officers who had been charge-sheeted in connection with the Nandan Cinema and Punjab Cold Storage, Amritsar, had been referred to the Inquiry Commissioner for departmental enquiry. On the basis of the Inquiry Commissioner's findings, the case against the officer has been dropped.

(3) Three more officers have been required to explain their position as a result of the findings of Shri B. P. Bagchi, Inquiry Commissioner. Their explanations are under consideration.

2. It is regretted that the names of the officers cannot be disclosed for the reasons stated in paragraph 18 of the statement of 26th April, 1965.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪਬਲਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਫਰਮਾਇਆ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਦਾਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਰੀਪੋਰਟ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਕਾਪੀ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਹਰ ਇਕ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਤਾਕਿ ਉਹ ਅਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਲੈਣ। ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਆਇਆ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਸਵਾਮੀ ਦੀ ਰੀਪੋਰਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਦਾਸ ਕਮੀਸ਼ਨ ਰੀਪੋਰਟ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰਖਦੀ ਹੈ ?

Minister : Sir, some copies of the Das Commission Report are available in the Secretariat and Officers were advised by the Chief Minister to keep in view the findings of the Das Commission so that they can be a guide to the Officers while taking a decision.

ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਤਿਨ ਅਫਸਰਾਂ ਵਿਰੁਧ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਅਪਣੀ ਰੀਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਔਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਗੋਚਰੇ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੱਸਣ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਜਨਾਬੇਆਲੀ, ਮੈਂ ਕਲ੍ਹ ਵੀ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਕਈਆਂ ਕੇਸਿਜ਼ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੇ ਡੀਸੀਅਨਜ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਹਕ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਔਰ ਅਗਰ ਉਸ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪੇਗੰਡਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੈਸਟੀਜ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਪ੍ਰਾਪਰਲੀ ਫੰਕਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕਣ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਗਰਦਾਨੇ ਹੋਇਆਂ ਦੇ ਹੀ ਨਾਂ ਦੱਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਔਰ ਜੇਕਰ ਉਹ ਬਰੀ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਦਸੇ ਜਾਂਦੇ।

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਜਿਹੜਾ ਰਾਮਗੜ੍ਹ ਧਾਨੀ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਗਲਤੀ ਕੰਵਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਕੀ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਇਜ਼ਨ ਅਫਸਰ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰੋਮੋਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਡਿਮੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ?

Minister : I presume the head of a district is a more respectable officer than that of a liaison officer and there is no promotion involved.

श्री ओम प्रकाश अग्निहोत्री : क्या वजीर साहिब बताएंगे कि जब श्री बागची और कृष्णास्वामी ने तमाम अफसरान को तमाम अल्ज़ामात से बरी कर दिया है तो उसकी रौशनी में डिपार्टमैंटल आफिसर्ज़ को जो दास कमिशन की रिपोर्ट सप्लाई की गई थी उसे वापिस मंगाने का यत्न किया जाएगा ?

मंत्री : वापिस मंगाने का ऐसा कोई इरादा नहीं।

कामरेड राम प्यारा : कामरेड भान सिंह भौरा के सवाल के जवाब में वजीर साहिब ने फरमाया है कि कंवर महिन्द्र सिंह बेदी को प्रोमोट या डिमोट नहीं किया गया। पहिले जो कृष्णास्वामी की रिपोर्ट थी उस में उस के खिलाफ यह कहा गया था कि चालीस हजार की बजाय पच्चीस हजार रुपए पर उसने उस ज़मीन को लीज़ आऊट किया। उसे जो चार्जशीट किया गया उसके जवाब में उसने जो ऐक्स्प्लेनेशन दिया कि फाइनानशल कमिश्नर, रैविन्यू के आर्डज़ पर ऐसा किया गया। तो क्या वज़ीर साहिब यह बताएंगे कि उन दोनों में से किसी एक के खिलाफ ऐक्शन लिया जाएगा या दोनों को ही बरी कर दिया गया है ?

मंत्री : जनाब हालात के मुताबिक जिस के खिलाफ अगर चार्जिज़ प्रूव हो जाएं अगर प्राइमरी रैस्पांसिबिलिटी उसके खिलाफ साबत होती हो ती लाज़मी तौर पर ऐक्शन लिया जाएगा

श्री बलरामजी दास टंडन : क्या वजीर साहिब यह बताने की कृपा करेंगे कि जैसा कि दास कमिशन रिपोर्ट का यह हशर हुआ है कि किसी अफसर या आदमी के खिलाफ कोई ऐक्शन नहीं लिया गया मासिवाय पोलिटिकल लैवल पर साबका चीफ मिनिस्टर को रिज़ाइन करने के लिये कहा गया, क्या सरकार इस तरह के कमिशंज को बैठाना और उन पर इतना खर्च करना मुनासिब समझती है ?

Minister : This Commission was appointed by the Government of India and the Government of India may revise their views on the appointment of such a Commission in view of the findings of these two officers.

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੰਵਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ ਨੂੰ ਹੈਡ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਬਲਕਿ ਲਾਇਜ਼ਨ ਅਫਸਰ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦਾ ਹੈਡ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਆਫ ਪੰਚਾਇਤਸ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਇਸ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਨ ਸਨ ?

मंत्री : मैंने पहले भी अर्ज़ की है कि जो ज़िला का आला अफसर होता है उस का आफिस ज्यादा ज़रूरी होता है बनिसबत डाइरैक्टर आफ एजूकेशन और पंचायतों के डाइरेक्टर के and that, in no way, involves the promotion of the officer concerned.

कामरेड राम प्यारा: क्या एजूकेशन मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि जब कि तमाम वह अफसरान और पालेटीशन्ज़ जो दास कमीशन रिपोर्ट में इनवालव्ड थे को एग्ज़ानोरेट कर दिया गया है तो क्या गवर्नमैंट इस बात पर विचार कर रही है कि दास कमीशन की जो फाईण्डिंग्ज़ हैं वह दुरुस्त नहीं हैं ?

Minister : Sir, it is not for me to sit on judgment over the findings of the Das Commission. His findings as well as the findings of the two officers who were appointed as a result of the Das Commission Report were with Government and it cannot question the findings of any of these three persons.

श्री बलरामजी दास टंडन : ग्रान ए प्वायंट ग्राफ ग्रार्डर, सर। स्पीकर साहिब, क्या इस हाउस में केबिनेट की किसी सब-कमेटी की मीटंग हो सकती है ?

Mr. Speaker : So long as anything does not interrupt the business of the House, it may be permitted.

Shri Rup Singh Phul : May I know whether it is a fact or not that no officer indicted in the Das Commission's Report has been punished or is intended to be punised ?

Minister : That is not the position of the Government. Any officer who is found guilty by the Enquiry Officer will be punished.

Mr. Speaker : Next Question No. *8616 is in the name of Shri Balramji Das Tandon. Extension has been asked for by the Government to reply this question.

श्री बलरामजी दास टंडन : स्पीकर साहिब, ग्राप ज़रा इस सवाल को पढ़ लें। इस में क्या कोई ऐसी चीज़ है जिस के लिए इस की टाईम एक्सटेनशन के लिए कहा जाए। वैसे मुझे टाईम की एक्सटैंनशन में कोई एतराज नहीं है।

Mr. Speaker : If the Government is not prepared with the reply how can I help ?

श्री बलरामजी दास टंडन : इस में तो मैं ने सिर्फ यह पूछा है कि इस वक्त तक कितना डिफैंस फण्ड डिस्ट्रिक्ट वाईज़ इकट्ठा हुग्रा है। इस बारे में तमाम ग्रांकड़े गवर्नमैंट के हैड कुग्रार्टज़ पर एवेलेवल हैं। इस का जवाब देने में तो इन को टाईम एक्सटेनशन मांगने की ज़रुरत होनी नहीं चाहिए।

Mr. Speaker : In regard to the other two Questions namely *8613 and *8614 by Shri Balramji Dass Tandon, also extension has been asked for.

Next question is by Bakshi Partap Singh.

श्री बलरामजी दास टंडन : स्पीकर साहिब, वैसे तो इस सवाल का जवाब गवर्नमैंट ग्रौन दी फलोर ग्राफ दी हाउस पर दे चुकी है। चीफ मिनिस्टर साहिब ने उस दिन इस बारे में यहां एक स्टेटमैंट दी थी जिस में उन्होंने बताया था कि इतने ग्रादमी इस लड़ाई में मारे गए हैं ग्रौर उन के वारसान को कितना कितना रिलीफ गवर्नमैंट की तरफ से दिया गया है। ग्रगर उस दिन यह इनफरमेशन यहां पर दे सकते थे तो ग्राज इस सवाल का जवाब क्यों नहीं देना चाहते ?

मुख्य संसत् सचिव: इनफरमेशन को ग्रप टू डेट कर के देंगे।

श्री ग्रध्यक्ष : यह ठीक है कि कुछ सवाल ऐसे होते हैं जिन का जवाब प्राम्प्टली हाउस में ग्राना चाहिए उन के लिए भी एक्सटेनशन मांगी जाती है हालांकि उन के लिए एक्सटैंनशन नहीं मांगी जानी चाहिए लेकिन उन के बारे में भी गवर्नमैंट की तरफ से टाईम एक्सटेनशन के लिए रिकुएस्ट ग्रा जाती है। ऐसी हालत में मेरे लिये कोई चारा नहीं रह जाता। ग्रगर किसी सवाल का जवाब गवर्नमैंट के पास तैयार न हो तब तो कोई ग्रौर चारा नहीं सिवाए एक्सटेनशन

[श्री अध्यक्ष]

मांगने के। (This is a fact that sometimes the Government does ask for extension of time for such questions, as should be promptly answered and for which extension is not justifiable. Of course there can be some justification for asking extension of time for such questions replies to which are not readily available with the Government.)

But I feel, the hon. Ministers, instead of making a request to me, should pull up their own departments.

परिवहन तथा निर्वाचन मंत्री : स्पीकर साहिब, मैं आप की इजाजत से यह सबमिशन करनी चाहता हूं कि टण्डन साहिब का जो 8613 सवाल है इस में जो इनफरमेशन मांगी गई है वह पार्टली तो इस वक्त हमारे पास है बाकी अभी कोलेक्ट करनी होगी। जब यह इनफरमेशन हमारे पास आ जाएगी हम हाउस को दे देंगे। बहरहाल इस सेशन के कनकलूड होने से पहले यह इनफरमेंशन जरूर यहां दे दी जाएगी। बाकी जो उन का सवाल 8615 है उस के बारे में कुछ तो स्टेटमैंट आ भी चुकी है लेकिन जहां तक इस सवाल के जवाब का ताल्लुक है कि नम्बर आफ विलेजिज आक्यूपाईड बाई पाकिस्तान इस बारे में जवाब देना बड़ा रिसकी है क्योंकि आप सब जानते हैं कि वहां रोजाना क्या कुछ हो रहा है। इस बारे में कुछ बताना हमारे अख्तियार से बाहर है। वैसे हाउस के बाहर इस बारे में मैम्बर साहिबान हम से पूछ सकते हैं। इस के अलावा इस बारे में जो बाकी के सवाल हैं उन का जवाब सैशन खत्म होने से पहले पहले यहां पर जरूर दे दिया जाएगा।

Mr. Speaker : Next question is by Bakshi Partap Singh.

श्री बलरामजी दास टंडन : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर। मैं आप की इजाजत से यह पूछना चाहता हूं कि यह जो सवाल मैं ने पूछे है जिन के बारे में गवर्नमैंट ने प्रेस नोट्स भी इशू किए हैं लेकिन इन के बारे में यहां सवाल पूछे जाने पर यह इन का जवाब नहीं देती, वैसे तो इस बारे में प्वायंट आफ प्रिविलेज भी बन जाता है, इस बारे में मैं आप का रूलिंग चाहता हूं: कि—

How far is the Government justified in that ?

परिवहन तथा निर्वाचन मंत्री : स्पीकर साहिब, मैं इन से रिकुएस्ट करता हूं कि यह प्रेस की बातों में न पड़े क्योंकि प्रेस में तो कई तरह की बातें आ जाती हैं। मैं इन को यकीन दिलाता हूं कि नम्बर आफ विलेजिज वाले सवाल के अलावा बाकी जितनी भी वह इनफरमेशन इस बारे में पूछना चाहते हैं वह तमाम इन को सैशन के खत्म होने से पहले पहले दे दी जाएगी।

Mr. Speaker : So for as question No. 8614 is concerned, I do feel that the request of the hon. Minister is correct and I would like to reconsider whether this question should be allowed or not. With regard to other questions, the hon. Minister has assured that the replies will come during this Session.

ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਸੀਕਰੇਟ ਸੈਸ਼ਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ?

Mr. Speaker : Please leave it.

CONCESSIONS TO ARMY MEN AND P. A. P. PERSONNEL DISABLED OR KILLED IN PAK AGGRESSION

***8621. Bakshi Partap Singh :** Will the Chief Minister be pleased to state the concessions and facilities given by the Punjab Government to the (i) disabled Army and P. A. P. personnel ; (ii) families of the Army men and P. A. P. personnel killed in action; and (iii) winners of the gallantry awards, during the recent Pak aggression ?

Shri Prabodh Chandra (Education Minister) : (i), (ii) and (iii) The requisite information is laid on the table of the House.

Statement showing information regarding concession and facilities given by the Punjab Government to Army men and PAP personnel, disabled or killed in Pak aggression.

CATEGORY :	RELIEF :
1. (a) Armed Forces personnel killed/disabled with 50% disablity or above	Next of kin of the Armed Forces personnel killed/disabled where the disability is 50% or above will be as heretofore, entitled to *ex-gratia* grant at the following rates :
(i) Officers	Rs. 5,000/-
(ii) J. C. Os.	Rs. 3,000/-
(iii) Other ranks	Rs. 2,000/-
(b) Armed Forces personnel disabled with below 50% disability.	(i) Officers Rs. 2,500/- (ii) J. C. Os. Rs. 1,500/- (iii) Other ranks Rs. 1,000/-

Mode of payment :

This amount will be disbursed as follows :—

Rs. 500/- in cash immediately after the death/disability is reported The remaining amount will be given in the form of Saving Certificates.

(c) PRISONERS OF WAR :

The Armed Forces personnel taken as Prisoners of war would continue to receive *ex-gratia* grant of Rs 500/- plus allowance of Rs. 60/- per minor/dependent child.

CATEGORY :	RELIEF :
(d) Armed forces personnel reported missing.	The personnel reported missing would be given Rs. 500/- in addition to the allowance of Rs. 60/- per minor/dependent child. Further *ex-gratia* grant is to be given after a period of six months when it is reported that person is actually killed/disabled.

[Minister for Education]

EDUCATIONAL FACILITIES :

(a) The children of the above-mentioned category of the personnel will be entitled to free education (i. e. No fees will be charged from the children in Schools and Colleges including Professional Institutions).

(b) The Government of India has enhanced the family pension rates to 2/3rd of the pay last drawn for a period of seven years and as such no children allowance would be paid during this period of seven years. To meet the problem of education of these children beyond the period of seven years, the eligibles would be entitled to the children allowance at the following rates :—

(i) At the Primary stage	Rs. 10/- P. M.
(ii) At the Secondary stage	Rs. 25/- P. M.
(iii) During College/Arts and Science.	Rs. 50/- P. M.
(iv) In the case of Technical and Professional education.	Rs. 75/- P. M.
(v) For Higher education in Foreign countries.	Rs. 250/- P. M.

These concessions will be extended to the personnel of aforesaid categories involved in not only operations in the Rann of Kutch and Kargil and subsequent Indo-Pak fighting in J. and K., Punjab Borders and Rajasthan Borders but also to all other eligible personnel after the Chinese aggression in 1962 except those in whose cases *ad-hoc* decisions have been taken already.

All the above concessions will be granted to the Armed Forces personnel of Punjabi Origin. Payments already made will be adjusted against all future payments.

(a) DISABLED P. A. P. PERSONNEL

Extraordinary Gratuity equal to 4 months pay to personnel drawing pay of Rs. 200/- and 3 month's pay (subject to the minimum of Rs. 800/- in the case of Government servants in receipt of pay above Rs. 200/-.

Extraordinary injury pension in accordance with the rate of disabilities worked out on the basis of pay drawn by the disabled person.

Ordinary pension and/or gratuity in accordance with the length of service rendered by them worked out on the basis of pay drawn.

(b) FAMILIES OF P. A. P. PERSONNEL

Extra-ordinary Gratuity equal to 6 month's pay to families of the personnel drawing pay up to Rs. 200/- and three month's pay (subject to minimum of Rs 800/-) in the case of personnel drawing pay above Rs. 200

Extra-ordinary Family Pension which iis worked out in accordance with the pay drawn by the deceased Government servant at the time of his death.

Ordinary Death-cum-retirement gratuity and Family Pension in the case of personnel who have rendered 5 years service under the Government.

In addition to the above, the Deputy Commissioners have been authorised to make payments of an *ex-gratia* relief of Rs. 500/- each to the next of kin of the PAP personnel killed during PAK Aggression.

(iii) GALLANTRY AWARDS TO ARMED FORCES PERSONNEL

Param Vir Chakra	Rs. 10,000/- (Plus Rs. 500/- annuity for 30 years).
Maha Vir Chakra	Rs. 7,500/-
Vir Chakra	Rs. -3,000/

(b) No gallantry award has been made to the PAP personnel during the recent PAK Aggression.

बख्शी प्रताप सिंह : क्या वज़ीर तालीम बताएंगे कि जो स्टेटमेंट मुझे दी गई है उस के मुताबिक जो रिलीफ तकसीम किया जाना है और जिन को यह तकसीम किया जाना है क्या यह उन को उन के घरों पर पहुंचाया जाएगा या यह वसूल करने के लिये उन्हें तहसील या डिस्ट्रिक्ट हैड कुआर्टरज़ पर आना पड़ेगा ?

शिक्षा मंत्री : मोस्ट आफ दी केसिज़ में डिप्टी कमिश्नरज़ को हिदायतें हैं कि वह मरने वाले आदमियों के घरों पर जा कर यह रिलीफ दे कर आएं। इस बारे में एक और भी रिक्वेस्ट आई थी कि उन लोगों के घरों पर जब रुपया दिया जाता तो उस वक्त उस हल्के का एम. एल. ए. साथ हो। इस पर सरकार गौर कर रही है।

बख्शी प्रताप सिंह : वज़ीर साहिब ने बताया है कि अफसरान के घरों पर यह रिलीफ बांटा जाता है लेकिन जो जवान होते हैं उन के घर वालों को डिस्ट्रिक्ट हैड कुआटर्ज़ पर लेने के लिये आना पड़ता है तो मैं पूछना चाहता हूं कि क्या यह इम्त्याज़ रखना मुनासिब है ?

मंत्री : वैसे तो यह नेचुरल बात है कि अफसरान और जवानों में कुछ न कुछ फर्क होता ही है। जो फैसिलेटीज़ अफसरान को हासिल होती हैं वही जवानों को भी मिलनी चाहिएं।

I will convey the sentiments expressed by the members to the Chief Minister.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਫੌਜੀ ਬਾਰਡਰ ਤੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ up to College standard free education ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁਛਣਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਪੀ. ਏ. ਪੀ. ਦੇ ਜਵਾਨ ਬਾਰਡਰ ਤੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਫਰੀ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦਾ ਸਰਕਾਰ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ?

मंत्री : वैसे तो जो फेसिलिटीज़ फौजी जवानों को दी जाती है वही फैसिलिटीज़ पी० ए० पी० के जवानों को भी मिल रही है। अगर इस में उन को यह फेसिलिटीज़ नहीं दी जा रही तो मैं देख लूंगा कि क्यों नहीं दी गई।

ਸਰਦਾਰ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜੋ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣਾ ਆਪਣੀ ਬਇਜ਼ਤੀ ਸਮਝੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਰਨਾਲ ਦਾ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਐਕਸ਼ਨ ਲੈਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੈ ?

(No reply)

ਸਰਦਾਰ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ : On a point of order, Sir. ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਰੂਲਿੰਗ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਡੀ. ਸੀਜ਼. ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਘਰ ਜਾਇਆ ਕਰਨ ਪਰ ਡੀ. ਸੀ. ਕਰਨਾਲ ਜੋ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਗਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ?

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਸਵਾਲ ਕਰ ਲਿਆ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ। (The hon. Member has put his supplementary but the Government does not seem ready to reply it.)

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਫੈਸਿਲੇਟੀਜ਼ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਿਜ਼ਨ ਪੰਜਾਬ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਹ ਜਿਹੜੇ ਸਿੰਧ ਜਾਂ ਫਰੰਟੀਅਰ ਦੇ ਲੋਕ ਇਥੇ ਬਸ ਗਏ ਹਨ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਫੈਸਿਲਟੀਜ਼ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਮੰਤਰੀ: ਇਹ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਫੌਜੀਆਂ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਮਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਰੁਪਿਆ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਚਾਈਨੀਜ਼ ਐਗਰੈਸ਼ਨ ਵੇਲੇ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਲਾਂ ਹੋਈਆਂ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤਕ ਰਕਮ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਕੀ ਹੁਣ ਵੀ ਇਹੋ ਫੇਟ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ?

Mr. Speaker : This is an hypothetical question.

कामरेड राम प्यारा : वजीर साहिब ने कहा है कि पंजाब सरकार पंजाबी फौजियों की मदद कर रही है और बाकियों के लिये दूसरी सरकारें करेंगी तो क्या पंजाब सरकार बाकी की सरकारों को लिखेगी कि पंजाब सरकार उन को यह रिलीफ दे रही है वह भी दें ?

मंत्री : अगर कोई सरकार हम से पूछेगी कि आप क्या क्या फैसिलिटीज इन को दे रहे हो तो वुई विल सरटनली सप्लाई दी इनफरमेशन । मगर हम यह नहीं करेंगे कि अपने आप उन को जा कर कहें कि हम यह कर रहे हैं आप भी करो । वी डूनाट गाईड दैम

श्री बलरामजी दास टंडन : क्या मंत्री महोदय बताने की कृपा करेंगे कि वीर गति को प्राप्त होने वाले पी. ए. पी. और फौज के जवानों को किस हिसाब से पारितोषिक दिया गया है ?

मंत्री : मैं अर्ज करूं कि इस बारे में पी.ए.पी और फौज के जवानों में कोई फर्क नहीं रखा गया है। इन के कौरिसपौंडिग रैंक के अफसरों को वही कनसैशन दी हैं जो कि मिलटरी अफसरों को दी हैं।

Exgratia Grants For Victims of Pakistani Aggression

***8635. Shri Rup Singh Phul :** Will the Chief Minister be pleased to state:—

(a) the *exgratia* grants that the State Government proposes to award to the heirs or relations of the persons of the following categories who have been killed during the recent Pakistani aggression :—

(i) personnel of the Armed Forces,

(ii) personnel of the P.A.P.; and

(iii) civilians;

to

(b) the mode and time of payment of the grants referred to above ?

Shri Prabodh Chandra (Education Minister) :

		Ex-gratia *grants*.
		Rs.
(a) (i) Personnel of the Armed Forces.	(a) Officers.	5,000
	(b) J.C. Os.	3,000
	(c) Other ranks.	2,000
(ii) Personnel of PAP.	(a) Officers of the rank of SP and above	5,000
	(b) DSPs and ASPs	4,000
	(c) Inspectors/Sub-Inspectors/Assistant Sub-Inspectors	3,000
	(d) Other ranks.	2,000
(iii) Civilians		1,500

(b) In the case of personnel of Armed Forces and P.A.P. the amount of Rs. 500 will be paid in cash immediately after death is reported. The remaining amount will be given in the form of saving certificates. The payment in the other case will be made in cash by the Deputy Commissioner.

श्री रूप सिंह फूल : क्या सरकार के इल्म में यह बात है कि जिला कांगड़ा जहां के सब से ज्यादा जवान शहीद हुए हैं उन के किसी भी घर वाले को कोई रुपया नहीं दिया गया है ?

Minister : Sir, the money has been placed at the disposal of the Deputy Commissioners and they have been asked to expedite the payments. My latest information is that in many cases money has been given to the dependents of martyrs.

श्री ओम प्रकाश अग्निहोत्री : वजीर साहिब ने कहा है कि सिविलियन्ज़ को 1,500 रुपया दिया गया है और स्टेट मिनिस्टर कैप्टन रत्न सिंह ने ऐलान किया था कि इस को बढ़ा कर 2,000 रु० कर दिया गया है । अगर यह बात सही है तो अब 1,500 क्यों बताया गया है?

मंत्री : मैं ने वह फैसिलिटीज़ बताई हैं जो कि सरकार की तरफ से दी गई हैं ।

श्री बलरामजी दास टंडन : वजीर साहिब ने दो तरह के ऐवार्डज बताए हैं एक तो कैश की शक्ल में और दूसरों को सेविंग्ज़ सर्टीफिकेट्स की शक्ल में । तो यह इम्त्याज़ क्यों रखा गया है ?

मंत्री : कोई इम्त्याज़ नहीं रखा गया है ।

श्री बलरामजीदास टंडन : एक को कैश और दूसरे को सेविंग सर्टीफीकेटस ।

Minister : The reply given by me is—

"(b) In the case of personnel of Armed Forces and P.A.P. the amount of Rs. 500 will be paid in cash immediately after death is reported."

[शिक्षा मन्त्री]

सारे सिविलियन्ज़ को 1,500 रुपये दिये गए हैं। मिलिटरी और पी.ए.पी. के जवानों को एक जैसी ही रियायतें हैं।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ: ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਹੁਣ ਤਕ ਕਿੰਨੀ ਐਕਸ ਗ੍ਰੇਸ਼ੀਆ ਗ੍ਰਾਂਟ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਸ ਡੇਟ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ?

ਮੰਤਰੀ: ਮੈਂ ਐਗਜ਼ੈਕਟ ਡੇਟ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਦਸ ਸਕਦਾ ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਸੂਚਨਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਰੁਪਿਆ DCs ਨੇ ਮੰਗਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਹੋਰ ਮੰਗਣਗੇ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਦਿਆਂਗੇ।

ਸਰਦਾਰ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ: ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਰ ਡੀ. ਸੀ. ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਘਰ ਨਹੀਂ ਵੇਗਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਾਂਟ ਕੌਣ ਦੇਣ ਜਾਵੇਗਾ ?

ਮੰਤਰੀ: ਸਰਦਾਰ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਹੁਣ ਹੀ ਦਸਿਆ ਹੈ ਉਹ DC ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਘਰ, ਬਾਕੀ ਇਹ ਤਾਂ ਗਲ ਕਲੀਅਰ ਹੈ ਕਿ Deputy Commissioners will make the payments. If there is any complaint I will see that the Deputy Commissioners obey the orders of the Government.

ਕਾਮਰਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਧਾਰੀਵਾਲ: ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਜੋ ਸਿਵਲੀਅਨਜ਼ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਟ੍ਰਕ ਡਰਾਈਵਰਜ਼ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਈ ਸਕੀਮ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਹੇਠ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ: ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚ 5,000 ਰੁਪਏ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਬਾਕ ਆਰਮੀ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵੀ ਜਿਤਨੀ ਕਨਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਵੀ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਮਿਲੇਗਾ।

Field Wing of the Public Relations Department

***8622. Bakshi Partap Singh** : Will the Chief Minister be pleased to state :—

(a) the steps Government intend to take to energise the working of the Field Wing of the Public Relations Department which has suffered badly on account of the termination of services of a large number of Rural Publicity Workers ;

(b) whether Government has formulated any proposals to streamline the working of the said Wing, if so, the approximate time by which these are likely to be implemented ?

Chief Parliamentary Secretary (Shri Ram Partap Garg: (a) and (b) New posts of Information Assistants Field Publicity Asssistants and Block Publicity Workers have been created to replace the old cadre of Rural Publicity Supervisors and Rural Publicity Workers. To fill these posts a written test was held followed by interviews to which only those persons were called

who had qualified in the written examination. This was done with a view to recruiting only competent and efficient persons. The recruitment is being finalised and the new incumbents will be put in position very shortly.

चौधरी दल सिंह : क्या चीफ पार्लियामैंटरी सैक्रेटरी साहिब बताएंगे कि पब्लिसिटी के जो फील्ड वर्करज़ हैं उन को हटाने और फिर लेने की क्या वजह है ? क्या चीफ पार्लियामैंटरी सैक्रेटरी साहिब खुद अपने आदमियों को लाने के लिये तो ऐसी कार्यवाही नहीं करते ?

Education Minister : There is no truth in it because the Chief Parliamentary Secretary is not the final authority. Every case is examined by the Chief Minister in consultation with the Chief Parliamentary Secretary. The insinuation that the Chief Parliamentary Secretary wants to appoint his own men does not have any ground.

श्री अमर सिंह : क्या चीफ पार्लियामैंटरी सैक्रटरी साहिब यह बताने की कृपा करेंगे कि यह टेस्ट होल्ड किया गया और कब तक इस का रिजल्ट फाइनलाइज़ किया जायेगा ? ऐमरजैंसी के वक्त इन के वर्करज़ गांव में नहीं मिले । क्या इस वक्त भी सरकार ने यह ज़रूरी नहीं समझा कि इन को ऐप्वायंट किया जाए ?

मुख्य संसत् सचिव : यह टैस्ट चार पांच महीने पहले हुआ था और लड़ाई होने से पहले इन्टरव्यूज़ हो गए थे मगर लड़ाई के दौरान यह मुनासिब नहीं समझा गया कि पुराने आदमियों की जगह नए आदमियों को बैठाया जाए क्योंकि उन की एरिया से वाकफियत नहीं होगी । मेरे बार्डर एरिया के रहने वाले दोस्त इस बात को ऐप्रीशियेट करेंगे कि हमारे महकमा ने ड्यूरिंग दी वार बहुत अच्छा काम किया है ।

Comrade Shamsher Singh Josh : May I know, Sir, why these posts of the Public Relations Department are not being filled through the Subordinate Services Selection Board ?

Education Minister : The qualifications and the aptitude that are required for the candidates to be posted in the Public Relations Department can be better examined by political heads than by the Public Service Commission.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਕੈਬੀਨੇਟ ਦੇ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਹੜੇ ਰੂਰਲ ਪਬਲਿਸਿਟੀ ਵਿੰਗ ਵਿਚ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਸਨ ਕੈਬੀਨੇਟ ਦੇ ਬਦਲਣ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਵਿਸ ਨੂੰ ਟਰਮੀਨੇਟ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ? ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਵਿਚ ਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ?

ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ : ਜੀ ਹਾਂ ਜਿਹੜੇ ਟੈਸਟ ਵਿਚ ਪਾਸ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨਟਰਵਿਊ ਵਿਚ ਪਾਸ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਲੈ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੋਸਟਾਂ ਨੂੰ ਸਬਾਰਡੀਨੇਟ ਸਰਵਿਸਜ਼ ਸੀਲੈਕਸ਼ਨ ਬੋਰਡ ਦੇ ਪਰਵਿਊ ਵਿਚੋਂ ਕਢਣ ਦੇ ਕੀ ਰੀਜ਼ਨਜ਼ ਹਨ ?

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਸਵਾਲ ਵੀ ਆ ਚੁਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਵੀ ਦਿਤਾ ਜਾ ਚੁਕਿਆ ਹੈ। (This question and the reply thereto have already come.)

बख्शी प्रताप सिंह : क्या मन्त्री महोदय बयाने की कृपा करेंगे कि इस महकमा के कर्मचारियों को हटाने से पब्लिक रिलेश्न्ज़ का काम सफर किया है और उन के जलसे कामयाब नहीं हुए ।

ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰੀ : ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਗਲ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਹਰ ਜਲਸਾ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਇਆ ਹੈ ਸਾਡੇ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ਰ ਅਤੇ ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨਾ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਸਰਪਲਸ ਸਟਾਫ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕਢਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

श्री बलरामजी दास टंडन : क्या मन्त्री महोदय यह बतायेंगे कि वही तर्क और वैसा ही आधार इनका कैरों रीजीम में था तो उस में और इस में क्या फर्क है ?

शिक्षा मंत्री : जनाबेआली पहले रीजीम में यह बात थी कि कोई टैस्ट और इन्टरव्यू नहीं हुआ करती थी और अब बाकायदा टैस्ट और इन्टरव्यू लिया जाता है और इस के बाद ही सिलेक्शन की जाती है । वैसे यह पोस्ट कभी भी एस. एस. ए स. बोर्ड के परव्यू में नहीं थीं ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਵਜ਼ੀਰ ਤਾਲੀਮ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਬਲਿਕ ਸਰਵਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸ਼ਬਾਰਡੀਨੇਟ ਸਰਵਸਿਜ਼ ਸੀਲੈਕਸ਼ਨ ਬੋਰਡ ਨਾਲੋਂ ਪੋਲੀਟੀਕਲ ਹੈਡ ਲਾਇਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਠੀਕ ਚੋਣ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੀ ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਕਾਰਨ ਨਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਨਾਂ ਪੋਸਟਾਂ ਨੂੰ ਪਬਲਿਕ ਸਰਵਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਬਾਰਡੀਨੇਟ ਸਰਵਸਿਜ਼ ਸਿਲੈਕਸ਼ਨ ਬੋਰਡ ਦੀ ਪਰਵਿਊ ਤੋਂ ਇਸ ਲਈ ਕਢ ਲਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕਿ ਗੌਰਮੈਂਟ ਆਪਣੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਕਰਰ ਕਰ ਸਕੇ ?

ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ : ਜਨਾਬ ਆਲੀ, ਇਹ ਗਲ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੈਂ ਇਹ ਗਲ ਕਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪਬਲਿਕ ਸਰਵਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸੁਬਾਰਡੀਨੇਟ ਸਰਵਸਿਜ਼ ਸੀਲਕਸ਼ਨ ਬੋਰਡ ਦੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਪੋਲੀਟੀਕਲ ਹੈਡ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਿਆਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਲਾਇਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਕੋਈ ਇਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੰਪੈਰੇਜ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਆਈਡੀਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਰੂਰਲ ਪਬਲਿਸਿਟੀ ਵਰਕਰ ਦਾ ਐਪਟੀਚਿਊਡ ਅਤੇ ਰੁਝਾਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਹਾਤੀ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਾਕਫੀ ਬਾਰੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਅਤੇ ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਵਰਕਰ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

कामरेड भान सिंघ भौरा : ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੋਸਟਾਂ ਤੋਂ ਕਰਮਚਾਰੀ ਇਸ ਲਈ ਕਢੇ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਸਰਪਲਸ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰ ਅਤੇ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ਰ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਰਪਲਸ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਫੀਲਡ ਵਰਕਰ ਰਖੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ?

ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ : ਜੋ ਕੁਝ ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰੋਪੋਜ਼ਲ ਸੀ ਕਿ ਹਰ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਇਕ ਰੂਰਲ ਪਬਲਿਸਿਟੀ ਵਰਕਰ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇ ਉਸ ਤੋਂ ਜਿਨੇ ਵਾਧੂ ਰਖ ਲਏ ਗਏ ਹੋਏ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਵਸਿਜ਼ ਨੂੰ ਟਰਮੀਨੇਟ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਹੁਣ ਜੋ ਰਖੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਇਹ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਵਨ ਇਨ ਈਚ ਕਾਨਸਿਚੂਐਨਸੀ ਵਰਕਰ ਰਖ ਲਿਆ ਜਾਵੇ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਨਟੈਸਟ ਦੇ ਪੇਪਰ ਕਿਸ ਨੇ ਵੇਖੇ ਅਤੇ ਸੀਲੈਕਸ਼ਨ ਬੋਰਡ ਦੇ ਕੌਣ ਮੈਂਬਰ ਸਨ ?

ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰੀ : ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਪਬਲਿਕ ਰੀਲੇਸ਼ਨ ।

श्री मंगल सेन : क्या चीफ पार्लियामैंटरी सैक्रेटरी साहिब या शिक्षा मन्त्री आपस में सलाह करके बताएंगे कि जब कैरों रीजीम था तो इस महकमे में अपनी मर्जी से आदमी रखे जाते थे और श्री प्रबोध चंद्र जी इस बात की आलोचना किया करते थे कि इन पोस्टों को सबार्डिनेट सर्विसिज़ सिलेक्शन बोर्ड के परव्यू में जाना चाहिए तो क्या उन कमियों और खामियों को दरुस्त करने के लिये और इन पोस्टों को बोर्ड के परव्यू में देने को सरकार तैयार है ?

शिक्षा मंत्री : जनाबेआली जो पिछले रीजीम की खूबियां हैं उन्हें हम अपनाने की कोशिश कर रहे हैं और जो खामियां हैं उन्हें हम त्याग रहे हैं। रूरल पब्लिसिटी वर्कर की पोस्टों को सन् 1953 में शुरू किया गया। Then the previous regime had nothing to do with this. I was incharge of this department. उस वक्त कैबिनट ने फैसला किया था कि जो वर्कर्ज़ गवर्नमैन्ट की पालिसी को अच्छी तरह से समझते हों और उसको चला सकें उन को लगाया जाए।

Transfer of Director of Industrial Training

***8384. Comrade Ram Chandra** : Will the Chief Minister be pleased to state whether any orders for the transfer of the Director, Industrial Training, were passed by the Government in 1965; if so, the date of issue of these orders and the date when these were implemented ?

Shri Prabodh Chandra (Education Minister): Yes. On 11th June, 1965, and implemented the same day.

Quota of Metals etc, given to M/S R. K. Soni Industrialists of Ludhiana

***8386. Comrade Ram Chandra** : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the number of permits for different metals, machinery, manufactured wires, etc., given to M/s R. K. Soni, Industrialists of Ludhiana, since the present Government took over charge along with the details of quantity of the said material in each case and its value;

(b) whether the Industries Department made any verification to ensure that the quota of the said material has been utilised for the purpose for which it was given;

(c) whether Government has made any check to ascertain the reasons why the firm mentioned in part (a) above has shown increased production to obtain more permits for the various articles mentioned in part (a) above and shown less sale of the manufactured articles to avoid payment of Sales Tax?

Shri Prabodh Chandra (Education Minister) : (a) There is no firm in Ludhiana known as M/s R. K. Soni, Industrialists of Ludhiana. However, Shri R. K. Soni has interests in some concerns and M/s Kabir

[Education Minister]

Dyeing, Industrial Area, Ludhiana one of those concerns was given a permit for 25 G. C. sheets on the 2nd March, 1965.

(b) & (c) Does not arise.

कामरेड राम चन्द्र : मिनिस्टर साहिब ने फरमाया है कि आर. के. सोनी नाम की कोई फर्म नहीं लेकिन आर. के. सोनी नाम के इन्डस्ट्रिलिस्ट हैं और उन्हें 25 जी. सी. शीट दिये गये। तो मैं यह दरयाफत करना चाहता हूं कि आर. के. सोनी मशीन टूल्ज़ का जहां तक ताल्लुक है उन्हें किस किस चीज़ के परमिट दिये गये हैं ?

मंत्री : मैं ने जवाब दिया है कि 25 जी. सी. शीट उस को मिले हैं। दिस इज़ दी इन्फरमेशन दैट हैज़ बिन सप्लाइड बाइ दी डिपार्टमैंट।

श्री मंगल सेन : शिक्षा मंत्री महोदय ने बताया है कि एक कन्सर्न को 25 शीट दिए गए हैं तो मैं पूछना चाहता हूं कि बाकी के कन्सर्न्ज़ को कितने शीट दिये गये हैं ?

मंत्री : मैं ने यह कहा है कि ओनली वन आफ हिज़ कन्सर्न्ज़ वाज़ गिवन ए परमिट। इस से साफ ज़ाहिर है कि और किसी को नहीं दिया गया।

कामरेड राम प्यारा : क्या एजूकेशन मिनिस्टर या चीफ मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि आर. के. सोनी की कन्सर्न्ज़ को जो कोटे दिये गये इन के मुताल्लिक किसी वक्त इन की चैकिंग के लिये इन्डस्ट्रीज़ डिपार्टमैंट ने कोई छापा मारा यह जानने के लिये कि इस कोटा का मिसयूज़ किया गया है ?

मंत्री : जब कोई किसी बात का बेसिज़ होता है तो इन्क्वायरी ज़रूर की जाती है।

श्री मंगल सेन : क्या माननीय शिक्षा मन्त्री महोदय बताने का कष्ट करेंगे कि क्या सोनी साहिब वही हैं जो इस महकमा के एक डायरैक्टर के साथ मिल कर सांझे में काम करते थे ?

कामरेड राम प्यारा : क्या चीफ मिनिस्टर या एजूकेशन मिनिस्टर साहिब बतायेंगे कि प्रेज़ैन्ट रीजीम में आर. के. सोनी. के कन्सर्न्ज़ को कोटा बढ़ा है या नहीं ?

मुख्य मन्त्री : इस के बारे में मैं अर्ज़ कर दूं कि उन्हें बहुत सा कोटा सैंट्रल गवर्नमैंट की तरफ से मिलता है इस लिए उन्हीं के पास पूरी इन्फरमेशन है।

मैं आपकी मारफत हाऊस को बताना चाहता हूं कि पंजाब में जितने भी कोटा-होल्डर्ज़ हैं उन की लिस्ट छाप कर तमाम एम. एल. एज़. और एम. एल. सीज़. को सप्लाई कर दी गई है ताकि अगर उनके नोटिस में कहीं पर मिसयूज़ हुआ हो तो उस को हमारे सामने लाया जाए उस लिस्ट में परसन या फर्म या कम्पनी का नाम दिया गया है जिस के नाम पर कोटा एलाट किया गया था और जगह का नाम भी दिया हुआ है।

Industrial Development of certain area of Gurgaon District

***8559. Shri Roop Lal Mehta :** Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) whether the Government propose to select any area from Palwal to Hodel for industrial development ;

(b) whether the Government is considering any proposal to establish an Industrial Estate in the said area at Palwal ?

Shri Ram Kishan : (a) No.

(b) Yes.

Royal Foundry Factory at Batala

***8631. Sardar Ranjit Singh** : Will the Chief Minister be pleased to state;—

(a) whether it is a fact that the Royal Foundry Factory at Batala was raided and searched by the District Industries Officer accompanied by the Police Officers on 10th August, 1965;

(b) whether any objectionable documents/things were found out during the said search ?

Shri Ram Kishan: (a) The District Industries Officer searched the premises of M/s Royal Foundry Batala to get hold of the relevant records and the Police accompanying him was kept outside the premises of the factory,

(b) Yes.

ਸਰਦਾਰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੈਨਾਂਵਾਲੀਆ : ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦਸਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਫੈਕਟਰੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜੇ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਗਏ ਕੀ ਉਨਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਕੋਈ ਵਰੰਟ ਸੀ ?

मुख्य मंत्री : मैं आनरेबल मैम्बर की वाकफियत के लिये यह अर्ज कर दूं कि कोई पुलिस अफसर उस फैकटरी के अंदर नहीं गया इस लिए किसी तरह के कोई वारंट्स का सवाल ही पैदा नहीं होता ।

श्री मंगल सेन: क्या वजीर साहिब यह बता सकते हैं कि यह रायल फाऊंडरी पर छापा क्यों मारा गया ? इस के कारण क्या हैं ?

मुख्य मंत्री : यह तो रिकार्ड लेने की बात है। महज रिकार्ड लेने के लिए इण्डस्ट्रीज आफीसर को वहां पर भेजा गया था।

श्री ओम प्रकाश अग्निहोत्री : यह जो रायल फाउंडरी पर छापा मारा गया था क्या इसके खिलाफ कांग्रेस बैंचिज के किसी एम. एल. ए. या किसी एम. एल. सी. ने भी कोई रिप्रैजेंटेशन दिया था ?

मुख्य मंत्री : हमारे पास कई तरह के रिप्रैजेंटेशन आते हैं मगर जो कार्यवाई की जाती है वह ज़रूरत के मुताबिक ही की जाती है। जैसा कि मैं ने पहले अर्ज किया है, यह इंडस्ट्री का एक आफीसर रिकार्ड लेने के लिए भेजा गया था और कोई ऐसी बात इसमें नहीं थी ।

ਸਰਦਾਰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੈਨਾਂਵਾਲੀਆ: ਕੀ ਇਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਤੱਲੁਕ ਕੋਈ ਐਮ० ਐਲ० ਸੀ० ਵੀ ਹੈ ?

मुख्य मंत्री : इस सवाल का इस के साथ ताल्लुक ही क्या है ?

कामरेड राम प्यारा : जो objectionable record हासिल किया गया उस पर अभी तक कोई कार्यवाही की गई है या नहीं ? अगर नहीं की गई तो क्यों नहीं की गई ?

Chief Minister : The matter is under the consideration of the Department.

Pandit Chiranji Lal Sharma : May I ask the Chief Minister if the Government received any complaints with specific allegations before the Factory was raided ?

Chief Minister : Yes, Sir.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ for the production of records ਕੀ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਦੇ ਕੋਈ ਨੋਟਿਸ ਇਸ ਫਰਮ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ?

मुख्य मंत्री : इन को यके बाद दीगरे 14 नोटिस दिये गये थे ।

श्री मंगल सेन : क्या मुख्य मंत्री बतायेंगे कि कंपलेंट जो आई इस के कंटैंट्स क्या थे ?

Chief Minister : It is not in public interest to disclose the contents of that complaint.

श्री मंगल सेन : आन ए प्वायंट आफ आडर, सर । मैं आपका रूलिंग चाहता हूं, स्पीकर साहिब, इस हाउस में सवाल-जवाब हुए । मुख्य मंत्री ने यह ब्यान दिया कि इस फर्म के खिलाफ़ कुछ कम्पलेंट्स थीं जिन का इस हाउस में इजहार करना अवाम के मुफाद में नहीं है ।

Mr. Speaker : If the Government claim privilege of any document in public interest, I cannot help it.

कामरेड राम प्यारा : क्या चीफ मिनिस्टर साहिब बतायेंगे कि जैसे उन्होंने फरमाया है कि इस फर्म को यकेबाद दीगरे 14 दफा नोटिस दिये गये थे मगर गवर्नमेंट के नोटिस की तामील नहीं की गई ; इस की वजह क्या है ?

मुख्य मंत्री : हमें इत्तलाह मिलती रही कि इतने दिनों तक तामील हो जायेगी मगर बावजूद नोटिस देने के जब यह हुई ही न तो मजबूरन हमें अपना इन्स्पैक्टर भेजना पड़ा ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ : On a point of order, Sir. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਫਰਮ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੁਝ ਐਲੀਗੇਸ਼ਨਜ਼ ਸਨ । ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਤਾਂ ਹਾਊਸ ਤੋਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੁਪਾ ਕੇ ਕੋਈ ਐਲੀਗੇਸ਼ਨਜ਼ ਰਖ ਸਕਦੇ ਹਨ ?

Mr. Speaker : I do not agree with the hon. Member.

श्री बलरामजी दास टंडन : मुझे यह बताया जाये कि अगर किसी फर्म के बरखिलाफ कोई ऐलीगेशन्ज़ लगाये जाते हैं तो उन के बारे में बताना यह पब्लिक इंट्रैस्ट के बरखिलाफ कैसे कहा जा सकता है ?

श्री अध्यक्ष : इस के बारे में पोजीशन बिल्कुल साफ है। पब्लिक इंट्रैस्ट में किसी भी तरफ से कोई प्रीविलेज क्लेम हो सकता है और इस के बरखिलाफ प्रिजाईडिंग मैम्बर को कोई क्वेस्चन करने का इख्तियार नहीं है। यह क्वेस्चन यहां भी आया है और बाहर भी आ चुका है। The Government want to be fair to the other side also. Their decision is that so long as the enquiry is pending, the complaints should not be divulged. (The position with regard to this is quite clear. A privilege can be claimed from any side in the public interest and the Presiding Officer has no right to question it. This point has been raised here and outside also. The Government want to be fair to the other side also. Their decision is that so long as the enquiry is pending the complaints should not be divulged.)

श्री मंगल सेन : दर असल बात यह है कि एक कांग्रेस के प्रधान का राज फाश हो जायेगा इस लिये इन्हें बताने में डर लग रहा है।

Mr. Speaker : No discussion please.

श्री मंगल सेन : यह पार्टी का सवाल है इसमें पब्लिक इंट्रेस्ट की बात क्या है ?

Mr. Speaker : I am sorry I do not agree with this.

श्री मंगल सेन : आप तो एक पार्टी के नुमायंदे नहीं हैं, स्पीकर साहिब आप ऐसा क्यों कहते हैं ?

Prices of Wheat etc.

***8385 Comrade Ram Chandra :** Will the Chief Minister be pleased to state the price, per quintal, of wheat, Maize. Sugar and Rice in the Punjab State on the date when the present Government took over charge and thereafter on the 15th of each month upto date ?

Shri Ram Kishan : A Statement containing the required information is laid on the Table of the House.

Statement showing the wholesale prices per quintal of certain commodities in Punjab in the 1st week of July, 1964 when the present Ministry assumed office and thereafter.

(Rs per quintal)

Date on which the prices prevailed	Wheat (Dara)	Maize	Rice (Coarse)	Sugar	
				Superior	Ordinary
1	2	3	4	5	6
3rd July, 1964 ..	41.13	49.71	73.38	142.93	138.93
15th July, 1964 ..	43.06	49.08	71.35	142.93	138.93

[Chief Minister]

Date on which the prices prevailed	Wheat (Dara)	Maize	Rice (Course)	Sugar	
				Superior	ordinary
1	2	3	4	5	6
15th August, 1964 ..	47.14	54.15	72.54	139.93	135.93
15th September, 1964 ..	52.74	67.13	69.17	137.93	133.93
15th October, 1964 ..	54.12	44.93	67.78	137.93	133.93
15th November, 1964 ..	55.70	51.50	59.20	135.93	131.93
15th December, 1964 ..	61.85	57.50	60 to 68.00	135.93	131.93
15th January, 1965 ..	63.04	55.00	60 to 68.00*	132.93	130.93
15th February, 1965 ..	62.60	54.35	60 to 68.00*	132.93	130 93
15th March, 1965 ..	61.14	53.27	60 to 68.00*	132.93	130.93
15th April, 1965 ..	66.52	55.03	60 to 68.00*	132.93	130.93
15th May, 1965 ..	54.80	59.71	60 to 68.00*	132.93	130.93
15th June, 1965 ..	53.55	61.66	60 to 68.00*	132.93	130.39
15th July, 1965 ..	54.00	54.16	60 to 68.00*	132.93	130.93
15th August, 1965 ..	56.37	52.09	60 to 68.00*	141.93	139.93

*The range is for the producing and consuming areas.

कामरेड राम चन्द्र : पिछले एक साल से कीमतें बहुत बढ़ गई हैं आया इन कीमतों को ठीक करने के लिये यह सरकार कुछ कर रही है ?

मुख्य मंत्री : जैसा कि हाउस को मालूम है कि पिछले साल की कमेटी की रिपोर्ट के मुताबिक, गवर्नमेंट आफ इंडिया की इनसट्रक्शनज़ के मुताबिक कीमतें मुकर्रर की थीं, उन पर बाकायदा अमल किया गया था सरदार उज्जल सिंह कमेटी की रिपोर्ट के मुताबिक जो सिफारशात की गई थीं उन पर भी अमल करने की कोशिश की गई है।

श्री बलरामजी दास टंडन : इस हाउस में जब एशोरैंस दी गई है कि अगर किसी तरीका से कीमतें ज़्यादा होंगी तो उन को कम करने के लिये पूरे यत्न किये जायेंगे ; क्या सरकार के नोटिस में यह बात आई है कि गंदम का भाव 27 या 28 तक बढ़ गया है इस तरफ अभी तक फौरी कदम न उठाने की क्या वजह है ?

मुख्य मंत्री : जब यह सवाल उठाया गया था मैं ने उसी दिन ज़िला के डिप्टी कमिश्नर साहिबान से दरियाफ़त किया कि इस महंगाई की क्या वजह है तो उन से मालूम हुआ था कि यह महंगाई चक्की वालों के गंदम खरीदने और उस का आटा बेचने की वजह से हुई है। उन को अब हिदायात की गई है कि वह वाजबी कीमतों पर आटे का निरख लगायें। जहां कोई ज़रूरत समझी जाये तो वहां पर फेयर प्राईस शाप्स खोल दी जायें, इस तरह की हिदायात प्राईसिज़ को चैक करने के लिये जारी की जा चुकी हैं।

डाक्टर बाल कृष्ण : मार्किट में अच्छी से अच्छी गंदम का भाव 60 रुपय के करीब है मगर बिजाई के लिये जो गंदम ज़िमींदारों को दी जा रही है यह 71-72 रुपए के भाव से बेची जा रही है। इस फर्क की वजह क्या है ?

मुख्य मंत्री : अच्छी गंदम का भाव 65 से लेकर 72 रुपए तक का है, हम कोशिश कर रहे हैं कि यह वाजबी निर्ख पर ज़िमीदारों को दी जाये।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉੱਜਲ ਸਿੰਘ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤੇ ਕੁਝ ਕੁਝ ਅਮਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਯਾਦ ਕਰਾਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੇ ਅਸ਼ੋਰੇਂਸ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉੱਜਲ ਸਿੰਘ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਮੰਨ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਥੋੜਾ ਥੋੜਾ ਅਮਲ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ? ਅਤੇ ਕੀ ਗੌਰਮਿੰਟ ਉੱਜਲ ਸਿੰਘ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਹਾਊਸ ਦੇ ਟੇਬਲ ਤੇ ਰਖਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ ?

मुख्य मंत्री : पंजाब गवर्नमेंट ने केन्द्र की फूड और ऐग्रीकल्चर मिनिस्ट्री को यह रिपोर्ट भेजी थी और यह सिफारिश की थी कि यह रिपोर्ट मंज़ूर कर ली जाए। हम पहले भी कमेटी की रिपोर्ट के मुताबिक कीमतें मुकर्रर कर बैठे थे लेकिन जहां तक गंदम का ताल्लुक है उसमें सिफारिश 50 से 53 रुपए क्विंटल तक थी और हमने 53 से 56 रुपए तक भी गंदम खरीदी थी। इसी आधार पर मैं ने यह कहा है कि हमने उज्जल सिंह कमेटी की रिपोर्ट के ऊपर अमल करने की कोशिश की है और भी जो जो सिफारिशात हमने की हैं अगर वह मंज़ूर हो गईं तो सारे सैक्शन्ज़ को फायदा होगा।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਇਹ ਇਲਮ ਹੈ ਕਿ ਸੋਇੰਗ ਦਾ ਟਾਈਮ ਗੁਜ਼ਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸੀਡ ਗ੍ਰੋਅਰਜ਼ ਨੂੰ ਇਹ ਕਦ ਵੇਚਣਗੇ ?

मुख्य मंत्री : मैं ने कहा है कि यह एक या दो दिन में ही गौर किया जाएगा।

ਸਰਦਾਰ ਨਾਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ਪੁਰੀ : ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਗੰਦਮ ਔਰ ਚਾਵਲ ਨੂੰ ਛਡ ਕੇ ਧਾਨ ਦੀ ਖਰੀਦ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ ?

मुख्य मंत्री : गवर्नमेंट चावल खरीदती है, धान नहीं। हमने किसानों के फायदे को मद्देनज़र रखते हुए ट्रेडर्ज़ को सहूलियात दी हैं और कहा है कि अगर वह कर्ज़े या बैंक से क्रेडिट लेना चाहें तो गवर्नमेंट उनको सहूलियात मुहैया करेगी ताकि पैसे की वजह से ज़मींदार को नुक्सान न होने पाए। यह ठीक है कि धान की कीमतें आज गिरी हुई हैं लेकिन पिछले साल चावल के जो रेट्स थे उसी रेट्स पर गवर्नमेंट खरीद रही है। और ट्रेडर्ज़ और ज़मींदारों की तरफ

[मुख्य मंत्री]

से काफी अनाज आ रहा है। हमने 63 परसेंट की बजाए 75 परसेंट अनाज लेने की कोशिश की है।

श्री हलिया राम : क्या चने के बीज के किल्लत को दूर करने की गवर्नमेंट कोशिश कर रही है ?

मुख्य मंत्री : गवर्नमट चने का बीज इतना देने के लिए तैयार है जितनी इसकी ज़रूरत है। लोग जितना चाहे लें। (प्रशंसा)

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਹ ਪਾਲਿਸੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨੋ ਪ੍ਰੋਫਿਟ ਨੋ ਲਾਸ ਤੇ ਬੀਜ ਦਿਤਾ ਜਾਇਗਾ, ਲੇਕਿਨ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮੰਹਿੰਗਾ ਬੀਜ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਮਪੈਨਸੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ ?

मुख्य मंत्री : इस मामले पर गौर हो रहा है और हम दो या तीन दिन में इंस्ट्रक्शंज़ जारी कर देंगे।

श्री अमर सिंह : क्या सरकार चावल की तरह पैडी खरीदने के लिए तैयार है ?

मुख्य मंत्री : अभी हमने फैसला नहीं किया है। अगर हाउस इस बात को ऐप्रूव करे तो गवर्नमेंट इस बात पर गौर कर सकती है।

चौधरी बालू राम : क्या गवर्नमेंट उन किसानों को रुपया रिफंड करेगी जिन्होंने गंदम महंगे भाव से बीज के लिए सरकार से अब तक खरीद ली है ? (नो रिप्लाई)

कंवर रामपाल सिंह : क्या गवर्नमेंट यह फैसला करने के लिये तैयार है कि जो पैडी के प्रोड्यूसर्ज़ हैं उन्हीं को शैल्लर या हैल्लर लगाने के लिए लाइसेंस दे ताकि वह मिडल मैन के प्राफिट से बच सकें ?

मुख्य मंत्री : गवर्नमेंट तो प्रोड्यूसर्ज़ से भी चावल लेने के लिए तैयार है।

चौधरी इन्दर सिंह मलिक : क्या गवर्नमेंट ने पैडी की कीमत को ज्यादा करने के लिए कोई कदम उठाने की योजना बनाई है ?

पंडित मोहन लाल दत्त : क्या सरकार की यह नीति है कि वह स्टैपल फूड एरिया में वही अनाज सप्लाई करे जिसे वह एरिया इस्तेमाल करता है ?

मुख्य मंत्री : आनरेबल मैम्बर का इशारा गालबन ऊना से है, हम इस बात की कोशिश करेंगे कि वही कमोडिटी वहां पर पहुंचाई जाए और यह भी यकीन दिलाते हैं कि ऊना में जितनी फेयर प्राईस शाप्स खोलना चाहें सरकार तैयार है।

कामरेड राम प्यारा : जब सरकार यह कहती है कि हम ग्रोअर्स से सीधे चावल खरीदने के लिय तैयार हैं और शैलर्ज़ और हैलर्ज़ के लाइसेंस उनको देने के लिए तैयार नहीं तो कैसे संभव है कि ग्रोअर्ज़ चावल बनाएं और सरकार को बेच सकें।

मुख्य मंत्री : गवर्नमेंट कोआपरेटिव सोसाइटीज़ को शैलर्ज़ और हैलर्ज़ देने के लिए तैयार है।

श्री सुरेन्द्रनाथ गौत्तम : जब शूगर ऐक्सपोर्ट की जाती है और शूगर की पैदावार इंडिया में बहुत है तो यहां पर कमी क्यों ? क्या सरकार शूगर को डीकंट्रोल करने के लिये तैयार है ?

श्री अध्यक्ष : यह मैटर गवर्नमेंट आफ इंडिया का है, पंजाब का नहीं। (This subject relates to the Government of India and not to the Punjab Government.)

कामरेड राम प्यारा : ग्रान ए प्वायट ग्राफ ग्रार्डर। स्पीकर साहिब, मेरे दो सवाल नं० 8525 ग्रौर 8532, 11 तारीख के एडमिट हुए थे लेकिन उनका जवाब ग्राज तक नहीं ग्राया। मैं ग्रापका रूलिंग चाहता हूं कि ग्रापने कोई पालीसी तो नहीं बनाई या गवर्नमेंट ने ग्रापको कोई ग्रंडरटेकिंग दी है, इस बारे में क्या पालीसी होगी ?

श्री ग्रध्यक्ष : जिन सवालों के जवाब इस हाउस में नहीं दिए जाते वे ग्रनस्टार्ड ट्रीट होते हैं। मैं उम्मीद करता हूं कि गवर्नमेंट उनके जवाब जल्दी देगी। लेकिन मेरे नोटिस में ग्राया है कि गवर्नमेंट की तरफ से बहुत से सवालों के जवाब कई महीनों तक नहीं दिए जाते। कुछ केसिज़ में साल से भी ऊपर समय हो जाता है। कई डिपार्टमेंटस यह महसूस करते हैं कि जो ग्रनस्टार्ड क्वेस्चन्ज़ हैं उनके जवाब हाउस में नहीं दिए जाते इस लिए उनके जवाब जल्दी देने की ज़रूरत नहीं। यहां तक कि चीफ मिनिस्टर ग्रौर मिनिस्टर्ज़ को जवाब भेजने के लिए डी. ग्रोज़. लिखने पड़ते हैं; यह डिप्लोरेबल बात है। ग्रायंदा जिन सवालों का जवाब रीज़नेबल टाईम में नहीं ग्राएगा उनकी एक रिपोर्ट तैयार करके हाउस में दी जाया करेगी ताकि हाउस के नोटिस में ग्रा जाए। (विरोधी पक्ष की ग्रोर से प्रशंसा)

(The questions which are not orally answered in the House are treated as unstarred. I hope that the Government will send their replies soon. But it has come to my notice that the replies of many questions are not sent by the Government for months together. In some cases such period exceeds even one year. Some of the Departments feel that since the answers to unstarred questions are not given orally in the House so the replied need not be supplied early; so much so that the Chief Minister and the other Ministers have to be addressed demi-officially to send the replies. This is a deplorable state of affairs. In future a report will be prepared with regard to those questions replies to which are not received in a reasonable time, and presented to the House so that the real position comes to the notice of the House. (*Cheers from the Opposition*).

कामरेड राम प्यारा : ग्रान ए प्वायंट ग्राफ ग्रार्डर, सर। मैं ग्रापका रूलिंग चाहता हूं कि मेरे इन सवालों का जवाब क्यों नहीं ग्राया ग्रौर कब तक ग्रा जाएगा ?

श्री ग्रध्यक्ष : कामरेड राम प्यरा, ग्राप मेरे नोटिस में लाएं। (The hon. Member may please bring it to y notice.)

कामरेड राम प्यारा : मैं ग्रापके नोटिस में लाता हूं। 3 साल के बाद मुझे गवर्नमेंट ने लिखा है कि —

Time and labour involved in collecting the information will not be commensurate with the benefits to be achieved.

तो ग्राया 3 साल के बाद जो गवर्नमेंट ने जवाब दिया कि टाइम ऐंड लेबर इनवालव्ड है ग्राप इस को एप्रूव करते हैं ?

श्री ग्रध्यक्ष : गवर्नमेंट क्या जवाब देती है मैं बाइंड नहीं कर सकता। लेकिन किसी न किसी शक्ल में सीजवाब ग्राना चाहिए। इसके मुताल्लिक मैं पहले भी कह चुका हूं।

[Mr Speaker]

(I cannot bind the Government as to what reply is sent. But the reply must come in some form. I have already observed in this behalf.)

परिवहन तथा निर्वाचत मंत्री (सरदार गुरदयाल सिंह ढिल्लों) : स्पीकर साहिब, मैं आप से एक सबमिशन करना चाहता हूं । आपको यह पता है कि इस एमरजैंसी शुरू होने के फौरन बाद ही जिलों के अफसर उधर लग गए और बाकी सब काम्यूनीकेशन्ज़ भी बहुत कमज़ोर हो गई उनकी डियूटीज़ भी ऐसी लगीं तो मैं ने आपको और चेयरमैन साहिब कौंसल को बहसीयत पार्लीयामेंटरी एफेयर्स मिनिस्टर होने के तहरीरी तौर पर अर्ज़ किया कि इस तरह की मुश्किलात हैं अगर इस सैशन के लिए सवाल कम आएं तो आपकी मेहरबानी होगी । आप ने और बल्कि चेयरमैन साहिब ने कहा कि हम कोशिश करेंगे । इस दौरान हालात ऐसे हुए कि जवाब बर वक्त नहीं आ सके । अभी तक अफसर उन्हें अटेंड नहीं कर सके । नार्मल हालात में आपको यह शिकायत नहीं होगी । इस दफा मुआफी चाहता हूं ।

10.00 a.m.

Pandit Chiranji Lal Sharma : M . Speaker, you were pleased to remark just now that the replies to the questions should be given by the Government within a reasonable time. I would like to know whether three years period is a 'reasonable' time for the Government to reply to a question ?

Mr. Speaker : Dr. Mangal Sein.

श्री मंगल सेन : मैं आप के नोटिस में यह लाता हूं , स्पीकर साहिब, कि मुझे यह महसूस होता है कि यह हमारा प्रिविलेज है कि हम इस हाउस में क्वेस्चन्ज़ पुट करें और गवर्नमेंट की पालिसी को सैट राईट करें या यह बताएं कि कहां डिफेक्ट है, लेकुना है उसके बारे में प्वायंट आऊट करें । 10 या 12 दिन के बाद, मैं ने 40 सवाल दिए थे, उन में से सिर्फ 3 आए हैं, बाकी का किसी लिस्ट में ज़िक्र नहीं । अगर आपने रूल्ज़ बदल दिए हैं तो मैं आप के द्वारा कहुंगा कि रूल्ज़ कमेटी के मेंम्बर्ज़ को पूछना चाहिए । टाल मटोल की बात नहीं है ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਫਸਰ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਲਗੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਉਹ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਲਗੇ ਹੋਏ ਸਨ ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਸਵਾਲ ਰਹਿ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੋਸਟ-ਪੋਨਮੈਂਟ ਮੰਗੀ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਹਾਲੇ ਤਕ ਨਹੀਂ ਆਏ। ਅਗਰ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਡੀਫੈਂਡ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ then we are only trying to make mockery of this democracy.

ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਅਫੇਅਰਜ਼ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਥੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਫਸਰ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੇ। ਕੁਐਸਚਨ ਆਵਰ ਦੀ ਸੈਂਕਟਿਟੀ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਸਾਡਾ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਅਫੇਅਰਜ਼ ਦਾ ਮਹਿਕਮਾ ਬਨਣ ਨਾਲ ਹਾਲਾਤ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਦਫਾ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਘਟ ਸਵਾਲ ਭੇਜੇ ਹਨ। ਕਈ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਭੇਜੇ। 11 ਅਤੇ 12 ਤਾਰੀਖ ਦੇ ਸਵਾਲ ਪੋਸਟਪੋਨ ਪਏ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਸਟਾਰਡ ਕੁਐਸਚਨ ਪਿਛੋਂ ਅਨਸਟਾਰਡ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਕੁਐਸਚਨ ਆਵਰ ਦੀ ਸੈਂਕਟਿਟੀ ਕਾਇਮ ਰਖਣ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਗੰਭੀਰ ਨੋਟਿਸ ਲਓ।

चौधरी नेत राम : ग्रान ए प्वायंट ग्राफ ग्रार्डर, सर। स्पीकर साहिब, ढिल्लों साहिब की बात ग्रौर ग्रापके सरकुलर का ध्यान करते हुए मैं ने एक सवाल भी नहीं भेजा। ढिल्लों साहिब ने कहा है कि ग्रफसरों के पास फुरसत नहीं थी। जब जंग खूब चल रही थी उन दिनों में बहुत से ग्रफसर क्लबों में जाते थे, शराब पीते थे ग्रौर जूग्रा खेलते थे। क्या यह क्लब बंद करेंगे ? क्या यह सरकार चलेगी ? (विघ्न)

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਪਿਛਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਵੀ ਹੋਮਿਆਰਕਸ ਕੀਤੇ ਸਨ ਕਿ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਰਿਪਲਾਈ ਇਹ ਸਾਲ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਨੋਟਿਸ ਐਡਮਿਟ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਰਿਪਲਾਈ ਹੁਣ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਤਾਂ ਕੈਰੋਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲੋਂ ਭੀ ਭੈੜਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਹੈ।

Mr. Speaker : Please do not argue. Your point of order has come.

मुख्य मंत्री : पेशतर इसके कि मैं इस बारे में कुछ कहूं मैं ग्राप से ग्रर्ज करना चाहता हूं कि चौधरी नेत राम ने ग्रफसरों के बारे में जो ग्रलफाज़ इस्तेमाल किए हैं वे एक्सपंज किए जाएं। ग्रफसरों ने जिस तरह एमरजैंसी में काम किया है उनके खिलाफ इस तरह से कहना ठीक नहीं।

चौधरी नेतराम : क्लबों में जाते रहे हैं, शराबें पीते रहे हैं (विघ्न)

श्री ग्रध्यक्ष : मैं चौधरी नेत राम को ग्राखरी वारनिंग देता हूं कि ग्रगर वह मेरे कहने के बावजूद बोलेंगे तो मुझे मुनासिब कदम उठाना पड़ेगा। (I give last warning to the hon. Member Chaudhri Net Ram that if he speaks even after I have asked him not to do so I will be compelled to take suitable action against him.)

मुख्य मंत्री : जहां तक मैम्बर साहिबान की इस खाहिश का ताल्लुक है कि उनके सवालात के जवाबात रीज़नेबल टाइम में मिलने चाहिएं गवर्नमेंट इसका पूरा एहतराम करती है ग्रौर इस बारे में ग्रापको यकीन दिलाना चाहता हूं कि ग्रगर किसी जगह कोताही हुई है तो उसको दूर किया जाएगा। बाकी काल ग्रटैनशन नोटिसिज़ के बारे में ग्रर्ज़ करता हूं कि पिछले सैशन के जितने नोटिस थे उन सब के जवाब दिए जा चुके हैं ग्रौर ग्रब कोई पिछले सैशन का काल ग्रटैनशन नोटिस नहीं जिस का जवाब देना पैंडिंग हो (शोर) पिछले सैशन के जो सवाल रह गए हैं जिन का जवाब नहीं मिला है उस बारे में महकमों को हिदायात जारी कर दी जाएंगी कि ग्रगले 15 रोज़ के ग्रन्दर ग्रन्दर उन सब के जवाब बन वे ग्रार दो ग्रदर वे दिए जाएं। ग्रागे के लिए जो ग्रापने फरमाया है उसकी कदर करता हुग्रा मैं ग्रापको यकीन दिलाना चाहता हूं कि गवर्नमेंट किसी सवाल के जवाब देने में कोई इवेज़न नहीं करना चाहती है ग्रौर हर सवाल का जवाब देना चाहती है सिवाए उन सवालों के जो पब्लिक मुफाद के मुनाफी हों या जिनकी इन्फरमेशन देना जरूरी नहीं है ग्रौर हम उस बारे में भी मैंम्बर मुतल्लिका को कन्फीडैंस में लेना चाहते हैं। बाकी जो सवाल मौजूदा सैशन के हैं जिन के जवाब रह जाते हैं उनका जवाब एक महीना के ग्रन्दर ग्रन्दर भेज देंगे।

[Chief Parliamentary Secretary]

admitted by the Speaker. In regard to Call Attention Motions pertaining to the last Budget Session, Sir, my submission is that no statement is pending. As regards questions, there may be negligible number the replies of which may be pending. We have answered almost all the questions and in some cases replies have been sent to the respective hon. Members at their homes.

कामरड राम प्यारा : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर। स्पीकर साहिब, सरदार गुरदयाल सिंह ढिल्लों ने अपने जवाब में हैल्पलैसनैस शो की है। मैं आप से रूलिंग चाहता हूं कि यह हैल्पलैसनैस कब तक जारी रहेगी और क्या यह चीज़ बन्द भी होगी या नहीं ?

WRITTEN ANSWERS TO STARRED QUESTIONS LAID ON THE TABLE OF THE HOUSE

Wheat and Rice allotted for Kangra District

***8620. Bakshi Partap Singh** : Will the Chief Minister be pleased to state the total quantity of wheat and rice allotted to the Kangra District under the supply of Cheap Foodgrains Scheme during the period from 1st April, 1965 to 15th September, 1965, stating the quantity actually distributed out of it in the rural and urban areas, separately ?

Shri Ram Kishan : A statement containing the requisite information is laid on the Table of the House.

STATEMENT

Name of commodity	Quantity allotted to Kangra District (from 1st April, 1965 to 15th September, 1965)	Quantity distributed in urban areas of Kangra District from 1st April, 1965 to 15th September, 1965	Quantity distributed in rural areas of Kangra District from 1st April, 1965 to 15th September, 1965
1	2	3	4
		(In Quintals)	
Wheat	5,000	1,730	2,217
Rice	1,368	1,400	1,167

Note. The quantities of wheat and rice shown under columns 3 and 4 above were distributed out of stocks received against the allotments shown under column 2 above as also from the stocks carried over from the last year ending 31st March, 1965.

Providing Electricity in certain villages of Palwal Sub-Division.

***8560. Shri Roop Lal Mehta** : Will the Minister for Transport and Elections be pleased to state —

(a) the reasons for which the electricity authorities have not been able to provide electricity to such villages as Naya Gaon,

Durgapur, in Palwal Sub-Division where, poles have already been fixed and the 11 K.V. line is available near by ;

(b) the time by which electricity is likely to be provided to village Arwan, Nangal Brahman, Assawati, Dudhole, Teharki, Taraks, Amarpur and Mohana, etc. ;

(c) whether the estimate for the electrification of village Mohana has been prepared, if so, the reasons for which the work of electrification of this village has not so far been taken in hand ;

(d) the details of the material lying with the S. D. O., Electricity, Palwal and other S. D. O.s in District Gurgaon for providing electricity to the said villages ;

(e) whether there is any shortage of material required for electrification work in the villages mentioned above, if so, the time by which it is likely to be met ?

Sardar Gurdial Singh Dhillon : (a) For lack of funds.

(b) No time can be specified until funds are made available.

(c) No. Due to shortage of funds.

(d) No material has been earmarked for electrification of the said villages.

(e) Does not arise as there is no proposal to electrify these villages at present.

UNSTARRED QUESTION AND ANSWER

Cases challaned under the Indian Telegraph Act, 1885

2960. Comrade Ram Piara : Will the Minister for Home and Development be pleased to state :—

(a) whether he or the S. P., Karnal, received any communication from any Legislator of Karnal district during the month of September, 1965, on the subject "Cases under Section 29, Telegraph Act and number of Telegrams received by you during your stay at Karnal": if so, a copy of the same together with the copies of the reply/replies, if any sent there to be laid on the table of the House ;

(b) the number of cases challaned under Section 29 of the Indian Telegraph Act, 1885, in the district of Karnal during the tenure of the present S. P. in the said district ;

(c) whether it is a fact that only two cases in Karnal City have been challaned and none else in the District under Section 29 of the Indian Telegraph Act, 1885, if so, the reasons for not taking action in other similar cases ;

[Comrade Ram Piara]

(d) whether it is also a fact that with the exception of the two cases mentioned in part (c) above, the contents of all other telegrams relating to other cases were not worth challaning?

Sardar Darbara Singh : (a) Yes. Two letters, dated 1st September, 1965 and 20th/21st September, 1965, from Comrade Ram Piara M. L. A., were received by S. P., Karnal, (Copies enclosed). Replies, thereto were sent by the latter,—*vide* his D. O. Letters, dated 17th September, 1965, and 8th October, 1965, respectively (copies enclosed).

(b) Four.

(c) No. Apart from two cases of City Karnal, action was also taken in two other cases—one each of P. S., Gharaunda and Sadar, Panipat. Thus, four cases were challaned and not two.

(d) No. As stated in part (c) above four cases were challaned. In all 5 cases were registered out of which 4 were challaned and the 5th of P. S., City Karnal, was filed as untraced for want of cogent evidence.

Copy of letter, dated 1st September, 1965, from Comrade Ram Piara, M.L.A., Karnal, to the Superintendent of Police, Karnal.

Subject.—Cases under section 29, Telegraph Act, and number of telegrams received by you during your stay at Karnal.

You perhaps with the permission of higher ups have got arrested on 28th August, 1965, Shri Manohar Lal and others under section 29, Telegraph Act, as according to you they sent a Telegram, the contents of which were not correct. I do not mind their arrest nor I shall mind if you arrest them once again under section 182. But on principle have to question you as according to me though you are guided by certain rules, Acts precedents, contentions , you do not and cannot hold or use arbitrary powers yet you are using simply because S. Gurdial Singh, I. G., Punjab, wants to harass me so as to save himself from the clutches of law in which he is involved at present due to the smuggling of sanitary goods, abuse of power in getting car No. PNT-7500 and also in getting material for his kothi and so like to know from you:

(1) The number of telegrams received by you against the attitude and behaviour of Police, during your stay in Karnal District as Superintendent of Police?

(2 The number of those telegrams, the contents of which have been got enquired into?

(3) The number of those telegrams the contents of which have proved correct ?

(4) The number of those telegrams, the contents of which have not proved to be correct ?

(5) The number in which action initiated by you or under your orders where contents have proved to be incorrect ?

(6) And the number of those where you have taken action against your Police officers/officials where the contents have proved correct.

I have a right to put this question to you as according to me your police under your orders and you perhaps under the orders of S. Gurdial Singh, Inspector-General, have not acted honestly and have tried to wreak your and S. Gurdial Singh, vengeance. I do not mind the extreme to which you intend to touch or can touch but cannot allow you to act discriminately. You have to use one rod for driving offenders of one category as the rules, etc., bind you. You have admitted in your D. O. No. 93/PII, dated 11th January, 1965, (I am reproducing your words) "That there is some weight in your assumption that the local Police used different rods for dealing with same set of cases". So I am justified that you and some of your favourite Station House Officers use different rods either to fetch something or to wreak vengeance. I allege that you and your Police has done so in arresting Shri Manohar Lal Azad and others under ill-intentions of wreaking vengeance, I do not mind further attack. I know and agree

that I am trying to throw stones to injure you and S. Gurdial Singh, I.G., Police, to injure reputation to injure future and you also have a right for that. I cannot and do not wish to become any hindrance nor I beg for any relief or mercy but under rules and conventions am challneging your honesty and integrity. I can easily been prosecuted in case any allegations against I. G. of Police proved to be incorrect. Again I repeat that you cannot go beyond these rules, precedents, Acts and convention. I do not possess any right to put any moral check but I have a right to raise my humble voice in case you cross the limits and violate rules and conventions. So I would like to know that what action you have taken against the police officers/officials, where contents of the telegrams proved to be correct and why you have not, taken any action where the contents of the telegrams proved to be incorrect ? If in cases similar to that of Shri Manohar Lal Azad you have not moved then your *malafide* stands proved and if you have taken, then, house of cards erected by me collapses. In order to reach at a correct decision it is necessary to collect the data according to the six points/questions narrated by me in the very beginning.

Will you please ask your staff to collect at the earliest so that either you are held guilty or I am held guilty of accusing you and Inspector-General of Police unnecessarily.

May I expect a line in acknowledgement before the data is collected.

Thanking you.

Note.—I have taken up this issue because in some cases, I do receive copies of the Telegrams sent to you for seeking justice.

Copies to :—

(1) S. Darbara Singh, Home Minister ;

(2) S. Gurdial Singh, Inspector-General of Police ;

(3) Shri S. N. Mathur, Deputy Inspector-General of Police ;

(4) Shri R. C. Kapila, Deputy Commissioner.

Copy of letter, dated 20th/21st September, 1965, from Comrade Ram Piara, M.L.A., Karnal, to the Superintendent of Police, Karnal.

Subject.—Cases under section 29, Telegraph Act and number of telegrams received by you during your stay at Karnal.

Received your D. O. No. 4290/PII, dated the 17th September, on the subject noted above and have gone through the contents carefully.

I have also received your D. O. No. 4294/PII, dated 18th September, 1965 and have noted its contents including your sentence which is being reproduced as under :—

This type of destructive criticism of the administration would neither help you nor the Administration, particularly at the time of the present National Emergency."

In view of the National Emergency, the Nagar Sudhar management did not publish its issue, dated 5th September, with my consultation as that issue contained direct attacks on you, on your integrity and on your administration. For the Nation I can suffer at the hands of enemies and even at the hands of my country men like you if my suffering helps the Nation. But cannot allow in case you misuse the Emergency. Due to this emergency you have stooped down too low. These are two main actions one of Shri Mani Ram and the other of case under section 29, Telegraph Act.

To stop the publication of 5th September, issue or to refrain any prejudicial matter concerning you in the issue of 20th September shows grace on your part, not for you but for the National Emergency in which we want the prestige of the administration very high.

But your such actions mind it, create resentment instead of creating goodwil. It also hampers the co-operation. I had informed the Deputy Commissioner in my letter, dated 9th September, 1965, about your undignified role and had also sent him the original page which was not published on 5th September.

But you have proved to be too clear in exploiting the emergency.

As for the case under section 29, Telegraph Act, I am happy that you have said that thousands of telegrams were received by you. And you cannot reply to my six questions

[Home and Development Minister]

of my letter, dated 1st September, 1965. This fact proves my stand that out of thousands telegrams you have taken action only in two where Shri Manohar Lal Azad and old patriot and a political sufferer was concerned. As his activities were prejudicial to the monetary interest of Shri Mathur and indirectly to the services being rendered by Shri Mathur and to your Kothi When Shri Manohar Lal Azad refused to surrender to the ill-wishes of Shri Mathur this trouble came to him with your connivance.

May I ask, why no action has been taken in so many other telegrams ?

If you are/were not vindictive and/or partial you should have treated Shri Manohar Lal Azad with others at par. The action was and is and can be desirable in each case even if the contents are correct or incorrect, if correct, against, the officer or aggressor concerned, if, incorrect then against the senders who sent the wrong telegrams exactly on the lines, on which you have taken action against Shri Manohar Lal and others. Principle should be one and not according to your interests and whims.

Is it your effort towards the National Emergency ? You should know that impeachments are there and your action will have to be weighed sooner or later.

Hence in the end I warn you to refrain from misusing and exploiting the emergency. At par with others, you can take any action, we shall relish even if the same goes against our interest but your prejudicial actions shall certainly go against the National interest. In these days more co-operation is needed and that is very easier if we act impartially and on merits without any sort of discrimination.

On our part we have suffered, we can suffer, we can face, we can work hard and we can sacrifice and we will not shirk at the call of the Nation. For the interest of the Nation, and your personal ends, I refuse to listen even. The time shall be the best judge.

We shall fight all these cases, do not request for least favour or mercy but expect from you, actions worthy of the office you are holding.

As far the case under section 29, Telegraphs Act, you have not been able to justify.

Thanking you.

Copy to Shri S. N. Mathur, I.P.S., Deputy Inspector-General of Police, with the request for judging the action of the Superintendent of Police. Whether he has treated Shri Manohar Lal Azad at par with others or not and if not why?

Copy of D. O. No. 4290/*PII, dated* 17*th September,* 1965, *from the Superintendent of Police, Karnal, to Comrade Ram Piara, M.L.A., Karnal.*

Subject.— Cases under section 29, Telegraph Act and number of telegrams received by you during your stay at Karnal.

Reference your letter, dated the 1st September, 1965, on the subject cited above.

2. I had already explained to you in the current months Co-ordination Committee Meeting held on 6th September, 1965, that it is not possible for me to get the entire lot of telegrams received by me since my posting in this district throughly checked up with a view to find out the action taken against the police officers or the senders of the telegrams as the number of such telegrams runs into thousands. It is, therefore, difficult for me to reply to six quaries raised by you in your letter under reference. In case you have any specific grievances in respect of the specific telegram, you may kindly let me know the details so that appropriate reply can be sent to you. You have made a mention at the end of your letter in a note that copies of some telegrams are in your possession as the aggrieved parties had sent such copies to you in certain cases. It would, therefore, not be difficult for you to collect specific cases wherein the police had failed to take appropriate action on the lines suggested in your quaries. I shall take further action on receipt of reply from your end.

Copy of endorsement No. 4291/*PII, dated* 17*th September,* 1965, *by the same Officer.*

Copy forwarded to the Deputy Inspector-General of Police A/Range, Ambala Cantt., for information with reference to his memo No. 12818, dated 13th September, 1965. One, application, dated 1st September, 1965, to which the above is a reply is returned herewith. The reply to the application, dated 9th September, 1965, will be sent in due course.

Copy of Memorandum No. 4636/*PII, dated* 8*th October,* 1965, *from the Superintendent of Police, Karnal to, Comrade Ram Piara, M.L.A., Karnal.*

Subject.— Cases under section 29, Telegraph Act and number of telegrams received by you during your stay at Karnal.

Reference your letter dated, the 20th September, 1965. The same has been consigned to record as it does not deserve any further consideration in view of the position clarified in my letter No. 4345/PII, dated 20th September, 1965.

Copy of endorsement No. 4637/*PII, dated* 8*th October.* 1965, *by the same Officer.*

Copy forwarded to the Deputy Inspector-General of Police, Ambala Range, Ambala Cantt., for information with reference to Comrade Ram Piara, M.L.A.'s letter, dated 20th September, 1965 to, his address.

CALL ATTENTION NOTICES

Mr. Speaker: Now, we pass on to the next item, i. e., the Call Attention Notices.

ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਮੈਂ ਇਸ ਆਟਮ ਸੈਸ਼ਨ ਲਈ ਸਵਾਲ ਜੂਨ, ਜੁਲਾਈ ਅਤੇ ਅਗਸਤ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਭੇਜੇ ਲੇਕਿਨ ਮੇਰੇ ਸਵਾਲ 2, 3 ਮਹੀਨੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਸੈਕਟੇਰੀਏਟ ਵਿਚ ਪੈਂਡਿੰਗ ਪਏ ਰਹੇ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ 2, 3 ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਕਾਰਸਪੌਂਡੈਂਸ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਅਤੇ ਸਵਾਲ ਮੰਜ਼ੂਰ ਕੀਤੇ ਗਏ....

Mr. Speaker : Please meet me in my Chamber and discuss the matter with me.

ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਮੇਰਾ ਅੱਜ ਇਕ 8489 ਪੋਸਟਪੋਨਡ ਸਵਾਲ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਲਾ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਕਲਟਕ ਅਪ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ......

Mr. Speaker : The hon. Member was not in his seat when the Question came up.

I now call upon Comrade Babu Singh Master.

Comrade Babu Singh Master : Sir, I beg to draw.. ... ...

Minister for Transport and Elections : On a point of order, Sir. I accept your observations provided the matter regarding the questions about which we come fully prepared to answer them, are not put by the hon. Members, is entrusted to the Committee of Privileges also (*Laughter*).

Mr. Speaker : I thought the Government should be happy if a particular Question is not put because in that case they will be saved from answering the supplementaries. If, however, the hon. Member in whose name the Question stands, is not there and the Govt. wishes to answer that Question, I will allow that Question to be answered.

Call Attention No. 32 stands in the name of Comrade Babu Singh Master.

Comrade Babu Singh Master : Sir, I beg to draw the attention of the Minister concerned towards the loss caused by the recent hailstorm in Districts Amritsar and Bhatinda. The matter is of great public importance and hence be discussed in the House in order to redress the grievance of the farmers of the affected area by discussing ways and means to compensate them.

Mr. Speaker : This is admitted.

मुख्य मंत्री : स्पीकर साहिब, यह मामला रीहैबिलीटेशन के साथ सम्बन्ध रखता है। इसका सम्बन्ध गवर्नमेंट आफ इंडिया से है और केन्द्रीय सरकार के फैसले के बाद ही पंजाब सरकार अपना फैसला करेगी। इस वक्त हमारे लिए मुश्किल बात है। इस के बारे में केन्द्रीय सरकार के रिलीफ एंड रीहैबिलीटेशन महकमा के डायरैक्टर-जनरल श्री कश्यप यहां पर दो बार तशरीफ ला चुके हैं....

Mr. Speaker : The next Call Attention Notice No. 33 stands in the name of Comrade Shamsher Singh Josh.

Comrade Shamsher Singh Josh : Sir, I beg to draw the attention of the Minister concerned to the death in Police custody of Sewa Singh at Nangal Township, district Hoshiarpur, on 15th August, 1965, and deliberate effort of the District authorities to shield the guilty.

It is suggested that early action be taken against the Police officials responsible for this crime. The enquiry is being delayed.

Mr. Speaker : This is admitted.

Minister for Education : Sir, I think some sort of enquiry is contemplated to be conducted by the Government. If a statement is made on the Floor of the House, it will jeopardise the enquiry. It may be a *sub-judice* case because there are complaints about the death of the person concerned in the Police Custody. The Government is taking some steps to make an enquiry into the case. (*Interruptions.*)

The Government is seized of the whole situation and if a reply is given on the Floor of the House, that will jeopardise the enquiry. We are looking into the matter.

Mr. Speaker : Should I take it that the enquiry is being conducted by the Government.

Minister for Education : The Government, as I have already submitted, is seized of the whole situation. I shall let you know definitely in a day or two. If we decide to have an enquiry into the matter, then I would request that a statement should not be made on the Floor of the House.

Mr. Speaker : Then there should not be any statement by the Government on the subject.

Now I call upon Shri Fateh Chand Vij. Call Attention Notice No. 34 stands in his name.

श्री मंगल सेन : स्पीकर साहिब, मेरे पास श्री फतेह चन्द विज की अथार्टी लैटर मौजूद है। इस लिए मुझे यह काल अटैंशन मोशन मूव करने की इजाजत दी जाए।

Shri Mangal Sein (on behalf of Shri Fateh Chand Vij) : Sir, I beg to draw the attention of the Government towards the non-implementation of the assurances of the

State Government to the owners of the Trucks used in emergency. They were assured for non-realization of Goods Tax and Token Tax for one quarter, but the Department is asking for the same. The Department has not received any instruction in this connection as such they are demanding the Goods and Token Tax. The period for payment is going to be over by next ten days. As such it is requested that early instruction in this connection may be issued.

मुख्य मंत्री : स्पीकर साहिब, गवर्नमेंट ने पहले ही इंस्ट्रक्शन्ज़ जारी कर दी हैं कि एमरजैंसी के दौरान जिन ट्रक्स को सरकार ने इस्तेमाल किया उन से एक क्वाटर का गुडस टैक्स और टोकन टैक्स वसूल न किया जाए। हम दोबारा इसी किस्म की इंस्ट्रक्शन्ज़ जारी कर देंगे ताकि ट्रक्स के मालिकों को दिक्कत न हो। अगर किसी ट्रक के मालिक से इस प्रकार का टैक्स वसूल किया गया हो तो वह हमारे नोटिस में लाए और हम उसे यह टैक्स वापस कर देंगे।

Mr. Speaker : The next Call Attention Notice (No. 35) stands in the name of Pandit Mohan Lal Datt.

(Serial No. 35)

Pandit Mohan Lal Datta: Sir, I beg to draw the attention of the Minister concerned to the acute short supply of Kerosene oil in Gagret and Amb Blocks. The hilly area of Hoshiarpur District and the extreme hardship experienced by the consumers of this area. The essential commodity has altogether disappeared a few days back, which has created a serious situation in that area which is the ilaqa of the brave Dogras serving the military in very large number. The situation required taking immediate steps to make available to the people of this area kerosene oil at a fair price.

Mr. Speaker : This is admitted.

मुख्य मंत्री : स्पीकर साहिब, पंजाब में पिछले दिनों कैरोसीन आयल की दिक्कतें हुई थीं और उन दिक्कतों को दूर किया गया है। जिस इलाके की तरफ माननीय सदस्य पंडित मोहन लाल ने सरकार का ध्यान दिलाया है, वहां के इस सम्बन्ध में डिस्ट्रिक्ट अथार्टीज़ को हदायतें जारी कर दी जाएंगी ताकि वहां पर कैरोसीन आयल मिल सके और यह दिक्कत दूर हो जाए।

Mr. Speaker : The next Call Attention Notice No. 39 has come from Shri Om Parkash Agnihotri.

(Serial No. 39)

Shri Om Parkash Agnihotri M.L.A. : Sir, I beg to draw the attention of the Minister concerned towards the fact that the Industrial Employees Holidays Act came into force in the Punjab on 1st July, 1965. This Act applies to and affects thousands of industrial workers in the State. Under this Act workers have been given national and festival holidays and casual and sick leave but the Labour Department finds it difficult to implement the provisions of this Act as the rules thereunder have not been framed so far. In this way this Act has been enforced in

[Shri Om Parkash Agnihotri]

the Punjab only technically and practically the industrial workers have not been benefitted by it. Therefore, it is strongly recommended to the Government that the rules under this Act be framed at the earliest.

Mr. Speaker : This is admitted.

(Serial No. 42)

Dr. Mangal Sein : Sir, I beg to draw the attention of the Government to the fact that due to the explosion of a bomb in front of a Cinema House at Ambala Cantt, yesterday, one person was killed on the spot and several others were injured. There was no mention of this incident by the All-India Radio, Jullundur, but one hour after the incident Pakistan Radio flashed this news. The explosion of this bomb shows that there are people in the Punjab State who are acting and doing work at the instance and direction of the enemy and the Police and the C. I. D. is unable to trace them out.

Mr. Speaker : This is admitted.

मुख्य मंत्री (कामरेड राम किशन) : स्पीकर साहिब, इस बारे में आल इंडिया रेडियो में भी न्यूज़ आई है। पाकिस्तान के बारे में तो मैं कुछ कह नहीं सकता। आप की मार्फत आनरेबल मेम्बर को यह बता देना चाहता हूं कि इस बात की थारो इन्क्वायरी हो रही है कि किस जगह पर तैयार हुआ, क्या मसाला लगा, इन सब बातों के बारे में स्पेशल स्टाफ लगा कर इन्क्वायरी करवाई जा रही है।

(Serial No. 43)

Shri Mangal Sein : Sir, I beg to draw the attention of the Minister concerned towards the fact that S. D. M., Ferozepore-Jhirka, district Gurgaon, rounded up and detained in Police Station the volunteers of Rashtriya Swayam Sewak Sangh, who had gathered to celebrate 'Sharad Purnima festival' on the night of 10th October, 1965 and abused the people participating in that festival. The public of the entire area feel agitated over the obstruction of the celebration of this sacred festival of Hindus, misuse of his position and partial treatment meted out by him.

This is highhandedness and illegal action of the S. D. M. whereby he injured the sentiments of the public.

Mr. Speaker: This is admitted.

चौधरी नेत राम : स्पीकर साहिब, मैंने कल मोशन दी थी . . .

श्री अध्यक्ष : जो मोशन यहां पर नहीं आतीं उन के मुताल्लिक आनरेबल मैम्बरों को इतलाह दे दी जाती है वह या तो डिसअलाउ हो जाती हैं और या पैंडिंग रखी जाती हैं। अगर आप की तसल्ली नहीं हुई तो आप मुझे मेरे चेम्बर में मिल लें और कंविन्स करवा दें तो दोबरा गौर कर लिया जाएगा। (The motions which are not taken up in the House are either disallowed or kept pending and the hon. Members giving notice of them are informed accordingly. If however, the hon. Member is not satisfied with the decision taken on his motion he can see me in my Chamber. If he is able to convince me the motion given notice of by him can be reconsidered.)

ਸਰਦਾਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ਪੁਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਵੀ ਇਕ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ।

श्री अध्यक्ष : आप ने जो बात अपनी स्पीच में कही थी उसी के बारे में काल अटेनशन नोटिस दिया था । मैं ने इन्क्वायरी करने के लिये आदमी तरन तारन भेजे हुए हैं । उन की रीपोर्ट आ जाने पर जरूरी कार्यवाही की जाएगी ।

(The hon. Member had given notice of a call attention motion about a point which he had raised in his speech. I have sent certain persons to Tarn Taran for making an enquiry into the matter. Necessary action will be taken when the report of the enquiry is received.)

STATEMENT LAID ON THE TABLE OF THE HOUSE BY THE CHIEF PARLIAMENTARY SECRETARY

Shri Ram Partap Garg (Chief Parliamentary Secretary) : Sir, I beg to lay, on the Table of the House, a statement in regard to Call Attention No. 4, dated 13th October, 1965 regarding Higher Secondary Education Scheme.

STATEMENT

IMMEDIATE

NOTE ON HIGHER SECONDARY EDUCATION SCHEME

It was the Mudaliar Commission set up by the Government of India to study the system of Secondary Education in the country that recommended the Higher Secondary Scheme of Education. The Scheme envisaged two important changes—the first being that the duration of the Higher Secondary Course should be changed to three years instead of two years and secondly that the individual differences specially in regard to ability and aptitude should be taken into account at this stage. The differences between individuals are well known and it has been estimated that the bright pupil in a class is, generally speaking, three times as fast as the slow pupil. Similarly it was accepted that usual academic type of education did not suit everybody and consequently a number of pupils who failed did not fail because of some inherent weakness but because the type of education imparted did not suit them.

With these points in view and realising the weaknesses of the existing system which was sterotyped, menotrect, examination ridden and otherwise not suitable, it was considered essential to enrich the curriculum at the Secondary stage and diversify it so that the different courses could be made available at the secondary stage.

This scheme was carefully considered by Experts and was endorsed by the Central Advisory Board of Education and the International Team of Experts on Secondary Education. It was desired to have Higher Secondary Schools of 11 years duration and it was recommended that with a view to strengthen Secondary Education and to make it diversified and terminal for a majority of students, each State should start multipurpose schools with different elective groups, viz., Humanities, Science, Technical, Agriculture, Home Science, Commerce and Fine Arts.

The Punjab University adopted this pattern in 1958. The Government of India gave special assistance for conversion of Middle/High Schools to the Higher Secondary pattern. Before the scheme was actually launched, advance action was taken towards construction of buildings and purchase of appratus and allied equipment. This was done during the years 1954-58 and the scheme was actually introduced in 1958. During the years 1954 to 1958, the amounts of grants given below were allocated to schools for conversion to Higher Secondary pattern :

	Rs
1954-55 ..	3,09,000
1955-56 ..	39,52,000
1956-57 ..	19,09,000
1957-58 ..	55,48,000

[Chief Parliamentary secretary]

In the year 1958, when actual beginning of the scheme took place, it was sadly found that trained teachers of requisite qualifications were not avaliable for Science, Technical, Commerce, Agriculture, Fine Arts and Home Science.

It was consequently decided that in future a Higher Secondary School be allowed only two groups, i.e., Humanities and Science.

An idea of the pace of conversion of high schools to the higher secondary pattern can be had from the following table:

Year		Total No. of High Schools in the State	Number of Schools upgraded to Higher Secondary pattern
1958-59	..	1,154	140
1959-60	..	1,162	42
1960-61	..	1,276	15
1961-62	..	1,210	84
1962-63	..	987	195
1963-64	..	1,069	30
1964-65	..	1,075	..
1965-66	..	1,217	1

It will be seen from the above table that the rate of conversion of schools to the Higher Secondary Pattern has not been very fast. It has, on the other hand, been definitely slow only 29 per cent of the schools having been converted to-date. The difficulties in the way of conversion have been manifold. Paucity of funds and lack of suitably qualified staff have been supreme in this respect.

In regard to expenditure it has been estimated that if all high and middle schools are upgraded over a period of 10 years, the expenditure involved would be of the order of 54 crores of rupees, provided only two streams-Humanities and Science-are introduced. In case the number of streams is to be increased, in accordance with the recommendations of the Mudaliar Commission, the expenditure will register further increase.

In regard to the availability of teachers, the position has been equally disappointing. An idea about disparity between supply and demand can be had from the following table:

Category Grade Rs 110/250		*Total number of candidates for which requisition was sent to S.S.S. Board during the last 6 years*		*Total number of candidates for which the recommendations were received*	
		Men	Women	Men	Women
M.Sc.'s	..	514	13	3	3
M.A.'s	..	684	297	338	120
B. Com.'s	..	59	..	7	..

Category Grade Rs 110/250		*Total number of candidates for which requisition was sent to S.S.S. Board during the last 6 yeaes*		*Total number of candidates for which the recommendations were received*	
		Men	Women	Men	Women
B.Sc., B.T.'s	..	991	575	871	120
Maths.	..	969	465	930	215
Home Science	..	..	122	..	11

(Rs 200/500 for Ist and II Class M.A.'s/ M.Sc.s and Rs 180/450 for III Class M.A.'s/M.Sc.s)

		Men and women combined	Men and women combined
M.Sc.'s	..	227	20
M.Sc. (Agr.)	..	20	3
M. Com.'s	..	20	12
M.A. (Maths.)	..	110	96
Home Science Mistresses	..	20	..
B.Sc., Agriculture, 250/750	..	30	..

It was found that suitably qualified staff was not available because of low grades of pay scales. Consequently the Department of Education in 1958, allowed a start of Rs. 200/- to M.Sc s, in the grade of Rs. 110/250, but only 3 M.Sc.s were available during 4 years.

The Department of Education is trying to solve the problem of science personnel by providing them a one year intensive training course in Physics, Chemistry and Biology, in collaboration with the Punjab University. 125 candidates were trained during 1962-63 and 134 during 1963-64. During 1964-65 the Department sent 55 teachers for M.Sc. degree in addition to 33 for the condenses course.

During the current year we have sent 30 masters/mistresses for 9 months condensed course to the Punjab University in the subject of Physics ; and 30 masters / mistresses for Chemistry and 22 for Biology are being deputed for a similar course at Government College, Rupar. 120 masters/mistresses drawn from High Schools will also be sent for four 10-week courses to be organised at Government College, Hoshiarpur.

With the setting up of the college of Home Science in the State and with coming out of the first batch of B.Sc.'s (Home Science), it is expected that the problem of non-availability of staff for Home Science group will be largely solved.

The problem of getting staff for the technical wing of the Higher Secondary Schools has been still more acute. No B.Sc.s (Engg.) were available to the schools although they were offered the pay scale of Rs 250—750.

The position of the staff for Commerce and Agriculture groups has not been very much better. The difficulty with regard to M.Sc.'s will be, to some extent, solved gradually by increasing seats in M.Sc. class in all the four Universities of the State and by providing condensed courses to the teachers, but the Technical and Agriculture groups will remain handicapped. Ther are better chances for promotions elsewhere than in the Education Department for M.Sc. (Engg.) and M.Sc. (Agr).

There is a feeling in some quarters that the Higher Secondary System has failed. This is due to two factors firstly that the Univerity results of the final Examiation have not been as good as those of the High School examination, secondly, because the rate of conversion is slow.

These criticisms are misplaced. In the first instance Higher Secondary School results have to be compared with those of Intermediate Examination results and not with the High School Examination results. The Higher Secondary Examination, morever, is conducted in two parts and the results of Part I examination have been very satisfactory Secondly, the rate of conversion is slow because of the reasons given in the above paragraphs.

[Chief Parliamentary Secretary]

It must be admitted that the present picture of higher secondary schools is not encouraging but it is not because of any inherent defect in the scheme. Because of paucity of funds and inadequacy of staff, the scheme has not got a fair trial as yet. The criticism is true so far as the 'terminal' character of the scheme is concerned. If the product of higher secondary schools has only one opening, i.e., to join the University or other professional institutions, before they take to jobs, it is felt, the scheme has not fulfilled the purpose for which it stands. Diversification in courses has no doubt been provided but it does not make secondary stage terminal. There should be no intermediatory hurdle between the higher secondary examination and the profession. This aspect of the scheme does need further examination.

The Higher Secondary Scheme as mentioned in the above paragraphs is really valuable. We, in this State, instead of forcing our pace in regard to expansion, are concentrating on consolidation. Our policy during the last two years has been not to upgrade Middle Schools to Higher Secondary pattern but to raise them to high standard in the first instance and then to consider their upgrading to the higher secondary standard, if funds, building and staff requirements are met. This is the reason why in the current year 157 schools have been upgraded from Middle to High standard, against 1 school upgraded to higher secodary standard.

Apart from the above points, the Government of India have appointed a National Commission on Education to make a comprehensive study of all the stages of education including the secondary stage of education. The Commission is due to report by the end of March, 1966. It is, therefore, in the fitness of things to let the *status quo* remain till the recommendations of the Commission are made available. Tinkering with the problem at this stage will be harmful.

ANNOUNCEMENT BY THE SECRETARY

Mr. Speaker : The Secretary will now make some announcement.

Secretary : Under Rule 2 of the Punjab State Legislature (Communications) Rules, 1959, I have to inform the House that the Punjab Town Improvement (Amendment and Miscellaneous Provisions) Bill, 1965, passed by the Punjab Vidhan Sabha on the 12th October, 1965, and transmitted to the Punjab Vidhan Parishad, has been agreed to by the said Parishad without any amendment on the 15th October, 1965.

Further that the Northern India Canal and Drainage (Punjab Amendment) Bill, 1965, passed by the Punjab Vidhan Sabha on the 12th October, 1965, and transmitted to the Punjab Vidhan Parishad for its concurrence has been returned by the said Parishad on the 18th October, 1965, with recommendations. I also lay a copy of this Bill along with the recommendations made on the Table of the House.

BILL (s)

THE EAST PUNJAB WAR AWARDS (AMENDMENT) BILL, 1965

Revenue Minister (Sardar Harinder Singh, Major) : Sir, I beg to move—

> That the East Punjab War Awards (Amendment) Bill be taken into consideration at once.

Mr. Speaker : Motion moved—

> That the East Punjab War Awards (Amendment) Bill be taken into consideration at once.

श्री मंगल सैन (रोहतक) : स्पीकर साहिब, आज सदन में हमारे सम्मानित मन्त्री महोदय ने ईस्ट पंजाब वार अवार्डज़ संशोधन बिल पेश किया है। इस का मनशा यह है कि पहले तो जिस माता पिता के तीन पुत्र सेना में भरती होते थे उन को जागीर दी जाती थी लेकिन अब संशोधन के द्वारा हमारी सरकार चाहती है कि उन माता पिता को भी जागीर दी जाए जिस का अकेला पुत्र हो और वह भी सेना में भरती हो। आज़ादी प्राप्त होने के बाद से आज तक तो पहले वाला कानून ही चलता रहा है लेकिन अब हमारे मन्त्री महोदय यह संशोधन लाए हैं। इस बारे में दो राए नहीं हो सकतीं कि उन लोगों को अवश्य अवार्डज़ मिलने चाहियें। सरकार का यह कदम बहुत ही प्रशंसनीय और सराहनीय है। लेकिन मैं अपने सम्मानित मन्त्री महोदय से यह कहना चाहता हूं कि वह स्वयं भी सेना में मेजर रहे हैं, उन्होंने उस समय अंग्रेज़ सरकार की सेवा की होगी तभी मेजर का खताब पाया होगा, अपनी बहादुरी और अपनी काबलियत के कारण पाया होगा, आज इस वातावरण में जब कि हमारी सेनाएं दुश्मन से दो हाथ करने जा रही हैं, आक्रमणकारियों को पछाड़ने के लिये तैयार बैठी हैं और पहले भी दुश्मन के दांत खट्टे किये हैं, हमारे जवान और अफसर बेमिसाल बहादुरी और दलेरी से लड़े हैं, ऐसे अवसर पर पंजाब के बहादुर लोगों के मन में और उन माता-पिता के मन में उत्साह पैदा करना ज़रूरी है। ऐसे माता-पिता ने अपने इकलौते बेटों को देश की रक्षा के लिये, देश की स्वतन्त्रता और अखंडता को कायम रखने के लिये फौज में भरती करवाया है लेकिन मुझे बड़ी मायूसी हुई यह जान कर कि उन को एक साल में इतनी जागीर दी जाएगी जिस से कुल एक सौ रुपये की आमदनी हो सके। ऐसे माता-पिता के साथ, जिस ने अपनी संतान को बड़े लाड चाव से और प्यार से पाल पोस कर देश पर मरने के लिए फौज में भरती करवा दिया, जिस में उन के सारे अरमान केन्द्रित हैं, उस के लिये आप ने क्या कीमत दी है, सिर्फ एक सौ रुपया साल का ! फिर वह सौ रुपया भी उन को तब मिलेगा जब वह साल भर उस में मेहनत करेंगे। मैं मन्त्री महोदय की भावना की सराहना करता हूं लेकिन यह तो आप ने उन के साथ मज़ाक करने वाली बात की है। आज के ज़माने में सौ रुपये तो कुछ माने ही नहीं रखते। 15 अगस्त, 1947, से जब से अंग्रेज़ गवर्नमेंट यहां से गई और देश की हकूमत की बागडोर कांग्रेस गवर्नमेंट के हाथ में आई है, यह तो आप भी मानते हैं कि इन्हों ने गोल रुपये की जगह पर चपटा कागज़ का टुकड़ा बना दिया है और फिर उस की कीमत केवल 17 नए पैसे रह गई है, सौ रुपये की कुछ वैल्यू नहीं है। इस से तो वह भी अच्छा था अगर आप कह देते कि शहर में या ज़िले में या गांव में कोई एक ऐसा रजिस्टर रखा जाएगा जिस में उन लोगों को ओनर करने के लिये उन का नाम दर्ज किया जाएगा। या कहीं पर उन के नाम खुदवाए जाएंगे। या केवल यही कि उन के नाम बड़े सन्मान से लिये जाएंगे। सरकारी समारोह में सरकारी अफसर अंग्रेज़ी सरकार के समय आगे पीछे फिरा करते थे और उन्हीं लोगों को कुर्सी दी जाती थी, यह ठीक है कि आज के राज में चाहे कैरों साहिब की सरकार हो चाहे कामरेड साहिब की सरकार ही बदमाशों की इज्ज़त होती है लफंगों की तो इज़्ज़त होती है और शरीफ आदमियों को धरती पर बैठाया जाता है। स्पीकर साहिब, अभी अभी काल अटैंशन नोटिस के द्वारा आप के और सरकार के नोटिस में लाया गया कि फिरोज़पुर-झिरका का ऐस. डी. एम. इतना बदमिज़ाज और अभिमानी है कि......

श्री अध्यक्ष : डाक्टर मंगल सेन जी, आप किस तरफ बढ़ते चले जा रहे हैं। यह बिल है और आप अपनी बात बिल तक ही महदूद रखें। इस तरह से तो आप ये सभी बातें इसी में कहते

[श्री अध्यक्ष]

चले जाएंगे। (The hon. Member is going off the track. This is a Bill which is under discussion and he should confine his remarks to the subject of the Bill. In this way he would continue saying all such things here.)

श्री मंगल सेन : स्पीकर साहिब, जहां पर जो बात रैलेवेंट होगी वहीं पर निवेदन करूंगा।

Mr. Speaker: No I am sorry. It is not relevant here.

श्री मंगल सेन : तो स्पीकर साहिब, मेरे कहने का मतलब यह है कि एक सौ रुपया सालाना देने की बजाय तो बेहतर यह है कि आप उन को कोई दूसरी तरह से सम्मान दे दें। यह रुपया बहुत थोड़ा है। जागीर इतनी होनी चाहिए जिस से कम अज़ कम साल भर में एक हज़ार की तो आमदनी हो जाए। अगर मां बाप का इक्लौता लड़का, बूढ़े की लाठी का सहारा, मां का लख्ते जिगर देश के काम आ गया है, देश की बलिवेदी पर न्योछावर हो गया है तो स्पीकर साहिब, सरकार का यह कर्त्तव्य है कि कम अज़ कम उसके प्रति वह अपना दायित्व तो पूरा करें। मेजर साहिब बड़े रैस्पांसिबल वज़ीर हैं, हाउस के बड़े अच्छे सदस्य हैं, अच्छे सियाने आदमी हैं तो मैं आशा करता हूं कि वह ज़रूर मेरे इस सुझाव पर ध्यान देंगे, इसे स्वीकार करेंगे और फिर उसके बाद अमैंडिड बिल हाउस के सामने लाएंगे। बस इतना कहता हुआ मैं अपना स्थान लेता हूं।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ (ਰਾਇਕੋਟ) : ਮਿਸਟਰ ਸਪੀਕਰ, ਤਿੰਨ ਵਜ਼ਾਹ ਕਰਕੇ ਇਹ ਵਾਰ ਐਵਾਰਡ ਜਾਗੀਰ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ—

(i) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਾਲਦੈਨ ਦਾ ਇਕਲੌਤਾ ਲੜਕਾ ਜਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੜਕੇ ਫੌਜ ਵਿਚ ਜਾਣ ਔਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਪੈਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਲਦੈਨ ਨੂੰ ਇਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ;

(ii) ਇਨਸੈਨਟਿਵ ਦੇਣ ਲਈ ਵੀ ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ; ਔਰ

(iii) ਉਸ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਦੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੜਕੇ ਫੌਜ ਵਿਚ ਜਾਣ, ਉਸ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਪਰ ਜਦ ਮੈਂ ਇਸ ਬਿਲ ਵਿਚ ਇਕ ਸੌ ਰੁਪੈ ਦੀ ਹੀ ਵਾਰ ਜਾਗੀਰ ਵਲ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ, ਜਿਹੜੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਖੌਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਇਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਚਾਹੇ ਆਰਡੀਨਰੀ ਪੀਅਨ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਸਵੀਪਰ ਹੋਵੇ——ਜੋ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘਟ ਤਨਖਾਹ ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਮਾਹਵਾਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਖਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਲੜਕੇ ਫੌਜ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂ ਇਕਲੌਤਾ ਲੜਕਾ ਉਥੇ ਮਰ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਖਾਣ ਪੀਣ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਸੀਲਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਇਹ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਸਰਕਾਰ, ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਸਾਲਾਨਾ ਦੇ ਕੇ ਕੀ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਮਖੌਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਕਿ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ? ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਸੌ ਰੁਪੈ ਵਾਲਾ ਬਿਲ ਵੀ

ਨਾ ਹੀ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਬਿਹਤਰ ਸੀ। ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਬਿਲ ਦੇ ਇਨਚਾਰਜ ਮਨਿਸਟਰ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ੁਦ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮਿਲਟਰੀ ਜਾਗੀਰਾਂ ਦਾ ਕੀ ਮਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੀ ਮਿਲਟਰੀ ਜਾਗੀਰਾਂ ਦਿਤੀਆਂ। ਲੱਖ ਲੱਖ ਰੁਪੈ, ਪੰਜਾਹ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ, ਦਸ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ, ਉਸ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਮਿਲਟਰੀ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚੇ ਫ਼ੌਜੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਕਰਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਂਦੇ ਸੀ। ਕੀ ਅਜ ਉਸੇ ਕੰਮ ਲਈ ਜਿਹੜੀ ਅਜ਼ਾਦ ਮੁਲਕ ਦੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਇਹ ਦਾਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਵੈਲਫੇਅਰ ਸਟੇਟ ਬਨਾਉਣੀ ਹੈ, ਕੀ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਕਰਨੇ ਹਨ. ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਬਿਲ ਰਾਹੀਂ ਇਕ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਮਖੌਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ? ਜਿਹੜੇ ਜਵਾਨ ਫੌਜ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਕਸ਼ਾ ਵਾਸਤੇ ਕਰਬਾਨੀਆਂ ਕਰਨ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੁੱਢੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਨੂੰ ਇਹ ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਦੇ ਕੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਥਰੂ ਪੂੰਜਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ? ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਦਰਖਾਸਤ ਕਰਾਂਗਾ ਔਰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਕੁਝ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਕਰੋ, ਕੁਝ ਰਹਿਮ ਕਰੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਜ਼ਾਕ ਨਾ ਕਰੋ, ਇਹ ਪੈਸਾ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਹੀ ਰਖੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚੋਂ ਰੋਟੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗੀ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਰੋਟੀ ਖਾ ਪੀ ਲੈਣਗੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰ ਦੇਣਗੀਆਂ। ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਇਤਨਾ ਭਾਰ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਚੁਕਦੇ ਹੋ? ਇਸ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬੜੀ ਤਕਲੀਫ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਤਾਂ ਉਲਟੇ ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣੇ ਵਿਰੁਧ ਗਲਤ ਪ੍ਰਾਪੇ-ਗੰਡਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਸੁਨਣਗੇ ਕਿ ਫੌਜ ਵਿਚ ਜਾਣ ਵਾਲੇ, ਫੌਜ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਵਾਲੇ ਵਾਲਦੈਨ ਨੂੰ ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਸਾਲਾਨਾ ਦੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਗੀਰ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਬਜਾਏ ਇਸ ਦੇ ਤਾਂ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਬਸਤਾ ਹੀ ਬੰਧ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਸਰਕਾਰ ਬਜਾਏ ਫੌਜੀਆਂ ਦਾ ਮਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉੜਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਕ ਭੋਗ ਉਤੇ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਰਛਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਚਵਿੰਡਾ ਸਿਆਲਕੋਟ ਸੈਕਟਰ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ। ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ 5000 ਰੁਪਿਆ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਔਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅੱਛੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਲਗਾ ਲਉ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਮਰਨ ਨਹੀਂ ਲਗੇ। ਆਖਿਰ ਕੀ ਮਜ਼ਾਕ ਹੈ? ਕੋਈ ਇਜ਼ਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੇ ਦਿਨ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕੈਬੀਨੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਜਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੌ ਰੁਪੈ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਹੀ ਬਾਰਡਰ ਏਰੀਆਜ਼ ਵਿਚ ਨਾਂ ਆਣ ਜਾਣ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਰੁਪਿਆ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਗੀਰਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੌਰਮੈਂਟ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੈਪੀਟਲ ਵਿਚ ਰਹੇ ਔਰ ਉਥੇ ਰਹਿਕੇ ਹੀ ਪਾਲੀਸੀ ਫਰੇਮ ਕਰੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਇੰਮਪਲੀ-ਮੈਂਟ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਆਫੀਸਰਜ਼ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਮਗਰ ਇਥੇ ਹਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਜ਼ੀਰ ਪਾਲੀਸੀ ਵੀ ਆਪ ਲੇ ਡਾਊਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਔਰ ਉਸ ਦੀ ਇੰਪਲੀਮੈਂਟਟੇਸ਼ਨ ਵੀ ਆਪ ਹੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਇਹੋ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਫੀ ਰੁਪਿਆ ਬਚ ਜਾਏਗਾ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟੂਰਜ਼ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰੋ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ ਔਰ ਜਾਗੀਰਾਂ ਰਜ ਕੇ ਦਿਓ। ਲੇਕਿਨ ਅਗਰ ਮਖੌਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦਰਖਾਸਤ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਹੀ ਲੈ ਲਓ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਰੈਵੀਨੀਉ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਉਤੇ ਸੋਚਣ, ਸੋਚ ਕੇ ਬਿਲ ਵਿਚ ਦਰੁਸਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨ।

श्री रूप सिंह फूल (हमीरपुर, ऐस. सी.) : सदरे मोहतरिम, मैं इस अमैंडिंग बिल को

[श्री रूप सिंह फूल]

लाने के लिये पंजाब सरकार को बधाई देता हूं। मगर जैसा कि मेरे से पहिले हाउस के दो ग्रानरेबल मैम्बर साहिबान ने ग्रपनी राए का इज़हार किया है, वार जागीर की यह रक्म वाकई बहुत कम है। इस के साथ ही मैं वज़ीर मुतग्रल्लिका की तवज्जो इस बात की तरफ दिलाना चाहता हूं कि--

श्री बलरामजी दास टंडन : ग्रान ए प्वायंट ग्राफ ग्रार्डर, सर। स्पीकर साहिब, इस वक्त हाउस में कोई वजीर हाज़िर नहीं हैं। ऐसी हालत में इस डिस्कशन का क्या फायदा है ?

एक ग्रावाज़ : चौधरी सुन्दर सिंह यहां बैठे हुए हैं।

श्री बलरामजी दास टंडन : यह ग्राधे वज़ीर हैं, इनको वजीर नहीं समझा जा सकता। (विघ्न)

Mr. Speaker: Order please. Shri Rup Singh Phul to continue his speech. (*Interruptions*)

श्री बलरामजी दास टंडन : स्पीकर साहिब, यह विधान सभा की तौहीन है। पहिले तो यह कहा जा सकता था कि सिर्फ छः वजीर हैं लेकिन ग्रब तो बारह हो गए हैं। ऐसे मौके पर जब कि ग्रसैम्बली में एक इम्पार्टेंट बिल पर डिस्कशन हो रही ही मुनासिब नहीं मालूम होता कि कोई भी मनिसिटर हाउस में हाज़िर न हो। जिस तरह से दूसरे हाउस में किया गया था बेहतर होगा कि ग्राप भी प्रोसीडिंगज़ को सस्पैंड कर दें ताकि मिनिसटर साहिबान को पता लगे कि लैजिसलेचर का, लैजिसलेशन का भी कोई मान होना चाहिए ताकि उन को पता लगे कि हाउस की इम्पार्टैंस है या नहीं। यह जो ग्राधा वजीर है इसको वजीर नहीं समझा जा सकता। (विघ्न)

श्री ग्रध्यक्ष : ग्रार्डर प्लीज़।

ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਅਰਜ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਧੇ ਵਜ਼ੀਰ ਦੀ ਬਜਾਏ ਹੁਣ ਮੈਂ ਸਵਾਇਆ ਵਜ਼ੀਰ ਆ ਗਿਆ ਹਾਂ (ਹਾਸਾ)।

श्री ग्रध्यक्ष : ग्राई एम सारी कि कुछ मैम्बर साहिबान यह महसूस करते हैं कि मिनिसटर ग्राफ स्टेट या डिप्टी मिनिसटर का कोई रैंक नहीं है ग्रौर उन की मौजूदगी का हाउस में कोई मतलब नहीं रहता। (I am sorry to note that certain hon. Members are under the impression that the Ministers of State or the Deputy Ministers do not have any rank and that their presence in the House carries no meaning).

So long as any Deputy Minister or any Minister of State is sitting here in the House, I cannot raise objection that no Minister is present.

श्री बलरामजी दास टंडन : वह कैबिनेट को किस तरह से रीप्रिजट कर सकते है ?

Mr. Speaker: Any Minister can reply to the debate.

श्री रूप सिंह फूल : तो स्पीकर साहिब, मैं यह अर्ज़ कर रहा था कि ईस्ट पंजाब वार जागीर ऐक्ट की रू से 1948 में सरकार ने तीन या तीन से ज्यादा बच्चों के मां बाप के लिये वार जागीर मंज़ूर की थी। चीन के हिन्दुस्तान पर हमला करने के बाद सन् 1964 की इस ऐक्ट की अमैंडमेंट की रु से जिन वालदैन के तीन या तीन से अधिक बच्चे हिन्दुस्तान की फौज में भरती होकर खिदमात अन्जाम दे रहे हैं उन्हे भी वार जागीर मिले और मौजूदा संशोधन की रु से अगर एक ही बच्चा फौजी खिदमात सरअन्जाम देता है तो उसके वालदैन को भी वार जागीर मिलनी चाहिए। अगर किसी का अकेला पुत्र है और वही फौज में खिदमत सरअंजाम दे रहा है तो ऐसे पुत्र के मां बाप को वार एवार्ड मिलना चाहिए। मगर मैं यह भी समझता हूं कि जिन मां बाप के सिर्फ दो ही लड़के हों और वह दोनों के दोनों ही फौज में भरती हो जाते हैं तो उन को क्यों इस एक्ट में मफाद के महरूम रखा जाए। इस बात की मुझे समझ नहीं आई क्योंकि उन को भी उतना ही रिस्क है जितना कि उन मां बाप को है जिन का एक ही लड़का है और वह भी फौज में भरती है या जिन तीन ही लड़के हैं और वह तीनों के तीनों ही फौज में भरती हैं। मैं समझता हूं कि उन मां बाप को भी ज़रूर यह इनाम मिलना चाहिए जिन के सिर्फ दो ही बच्चे हों और दोनों ही फौज में भरती हो गए हों। इन सब का रिस्क बराबर है। मेरे ज़िला में कई इस तरह के केस मौजूद हैं और मैं समझता हूं कि इसी तरह के केस पंजाब भर में बाकी सभी ज़िलों में ऐसे केस सरकार को नज़र आएंगे क्योंकि पंजाब एक वीरभूमि है। मैं सरकार से अर्ज़ करूंगा कि ऐसा कोई एक्ट जब वह लाने लगें तो उस के लाने से पहले वह किसी न किसी से सलाह मश्वरा कर लिया करें ताकि उस में खामियां न रह जाएं और उन को दूर करने के लिये उसे एमेंडिग बिल बार बार न लाने पड़ें। 1964 में जब यह बिल लाया गया था तो उस वक्त जिन मैम्बरान ने इस पर हुई बहस में हिस्सा लिया था तो उस वक्त भी सरकार की तवज्जुह इस तरफ दिलाई गई थी कि जिन वालदैन का सिर्फ एक ही बच्चा हो और वह भी फौज में भरती हो जाए तो उन को भी उसी तरह से वार जागीरें मिलनी चाहिएं जिस तरह के उन को मिलेंगी जिन के तीन या तीन से ज्यादा बच्चे फौज में भरती होते हैं। सरकार ने यह बात मान कर यह बिल लाया है इस के लिये मैं इस का शुक्रिया अदा करता हूं। अब मैं समझता हूं कि इस को दो पुत्रों वाली बात भी मान लेनी चाहिए। मैं उम्मीद करता हूं कि मेजर साहिब जो खुद एक फौजी हैं इस बात को मान कर इस बिल में एमेण्डमैंट ले आएंगे।

ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ (ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ): ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਅਮੈਂਡਿੰਗ ਬਿਲ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੈ, ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਜੋ ਪੇਟੈਂਟ ਐਕਟ ਵਿਚ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਲਿਆਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਜੋ ਭਾਵ ਹੈ, ਉਸ ਭਾਵ ਨੂੰ ਮੈਂ ਜੀ ਆਇਆਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਲੇਕਿਨ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਗੱਲ ਵਲ ਦਿਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਤਰਮੀਮੀ ਬਿਲ 1964 ਵਿਚ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਸੀ ਔਰ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਾਂ ਬਾਪ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਤੋਂ ਵਧ ਪੁੱਤਰ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਰ ਜਗੀਰ ਮਿਲਣੀ ਸੀ। ਅਜ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਐਕਟ ਬਣੇ ਨੂੰ $1\frac{1}{2}$ ਸਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਸ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਐਸੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਨੂੰ ਜਿਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜਾਂ ਤਿਨਾਂ ਤੋਂ ਵਧ ਪੁੱਤਰ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹਨ, ਕੋਈ ਜਗੀਰ ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਮੁਤਾਬਕ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਾਫ ਜ਼ਾਹਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਮਹਿਜ਼ ਜ਼ਬਾਨੀ ਜਮਾ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਦੇਣਾ ਦਿਵਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਇਸ ਤਰਮੀਮੀ ਬਿਲ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ

[ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ]

ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਗਪੌੜ ਸੰਖ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਜੋ ਕਿਸੇ ਨੇ 100 ਰੁਪਿਆ ਮੰਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਦੋ ਸੌ ਲੈ ਤੇ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੋ ਸੌ ਮੰਗਿਆ ਤਾਂ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਚਾਰ ਸੌ ਲੈ ਪਰ ਦਿਤਾ ਦਿਵਾਇਆ ਕੁਝ ਨਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਣ ਇਸ ਬਿਲ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਦਾ ਅਕੱਲ੍ਹਾ ਪੁੱਤਰ ਹੋਵੇ ਔਰ ਉਹ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਔਰ ਉਥੇ ਕਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਗੀਰ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਜਗੀਰ ਵੀ ਦੇਣੀ ਨਹੀਂ ਔਰ ਇਸ ਐਕਟ ਤੇ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਪਰਚਾਰ ਤਕ ਹੀ ਮਹਿਦੂਦ ਹੈ। ਔਰ ਦਿੰਦੇ ਇਹ ਕੁਝ ਨਹੀਂ।

ਇਸ ਦੇ ਅਲਾਵਾ ਇਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੁਣੇ ਸ੍ਰੀ ਰੂਪ ਸਿੰਘ ਫੂਲ ਨੇ ਇਥੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਾਂ ਬਾਪ ਦੇ ਸਿਰਫ ਦੋ ਬਚੇ ਹੋਣ ਔਰ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਤਨੀ ਹੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਤਨੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਂ ਬਾਪਾਂ ਦੀ ਕਰਬਾਨੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿਰਫ ਇਕੋ ਹੀ ਲੜਕਾ ਹੋਵੇ ਔਰ ਉਹ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪੁੱਤਰ ਹੋਣ ਔਰ ਤਿੰਨੋਂ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋਣ ਜਾਂ ਉਥੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ ਹੋਣ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹੋ ਹੀ ਰਿਆਇਤਾਂ ਮਿਲਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸ ਦੇ ਅਲਾਵਾ ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਹਾਇਤਾ ਵਜੋਂ ਜਿਹੜੀ ਇਕ ਸੌ ਰੁਪਏ ਦੀ ਜਗੀਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਇਸ ਬਿਲ ਵਿਚ ਹੈ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਥੋੜੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਯੁਗ ਵਿਚ 100 ਰੁਪਏ ਦੀ ਤਾਂ ਕੀਮਤ ਹੀ ਬੜੀ ਘਟ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ 100 ਰੁਪਏ ਦੀ ਕੀਮਤ 17 ਜਾਂ 18 ਰੁਪਏ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਸੌ ਰੁਪਿਆ 1947 ਵਾਲਾ 100 ਰੁਪਿਆ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਰਕਮ ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਮੁਕਰਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਕੀਮਤ ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਾਲੋਂ ਪੰਜਵਾਂ ਜਾਂ ਛੇਵਾਂ ਹਿਸਾ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ 100 ਰੁਪਏ ਦੀ ਥਾਂ 500 ਜਾਂ 600 ਰੁਪਏ ਜਗੀਰ ਮਕਰਰ ਕਰੇ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਜਗੀਰ ਨਕਦ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸਾਧਨ ਬਣਾ ਦੇਵੇ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਹ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ 500 ਜਾਂ 600 ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ ਕਮਾ ਲੈਣ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇਣ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਵੇ ਤਾਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਬਣ ਜਾਏ।

ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲੈਣ ਔਰ ਇਸ ਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ ਲਿਆਵੇ ਤਾਕਿ ਇਹ ਪਕੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਜੋ ਸੋਧਿਆ ਹੋਇਆ ਬਿਲ ਹੁਣ ਲੈ ਆਏ ਉਸ ਬਾਰੇ ਇਹ ਨਿਸਚਾ ਵੀ ਕਰ ਲਏ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਪਾਸ ਕਰਾ ਕੇ ਕਨੂੰਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਨਾਉਣਾ ਬਲਕਿ ਉਸ ਤੇ ਅਮਲ ਵੀ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦਾ ਹਸ਼ਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 1964 ਦੇ ਤਰਮੀਮੀ ਬਿਲ ਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਥਲੇ ਉਸ ਵਕਤ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅਜ ਤਕ ਕਿਸੇ ਇਕ ਕੇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਜਗੀਰ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਗਈ।

ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਮੇਜਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲੈਣ ਔਰ ਇਸ ਉਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰ ਕੇ ਲੈ ਆਉਣ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖਾਮੀ ਨਾ ਰਹੇ।

ਸਰਦਾਰ ਜਸਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ (ਰਾਏਪੁਰ): ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਇਸ ਤਰਮੀਮੀ ਬਿਲ ਦੇ ਮਨਸ਼ੇ ਦਾ ਤਾਲੁੱਕ ਹੈ ਇਹ ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਹੈ ਔਰ ਮੈਂ ਇਸ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਜੋ ਜਗੀਰ ਦੀ ਰਕਮ ਰਖੀ ਗਈ ਹੈ, ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਥੋੜੀ ਹੈ ਔਰ ਇਹ

100 ਰੁਪਏ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਘਟੋ ਘਟ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਔਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੈਂ ਇਕ ਸੁਝਾ ਵੀ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਜੇਕਰ ਕੁਝ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਦੇ ਅਲਾਵਾ ਇਕ ਗੱਲ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਗੀਰਾਂ ਦੇ ਲੈਣ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਲੰਬੇ ਅਰਸੇ ਤਕ ਡੀਲੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੰਪਲੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਦੇਰ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲੇ ਇਹ ਕੇਸ ਤਹਿਸੀਲ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਫਿਰ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਪਾਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਸਾਲ ਸਾਲ ਪਏ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਇਕ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਿਅਨ ਵਿਚ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੇਰੈਂਟ ਐਕਟ ਵਿਚ ਇਹ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਹ ਜਗੀਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇਗੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੜਕੇ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਸਨ ਔਰ ਫੌਤ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਲੜਕੇ ਇਸ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਖਸ਼ਾ ਲਈ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕਰਨਗੇ ਜਾਂ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਜਗੀਰ ਮਿਲੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ, ਇਹ ਬੜਾ ਹੀ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਗੀਰ ਦੇ ਐਮਾਉਂਟ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਲ ਪਿਛੋਂ 100 ਰੁਪਏ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਇਤਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਮੈਂ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਪਰੋੜਤਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ (ਪਾਇਲ ਐਸ. ਸੀ.): ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਵੇਲੇ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਵਾਰੇ ਐਵਾਰਡਜ਼ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਬਿਲ ਪੇਸ਼ ਹੈ ਮੈਂ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਲੜਕੇ ਹੋਣ ਮੈਂ ਇਸ ਵਿਚ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਚਿਲਡਰਨ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਲੜਕੇ ਔਰ ਲੜਕੀਆਂ ਦੋਵੇਂ। ਮੈਨੂੰ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਮੇਜਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਗਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਇਕ ਹੀ ਲੜਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਮਿਲਟਰੀ ਵਿਚ ਐਜ਼ ਏ ਨਰਸ ਜਾਂ ਡਾਕਟਰ ਸਰਵ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਜਾਗੀਰ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਹੁਣ ਤਾਂ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਲੜਕਿਆਂ ਜਿਨੇ ਹੱਕ ਮਿਲ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਆਬਜੈਕਟਸ ਅਤੇ ਰੀਜ਼ਨਜ਼ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

> "...... The Act was also extended from Kharif, 1964. by amending it last year to parents whose three or more children had served or are serving in the Indian Armed Forces in the present National Emergency."

ਚਿਲਡਰਨ ਵਿਚ ਲੜਕਾ ਅਤੇ ਲੜਕੀ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਤੇ ਗੌਰ ਕਰਕੇ ਲੜਕੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਲੜਕੀ ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਕਰੇ।

पंडित चिरंजी लाल शर्मा (घनौर) : स्पीकर साहिब, आज जो यह अमैंडिंग बिल आया

11 a.m.

तो हंसी सी आई कि मेजर हरिन्दर सिंह जैसा मोटा आदमी, साबक फौजी मेजर और बड़ा रईस ऐसा छोटा सा और बोदा बिल ले आया है कि उन को सौ रूपया दे दो। इस की उन से उम्मीद नहीं थी। उम्मीद यह थी कि मोटा आदमी मोटा ही बिल लाएगा। हम उन का बड़ा एहतराम करते हैं मगर जब इस बिल को पढ़ते हैं तो यह कुछ मज़ाक सा दिखाई देता है। मैं सरदार गुरनाम सिंह जी की स्पीच सुन रहा था तो वाकई यह बात समझ में नहीं आ रही थी कि यह बिल क्यों लाया गया है। क्या यह किसी तरह का झूठा क्रैडिट लेने के लिये लाया गया है

[पंडित चिरंजी लाल शर्मा]

यूं लगता है कि यह सरकार अन्ग्रेजी सरकार के नक्शेकदम पर चलने की कोशिश कर रही है। बरतानवी सामराज्य लोगों को खुश करने के लिये उस वक्त 50 या 100 रुपया दिया करता था जब 26 सेर रुपए का गेहूं, डेढ़ सेर रुपए का घी जबकि अब रुपये का डेढ़ छटांक घी आता है और गेहूं 28 रुपए का मन बिक रहा है। यह सौ रुपया उस को देंगे जिस का वाहिद बच्चा मिलिट्री में हो। अभी जो साथी बोल रहे थे तो उन्हों ने सन 1964 की दरखास्तों का जिक्र किया। मेरे पर्सनल नालेज में है कि सोनीपत तहसील की ऐसी तीन चार दरखास्तें हैं जिस में कुछ नहीं हो रहा है। उस के तीन लड़के हैं तीनों फौज में हैं, दरखास्त दिये दो साल हो गए, तीन चार कापियां भी भेज लीं मगर आज तक जवाब नहीं आया। इस शिकायत में वज़न है कि सरकार एकट बनाती है मगर बाद में जब उस की ऐग्ज़ीक्यूशन का वक्त आता है तो कुछ नहीं होता। Nothing substantial comes out of it and it becomes a mockery अब जो ला रहे हैं इस में आप इस बात को नजरअन्दाज़ नहीं कर सकते कि जिस का एक वाहिद बच्चा है या तीन हैं और सारे ही फौज में हैं ज़रूरी नहीं कि वह वहां पर काम आएं—मैं कहता हूं कि ऐसे आदमियों को सौ रुपया साल जो कि महीने के सवा आठ रुपए बनते हैं और अगर एक दिन का हिसाब लगाएंगे तो कुछ आने ही बनेंगे ऐसी जागीर उन को देना उन के साथ मज़ाक करना है। अगर आप वाकई एक ऐसे आदमी को मान देना चाहते हैं उस की हौसला और इज्ज़तअफजाई करना चाहते हैं जिस ने कि अपने इक्लौते बेटे को बर-फीली पहाड़ियों पर सीनास्पर होने के लिये भेजा है तो असली मायनों में उस की इज्ज़त अफजाई करें उस के साथ मज़ाक क्यों करते हैं। हमारी अपनी तहसील में हमारे हां जो नौजवान एस. डी. ओ. सरदार मनमोहन सिंह आई. ए. ऐंस. है उस के सामन हम ने एक तजवीज रखी कि इन लोगों के मैमोरियल बनाए जाएं। मैं ने पहले भी मेजर सत प्रकाश वर्मा का जिक्र किया है। हम ने कहा कि हम अपनी तहसील से एक लाख रुपया इक्ट्ठा करते हैं और जी.टी. रोड़ पर जहां पर नहरू स्टेडियाम है वहां उस की यादगार बुत या और दूसरी शकल में बना देते हैं। अगर यह बुत उस शहीद का जी. टी. रोड़ पर होगा तो वहां से लाखों लोग गुज़रते हुए दाएं बाएं देखेंगे कि यह उस शहीद की यादगार है। उस के वालदैन को सौ रुपया देना बिल्कुल नावाजिब बात है। तो मैं वजीर साहिब से मोअदबाना अर्ज़ करूंगा कि बेहतर हो अगर वह इस बिल को विदड़रा ही कर लें। वैसे अमैंडमैंट्स तो होती ही रहती हैं तो भी यह मसला ऐसा है कि इस पर हाउस को संजीदगी से गौर करना चाहिए। उन लोगों के साथ मज़ाक नहीं होना चाहिए। अगर यह रकम रखनी है तो यह एक हजार रुपया तो हो या कम से कम 50 रुपये महीना तो हो। इस बिल पर किसी लम्बी तकरीर की ज़रूरत नहीं है। यह जो अमैंड़मैंट है यह एक मज़ाक का मौज़ू बन कर रह जायेगी। मेरी तजवीज़ यह है कि इस रकम को बढ़ाकर एक हज़ार तक नहीं तो कम से कम 600 रुपये साल तक ज़रूर किया जाए। इन शब्दों के साथ मैं आप का शुक्रिया अदा करता हूं।

ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਡਾ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੌਰ (ਮਜੀਠਾ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਜੋ ਤਰਮੀਮ ਹੈ ਇਹ ਬੜੀ ਅਹਿਮ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਇਕ ਅਜ਼ਾਦ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਅਗਰ ਜਿਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਬਿਲ ਲਿਆਈ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਜ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ। ਜਿਸ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਉਹੋ ਪੁੱਤਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹੀ ਕਮਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ

ਵੇਲੇ ਇਕਲੌਤੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਭਰਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਪਰ ਅਜ ਅਜ਼ਾਦ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਣ ਦਾ ਬੜਾ ਜੋਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪੇਰੈਂਟਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਸਕਦੇ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਰਾਮ ਜੀ ਜੋ ਇਸ ਹਾਉਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਰਹਿ ਚੁਕੇ ਹਨ ਦੇ ਇਕਲੌਤੇ ਪੁੱਤਰ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ। ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਰਾਮ ਜੀ ਆਪ ਵੀ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਨੂੰ ਫਖਰ ਹੈ। ਮਗਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿਚ ਹੋ ਕੇ ਦੇਖੋ ਕਿ ਜੋ ਮਾਂ ਬਾਪ, ਭੈਣ ਜਾਂ ਭਰਾ ਇਹ ਪੈਨਸ਼ਨ ਲੈਣ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਕੀ ਉਸ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਹਰ ਸਾਲ ਅੱਲੇ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਨਗੇ? ਫਿਰ ਇਸ ਦਾ ਜੋ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਬੜਾ ਲੰਬਾ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਨੂੰ ਸੌਖਾ ਬਨਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 8—10 ਰੁਪਏ ਤਾਂ ਇਕ ਫੇਰੇ ਦੇ ਹੀ ਖਰਚ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਇਹ ਜੋ 100 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਹੈ ਇਹ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੀ ਹੈ ਇਹ ਘਟੋ ਘਟ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਜਾਂ ਬਾਰਾਂ ਸੌ ਰੁਪਏ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਕਹੋ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਗਰੀਬ ਹੈ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ। 500 ਜਾਂ 700 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਘਟ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਫਿਰ ਇਸ ਵਿਚ ਲੜਕਾ ਅਤੇ ਲੜਕੀ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਰਾਈਟ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਲੜਕੀ ਦਾ ਵੀ ਹੱਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੇਜਰ ਸਾਹਿਬ ਅਗੇ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਰਾ ਖੁਲ ਦਿਲੀ ਨਾਲ ਜੋ ਇਸ ਵਿਚ ਕਮੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ। ਬਾਕੀ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ।

चौधरी इन्दर सिंह मलिक (सफीदों) : स्पीकर साहिब यह जो ऐमैंडिंग बिल मेजर साहिब ने पेश किया है इस से तो एक मज़ाक सा बन गया है। इस में कई खामियां हैं। हमारे गांव के अन्दर एक नेकी राम जी हैं जिनका एक लड़का स्यालकोट सैक्टर में शहीद हो गया है। दूसरा लड़का भी मिलटरी में है और तीसरा लड़का घर पर खेती करता है अगर उसका एक लड़का शहीद हो जाए तो वह इस ऐक्ट की जद में नहीं आता है इस लिये दो लड़कों वाले को भी इसकी जद में आना चाहिए जैसा कि फूल साहिब ने सुझाव दिया है। फिर जो सुझाव लेफिटिनेंट भाग सिंह ने दिया है उस के बारे में भी प्रबन्ध होना चाहिए कि लड़का हो या लड़की हो क्योंकि लड़की भी मैडीकल कोर में या इसी तरह की और किसी मिलटरी की ड्यूटी पर चली जाती है और भरती हो जाती है तो उस भी इस में शामिल कर लिया जाए और उस के वालदैन को जागीर दी जाए। इस लिये इस में तरमीम हो जानी चाहिए कि इक्लोता लड़का या इक्लोती लड़की।

जब यह बिल सन् 1964 में आया था तो मैं ने अर्ज़ किया था कि 100 रुपया की जागीर बहुत थोड़ी और मामूली है। इस की बजाए 5 एकड़ या 10 एकड़ या 3 एकड़ ज़मीन दी जाए ताकि सारी उमर उस का गुज़ारा चलता रहे। एक्ट बन गया लेकिन अफसोस के साथ कहना पड़ता है कि उस में अमल नहीं हुआ। हमारे गांव में एक के तीन लड़के हैं मिलटरी में हैं और उस विचारे को जींद जा कर दरखास्त देनी पड़ती है और फिर जवाब आ जाता है एक लम्बा चौड़ा प्रोसीजर है और इस बिचारे का 100 रुपया तो इस तरह आने जाने और दरखास्तें देने पर खर्च आ चुका है तीन लड़के भी थे और तीनों मिलटरी में थे लेकिन जागीर आज तक नहीं मिली। इस लिये प्रोसीजर को सिम्प्लीफाई करना चाहिए और जो एक्ट है उसकी सही तौर पर इम्प्लीमेंटेशन होनी चाहिए। इस तरह की खामियां इस बिल में हैं इस लिए इसको वापिस ले लिया जाए और दोबारा सही रूप में पेश किया जाए।

ਮਾਲ ਮਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੇਜਰ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਬਿਲ ਨਾਨ ਕੰਟ੍ਰੋਵਰਸ਼ਲ ਨੇਚਰ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਇਹ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਲੰਬੀ ਚੌੜੀ ਬਹਿਸ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੀ ਬੜੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਰਾਹਨਾ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਉਥੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਆਏ ਹਨ। ਜਿਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਅਜ ਸਾਰਾ ਦੇਸ਼ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਹ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਗੁਝੇ ਛਿਪੇ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਕਹਾਵਤ ਹੈ ਕਿ ਦੁਸ਼ਮਨ ਬਾਤ ਕਰੇ ਅਨਹੋਣੀ। ਦੁਸ਼ਮਨ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਬਹੁਤ ਸਖਤ ਲਫਜ਼ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਾਡਾ ਦੁਸ਼ਮਨ ਤਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਹੈ ਪਰ ਹਰ ਥਾਂ ਪੋਲੀਟੀਕਲ ਦੁਸ਼ਮਨ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਘਨ ਨਹੀਂ ਪਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਬੈਠੇ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਸੁਣਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਅਸੀਂ ਚੰਗੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਗਲ ਦਾ ਠੋਸ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨਟਰਪਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੋਭਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ (ਵਿਘਨ)।

ਸ੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ: ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਕੀ ਕੋਈ ਆਨਰੇਬਲ ਮਨਿਸਟਰ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਪੋਲੀਟੀਕਲ ਦੁਸ਼ਮਨ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਆਪਣੇ ਹਕ ਨੂੰ ਵਰਤਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਬੈਂਚਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਇਸ ਬਿਲ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਬੋਲੇ ਹਨ ਤੇ ਫਿਰ ਕੇਵਲ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਿਉਂ ਟਾਰਗਿਟ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ?

Mr. Speaker : This is no point of order.

ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਸ੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ ਵਿਚ ਜਵਾਨੀ ਦਾ ਜੋਸ਼ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੇ ਥਪੇੜੇ ਖਾ ਕੇ ਸਾਡੇ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੇ ਆ ਜਾਣਗੇ। (ਹਾਸਾ) ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਦੇ ਗੁਸੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਹਿ ਲੈਣ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਜਦ ਮੈਂ ਇਧਰ ਤੋਂ ਸਪੀਚਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ। ਜੋ ਕੰਮ ਚੰਗਾ ਸਰਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਸਟਿਫਾਇ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਜੇਕਰ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਚੰਗਾ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜਿਨੇ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਬੋਲੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਕਹੀਏ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ੂਗਰ ਕੋਟਿਡ ਗਲਾਂ ਕਹੀਆਂ ਹਨ, ਸ਼ੂਗਰ ਕੋਟਿਡ ਸ਼ਾਇਦ ਲਫਜ਼ ਠੀਕ ਨਾ ਹੋਵੇ Quin in coated ਗਲਾਂ ਕਹੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਇਹਤਰਾਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿੰਨੀ ਜਗੀਰ ਅਸੀਂ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਮਾਨੇਟਰੀ ਟਰਮਜ਼ ਵਿਚ ਥੋੜੀ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਤਕਰੀਰ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੇ ਅਤੇ ਜੱਜ ਵੀ ਨੇ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੇ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਭਜ ਦੌੜ ਕੇ ਹੀ ਪੜ੍ਹ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ 100 ਰੁਪਿਆ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕਹਿੰਦੇ। ਇਹ ਰਕਮ ਕਿਸੇ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਲਈ ਜੋ ਕੁਝ ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮੈਂਟ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੌਰਮੈਂਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਵੀ ਇਸ ਗਲ ਤੋਂ ਅਵੇਸਲੀ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਜੋ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਲ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨਾਲ ਤਅਲੁਕ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਰਿਕਰੂਟਮੈਂਟ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਕਿ ਜਿਸ ਦਾ ਇਕਲੌਤਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਪਿਆਰ

ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਨਾਲ ਭਰਤੀ ਕਰਾ ਦਿਤਾ ਉਸ ਨੂੰ 100 ਰੁਪਏ ਦੀ ਜਗੀਰ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਟੋਕਨ ਜਗੀਰ ਕਹਾਂ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਕ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਵਿਯੂ ਇਹ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਰਕਮ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੀ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਵਧਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਇਨੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ 'ਪਰਕਾਰ ਦੀ ਆਨਰ ਹੈ ਅਤੇ it can never be measured in terms of money: ਜੇਕਰ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਰਕਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਾਂਚਣਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਖਿਆਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਮੈਡਲ, ਸੰਨਦਾਂ ਸਰਟਿਫਿਕੇਟ ਜਾਂ ਟਾਇਟਲਜ਼ ਜਿਹੜੇ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਵੈਲਿਯੂ ਹੈ। ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਮਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਰੁਪਏ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਮਾਣ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਗਲ ਨੂੰ ਵਪਾਰੀ ਨਕਤਾ ਨਿਗਾਹ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਗਲ ਇਹ ਫਰਮਾਈ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵੇਲੇ ਇਕ ਇਕ ਲੱਖ ਅਤੇ ਪੰਜਾਹ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਦੀਆਂ ਜਗੀਰਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਮਨਾਸਿਬ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਤਾਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿਤੀ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਨੇਕਿਡ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਐਗਰੇਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੇ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਗਦਾਰੀ, ਮਿਤ੍ਰ ਧ੍ਰੋਹੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਘਾਤ ਕੀਤਾ ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਦੁਖ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਕਨਸੈਪਟ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਕੂਮਤ ਕਰਨੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਗੁਲਾਮ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਵਾਸੀ ਸਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਢੰਗ ਇਖਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਇਕ ਮਰਸੇਨਰੀ ਫੌਜ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਇਕ ਇਕਨਾਮਿਕ ਅਪ੍ਰੋਚ through stomach ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਜੰਗ ਵਿਚ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦੀ ਜੋ ਮਿਸਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਜਿਨੀ ਵੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਥੋੜੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਦਿਲ ਖੋਲ ਕੇ ਰਖ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਦੀ ਸਹੀ ਤੌਰ ਤੇ ਤਰਜਮਾਨੀ ਹੋ ਸਕੇ। ਅਸੀਂ ਅਤੇ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਣੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਕੇ ਰਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਜਨਤਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਪਿਆਰ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਨਾਲ ਸਿਰ ਤੱਲੀ ਤੇ ਰਖ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋ ਜਾਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਇਕਲੌਤੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦੇਵੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਣ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਜਿਹੜਾ ਮੇਰੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਵੀਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਜੇ ਤਾਈਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦਰੇਗ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਦੇ ਤਾਂ ਸਕੇ ਹਾਂ ਪਰ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਜੇ ਇਸ ਫਿਰਕੇ ਦਾ ਰਾਜ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਫੇਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਵਾਏ ਗੋਲੀਆਂ ਦੇ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਲਾ ਘੁਟਣ ਦੇ ਸਿਵਾਏ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਖਿਆਲਾਤ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਤੱਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਜਿਹੜੀ ਪਾਰਟੀ ballot ਦੀ ਬਜਾਏ bullet ਤੇ ਯਕੀਨ ਰਖਦੀ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਤੇ ਤਾਂ ਹਾਸਾ ਆਉਂਦਾ ਪਿਆ ਹੈ।

[ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ]

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਇਕ ਸ਼ਾਰਟ ਨੋਟਿਸ ਕੁਐਸਚਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਇਹ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਤੇ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਗ਼ਲਤ ਬਿਆਨੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਕਫੀਅਤ ਲਈ ਏਥੇ ਇਹ ਦਸ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ 31 ਅਗਸਤ, 1965 ਤਕ ਜਿਤਨੀਆਂ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਆਈਆਂ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 251 ਕੇਸਿਜ਼ ਐਸੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਹੁਣ ਤਕ ਫਾਈਨੇਲਾਈਜ਼ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਅਜੇ ਤਕ 652 ਕੇਸਿਜ਼ ਐਸੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੇਰੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਇਹ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਆਖੀ ਜਾਣ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਇਕੋ ਪਖ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਉਸ ਦਾ ਸਹੀ ਰੂਪ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਬੀਬੀ ਪਰਕਾਸ਼ ਕੌਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜਾਗੀਰਾਂ ਦੇਣ ਦਾ ਜੋ ਪ੍ਰਾਸੀਜਰ ਹੈ ਇਹ ਸਿਮਪਲੀਫਾਈ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਬਿਲ-ਕੁਲ ਸਿੰਪਲ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜਾਗੀਰਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਘਰੀਂ ਮਿਲ ਜਾਣ ਅਸੀਂ ਇਸ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਏਥੇ ਸ੍ਰੀ ਰੂਪ ਸਿੰਘ ਫੂਲ ਅਤੇ ਮਲਿਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਹੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜਾਗੀਰਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋ ਲੜਕੇ ਹੋਣ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਵਜ਼ਨ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੇ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਗੌਰ ਕਰਾਂਗੇ।

ਬਾਕੀ ਲੜਕੀ ਦੇ ਮੁਤਲੱਕ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਮੁਆਮਲੇ ਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਚ ਉਪੀਨੀਅਨ ਕਾਫੀ ਡੀਵਾਈ-ਡਿਡ ਹੈ। ਅਜੇ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਮੁਤਲਕ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਭਰ ਵਿਚ ਕੰਟਰੋਵਰਸੀ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਅਜੇ ਕਾਇਮ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮਦੇ ਨਜ਼ਰ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਬਿਲ ਦੇ ਵਿਚ ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਗੁਡ intention ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਮਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ।

ਮੇਰੀ ਆਦਤ ਹਾਸੇ ਮਖੌਲ ਦੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਜੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਐਸੀ ਕਰਾਂ ਵੀ ਤਾਂ ਮਾਈਂਡ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਸੁਭਾਵ ਹੈ। ਏਥੇ ਇਕ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਰੈਫਰੈਂਸ ਪਾਸ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਿਲ ਤਾਂ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਹੈ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਤਨੇ ਮੋਟੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮੋਟਾ ਜਿਹਾ ਬਿਲ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੀ ਮੁਟਾਈ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾ ਘਬਰਾਉਣ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਖੁਆਬ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਤੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ। ਜੇ ਉਹ ਸਹੀ ਸਮਝਦੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਬਿਲ ਤਾਂ ਅਕਲ ਨਾਲ ਤਅੱਲੁਕ ਰਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸਮ ਦੀ ਜਸਾਮਤ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾੜੀ ਮੋਟੀ ਸੂਝ ਬੂਝ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਗਲ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਨਾ ਕਰਦੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਫਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਇਸ ਬਿਲ ਦੇ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪੀਲ ਕਰਾਂਗਾ।

Mr. Speaker : Question is—

That the East Punjab War Awards (Amendment) Bill be taken into consideration at once.

The motion was carried.

Mr. Speaker: Now, the House will take up the consideration of the Bill Clause by Clause.

ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਕਲ ਇਕ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ।

श्री अध्यक्ष : आप की एमैंडमेंट जो है वह मनी बिल से कनसर्नड है, जिसके लिए गवर्नर की इजाज़त चाहिए, आप ने चूंकि ऐसा नहीं किया that has not been

circulated because it was out of order. (Since the amendment given notice of by the hon. Member is in regard to a money bill and the required permission for moving it has not been obtained from the Governor, therefore, that has not been circulated because it was out of order.)

Clause 2

Mr. Speaker: Question is—

That Clause 2 stand part of the Bill.

The motion was carried.

Clause 3, Clause 1 and Title

Mr. Speaker : Question is—

That Clause 3, Clause 1 and Title stand part of the Bill.

The motion was carried.

Revenue Minister (Sardar Harinder Singh Major) : Sir, I beg to move—

That the East Punjab War Awards (Amendment) Bill, be passed.

Mr. Speaker : Motion moved—

That the East Punjab War Awards (Amendment) Bill, be passed.

Mr. Speaker : Question is—

That the East Punjab War Awards (Amendment) Bill, be passed.

The motion was carried.

DISCUSSION ON REPORT OF THE COMMISSIONER FOR SCHEDULED CASTES, ETC. (RESUMPTION) (Concld.)

Mr. Speaker : The House will now resume discussion on the motion moved on the 13th October, 1965, by Sardar Ajaib Singh Sandhu, regarding the Report of the Commissioner for Scheduled Castes, etc.

ਚੌਧਰੀ ਰਾਮ ਰਤਨ (ਜਹਾਨ ਖੇਲਾਂ ਐਸ. ਸੀ.) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਸ਼ੈਡੂਲਡ ਕਾਸਟ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਮੁਤਲੱਕ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੀ ਇਕਨਾਮਿਕ ਹਾਲਤ ਦੇ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ ਪਾਲੀਸੀ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬੇਸਿਕ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਈ ਜਾਂਦੀ ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਹਿਦ ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਇਕ ਮੁਸ਼ਕਲ ਗੱਲ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੋਸ਼ਲਿਜ਼ਮ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਸੂਲ ਹੈ ਉਹ ਇਹੋ ਹੈ

Note. For previous discussion on the subject please refer to P. V. S. Debates Vol. II, No. 3 dated the 13th October, 1965.

[ਚੌਧਰੀ ਰਾਮ ਰਤਨ]

ਕਿ ਹਰ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦੇ ਸਾਧਨ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਹੱਕ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਦਿਨ ਵੀ ਮੈਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਮੁਤੱਲਕ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਜਿਤਨੀ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਉਹ ਨਹੀਂ ਮਿ ਲੀ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਪੂਰੀ ਨੀਅਤ ਨਾਲ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਇਸ ਨਾਲ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਹ ਹਾਲਤ ਅੱਜ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋ ਪੈਸਾ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਇੰਡਸਟਰੀ ਵਿਚ ਹੈਲਪ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜਿਤ ਨੇ ਚਿਰ ਤਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕਨਾ-ਮਿਕ ਹਾਲਤ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਸਤਕਾਰੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਚੋਖਾ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾਂ। ਜਿਹੜੇ ਮਾੜੇ ਮੋਟੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਸੀ ਉਹ ਤਾਂ ਕਾਰਖਾਨੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ, ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਥੋੜਾ ਬਹੁਤ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਦੀ ਵੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ। (At this stage Shri Rup Singh Phul Member of the Panel of Chairmen occupied the Chair.) ਇਸ ਲਈ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਕੰਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਰਹਿਣ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਮੋਟਾ ਕਪੜਾ ਬੁਨਣ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਇਹ ਕਾਰਖਾਨੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਛੜੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕ ਇਕ ਢੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਰੋਟੀ ਕਮਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਆਤਮ ਨਿਰਭਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਔਰ ਇਸ ਲਈ ਕੀ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ, ਕੀ ਛੱਤਾਂ ਤੇ, ਕੀ ਵੇਹੜਿਆਂ ਵਿਚ, ਗ਼ਰਜ਼ ਇਹ ਕਿ ਹਰ ਥਾਂ ਅਨਾਜ ਉਗਾਇਆ ਜਾਏ ਲੇਕਿਨ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਬੰਜਰ ਪਈਆਂ ਹਨ, ਮਗਰ ਸਰਕਾਰ ਯੂਟੀਲਾਈਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ। ਕਿਤਨੀ ਹੀ ਮਤਰੂਕਾ ਬੰਜਰ ਆਰਾਜ਼ੀ, ਬੰਜਰ ਕਦੀਮ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ ਮਗਰ ਉਹ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੀ ਇੰਨਸਟਰਕਸ਼ੰਨਜ਼ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਨਾ ਤਾਂ ਫੌਜੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਤਕਸੀਮ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਨਾ ਹੀ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦਾ ਟਾਰਗਟ ਕਿਵੇਂ ਪੂਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਤੁਸੀਂ 30 ਸਟੈਂਡਰਡ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਉਸ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਬਾਗਾਂ ਵਿਚ ਨਿਕਲ ਗਈਆਂ, ਮਗਰ ਬਾਗ ਹੈ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਕੰਡੀ, ਅੰਬਾਲਾ, ਹੋਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਿਚ ਜੰਗਲਾਤ ਵਾਲੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਜੰਗਲਾਤ ਵਾਲੇ ਮਹਿਕਮੇ ਨੇ ਲੈ ਲਈਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਪਹਿਲੇ, ਜਦ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਮਨਿਸਟਰ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਜਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ 15 ਹਜ਼ਾਰ ਏਕੜ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਰਕਬਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਹਰੀਜਨ ਵਸ ਸਕਦੇ ਹਨ ਲੇਕਿਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਔਰ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਬੰਜਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਹੁਣ ਮੈਂ ਇੰਡਸਟਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਕਈ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਤਾਂ ਕਾਰਖਾਨੇ, ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਸੋਰਸਿਜ਼ ਹਨ, ਮਗਰ ਕਈਆਂ ਦੇ ਕੋਲ ਇਕ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟੈਕਨੀਕਲ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਦੇ ਕੇ ਇੰਡਸਟਰੀ ਵਾਸਤੇ ਰੁਪਿਆ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏ ਤਾਕਿ ਉਹ ਮੁਸਤਕਿਲ ਤੌਰ ਤੇ ਰੋਜ਼ੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਬਣਾ ਸਕਣ। ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਦੇ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਲਾਸ ਵਨ ਵਿਚ ਜਿਥੇ 8,632 ਦੂਜੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕ ਹਨ ਉਥੇ ਹਰੀਜਨ ਸਿਰਫ 113 ਅਫਸਰ ਹਨ। ਔਰ ਕਲਾਸ ਟੂ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ 302। ਇਹ ਨੰਬਰ ਬਹੁਤ ਘਟ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਜਾਏ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ 18 ਜਜਿਜ਼ ਹਨ ਮਗਰ ਹਰੀਜਨ ਕੋਈ ਜਜ ਨਹੀਂ । ਜਦ ਕਿ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਇਹ ਆਵਾਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਹਰੀਜਨ ਜਜ ਵੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਥੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਇਤਨੇ ਅਹਿਮ ਮਸਲੇ ਤੇ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਵੇਲੇ ਹਰੀਜਨ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ, ਤਾਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਐਡਜਰਨ ਕਰ ਦਿਉ ।

ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਰਤਨ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਹੜਾ ਹਰੀਜਨ ਵੈਲਫੇਅਰ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਮੁਲਾਹਿਜ਼ਾ ਕਰੋ ਤਾਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਹਨ ਡਿਸਟਰਿਕਟ ਵੈਲਫੇਅਰ ਆਫਿਸਰ, ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡਾ ਸਟੇਟਸ ਨਾਨ ਗਜ਼ਟਿਡ ਹੈ ਔਰ ਵੈਲਿਊ ਇਕ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਵੀ ਨਹੀਂ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਟੇਟਸ ਰੇਜ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਕਿ ਅਹਿਸਾਸੇ ਕਮਤਰੀ ਦੂਰ ਹੋ ਸਕੇ ।

ਹੁਣ ਮੈਂ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੇ ਪਾਰਟ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਆਦਮਪੁਰ ਵਿਚ ਪੈਰਾਟਰੂਪਰਜ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਲੜਨ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਸਿਪਾਹੀ ਜਿਹੜਾ ਸੀ ਉਹ ਇਕ ਹਰੀਜਨ ਸਿਪਾਹੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਰਾਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਂ ਸੀ । ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਪੈਰਾਟਰੂਪਰ ਦੀ ਗੋਲੀ ਨਾਲ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਿਆ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਰਸ਼ਲ ਸਿਪਰਿਟ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰਖਣ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਹਾਦਰਾਂ ਨੂੰ ਬਹਾਦਰੀ ਦੇ ਐਜਾਜ਼ ਮਿਲਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਜਾਲੰਧਰ ਵਿਚ ਬੜੀ ਦੇ ਅਮਰਚੰਦ ਹਰੀਜਨ ਨੇ ਇਕ ਪੈਰਾਟਰੂਪਰ ਨੂੰ ਡਾਂਗਾਂ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਸੁਟਿਆ । ਏਹ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੇ ਹੌਸਲੇ ਹਨ ; ਮਗਰ ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਰੀਜਨ ਜਿਸ ਹੌਸਲੇ ਨਾਲ ਜ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਹੌਸਲੇ ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਅੱਜ ਭਰਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਸ ਲਾਸ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਫੌਜ ਵਿਚ ਘੱਟ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਵਧਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਔਰ ਹੌਸਲਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । (ਘੰਟੀ) ਮੈਂ ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਵੀ ਹਰੀਜਨ ਕੰਮ ਆਏ ਹਨ । ਹਰੀਜਨ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਔਰ ਪੂਰੀ ਹਿੰਮਤ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ।

चौधरी अमर सिंह : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर । बहुत अहम डिस्कशन हो रही है और कोई भी मिनिस्टर हाउस में नहीं है । पौने दो मिनिस्टर बैठे हैं । मैं आपकी रूलिंग चाहता हूं कि इतना अहम मसला हाउस में ज़ेरे बहस हो और न चीफ मिनिस्टर, न होम मिनिस्टर और न दूसरे मिनिस्टर यहां हों तो क्या कार्रवाई चल सकती है ? इस से हम समझ सकते हैं कि सरकार हरिजनों की तरफ कितनी सिनसीयर है ।

श्री सभापति : जिस विषय के मुताल्लिक बहस हो रही है उसके मुताल्लिका मिनिस्टर मौजूद हैं । (The Minister concerned with the matter under discussion is present in the House.) This is no point of order.

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ (ਸਿਧਵਾਂ ਬੇਟ, ਐਸ. ਸੀ.) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਅਜ ਸ਼ੈਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ । ਮੁਤਲਿਕਾ ਮਨਿਸਟਰ ਹਾਜ਼ਰ ਹਨ । ਇਹ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਬਾਕੀ ਦੇ ਮਨਿਸਟਰ ਵੀ ਏਥੇ ਹੁੰਦੇ । ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਕਹਿ ਦੇਣਾ ਕਿ ਇਹ ਗਰੀਬ ਹਨ ਇਸ ਕਰਕੇ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦੇਣਾ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ । ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਕੈਬਨਿਟ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਕੋਈ ਵਜ਼ੀਰ ਨਹੀਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਡੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਇਕ ਮਨਿਸਟਰ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸਟੇਟ ਮਨਿਸਟਰ ਹੈ । ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕੀਤਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ।

[ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ]

ਮੈਂ ਇਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਮਿਸਟਰ ਚੇਅਰਮੈਨ, ਮੈਂ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗੌਰਮਿਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਸ਼ੈਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟਸ, ਸ਼ਡਿਊਲਡ ਟਰਾਈਬਜ਼ ਅਤੇ ਬੈਕਵਰਡ ਕਲਾਸਿਜ਼ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਤੇ ਸਾਲ ਵਿਚ 15 ਜਾਂ 16 ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਖਰਚ ਕਰਕੇ ਇਹ ਪੋਥਾ ਸ਼ਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ । ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਉਥੇ ਇਹ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਕਲਰਕ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਸੈਂਟਰਲ ਗੌਰਮੈਂਟ ਅਤੇ ਸਟੇਟ ਗੌਰਮੈਂਟਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਕੀ ਹੈ ? ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਲੋਕ ਸਭਾ ਕੋਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਥੇ ਇਸ ਤੇ ਵਕਤ ਜ਼ਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਸਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ । ਮਿਸਟਰ ਚੇਅਰਮੈਨ, ਇਸ ਸਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੂਬੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਬਹੁਤ ਘਟ ਹੈ । ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਸ ਵਲ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਥੋਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮਹਿਕਮਾ ਸ਼ੈਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਸਟੇਟ-ਮੈਂਟ ਤਕ ਨਹੀਂ ਭੇਜਦਾ । ਇਥੋਂ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਭੇਜਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਰੱਦੀ ਦੀ ਟੋਕਰੀ ਵਿਚ ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਾਉਂ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਸਫਾ 48 ਤੇ ਹੈ । ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਪਰਾਈਵੇਟ ਅਦਾਰੇ, ਪਰਾਈਵੇਟ ਇਨਸਟੀਟਿਊਸ਼ਨ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਭਲਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਕ ਹਰੀਜਨ ਸੇਵਕ ਸੰਗ ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸਿਵਾਏ ਪਰੀਤੀ ਭੋਜਨ ਦੇ, ਆਪਣਾ ਦਾਲ ਫੁਲਕਾ ਛਕ ਛਕਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ । 1962-63 ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੁਪਿਆ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਰਚ ਲਿਆ । ਇਹ ਬੜਾ ਲੰਮਾ ਚੌੜਾ ਕੰਮ ਹੈ । ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਸ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ । ਇਸ ਤੋਂ ਅਗੇ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਬੜਾ ਦੁਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਸਾਰੀਆਂ ਸਟੇਟਾਂ ਦੀਆਂ ਸਟੇਟਮੈਂਟਸ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਵੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰੀਜਨਾਂ ਲਈ ਕਿੰਨੇ ਮਕਾਨ ਬਣਾਏ ਗਏ । 1962-63 ਵਿਚ ਮਦਰਾਸ ਵਿਚ 757 ਮਕਾਨ ਬਣਾਏ ਗਏ, ਕੈਰਲਾ ਵਿਚ 331 ਮਕਾਨ ਬਣਾਏ ਗਏ, ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਛੋਟੀ ਸਟੇਟ ਹੈ । ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਿਰਫ 94 ਮਕਾਨ ਬਣਾਏ ਗਏ । ਏਥੇ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੀ 50 ਲਖ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਦੀ ਕੋਈ ਗਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ । ਮਿਸਟਰ ਚੇਅਰਮਨ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੀ ਸਟੇਟ ਦੀ ਭਲਾਈ ਵਾਸਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵੈਲਫੇਅਰ ਦਾ ਮਹਿਕਮਾ ਹੈ । ਉਸ ਦੀਆਂ 17 ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਟੰਗਾਂ ਫਸੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ—ਮਨਿਸਟਰ, ਸਟੇਟ ਮਨਿਸਟਰ, ਸੈਕਰੇਟਰੀ, ਡਿਪਟੀ ਸੈਕਰੇਟਰੀ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹਨ । ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਡਿਸਟਿਕਟ ਵੈਲਫੇਅਰ ਅਫਸਰ ਹਨ । ਜੇ ਕਿਸੇ ਕਲਰਕ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਾਨ-ਗਜ਼ਟਿਡ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਟੇਟੱਸ ਹਾਈ ਕਰੋ ਵਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ । ਵੈਲਫੇਅਰ ਦਾ ਮਹਿਕਮਾ 1963 ਵਿਚ ਪਰਮਾਨੈਂਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਟੈਂਪਰੇਰੀ ਰਿਹਾ। 1963 ਤੋਂ ਇਕ ਵੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਪਰਮਾਨੈਂਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

श्री जगन्नाथ : चेयरमैन साहिब, आन ए प्वायंट आफ आर्डर । दो मिनिस्टर यहां हाउस में इस वक्त हैं । दोनों के पास उनके दो मेंबर बैठे हैं । कोई सुनने वाला नहीं । उनको कहें कि वे बाद में मिल लें ।

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : 1963 ਤੋਂ ਡਾਇਰੈਕਟਰੇਟ ਵੈਲਫੇਅਰ ਜਾਂ ਸ਼ਿਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟ ਵੈਲਫੇਅਰ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੂੰ ਕਨਫਰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ । 14, 14, 15, 15 ਸਾਲ ਦੇ ਲਗੇ ਹੋਏ ਡੀ. ਡਬਲਊ. ਓਜ਼. ਅਤੇ ਟੀ. ਡਬਲਊ. ਓਜ਼. ਰਿਟਾਇਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨਹੀਂ

ਮਿਲੀ, ਕੋਈ ਗਰੈਚੁਟੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਜਿਹੜੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬਨਣਾ। ਉਹ ਪਬਲਿਸਿਟੀ ਦਾ ਅਤੇ ਫੀਲਡ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਕੰਮ ਕਰਨਗੇ। ਮੈਂ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵੈਲਫੇਅਰ ਦੇ ਦਫਤਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਉਥੇ ਇਕ ਸਫੈਦ ਹਾਥੀ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਨ ਮੈਂ ਤਦ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਕਢ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਇਕ ਲੇਡੀ ਵੈਲਫੇਅਰ ਅਫਸਰ ਰਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਨਾ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਕੰਮ, ਨਾ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਟੂਰ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਦੌਰਾ। ਟੀ. ਏ. ਲੈ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਕਲਰਕ ਮੁਕਤਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਚਪੜਾਸੀ ਜਲੰਧਰ ਅਤੇ ਆਪ ਜਗਰਾਉਂ ਬੈਠੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੈਲਫੇਅਰ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇਂ ਤੇ ਬੋਝ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਰੀਕਨਸਿਡਰ ਕਰਨ। ਯਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੰਮ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਫੇਦ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਯਾਨੀ ਉਸ ਲੇਡੀ ਵੈਲਵੇਅਰ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿਓ। ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਭੱਤਾ ਦੇਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਚੰਗੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਲਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਓਥੇ ਉਹ ਬੀਬੀ ਬਹੁਤੀ ਜਚਦੀ ਨਹੀਂ।

ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਤਾਲੀਮ ਦੇ ਮਸਲੇ ਦਾ ਤਅਲੁਕ ਹੈ ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੰਦਲਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਪੈਪਸੂ ਵਿਚ ਵਜ਼ੀਫੇ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਬਚਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਜਾਂ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਥੇ ਸਾਲ ਸਾਲ ਦੋ ਦੋ ਸਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਤਕਲੀਫ ਹੈ। ਇਹ ਕੰਮ ਫੌਰਨ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇਂ ਕੋਲੋਂ ਲੈ ਕੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵੈਲਫੇਅਰ ਕੋਲ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸੋਸ਼ਲ ਵਰਕਰਜ਼ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਰੁਪਏ ਦਾ ਮਿਸਯੂਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬੱਚੇ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਉਠਾ ਸਕਦੇ। ਗਰੀਬ ਮਾਂ ਬਾਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਰਚ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਉਹ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਹਟਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਚਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਖੇਲਣ ਵਾਲੀ ਗਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਕੰਮ ਵੈਲਫੇਅਰ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਕਿ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਵਜ਼ੀਫਾ ਮਿਲ ਸਕੇ। ਜਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਸਟਰਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਦੀ ਰੋਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਵਜ਼ੀਫੇ ਦੀਆਂ ਰੋਲਜ਼ ਵੀ ਆ ਜਾਣ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਡਿਸਬਰਸ ਹੋ ਜਾਣ।

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜਜ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਵੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ੈਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟ ਨੂੰ ਵੀ ਜਜ ਲਈ ਰਿਕਮੈਂਡ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ। ਏਥੇ ਫਿਰਕਾਪਰਸਤੀ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਆਈ. ਏ. ਐਸ. ਸੈਕਰੇਟਰੀਜ਼, ਡਾਇਰੈਕਟਰਜ਼, ਹੈਡਜ਼ ਆਫ ਦੀ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟਸ ਅਤੇ ਕਲਾਸ ਵਨ ਅਫਸਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਸ਼ੈਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟ ਨਹੀਂ। ਸਰਕਾਰ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਠੇ ਲਾ ਕੇ ਰਖਣਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕੁਆਲੀਫਾਈਡ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਠੇ ਲਾ ਕੇ ਰਖਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਹੈ। ਉਤੋਂ ਛੂਤ ਛਾਤ ਚਲੀ ਗਈ। ਉਹ ਡੰਡੇ ਦੇ ਨਾਲ ਚਲੀ ਗਈ, ਵੋਟਾਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਡੰਡੇ ਕਰਕੇ ਉਪਰੋਂ ਛੂਤ ਛਾਤ ਛਡਣੀ ਪਈ ਹੈ ਅਤੇ ਛੂਤ ਛਾਤ ਕਰਨੀ ਬੰਦ ਕਰਨੀ ਪਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਫੋੜਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਉਪਰੇਸ਼ਨ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਲਈ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਰੂਲਜ਼ ਬਣਾਵੇ ਕਿ ਜਿਸ ਅਫਸਰ ਤੇ ਇਹ ਅਲਜ਼ਾਮ ਲਗਿਆ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਸਨੇ ਸ਼ੈਡੀਊਲਡ ਕਾਸਟ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੂੰ ਵਿਕਟਮਾਈਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਪੂਰੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਅਜ ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸੈਕਟੇਰੀਏਟ ਵਿਚ ਅਜ ਕੋਈ ਵੀ ਹੈਡ ਆਫ ਦੀ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ, ਡਿਪਟੀ ਸੈਕਟਰੀ, ਅੰਡਰ ਸੈਕਟਰੀ ਮੈਨੂੰ ਦਸੋ ਜਿਹੜਾ ਇਥੇ ਚੀਫ ਸੈਕਟਰੀ ਨੇ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ। ਸਭ ਨੂੰ ਖੂੰਜੇ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਹਹੁਣ ਭੁਲੇਖਾ ਕਢ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਮਨਿਸਟਰੀ ਬਦਲ ਜਾਣ ਨਾਲ ਸ਼ੈਡੂਲਡ ਕਾਸਟਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਇਨਸਾਫ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਫਸਰ ਤਾਂ ਉਹੋ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪੁਲਿਸ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹੋ ਹਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਮੇਰੇ

[ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ]

ਪਾਸ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਹੀ ਇਕ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ੈਡੂਲਡ ਕਾਸਟ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਕੀ ਵਰਤਾਓ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਾਰੀ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚ ਸਾਰੇ 59 ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ. ਅਫਸਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਲ 3 ਸ਼ੈਡਲਡ ਕਾਸਟ ਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤਿਨ ਦੇ ਤਿਨ ਵੀ ਗੁਠੇ ਲਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੀ.ਏ.ਪੀ. ਵਿਚ ਲਗਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਜ਼ਿਲੇ ਦਾ ਇਨਚਾਰਜ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਸਿਖਾਂ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਹੁਣ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਡੂਲਡ ਕਾਸਟ ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਹ ਗਲ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਐਸਾ ਸਟੈਪ ਨਾ ਚੁਕਣਾ ਪਵੇ। ਪੁਲਿਸ ਵਿਚ 165 ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ੈਡੂਲਡ ਕਾਸਟ ਦੇ ਸਿਰਫ ਪੰਜ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਦਸੋ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਜਿਤਨੇ ਇਨਸਪੈਕਟਰ, ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਤੇ ਏ.ਐਸ.ਪੀ. ਸ਼ੈਡੂਲਡ ਕਾਸਟ ਦੇ ਰਖੇ ਗਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਉਪਰਲੀ ਪੋਸਟ ਤੇ ਪ੍ਰਮੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦਸੋ ਕਿ ਕਿਤਨਿਆਂ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ ਕਿ ਵਡੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਸ਼ਡੂਲਡ ਕਾਸਟ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀਆਂ ਤਰੱਕੀਆਂ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਰੋਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ 50 ਫੀ ਸਦੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਸ਼ੈਡੂਲਡ ਕਾਸਟ ਲਈ ਕਾਂਸਟੇਬਲਜ਼ ਦੀ ਭਰਤੀ ਵਿਚ ਰਖੀ ਹੈ ਲੇਕਨ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ 17 ਫੀਸਦੀ ਹੀ ਅਜੇ ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਭਰਤੀ ਲਈ ਤਾਂ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿਵਰਟ, ਡਿਸਮਿਸ ਤੇ ਰਿਟਰੈਂਚ ਕਰਨ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ 50 ਫੀਸਦੀ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਅਗੇ ਮਿਨਟਾਂ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਦਸੇ ਕਿ ਇਹ ਜੋ 50 ਫੀਸਦੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਰਖੀ ਹੈ ਇਹ ਰੀਕਰੂਟਮੈਂਟ ਲਈ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿਵਰਟ, ਰਿਟਰੈਂਚ ਤੇ ਡਿਸਮਿਸ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਵਕਤ ਤਾਂ ਇਹ ਹਾਲ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਐਕਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸ਼ੈਡੂਲਡ ਕਾਸਟ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰਗੜਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਐਸੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਖਿਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ। ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਦਾ ਵੀ ਇਹੋ ਹਾਲ ਹੈ। ਇਸ ਮਹਿਕਮੇ ਨੇ ਇਕ ਸ਼ੈਡੂਲਡ ਕਾਸਟ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਸਿਲਕਟ ਕਰਕੇ ਹਾਰਟੀਕਲਚਰ ਦੀ ਵਡੀ ਕੁਆਲੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਹਰ ਭੇਜਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਲੈਕਟ ਹੋਇਆ ਕਿ ਹੋਰ ਕੋਈ ਅਫਸਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੰਨਡੀਸ਼ਨਜ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਇਹ ਮਾੜੀ ਗਲ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਤਾਂ ਸ਼ੈਡੂਲਡ ਕਾਸਟ ਦਾ ਅਫਸਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸਦਾ ਅਲਾਜ ਇਹ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਪੋਸਟ ਉਸਨੂੰ ਟਰੇਨਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਿਲਣੀ ਸੀ ਉਸਦੀਆਂ ਕੁਆਲੀਫਿਕੇਸ਼ਨਜ਼ ਰੀਲੈਕਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਗਰੀਬ ਟਰੇਨਿੰਗ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਕੇ ਧਕੇ ਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗਲੀ ਪੋਸਟ ਤੋਂ ਤਾਂ ਗਿਆ ਹੀ ਪਿਛਲੀ ਤੋਂ ਵੀ ਗਿਆ। ਤਾਲੀਮ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ੈਡੂਲਡ ਕਾਸਟ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦਾ ਕਦੂਕਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਸ਼ਡੂਲਡ ਕਾਸਟ ਕਰਮਚਾਰੀ ਅਲਜ਼ਾਮਾਤ ਤੋਂ ਐਗਜ਼ੋਨਰੇਟ ਹੋ ਕੇ ਰੀਇਨਸਟੇਟ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਰਗੜਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੀਆਂ ਇਨਕਰੀਮੈਂਟਸ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਇਸ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਕਸਮ ਖਾਧੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਡੀ.ਪੀ. ਆਈ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਅਤੇ ਮਹਿਕਮਾ ਤਾਲੀਮ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ਡੂਲਡ ਕਾਸਟ ਦਾ ਬੰਦਾ ਰਹਿਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਤਾਕਿ ਉਹ ਤਾਲੀਮ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਅਗੇ ਆਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਨਾ ਚੁਕ ਸਕਨ। ਚੌਧਰੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਇਥੇ ਬੈਠੇ ਹਨ ਅਤੇ ਲੇਬਰ ਦਾ ਮਹਿਕਮਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਹੈ। ਮੈਂ

ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਲੇਬਰ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਐਨਾ ਮੁਤਸਬ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਮਨਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ ਜਿਤਨੇ ਸ਼ੈਡੂਲਡ ਕਾਸਟ ਦੇ ਇਨਸਪੈਕਟਰਜ਼ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਉਸਨੇ ਚਾਰਜ ਸ਼ੀਟਸ ਲਗਾ ਕੇ ਖੁੰਜੇ ਲਗਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਹਿੰਦੂ ਜਾਤੀ ਦਾ ਕਲਿਆਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਕਲਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਬਲਕਿ ਭੱਠਾ ਬਠਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਕਟਾ ਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਵਾਇਆ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਕਰਾਉਨਗੇ। ਪਰੋਮੋਸ਼ਨਜ਼ ਵਿਚ 10/11 ਫੀਸਦੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਸ਼ੈਡੂਲਡ ਕਾਸਟਸ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵੇਲੇ ਹੋਇਆ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਸਦਾ ਕਰੈਡਟ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਇਨਾਂ ਨੇ ਰੂਲਜ਼ ਅਜੇ ਤਕ ਇਸ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸ ਨੂੰ ਪਰਮੋਸ਼ਨ ਮਿਲੇਗੀ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲੇਗੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੈਡ ਆਫ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਐਨੇ ਸਿਆਣੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਬਾਰ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਸ਼ੈਡੂਲਡ ਕਾਸਟ ਵਾਲੇ ਦੀ ਆਮਦਨੀ 1800 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵਧ ਹੈ ਉਸ ਤੇ ਇਹ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦਾ ਰੂਲ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸ਼ੈਡੂਲਡ ਕਾਸਟ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਿਥੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਹੈ ਕਿ 1800 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵਧ ਆਮਦਸੀ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਇਹ ਰਿਆਇਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਗਲਤ ਗਲ ਹੈ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਹਾਂਲਾਕਿ ਚੌਧਰੀ ਰਿਜ਼ਕ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਾਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਗਲਤ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਇਵੈਲੂਏਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਵਾਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਫਾਈਲ ਇਕ ਮਨਿਸਟਰ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਮਨਿਸਟਰ ਕੋਲ ਤੇ ਕਦੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਹੀ ਘੁਮਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਉਸ ਬਾਰੇ ਕੀ ਕੁਝ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵੈਲਫੇਅਰ ਬੋਰਡ ਦਾ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਉਸਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਕਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਐਡਹਾਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਦਸਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਫਾਰਸ਼ਾਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬੈਨੀਫਿਸ਼ਰੀਜ਼ ਦਾ ਨਾਮ ਉਹ ਰਿਕਮੈਂਡ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਮਨਿਸਟਰਜ਼ ਆਪਣੇ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਿਕਮੈਂਡ ਹੋਏ ਆਦੀਮੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਕਟ ਕੇ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਯਕੀਨ ਦਿਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਕਮੈਂਡੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਲੇਕਿਨ ਚਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੇ ਰਿਕਮੈਂਡ ਕੀਤੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੈਨੀਫਿਸ਼ਰੀਜ਼ ਨੂੰ ਲਿਸਟ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਪੁਛੇ ਬਗੈਰ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਕਢ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਕਈ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।

ਫਿਰ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਇਥੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੇ ਇਲੈਕਟਰੀਸਿਟੀ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪਰਸੂਏਡ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਇਨ ਪਰੋਮੋਸ਼ਨ ਸ਼ੈਡੂਲਡ ਕਾਸਟ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਪਰ ਇਸ ਤੇ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਰਸੂਏਸ਼ਨ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਲਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਗਰਾਂਟ ਦੇ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਵਜਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਾ ਮਨਣ। ਬਾਕੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਹਾਲ ਹੈ ਕਿ ਹੈਡ ਆਫ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟਸ ਇਸ ਵਿਚ ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਦੀ ਪਰੋਮੋਸ਼ਨ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਸਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਖਰਾਬ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਹ ਆੜ ਲੈ ਕੇ ਕਿ ਉਸਦਾ ਸਰਵਿਸ ਰਿਕਾਰਡ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਉਸਨੂੰ ਇਗਨੋਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਬਹੁਤ ਐਸੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ ਲੇਕਨ ਐਨਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸ ਸਕਾਂ। ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਸੈਲ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਤਿੰਨ ਆਦਮੀ ਆਪਣੇ ਲੈ ਲਓ ਅਤੇ ਇਕ ਆਦਮੀ ਸਾਡਾ ਲੈ ਲਓ

[ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ]

ਅਤੇ ਇਕ ਕਮੀਸ਼ਨ ਬਣਾ ਕੇ ਸਾਡੀ ਗਲ ਬਾਤ ਸੁਣੇ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਸਾਡੀ ਗਲ ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਹਾਊਸ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਬਾਕੀ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਹੀ ਜੋ ਪੈਸਾ ਸ਼ਡੂਲਡ ਕਾਸਟਸ, ਬੈਕਵਰਡ ਕਲਾਸਜ਼ ਤੇ ਵਿਮੁਕਤ ਜਾਤੀਆਂ ਲਈ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਉਸ ਤੋਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਦਾ ਕਿਤਨਾ ਕੰਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। 1962-63 ਵਿਚ 17 ਲਖ 99 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਐਸਟੈਬਲਿਸ਼ਮੈਂਟ ਦਾ ਖਰਚ, ਸਬਸਿਡੀ, ਗਰਾਂਟ ਤਕਾਵੀ ਸਭ ਕੁਝ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਸਾਲ 1963-64 ਵਿਚ ਇਹ ਰਕਮ ਘਟ ਕੇ 14 ਲਖ 90 ਹਜ਼ਾਰ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ 1964-65 ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਇਹ ਰਕਮ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਛੜਿਆਂ ਦਾ ਉੱਧਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਘਟ ਕੇ 12 ਲਖ 79 ਹਜ਼ਾਰ ਰਹਿ ਗਈ। ਇਹ ਹੈ ਰੁਪਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ 50 ਲਖ ਆਬਾਦੀ ਦੀ ਭਲਾਈ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਹੁਣ 1965-66 ਵਿਚ 24 ਲਖ 71 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਟ ਲਗਾ ਕੇ 16 ਲਖ 98 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਵਾਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਪਲਾਨ ਵਿਚ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਸ਼ੈਡੂਲਡ ਕਾਸਟਸ ਸਕੀਮਾਂ ਦਾ ਤਾਲੁਕ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਟਾਰਗੈਟਸ ਪੂਰੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰਕਮ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਵਜਹ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੈਡੂਲਡ ਕਾਸਟਸ ਦੀਆਂ ਪਲਾਨਡ ਸਕੀਮਾਂ ਤੇ ਵੀ ਕਟ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ?

ਫਿਰ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੇ ਈਵੈਕਵੀ ਲੈਂਡ ਦੀ ਮਗ ਕੀਤੀ। 1962-63 ਵਿਚ 363 ਹਰੀਜਨ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਉਤੇ ਸੈਟਲ ਕੀਤੇ। 1963-64 ਵਿਚ 219 ਅਤੇ 1964-65 ਵਿਚ 100 ਸੈਟਲ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਾਫ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਨੀ ਹਮਦਰਦੀ ਰਖਦੀ ਹੈ।

12.00 Noon

ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ 5 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਹਰੀਜਨ ਫੈਮੀਲੀ ਆਪਣਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਨਹੀਂ ਚਲਾ ਸਕਦੀ। ਵਜ਼ੀਰ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦੇ ਝੂਠੇ ਵਾਦੇ ਕਰਕੇ ਸ਼ੋਭਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਝੂਠੇ ਅਤੇ ਫੋਕੇ ਨਾਰੇ ਲਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤਕ ਗੁਮਰਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਦੀਆਂ ਜਿਆਦਾ ਦੇਰ ਤਕ ਮਹਿਫੂਜ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ। (ਘੰਟੀ) ਸਰਕਾਰ ਨੇ 1952 ਵਿਚ ਈਸਟ ਪੰਜਾਬ ਯੂਟੀਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਆਫ ਲੈਂਡਜ਼ ਐਕਟ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਜ਼ਮੀਂਦਾਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਸਰਪਲਸ ਸ਼ੋ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਕੁਝ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਜ਼ਮੀਂਦਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਸਰਪਲਸ ਕਢੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਪਰ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨਾ ਜ਼ਮੀਂਦਾਰਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਰਹੀਆਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਗਰੀਬ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੀਆਂ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਅਤੇ ਕਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਵੀ ਮਸਲਾ ਅਨਸੁਲਝਿਆ ਨਹੀਂ ਰਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਸ਼੍ਰੀ ਬਿਰਲੇ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਾਂਗੜੇ ਵਿਚ ਬੱਬਰ ਘਾਸ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੈ ਉਹ ਘਾਸ ਸ਼੍ਰੀ ਕਰਮ ਚੰਦ ਥਾਪੜ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। (ਘੰਟੀ)

ਮੇਰੇ ਮਾਨਯੋਗ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸ਼ੈਡੂਲਡ ਕਾਸਟਾਂ ਨੇ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਹਿੱਸਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਸੈਕੂਲਰ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਸਰਕਾਰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਗਲੇ ਭਗਤ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ 17, 18 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਰਾਜ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਸਰਕਾਰ ਗਰੀਬ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਅਤੇ ਫੋਕੇ ਨਾਰੇ ਲਾ ਕੇ ਗੁਮਰਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। 100 ਗਲਾਂ ਝੂਠੀਆਂ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਗਲ ਸੱਚੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਆਖਿਰ ਵਿਚ ਝੂਠ ਝੂਠ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। (ਘੰਟੀ) ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵਾਰਨਿੰਗ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਕਰੋ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹਰੀਜਨ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਬਰਖਿਲਾਫ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

कामरेड राम प्यारा (करनाल) : चेयरमैन साहिब, मेरे अन्दाजे के मुताबिक जितना रुपया हरिजनों की भलाई के लिये हर साल बजट में रखा जाता है, उस से कहीं ज़्यादा रुपया इन के लिये प्रोवाइड करना चाहिए। हरिजन पिछड़ी हुई जाति है। जब तक इस जाति को दूसरी जातियों के बराबर नहीं लाया जाता तब तक सरकार को इन की सहायता करनी चाहिए। मेरे अन्दाज़े के मुताबिक जितनी स्कीमें बनाई जाती और रुपये प्रोवाइड किए जाते हैं, वह तो ठीक तरह से अमल में नहीं लाई जाती या स्कीमें अधूरी ही इम्पलीमेंट होती हैं। इस के बारे में लोगों को काफी मायूसी होती है। हाउस के अन्दर और हाउस के बाहिर भी हरिजनों को ज़मीनें देने की चर्चाएं होती हैं। उन के लये जो ज़मीनें खरीदीं गई वह बिल्कुल नाकिस ज़मीनें खरीदी गई। ज़मीन खरीदते समय बहुत ही हेराफेरी हुई। यह बात साबित भी हो चुकी है कि ज़मीन नाकिस खरीदी गई और ज़मीन खरीदते वक्त हेराफेरी हुई। मैं समझता हूं कि अगर आगे के लिए कोई एहतयात की जाए तो इस से हरिजनों को काफी रिलीफ मिल सकता है।

चेयरमैन साहिब, सैंट्रल गवर्नमैंट की तरफ से 24 लाख रुपए हरिजनों के कल्याण के लिये पंजाब सरकार को मिले। पंजाब सरकार ने यह रुपया स्टेट लैंड मार्टगेज बैंक में जमा कराया था। यह रुपए हरिजनों की भलाई के लिये खर्च होने थे। यहां से हरिजन कर्ज़ा लेते हैं लेकिन पहले इस पर कोई सूद नहीं लिया गया और मेरी कोशिशों के बावजूद सरकार ने सूद लेना शुरु कर दिया है। मैं समझता हूं कि सरकार को पिछले सालों का सूद मेहनत करके वसूल करना चाहिए ताकि वह रुपया भी हरिजनों की भलाई के लिये लगाया जा सके क्योंकि यह रुपया भी हरिजन फंड में ही जाएगा।

चेयरमैन साहिब, अब मैं हरिजनों के लड़कों को वजीफे देने के बारे में अर्ज़ करना चाहता हूं। मैं एजूकेशन डिपार्टमैंट के साथ खतो खिताबत कर रहा हूं कि हरिजनों के लड़कों को 6, 6 महीने तक वजीफे नहीं मिलते। इस तरह से उन्हें पढ़ाई में काफी दिक्कतें पेश आ रही हैं। इस के बारे में मेरी तजवीज़ है कि इस काम के लिये रुपये डिस्ट्रिक्ट एजूकेशन अफसर की डिस्पोज़ल पर दे देने चाहिएं और उन से हर तीसरे महीने एक लिस्ट मांगी जाए जिस में वह बताएं कि कितना रुपया खर्च हुआ है और कितना रुपया अभी तक बैलेंस पड़ा है। अगर उन्हें और रुपए की ज़रूरत हो तो और दिया जाए नहीं तो साल के बाद वापिस ले लिया जाए। मैं समझता हूं कि इस स्कीम के लागू हो जाने से गरीब हरिजन किसानों के बच्चों को काफी फायदा होगा।

चेयरमैन साहिब, बाबू अजीत कुमार ने हरिजनों को सरप्लस लैंड देने के बारे में ज़िक्र किया है। मेरे अन्दाज़े के मुताबिक बड़े बड़े ज़मींदारों की जितनी ज़मीन सरप्लस असैस की गई, उस में काफी से ज़्यादा गड़बड़ हुई। उन की ज़मीन न होने के बराबर ही सरप्लस शो की गई और जान बूझ कर सरप्लस शो नहीं की गई। एक बाउली गांव है। जहां पर ज़मीन सरप्लस शो करते समय काफी गड़बड़ की गई है, और वहां पर सिर्फ 5 एकड़ सरप्लस ज़मीन निकाली गई है और मेरी कोशिशों के बाद वहां पर 296 एकड़ ज़मीन दोबारा सरप्लस निकली। यही नहीं इस तरह से कई और जगहों पर भी सरप्लस ज़मीन निकालते हुए गड़-बड़ें हुई और यह केसिज़ साबित भी हो चुके हैं। मेरी सरकार से प्रार्थना है कि जिन २ ज़मीं-दारों के पास 50 या 100 एकड़ ज़मीन सरप्लस शो हुई है वहां पर दोबारा जांच पड़ताल की

[कामरेड राम प्यारा]

जाए। मैं समझता हूं कि इस तरह से सरकार को बहुत सारी और जमीन सरप्लस मिल जाएगी और हरिजनों का कल्याण भी हो जाएगा। (विघ्न) (शोर)

कुछ आवाज़ : जिन्होंने ठीक सरप्लस ज़मीन शो नहीं होने दी उन के नाम हाउस में लिए जाएं।

कामरेड राम प्यारा : इन में सरदार महेन्द्र सिंह बेदी, साबका डिप्टी कमिश्नर, करनाल, सरदार सुरन्द्र सिंह बेदी, डिप्टी कमिश्नर, अमृतसर, तथा टिक्का जगजीत सिंह बेदी, हाई कोर्ट के जज हैं। आप हैरान होंगे कि मेरी कोशिशों के बाद इन के पास से 200 एकड़ से ज़्यादा ज़मीन सरप्लस निकाली गई है। (आपोज़ीशन की तरफ से शेम शेम के नारे लगाए गए।) मैं समझता हूं कि सरकार को चाहिए कि जिन ज़मींदारों के पास काफी से अधिक ज़मीन थी उन की ज़मीन की फिर जांच की जानी चाहिए।

चेयरमैन साहिब, बाबू अजीत कुमार ने 3 सीनियर पुलिस अफसर्ज की बात की है। उसने कहा कि इन अफसरों को खुड्डे लगाया हुआ है। उन को पी. ए. पी. में नियुक्त किया हुआ है। इन में से एक ऐस. पी. करनाल भी लगा हुआ था। इस आदमी ने आई. जी. पुलिस के एक रिश्तेदार जिस ने एक सरपंच का चुनाव लड़ना था, की मदद नहीं की। इस तरह से इस आफिसर ने आई. जी. पुलिस के आदमी की मदद न करके खुशनूदी हासिल नहीं की। इसी रोष के कारण उसे दिल्ली में 4 साल से लगा रखा है और वहां पर उस को नियुक्त किया गया है।

चेयरमैन साहिब, हरिजनों की भलाई के लिए रुपए दिए जाते हैं और स्कीमें भी तैयार की जाती हैं लेकिन स्कीमें गल्त तरीके से इम्पलीमेंट होती हैं। इस की एक मिसाल मैं हाउस में रखना चाहता हूं। करनाल में शान्त नगर कालोनी है। वहां पर हरिजनों को मकान बनाने के लिये रुपये दिए गए लेकिन कई साल हो गए हैं वहां पर आज तक चार पांच मकान भी नहीं बने हैं। कई दफा सवाल किये जाते हैं। पता नहीं महकमा कहां सो रहा है। अब कुछ मामूली सी इम्प्रूवमेंट नज़र आती है, यशवन्त जी का असर शायद नहीं रहा। इस महकमें को ओवरहाल करने की ज़रूरत है। अगर हरिजनों को फायदा पहुंचाना आप को मकसूद है तो इस सारे महकमें को ओवर हाल करें। कुछ डिस्ट्रिक्ट वैलफेयर अफसर बिल्कुल निकम्मे हैं, गए गुजरे हैं। उन को कुछ पता नहीं है ना ही उन में कुछ हिम्मत है। एक डिस्ट्रिक्ट वैलफेयर अफसर ने डी.सी. को लिखा कि जिन लोगों को मकान बनाने के लिये ग्रांटस दी थीं और उन्हों ने मिसयूज़ की हैं उन को कई बार बलाया गया है लेकिन वे आते ही नहीं हैं। इस लिये इन्क्वायरी के लिये कोई और बड़ा अफसर लगाया जाए या डी. सी. खुद करें। जब उन में इतनी भी हिम्मत नहीं है कि उन के कहने से ग्रान्ट लेने वाले लोग वहां पर आ सकें तो उन्हों ने और क्या करना है। इस लिये मैं बार बार कहता हूं कि इस सारे मकहमें को ओवर हाल करने की ज़रूरत है।

कमिश्नर वैलफेयर की रिपोर्ट डिस्कस हो रही है। मेरे इलाके में एक गांव खेड़ी नरू है। वहां पर हरिजनों को ज़मीन देने के लिये रीहेबीलीटेशन डीपार्टमैंट से पूछ कर फाईनैंस डीपार्टमैंट की तरफ से रुपया मंजूर हुआ था। तीन साल से ज़्यादा अर्सा हो गया है लेकिन आज तक वह रुपया इस्तेमाल नहीं किया गया। अब कहते हैं कि वहां पर ज़मीन ही नहीं है। वह रुपया करनाल वैलफेयर अथारिटी की डिसपोज़ल पर रखा दिया गया था। इस सम्बन्ध में तीन चार चिट्ठियां कमिश्नर शिड्यूल कास्टस के दफतर को लखी गई। उन का गवाब हरि-

हरि जनों को भी आया और दूसरे लोगों को भी आया। उन चिट्ठियों में यकीन दिलाया गया था कि वह रुपया हरिजनों को दिया जा रहा है। लेकिन आज तक उस पर अमल कुछ नहीं हुआ। इस रिपोर्ट में भी कुछ एशोरैंसिज़ दी गई हैं। लेकिन मैं पूछता हूं कि इस रिपोर्ट वाली एशोरैंसिज़ पर कैसे एतबार किया जाए जब कि जो चिट्ठियां मेरे पास हैं, और कुछ लोगों के पास भी हैं उन में दी गई एशोरैंसिज़ की इम्पलीमैंटेशन आज तक नहीं हुई। आज तक किसी ने नहीं पूछा कि क्यों गलत इत्तलाह ज़मीन के बारे में दी गई थी और किस ने दी थी या जिस ने दी थी उस को क्या सज़ा दी गई। हमें आज तक इस बात का पता नहीं लगा। हमें इस तबके के अन्दर यह इम्प्रैशन क्रियेट करना है कि यह तबका हम से अलग नहीं है और ऐसा इम्प्रैशन तभी क्रियेट हो सकता है जब कि टाप से बाटम तक इस महकमे में चेंज लाई जाए। जो लोग स्कीमज़ की इम्पलीमेंटेशन नहीं करते उन को सज़ाएं मिलनी चाहिएं। कानून कागज़ी तौर पर बने हुए हैं, बड़े अच्छे हैं, रिपोर्टें कागज़ी तौर पर पेश होती हैं, बड़ी अच्छी हैं लेकिन सवाल तो इम्पलीमेंटेशन का है। मैं समझता हूं कि स्कीमों की इम्पलीमेंटेशन ठीक ढंग से नहीं होती इसी लिये हरिजनों के अन्दर अनरेस्ट है और जो लोग उन को स्पोर्ट करने वाले हैं, उन की तकलीफात को समझते हैं और अफसरों को लिखते रहते हैं इसी लिये उन में भी अनरेस्ट है। इसी कारण से इनफोरियर और सुपीरियर का कम्पलेक्स चलता है। इन सब चीज़ों को तभी दूर किया जा सकता है जब कि जो अफसर इन बातों पर अमल नहीं करते उन को सज़ा दी जाए। इन शब्दों के साथ आप का शुक्रिया अदा करता हूं।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ (ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਐਸ. ਸੀ.): ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਕਤ ਨਹੀਂ ਲਵਾਂਗਾ, ਮੈਂ ਕੇਵਲ ਦੋ, ਤਿੰਨ ਗੱਲਾਂ ਹਰੀਜਨ ਵੈਲਫੇਅਰ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਰੀਪੋਰਟ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹੀਏ ਤਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਬੜੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਰੀਪੋਰਟ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰੀਏ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਦੂਸਰਿਆਂ ਸੂਬਿਆਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਬਾਕੀ ਸੂਬਿਆਂ ਤੋਂ ਹਰ ਮਸਲੇ ਵਿਚ ਅਗੇ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਰੀਪੋਰਟ ਦਾ ਤਅਲੱਕ ਹੈ, ਮੈਂ ਅਗੇ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਕਹਿ ਚੁਕਿਆ ਹਾਂ ਅਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਬੜੇ ਅਫਸੋਸ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਸਲੇ ਇਸ ਰੀਪੋਰਟ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਛਪਦੇ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਹੇਰਾ ਫੇਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਧਰੇ। ਕਈ ਮਸਲੇ ਮੇਰੇ ਵਕਤ ਵੀ ਹਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਇਸ ਰੀਪੋਰਟ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੇ ਮਸਲੇ ਦਾ ਤਅੱਲਕ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਸਲੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇਣ ਦਾ, ਮਕਾਨ ਦੇਣ ਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਖੂਹ ਪਟਾਉਣ ਦਾ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਮਸਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਰੋਟੀ ਦਾ ਮਸਲਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਇੰਪਾਰਟੈਂਟ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੋਟੀ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹਲ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮਕਾਨ ਵੀ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਬਣਵਾ ਲੈਣਗੇ ਅਤੇ ਖੂਹ ਵੀ ਖੁਦ ਹੀ ਲਗਵਾ ਲੈਣਗੇ। ਅਜ ਕਲ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਉਡਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਸਫਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉ ਕਿ ਵਿਚਾਰੇ ਹਰੀਜਨ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਸ ਦੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਕੁਝ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। (ਵਿਘਨ)

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰੀਜਨ ਵੈਲਫੇਅਰ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਨੂੰ ਰੀਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਰੀਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਟੇਟਸ

[ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ]

ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਕੀਮ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੋਂ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਜਲਦੀ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਰੀਜਨ ਵੈਲਫੇਅਰ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਚੰਗੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਸਟੇਟਸ ਉਚਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਵੈਲਫੇਅਰ ਅਫਸਰ ਸਸਪੈਂਡ ਵੀ ਕੀਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਈ ਡਿਸਮਿਸ ਵੀ ਹੋਏ ਸਨ ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਂਬੈਜ਼ਲਮੈਂਟ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਂਬੈਜ਼ਲਮੈਂਟ ਕਿਉਂ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਥੋੜੀ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਟੇਟਸ ਰਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਟੇਟਸ ਉਚਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਜਟ ਬਹੁਤ ਥੋੜਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ 61 ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ 33 ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਹੈ ਕੁਝ ਇੰਡਸਟਰੀ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਹੈ ਅਤੇ 11 ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਇਸ ਅਮਲੇ ਤੇ ਖਰਚ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਵੇਖਣਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਇਆ ਜੈਨਰਲ ਬਜਟ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਕੁਝ ਰੁਪਿਆ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿ ਨਹੀਂ। 61 ਲਖ ਰੁਪਏ ਨਾਲ 44 ਲਖ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਕੀਮਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਰੁਪਿਆ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਪਲਿਫਟ ਵਾਸਤੇ ਰਖਿਆ ਸੀ। ਡੇਅਰੀ ਫਾਰਮਾਂ ਲਈ ਰੁਪਿਆ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੁੱਲੂ ਵਿਚ ਭੇਡਾਂ ਅਤੇ ਬਕਰੀਆਂ ਖਰੀਦ ਕੇ ਫਾਰੈਸਟ ਲਾ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਰਾਉਣ ਦਾ ਹਕ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੋਲਟਰੀ ਫਾਰਮਿੰਗ ਦੀਆਂ ਵੀ ਸਕੀਮਾਂ ਸਨ। ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਮੁਰਗੀਆਂ ਲਈ ਫੀਡ ਦਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਡਿਆਂ ਦੀ ਠੀਕ ਕੀਮਤ ਮਿਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਤਾਂ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੀਆਂ ਪੋਲਰਟੀ ਫਾਰਮਾਂ ਫੇਲ ਨਾ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 6 ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ੇ ਵਜੋਂ ਦਿਤਾ ਸੀ ਪਰ ਨਾ ਤਾਂ ਫੀਡ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਖਰੀਦਣ ਵ ਸਤੇ ਠੀਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ। ਇਹੋ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੋਲਟਰੀ ਫਾਰਮਾਂ ਫੇਲ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਵਿਚ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ਾ ਮਾਫ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਾਦਿਆਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਫੇਲ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ।

ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਸਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਜਨਰਲ ਬਜਟ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇਹ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ। ਇਸ 42 ਲੱਖ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਕਦੇ ਵੀ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜਦ ਤਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਕੀਮਾਂ ਉਤੇ ਵੀ ਅਮਲ ਦਰਾਮਦ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਮਾਸਟਰ ਜੀ, ਈਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਨੇੜੇ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ : ਠੀਕ ਹੈ ਈਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਨੇੜੇ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਹਰੀਜਨ ਭਰਾ ਸਾਡੇ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫਾਇਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਟਰੈਂਗਥ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਜਿਤ ਕੇ ਆਈ ਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਹੀ ਜਿੱਤ ਹੋਵੇਗੀ (ਵਿਘਨ) ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ 17—17 ਆਦਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਐਡਹਾਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਕਿਧਰੇ ਜੇ ਦਸ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਸ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਵੰਡ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਆਪੋ ਵਿਚ ਹੀ ਗਾਲੀ ਗਲੋਚ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਔਰ ਉਹ ਲੜਦੇ ਮਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਘਟ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੋਟੀਆਂ ਘਟ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਬਣਾ ਦਿਉ ਤਾਕਿ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਕਰਕੇ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਦਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਤਾਂ ਕਰ ਸਕਣ।

ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਲੈਂਡ ਪਰਚੇਜ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ। ਕੋਈ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਬੰਦੇ ਐਸੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦੀ। ਦੋ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ

ਦਿੱਤਾ ਲੇਕਿਨ ਲੈਂਡ ਮਾਰਗੇਜ਼ ਬੈਂਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਜ਼ਮੀਂਦਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਪਣੇ ਦੋ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਵੀ ਲੈ ਲਉ। ਜਿਵੇਂ ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਪਹਿਲੇ ਬਿਆਜ ਨਹੀਂ ਸਨ ਦਿੰਦੇ ਤੇ ਰੁਪਿਆ ਉਥੇ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਰੁਪਿਆ ਮਿਲਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪੰਜ ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਹਰੀਜਨ ਕਲਿਆਣ ਟੈਕਸ ਨਾਲ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੜਾ ਸ਼ੋਰ ਹੋਇਆ, ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਵਾਕਆਉਟ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਇਹ ਟੈਕਸ ਲਗਾਇਆ ਤਾਕਿ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦਾ ਕਲਿਆਣ ਹੋਵੇ। 3 ਕਰੋੜ ਔਰ 86 ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਇਸ ਤਰਾਂ ਇਕੱਠਾ ਹੋਇਆ ਔਰ ਇਕ ਕਰੋੜ 14 ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਜਿਹੜਾ ਇਵੈਕੀਊ ਲੈਂਡ ਦਾ ਵਧਿਆ ਸੀ ਉਹ ਪਾਕੇ 5 ਕਰੋੜ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਚੌਧਰੀ ਰਿਜ਼ਕ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਐਲਾਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਰਕਮ ਨੂੰ ਦਸ ਕਰੋੜ ਬਨਾਵਾਂਗੇ ਲੇਕਿਨ ਬੜੇ ਅਫਸੋਸ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ 10 ਕਰੋੜ ਤਾਂ ਇਕ ਪਾਸੇ, ਜਿਹੜਾ 5 ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ। ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਲਗੇਗਾ ਔਰ ਖਰਚ ਬਚਾ ਲਵਾਂਗੇ। ਪਰ ਇਸ ਟੈਕਸ ਦੀ ਰਕਮ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਰੁਪਿਆ ਬਚਾਇਆ ਗਿਆ, ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਹਰੀਜਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਉਤੇ ਲਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਜਿਹੜਾ ਹੁਣ ਦੋ ਕਰੋੜ 30 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਸਤੇ ਲੋਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਉਹ ਸਮਝਦਾਰੀ ਦੀ ਗਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਫਿਰ ਪੈਸੇ ਲੈ ਲਵਾਂਗੇ, ਉਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਤਾਂ ਕਰ ਲਿਆਂਗੇ। ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਉਸ 2 ਕਰੋੜ 30 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਲੈਂਡ ਮਾਰਟਗੇਜ ਬੈਂਕ ਬਣਾ ਦਿਉ। (ਵਿਘਨ) ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਹੜੇ ਦੂਜੇ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਬੈਂਕ ਹਨ ਉਥੇ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਕਰਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਸੋਸਾਇਟੀਆਂ ਤੋੜੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। 48 ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਸੋਸਾਇਟੀ ਲਿਕਵੀਡੇਟ ਹੋਈ, ਲਿਕਵੀਡੇਟਰ ਮੁਕੱਰਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲਿਕਵੀਡੇਟਰ ਨੂੰ 15 ਫੀ ਸਦੀ ਦੇਵਾਂਗੇ ਪੈਸੇ ਵਾਪਸ ਦਿਵਾ ਦਿਉ। (ਵਿਘਨ) (ਘੰਟੀ) ਸੋ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਕ ਰੀਵਾਲਵਿੰਗ ਫੰਡ ਬਣਾਕੇ ਇਕ ਲੈਂਡ ਮਾਰਗੇਜ਼ ਬੈਂਕ ਬਣਾ ਦਿਓ। ਉਥੋਂ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਨੂੰ ਹਰੀਜਨ ਜ਼ਮੀਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ੇ ਦਿਉ, ਫੈਸਿਲੀਟੀਜ਼ ਦਿਓ।

ਇਸ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸੀ ਕਿ ਸਤਲੁਜ ਵਿਚੋਂ ਜਿਹੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨਿਕਲੇਗੀ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਬਾਲਾ ਦੀਆਂ ਚੋਆਂ ਵਿਚੋਂ ਜਿਹੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨਿਕਲੇਗੀ ਉਹ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਹਰੀਜਨ ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਸਤੇ ਭੜਕਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਵਡੇ ਵਡੇ ਅਮੀਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ (ਘੰਟੀ) ਬਸ ਦੋ ਮਿਨਟਾਂ ਵਿਚ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਬੜਾ ਦੁਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਿਨ ਹੋਮ ਮਿਨਿਸਟਰ ਵਲੋਂ ਇਹ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਸੋਭਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦਾ ਕਿ ਟੈਕਨੀਕਲ ਐਡਵਾਈਸ ਦੇਣਗੇ ਬਿਰਲੇ ਵਰਗੇ। ਤੁਹਾਡੀ ਅਪਣੀ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਇਕ ਨੰਬਰ ਦੀ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਹੈ, ਕੀ ਉਥੋਂ ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਔਰ ਐਕਸਪਰਟਾਂ ਕੋਲੋਂ ਟੈਕਨੀਕਲ ਐਡਵਾਈਸ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ? ਕੀ ਤੁਹਾਡਾ ਮਹਿਕਮਾ ਇਹ ਐਡਵਾਈਸ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ? ਤੁਸੀਂ ਛੋਟੇ ਔਰ ਹਰੀਜਨ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਨਾ ਕਰਕੇ ਵਡੇ ਵਡੇ ਅਮੀਰ ਆਦਮੀਆਂ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਪੈ ਗਏ ਹੋ। ਤੁਸਾਂ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਕਿ ਕਰਾਇਆ ਸਾਨੂੰ ਘਟ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ ਫਾਰੈਸਟ ਦੀ ਵੀ ਕੀਮਤ ਘਟਾ ਦਿਤੀ ਹੈ। (ਘੰਟੀ) ਇਹ ਚੰਗੇ ਭਰਾ ਨੇ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਚੰਗਾ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਨਾਂ ਦਾ ਰੁਖ ਵਡੇ ਆਦਮੀਆਂ ਵੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸਗੋਂ ਹਰੀਜਨਾਂ ਵਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਸਤਲੁਜ ਵਿਚੋਂ ਔਰ ਜਿਲਾ ਅੰਬਾਲਾ ਦੀਆਂ ਚੋਆਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਹ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਇਕ ਗਲਤੀ ਤਾਂ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਬਿਰਲੇ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੁਣ ਦੂਜੀ

[ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ]

ਗਲਤੀ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਟਾਟੇ ਨੂੰ ਨਾ ਦੇ ਦੇਣਾ। (ਘੰਟੀ) ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਸਿਰਫ ਦੋ ਚਾਰ ਮਿਨਟ ਹੋਰ ਬੋਲ ਲੈਣ ਦਿਓ।

श्री सभापती : नही अब आप बैठ जाएं। दूसरों ने भी बोलना है। (No now the hon. Member should resume his seat. Others are also to participate in the discussion.).

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਅਜ ਪੈਪਸੂ ਰੋਡ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਰੀਪੋਰਟ ਨੂੰ ਡਿਸਕਸ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਟਾਈਮ ਮਕੱਰਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਪੋਸਟਪੋਨ ਹੁੰਦੀ ਆਈ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਦਸੋ ਕਿ ਉਸ ਬਾਰੇ ਟਾਈਮ ਕਦੋਂ ਦਿਉਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ 12.30 ਬਜ ਚੁਕੇ ਹਨ।

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਦੋ ਘੰਟੇ ਦਾ ਟਾਈਮ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਰੀਪੋਰਟ ਨੂੰ ਡਿਸਕਸ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਅਜ ਉਸ ਰੀਪੋਰਟ ਨੂੰ ਡਿਸਕਸ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਾ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਕਲ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਟਾਈਮ ਦੋ ਘੰਟੇ ਮੁਕੱਰਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਦੋ ਘੰਟੇ ਗੁਜ਼ਰ ਜਾਣ ਤੇ ਜੋ ਵਕਤ ਬਾਕੀ ਬਚਿਆ ਉਸ ਵਿਚ ਉਸ ਤੇ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਕਰ ਲਈ ਜਾਵੇਗੀ। (Two hours are fixed for discussion on the report of the Commissioner for Scheduled Castes and Scheduled Tribes; so discussion on it will continue for two hours and the remaining time will be utilised for discussion on the other report.) ਸ੍ਰੀ ਜਗਨ ਨਾਥ!

श्री मंगल सेन : क्या आप मुझे टाईम नही देंगे।

श्री चेयरमैन : आप को भी वक्त मिलेगा (The hon. Member will also get time.)

ਸਰਦਾਰ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੇ ਦੋ ਮੈਂਬਰ ਪਹਿਲੇ ਬੋਲ ਚੁਕੇ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਫਿਰ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਖੜਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਹੁਣ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਵਕਤ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

श्री सभापति : अब आप बैठ जाएं। (Now the hon. Member should resume his seat.)

श्री जगन्नाथ (तोशाम) : चेयरमैन साहिब, यह पोथा हमारे पास साल में एक दो बार आ जाता है। यह इतना बड़ा है जिस को पढ़ने के लिये काफी वक्त चाहिए। कीमत इस की डेढ़ रुपए रखी गई है। अगर इस का हिसाब लगाया जाए कि इन तमाम पोथों पर कुल कितना खर्च आया होगा तो यह एक बहुत बड़ी रकम बन जाएगी। यह इतना बड़ा है कि हम ने तो इस को पढ़ा ही नहीं: असली बात यह है कि किसी आदमी के किसी पोस्ट से हट जाने के बाद ही उस की बुराइयों और अच्छाइयों का पता चलता है। आप देखें कि पहले कैरों साहिब को कोई तो भला बताता था और कोई बुरा बताता था और उन को मुख्य मंत्री के ओहदे से हटाने के लिये हम ने एफीडेवेटस दिए थे लकिन अब उन के मर जाने के बाद हमें उन की बुराइयों और अच्छाइयों का ठीक तरह से पता चला है और अब मैं समझता हूं कि वह मौजूदा मिनिस्टरी से हजार गुना अच्छे थे क्योंकि वह कम अज़ कम हरिजनों के लिये तो कुछ न कुछ करते रहते

थे लेकिन अब जो मिनिस्टरी है वह तो उन के लिए कुछ भी नहीं करती। वह तो कभी पब्लिक में कभी यहां हाऊस में कुछ न कुछ कह तो दिया करते थे। लेकिन इस मिनिस्टरी ने तो कभी न कोई हरिजनों के लिये बात ही कहनी है और न ही उन के लिए इन्होंने कोई टैक्स ही लगाना है। इस लिये मैं तो कहता हूं कि सरदार प्रताप सिंह कैरों इस राम किशन मिनिस्टरी से कई दर्जे अच्छा था क्योंकि इस की नियत पर तो खाह मख्वाह शक पैदा हो जाता है। एक तरफ तो यह कहते हैं कि पंजाब सरकार ने यह फैसला किया है कि पंजाब में सरकार के पास जितनी भी जमीन है चाहे वह किसी प्रकार की है चाहे वह नहरी है चाहे बारानी है वह तमाम की तमाम हरिजनो को देनी है और थोड़ी देर के बाद जब चीफ मिनिस्टर इस हाऊस से बाहिर जाते हैं तो सरदार दरबारा सिंह खड़े हो जाते हैं कि हमने इतने हजार एकड़ ज़मीन बिरले को दे दी है और उसे इस लिए दी है क्योंकि इलेक्शन के दिनों में उस ने इन की पार्टी को रूपए जो देने होते हैं यह हालत है इस मिनिस्टरी की फिर इन्होंने मुर्गियां खरीदनी होती हैं जिस के लिए यह क्या करते हैं करते यह हैं किसी को पांच हज़ार रूपये दे दिए और किसी को दो हज़ार रूपये दे दिये इस तरह से यह अपनी पोज़ीशन का फायदा उठाते हैं चेयरमैन साहिब जहां यह हालत हो कि चीफ मिनिस्टर कुछ कहता हो और जो होम मिनिस्टर हो वह कुछ और कहता हो और करता हो तो उस सरकार से हरिजनों का क्या भला हो सकता है ।

फिर चेयरमन साहिब, आप ज़रा देखें कि तहसीलों के अन्दर जो इन्हों ने हरिजन वैल-फेयर अफसर रखे हुए हैं जो हरिजनों की भलाई करते हैं उन की हालत क्या है । उन की पे तो है 60 रुपए माहवार और जो उस को चपड़ासी मिला होता है उस की तनखाह होती है 95 रुपए माहवार । भला आप ही बताएं कि क्या जो चपड़ासी अपने अफसर से ज़्यादा पे लेता हो क्या वह अफसर की बात मानेगा नाम कितना बड़ा रखा है तहसील वैलफेयर अफसर और पे कितनी थोड़ी देते हैं । मैं तो समझता हूं कि ज़िलों में जो एग्रीकल्चर इनस्पैक्टर और दूसरे कई इनस्पैक्टर होते हैं उनका स्टेटस इन तहसील हरिजन वैलफेयर अफसरों से कहीं अच्छा होता है । यह उनके भी बराबर नहीं होते । इस तरह की नीति इन की है । इन में जो हरिजन वज़ीर होते हैं वही थोड़ा बहुत फायदा उठा लेते हैं । हरिजन वेलफेयर के लिये जो रकम रखी जाती है वह यह अपने रिश्तेदारों में बांट देते हैं या अपने खास खास आदमियों में बांट देते हैं । आज मुझे एक आदमी यह बतला रहा था कि जालन्धर के एक हरिजन एम, एल. ए. हैं उन्हों ने अपने रिश्तेदारों के नाम ज़मीन एलाट करवा ली थी, उन का एक लड़का विलायत में गया हुआ है । इसी तरह से यहां हमारे मिनिस्टर चौधरी चांद राम जी बैठे हुए हैं अगर इनकी इनक्वारी कराई जाए और इम्पार्शल ढंग से इनक्वारी कराई जाए तो आप को असलीयत का पता लगेगा । जिन दिनों दास रिपोर्ट का ज़िक्र चल रहा था तो इन के खिलाफ काफी एलीगेशनज़ थीं लेकिन इनके बावजूद भी कामरेड साहिब इनको मिनिस्टर बनाने के लिए तुले हुए थे और कहते थे कि चाहे कुछ भी हो इन को मनिस्टर बनाना है । अगर इन के खिलाफ किसी अदालत में केस चलाया जाता....

Mr. Chairman : Shri Jagan Nath, do not refer to personal matters.

श्री जगन्नाथ : मैं तो यह कह रहा था कि इस मिनिस्टरी में हरिजनों के दो मिनिस्टर हैं इन के अलावा दो चार और आदमी हैं जो हरिजनों के नाम पर हेरा फेरी कर के सब कुछ खा जाते हैं और बाकी के हरिजनों को अपना हिस्सा नहीं लेने देते। इस के अलावा मैं ने एक बात और कहनी है जो यह कहते रहते हैं कि हम ने हरिजनों को जमीन देनी है। जो जमीन इन को देने वाली थी उस में हेरा फेरी कर के उस को खत्म कर दिया है।

बाकी जो कस्टोडियन की ज़मीन है जिस के लिये यह हरिजनों को नीलामी में देने के लिये कहते रहे हैं उस की यह हालत है कि उस की नीलामी भी बिल्कुल बन्द कर दी गई है। असल बात यह है कि कुछ एक पार्टियां सारे पंजाब में छाई हुई हैं जो लोगों से क्लेम ले ले कर जितनी भी अच्छी २ ज़मीनें कस्टोडियन की हैं, वह ही ले लेती हैं और बाकी किसी को नहीं लेने देतीं। बाकी चिल्लाते रहते हैं लेकिन वे हेरा फेरी कर के ले लेते हैं। कस्टोडियन की ज़मीन लेने के लिए इन्हों ने हरिजनों को जो पांच पांच हज़ार रुपये देने किए हैं जिन में से दो हज़ार तो सबसिडी की शक्ल में देने हैं और बाकी के तीन हज़ार लोन की शक्ल में देने हैं जो कि किश्तों में उन्हें वापिस करने पड़ेंगे। मैं इस बारे में सरकार से यह कहना चाहता हूं कि यह सारी रकम उन्हें ग्रांट की शक्ल में देनी चाहिए।

बाकी एक बात मैं अपने समाज के ढांचे के बारे में कहनी चाहता हूं। मैं समझता हूं कि हिन्दुस्तान में जो हिन्दू धर्म वाले हैं इन की नियत कभी साफ नहीं हुई। हिन्दू हम भी हैं और हिन्दू यह भी हैं और सिख भी हैं। इन की नियत कभी ठीक नहीं रही और यह कहते कुछ हैं और करते कुछ हैं। सरदार गुरचरन सिंह अगर इन के पास जाएंगे तो यह इन से बातें तो बड़ी प्यार की करेंगे लेकिन वह नहीं करेंगे जो यह चाहते होंगे। हम देखते हैं कि जो हरिजन अफसर हैं वह सदा रोते ही रहते हैं। उन को अपग्रेड नहीं किया जाता बल्कि छोटी २ बातों पर उन को सस्पेण्ड कर दिया जाता है। इसी तरह से रिजनल बेसिज़ पर पी. सी. एस. और आई. ए. एस. को प्रोमोशन्ज़ नहीं दी जातीं। इस से साफ पता चलता है कि इन की नियत ठीक नहीं है। कामरेड साहिब और बात करेंगे और सरदार दरबारा सिंह कोई और ही बात करेंगे। इन की जैसी नियत है चाहे यह कुछ भी करें मैं यह कहने के लिये तैयार हूं कि इन की सरकार नहीं रह सकेगी जब तक यह अपनी नियत ठीक नहीं करेंगे वरना संत जी भी तैयार हैं और हम भी तैयार हैं। इस तरह से कामरेड जी नहीं रह सकते।

श्री बनवारी लाल (कनीना, एस. सी.) : चेयरमैन साहिब, आज हाउस के सामने किमिश्नर फार शैड्यूल्ड कास्ट्स और शैड्यूल्ड ट्राईब्स की 12 वीं रिपोर्ट पेश है, इस बारे में मैं कई बातें कहना चाहता हूं।

चेयरमैन साहिब, आप को मालूम है कि हर महकमे की रिपोर्ट हर साल पेश होती है। जब साल खत्म होता है तो यह रिपोर्ट भी पेश हो जाती है। मगर अफसोस का मुकाम है कि इस महकमा की रिपोर्ट तीन साल के बाद पेश हुई है। अगर साल के साल इस महकमा की रिपोर्ट भी हाउस के सामने न आए तो भला यह महकमा शड्यूल्ड कास्ट्स की भलाई क्या करेगा। इस लिये मैं वज़ीर साहिब से रिक्वैस्ट करूंगा कि इस महकमा की रिपोर्ट हर साल हाउस के सामने पेश हुआ करे।

अब मैं कुछ इस हरिजन भलाई महकमा की आर्गेनाइजेशन के मुताल्लिक अर्ज़ करूंगा। अभी मेरे साथी श्री जगन्नाथ ने बताया कि महकमे का क्या हाल है। इस को देख कर सचमुच

सरकार की नियत पर शक होता है। आप जरा इस महकमे के छोटे से छोटे मुलाजिम से ले कर बड़े से बड़े अफसर तक का हाल देखें। आप देखें कि जो तहसील वैलफेयर अफसर है उस का ग्रेड 60–4–100 है जो कि पटवारी के ग्रेड से भी कम है। यानी एक तहसील का मालिक हो जहां तक कि हरिजन भलाई का सवाल है और स्टेटस उस का यह कि उस के पास बैठने को जगह नहीं, पानी पीने को नहीं, चपड़ासी तक नहीं, तो ऐसे आदमी से आप क्या हरिजन भलाई करवाएंगे। डिस्ट्रिक्ट वैलफेयर अफसर की भी यही हालत है। जिले के दूसरे अफसरान उस को अपनी मीटिंग में बैठने नहीं देते कि आप तो गजटिड नहीं हो। ऐसे आदमी में इनफीरियोरिटी कम्पलेक्स आ जाता है। अब रिजनल वैलफेयर अफसर का नाम तो यह बताता है कि वह सूबे के एक रिजिन का अफसर है मगर दी जाती है उस को 20 रुपए स्पैशल पे। क्या यह उस के साथ और हरिजन भलाई मकहमा के साथ मजाक नहीं है? भला इस से हरिजन कल्याण का क्या काम हो पायेगा। इस लिये मैं मिनिस्टर साहिब से रिक्वैस्ट करूंगा कि आप इस महकमे का पोस्टमार्टम कीजिये। भला एक महकमे का डायरेक्टर हो और वह सीधा डिप्टी कमिश्नर को चिट्ठी भी न लिख सके, वह कैसे सारे पंजाब के लिये इस महकमे का डायरेक्टर है। इस महकमे में एक दम सुधार लाने की ज़रूरत है। आप ने जो सोशल वर्कर्ज़ लगा रखे हैं उन की जगह ग्रेजुएट लड़के लगाओ, उन के नीचे क्लर्क और पियन वगैरह हों, उन की इज्जत हो। आज कल तो यह महकमा एक ढोंग बना रखा है या तो इस को ओवरहाल करो नहीं तो फिर इस को तोड दो, इस तरह से इस का कोई फायदा नहीं है। आप देखें कि मेरे जिला के अन्दर एक डिस्ट्रिक्ट वैलफेयर अफसर का यह काम है कि उस ने आठ घर बनाने हैं और तीन कुएं बनवाने हैं। यह काम करेगा वह सारे साल में। यह समझते हैं इस से हरिजनों की भलाई हो जायगी। (घंटी)। अभी तो मुझे दो ही मिनट हुए हैं बोलते हुए चेयरमैन साहिब। अब मैं कुछ अनटचेबिलिटी की बाबत कहना चाहता हूं।

इस रिपोर्ट के सफा 15 पर कहा गया है कि अनटचेबिलिटी को रीमव करने की जो स्कीमें होती हैं उन को ऐक्सीक्यूट नहीं किया जाता। अगर इस बारे में कोई डिस्ट्रिक्ट वैलफेयर अफसर भी किसी केस के बारे में रिपोर्ट करता है तो उस केस को रजिस्टर नहीं किया जाता। मैं पर्टीकुलर केस बताता हूं। नारनोल का एक केस डिप्टी कमिश्नर के नोटिस में लाया गया और एस. पी. के नोटिस में लाया गया मगर वह केस रजिस्टर न किया गया। मिनिस्टर साहिब के पास फारैस्ट का महकमा भी है। उस में जो फारेस्ट गार्ड होता है उस को सिर्फ 90 रुपए तनखाह मिलती है मगर उस को इतनी पावर दे रखी है कि अगर कोई एक टहनी तोड़ ले तो वह उस का चालान कर सकता है और उस को 6 महीने की सजा हो सकती है। मगर इस के मुकाबिले में इधर एक जिला का अफसर डिस्ट्रिक्ट वैलफेयर अफसर है वह कुछ नहीं कर सकता कोई केस रजिस्टर तक नहीं होता जब तक ऐस. ऐच. ओ. के पास रिपोर्ट न करे। इस तरीके से अनटचेबिलटी दूर नहीं हो सकती। आप को डिस्ट्रिक्ट वैलफेयर अफसर को पावरज़ देनी चाहिएं ताकि वह मुजरिमों के चालान कर सके, केस रजिस्टर करवा सके।

फिर ज़मीन का मसला है। सरप्लस लैंड है, इवैक्वी और बन्जर ज़मीन है। यह ज़मीन वैसे ही पड़ी है मगर इस को हरिजनों के अन्दर बांटने के बारे में कुछ नहीं हो रहा। हमें पता है कि क्यों नहीं हो रहा। जो भी स्कीमें बनती हैं महकमा के अफसर उन को इम्पलीमेंट नहीं

[श्री बनवारी लाल]
करते। मैं समझता हूं कि ऐसे अफसरों के खिलाफ रीमूवल आफ अनटेचबिलिटी के तहत कार्यवाही की जानी चाहिए। इस के बिना हरिजनों की भलाई का काम नहीं हो सकता। (घंटी) अन्त में मैं मिनिस्टर साहिब से दरखास्त करूंगा कि वह इस बारे में कोई स्कीमें बनाएं और उन को लागू करें। बातें तो मैं ने बहुत कहनी थीं मगर आप घंटी बजा रहे हैं तो मैं इतना ही कहूंगा कि इन सुजेश्न्ज़ पर जल्दी अमल किया जाए। आप का शुक्रिया।

(ਵਿਘਨ)

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ: On a point of order, Sir. ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਅਗਰ ਅਧਾ ਘੰਟਾ ਟਾਈਮ ਐਕਸਟੈਂਡ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਵਕਤ ਮਿਲ ਸਕੇਗਾ।

ਸ੍ਰੀ ਸਭਾਪਤੀ: ਬਿਜਨੈਸ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਸਿਰਫ ਦੋ ਘੰਟੇ ਹੋਵੇਗੀ। The Business Advisory Committee has set apart two hours for this discussion.)

श्री मंगल सेन: On a point of order, Sir. जब यह अनटचेबिलिटी को खतम करने की बहस है तो हमें वक्त देने के सिलसले में अनटचेबल क्यों बनाया जा रहा है?

श्री सभापती: सब को वक्त देने की कोशिस करुंगा (I will try to accommodate all who want to speak.)

श्री अमर सिंह: On a point of order, Sir. इस रिपोर्ट पर बहुत सारे मैम्बर बोलना चाहते हैं। अगर आप सिटिंग आध घंटा ऐक्स्टैंड कर दें तो सब को बोलने का वक्त मिल सकता है। पहले कई दफा टाईम ऐक्स्टैंड हुआ है। यह सारे हाउस की फीलिंग है खास कर हरिजन लैजिस्लेटर्ज़ की कि सिटिंग आध घंटा ऐक्स्टैंड की जाए।

श्री सभापति: मैं समझता हूं कि अब काफी सजैशन्ज़ आ चुकी हैं, अब इस बहस को और लम्बा करना ठीक नहीं।

श्री बनवारी लाल: आन ए प्वायंट आफ आर्डर सर। सारे हरिजन मेम्बरान ने टाइम को बढ़ाने के लिए रिक्वेस्ट की है इस लिए आप अगर टाइम दे दें और बढ़ा दें तो ठीक है ताकि हरिजन अपने आप को अच्छी तरह से एक्सप्रेस कर सकें। 2 या 3 मिनट में कोई मैम्बर अपने आपको एक्सप्रेस नहीं कर सकता। आप हाऊस के टाइम को एक्स्टैंड कर दीजिए।

Mr. Chairman (Shri Run Singh Phul): The hon. Members can express themselves within two three minutes.

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਮੇਲ (ਮਹਿਲਪੁਰ ਐਸ. ਸੀ.): ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਹਰੀਜਨਾਂ ਦਾ ਮਸਲਾ ਕਾਫੀ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਫੀ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਹੁੰਦੀ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਜ ਤੋਂ 17-18 ਸਲਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੀ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਅਤੇ ਇਮਪਰੂਵਮੈਂਟ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਇਹ ਮਸਲਾ ਹਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਜਿਹੜਾ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਸਲਾ ਹੈ ਉਹ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੀ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਵਸਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਮੈਂ ਕੁਝ ਅੰਕੜੇ ਆਪ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਪੰਜਾਬ

ਵਿਚ ਇਸ ਵੇਲੇ 12½ ਲਖ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਪਈ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਹਰੀਜਨਾਂ ਵਿਚ ਤਕਸੀਮ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਕਤ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 6 ਲਖ ਹਰੀਜਨ ਫੈਮਲੀਜ਼ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਇਕ ਲਖ ਫੈਮਿਲੀਜ਼ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਲ ਨਹੀਂ। ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ 5 ਲਖ ਫੈਮਿਲੀਜ਼ ਨੂੰ ਜੇਕਰ 12½ ਲਖ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਵੰਡ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਕ ਦੇ ਹਿਸੇ 2½ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ 2½ ਏਕੜ ਫੀ ਫੈਮਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇਣ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਪਰ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾਂ ਤਾਂ ਕਾਰ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਨਾ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ, ਨਾ ਕੋਠੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪੇਟ ਭਰਨ ਲਈ ਅਨਾਜ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਰਹਰੀਜਨ ਦੇ ਅਗੇ ਤਾਂ ਇਕੋ ਹੀ ਸਵਾਲ ਆਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬਚਿਆਂ ਦਾ ਪੇਟ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰਨਾ ਹੈ। ਉਹ ਐਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਉਹ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਭੁਖ ਮਿਟਾਉਣ ਲਈ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ 12½ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਅਲਾਟ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕਈ ਵੇਰ ਯਤਨ ਕੀਤੇ, ਚੌਧਰੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਵੇਰ ਕਿਹਾ ਤੇ ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਤਕਰੀਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਵਜ਼ੀਰ ਬਣ ਲੈਣ ਦਿਉ ਮੈਂ ਆਹ ਕਰ ਦਿਆਂਗਾ, ਉਹ ਕਰ ਦਿਆਂਗਾ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਜ਼ੀਰ ਬਣੇ ਨੂੰ ਵੀ ਸਵਾ ਸਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕੁਝ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। ਇਹ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਸ਼੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ ਜੀ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੇ ਵਜ਼ੀਰ ਮਾਸਟਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੁਝ ਸੋਚਦੇ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਪੜ੍ਹਿਆ ਲਿਖਿਆ ਵਜ਼ੀਰ ਬਣ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਹਾਲਤ ਸੁਧਰ ਜਾਵੇ। ਹੁਣ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਵਜ਼ੀਰ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਚੁਣ ਲਏ ਹਨ ਅਤੇ ਆਸ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੇ ਹਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ ਹੋਇਆ ਕੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਵਿਚ ਹੋਰ ਰਿਆਇਤਾਂ ਤਾਂ ਕੀ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਦਿਤੇ ਕਨਸੈਸ਼ਨ ਵੀ ਘਟ ਗਏ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਸੈਂਟਰਲ ਗੌਰਮੈਂਟ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਕਨਸੈਸ਼ਨ ਦਿਆ ਕਰਦੀ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਉਹ ਕਨਸੈਸ਼ਨ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਏ ਗਏ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਆਪ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, 90 ਹਜ਼ਾਰ ਏਕੜ ਇਨਫੀਰੀਅਰ ਲੈਂਡ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚੋਂ 50 ਫੀਸਦੀ ਸ਼ਡੂਲਡ ਸਾਕਟ ਨੂੰ ਤੇ 50 ਫੀ ਸਦੀ ਮਿਲਟਰੀ ਪਰਸਾਨਲ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਇਨਫੀਰੀਅਰ ਲੈਂਡ ਨੂੰ ਵੰਡਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਜਿਸ ਵਿਚ 50 ਫੀ ਸਦੀ ਸ਼ੇਡੂਲਡ ਕਾਸਟ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ ਹਦਾਇਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਕਿ 12½ ਏਕੜ ਦੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਪਲਾਟ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਪਰ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂਕਿ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਕਿ ਇਕ ਤਾਂ 12½ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਕਿਸੇ ਇਕ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਹੈ! ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਲਿਮਿਟ 5 ਏਕੜ ਜਾਂ 8 ਏਕੜ ਤਕ ਕਰਵਾ ਲੈਣ। ਦੂਜਾ ਇਹ ਕਿ ਇਕ ਲਖ ਏਕੜ ਜੋ ਅਨ ਅਲਾਟਿਡ ਇਵੈਕਯੂ ਲੈਂਡ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ 450 ਰੁਪਏ ਫੀ ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਦੇ ਭਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦਿਲੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਖਰੀਦਿਆ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਪੰਜ ਪੰਜ Standard Acres ਦੇ ਪਲਾਟ ਬਣਾਣੇ ਸਨ ਪਰ ਤਸੀਲਦਾਰਾਂ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਬਿਠਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਲਾਟ ਬਣਾ ਦਿਤੇ ਹਨ 2 ਘੁਮਾ, 4 ਘੁਮਾ ਜਾਂ 5 ਘੁਮਾਂ ਦੇ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਪਲਾਟ 5 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਦਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ, ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸੇ ਰਕਬੇ ਵਿਚ ਚਾਰ ਪੰਜ ਪਲਾਟ ਬਣਾ ਦਿਤੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਜੋ ਹਰੀਜਨ ਆਪਸ ਵਿਚ ਹੀ ਲੜਨ ਅਤੇ ਬੋਲੀ ਵਧਾ ਦੇਣ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛਿਲ

[ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਮੇਲ]

ਲਾਹੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਮੁਨਾਫਾ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸ ਜਾਵੇ। ਪਲਾਟ 5 Standard Acres ਦੇ ਬਨਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਫਿਰ ਇਕ ਗਲ ਹੋਰ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਲਈ 5,00 0ਰੁਪਏ ਤਕ ਲੋਨ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ interest—free loan ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਨਸੈਸ਼ਨ ਵੀ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਕਨਸੈਸ਼ਨ ਹਣ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਅਨਾਊਂਸ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਹਨ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਰੀਜਨ ਖ੍ਰੀਦਾਰਾਂ ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਫਰੋਖਤ ਕੀਤ। ਸੀ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ $2\frac{1}{2}$ ਲਖ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਅਜਿਹੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲੈਂਡ ਪ੍ਰੋਪੋਜ਼ਡ ਅੰਡਰ ਕਾਲੋਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ of Sutlej and choes ਹੈ। ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪਰਾਨੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਅਤੇ ਅਜ ਦੇ ਚੀਫ ਮਿਨਸਟਰ ਨੇ ਵੀ ਇਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਰ ਇਸ ਵਿਚੋਂ 1,000 ਏਕੜ ਬਿਰਲਾ ਬ੍ਰਾਦਰਜ਼ ਨੂੰ seed farm ਲਈ ਦੇ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਕੀ ਬਿਰਲਾ ਬ੍ਰਾਦਰਜ਼ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਆ ਕੇ ਜੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਾਂ ਮੁਕਾਬਿਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇਕੇ ਹਰੀਜਨ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਹਕਾਂ ਤੇ ਛਾਪਾ ਮਾਰਿਆ ਜਾਵੇ ਲੜਾਈ ਤਾਂ ਗਰੀਬ ਹਰੀਜਨਾਂ, ਸਿਖਾਂ ਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਲੜੀ ਸੀ। ਕੀ ਫਿਰ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਕਾਂ ਤੇ ਛਾਪਾ ਨਹੀਂ ਸੀ. ਇਸ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਲਈ 450 ਰਪਏ ਫੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਰਕਮ ਵਸੂਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਬਦਲੇ ਵਿਚ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ compensation ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਰਕਮ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ। (ਘੰਟੀ) ਮੈਂ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਬਸ ਇਕ ਦੋ ਗਲਾਂ ਹੀ ਹੋਰ ਕਹਿਣੀਆਂ ਹਨ।

1.00 p.m.

ਇਕ ਮੈਂ ਹੋਰ ਅਰਜ਼ ਜਿਹੜੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ evacuee property ਦੇ ਜੋ ਮਕਾਨ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਰੀਫੀਊਜੀ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ। ਅਤੇ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਅਮਾਊਂਟ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਖਾਸ ਰੇਸ਼ੋ ਰੱਖ ਕੇ ਮਕਾਨ ਦਿੱਤੇ ਜਾਇਆ ਕਰਨ। ਹਜ਼ਾਰ ਵਾਲਾ ਮਕਾਨ ਜੇ 30 ਰੁਪਏ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ 1100 ਵਾਲੇ ਦਾ 130 ਰੁਪਏ ਤੇ 1200 ਵਾਲੇ ਤੋਂ 230 ਰੁਪਏ ਵਿਚ ਮਕਾਨ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤੇ ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਗੇ ਫੀਸ ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਹਦ 1,800 ਰੁਪਏ ਲਈ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਧਾ ਕੇ 3600 ਤੱਕ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸਰ। ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਔਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਦੂਸਰੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਬਾਘੜ ਬਿਲਾ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਰਦਰ ਗਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਦਾਰ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰਾਂ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ ਹੈ।

श्री रामधारी बाल्मीकि: On a point of order, Sir, यह जो डिसकशन हो रही है यह हरिजन्ज़ से ताल्लुक रखती है इस पर सभी बोल चुके हैं, मुझे बोलने का मौका नहीं दिया गया, पहली दफा भी मुझे बोलने का मौका नहीं मिला था . . . . .

श्री सभापति: आप को इसके बाद बोलने का मौका ज़रूर दिया जायेगा। आप बैठिये

(Hon. Member will definitely be given time soon after the present hon. Member who is already on his legs, resumes his seat. He should wait).

डाक्टर मंगल सैन (रोहतक) : चेयरमैन साहिब मैं ने उस दिन भी और आज भी बड़े गौर से आनरेबल मैम्बरान की स्पीचिज़ सुनी हैं। इतना टाईम तो नहीं कि मैं सारी बातें कह सकूं इस लिये मैं हाउस में चंद मोटी मोटी बातें ही कहूंगा। विमुक्त जातियां अथवा पिछड़ी हुई जातियां की उन्नति के लिये एक कानून हमारे संविधान में मौजूद है। Scheduled Caste कमेटी की रिपोर्ट को अगर मौजूदा हालात में देखा जाये तो जो भी बातें यहां पर की जाती हैं वह की जाती हैं जो बहकावा देने वाली हैं। जो कोई बोलता है वह एक दूसरे को वरगलाने की बातें करता है। इन जातियों के कल्याण की कोई बात की ही नहीं जा रही। यहां पर जब पुराने मुख्य मंत्री बोलते थे तो हमेशा यही कहते थे हम उन के रहने का अच्छा बन्दोबस्त करेंगे, इनको अच्छे रिहायशी मकान बना कर देंगे और इन को खेती-बाड़ी के लिये अराज़ी भी देंगे। इस तरह से चेयरमैन साहिब, हरिजनों के नाम से उन को करोड़ों रुपया दिया हुआ है। मैं पूछना चाहता हूं कि इस रिपोर्ट का जहां तक सवाल है आया इस तरह से किये गये खर्चे की सही तरीका से युटेलाईज़ेशन भी हुई है? मुझे तो ऐसा नज़र आ रहा है कि यह डिवैलपमैंट इन की अपनी ही होती रही है। जितना अर्सा यह वज़ारत में रहे यह अपनी वज़ारत को बचाने के लिये ही हरिजनों के नाम पर चिल्लाते रहे और गरीब जनता के साथ अन्याय ही करते रहे। चेयरमैन साहब हम यहां पर गरीब जनता की रहबरी के लिये आते हैं, उन की भलाई के लिये आते हैं मगर जो कुछ भी यहां पर होता है वह हालात के बिल्कुल उल्ट होता है। गरीब जनता को हमेशा धोखे में रखा जाता है। यह एसैंबली एक तरह से समाचार समिति बनी हुई है और इस के सिवाये कुछ नहीं।

इस रिपोर्ट के पेज नंबर 3 पर क्या लिखा गया है यह आप ही देख लें कि सही तरीकों से हरिजनों की कोई भलाई हो ही नहीं रही। हरिजनों की हज़ारों कोआपरेटिव सोसाईटियां बनी हुई हैं और कहा जाता है कि हरिजनों की वैलफेयर के आप काम करते हैं मगर चेयरमैन साहिब आप ही बतायें कि हरिजन वैलफेयर का कोई काम अभी तक हुआ भी है?

चेयरमैन साहिब, मैं निवेदन करना चाहता हूं कि जो इस डिपार्टमैंट के बारे में बार बार कहा जाता है कि इन गरीबों को राहत देनी है, मगर इस तरह बार बार कहना और करना कुछ नहीं। क्या यही हमारा सोशलिस्टिक पैटर्न है क्या इसी लिये कहते हैं कि हम ने यहां समाजवाद लाना है। मेरे भाई चौधरी चांद राम ने भी इस तरह से जमीन देने के वायदे शुरू कर दिये हैं हम बीकानेर में पिछड़ी हुई जातियों को जमीन दे रहे हैं, मगर साफ तौर पर कोई कुछ नहीं कहते कि एक तरफ सरमायेदार जमात है और दूसरी तरफ इन गरीबों को तरह तरह के लालच देकर लटकाया जा रहा है। यह नटों का नाच क्यों दिखाया जा रहा है। मास्टर जी को ही देख लें। जब से इन्हों ने गद्दी छोड़ी है यह दुबले हो गये हैं बेचारे आधे भी नहीं रहे.....

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਡਾਕਟਰ ਮੰਗਲ ਸੈਨ ਗਲਤ ਬਿਆਨੀ ਕਰ ਰਹਾ ਹੈ।

श्री मंगल सैन : मैं तो यह कह रहा था कि मास्टर जी जब से गद्दी से हटे हैं दुबले हो गये हैं.....

श्री रामधारी बाल्मीकि : मेहम एस. सी. चेयरमैन साहब, आज यहां इस हाउस में बहस हो रही है शडयूलड कास्ट्स कमीशन की रिपोर्ट पर जिस में यह कहा गया है कि हरिजनों की मदद की जाए। मगर मैं देखता हूं कि काम उस रिपोर्ट की स्पिरिट के खिलाफ होता है। इन्होंने कुछ डिस्ट्रिक्ट वैलफेयर आफिसर्ज़, और कुछ सोशल वर्कर्स लगाए हैं जिन की संख्या 12 है मगर वज़ीर साहब ने दो आदमी श्री रामफल और दरियाव सिंह लिये हैं। वह भी सिर्फ यह दिखाने के लिये कि हमने धानुक और बाल्मीकियों को भी लिया है।

मैं कुछ ज़मीन के बारे में अर्ज़ करना चाहता हूं। सोसाइटी बैंट की बनाई है जिस में कुछ बाल्मीकि और कुछ धानुक हैं। यह हमारे मिनिस्टर साहब चौधरी चांदराम जिनका कहना है कि वे हर एक कम्युनिटी का हर एक बिरादरी का बराबर का ख्याल रखते हैं, उन्होंने अपने आर्डर से भीम सिंह को उस सोसाइटी में से हटा दिया है। मैं इन को इस बारे में मिला भी था लेकिन यह कहते हैं कि उसके पास बकाया है, उसने पैसा अदा नहीं किया। मगर हकीक़त यह है कि उसके पास कोई पैसा बकाया नहीं है। और उसकी जगह हरकिशन को लगा दिया। कहते यह हैं कि फौजियों को सहूलियत दी जाएगी और उन का ख्याल रखा जाएगा लेकिन भीम सिंह जो फौजी भी था उस को अलग कर दिया गया है। वह बराबर सन् 1957 से काश्त करता आ रहा था लेकिन अब उसे हटा दिया गया है। और वह भी इन्होंने अपने आर्डर के द्वारा। (विघ्न) इसी तरह से एक और ऐडाहक कमेटी बनाई जिस में 17 आदमी रखे गए लेकिन हमारे 5 आदमी हैं। उस कमेटी में बड़ी पार्टी बाज़ी है। कहते हैं कि यह कमेटी ज़मीन के बारे में सहूलियत देगी लेकिन जो लोग चौधरी रिज़क राम के या चौधरी चांदराम के हैं, या चौधरी सुन्दर सिंह के हैं, उन को तो सहूलियत मिल जाती और किसी को नहीं। मैं आप के ज़रिए सरकार को यह दरख्वास्त करता हूं कि इस कमेटी का कोई फायदा नहीं है इस लिये इसको तोड़ दिया जाए।

एक बात हरिजन वैलफेयर डिपार्टमैंट के बारे में कहना चाहता हूं। (आवाज़ नहीं सुनाई दी)। इस डिपार्टमैंट में भी हरिजनों के अच्छे ग्रेड नहीं, अच्छा स्टेटस नहीं है और उन्हें ठीक नज़र से नहीं देखा जाता और न ठीक तरह से उन्हें इज्ज़त दी जाती है। इस लिये उनका स्टेटस और उनके ग्रेड और इज्ज़त बढ़नी चाहिए। (घंटी)

श्री चांद राम (कल्याण तथा न्याय मंत्री) : चेयरमैन साहब, मैं खुश हूं कि मैम्बरसाहबान ने ज़्यादा से ज़्यादा तादाद में अपने दिल की बातें कहीं हैं। पेशतर इसके कि जो रिपोर्ट पर हुई बहस के बारे में कुछ कहूं एक मैम्बर जो आपोज़ीशन के हैं और जिन्होंने मेरे मुताल्लिक व्यक्तिगत तौर पर मेरे परसन पर बात उठाई है मैं समझता हूं कि उसके मुताल्लिक कुछ कहूं। और वह यह है कि अगर मेरे खिलाफ कोई भी शिकायत हो तो मुझे इस गद्दी पर बैठने का कोई हक नहीं है।

आपको शायद याद होगा कि जब मिनिस्ट्री बनी तो उस वक्त मेरा नाम अखबारात में चल रहा था। उस वक्त मैंने खुद लिख कर दिया था कि जब तक मेरी इन्क्वायरी न हो जाए मैं मिनिस्ट्री में आने को तैयार नहीं। वह अखबारात में छपा था। फिर मेरा केस हाई कमांड के पैनल आफ लाइयर्स जिस में सुप्रीम कोर्ट के लाइयर्स हैं, उस में

ऐग्ज़ामिन हुआ और 11-12 महीने के बाद मुझे ऐग्ज़ानरेट कर दिया गया। (प्रशंसा) उस के बाद मैं मिनिस्ट्री में आया हूं और आज भी मैं समझता हूं कि मेरे खिलाफ कोई शिकायत नहीं है (थम्पिंग) मैं यह भी बतला देना चाहता हूं कि जब मैं पालिटिक्स में आया तो साढ़े सात सौ रुपए की तनखाह छोड़ के आया था। वह इसी लिए कि मैं यहां आ कर लोगों की ज्यादा सेवा कर सकूंगा चाहे रुपए उतने न मिलें। तो मैं उसी भावना के मुताबिक आज भी काम कर रहा हूं-- मैंने अपनी आमदनी तथा जायदाद का गोशवारा अपने मुख्य मंत्री तथा हाई कमांड को भेज दिया है। यदि इस में कोई गलती हो तो मैं राजनीति से ही रिटायर हो जाऊंगा। मैं ने अपनी गरीब बिरादरी को कलंक नहीं लगने दिया।

श्री रामधारी बाल्मीकि : वह तो पार्टी की इन्क्वायरी थी। और चूंकि पार्टी की इज्जत का सवाल था इस लिये आप को ऐग्ज़ानरेट किया गया। अगर आप समझते हैं कि गलत कहता हूं तो एक ओपिन इन्क्वायरी कराएं या आफिशियल इन्कवायरी कराई जाए।

कल्याण तथा न्याय मंत्री : मैं यही कहना चाहता हूं कि मैं कांग्रेस का मैम्बर हूं वह भी पार्टी के मैम्बर हैं और उन को मौका दिया गया। उस के बाद मैं ऐग्ज़ानरेट हुआ। और आज मुझे इस बात की खुशी है कि जिस तरह से 12-13 साल पहले मैं आया था तब कोई शिकायत नहीं थी और न ही आज कोई शिकायत है (थम्पिंग फ्राम ट्रैज़री बैंचिज़) जो शिकायत मेरे खिलाफ की थी वह एक सरमाएदार ने की थी जिसके डिटेल में मैं यहां हाउस में नहीं जाना चाहता। वह पैसे की वजह से लगाई गई थी और जिसक बारे में मैं ने हाइ कमांड को लिख कर दिया था। अगर वह साबित हो जाए और मैं ग़लती पर होऊं तो मैं आज भी पालिटिक्स से रिटायर होने को तैयार हूं। मुझे अफसोस है कि श्री रामधारी बालमीकि कांग्रेस पार्टी के सदस्य हैं और कांग्रेस हाई कमांड का फैसला नहीं मानते। टाइम बहुत थोड़ा है इस लिये मैं इस रिपोर्ट के मुताल्लिक ज्यादा नहीं कह सकता। मैं कुछ बातें इस हाउस में रखना चाहता हूं।

जहां तक इस महकमे का ताल्लुक है रीआर्गेनाइज़ेशन के कागजात चल रहे हैं. डिस्ट्रिक्ट वैलफेयर अफसर और तहसील वैलफेयर अफसर का स्टेटस अच्छा हो जाएगा। फिनांस डिपार्टमेंट और हमारे बीच कागजात चल रहे हैं। मेरा ख्याल है कि हम जल्दी ही इस काम में कामयाब हो जाएंगे और वैलफेयर आफीसर्ज को अच्छा स्टेटस मिल जाएगा। यहां हम ने अपने वेलफेयर अफसरों की कुरप्पशन के बारे में सुना, कुछ शिकायतें भी हैं। इस की सक्रीनिंग के लिये एक कमेटी मुकर्रर करना चाहते हैं ताकि जो गंदे आदमी हैं, जिनकी आदतें खराब हैं वे निकल जाएं। श्री राम धारी बालमीकि जी ने कहा कि मैंने बालमीकियों का धानकों या सवाल उठाया था। मुझे याद नहीं। मैंने तो दो तीन महीने से चार्ज लिया है। दो तीन महीनों में मेरा ख्याल है कि एक या दो वैलफेयर अफसर लगाए गए होंगे। उन के लगाने का अख्तियार डायरेक्टर को है। डिस्ट्रिक्ट वेलफेयर अफसर पबलिक सर्विस कमीशन की तरफ से लगाए जाते हैं। फिर भी मैं ने बार २ एलान किया, यह रिपोर्ट तो बाद में आई है, मैं ने तो सब से पहले फैसला किया, सैक्रेटरी बैकवर्ड क्लासिज, डिप्टी सैक्रेटरी और डायरेक्टर को हिदायत दी कि उन में बालमीकियों को सब से ज्यादा प्राथमिकता दी जाए। (प्रशंसा)

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹੁਣੇ ਹੀ ਫਰਮਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਬਾਲਮੀਕਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਖਾਸ ਇਨਸਟਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਕੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਕਿਸੇ ਮਾਇਨਾਰਿਟੀ ਜਾਂ ਮੈਜਾਰਿਟੀ ਯਾ ਕਿਸੇ ਸਬ-ਸੈਕਸ਼ਨ ਲਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿਦਾਇਤ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ? ਮੈਂ ਤੁਆਡੀ ਰੂਲਿੰਗ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

श्री सभापति : यह हिदायत कर सकते हैं। (The Government can issue instructions.)

कल्याण तथा न्याय मंत्री : शैडियूल्ड कास्ट्स कमीशन की यह रिपोर्ट यह जाहिर करती है कि हमारे हरिजनों में ज्यादा गरीबी है। इन के मुताल्लिक जो स्कीमें हैं हम उन्हें 31 मार्च से पहले २ इम्प्लीमेंट करना चाहते हैं। प्राइमरी स्कूलों में जो स्वीपरों के बच्चे हैं उनको यूनीफार्म, किताबें आदि दी जाएं, उन का बेसिज़ बनाया जाए। जो काम्यूनिटी सेंटर हैं वे भी ज्यादा तर उन्हीं इलाकों में खोले जायेंगे जहां बालमीकियों की संख्या ज्यादा हो। मैं मुकाबला नहीं करना चाहता। यह कामरेड राम किशन की सरकार है। यह हरिजनों और गरीब तबके की तरफ ज्यादा से ज्यादा ध्यान देगी और वे बातें जो हाउस के सामने स्कीम्ज आएंगी उनसे मालूम हो जाएंगी। मैं ने अर्ज किया कि 183 लाख रुपया जो इस साल के बजट में था वह रोक दिया गया है, वह निकासी जमीनों के लिये हरिजनों को देना है। मुझे खुशी है कि वह जमीन हरिजनों में ही नीलाम होगी। वह पैसे हरिजनों से 20 किश्तों में लेंगे ताकि वे मेहनत कर सकें। जो 183 लाख रुपया रखा गया है उस में से काफी रुपया जमीनों के लिये कर्जा देने के लिये रखा है। उस के लिये स्कीम बनाई गई है। मैंने अपने डिपार्टमेंट को हिदायत दे दी है, 5 या 7 दिन के अंदर २ कैबनिट में स्कीम आएगी। मेरे ख्याल में वह जल्दी मन्जूर हो जाएगी। 50 लाख रुपया हम बिना व्याज कर्जा देना चाहते हैं। हम चाहते हैं कि 5,000 रुपया हर हरिजन को बगैर व्याज के दिया जाए ताकि उन्हें दिक्कत पेश न आए। जिस से हरिजन ज्यादा से ज्यादा फाइदा उठा सकें। कैटल ब्रीडिंग के लिये काम्यूनिटी सैंटर्ज जो हैं उन की रीओरिएंटेशन कर रहे हैं।

(*Mr. Speaker in the Chair*)

स्पीकर साहिब, मैं 183 लाख रुपये के बारे में कह रहा था जिस से हरिजनों की भलाई होनी है। मैं इस बात के खिलाफ हूं कि मकान पर रुपया खर्च किया जाए। मकानों पर अनप्रोडक्टिव एक्सपैंडीचर होता है। हमारी इक्नामिक तरक्की प्रोडक्टिव स्कीम्ज़ से हो सकती है। प्रोडक्टिव स्कीम्ज़ की तरफ हम अपना ध्यान दे रहे हैं। मैं ने कहा है कि उन्हें जमीन खरीदने और दूसरे धन्धों के लिये बगैर व्याज के रुपया देना है। कैटल ब्रीडिंग और दूसरी चीजों की तरफ भी हमारा ध्यान है। जहां तक हमारी सर्विसिज़ का सवाल है उनमें रिजर्वेशन के लिये हिंदुस्तान की बाकी स्टेटें तो क्या हम सैंटरल गवर्नमैंट से भी इस बात में आगे हैं। हमारी यह पहली स्टेट है जिस ने तरक्कियों में 10 पर सेंट की रिजर्वेशन की है ताकि हरिजन मुलाज़मीन को कोई दिक्कत न हो, उन के साथ कोई बेइन्साफी न हो, उनका कैक्टर रोल खराब न किया जाये। हम ने डिप्टी सैक्रेटरी बैकवर्ड क्लासिज़ के अधीन एक सैल क्रिएट किया है ताकि पता लगे कि कहां २ दिक्कत होती है इन गवर्नमैंट मुलाज़मीन को। वैसे भी उन को इजाज़त है कि वे अपनी दरखास्त

हमें सीधी भेज सकते हैं। वह किसी बात का फिक्र न करें। मेरे नोटिस में ऐसे केसिज़ आए हैं जहां हिदायतों की इंटरप्रेटेशन की जरूरत थी, जिस इंटरप्रेटेशन की वजह से उन्हें प्रोमोशन में फायदा मिल सकता था, हम ने हिदायात दी हैं, डिप्टी डाइरेक्टर, बैकवर्ड क्लासिज़ की हम ने डियूटी लगाई है कि वह देखे कि सर्विसिज़ में कहां २ बेइन्साफी हो रही है, वह ज़िलों में टूर करें और देखें। स्पीकर साहिब, हमारी स्टेट में 9 आई. ए. एस. अफसर शैडयूल्ड कास्ट्स के हैं, आई. पी. ऐस. में 11 हैं। पी. सी. एस. में 43 शैडयूल्ड कास्ट्स के हैं और 6 बैकवर्ड क्लासिज के हैं उन में 2 लड़कियां शैडयूल्ड कास्ट्स की हैं। आगे हम इस बात की कोशिश कर रहे हैं। सारे हाउस को पता है कि हरिजनों की रिज़र्वेशन इस लिये पूरी नहीं होती क्योंकि पूरी काबलियत के आदमी नहीं मिलते ट्रेनिंग वगैरह नहीं होती। हम ने फैसला किया है कि हम ट्रेनिंग सैंटर कायम करेंगे स्टेट में ताकि उन्हें इस काबिल बना सकें कि उन कामों में पूरे हो सकें और रिज़र्वड पोस्ट्स के अगेंस्ट कामयाब हो सकें। जहां तक टैक्नीकल तालीम का सवाल है नान-हरिजन्ज़ को 40 रुपए माहवार वज़ीफा मिलता है लेकिन हरिजनों को 45 रुपये मिलेगा। पहले 25 रुपये मिलता था। अब 45 रुपए कर दिया है। इस तरह हरिजनों की ट्रेनिंग हो जाएगी। सारी स्टेट में 16,644 स्टूडैंट्स हैं जो वेरियस आई. टी. आईज़ में हैं। इन में से 3,329 पोस्टें हरिजनों के लिये रिजवर्ड हैं। लेकिन मुझे अफसोस है कि पिछले साल 1,129 पुर की गईं। इस कमी को पूरा करने के लिए उस से पिछले साल भी गवर्नमैंट ने एक महीना ज्यादा दिया ताकि जो रिज़र्वड वेकैंसीज हैं वे फिल की जाएं, एक महीना से ज्यादा देर तक दरखास्तें ली जाएं। इसी तरह पुलिस में है। पिछले मार्च में आई. जी. पी. ने हिदायात जारी कीं कि पुलिस में रिज़र्वेशन पूरी की जाए, लेकिन 50 फी सदी रिज़र्वेशन पूरी नहीं कर सकते हैं क्योंकि आदमी नहीं मिलते। मैं बताना चाहता हूं कि इस स्टेट के अन्दर टोटल नम्बर आफ कान्सटेबल्ज़ 37,180 हैं और मुझे यह बताने में खुशी होती है कि इन में हरिजनों की तादाद 6,031 है जो कि 16.2 प्रति शत बनता है। किसी डिपार्टमैंट ने भी इतनी रिज़र्वेशन पूरी नहीं की है जितनी कि पुलिस डिपार्टमैंट ने पूरी कर दी है।

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਇਨਸਪੈਕਟਰਾਂ, ਡੀ० ਐਸ० ਪੀਜ਼० ਤੇ ਏ० ਐਸ० ਪੀਜ਼० ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਵੀ ਦੱਸ ਦਿਉ । (ਸ਼ੋਰ)

कल्याण तथा न्याय मंत्री : मैं हाउस के सामने यह एलान कर देना चाहता हूं कि जिस इवैलियूएशन कमेटी का यहां बहुत ज़िक्र किया गया है उस के बारे में आज ही चीफ मिनिस्टर साहिब ने फैसला किया है और वह फाइल भी इसे एप्रूव करके वापस भेज दी है। यह कमेटी बाबू बृषभान जी की अध्यक्षता में काम करेगी और इस कमेटी को हिदायत होगी कि चार महीने के अन्दर २ हर जगह जाकर जहां कि वह जाना चाहते हैं और जिस महकमे के बारे में खोज करना चाहते हैं और पिछले सालों में जो हिदायात हरिजनों की तरक्की के बारे में हुई हैं उन को देख कर कि उन पर कितनी इम्पलीमैंटेशन हुई है और कितनी नहीं हुई है और बाकी जो शिकायात इस बारे में हरिजनों की हैं उन सब को देख कर पड़ताल कर के अपनी रिपोर्ट दें।

[कल्याण तथा न्याय मंत्री]

मैं समझता हूं कि यह कमेटी निहायत कारआमद काम करेगी और हर पहलू को देख कर अपनी रिपोर्ट देगी ।

Mr. Speaker : As the hon. Members have to receive the President of India tomorrow, therefore, the House stands adjourned till 10.00 *A.M.* on Wednesday, the 20 h October, 1965.

1.30 p.m. | *(The Sabha then adjourned till 10.00 A.M. on Wednesday the 20th October, 1965.)*

7023P.V.S.—334—16-3-66 —C., P. & S., Pb., Chd.

Punjab Vidhan Sabha Debates

20th October, 1965

Vol. II—No. 8

OFFICIAL REPORT

Wednesday, the 20th October, 1965.

CONTENTS

Price Rs. 5.00 P[illegible]

ERRATA

TO

PUNJAB VIDHAN SABHA DEBATES, VOL. II, NO. 8, DATED THE 20TH OCTOBER, 1965.

Read	*For*	*Page*	*Line*
Minister	Ministes	(8)3	Last but one
Dhaliwal	Dhaliwhl	(8)6	19
been	ben	(8)28	36
in their	in the	(8)30	15 from below
state	statc	(8)30	11 from below
an	on	(8)33	20 from below
witnesseth	witresseh	(8)34	2
Hoshiarpur	Hoshiapur	(8)45	12 from below
May, 1965	Mav, 1960	(8)46	20 from below
ਇਹ	ਇਸ	(8)54	7
ਸੈਸ਼ਨ	ਸਸ਼ਨ	(8)56	25
ਨਵੀਂ	ਨਹੀਂ	(8)60	13 from below
	ਵਾ	(8)68	9
ਵੀ	ਵ	(8)68	10
ਲੈ	ਲ	(8)68	last
ਹੋਰ ਕੋਈ	ਹੋਰੀ ਕਈ	(8)69	23-24
ਨਹੀਂ	ਨਹਂ	(8)75	1
ਸਿੰਘ	ਸਿਘ	(8)76	12
ਖੜੇ	ਖੜ੍ਹਾ	(8)76	13
ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ	ਟਰਾਂਸਪਰਟ	(8)76	15
ਕੋਈ	ਕਈ	(8)76	15
चाहिएं	चाहएं	(8)76	23
presented	persented	(8)82	24
मेम्बर	मैम्दर	(8)82	last but one
के	को	(8)84	10 from below
मैं	म	(8)85	8 from below
चाहते	जाहते	(8)86	8 from below
अमृतसर	अमतसर	(8)86	last but one

PUNJAB VIDHAN SABHA

Wednesday the 20th October, 1965

The Sabha met in the Vidhan Bhavan, Sector 1, *Chandigarh at* 10.00 *A.M. of the Clock. Mr. Speaker (Shri Harbans Lal) in the Chair.*

STARRED QUESTIONS AND ANSWERS

Mr. Speaker : Supplementaries on question No. †8504 by Sardar Gurcharan Singh.

(No member rose to put a question)

Mr. Speaker : Next question please.

Silting in Gobind Sagar

***8374. Comrade Ram Chandra :** Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state whether it is a fact that the rate of silting in the Gobind Sagar of the Bhakra Dam is very rapid than was estimated at the time of its designing and construction ; if so, the steps taken by Government to check the same ?

Chaudhri Rizaq Ram: Yes ; the actual rate of silting is about 50 per cent higher than what was assumed in the Project designs and estimates.

The silting of the reservoir is being checked by introduction of soil-conservation measures in the catchment area. As most of the catchment of the Sutlej lies in Himachal Pradesh, an Inter-State Soil Conservation Board under the Chairmanship of Lt. Governor of Himachal Pradesh has been constituted by the Government of India. This Board is co-ordinating the efforts of Punjab and Himachal Pradesh, Forest and Agriculture Departments for implementing the same for best results.

Following measures are in progress under the guidance of this Board and funds have been provided through central assistance under soil conservation working plans for River Valleys :—

(a) Restriction on grant of 'Nautors' i.e., breaking of new lands for agriculture.

(b) Terracing and contour bunding of existing agricultural lands where necessary.

(c) Elimination of goats from the catchment area and reduction in the number of cattle.

(d) Closing areas to grazing.

(e) Afforestation and protection of existing forests.

(f) Construction of check dams and other engineering works on the River Sutlej and its tributaries.

†*Note.*—Starred Question No. 8504 and reply thereto appear in P.V.S. Debate, Vol. II, No. 5, dated the 15th October, 1965.

कामरेड राम चन्द्र : क्या वज़ीर साहिब बताने की कृपा करेंगे कि जिस समय भाखड़ा डैम बनाया गया था तो उस वक्त हकूमत को पता नहीं था कि इस के ऊपर पहाड़ी इलाके हैं। अगर इन सारी बातों का इल्म था तो सिल्टिंग को चैक करने के लिए पहले क्यों नहीं स्टैप्स लिए गए ?

मंत्री : इस बारे में एस्टीमेट्स लगाए गए थे लेकिन इस के सम्बन्ध में हिमाचल प्रदेश का इलाका, तिब्बत का इलाका और पंजाब का भी कुछ इलाका ताल्लुक रखता है। सिल्टिंग को रोकने के लिए तरीका भी बदला गया है। उस से कुछ फर्क पड़ा है। इस सिल्टिंग को रोकने के लिए इंटर स्टेट बोर्ड बनाया गया है। उस बोर्ड के चेयरमैन लै. गवर्नर, हिमाचल प्रदेश, हैं।

कामरेड राम चन्द्र : क्या मन्त्री महोदय बताने की कृपा करेंगे कि इतनी सिल्टिंग अभी हुई है या पहले होने का इन्हें अन्दाज़ा था और इस के रोकने के बारे में सरकार क्या कदम उठा रही है ?

मंत्री : इस के बारे में हर साल स्टेप्स लिए जाते हैं। हर साल कितनी सिल्टिंग बढ़ी है, इस की इन्फरमेशन मेरे पास इस वक्त मौजूद नहीं है। अगर सैपरेट नोटिस दिया जाए तो बताया जा सकता है।

कामरेड राम प्यारा : क्या मन्त्री महोदय बताएंगे कि जब इस में 5 प्रतिशत सिल्टिंग बढ़ी थी तो सरकार ने सिल्टिंग को रोकने के लिए क्या स्टैप्स उठाए थे और जब 32 प्रतिशत सिल्टिंग बढ़ गई तो उसी वक्त सरकार सिल्टिंग को रोकने के लिए कदम उठाने लगी है ?

मंत्री : मैं ने 50 प्रतिशत से अधिक कहा है। मेरे पास ऐग्ज़ैक्ट इन्फरमेशन नहीं है। अगर माननीय सदस्य अलग नोटिस दें तो सूचना दे दी जाएगी।

चौधरी बालू राम : क्या मन्त्री महोदय कृपया बताएंगे कि कीरतपुर में भी सिल्टिंग को रोकने के लिए कदम उठाए जा रहे हैं और इस का पानी कभी भी भाखड़ा डैम में नहीं जाता है और न कभी आगे जाएगा ?

मंत्री : मैं स्पेसेफिक जगह के बारे में नहीं कह सकता। मुमकिन है कि फारेस्ट डिपार्टमैंट वाले कोई स्टेप्स उठा रहे हों।

Dr. Bal Krishan : Will the hon. Minister be pleased to state the age of Gobind Sagar with the present rate of silting ?

Minister : According to the data collected and analysed so far, the potential life of Gobind Sagar may be expected to lost as follows :—

Percentage of capacity lost		*by*	*Number of years*
10 per cent	..	”	30 years
25 per cent	..	”	90 years
50 per cent	..	”	190 years
75 per cent	..	”	290 years
100 per cent	..	”	390 years as against 585 years assumed in the project designs and estimates.

ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ : ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਗਰ ਦਾ ਕੈਚਮੈਂਟ ਏਰੀਆ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਤਿੱਬਤ ਵਿਚ ਹੈ। ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਕੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਖਤੋ ਕਿਤਾਬਤ ਕੀਤੀ; ਅਗਰ ਖਤੋ ਕਿਤਾਬਤ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕੀ ਨਤੀਜੇ ਨਿਕਲੇ ?

मंत्री इस के बारे में इटर स्टेट्स सायल कंजरवेशन बोर्ड बनाया हुआ है जिस के प्रधान हिमाचल प्रदेश के लैं० गवर्नर हैं। वहां पर मामला डिस्कस होता है। इस के बाद नार्दर्न ज़ोनल कौंसल बनी हुई है वहां पर हमारे भी रीपरीज़ेंटेटिव्ज़ और हिमाचल प्रदेश सरकार के रिपरीज़ेंटेटिव्ज़ होते हैं और वहां पर भी मामला डिसक्स होता है ।

कामरेड राम प्यारा : वज़ीर साहिब ने जवाब में बताया है कि गोबिन्द सागर में 50 प्रतिशत से अधिक सिल्टिंग हो गई है और इस को रोकने के लिए स्टेप्स भी उठाए गए हैं। मैं वज़ीर साहिब से पूछना चाहता हूं कि स्टैप्स के बावजूद भी 50 प्रतिशत तक सिल्टिंग होने के क्या कारण हैं ?

मंत्री : इरीगेशन डिपार्टमैंट का लोगों पर पूरा कंट्रोल नहीं है। लोग बकरियां और भेड़े रखते हैं। इस के साथ कुछ पालीटीशन्ज का भी हाथ है। फारेस्ट डिपार्टमैंट भी इस में कुछ रुकावट डालता है।

ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ : ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਾਲੀਟੀਸ਼ਨਜ਼ ਦਾ ਵੀ ਕੁਝ ਹੱਥ ਹੈ। ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਪਾਲੀਟੀਸ਼ਨਜ਼ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਕੰਮ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ?

मंत्री : ऐसी बात नहीं है। लहौल और स्पिती के लोग बकरियां और भेड़ें रखते हैं और फारेस्ट डिपार्टमेंट इस में रुकावट डालता है। तो उस इलाके के एम. एल. एज़. और एम. पीज़. इन रैस्ट्रिकशन्ज़ को दूर करने के लिए सरकार को ऐप्रोच करते हैं और कई बार वह आर्डर ओबटेन भी कर लेते हैं। इस तरह की मुश्किलात हैं।

कामरेड राम चन्द्र : वज़ीर साहिब ने फरमाया है कि इन्टर स्टेट्स सायल कंज़र्वेशन बोर्ड के प्रधान लै. गवर्नर, हिमाचल प्रदेश हैं और वहां पर कुछ पंजाब सरकार को मुश्किलात पेश आती हैं। मैं वज़ीर साहिब से पूछना चाहता हूं कि क्या पंजाब सरकार ने गवर्नमैंट आफ इंडिया के नोटिस में यह बात लाई है कि वहां पर कोआर्डीनेशन नहीं है और पंजाब सरकार के इंट्रेस्ट महफूज़ नहीं रखे जाते ?

मंत्री : हिमाचल सरकार हमें पूरी तरह से कोआप्रेशन दे रही है। कोई इंडीविज्युल केस हो सकता है। उस की बात अलग है।

श्री सुरेन्द्र नाथ गौतम : क्या मन्त्री महोदय कृपया बताएंगे कि गोबिन्द सागर की सिल्टिंग आने से कितनी उमर घटी है ?

Mr. Speaker : The hon. Ministes has already replied to this supplementary question.

चौधरी इन्द्र सिंह मलिक : क्या मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि डैम की लाईफ बढ़ाने के लिये और सिल्ट को कम करने के लिये क्या स्टेप गवर्नमैंट ले रही है ?

मंत्री : सब प्रकार के मैयर लिये जा रहे हैं । गवर्नमैंट अपनी तरफ से पूरी कोशिश करेगी कि सिल्ट बन्द हो जाए ।

श्री लाल चन्द प्रार्थी : क्या मिनिस्टर साहिब फरमाएंगे कि उन्होंने कोई ऐसे कदम उठाए हैं जिस से कि भेड़ बकरियों की चराई बंद हो जाए या उन लोगों को रीहैबीलिटेट कर दिया जाए ताकि इरोयन न हो और सिल्टिग का प्रोसेस बन्द हो जाए ।

मंत्री : हमारी गवर्नमैंट की तरफ से और हिमाचल गवर्नमैंट की तरफ से गोट्स के रखने पर पाबंदियां लगाई जा रही हैं और कोशिश की जा रही है कि गोट्स कम से कम रह जाएं ।

श्रीमती सरला देवी : क्या मिनिस्टर साहिब फरमाएंगे कि हिमाचल गवर्नमेंट के साथ कोई ऐसी मीटिंग हुई है या उन्होंने कोई ऐसी प्रोपोजल भेजी है जिस से सिल्ट बंद हो सकती है और भाखड़ा डैम की उम्र लम्बी हो सकती है ?

मंत्री : इन्टर स्टेट सायल कनजर्वेशन बोर्ड की कई मीटिंग्ज होती रहती हैं और जायंट प्रोग्राम बनाए जाते हैं और उन पर अमल भी होता रहता है ।

Lift Irrigation Schemes for Amb Block in Hoshiarpur District

***8483. Pandit Mohan Lal Datta** : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state—

(a) whether it is a fact that recently some minor lift irrigation schemes were finalised for the Amb Block in Hoshiarpur District ; if so, the stage at which each of these schemes stand at present ;

(b) the details of the schemes mentioned in part (a) above and the approximate date by which each of these schemes is likely to be implemented ?

Chaudhri Rizaq Ram : (a) No. Certain schemes are under consideration.

(b) Does not arise.

पंडित मोहन लाल दत्त : मन्त्री महोदय ने ए के जवाब में यह बताया है कि कुछ स्कीमें विचाराधीन हैं । मैं उन से पूछना चाहता हूं कि क्या यह अमर वाक्या नहीं है कि दो तीन साल से यह स्कीमें लटक रही हैं, सर्वे हो चुका है और करलूही खड्ड लिफ्ट स्कीम का एस्टीमेट बन कर भी सरकार को चला गया है लेकिन इन स्कीमों को इम्पलीमेंट नहीं किया जा रहा इस का क्या कारण है ?

मंत्री : मैं इन स्कीमों की सारी तफसील बता देता हूं ।

Five Nos. Lift Irrigation schemes have been found fea-sible in the Amb Block of the Hoshiarpur District namely :—

(1) Karluhi.
(2) Indora.
(3) Behar Loharan.
(4) Chowar.
(5) Bijapur.

The Project estimate of Karluhi Lift Irrigation was submitted to the Government but has been received back with observations from the Finance Department. As such the same has been passed on to the Superintending Engineer for supplying the information asked for by the Finance Department.

The Project estimate of Indora is under scrutiny with the Superintending Engineer, Upper Bari Doab Canal Circle at the moment.

The Project estimates of Behar Loharan and Chowar are under preparation with the Executive Engineer, Kuhls Division, Kangra at the moment.

The detailed investigations of Bijapur scheme are being carried out. The behaviour of springs from where the water is to be lifted is being observed at the moment.

The work of these schemes shall be taken in hand as soon as the Project estimates are got sanctioned from the Government and funds allotted against each scheme. As such, no specific date for their completion can be given at this stage.

पंडित मोहन लाल दत्त : क्या मन्त्री साहिब फरमाएंगे कि मौजूदा अन्न संकट के पेशेनजर इन स्कीमों को अमली जामा पहनाने की जल्दी से जल्दी कोशिश की जाएगी ?

मंत्री : हम ने फौरेस्ट डीपार्टमेंट को एप्रोच किया है, अगर फंड्ज़ मिल गए तो जल्दी से जल्दी अमल करने की कोशिश की जाएगी ।

Representation from people of Amb and Gagret Blocks in Hoshiarpur District for starting trial bores

***8484. Pandit Mohan Lal Datta :** Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state—

(a) whether Government is aware of the fact that some tubewells have been successfully sunk by some land-owners in the Gagret Block in Hoshiarpur district ;

(b) whether the Irrigation Department has made any efforts to sink tubewells in the Gagret and the Amb Blocks ;

(c) whether the Government have received any requests from the people of the said areas or from their representatives that trial bores be started in the two blocks mentioned in part (b); if so, the steps, if any so far taken in this behalf ;

(d) whether the Government propose to start trial bores in the area mentioned above under the Exploratory Tube-well Scheme, if so, the date by which such scheme is expected to be taken up.

Chaudhri Rizaq Ram : (a) Yes.

(b) Three sites in Amb Block and five sites in Gagret Block of Hoshiarpur District have been recommended for exploration to Chief Engineer, Exploratory Tube-well Organisation, Government of India.

(c) and (d) Yes. Eight sites selected for trial bores in the Amb and Gagret Blocks were recommended to the Exploratory Tube-wells Organisation, Government of India for exploration. The investigation and exploratory work will be taken up during the Fourth Five-Year-Plan period as intimated by the Government of India.

पंडित मोहन लालदत्त : जवाब में यह बताया गया है कि गवर्नमैंट आफ इंडिया को यह स्कीम भेजी गई है। मैं दरयाफत करना चाहता हूं कि क्या पंजाब गवर्नमैंट के पास कोई रिग नहीं है जिस को काम में ला कर इस स्कीम को इम्पलीमेंट किया जाए ?

मंत्री : पंजाब गवर्नमैंट के पास कोई रिग नहीं है जो काम दे सके इसी लिये गवर्नमैंट आफ इंडिया की मदद ली है।

डाक्टर बाल किशन : क्या मन्त्री महोदय बताने की कृपा करेंगे कि यह जो एक्सप्लोरेटरी ट्यूब वैल्ज़ की स्कीम अम्ब एरिया के लिये है ऐसी कोई स्कीम होशियारपुर के दूसरे इलाकों के लिये भी बनाई गई है क्योंकि पानी की किल्लत तो सारे ज़िला होशियारपुर में है, वहां पर इरीगेशन फैसिलीटीज़ नहीं हैं ?

मंत्री : होशियारपुर में परकोलेशन वैल्ज़ और ट्यूब वैल्ज़ काफी हैं, अगर किसी खास इलाके के बारे में पूछेंगे तो बता दिया जाएगा।

डाक्टर बाल कृष्ण : होशियारपुर के गिरदोनिवाह में जो आज कल ट्यूब वैल्ज़ लगते हैं वह एक दो साल में बंद हो जाते हैं और पानी की वहां पर भी किल्लत है क्या वहां पर सरकार ऐक्सप्लोरेटरी ट्यूबवैल्ज़ लगाने की कृपा करेगी, या कोई ऐसी स्कीम है ?

मंत्री : इस के लिये आप सैपेरेट नोटिस दें ; एग्ज़ामिन कर लिया जाएगा।

Breach in Arniwala Minor of Sirhind Feeder, near village Rupana, District Ferozepore

***8510. (1) Sardar Gurcharan Singh (2) Comrade Gurbakhsh Singh Dhaliwhl :** Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state—

(a) whether it is a fact that there was a breach in the Arniwala Minor of Sirhind Feeder near village Rupana, district Ferozepore in the first week of June, 1965 ; if so, the causes thereof and the estimated value of the loss suffered by the inhabitants of the said village as a result thereof ;

(b) whether the concerned officers visited the spot immediately after the breach, if so, their names and the steps taken by them to close the breach and the time taken to close it ;

(c) whether any relief has been or is being given to the affected people ; if so, the details thereof ?

Chaudhri Rizaq Ram : (a) It was not a breach but a delibrate cut in the Arniwala Disty. of Sirhind Feeder in the village boundary of Rupana at R.D. 11580-R. Estimated value of the loss suffered by the villagers is approximately Rs 66,000.

(b) Yes. Shri Pawan Kumar Executive Engineer, Abohar Division and Shri Harbans Singh, S.D.O., Assabutar Sub-Division visited the spot.

150 Donkeys and 200 men were immediately collected. The flow of water stopped after one hour.

(c) In view of the fact that it is a cut; no relief is proposed to be given.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਹੈ ਕਿ it was a deliberate cut. ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਕਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਕੇਸ ਰਜਿਸਟਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ?

मंत्री : पुलिस में रिपोर्ट हुई है लेकिन अभी तक इनवैस्टीगेशन फाईनलाईज़ नहीं हुई।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਤਨਾ ਵੱਡਾ ਕਟ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ 66,000 ਰੁਪਏ ਦਾ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ 6 ਮਹੀਨੇ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ ਕੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜੇ ਤਕ ਤਫਤੀਸ਼ ਮੁਕੰਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ?

मंत्री : पुलिस वाले नहर के केसों पर ज़्यादा ध्यान नहीं देते । वे और ज़्यादा इम्पार्टेंट कामों की तरफ ज़्यादा ध्यान देते हैं ।

ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ : 1965 ਵਿਚ ਇਹ ਕਟ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਨੇ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਇਹ ਕਟ ਲਗਾਇਆ ਸੀ। 66,000 ਰੁਪਏ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਣਕ ਅਜੇ ਪਿੜਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਪਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਕੀ ਮੈਂ ਪੁਛ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਹਾੜ੍ਹੀ ਦੀ ਫਸਲ ਰੁੜ੍ਹ ਗਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ? ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਸਕੀਮ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ?

मंत्री : इस का जवाब दे दिया गया है ।

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਟ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਚਲਾਨ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕੀਤੇ ਹਨ ?

Mr. Speaker : Please give a separate notice for it.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਪਾਰਟ 'ਬੀ' ਵਿਚ ਪੁਛਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਅਫਸਰ immediately spot ਤੇ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਉਹ "immediately" ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਕਿ ਕਈ ਦਿਨ ਪਿਛੋਂ ਗਿਆ ਸੀ ?

Minister : The Executive Engineer and the Sub-Divisional Officer were camping at Mehrajwala Rest House nearly four miles from the site of the cut and the information was received at 11.00 P.M. and the S.D.O. immediately proceeded to the site and arranged for a relief cut and other reductions so that the water flowing through the cut may be minimised.

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਸਰਕਮਸਟਾਂਸਿਜ਼ ਸਨ, ਕਿਹੜਾ ਐਵੀਡੈਂਸ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਨਕਲੂਡ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ "ਡੈਲੀਬਰੇਟ ਕਟ" ਹੈ ?

मंत्री : यह डिपार्टमेंट की तरफ से एलीगेशन थी । पुलिस इस बारे में इन्वेस्टीगेट कर रही है ।

कामरेड राम प्यारा : क्या इरीगेशन मिनिस्टर साहिब फरमाएंगे कि जैसा कि उन्होंने अभी अभी फरमाया कि नहर वालों की शिकायात पर पुलिस वाले कम ध्यान देते हैं तो क्या इरीगेशन डिपार्टमेंट ने होम डिपार्टमेंट या होम मिनिस्टर को कभी यह कम्पलेंट भेजी ताकि आइन्दा के लिए ऐसी शिकायत न हो ?

मंत्री : हां, भेजी है ।

श्री मंगल सेन : मन्त्री महोदय ने बताया है कि छ: महीने तक इस लिए इन्क्वायरी नहीं चल सकी कि पुलिस वाले फारिग नहीं थे । क्या वह यह बताने की कृपा करेंगे कि जंग शुरू होने से पहले पुलिस वालों को क्या खास काम पड़ा हुआ था जो कि इस केस की तहकीकात नहीं कर सके ?

मंत्री : इसकी बाबत मैं क्या बता सकता हूं । इस के लिए तो आप स्पैसेफिक सवाल पूछें तो बताया जा सकता है कि क्या रुकावट थी । लेकिन यह मैं नहीं कह सकता कि किन खास हालात की वजह से इस केस की इन्वैस्टीगेशन अभी तक कम्पलीट नहीं हो सकी ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਜਿਤਨਾ ਅਰਸਾ ਕੱਟ ਹੋਏ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਤਨੇ ਅਰਸੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀ ਤਫਤੀਸ਼ ਹੋਈ ਉਸ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਰੀਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਹੈ ?

मंत्री : मेरे पास पुलिस रिपोर्ट नहीं भेजती सिर्फ रीजल्ट ही भेजती है ।

ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਤਮਾਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਕੱਟ ਕਰਨ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸਮਝਦੀ ਹੈ ਅੰਰ ਇਸੇ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੀਲੀਫ ਦੇਣ ਤੇ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ?

मंत्री : सब को तो नहीं समझा जा सकता लेकिन पुलिस मामले की तहकीकात कर रही है । उसका क्या रीजल्ट होगा कहा नहीं जा सकता । चूंकि केस सब जूडिस है इसलिए इसपर ज्यादा बहस करना मैं समझता हूं वाजिब नहीं होगा ।

कंवर रामपाल सिंह : क्या वजीर साहिब बताएंगे कि जब से आप ने होम डिपार्टमेंट को इस की बाबत कम्पलट की है क्या उस के बाद पुलिस की कोई ऐसी ऐक्टिविटीज देखने में आई हैं जिन से यह कहा जा सके कि अब पुलिस डिपार्टमेंट इरीगेशन डिपार्टमेंट के साथ पूरी तरह से कोआपरेट कर रहा है ?

(कोई जवाब नहीं दिया गया)

ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ : ਸਵਾਲ ਦੇ ਪਾਰਟ "ਬੀ" ਵਿਚ ਪੁਛਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਅਫਸਰ ਮੌਕੇ ਉਤੇ ਗਏ । ਕੀ ਉਹ ਦਸਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਆਇਆ ਕੋਈ ਸਿਵਲ ਐਡਮਿਨਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਅਫਸਰ ਐਸ. ਡੀ. ਐਮ. ਜਾਂ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਵੀ ਮੌਕੇ ਉਤੇ ਗਿਆ ?

मंत्री : यह तो मुझे मालूम नहीं ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਹੁਣ ਤਕ ਇਹ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ ਮੁਕੰਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਕੀ ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੂਜੇ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਇਸ ਕੰਮ ਉਤੇ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ ? (ਵਿਘਨ)

ਗ੍ਰਹਿ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਿਜ਼ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਭੇਜੇ ਕਦੋਂ ਗਏ ਅੰਰ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਿਥੋਂ ਤਕ ਪੁਜੀ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਤੁਹਾਡੀ ਰਾਹੀਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਨਾ ਸਿਰਫ ਇਹੋ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਤਈਨਾਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਹਿਰਾਂ ਉਤੇ ਫਿਰੇ ਤਾਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਹਾਦਸਾਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਇਹ ਨਾ ਹੋਣ, ਰਾਤ ਦਿਨ ਉਥੇ ਚੱਕਰ ਮਾਰੇ ਤਾਕਿ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਕਟਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਿਰਫਤਾਰ ਕਰੇ ਸਗੋਂ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਕੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਗਿਰਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਦੀ ਪੈਲੀ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਾਸੇ, ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ

ਯਕੀਨ ਦਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਟੈਪਸ ਲਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ (Interruption)। ਅਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖੇਤ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਲਗਾ ਦੇਵਾਂ ? ਇਸ ਲਈ ਜੇ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਮੈਨੂੰ ਕਹੇ ਕਿ ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ ਕਟ ਕਰ ਦੇਵਾਂ ਤਾਂ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗਿਰਫ਼ਤਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਹੀ ਗਿਰਫਤਾਰ ਕਰੋਗੇ ? (ਹਾਸਾ)

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ ਇਹ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆਂ ਕਿ ਬਰੀਚ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਜਿਹੜੀ ਬਰੀਚ ਹੋਈ ਹੋਈ ਹੋਵੇ ਮਹਿਕਮੇ ਵਾਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ 'ਕਟ' ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਬਹਰ ਹਾਲ, ਕੀ ਮੈਂ ਪੁੱਛ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕਿਤਨਾ ਸਮਾਂ ਹੋਰ ਲਗ ਜਾਏਗਾ ?

ਮੰਤਰੀ : ਅਗਰ ਇਹ ਕੇਸ ਪੁਲਿਸ ਪਾਸ ਪੈਂਡਿੰਗ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ 20 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਕੰਪਲੀਟ ਕਰਕੇ ਰੀਪੋਰਟ ਦੇ ਦਿਆਂਗੇ।

Spurs/Dams Constructed along the Bank of River Jumna on U.P./ Punjab side

***8543. Chaudhri Ran Singh :** Will the Minister for Irrigation and Power with reference to the reply to Starred Question No. 8054 included in the supplementary list of Unstarred Questions (converted as such from being Starred Questions) for 28th April, 1965, be pleased to state—

(a) whether the State Government objected to the construction of spurs by the U.P. Government on the U.P. side of river Jamnua, and took up the matter with the Jumnua Committee, if so, the details of the action taken in this regard ;

(b) the details of the action taken on the proposal to construct spurs and dams along the said river on the Punjab side as envisaged in reply to part (e) of the question referred above ?

Chaudhri Rizaq Ram : (a) Yes. The matter was raised in the Yamuna Committee Meeting and after discussion and consideration of the issue involved the Committee permitted this State to extend upstream the existing pucca revetment.

(b) The work to extend the existing pucca revetment near village Dab-kauli towards the upstream side by about 2,000 feet to a point 100 feet beyond the point where the river current strikes, has since been taken up .

चौधरी रण सिंह : मैंने अपने पहले सवाल नम्बर 8054, जिसका हवाला इस सवाल में दिया गया है, उस में मिनिस्टर साहिब से पूछा था कि यू.पी. गवर्नमेंट ने अपनी साईड पर जो स्पर्ज़ बनाए हैं जिन की वजह से दरयाए जमना ने अपना बैड पंजाब के देहातों की तरफ बदल लिया है और इस से करनाल जिला के बहुत से गांव तबाह हो गए हैं तो उसका जवाब दिया गया था "हां"। मैं पूछना चाहता हूं कि क्या पंजाब सरकार ने कभी जमना कमेटी के सामने एतराज़ किया है कि ऐसे स्पर्ज़ यू. पी. सरकार को नहीं बनाने चाहिएं ? अगर नहीं तो क्या पंजाब सरकार ने भी उसी तरह से अपनी तरफ कोई स्पर्ज़ बनाए हैं ?

मंत्री : पोज़ीशन यह है कि ये स्पर्ज़ यू. पी. गवर्नमैंट ने सन् 1962-63 में बनाए थे। उसकी वजह से दरया का रुख डबकोली चौराई गांव की तरफ हो गया। डबकौली गांव तो बिल्कुल वाश हो गया और चौराई और दूसरे गांव को भी काफी नुक्सान हुआ।

[सिंचाई तथा विद्युत मंत्री]

इस के बारे में जमना कमेटी और सैंटर की मिनिस्टरी आफ इरीगेशन से हम ने कई बार कहा, सवाल को टेक अप किया कि यह बन्द बनाने की क्यों इजाज़त दी गई थी। दोबारा इस सवाल को मिनिस्टर आफ इरीगेशन के पास हम ने रेज़ किया। वहां इधर के रिप्रिज़ेंटेटिव्ज़ भी थे, यू.पी. गवर्नमैंट के रिप्रिज़ैंटेटिव्ज़ भी थे और वहां पर यह फैसला हुआ कि एक चीफ इंजीनियर सी.पी. डब्ल्यू. एंड पी. सी. का, एक चीफ इंजीनियर यू. पी. का और एक चीफ इंजीनियर हमारा, ये तीनों मौके को देखेंगे । वे मौके पर आए और देख कर उन्होंने गवर्नमैंट आफ इंडिया को रिपोर्ट की हुई है और इसी स्टेज पर अभी वह मामला है। इस के बाद उन का जो फैसला हो जाएगा उस के मुताबिक कार्यवाही की जाएगी।

चौधरी रण सिंह : जैसा कि वज़ीर साहिब ने बताया कि यू. पी साईड पर जो स्पर्ज़ बने हुए हैं उन से डबकौली गांव तबाह हो गया और दूसरे गांव तबाह होने का खतरा है और नुक्सान हुआ है, क्या मैं उन से दरियाफत कर सकता हूं कि पंजाब गवर्नमैंट अब क्या कदम उठा रही है ताकि इस दरिया के बहाव के कारण और तबाही हमारे पंजाब की तरफ न हो। क्या सरकार ने दरिया का बैंड यू.पी. की तरफ पहले वाली जगह पर भेजने के लिए कोई कार्यवाही की है ?

मंत्री : हम ने गवर्नमैंट आफ इंडिया को मूव की हुई है कि जैसे यू. पी. गवर्नमैंट ने बनाए हुए हैं उसी तरह के स्पर्ज़ दरिया की इस साईड पर हमें भी बनाने की इजाज़त दी जाए ताकि हमारे विलेजिज़ को जो खतरा है वह दूर हो सके और दरिया अपना बैंड इस तरफ न करता जाए बल्कि दरमियान में जो उसका बैंड है वहीं पर वह रहे।

कामरेड राम प्यारा : क्या इरीगेशन मिनिस्टर साहिब बताने की कृपा करेंगे कि क्या यह हकीकत है कि यू.पी. गवर्नमैंट ने लखनाती बान्ध बग़ैर जमना कमेटी की इजाज़त से बनाया और इस तरह से जो पानी का नैचुरल बहाव था उसे बन्द कर दिया जो कि रूल्ज़ के मुताबिक नहीं हो सकता था ?

मंत्री : इस बारे में अब मैं यहां नहीं बतला सकता । इस बारे में जितनी इत्तलाह मेरे पास थी वह मैं ने दे दी है। इतना मैं कह सकता हूं कि उत्तर प्रदेश गवर्नमैंट ने 1962 में यह स्पर वहां बनाए थे और यह भी ठीक है कि जो बांध उस ने बनवाए थे उन से पंजाब के कुछ गांव को नुकसान पहुंचता है बल्कि एक दो गांव तो बिल्कुल वाश आऊट हो गए हैं ।

श्री अमर सिंह : क्या सिंचाई मन्त्री जी कृपा कर के बताएंगे कि उन्होंने जवाब में यह बताया है कि उस इलाके को यू. पी. के चीफ इंजीनियर ने और पंजाब के चीफ इंजीनियर ने सरवे किया है तो मैं उन से पूछना चाहता हूं कि यह सरवे कब किया गया था और इस बारे में गवर्नमैंट आफ इंडिया ने क्या फैसला दिया है ?

मंत्री : यह जायंट इन्स्पैक्शन हुआ था, इस को थोड़ा अरसा हुआ है। उस इन्स्पेक्शन के बाद अगली मीटिंग अभी नहीं हुई, अब होने वाली है।

चौधरी रण सिंह : मिनिस्टर साहिब ने फरमाया है कि जो बांध दरियाए जमुना पर यू० पी० गवर्नमैंट की तरफ से बनवाए गए थे वह अनआथोराईज़्ड थे तो मैं पूछना चाहता हूं

कि क्या उन को डिमालिश करने के लिए पंजाब सरकार जमुना कमेटी से गुज़ारिश करने का इरादा रखती है ? इस के अलावा मैं यह पूछना चाहता हूं कि ज़िला करनाल के कुछ देहात को, जो इन बांधों को खतरा पैदा हो गया है इसी लिए क्या उन को कहीं और ले जा कर बसाया जा रहा है ?

मंत्री : पंजाब सरकार यह समझती है कि यू० पी० गवर्नमैंट ने जो नाजायज़ तौर पर वहां स्पर बनाए हैं उन से हमारे कई देहात को खतरा पैदा हो गया है और सिर्फ खतरा ही पैदा नहीं हुआ बल्कि एक दो देहात बिल्कुल वाश आऊट हो गए हैं। उन के इस ऐक्शन को हम ने जमुना कमेटी में चेलेंज किया जिस पर वहां जायंट इन्स्पेकशन हुई है और उस इन्स्पैकशन की जो रिपोर्ट हुई है उस से यह साबत होता है कि यू० पी० गवर्नमैंट ने वहां जो स्पर बनवाए हैं उन से पंजाब के कुछ गांव को खतरा पैदा हो गया है । अब यह रिपोर्ट नेक्स्ट मीटिंग में टेक अप होने वाली है ।

कामरेड राम प्यारा : क्या सिंचाई मन्त्री जी बताएंगे कि जैसा कि उन्होंने अभी माना है कि यू० पी० गवर्नमैंट ने वहां पर अन आथोराइज़्ड बांध बनवाए थे तो मैं यह पूछना चाहता हूं कि जिस वक्त यू० पी० गवर्नमैंट यह स्पर बनवा रही थी उस वक्त पंजाब सरकार के इल्म में यह बात आ गई थी या जिस वक्त वह बांध बन कर कम्पलीट हो चुके थे उस वक्त पंजाब सरकार को जाग आई थी ?

मंत्री : इस वक्त सारी फाइल तो मेरे पास नहीं है जिस को देख कर मैं इस सवाल का जवाब दे सकता । इस के लिए अगर माननीय मैंबर अलग नोटिस दे दें तो इस का जवाब उन्हें दे दिया जाएगा । वैसे मेरा ख्याल है कि इन में से कुछ स्पर बन चुके थे जब पंजाब सरकार को इन का पता चला और जमुना कमेटी के पास शिकायत की थी। इन में से कुछ स्परों के बारे में तो जमुना कमेटी ने इजाज़त भी दे दी थी ।

लाला बलिराम राम : क्या मन्त्री महोदय बताएंगे कि जिस तरह से यू० पी० गवर्नमैंट ने अपनी तरफ बांध बनवाए हैं क्या पंजाब गवर्नमैंट भी अपने गांव को बचाने के लिए वैसे कुछ बांध बनाने का इरादा रखती है ?

मंत्री : हम भी बनाना चाहते हैं और कुछ की तो मन्ज़ूरी जमुना कमेटी ने दे दी है और हम ने वह बनवा लिए हैं लेकिन बाकी के लिए अभी मन्ज़ूरी नहीं मिली ।

चौधरी रण सिंह : इस सवाल के जवाब में मिनिस्टर साहिब ने बताया है कि —

"(a) The Committee permitted this State to extend upstream the existing pucca revetment."

और डबकौली गांव को बचाने के लिये उन्हों ने इस में फरमाया है —

"(b) The work to extend the existing pucca revetment near village Dabkauli towards the upstream side by about 2,000 feet upto a point 100 feet beyond the point where the river current strikes, has since been taken up."

[चौधरी रण सिंह]
तो मैं उन से पूछना चाहता हूं कि यह रिव्टमैंट क्या बना रहे है इस की हमें समझ नहीं आई। यू० पी० गवर्नमैंट ने तो पानी का बहाव अपनी तरफ से रोकने के लिए स्पर्ज़ बनवाए हैं तो आप यह क्या बना रहे हैं? मैं ने सवाल पूछा था कि जौड़ा गांव को दूसरी जगह पर क्यों बसाया जा रहा है इस का जवाब आप ने नहीं दिया।

मंत्री : जौड़ा गांव की जहां ओरिजनल पोज़ीशन थी, उस से थोड़े फासले पर अब उसे बसाया जा रहा है और अब उस को बचाने के लिए एक बान्ध बनाया गया है।

Boat Disaster in the River Beas

***8578. Principal Rala Ram :** Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state—

(a) the causes of the recent boat disaster in the river Beas near the Pong Dam area.

(b) the measures adopted for the safety of the labourers who cross the river for work at the Dam site ?

Chaudhri Rizaq Ram : (a) The men were sailing in a private ferry. It is said that the boat was in a dilapidated condition and its bottom gave way en route and caused the tragedy. According to information available, about 28-29 men were sailing in the boat. Out of them, 11 were employees of this project.

(b) The project authorities ply their own boats during the period from 1st October to 30th June for the crossing of River by the workmen. The Project boats do not ply in rainy season from 1st July to 30th September as the River carries large amount of water with high speed and it is dangerous to ply boats. To avoid crossing of river during rainy season sleeping accommodation is provided to the workmen near Dam site, who cannot make their own arrangements of stay.

A bridge on river Beas is under construction and will be completed by end of October, 1965. It will provide means for the workmen to cross the River.

श्री ओम प्रकाश अग्निहोत्री : क्या सिंचाई मन्त्री जी बताने की कृपा करेंगे कि जवाब में जो उन्होंने बताया है कि बोट खराब थी और उस में आदमी ज्यादा सवार थे इस लिए 11 वर्कर डूब गए तो मैं उन से यह जानना चाहूंगा कि उस बोट के मालिक के खिलाफ क्या ऐक्शन लिया गया है और जो आदमी डूबे हैं उन के वारसैन को क्या मुआवज़ा दिया गया है?

मंत्री : यह प्राइवेट फैरी है और डिप्टी कमिश्नर, कांगड़ा और डिप्टी कमिश्नर, होशियारपुर के कंट्रोल में है। इस में हमारा तो कोई इख्तियार नहीं है।

Remodelling of Rajbaha No. 8 on Western Jumna Canal

***8588. Chaudhri Dal Singh :** Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state—

(a) whether it is a fact that the remodelling of Rajbaha No. 8 on the West Jumna Canal is being done without the consent of the villagers concerned ;

(b) whether it is also a fact that all the outlets have been fixed at new places, without providing water courses, if so, the reasons therefor ;

(c) whether he is aware of the fact that the sugarcane and cotton crops of villagers of villages Ram Rai and Ponkar Kheri of Tehsil Jind, which lie on the said Rajbaha have been ruined due to defective remodelling and non-availability of water ;

(d) if the reply to part (c) above be in the affirmative, whether Govment is prepared to compensate the cultivators whose crops have been ruined due to the negligence of the Irrigation Department ;

(e) if the reply to part (d) above be in the negative, whether Government intend to depute a high officer to make on-the-spot study of the damage caused to the crops and pay compensation to the affected cultivators on the basis of his report ;

(f) whether it is a fact that the Ziledar, Julana has not made a report to the S.D.O., Irrigation, Jind regarding wara Bandi of village Ram Rai in spite of written instructions and repeated requests of the villagers ?

Chaudhri Rizaq Ram : (a) No.

(b) No.

(c) Sugarcane and cotton crops of village Ram Rai and Ponkar Kheri have not been damaged an account of remodelling scheme.

(d) and (e) Does not arise.

(f) Yes.

चौधरी दल सिंह : क्या सिंचाई मन्त्री महोदय बताएंगे कि राजवाह नं. 8 की रीमाडलिंग से जो वहां मोघाजात थे उन को तंग कर देने की वजह से वहां पानी कम हो गया है और उस की वजह से वहां लोगों की फसलें सूख रही हैं ?

मंत्री : इस सवाल का जवाब तो मैं ने पहले दे दिया है कि रीमार्डलिंग की वजह से फसलें खराब नहीं हुई और किसी वजह से हुई होंगी ।

चौधरी दल सिंह : क्या मन्त्री महोदय देश में अनाज की कमी को महसूस करते हुए इस बात का यकीन दिलाएंगे कि इस रीमार्डलिंग की वजह से जिन मोगा जात का पानी कम हो गया है उन का पानी पूरा कर दिया जाएगा ?

मंत्री : बात यह है कि उस डिस्ट्रीब्यूटरी की पहले कपैसेटी कम थी उस को बढ़ाने के लिए उस को रीमाडल किया गया है ताकि उस से आबपाशी ज्यादा ज़मीन में हो सके । अगर ऐसा करने से किसी मोघा का पानी पहले से कम हो गया है तो वह हमारे नोटिस में लाएं उस को बढ़ाने का ज़रूर इंतज़ाम किया जाएगा ।

श्री मंगल सेन : क्या मन्त्री महोदय बताने की कृपा करेंगे कि जो उन्होंने उस राजबाह के बारे में फरमाया है कि क्या यह मोघे वही नहीं हैं जिन को चौधरी दल सिंह जी के हल्का के उपचुनाव में खुला कर दिया गया था और अब पानी नहीं दिया जा रहा ?

मंत्री : उपचुनाव के नीजे की जो तकलीफ आप को हुई है वह तो आहिस्ता आहिस्ता मिटेगी ।

श्री मंगल सेन : तकलीफ तो उन को अभी शुरू हो गई है जो इस तरह के सवाल पूछने पड़ रहे हैं ।

चौधरी इन्द्र सिंह मलिक : क्या मन्त्री महोदय बताएंगे कि क्या यह ठीक है कि उप-चुनाव के वक्त इस राजबाह के अन्दर ज्यादा पानी छोड़ दिया गया था और चुनाव के बाद वह बन्द कर दिया गया है ?

मंत्री : जो जवाब इस बारे में ने डाक्टर मंगल सेन को दिया है वह आप पर भी लागू होता है ।

चौधरी दल सिंह : मिनिस्टर साहिब ने जवाब में फरमाया है कि मोघों का पानी कम नहीं किया गया तो मैं जो कह रहा हूं कि पानी कम करने की वजह से वहां काटन और ईख की फसलें सूख रही हैं तो क्या वह किसी अफसर को वहां मौके पर भेज कर इस बारे में इन्कवायरी कराने के लिए तैयार हैं ?

मन्त्री : आप दरखास्त दिला दें। अफसर मुकर्रर कर दिया जाएगा । वैसे आप मिल लें। इस का कोई न कोई इन्तज़ाम ज़रूर कर देंगे ।

कामरेड भान सिंघ भौरा : की वज़ीर साहिब दसणगे कि पहिलां मोघे पुट दिते गए फिर किसानां दे दरखासतां देण ते कि पाणी घट है. फिर देणे पए इस तरां इह चॱकर पाउण दा की कारन है ?

चौधरी इन्द्र सिंह मलिक : वज़ीर साहिब ने ऐक पार्ट के जवाब में "यैस" कहा है। तो क्या वह बताने की कृपा करेंगे कि वारा बन्दी कब तक मुकम्मल हो जायगी ?

मन्त्री : जल्दी ही फाइनलाईज़ हो जायगी, तारीख नहीं बता सकता ।

श्री मंगल सेन : सप्लीमैंट्री द्वारा वज़ीर साहिब से विश्वास मांगा गया कि वहां पर मोघों में पानी आए और तरीके पूछे । तो क्या वह चौधरी दल सिंह जी से अस्तीफा दिला कर वहां फिर बाई इलैक्शन कराएंगे और उन को फिर पानी दिलाने की कृपा करेंगे ?

मन्त्री: अब देर नहीं है, आगे साल इलैक्शन होंगे, फिर पता लग जायगा ।

सरदार संपूरन सिंघ धौला : की वज़ीर साहिब इस गल लई तिआर होणगे कि रीमाडलिंग बारे कंम उन्हां दिनां विच सुरू कीता जावे जदों कि किसानां नूं पाणी दी लोड़ घट तों घट होवे ?

मंत्री इस बात का ख्याल रखा जाता है ।

Rehabilitation of Workers retrenched from Nangal/Bhakra Dam Administration

*8597. **Shri Surinder Nath Gautam :** Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state—

(a) the total number of workers retrenched in the Nangal/Bhakra Dam Administration to date ;

(b) the number of the said workers, category-wise who have so far been provided with alternate jobs on other projects, project-wise ;

(c) whether there is any likelihood of further retrenchment in the Nangal/Bhakra Project in the year 1965-66, if so, the approximate number of workers proposed to be retrenched catetory-wise ;

(d) if the answer to part (c) above be in the affirmative, whether the Government has chalked out any plan to provide the said workers with alternative jobs on other projects, after retrenchment ?

Chaudhri Rizaq Ram : (a) Since the beginning of Bhakra-Nangal Project 7,683 workers have been reduced upto 30th September, 1965.

(b) Out of these, 4,990 workers have been provided with alternative jobs on other Projects, such as, Beas Project, Beas-Sutlej Link Project, Hydel Uhl Project, State Electricity Board, etc., as per details mentioned below :—

Supervisory, Skilled and Semi-skilled	..	4,920
Unskilled staff	...	70
Total	...	4,990

Project-wise record is not available.

(c) Yes ; the approximate number of workers proposed to be retrenched from Bhakra-Nangal Project, category-wise, during the year 1965-66 (upto March, 1966) is as under :—

Supervisory staff	...	75
Skilled staff	..	65
Semi-skilled staff	...	30
Un-skilled staff	..	40

(d) Yes.

श्री सुरेन्द्र नाथ गौतम : वज़ीर साहिब ने फरमाया है कि 30 सितम्बर, 1965 तक 7,683 वर्करज़ को रिट्रेंच किया गया। इन में से 4,990 को आलटरनेटिव जाब्ज़ दिये गए। मैं पूछना चाहता हूं कि जो बाकी 2,693 वर्करज़ रह गए उन को भी काम क्यों नहीं दिया गया ?

मंत्री : अर्ज़ यह है कि इन में से 1,488 वर्करज ऐसे थे जिन्होंने आलटरनेटिव काम के लिये खाहिश ज़ाहिर नहीं की। उन्होंने अपना नाम नंगल ऐम्पलायमैंट ऐक्स्चेंज में दर्ज नहीं कराया। जिन को नोटिस सर्व होते हैं उन को नौकरी के लिये उस ऐम्पलायमैंट ऐक्स्चेंज में अपना नाम दर्ज कराना होता है। उन्होंने नहीं कराया। अन्दाज़ा ऐसा है कि वह आस पास के रहने वाले थे, अपने घरों को ही चले गए। 983 workmen failed to respond to interview calls etc., issued by the Employment Exchange ; 208 persons declined to accept the offers of appointment offered by the Employment Exchange Nangal ; 1,577 workmen out of these 4,270 retrenchees have been re-absorbed on other projects like Beas Dam, Talwara, Beas-Sutlej Link, Mandi Uhl Project, Ghaggar Project, General Reserve Engineering Force and Heavy Electricals Hardwar, etc.

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਲਟਰਨੇਟਿਵ ਨੌਕਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਪਲਾਨ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਪਲਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦ ਤਕ ਉਸ ਨੂੰ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ?

मंत्री : यह सवाल तो भाखड़ा से रीट्रेन्च होने वाले वर्कज़ बारे है, बाकी के लिये नहीं। कायदा यह है कि जो रीट्रैंच किये जाते हैं उन को और काम के लिये ऐम्पलायमैंट ऐक्स्चेंज में अपना नाम रजिस्टर करवाना पड़ता है और फिर बयास प्राजैक्ट, बिजली बोर्ड या दूसरी स्टेटस के प्राजैक्टस में उन को काम दिलाने की कोशिश की जाती है।

श्री सागर राम गुप्ता : वजीर साहिब ने बताया है कि कुल साढ़े सात हज़ार वर्कर्ज़ में से पांच हजार को काम दिया गया बाकी के जो अढ़ाई हजार आदमी रह गए क्या उन को प्रापर नोटिस दिया गया था और क्या उन को रिट्रेंचमैंट कम्पेनसेशन दिया गया ?

मंत्री : हां सब कुछ दिया गया। नोटिस अढ़ाई तीन महीने पहले देते हैं कम्पेनसेशन वगैरह सब कुछ दिया गया।

श्री सुरेन्द्र नाथ गौतम : मन्त्री जी ने बताया है कि 4,920 सुपरवाइज़री स्किल्ड और सैमी स्किल्ड वर्करज़ को रीट्रेंच किया गया। अनस्किल्ड बारे भी पोजीशन दी है। मैं उन से पूछना चाहता हूं कि जब मैं ने आइटम दो बी में वर्करज़ की गिनती कैटेगरीवाइज़ पूछी थी तो उन्होंने यह अलग अलग क्यों नहीं दी ?

मंत्री : जो इत्तलाह थी वह मैं ने आप को दे दी है अगर और कुछ फरदर डीटेल चाहें तो नोटिस दे दें। बाकी जो अब रीट्रेंच होंगे उन के बारे में तो बताया है। वैसे आप का उन से परपज़ तो सर्व हो ही गया।

Protecting Houses/Residents of village Dohnala from Dohnala Khad in tehsil Una, district Hoshiarpur

***8598. Shri Surinder Nath Gautam :** Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state whether the Scheme to protect the houses and residents of village Dohnala from Dohnala Khad in Anandpur Sahib Block, teshil Una, district Hoshiarpur has been approved by the Technical Committee/State Flood Control Board, if so, the time by which it is likely to be implemented ?

Chaudhri Rizaq Ram : No.

श्री सुरेन्द्र नाथ गौतम : क्या मन्त्री महोदय बताएंगे कि गांव दोहनाला को बचाने के लिये कोई स्कीम तैयार की गई है, अगर की गई है तो वह किस पोजीशन में है?

मंत्री : इस गांव की ज़मीन और आबादी को बचाने के लिये स्कीम बनाई गई थी यह टैक्नीकल कमेटी को 16 अगस्त, 1965 को भेजी गई थी यह 68 हज़ार रुपए की कास्ट की स्कीम थी मगर टैक्नीकल कमेटी ने यह ऐप्रूव नहीं की, इस लिये वह कार्यवाही नहीं हो सकी।

श्री सुरेन्द्र नाथ गौतम : क्या मन्त्री महोदय बताएंगे कि क्या ऐस्टीमेट उस वक्त मन्ज़ूर किये जाएंगे जब गांव के सारे घर बह जाएंगे ?

मंत्री : फिर तो ज़रूरत ही नहीं रहेगी। हम ने तो कोशिश की थी कि वह कमेटी मन्ज़ूर कर दे। उस कमेटी में हिन्द सरकार के रिप्रेज़ैंटेटिव्ज़ भी होते हैं। रिवेन्यू के भी होते हैं और भी होते हैं। उन्होंने कहा कि इतना रुपया इस तरह खर्च करना ठीक नहीं। गवर्नमैंट ने तो कोशिश की थी।

पंडित मोहन लाल दत्त : उस तहसील में और भी खड्डें हैं जिन को कन्ट्रोल करने के लिये रुपया भी रखा गया था। तो मैं पूछना चाहता हूं कि क्या उन का काम चल रहा है या नहीं ?

मन्त्री : यह तो स्पैसिफिक सवाल था तो भी आप की इजाज़त से मैं जवाब दे देता हूं। आनरेबल मैंबर ने मुझे कुछ बेसिज़ दिया था कि खड्डों से ज़मीन और आबादी का नुक्सान होता है। उस को ऐग्जामिन किया था, रुपया भी रखा था, हिल कमिश्नर ने भी पैसा एप्रूव कर दिया था, फिर फिनांस डिपार्टमैंट को केस भेजा था, इस को ऐक्सीक्यूट फौरेस्ट डिपार्टमैंट ने करना था, फरदर प्रोग्रेस फौरेस्ट डिपार्टमेंट से पता कर लें।

श्री मंगल सेन : क्या इरीगेशन मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि धनौला गांव के बारे में जो उन्होंने बताया है अगर सैंट्रल गवर्नमैंट वाले और टैक्नीकल कमेटी वाले एप्रूव न करें तो क्या गांव को फ्लड्ज़ से डूबने और बरबाद होने देंगे या इस को प्रोटैक्ट करने के लिये सरकार प्रबन्ध करेगी और अगर करेगी तो कब करेगी ?

मंत्री : आप बताओ कैसे करें क्यों कि टैक्नीकल कमेटी और फल्ड कंट्रोल बोर्ड की मन्ज़ूरी के बगैर हम कोई खर्च नहीं कर सकते और अगर खर्च कर देते हैं तो इस के लिए कई किस्म की मुश्किलात आती हैं इस लिए मजबूरी है।

श्री मंगल सेन : क्या मन्त्री महोदय बताएंगे कि सरकार की उस हालत में क्या नीति हो जब कि कमेटी इस को एप्रूव न करे और सरकार महसूस करे कि यह कारवाई फौरी तौर पर की जानी चाहिए ?

मंत्री : सरकार उस हालत में मजबूरी जाहिर करेगी और क्या कर सकती है।

श्री सुरेन्द्र नाथ गौतम : क्या मन्त्री महोदय बताएंगे कि यह कारवाई कहीं ऐमरजेंसी की वजह से तो नहीं की गई कि बेशक इरोजन आफ लैन्ड होता रहे ?

मंत्री : नहीं जी, इस में ऐमरजैंसी का ख्याल नहीं। यह मैटर तो अगस्त, 1963 से टेक अप किया हुआ है।

डा० बलदेव प्रकाश : क्या मन्त्री महोदय बताएंगे कि जो कमेटी सरकार ने बनाई है वह सुप्रीम है या गवर्नमैंट सुप्रीम है ?

मंत्री : इस का फैसला कैबिनट और गवर्नमैंट आफ इंडिया ने किया है कि जब तक टैक्नीकल कमेटी और फल्ड कंट्रोल बोर्ड एप्रूव न करे काम टेक अप नहीं कर सकते।

Surveyors in the Irrigation Branch

***8612. Comrade Ram Piara :** Will the Minister for Public Works and Welfare with reference to the reply to unstarred Question No. 1711 printed in the list of Unstarred Questions for 18th September, 1964 be pleased to state—

(a) the names of surveyors who have been brought on five regular posts referred to in part (a) of the said reply together with the name of the circle where they are posted at present and the length of service of each ;

(b) the reasons for not bringing surveyors at Serial No. 1 to 4 referred to in part (b) of the said reply on the regular cadre, when their length of service is more than five years ;

(c) the criteria so far followed in bringing the surveyors on the regular cadre and the criteria proposed to be followed in future ;

[Comrade Ram Piara]

(d) the reasons for bringing surveyors at serial Nos. 5 and 6 referred to in part (b) of the said reply on the regular cadre on 15th February, 1961 when surveyors with longer service have been ignored ;

(e) the reasons for bringing surveyors at Serial Nos. 7 to 13 on regular cadre, or for offering them regular posts particularly when trained and experienced surveyors with longer service were already available with the Department ;

(f) whether the Department is considering any proposal to bring all the surveyors whose length of service is five years or more on regular cadre, if so, the time by which it is likely to be implemented ?

Chaudhri Rizaq Ram (Irrigation and Power Minister) : (a) The categories of work-charged establishment approved by the Finance Department did not include the post of surveyors. Therefore, no surveyors could be posted against these posts as the sanction of converting the work-charged posts of surveyors into regular ones was rendered invalid.

(b) As the sanction for converting the work-charged posts of surveyors into regular ones was rendered invalid, there was no question of bringing surveyors at serial No. 1 to 4 on a regular basis.

(c) Surveyors were appointed to posts on the regular cadre either by direct recruitment through the Subordinate Services Selection Board or from amongst the work-charged surveyors of the Circle as considered necessary by the Superintending Engineer concerned.

(d) The surveyors at serial Nos. 5 and 6 were employed in work-charged capacity since 1937 and 1948 respectively and their appointments to regular posts were made on this basis in that circle. No senior surveyor in that Circle has been ignored.

(e) The surveyors at serial Nos. 7 to 13 were selected by the Subordinate Services Selection Board on merit and were offered appointments on the recommendations of the Board.

(f) The matter is under consideration.

कामरेड राम प्यारा : क्या मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि जो वर्कर्ज़ डायरैक्ट रिक्रूट हुए हैं और जिन की सर्विस दो तीन या चार महीने की है उन को रैगूलर कर दिया गया है और जिनकी इस डिपार्टमैंट में पांच और दस साल की है, उन्हें रैगूलर नहीं किया गया इस की क्या वजह है ?

मंत्री : पहले जब केस फिनांस डिपार्टमैंट को भेजा था तो इन सरवेअर्ज़ का केस शामिल किया गया था पर इन्हें नहीं किया गया। अब इन का केस सेपेरेटरी टेक अप किया जा रहा है कि इन्हें भी वही रियायतें देनी चाहिएं जो दूसरों को दी गई हैं।

कामरेड राम प्यारा : मिनिस्टर साहिब ने मुझे, इन राइटिंग, लिख कर कमिट किया हुआ है कि जो पांच साल की सर्विस के हैं या इस से ऊपर के हैं उन्हें रैगूलर कर दिया जाएगा तो अब किस बात की रुकावट है कि लम्बी सर्विस वालों को तो रैगूलर नहीं किया गया और दो या तीन महीने की सर्विस वालों को रैगूलर कर दिया गया है ?

मंत्री : इस में फिनांस डिपार्टमैंट आता है और दूसरी बातें आती हैं।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਹਾਡੀ ਰੂਲਿੰਗ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਮੰਤਰੀ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਕਿਸੇ ਇੰਡੀਵੀਜੁਅਲ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਗਲ ਬਾਰੇ ਕਮਿਟਮੈਂਟ ਦੇ ਸਕਦਾ ਔਰ ਉਹ ਵੀ ਲਿਖ ਕੇ ?

मंत्री : यह तो देखने की बात है जो तगड़ा आदमी हो और इतनी चिट्ठियां लिखता हो, जितनी कि श्री राम प्यारा लिखते हैं, तो कहीं न कहीं कमिटमैंट आ ही जाती है।

मैंने जैसा कि पहले कहा है कि इस मामले को फिनांस वालों से टेक-अप किया हुआ है।

कामरेड राम प्यारा : क्या मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि कि कितने सालों से इस मैटर को टेक अप किया हुआ है और यह मामला चल रहा है ?

मंत्री : सेवरल टाइम्ज़ यह केस टेक अप किया गया, लेकिन वर्कचार्ज के बारे में फिनांस डिपार्टमैंट ने एग्री नहीं किया। अब फिर यह केस टेक अप किया हुआ है और आफ ऐंड आन इस के बारे में लिखा जाता है।

श्री सागर राम गुप्ता : मेरा भी इने रैगूलर करने के मसले के बारे में तलख तजुर्बा है। (विघ्न) क्या मिनिस्टर साहिब इस बात के लिए तैयार हैं कि कोई टाइम लिमिट मुकर्र कर दी जाए कि इस के अन्दर लोगों को रैगूलर कर दिया जाएगा ?

मंत्री : टाइम लिमिट तो मुकर्रर नहीं की जा सकती, क्यों कि कई लैवल्ज पर केस ने जाना होता है, फिनांस डिपार्टमैंट है, और दूसरी बातें हैं।

चौधरी इन्द्र सिंह मलिक : क्या मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि जहां पर दो चार महीने की सर्विस वालों को रैगूलर कर दिया गया है वहां पर पांच या सात साल की सर्विस वालों को रैगूलर करने में फिनांस डिपार्टमैंट की इजाजत लेने की क्या जरूरत है ?

मंत्री : वर्कचार्ज में सरवेअर्ज़ को फिनांस वालों ने शामिल नहीं किया इस लिए दोनों में कैटेगरी डिफरेंट है, एक जैसी नहीं हैं।

कामरेड राम प्यारा : क्या आई. पी. एम. साहिब बताएंगे कि क्या गवर्नमैंट ने या इरिगेशन डिपार्टमेंट ने इस इशू को फिनांस डिपार्टमैंट से टेक अप किया हुआ है कि जो थोड़ी सर्विस वाले हैं उन्हें तो रैगूलर कर दिया गया है और जो बहुत सर्विस वाले हैं उन्हें रैगूलर नहीं किया गया ?

मंत्री : यह मामला टेक अप किया हुआ है और इट इज़ अन्डर कारेसपांडैन्स विद दी फिनांस डिपार्टमेंट।

श्री मंगल सेन : क्या मन्त्री महोदय यह बताएंगे कि यह जो बेज़ाबतगी हुई है, इस से यह मान लिया जाए कि जितने भी डायरेक्टली रेक्रूट हुए हैं वह इन के अपने आदमी थे और इन को फेवर शो करने के लिए उन्हें रेगुलर कर दिया गया है ? क्या कोई ऐसी बात तो नहीं ?

Loss by Fire in Tanks of Nangal Thermal Power House

***8373. Comrade Ram Chandra :** Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state—

(a) the details of the loss suffered in goods and money on account of the fire in the diesel oil and petroleum tanks in the Nangal Thermal Power House in the month of June, 1965;

(b) whether the Government has enquired into the cause of the said fire ; if so, the result thereof ?

Chaudhri Rizaq Ram : (a) The fire accident occurred due to throwing of Cinder Ash near the Oil Storage Tank by the Power House Staff of Punjab State Electricity Board on 18th June, 1965. Only the grass and the Bushes were burnt. No loss to Tank or any other Government property was suffered. As such the question of supplying details of loss does not arise.

(b) Question does not arise in view of (a) above.

श्री राम प्यारा : जनाब स्पीकर साहिब कुछ सवालों के लिए एक्सटैन्शनमां मांगी गई है और कुछ बहुत जरूरी सवाल आजकी लिस्ट में रह गए हैं क्यों कि अगले दिन की लिस्ट पर सवाल थोड़े हैं और 25 के सवालों की लिस्ट भी नहीं आइ तो आप अगर इजाजत दे दें तो यह आज के बाकी के सवाल उस दिन की लिस्ट पर रख दिए जाएं ताकि इनका जवाब आ जाए ।

Mr. Speaker : It is not possible. Question Hour is now over. Supplementaries on this question can be asked next day.

WRITTEN ANSWERS TO STARRED QUESTIONS LAID ON THE TABLE OF THE HOUSE UNDER RULE 45.

Forest Guards etc.

*8443. **Shri Rup Singh Phul :** Will the Minister for Welfare and Justice be pleased to state the number of Forest Guards and Resin watchers recruited, division-wise, during the last and the current financial years in the State together with the number of those among them who belong to the Scheduled Castes ?

Shri Chand Ram : A statement is laid on the table of the House.

STATEMENT

Serial No.	Name of the Division	Name of Post	Recruited 1964-65	During 1965-66	No. of Castes 1964-65	Scheduled recruited 1965-66
1	2	3	4	5	6	7
1	Pathankot ..	Forest Guards	5	...	...	...
		Resin Watchers	8	2	1	...
2	Timber Extraction	Forest Guards	2	7	..	2 (1 S.Tribe)
		Resin Watchers	...	...	..	...
3	Kangra ..	Forest Guards	21	11	1	1
		Resin Watchers	14	9	—	1
4	Kulu ..	Forest Guards	8	3	1	1
		Resin Watchers	...	...	..	...

Serial No.	Name of the Division	Name of post	Recruited 1964-65	During 1965-66	No. of Castes during 1964-65	Scheduled recruited 1965-66
1	2	3	4	5	6	7
5	Seraj ..	Forest Guards	8	10	1	2 (1 S.C.) (1 B.C.)
		Resin Watchers	5	1	..	..
6	Lahaul ..	Forest Guards	16	2	4	..
		Resin Watchers	...	..	...	..
7	Ambala ..	Forest Guards	11	..	3	..
		Resin Watchers	...	..	..	..
8	Karnal ..	Forest Guards	9	5	4	3
		Resin Watchers	..	..	...	..
9	Gurgaon ..	Forest Guards	4	6	2	3
		Resin Watchers	...	...	..	..
10	Hissar ..	Forest Guards	2	3	...	..
		Resin Watchers	...	..	..	..
11	Mohindergarh ..	Forest Guards	5	1	2	1
		Resin Watchers	...	..	...	..
12	Amritsar ..	Forest Guards	5	1	...	..
		Resin Watchers	..	..	...	..
13	Bhatinda ...	Forest Guards	2	3	...	2
		Resin Watchers	..	..	...	..
14	Faridkot ...	Forest Guards	9	2	2	(1 B.C.)
		Resin Watchers	..	...	...	..
15	Ludhiana ..	Forest Guards	4	...	3	..
		Resin Watchers	..	...	..	..
16	Patiala ...	Forest Guards	6	...	1	...
		Resin Watchers	...	...	...	...
17	Development Circle ..	Forest Guards	1	...	1	...
		Resin Watchers	...	...	..	...
18	Silva ...	Forest Guards	3	...	1	...
		Resin Watchers	...	...	...	...
19	C.W.P. Division..	Forest Guards	1	...	...	..
		Resin Watchers	...	...	...	..
20	Rupar ...	Forest Guards	16	...	3	...
		Resin Watchers	...	...	..	..
21	Hoshiarpur ...	Forest Guards	5	..	..	..
		Resin Watchers	2	1	1	1
22	Chandigarh ...	Forest Guards	4	9	2	3
		Resin Watchers	..	..	..	..

[Shri Chand Ram]

Serial No.	Name of the Division	Name of post	Recruited 1964-65	During 1964-65	No. of Castes during 1964-65	Scheduled recruited 1965-66
1	2	3	4	5	6	7
23	Beas ..	Forest Guards	25	5	5	2
		Resin Watchers	6	2	1	2
24	Simla ..	Forest Guards	23	2	4	1
		Resin Watchers	..	..	..	..
	Total Forest Guards ..		195	70	40	23
	Total Resin Watchers ..		35	15	3	4

Construction of new Forest Rest Houses

***8444. Shri Rup Singh Phul :** Will the Minister for Welfare and Justice be pleased to state whether the Government propose to construct new Forest Rest Houses in the State during the current financial year, if so, their number and the proposed location of each ?

Shri Chand Ram : No Forest Rest House is to be constructed in the State during the current financial year.

Closing of Wine Shop at Gagret in district Hoshiarpur

***8512 Pandit Mohan Lal Datta :** Will the Minister of State for Excise, Printing and labour be pleased to state—

(a) whether it is a fact that the Panchayat Samiti, Gagret in Hoshiarpur District has recently requested the Government to close the licensed Wine shop at Gagret ; if so, the action taken by the Government thereon ;

(b) whether it is the policy of the Government to accede to the desire of the village Panchayats not to license wine shop in their area if the village Panchayat unanimously pass a resolution to this effect and make a request in this behalf to the Government ?

Chaudhri Sunder Singh : (a) No request has been made recently. A copy of resolution No. 6, dated the 11th October, 1963 was, however, received in September, 1964. The request was duly considered and filed

(b) Government is guided by the provisions of Section 26 of the Gram Panchayat Act, 1952 in this matter.

Worker stabbed at Nangal in June, 1965

***8372. Comrade Ram Chandra :** Will the Ministe for Home

and Development be pleased to state—

(a) the details of the incident which took place in Nangal sometime in the end of June, 1965, in which an employee of the Nangal Workshop was stabbed by other employees of the same workshop ;

(b) the action taken to apprehend the culprits and the results of the same ?

Sardar Darbara Singh : (a) The details of the incident are given in the attached note placed on the Table of the House.

(b) All the three accused were arrested on 5th July, 1965. The investigation in the case has been completed and the challan will be put in court shortly.

STATEMENT

Showing details of the incident which took place in Nangal in June, 1965, in which an employee of Nangal Workshop was stabbed

One Shamsher Singh, an employee of Nangal Workshop, was allotted a quarter about a year ago. Some four months back he shifted to another quarter as his own quarter was not commodious enough for his family and gave his own quarter to a friend of his. One 21st June, 1965 his friend vacated the quarter and Shamsher Singh again occupied it by putting some luggage in it. On 23rd June, 1965 when he went to place more luggage in it, he found the lock open and the quarter occupied by one Kashmiri Lal and his family. It transpired that Manohar Lal and Lal Chand, employees of the workshop, had given the quarter of Shamsher Singh to Kashmiri Lal. Shamsher Singh reported the matter to Police Post, Nangal. On 28th June, 1965 when he was going on duty he was waylaid by Lal Chand and Manohar Lal who gave him a '*Danda*' blow and inflicted injuries on his neck with some sharp weapon. He was saved by a passer-by. He sent a telegram to the Superintendent of Police, Hoshiarpur on 29th June, 1965. A case F.I.R. No.120, dated 3rd July, 1965, under section 364/506/448/342/380, I.P.C. was registered at Poice Station, Anandpur Sahib The investigaton was taken up by the Station House Officer and was supervised by the Deputy Superintendent of Police at the spot.

Communication received by the Inspector-General of Police, Punjab, from Master Hari Singh, M.L.C.

***3436. Comrade Shamsher Singh Josh :** Will the Minister for Home and Development be pleased to state—

(a) whether the Inspector-General of Police, Punjab, received a communication, dated 6th July, 1965 from Master Hari Singh, M.L.C. on the subject of "Complaint of one Guran Ditta of village Ganga Chak, tehsil Dasuya, district Hoshiarpur ;

(b) if the answer to part (a) above be in the affirmative, the reasons why the said officer did not acknowledge the receipt of the said communication in accordance with the instructions issued by the Chief Secretary,—*vide* his circular letter No. 6116-Pol.(2P)-64/16546, dated 22nd August, 1964 !

(c) the action taken against said officer or the officer responsible for non compliance with the Government instructions ?

Sardar Darbara Singh : (a) Yes

(b) The matter is being looked into.

(c) Suitable action will be taken against the official responsible for the omission, if any.

Complaint against S.H.O., Guru Har Sahai, district Ferozepur

***8508 Sardar Gurcharan Singh :** Will the Minister for Home and Development be pleased to state—

(a) whether Government have received any complaint alleging that on 23rd May, 1965, the S.H.O., Guruhar Sahai (district Ferozepur) hand cuffed one teacher, named Shri Balkar Singh, gave him a severe beating and took him into the bazars of Guru Har Sahai witout registering any case against him ;

(b) whether it is also a fact that an inquiry into the said complaint was ordered on 27th May, 1965 ; if so, the result of the enquiry and the action in the matter ?

Sardar Darbara Singh : (a) Yes.

(b) Yes. A magisterial enquiry was ordered by Deputy Commissioner, Ferozepur on 25th May, 1965 and not on 27th May, 1965. The conclusion of the Enquiry Officer was that whereas the allegations of Shri Balkar Singh against S.H.O., police station Guru Har Sahai were not correct, yet there was every possibility that Shri Balkar Singh might not have met a respectable treatment from him. The fact that Balkar Singh was not enjoving a good reputation in the villageled the Enquiry Officer to believe that the police might have tried to strongly curb the nefarious activities of Shri Balkar Singh, teacher and in that event might have surpassed its limits. On the basis of this finding of the enquiryOfficer Shri Rishi Parkash, S.H.O., Guru Har Shai, was transferred from the Police Station and departmental action has been initiated against him.

Complaint for registration of a case in respect of Fiat Car No. PNT-7500

***8530. Comrade Ram Piara :** Will the Minister for Home and Development be pleased to state—

(a) whether he, the Superintendent of Police, Patiala and or the Station House Officers of Police Stations City and Sadar, Patiala received any complaints under registered cover for the registration of a case in respect of a Fiat Car No. P.N.T. 7500 during the period from 1st June, 1965 to 30th June, 1965, if so, the name of the complainant and a copy of the complaint/complaints be laid on the Table of the House ;

(b) whether any case on the basis of the said complaint has been registered ; if so, when, if not, the reasons therefor ;

(c) whether any reply has been sent by him, the S.P. Patiala or any S.H.O. to the said complainant ; if so, a copy thereof be laid on the Table ;

(d) whether the Home Department takes any action for looking into the crimes in matters in which complaints in writing are submitted to the Police but the cases are not registered by them; if so, what ?

Sardar Darbara Singh : (a) Yes. Complaints, dated 4th June, 1965, 5th June, 1965, 14th June, 1965 and 16th June, 1965 in respect of Car No. PNT-7500 sent by Comrade Ram Piara, M.L.A. were received by the S.H.Os., City and Sadar, Patiala and the Superintendent of Police, Patiala. A copy each of these complaints is laid on the Table of the House.

(b) The contents of these complaints did not indicate commission of any cognizable offence and hence no action was required on the part of the local Police. Moreover under orders obtained from the C.J.M., Patiala as required under section 155(2) Cr. P. C., the regularities committed by the National Motors, Patiala, were being investigated by the C.I D., Punjab.

(c) Yes., S. P., Patiala had sent reply to all these complaints to the complainant. A copy each of these replies is laid on the Table of the House.

(d) There is hardly any occasion when action is not being taken by the Police on written complaints in the absence of such occasion, no action is called for by the Home Department as appropriate action is always taken on all complaints received by the Police.

Copy of letter, dated 4th June, 1965 from Comrade Ram Piara, M.L.A. to the Station House Officer, Police Station City, Patiala

Some time ago I was informed that Fiat Car No. PNT-7500, which is possessed by Shri Gurdial Singh, I. P., I. G., Punjab, Chandigarh was obtained by him from the Firm M/S National Motors, Patiala by illegal means and he abused his official position. On this I made certain enquiries also into the matter and have found :—

(1) that Shri Gurdial Singh applied for booking the order with National Motors, Patiala for a car in October, 1962.

(2) He got the delivery of new Fiat Car on 31st May, 1963, i.e., within seven/eight months of his application for booking his order.

(3) In fact the order was never booked and registered by the firm National Motors, Patiala as required by the provisions of Motor Car (Distribution and Sales) Control Order, 1959 and yet he managed to get the car.

(4) No permission was either asked for from or was granted by Provincial Transport Controller, for delivering the said car to Shri Gurdial Singh as required by the above said control order without even registering his name.

(5) Where in May, 1963, Shri Gurdial Singh got the delivery of the car within only eight months of his having applied fot it, a large number of persons, who have booked their orders with the said firm even in the year 1960-61 had not been given their cars and thus their orders were still pending execution by the firm.

(6) The firm neither applied for any permission nor was granted any permission by the Provincial Transport Controller, Punjab, to deliver a car to Shri Gurdial Singh in supersession of the priorities allotted to a large number of persons who had booked their orders with the firm long before allegedly did that,

(7) But for the abuse of his high official position and resort to corrupt and illegal means by Shri Gurdial Singh, he would not have got this car before 1966-67 whereas he, as stated above, got it in 1963. This amounted to his obtaining illegal graification from the said firm.

(8) There are reasons to suspect that Shri Gurdial Singh obtained this illegal gratification as a reward for services rendered by him to Shri Ranjit Singh, a close relative of Late Shri Kairon, by having got him undue and out of the turn promotion to the rank of D.I.G., Police and for shielding the corrupt and illegal practices of National Motors, Patiala, a firm owned by the relations of Late Shri Kairon.

(9) The above circumstances positively established that :—

[Home and Development Minister]

(a) the owners, manager of the firm, National Motors, Patiala, by contravening the provisions of the Motor cars (Distribution and Sales) Control Order, 1959 committed an offence under section 24 of Industries Development and Regulation Act, 1951.

(b) Shri Gurdial Singh, I. G. Police, Punjab, abetted the commission of the offence by the firm National Motors, Patiala, as mentioned above and thereby committed an offence under section 24 of the said Act, and

(c) Shri Gurdial Singh as a public servant, obtained for himself a valuable thing, i.e., Fiat Car PNT-7500 by abusing his position, as such and by corrupt and illegal means and thereby committeed an offence under section 5(2) of the Prevention of Corruption Act, 1947.

It is, therefore, requested that a case may please be registered and investigated.

Copy of letter, dated 5th June, 1965 from Comrade Ram Piara, M.L.A., to the Station House Officer, Police Station City/Sadar, Patiala

Some time ago I was informed that Fiat Car No. PNT-7500 which is possessed by Shri Gurdial Singh, I. P., I. G., Punjab, Chandigarh, was obtained by him from the firm M/S National Motors, Patiala by illegal means and he abused his official position. On this I made certain enquiries into the matter and have found that :—

(1) Shri Gurdial Singh applied for booking the order with National Motors, Patiala for a car in October, 1962.

(2) He got the delivery of new Fiat Car on 31st May, 1963, i. e., within seven/eight months of his applicaton for booking his order.

(3) In fact the order was never booked and registered by the firm National Motors, Patiala as required by the provisions of Motor Car (Distribution and Sales) Control Order, 1959 and yet he managed to get the car.

(4) No permission was either asked for or was granted by Provincial Transport Controller, for delivering the said car to Shri Gurdial Singh as required by the above said control order without even registering his name.

(5) Where in May, 1963 Shri Gurdial Singh got the delivery of the car within only eight months of his having applied for it, a large number of persons, who have booked their orders with the said firm even in the years 1960-1961 had not been given their cars and thus their orders were still pending execution by the firm.

(6) The firm neither applied for any permission nor was granted any permission by the Provincial Transport Controller, Punjab to deliver a car to Shri Gurdial Singh in supersession of the priorities allotted to a large number of persons who had booked their orders with the firm long before allegedly did that.

(7) But for the abuse of his high official position and resort to corrupt and illegal means by Shri Gurdial Singh, he would not have got his car before 1966-67 whereas he as stated above, got it in 1963. This amounted to his obtaining illegal gratification from the said firm.

(8) There are reasons to suspect that Shri Gurdial Singh obtained this illegal gratification as reward for services rendered by him to Shri Ranjit Singh, a close relative of Late Shri Kairon, by having got him undue and out of the turn promotion to the rank of D.I.G. Police and for sheilding the corrupt and illegal practices of National Motors, Patiala, a firm owned by the relations of Late Shri Kairon.

(9) The above circumstances positvely estabished that :—

(a) the owners, manager of the firm, National Motors, Patiala, by contravening the provisions of the Motor Cars (Distribution and Sales) Control Order, 1959 committed an offence under section 24 of the Industries (Development and Regulations) Act, 1951 ;

(b) Shri Gurdial Singh, I.G., Police, Punjab abetted the commisson of the offence by the firm National Motors, Patiala, as mentioned above and thereby committed an offence under section 24 of the said Act, and

(c) Shri Gurdial Singh, as a public servant obtained for himself a valuable thing, i.e., Fiat Car PNT-7500 by abusing his position as such and by corrupt and illegal means and thereby committed an offence under section 5(2) of the Prevention of Corruption Act, 1947.

It is, therefore, requested that a case may please be registered and investigated.

A COPY to :—

(1) Deputy Inspector-General of Police, Patiala.

(2) Superintendent of Police, Patiala with the request for the needful as Sardar Gurdial Singh, the owner of the car No. PNT-7500 happens to be the I. G., Police, Punjab and I apprehend that the S. H. O., Patiala may hesitate to register the case. Hence submitted.

Copy of letter No. Nil, dated 14th June, 1965 from Shri Ram Piara Comrade, M.L.A., to the Superintendent of Police, Patiala

Subject.—Request and written complaint, dated 4th June, 1965 submitted by Shri Ram Piara, M.L.A., for the registration of case in respect of car No. PNT-7500 owned by S. Gurdial Singh, I.P., I.G. Police, Punjab.

I had sent a written complaint under registered A. D. cover to S.H.O., Sadar/City, Patiala on 4th June, 1965 and a copy of the same to you, to D.I.G., Patiala, for the registration of a case in respect of a car No. PNT-7500 owned by S. Gurdial Singh, I.G., Punjab. In the copy sent to you and the D.I.G. I had expressed my apprehension that as the owner of the car happens to be S. Gurdial Singh, I.G., Police, the S.H.O. may not register the case.

It appears to me that the case has not been registered so far. This is a serious offence of burking of crime. If this case is not registered, you will be held guilty for burking the crime. I know and realise your limitation but I also know that law is not respector of person and if S. Gurdial Singh, I.G., Police enjoys a high position and good status, I do claim to hold the same in the public. Hence you will have to register the case.

And if you after holding the enquiries find no substance in the complaint then it can be dropped and if you find that I have done so simply to defame S. Gurdial Singh then the Government and S. Gurdial Singh both can knock the doors of the Court for legal action against me. But, register you must, the case otherwise I shall have to pursue for burking of the crime also. Hoping to be favoured with an acknowledgement without which reluctantly I shall have to conclude that you have not registered the case or have instructed the S.H.O. not to register the case. Please go and consult the I.G. Police.

Copy of letter No. 18740-41/CC, dated the 3rd July, 1965 from the Superintendent of Police, Patiala to Shri Ram Piara, M.L.A., Model Town, Karnal.

Subject.—Registration of a case against National Motors, Patiala.

Please refer to your letter, dated the 16th June, 1965, regarding registration of a case against National Motors, Patiala, etc.

2. The receipt of your above letter is hereby acknowledged.

3. I have made enquiries into the matter and have come to know that Punjab C.I.D. has obtained sanction under section 155(2) Cr. P. C. for making investigation into the allegations against the National Motors, Patiala. As the matter is already under investigation with the Punjab C.I.D. I am afraid second investigation cannot be undertaken.

[Home and Development Minister]

COPY of endorsement No. 19740-41/C, dated 3rd July, 1965, by the same officer.

A COPY is forwarded to the D.I.G., Patiala Range, Patiala, for information.

Copy of letter No. Nil, dated 16th June, 1965 from Shri Ram Piara Comrade, M.L.A., to the Superintendent of Police, Patiala.

Subject.—Request and written complaint, dated 4th June, 1965 submitted by Ram Piara, M.L.A., for the registration of a case in respect of Car No. PNT-7500 owned by S. Gurdial Singh, I.P., I.G., Police, Punjab.

I am in receipt of your Registered A.D. letter No. 16130-31/C, dated 12th June, 1965 and have carefully noted the contents therein. I had to attend a marriage in Rohtak on 14th and 15th and so have come back last night. By this time you must have received my Registered letter in the form of a reminder as I had not heard anything by that, i.e., before leaving for Rohtak. According to you no action can be taken by Patiala Police as after careful examination by you and by the Legal Branch the facts do not make out any commission of a cognizable offence. You may be right according to your own examination, or feeling but unfortunately your this letter does not satisfy me. I entirely agree that this reply satisfied the highest boss of yours that is I. G. Police, Punjab. I am afraid that the examination appears to me one-sided, i.e., whether case is made out against S. Gurdial Singh or not I am concerned with the irregularity who so ever has committed. Hence I am to put only one simple question. Whether the order and priority in giving this car No. PNT-7500 to S. Gurdial Singh, I.G. has been disturbed or not, if it has been disturbed then the offence is there or not ? I presume that your examination includes an enquiry from S. Gurdial Singh, I.G. who must have stated that he received the information from National Motors for taking delivery of the car and on the receipt of information, he sent his driver to take the delivery and it was taken through Shri Pahwa, the then Steno to S. Ranjit Singh, D.I.G. who too like you is under the I. G. Police. Naturally I. G. has the right to utilize the services of any of his subordinates and hence no case is made out.

Let me agree with you for a moment in view of your limitations but will you write to me that no case is made out even against National Motors, Patiala, who have given this car out of turn. For your guidance, I may reproduce the lines from the Notification indicating "Sales of motor cars by dealers". "No dealer shall sell a Motor Car to any person whose name is not in the register maintained by him or other than in the order in which the Names are registered in that Register".

Have you made yourself sure that the order has not ben disturbed ? Is it possible to get a Fiat Car within seven-eight months without disturbing the order ?

Hence if according to you no case is made out against the purchaser, the case against the seller/Dealer is clear. And if for the sake of I.G. Police, you are bent upon to save and shield National Motors, Patiala, it will be unfair on your part besides an offence of burking the crime as well as a failure on your part to perform the duties honestly. Hence I would suggest that you may re-examine the case without any loss of time and register the case against National Motors, Patiala. You must be already in the know but even then I may make it clear that some of those who had booked their orders on 10th October, 1962 crucial date when S. Gurdial Singh according to him booked his order have not been able to get their cars uptil now.

I know that it is one of your sacred duties to shield your I.G. but I do not think that you are bound to save and shield National Motors. I am concerned with the lapses and irrgularities to be caught and dealt with law and hence I must pursue even if you again write that no case is made out against National Motors. You should know that in a number of such occasions I have already heard from the official machinery even in Dhani and Capital Cinema, that no case is made out but on my assertions and insistances, the cases are made out even the machinery is unwilling to take any action. The same is happening in this case.

Hence against the National Motors case is clearly made out and you should register the case. Burking of the crime is no good. Police plus I.G. Police plus the National Motors, can start legal proceedings against me for any offence or 182, etc. You may or may not register the case. I must follow to the last. Hoping to be favoured with an early reply. Thanking you.

Registered A.D.

From

Shri Harjit Singh Randhawa.
Superintendent of Police,
Patiala.

To

Shri Ram Pyara Comrade, M.L.A.,
Model Town, Karnal.

No. 16130-31/*C*, *dated* 12*th June*, 1965.

Memorandum

Please refer to your registered letter No. nil, dated 5th June, 1965.

The said communication of yours is hereby acknowledged.

The contents of the same have been carefully examined by me and by the Legal Branch. It has been found that the facts do not make out the commission of a cognizable offence. As such it is regretted that no action can be taken by the Patiala Police in the matter.

(Sd.) HARJIT SINGH,
Superintendent of Police,
Patiala.

No. , dated

Copy to the Deputy Inspector-General of Police, Patiala Range, Patiala for information to whom a copy of similar complaint is also addressed.

(Sd.) HARJIT SINGH,
Superintendent of Police,
Patiala.

House Rent Allowance allowed to I.P., I.P.S., Officers, etc. in the Police Department

***8534. Chaudhri Ran Singh :** Will the Minister for Home and Development be pleased to state—

(a) the names and designations of I.P., I.P.S. and other Gazetted staff in the Police Department posted at Chandigarh who are being allowed House rent Allowance,—*vide* Punjab Government letter No. 956-FCW-65/1548, dated the 20th February, 1965 ;

(b) the date when each of those mentioned above left the Government allotted accommodation ;

(c) whether the persons referred to in para (a) above are living at present in privately rented accommodation or in their own houses ?

Sardar Darbara Singh : The required information is as under :—

(a) The following I. P., I. P. S. and other Gazetted staff in the Police Department posted at Chandigarh have been allowed house-rent allowance in accordance with Punjab Government letter No. 956-FCW-65/1548, dated the 20th February, 1965 :—

(1) Sardar Gurdial Singh I. P. Inspector General of Police, Punjab, Chandigarh ;

(2) Kanwar Shamsher Singh, I. P. Additional Inspector-General of Police, Punjab, Chandigarh ;

(3) Shri Bhagwan Singh, I. P. S., Deputy Inspector-General of Police, C. I. D., Punjab, Chandigarh ;

(4) Shri A. C. Pushing I. P. S., Assistant Inspector-General of Police, Technical and Training, Punjab Chandigarh ;

(5) Shri Parkash Chand, I. P. S.. Assistant to the Deputy Inspector-General of Police, C. I. D., Punjab Chandigarh ;

[Home Minister]

(6) Shri Baljit Rai Sur, I. P. S., Superintendent of Police (Crime), C. I. D., Punjab, Chandigarh ;

(7) Shri Jaswant Singh Bakhshi, I. P. S., Superintendent of Police Special Inquiry Agency, Punjab, Chandigarh ;

(8) Shri Sukhpal Singh, Superintendent of Police C. I. D., Punjab, Chandigarh ;

(9) Shri Jagir Singh, Superintendent of Police, C. I. D., Punjab, Chandigarh ;

(10) Shri D. C. Chakravarti, Superintendent of Police (Wireless), Punjab, Chandigarh ;

(11) Shri Des Raj Singh, Deputy Superintendent of Police, C. I. D., Punjab Chandigarh ;

(12) Shri Waryam Singh, Deputy Superintendent of Police, C. I. D., Punjab, Chandigarh ;

(13) Shri Trilok Nath, Deputy Superintendent of Police, (Wireless), Punjab, Chandigarh ;

(14) Shri Prem Nath, Deputy Superintendent of Police (Wireless), Punjab, Chandigarh ;

(15) Shri Gursharan Singh, Deputy Superintendent of Police, Special Inquiry Agency, Punjab Chandigarh ;

(16) Shri Harinder Singh, Deputy Superintendent of Police, Special Inquiry Agency, Punjab, Chandigarh ;

Note.—(i) The officer at Serial No. (3) has now been allotted Government accommodation.

(ii) The officer mentioned at Serial No. (9) has been relieved with effect from 23rd September, 1965 (after-noon).

(b) The officer mentioned at Serial No. (1) and (2) in para (a) had vacated Government accomodation on 24th July, 1961 and 31st June, 1959, respectively. None of the other officers was allotted any Government accomodation.

(c) The officers mentioned at Serial Nos. (1), (2), and (7) are at present living in the own houses while the remaining officers are living in privately-rented accomodation.

Bawan Dwadshi Fair of Ambala

***8590. Sardar Ajaib Singh Sandhu :** Will the Minister for Home and Development be pleased to state—

(a) whether the Chief Minister/Government issued any instructions to the District Authorities, Ambala, for banning the religious Dewan which was to be held by the Sikhs of Ambala on the occasion of Bawan Dwadshi fair on the vacant space in front of the Shri Guru Singh Sabha Gurdwara, Ambala City, on the 4th to 6th September, 1965 ; if so, a copy thereof be laid on the Table of the House ;

(b) the reasons for the issue of such instructions ?

Sardar Darbara Singh : (a) Suitable advice was given to the Deputy Commissioner, Ambala.

(b) The advice was given in the interest of law and order situation of the district.

Arrests made under the Defence of India Rules

***8584. Comrade Bhan Singh Bhaura :** Will the Minister for Home and Development be pleased to state the names of the persons arrested under the D.I.R. during the last two months, along with the names of persons arrested on suspicion of being Pakistan spies district-wise ?

Sardar Darbara Singh : Ninety-two persons were arrested and detained under rule 30(1)(b) of the Defence of India Rules, 1962 and 126 persons under other provisions of the Defence of India Rules, 1962. A statement showing district-wise break up of arrests made duringthe month of August and September is placed on the Table of the House.

It is not in the interest of the security of the State to disclose any further information.

STATEMENT

Serial No.	Name of District	Number of persons arrested and detained under rule 30(1)(b) of D.O.I.R.	Number of persons arrested under other provisions of D.O.I.R
1	Hissar	..	16
2	Gurgaon	4	3
3	Rohtak	..	17
4	Karnal	..	..
5	Ambala	2	9
6	Kangra	..	3
7	Simla	1	4
8	Jullundur	2	7
9	Hoshiarpur	..	1
10	Ludhiana	..	21
11	Amritsar	10	24
12	Ferozepur	7	6
13	Gurdaspur	15	1
14	Patiala	40	5
15	Sangrur	10	..
16	Bhatinda	..	10
17	Narnaul	1	..
18	Kapurthala	..	..
	Total	92	126

Illegal occupation of Shamilat Lands in erstwhile Pepsu Area

***8479. Comrade Shamsher Singh Josh :** Will the Minister for Home and Development be pleased to state the total area of Shamilat deh lands in unauthorised occupation in the erstwhile Pepsu at present and the details of steps so far taken by the Government to get the illegal occupants ejected ?

Sardar Darbara Singh : (i) 9,448 Acres, 7 Kanals, 15 Marlas.

(ii) Cases for eviction of unauthorised occupants have since been filed in the courts of Assistant Collectors 1st Grade concerned in respect of 6,879 acres 7 Kanals, 15 Marlas. For the remaining area viz. 2,569 acres the cases are being processed for taking up eviction proceedings in accordance with the law.

Complaint against Sarpanch, Gram Panchayat, Bagha Purana, District Ferozepore

***8511.**(1) **Sardar Gurcharan Singh :** Will the Minister for Home and
(2) **Comrade Gurbakhsh Singh Dhaliwal :**
Development be pleased to state—

(a) whether Government have received any complaint against the Sarpanch of Gram Panchayat Bagha Purana, district Frozepur, alleging misuse of the Gram Panchayat funds ; if so, the action, if any, taken therein ;

(b) whether the Gram Panchayat mentioned in part (a) above has over held any Gram Sabha meetings since the last Panchayat elections, if so, on what dates ;

(c) the total amount of funds with the said Panchayat at present;

(d) whether the funds of the Panchayat have been deposited in some Bank or are lying with the Sarpanch ; if the latter, the exact amount lying with him, the reasons therefor and the action, if any, taken against him ?

Sardar Darbara Singh : (a) No. The question of taking action does not arise.

(b) Yes. The Gram Panchayat held three gram sabha general meetings, i.e., on 1st July, 1964, 27th July, 1964 and on 7th July, 1965.

(c) Rs. 1,727.77.

(d) (i) Rs. 1,500 stand deposited in the Central Co-operative Bank, Moga at Baghapurana ;

(ii) Small Savings Certificates purchased for Rs. 200.

(iii) Rs. 27.77 cash in hand with the Sarpanch. This amount is less than Rs. 50 the prescribed limit which can be retained by a Sarpanch. No action is warranted.

Bunds constructed by Gram Panchayat of Village Jalalabad, Tehsil Zira, District Ferozepur

***8551. Sardar Kultar Singh :** Will the Minister for Home and Development be pleased to state—

(a) whether it is a fact that the Gram Panchayat of Village Jalalabad, tehsil Zira, district Ferozepur had constructed pucca bunds in the thoroughfare situated in the South of the Church in the said village in order to check erosion ;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, the total amount spent by the said Gram Panchayat on the construction of the said bunds ;

(c) whether the said bunds still exist or have been removed, if removed, the names of the persons who did so and the action taken or proposed to be taken against them ?

Sardar Darbara Singh : (a) Yes.

(b) Rs. 350 approximately.

(c) The bund has been removed by Bibi Nur-Ul-Nisha. The Gram Panchayat has already been directed to take action against her according to law.

Agricultural Farm leased out to Birla Brothers

***8476. Comrade Shamsher Singh Josh :** Will the Minister for Home and Development be pleased to state —

(a) the terms of the agreement reached with the Birla Brothers for leasing out to them land for establishing an agricultural farm in the State ;

(b) the estimated expenditure which the Government incurred on reclaiming the land now leased out to the said Firm ;

(c) the reasons for not converting the above and into a State Government Agricultural Farm and also the reasons for not allotting the said land to the Harijans and other poor cultivators ?

Sardar Darbara Singh : (a) A copy of the agreement is placed on the Table of the House.

(b) About Rs. 93,535.

(c) The reasons were as follows :—

(i) M/s Birla Brothers were reported to have been asked by Central Government to assist in the production and distribution of Quality Seed, particularly wheat seed.

(ii) Setting up of big commercially viable farms in the Sutlej area would be most conducive to increased agricultural production. Allotment to Harijans/poor cultivators would not have permitted large scale mechanised cultivation and production of quality foundation seed.

(iii) M/s Birla Brothers made on offer to set up such a farm equipped with an American Plant at considerable expense for grading, treating and bagging of Foundation seed for the State Agricultural Department.

(iv) The activity of M/s. Birla Brothers as indicated by them was to be of non-profit making character.

Copy of the Agreement

This lease-deed made this 29th day of May, 1965 (Twenty-ninth May, Ninteen Hundred and Sixty-five) between the Governor of Punjab through the Secretary to Government, Punjab, Agriculture Department, Chandigarh (hereinafter called' 'the lessor') of the one part and the Birla Institute of Scientific Research of 9-A Chowringhee Place, Calcutta-1, through Shri V.N. Kohli, their attorney (hereinafter called the 'lessee') of the other part.

Whereas the above named lessor being owner of the land (hereinafter referred to as the 'leased land') described in the Schedule 'A' appended to this Deed, *vide* their letter No. 2469-Agr.II(x)-65/1603, dated 21st May, 1965, have agreed to lease out the said land together with all rights, easements and structures attached thereto or known or reputed to be so described in the said schedule 'A' situate near Rupar for setting up of an Agricultural Farm and the above-noted lessee has accepted the grant of the said lease for the said purpose.

[Home and Development Minister]

Now, therefore, this lease-deed witnesseh—That in consideration of the rent and the lessee's covenants hereinafter detailed, the lessor hereby leases out to the lessee the aforesaid plot of land to hold the same unto the lessee, for a term of 25 years beginning from the date on which physical possession of the leased land is given to the lessee, on the following terms and conditions :—

(1) The leased land detailed in the Schedule 'A' attached herewith to be leased out will comprise the development Farm which has been established near Rupar by the Director, Irrigation and Power Research on which about 150 acreas remain to be reclaimed and covers an area of about 1,000 acres in one compact block (the Khasra Nos. and the areas are mentioned in the Schedule 'A' appended herewith, along with the plan marked 'B' showing the land in question).

(2) The land would be used by the lessee mainly for the production of seeds of various kinds. To begin with, wheat, hybrid maize and hybrid bajra seed would be given priority. Other seeds may also be raised in consultation with the Director of Agriculture, Punjab. For purposes of rotation, fodder and other crops can be raised in consultation with the Director of Agriculture, Punjab.

(3) The lessee shall cultivate the land according to the latest techniques and maintain a high standard of productivity failing which the lease will be liable to termination at any time after giving three months notice by the lessor.

(4) To begin with the lessee will be supplied foundation seed by the Department of Agriculture of Punjab Government and the lessee shall grow registered seed. The lessee shall be free to either sell the registered seed to the Agriculture Department, Punjab on the usual terms (which include a premium of Rs. 5 per quintal at present) or to process, bag and sell their seeds under their own label. In the latter case the packing of their seed will make it clear that the seed belongs to a variety evolved by the Department of Agriculture of Punjab Government or Punjab Agricultural University, as the case may be, and that only its multiplication, processing and bagging has been one by the lessee.

(5) In case the lessee attains a high standard of excellence in seed production, he will be allowed to multiply the registered seed grown by him through registered growers to be selected in consultation with Director of Agriculture, Punjab. Such multiplication shall be confined to one stage only and the growers will be entitled to usual premium payable for registered seed.

(6) Except in the case of hybrid seeds, all seed produced, processed and packed by the lessee will be sold through the Co-opeative Agency only in accordance with the existing policy decision of the Government.

(7) The lessor will take steps to test the quality of the seed produced by the lessee and give suitable certificate in this respect.

(8) The lease is granted in the first instance for a period of 25 years, the parties to this deed may on the expiry of period thereof by mutual consent, renew this lease for a further period of 25 years on such terms and conditions as may be agreed upon.

Provided always and it is hereby expressly agreed that the lease may be determined by the Government at any time on giving three months' notice of its intention to do so, if the premises are required for the enjoyment of the mineral rights therein reserved.

Provided always that without prejudice to the rights of the Government otherwise the lease may also be determied by giving three months' notice by the Government if there has been a breach of or failure on the part of the lesee to perform any of the covenants mentioned in this deed.

(9) The lease money for the farm shall be calculated at the rate of thrity rupees per acre per annum and shall be paid by the lessee on or before the 31st May every year.

(10) On the expiry of lease period or on the termination of the lease under this deed, as the case may be, the lessee will be entitled to remove any equipment, machinery or other appurtenances which he might have installed at the Farm. He shall not be entitled, however, to the payment of any compensation for any improvement effected on the Farm.

(11) This lease deed will be registered by and at the expense of the lessee within four months from the date of its execution, failing which, without prejudice to the rights of the Government consequent upon such failure, this instrument shall be void.

(12) The lessor would be responsible for the maintenance of the Budki and Sutlej bunds to prevent the flooding of the leased land and would also make arrangements for the external drainage of the leased land by making and maintaining suitable outlets in these bunds.

(13) The lessor will put the lessee in physical possession of the leased land within seven days of the execution of this deed.

(14) The lessee shall be entitled to use and possess the leased land during the subsistance of the lease without any let or hindrance from the lessor or any person claiming under it, and would be granted quit possession.

(15) *The Schedule attached hereto and referred to above will be subject to the amendments by mutual consent on re-measurement of the land as the leased land constitutes a newly reclaimed area.

(16) It is further agreed that unless the context requires or admits otherwise, the expression 'lessor' or 'lessee' shall include their respective successors, in title and assigns etc.

(17) All disputes and differences arising out of or in any way touching or concerning this lease whatsoever shall be referred to the sole arbitration of the Secretary to Government, Punjab, Agriculture Department, acting as such at the time of reference.

It will be no objection to such appointment that the arbitrator so appointed is a Government servant, that he had to deal with the matters to which this agreement relates and that in the course of his duties as such Government servant he has expressed views on all or any of the matters in disputed difference. The award of such arbitrator shall be final and binding on the parties to this deed.

In witness whereof the parties hereto have set and subscribed their respective hands in presence of the witnesses on this 29th day of May, 1965.

Communication from Legislator of Karnal District

*8527. **Comrade Ram Piara :** Will the Minister for Home and Development be pleased to state—

(a) whether he received any communications from any legislator of Karnal District during the period from 1st August, 1965 to date on the subject 'Comparison between Shri Nishan Singh and Shri Hari Ram, President of Market Committee, Karnal,' if so, a copy of each such communication be laid on the Table of the House ;

(b) whether any reply in response to the said communications has been sent by him to the Legislator concerned, if so, a copy thereof be laid on the table.

(c) whether the contents of the said communications have been got examined, if so, when, by whom and with what result ;

Note. *The Schedule referred to therein was not received from the Government.

[Comrade Ram piara]

(d) whether any action on the basis of the examination of the contents of the said communications or on the basis of any other enquiry, if conducted, has been taken, if so, the details of the action taken, if no action has been taken the reasons thereof ?

Sardar Darbara Singh : (a) Yes. A copy of the said communication is laid on the table of the House (Annexure I).

(b) Yes. A copy of reply is laid on the Table of the House (Annexure II).

(c) Yes. The matter was being examined by the Government when Shri Hari Ram filed writ petition in the High Court, which is now *sub judice*.

(d) Since the matter is *sub judice*, it is being further examined in this light.

ANNEXURE I

Ram Piara Comrade, M.L.A.

Phone No. 172,
Model Town,
Karnal, 19th August, 1965.

To

Sardar Darbara Singh Ji,
Home and Development Minister, Punjab,
Chandigarh.

Subject :—Comparison between Shri Nishan Singh and Shri Hari Ram, President and Vice President of Market Committee Karnal.

DEAR SIR,

Is it not very sad that leaving apart any action, you have not even acknowledged my Registered letter dated 6th August, 1965, on the subject noted above. It appears to me that you have no reply. Naturally you must be feeling dejected on my this comment that 'when you yourself have not been able to honour your own order, what do you and can expect from others' but here I may suggest that you may ponder over it and then judge, whether you yourself committed this blunder or some one from your staff. I am afraid it may not lower your prestige in the eyes of Honourable High Court.

In your own interest, I shall suggest that if you yourself have committed this blunder, then infuture, you should be more cautious, if it has been got committed by some one of your staff, then you must take some action against him so as to stop further repetition.

Would you please throw light and take what ever action is necessary.

May I know the result of enquiry conducted by Shri Minhas Under-Secretary on 22nd June, 1965. After all, I happen to be a complainant, about two months have passed but I have heard nothing. This is a Democratic set up and not a Dictatorial Government.

Hoping to be favoured with a line in reply.

Thanking you.

Yours faithfully,

(Sd.) RAM PIARA, M.L.A.

ANNEXURE II

August, 1965

MY DEAR,

I have received your letter, dated the 19th August, 1965 on the subject of comparison between Shri Nishan Singh and Shri Hari Ram, President and Vice-President of

Market Committee, Karnal. So far as I remember I have already sent a reply to your letter that I am fully seized of the position and the matter is being looked into seriously.

With regards.

Yours Sincerely,

(Sd.) DARBARA SINGH.

Comrade Ram Piara, M.L.A.,
Model Town, Karnal

Elections to Municipal Committee, Faridabad Town, District Gurgaon

***8491. Sardar Kulbir Singh :** Will the Minister for Planning and Local Government be pleased to state—

(a) the date when the present nominated Municipal Committee at Faridabad Town, district Gurgaon was constituted ;
(b) the details of the steps, if any, being taken to hold the elections to the said Committee ; and the reasons for the delay in holding the elections ;
(c) the date, if any, fixed for holding the elections ?

Sardar Ajmer Singh : (a) 26th Feburary, 1965.

(b) and (c) The number of elected members and the numbers of seats reserved for Scheduled Castes have been fixed. Requisite data for delimitation of wards have been collected and delimitation is under way. After finalization of delimitation, electoral rolls would be prepared and steps taken for holding election to this Municipal Committee, as soon as feasible.

Delay is due to the time-consuming process of delimitation of wards and preparation of rolls.

Supersession of Municipal Committee, Bassi in District Patiala

***8497. Comrade Bhan Singh Bhaura :** Will the Minister for Planning and Local Government be pleased to state the reasons, if any, for superseding the Municipal Committee, Bassi in district Patiala ?

Sardar Ajmer Singh : The Municipal Committee Bassi was superseded because it was found to be incompetent and had persistently made default in the performance of duties imposed on it under the Punjab Municipal Act, 1911.

Setting up an Improvement Trust at Ferozepur

***8502. Sardar Kulbir Singh :** Will the Minister for Planning and Local Government be pleased to state whether any scheme for setting up of an Improvement Trust at Feozepore is under the consideration of the Government, if so, the details thereof ?

Sardar Ajmer Singh : Yes. Further consideration of the proposal has been postponed for some time due to the intensity of the present emergency.

POINT OF ORDER

11.00 a.m.

श्री अध्यक्ष : अब हम Call Attention Motions को लेते हैं। (Now we take up Call Attention Motions.)

श्री जगन्नाथ : On a point of Order, Sir. मेरा प्वायंट आफ आर्डर यह है कि विधान सभा के सामने चंद आदमी और मैं चौधरी रणबीर सिंह को मिलने आये, वह कहने लगे कि हम यहां पर नहीं, कोठी मिलेंगे। जब वह वहां गये तो बड़ी डांट डपट की और कहा, हम तुम्हें पकड़वा देंगे। यह एक नामुनासिब सी बात थी। इस पर कार्रवाई होनी चाहिये।

Mr. Speaker : This is no point of order.

श्री जगन्नाथ : आप सुनिये तो सही। अगर आज किसी एक मैंबर से ऐसा सलूक हो सकता है तो कल को किसी दूसरे मैंबर से भी इस तरह का सलूक हो सकता है।

Mr. Speaker : No please, this is no point of order.

चौधरी इन्द्र सिंह मलिक : यह मामला तो बड़ा ही अहम है। इस पर कोई न कोई action ज़रूर लिया जाना चाहिये।

Mr. Speaker : I can not help in this matter.

चौधरी इन्द्र सिंह मलिक : हरियाना प्रांत के बारे में वह इन से मिलने आये थे।

Mr. Speaker : No please.

श्री जगन्नाथ : आप मेरी बात तो पूरी होने दें।

Mr. Speaker : No please. Now we take up Call Attention Motions. The first one is in the name of Comrades Babu Singh Master and Bhan Singh Bhaura.

CALL ATTENTION NOTICES

(Serial No. 47)

Comrade Babu Singh Master : I beg to draw the attention of the Minister concerned to the hardships caused to the revenue patwaris retrenched or threatened to be retrenched consequent on closure of the Department of Consolidation and other temporary programmes such as Land Requisitioning and Land Settlement of Land Revenue Records.

Mr. Speaker : This is admitted. The Minister concerned will make a statement.

(Serial No. 49)

Comrade Bhan Singh Bhaura : I beg to draw the attention of the Minister concerned to the fact that the Punjab Government has suddenly revised the system of grant and loans to purchase land for Harijans under the Harijan Welfare Scheme and has changed the procedure. A large number of Harijans have already made a bid for the purchase of lands and have deposited 5 per cent of the bid price in additon to surety papers. The fate of such unfortunate Harijans is not known under the new scheme. Hence this Call Attention Notice.

Mr. Speaker : This is admitted. Government will make a statement.

(Serial No. 51)

Comrade Shamsher Singh Josh : I beg to draw the attention of the Minister concerned to the fact that over 250 Government employees in Khem Karan Area and 300 in Fazilka area uprooted due to Pakistani attack have not been provided with any relief and accommodation and they are desparate and dejected. The employees of these two areas need to be posted near the camps to arrange for education of displaced people, provide medical aid and sanitation for the campers to avoid spread of diseases. In spite of then recommendation from the lower offices, the Government has turned a cold ear to the sanction of 3 months pay as grant, provide free books and stationery, clothes to the school-going children of employees, allow full compensation on the basis of pay drawn at present, 20 years interest free loans to establish on some footing. The Punjab University be asked to issue free duplicate copies of certificates left behind. The beauracratic handling with the situation in a routine matter is leading the situation to the worst.

This, therefore, requires immediate measures to be taken to provide some consolation to the victims of Pakistani war.

Mr. Speaker : This is admitted. Government will make a statement.

(Serial No. 53)

Comrade Bhan Singh Bhaura : I beg to draw the attention of the Minister concerned to the fact that the payment of stipend in professional colleges and other colleges has not been made so far. It is difficult for the poor scheduled Castes students to pull on their studies so Minister should state the facts.

Mr. Speaker : This is admitted. Government will make a statement

(Serial No. 54)

Dr. Mangal Sein : I beg to draw the attention of the Minister concerned to the fact that Specialists for eye, ear and throat diseases and heads of many teaching Departments, i.e., materia medica, etc., have not been provided in the Government Ayurvedic College, Patiala. The studies of 130 students of the said College are suffering due to the inadequate arrangements for teaching. This has caused great unrest among the students.

Mr. Speaker : This is admitted. Government will make a statement.

श्री मंगल सेन : स्पीकर साहिब, मैं ने सुना है इस में बड़े बड़े लोगों का हाथ है....

श्री अध्यक्ष : आप ही बोलने लगे हैं, आप रूल बनाने वाले हैं और आप ही इसे तोड़ने लगे है। This is admitted. Government will make a statement. (The hon. Member has started speaking. This is not desirable that the hon. Members who framed the rules should themselves violate them. This is admitted. Government will make a statement.)

(Serial No. 55)

Sardar Balwant Singh : I beg to draw the attention of the Government to the fact that the Punjab Government fixed up minimum price for the sale of Padd, Parmal and Basmati in the State. It was found that at Sultanpur Loddi the paddy was being sold at the rate of Rs 30.70 on the 16th October, 1965, instead of Rs 35 which was the granted minimum price. Paddy in thousands of maunds was lying in the market and the farmers were reluctant to sell at the above quoted price, while the traders were not in position to purchase at the minimum granted price by the State Government to the farmers. Under the circumstances when the traders are not in a position to pay the farmers the minimum granted price and the farmers are reluctant to sell it at a lower price the relations between them will certainly get strained. Will the Government clear its position what action it desires to take under such circumstances to see that minimum guaranted price of paddy is actually being fetched by the farmer.

Mr. Speaker : This is admitted. Government will make a statement.

STATEMENTS LAID ON THE TABLE OF THE HOUE BY THE CHIEF PARLIAMENTARY SECRETARY

Shri Ram Partap Garg (Chief Parliamentary Secretary) : Sir, I beg to lay statements on the Table of the House in regard to :—

1. Shortage of Water-Supply in the whole of the Punjab in General and Hissar District in particular.
2. Short supply of Canal Water (Call Attention No. 2).
3. Damage caused to Kharif crops in barani area of Una Tehsil (Call Attention No. 5).
4. Posting of Lady Doctor in the Female Hospital at Mansa Mandi (Call Attention No. 10).
5. Punjab Industrial Establishments (National and Festival Holidays and Casual and Sick Leave) Rules (Call Attention No. 39).

Statement by Irrigation and Power Minister in regard to shortage of Water-Supply in the whole of the Punjab in General and Hissar District in particular

Areas coverd by Upper Bari Doab Canal, W.J.C. Eastern Canal and Sirhind Feeder depend on the free-flow in the rivers for the irrigation supplies. The Bhakra and Sirhind Canal areas are served by the Bhakra Reservoir. In the case of areas served by the free-flow in the rivers, efforts are made to take the maximum advantage of the free flow in the rivers at a particular time. During some of the summer months, the flow in the rivers is in excess of the demand. The supplies in the remaining months are, however, less than the maximum demand in the various systems. It thus becomes necessary to ensure equitable distribution in the entire system by rotational running

of canals. In the case of the areas served by the Bhakra Dam, the discharges from the reservoir have to be regulated in such a way that —

(i) adequate water is available for the Kharif and Rabi crops; and

(ii) requirements for the purpose of power generation are fully met throughout the year.

2. It has further to be ensured that sufficient water is available as far as possible, during the sowing and maturing periods. It has, however, to be kept in view that the extent of supplies made during each period will depend on the overall supplies that are available in the reservoir.

3. In the case of the systems depending entirely on the free flow in rivers, it is not possible to conserve water during a particular period for utilisation later on. The only thing that can be done is that there should be equitable distribution over the entire area subject to the availablity of water at a particular time.

4. The rainfall has been exteremely poor during the current year throughut the entire State. This has also been the position in the catchment areas of all the rivers. In particular, the rainfall has been extremely poor during the months of June and September. There has been practically no rainfall during these months in some of the tracts. During the months of July and August, the rainfall was invariably much below the average rainfall in the past years.

5. The river flows during the current year have been lower than the average for the last 17 years. In particular there was a marked fall in the discharges of the various rivers during the month of September. The live storage in the Bhakra Reservoir is supposed to be of the order of 5.6 million acre feet. The live storage available during the current year was only to the extent of 2.6 million acre feet. Though there were certain restrictions for filling the Bhakra Reservoir during the last year, live storage to the extent of 4.8 million acre feet became available. The reservoir level rose to R.L. 1,592 only during the current year against the maximum level of R.L. 1,661 attained during the last year. All these facts clearly bring out the poor availablility of waters in the Bhakra Reservoir and the rivers which directly serve the other cannal systems.

6. The supplies to Pakistan from rivers Ravi and Beas are regulated under the Indus Waters Treaty. The State Government is not competent to interfere with the supplies due to Pakistan.

7. Government have taken a number of steps to make best possible use of the existing supplies and to provide facilities to the irrigators as indicated below:—

(i) 11,000 private tubewells will be energised during the current year against 6,800 tube-wells energised last year.

(ii) A scheme for sinking 300 tube-wells in the W.J.C. Tract has been prepared. Steps have been taken to sink 25 tube-wells during the coming months.

[Chief Parliamentary Secretary]

(iii) Action to connect C.C.A. of Tubewells with water courses has been taken vigorously and sufficient progress made. Arrangements to run State Tube-wells for 24 hours have been made and optimum utility of Tube-well waters is being derived.

(iv) A number of schemes for remodelling and extending the channels have been taken. and a sum of Rs 13,95,380 provided in the current years budget.

(v) Minor Irrigation Schemes are also being taken up in certain areas where canal irrigation cannot be made available and a sum of Rs 26,30,000 has been provided in the current financial year.

(vi) Strict watch is being kept on the rotational running of channels and proper regulation of supplies has been ensured.

(vii) Decision to draw cannal water from areas also in the Command of State Tubewells has been taken.

(viii) There has been a steady increase in the area irrigated during the recent years as is indicated by the following figures—

Year	*Irrigation* Acres
1961-62	7,270,408 acres
1962-63	7,509,386
1963-64	7,735,175
1964-65	7,838,044

8. The area irrigated during the current Kharif crop is of the order of 41 lakh acres against the irrigated area of 37.8 lakh acres during the year 1964.

9. So far as Hissar District is concerned, it is served by the following two canal systems:—

1. Bhakra Canal System.—

The source of supply of water of this system isthe Bhakra Reservoir. The position of its storage has already been discussed in the foregoing paras. It is a fact that this meagre supply would adversly affect the Rabi sowing, but there is no other alternative but to face the realities.

2. Western Jamuna Canal System.—

The discharge of River Jamuna also has been unusually low, this year, which is insufficient to meet the demand. Against our requirements of 9,000 cusecs, we are getting only 3,312 cusecs from this river. But to have the best advantage of the available supplies a programme to run the channels in rotation was prepared and implemented. Moreover Jagadhari Tube-wells were started in the middle of September and they yielded a

sizeable amount of water (400 cusecs) to give relief to this tract. A sum of Rs 20 lakhs has been sanctioned for the immediate installation of 25 more tube-wells.

10. I would like to assure the House that Government are fully alive tothe problem and are taking and will continue to take, all steps to ensure maximum supplies to the cultivators.

STATEMENT BY I.P.M. IN REGARD TO SHORT SUPPLY OF CANAL WATER (CALL ATTENTION NOTICE NO. 2)

Areas covered by U.B.D.C., W.J.C., Eastern Canal and Sirhind Feeder depend on the free-flow in the rivers for the irrigation supplies. The Bhakra and Sirhind Canal areas are served by the Bhakra Reservior. In the case of areas served by the free flow in the rivers, efforts are made to take the maximum advantage of the free flow in the rivers at a particular time. During some of the summer months, the flow in the rivers is in excess of the demand. The supplies in the remaining months are, however, less than the maximum demand in the various systems. It thus becomes necessary to ensure equitable distribution in the entire system by rotational running of canals. In the case of the areas served by the Bhakra Dam, the discharges from the reservoir have to be regulated in such a way that —

(i) Adequate water is available for the Kharif and Rabi crops ; and

(ii) requirements for the purpose of power generation are fully met throughout the year.

2. It has further to be ensured that sufficient water is available as far as possible, during the sowing and maturing periods. It has, however, to be kept in view that the extent of supplies made during each period will depend on the overall supplies that are available in the reservior.

3. In the case of the systems depending entirely on the free flow in rivers, it is not possible to conserve water during a particular period for utilization later on. The only thing that can be done is that there should be equitable distribution over the entire area subject to the availability of water at a particular time.

4. The rainfall has been extremely poor during the current year throughout the entire State. This has also been the position in the catchment areas of all the rivers. In particular, the rainfall has been extremely poor during the months of June and September. There has been practically no rainfall during these months in some of the tracts. During the months of July and August, the rainfall was invariably much below the average rainfall in the past years.

5. The river flows during the current year have been lower than the average for the last 17 years. In particular there was a marked fall in the discharges of the various rivers during the month of September. The live storage in the Bhakra Reservior is supposed to be of the order of 5.6 million acre feet. The live storage available during the current year was only to the extent of 2.6 million acre feet. Though there were certain restrictions for filling the Bhakra Reservoir during the last year, live storage to the extent of 4.8 million acre feet became available. The reservoir level rose to R.L. 1,592 only during the current year against the maximum level of R.L. 1,661 attained during the last year. All these

[Chief Parliamentary Secretary]

facts clearly bring out the poor availability of waters in the Bhakra Reservoir and the rivers which directly serve the other canal systems.

6. The supplies to Pakistan from rivers Ravi and Beas are regulated under the Indus Waters Treaty. The State Government is not competent to interfere with the supplies due to Pakistan.

7. Government have taken a number of steps to make best possible use of the existing supplies and to provide facilities to the irrigators as indicated below:—

(i) 11,000 private tube-wells will be energised during the current year against 6,800 tube-wells energised last year.

(ii) A scheme for sinking 300 tube-wells in the W.J.C. Tract has been prepared. Steps have been taken to sink 25 tube-wells during the coming months.

(iii) Steps have been taken to ensure maximum utilization of the irrigation potential created by the Government tube-wells.

(iv) A number of schemes for remodelling and extending the channels have been taken up.

(v) Minor irrigation schemes are being taken up in certain areas where canal irrigation cannot be made available.

(vi) Strict watch is being kept on the rotational running of channels and proper regulation of supplies has been ensured.

(vii) There has been a steady increase in the area irrigated during the recent years as is indicating by the following figures :—

Year		*Irrigation*
		Acres
1961-62	..	7,270,408
1962-63	..	7,509,386
1963-64	..	7,735,175
1964-65	..	7,838,044

8. The area irrigated during the current Kharif crop is of the order of 41 lakh acres against the irrigated area of 37.8 lakh acres during the year 1964.

9. I would like to assure the House that Government are fully alive to the problem and are taking, and will continue to take, all steps to ensure maximum supplies to the cultivators.

DAMAGE CAUSED TO KHARIF CROPS IN BARANI AREA OF UNA TEHSIL (CALL ATTENTION NOTICE NO. 5)

The Deputy Commissioner, Hoshiarpur, has reported that damage has been caused to Kharif crops in barani area of Una Tehsil due to failure of rains in the second fortnight of August and September, 1965. Exact extent of damage caused would be known only after Girdawari. Prospects of Rabi crops have now brightened in view of good rain on the 12th and 13th instant. Eleven fair price shops have been opened at different places in this tehsil wherever there was a demand.

2. The area of Una Tehsil comprises of Hilly and Semi-Hilly tracts. There is no source of sufficient perennial supply of water for Canals. As such non-perennial flow irrigation schemes are possible. Government is fully aware of the situation and has investigated 38 Minor Lift Irrigation Schemes in this area. Out of these only 19 schemes have been found feasible. The detailed investigations are being carried out. It takes about three years to arrive at adequate and reliable hydrological data for framing a scheme finally. However, one scheme namely 'Kurluhi Lift Irrigation Scheme' has been completed and its project estimate is under process of sanction. The abstract of the schemes found feasible is as under :—

Name of Block		Tank	Lift	Flow	Tube-well	Ero-sion	Total
Una	..	1	2	1	..	..	4
Amb	..	..	6	..	3	1	10
Gagrete	..	2	2	1	..	..	5

3. Government is also taking steps to extend irrigation in this area through Minor Irrigation Works. During the years 1964-65 and 1965-66 the following amounts were allotted to Una Tehsil for these works :—

Name of Scheme		1964-65	1965-66
		Rs	Rs
1. Construction of wells	...	73,000	18,000
2. Installation of tube-wells	..	..	48,000
3 Installation of Pumping Sets	..	5,500	15,000

More funds will be allotted according to the requirementsof the area.

4. In this tahsil there are boulder formations in substratum. Boring in such strata is only successful with power plant. To tackle the situation of this tahsil heavy type percussion and rotary rigs are needed, a provision for which has been made in trial bores scheme in the Fourth Five-Year Plan. Under this scheme ten trial bores have been earmarked for Hoshiapur District and Una tahsil will be given its due share.

REGARDING POSTING OF LADY DOCTOR IN FEMALE HOSPITAL AT MANSA MANDI (CALL ATTENTION NOTICE NO. 10)

The post of Woman Assistant Medical Officer at the Woman Section of the Civil Hospital, Mansa (District Bhatinda) has been lying vacant since May, 1965 it has not been possible to fill in this post so far due to the acute shortage of Doctors specially Woman Doctors. Out of 52 sanctioned posts of Woman Assistant Medical Officers, 23 are lying vacant at present. The posts of Assistant Medical Officer (N.-G.) are filled in by appointment of L. S. M. F., qualified Doctors in view of the fact the L. S. M. F. Classes have since been discontinued by Arya Medical College, Ludhiana, the only institute in which such classes were used to be held, the question of upgrading the posts of Assistant Medical Officers (N. G.) to those of P. C. M. S. II (Gazetted) was taken up with the Finance Department. As there are a large number of vacant posts on the P. C. M. S. II Cadre also, the Finance Department have not agreed to the upgrading of more posts till the existing vacancies are filled up. They have, however, allowed the department to transfer the vacant P. C. M. S. II posts wherever they are not required to the places which are at present earmarked for non-gazetted doctors. This suggestion is being examined and shortly P. C. M. S. II posts will be made available at the present places of non-gazetted doctors. However, the shortage of doctors being acute, there is still not every much hope of these posts being filled up though all attemps will be made to fill the same at the earliest.

PUNJAB INDUSTRIAL ESTABLISHMENTS (NATIONAL AND FESTIVAL HOLIDAYS AND CASUAL AND SICK LEAVE) RULES (CALL ATTENTION NOTICE No. 39)

The Punjab Industrial Establishments (National and Festival Holidays and Casual and Sick Leave) Act, 1965, received assent of the Governor of Punjab on the 19th May, 1965, and has been enforced in the State with effect from the 1st July, 1965. As provided in Section 15 of this Act, Rules for the purpose of carrying out the provisions of this Act have to be framed by Notification after previous publication.

2. The draft rules were, accordingly, framed and sent to the Legislative Department for vetting on the 22nd June, 1965. The Legislative Department returned these draft rules on the 23rd June, 1965, with some observations and the case was again sent back to them on the 26th June, 1965. Meanwhile representations from certain affected parties were received requesting Government to discuss the draft rules with their representatives on various issues before these could actually be finalised and published. This request was acceded to and the Labour Commissioner, Punjab was asked on the 29th June, 1965, to do the needful immediately. After dissussions, the Labour Commissioner sent his report to Government on the 30th July, 1965. The draft rules were, accordingly, recast on the basis of this report and were sent to the Legislative Department for vetting on the 17th August, 1965. The Legislative Department have now vetted these draft rules which have been published for inviting objections.

सिचाई तथा विद्युत मंत्री : यह जो वाटर-सप्लाई के मुतालिक सटेटमेंट ले किया गया है मैं इस के बारे में बोलना चाहता हूं ।

Mr. Speaker : Since the Chief Parliamentary Secretary has laid it on the Table of the House, it would be better if the hon. Minister does not read it.

श्री सुरेन्द्र नाथ गौत्तम : * * * *

* * * * *

Mr. Speaker : Shri Gautam, order please.

श्री सुरेन्द्र नाथ गौत्तम : * * * *

* * * * *

श्री अध्यक्ष : जो कुछ प्रोसीडिंग्ज़ में श्री गौतम ने कहा है वह रिकार्ड का हिस्सा नहीं होगा। (Whatever Shri Gautam has said in the proceedings will not form part of the record.)

PAPERS LAID ON THE TABLE

Inquiry report relating to an allegation of supplying worms infested wheat atta to Khemkaran displaced persons staying in a Mandir at Tarn Taran

Mr. Speaker : Now the Secretary will lay on the Table of the House the Report submitted by Sarvshri Baldev Parkash and Bachan Singh relating to an allegation of supplying worms infested wheat Atta to Khem-Karan displaced persons staying in a Mandir at Tarn Taran.

(At this stage the Secretary laid the Report on the Table of the House)

REPORT.

To

The Speaker,
Punjab Vidhan Sabha, Chandigarh.

Subject.—Inquiry report relating to an allegation of supplying worms infested wheat atta to Khemkaran displaced persons staying in a Mandir at Tarn Taran.

SIR,

Yesterday, the 18th of October, 1965, speaking on Appropriation Bill, S. Narain Singh Shahbazpuri, M.L.A., from Amritsar District, made an allegation that worm infested wheat atta was being supplied to the displaced persons from Khemkaran staying in a Mandir at Tarn Taran, and he put a sample of that atta in a paper container on the Table of the House. You were kind enough to take a serious note of it and after consultation with the Minister-in-Charge deputed the undersigned members to immediately proceed to Tarn Taran and make appropriate enquiry on the spot in the presence of Local Authorities. Accordingly we started at once at 6.00 p.m., and reached there at 10.00 p.m., The Mandir gate was shut and bolted. With a police guide we tried to contact the S.D.M., Civil. but he was out of station. On our return to the Mandir some responsible persons met us among them the President, Municipal Committee, Tarn Taran and President, Naujwan Sabha were present. They told us that Deputy Commissioner was waiting us in the Town Hall. We met him there. We found all sections concerned present there and made a thorough enquiry. The Pardhan of displaced persons corroborated the story told by S. Narain Singh, M.L.A. It was decided to proceed to the Mandir and take a few samples for examination. On order of Deputy Commissioner, three samples from different bags were taken and examined in the town hall in the presence of all concerned. All the three samples were found to contain worms in large number. We came to the following conclusion in this respect :—

(1) That the wheat atta was infested with worms.

(2) It was unfit for human consumption.

---

* *Note*.—Expunged as ordered by the Chair.

[Mr. Speaker]

(3) The wheat atta was supplied to them by a Marwari Phillanthropist Society, who are doing very good job in helping the refugees. We appreciate their spirit of service.

(4) It was taken to Patti but Government distributed wheat to the displaced persons there, so it was brought to Tarn Taran.

(5) This atta comprising 100 bags was purchased by the society from Jawala Flour Mills, Amritsar and there was mark of 14th September, 1965, on a bag inspected by us.

In our opinion the Mill Management did a great dis-service and tried to exploit the misery of these displaced persons.

Dated 19th October, 1965.

(Sd.) BACHAN SINGH, M.L.A.
(Sd.) BALDEV PARKASH.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਆਟੇ ਵਾਲਾ ਇਕ ਬੜਾ ਸੀਰੀਅਸ ਮੈਟਰ ਹੈ । ਇਹ ਰੀਪੋਰਟ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾ ਕੇ ਸੁਣਾਈ ਜਾਵੇ ਤਾਕਿ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕੌਣ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਰਾਬੀ ਹੋਈ ਹੈ ।

Mr. Speaker : The report is being circulated to the Hon'ble Members and let them go through it.

डा० बलदेव प्रकाश : यह जो इन्क्वायरी हुई है, हम आप के हुक्म के मुताबिक ही गये थे .... (*Interruptions*)

श्री अध्यक्ष : बजाये इस के कि अब इस पर डिसकशन रेज़ की जाये, आनरेबल मैंबर पहले इसे पढ़ लें । (Before starting any discussion, I would suggest to the hon. Members to first go through it.)

ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ : ਪੜ੍ਹ ਤਾਂ ਲਵਾਂਗੇ, ਪਰ ਇਹ ਮੁਆਮਲਾ ਬੜਾ ਅਹਿਮ ਹੈ ।

ANNOUNCEMENT BY SECRETARY

Mr. Spenker : Now, the Secretary will make some announcement.

Secretary : Under rule 2 of the Punjab State Legislature (Communications) Rules, 1959, I have to inform the House that the Punjab Appropriation (No. 3) Bill, 1965, and the Punjab Appropriation (No. 4), Bill, 1965 passed by the Punjab Vidhan Sabha on the 18th October, 1965, and transmitted to the Punjab Vidhan Parishad on the same day, have been agreed to by the said Parishad without any recommendation on the 19th October, 1965.

BILL(S)

THE NORTHERN INDIA CANAL AND DRAINAGE (PUNJAB AMENDMENT) BILL, 1965.

Minister for Irrigation and Power (Chaudhri Rizaq Ram) : Sir, I beg to move—

That the recommendations made by the Punjab Vidhan Parishad in the Northern India Canal and Drainage (Punjab Amendment) Bill, which was passed by the Punjab Vidhan Sabha on the 12th October, 1965, be taken into consideration.

Mr. Speaker : Motion moved:—

That the recommendations made by the Punjab Vidhan Parishad in the Northern India Canal and Drainage (Punjab Amendment) Bill, which was passed by the Punjab Vidhan Sabha on the 12th October, 1965, be taken into consideration.

Mr. Speaker : Question is:—

That the recommendations made by the Punjab Vidhan Parishad in the Northern India Canal and Drainage (Punjab Amendment) Bill which was passed by the Punjab Vidhan Sabha on the 12th October, 1965, be taken into consideration.

The motion was carried.

Mr. Speaker : The House will now proceed to consider the Bill clause by clause.

CLAUSE 15

Mr. Speaker : Question is:—

That Clause 15, as recommended by the Punjab Vidhan Parishad, stand part of the Bill.

The Motion was carried.

CLAUSE 17

Mr. Speaker : Question is:—

That Clause 17, as recommended by the Punjab Vidhan Parishad, stand part of the Bill.

The motion was carried.

Minister for Irrigation and Power (Chaudhri Rizaq Ram) : Sir, I beg to move—

That the Northern India Canal and Drainage (Punjab Amendment) Bill, as recommended by the Punjab Vidhan Parishad, be passed.

Mr. Speaker : Motion moved:—

That the Northern India Canal and Drainage (Punjab Amendment) Bill, as recommended by the Punjab Vidhan Parishad, be passed.

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : (ਲੁਧਿਆਣਾ ਉੱਤਰ): ਮਿਸਟਰ ਸਪੀਕਰ, ਇਹ ਬੜੇ ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਔਰ ਸਾਡੇ ਹਾਊਸ ਦੇ ਉਤੇ ਇਕ ਸਲਰ ਹੈ। ਇਥੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਇਕ ਬਿਲ ਲੈ ਆਈ ਔਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਲਿਮਿਟ 500 ਰੁਪਏ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ 100 ਰੁਪਿਆ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਮਗਰ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੇ ਉਹ ਤਰਮੀਮ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ਲੇਕਿਨ ਵਿਧਾਨ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਵਿਚ ਉਹ ਮੰਨ ਲਈ ਗਈ। ਜਦ ਇਹ ਬਿਲ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ......

सिचाई तथा विद्युत मन्त्री : आप कहते तो मान लेते।

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਚੌਧਰੀ ਰਿਜ਼ਕ ਰਾਮ ਫਰਮਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਤਾਂ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ। ਇਹ ਸਪਿਰਟ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਲੇਕਿਨ ਵਾਕਿਆਤ ਉਲਟ ਹਨ। ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ ਮਗਰ ਮਨਿਸਟਰ ਇਨਚਾਰਜ ਨੇ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀਆਂ। ਸਾਡੇ ਹਾਊਸ ਦੀ ਬੜੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਹੋਈ ਜਦ ਕੈਟਲ ਪ੍ਰੀਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਬਿਲ ਇਥੇ ਆਇਆ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਗੁਨਾਹਗਾਰ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੇਅਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਆਇਆ ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਮੰਜ਼ੂਰੀ ਪ੍ਰੇਜ਼ੀਡੰਟ ਤੋਂ ਲਈ ਗਈ ਯਾ ਨਹੀਂ।

[ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ]

ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਥੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਲਈ ਬਿਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਚਣ-ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਉਥੇ ਦੋਹਾਂ ਸਾਈਡਜ਼ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਵੀ ਇਹ ਡਿਊਟੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਿਲ ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਵੱਜੁਹ ਦੇਣ।

ਇਸ ਹਾਊਸ ਨੇ ਉਹ ਦਫਾਤ ਜਿਹੜੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਪਰੀਸ਼ਦ ਨੇ ਤਰਮੀਮ ਕੀਤੀਆਂ, ਬਗੈਰ ਮੁਖਾਲਫ਼ਤ ਦੇ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿਮੇਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਦੋਹਾਂ ਸਾਈਡਜ਼ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਤਨੇ ਕੇਅਰਫੁਲ ਰਹਿਣ ਤਾਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਜੱਗ ਹਸਾਈ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਲੇਕਿਨ ਮੈਨੂੰ ਅਫ਼ਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਮੁਜ਼ਾਹਿਰਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਾਡੀ ਸੋਚ, ਸਮਝ, ਤੇ ਇਖਲਾਕ ਤੇ ਸਲਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਮੀਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਗੇ ਲਈ ਗੌਰਮਿੰਟ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰਖੇਗੀ ਔਰ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੀ ਤਵੱਜੁਹ ਦੇਣਗੇ।

Mr. Speaker : Question is:—

> **That the Northern India Canal and Drainage (Punjab Amendment) Bill, as recommended by the Punjab Vidhan Parishad, be passed.**

The motion was carried.

THE PUNJAB MOTOR VEHICLES TAXATION (AMENDMENT) BILL, 1965

Minister for Transport and Elections (Sardar Gurdial Singh Dhillon) Sir, I beg to introduce the Punjab Motor Vehicles Taxation (Amendment) Bill.

Minister for Transport and Elections (Sardar Gurdial Singh Dhillon) : Sir I beg to move—

> **That the Punjab Motor Vehicles Taxation (Amendment) Bill be taken into consideration at once.**

स्पीकर साहिब, पुराने पंजाब मोटर विहीकल्स बिल में एक लिमिट फिक्स की गई थी जो साढ़े सत्ताइस सौ थी उसको बढ़ा कर बयालीस सौ किया जा रहा है। यह काफी नाखुशगवार फर्ज है ऐसे ज़माने में जब कि ट्रांस्पोर्टरस ने हमारी मदद की। लेकिन आप जानते हैं कि यह कोई आज की बात नहीं है और न ही हमारे बस की बात है बल्कि प्लैनिंग कमिशन ने एक मियार रखा है उसके लिए लाज़मी हो जाता है कि आगे आने वाले प्लैन के लिये कोई न कोई रिसोर्सिज़ देश के मुफाद के लिये पैदा करें। उसमें से हमारा, प्लान के हिस्से में अंदाज़े का पांच सौ करोड़ रुपया आता था जिस में से हमने 80 करोड़ के करीब ही देना था लेकिन अब 75 करोड़ के करीब पहुंच गया है, और पता नहीं कि इसमें क्या क्या आलट्रेशंज और होंगीं। यह जो टैक्स लगाया गया था, इसका मयार कुछ और था। वह यह कि पहले कुछ सीटों के लिए 60 पर सीट रखा था उसके कुछ बाद घटा कर रखा था। आम तौर पर पहले सीटें कम होती थीं लेकिन फिर भी जब सीटें ज़्यादा हो जाती थीं तो भी साढ़े सत्ताइस सौ से ज़्यादा यह टैक्स नहीं हो सकता था। आप जानते हैं कि अब सीटिंग केपेसिटी में भी काफी फर्क आ गया है और उसके साथ टैक्स स्ट्रक्चर भी काफी बदल गया है। तो बजाए उसकी ग्रेजुएटिड स्केल को रखने के लिये जो आल इंडिया ट्रांस्पोर्ट मिनिस्टर्ज़ और आफिसर्ज़ की सब-कमेटी की कांफ्रेंस हुई उसमें 75 पर सीट करने की तजवीज थी उन्होंने देखा कि बाकी सूबों में गुड्ज़ कैरियर

अौर पेसेंजर पर टैक्स में काफी इख्तलाफ चला। जब एक दूसरे के टैक्स स्ट्रक्चर को देखते हैं तो काफी फर्क है, डिसपैरिटी है। आपस में जब वहां मीटिंग हुई तो उस में देखा कि मद्रास के सूबे में सब से ज्यादा टैक्स है और उसके तीन हिस्से किए हैं। पहला हिस्सा 5,600 और फिर दूसरे हिस्से में 6,400 और उसके बाद 7,200 रखा है। और वहां जो गुड्स केरियर हैं उन पर 3,200 है। केरेला में 6,000 मैसूर में 7,400 और उड़ीसा में 3,400 हैं। तो, अब मैं आप से अर्ज करना चाहता हूं कि प्लैनिंग कमिशन की आफिसर्ज़ की मीटिंग में, आल इंडिया ट्रांस्पोर्ट मिनिस्टर्ज़ कांफ्रेंस में यह फैसला हुआ कि इस डिस्पैरिटी को मिटाया जाए। और यह तजवीज को गई कि बाकी सारी रियास्तों में मद्रास के टैक्स स्ट्रक्चर का कम से कम 75 फी सदी होना चाहिए। और सदरन स्टेट्स के बारे में यह ख्याल है कि वहां किसी में भी कम नहीं। हम ने इस ऐमरजैंसी से पहले जो इसके मुताल्लिक बिल बनाया, वह इस हाउस में मूव नहीं किया। हम ने देखा कि ट्रांस्पोर्टज़ ने एमरजेंसी में खिदमत की है। मैं खुद वहां देखने वाला था। वह बिल छप भी गया था लेकिन मूव नहीं किया। इस वक्त 6,000 से कम करेंगे। 4,200 रुपया कर दिया है। मैं आपको यकीन दिलाना चाहता हूं कि यह एक enabling बिल अथारिटी है हाउस की, एक टैक्नीकल चीज़ है। जो आल इंडिया कांफ्रेंस में तजवीज़ हुआ और प्लैनिंग कमिशन ने जो रिसोर्सिज़ के बारे में लिखा और जिसका फैसला हुआ, हम उसे एवायड नहीं कर सकते। सिवाए इसके कि थोड़ा बहुत फर्क डाल सकते हैं। जिन ट्रक्स ने, जिन कम्पनीज़ ने इस ऐमरजैंसी में खिदमत की और उन्होंने खुशी से अपने ट्रक्स और बसें दी हैं, हमें उनका ख्याल है। इसके बावजूद मैं इस हाउस में कहने को तैयार हूं कि वे अगले साल के लिये इसकी जद से मुस्तसना करार दिए जाएंगे, एग्ज़ैम्प्ट होंगे। हां, अलबत्ता दूसरे आ सकते हैं, उन के लिये 4,000 तक है। लेकिन मैं यकीन दिलाता हूं कि 4,000 की लिमिट रखी गई है शायद उस हद तक जल्दी जल्दी पहुंचें। लेकिन क्लाज़ 13 आफ दी मोटर वैहिकल्ज ऐक्ट है। उसकी मदद लेते हुए इसको उस हद तक एक आध साल नहीं लगाएंगे। यह मैं कहने के लिए तैयार हूं। इसमें काफी गल्त फहमी होगी। हमने यह मैक्सीमम लिमिट रखी है। यह मैकसीमम लिमिट हमने फिक्स कर दी है। आप देखें कि हमने पहले 2,750 रुपए लगाया था। पंजाब में जो गुड्ज़ कैरियर हैं उन पर सिर्फ 1,000 रुपया है, राजस्थान में 2,400, यू.पी. में 2,400, मध्य प्रदेश में 2,400 और दिल्ली में 1,500 रुपये करने की तजवीज हैं। गुड्ज़ कैरियर पर जो हम चार्जिज़ लगाते हैं वह नदर्न स्टेट्स में सब से कम है। इसका मतलब यह है कि प्लैनिंग कमीशन हम से यह चीज एक्सपैक्ट करता है, हम ने उनको जवाब देना है हम ने पूरा नहीं लगाया बल्कि दो तिहाई लगाया है। जिन्होंने इस ऐमरजैंसी में खिदमत की है। उनके लिए तो कुछ रियायत देने का केस बन जाता है उनके सिलसिले में इस इन्हांसमैंट को लागू नहीं करना चाहते। लेकिन जिन्होंने कोई खिदमत या देश सेवा नहीं की उन्हें उनका कोई रियायत लेने का हक नहीं बनता। मैं यह क्लीयर करना चाहता हूं कि यह 4,200 रुपए तक लगाने की अथारिटी है। जो neighbouring स्टेट्स हैं उन में से जो हमारे साथ आपस में मिल कर चलेंगी, उनको मामले में मेल रखा जाएगा, उस से ज्यादा हम नहीं बढ़ाएंगे। अगर ऐसा न हुआ तो यह नाजायज़ और गल्त बात होगी। मैं गल्तफहमी को दूर करना चाहता हूं। किस का दिल करता

[परिवहन तथा निर्वाचन मन्त्री]
है को टैक्स लगाएं ? मगर मजबूरी होती है । रिसोर्सिज़ की बात है, डिवेलपमेंट की बात है, फिर एमरजेंसी में काफी खर्च करना पड़ रहा है । मैं इस बिल को पेश करता हूं ताकि इसे जल्दी पास किया जाए ।

Mr. Speaker : Motion moved—

That the Punjab Motor Vehicles Taxation (Amendment) Bill be taken into consideration at once.

ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ (ਰੋਪੜ): ਮਾਨਯੋਗ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਸ ਅਮੈਂਡਿੰਗ ਬਿਲ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਆਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਗ ਨੂੰ ਹੀ ਹੱਥ ਪਾਏਗੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਬੇਮਿਸਾਲ ਮਦਦ ਕੀਤੀ, ਜਿਹੜੇ ਸਿਵਿਲੀਅਨ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਸਾਡੇ ਅਗਲੇ ਮੋਰਚਿਆਂ ਤੇ ਅਸਲਾ ਲੈ ਕੇ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਗਲ ਲਈ ਕੋਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੰਗਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਅਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਟੈਕਸ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਟੈਕਸ ਲਾਉਂਦੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੌਮ ਤੇ ਸੰਕਟ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਿਆ, ਬਲਕਿ ਲਖਾਂ ਰੁਪਏ ਬਲੈਕ ਮਨੀ ਦੇ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਗ ਤੇ ਹੱਥ ਪੈਂਦਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਕਿ ਠੀਕ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਟੈਕਸ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੀ ਅੱਖ ਭੰਨ ਦੇਈਏ ਤਾਕਿ ਅਗੇ ਨੂੰ ਉਹ ਮਦਦ ਕਰਨ ਜੋਗਾ ਨਾ ਰਹੇ। ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਜ਼ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਡਜ਼ ਕੈਰੀਅਰ ਹਨ। ਉਹ ਦਰਮਿਆਨੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਲੋਕ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵੇਚ ਕੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹੋਰ ਜਾਇਦਾਦ ਵੇਚ ਕੇ 40 ਜਾਂ 50 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦਾ ਟਰਕ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਆਪਣਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਾਡੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਟੈਕਸ 2750 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 4,200 ਰੁਪਏ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਟੈਕਸ ਲਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਦਿਉ ਅਤੇ ਬੜੀ ਨਰਮੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾ ਹੈ ਨਰਮ ਬੋਲਣ ਦਾ ਅਤੇ ਸਖਤ ਗਲ ਕਹਿਣ ਦਾ। ਅਤੇ ਇਹ ਸਖਤ ਬੋਝ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਖਿਆਲ ਰਖਾਂਗਾ, ਕੇਵਲ ਅਖਤਿਆਰ ਹੀ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਛਡ ਦਿਆਂਗਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਛਡ ਦਿਆਂਗਾ। ਮੈਂ ਇਹ ਗਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਗਲ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾਮੁਨਾਸਿਬ ਜਿਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਟੈਕਸ ਦੀ ਰਕਮ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮੰਗ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੋਂਟ ਦੇ ਦਿਆਂਗੇ ਨਹੀਂ ਲਵਾਂਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਪਏਗਾ ਕਿ ਇਹ ਟੈਕਸ ਲੈਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰਖਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਗੁਡਜ਼ ਕੈਰੀਅਰ ਤੇ 1,000 ਰੁਪਿਆ ਟੈਕਸ ਹੈ। ਨਵੀਂ ਲਿਮਿਟ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਜੇ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਲਾਉਣਗੇ ਤਾਂ ਇਹ ਦੋ ਜਾਂ ਢਾਈ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤਕ ਤਾਂ ਜਾਣਗੇ ਹੀ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਹ ਗਲ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਬਿਲ ਕੁਲ ਅਨਡੈਮੋਕਰੈਟਿਕ ਮੇਜ਼ਰ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਤਬਕੇ ਤੇ ਬੋਝ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਤਬਕੇ ਨੇ ਸੰਕਟ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਸਬੂਤ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਟਰਕ ਡਰਾਈਵਰਜ਼ ਮੋਰਚਿਆਂ ਤੇ ਸਾਮਾਨ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਮਦਾਦ ਦੇਣ ਲਗੇ ਹੋ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਇਹ ਨਵਾਂ ਭਾਰ ਪਾਣ ਲਗ ਪਏ ਹੋ। ਇਹ ਗਲ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਕ ਦਲੀਲ ਇਹ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਟੈਕਸ ਸਟਰਕਚਰ ਹੈ..............

श्री जगन्नाथ : ग्रान ए प्वायंट ग्राफ ग्रार्डर, सर। यह ग्रभी ही एक लैटर सरकुलेट हुग्रा है कि ग्राज 8.30 बजे सुबह प्रेजीडैंट साहिब को हवाई ग्रड्डे पर रिसीव करें लेकिन इस वक्त 11.30 बज गए हैं। हम ग्रब किस वक्त उन्हें रिसीव करने जाएं ? 8.30 तो हो चुके (शोर)

Mr. Speaker : What is the matter Mr. Jagan Nath ?

Sardar Gurnam Singh : The hon. Member has said that copies of a letter have been distributed to the hon. Members just now desiring them to receive the President at about eight o'clock in the morning at the Air Port today.

श्री ग्रध्यक्ष : मेरी इत्तलाह के मुताबिक यह लैटर कल भी सरकुलेट हुई थी लेकिन ग्रब चूंकि प्रेजीडैंट साहिब शाम को ग्रा रहे हैं इस लिये सारे प्रोग्राम में तबदीली हो गई है। ग्रब दुबारा नया प्रोग्राम इशू किया गया ग्रौर उसके मुताबिक ग्रापको इत्तलाह दुबारा दे दी गई है। क्या ग्रापके पास कल इत्तलाह पहुंची थी या नहीं ? (According to the information given to me this letter was circulated yesterday also. Since the President is coming in the evening, there has been some change in the programme. Now, a revised programme for the reception has been issued and accordingly the hon. Members have been informed about this. Did they receive this circular yesterday?)

ग्रावाजें : हां जी

Mr. Speaker: Then it is all right.

ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਟੈਕਸ ਦੇ ਅਜ਼ਾਫੇ ਦੀ ਦਲੀਲ ਵਜੋਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਕੀ ਦੂਜੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਸਟਰਕਚਰ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖ ਕੇ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਐਸਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤਵਜੁਹ ਇਸ ਪਾਸੇ ਦਿਲਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਤੇ ਥੋੜੇ ਸਰਮਾਏ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀ ਸਕੂਟਰ ਤੇ ਟੈਕਸੀਆਂ ਚਲਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਮੈਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ ਇਥੇ ਹਰ ਟੈਕਸੀ ਓਨਰ ਨੂੰ ਸਾਲ ਦਾ ਸਤ ਜਾਂ ਅਠ ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਟੈਕਸ ਦਾ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਸਕੂਟਰ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਚਾਰ ਜਾਂ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਸੌ ਰੁਪਏ ਸਾਲ ਦੇ ਦੇਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦਿਲੀ ਵਿਚ ਟੈਕਸਾਂ ਦੇ 190 ਰੁਪਏ ਟੈਕਸੀ ਓਨਰ ਨੂੰ ਤੇ 150 ਰੁਪਏ ਸਕੂਟਰ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਾਲ ਦੇ ਦੇਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮਦਰਾਸ ਦਾ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਵੀ ਟੈਕਸੀ ਓਨਰ ਤੇ ਟੈਕਸ ਦੇ ਦੋ ਜਾਂ ਢਾਈ ਸੌ ਰੁਪਏ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਰਾਜ ਤਾਂ ਯਾਦ ਆ ਗਏ ਜਿਥੇ ਵਧ ਟੈਕਸ ਲਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਰਾਜ ਚੇਤੇ ਨਹੀਂ ਆਏ ਜਿਥੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਘੱਟ ਟੈਕਸ ਲਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਮੇਯਰ ਜੋ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਮੁਨਾਸਬ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਕਤ ਸਾਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੀ ਬੜੀ ਲੋੜ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਜੇ 50 ਫੀ ਸਦੀ ਹੀ ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੋ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਮੁਨਾਫਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੀ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਨੂੰ ਜੋ ਵਡੀਆਂ ਵੜੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਹੈ ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ ਕਰ ਦਿਉ ਤਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਆਮਦਨੀ

[ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼]
ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੈਸਾ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਨੇਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ ਕਰਦੇ ਹੋ ? ਜੇਕਰ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਵੇਰੀਅਸ ਕੈਟੇਗਰੀਜ਼ ਆਫ ਗੁਡਜ਼ ਕੈਰੀਅਰਜ਼ ਪਰਮਿਟਸ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭਿਨਭੇਦ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਉ ! ਕਾਲਕਾ ਸ਼ਿਮਲਾ ਲਈ ਸਪੈਸ਼ਲ ਰੂਟ ਪਰਮਿਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਟੋ ਘਟ ਘਰ ਬੈਠੇ ਹੀ ਪੰਜ ਛੇ ਸੌ ਰੁਪਏ ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਪੈਸ਼ਲ ਪਰਮਿਟ ਕੈਰੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿਆਸੀ ਪਿੱਠੂਆਂ ਨੂੰ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਕਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਐਸੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਇਕ ਧੇਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਟਰਕ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜ ਛੇ ਸੌ ਰੁਪਏ ਤੇ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਏ ਹੋਏ ਹਨ......

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ: ਪਠਾਨਕੋਟ ਸਿਰੀਨਗਰ ਦਾ ਵੀ ਸਪੈਸ਼ਲ ਰੂਟ ਪਰਮਿਟ ਹੈ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼: ਬਾਬੂ ਜੀ ਨੇ ਠੀਕ ਯਾਦ ਕਰਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਠਾਨ-ਕੋਟ ਸਿਰੀਨਗਰ ਦਾ ਵੀ ਸਪੈਸ਼ਲ ਪਰਮਿਟ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਨਵਾਂ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਬਣਿਆ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਸਾੜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੈਂਚਾਂ ਤੇ ਬੈਠਦੇ ਸੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਕ ਪਰਜਾਤੰਤਰ ਗਰੁਪ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਪਰ ਜਦੋਂ ਕੈਰੋਂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਭੋਗ ਪੈ ਗਿਆ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਗਰੁਪ ਦਾ ਵੀ ਭੋਗ ਪੈ ਗਿਆ। ਉਸ ਵਕਤ ਇਹ ਖੁਦ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਵੈਸਟਿਡ ਇੰਟਰੈਸਟ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਪਰਮਿਟਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ਇਹ ਹਟਾ ਦਿਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪਿੱਠੂਆਂ ਨੂੰ ਦਿਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜ ਤੁਹਾਡੀ ਆਤਮਾ ਕਿਉਂ ਸੌਂ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਨੇ ਵੀ ਕਿਉਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਪੈਸ਼ਲ ਪਰਮਿਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਇਸ ਡਿਸਕਰਿਮੀਨੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ? ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬਜਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਰਿਆਤਾਂ ਦਿੰਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਇਕ ਨਵਾਂ ਬੋਝ ਪਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਢਿਲੋਂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਮੈਯਰ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲੈਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਇਹ ਵਾਤਾਵਰਨ ਜੋ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹਰ ਤਬਕੇ ਦਾ ਇਕ ਮੁਠ ਹੋ ਕੇ ਲੜਨ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖਣ ਲਈ ਇਹ ਨਵਾਂ ਬੋਝ ਨਾ ਪਾਣ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ (ਲੁਧਿਆਣਾ ਉੱਤਰ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਵਕਤ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕ ਬੜਾ ਅਹਿਮ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਚੌਥੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਪਲਾਨ ਦੇ ਅਰਸੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰੱਕੀ ਦੇਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਸਵਾਲ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਪਲਾਨ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਲਈ ਪੈਸਾ ਵੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਕਿਥੋਂ ਆਵੇ। ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਸ ਐਂਗਜ਼ਾਇਟੀ ਨਾਲ ਮੁਤਫਿਕ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੈਸਾ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਹ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ੇਖ ਸਾਅਦੀ ਦੀ ਗਲ ਯਾਦ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਰਾਹ ਤੇ ਤੂੰ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈਂ ਇਹ ਤੁਰਕਸਤਾਨ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੂੰ ਇਸ ਰਾਹ ਤੇ ਕਾਅਬਾ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕੇਂਗਾ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਜਾਂ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਪਹਿਲੀ ਗਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਕੰਮ ਇਹ ਕਰੋ ਕਿ ਇਸ ਮਿਨਿਸਟਰੀ ਦੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਘਟਾਓ। ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਵਕਤ ਇਸ ਸੂਬੇ ਦੇ

ਬਦਨਾਮ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਵੀ, ਜਿਸਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦਾਸ ਕਮੀਸ਼ਨ ਨੇ ਇਨਕੁਆਰੀ ਕੀਤੀ, ਜੁਰੱਤ ਕਰਕੇ ਮਿਨਿਸਟਰੀ ਨੂੰ 31 ਤੋਂ ਘਟਾ ਕੇ 8 ਮਨਿਸਟਰ ਕਰ ਦਿਤੇ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 8 ਨੇ ਨਿਹਾਇਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸਾਂਭਿਆ ਸੀ (ਵਿਘਨ) ਫੌਜ ਨਾ ਕਹੋ ਬਟਾਲੀਅਨ ਕਹਿ ਲਉ । ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਐਨੀ ਵਡੀ ਮਿਨਿਸਟਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਹ ਟੈਕਸ ਪੇਅਰ ਤੇ ਬਹੁਤ ਬੜਾ ਬੋਝ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਘਟਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸੂਬਾ ਦੂਜੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਚੌਦਵੇਂ ਪੰਦਰਵੇਂ ਨੰਬਰ ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜੋ ਕਹਿੰਦੀ ਨਹੀਂ ਥਕਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਖਰਚ ਵਿਚ ਇਕਾਨੋਮੀ ਕਰੇਗੀ, ਹੁਣੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜ ਹੋਰ ਨਵੇਂ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰ ਦਿਤੇ ਹਨ ।

(Sardar Gurnam Singh, a Member of the Panel of Chairmen, in the Chair.)

ਇਸ ਸੂਬੇ ਉਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇੰਨਾ ਭਾਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਹਿਸਾਬ ਨਹੀਂ । ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 5 ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਰੀਫਾਰਮਜ਼ ਕਮੀਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਜੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਵੇਗੀ ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਫੇਦ ਹਾਥੀ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਨ । ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਸਿਵਿਲ ਸੈਕਰੀਟੇਰਿਏਟ ਨੂੰ ਸਫੇਦ ਹਾਥੀਆਂ ਦਾ ਅਸਤਬਲ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ । ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਹੜਾ ਡੀ ਪੀ. ਆਈ. ਲਗਦਾ ਸੀ ਉਹ ਸੈਕਰਟਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਦਾ ਸੀ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੀ. ਡਬਲਯੂ. ਡੀ. ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਅਤੇ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ ਕੰਮ ਚਲਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਅਕਾਮੋਡੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਸੈਕਰਟਰੀਜ਼ ਅਤੇ ਹੈਡਜ਼ ਆਫ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟਸ ਅਲਗ ਕਰ ਦਿਤੇ । ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਸੈਕਰੇਟਰੀਜ਼ ਲਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟੈਕਨੀਕਲ ਕੰਮ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਨਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਲਖਾਂ ਰੁਪਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾ ਕੇ ਜ਼ਾਇਆ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ । ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਉਤੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਭਾਰ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਦੂਜੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਕਈ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਵਿਚ ਹੈਡ ਆਫ ਦੀ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਸੈਕਰਟਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰੈਕਟਸ ਇਥੋਂ ਕਿਉਂ ਇੰਪਲੀਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ । ਅਗਰ ਸਰਕਾਰ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਖਰਚਾਂ ਵਿਚ ਬਚਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰਦਾ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਤਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪੈਦਾ ਘਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਖਰਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਇਹ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਅਸੂਲ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਲੜਾਈ ਦੇ ਵੇਲੇ ਗ਼ਰੀਬ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਜਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਂ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਲਈ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਿੱਸਾ ਵਾਰ ਫੰਡ ਵਿਚ ਦਿਉ । ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਲੜਾਈ ਦੇ ਕਾਰਨ ਗਰੀਬ ਮਜ਼ਦੂਰ ਅਤੇ ਰਿਕਸ਼ਾ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕੰਮ ਨਾ ਮਿਲਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਰੋਟੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਰਹੀ, ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਵਾਰਫੰਡ ਵਿਚ ਬੜ੍ਹ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ । ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ ਕੰਟੀਨਾਂ ਚਾਲੂ ਕੀਤੀਆਂ । ਇਹ ਸਭ ਕੰਮ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਖਿਆ ਲਈ ਕੀਤੇ । ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵਾਰ ਫੰਡ ਦਿਤਾ । ਇਹ ਕਿਸੇ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਅਹਿਸਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ । ਸਰਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰੁਪਏ ਦੀ ਕਸਟੋਡੀਅਨ ਹੈ । ਕੀ ਉਹ ਉਸ ਅਮਾਨਤ ਵਿਚ ਖਿਆਨਤ ਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ ? ਕੀ ਪਬਲਕ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਬੇਰਹਿਮੀ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸਤੇਮਾਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ ? ਅਗਰ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਸਿਆਣਪ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਖਿਆ ਲਈ ਦੁਗਣੇ ਟੈਕਸ ਪੇ ਕਰੋ । ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਟੈਕਸ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਚਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਹੇ

[ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ]

ਮੇਈਯਰਜ਼ ਅਡਾਪਟ ਕਰ ਲਏ ਹਨ ਅਤੇ ਹੁਣ ਟੈਕਸ ਲਾਉਣ ਦੇ ਬਜਾਏ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਚਲ ਸਕਦਾ । ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਚਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀ ਸਟੈਪਸ ਉਠਾਏ ਹਨ ? ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਕੋਈ ਕਮੀਸ਼ਨ ਮੁਕਰਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ? ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿੰਨੀ ਬੱਚਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ? ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇਕ ਰੀਟਰੈਂਚਮੈਂਟ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ । ਉਸ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਬਚਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸੁਝਾਉ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਹੋਰ ਆਮਦਨ ਦੇ ਜ਼ਰਾਏ ਦਸੇ ਸਨ ਲੇਕਿਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਸ ਰਿਪੋਰਟ ਤੇ ਕੋਈ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ । ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਉਤੇ ਟੈਕਸ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਜ਼ਿਸਟ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ । ਸਰਕਾਰ ਮੋਟਰ ਵਹੀਕਲਾਂ ਉਤੇ ਟੈਕਸ ਲਾ ਰਹੀ ਹੈ । ਇਹ ਟੈਕਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਉਤੇ ਨਹੀਂ ਲਗੇਗਾ ਬਲਕਿ ਇਹ ਟੈਕਸ ਵਸੂਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਏਜੰਟ ਬਣਨਗੇ । ਇਹ ਟੈਕਸ ਗ਼ਰੀਬ ਜਨਤਾ ਉਤੇ ਪਵੇਗਾ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਬਸਾਂ ਵਿਚ ਸਫਰ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਜਗ੍ਹਾ ਟਰਕਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਸਾਮਾਨ ਭੇਜੇਗੀ । ਜਦੋਂ ਗ਼ਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਉਤੇ ਟੈਕਸ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੀ ਮੁਖਾਲਫਤ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਚਤ ਕਰਨ ਲਈ ਰਸਤੇ ਦਸੀਏ । ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਚਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਕਮੇਟੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ । ਜਦੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਲੜਾਈ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦਾ ਸੈਸ਼ਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਉਥੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਈ ਸੁਝਾਉ ਦਿਤੇ ਗਏ। ਪਰ ਇਥੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦਾ ਹੰਗਾਮੀ ਸੈਸ਼ਨ ਕਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਲੇਕਿਨ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਮਿਉਨੀਸਪਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੋਣ ਹੋਣੇ ਹਨ । ਹੰਗਾਮੀ ਹਾਲਤ ਦੇ ਕਾਰਣ ਉਥੇ ਚੋਣ ਮੁਲਤਵੀ ਹੋ ਗਈ, ਲੇਕਿਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਹਾਨੇ ਬਨਾ ਕੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦਾ ਹੰਗਾਮੀ ਸੈਸ਼ਨ ਕਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਕਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਬਹੁਤ ਲੋੜ ਸੀ । ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇਸ਼ ਉਤੇ ਭਾਰੀ ਭੀੜ ਪਈ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀਜ਼ ਨਿਭਾਉਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਸਨ ਅਗਰ ਸੈਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੁਝਾਉ ਦਿੰਦੇ । ਹੁਣ ਫਿਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਭਾ 3 ਨਵੰਬਰ, 1965 ਨੂੰ ਮੀਟ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੌ ਸੌ ਬਹਾਨੇ ਬਣਾ ਕੇ ਸੈਸ਼ਨ ਕਾਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੀ ਰਹੀ । ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਾਊਸ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉੜਾਇਆ ਹੈ । ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉੜਾਇਆ ਹੈ । ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਰਕਾਰ ਗ਼ੈਰ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰਾਨਾ ਕੀ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਮਣੇ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਜਨਰਲ ਸੇਲਜ਼ ਟੈਕਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਬਿਉਪਾਰੀਆਂ ਨੇ ਐਜੀਟੇਸ਼ਨ ਕੀਤੀ । ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀ ਬੇਚੈਨੀ ਪੈਦਾ ਹੋਈ । ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਿੰਨਾ ਝਗੜਾ ਹੋਇਆ । ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਮੇਟੀ ਵੀ ਬਣਾਈ । ਇਸ ਉਤੇ ਇਨਕੁਆਰੀ ਵੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਫੈਸਲੇ ਵੀ ਹੋਏ । ਚੀਫ ਮਿਨਿਸਟਰ ਅਤੇ ਫਿਨਾਂਸ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਿਉਪਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਇਦਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਨਰਲ ਸੇਲਜ਼ ਟੈਕਸ ਲਈ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚ ਬਿਲ ਲਿਆਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ।

Transport and Elections Minister : Mr. Chairman, the House is at present discussing the Punjab Motor Vehicles Taxation (Amendment) Bill. But the hon. Member is referring to the calling/duration of the Session as also the agitation regarding sales tax. This, I think, is beyond the scope of the Bill. The hon. Member may kindly be asked to keep himself relevant to the Bill.

Mr. Chairman (Sardar Gurnam Singh): The hon. Member is requested to please confine himself to the scope of the Bill under discussion.

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਰੈਲੇਵੈਂਟ ਹੀ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹਾਂ । ਜਦੋਂ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਤਕਲੀਫਾਂ ਨਾ ਰਖਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਦੀ ਕੋਤਾਹੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ । (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਜਨਰਲ ਸੇਲਜ਼ ਟੈਕਸ ਐਕਟ ਨੂੰ ਇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਤਰਮੀਮ ਕਰੇਗੀ । ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਰਹੀ ਬਲਕਿ ਮੋਟਰ ਵਹੀਕਲਜ਼ ਉਤੇ ਟੈਕਸ ਲਾ ਕੇ ਰੁਪਏ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ । ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਬਾਰੇ ਖੁਦ ਮਿਨਿਸਟਰ ਇਨਚਾਰਜ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿਤਾ ਸੀ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਜੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਬਹੁਤੇ ਬਹੁਤੇ ਟੈਕਸ ਲਾਏ ਜਾਣ । ਮੈਂ ਉਹ ਲਫਜ਼ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਉਸ ਵਕਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਮਦਦ ਦਿਤੀ ਹੈ ਬਹਾਦਰੀ ਵਖਾਈ ਹੈ, ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਹੀਲੀਆਂ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਰਾਏ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਲਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਬਿਆਨ ਸੀ । ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਬਦਲ ਗਈ । ਪਹਿਲੇ ਜਿਹੜਾ ਬਿਲ ਆਇਆ ਸੀ ਉਹ ਪੈਸੈਂਜਰ ਵਹੀਕਲਜ਼ ਟੈਕਸ ਬਿਲ ਸੀ । ਉਸ ਉਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਮੋਟਰ ਵਹੀਕਲਜ਼ ਦਾ ਬਿਲ ਲੈ ਆਏ ਅਤੇ ਸਭ ਉਪਰ ਟੈਕਸ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਟੈਕਸ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਖਾਤਰ ਇਹ ਤਜਵੀਜ਼ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਅਨੇਬਲਿੰਗ ਬਿਲ ਹੈ, ਅਨੇਬਲਿੰਗ ਕਲਾਜਿਜ਼ ਹਨ । ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਨੇਬਲਿੰਗ ਕਲਾਜ਼ਿਜ ਦਾ ਬੜਾ ਤਲਖ ਤਜਰਬਾ ਹੈ । ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਐਨਾ ਵਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ। ਮੈਂ ਐਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕਹਿ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਚੋਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿਚੋਂ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਚੋਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੋਂ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਜੇਕਰ ਟੈਕਸ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਬੋਲਡਲੀ ਕਹਿਣ ਕਿ ਟੈਕਸ ਵਧਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ । ਇਸ ਵਕਤ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਨੇਬਲਿੰਗ ਬਿਲ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ ਕਿ 4,200 ਰੁਪਏ ਤਕ ਵਧਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਬਾਦ ਵਿਚ ਚੂੰਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੀ ਕਨਸੈਂਟ ਲੈਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਬੈਠ ਕੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਉਸ ਵਕਤ ਅਸੈਂਬਲੀ ਕੋਲ ਕੋਈ ਅਖਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੋਈ ਪ੍ਰੋਟੈਸਟ ਕਰ ਸਕੇ ਅਜ਼ ਦਾ ਹੀ ਦਿਨ ਹੈ ਕਿ ਅਸੈਂਬਲੀ ਨੂੰ ਅਖਤਿਆਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਥ੍ਰੋ ਆਊਟ ਕਰੇ ਅਤੇ ਕਹੇ ਕਿ ਗੌਰਮਿੰਟ ਇਸ ਕਾਬਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਉੱਪਰ ਇਤ-ਬਾਰ ਕਰੀਏ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਹ ਬਿਲ ਇੰਟ੍ਰੋਡਿਊਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਭੈੜਾ ਤਰੀਕਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ । ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੰਦਾ ਤਰੀਕਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ।

ਇਕ ਗਲ ਮੈਂ ਹੋਰ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਅਜ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹਾਲਤ ਕੀ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੀ ਹਾਲਾਤ ਵਰਤ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਇੰਚਾਰਜ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਈਆਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਵਪਾਰ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ? ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 40,000 ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰਿਫੀਊਜੀ ਹਨ ? ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਗੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਾਰੋਬਾਰ ਪਨਪਨ ਦੀ ਕੋਈ ਆਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਰੋਜ਼ ਰੇਡੀਊ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਸੁਧਰਣ ਦੇ ਕੋਈ ਚਾਂਸਜ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਵਡੇ ਲੀਡਰ ਰੋਜ਼ ਇਹ ਗਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਕਸ਼ਮੰਕਸ਼ ਬਣੀ ਰਹੇਗੀ। ਜਦੋਂ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਖਬਰਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਚੀਨ ਸਾਜ਼ਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ

[ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ]

ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਉਮੀਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਥੇ ਵਪਾਰ ਪਨਪੇਗਾ ਅਤੇ ਕੀ ਵਪਾਰ ਪਨਪੇ ਬਿਨਾ ਮੋਟਰ ਵੈਹੀਕਲਜ਼ ਟੈਕਸ ਦੇਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਹੈ ਪਰ ਗੌਰਮਿੰਟ ਤਾਂ ਕਦੀ ਵੀ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਹਟਾਉਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। 1962 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਚੀਨ ਦੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੜਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹੀ; ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਵੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਲੜਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਸ ਵਕਤ ਵੀ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਕਾਇਮ ਰਹੀ। ਅਜਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਅਮਰਜੈਸੀ ਦਾ ਬੋਝ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਿਹੜੇ ਸੂਬੇ ਉਤੇ ਪਿਆ ਹੈ, ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਿਹੜੇ ਸੂਬੇ ਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕਿਸ ਸੂਬੇ ਨੇ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ? ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ ਤੇ ਸਭਨਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਪੰਜਾਬ ਹੀ ਹੈ। ਅਜ ਹੀ ਖਬਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸੈਂਟ੍ਰਲ ਗੌਰਮਿੰਟ ਡਿਸਪਲੇਸਡ ਪਰਸਨਜ਼ ਨੂੰ ਵਸਾਉਣ ਲਈ 5 ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਚਾਹੇ ਕਿੰਨਾ ਰੁਪਿਆ ਵੀ ਦੇਵੇ ਪਰ ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਹੈ ਕਿ ਮਿਨਿਸਟਰ ਇੰਚਾਰਜ ਜਿਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਬੀਲਾਂਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਤ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕੱਲਾ ਪੰਜਾਬ ਡਿਸਪਲੇਸਡ ਪਰਸਨਜ਼ ਨੂੰ ਰੀਹੈਬੀਲੀਟੇਟ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ। ਇਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਪੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਹੈ ਅਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਤੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਡੀਊਟੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰੇ ਨਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਨਵਾਂ ਟੈਕਸ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਫੋਰਥ ਪਲਾਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਨਾ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਦੀ ਕੋਤਾਹੀ ਕਰਾਂਗਾ, ਜਿਸ ਫੋਰਥ ਪਲਾਨ ਦੀ ਗਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਡ੍ਰਾਫਟ ਪਲਾਨ ਤਕ ਵੀ ਮਿਨਿਸਟਰੀ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਰਖਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਪੁਰਾਣੇ ਵਕਤਾਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਮੁਖਾਲਫਿਤ ਕਰਦੇ ਸਾਂ ਤਾਂ ਚੀਫ ਮਿਨਿਸਟਰ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਵਿਚ ਲੈਂਦੇ ਸੀ ਅਤੇ ਪਲਾਨ ਦੀ ਡ੍ਰਾਫਟ ਆਊਟ ਲਾਈਨ ਅਸੈਂਬਲੀ ਨੂੰ ਵਿਖਾ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਵੀ ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਵਿਚ ਲੈਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਦਸਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਕਿਸ ਮਾਮਲੇ ਤੇ ਕੀ ਕੀ ਖਰਚ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਗਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਸਦੀ ਉਸ ਨੂੰ ਟੈਕਸ ਲਾਉਣ ਦਾ ਕੀ ਹਕ ਹੈ। (*Interruption*)

ਪੰਡਿਤ ਭਾਗੀਰਥ ਲਾਲ : ਹੁਣ ਬਸ ਕਰ ਦਿਉ।

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : * * * * * * ਤਾਂ ਬਸ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : [* * * * * *]

ਪੰਡਿਤ ਭਾਗੀਰਥ ਲਾਲ ਸ਼ਾਸਤਰੀ : [* * * * * *]

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : [* * * * * * *]

श्री मंगल सेन : चेयरमैन साहिब, क्या यह शब्द पार्लियामैंटरी हैं ?

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਅੰਦਰ ਹੋਵੇ ਉਹੋ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ।

Mr. Chairman : Order, please, order.

Note— *Expunged as ordered by the Chair,

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਟੈਕਸ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਦਸਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਕੀ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਗੌਰਮਿੰਟ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ 500 ਕਰੋੜ ਮੰਗਦੀ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਵੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਖਰਚ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇਗਾ । ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਈਮ ਮਿਨਿਸਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜ ਸਾਨੂੰ ਤਿੰਨਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ । ਪਹਿਲੀ ਹੈ ਡੀਫੈਂਸ । ਸਾਡੀ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦਾ ਤਅੱਲੁਕ ਕੇਵਲ ਸਿਵਿਲ ਡੀਫੈਂਸ ਨਾਲ ਹੈ, ਮਿਲਟਰੀ ਡੀਫੈਂਸ ਨਾਲ ਨਹੀਂ । ਅਸੀਂ ਵੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਵਿਲ ਡੀਫੈਂਸ ਲਈ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਕੀ ਖਰਚ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ । ਦੂਸਰਾ ਦਰਜਾ ਹੈ ਫੂਡ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਦਾ । ਅਜ ਸਵੇਰੇ ਪੰਡਤ ਮੋਹਣ ਲਾਲ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਮਾਈਨਰ ਇਰੀਗੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਸਵਾਲ ਕੀਤੇ ਸਨ ਤਾਂ ਇਰੀਗੇਸ਼ਨ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਫਾਈਨੈਂਸ ਮਿਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਸਕੀਮਾਂ ਭੇਜੀਆਂ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ । ਜਿਥੇ ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਸਕੀਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫਾਈਨੈਂਸ ਮਿਨਿਸਟਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਵਾਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਪਬਲਿਕ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਪਹੁੰਚਾਣ ਦਾ ਤਾਂ ਫਾਈਨੈਂਸ ਮਿਨਿਸਟਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ 'ਨੋ' । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਲਫਜ਼ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ 'ਨੋ' । "ਯੈਸ" ਦਾ ਲਫਜ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ । ਜੇਕਰ ਫਜ਼ੂਲ ਖਰਚੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਯੈਸ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਜਾਇਜ਼ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹੋ ਤਾਂ ਉਹ ਨੋ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਜਿਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਖਰਚ ਨੂੰ ਸਕਰੂਟਨਾਈਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ ? ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਫਾਰਿਨ ਅਕਸਚੇਂਜ ਦੀ ਬੜੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਇੰਡਸਟਰੀ ਵਿਚ ਤਰੱਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਦਿਲੋਂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦਸਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇੰਡਸਟਰੀ ਦੀ ਕੀ ਹਾਲਤ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਡਿਪਲੋਰੇਬਲ ਹਾਲਤ ਇੰਡਸਟਰੀ ਦੀ ਹੈ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਛੁਪੀ ਹੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਅਜ ਇੰਡਸਟਰੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲੜਖੜਾ ਰਹੀ ਹੈ । ਅਜ ਇੰਡਸਟਰੀ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ ਤੇ ਤਰੱਕੀ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।

12-00 noon

ਸ੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਬਾਬੂ ਜੀ, ਬਸ ਕਰੋ ਹੁਣ (The hon. Member may please wind up now.)

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਤੁਹਾਡਾ ਹੁਕਮ ਬੈਠਣ ਲਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ.........

Mr. Chairman (Sardar Gurnam Singh) : The hon. Member should discuss the general principle underlying the Bill.

ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਤੇ ਚੋਣ ਮੰਤਰੀ : ਬਾਬੂ ਜੀ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੁਨਣ ਦਾ ਬੜਾ ਸੁਆਦ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੁਆਦ ਆਉਣਾ ਹੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਉਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹੀ ਵਾਹ ਹੈ ।

Mr. Chairman : The hon. Member should go on with his speech because the hon. Minister-in-charge of the Bill is enjoying his speech.

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਮੋਟਰ ਵੀਹਕਲਜ਼ ਉਤੇ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਲਗਣਾ ਹੈ ਇਹ ਨਿਰਾ ਮੋਟਰ ਵਹੀਕਲਜ਼ ਉਤੇ ਨਹੀਂ ਲਗਣਾ । ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਬੜੇ ਖਰਾਬ ਹਨ ਔਰ ਇਹ ਬੇਜਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ

[ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ]

ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿ ਦਵਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਸਮਝਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਲੋਹਾ ਗਰਮ ਹੈ ਸੱਟ ਲਗਾ ਲਓ ਕਿਉਂਕਿ ਜੰਗ ਦੇ ਨਾਂ ਕਾਰਨ, ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਕਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬੋਲਣਾ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ।

ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਤੇ ਚੋਣ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਤਾਂ, ਬਾਬੂ ਜੀ, ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦਾ ਕੋਈ ਤਅੱਲਕ ਨਹੀਂ ।

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਮੇਰੀ ਇਹ ਕੰਟੈਨਸ਼ਨ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆਂ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ । ਇਹ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਪੰਜਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਪਿਛਲਾ ਤਾਂ ਪੈਸੰਜਰ ਕੈਰੀਅਰਜ਼ ਵੀਹਕਲਜ਼ ਬਾਰੇ ਸੀ ।

ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਤੇ ਚੋਣ ਮੰਤਰੀ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸਰ । ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਕੁਝ ਬਾਬੂ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕਹਿ ਦਿਆਂ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਦੋ ਪਾਰਟਸ ਨੇ । ਜਿਹੜਾ ਮੋਟਰ ਵਹੀਕਲਜ਼ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਕਲਾਜ਼ 13 ਵਿਚ ਗੁਡਜ਼ ਔਰ ਪੈਸੇਂਜਰ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਕਵਰਡ ਹਨ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਇਨ ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਹੈ ।

Mr. Chairman : The hon. Minister can explain this when he will reply to the debate.

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਮਿਸਟਰ ਚੇਅਰਮੈਨ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਹੜਾ ਬਿਲ ਸਰਕੂਲੇਟ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਸ ਵਿਚ 6,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਿਮਿਟ ਸੀ ।

ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਤੇ ਚੋਣ ਮੰਤਰੀ : ਹੁਣ ਉਸ ਨੂੰ ਅਸਾਂ ਘਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ।

श्री सुरेन्द्र नाथ गौतम : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर। मेरा प्वायंट आफ आर्डर यह है कि आनरेबल मैम्बर रैपीटीशन कर रहे हैं । क्या वह रैपीटीशन कर सकते हैं ।

Mr. Chairman : No repetition.

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਜਿਹੜਾ ਬਿਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਕੂਲੇਟ ਹੋਇਆ ਉਹ ਹੋਰ ਬਿਲ ਸੀ । ਇਹ ਉਹ ਬਿਲ ਨਹੀਂ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਕੂਲੇਟ ਹੋਇਆ । ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਡਿਸਕਸ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕੇਬੀਨੇਟ ਨੇ ਨਵੀਂ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ ਔਰ ਇਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਫਾਰਮ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ । ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਰਫ ਪੈਸੰਜਰਜ਼ ਤੇ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਸੀ।

Transport and Elections Minister : No. No.

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮੈਂ ਮੰਗਵਾਵਾਂ ਉਸ ਬਿਲ ਦੀ ਕਾਪੀ ? (*Interruptions*)

Mr. Chairman : The hon. Member should please carry on with his speech. He should not enter into discussion.

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਉਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ, ਗੌਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਆਫ਼ ਆਬਜੈਕਟਸ ਐਂਡ ਰੀਜ਼ੰਜ਼ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਔਰ ਮੈਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਬਿਲ ਬਿਲਕੁਲ ਨਵਾਂ ਬਿਲ ਹੈ ਔਰ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਬਿਲ ਹੈ ਇਹ ਜੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬਲਕਿ ਜੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਤੇ ਮੈਂ ਜਿਹੜੀ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹੋ ਬਿਲ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਬਲਕਿ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਅੰਦਰੋ ਅੰਦਰੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਟੈਕਸ ਲਗਾਉਣੇ ਹਨ । ਲੇਕਿਨ ਗੌਰਮੈਂਟ ਵਿਚ ਇਸ ਵੇਲੇ ਹੌਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਕਿਸੇ ਗਲ ਉਤੇ ਟੈਕਸ ਲਗਾ ਸਕੇ । ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਮੂਡ ਵਿਚ

ਨਹੀਂ । ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਧ ਚੜ੍ਹਕੇ ਸੈਕਰੀਫਾਈਸ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ ਅੌਰ ਰਹੇਗਾ ਲੇਕਿਨ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਫਜ਼ੂਲ ਖਰਚੀ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਬੜੇ ਬੜੇ ਮਿਨਿਸਟਰ ਬਨਾਉਣਾ, ਗੌਲਾਂ ਦੇ ਗੌਲ ਅਫਸਰ ਪਾਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸੈਕਰੇਟੇਰੀਏਟ ਦਾ ਸਫੇਦ ਹਾਥੀ ਬਣਾਕੇ ਡਬਲ ਫਾਈਲ ਸਿਸਟਮ ਚਲਾਇਆ ਹੈ, ਜੰਗ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ Additional Deputy Commissioner ਤੇ ਹੋਰ ਅਮਲਾ ਵਧਾਇਆ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਪੇਸ਼ੇ ਨਜ਼ਰ ਜਨਤਾ ਕਦੇ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ । ਇਹ ਤਾਂ ਉਹੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁੜੀ ਕੋਠੇ ਤੋਂ ਡਿਗ ਪਈ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਡਿਗ ਤਾਂ ਪਈ ਹੀ ਹੈ ਚਲੋ ਇਸ ਦੇ ਕੰਨ ਵੀ ਵਿਨ੍ਹ ਦਿਓ । ਇਸ ਲਈ, ਮੈਂ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਪੁਰ ਜ਼ੋਰ ਮੁਖਾਲਫਤ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਇਹੋ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਅਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰੋ, ਖਰਚੇ ਨੂੰ ਘਟ ਕਰੋ, ਫਜ਼ੂਲ ਖਰਚੀ ਨੂੰ ਛਡੋ, ਕਫਾਇਤਸ਼ਾਰੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਲਉ ।

Mr. Chairman : Sardar Karam Singh 'Kirti'.

Mr. Chairman : Before I allow the hon. Member to speak, I expunge the words which were used a short while ago in exchange.

श्री मंगल सेन : चेयरमैन साहिब, वे कौन से शब्द हैं ।

Mr. Chairman : The hon. Member Shri Mangal Sein understands those words better than anybody else.

(*Laughter*)

ਸਰਦਾਰ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਕਿਰਤੀ (ਜਾਲੰਧਰ ਛਾਉਣੀ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਹੜਾ ਮੋਟਰ ਵੇਹੀਕਲਜ਼ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ (ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ) ਬਿਲ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ, ਤੁਹਾਡੀ ਮਾਰਫ਼ਤ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਰੀਕਾਰਡ ਤੇ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਮੈਂ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦੀ ਕੰਡੈਮਨੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਯੂਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਬਲਕਿ ਬੜੇ ਹੰਬਲੀ ਕੁਝ ਫੈਕਟਸ ਔਰ ਸੁਜੈਸ਼ੰਜ਼ ਰਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਔਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰਖਦੇ ਹੋਇਆਂ ਅਜੇ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਾਂ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਕਿ ਇਹ ਬਿਲ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ੋਭਦਾ ਨਹੀਂ, ਕਿਧਰੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਬੇਚੈਨੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨ ਬਣ ਜਾਵੇ ।

ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ ਸਾਡੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਮਿਨਿਸਟਰ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜੇ ਦੋ ਹੀ ਦਿਨ ਹੋਏ ਹਨ ਕਿ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਮਿਨਿਸਟਰ ਇਥੇ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਖਰਾਜੇ ਤਹਿਸੀਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਨੇ ਬਹੁਤ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਔਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੜੀ ਜਾਨਫਸ਼ਾਨੀ ਨਾਲ ਇਸ ਮਹਿਕਮੇ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ ਹੈ ਔਰ ਚੰਗਾ ਨਾਮ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਇਹ ਉਥੇ ਇਕ ਲੈਕਚਰ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਜਰਨੈਲ ਅਪਣੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਥਾਪੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਾਂ ਨੂੰ ਥਾਪੀ ਦਿੰਦੇ ਥਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਚ ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਅਪਣਾ ਨਾਂ ਵੀ ਰਖਿਆ ਹੈ ਔਰ ਮੇਰਾ ਨਾਂ ਵੀ ਰਖਿਆ ਹੈ । ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਜ਼ ਦੀਆਂ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸੈਂਟਰ ਔਰ ਪੰਜਾਬ ਮਿਨਿਸਟਰਜ਼ ਨੇ ਐਪਰੀਸ਼ੀਏਟ ਕੀਤਾ ਬਲਕਿ

[ਸਰਦਾਰ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਕਿਰਤੀ]

ਮਿਲਟਰੀ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡੇ ਅਫਸਰ ਹਨ—ਜਨਰਲ ਜੇ. ਐਨ. ਚੌਧਰੀ, ਉਹ ਅਪਣੀ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ :—

> "I send my warm good wishes to the members of the Punjab Public Carriers Association. As I have publicly said before, you rendered unstinting help to the Army during the recent operations. Many of you braved shells and bullets shoulder to shoulder with the Army's administrative services while some of you lost your lives for the cause. The Army and, I am sure, the people of the country are grateful to you for this help which you spontaneously and unstintingly rendered. I remain sure the Transport Operators of the Punjab will render similar assitance in the service of the country whenever such a need arises."

ਇਹ ਹਨ ਲਫ਼ਜ਼ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਦੇ ਜਨਰਲ ਜੇ. ਐਨ. ਚੌਧਰੀ ਦੇ । ਇਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ । ਜਿਹੜੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਫਰੰਟ ਦੇ ਇਨਚਾਰਜ—ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਜਨਰਲ ਹਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਆਪਰੇਟਰਜ਼ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਅਪਣੇ ਇਕ ਮੈਸੇਜ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :—

> "Yet another example of (gallantry and self sacrifice) is to be found among Civilian Drivers of the local 'thelas' who in spite of heavy shelling and staffing by enemy air continued to deliver supplies to our troops right up to the front line. In so doing many of them lost their lives as well as their vehicles but without any effect on their morale and high spirits. The Army owes a lot to these gallant and self-less drivers of civilian vehicles."

ਇਹ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੀਮਾਰਕਸ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਬਾਰਡਰ ਉਤੇ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਨੂੰ ਪਛਾੜਿਆ ਹੈ ਔਰ ਜਿਹੜੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਅਪਰੇਟਰਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਕਾਰ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਰਹੇ ਹਨ । ਇਸ ਲਈ ਜਿਥੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਅਪਰੇਟਰਜ਼ ਦੀਆਂ ਡੀਫੈਂਸ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਨੂੰ ਇਤਨਾ ਸਲਾਹਿਆ ਜਾਵੇ ਉਥੇ ਇਸ ਜੰਗ ਦੀ ਸੀਜ਼ ਫਾਇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਹੜਾ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਦਾ ਬਿਲ ਆਵੇ ਉਸ ਦਾ ਕੁਲਹਾੜਾ ਵੀ ਆਪਰੇਟਰਾਂ ਤੇ ਹੀ ਪਵੇ ਤਾਂ ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗਲ ਹੈ ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਥੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਥੋੜੇ ਹੀ ਮਿਨਟ ਹੋਏ ਹਨ, ਇਕ ਰੀਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਆਟੇ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮਿਲ ਨੇ ਭੈੜਾ ਆਟਾ ਵੇਚ ਕੇ ਐਕਸਪਲਾਇਟ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੇ ਅਦਾਰੇ ਵਾਸਤੇ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਬਿਲ ਲਿਆਇਆ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਨਾਜ਼ੁਕ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਜਿਸ ਨੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਡਿਸਸਰਵਿਸ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿਤੀ ਹੈ ਤਦ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੀ ਸਰਾਹਨਾ ਕਰਦੇ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਟੈਕਸ ਲਗਾਉਣ ਵਿਚ ਜਸਟੀਫਾਈਡ ਹੈ, ਉਸ ਉਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ ਤੇ ਟੈਕਸ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਤਨੀ ਸਰਵਿਸ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਟੈਕਸ ਲਗਾਉਣਾ, ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ, ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਮੁਨਾਸਬ ਨਹੀਂ ।

ਇਸ ਦੇ ਅਲਾਵਾ ਜਿਹੜੇ ਪਰਾਈਵੇਟ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਓਪਰੇਟਰਜ਼ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਔਰ ਪਰਾਈਵੇਟ ਆਪਰੇਟਰਜ਼ ਫਿਫਟੀ ਫਿਫਟੀ ਪਰਸੈਂਟ ਦੇ ਬੇਸਿਜ਼ ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਬਸਾਂ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹਨ ਯਾਨੀ 50 ਫੀ ਸਦੀ ਪਰਾਈਵੇਟ ਓਪਰੇਟਰਜ਼ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹਨ ਔਰ 50 ਫੀ ਸਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਬਸਾਂ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਲੇਕਿਨ ਪਰਾਈਵੇਟ ਆਪਰੇਟਰਜ਼ ਨੂੰ ਛਟੇ ਛੋਟੇ ਰੂਟ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਨੇ ਔਰ ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਲੰਬੇ ਰੂਟ ਹਨ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ-ਦਿਲੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ-ਪਠਾਨਕੋਟ ਜਾਂ ਹੋਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੰਬੇ ਰੂਟ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਰੂਟਾਂ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਬਸਾਂ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਔਰ ਪਰਾਈਵੇਟ ਆਪਰੇਟਰਜ਼ ਆਪਣੀਆਂ ਬਸਾਂ ਛੋਟੇ ਰੂਟਾਂ ਤੇ ਚਲਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਗੁਜ਼ਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ । ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗੌਰਮਿੰਟ ਆਪਣੀ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦੀਆਂ ਫਿਗਰਜ਼ ਕਢਾ ਕੇ ਵੇਖ ਲਵੇ, ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਯੀਲਡ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਔਰ ਉਹ ਇਤਨੇ ਟੈਕਸ ਦੇਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਹਨ ਤਦ ਤਾਂ ਬੇਸ਼ਕ ਸਰਕਾਰ

ਇਹ ਟੈਕਸ ਵਧਾ ਲਵੇ ਪਰ ਜੇਕਰ ਉਹ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਅਪਣੀ ਦਾਲ ਰੋਟੀ ਹੀ ਕਮਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤਦ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਟੈਕਸ ਲਗਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਫਿਰ ਹੁਣੇ ਹੀ ਤਾਂ ਲੜਾਈ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਸੀਜ਼ ਫਾਇਰ ਹੋਈ ਹੈ ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਰੂਟਸ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਜਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ—ਜਮੂੰ ਵਗੈਰਾ ਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਟ੍ਰਕ ਨਹੀਂ ਚਲ ਰਹੇ। ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਾਈਵੇਟ ਅਪਰੇਟਰਜ਼ ਬਿਲਕੁਲ ਵਿਹਲੇ ਫਿਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੈਟਰੋਲ ਜੋਗੇ ਪੈਸੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਹੇ। ਵਾਰ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾੜਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡੀਜ਼ਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਿਹਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਇਹ ਟੈਕਸ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਗੇ ਹੀ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਕਰ ਕੇ ਔਰ ਲੜਾਈ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਕਰਕੇ ਢੋਹਣ ਵਾਸਤੇ ਮਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਿਹਾ। ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਅਜਕਲ ਕਿਤਨਾ ਮਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਔਰ ਜਮੂੰ ਜਾਂ ਸਿਰੀਨਗਰ ਤੋਂ, ਨਿਕਲਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਹ ਲੋਕ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਕਰ ਕੇ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਟੈਕਸ ਵਧਾ ਦੇਣਾ ਨਾਮੁਨਾਸਬ ਹੈ। ਉਹ ਹੋਰ ਟੈਕਸ ਦੇਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਬਿਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਿਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਉਹ ਹੋਰ ਵੀ ਤਰਸਯੋਗ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲੈਣ। ਕਲ੍ਹ ਤਕ ਤਾਂ ਚੀਫ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਕੋਈ ਨਵੇਂ ਟੈਕਸਾਂ ਵਾਲਾ ਬਿਲ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਲੇਕਿਨ ਅਜ ਸਵੇਰੇ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਆਏ ਤਾਂ ਇਹ ਬਿਲ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਪਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਾਰਟੀ ਮੀਟਿਗ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਟੈਕਸ ਲਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਲਾਉਣਾ। ਫਿਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਇਹ ਟੈਕਸ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਟੈਕਸ ਨੂੰ ਲਗਾ ਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਸੁਣ ਲੈਂਦੀ। ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਵੀ ਮਿਨਿਸਟਰੀ ਹੋਵੇ, ਜਿਹੜੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਪਰੇਟਰਜ਼ ਨੇ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਲਾਇਲ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੇ ਲਾਇਲ ਰਹੇ ਨੇ। They have been loyal to the Ministry. ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਲ ਸੁਣੇ ਬਗੈਰ ਹੀ ਟੈਕਸ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਹੈ।

ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਜੋਸ਼ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਪੀਚ ਸੁਣ ਕੇ ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਦੇ ਹੋਇਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਾਈਵੇਟ ਓਪਰੇਟਰਜ਼ ਬਿਲਕੁਲ ਰਹਿਣ ਹੀ ਨਾਂ ਤਾਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਟੈਕਸ ਲਗਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਾ ਪਵੇ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਹਮਦਰਦੀ ਦਾ ਮਸ਼ਕੂਰ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਐਸੀ ਹਮਦਰਦੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਮਿਨਿਸਟਰ ਅਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਪਰੈਸ ਨਾ ਕਰਨ ਔਰ ਇਸ ਤੇ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਲੈਣ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਟਰੱਕ ਓਨਰਜ਼ ਹਨ ਔਰ ਹਰ ਟਰਕ ਨਾਲ ਇਕ ਇਕ ਕਲੀਨਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 20 ਹਜ਼ਾਰ ਆਦਮੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਐਮਪਲਾਇਡ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜੇ ਪਰਾਈਵੇਟ ਬਸ ਉਪਰੇਟਰਜ਼ ਹਨ ਉਹ 7 ਹਜ਼ਾਰ ਹਨ। ਉਹ ਕੋਈ ਲਖਾਂ ਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਹਰ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਸ਼ੇਅਰਹੋਲਡਰਜ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਛੇ ਛੇ ਜਾਂ ਸਤ ਸਤ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰ ਆਪਣੇ ਪਾਏ ਹੁਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਿਵਾਏ ਇਕ ਅਧ ਨੂੰ ਛਡ ਕੇ ਕੋਈ ਲੱਖਾਂ ਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਔਰ ਉਹ

[ਸਰਦਾਰ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਕਿਰਤੀ]

ਜੁਆਇਂਟਲੀ ਰਲ ਕੇ ਥੋੜੇ ਥੋੜੇ ਪੈਸੇ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹਨ । ਉਹ ਤਾਂ ਇਤਨਾ ਟੈਕਸ ਦੇਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਨ । ਟੈਕਸ ਦੇਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਲਖਾਂ ਪਤੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਿੱਲਾਂ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਟੈਕਸ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ।

ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਕ ਗੱਲ ਮੈਂ ਹੋਰ ਕਹਿਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਓਪਰੇਟਰਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਐਪਰੀਸੀਏਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਔਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਇਤਨਾ ਟੈਕਸ ਲਗਾ ਕੇ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਟਰੱਕ ਜਾਂ ਬਸਾਂ ਖੜੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਹੜਤਾਲਾਂ ਕਰਨ, ਐਜੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਜਾਂ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਲੜਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਗੌਰਮਿੰਟ ਤੋਂ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਮਨਾਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਲੜਾਈ ਲੜਨ ਨਾਲ ਇਹ ਝਟ ਮੰਨ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਇਹ ਸਾਫ ਤੌਰ ਤੇ ਕਹਿ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਐਟੀਚਿਊਡ ਬਿਲਕੁਲ ਐਡਾਪਟ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਔਰ ਨਾ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗਲ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਬਸਾਂ ਔਰ ਟਰੱਕ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਈਏ ਔਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਈਏ ਔਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਹੀਏ ਕਿ ਸਾਡੇ ਬਸਾਂ ਤੇ ਟਰਕਾਂ ਦੇ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੀ ਰੋਟੀ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰ ਦਿਉ ਔਰ ਸਾਥੋਂ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਆਏ ਕੰਮ ਕਰਾ ਲਉ । ਅਸੀਂ ਟਰਕ ਔਰ ਬਸਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਹੋਰ ਕੰਮ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਰੋਟੀ ਕਮਾ ਖਾਵਾਂਗੇ ।

With these words, I appeal to the good sense of the Minister that the Bill should be dropped.

ਸਰਦਾਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ਪੁਰੀ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਕਲ੍ਹ ਮੇਰੇ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਮੇਰੀ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਤਲਿਕ ਰੀਪੋਰਟ ਆ ਗਈ ਉਸ ਨੂੰ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਕਨਸਿਡਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ । ਹੁਣ ਉਹ ਰੀਪੋਰਟ ਆ ਗਈ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਤੇ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ।

ਸ੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਤੇ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਐਲਾਉ ਕਰਨਗੇ । (The hon. Speaker has told that he would allow discussion on that after the consideration on this bill is over).

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ (ਮੋਗਾ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਮੋਟਰਵਿਹੀਕਲਜ਼ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਬਿਲ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਸ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ । ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਢਿਲੋਂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਥੋੜੇ ਜਿਹੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿਓ । ਲੇਕਿਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਇਹ ਹਕੂਮਤ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਹਕੂਮਤ ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ ਇਨ ਪਾਵਰ ਰਹੀ ਹੈ ਉਤਨੇ ਚਿਰ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹ ਟੈਕਸ ਵਧਦਾ ਹੀ ਚਲਾ ਆਇਆ ਹੈ ਔਰ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ

Last straw will break the camel's back.

ਆਖਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਬੋਝ ਚੁਕਣ ਦੀ ਕੋਈ ਹਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਔਰ ਉਸ ਹਦ ਤੋਂ ਅਗੇ ਜੇ ਉਸ ਤੇ ਹੋਰ ਬੋਝ ਲਦਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਚੁਕ ਨਹੀਂ ਸਕੇਗਾ ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਗੱਲ ਰਖਾਂਗਾ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਹ ਟੈਕਸ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੀ ਨੀਤੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਰਫ ਟੈਕਸ ਲਗਾਣ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਹੀ ਤਬਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਬਲਿਕ

ਸਾਰਿਆਂ ਪਖਾਂ ਤੋਂ ਤਬਾਹ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਇਨ ਪਾਵਰ ਆਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਗਰੁਪ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਦੇ ਇਹ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਟਰੱਕਾਂ ਦੇ ਰੂਟ ਪਰਮਿਟ ਦਿਤੇ ਔਰ ਇਹ ਇਸ ਹਦ ਤਕ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕਈ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਟਰੱਕ ਤਾਂ ਕੀ ਇਕ ਟਾਇਰ ਵੀ ਖਰੀਦ ਸਕਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਔਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕੰਮ ਕਦੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਔਰ ਨਾ ਹੀ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਰਖਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੂਟ ਪਰਮਿਟ ਦੇ ਦਿਤੇ ਔਰ ਜੋ ਅਸਲੀ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਵਰਕਰ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਦਿਤੇ ਔਰ ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਪਰਮਿਟ ਲੈਣੇ ਪਏ ਔਰ ਆਪਣੇ ਟਰੱਕ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਪਰਮਿਟ ਲੈ ਕੇ ਚਲਾਏ ਔਰ ਅਜ ਤਕ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਉਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਫਿਰ ਸਾਡੇ ਇਕ ਜਨਰਲ ਸਾਹਿਬ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਰਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਖੜੇ ਕਰੋ ਲਾਲ ਪਗਾਂ ਵਾਲਿਉ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਟਰੱਕਾਂ ਦੇ ਪਰਮਿਟ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇਕੌਨਮੀ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੇਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਠੀਕ ਹੈ ਟੈਕਸ ਲਾਉ, ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਟੈਕਸ ਦੇਣ ਨੂੰ ਵੀ ਤਿਆਰ ਹਾਂ, ਰੋਟੀ ਵਿਚੋਂ ਰੋਟੀ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਪਰ ਤਾਂ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੀਅਤ ਸਾਫ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐਨੇਬਲ ਕਰ ਦਿਉ। ਪਰ ਇਹ ਅਸੈਂਬਲੀ ਬੈਠੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਇਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖੋ ਤੇ ਮੰਨਜ਼ੂਰੀ ਲਉ। ਕਨਸੈਂਟ ਲੈ ਲੈਣਗੇ ਤੇ ਫਿਰ ਮੋਟਰ ਯੂਨੀਅਨ ਵਾਲੇ ਆਉਣਗੇ ਤੇ ਕਹਿਣ ਗੇ ਕਿ ਢਿਲੋਂ ਸਾਹਿਬ, ਕਾਮਰੇਡ ਸਾਹਿਬ, ਟੈਕਸ ਨਾ ਲਾਉ ਸਾਥੋਂ ਚੰਦਾ ਲੈ ਲਉ। ਤਾਂ ਇਹ ਮੰਨ ਜਾਣਗੇ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਇਥੇ ਬਿਲ ਲਿਆਉ ਅਤੇ ਰੀਜ਼ਨ ਦੇ ਕੇ ਪਾਸ ਕਰਾਉ। ਇਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ; ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਜ਼ਾਕ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਨੂੰ ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਦੇ ਹਕ ਵਿਚ ਸੀ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਮਪੈਨਸੇਟ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਜੋ ਰੋਟੀ ਤਾਂ ਖਾ ਸਕਦੇ ਪਰ ਇਹ ਨਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਉਣ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਨਾ ਮਰਨ। 50:50 ਦਾ ਬੇਸਿਜ਼ ਬਣਾ ਕੇ ਇਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਜ਼ਾਕ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਪੈਸਾ ਖਟਾਇਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪਣੇ ਮਾਈਲੇਜ ਸੁਰੈਂਡਰ ਕਰੋ। ਸਭ ਨੇ ਮਾਈਲੇਜ, ਸੁਰੈਂਡਰ ਕਰ ਦਿਤੀ ਮਗਰ ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਕੀਤੀ। ਅੰਨ੍ਹਾਂ ਵੰਡੇ ਸ਼ੀਰਨੀ ਮੁੜ ਮੁੜ ਆਪਣਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇ। ਕਾਂਗਰਸ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ। ਆਪਣੇ 4-5 ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ ਜੋ ਐਮ. ਐਲ. ਸੀ. ਹਨ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਮੋਟਰ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਹਨ ਜਾਂ ਕੀ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਰੂਟ ਅਲਾਟ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਹ ਰੂਟ ਸਰੈਂਡਰ ਕੀਤੇ ਜਿਥੇ ਆਮਦਨੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਮੋਗੇ ਤੋਂ ਹਰੀਕਾ ਪਤਨ ਜਾਂ ਕਚੇ ਰੂਟ ਸਰੈਂਡਰ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 500 ਮੀਲ ਸਰੈਂਡਰ ਕੀਤਾ ਜਿਥੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੈ ਗੱਡੀਆਂ ਹੀ ਤੁੜਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਮਗਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੂਟ ਦੇ ਦਿਤਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ-ਹਿਸਾਰ।

(*Mr. Speaker in the Chair*)

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 5 ਗਡੀਆਂ ਜੋ 500 ਮੀਲ ਕਵਰ ਕਰਦੀਆਂ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਬੁਕਿੰਗ 500 ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਉਹ ਸਰੰਡਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਦੇ ਬਜਾਏ ਉਹ ਰੂਟ ਦਿਤਾ ਜਿਥੇ ਇਕ ਗਡੀ ਦੀ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਦੀ ਬੁਕਿੰਗ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੀਅਤ ਸਾਫ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਇਸ ਟੈਕਸ ਲਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੋ ਚੰਗੀ ਮਾਈਲੇਜ ਸੀ ਉਹ ਸਭ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ, ਇਹ ਵੀ ਰਾਜ਼ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਕ ਰਸਾਈ ਸੀ, ਦੂਸਰੇ ਤਾਂ ਭੁਖੇ ਹੀ ਮਰ ਰਹੇ ਹਨ।

[ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ]

ਉਹ ਵਿਚਾਰੇ ਤਾਂ ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ, ਮਕਰੂਜ਼ ਹਨ ਫਾਈਨੈਂਸਰਜ਼ ਦੇ , ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਡਿਗਰੀਆਂ ਹੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜਿਹੜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਹੇਤੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਰੂਟ ਦਿਤੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ 5,5 ਕਾਰਾਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਇਕਲੂ ਇਕਲੂ ਅਫਸਰ ਦੇ ਥਲੇ ਕਾਰ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਹ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਖ ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਚੰਦਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਫਿਨਾਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਵੇਯਨ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਪਰ ਇਸ ਚੋਰੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਿਸ਼ਤ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਲੈਂਦੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਜਾਂ ਬਾਈ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਚੰਦੇ ਲੈਂਦੇ ਹੋ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਫਲਾਨੀ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਐਨਾ ਚੰਦਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਫਲਾਨੀ ਨੇ ਐਨਾ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਚੈਕ ਕਰ ਲਉ। ਅਗਰ ਉਸ ਨੇ ਉਹ ਚੰਦਾ ਚੋਰੀ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਚੋਂ ਦਿਤਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਚੋਰੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਿਸ਼ਤ ਹੋਈ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਅਗਰ ਚੰਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ, ਸੇਲਜ਼ ਟੈਕਸ ਜਾਂ ਪੈਸੇਂਜਰ ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਕੀ ਉਸ ਦੀ ਚੋਰੀ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਹੋਏ ਕਿ ਨਹੀਂ ? ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਥੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਮੈਂਡਿੰਗ ਬਿਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੀਅਤ ਸਾਫ ਨਹੀਂ ....

Mr. Speaker : Please do not go beyond the scope. The hon. Member cannot discuss the whole transport policy of the Government through this Bill.

Sardar Gurcharan Singh : I will confine to the Bill under consideration.

ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਗਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੀਅਤ ਸਾਫ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਟੈਕਸ ਲਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾ ਪੈਂਦੀ। ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਚੰਦ ਮੁਠੀ ਭਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ at the cost of poor transporters ਕਰੋੜ ਪਤੀ ਬਣਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਅਮੀਰਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ, ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਔਖ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਢਿੱਲੋਂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਦੀ ਟ੍ਰਕ ਓਨਰਜ਼ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਤਾਂ ਬੁਲਾਉ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਵੇਖੋ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਲਭੇਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪਰਮਿਟ ਨਹੀਂ ਹਨ ਉਹ ਤੇ ਵਿਚਾਰੇ ਦਿਲੀ ਵਾਲਿਆਂ ਜਾਂ ਇਥੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹੀ ਹਨ ਅਤੇ ਰੋਟੀ ਕਢ ਰਹੇ ਹਨ, ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੀ ਭੋਰ ਭੋਰ ਕੇ ਖਾ ਰਹੇ ਹਨ। 5—7 ਸਾਲ ਉਸ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਫਿਰ ਟ੍ਰਕ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੀ ਫਾਈਨੈਂਸ਼ੀ ਦਾ ਡਰਾਈਵਰ ਜਾਂ ਕਨਡਕਟਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਗਰ ਟ੍ਰੱਕ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਮਾਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਇਥੋਂ ਚਲਣ ਮਗਰੋਂ ਯੂ. ਪੀ. ਬਿਹਾਰ, ਬੰਗਾਲ, ਉੜੀਸਾ, ਜਾਂ ਮਦਰਾਸ , ਬੰਬਈ ਵਗੈਰਾ ਕਿਉਂ ਜਾਣ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਟੈਕਸ ਭਰਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਮਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕੋਨੋਮੀ ਨੂੰ ਸ਼ੈਟਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਕ ਟ੍ਰੱਕ 70,000 ਰੁਪਏ ਦਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨੈਸ਼ਨਲ ਵੈਲਥ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜ ਉਹ ਮਾਲਕ ਲਈ ਕਮਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਤੁਸੀਂ ਅੰਨ੍ਹੇ ਵਾਹ ਪਰਮਿਟ ਦੇ ਕੇ , ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਕਰਪਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਟੈਕਸ ਦੇ ਸਕਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਨਹੀਂ ਛਡਿਆ। (ਘੰਟੀ) ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਟੈਕਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਇਵੇਯਨ ਦੇ ਕੇਸ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਮੋਟਰ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਬਾਰੇ ਗੌਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ। ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਚੰਦਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਕਿੰਨੇ ਕਰੋੜਪਤੀ ਹਨ। ਮਗਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਝਗੜੇ ਚੰਦ ਇਕ ਹੀ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਕਾਸਟ ਤੇ ਐਂਜਾਏ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਕ ਇਕ

ਗਡੀ ਵਿਚ 10, 10 ਹਿਸੇਦਾਰ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਸਰਕਾਰ ਜੋ ਤਾਕਤ ਲੈ ਰਹੀ ਹੈ ਉਹ ਨਾ ਲਵੇ। ਆਪਣੀ ਯੂਨੀਅਨ ਤੋੜੇ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਓਵਰਹਾਲ ਕਰੇ। ਚੰਦ ਆਦਮੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਲੁਟ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਆਪਰੇਟਰਜ਼ ਨੂੰ ਮਰਵਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਬਿਲ ਵਾਪਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ।

श्री अध्यक्ष : अगर हाउस ऐग्री करे तो स्पीचिज़ का टाइम 10 मिनट लिमिट कर दिया जाए। (If the House agrees the time of speeches may be limited to ten minutes each.) (*Interruptions*)

श्री मंगल सेन : 15 मिनट कर दें।

Mr. Speaker: I think 10 minutes will suffice.

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ (ਸਰਹੰਦ): ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਗੌਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਈ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਹਾਰਟ ਬਰਨਿੰਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਟਾਇਮ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਖਿਰ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਟਾਇਮ ਦੀ ਤੰਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਪੰਜਾਬ ਮੋਟਰ ਵਹੀਕਲਜ਼ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਬਿਲ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਆਬ-ਜੈਕਟਸ ਅਤੇ ਰੀਜ਼ਨ ਵਿਚ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗੋਸ਼ਗੁਜ਼ਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ—

"As a result of Emergency and to bring it in line with the tax rates prevailing in the neighbouring State, it is intended to enhance the tax on motor vehicles plying for hire in the State"

ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦਾ ਤਅੱਲੁਕ ਹੈ ਇਹ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਅਜੇ ਤਕ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਕਤ ਵੀ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਜਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਐਮਰਜੰਸੀ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਲੰਘ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੋਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਇਸ ਗਲ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਐਮਰਜੰਸੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਨਾਜ਼ਕ ਵਕਤ ਵਿਚ ਜਦ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਰਡਰ ਦੀ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸਾਡੇ ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਸੀ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕਿੰਨੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ, ਵਡੇ ਵਡੇ ਫੌਜੀ ਜਰਨੈਲਾਂ ਦੇ ਖਤ ਇਥੇ ਸਰਦਾਰ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਏ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਜ਼ਾਤੀ ਇਲਮ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਸ ਬਿਨਾ ਤੇ ਇਹ ਗਲ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟਰਕ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਅਤੇ ਉਪਰੇਟਰਾਂ ਨੇ ਕਿੰਨੀ ਮਹਾਨ ਮਿਲਵਰਤਨ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਕਿੰਨੀ ਜਾਨ ਫਸ਼ਾਨੀ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹਫਤੇ ਦਾ ਕੰਮ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਨਪੋਲੀਅਨ ਜੰਗ ਵਿਚ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹਾਰ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਰਾ ਲੇਟ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਦੇਰ ਜੰਗ ਲਈ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰੇਟਰਾਂ ਨੇ ਫੌਜ ਨਾਲ ਅਤੇ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਇਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹਫਤੇ ਦਾ ਕੰਮ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਤਕ ਦੇ ਲੋਕੀਂ ਤਾਰੀਫ ਕਰਦੇ ਨਹੀਂ ਥਕਦੇ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਰਡਰ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਨਾਜ਼ਕ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਲਈ ਐਮਰਜੰਸੀ ਅਜੇ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਅਤੇ ਨਾਜ਼ਕ ਹਾਲਾਤ ਅਜ ਵੀ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਵਕਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰੇਟਰਾਂ ਤੇ ਨਵਾਂ ਟੈਕਸ ਲਗਾ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਦਿਲਾ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਕੀ ਇਹੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਇਵਜ਼ਾਨਾ ਦਿਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ

[ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ]

ਹੈ? ਇਹ ਇਕ ਅਫਸੋਸਨਾਕ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਇਨਾਂ ਟੈਕਸ ਵਧਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਦਾਰ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਵੀ ਇਹੀ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਬਿਲ ਬੇਵਕਤ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਮੁਨਾਸਿਬ ਤੌਰ ਤੇ ਸਖਤ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਸ ਵਿਚ ਜੋ ਟੈਕਸ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਵਡੀ ਛਾਲ ਮਾਰੀ ਗਈ ਹੈ ਇਕ ਦੰਮ ਹੀ 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਧਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਭਾਰ ਕਿਸ ਤਬਕੇ ਤੇ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਜਦ ਵੀ ਕੋਈ ਟੈਕਸ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਲਾ ਦਾ ਇਕ ਅਸੂਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਵੇਖ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕੈਪੇਸਟੀ ਟੂ ਪੇ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਇਸ ਲਾ ਦੇ ਅਸੂਲ ਨੂੰ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਉਹ ਦੇ ਵੀ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਇਸ ਟੈਕਸ ਨੂੰ ਲਗਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਉਪਰੇਟਰਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਹਰ ਪੰਜਾਬੀ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਟਰਕ ਵੇਚ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮੁਨਾਫਾ ਜਾਂ ਰੁਪਿਆ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਗੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰੋਜ਼ੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਬਣਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਟੈਕਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਲਗਾ ਕੇ ਇਕ ਭਾਰੀ ਸਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਤੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਗਲ ਹੈ। ਅਜ ਕਲ ਐਮਰਜੰਸੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਟੈਕਸ ਲਾ ਕੇ ਖਿਲਾਫ ਨਾ ਕਰ ਲਉ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆਉਣ ਦਿਉ ਕਿਉਂਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਵੇਲੇ ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਦੁਬਾਰਾ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਗਲ ਤੇ ਗੌਰ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਵਾਪਿਸ ਲੈ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਸਟੇਟਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਟੈਕਸ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਥੇ ਵੀ ਯਕਸਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦਲੀਲ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ । ਕਈ ਇਸ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਟੈਕਸ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਸਟੇਟਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸਟੇਟ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਟੈਕਸ ਲਗਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮਲਹਕਾ ਰਿਆਸਤਾਂ ਵਿਚ ਟੈਕਸਾਂ ਦੀ ਕੀ ਹਾਲਤ ਹੈ? ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਮਾਲੂਮਾਤ ਇਕਠਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਇਜ਼ਾਫਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਿਨੀਆਂ ਵੀ ਮਲਹਕਾਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਇਤਨਾ ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਦੂਜੇ ਕਿਨਾਰੇ ਮਦਰਾਸ ਤੋਂ ਕਿਉਂ ਇਹ ਗਲ ਲਈ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਥੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਟੈਕਸਾਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੇ ਹੋਣ, ਸਾਡੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਟੈਕਸ ਲਗਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਯੂ. ਪੀ. ਅਤੇ ਰਾਜਿਸਥਾਨ ਵਿਚ, ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ , ਇਹ ਟੈਕਸ ਘਟ ਹਨ। ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਵੀ ਘਟ ਹਨ। ਹਿਮਾਚਲ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਦਾ ਪੂਰਨ ਇਹਤਰਾਮ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਅਜੇ ਸਟੇਟ ਬਣਨਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਮਦਦ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦੇਣੀ ਗਲਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਫਾਲੋ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਦੁਬਾਰਾ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਬਿਲ ਨਾਮੁਨਾਸਿਬ ਹੈ ਅਤੇ ਬੇਕਵਕਤ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸ ਪੁਰ ਜ਼ੋਰ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਐਮਰਜੰਸੀ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਹਨ ਅਤੇ ਉਪਰੇਟਰਾਂ ਨੂੰ

ਏਦਿਲ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਜੋ ਫਿਜ਼ਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਫੌਜੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਅਤੇ ਪੰਜਾ-ਬੀਆਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਇਸ ਲੜਾਈ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਬਣਾਈ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਗੜਨ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ (ਬੰਗਾ): ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਐਮਰਜੰਸੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਲੜਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਹਾਊਸ ਸਟਾਰਟ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਟੇਬਲ ਤੇ ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਚੀਜ਼ ਪਹੁੰਚੀ ਉਹ ਇਹ ਬਿਲ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਟੈਕਸ ਨੂੰ 2750 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 6,000 ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਮਿਲੇ ਵੀ ਅਤੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਹਾਲਾਤ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਟੈਕਸ ਵਧਾਣ ਦੀ ਕੋਈ ਤਜਵੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਅਤੇ ਸਟੇਜ ਅਜਿਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਸਟੇਜ ਤੇ ਕਿ ਇੰਡਸਟਰੀ ਤੇ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਟੈਕਸਾਂ ਦਾ ਹੋਰ ਭਾਰ ਨਾ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟੈਕਸਾਂ ਵਿਚ ਰੀਲੀਫ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਕੰਮ ਅਗੇ ਚਲ ਸਕੇ। ਇਸ ਬਿਲ ਬਾਰੇ ਕਾਫੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਦਡਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਅਜ ਫਿਰ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਰਖ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ 2750 ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ 4200 ਰੁਪਏ ਟੈਕਸ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਮਿਲਟਰੀ ਵਾਲੇ ਵਡੇ ਤੋਂ ਵਡੇ ਜਰਨੈਲ, ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ, ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਲੀਡਰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਨੇਤਾ ਸਾਰੇ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰੇਟਰਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਜੋ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਹੜੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਮੁਲਕ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਗਲ ਲਈ ਉਤਾਵਲੀ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਲਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਟੈਕਸ ਲਗਾ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਕੁਰਬਾਨੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦਾ ਸਿਲਾ ਦਿਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ? ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹਰ ਗਲ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਟਰਾਂਸਪੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਉਂ ਰਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਜਲਸਿਆਂ ਲਈ ਆਦਮੀ ਇਕਠੇ ਕਰਨੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਲਿਆਉ ਟਰਕ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ, ਜੇਕਰ ਮਿਲਟਰੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਦਦ ਦੀ ਲੋੜ ਪਏ ਤਾਂ ਲਿਆਉ ਟਰਕ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤੇ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਟੈਕਸ ਵਧਾਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਲਿਆਉ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਪਰੇਟਰਾਂ ਨੂੰ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰੀ ਕਈ ਆਦਮੀ ਟੈਕਸਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਪੈਟਰੋਲ ਦੀ ਮੁਸ਼ਕ ਚੰਗੀ ਲਗਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਰਾਤ ਦਿਨ ਹੀ ਸਾਡੇ ਖਾਬ ਲੈਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਟਰਾਂਸ-ਪੋਰਟ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਇੰਨਾਂ ਪਿਆਰ ਕਿਉਂ ਹੈ ?

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਸੰਨ 1947 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤਕ ਕੋਈ ਵੀ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਤੇ ਟੈਕਸ ਨਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ; ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ। ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮੌਜੂਦਾ ਐਮਰਜੰਸੀ ਦੇ ਮੁੱਕਣ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਟਾਇਰ ਦੀ ਕੀਮਤ 90 ਰੁਪਏ ਵਧ ਗਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਉਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਹਦ ਤਕ ਟੈਕਸ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਹਦ ਤਕ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਚਾਹੁਣ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਟੈਕਸ ਅਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇਕ ਹਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਸੁਣਾਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਇਹ ਆ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰ ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਹਦ ਤੋਂ ਇਹ ਗਲ ਵਧ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜ ਦੀ ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਆਫਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਸਮਝਦੀ ਹੈ ਕਿ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਨੂੰ ਲਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਆਮਦਨ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ

[ਸਰਦਾਰ ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ]

ਸਾਡੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮੋਟਰਾਂ ਮਾਰਕਿਟ ਦੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਲੈ ਲਏ ਅਤੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਉਜੜ ਕੇ ਆਏ ਹੋਇਆਂ ਨੂੰ 16 ਸੇਰ ਆਟਾ ਜਾਂ 18 ਰੁਪਏ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਸੀਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੈਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਨਾਲ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਰੋਡਵੇਜ਼ ਚਲਦੀਆਂ ਹਨ ਇਸ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਦੇਖ ਲੈਣ ਕਿ ਕਿਤਨਾ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਲਈ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਬਚਿਆਂ ਲਈ ਰੋਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਦੇਣ ਤੇ ਸਾਡੇ ਪਾਸੋਂ ਟਰਕ ਲੈ ਲੈਣ। ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਉਹ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਨਾਲ ਲੈ ਲੈਣ, ਅਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ।

ਇਕ ਗੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਹੀ ਹੈ ਕਿ ਨਾਲ ਦੀਆਂ ਸਟੇਟਾਂ ਦਾ ਟੈਕਸ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਿਲ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਇਹ ਦੂਸਰੀਆਂ ਸਟੇਟਾਂ ਦੇ ਟੈਕਸਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਦੀ ਵਾਕਫੀਅਤ ਲਈ ਏਥੇ ਪੜ੍ਹ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਸ ਵੇਲੇ ਟੈਕਸ 2750 ਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦਿਲੀ ਦਾ ਮੈਕਸੀਮਮ ਟੈਕਸ 2200, ਰਾਜਿਸਥਾਨ ਵਿਚ 1200 ਅਤੇ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ 1452 ਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਹੁਣ ਇਸ ਬਿਲ ਰਾਹੀਂ 2750 ਨੂੰ ਵੀ ਵਧਾ ਕੇ 4200 ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਕ ਸਾਈਡ ਤੇ ਤਾਂ ਟੈਕਸਾਂ ਦੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਸਰੀ ਤਰਫ ਜਿਹੜਾ ਕਿਰਾਇਆ ਚਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਡੀਟੇਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਮਦਰਾਸ ਵਿਚ ਕਰਾਇਆ ਘਟ ਤੋਂ ਘਟ $7\frac{1}{2}$ ਪਾਈ, ਦਿਲੀ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ 9 ਪਾਈ, ਬੰਬਈ ਦਾ 9 ਪਾਈ, ਆਸਾਮ ਦਾ 12 ਪਾਈ, ਬਿਹਾਰ ਦਾ $7\frac{1}{2}$ ਪਾਈ, ਉਤਰ ਪਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਵੀ $7\frac{1}{2}$ ਪਾਈ, ਰਾਜਿਸਥਾਨ ਦਾ 8 ਪਾਈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਮਹਿਜ਼ 6 ਪਾਈ ਹੈ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਟੈਕਸ ਲਾਉਣਾ ਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਹ ਘਟ ਤੋਂ ਘਟ ਚਾਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਕਿਰਾਏ ਵਲ ਵੀ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਵਧਾ ਕੇ 9 ਪਾਈ ਵੀ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਟੇਟ ਦਾ ਤਅੱਲੁਕ ਹੈ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਟਰਕਾਂ ਦੇ ਪਰਮਿਟਾਂ ਦਾ ਨੰਬਰ ਵਧ ਹੈ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟਰਕਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੈ ਕਿ ਦਿਨ ਬਦਿਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਤ ਨਵੇਂ ਟੈਕਸਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦਬਾਇਆ ਹੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਕਾਲਕਾ-ਸ਼ਿਮਲਾ ਮਹਿਜ਼ ਦੋ ਰੂਟ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਜ ਕਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਇਤਨੇ ਟਰਕ ਚਲਦੇ ਹਨ, ਗਵਰਮੈਂਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀ ਹੈਲਪ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਗਵਰਮੈਂਟ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਸਾਂ ਦੇ ਪਰਮਿਟ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਣੇ, ਆਪ ਰਖਣੇ ਹਨ, ਬੇਸ਼ਕ ਲੈ ਲਵੇ, ਸਾਨੂੰ ਇਸਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਇਤਨਾ ਹੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਟੈਕਸਾਂ ਦਾ ਬੋਝਾ ਨਹੀਂ ਉਠਾ ਸਕਦੇ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਟਰਾਂਸਪੋਟਰਜ਼ ਦੀ ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਸਹੀ ਤੌਰ ਤੇ ਹੈਲਪ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹੈਲਪ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਸਿਲਸਲੇ ਦੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਇਮਦਾਦ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਜ਼ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ ਕਮਾ ਸਕਣ। 1914 ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਜਿਤਨੀਆਂ ਵੀ ਮੋਟਰਾਂ ਐਕੁਆਇਰ ਹੋ ਕੇ ਆਈਆਂ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਡਿਸਪੋਜ਼ਲ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਨੇ ਲਈਆਂ, ਵਰਕਸ਼ਾਪਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਆਵਾਜਾਈ ਵਿਚ ਇਮਦਾਦ ਦਿੱਤੀ, 1920 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 1942 ਤੱਕ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਗਵਰਮੈਂਟ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪਈ ਅਸੀਂ ਇਮਦਾਦ ਲਈ ਅੱਗੇ ਆਏ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੇ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ ਉਸ ਵੇਲੇ

ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਟਰਕ ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਕਿਰਾਏਤੋਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਡਿਸਪੋਜ਼ਲ ਤੇ ਲਈ ਫਿਰਦੇ ਰਹੇ ਤੇਅ 3-4 ਮਹੀਨੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਵੀ ਅਸੀਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਵੀ ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਜ਼ ਦਾ ਕੋਈ 60 ਕਰੋੜ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸਰਮਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਰਮਾਏ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦੀ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਇਮਦਾਦ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਚਾਹੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਿਫੈਂਸ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਵਾਸਤੇ ਯੂਜ਼ ਕਰੋ, ਚਾਹੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਡਸਟਰੀ ਦੀ ਡੀਵੈਲਪਮੈਂਟ ਲਈ ਕੰਮ ਲਿਆਓ, ਚਾਹੇ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਇਮਦਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਟੈਕਸਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਦਬਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਫਾਈਨਲ ਸ਼ੇਪ ਦੇਓ ਮੈਂ ਫੇਰ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਟੈਕਸ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਰਾ ਇਸ ਨੂੰ ਦੂਸਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੰਪੇਅਰ ਤਾਂ ਕਰੋ। ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਜ਼ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬਦਮਜ਼ਗੀ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ। ਜੇ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਤਨਾ ਹੀ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਅੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ।

श्री मंगल सेन (रोहतक) : इस हाउस में इस बिल पर काफी मैम्बरों ने अपने विचार रखे हैं। इस बिल के स्टेटमैंट आफ आबजैक्टस ऐंड रीज़न्ज में दो बातें कही गई हैं कि यह टैक्स इस लिये बढ़ाया गया है कि क्योंकि पड़ौसी देश की तरफ से हम पर संकट है इस लिये हम यह अधिकार चाहते हैं कि यह टैक्स 2,750 से अब 4,200 कर दिया जाए। इस बिल के तहत ऐसा अधिकार मांगा गया है। स्पीकर साहिब, जब भी इस हाउस से, इस असैम्बली से अधिकार मांगे हम ने विरोध किया मगर यह सब मैजारिटी के नाते से कैरी करके ले जाते रहे। अपने अधिकारों को सरकारी बैंचों ने हमेशा मिस यूज़ किया है। अखिर इन रोज़ के टैक्सों से तंग आकर यूनियन को और ज़्यादा टैक्स न देने का फैसला करना ही पड़ा। आनरेबल मैम्बर सरदार दिलबाग सिंह ने खरी-खरी बात करते हुए कहा कि आप बताएं यह भार आप हम पर क्यों लादते हैं, हम तो दुख, सुख में आपके साथ रहते हैं, अंधेरे में भी आपके साथ हैं और रोशनी में भी आपके साथ हैं। इस बिल को लाने वाले सरदार गुरदयाल सिंह ढिल्लों खुद सरदार प्रताप सिंह कैरों के ज़माने में ऐसी बातों को कन्डैम करते रहे हैं। अब जब ऐडमिनिस्ट्रेशन में आये तो खुद ही ऐसा पलंदा ले आये।

श्री अध्यक्ष : आप जो इस बिल के मुताल्लिक हक में या खिलाफ बात करना चाहते हैं वह कहें। (The hon. Member should confine his remarks either in favour or against the Bill only.)

श्री मंगल सेन : मैं इस के मुताल्लिक ही अर्ज करना चाहता हूं कि मोर्चों पर जहां हमारे जवान, इन दिनों लड़ाई में डटे हुए थे यह लोग बड़े उत्साह से उनको और उनके लिये असला को ले जाते रहे और अगर इतनी कुरबानी के बाद भी आप इनको और टैक्स देने के लिये मजबूर कर रहे हैं, आखिर यह किस पर बढ़ेंगे ? अवाम पर, मजदूरों पर ही बढ़ेंगे। यह बेचारे ट्रांस्पोटर्स तो कलैक्ट करने वाली एजैंसी बनेंगे।

आप जानते ही हैं अब 1967 का इलैक्शन का मौसम आ रहा है, यह बेचारे हर इलैक्शन में इस सरकार की मदद करते हैं। इस बात को सरदार कर्म सिंह किरती ने बड़े खुले शब्दों में

स्पष्ट कर दिया है और सरदार दरबारा सिंह ने भी कह दिया है कि चुनाव आ रहा है। टैक्स, इसलिये इस वक्त लगाना, मैं समझता हूं कि सरकार की पावर्स का मिसयूज़ करना है। और ढिल्लों साहिब तो इतने नेक आदमी हैं, उनके हाथों इस तरह का पाप करवाया जा रहा है मैं समझता हूं कि वे पाप के भागी न बनें। और अगर यही बात है कि टैक्स लगाना ज़रूरी है, तो यह बात स्पष्ट कर दें कि वज़ीर बनने के बाद आदमी बदल जाता है और उसे इसी तरह का बनना पड़ता है तो मैं मान जाऊंगा। मैं तो यही बार-बार दुहराना चाहता हूं कि यह टैक्स लगा कर पंजाब की जनता को यह सरकार निरुत्साह कर देगी।

यह ठीक है कि देश को मज़बूत बनाने के लिये और संकट का मुकाबिला करने के लिये रुपया चाहिए लेकिन उसके लिए इस सरकार को दूसरे सोर्सिज़ टैप करने चाहिएं। जैसे कई इम्प्रूवमेंट ट्रस्ट बने हुए हैं, कई कमेटियां बनी हुई हैं, कई सब-कमेटियां बनी हुई हैं। जिन पर अनापशनाप रुपया खर्च किया जा रहा है और उनका कोई यूज़ नहीं है, उन सब को खत्म कर देना चाहिए और टाप हैवी ऐडमिनिस्ट्रेशन को हल्का करना चाहिए। अफसोस है, स्पीकर साहिब, कि सरकार का इधर ध्यान नहीं गया। कहां गया सरकार का ध्यान? सिर्फ गरीब जनता की जेब पर। आपको पता है, स्पीकर साहिब, जंग के दौरान दुकानदारी खत्म हो गई। उन पर काम करने वाले नौकरों को निकाल दिया गया। वे घरबार हो गए और बे घरबार नहीं तो बेरोज़गार तो हो ही गए। कारखाने बन्द रहने से लोग कारखानों से निकाले गए। दूसरी ओर ज़मीदार जंग के दौरान अपनी खेती पर काम नहीं कर सके। उनकी माली हालत बिल्कुल खराब हो चुकी है। ऐसी हालत में उन्हें इधर उधर जाना पड़ेगा और इस टैक्स का असर उन पर ही पड़ेगा क्योंकि ट्रांस्पोर्टस अपना किराया बढ़ा लेंगे, अपना भाड़ा बढ़ा लेंगे। तो, इस तरह से जिस जनता ने सरकार का इतना साथ दिया और देश के लिये इतनी देशभक्ति दिखाई उस पर बोझ डालना मैं समझता हूं कि बेहद गद्दारी है और फिर टैक्सों के अन्दर जो हाई हैंडिडनेस हो रही है वह किसी से छिपी नहीं है।

श्री अध्यक्ष : आप बिल के स्कोप से बाहिर चले गए। (The hon. Member has gone beyond the scope of the Bill.)

श्री मंगल सेन : स्पीकर साहिब, जब आप हाउस में नहीं थे तो यहां पर काफी फ्री स्टाइल से स्पीचें हो रही थीं। मैं तो स्कोप के ही अन्दर बोल रहा हूं, मुझे बीच-बीच में न रोका जाए तो आप की बड़ी मेहरबानी होगी।

आज, स्पीकर साहिब, प्रदेश में संकटकालीन स्थिति के कारण व्यापार तबाह हो गये, इंडस्ट्रीज़ तबाह हो गईं, खेती तबाह हो गई, नौकरियां छूट गईं तो उनके साथ कुछ रहम करना **चाहिए था, रिलीफ देना चाहिए था। और फिर जिनके बल पर हमारे नेता नाज़ करते हैं कि हम दुश्मन का सर तोड़ देंगे,** उसके दांत खट्टे कर **देंगे,** और पाकिस्तानी सांप का ज़हर निकाल कर **रख देंगे, तो क्या** उस जनता के साथ यही सलूक वाजिब है कि टैक्स लगाया जाए? मैं बतलाना **चाहता हूं कि ऐमरजैंसी खत्म नहीं हुई है।** लड़ाई का अंदेशा बना हुआ है। कभी भी जंग **फिर छिड़ सकती है।** इसलिये उसके लिए जनता का साथ ज़रूरी है। मगर क्या सरकार

यह सोचती है कि इस तरह से जनता का साथ रहेगा ? लेकिन सरकार को क्या, वह तो यह चाहती है कि जनता का जज़बा इस वक्त हमारे साथ है उसे यूटीलाइज़ कर लो और इस वक्त टैक्स लगा दो वह बेचारी कुछ नहीं कहेगी। लेकिन इन्हें मालूम होना चाहिए कि उस जनता के नुमाइंदे हाउस के एक भी मैम्बर ने आपके इस बिल को स्पोर्ट नहीं किया है। ढिल्लों साहिब, स्पीकर साहिब, इनको सभी जानते हैं, कि यह जम्हुरियत पसन्द हैं और जिस वक्त इन्होंने कांग्रेस से अलग हो कर पार्टी बनाई तो उसका नाम दिया था प्रजातन्त्र पार्टी, इसलिये ऐसे विचार रखने वाले से कहूंगा कि जब किसी मैम्बर की राए नहीं, तो फिर क्यों यह टैक्स लगा कर जमहुरियत का गला घोंटते हो ? मैं उनके गुड सैंस को अपील करूंगा कि वह मान जाएं और इस टैक्स को न लगाएं। उन्होंने ट्रक वालों की बहुत तारीफ की थी क्योंकि उन्होंने उनके जोश को और उनके हौसले को जंग के दौरान अनुभव किया था। लेकिन मैं कहना चाहता हूं कि ज़बानी जमा खर्च करने से तो बात नहीं बनती जिन्होंने अपनी जान हथेली पर रख कर देश की सेवा की हो और यह परवाह न हो कि उन्होंने कैसे अपना सब कुछ बेच कर ट्रक्स बनाए या बसें बनाईं और जंग के मैदान में क्या हशर होगा, उनके ऊपर ज्यादती करना, मैं समझता हूं कि बड़ा भारी अन्याय है। क्या आज ढिल्लों साहिब इन बहादुरों को यह इनाम दे रहे हैं ?

मैं एक बात और कहना चाहता हूं कि जहां पर इन्होंने टैक्स लगाने का अधिकार अपने हाथ में लिया है वहां कुरप्शन का एक दरवाज़ा और खोल दिया है। यह तो दर्जनों बार साबित हो गया है कि जब जब टैक्स चार्ज करने वाले अफसरों को ऐम्पावर किया है तभी इन्होंने कुरप्शन को ऊंचा किया है और जनता को कुरप्ट किया है। कैरों साहिब भी यही किया करते थे। वह तो बहुत मज़बूत थे लेकिन उन्हें भी जनता के सामने हार खानी पड़ी तो ढिल्लों साहिब तो बहुत कमजोर हैं। इसलिये मैं कहता हूं कि टैक्स न लगाइए (घंटी)। अगर आप ने टैक्स लगाया तो इससे अवाम के ऊपर कुठाराघात होगा क्योंकि ट्रकओनर्स और बसों को चलानेवाले जनता को तंग करेंगे। इसलिये ढिल्लों साहिब मेरी प्रार्थना पर गौर करें और इस टैक्स को तर्क कर दें।

ਸਰਦਾਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ਪੁਰੀ (ਖਾਲੜਾ): ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਬਿਲ ਇਹ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਲੈ ਆਏ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਜ਼ ਤੇ ਟੈਕਸ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਦਾ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਹਾਵਤ ਹੈ ਕਿ "ਪੀਰ ਪਰ੍ਹਾਉਣੇ ਮੰਨਦਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮਾਰਦੇ" ਇਹ ਕਲਾਸ ਇਤਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਹੈ, ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਟੈਕਸ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਮੰਨ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੰਨ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਬਲਿਕ ਟ੍ਰਕ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹੁਬੁਲਵਤਨੀ ਦਾ ਜ਼ਜਬਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟੈਕਸ ਐਕਸੈਪਟ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਹੋਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੰਗ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਇਤਨੀ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਖਿਦਮਤ ਕੀਤੀ ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਇਹ ਸਜ਼ਾ ਦਿਤੀ ਜਾਏ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ 6 ਸਿਤੰਬਰ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਹਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਟ੍ਰਕਾਂ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨਾਂ ਨੇ ਨਸ-ਭਜ ਕੇ ਸਾਰੇ ਟ੍ਰਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕਠਾ ਕੀਤਾ ਔਰ ਆਪਣੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿਮੇਦਾਰੀ ਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਮਾਲ ਜਥੇ ਸੀ, ਉਥੇ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਔਰ ਖਾਲੀ ਟ੍ਰਕ ਕਰਾ ਕੇ ਮੋਰਚਿਆਂ ਤੇ ਪੁਜਾ ਦਿਤੇ। ਔਰ ਫਿਰ

[ਸਰਦਾਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ਪੁਰੀ]

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਤਾਂ ਵੇਖੋ। ਇਕ ਮਿਲਟਰੀ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਤੰਬੂ ਵਿਚ ਸੌਂ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਮਗਰ ਟ੍ਰੱਕ ਵਾਲੇ ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਹੀ ਖੁਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਸੌਂ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਜੰਗ ਦੇ ਮੋਰਚਿਆਂ ਤੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੇ ਗੋਲਿਆਂ ਜਾਂ ਬੰਬਾਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਗੈਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਪਲਾਈ ਲਾਈਨ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ, ਇਹ ਗੱਲ ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਕੀਰਤ ਜੀ ਨੇ ਡਿਟੇਲ ਵਿਚ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਹਾਲੇ ਜੰਗ ਟਲੀ ਨਹੀਂ; ਔਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਫਿਰ ਲੋੜ ਪਏਗੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਿਲ-ਸ਼ਿਕਨੀ ਕਰਨਾ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੁਨਾਸਿਬ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਵਜ਼ੀਰ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਉ। ਇਸ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਖਿਦਮਾਤ ਨੂੰ ਐਪਰੀਸ਼ੀਏਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਢਿਲੋਂ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਏਥੇ ਆ ਕੇ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤਗਮਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਤਗਮਾ ਦਿਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਤਗਮਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜੇ ਦੇਣਾ ਹੀ ਹੈ, ਜੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ, ਥੋੜੀ ਜਿਹੀ ਜੰਗ ਤਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣ ਦਿਓ। ਕੁਝ ਡਿਪਲੋਮੇਸੀ ਤੋਂ ਹੀ ਕੰਮ ਲਓ। ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਦਰਦ ਹੈ ਫਿਰ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ ਇਹ ਨਾ ਲਾਓ। ਜੇ ਦਰਦ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਡਿਪਲੋਮੈਟ ਹੋ ਡਿਪਲੋਮੇਸੀ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲਓ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਬਿਨੈ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਓ। ਮੈਂ ਵਕਤ ਦੇਣ ਲਈ ਤੁਹਾਡਾ ਸ਼ੁਕਰੀਆ ਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

1.00 p.m.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ (ਰਾਏਕੋਟ): ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਬਹੁਤ ਗਲਾਂ ਕਹੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਕਤ ਨਹੀਂ ਲਵਾਂਗਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਰੈਪੀਟੀਸ਼ਨ ਕਰਾਂਗਾ। ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਢਿਲੋਂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦਰਖਾਸਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਉਠਿਆ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਅਤੇ ਇਸ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਵਿਚ ਇਕ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਵਿਚ, ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਵਿਚ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਹੋਵੇ ਉਸ ਲੋਕ ਰਾਏ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਨਾ ਪਰੈਸਟੀਜ ਘਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਢਿਲੋਂ ਸਾਹਿਬ ਵੈਸੇ ਬੜੇ ਨਰਮ ਦਿਲ ਵੀ ਹਨ ਅਤੇ ਸਖਤ ਵੀ ਬੜੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਖਿਆਲ ਸੁਨਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਬਤੌਰ ਇਕ ਮਾਕੂਲ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲੈਣ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਦਾ ਜੋ ਅਸੂਲ ਹੈ ਉਹ ਅਸੂਲ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰਖਿਆ ਗਿਆ। ਸਰਦਾਰ ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜੋ ਕਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਟੈਕਸ ਅਗੇ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਇਸ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਅਤੇ ਇਹ ਹੋਰ ਬੋਝ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਦਾ ਭਾਰ ਚੁਕਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਟੈਕਸ ਲਗਾਉਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਆਫ ਆਬਜੈਕਟਸ ਐਂਡ ਰੀਜ਼ਨਜ਼ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਟੈਕਸ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਐਮਰਜੰਸੀ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਨੇਬਰਿੰਗ ਸਟੇਟਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਿਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਯਾ ਢਿਲੋਂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਿਲ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨੇਬਰਿੰਗ ਸਟੇਟਸ ਵਿਚ ਇਹ ਟੈਕਸ ਘਟ ਹੈ ਜਾਂ ਵਧ ਹੈ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲੋਂ ਇਸ ਵੇਲੇ ਅਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਛ ਜੁਗਰਾਫੀਆ ਬਦਲਨਾ ਪਿਆ। ਮਦਰਾਸ ਨੂੰ ਨੇਬਰਿੰਗ ਸਟੇਟ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਵਿਚ ਲੈ ਆਂਦਾ। ਮਦਰਾਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਸਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਵਖਰੇ ਹਨ। ਦੂਸਰੀਆਂ ਸਟੇਟਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਸਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਵਖਰੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਓਥੇ ਕਰਾਇਆ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ ਟਰਕਾਂ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਟੈਕਸ ਘਟ ਅਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਏਥੇ ਕਰਾਇਆ ਘਟ ਅਤੇ

ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਤੋ ਇਹ ਨੇਬਰਿੰਗ ਸਟੇਟ ਵਾਲੀ ਗਲ ਤਾਂ ਠੀਕ ਨਹ ਂ ਨਿਕਲੀ। ਜਦੋਂ ਢਿਲੋਂ ਸਾਹਿਬ ਬੋਲ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇੰਟਰਪਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਦਸੋ ਯੂ. ਪੀ. ਵਿਚ ਇਹ ਟੈਕਸ ਕਿੰਨਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਠੀਕ ਹੈ, ਠੀਕ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਦਰਾਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੁਗਰਾਫੀਆ ਬਦਲਨਾ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰਾਂ, ਜਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਹਵਾਬਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਉਸ ਦਿਨ ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਖ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਟਰਕ ਉਪਰੇਟਰਾਂ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਕੀਤੀ। ਅਤੇ ਇਹ ਕਰਨ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਫੌਜ ਜਾਂ ਪਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਆਰਮੀ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਪੈਣਾ, ਪਰ ਸਵਿਲੀਅਨਜ਼ ਦਾ ਵਲੰਟਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਣਾ ਇਕ ਕਾਬਲੇ ਤਾਰੀਫ ਗਲ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਰਬਾਦ ਹੋਏ, ਟਰਕ ਉਪਰੇਟਰ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਅਜ ਤੋਂ ਚਾਰ ਪੰਜ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਢਿਲੋਂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਕੀਤੀ। ਮਗਰ ਉਸ ਤੋਂ ਚਾਰ ਪੰਜ ਦਿਨ ਪਿਛੋਂ ਅਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਰੁਪਿਆ ਖਿਚਣਾ, ਜਿਹੜਾ ਉਹ ਦੇ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਠੀਕ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਗਲਤ ਗਲ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਦਾਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ਪੁਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਅਜੇ ਲੜਾਈ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਲੜਾਈ ਦਾ ਡਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸੈਂਟਿਵ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਥੋੜੇ ਜਿਹੇ ਰੁਪਏ ਦੀ ਛੋਟ ਦੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਇਨਸੈਂਟਿਵ ਦਿਉ ਤਾਕਿ ਟਰਕ ਓਨਰਜ਼ ਵਲੋਂ ਅਗੇ ਨੂੰ ਇਹ ਸਰਵਿਸ ਨਾ ਰੁਕੇ। ਇਸ ਬਿਲ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਇਕ ਡਿਸਸਰਵਿਸ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਆਪ ਹੀ ਛਡ ਦਿਉ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰੋ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪਰੈਸਟੀਜ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਏਥੇ ਦਿਲੀ, ਯੂ. ਪੀ. ਅਤੇ ਰਾਜਿਸਥਾਨ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕਰਾਇਆ ਵਧ ਹੈ ਅਤੇ ਟੈਕਸ ਘਟ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਸ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਕਾਨਮੀ ਕਰੇ ਕਿਉਂਕਿ ਰੁਪਏ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਦੋ ਰਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਕਿ ਰੁਪਏ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਕਰੋੜਾਂ ਬਲਕਿ ਅਰਬਾਂ ਰੁਪਿਆ ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਖਰਚ ਹੋਇਆ। ਰੁਪਏ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮਗਰ ਇਹ ਰੁਪਿਆ ਕੁਛ ਨਾ ਕੁਛ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੇ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਬੜਾ ਫਾਇਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਆਖਣ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਮਿਨਿਸਟਰੀ ਘਟਾਉਣ ਨਾਲ ਰੁਪਏ ਦੀ ਬਚਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਲੜਾਈ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੈਕਟਰੀ ਦਾ ਦਰਜਾ ਇਕ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦਾ ਦਰਜਾ ਰਖਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋ ਲੜਾਈਆਂ ਲੜੀਆਂ, ਪਰ ਸੈਕਟਰੀ ਓਹੀ ਰਹੇ। ਮਗਰ ਜਦੋਂ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਆਈ ਚਥੇ ਦਿਨ 4 ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸੈਕਰੇਟੇਰੀਏਟ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਦਿਤੇ। ਮੈਂ ਇਸ ਪਾਸੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਮਲਟੀਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਆਫ ਜ਼ਾਬਜ਼ ਹੈ। ਅਨਨਸੈਸਰੀ ਤਰੀਕੇ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਰੁਪਏ ਦਾ ਅਨਨਸੈਸਰੀ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਅਨਨੇਸੈਸਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਬਾਰਡਰ ਤੇ ਭਜੇ ਫਿਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਰੁਪਿਆ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਰੁਪਿਆ ਬਚਾ ਕੇ ਜਿਥੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਖਰਚ ਹੈ ਉਥੇ ਦੇ ਦਿਉ। ਟਰਕ ਉਪਰੇਟਰ ਗਰੀਬ ਹਨ। ਉਨਾਂ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ, ਘਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਾਇਦਾਦ ਵੇਚ ਕੇ 40/40 ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਟਰਕ ਖਰੀਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਤਨਾ ਟੈਕਸ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਸ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਰੂਲਿੰਗ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਖੁਦ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਹ ਦੂਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ ਰੂਟ ਪਰਮਿਟ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਮੀਰ ਉਪਰੇਟਰਾਂ

[ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ]

ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਲਖਾਂ ਰੁਪਏ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਆਪਣੀਆਂ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਵਾਸਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਾਰਾਂ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਗਰੀਬ ਉਪਰੇਟਰ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਇਕ ਇਕ ਟਰਕ ਦੇ ਓਨਰ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਰੀਜ਼ਨੇਬਲ, ਮਾਕੂਲ ਗਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਟੈਕਸ ਵਧਾਉਣਾ ਛਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਲੰਮਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੋਟਰ ਕਾਰਾਂ ਵੀ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹੀ ਟੈਕਸੀਆਂ ਵੀ ਹਨ। ਮੈਂ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਦਸਣ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਅਮੀਰ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪਰਾਈਵੇਟ ਕਾਰਾਂ, ਪਰਾਈਵੇਟ ਟੈਕਸੀਆਂ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਲਮ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਅਮੀਰ ਆਦਮੀ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਵੀ ਵਰਤਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਓਹੀ ਟੈਕਸੀਆਂ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਅਤੇ ਟੈਕਸ ਦੀ ਈਵੇਜ਼ਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਟੈਕਸ ਨੂੰ ਕਢੋ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਅਮੀਰ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪਰਾਈਵਟ ਕਾਰਾਂ ਟੈਕਸੀਆਂ ਚਲਦੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟੈਕ-ਸੀਆਂ ਡਿਕਲੇਅਰ ਕਰੋ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਦਾਰ ਦਿਲਬਾਗ ਸਿਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਰਤੀ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਜੀਟੇਸ਼ਨ ਤਾਂ ਕਰਨੀ ਨਹੀਂ, ਟਰਕ ਤੁਹਾਡੇ ਅਗੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦੇਣੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਲੰਮਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਹੀਆਂ ਜਾ ਚੁਕੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਆਨਰੇਬਲ ਮਿਨਿਸਟਰ ਟਰਾਂਸਪਰਟ ਨੂੰ ਫੇਰ ਦਰਖਾਸਤ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਕਈ ਮੈਂਬਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਲ ਦੀ ਤਾਈਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਜੇ ਇਹ ਬਿਲ ਧਕੇ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕਰਾਉਣਾ ਹੈ, ਗੌਰਮੈਂਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਦਾ ਖੂੰਨ ਹੋਏਗਾ, ਕਤਲ ਹੋਏਗਾ, ਮਰਡਰ ਹੋਏਗਾ।

पंडित भगीरथ लाल (पठानकोट) : स्पीकर साहिब, अब इस हाऊस में जिस बिल के सम्बन्ध में चर्चा हो रही है उस पर जितने मैम्बर बोले हैं उनमें से एक ने भी इस बिल की हिमायत नहीं की है और सब के दिल से यह आवाज़ आ रही है कि माजूदा हालात के देखते हुए इस बिल को वापिस ले लेना चाहिए। यह ठीक है कि सरकारों के काम रुपए से चलते हैं और रूपया हासिल करने के लिये टैक्स लगते हैं, लगने भी चाहएं, पहिले भी लगते आए हैं और मुमकिन है कि आगे को भी लगते रहेंगे लेकिन मैं यह अर्ज़ करना चाहता हूं कि इस वक्त पंजाब में ऐसे हालात हैं कि मैं इसी एक टैक्स की बात नहीं करता बल्कि अगर आपने और भी कोई टैक्स लगाने की तजवीज रखी तो पंजाब के लोग उसे बरदाश्त नहीं करेंगे (तालियां)। क्योंकि हमें पता है कि लोग क्या महसूस करते हैं। हम उनके बीच जाते हैं और उनके सारे हालात को अपनी आंखों देखते हैं और समझते हैं। पंजाब ने पहले भी बहुत सफर किया है और अभी भी बहुत सफर कर रहा है। लेकिन अब यह सवाल भी पैदा होता है कि इस वक्त के हालात के मुताबिक रुपया जरूरी चाहिए और टैक्सों का बोझ भी लोगों पर नहीं बढ़ना चाहिए तो फिर रुपया कहां से आए। मैं बताता हूं कि रुपया कहां से आ सकता है। यह जो इतने बड़े बड़े बैंक हैं इनको नैशनलाइज़ कर दो, इस से आपको काफी रूपया आ सकता है...

श्री अध्यक्ष : बैंक तो सारे पंजाब के नहीं हैं। (All the Banks do not belong to Punjab.)

पंडित भगीरथ लाल : कुछ ऐसे लोग भी स्पीकर साहिब, हैं जिनके पास बहुत गुप्त धन है, उस धन की ज़रा खोज करो और उन गुप्त धन वालों से कहो कि जितने से उनका

गुजारा होता है वही रखो बाकी इस ऐमरजैंसी के हालात को देखते हुए देश की रक्षा के लिये दे दो। इस प्रकार सरकार को रुपया प्राप्त करना चाहिए और गरीब लोगों को तंग नहीं करना चाहिए। मैं यह भी कहना चाहता हूं कि इस में शक नहीं कि हमारा भी खर्च बढ़ा है और मैं चाहता हूं कि यह जो सरकार के कुछ प्रोग्राम हैं, जो सांस्कृतिक प्रोग्राम उसके चलते हैं जिनके बारे में लोग मखौल करते हैं उनके बारे में भी कुछ सोचें और इस खर्च को बचाएं।

श्री अध्यक्ष : पंडित जी, इस बिल पर ही बोलें। आपने तो सारी टैक्सेशन पालिसी डिस्कस करनी शुरू कर दी है। (The hon. Member should speak on this Bill only. He has started discussing the whole of the taxation policy of the Government.)

परिवहन तथा निर्वाचन मंत्री : आप पंडित जी को जो इतनी अच्छी बातें कर रहे हैं करने दें। मुझे कोई एतराज़ नहीं (हंसी)

पंडित भगीरथ लाल : मैं यह अर्ज़ कर रहा था कि सरकार को भी अपने फज़ूल खर्चों की तरफ ध्यान देना चाहिए और इनको कम करके पैसा बचाना चाहिए। जैसा कि सारे मैम्बर साहिबान ने कहा है मैं भी अर्ज़ करता हूं कि इस ऐमरजैंसी के हालात में इन ट्रांस्पोर्ट वालों ने जो सेवा की है वह किसी से छुपी हुई नहीं है। उन्हों ने किसी के मजबूर करने पर सेवा नहीं की। मैं ने पठानकोट में खुद देखा है कि जितने वहां ट्रक वाले थे उन्हों ने किसी के कहने या मजबूर करने पर अपनी सेवाएं मोरचा पर सामान ले जाने के लिये अर्पित नहीं की बल्कि उन्हों ने उस वक्त के हालात में खुद एक दूसरे से बढ़ चढ़ कर कुरबानी देने के लिये आगे आने में दौड़ लगाई और वह कहते थे कि पहले मेरा ट्रक लो, पहले मेरा ट्रक लो। जिन लोगों ने इस ढंग से देश की रक्षा के लिय काम किया हो . . .

श्री अध्यक्ष : सरदार जलालुसमान जी, आप दो दफा फलोर क्रास कर चुके हैं। यह ठीक नहीं। (Sardar Jalalusman has crossed the floor twice. It is not proper.)

पंडित भगीरथ लाल : स्पीकर साहिब, मैं अर्ज़ कर रहा था कि जिन लोगों ने अभी अभी इतनी भारी कुरबानी दी है और जानें तक देश की रक्षा के लिये दे दी हैं उन पर अगर इतनी जल्दी टैक्स बढ़ा देंगे तो वह तो जो कुछ कहेंगे वह तो कहेंगे ही बाहर दुनिया भी हमें जीने न देगी कि यह बदला है उनकी सेवाओं का जो हम ने उनको दिया है। अभी तक वह लोग जो ट्रक ले जाते शहीद हुए हैं उनकी चिताएं जल रही हैं, उन लोगों को जब पता लगेगा कि उनके बलिदान के बाद सरकार ने इतना बोझ उन पर लाद दिया है तो वह हमारे ऊपर लानत के फूल ही बरसाएंगे, खुशी के फूल नहीं बरसाएंगे (तालियां)। तो मैं ज्यादा न कहता हुआ मंत्री महोदय से यही निवेदन करना चाहता हूं कि वह इस वक्त इस बिल को वापिस ले लें। इस बिल को पहले पार्टी में डिस्कस करें, फिर कैबनिट में डिस्कस कर लें और उसके बाद सोचें कि क्या करना चाहिए। इस वक्त उन लोगों पर ऐसा बोझ डाल कर जनता से अपयश न कराएं। इस बिल को वापिस लें क्योंकि यह वक्त ठीक नहीं है।

ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ (ਫਰੀਦਕੋਟ): ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਬਿਲ ਜਿਸ ਨੂੰ ਢਿਲੋਂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਜੋ ਬਿਲ ਛਪਿਆ ਸੀ ਉਸ ਦੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਆਫ ਆਬਜੈਕਟਸ ਐਂਡ ਰੀਜ਼ਨਜ਼ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਇਹ ਜੋ ਦੁਬਾਰਾ ਛਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਫਰਕ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਸ ਵਕਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 6 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਟੈਕਸ ਲਗਾਣਾ ਪਰਪੋਜ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਚੌਥੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਪਲਾਨ ਲਈ ਕੁਝ ਟੈਕਸ ਲਗਾਣੇ ਹਨ ਕਿਉਂ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਅਮਰਜੈਂਸੀ ਵਿਚ ਪੈਸੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਪਰ ਹੁਣ ਜਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 6 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਘਟਾ ਕੇ 4200 ਰੁਪਿਆ ਪਰਪੋਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਕਟ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੇ ਦੂਜੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਮੌਜੂਦਾ ਟੈਕਸ ਦੀ ਰਕਮ ਨਾਲੋਂ ਵਧ ਰਕਮ ਟੈਕਸ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਰਾਜਾਂ ਤੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਆਉਣ ਲਈ ਇਸ ਟੈਕਸ ਨੂੰ ਵਧਾਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ। ਪਿਛਲੀ ਦਫਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਰੀਜ਼ਨ ਇਹ ਵੀ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਟੈਕਸ ਅਸੀਂ ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਵਧਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਦੁਬਾਰਾ ਬਾਰ ਬਾਰ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਨੂੰ ਅਮੈਂਡ ਨਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ 6 ਹਜ਼ਾਰ ਤਕ ਟੈਕਸ ਲਗਾ ਦੇਣ ਦੀ ਪਾਵਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਮਜ਼-ਬੂਰੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਏਹਸਾਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੜੀ ਫਰਾਖ ਦਿਲੀ ਨਾਲ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਘਟਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਫਰਾਖ ਦਿਲੀ ਨਾਲ ਵੀ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਇਨਸਾਫ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਕਿ ਇਹ ਟੈਕਸ ਲਗਣਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਇਸ ਗਲ ਨਾਲ ਇਤਫਾਕ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਅਮੀਰ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਚੰਦੇ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਟੈਕਸਾਂ ਦਾ ਭਾਰ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਚੰਦੇ ਦੀ ਜੋ ਹਾਲਤ ਹੈ ਉਹ ਐਸੀ ਹੈ ਕਿ ਚੰਦਾ ਸਾਰੇ ਹੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਵੀ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਜੋ ਗਰੀਬ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਉਪਰੇਟਰਜ਼ ਹਨ ਸਭ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਰਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਹਿੰਮਤ ਮੁਤਾਬਿਕ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਸ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਕਈ ਸੱਜਣਾਂ ਨੇ ਇਸ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਹੀ ਹਮਾਇਤ ਨਾ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਹ ਸਾਡੀ ਹੀ ਮਦਦ ਕਰਨ (ਸ਼ੋਰ) ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਐਸੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਰ ਜ਼ਰਾਏ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਵਸੂਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦਾ ਖਰਚ ਘਟਾ ਕੇ ਪੈਸੇ ਬਚਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵਜਾਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਹੀ ਟੈਕਸ ਦਾ ਬੋਝ ਵਧੇ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਗਰੀਬ ਹਨ, ਗਰੀਬੀ ਤੋਂ ਉਠੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗਰੀਬੀ ਨਾਲ ਘੋਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਚਾਰ ਐਸੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਹੋਣ ਜੋ ਬੜੀਆਂ ਅਮੀਰ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹੋਣ ਲੇਕਿਨ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਆਮ ਟਰਕ ਅਪਰੇਟਰਾਂ ਤੇ ਬਸ ਮਾਲਕਾਂ ਦਾ ਤਅੱਲੁਕ ਹੈ ਉਹ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਬੇਚੀਆ ਸਨ ਅਤੇ ਜ਼ੇਵਰਾਤ ਬੇਚ ਕੇ ਆਪਣੇ ਬਾਲ ਬਚਿਆਂ ਦਾ ਪੇਟ ਪਾਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਫੈਦ ਕਪੜੇ ਵੇਖ ਕੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਨਿਗਾਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਨਸਾਫ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਪੱਕੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਪੋਸਟਪੋਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਕਿ ਇਸ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੌਰ ਹੋ ਸਕੇ। ਮੈਂ ਇਸ ਗਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਹਿੰਦੁ-ਸਤਾਨ ਉਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ, ਪੰਜਾ-ਬੀਆਂ ਨੇ ਹੀ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਰਹੱਦੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹੀ ਨਹੀਂ

ਬਲਕਿ ਜਿਥੇ ਜਿੱਥੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੇ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨੇ ਬੰਬ ਸੁੱਟੇ ਜਾਂ ਫਾਇਰਿੰਗ ਕੀਤੀ, ਉਥੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਖਿਆ ਵਿਚ ਬੜ੍ਹ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਪੈਸ਼ਲ ਇਮਦਾਦ ਦੇਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰੇ ਅਤੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਇਮਦਾਦ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪੀ. ਏ. ਪੀ. ਦਾ ਸਾਰਾ ਖਰਚ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕੰਮ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਾਰਡਰਜ਼ ਦੀ ਰਖਿਆ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਖਰਚ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈਵੀ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਘਟ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ। ਸਾਡੀ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਐਸੇ ਮਹਿਕਮੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਇੰਡ-ਅਪ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਮਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗੜਬੜੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਬਚਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਡਿਪਾਰਟ-ਮੈਂਟ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਬੀ. ਡੀ. ਓਜ਼. ਰਖੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਫੀ ਅਮਲਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਚਾਇਤ ਸਮਿਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਪੀਸ ਟਾਈਮ ਵਿਚ ਇਸ ਮਹਿਕਮੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਅਨਜਾਣ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਟੈਕਨੀਕਲ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਕੁਝ ਗਰਾਂਟਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਮੇਰੇ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਸ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬਜਟ ਵਿਚੋਂ 40 ਫੀ ਸਦੀ ਬੀ. ਡੀ. ਓਜ਼. ਦੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਮਲੇ ਦੇ ਟੀ. ਏ. ਅਤੇ ਡੀ. ਏ. ਵਿਚ ਕੰਜ਼ੂਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦਾ ਕੰਮ ਸਕੂਲ ਟੀਚਰਜ਼, ਐਗਰੀ-ਕਲਚਰ ਇੰਸਪੈਕਟਰਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਰੈਵੇਨਿਊ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਰੁਪਿਆ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈ। (Shri Ram Saran Chand Mittal, a Member of the panel of Chairmen, in the Chair) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਕਈ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟਸ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਥੇ ਬਚਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗਰ ਮਨਿਸਟਰੀ ਦੀ ਸਟਰੈਂਗਥ ਘਟਾਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਾਫੀ ਬਚਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੁਝ ਜ਼ਰੂਰ ਫਰਕ ਪਵੇਗਾ। ਹੰਗਾਮੀ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਮਿਨਿਸਟਰੀ ਕਰਟੇਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਹਨ। ਇਹ ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਡਰਾਮਾ ਜ਼ਰੂਰ ਖੇਲਣਗੇ। ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਿਨਿਸਟਰ ਚੀਫ ਮਿਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਅਸਤੀਫੇ ਦੇ ਦੇਣਗੇ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਸਾਰੇ ਮਿਨਿਸਟਰ ਬਣੇ ਰਹਿਣ। ਮਿਨਿਸਟਰ ਦਾ ਸਾਲ ਵਿਚ ਲਗ ਭਗ ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਖਰਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਗਰ 8, 9 ਮਨਿਸਟਰਜ਼ ਰਹਿਣ ਤਾਂ ਕਾਫੀ ਰੁਪਿਆ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੰਮ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਜਿੰਨੇ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਉਹ ਰੁਪਏ ਟੈਕਸਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਦੀਵਾਲੀਆ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਟੈਕਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਉਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਿਹੜੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਪੇਟ ਭਰਦੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਟੈਕਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਲਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਪਖਿਆਂ ਦੇ ਥਲੇ ਬੈਠ ਕੇ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਕਰਦੇ ਹੀ ਕਮਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਮੀਰਾਂ ਉਤੇ ਟੈਕਸ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ

[ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ]

ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਂਟਰਟੇਨਮੈਂਟ ਟੈਕਸ ਹੋਰ ਵਧਾ ਦੇਵੇ। ਸਿਨਮਿਆਂ ਵਿਚ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਥੇ ਤਾਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਮੇਲਾ ਲਗਿਆ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਦਾ ਗੜ੍ਹ ਹਨ। ਸਿਨਮਿਆਂ ਵਿਚ ਸਾਜ਼ਸ਼ਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਿਨਮਿਆਂ ਨੂੰ ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਟੈਕਸ ਵਧਾ ਦੇਵੇ। ਅਗਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸਟਾਫ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਟੈਕਸਾਂ ਦੀ ਈਵੇਜ਼ਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਦਾ ਗੜ੍ਹ ਵੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪਾਵਰ ਦੇ ਦਿਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਕੁਰੱਪਟ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ। ਮੈਂ ਇਸ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਨਾਲ ਐਗਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ । ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਭੈੜੀ ਨੀਅਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਨ ਵਿਚ ਬੇਈਮਾਨੀ ਆਉਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮਨਸ਼ੇ ਨੇਕ ਹਨ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਸ਼ੁਭ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਟੈਕਸ ਲਾਉਣ ਦੇ ਵੇਲੇ ਅਮੀਰ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਦੀ ਪਹਿਚਾਨ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਪੋਸਟਪੋਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਇਕ ਐਕਸਪਰਟ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ । ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਵੇਖੇ ਕਿ ਟੈਕਸ ਕਿਸ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਵਸੂਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਕਿਸ ਆਈਟਮ ਤੇ ਟੈਕਸ ਘਟ ਲਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਉਤੇ ਕਿੰਨਾ ਹੋਰ ਟੈਕਸ ਲਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਨੈਸ਼ਨੇਲਾਈਜ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਨਹੀਂ ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। 5—7 ਆਦਮੀ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਫਿਨਾਨਸਿੰਗ ਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ। ਇਹ ਕਿੰਨੀ ਬੁਰੀ ਗਲ ਹੈ। ਮੈਂ ਕੁਝ ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਹੜੇ ਸਰਹੱਦੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ੇ ਉਤੇ ਪੈਸਾ ਦੇਣਾ ਦਰਕਿਨਾਰ, ਬੈਂਕਾਂ ਨੇ ਲੜਾਈ ਦੇ ਮੌਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਰੁਪਿਆ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਕੁੰਦਨ ਲਾਲ, ਐਮ. ਐਲ. ਸੀ. ਅਬੋਹਰ ਦੇ ਲਖਾਂ ਰੁਪਏ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਕੁਝ ਰੁਪਿਆ ਬੈਂਕ ਵਿਚੋਂ ਕਢਾਉਣਾ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਬੈਂਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਰੁਪਿਆ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਰਮਾਇਆ ਦਾਰਾਂ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿੰਨਾ ਪਿਆਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮਾਇਆ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿੰਨਾ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਲੜਾਈ ਦੇ ਵੇਲੇ ਮੋਸਟਲੀ ਸਾਰੇ ਟਰਕਸ (trucks) ਅਕਵਾਇਰ ਕਰ ਲਏ ਸਨ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਅਧੇ ਟਰਕਸ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿਤੇ । ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਾਲ ਡੰਪ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਬਿਜ਼ਨਸ ਬੰਦ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਰ ਇਥੇ 15 ਸਾਲ ਅਮਨ ਰਹੇ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਉਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਹਾਲਤ ਲੜਾਈ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਲੜਾਈ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬਹੁਤ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਤੇ ਚੋਣ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ) ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਬਹਿਸ ਨੂੰ ਇੰਟਰਪਟ ਕਰਨ ਲਈ ਖੜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਇਥੇ ਕੁਝ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਏ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਲੜਾਈ ਦੇ ਮੌਕੇ ਸਾਮਾਨ ਲੈ ਜਾਣ ਲਈ ਸਿਵਿਲ ਟਰਕਸ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਇਸ ਦਾ ਰੈਫਰੈਂਸ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਨਾ ਆਵੇ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਆਫ ਦੀ ਰੀਕਾਰਡ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ।

ਸਰਦਾਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹਬਾਜਪੁਰੀ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਜ ਉਸ ਰੀਪੋਰਟ ਤੇ ਬਹਿਸ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਹੜੇ

ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਤਫਤੀਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਗਏ ਸਨ। ਮੈਂ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਰੀਪੋਰਟ ਤੇ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਬਹਿਸ ਹੋਵੇਗੀ। ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਮਨਸ਼ਾ ਇਹ ਮਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਿਲ ਤੇ ਹੀ ਬਹਿਸ ਚਲਦੀ ਰਹੇ ਅਤੇ ਉਸ ਰੀਪੋਰਟ ਤੇ ਬਹਿਸ ਨਾ ਹੋਵੇ । ਉਸ ਬਹਿਸ ਦਾ ਸਮਾਂ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

Mr. Chairman : That matter has been refered to the Hon. Speakar for his decision.

ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਤੇ ਚੋਣ ਮੰਤਰੀ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਸਜੈਸ਼ਨ ਹੈ । ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਬਿਲ ਤੇ ਫਿਰ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਕਰ ਲੈਣਾ, ਪਹਿਲੇ ਉਸ ਜ਼ਰੂਰੀ ਰੀਪੋਰਟ ਨੂੰ ਕੰਸਿਡਰ ਕਰ ਲਉ।

Mr. Chairman : Let the discussion be confined to the main agenda. That report will be taken up later on.

ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬੋਲਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਖੁਦ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪੋਸਟਪੋਨ ਕਰ ਦਿਉ, ਫਿਰ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ ।

ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਤੇ ਚੋਣ ਮੰਤਰੀ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਕਹਿਣ ਦਾ ਢੰਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਮਾਮਲਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਕੰਸਿਡਰ ਕਰ ਲਉ ਬਾਦ ਵਿਚ ਬਿਲ ਤੇ ਬਹਿਸ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ।

ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ : ਮੇਰੀ ਇਹ ਮੰਗ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਛਡ ਦਿਉ, ਬਾਦ ਵਿਚ ਸੋਚ ਲੈਣਾ । ਥੋੜੇ ਅਰਸੇ ਲਈ ਪੋਸਟਪੋਨ ਕਰ ਦਿਉ, ਦੂਸਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਲਉ ਅਤੇ ਇਹ ਫਿਰ ਬਾਦ ਵਿਚ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ । ਮੇਰਾ ਵੀ ਇਹੋ ਮਤਲਬ ਸੀ ।

(*Interruption.*)

डा० बलदेव प्रकाश : On a point of order, Sir. जनाब, मेरा प्वायंट आफ आर्डर सिर्फ यह है कि अभी मिनिस्टर इन्चार्ज ने यह बात कही है कि अगर दूसरी जो आईटिम है, यानी रिपोर्ट पर डिस्कशन इसवक्त ले ली जाए तो उन को कोई एतराज नहीं है। मैं रिक्वेस्ट करूंगा कि इस समय बिल की डिस्कशन को पोस्टपोन कर दिया जाए और दूसरी आईटिम जो ज्यादा जरूरी है उस को आज ले लिया जाए। आप इस रिक्वेस्ट को मान लें और इस बिल की बहस को पोस्टपोन कर दें (विघ्न)।

Mr. Chairman : Order Please.

ਗਿਆਨੀ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ : ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰ ਲੈਣ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਹੀ ਲੈ ਲੈਣ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ ।

ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਤੇ ਚੋਣ ਮੰਤਰੀ : ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦਾ ਤਾਂ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਉਹ ਪਹਿਲੇ ਆ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਵਿਚਾਰ ਲਉ ਇਹ ਬਾਦ ਵਿਚ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ।

(*Interruptions*)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਉਹ ਤਾਂ ਆਪ ਹੀ ਭਜਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ।

ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਤੇ ਚੋਣ ਮੰਤਰੀ : ਜੇ ਕਰ ਤੁਸੀਂ ਭਜਣ ਦੀ ਗਲ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ I will press for the passage of this Bill just now.

(*Interruption*)

Mr. Chairman : Order please.

ਗਿਆਨੀ ਜੈਲ ਸਿੰਘ : ਜੇ ਕਰ ਭਾਸ਼ਣ ਕਰਨ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਠੀਕ ਨਿਕਲੇ ਤਾਂ ਭਾਸ਼ਣ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫਰਾਖ ਦਿਲੀ ਦਾ ਮੈਂ ਬੜਾ ਮਸ਼ਕੂਰ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਜਿਹੜੀ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਮੇਰੇ ਕਹਿਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਕਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ...........

ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ : On a point of order, Sir. ਢਿਲੋਂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਨੁਕਤਾ ਉਠਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਟ੍ਰੱਕ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਮਿਨਿਸਟਰ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮਿਨਿਸਟਰ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਇਹ ਬਿਆਨ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਸਿਵਿਲ ਦੇ ਟ੍ਰੱਕ ਇਸਤੇਮਾਲ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਹ ਲੋਗ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਹਨ । ਇਥੇ ਗਲ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੀ ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ।

Transport and Elections Minister : I only said that we should avoid mentioning such things as far as possible. If you feel that there is no harm of mentioning such things, I have no objection to it.

(**Voices** : *Withdraw this Bill*).

Transport and Elections Minister : No question of withdrawing this Bill. No question of postponing this Bill. I only agreed that the other urgent matter sought to be raised by my hon. friend Sardar Narain Singh Shahbazpuri may be discussed now and the discussion on this Bill may be postponed till day after tomorrow.

(*Mr. Speaker in the Chair*).

श्री अध्यक्ष : अगर हाउस एग्री करे तो जो रिपोर्ट डाक्टर बलदेव प्रकाश और बाबू बचन सिंह ने पेश की है उस पर अब डिस्कशन कर ली जाए और बिल पर डिस्कशन बाद में जारी रखी जाए। (If the House agrees the report persented by Dr. Baldev Parkash and Babu Bachan Singh may be discussed now and the discussion on this Bill will continue afterwards)

आवाजें : ठीक है ।

Mr. Speaker : The discussion on the Bill will continue day after tomorrow.

DISCUSSION ON THE ENQUIRY REPORT RELATING TO AN ALLEGATION OF SUPPLYING WORM INFESTED WHEAT ATTA TO KHEMKARAN DISPLACED PERSONS STAYING IN A MANDIR AT TARN TARAN

डा० बलदेव प्रकाश (अमृतसर शहर पूर्व) : स्पीकर साहिब, सोमवार के दिन हाउस के अन्दर आनरेबल मैम्बर शहबाज़पुरी ने एक बात कही कि तरन तारन के अन्दर जो खेमकरन के विस्थापित लोग आए हैं उन्हें कैम्प में जो आटा तकसीम किया जाता है वह खाने के काबिल नहीं

है क्योंकि उस में कीड़े हैं, वर्म्ज़ हैं। आप ने उस एलीगेशन को बहुत सीरियसली लिया, क्योंकि यह बात है भी बड़ी सीरियस, और मिनिस्टर साहिब इन्चार्ज से बात चीत कर के यह मुनासिब समझा कि हाउस के दो मैम्बर वहां जाएं और सारे आटे को देखें और हाउस में आकर अपनी रिपोर्ट दें। चुनांचे उस निर्णय के अनुसार मैं और बाबू बचन सिंह जी आप के हुकम के मुताबिक वहां गए। हमारे जाने से पहले ही वहां रात को डी. सी और दूसरे बड़े अफसर आए हुए थे। कैम्प के मुअज़िज़ आदमी भी वहां पर इकट्ठे हुए थे और इस बात का चर्चा हो रहा था कि हाउस में ऐसी बात आई है और इस बात की इन्क्वायरी हो रही है।

इन्क्वायरी की रिपोर्ट सब मैम्बरों को मिल चुकी है और वह उस को पढ़ चुके हैं। मैं उस को दोहराना नहीं चाहता। हाउस की सूचना के लिये इतना ज़रूर बता देता हूं कि हम ने वहां पर थोड़े थोड़े आटे को ले कर छाना तो सारे सैम्पलों के अन्दर काफी तादाद में वर्म्ज़ निकले। वह आटा खाने के काबिल नहीं समझा जा सकता था। सरकार की इस चीज के अन्दर तो कोई जिम्मेदारी नहीं आती लेकिन एक बात मैं ज़रूर सरकार से पूछना चाहता हूं कि अगर सरकार के पास गेहूं, कणक न होती और सरकार को आटा ही स्पलाई करना पड़ता तो फिर यही आटा, जो कि आज तरन तारन में सप्लाई किया गया है, पट्टी और दूसरी जगहों पर रीफ्यूजी लोगों को सप्लाई किया जाता। चूंकि कणक मौजूद थी इस लिये कणक दे दी लेकिन अगर आटा देना पड़ता तो यही आटा वहां पर भी दिया जाता। यही आटा अमृतसर और पंजाब में दूसरे स्थान पर बिका होगा और अब भी बिक रहा होगा। और आगे भी बिकेगा क्योंकि एक जगह पर जो आटा बिक सकता है वह दूसरी जगहों पर भी बिक सकता है। इसलिये इनडायरैक्टली हमारी सरकार इस बात के लिये पूरी जिम्मेदार है कि इस तरह का कीड़ों वाला आटा हमारे सूबे के अन्दर सेल के लिये अलाउ किया जा रहा है। उस पर किसी प्रकार की निगरानी नहीं है, किसी हैल्थ इन्स्पैक्टर ने चैक नहीं किया। किसी को ज़रा भी यह ख्याल न आए कि किस तरह से यह सारी की सारी चीज हो गई, कितनी हैरानगी की बात है? वहां पर कोई सौ बोरियां पड़ी हुई थीं, उनमें से तीन बोरियां इधर उधर से उठा कर देखा गया, सब में से कीड़ो वाला खराब आटा ही निकला, कोई बोरी भी ऐसी न थी जिसमें कीड़े न हों और यह सब कुछ डिप्टी कमिश्नर की मौजूदगी में हुआ। इसका मतलब साफ है कि आखिर पंजाब गवर्नमैंट की ज़ेरे निगरानी ही ऐसा निकम्मा आटा सप्लाई किया जा रहा है। इसमें गवर्नमैंट की सारी मशीनरी की जिम्मेदारी आती है। उसमें सिविल सप्लाई के इन्स्पैक्टर भी आएंगे, फूड इन्स्पैक्टर भी होंगे, मिलों के अन्दर इन के जाने वाले इन्स्पैक्टर और दूसरे अफसर भी होंगे। आखिर हम पूछते हैं कि वे लोग वहां पर बैठे हुए करते क्या रहते हैं? और अगर इस रिपोर्ट के बाद भी सरकार ने अभी तक कोई कदम इस सम्बन्ध में नहीं उठाया....मुझे पता है कि मिनिस्टर साहिब उठकर हाउस को बता देंगे कि आगे के लिए उन्होंने क्या कदम उठाए हैं.. लेकिन अगर कोई कदम नहीं उठाया तो पता नहीं कितनी देर से यह सब हेराफेरी हो रही होगी। यह तो एक चांस बन गया कि आटा छाना गया और पकड़ा गया वरना आजकल की मैडीकल साइंस तो यह कहती है कि आटे को बिना छाने ही खाया जाना सेहत के लिये अच्छा और फायदमंद है और शहर के अन्दर ऐसे कई लोग होंगे जो आटे को बिना छाने ही पकाते होंगे और उन को

[डाक्टर बलदेव प्रकाश]

पता नहीं लगा होगा कि इसमें कीड़े भी हैं। आप की हजारों फूडग्रेन शाप्स हैं, कन्ज्यूमर कोआपरेटिव स्टोर्ज हैं जहां पर कि इस तरह की मिल्ज़ से आटा सप्लाई किया जाता है जो कि खराब है। तो ऐसी हालत में इसकी जिम्मेदारी किस पर है? मैं समझता हूं कि इस क लिये हमारी सरकार खुद जिम्मेदार है। मैं यहां पर हाउस में खड़ा होकर यह इल्ज़ाम लगाता हूं जो कि अब इस बात से साबित भी हो चुका है कि इस सरकार की मशीनरी कुरप्ट है, वह मशीनरी जिस के ऊपर सूबे की जनता की सेहत को बरकरार रखने की जिम्मेदारी आती है। वह सारे इन्स्पैक्टर, हैल्थ इन्स्पैक्टर, फूड इन्सपैक्टर और दूसरी हैल्थ अथारिटीज़ जिनका यह फर्ज़ बनता है कि सूबे के लोगों को सही चीज़ खाने को मुहैया करें, अपने फर्ज़ से कोताई कर रहे हैं। यह तो चान्स की बात हो गई कि खेमकरन के रैफ्यूजीज़ के लिये दुकानों में आटा गया और पोल खुल गया। मैं समझता हूं कि सरकारी मशीनरी इसमें ऐबसोल्यूटली फेल्योर साबित हुई है। मैं किसी मिल मालिक को इसमें दोष नहीं देता। मैं पूछता हूं कि सरकार के इन्स्पैक्टर वहां पर बैठे बैठे क्या करते हैं? अगर इस तरह से उस मिल के अन्दर से बहुत भारी मात्रा में इस कदर गन्दा आटा निकल कर चला जाए तो साफ जाहिर है कि वहां पर नीचे से लेकर उपर जितने आदमी, जितने सरकारी कर्मचारी और अफसर बैठे हुए हैं वे सब इसमें मिले हुए हैं। इसका मतलब यह हुआ कि अगर एक आदमी किसी तरह की गड़बड़ करना चाहता हो तो वह सारी की सारी मशीनरी को कुरप्ट करके लोगों को जहर तक भी खिला सकता है। इस मौज़ूदा वाक्या ने इस बात को स्पष्ट रूप से साबित कर दिया है।

यह आटा कलकत्ता की एक फिलैन्थ्रापिस्ट सोसाइटी की तरफ से दिया गया था जो कि कलकत्ता से आकर यहां पर बहुत अच्छा काम कर रहे हैं। उन्होंने कहा कि हम पांच हज़ार रुपया की सेवा इस कैम्प के लिये करना चाहते हैं, चाहे वह किसी भी शक्ल में हो, तो उन को कहा गया कि आटा सप्लाई कर दो। आटा वहां मिल से भरा कर ले जाया गया। यह पट्टी ले जाया गया। वहां पर शरणार्थियों को गवर्नमैंट की तरफ से गन्दम बांटी जा चुकी थी इसलिये वह तरन तारन लाया गया। जब इस बात का पता लगा तो वह लोग, जिन्होंने इस कदर दुखियों की सेवा करने के लिये इस हवन में अपनी आहुति डालने का यत्न किया, शरम महसूस करते थे कि नेक काम करते हुए भी बदनामी का मुंह देखना पड़ा। इसलिये आवश्यक है कि जो-जो भी इसमें जिम्मेदार हों उन को खिलाफ सख्त से सख्त कार्यवाही की जाए। मैं समझता हूं कि ऐसे लोगों का तो शुक्रिया अदा करना चाहिए जो कि कलकत्ता से चलकर यहां पंजाब के विस्थापित लोगों की सेवा करने के भाव से आए हैं और ऐसी नीच कार्यवाही के लिये जो कि लोगों की सेहत पर कुठाराघात करने वाली हो और जिस के लिये पंजाब गवर्नमैंट के खुद अपने ही कर्मचारी और अफसर जिम्मेदार हों, कड़ी से कड़ी कार्यवाही की जानी चाहिए, सख्त से सख्त कदम उठाए जाने चाहिएं ताकि आगे के लिये किसी को ऐसा करने की हिम्मत ही न हो सके। पंजाब ने देश की रक्षा के लिये सब से आगे होकर नाम पैदा किया लेकिन जो चीज़ आज हाउस में पेश है उस के लिये हमारा सिर मारे शर्म के झुक जाता है कि जहां पर खेमकरण के विस्थापितों के लिये कैम्प खुला हुआ है वहां इस तरह से सड़ा हुआ, कीड़े मकौडों वाला आटा बोरियों से निकले और उन में तक्सीम हो रहा हो जो कि देश रक्षा के लिये खेमकरण में अपना सब कुछ लुटा कर आए

हों। मैं पंजाब गवर्नमेंट से पुरजोर दरखास्त करूंगा कि जैसा कि मैंने अभी अभी कहा है कि इस चीज़ के लिये जो भी व्यक्ति जिम्मेदार है, चाहे वह सिविल सप्लाई के इन्स्पैक्टर हैं, चाहे हैल्थ अथारेटीज़ हैं, उन के खिलाफ सख्त कदम उठाए जाएं, उन को सस्पैंड किया जाए, उन को डिसमिस किया जाए ताकि दूसरों के लिये यह आंखे खोलने वाली घटना साबित हो।

स्पीकर साहिब, बैठने से पहले एक बात और कहना चाहता हूं और वह असैम्बली के दृष्टिकोण से है। इस सम्बन्ध में जांच करवाने के लिये आप ने जो कदम लिया उसके लिये मैं आप को बधाई देता हूं। सैंकड़ों इस किसम की बातें आती हैं, सैंकड़ों एलीगेशन्ज़ हाउस के अन्दर लगते रहते हैं लेकिन पंजाब असैम्बली के अन्दर कभी पहिले ऐसा कदम नहीं उठाया गया कि फलोर आफ दी हाउस पर एक आनरेबल मैम्बर ने ऐलीगेशन लगाई हो और स्पीकर ने आर्डर कर दिया हो कि फौरन हाउस की तरफ से रीप्रिजेंटेटिव्ज़ जाएं और मौके पर जाकर इन्क्वायरी करें (प्रशंसा)। मैं समझता हूं कि सिर्फ हाउस ही नहीं पंजाब की जनता आप को इस बात की बधाई देगी उस कदम के लिये जो कि आप ने एक आनरेबल मैम्बर की बात को सीरियसली लेते हुए पंजाब की जनता के हित को ध्यान में रखते हुए हाउस की तरफ से आप ने नुमाइन्दे भेजे। आगे के लिये इस बात की चेतावनी हो गई है कि पंजाब के लोगों का यह प्रतिनिधि हाउस सावरेन है और किसी भी मामले पर फौरन ऐक्शन ले सकता है, सीरियस ऐक्शन ले सकता है और इस तरह से आगे के लिये इस तरह की चीज़ें रुक सकती हैं। इन शब्दों के साथ मैं आप को फिर बधाई देता हुआ अपनी जगह लेता हूं।

परिवहन तथा निर्वाचन मंत्री (सरदार गुरदयाल सिंह ढिल्लों) : स्पीकर साहिब, मैं सोच रहा था कि इस की कापी तो मुझे मिली नहीं, बहर हाल जो स्पीच डाक्टर बलदेव प्रकाश जी की सुनी उस से हालत का पता लग गया है। (विघ्न)

श्री अध्यक्ष : यह तो सुबह ही सरकुलेट कर दी गई थी। (It was circulated in the morning.)

परिवहन तथा निर्वाचन मन्त्री : खैर, स्पीकर साहिब, परसों जब बिजनैस ऐडवाइजरी कमेटी की मीटिंग हो रही थी और मैं अपर हाउस से आकर वहां पहुंचा तो आप ने जिक्र किया था कि यह मामला हाउस में आया है। आप ने निहायत मेहरबानी की जो उस की बाबत मुझ से जिक्र किया और इत्तफाक से दोनों मैम्बर साहिबान, जिन की आप ने वहां जाने की डयूटी लगाई और सरदार गुरनाम सिंह जी भी वहां पर मौजूद थे। तो इसका मैंने यही मुनासिब हल समझा कि बजाय इस के कि अपने आप को डिफैंड करूं म ने आप से रिक्वैस्ट की कि मैं आप को इसी वक्त एक गाड़ी देता हूं, चाहे मुझे अपनी ही गाड़ी देनी पड़े या कोई और, कल आने से पहले रातोरात इस मामला की छानबीन की जानी चाहिए और आप के हुक्म के मुताबिक, जैसा कि आप फैसला करें आपोजीशन के मैम्बर साहिबान वहां पर मौके पर पहुंचें और अपनी तहकीकात करके वहां जो वाक्यात हुए हैं उन का जिक्र आप से और मुझ से करें।

स्पीकर साहिब, मैं तो खुद उन मेम्बर साहिबान का शुक्रिया अदा करता हूं जिन्होंने इतनी तकलीफ की जो रात के वक्त वहां पर पहुंचे और हाउस को, इत्तलाह देने के लिये

[परिवहन तथा निर्वाचन मन्त्री]

यह बर वक्त पहुंचे। स्पीकर साहिब, मैं जानता हूं कि वहां पर जो हमारे रैफ्यूजी भाई पहुंचे उन का मसला हमारे दरपेश है। जिस दिन यानी छः तारीख को मुझे यह रिलीफ और रीकंस्ट्रक्शन का काम सौंपा गया। मैंने उस के फौरन बाद ही जिला गुरदासपुर का, फिरोजपुर का और अमृतसर का तीन दिन में दौरा किया और एक एक कैम्प में गया। इस से पहिले भी, जब कि मुझे यह काम नहीं मिला था, मैं उन कैम्पों में जाता रहा। मैं वहां पर नौ तारीख को गया जब कि डिप्टी कमिश्नर भी मेरे साथ थे और कमिश्नर रीहैबिलिटेशन और दूसरे कमिश्नर भी मेरे साथ थे।

ਸਰਦਾਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਸਾਹਬਾਜ਼ਪੁਰੀ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕੀ ਇਹ ਚੰਗਾ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਬਾਕੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਬੋਲਦੇ ?

ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਤੇ ਚੋਣ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਸ ਲਈ ਬੋਲਣ ਲਗਾ ਹਾਂ ਤਾਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਵਾਕਫੀਅਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਔਰ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ, ਜਿਹੜੀ ਗਲ ਤੁਸਾਂ ਕਹਿਣੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਮੰਨ ਲਵਾਂ। ਲੇਕਿਨ ਫੇਰ ਵੀ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬੋਲ ਲਵਾਂਗਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਵਕਤ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਖਾਤਿਰ ਕਿਹਾ ਹੈ।

बाबू बचन सिंह : अगर आप हाउस को सैटिस्फाई कर दें तो ठीक है फिर ज़्यादा बहस करने की क्या ज़रूरत है।

परिवहन तथा निर्वाचन मन्त्री : तो उस वक्त जब मैं वहां गया तो यह फैसला किया गया था कि जो हमारा इस सम्बन्ध में मेन रैफ्यूजी कैम्प हो वह पट्टी में हो। लेकिन जब तरनतारन गया वहां पर बहुत से आदमियों ने यह कहा कि हम तो घर बैठे ही राशन लेना चाहते हैं। हम ने कहा कि हमें कोई एतराज नहीं। जब मैं नौ तारीख को वहां पर पहुंचा जब कि डिप्टी कमिश्नर और दोनों कमिश्नर मेरे साथ थे, वहां तरनतारन के रैफ्यूजी भाई बैठे हुए थे। वहां पर एक सभा बनी हुई है जो कि वहां पर काम करती थी। तो जब मैं वहां पर पहुंचा तो उन से पूछा कि आप का कैम्प यहीं पर लगा दिया जाए या कि आप पट्टी जाना चाहेंगे तो उस सभा वालों ने कहा कि जो जाना चाहें चले जाएं, हमें कोई एतराज नहीं और अगर यहीं पर रहना चाहें तो मन्दिर में इस सभा ने पहले से ही काफी इन्तज़ाम किया हुआ है और सभा उन की पूरी तरह से खिदमत करना चाहेगी। तो जो वहां पर रैफ्यूजी साहिबान थे मैंने उन से पूछा कि हम आप को राशन देना चाहते हैं, आप को दूसरा जरूरी सामान देना चाहते हैं इस लिये आप कैम्प में रहें। उन्होंने जवाब दिया कि मन्दिर वाली जो कमेटी बनी हुई है आप उस से बात करें, हमें यही मन्दिर में रहने दें। मन्दिर की कमेटी से मुतअल्लिका जो प्रधान थे और म्यूनिस्पल कमेटी के प्रधान चौधरी कुन्दन लाल से बातचीत करके कहा कि कम अज़ कम तीन महीने इन्हें वहां पर रहने दें। अगर आप उन को वहां पर न रहने दें तो कम अज़ कम हमें मौका दो कि हम टैन्ट वगैरा लगा दें और फिर रैफ्यूजी साहिबान कहने लगे कि बहुत से तो पट्टी में हैं और कुछ अमृतसर में बैठे हैं इस लिये हमें मन्दिर में ही रहने दो। तो उस के बाद मैं फिर 15 तारीख को वहां पर गया। इस से

पहले मैं वहां 9 तारीख को गया था और फिर मैं 15 तारीख को गया था और उस दिन इत्तफाक के साथ मेरे साथ बीबी डाक्टर प्रकाश कौर और कौंसल की डिप्टी चेयरमैन मिसिज़ लेखवती जैन और कुछ दूसरे सज्जन भी थे। मैं ने तब उन से कहा कि आप अगर राशन लेना चाहें तो राशन ले सकते हैं और जो इस के लिये हमारा डिस्ट्रीब्यूशन सेंटर है वहां से ले सकते हैं। इस पर जो सभा वाले लोग थे उन्होंने इस पर कुछ गुस्सा भी मनाया और उन्होंने कहा कि जब तक हम इन लोगों की खिदमत करना चाहते हैं तो उतना वक्त हमें करने दें। इस पर मैं ने रिफ्यूजी साहिबान से फिर कहा कि जो रज़ाइयां वगैरा आप को इन से मिलती हैं या दूसरी चीजें मिल सकती हैं वह आप इन से लेते रहें लेकिन जो लोग बतौर रिफ्यूजी के रजिस्टर हो चुके हैं उन्हें राशन हम से लेना चाहिए क्योंकि उन का राशन हमारे जिम्मे हो गया है और यह उन को लेना पड़ेगा। जो चीज़ें या राशन सभा वाले आप को देते हैं वह आप उन से लें या न लें, यह आप की मर्ज़ी पर निर्भर है। जो चीज़ आप को सरकारी तौर पर दी जाती है वह आप को ज़रूर लेनी चाहिए। इस के बाद जब मैं यहां 17 तारीख को आया तो, स्पीकर साहब, यह बात आप ने मेरे नोटिस में लाई। वैसे तो मैं इस के लिये वहां पर फिर चला जाता लेकिन जब मैं ने सोचा कि अब क्योंकि यह बात हाउस में आ चुकी है इस लिये मेरा अब फिर वहां जाना ठीक नहीं इस लिए मैं ने स्पीकर साहिब से यही कहा कि इस के लिये कुछ इण्डीपेण्डेंट मैम्बरों को जिन पर हाउस को एतबार हो, भेजना चाहिए। मैं उन की सवारी का इन्तज़ाम कर देता हूं और यह थोड़े वक्त में कर दिया गया। मैं इन मैम्बर साहिबान का बड़ा मशकूर हूं जो उन्हों ने वहां जाने की तक्लीफ उठाई है। अब इन के वहां जाने पर पता चला है कि जो यह राशन वहां पर था वह मारवाड़ी रिलीफ सोसाइटी की तरफ से बांटने के लिये आया हुआ था और यह जवाला फलौर मिल, अमृतसर से उस डिपो पर लाया गया था जहां हमारे अपरूटिड परसंज़ थे। यह पहले भी हमारे डिपो पर लाया गया था लेकिन हमारा जो डिपो पर अफ़सर मौजूद था उस ने यह लेने से इनकार कर दिया था कि यह आटा हम नहीं लेंगे। यह कोई एक सौ बोरी थीं और इस पर सोसाइटी वाले उन को वहां से उठा कर तरन तारन ले आए। मुझे अफसोस है कि जब यह लोकल तहसीलदार के पास उस आटे का नमूना ले कर गए तो उस ने कह दिया कि यह उस के बस की बात नहीं है। फिर यह बात यहां तक आ गई। वैसे तो हम उन प्राइवेट सोसाइटियों के मशकूर हैं जिन्हों ने अभी तीन दिन ही लड़ाई को शुरू हुए हुए थे वहां पर लोगों की मदद करनी शुरू कर दी थी हालांकि उस वक्त कुछ पता चलता ही नहीं था कि कौन वहां पर रिफ्यूजी है और कौन वहां का लोकल रहने वाला है क्योंकि इस बात का सही पता ही नहीं था कि कौन-कौन सी जगह हमारे कब्जा में है और कौन सी हमारे दुश्मन के कब्जा में है और यह तब तक पता लग भी नहीं सकता था जब तक मिलेटरी वाले न बताते। इस लिये जो रिलीफ सोसाइटीयां वहां पर काम करती थीं हम उन के शमकूर थे। अब भी जो बोरियां वहां पर गई थीं उन के बारे में बाबू बचन सिंह जी ने बताया है उन पर जवाला फिलौर मिल की 14 सितम्बर की मोहर लगी हुई थी। यह बड़ी हैरानी की बात है कि 14 सितम्बर का आटा तैयार किया हुआ हो और उस में से भी यह चीजें निकलें। यह चीज़ तो हमारे लिये बड़ी बायसे शर्म है, चाहे यह आटा सोसाइटी की तरफ

[परिवहन तथा निर्वाचन मन्त्री]

से दिया गया हुआ निकला है। मैं तो इस में अपनी बड़ी खुश किस्मती समझता हूं कि यह आटा हमारा खरीदा हुआ नहीं निकला वरना जिन्होंने यह नमूना यहां तक पहुंचा दिया है वह हमारे मेहरबान हमें बिल्कुल कहीं का न छोड़ते अगर यह आटा हमारा खरीदा हुआ होता, या हमारे सरकारी कैम्प में दिया जाता, तो भी मैं इस पर बहुत शरमिन्दा हूं। अगर कहीं यह आटा सरकार ने लाया होता तो पता नहीं हमें इस में कितनी परेशानी होती।

डाक्टर साहिब ने कहा है कि हमारे इन्स्पैक्शन स्टाफ की कोताही है। चीफ मिनिस्टर साहिब आज यहां पर नहीं हैं क्योंकि वह प्रेज़ीडेंट साहिब के साथ सुबहा शिमला गए हैं। शायद वह आज रात को वापिस आ जाएं, नहीं तो वह सुबहा ज़रूर आ जाएंगे। मुझे पता नहीं कि इस बात में सिवल स्पलाई के महकमे पर कहां तक जिम्मेवारी आती है। और यह रिलीफ एण्ड रीकनस्ट्रक्शन के महकमे की बात नहीं। लेकिन बात यह है कि अगर प्राइवेट सोसाइटी ने यह आटा लाया है और एक प्राइवेट मिल ने दिया है तो इस का मतलब यह नहीं हो जाता कि हम इस से मुबर्रा हो गए हैं। इस बात से मैं इनकार नहीं कर सकता कि इस की ज़िम्मेवारी इन्स्पैक्शन स्टाफ पर आती है और इस का इलाज यह हो सकता है कि इस मामले की सख्त और इण्डीपेण्डेंट इन्क्वायरी कराई जाए। कल मैं ने स्पीकर साहिब से कहा था कि मेरा दिल करता है कि डाक्टर साहिब वहां जा कर मुझे टेलीफून करें तो इस बारे में स्पीकर साहिब से मैं ने पंजाबी में यह कहा था कि जिस आदमी का यह काम है उस के बारे में ज्यों ही वह मुझे टेलीफोन पर बताएंगे तो या तो मैं खुद मुस्तफी हो जाऊंगा या उस अफसर को कच्चा खा जाऊंगा क्योंकि ऐसा अफसर किसी तरह से भी रहम का मुस्तहिक नहीं हो सकता। और ऐसे हालात में तो लोग शूट भी कर दिए जाते हैं। जवाला फिलोर मिल, जिस ने यह आटा स्पलाई किया है एक बड़ी रिप्युटिड फर्म है और उस के मालिक बहुत बड़े आदमी हैं। अगर उन के बारे में भी ऐसी बात हो जाए तो इस से ज्यादा और शर्मनाक बात क्या हो सकती है। चीफ मिनिस्टर साहिब चाहे यहां नहीं हैं तो भी अभी उन की गैर हाज़िरी में सिवल सप्लाई डिपार्टमेंट के साथ बात करूंगा। इस वक्त मैं यह भी नहीं कह सकता कि वह शायद इस बारे में खुद कुछ कर भी गए हों। अगर न भी किया हो तो मैं अभी करूंगा कि फौरन मौका पर सख्त, इण्डीपेण्डेंट और इम्पारशल आदमी से इन्क्वायरी कराई जाए। जहां तक मेरा इल्म है फलोर मिल का लाइसेंस गवर्नमैंट आफ इण्डिया देती है और यह उन्हीं द्वारा अख्तियार में है, फिर भी इस इन्क्वायरी के साथ अगर मेरे आपोज़ीशन के कोई दोस्त चाहें तो एसोशिएट कर सकें और इस इन्कवायरी में कोई प्रोसीजरल बातें नहीं होनी चाहिएं कि रूल्ज़ यह एलाउ नहीं करते और वह नहीं करते क्योंकि ऐसे मौके पर तो फौरी कार्यवाही होती है और अगर ज़रूरत पड़ती है तो शूट कर दिया जाता है। (आपोज़ीशन की तरफ से प्रशंसा)। मैं इन दोनों मैम्बर साहिबान का बड़ा मशकूर हुं जो इन्हों ने बड़ी तकलीफ उठा कर यह सब कुछ किया है।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਸ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ ਆਪ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਚੁਕੀ ਹੈ ਔਰ ਜੋ ਦੋ ਸਜਨ ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪਰਕਾਸ਼ ਔਰ ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਉਥੇ ਤਸ਼ਰੀਫ ਲੈ ਗਏ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪਰਕਾਸ਼ ਬੋਲ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਦੇਣਗੇ। ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੀ ਤਰੱਫ ਵਿਲੋਂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੋ ਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਸੀ ਉਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬੜੀ ਲਿਮਿਟਿਡ ਜਿਹੀ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਇਸ ਬਾਰੇ ਹੋ ਸਕੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਹਾਊਸ $2\frac{1}{2}$ ਬਜੇ ਐਡਜਰਨ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਬੇਹਤਰ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਹਰ ਗਰੁਪ ਦਾ ਇਕ ਇਕ ਆਦਮੀ ਆਪਣੇ ਥੋੜੇ ਜਿਹੇ ਵਿਚਾਰ ਰਖ ਸਕੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਅਗੇ ਚਲੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

(The report on this subject has come before the House and out of the two hon. Members, viz. Dr. Baldev Parkash and Babu Bachan Singh, who had gone there to make enquiry at the spot the former has already expressed his views. Now, Baboo Bachan Singh wll give his impressions. Sardar Gurdial Singh Dhillon has explained the position of the Government in this connecton. I think that a very limited discussion on this subject will be possible as the sitting is to be adjourned at 2.30 p. m. Therefore, I wish that only one representative of each group should very briefly give his view point otherwise tnis discussion would have to be extended.)

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ (ਲੁਧਿਆਣਾ ਉੱਤਰ) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਕੋਈ ਲੰਬੀ ਬਹਿਸ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਔਰ ਸਿਰਫ ਦੋ ਮਿਨਟਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਆਂਗ ।

ਅਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ 5 ਵਜ ਕੇ 4 ਮਿੰਟ ਤੇ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਔਰ ਅਸੀਂ 10 ਵਜੇ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਔਰ ਉਥੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਪਹੁੰਚੇ ਔਰ ਜੋ ਗੱਲ ਬਾਤ ਹੋਈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਏ੦ ਡੀ੦ ਸੀ੦, ਮਿਉਨਸਪਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪਰਧਾਨ ਔਰ ਕਈ ਹੋਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਆਦਮੀ ਵੀ ਸਨ । ਉਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਡੀ. ਸੀ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬੋਰੀਆਂ ਤੇ ਹਥ ਲਾਇਆ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਉਹ ਬੋਰੀਆਂ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਸੈਂਪਲ ਲਿਆ ਗਿਆ । ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਖੁਦ ਆਟਾ ਛਣਵਾਇਆ......

2.00 P.M.

(ਵਿਘਨ) ਉਥੇ ਏ. ਡੀ. ਸੀ. ਅਤੇ ਡੀ. ਸੀ. ਮੌਜੂਦ ਸਨ ਅਤੇ ਡੀ. ਸੀ. ਨੇ ਡੈਫੀਨਿਟਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਤਲਾਹ ਦਿਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਇਹ ਕੁਝ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮਗਰੋਂ, ਡੀ. ਸੀ. ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮਗਰੋਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਹ ਡਿਯੂਟੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ 100 ਬੋਰੀਆਂ ਇਕ ਦਮ ਸੀਲ ਕਰਵਾ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ । ਲੇਕਿਨ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਾਲੇ ਤਕ ਸੀਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ ।

ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਢਿਲੋਂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰੈਫੀਉਜੀਆਂ ਨੇ ਏ. ਡੀ. ਸੀ. ਅਤੇ ਡੀ. ਸੀ. ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਇਆ । ਤਸੀਲ-ਦਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕੋਈ ਐਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ ਹੈਲਥ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਛਾਣ ਕੇ ਕੀੜੇ ਕਢ ਦਿਉ ਤੇ ਆਟਾ ਖਾ ਲਉ । ਸੋ ਹੈਲਥ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਅਤੇ ਸਿਵਿਲ ਸਪਲਾਈਜ਼ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਲੋਂ ਜੋ ਕੋਤਾਹੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਸ ਤੇ ਵੀ ਗੌਰ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਬਸ ਮੈਂ ਇਤਨਾ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ।

चौधरी देवी लाल (फतेहाबाद) : स्पीकर साहिब, मिनिस्टर साहिब ने जो ब्यान दिया है उस पर मैं उन को मुबारकबाद पेश करता हूं और वह मुबारकबाद लेने के मुस्तहिक भी हैं क्योंकि आखिर वह हमारे प्रजातन्त्र के नौमिनी के तौर पर ही तो उधर बैठे हैं। मैं यह बात नहीं मानता

[चौधरी देवी लाल]

कि इस में सरकार की जिम्मेदारी नहीं है बल्कि किसी महकमा के किसी अफसर की है। जब मैं ने ज्वाला फलोर मिल्ज़ का नाम पढ़ा तो मुझे ख्याल आया कि एक टैक्सटाईल मिल के लिये इन को ही सरकार ने 80 लाख रूपया कर्ज़ का दिया है, सिरसा में भी एक इन की मिल है। ज्वाला फलोर मिल के मालिक हैं श्री सत्तपाल विरमानी। उन के खिलाफ किस इन्स्पैक्टर की हिम्मत है कि रिपोर्ट करे जबकि उस का मन्थली बन्धा हुआ है। 14 सितम्बर की तारीख के आटे में से कीड़े निकले। तो जबतक सरकार अच्छे ढंग से इन के कीड़े नहीं निकालेगी तब तक यह बात दुरुस्त नहीं होगी। हम देखते हैं कि अगर कोई चार आने की बजाए आठ आने कोका कोला की बोतल के ले ले तो उस पर डिफैंस आफ इंडिया रूल लागू हो जाता है यानी गरीबों पर मामूली बातों पर यह लागू कर दिया जाता है मगर इधर ऐसे केसों में क्यों इस का इस्तेमाल नहीं किया जाता?. इन्क्वायरी तो हो चुकी है, दो लेजिसलेटर्ज़ ने की है और जुर्म साबित हो चुका है। ज्वाला फलोर मिल के मालिक को डिफेंस आफ इंडिया रूल के तहत अन्दर करें। (तालियां) इस पर ज़्यादा टाइम नहीं लगना चाहिए। अब देखते हैं कि हमारे प्रजातन्त्र के नौमनी की कितनी हिम्मत है।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ (ਫੂਲ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਰਿਪੋਰਟ ਤਾਂ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਹੀ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਗਲਾਂ ਦਾ ਜੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦਾ ਵੀ ਹਥ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਚੀਫ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਹਨ ਕਿ ਇਥੇ ਐਡਲ-ਟਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਇਹ ਹਾਲ ਹੈ ਕਿ even poison cannot be had pure। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਪ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰੇ ਮਗਰ ਕਿੰਨੇ ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਡੀ. ਸੀ. ਨੂੰ ਕਿਸ ਨੇ ਇਨਫਾਰਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਉਥੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ਼ਲ ਸੀ। ਇਹ ਬੜੀ ਭੈੜੀ ਗਲ ਹੈ।

ਦੂਜੀ ਗਲ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਆਦਮੀ ਦੇ ਕਾਤ.. ਨੂੰ 302 ਦਫਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਇਹ ਆਟਾ ਖਾਣਗੇ ਉਹ ਮਰਨਗੇ ਹੀ । ਉਸ ਆਟਾ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਡਿਫੈਂਸ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਰੂਲ ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਾਲੇ ਤਕ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਇਨਕੁਆਰੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਤਸੀਲਦਾਰ ਜਾਂ ਸਿਵਿਲ ਸਪਲਾਈ ਜਾਂ ਹੈਲਥ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਠੀਕ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਅਗਰ ਉਹ ਆਟਾ ਖਰਾਬ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿਉਂ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤਾ। ਮਗਰ ਜਵਾਲਾ ਫਲੌਰ ਮਿਲ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਜੋ ਇਲਜ਼ਾਮ ਹੈ ਕਿ 14 ਸਿਤੰਬਰ ਦੀ ਮੁਹਰ ਵਾਲੀ ਬੋਰੀ ਵਿਚ ਡੀ. ਸੀ. ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ, ਸਾਡੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ ਖਰਾਬ ਆਟਾ ਨਿਕਲਿਆ ਉਸ ਤੇ ਇਨਕਆਇਰੀ ਦੀ ਹੁਣ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮ-ਚਾਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਤਰਸ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਮਗਲਰ ਤੇ ਪ੍ਰਾਫੀਟੀਅਰਜ਼ ਹਨ। ਇਹ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਹਨ ਫਿਰ

ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮੰਨਜ਼ੂਰੇ ਨਜ਼ਰ ਹੋਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਡੀ. ਆਈ. ਆਰ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਖਤ ਐਕਸ਼ਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਕੰਟਰੀਜ਼ ਵਿਚ ਅਡਲਟਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੈ। ਢਿਲੋਂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੂਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਚਲੋ ਸ਼ੂਟ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਡੀ. ਆਈ. ਆਰ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਐਕਸ਼ਨ ਤਾਂ ਲਉ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲਾਈਸੈਂਸ ਹੁਣੇ ਹੀ ਕੈਂਸਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਕੋਟ ਤੇ ਰਿਆਇਤਾਂ ਬੰਦ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਅਤੇ ਇਹ ਗਲ ਜਲਦ ਤੋਂ ਜਲਦ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਸਮਗਲਰਜ਼ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਫੀਟੀਅਰਜ਼ ਬਾਰੇ 15 ਅਗਸਤ, 26 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਦਿਤੇ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਭੈੜੇ ਸਮਾਜ ਦੁਸ਼ਮਨ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਤੁਰੰਤ ਐਕਸ਼ਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਤਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਆਪ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।

ਸਰਦਾਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ਪੁਰੀ (ਖਾਲੜਾ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਸ ਸੁਪਰੀਮ ਹਾਊਸ ਨੇ ਆਪ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਇਹ ਕਦਮ ਚੁਕਿਆ। ਮੈਂ ਵੀ ਕੁਝ ਗਲਾਂ ਆਪ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਬਿਨਾ ਤਾਰਿਆ ਵਿਚ ਪਏ ਕਿ ਕੌਣ ਕਿਸ ਦਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹੈ ਜਾਂ ਪਿਛੇ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਇਹ ਕਿਸੇ ਗਿਲੇ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ਵਾਲੀ ਗਲ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਬਿਜ਼ਨੇਸ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਸਦਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪਨੂੰ ਅਤੇ ਦੋ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ । ਮੈਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਾਵਾਂਗਾ । ਆਪ ਨੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਾਉਣੀ ਪਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮੰਨਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿ ਮਨਿਸਟਰ ਕਨਸਰੰਡ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਟਾ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗ਼ਲਤ ਕਿਹਾ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਆਟਾ ਮੌਕੇ ਤੇ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ । ਮੈਂ ਕਲ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹਾਂ, ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਚੌਧਰੀ ਰਣਬੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ 15—20 M.L.As. ਡੈਪੂਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਗਏ । ਮੈਨੂੰ ਗਿਲਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਗਲ ਦਾ ਇਤਬਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ । ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ **ਇੰਡੀਪੈਂਡੈਂਟ** ਆਦਮੀ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਬੜਾ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਨਡੀਪੈਂਡੈਂਟ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁਗੰਧ ਖਾਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ । (ਵਿਘਨ) ਉਥੇ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਸਨ । ਮਨਿਸਟਰ ਚੌਧਰੀ ਰਿਜ਼ਕ ਰਾਮ ਜੀ ਵੀ ਸਨ । ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਗਲ ਹੈ, ਮੰਨ ਹੀ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਮਗਰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਚੀਫ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਨਹੀਂ ਮਨਦੇ ਕਿ ਮੈਂਬਰ ਨਾਲ ਜਾਵੇ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ।

ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਕਿਸ ਨੂੰ ਸਚਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ । ਸੀ. ਐਮ. ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸਨ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ਪੁਰੀ ਜੀ, ਸਬਜੈਕਟ ਅੰਡਰ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਤੇ ਹੀ ਬੋਲੋ (The hon. Member should confine his remarks to the subject under discussion.)

ਸਰਦਾਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹਬਾਜਪੁਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਸੇ ਗਲ ਵੱਲ ਹੀ ਆ ਰਿਹਾ ਸਾਂ । ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਆਟਾ ਠੀਕ ਹੈ ।

[ਸਰਦਾਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ਪੁਰੀ]

ਖੈਰ ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਕਿ ਇਹ 9 ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਗਏ । ਮੈਂ ਮਿਲਿਆਂ ਹਾਂ ਅਤੇ ਪੁਛਿਆ ਹੈ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਥੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੋਵੇ ਕਿ 8 ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਯੁਧਪੀੜਤ ਆ ਗਏ ਹੋਣ ਅਤੇ ਉਜੜ ਕੇ ਆਏ ਹੋਣ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਲ ਕੋਈ ਗਹੁ ਨਾ ਕਰੇ ਅਤੇ 9 ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਉਥੇ ਜਾਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਬਾਕੀ ਗਲਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਟੇ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਸੀ, ਇਸ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਹੀ ਗਲ ਕਰੋ । (The hon. Member should not refer to extraneous matters. He should confine himself to the complaint about the supply of atta.)

ਸਰਦਾਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹਬਾਜਪੁਰੀ : ਫਿਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਟਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਤਾ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਥੇ ਆਟਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਇਨਾਂ ਨੇ ਨਾ ਕਰ ਦਿਤੀ ਤੇ ਫਿਰ ਪਟੀ ਵਲ ਗਏ ਅਤੇ ਇਹ ਵਾਕਿਆ 10 ਤਰੀਕ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ 13 ਜਾਂ 14 ਦੀਆਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਮਿਲਾਪ ਆਦਿ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਵੇਖੋ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨਾਂ ਦੀ ਕੀ ਹਾਲਤ ਹੋਈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਅਪੀਲ ਛਪੀ ਕਿ ਯੁਧਪੀੜਤ ਦੀ ਬਾਂਹ ਤਾਂ ਇਸ ਵੇਲੇ ਤਕ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨਹੀਂ ਫੜੀ। ਇਸ ਲਈ ਦਾਨੀ ਸਜਣਾਂ ਪਾਸ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਜੜ ਕੇ ਆਇਆਂ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜਨ ਤੇ ਜੇਕਰ ਇਸ ਤਰਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਕਹਿਣ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਇਲਮ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿਘ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਕਮਿਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਮਾਰਵਾੜੀ ਸਜਣਾਂ ਦੀ ਗਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਉਹ ਤਾਂ ਹਰ ਸਮੇਂ ਜਦ ਵੀ ਔਕੜ ਬਣਦੀ ਹੈ ਆਉਂਦੇ ਅਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਿਛੇ ਫਲੱਡਜ਼ ਆਏ ਤਾਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਦਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਵੇਰ ਵੀ ਹਿੰਮਤ ਨਾਲ ਯੁਧਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਖਿਦਮਤ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਬਾਕੀ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਕੰਮ ਸੀ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਮ-ਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਇਸ ਦੀ ਡਿਸਟ੍ਰੀਬਿਊਸ਼ਨ ਤੇ, ਫਿਰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਟਾ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਇਨਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਵੀ ਇਲਮ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਟਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਫਿਰ ਪਟੀ ਤਕ ਗਏ ਤੇ ਫਿਰ ਪੱਟੀ ਤੋਂ ਮੋੜ ਕੇ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ 19 ਕਿਲੋ ਆਟਾ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਰਾਸ਼ਨ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਆਟਾ ਸਾਡਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜੇਕਰ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਕੱਲ੍ਹ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਉਥੇ ਜਾਣ ਦੀ ਜਾਂ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੰਗਵਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਾ ਪੈਂਦੀ । ਹੁਣ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। ਮੈਂ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਪ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਟਾ ਚੰਗਾ ਸੀ ਜਾਂ ਕੀੜੇ ਵਾਲਾ ਸੀ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਹੁਣ ਬਹੁਤਾ ਕਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਗਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਕਮਿਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ ਲਗੇ ਅਤੇ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਵੀ ਟੈਲੀਫੋਨ ਆਦਿ ਨਾ ਕਰੇ। ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਬਾਈ ਗਾਡ ਕਿਤੇ ਵੀ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਇਤਲਾਹ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ ਫਿਰ ਜਾਣ ਲੱਗਿਆਂ ਫਿਰ ਵੀ [illegible]

ਡੀ. ਸੀ. ਨੂੰ ਜਾਂ ਐਸ. ਡੀ. ਐਮ. ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਸਦ ਲਿਆ ਜੇ ਪਰ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਦੋ ਮੋਹਤਰਿਮ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿਧੇ ਐਸ. ਡੀ. ਐਮ. ਦੇ ਘਰ ਗਏ ਉਹ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਫਿਰ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਕੁੰਡਾ ਖੜਕਾਇਆ ਤੇ ਇਕ ਆਦਮੀ ਤੇ ਨਾਲ ਮਿਉਨਿਸਪਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੰਟ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਨ ਆਏ ਹੋ, ਡੀ. ਸੀ. ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਇਥੇ 8 ਵਜੇ ਦੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗ ਸਕਿਆ ਕਿ ਕਿੰਨੀ ਹੈਰਾਨੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ 6 ਵਜੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤਾਂ 7 ਵਜੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਤਲਾਹ ਮਿਲ ਗਈ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ । ਇੰਨਾਂ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਥੇ ਖੁਦਾ ਦੀ ਸੌਗੰਧ ਦਾ ਵੀ ਰੀਗਾਰਡ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਤਲਾਹ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਪਰ ਫਿਰ ਉਥੇ ਅਫਸਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਇਤਲਾਹ ਹੋਵੇ ਉਥੇ ਕੀ ਆਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਕੋਈ ਦਿਲ ਦੀ ਹਰਕਤ ਨਾਲ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਬੈਠਿਆ ਸੋਚਿਆਂ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਲ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਲਈ ਮੈਂਬਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਇਹ ਗਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਫਿਰ ਪਤਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਾ।

ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਮਾਰਵਾੜੀ ਦਾਨੀ ਸਜਣਾਂ ਦਾ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਖਿਦਮਤ ਕਰਨੀ ਸੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਉਸ ਮਿਲ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕਸੂਰ ਹੈ ਜਾਂ ਦਸਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ। ਮਾਰਵਾੜੀਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਦਵਾਈਆਂ ਵੰਡਣੀਆਂ ਸਨ ਤਾਂ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਤੋਂ, ਅਫਸਰਾਂ ਤੋਂ ਪੁਛਦੇ ਸਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦਵਾਈਆਂ ਤਕਸੀਮ ਕਰਨੀਆਂ ਹਨ, ਦਸੋ ਕਿਸ ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਲਈਏ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਹੀ ਦਸਿਆ ਕਿ ਫਲਾਨੀ ਦੁਕਾਨ ਚੰਗੀ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਦਵਾਈਆਂ ਲੈ ਲਈਆਂ ਜਾਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿਛੇ ਫਲੱਡਜ਼ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਤੋਂ ਹੀ ਪੁਛਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਇਕ ਇਕ ਰਜ਼ਾਈ ਦੇ ਦਿਤੀ ਤੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਰਵਾੜੀ ਸੇਠਾਂ ਨੇ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਰਜ਼ਾਈਆਂ ਤਾਂ ਸਪਲਾਈ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਮਾਰਵਾੜੀਆਂ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਲਿਆ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਰਜ਼ਾਈਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਆਟਾ ਕੀੜਿਆਂ ਵਾਲਾ ਸੀ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਕਿੰਨੀ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗਲ ਹੈ। ਹੈਰਾਨੀ ਤਾਂ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੰਨਣ ਦੀ ਗਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ ਮੰਨੀਆਂ ਗਈਆਂ ਗਲਾਂ ਦਾ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਗੱਲ ਦਾ ਹੋਰ ਮੈਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਮੋਹਤਰਿਮ ਦੋਸਤ ਜਾਂਦਿਆਂ ਕਹਿਣ ਲਗੇ ਕਿ ਬਾਬੂ ਜੀ ਜੇ ਚਲੇ ਹੋ ਤਾਂ ਪੱਟੀ ਦਾ ਵੀ ਨਮੂਨਾ ਵੇਖ ਆਉਣਾ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਅਣਜਾਨਕਾਰੀ ਦੀ ਦਾਦ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਪੱਟੀ ਵਿਚ ਆਟਾ ਨਹੀਂ, ਕਣਕ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਆਟੇ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਪੱਟੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਣਾ। ਇਹ ਹਾਲਾਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉਸ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚੋਂ ਹਨ ਜਿਥੇ ਕਿ ਦੋ ਕੈਂਪ ਯੁਧਪੀੜਤਾਂ ਦੇ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੈਂਪਾਂ ਵਿਚ ਕੀ ਵੰਡੀਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਆਟਾ ਜਾਂ ਕਣਕ । ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਅਗੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ।

[ਸਰਦਾਰ ਨਾਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ਪੁਰੀ]

ਇਕ ਗਲ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਆਖਿਰ ਵਿਚ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਾਈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਿਆ। ਬਾਕੀ ਮੈਂ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਦੇਵੀ ਲਾਲ ਜੀ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਝਾਵ ਦੇਣ ਕਿ ਡੀ. ਆਈ. ਆਰ. ਥਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਪਰ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦੋਸਤਾਂ ਦਾ ਦੋਸਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਿਤਰਤਾ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਿਆਨਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਇੰਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਆਪ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰੀਆ ਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ (ਰਾਏਕੋਟ): ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲੀ ਗਲ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਐਵੇਂ ਹੀ ਹੀਟ ਕਰੀਏਟ ਹੋ ਗਈ; ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਤੇ ਫਿਰ ਸਰਦਾਰ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ਪੁਰੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਕੁਝ ਗਲਾਂ ਕਹਿ ਦਿਤੀਆਂ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਡੀਟੇਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਪਰ ਇਕ ਗਲ ਸਾਫ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਸਰਦਾਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ਪੁਰੀ ਦਾ ਮਸ਼ਕੂਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਯੁਧਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਕੀੜਿਆਂ ਵਾਲਾ ਆਟਾ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਤਰਾਜ਼ ਵਾਲੀ ਗਲ ਹੋਈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਚੌਧਰੀ ਰਿਜ਼ਕ ਰਾਮ ਜੀ ਦਾ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਹੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਮੂਨਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਗਲ ਆਈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਪ ਨੇ ਦਰੁਸਤ ਕਦਮ ਉਠਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਤ ਲਈ ਮੈਂ ਆਪ ਨੂੰ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫੈਸਲਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲੋਕਲ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗੇ। ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਲੋਕਲ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਕੰਮ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਨੇ ਇਤਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਯਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਆਦਮੀ ਨੇ ਦਿਤੀ, ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਲ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਇਤਲਾਹ ਜ਼ਰੂਰ ਸੀ, ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਹਾਊਸ ਦੀ ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ਼ਲ ਅਤੇ ਸੀਕਰਟ ਗੱਲ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਸਹੀ ਸਪਿਰਟ ਵਿਚ ਇਹ ਪਰਿਵਿਲੇਜ ਦਾ ਸਵਾਲ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਇਤਲਾਹ ਦਿਤੀ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਐਕਸ਼ਨ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਵਲ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਤਦ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਜਦ ਕਿ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸੀਕਰਿਟ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਹੋਈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਖੁਦ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਆਟੇ ਦੀ ਖਰਾਬੀ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਇਹ ਖਾਹਿਸ਼ ਰੱਖੀ ਜਿਸ ਲਈ ਕਮੇਟੀ ਬਣੀ। ਨੈਚਰਲੀ ਸਰਕਾਰੀ ਆਟੇ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਜੋ ਵੀ ਝਗੜਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਜਸਟਿਸ ਦਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਐਸੀ ਹਰਕਤ ਲਈ ਕੌਣ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਜਸਟਿਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਵਾਲ ਇਹ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹੀ ਕੀੜਿਆਂ ਵਾਲਾ ਆਟਾ ਖਾਣ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਆਇਆਂ ਪੰਜਾਬ ਗਵਰਮੈਂਟ ਦਾ ਐਕਸ਼ਨ ਕੀ ਹੈ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਤੇ। ਜੇਕਰ ਪੰਜਾਬ ਗਵਰਮੈਂਟ ਆਪ ਵੇਚਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੁਦਾ ਗੱਲ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਕਿਸੇ ਲਾਲੇ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜੇ ਤਾਈਂ ਵੀ ਕੀੜਿਆਂ ਵਾਲਾ ਆਟਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਗਵਰਮੈਂਟ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਰਾਬ ਮੈਟੀਰਿਅਲ ਹਾਸਲ ਕਰੇ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰੀਆ ਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

कामरेड राम प्यारा : मैं भी जवाब में कुछ बोलना चाहता हूं, स्पीकर साहिब; मुझे भी बोलने का मौका दिया जाये।

Mr. Speaker ; Please resume your seat. Only group leaders have been asked to speak.

कामरेड राम प्यारा : स्पीकर साहिब, आयंदा के लिये मुझे समझा दिया जाए कि मैं किस खाते में हूं (*Interruptions*)

श्री अध्यक्ष : आप इन्डीपैंडेंट हैं। और Independent is not a group. (The hon. Member is independent and independent is not a group) (*Interruptions*)

ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਤੇ ਚੋਣ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ): ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਅਫਸੋਸ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕੁਝ ਆਫੀਸਰ ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉਥੇ ਜਾਣੇ ਦਸੇ ਹਨ। ਜ਼ਿਕਰ ਹੁਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕੁਝ ਏਥੇ ਮਨਿਸਟਰ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਦਰ ਅਸਲ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਥੇ ਵਾਰ ਐਫਰਟਸ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਜੇ ਕੋਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਉਥੇ ਹੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਪਰ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਿਸਮਤ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਹ ਇਕ ਪੁਰਾਣੀ ਮੁਹੱਬਤ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਟੇ ਦਾ ਸਵਾਲ ਮਹਿਜ਼ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ, ਸ੍ਰੀ ਕਾਮਰਾਜ ਜੀ ਅਤੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਪੱਟੀ ਗਏ ਹਾਂ, ਉਥੇ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ। ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਉਥੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ, ਉਥੇ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ (interruptions) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਜੋ ਕੁਝ ਦਿਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਦਿਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਬਹੈਸੀਅਤ ਰੀਲੀਫ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਉਥੋਂ 6 ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਆਇਆ ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਉਥੇ ਸਾਰੇ ਵਰਕਰ ਮੁੰਡੇ ਮਿਲਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਥੋਂ ਕਈ ਘਰ ਤਾਂ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ, ਕਈ ਸੇਫਟੀ ਦੀ ਖਾਤਰ ਦੂਰ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ। ਸਹੀ ਫਿਗਰਜ਼ ਦਾ ਅਜੇ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਦਾ। ਹਾਂ ਇਤਨਾ ਮੈਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕਮ ਅਜ਼ ਕਮ ਕੋਈ ਇਲਮ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਦਸਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਕੁਝ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਆਫੀਸਰਜ਼ ਜਿਹੜੇ ਉਥੇ ਬੈਠੇ ਹਨ ਆਪਣੇ ਤੌਰਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਕਿਸੇ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਹਦਾਇਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਉਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹੁੰਚਣ। ਫਰਜ਼ ਕਰੋ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਐਸ. ਡੀ. ਐਮ. ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗੇ ਜਾਂ ਡੀ. ਸੀ. ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗੇ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਰਿਕੁਐਸਟ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਡੀ. ਸੀ. ਨੂੰ ਜਾਂ ਐਸ. ਡੀ. ਐਮ. ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਉ, ਆਪ ਚਲੇ ਜਾਉ, ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹਰਜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਸ ਪੁਆਇੰਟ ਨੂੰ ਸਟਰੈਸ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਬੋਲਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ

[ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਤੇ ਚੋਣ ਮੰਤਰੀ]

ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਪਰ ਇਤਨਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ਕੋਈ ਹਦਾਇਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਟੈਲੀਫੂਨ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਗਰ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹਾਂ।

ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੀਲੀਫ ਦੇਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਆਫੀਸ਼ੀਅਲ ਤੌਰ ਤੇ ਕਾਫੀ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੰਗੀ ਮਾੜੀ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਪਰਖ ਦੇ ਕੰਮ ਲਈ ਤਾਂ ਉਥੇ ਇਕ ਮਾਰਵਾੜੀ ਰੀਲੀਫ ਸੋਸਾਇਟੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਪਾਸੇ ਕਾਫੀ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮਗਰ ਵੇਖਣ ਵਾਲੀ ਗਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਬੈਡ ਕੰਸਾਈਨਮੈਂਟ (bad consignment) ਆਇਆ ਹੈ ਉਹ ਮਿਲ ਵਾਲਿਆਂ ਵਲੋਂ ਆਇਆ ਜਾਂ ਏਥੋਂ ਕਿਧਰੋਂ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਇਮਪਲੀਕੇਸ਼ਨਜ਼ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਹੀ ਕੋਈ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਟਾ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਇਆ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨਾਲ ਜਾਂ ਗੌਰਮੈਂਟ ਸਪਲਾਈ ਜਾਂ ਅਫਸਰਾਂ ਨਾਲ ਤਅੱਲੁਕ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਮਾਮਲਾ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਨੌਈਅਤ ਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਠੀਕ ਹੈ ਏਥੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ, ਅਸੀਂ ਜੋ ਕੁਝ ਚਿਰ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਰਹਿਣਾ ਹੀ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁਰਸੀਆਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਉਸ ਬਜ਼ੁਰਗ ਦੀ ਮੇਹਰਬਾਨੀ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਏਥੇ ਬੈਠੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪੂਰਾ ਮਾਣ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਜਿਤਨੀ ਦੇਰ ਰਹਾਂਗੇ ਤੁਹਾਡੀ ਖਿਦਮਤ ਕਰਾਂਗੇ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਜੋ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਮੇਟੀ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਉਹ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਦੇ ਔਫਰ ਕਰਨ ਤੇ ਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪਰ ਇਸ ਤਜਵੀਜ਼ ਵਿਚ ਜੋ ਇਨਫਾਰਮਲ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਹੋਈਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੈਂ ਏਥੇ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਏਥੇ ਕੋਈ ਇਹੋ ਜੇਹੀ ਰੈਫਰੈਂਸ ਆਵੇ। (The Enquiry Committee was constituted on an offer made by the Minister for Transport and Elections, Sardar Gurdial Singh Dhillon, but I do not want to refer here the informal discussion which was held in this connection).

Without any commitment to those things which happened during those informal talks an Enquiry Committee was appointed. This Report has come and now the discussion has taken place.

The House stands adjourned till 9.00 A.M. on Thursday, the 21st October, 1965.

2.30 P. M.

(*The Sabha then adjourned till* 9.00 *a.m. on Thursday, the* 21*st October*, 1965)

APPENDIX

TO

PUNJAB VIDHAN SABHA DEBATES, VOL. II—No. 8, DATED THE 20TH OCTOBER, 1965.

Harijan Beneficiaries under the Harijan Welfare Scheme.

***8603. Shri Ram Dhari Balmiki** : Will the Minister for Welfare and Justice be pleased to state :—

(a) the numbers and names with addresses of Harijan beneficiaries, community-wise, who were given grants, aids, lands, etc., under the Harijan Welfare Scheme by the Harijan Welfare Department in the State during the last three years up-to-date ;

(b) the total number disbursed as grant-in-aid for the purchase of land to the Harijans under the Harijan Welfare Scheme during the said period ?

The answer to Starred Assembly Question No. 8603 appearing in the list of Questions for the 20th October, 1965 in the name of Shri Ram Dhari Balmiki, M. L. A., is not ready. This information is sent to the Speaker who is requested to extend the time for answering this question under proviso (ii) to Rule 41 of the Rules of procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly. This question may kindly be included in the list of Questions for any date after the 20th November, 1965.

(Sd.) CHAND RAM,
Welfare and Justice Minister,
Punjab.

To

The Speaker,
Punjab Vidhan Sabha,
Chandigarh.

U. O. No. 9129-WGI (ASOI) AQ8603-65, dated the 14th/16th October, 1965.

A copy is forwarded to the Chief Parliamentary Secretary, for information.

(Sd.) . . . ,
Welfare and Justice Minister,
Punjab.

To

The Chief Parliamentary Secretary.

U. O. No. 9129-WGI (ASOI) AQ8603-65, dated the 14th October, 1965.

7038 P.V.S.—384—2-3-66—C.P.&.S., Pb., Chandigarh

Punjab Vidhan Sabha Debates

21st October, 1965

Vol. II—No. 9

OFFICIAL REPORT

CONTENTS

Thursday, 21st October, 1965.

Punjab Vidhan Sabha Secretariat, Chandigarh

Price : Rs. 4.75 Paise

ERRATA

TO

PUNJAB VIDHAN SABHA DEBATES, VOL. II, No. 9, DATED THE 21ST OCTOBER, 1965.

Read	*For*	*Page*	*Line*
चौधरी रण सिंह	चौधरी नण सिंह	(9)3	7 from below
ਸਾਹਿਬ	ਸਾਹਿਬਾ	(9)10	5 from below
ਸਰਦਾਰ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ	ਸਰਦਾਰ ਅਜਾਇਬ ਸਿਘ	(9)11	6 from below
stage	staged	(9)15	3 from below
STARRED	STARRND	(9)19	12
Comrade	Conmrade	(9)23	28
ਪੈਂਡਿੰਗ	ਪਡਿੰਗ	(9)26	20
ਆਉਂਦੀਆਂ	ਅ ਉਂਦੀਆਂ	(9)27	14
ਜਿਹੜਾ	ਜਿਹੜ	(9)28	20
personally	prsonally	(9)28	21
ਮੈਸ਼ਨਜ਼	ਮੈਨਸ਼ਜ਼	(9)31	3
Notice	Noti e	(9)34	1
garb	cgarb	(9)34	2
ਹੋਏ	ਹਏ	(9)44	21
डीफेंस	डीफस	(9)73	Last but one
[21st October, 1965	]21st October 19	(9)74	Date
ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ	ਹਿਦੁਸਤਾਨ	(9)74	12 from below
	ਹਿ ਤੁਸਤਾਨ	(9)74	Last but one
ਕਰਕੇ	ਕਰਦੇ	(9)76	5
ਕਢੇ	ਕਡੇ	(9)76	13 from below
ਲੈਣ	ਲਣ	(9)79	1
ਐਸ.	ਅਸ.	(9)79	4
ਚੇਅਰਮੈਨ	ਚੇਅਰਮਨ	(9)79	4
ਵਰਲਡ	ਵਰੜ	(9)79	14

Read	*For*	*Page*	*Line*
ਸਰਦਾਰ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ	ਸਰਦਾਰ ਉਜਾਗਰ ਸਿਘ	(9)80	1
ਕੋ	ਕੀ	(9)81	17
ਕੂੜ	ਕੜ	(9)81	6
ਗ੍ਰਹਿ	ਗਿਹ	(9)82	1
ਬਿਆਨਾਂ	ਬਿਾਅਨਾਂ	(9)83	5
ਸਮੁੰਦਰ	ਸਮੁਦਰ	(9)85	2
ਅੰਗਰੇਜ਼	ਅਗ੍ਰੇਜ਼	(9)85	13
ਉਤਾਰੇ	ਉਤਾ	(9)86	16
ਪੁਟ	ਪ ਟ	(9)86	11
ਇੰਝ	ਇਜ	(9)87	9

PUNJAB VIDHAN SABHA

Thursday, the 21st October, 1965

The Sabha met in the Vidhan Bhavan, Sector 1, Chandigarh, at 9.00 a. m. of the Clock. Mr. Speaker (Shri Harbans Lal) in the Chair

STARRED QUESTIONS AND ANSWERS

Allotment of Surplus Land

***8637. Chaudhri Ran Singh :** Will the Minister for Revenue be pleased to state—

(a) whether there was/is any scheme, in force, for the allotment of surplus land to persons who remained in possession of any land as tenants from 1953-54 to 1958-59 ;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, the number of persons in district Karnal to whom surplus land has been allotted so far under the said scheme ;

(c) whether it is a fact that Government have decided to drop the said scheme or propose to drop it, and have cancelled the allotments of surplus land made thereunder ; if so, the total number of such allotments cancelled in the district Karnal so far ?

Sardar Harinder Singh : (a) Yes.

(b) 4,732 tenants.

(c) (i) No.

(ii) Question does not arise.

चौधरी रण सिंह : क्या यह फ़ैक्ट वज़ीर साहब के नोटिस में है कि 4732 मुज़ारों को इस स्कीम के तहत ज़मीन अलाट हुई है, और उस में से अदर दैन हरिजन मुज़ारे सैटल हो चुके हैं जब कि हरिजन मुज़ारे रोते फिरते हैं ?

मंत्री : मेरे नोटिस में ऐसी बात नहीं है। अगर आप नोटिस दें तो मैं गौर कर लूंगा ।

चौधरी रण सिंह : कुछ मुज़ारों को अलाटमैंट हो चुकी थी लेकिन किसी वजह से वह कैंसिल हो गई। मैं पूछना चाहता हूं कि अगर ऐसे मुज़ारे अपील करें तो उन्हें सरप्लस लैंड एरिया न होने पर किसी और जगह बसाया जा सकता है ?

ਮੰਤਰੀ : ਜੋ ਕੁਝ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ; ਇਸ ਲਈ ਜੇ ਕਿਧਰੇ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਖਿਲਾਫਵਰਜ਼ੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦਸੋ ਮੈਂ ਗੌਰ ਕਰਾਂਗਾ। If there is any lapse on the part of any official definitely action will be taken against him.

ਕਰਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਜਦ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਹ ਪਾਲੀਸੀ ਸੀ ਕਿ ਸਰਪਲਸ ਲੈਂਡ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਜਾਏਗੀ ਤਾਂ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਇਹ ਹਿਦਾਇਤਾਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ?

ਮੰਤਰੀ : ਜੇ ਮੌਜੂਦਾ ਲਾ ਦੀ ਕਿਧਰੇ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦਸੋ ।

चौधरी रण सिंह : क्या मिनिस्टर साहब की नालिज में यह बात है कि जहां पुलिस को मदद करनी चाहिए थी हरिजनों को कब्ज़ा दिलाने में उन्होंने नहीं की है ?

Revenue Minister : Since this question relates to the Home Department I am not in a position to say whether the police is complying with its duties or not.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਐਸ਼ੋਰੈਂਸ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾਏ ਕਿ ਇਕ ਬੜੇ ਲੈਂਡਲਾਰਡ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਕਈਆਂ ਰੇਲੇਟਿਵਜ਼ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਔਰ ਬੰਬਈ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਕਰਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਉਸਨੂੰ ਸਰਪਲਸ ਡਿਕਲੇਅਰ ਕਰ ਕੇ ਮੁਜਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਸਕਦੇ ਹਨ ?

ਮੰਤਰੀ : ਕਾਨੂੰਨ ਕਰੜਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਫਿਜ਼ੀਕਲ ਪੋਜ਼ੈਸ਼ਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਜਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿਵਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਅਲਾਟ ਹੋ ਗਈਆਂ ਮਗਰ ਪੋਜ਼ੈਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ?

ਮੰਤਰੀ: ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਹਿਦਾਯਤਾਂ ਹਨ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਐਕਸ਼ਨ ਲੈਣ।

चौधरी अमर सिंह : क्या वज़ीर साहब के नोटिस में ऐसे केसिज़ आए हैं कि लैंडलार्ड पुलिस से मिल गए जिस की वजह से मुज़ारे ऐस० डी० ऐम० की कोर्ट से इजैक्ट हो गए ? अगर आए हैं तो ऐसे केसिज़ के लिए गवर्नमैंट क्या गौर कर रही है ?

ਮੰਤਰੀ : ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਜੇ ਖਿਲਾਫਵਰਜ਼ੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਗੌਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ?

श्री अध्यक्ष सवाल तो यह है कि क्या आपके नोटिस में ऐसे केसिज़ है ? आप तो स्टीरियोटाइप्ड जवाब दिए जा रहे हैं ? (The question is whether such cases have come to his notice or not. He is repeating a stereotyped reply.)

ਮੰਤਰੀ : ਸਾਵਾਲ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਜਵਾਬ ਹੈ।

कामरेड राम प्यारा : क्या जिन लोगों के नाम ज़मीन है मगर वह रहते बाहर हैं, उनके नाम की ज़मीन को सरप्लस डिकलेअर किया जा सकता है ? क्या गवर्नमैंट ऐसा करने के लिए तैयार है ?

मंत्री : मेरे कमरे में आ कर मिल लें । I will certainly see to it that the rules in force are strictly implemented.

Comrade Shamsher Singh Josh : May I know, Sir. whether the Revenue Minister is aware of the fact that a large part of the surplus land still remains un-allotted ; if so, what steps he proposes to take to expedite the allotment ?

Minister : Sir, the policy is already known to this **august** House and the Government has already taken steps to allot the surplus land.

श्री अध्यक्ष : क्या कोई ऐसी जमीन है जो अनअलौटिड है? आपका अगर यही जवाब रहा तो कोई सवाल ही नहीं हो सकता। आप को एक ही टिपीकल जवाब दिए जा रहे हैं। (The point is whether there is any surplus land which still remains unallotted ? If that be the reply of the hon. Minister then no supplementary can be asked. It is giving one typical stereotyped reply to all questions.)

ਸਰਦਾਰ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜੋ ਮੁਜ਼ਾਰਿਆਂ ਲਈ ਢਿਲਾ-ਮੱਠਾ ਐਕਟ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਅਮੈਂਡ ਕਰਨਗੇ ?

ਮੰਤਰੀ : ਜਿਹੜਾਂ ਐਕਟ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਐਨਫੋਰਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਔਰ ਸਰਕਾਰ ਕਰ ਵੀ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ : ਜਨਾਬ, ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤਸੱਲੀਬਖੱਸ਼ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਤਸਲੀਬਖਸ਼ ਜਵਾਬ ਸੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਅੱਗੇ ਹੀ ਕਈ ਬਾਰ, ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਰਪਲਸ ਜ਼ਮੀਨ ਲਈ ਹਿਦਾਯਾਤ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਅਮਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ : ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹਿਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। 1953-54 ਤੋਂ 1958-59 ਤਕ ਜਿਹੜੀ ਲੈਂਡ ਸਰਪਲਸ ਹੋਈ ਉਹ 1965 ਤਕ ਅਨਅਲਾਟਿਡ ਪਈ ਹੈ। ਕੀ ਇਹ ਕੋਈ ਟਾਈਮ ਲਿਮਿਟ ਮੁਕਰੱਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਅਲਾਟ ਹੋ ਜਾਏ ?

Minister : No, Sir. It is very difficult to fix the time-limit.

श्री सागर राम गुप्ता : पिछले दिनों अखबारों में यह निकला था कि सरकार इस ला में चेंज ला रही है। मैं मिनिस्टर साहिब से यह पूछना चाहता हूं कि वह चेंज कब तक आ जाएगी ?

मंत्री : इस बात का नोटिस दें; मैं फिर जवाब दूंगा।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ: ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਹ ਪਾਲਿਸੀ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਜ਼ਮੀਨ ਅਲਾਟ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਟੇਨੈਂਟਸ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੇ। ਮੈਂ ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲੋਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਫੇਰ ਮੁਜ਼ਾਰੇ ਨੂੰ ਮੁੰਤਕਿਲ ਕਰਨ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਤੇ ਕੋਈ ਗੌਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਅਛੀ ਹੈ, ਡੈਫਿਨਿਟਲੀ ਇਟ ਵਿਲ ਬੀ ਐਗਜ਼ਾਮਿੰਡ।

चौधरी नण सिंह : मैं आनरेबल मिनिस्टर से यह पूछना चाहता हूं कि क्या गवर्नमेंट की ऐसी इन्स्ट्रक्शन्ज़ हैं कि सरप्लस लैंड पहले इजेक्टिड टेनेंट्स को अलाट करेंगे, जो बचे वह हरिजनों को अलाट की जाएगी ? अगर हैं तो क्या हरिजन टेनेंट्स को अलाट होगी या जो दूसरे टेनेंट्स वहां रहते हैं उन को होगी ? अगर दूसरे टेनेंट्स नहीं हैं तो क्या हरिजन्ज़ को अलाट होगी ?

Minister: At least I am not aware of any instructions in which discrimination has been made. ਜੋ ਰੂਲਜ਼ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ

[ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ]
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਜ਼ਮੀਨ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਹਰੀਜਨ ਆ ਜਾਣ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਨਾਨ ਹਰੀਜਨ ਆ ਜਾਣ। ਗੌਰਮੈਂਟ ਕੋਈ ਡਿਸਕਰੀਮੀਨੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ।

चौधरी इन्द्र सिंह मलिक : क्या मिनिस्टर साहिब बतायंगे कि क्या ऐसे आदमियों को भी जमीन अलाट हुई है जिन को हक नहीं पहुंचता, जिनका खेती पर गुजारा नहीं, जो खेती नहीं करते ? क्या इल्लीगल अलाटमेंट भी हुई है ? क्या अफसरों की तरफ से ऐसा किया गया है ?

ਮੰਤਰੀ: ਹਰ ਇਕ ਗਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਜਵਾਬ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਜੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਪਾਲਿਸੀ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ ਅਗਰ ਉਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਪਰੋਵਿਜ਼ਨ, ਕਿਸੇ ਸੈਕਸ਼ਨ ਆਫ ਦੀ ਐਕਟ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂਬਰ ਮੇਰੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ I will take action and I will definitely look into it ਹੋਰ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਕਿਸੇ ਅਫਸਰ ਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ।

(*Interruptions and noise in the House*.)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ: ਅਗਰ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਨੇ ਕੋਈ ਗਲ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਲਾਬੀਜ਼ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਣ। (If the hon. Members want to talk amongst themselves they may please move to the lobbies.)

चौधरी राम प्रकाश : मैं आनरेबल मिनिस्टर साहिब से यह जानना चाहता हूं कि क्या इजेक्टिड टेनेंट्स को ऐसी जमीन अलाट हो सकती है जिस पर पहले ही टेनेंट्स बैठे हों ?

Minister : Sir, I am not supposed to know each and every provision of the Act and the Rules framed thereunder. As I have already stated, whatever the provisions of the Act and the Rules made thereunder, we will see that they are strictly enforced and implemented.

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ: ਜਨਾਬ, ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੀ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਐਸੇ ਲੈਂਡ ਓਨਰਜ਼ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਬੈਟਰ ਫਾਰਮਿੰਗ ਅਤੇ ਬਾਗਾਂ ਥਲੇ ਰਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜੋ ਐਕਟ ਹੇਠ ਨੀਯਤ ਲਿਮਿਟ ਤੋਂ ਵਧ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ ? ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਫਾਰਮਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਇਸ ਪ੍ਰੋਵੀਜਨ ਨੂੰ ਰਿਵਾਈਜ਼ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੈ ?

Minister : Mr. Speaker, Sir, I would request you to kindly see whether this supplementary question falls within the scope of the main question.

श्री अमर सिंह : पंजाब में बहुत सी अनएलाटिड जमीन पड़ी है। 10 अक्तूबर को हमारे प्रधान मन्त्री ने अपील की थी कि एक एक इंच भूमि अंडर कल्टीवेशन लाई जाए। इस बारे में सरकार ने क्या कदम उठाया है ? जो अनअलाटिड ज़मीन पड़ी है वह कब तक अलाट कर देंगे ?

ਮੰਤਰੀ: ਕਿਸੇ ਮਸਲੇ ਦਾ ਹਲ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸੈਂਟੀਮੈਂਟਲ ਐਪਰੋਚ ਨਹੀਂ ਚਲ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਦੀ ਇੰਪਲੀਮੈਂਟੇਸ਼ਨ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਐਨਫੋਰਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਸਾਡੇ ਪਰਾਈਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਖਿਆ ਹੈ ਉਹ ਸਿਰ ਮਥੇ ਤੇ। ਉਸ ਤੇ ਨੇਕ ਨੀਅਤੀ ਨਾਲ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

सिंचाई तथा विद्युत मंत्री : जो अनअलाटिड लैंड है वह अनकल्टीवेटिड नहीं । It is under the possession of somebody; whether landowner or some tenant. It is already under cultivation. प्राइम मिनिस्टर साहिब ने जो कहा है वह ठीक कहा है । जो जमीन अलाट की जानी है यह वह है जो सरप्लस डिक्लेयर होनी थी । जो टेनेंट्स इजेक्ट हो जाएंगे उनको आबाद करने का सवाल है । यह नहीं कि सरप्लस लैंड का एलान कर दें और उस पर कोई आबाद न हो ।

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਦੱਤ : ਮੈਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕੀ ਆਇਆ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਸਰਪਲਸ ਏਰੀਏ ਦੀ ਅਸੈਸਮੈਂਟ ਕੰਪਲੀਟ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ? ਅਗਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਰਪਲਸ ਏਰੀਆ ਸਾਰੇ ਈਜੈਕਟਡ ਅਤੇ ਈਜੈਕਟੇਬਲ ਟੇਨੈਂਟਸ ਦੀ ਰੀਸੈਟਲਮੈਂਟ ਵਾਸਤੇ ਕਾਫੀ ਹੈ ?

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਦੱਤ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਜੀ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਫੋਰਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ । (I may tell the hon. Member Pandit Mohan Lal that I can allow him to ask a supplementary but I cannot force the hon. Minister to answer it.)

डा० बलदेव प्रकाश : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर ! इन सवालों का जवाब चौधरी साहिब देंगे या मेजर साहिब देंगे ?

ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਜੁਆਇੰਟ ਰੈਸਪਾਂਸੀਬਿਲਿਟੀ ਹੈ । ਕੋਈ ਵੀ ਮਨਿਸਟਰ ਉਠ ਕੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦੇਵੇ । ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦੇਵੇ ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰੀ ਜਾਣਾ ਹੈ ।

चौधरी रण सिंह : रैविन्यू मिनिस्टर साहिब ने फरमाया है कि सरप्लस लैंड टेनेंट्स को दी जाती है तो क्या इजेक्टिड टेनेंट्स को पुजेशन दिलाने के लिये पुलिस मदद करती है या नहीं ? अभी प्वायंट आफ आर्डर के जवाब में उन्होंने कहा था कि गवर्नमेंट की ज्वायंट रैसपांसिबिलिटी है । क्या यह ज्वायंट रैसपांसिबिलिटी नहीं है कि उन लोगों को कब्जा दिलाएं ? अगर पुलिस नहीं दिलाती तो रैविन्यू मिनिस्टर पुलिस से कहें कि इतने टाइम के अन्दर 2 कब्जा दिलाया जाए ।

ਮੰਤਰੀ : ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਜੋ ਰੂਲਜ਼ ਹਨ ਅਗਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਅਸਿਸਟੈਂਸ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਇੰਟਰਫੀਅਰੈਂਸ ਜਰੂਰੀ ਹੋਵੇ then I shall certainly speak to my colleague, the hon. Home Minister and see that this assistance is given in the matter. ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਇਕ ਐਸਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੰਪਲੀਕੇਸ਼ਨਜ਼ ਐਰਾਈਜ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ । I am sorry I cannot commit the Government in this behalf.

Colony Hospital, Nangal

***8646. Shri Surinder Nath Gautam** : Will the Minister of Health be pleased to state—

(a) the total expenditure being incurred annually by Government on medicines in the Colony Hospital, Nangal

[Shri Surinder Nath Gautam]

(b) whether it is a fact that some posts have been lying vacant in the said Hospital for the last several months, if so, the details of such posts, category-wise and the steps so far taken to fill them up ?

Shrimati Om Prabha Jain : (a) On an average, the annual expenditure being incurred on medicine is Rs 1,33,673.

(b) Yes, the following posts are lying vacant :—

(i) Woman Assistant Medical Officer (Non-Gazetted) 1
(ii) Assistant Medical Officer (Non-Gazetted) **pathologist.** 1
(iii) Pharmacists 3

Annually the requisitions are placed with the Subordinate Services Slection Board etc., but they are unable to recommend the required number of candidates, due to the non-availability of qualified personnel.

श्री सुरेन्द्र नाथ गौत्तम : यह जो स्टाफ नंगल हस्पताल में कम बताया गया है यह कितनी देर से कम है ?

मंत्री : यह इन्फरमेशन तो मेरे पास इस वक्त नहीं है। अगर नोटिस देंगे तो बता देंगे।

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਮੰਨਦੇ ਹੋ ਕਿ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਰਟੇਜ ਹੈ ਪਰ [ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬਾਹਰਲੇਆਂ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਸਟੂਡੇਂਟਸ ਨੂੰ ਐਡਮਿਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ। In view of this shortage is the Health Department prepared to debar people from other States for admission in our Medical Colleges ?

मंत्री : स्पीकर साहिब, इस सिलसिले में तीन चार महीने हुए देहली में एक मीटिंग हुई थी और हम ने पंजाब गवर्नमैंट की तरफ से यह क्वैश्चन रेज़ किया था कि दूसरी स्टेट्स को भी मजबूर किया जाए कि जिस तरीके से हम ने सारी स्टेट्स के लिये ऐडमिशन ओपन की है उसी तरह वह भी करें। We are giving them an opportunity, and if nothing comes out, we shall have to think otherwise.

श्री ओम प्रकाश अग्निहोत्री : क्या स्वास्थ्य मंत्री जी बताएंगे कि जब वह नंगल गई थीं तो वहां भाकड़ा नंगल के वरकर्ज़ ने उन से यह शिकायत की थी कि हस्पताल में उन से अच्छा सलूक नहीं होता है और ऐक्सीडेंट्स वगैरह होते रहते हैं लेकिन वहां हस्पताल में उन्हें अटैंड करने का पूरा इन्तज़ाम नहीं है ?

मंत्री : ऐसी थोड़ी बहुत जेनरल शिकायत तो की गई थी लेकिन मैं ने वहां विज़ट किया है और वहां स्टाफ इतना कम नहीं है कि वह वहां की रिक्वायरमैंट्स को पूरा न कर सकें।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ: ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਐਸ. ਐਸ. ਐਸ ਬੋਰਡ ਰਾਹੀਂ ਡਾਕਟਰ ਸਰਵਿਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਰੇਡ ਆਫਰ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰਖਦੀ ਹੈ ?

मंत्री : दूसरी स्टेट्स के मुकाबले में हमारे डाक्टरों के गरेड ज्यादा हैं, इस लिए उन्हें रिवाइज़ करने का सवाल नहीं है । यह तो डाक्टर्ज़ की ओवरआल शारटेज़ की वजह से है कि जितने नम्बर की ज़रुरत है उतने मिल नहीं रहे हैं ।

श्री सुरेन्द्र नाथ गौत्तम : मैं पूछना चाहता हूं कि जब उनके नोटिस में यह बात आई हुई है कि भाखड़ा नंगल में हज़ारों मज़दूर काम करते हैं और वहां ऐक्सीडेंट्स होते रहते हैं तो फिर वहां अस्पताल में पूरा स्टाफ न देने की क्या वजह है ?

मंत्री : स्पीकर साहिब, इस बारे में जितनी ऐंगज़ायटी मैम्बर साहिब की है उतनी ही गवर्नमैंट की भी है। मैं बताना चाहती हूं कि इस वक्त पंजाब में कोई 400 डाक्टरों की कमी है और तकरीबन 70-80 डिस्पैंसरीज़ ऐसी होंगी जहां डाक्टर नहीं दे सके हैं। हमें रिक्वायर्ड नम्बर आफ डाक्टर्ज़ नहीं मिल रहा है इस लिए हमारी मजबूरी है लेकिन हम पूरी कोशिश कर रहे हैं।

Dr. Bal Krishan : Will the Health Minister be pleased to state as to what steps the Government are taking to meet the shortage of doctors in the State ?

Minister : During the last 2/3 years, we have taken a number of steps in this connection. Seats in the Medical Colleges have been increased in Patiala from 100 to 150, in Amritsar also from 100 to 150 and in Rohtak from 50 to 100. Besides this, the Arya Medical School, Ludhiana, has been upgraded to M.B.,B.S. level and 50 admissions are allowed there every year. We are also taking steps to see that bonded students serve the State Government for some years after their internship, and houseship on completing their M.B.B.S. Course. We are also giving scholarhsips and loans to some students and are binding them to serve the rural areas for 3 or 5 years. Students admitted against reserved seats are also being bonded. Similarly L.S. M.F. Doctors doing condensed Course are also required to serve in rural areas. If the hon. Member wants a detailed list of such steps, which have been taken by the Government, the same can be supplied to him.

डा० बलदेव प्रकाश : क्या मंत्री महोदया ने इस ऐसपैक्ट को भी एगज़ामन किया है कि जो बड़े अस्पताल चंडीगढ़, अमृतसर, पटियाला वगैरह में हैं वहां पर डाक्टर्ज़ की इतनी ओवर क्राऊडिंग कर दी गई है कि एक एक डिपार्टमैंट में बेशुमार डाक्टर हैं और इस वजह से भी दिहात में डाक्टरों की कमी महसूस की जा रही है ?

मंत्री : मैंने खुद इस ऐसपैक्ट को भी देखा है। पी.जी.आई. को तो आप ऐक्सक्लूड कर दें लेकिन जहां तक दूसरे मैडीकल कालिजिज़ ऐंड हास्पीटल्ज़ का सवाल है वहां हम अपनी तरफ से पूरी कोशिश कर रहे हैं कि जहां पोस्टें खाली रख सकते हैं और दिहात में डाक्टर्ज़ दे सकते हैं तो हम ऐसा करना चाहेंगे ।

डाक्टर बाल कृष्ण : यह जो दूसरी स्टेट्स के यहां पर स्टूडेंट्स दाखिल किए जाते हैं क्या उन से ऐग्रीमैंट लिया जाता है कि वह पंजाब स्टेट में काम करें ?

मंत्री : क्योंकि यह स्टूडेंट्स कम्पीटीशन से आते हैं और रिजर्वेशन से नहीं आते इस लिए कोई ऐसी कन्डीशन नहीं लगाई हुई है।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਕੋਈ ਸਾਢੇ ਪੰਜ ਸੌ ਡਾਕਟਰ ਐਮ. ਬੀ. ਬੀ. ਐਸ. ਕਰਕੇ ਨਿਕਲੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ 50 ਨੇ ਗੌਰਮੈਂਟ ਸਰਵਿਸ ਜਾਇਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਰੇਡ ਰਿਵਾਈਜ਼ ਕਰਕੇ ਇਨਸੈਂਟਿਵ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ ?

मंत्री : हम ने इस संबंध में काफी स्टैप्स लिए हैं और हाउस अगर और जो चीज़ सजैस्ट करेगा तो उसे ऐगज़ामिन करने के लिए हम तैयार हैं। जहां तक यह बात है कि वह जायन नहीं करते तो आप जानते हैं कि कांस्टीटयूशन के मुताबिक हम उन्हें कम्पैल नहीं कर सकते कि वह स्टेट सरविस ज़रूर करें।

डा० बलदेव प्रकाश : क्या मंत्री जी को पता है कि जो मैडीकल कालिज हैं उन में 1947 से लेकर स्टाफ कम से कम चार गुना हो गया है। एक एक प्रोफैसर के साथ चार चार असिसटैंट प्रोफैसर्ज़, ऐसोशियेट प्रोफैसर्ज़, रजिस्टरार वगैरा कई डाक्टर लगे हुए हैं जब कि स्टडीज़ में स्टूडैंटस का स्टैंडर्ड डीटीरियोरेट हो गया है; तो फिर इतना स्टाफ रखने की क्या ज़रूरत हैं और क्यों उन्हें अस्पतालों में नहीं भेजते ?

मंत्री : मैं इस बात से तो ऐगरी नहीं करती कि उन में स्टाफ चार गुना हो गया है। पी. जी. आई. को आप छोड़ दें। वह मुझ से फिर डिसकस कर लें। जितना नम्बर आफ स्टूडैंटस बढ़ा है उस के हिसाब से ही टीचर्ज़ बढ़े होंगे।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਕੀ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਉਥੋਂ ਦੇ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਨੂੰ ਪਰੈਫਰੈਂਸ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਰੈਫਰੈਂਸ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ ?

मंत्री : नैशनल इन्टैगरेशन के लिए हम ने यह ऐडमिशन सारे हिन्दुस्तान के लिये ओपन की है और हम ने दूसरी स्टेट्स से भी कहा है कि वह भी ऐसा ही करें। हम उनके रीऐक्शन को देख रहे हैं।

श्री सुरेन्द्र नाथ गौतम : जवाब में बताया गया है कि एक लाख 33 हजार 673 रुपए दवाइयों के लिये साल में नंगल हस्पताल को दिये गये। मैं पूछना चाहता हूं कि जब आप नंगल गईं तो क्या वरकर्ज़ ने आप से यह शिकायत भी की थी कि कई दवाइयां वहां नहीं दी जातीं और वह बाहर बाज़ार में जाकर बिकती हैं ?

मंत्री : जहां भी जाते हैं शिकायतें तो करते ही हैं लेकिन मैं यही कहती हूं कि कोई स्पैसेफिक केस लाएं तो इन्क्वारी की जाएगी।

Students who passed in M.B. B.S. Examination held by various Universities in the State

***8644. Comrade Ram Chandra :** Will the Minister for Health be pleased to state—

(a) the number of students who passed their M.B., B.S. examinations from various Colleges affiliated to all the Universities in the State during the years 1963-64 and 1964-65 ;

(b) whether all the students mentioned in part (a) above were under obligation to serve in the rural areas for any stipulated

period, if so, whether they have complied with this condition imposed at the time of their admission in the Medical Colleges ?

Shrimati Om Prabha Jain : (a) The number of students who passed their M.B.B.S. examinations during 1963-64 and 1964-65 is 276 and 272 respectively.

(b) No.

कामरेड राम चन्द्र : क्या मंत्री महोदया बताने की कृपा करेंगे कि जब इतनी संख्या में लड़के मैडीकल कालिजों से पास हो कर बाहर जाते हैं तो उन पर देहातों में सर्विस करने के लिये क्यों नहीं पाबन्दी लगाई जाती ताकि देहातों में लोगों को प्रापर मैडीकल एड मिल सके ?

Minister : Under the Constitution no State Government can bind the students in such a way because every one has got freedom of profession.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਪਿਛਲੇ 2 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ 548 ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਐਮ. ਬੀ. ਬੀ. ਐਸ. ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਪਾਸ ਹੋਏ। ਮੈਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬਾ ਤੋਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਕਾਂਸਟੀਚੂਸ਼ਨਲੀ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਲਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਉਹ ਦੇਹਾਤਾਂ ਵਿਚ ਸਰਵਸ ਕਰਨ ?

Mr. Speaker : This is a matter of opinion. Reply has already come.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੇ ਲਈ ਦੂਜੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਗਰੇਡ ਕੰਪੇਰੇਟਿਵਲੀ ਸਾਡੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਗਰੇਡਾਂ ਨਾਲੋਂ ਬੈਟਰ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਐਮ. ਬੀ. ਬੀ. ਐਸ. ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਸਰਵ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ?

मन्त्री : हमारे सूबे में डाक्टरों के ग्रेडज दूसरे सूबों से बैटर हैं ।

डा० बलदेव प्रकाश : वजीर साहिबा ने सवाल के पार्ट "बी" में नो कहा है। मैं मंत्री महोदया से पूछना चाहता हूं कि स्टूडैंटस की ऐडमिशन करते वक्त देहातों में सर्व करने के लिए कोई शर्त रखी है या नहीं ?

मंत्री : इस के लिए 1965 में रूल्ज़ बनाए गए। जो स्टूडैंट्स रिज़र्वड सीटों के अगेंस्ट ऐडमिट होते हैं उन पर तीन साल देहातों में सर्व करने की शर्त लगाई गई है। इस के अलावा जिन स्टूडैंट्स को सरकार की तरफ से वज़ीफे दिए जाते हैं उन पर भी रूरल एरिया में सर्व करने की शर्त लगाई है। इस के अलावा जो कंडैंस्ड कोर्स करना चाहते हैं उन पर भी 3 साल की शर्त लगाई गई है। जहां तक हम शर्त लगा सकते हैं, वहां तक हम कोशिश करेंगे ।

श्री ओम प्रकाश अग्निहोत्री : दूसरे सूबों के लड़के भी मैडिकल कालिजों में दाखिल किए जाते हैं। मैं मंत्री महोदया से पूछना चाहता हूं कि क्या उन पर भी पाबन्दी लगायेंगे कि परीक्षा पास करने के बाद हमारे सूबे में सर्व करें ?

Minister : As I have already mentioned, these boys/girls are admitted in open competition and as such no condition has been imposed so far binding them to join the service of the State Government.

डा० बलदेव प्रकाश : जब हमारे सूबे में डाक्टरों की इतनी भारी कमी हो और देहातों में डिसपैंसरियां डाक्टरों के बिना चल रही हों तो मैं वजीर साहिबा से पूछना चाहता हूं कि इस चीज़ को सामने रखते हुए सरकार उन स्टूडैंट्स पर जो हमारे स्टेट के खर्च पर पढ़ते हों, 3 साल देहातों में सर्व करने की पाबन्दी लगाने के लिये तैयार हैं या नहीं ?

Mr. Speaker : The reply to this supplementary question has already come.

चौधरी इन्द्र सिंह मलिक : डाक्टरों की स्टेट में इतनी कमी है तो क्या वजीर साहिबा बताने की कृपा करेंगे कि क्या सरकार इस कमी को देखते हुए बाहर की स्टेट्स के कैंडीडेट्स पर कोई पाबन्दी लगाने के लिये तैयार हैं ताकि वह यहां पर परीक्षा पास करने के बाद देहातों में सर्व करें ?

मंत्री : 400 लड़के मैडीकल कालिजों में दाखिल किए गए और उन में 43 ऐसे लड़के हैं जो दूसरी स्टेटों से आए हैं । ये students हैं तो वैसे पंजाबी पर दूसरी स्टेटों में सैटल हुए हैं । जहां तक दूसरी स्टेटों के कैंडीडेट्स पर पाबन्दी लगाने का ताल्लुक है, हम उन पर ऐसी पाबन्दी नहीं लगा सकते हैं क्योंकि उन को हम कोई concessions नहीं देते हैं ।

ਸਰਦਾਰ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ: ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬਾ ਨੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਾਲ 402 ਲੜਕੇ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਿਜ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ 3 ਸ਼ਿਡੂਲਡ ਕਾਸਟਸ ਦੇ ਸਨ। ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬਾ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਹੈਲਥ ਮਨਿਸਟਰ ਜੈਨੀਆਂ ਦੀ ਧੀ ਹੈ ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਸ਼ਿਡੂਲਡ ਕਾਸਟਸ ਦੇ ਲੜਕੇ ਘਟ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ?

Mr Speaker : Order please. No insinuation please.

मंत्री : जैन की लड़की और हरिजन दोनों एक बराबर हैं । यूनिवर्सिटी ने rules बनाये हैं कि स्टूडैंट्स की मैडीकल कालिजों में ऐडमिशन के लिए 50% नम्बर लेने ज़रूरी हैं । हरिजनों के 3 लड़के ही इस शर्त को पूरा कर सके और वह ऐडमिट किए गए ।

(*Interruptions by Sardar Harchand Singh*) (*Noise.*)

Mr. Speaker: Order please. Will you take your seat?

(*Interruption by Sardar Harchand Singh.*) (*Noise*).

Mr. Speaker: I warn you. If you rise without my permission then I shall have to take action against you.

ਸਰਦਾਰ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ: ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ ਤੁਸੀਂ 50 ਬਾਰ ਹਾਊਸ ਤੋਂ ਬਾਹਿਰ ਕਢ ਦਿਉ। ਲੇਕਿਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹਰੀਜਨਾਂ ਲਈ ਕੁਝ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। (ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ)।

Mr. Speaker: Please take your seat.

श्री ओम प्रकाश अग्निहोत्री : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर । वज़ीर साहिबा ने जवाब दिया है कि जो स्टूडैंटस बाहिर की स्टेट्स से आते हैं उन पर कोई पाबन्दी नहीं लगा

सकते। मैं आप के द्वारा पूछना चाहता हूं कि विधान में कौन सी ऐसी क्लाज है जिस के तहत उन पर पाबन्दी नहीं लगाई जा सकती ?

Mr. Speaker : It is a matter of opinion.

डा० बलदेव प्रकाश : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर। आप ने कहा है कि यह मैंटर आफ ओपिनयन है। हमें कम से कम पता तो चले कि किस क्लाज के अधीन पाबन्दी नहीं लगाई जा सकती जबकि दस सालों से डाक्टरों की कमी महसूस हो रही है और सरकार इस कमी को दूर करने के लिये कोई ऐक्शन नहीं ले रही है ?

Mr. Speaker : This is no point of order.

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੀਆਂ ਸਟੇਟਾਂ ਦੇ ਉਪਰਲੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਲੜਕਿਆਂ ਉਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਲਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਸਰਵ ਕਰਨ। ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਗਰੀਬ ਸ਼ਿਡੂਲਡ ਕਾਸਟਸ ਉਤੇ ਕਿਉਂ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?

मंत्री : इस में गरीबों की कोई बात नहीं है, जो स्टूडैंट्स रिज़र्वड सीट्स पर दाखिल किए जाते हैं उन पर पाबन्दी लगाई हुई है। इस में शिडूल्ड कास्ट्स के कुछ लड़के, स्पोर्टसमैन या और भी हैं जो इसी तरह reserved seats के against admit होते हैं जोकि गरीब कम ही होते हैं उन पर पाबन्दी लगाई गई है क्योंकि वह सरकार की मदद से पढ़ते हैं।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਫੌਜੀਆਂ ਦੇ ਬਚਿਆਂ ਲਈ ਕੋਈ ਕੰਸੈਸ਼ਨ ਦਿਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ?

Minister : Not so far.

डा० बलदेव प्रकाश : पिछले दिनों पंजाबी रिजनल कमेटी की हैल्थ एंड सैनेटरी सब-कमेटी ने रिक्मेंड किया था कि जो स्टूडैंट्स एम. बी. बी. ऐस. की परीक्षा पास करते हैं, उनको कम से कम 3 साल देहातों में सर्व करना चाहिए। क्या वजीर साहिबा बताने की कृपा करेंगे कि सरकार उस सुझाव पर अमल कर रही है या वह तजवीज रद्दी की टोकरी में फैंक दी गई है ?

Minister : Sir, I am sorry. I have not been able to see that. I shall see that recommendations and then I can say anything.

ਸਰਦਾਰ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ । ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਸ਼ਿਡੂਲਡ ਕਾਸਟਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਡੂਲਡ ਕਾਸਟਸ ਦੇ ਲੜਕਿਆਂ ਲਈ 50 ਫੀ ਸਦੀ ਨੰਬਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ 40 ਫੀ ਸਦੀ ਮਾਰਕਸ ਰਖਣੇ ਚਾਹੀਏ ਹਨ। ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਸੁਝਾਉ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆ ਰਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ?

मंत्री : इस के लिये यूनिवर्सिटी रूल्ज़ बनाती है और गवर्नमैंट का इस में इंटरफियर करना मुनासिब नहीं है।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਇਕ ਤਰਫ ਤਾਂ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਰਟੇਜ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਸਰੀ ਤਰਫ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 28, 28 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਸਰਵਿਸ ਵਾਲੇ ਐਕਸਪੀਰੀਐਂਸਡ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਸੀ. ਐਮ. ਓ. ਬਣਾਕੇ ਐਡਮਿਨਿਸਟ੍ਰੇਟਿਵ ਹੈਡਜ਼ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। May I know from the Health Minister whether the Government will reconsider this system ?

Minister : This matter was decided after great consideration last year under the reorganised pattern that the Chief Medical Officer will be over-all incharge of the district and will look after the preventive as well as curative side of the district.

श्री रूलिया राम : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर। स्पीकर साहिब, इधर भी मैम्बर बैठे हुए हैं। मैं पचास बार खड़ा हुआ हूं लेकिन आप ने मुझे सवाल पूछने की इजाज़त नहीं दी।

श्री अध्यक्ष : आप गलत कहते हैं; आप पांच दफा खड़े हुए हैं पचास दफा नहीं। (It is wrong, he stood up only five times and not fifty times).

ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ : ਹੈਲਥ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬਾ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਰਟੇਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ। ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਬੀਮਾਰੀ ਨੂੰ ਲਾ ਇਲਾਜ ਸਮਝਦੀ ਹੈ ?

मंत्री : ला-इलाज नहीं समझती हूं। बात यह है कि हमारे देश में ट्रेंड परसन्ज़ की कमी है। यह कमी धीरे धीरे दूर हो रही है। उम्मीद है कि फोर्थ प्लान के एंड में यह कमी दूर हो जाएगी।

डाक्टर बाल कृष्ण : इन्हों ने बताया है कि पंजाब में सिविल अस्पताल डाक्टरों से खाली हैं, इन व्यू आफ दी प्रेजेंट एमरजैंसी, जब कि फौज में भी डाक्टरों की बहुत ज्यादा ज़रूरत है तो क्या सरकार ने इस सम्बन्ध में कुछ स्टैप्स लिये हैं ?

मंत्री : स्टैप्स तो जनरल हैं। सिविल अस्पताल खाली नहीं है, उन में कुछ पोस्ट्स खाली हैं। लेकिन कुछ न कुछ डाक्टर तो पोस्टिड हैं। हां, रूरल एरियाज़ में सब जगह हम डाक्टर नहीं दे सकते। हम और भी कोशिश कर रहे हैं डाक्टर मिल जाएं तो रूरल एरियाज के लिये दे दें।

श्री रुलिया राम : उन्हों ने फरमाया है कि हरिजनों के लिये 50 परसेंट मार्क्स लेने ज़रूरी हैं। देश में डाक्टरों की कमी है तो क्या अगर हरिजनों के लिये 25 परसैंट नम्बर कर दिये जाएं और उन को ऐडमिट कर लिया जाए तो डाक्टरों की कमी पूरी नहीं हो जाएगी ?

मंत्री : एडमिशन के लिये आने वाले लड़कों की कमी नहीं है, बल्कि सीट्स लिमटिड हैं। हमारे पास मैडिकल एजुकेशन को और ज्यादा expand करने के लिये अभी पूरी फैसिलिटीज़ नहीं हैं।

श्री अमर सिंह : जब सरकार हरिजनों को कोई मार्कस में रीलैक्सेशन देने के लिये तैयार नहीं है और बाहर से जो स्टूडैंट्स यहां पर आ कर दाखिल होते हैं उन पर भी सर्विस के

लिये किसी प्रकार की कोई पाबन्दी लगाने के लिये तैयार नहीं हैं तो कौन से ज़रिए सरकार अडाप्ट करेगी जिस से कि डाक्टरों की कमी दूर हो सके ?

मंत्री : इस सवाल का उत्तर मैं पहले दे चुकी हूं ।

चौधरी इन्द्र सिंह मलिक : जूं जूं मैडीकल कालिज ज्यादा खुलते जाते हैं और स्टूडैंट्स की तादाद ज्यादा होती जाती है तूं तूं ही डाक्टरों की कमी होती जाती है, इस का क्या कारण है ?

चौधरी राम रत्न : क्या मंत्री महोदया बताने की कृपा करेंगी कि क्या यह बात ठीक है कि पहले हरिजनों के लिये एडमिशन के लिये 45 परसेंट मार्क्स मुकर्रर थे लेकिन अब पचास फीसदी कर दिये गए हैं ।

Minister : At least I am not aware of it.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : On a point of order, Sir. ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਰੂਲਿੰਗ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਇਹ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰ ਨਾ ਬਣਾਉ ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣਗੇ ?

श्री जगन्नाथ : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर । दो तीन सवाल पूछे गए हैं लेकिन उन्होंने किसी का भी जवाब नहीं दिया ।

श्री अध्यक्ष : जिस सवाल का जवाब पहले आ चुका हो तो उस को रिपीट करने की ज़रूरत नहीं होती । (If a reply to a question has come earlier, then it need not be repeated.)

(*Interruptions*.)

श्री अमर सिंह : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर । क्या कोई मैम्बर हैल्थ मिनिस्टर साहिबा को बहन जी या बीबी जी कह कर पुकार सकता है ?

Mr. Speaker : It is desirable that the Minister should be addressed only as a Minister. (*Interruptions*)

ਸਰਦਾਰ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ : On a point of order, Sir. ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰ ਨਾ ਬਣਾਉ ਇਹ ਹੋਰ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਦੇਣਗੇ । ਕੀ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਇਹ ਗਲ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਲਫਜ਼ ਕਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲੌਂ । (If the hon. Member Dr. Baldev Parkash has uttered these words, he may please withdraw them.)

ਸਰਦਾਰ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੈਸੇ ਕਿਹਾ ਹੈ । ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਹੈ ......

Mr. Speaker : Please take your seat.

ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ : ਕੀ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬਾ ਇਸ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਗੇ ਕਿ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਕਮੀ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖ ਕੇ ਦਾਖਲੇ ਦੇ ਵਕਤ 40 ਤੋਂ 50 ਪਰਸੈਂਟ ਸੀਟਾਂ ਰੀਜ਼ਰਵ ਕਰ ਦੇਣ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਡਾਕਟਰ ਬਣ ਕੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸਰਵਿਸ ਕਰਨ ?

Minister : This is a suggestion for action.

Mr. Speaker : Next question please.

(*Interruptions*)

ਸਰਦਾਰ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ : ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਾਲ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਿਜਾਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਕਲਾਸ ਵਿਚ 3 ਸੈਡਿਊਲਡ ਕਲਾਸ ਦੇ ਲੜਕੇ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇੰਜਨੀਅਰਿੰਗ ਕਾਲਿਜਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਹਰੀਜਨ ਲੜਕਾ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵਾਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰੀਜਨਾਂ ਲਈ ਰੀਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਰਖੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਰਕਾਰ ਆਪਣਾ ਵਾਦਾ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ ....

Mr. Speaker: This is not a point of order.

ਸਰਦਾਰ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ : ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਵਾਦਾ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ as a protest ਵਾਕ ਆਊਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ....

(*The hon. Member staged a walk-out*)

(विघ्न) (शोर)

श्री अध्यक्ष : अगर आनरेबल मैम्बरान इस मूड में नहीं हैं कि हाउस की कार्यवाही चलाई जाए तो मैं हाउस को एड्जोर्न कर दूंगा। (शोर) (If the hon. Members are not in a mood to see the House transacting its business smoothly, then I shall adjourn it.) (*Noise*).

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : On a point of order Sir, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਰੂਲਿੰਗ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਵਾਸਥ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇਹ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਸਟੀਚੀਊਸ਼ਨ ਦੇ ਮਾਤਹਿਤ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਉਪਰ ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਰਵ ਕਰੇ ...

Mr. Speaker : This is no point of order.

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਗਲ ਤਾਂ ਸੁਣ ਲੌ ...

Mr. Speaker : I am sorry. Please take your seat.

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨਸਟੀਚੀਊਸ਼ਨ ਦੀ ਧਾਰਾ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ..,

Mr. Speaker: Please take your seat. It is not a point of order.

श्री जगन्नाथ : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर। स्पीकर साहिब, मेरा प्वायंट आफ आर्डर यह है कि सरदार हरचन्द सिंह ने जिस बात का जिक्र किया वह हरिजनों की एक बड़ी भारी समस्या थी। यह एक बड़ा सीरियस मामला था जिस पर बीबी जी हंस रही थीं।

Mr. Speaker : This is no point of order. Please take your seat.

श्री जगन्नाथ : [* * * * * * * *]

(इस समय श्री जगन्नाथ वाक आऊट कर गए)

Note :—*Expunged as ordered by the Chair.

श्री अध्यक्ष : श्री जगन्नाथ ने हैल्थ मिनिस्टर के खिलाफ जो रिमार्कस किए हैं वह रिकार्ड का हिस्सा नहीं होगी। (The remarks made by Shri Jagan Nath against the Minister for Health will not form part of the proceedings.)

ਸਰਦਾਰ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਕਿ ਬੀਬੀ ਜੀ ਬੜੇ ਸਿਆਣੇ ਹਨ। ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਸਾਫ ਜਵਾਬ ਦੇਣਗੇ। ਅਸੀਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜੇ 50 ਫੀ ਸਦੀ ਨੰਬਰ ਹਨ ਦਾਖਲੇ ਵਾਸਤੇ, ਹਰੀਜਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਹਿੰਦ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ....(ਸ਼ੋਰ)

Mr. Speaker ; This is no point of order.

ਸਰਦਾਰ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ। ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਰ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ ਤਾਂ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀ ਹੈ ? ਅਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨਾਲ ਧੱਕਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਔਰ ਐਜ਼. ਏ ਪ੍ਰੋਟੈਸਟ ਅਸੀਂ ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵਾਕ ਆਊਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

(At this stage Members of the Akali Party staged a walk-out)

श्री अमर सिंह : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर। (विघ्न)

श्री अध्यक्ष : क्या आप भी बाहिर जाना जाहते हैं ? आर्डर प्लीज़। (Does he also want to walk-out ? Order please).

श्री अमर सिंह : स्पीकर साहिब, मैं बाहर नहीं जाना चाहता। मैं प्वायंट आफ आर्डर पर खड़ा हुआ हूं। बात यह है कि सवाल सीधा सा था और ज़रूरत इस बात की थी कि हाउस के अन्दर उसका सही तौर पर और ठीक तरीके से जवाब दिया जाता। अगर ऐसा किया जाता तो मैं समझता हूँ कि जिस तरह से वाक आउट हुए हैं ऐसी बात न होती।

Mr. Speaker : This is no point of order.

श्री अमर सिंह : आप मेरी बात तो सुन लीजिए। (विघ्न)

Mr. Speaker : Order please. Please take your seat.

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪੇਂਡੂਆਂ ਨਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਧੀਕੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਕੋਈ ਡਾਕਟਰ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ ਰਵਈਏ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਐਜ਼ ਏ ਪ੍ਰੋਟੈਸਟ ਅਸੀਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵਾਕ ਆਊਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

(At this staged Members of the Communist Party staged a walkout)

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸਰ...........(ਸ਼ੋਰ)

Mr. Speaker : Order, please. If any body wants to stage a walk-out, he is welcome to do so. But if such interruptions continue then I will adjourn the House.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਰੀਜਨ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਲੋਂ ਬੜਾ ਪਰੋਟੈਸਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ...........

Mr. Speaker : Please do not make a speech Put your point of order

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਵੀ ਕੁਝ ਕਹਿ ਕੇ ਹੀ ਬਣੇਗਾ, ਐਵੇ ਥੋੜਾ ਬਣ ਜਾਣਾ ਹੈ।

Mr. Speaker : Order please

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਜਿਤਨਾ ਮਰਜ਼ੀ ਕਹਿੰਦੇ ਜਾਓ ਮੈਂ ਵਾਕ ਆਊਟ ਤਾਂ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਔਰ ਨਾ ਹੀ ਪਰੋਵੋਕ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਰੀਜਨ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਜੋ ਡੀਮਾਂਡ ਰੇਜ਼ ਕੀਤੀ ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਗਲ ਉਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਐਮ. ਬੀ., ਬੀ. ਐਸ. ਵਿਚ ਰਿਆਇਤ ਨਾਲ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਡੰਗਰਾਂ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੀਪ੍ਰੀਜ਼ੈਨਟੇਸ਼ਨ ਦਿਓ।

Mr. Speaker : This is no Point of Order. I am sorry now I will not allow any Point of Order on this matter. This is being misused.

श्री अमर सिंह : स्पीकर साहिब, हम प्वायंट ग्राफ ग्रार्डर का मिसयूज नहीं कर रहे। मैं यह निवेदन करना चाहता हूं कि .....

श्री अध्यक्ष : चौधरी ग्रमर सिंह ग्रगर ग्रब ग्राप नहीं बैठेंगे तो मुझे ग्राप को वारनिंग देनी पड़ेगी। (If the hon. member Shri Amar Singh does not now resume his seat then I will have to warn him).

श्री अमर सिंह : ग्रगर ग्राप हमारी बात सुनना ही नहीं चाहते तो फिर क्या किया जा सकता है।

Mr. Speaker : Please take your seat. Next question please.

Steps for increasing Milk Supply

*8576. **Principal Rala Ram :** Will the Minister of State for Animal Husbandry and Agriculture be pleased to state the steps so far taken to increase the milk supply in the State and the total number of dairy farms started in the State during 1964 and 1965 ?

Captain Rattan Singh : A statement is laid on the Table of the House.

Statement showing the steps taken for increasing milk supply

No new dairy farm has been started during 1964 and 1965. However, the following schemes are in operation which directly or indirectly aim at increasing the supply of milk in the State —

(i) Grant of cattle purchase loan to milk producers.

(ii) Establishment of milk plants to provide a remunerative market to milk producers.

(iii) Institution of dairy extension service in the milk shed of milk plants.

(vi) Reorganisation of the Bhupindra Dairy Farm, Patiala.

(v) Reorganisation of the Government Livestock Farm, Hissar.

(vi) Establishment of a Nili Bull Rearing Farm.

(vii) Development of selected Gaushalas.

(viii) Preservation of high milk yielding buffaloes and cows by grant of subsidy.

(ix) Grant of subsidy in the form of concerntrate to Jersey Calves both male and female.

(x) All India Key Village Scheme.

(ix) Scheme for the mass castration of scrub bulls.

(xii) Establishment of a Jersey Cattle Cross Breeding Farm, Palampur.

प्रिंसीपल रला राम : क्या मन्त्री महोदय यह बताने की कृपा करेंगे कि जो रुपया बतौर ग्रांट दिया जाता है उस के बारे में यह कोई शर्त लगाई जाती है, प्रीकाशंज लिए जाते हैं कि उस रुपया से लोग वाकई दूध देने वाली गाय और भैंसे ही खरीदते हैं।

ਮੰਤਰੀ : ਗ੍ਰਾਂਟ ਐਜ਼ ਸਚ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਪਰ ਹਾਈ ਬੀਲਡਿੰਗ ਕੈਟਲ ਬਾਰੇ ਵਜ਼ੀਫੇ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਔਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਹੀ ਜਾਨਵਰਾਂ ਲਈ ਦਿਤੇ ਜਾਣ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕੋਈ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਹੋਏ ਕਿ ਉਹ ਗਲਤ ਇਸਤੇਮਾਲ ਹੋਏ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਲੈ ਆਉਣ। ਮੈਂ ਉਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਲਵਾਂਗਾ।

डा० बलदेव प्रकाश : क्या पशुपालन मन्त्री यह बताने की कृपा करेंगे.... (हाउस में बहुत से मैम्बर साहिबान हंस पड़े)

श्री अध्यक्ष : आर्डर प्लीज़।

डा० बलदेव प्रकाश : मेरे सवाल करने पर आप को हंसी आ गई। मैं तो यह देख ही रहा था कि किस मंत्री ने जवाब देना है। तो वहां पर लिखा हुआ था "क्या पशुपालन मंत्री....." (विघ्न)

श्री अध्यक्ष : आर्डर प्लीज़।

डा० बलदेव प्रकाश : क्या पशुपालन मंत्री महोदय यह बताने की कृपा करेंगे कि जो दूध की सप्लाई को बढ़ाने के लिये डेरीज़ खोली गई हैं वहां पर दूध की सप्लाई तो कम हो रही है और वहां पर घी बनाने और पाउडर मिल्क बनाने का काम तेजी से चल रहा है?

ਮੰਤਰੀ : ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਪੂਰੀ ਇਨਫਰਮੇਸਨ ਨਹੀਂ। ਦੁੱਧ ਹੁਣ ਡੇਰੀਜ਼ ਵਿਚ ਕਾਫ਼ੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਘਿਉ ਬਨਾਉਣਾ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਹੋਲ ਮਿਲਕ ਪਾਊਡਰ ਉਤੇ ਆਰਮੀ ਨੂੰ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਸ਼ਾਬਾਸ਼।

पंडित मोहन लाल दत्त: क्या मंत्री महोदय से मैं यह दरियाफत कर सकता हूं कि हाई मिल्क यील्ड कैटल के लिये जो ग्रांट आप ने दी है वह हिल्ली एरियाज़ के लिये भी दी है या नहीं और अगर नहीं दी तो क्या आगे के लिये वह वहां पर इस मकसद के लिए ग्रांट देने के लिये तैयार है?

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਵਜ਼ੀਫ਼ੇ ਹਨ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਾਸਤੇ ਰਖੇ ਹਨ ਜੋ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੁਧ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਜਾਨਵਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਿਕਦਾਰ ਵਿਚ ਦੁਧ ਦਿੰਦੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਰੁਪਿਆ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏਗਾ।

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਮਿਲਕ ਨੂੰ ਡੀਵੈਲਪ ਕਰਨ ਦੀ ਸਕੀਮ ਹੈ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਪੋਟੈਨਸ਼ਲ ਏਰੀਆਜ਼ ਵਿਚ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਜਾਂ ਥਰੂਆਉਟ ਦੀ ਸਟੇਟ ਯੂਨੀਫਾਰਮਲੀ ਇਹ ਸਕੀਮ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਜਿਹੜੇ ਪੋਟੈਨਸ਼ਲ ਏਰੀਆਜ਼ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਕੰਮ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਲੇਕਿਨ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਦੁੱਧ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਧਾਈ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਮਕਸਦ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।

श्री लाल चन्द प्रार्थी क्या मंत्री महोदय यह बताने की कृपा करेंगे कि पहाड़ी इलाकों में दूध की सप्लाई को रैगुलेराइज़ करने के लिये और परमानैंट करने के लिये वहां पर गूजरों के कोई डेरी फार्म बनाई है और अगर नहीं बनाई तो क्या वहां पर बनाने का इरादा है ?

ਮੰਤਰੀ : ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਜਰਸੀ ਕੈਟਲ ਬਰੀਡਿੰਗ ਫਾਰਮ ਪਾਲਮਪੁਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਥੇ ਕਰਾਸ ਬਰੀਡਿੰਗ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਔਰ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੁਧ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਉਥੇ ਵਧੇਗੀ। ਬਾਕੀ ਫਿਲਹਾਲ ਜਿੱਥੇ ਕਰੀਮਗੰਜ ਦੀ ਪੋਟੈਨਸ਼ਲ ਹੈ ਉਥੇ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਹਾੜੀ ਈਲਾਕੇ ਵਿਚ ਇਤਨੀ ਪੋਟੇਸਨਲ ਦਾ ਇਲਕਾ ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਉਥੇ ਇਹ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਸਕੀਏ।

ਸਰਦਾਰ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਚੰਗੀ ਬਰੀਡ ਦੀ ਸੀਲੈਕਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਸੀਲੈਕਸ਼ਨ ਬੋਰਡ ਵੀ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਜੀ ਹਾਂ।

डा० बलदेव प्रकाश : क्या मंत्री महोदय बताने की कृपा करेंगे कि जब से पंजाब में सरकार ने डेरीज़ का काम शुरू किया है तब से ही यहां लोगों को प्योर मिल्क मिलना बन्द हो गया है, इसकी क्या वजह है ? आज पंजाब में लोगों को टोण्ड मिल्क सप्लाई किया जाता है। क्या वह बताएंगे कि कब तक होल मिल्क मिलना शुरू हो जाएगा।

ਮੰਤਰੀ : ਸ਼ਾਇਦ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਿ ਟੋਂਡ ਮਿਲਕ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹੋਲ ਮਿਲਕ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਔਰ ਜਿਹੜੇ ਤਾਕਤ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਹੋਲ ਮਿਲਕ ਪਚਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਟੋਨਡ ਮਿਲਕ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

चौधरी इन्द्र सिंह मलिक : क्या मंत्री महोदय बताने की कृपा करेंगे कि जो जींद में मिल्क प्लांट लगाने की स्कीम थी, जिसकी बाबत गवर्नर साहिब के ऐड्रेस में भी ज़िक्र किया गया था, वह प्लांट वहां पर लगाया जाएगा या नहीं, अगर लगाया जाएगा तो कब तक ?

ਮੰਤਰੀ : ਅਗਰ ਪੈਸਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵਗਾ।

Mr. Speaker: Question hour is over. Now we will take up Short Notice Question.

श्री सुरेन्द्र नाथ गौतम : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर। यह जो पशुपालन का महकमा है यह पब्लिक के लिये बड़ी अहमियत रखता है और इस के मुताल्लिक इस सवाल पर हम ने अभी और सप्लीमेंटरीज पूछने थे इस लिये आप से दरखास्त है कि इस पर कल फिर सप्लीमेंटरी पूछने की इजाजत दी जाए।

श्री अध्यक्ष : काफी सप्लीमेंटरीज इस पर हो चुके हैं इस लिये और इजाजत नहीं दी जा सकती। (No, this cannot be allowed as already a sufficient number of questions have been asked.)

श्री सुरेन्द्र नाथ गौतम : नहीं जी, अभी हमें तो इस पर सप्लीमेंटरीज पुट करने का मौका ही नहीं दिया गया।

Mr. Speaker : All right. More supplementries on this question will continue tomorrow.

WRITTEN ANSWERS TO STARRND QUESTIONS PLACED ON THE TABLE OF THE HOUSE UNDER RULE 45

Inspection of Schools by Block/District Education Officers

*8570. **Principal Rala Ram** : Will the Minister for Education be pleased to state the measures taken so far to see that Block Education Officers and District Education Officers inspect schools at least twice a year at suitable intervals ?

Shri Prabodh Chandra : Suitable instructions have been issued on more than one occasion to the field officers that in addition to one detailed annual inspection of each school, two surprise visits should be paid. Steps have also been taken to ensure that these instructions are fully implemented.

Financial aid to retired Teachers not enjoying the benefit of pension

*8571. **Principal Rala Ram** : Will the Minister for Education be pleased to state whether Government has formulated any scheme for providing financial assistance to the teachers who do not get pension and are faced with serious financial difficulties after retirement; if so, the details thereof?

Shri Prabodh Chandra : No. However, Government of India have created a National Foundation for Teachers' Welfare which is utilized for alleviating distress amongst teachers due to circumstances like untimely death or prolonged illness of the bread-winner of the family. An excerpt from the scheme is laid on the Table of the House.

EXCERPT FROM THE SCHEME OF FINANCIAL ASSISTANCE AND GRANTS TO TEACHERS AND THEIR DEPENDANTS

(i) Scope of the Scheme—

(a) The funds of the Foundation shall be utilized largely for the purposes of providing financial assistance to the teachers and their dependants who may be in financial distress due to circumstances like untimely death or prolonged illness of the bread-winner of the family.

(b) The funds may also, at the discretion of the General Committee or the Working Committee, be utilized for sanctioning *exgratia* grants to such of the selected teachers, upon their retirement, as may have rendered exceptionally meritorious service.

(ii) Eligibility for financial assistance—

Only the teachers and /or their dependants who fulfil one or more of the following conditions shall be eligible for financial assitance under Rule 1(i) (a).

[Education Minister]

(a) If the application is made by the dependants) of a teacher who is dead, the application should have been made within a year after the teacher's death.

(b) The teacher, if he is alive, has been permanently or indefinitely incapacitated for service or other work.

(c) The total income of the teacher's family, from all sources, does not exceed Rs. 1,500 per annum.

(d) The family does not have any male members of major age, capable of supporting the family.

To be eligible for an award under Rule 1(i)(a), a teacher must have retired from service after attaining the age of superannuation and must, in the opinion of the authorities of the State Education Department, have rendered exceptionally meritorious services to his institution and the public for at least 30 years, as a teacher.

Award of stipends under the Harijan Welfare Scheme to Students of the Dayal Singh College, Karnal

***8638. Chaudhri Ran Singh :** Will the Minister for Education be pleased to state —

(a) the number of students, classwise, of Dayal Singh College, Karnal who applied for the award of stipends, under the Harijan Welfare Scheme, in 1964-65 ;

(b) the amount of stipends sanctioned to each student so far ; if the stipends have not been sanctioned or awarded so far, the reasons therefor ?

Shri Prabodh Chandra : (a)

Class		Scheduled Castes/Scheduled Tribes	Backward Classes
III Year	..	3	3
II Year		2	4
I Year	..	2	5
Pre-Engineering	..	2	1
Prep.	..	4	4
Total	..	13	17

(b) No stipends could be sanctioned, as the applications did not reach the Branch concerned. The Principal is collecting duplicate applications which will be duly sanctioned on receipt.

UNSTARRED QUESTIONS AND ANSWERS

Land Owners

2954. Cormrade Shamsher Singh Josh : Will the Minister for Revenue be pleased to state —

(a) the number of landowners district-wise in the State at present owning (i) five standard acres or less (ii) 10 standard acres or

less but more than five; (iii) 20 standard acres or less but more than ten; (iv) 30 standard acres or less but more than 20 ; (v) more than 30 standard acres ;

(b) the total number of landowners in the State, districtwise at present ?

Sardar Harinder Singh Major : (a) & (b) The time and labour involved in collecting and compiling the information would not be commensurate with any possible benefit to be obtained.

Land Under Irrigation in the State

2955. Comrade Shamsher Singh Josh : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state —

(a) the total cultivated area of land districtwise in the State at present under irrigation by Canal, by Government Tubewells, by Private Tubewells and Wells or by other sources of Irrigation separately;

(b) the details of the steps being taken or proposed to be taken by the Government to irrigate the barani lands in the State in order to increase Agricultural Production ;

(c) whether there is any proposal under the consideration of Government to start Tubewell Irrigation by setting up Government Tubewells in the State ?

Chaudhri Rizaq Ram : (a) A statement containing the requisite information is enclosed.

(b) To increase irrigation facilities following projects are under consideration—

1. Tube-well Project for G. M. F. at the cost of Rs 7·00 Crores to augment the canal water supplies.
2. 300 tube-wells in W.J.C. Tract at the cost of Rs. 2·29 crores to augment the canal water supplies.
3. Emergent short-term schemes like lifting water from canals, lakes for increasing food production at the cost of Rs 4·58 crores.
4. Remodelling of existing canals to enlarge their capacity.

(c) Over 1,200 Government tube-wells are already functioning.

A statement showing the net area irrigated by :— for the year 1963-64

(Area in '00' acres)

Serial No.	District	Net Area irrigated by :— (in hundred acres)						
		Government Canals	Private Canals	Tanks	Wells	Tube Wells	Other Sources	Total
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Hissar ..	13,893	..	..	65	53	4	14,015
2	Rohtak ..	3,883	..	..	1,017	117	1	5,023
3	Gurgaon ..	485	..	90	1,120	98	..	1,793
4	Karnal ..	3,309	..	30	1,030	1,212	7	5,588

[Irrigation and Power Minister]

Serial No.	District	Net Area irrigated by:— (in hundred acres)						
		Government Canals	Private Canals	Tanks	Wells	Tube Wells	Other Sources	Total
1	2	3	4	5	6	7	8	9
5	Ambala	56	..	8	881	..	248	1,193
6	Simla	..	..	..	..	..	93	93
7	Kangra	6	956	..	..	..	..	962
8	Kulu	..	67	..	..	..	..	67
9	Lahaul & Spiti	..	..	..	..	..	..	..
10	Hoshiarpur	318	..	..	302	365	35	1,020
11	Jullundur	381	..	..	2,417	1,404	48	4,250
12	Ludhiana	624	..	..	2,194	404	1,069	4,291
13	Ferozepur	11,725	..	..	1,414	312	..	13,451
14	Amritsar	4,012	..	..	1,843	913	740	7,508
15	Gurdaspur	1,043	153	8	1,124	397	..	2,725
16	Kapurthala	61	..	93	1,678	100	..	1,932
17	Bhatinda	7,594	..	..	100	57	..	7,751
18	Mohindergarh	348	..	..	242	..	..	590
19	Patiala	828	..	..	2,440	..	108	3,474
20	Sangrur	5,760	..	..	2.060	299	..	8,119
	State Total	54,331	1,176	229	19 927	5,828	2,354	83,845

Communication from a Legislator of Karnal to the Home Minister, I.G. Police, D.I.G. (C.I.D.) and S. P., Karnal.

2956. Comrade Ram Piara : Will the Minister for Home and Development be pleased to state—

(a) whether he and/or the I.G. Police and/or the D.I.G.(C.I.D.) or the S. P. Karnal received any communication from any legislator of Karnal, District on the subject of "News appearing in Fortnightly "Dastak" dated the 24th May, 1965", during the month of June 1965, if so, a copy of the same be laid on the Table of the House ;

(b) whether the communication referred to in part (a) above was acknowledged by any of the said four persons, if so, a copy of each acknowledgement be laid on the Table of the House, if not acknowledged/replied to, the reasons for the same ;

(c) whether any enquiry has been conducted on the basis of the said communication, if so, by whom and under whose orders, if no enquiry has been conducted , the reasons therefor ;

(d) the details of the said enquiry together with its result ;

(e) whether it is a fact that the publication of 'Dastak' fortnightly was stopped under the orders of the Home Department during the period from June, 1965 to date, if so, the name of the authority under whose orders it was stopped, when it was stopped and on what grounds ;

(f) whether any prosecution was launched by the State against the Editor of 'Dastak' during the period from June, 1965 todate, if so, when together with the grounds on which it was launched ?

Sardar Darbara Singh : (a) Yes. A letter dated 2nd June, 1965 was received from Comrade Ram Piara, M.L.A.

(b) The letter was duly acknowledged by the Superintendent of Police, Karnal.

(c) An enquiry was conducted into the specific complaint referred to in the letter by the Deputy Superintendent of Police, Karnal. under the orders of the Superintendent of Police, Karnal.

(d) The news item published in the 'Dastak' fortnightly of Karnal was found to be incorrect.

(e) Yes, on account of change in periodicity of the newspaper entitled "Dastak", the declaration filed by the Printer and Publisher ceased to be operative under rule 2(d) of Section 5 of the Press and Registration Act, 1867. Hence this newspaper was not published from 18th August, 1965 to 29th September, 1965 under Government orders for the above noted period. Its publication was resumed when the Printer and Publisher filed a fresh declaration as required by the rules.

(f) No.

Selection of Excise and Taxation Sub-Inspectors/ Inspectors

2957. Conmrade Ram Piara : Will the Minister of State for Excise, Printing and Labour with reference to the reply to Starred Question No. 7768 included in the list of questions for 25th March, 1965 (second sitting) be pleased to state—

(a) whether the matter which according to parts (b) (c) & (d) of the said reply was being examined, has since been examined ; if so, the details thereof, if the matter has not been examined, the reasons therefor ;

(b) whether any action after examination of the said matter has been taken, if so, what, if no action has been taken , the reasons therefor ;

(c) the date when Government ordered the examination of the matter together with the date when it was completed ;

(d) the designation of the authority which examined the matter ?

Chaudhri Sunder Singh : (a) & (d) The matter is still under examination with Government ;

(b) Does not arise ;

(c) Part I 9th September, 1964

Part II In view of (a) question does not arise.

COMMUNICATION FROM LEGISLATOR OF KARNAL DISTRICT

2958. Comrade Ram Piara : Will the Minister for Home and Development be pleased to state—

(a) whether he and/or the Chief Minister, Punjab received any communication from any legislator of Karnal District on the subject

[Comrade Ram Piara]

of "Lawlessness in Karnal District and myself apprehending danger at the hands of the Police officers including S. Gurdial Singh, Inspector-General of Police, Punjab" during the month of June, 1965, if so, a copy of the same be laid on the Table of the House ;

(b) whether any enquiry into the said communication has been conducted if so, by whom together with a copy of the enquiry report, if completed/submitted be laid on the Table of the House;

(c) whether any reply was sent by the Home Minister to the said legislator, if so, a copy of the same be laid on the Table of the House, if no reply was sent, the reasons for the same ;

(d) whether any reply was sent by the C. M. to the said legislator or any enquiry into the matter has been ordered by him, if so, a copy of the reply so sent together with a copy of the order, if any, passed for holding the enquiry be laid on the Table of the House ;

(e) if the reply to part (b) above be in the negative, the reasons for not holding the enquiry ;

(f) whether any communication from the Union Government on the subject as mentioned in part (a) has been received by the Chief Minister, Home Minister if so, the action taken thereon ?

Sardar Darbara Singh : (a) yes.

(b) Yes, the matter is under enquiry.

(c) and (d) The letter received by the Chief Minister, Punjab, from Comrade Ram Piara, MLA, was duly acknowledged by the Chief Minister.

(e) Does not arise.

(f) A copy of the letter sent by Com. Ram Piara, M.L.A. to the President of India has also been passed on to the State Government.

POINTS OF ORDER

श्री ग्रमर सिंह : ग्रान ए प्वायंट ग्राफ ग्रार्डर, सर। स्पीकर साहिब बड़े ग्रफसोस की बात है कि पहले भी मैं प्वायंट ग्राफ ग्रार्डर पर खड़ा हुग्रा था ग्रौर ग्राप ने इजाजत नहीं दी थी। मेरा प्वायंट ग्राफ ग्रार्डर यह है ....

Mr. Speaker : I will not allow this. I would request the hon. Member not to re-open the matter. He should please resume his seat.

श्री ग्रमर सिंह : ग्राप मुझे ग्रपना प्वायंट ग्राफ ग्रार्डर रख तो लेने दें....

श्री ग्रध्यक्ष : ग्राप बैठ जाएं। नो प्लीज।

(The hon. member should resume his seat. No please).

श्री ग्रमर सिंह : स्पीकर साहिब, यह तो ग्राप हमारे साथ धक्का कर रहे हैं जो हमें ग्रपनी बात ही नहीं कहने दे रहे।

श्री ग्रध्यक्ष : चौधरी ग्रमर सिंह, ग्राप ग्रपने लफज वापिस लें।

(The hon. Member should withdraw his words.)

श्री ग्रमर सिह : ग्राप हमें ग्रपनी बात कहने तो दें। यह बड़े दुख की बात है जो ग्राप हमें ग्रपना प्वायंट ग्राफ ग्रार्डर भी नहीं रखनें दे रहे।

श्री अध्यक्ष : आप बैठेंगे कि नहीं ?

(Will the hon. member resume his seat or not.)

(इस पर चौधरी अमर सिंह हाउस से वाक आउट कर गए)

श्री बनवारी लाल : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर। मेरा प्वायंट आफ आर्डर यह है कि एक तरफ तो कनस्टीच्यूशन को रेफर किया जाता है और. . .

श्री अध्यक्ष : नो प्लीज़, आप बैठ जाएं। यह प्वायंट आफ आर्डर नहीं है। मैं इस की इजाज़त नहीं देता।

(No please. He should resume is seat. It is no point of order and I do not allow it to be raised.)

श्री बनवारी लाल : आप मेरी बात सुन तो लें. . . .

श्री अध्यक्ष : नो प्लीज़ : आप बैठ जाएं। मैं इस की इज़ाज़त नहीं देता। आप बैठेंगे कि नहीं ।

(No please. He should resume his seat. I do not permitit. Will he resume his seat or not. ?)

श्री बनवाली लाल : यह आप की धक्केशाही है हम इस को बर्दाशत नहीं कर सकते। मैं इन प्रोटेस्ट हाउस से वाक आउट करता हूं।

(इस वक्त श्री बनवारी लाल सदन से बाहिर चले गए)

(*Interruptions*)

(*Comrade Gurbaksh Singh Dhaliwal was Putting his short-notice question, when the hon. Speaker asked him to wait.*)

श्री अध्यक्ष : आप ज़रा बैठ जाएं। अगर आनरेवल मैम्बर साहिबान चुप कर के नहीं बैठते तो अब मैं उन्हें तीसरी वारनिंग देता हूं. . . .

(The hon. Member Comrade Gurbaksh Singh may please resume his seat for a while. If the hon. Members are not prepared to observe silence then I give them the third warning.)

If decorum is not maintained, I will be compelled to adjourn the House. I would request the hon. Members not to make noise in the House. Decorum and order should be maintained in the House. I would request Capt. Rattan Singh, Minister of State for Animal Husbandry and Agriculture and Dr. Baldev Parkash to keep quiet. Shri Rulya Ram should please go to his seat.

(*At this stage, Shri Rulya Ram went to his seat.*)

SHORT NOTICE QUESTION AND ANSWER

Grant of Jagirs under the East Punjab War Awards (Amendment) Act, 1964

***8726 Comrade Gurbakhsh Singh :** Will the Minister for Revenue be pleased to state—

(a) the total number of applications received so far for the grant of war jagirs in the State under the East Punjab War Awards (Amendment) Act, 1964 ;

(b) the total number of the said cases in which necessary certificates have been received from the Military authorities ;

(c) the total number of cases finally decided and also of the cases still under consideration of the Government ?

Sardar Harinder Singh, Major : (a) 853.

(b) 853

(c)(i) 251.

(ii) 602.

ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ : ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ 853 ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਆਈਆਂ ਸੀ ਔਰ 853 ਹੀ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਗਈਆਂ ਲੇਕਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 251 ਨੂੰ ਜਗੀਰਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਔਰ ਬਾਕੀ ਦੇ 602 ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਸਿਜ਼ ਪੈਂਡਿੰਗ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਂਡਿੰਗ ਰਖਣ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹਨ ਔਰ ਕਦੋਂ ਤਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜਗੀਰਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ?

ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ : 853 ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਆਈਆਂ ਸੀ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਜੋ ਮਿਲਟਰੀ ਅਥਾਰੇਟੀਜ਼ ਵਲੋਂ ਸਰਟੀਫੀਕੇਟ ਆਉਣੇ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਆ ਚੁਕੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 602 ਐਸੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੇਰੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਪਰਫਾਰਮਾ ਜੋ ਇਸ ਬਾਰੇ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਵੇਰੀਫਾਈ ਹੋ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਇਹ ਪਰਫਾਰਮਾ ਇਸ ਲਈ ਮੰਗਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਗੀਰਾਂ ਦਾ ਮਿਸਯੂਜ਼ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਦੀ ਪਰਾਪਰ ਵੇਰੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 602 ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਫਾਰ ਵਾਂਟ ਅਫ ਵੇਰੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਹਾਲੇ ਪੈਂਡਿੰਗ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਐਸ਼ਿਓਰ ਕਰਾਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਅਨਨੈਸੇਸਰੀ ਡਿਲੇ ਹੋ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਲੈ ਆਉਣ ਉਸ ਨੂੰ ਫੌਰਨ ਰੀਮੂਵ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਗਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਐਸਾ ਕੇਸ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਪਹਿਲੂ ਤੋਂ ਮੁਕੱਮਲ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਲੈ ਆਉਣ।

I will see that no delay is caused.

ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ : ਕੀ ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਗਲ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਪਰਮਾਨਪੱਤਰ ਮਿਲਟਰੀ ਵਲੋਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਉਹ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਵੇਰੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਪਰਫਾਰਮਾ ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੁਣੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਦੋਵੇ ਅਲਗ ਅਲਗ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ? (There was loud noise in the lobbies)

श्री अध्यक्ष : आर्डर प्लीज़ सरदार दरबारा सिंह जी लाबीज़ में से बड़ जोर की अवाज़ आ रही है । हमारा एक अफसर वहां गया था और उस ने शोर कम करने के लिए रिकुएस्ट की थी लेकिन वह माने नहीं । अगर यही हालत रही then I will be compelled to adjourn the House. There does not seem to be another alternative for me. Order please. Addressing the

Home Minister. There is a loud noise in the lobbies I had sent an officer to request the members not to make noise but they have not acceded to the request. If the noise continues like that then I will be compelled to adjourn the House. There does not seem to be another alternative for me.

Home and Development Minister : I am sorry, Sir. I will ask the hon. Members to remain quiet.

(At this stage. the hon- Minister for Home and Development left the House for the Lobbies.)

ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ: ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੇਰੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਤੇਸਕਰਾਈਬਡ ਪਰਫਾਰਮਾ ਤੇ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਆਉਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ । ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਮਿਲਟਰੀ ਤੋਂ ਪਰਮਾਨ ਪੱਤਰ ਔਰ ਪਰਫਾਰਮਾਂ ਤੇ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸ ਇਕੱਠੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਅਲਗ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ? ਜੇਕਰ ਇਕਠੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਫਿਰ ਡਿਲੇ ਹੋਣ ਦਾ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ?

ਮੰਤਰੀ: ਕਈ ਦਫਾ ਇਕਠੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਔਰ ਕਈ ਦਫਾ ਅਲਗ ਅਲਗ ਵੀ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜੇਕਰ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਪੜ੍ਹ ਦਿਆਂ

In most of the cases, the military authorities have not certified whether or not the Army personnel is a regular member of the Indian Armed Forces. This certificate is essential to comply with the provisions of the East Punjad War Awards Act, 1948. The DCs. have already been asked to get ihese cases completed after necessary verification at an early date.

ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਇਹ ਐਸ਼ਿਉਰੈਂਸ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਪਰੋਸੀਜਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਪਰਸਨਲੀ ਦੇਖਾਂਗਾ।

Minister of State for Animal Husbandry and Agriculture : On a point of Order, Sir. I would humbly like to find out from you as to what amounts to disturbance in the House. As far as I know, the hon. Members, not in very audible terms, can talk in the House. Sir, you were pleased to name me a few minutes ago and it has pained me a lot because I have always been maintaining discipline in the House. I would, therefore, like to know from you, Sir, what actually amounts to disturbance in the House.

श्री अध्यक्ष : आप गलत समझे हैं। मैं ने आप को नेम नहीं किया। नेम करने की बात और होती है। मैं ने किसी दूसरे मेम्बर को भी नेम नहीं किया। हरिजन मैम्बर कोई न कोई बहाना बना कर और किसी न किसी ढंग से प्रोटेस्ट कर के हाउस से बाहर जा रहे थे तो दूसरे मेम्बर साहिबान आपस में बातें करने लग गए थे। जब हरिजन मैम्बर बाहर चले गए थे तो यहां ऐटमासफियर ऐसा हो गया था कि तकरीबन काफी बैंचों पर बातें शुरू हो गई थीं। तो इस बैकग्राऊण्ड में मैं ने कहा था कि यहां पर बातें नहीं होनी चाहिएं और इस बारे में मैं ने आप का रैफरेंस भी किया। मैंने नेम करने की बात नहीं की। (It was no reflection on anybody. The hon. Minister has misunderstood me. I did not name him as the naming of a member is something different. In fact I

[Mr. Speaker]

have not named even any other Member. When the Harijan Members were staging a walkout on one protest or the other and registering their protest in one way or the other then the other hon. Members started talking among themselves. When the Harijan Members had left the House then such an atmosphere was created that talks were going on on almost every bench of the House. In this background I had requested the hon. Members to avoid talking amongst themselves. At that time I had referred to him also. But I did not name him. It was no reflection on anybody.)

चौधरी इन्द्र सिंह मलिक : क्या माल मंत्री जी बतायेंगे कि इस बात को ध्यान में रखते हुए कि वार जागीरें देने में बहुत देर लग जाती है क्या वह ज़िला हैडक्वार्टरों पर जो अफसरान हैं उन्हें यह हिदायत जारी कर देंगे कि जो परफारमा वगैरह इस बारे में उन लोगों से भराने है वह खुद उन के पास जा कर पूरी तरह से भर कर कम्पलीट कर लें ?

ਮੰਤ੍ਰੀ : ਆਪ ਨੂੰ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਯਾਦ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਸ ਦਿਨ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਅਮੈਂਡਿੰਗ ਬਿਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਕੁਝ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਾਗੀਰਾਂ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਜਿਹੜ ਪਰੋਸੀਜਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿੰਪਲੀਫਾਈ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। I will p rsonally look into the matter and I will try to simplify it as far as possible ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਿਰਫ ਦਰਖਾਸਤ ਦੇਣ ਔਰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਸਰਕਾਰੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕਰੇ ਔਰ ਇਹ ਜਗੀਰਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੌਜੀਆਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਮਿਲ ਜਾਣ।

QUESTION OF PRIVILEGE

Comrade Shamsher Singh Josh : Sir, I want to draw your attention to the breach of rights and privileges of the Members of this House. Today, before the commencement of the Session, some one was seen distributing an English Weekly "The PRESTIGE" in the Members' Lounge. And, in this issue, which was distributed, Sir, he has made certain aspersions on the Chief Minister, the Leader of this House under the caption "Dismiss RAM KISHAN forthwith". There are also degrading remarks about Bawa Daswandha Singh, M.L.C., whom the Paper has described "A Fraud Leader". I would like to emphasize that by the

distribution of this Paper in the Members' Lounge, a breach of privileges of the Members of the House has been committed. I would, therefore, request that this matter be referred forthwith to the privileges Committee.

श्री अध्यक्ष : इस हाउस की सिटिंग शुरू होने से कुछ मिनट पहले मेरे नोटिस में आया कि कोई स्ट्रेंजर लाउंज में यह अखबार तकसीम कर रहा था। अभी सैक्रेटरी साहिब ने बताया कि लाउंज में नहीं रैम्प की टाप पर बांट रहा था। (विघ्न) जब यह बात मेरे नोटिस में आई तो मैं ने कहा कि यह पता किया जाए कि कोई स्ट्रेंजर हाउस में कैसे आ सका। तो इस की इन्क्वायरी तो मैं ने पहले ही आर्डर कर दी है। जहां तक इस बात का ताल्लुक है कि अखबार का प्रिविलेज बनता है कि नहीं, प्राइमा फेशी केस है कि नहीं यह मैं देख लूंगा और तब नैसेसरी ऐक्शन लिया जायगा। (A few minutes before the commencement of the sitting, it came to my notice that some stranger was distributing this paper in the lounge. The Secretary just now informs me that he was doing so at the top of the ramp and not in the lounge (*Interruptions*). As soon as this came to my notice I ordered an enquiry for finding out how any stranger could enter the premises. So this enquiry is already in progress. So far as the article in the paper is concerned, I will have to go into it to find out if *prima facie*, it constitutes a case of breach of privilege or not. Necessary action will be taken there-after.)

Shri Ram Partap Garg (Chief Parliamentary Secretary) : How did he enter the premises ?

Mr. Speaker : I hope the Chief Parliamentary Secretary will be more attentive , because I have already ordered that it should be found out as to how he entered the premises and with whose permission. The fact, however, remains that he did enter the premises.

चौधरी इन्द्र सिंह मलिक : वह लाबी में भी आया था।

श्री अध्यक्ष : इन्क्वायरी हो रही है जहां भी आया होगा पता चल जाएगा। (Enqniry is going on and whatever place he visited will come to our knowledge.)

CALL ATTENTION NOTICE

Serial No. 57.

Comrade Shamsher Singh Josh : Sir, I beg to draw the attention of the Government to the growing resentment amongst the Government employees at Chandigarh due to extraordinary delay in opening the Co-operative Consumer Stores. Thousands of employees got the shares six months back but due to the continuous tussle going on between the

officers of Food and Supplies and Co-operative Departments. The so-called fair price shops have failed to check the market prices of essential commodities. There exists no principle in fixing the retail prices of commodities sold at the fair price shops putting thereby the employees in Chandigarh to great hardships. The inter-departmental bureaucratic war has even violated the decision of the Government and put the share -holders to two disadvantages the high price fixed by following the market trend of prices on one hand and no share of profit from the sale proceeds had the stores functioned. The huge amount collected from the share-holders is also being mis-appropriated.

This explosive situation calls for an immediate action of the Government so as to control the fast deteriorating situation.

Mr. Speaker : This is admitted.

Serial No. 60.

Sardar Balwant Singh : Sir, I beg to draw the attention of the Government towards a fact that a rural industrial Estate was constructed at Village Talwandi Chaudhrian, district Kapurthala, at a considerable cost, about two years back. Since then not a single industry either from the State Sector or private Sector, has been instituted in the above Estate. This is causing great apprehensions in the minds of the people that it was a wasteful expenditure. Will the Government clear its position, what steps it has taken for the last two years for the institution and promotion of industries in the above Estate and by which date all the sheds constructed for industries will be effectively utilized.

Mr. Speaker : This is admitted.

Serial No. 61.

Sardar Balwant Singh : Sir, I beg to draw the attention of the Minister concerned to the delay caused by the Government in deciding the representation submitted in July, 1964, to him regarding lowering of pass percentage of marks of the Assistant Grade Examination. This delay has caused suspense and frustration amongst the examinees and consequent deterioration of efficiency. The result of the Assistant Grade Examination held on 13th December, 1964, has been withheld pending decision of the above representation. The Government may kindly make its position clear in this respect.

Mr. Speaker : This is admitted.

Announcement by the Speaker

Mr. Speaker : As required under Rule 289, of the Rules of Procedure and Conduct of Business, I have to inform the House that Comrade Makhan Singh Tarsikka, M.L.A., who was arrested on the 2nd of January, 1965, has been released on two weeks' parole, on the 19th October, 1965.

CALL ATENTION NOTICE AND ADJOURNMENT MOTION

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : On a point of order Sir, ਜਨਾਬ ਇਕ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਡੀ. ਸੀ. ਐਮ. ਦੇ ਰੇਅਰਮੈਨ ਬਾਰੇ ਸੀ......

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਬੈਠੋ। ਇਕ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨ ਅਤੇ ਇਕ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਆਈ ਸੀ ਕਿ ਡੀ.ਸੀ.ਐਮ. ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਰੇਡੀਓ ਮੁਤਾਬਕ 20 ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਵੰਡ ਦਿਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਿੰਦ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਕ ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਮੋਸ਼ਨਜ਼ ਡਿਸਅਲਾਊ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ (ਵਿਘਨ) ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਨਾਲ ਤਅੱਲੁਕ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨਾਲ ਨਹੀਂ। ਮਗਰ ਚੂੰਕਿ ਸਿਕਉਰਿਟੀ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਵਿਊ ਅਤੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਵਿਊ ਨਾਲ ਇਹ ਇਕ ਇੰਪਾਰਟੈਂਟ ਗਲ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਮੈਂ ਚੀਫ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਐਕਸ਼ਨ ਲਈ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। (Please take your seat, I received notice of an adjournment motion and a call attention motion bearing on the subject that the Chairman, D. C. M., as Broadcast by Radio Pakistan, donated Rs 20 lakhs to the Pakistan Defence Fund while he had contributed only one lakh rupees to the Indian Defence Fund. I have dis-allowed these motions. (interruption) On the ground that this matter falls within the purview of the Government of India and not the Punjab. However, the matter being quite important from security as well as national points of view, I am forwarding these motions to the Chief Minister for necessary action.)

Re-Comrade Tarsikka being freed on parole.

ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ : On a point of order, Sir. ਅਗਰ ਕਿਸੇ ਡੀਟੇਂਡ ਲੈਜਿਸਲੇਟਰ ਨੂੰ ਪੈਰੋਲ ਤੇ ਰਿਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਅਗਰ ਉਸ ਦੇ ਪੈਰੋਲ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦਾ ਸਮਾਗਮ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਅਟੈਂਡ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਵੋਗੇ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ?

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਹਾਈਪੋਥੈਟੀਕਲ ਗਲ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮਾਮਲਾ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਵੇਗਾ ਤਾਂ ਦੇਖਾਂਗਾ। (It is a hypothetical proposition. Let the matter come before me, then I will look into it.)

ਗ੍ਰਹਿ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ : Sir, I want to make it clear. ਇਹ ਗਲ ਇਨ ਵਿਊ ਰਖ ਲੈਣਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਤਰਸਿੱਕਾ ਦੇ ਇਹ ਲਿਖਣ ਤੇ ਕਿ ਮੈਂ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੈਰੋਲ ਤੇ ਛਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

Comrade Shamsher Singh Josh : He has been released on parole. You may please enquire from the Government yourself as to whether he will be allowed to attend the Session.

Mr. Speaker : This depends upon the conditions of parole. If he is free to move about, then he is free to come and attend the Session.

Comrade Shamsher Singh Josh : Then it is a conditional release.

Mr. Speaker : Release on parole is based on legal provisions of the Law. He has been released on parole by the Court.

Comrade Shamsher Singh Josh : I have raised, Sir, a very important Constitutional point regarding the rights and privileges of a legislator

The point is that if the Government releases a legislator on one pretext or the other and he comes to attend the session, will you allow him to attend the session ?

श्री अध्यक्ष : जैसा कि मैंने पहले कहा है कि यह बात इस चीज़ पर डिपैंड करती है कि पैरोल की कन्डीशन्ज़ क्या हैं। अगर आनरेबल मैम्बर खुद ही यह अन्डरटेकिंग देकर पैरोल पर रिहा हुए हैं कि उन्होंने अपरेशन करवाना है और कुछ नहीं करना, तब तो इस बात को देखने की सिचुयेशन ही पैदा नहीं होगी। अगर वह यहां आने का इरादा रखते हैं, तो जब वह मुझे लिखेंगे तो सारी बातें देखूंगा। (As stated by me earlier, the whole case depends on the conditions of the parole. In case, the hon. Member has been enlarged on parole on his giving this undertaking that he wants to avail of it for getting himself operated upon and nothing else then the situation will not arise for going into this question. However, if he (Comrade Makhan Singh Tarsikka, has a mind to come to the House and writes to me for that purpose, then I will go into the whole question.)

STATEMENT LAID ON THE TABLE BY THE CHIEF PARLIAMENTARY SECRETARY

Shri Ram Partap Garg (Chief Parliamentary Secretary) : Sir, I beg to lay on the Table of the House the following three Statements :—

(i) *re.* Call Attention Notice No. 22 by Sardar Gurnam Singh about the purchase of paddy by the rice-millers in Amritsar at Rs five less than fixed price per quintal ;

(ii) *re.* Call Attention Notice No. 26 by Shri Fateh Chand Vij about the export of paddy to Delhi under the garb of rice phullian or rice kheel ; and

(iii) *re.* Call Attention Notice No. 47 about the reduction of Patwaris/ Sub-Inspectors in the Consolidation Department.

Statement re Call Attention Notice No 22 Re the purchase of paddy by the rice millers in Amritsar etc

Sardar Gurnam Singh : To draw the attention of the State Government to the fact that the rice-millers in Amritsar, taking advantage of the situation on the border, are buying paddy at Rs five less than fixed price per quintal. It is a naked exploitation of the paddy-growers by the traders and the matter requires immediate intervention of the State Government to safeguard the interests of the growers.

Statement by Comrade Ram Kishan, Chief Minister, Punjab

The minimum prices of paddy guaranteed to the growers as advertised in the press note, dated 10th August, 1965, for fair average quality of paddy, are as below :—

(1) Coarse	....	Rs 35·00 per quintal
(2) Parmal, Hansraj and other fine varieties	..	Rs 38·50 per quintal
(3) Basmati	..	Rs 43·00 per quintal

These prices are for fair average quality of paddy and subject to quality allowances leviable for admixture or impurities exceeding the limits specified in the specifications laid down in Appendix I and Appendix II of the Punjab Government notification No. GSR.244/CA/10/55/S-3/Amd(I)/64, dated the 12th November, 1964. It has been generally observed that in the beginning of the paddy harvesting season, it contains abnormal percentage of moisture. The tolerance limit for moisture is 14 per cent whereas paddy containing even more than 20 per cent moisture is received in the market for sale at the advent of the paddy season.

2. It appears that in the context of the prevailing conditions, the growers in the Amritsar District are keen to dislodge their paddy quickly. At the time of its bidding, in the open market, the millers have to take into consideration the contents of moisture and other impurities, so that the price of rice remains within the statutory limits fixed by the Government of India.

3. A number of representative samples of the paddy stocks purchased by the millers/dealers were drawn by the District food and supplies Controller, Amritsar. and subjected to analysis in the District Food grains Laboratory. It was found that the prices being paid by the dealers millers are in no way less than the minimum prices announced for the producers and in a number of cases more prices had actually been paid as a result of competition between the millers and rice dealers of Amritsar District.

4. The District Officers of the rice producing districts in the State, however, have been directed to take personal interest in the matter and ensure that the producer do get at least the price fixed for the purpose. Senior Officers from Headquarters have also been deputed to examine the acual state of affairs at the spot, including the mandis of Amritsar District.

5. I case, however, the prices of fair average quality of paddy tend to fall below the minimum producers price, the Government will consider making direct purchase of paddy on Government account.

Statement re Call Attention Notie No 26 regarding the export of paddy to Delhi under the cgarb of rice Phullian or rice kheel

Shri Fateh Chand Vij M.L.A. : To draw the attention of the Government towards wrong steps taken by the officials of the Civil Supply Department deputed at the barrier of Punjab-Delhi Road. They are checking the persons carrying "Rice Phullian or Rice Khillan" to Delhi, which has never been done so far. No new notification or order to this effect has been issued afresh. As such the attention of the Government is drawn for taking appropriate action against the defaulting officials, who are indulging in unbecoming acts, if they allow some particular persons to carry these things to Delhi.

Statement by Shri Ram Kishan, Chief Minister, Punjab.

Enquiries made from the District Food and Supplies Controller, Karnal, reveal that some anti-social elements were suspected of exporting paddy under the garb of rice phullian or rice kheel. With a view to preventing any possible export of paddy against the existing restrictions on its movement, the District Food and Supplies Controller had issued instructions that persons intending to carry kheel/phullian should take a permit from his office. The permits for the export of kheel/phullian were being issued liberally.

2. There are no restrictions on the movement of phullian/kheel to Delhi, up to four quintals at a time. The instructions from the District Food and Supplies Controller were enforced in good faith. Shri Vij, M.L.A., brought this difficulty to the notice of the Food and Supplies Department on the 14th of October, 1965. The Department took prompt action and the District Food and Supplies Controller was immediately directed not to prevent persons (Bharbhunjas) from transporting kheel/phullian to Delhi within the permissible quantity. These instructions have also been issued to other District Food Officers in the State for guidance.

3. The staff posted at the barriers on the Karnal-Delhi Road has been instructed by the District Food and Supplies Controller to allow movement of permissible quantities of rice kheel/phullian without any permit.

Statement re. Call attention motion No. 47 regarding reduction of Patwaris/Sub-Inspectors in the Consolidation Department

In the current financial year 1965-66 the Consolidation Department was likely to exceed the budget provision by Rs 12 lakhs. Although the Finance Department was approached for additional allocation yet because of the financial stringency and the present emergency it was considered desirable to effect saving by some reduction in the Consolidation staff. Consequently, one Consolidation Officer circle in each Settlement Officer

circle in the State with its supporting staff had to be brought under reduction. As a result of this reduction 360 Patwaris/Sub-Inspectors have been sent back to their parent districts where they have caused the reversion of junior most Patwari candidates. According to para 3.55(iii) of the Land Records Manual the Patwaris recruited before January, 1937, on their attaining the age of 60 years have to be subjected to a strict test of efficiency by the Collector of the District and those who are considered unfit for work are made to retire. However, the reverted candidates will be absorbed as and when vacancies occur.

Mr. Speaker : Now the Secretary will make some announcements.

ANNOUNCEMENTS BY SECRETARY

Secretary : Under Rule 2 of the Punjab State Legislature (Communications) Rules, 1959, I have to inform the House that the East Punjab War Awards (Amendment) Bill, 1965, passed by the Punjab Vidhan Sabha on the 19th October, 1965, and transmitted to the Punjab Vidhan Parishad on the same day, has been agreed to by the said Parishad without any recommendation on the 20th October, 1965.

Further the Kurukshetra University (Amendment) Bill, 1965, passed by the Punjab Vidhan Parishad on the 20th October, 1965, has been received.

I also lay a copy of this Bill on the Table of the House.

RESUMPTION OF *DISCUSSION ON THE RESOLUTION CONDEMNING PAKISTANI AGGRESSION, ETC, AND PAYING HOMAGE TO THE MARTYRS

Mr. Speaker : Now the House will resume discussion on the Resolution moved by Sardar Gurdarshan Singh on 14th October, 1965, condemning Pakistani aggression, etc., and paying homage to the martyrs who laid down their lives in the defence of our motherland.

---

*For previous discussion please see P.V.S. Debates, Vol. II, No. 4, dated 14th October, 1965. The following resolution was moved :—

> "This House condemns the unprovoked attack by Pakistan and wishes to reiterate the firm determination of the people of India not to be cowed down by force of arms and naked aggression and assures our valiant jawans that the nation stands behind them and further appeals to the people of the State to keep national interest above everything else, strengthen national solidarity, and be prepared for every sacrifice for the cause of the Nation. The House also pays its heartfelt homage to the martyrs who have laid down their lives for their country against the Pakistani aggression."

बख्शी प्रताप सिंह (पालमपुर) : स्पीकर साहिब, जिस रैज़ोल्यूशन पर पिछले हफ्ते भी बहस हुई और फिर बहस शुरू हो रही है मैं उसका समर्थन करने के लिये खड़ा हुआ हूं। स्पीकर साहिब, पाकिस्तान के जारहाना हमले की जितनी भी मुज़म्मत की जाए उतनी बजा और कम है। और हमारी फौजों ने जिस बहादुरी और दलेरी के साथ दुश्मन का मुकाबिला किया और इस सरहदी सूबे की जनता ने जिस दलेरी के साथ शानाबशाना फौजों को मदद दी वह काबिले तारीफ है। स्पीकर साहिब, मैंने अख्बारों में पढ़ा है कि आप खुद भी मोर्चों पे गए हैं और आप ने भी देखा है कि किस बहादुरी के साथ हमारी फौजों ने मुकाबिला किया है और हमारी जनता ने जिस हुब्बलवतनी के जज़बा का सबूत दिया उस की दाद दिए बिना नहीं रहा जा सकता। स्पीकर साहिब, यह बात फख्र के साथ कही जा सकती है कि पंजाब की सिविलियन आबादी ने जिस जोशोखरोश और देशभक्ति के जज़बे का सबूत दिया उसकी मिसाल मेरे ख्याल में शायद इस से पहले कभी न मिलती हो।

स्पीकर साहिब, कल ही राष्ट्रपति जी ने भी इस बात का एतराफ किया है और उन्होंने अपनी ज़बाने मुबारिक से कहा है कि पंजाब की जनता ने इस लड़ाई में जिस त्याग और बलिदान की भावना का इज़हार किया है वह एक शानदार और काबिले तारीफ बात है। स्पीकर साहिब, हमारी फौजों ने जिस जवांमर्दी के साथ लड़ाई लड़ी है और दुश्मन का मुकाबिला किया वह भी काबिले तारीफ है। इस वक्त हमारी कौम और देश के अन्दर एक जज़बाए हुब्बलवतनी पैदा हो गया है। इस की मिसाल नहीं मिलती। हम सुना करते थे कि दूसरी जंगे अज़ीम में लोग इस बहादुरी से लड़ते थे और उन में इस तरह का जज़बा था कि वह अपने मोर्चे से टस से मस न होते थे। रूसी फौजों ने बहादुरी के जौहर दिखाए और रूसी सिविलियन आबादी ने यहां तक शानदार काम किया कि जर्मनी के दांत खट्टे कर दिये। यहां तक ही बस नहीं बल्कि उन्हें पसपा होने पर मजबूर कर दिया। फिर उस वक्त लोगों की बहादुरी के चर्चे किए जाते रहे कि किस तरह अंग्रेजों के मायानाज़ जहाज़ प्रिंस आफ वेल्ज़ को जापानी गोताखोर ने अपनी छाती के साथ बम्ब बांध कर जहाज़ की चिमनी में छलांग लगा कर तबाह कर दिया। इसी तरह की और मिसालें भी उस वक्त की हैं लेकिन, स्पीकर साहिब, हमारी फौजों ने इस लड़ाई में जिस बहादुरी के साथ काम किया उसे देख कर बाहर के मुल्कों के लोग भी दंग रह गए हैं और इन का लोहा मानने लगे हैं।

स्पीकर साहिब, यूं तो बहादुरी सिर्फ पंजाब के लोगों ने ही नहीं सारे देश के लोगों ने दिखाई है लेकिन जहां तक पंजाब के ज़िला कांगड़ा का ताल्लुक है जिस ज़िला से कि मैं ताल्लुक रखता हूं उस के जवानों की बहादुरी के बारे में मैं कुछ अर्ज़ करना चाहता हूं। स्पीकर

साहिब, आप जानते हैं कि शहीद की मौत कौम के लिए फख्र की बात होती है और इस बात को कौन नहीं जानता कि कांगड़ा के डोगरों ने किस वीरता से दुशमन का मुकाबिला किया है। और इस लड़ाई में ज्यादा से ज्यादा हिस्सा लिया है। स्पीकर साहिब, आप ने अखबारों में फौजियों के बारे में जो आदादोशुमार आए हैं और उनमें ज़िलावार जो तफसील शाया की गई है देखी होगी। इस में लिखा है कि जिला कांगड़ा के 139 जवान शहीद हुए हैं इन में से 5 अफसर थे और 45 गुम हैं। इस ज़िला के 270 जवान ज़ख्मी हैं। मैं इन अदादोशुमार को देख कर वसूख से कह सकता हूं कि सारे देश में वाहिद कांगड़ा ही एक ज़िला है जिस ने कि ज्यादा से ज्यादा कुरबानी दी है और देश की आन को बचाने में कोई कमी नहीं रखी। कशमीर के महाज़ पर डोगरा वीरों ने फौज में जिस बहादुरी से काम किया है उस की मिसाल नहीं मिलती। कशमीर की लड़ाई में कांगड़ा की वीरभूमि के जरनैल के. एस. कटोच ने बहादुरी के साथ वहां की फौजों की कमान को थामे रखा और दुश्मन की फौजों का मुकाबिला किया। इसी तरह जब काशमीर में मैंह्दर के मुकाम पर पाकिस्तानी फौजों ने हमला किया तो ज़िला कांगड़ा के कैप्टन चंदर नारायण सिंह जी ने जिस बहादुरी का सबूत दिया वह रहती दुनिया तक कायम रहेगा। इन्होंने मुट्ठी भर जवानों के साथ दुश्मन की भारी फौज को पसपा किया और मौत के घाट उतारा। इस डोगरा वीर-भूमि के और भी जवान देश की आन को बचाने के लिए शहीद हुए। हमें यह कहते फख्र महसूस होता है कि इस इलाके के लोगों ने शहादत के सेहरे को चूमा। और यह सब से पहले कप्तान थे जिन्हें बहादुरी के सिलसिले में महावीर चक्र अता किया गया।

इस के अलावा छंब सैक्टर में जब दुश्मन ने भारी तादाद में 70 पैटन टैंकों के साथ हमला किया और एक साथ आगे बढ़े तो हमारी फौज में ज़िला कांगड़ा की ही भूमि के फलाइट लेफ्टीनैंट वी. ऐस. पठानिया ने काबले दाद बहादुरी दिखाई। पहले तीन सौ गज़ से फिर 200 और फिर 100 गज़ की दूरी पर जा कर दुश्मन के सैबर जैट हवाई जहाज़ को ठिकाने लगाया और दूसरों के लिए रास्ता खोल दिया कि हमारे नाट भी दुश्मन के सैबर जैट हवाई जहाज़ों को ठिकाने लगा सकते हैं। इस पर इन्हें भी वीरचक्र पदक दिया गया।

फिर बर्की के मोर्चे पर डोगरा वीरभूमि के सिपाही बालम राम ने जो कि मेरे गांव का रहने वाला है (प्रशंसा) ने किस बहादुरी के साथ हैंड ग्रेनेड फैंके और दुश्मन की तोपों को हमेशा के लिए ठंडा कर दिया और बर्की की फतह का दरवाज़ा खोल दिया और हमारी फौजों को इस काबिल बनाया कि आज हमारी फौजें लाहौर जो दुश्मन की हकूमत का सदर

[बख्शी प्रताप सिंह]
मुकाम है के सर पे बैठी हैं। (प्रशंसा) डोगरा वीर आगे ही बढ़ता चला जा रहा था। जिस तरह इस भूमि के वीरों ने अपनी छाती के साथ बम्ब बान्ध कर दुश्मन के पैटन टैंकों को ठंडा कर दिया और जिस बहादुरी और जुर्रअत के साथ काम किया है उस पर बजा तौर पर खुशी होती है और मैं भी इस बात का फख्र करता हूं कि वह इस इलाके के थे। इस इलाके के जवानों ने जिस शानदार तरीके से और बहादुरी से और दलेरी से काम किया है उस की मिसाल नहीं। स्पीकर साहिब, आप ने भी और मैं ने भी अखबारों में पढ़ा है कि हमारे सूबे के वुजरा साहिबान और चीफ मिनिस्टर साहिब ने पंजाब में जगह जगह पर जा कर शहीद होने वालों के परिवारों को ढारस बंधाई और हौसला दिया है लेकिन दुख के साथ कहना पड़ता है कि इस वीरभूमि के बीच कोई भी वज़ीर न आप गया है और न ही मुख्य मन्त्री जी तशरीफ ले गए। यह इसलिये मुझे कहना पड़ रहा है कि वहां के जो फौजी अवाम है उन पर इस बात का बुरा असर पड़ रहा है। मैं इस बात की दाद देता हूं कि पंजाब सरकार ने फौजी परिवारों को सहूलियात जो दी हैं उन पर हम फख्र कर सकते हैं। मगर यह कहते हुए मुझे ज़रा भर भी संकोच नहीं कि हमारे ज़िला की तरफ पंजाब सरकार का बिल्कुल भी ख्याल नहीं। पंजाब सरकार का फर्ज़ है कि जहां वह दूसरे ज़िलों में जाकर फौजी परिवारों को ऐवार्ड देकर आये हैं वहां इन्हें हमारे ज़िले में भी जाना चाहिये था। जिस जिले के फौजी वीर सब से ज्यादा शहीद हुए हैं और जिन्होंने सब से ज्यादा वीरता दिखाई वहां पर उस इलाके के लोग उस जशन से महरूम रहे जो सरकार की तरफ से इन बहादुरों को श्रद्धांजलि के तौर पर मनाया जाता है। मैं सरकार से प्रार्थना करूंगा कि वह इस इलाके की तरफ पूरा ध्यान दें। हमारा इलाका डोगरा वीरभूमि है। इस इलाके के लोग ऐसे हैं कि इन की जान तक बेशक चली जायें मगर अपने मुल्क की एक इंच धरती भी यह देने को तैयार नहीं होंगे। मगर जो ऐडमिनिस्ट्रेशन करने वाले हैं उन्होंने उन की कदर नहीं की। सरकार को इधर ज़रूर ध्यान देना चाहिए, चीफ मिनिस्टर साहिब और दूसरे लोग जाकर उन लोगों की हौसला अफ़जाई करें और ज्यादा से ज्यादा तादाद में पहुंच कर मुहब्बत का सबूत दें। इलाका के लोगों में और भी जोश और जज़्बा पैदा करें।

आखिर में मैं उन तमाम लोगों को जो इस वतन के लिये शहीद हुए एक बार फिर श्रद्धांजलि देता हूं।

कामरेड राम चंद्रा ; (नूरपुर) : बिना करदंद खुश रस्मे बखा को खून गलतीदन,

खुदा रहमत कुनद ईं आशकाने पाकतीनत रा।

स्पीकर साहिब, आज हम उन वीरों की प्रशंसा करने के लिये जमा हुए हैं जो वीर गति का प्राप्त कर गये मगर इस वीर भूमि में दुश्मन को एक कदम

आगे बढ़ने नहीं दिया। 1962 की लड़ाई में जो लांछन हमारी फौज पर कमज़ोरी का लगा था इस दफा इन वीरों ने अपने खून से उसे धो दिया और हिन्दुस्तान के वकार को दुनिया में बुलन्द कर दिखाया।

स्पीकर साहिब, मैं उन वीरों को बधाई देता हूं कि हमारा मुल्क और हमारे जवान इस जंग के लिये बिल्कुल तैयार नहीं थे। वह तो एक तरह से निहत्ये लड़े और फिर भी दुश्मन को मार भगाया। दो महीने पहले जब हम पर कच्छ में हमला हुआ तो हम ने सुलह कर ली थी यह सोच कर कि वह अब नहीं लड़ेंगे। मगर समझौते की स्याही खुश्क नहीं हुई थी कि उन्हों ने अकस्मात हमला सब से पहले हमारे काश्मीर बार्डर पर कर दिया जिस का हम ने उन्हें दंदाशिकन जवाब दिया। यह फिकरा मैं इस लिये कहता हूं कि हम ने उन के साथ बगैर तैयारी के यह लड़ाई लड़ी थी और बगैर नवीन हथियारों के लड़ी थी। इस के लिये मैं उन्हें मुबारिकबाद देता हूं।

इस हाउस की तवज्जुह मैं सिर्फ दो चीज़ों की तरफ दिलाना चाहता हूं। वह यह कि इस जंग में पाकिस्तान की ओर से जितनी भी मशीनरी इस्तेमाल की चाहे वह हवाई या समुद्री या बर्री लड़ाई में इस्तेमाल हुई वह सारी की सारी अमरीकन थी। सब से पहले टैंक सन् 1914 में जर्मनी से लड़ाई में अंग्रेज़ों ने इस्तेमाल किया मगर फिर इस को छोड़ दिया, बाद में यह टैंक सन् 1942 में जर्मनी ने बड़े बड़े लाभ के साथ इस्तेमाल किये जो पहले की निसबत बड़े ज्यादा मज़बूत थे और जिधर जर्मनी का टैंकों वाला पैनज़र डिविज़न जाता, जर्मनी की विजय भी साथ जाती। अब इस जंग में पाकिस्तान ने भारी तादाद में टैंक इस्तमाल किए हैं। यह टैंक जिस का नाम पैटन टैंक है बड़ी मकैनीकल तबदीलियां करके अमरीका ने बनाया। यह कोई 2,000 मन का वज़नी होता है और माना जाता था कि इस पर कोई हथियार नहीं चल सकता। इस लड़ाई में केवल पैटन टैंकस ही पाकिस्तान को अमरीका ने नहीं दिये थे बलिक हर तरह के सामान से इस मुल्क को हथियार-बन्द किया था। जब भी पाकिस्तान को हथियार मिलते रहे हम इस के खिलाफ प्रोटैस्ट करते रहे मगर यह चीखो पुकार किसी काम न आई। क्योंकि अमरीकी सरकार हत्ताकि प्रधान आईज़न हावर भी हमें कहते रहे कि यह हथियार आपके खिलाफ इसतेमाल नहीं होंगे बलिक अगर कोई हमला रूस या चीन की तरफ से होगा तो उस मौका पर ही इस्तेमाल किये जायेंगे। मगर हुआ? किया यही कि यह हथियार हमारे खिलाफ ही इस्तेमाल हुए। मैं इन हथियारों का थोड़ा सा अंदाज़ा आपको देना चाहता हूं। इसके बाद ही कोई और बात मैं कहूंगा।

पाकिस्तान का अमरीका से जब 1954 में समझौता हुआ तो इस के तहत अमरीका ने इनको 1,500 मिलियन डालर की इमदाद दी। उस मुल्क को और ज्यादा मज़बूत करने के लिये कई तरह के फैसले किये। पहला फैसला जो उन्हों ने किया वह यह था कि अमरीका $5\frac{1}{2}$ पाकिस्तानी डिवीज़नों को बिल्कुल अलटरा माडर्न हथियारों स लैस करेगा और इस के साथ ही यह भी तय किया कि अमरीका पर कथित फौज के इलावा पाकिस्तान के 40 हजार फौज़ियों को अपने खर्च पर भरती, ट्रेन्ड और हथियार वन्द करेगा और उनको मेनटेज करने का खंच देगा, टैंक इसके इलावा अमरीका ने पाकिस्तान में 16 नई छावनियां तामीर कीं और 650 पैटन, शर्मन और चैफी टैंक दिये। इन में खाड़ियां, मुलतान, रावलपिंडी और सरगोधा शामिल हैं। इस के अलावा भी चन्द जदीद तरीं हवाई अड्डे बनाये गये जिनमें सरगोधा और रावलपिंडी के हवाई अड्डे भी शामिल हैं।

[कामरेड राम चन्द्र]

बहरी फौज को मज़बूत करने के लिये उन्हें बड़े बड़े समुन्दरी जहाज़ देने के अलावा उनका एक बहरी अड्डा जिसे चिटागांग का Floating Dock कहा जाता है तैयार किया। और Destroyers, Sub marines Water Tanks, Petrol Tanks आदि दिए।

पाकिस्तान में जितनी भी आरडीनैंस फैक्टरीज़ थीं उन को बहुत ज्यादा ऐक्सपैंड किया गया। हालांकि पाकिस्तान हमारे मुल्क से चौथा हिस्सा है मगर हम से कई गुना ज्यादा उनके पास टैंक थे। इन के अलावा पाकिस्तान को 19 सुक्वैडरन हवाई जहाज़ों भी मिले थे जिन में स्टार फाइटर, सैबरजट बाम्बर्ज, हैली काप्टर, फाईटर्ज सब किसमें थीं इसके बाद उन्होंने कुछ साईडवाइंडर्ज़, मिसाइल्ज़ और एक हज़ार और दो हज़ार पौंड वाले व आग लगाने वाले नैपाम बाम्बज़ यह सब चीज़ें काफी तादाद में अमेरिका ने सप्लाई की थीं। इसी तरह नेवी में 8 माइन सीपर्ज, 8 वाटर टैंकर्स, 8 आयल टैंकर्स, 8 फ्लीट टैंकर्स और 8 सबमैरीन यह सब अमेरिका ने पाकिस्तान को उसकी नेवी को मज़बूत करने के लिये सप्लाई की थीं। और इन सारी चीज़ों को पाकिस्तान ने हिन्दुस्तान के खिलाफ इस जंग में इस्तेमाल किया। लेकिन 19 सक्वैडरन हवाई जहाज़ों के होने के बावजूद हमारे बहादुर जवानों की दलेरी ने यह साबित कर दिया कि पाकिस्तानी फौज में दिल और कौशल न होने के कारण इतने बड़े बड़ हथियारों की संख्या, टैंकों और हवाई जहाज़ों की संख्या सिफर के बराबर हो गई है। उस छोटे से जहाज़ ने जिसे हम नैट कहते हैं, जो हिन्दुस्तान का ही बना हुआ है, उसने बड़े बड़े सेबर जैटों और स्टारफाइटर्ज़ को जो हज़ारों मील की रफ्तार से चलने वाले होते हैं, निशाना बना बना कर और गोलियां मार मार कर गिरा दिया। हमें खुशी है इस बात की कि जब हम अपने बहादुर हवाबाज़ों का नाम लेते हैं तो उनमें श्री वीरेन्द्र सिंह पठानिया जो जनरल महेन्द्र सिंह और जनरल आनन्द सिंह के भतीजे हैं और श्री पंजाब सिंह के सुपुत्र हैं उन्होंने जो बहादुरी का सबूत दिया वह सदा तवारीख में फख्र से लिखे जाने वाला पेज है। उसने उस छोटे से नैट जहाज को लेकर उड़ान भरी और पाकिस्तानी सैबर जैट के पीछे पड़ गया। पहले उसने 600 गज़ से शूट किया लेकिन पाकिस्तानी बच गया। तब उसने नज़दीक जा कर 300 गज़ से शूट किया फिर भी वह बच कर भागने लगा तो बिल्कुल पास जा कर 200 गज की दूरी से उसे शूट करके गिरा दिया। जब इस जहाज़ के गिरने की खबर निकली तो पाकिस्तान ने कहा था कि हमारा कोई जहाज नहीं गिराया गया। उसके बाद हमने जब फोटो छापे उस जहाज के, तब पाकिस्तान को मानना पड़ा। मुझे फख्र है पठानिया पर कि उन्होंने इस दलेरी का सबूत दिया और इस लिये भी फख्र है कि वह मेरे इलाके के रहने वाले हैं। हमारे हवाबाज़ों ने जिसमें हिन्दुस्तान के हर कोने के हवाबाज़ शामिल हैं यह दिखा दिया कि हम अपने बने हुए छोटे छोटे जहाज़ों से भी बड़ी से बड़ी गति वाले बड़े बड़े जहाज़ों का मुकाबिला कर सकते हैं। इसी तरह हमारे बहादुर जवानों ने पैटन टैंको को जो इनविनसीबल पैटन टैंक समझे जाते थे उनको इस बुरी तरह से जमीनदोज़ किया कि जब उन में से एक टैंक दिल्ली में प्रदर्शनी के लिये रखा गया तो

ग्रमरीका का सफीर हमारे शास्त्री जी के पैरों पड़ा कि इस तरह से हमारी बेइज्जती होती है इसलिये मेहरबानी करके इसे प्रदर्शनी से हटवा लीजिए। हमारे फौजियों ने यह साबित कर दिया कि दुनियां की सबसे बड़ी ताकत द्वारा सप्लाई किए गए टैंकों ग्रौर हवाई जहाज़ों ग्रौर मशीनरी के सामने भी किस तरह से लड़ सकते हैं ग्रौर किस तरह से जीत सकते हैं।

यहां पर पहले भी ज़िक्र ग्राया ग्रौर बख्शी जी ने बोलते हुए यह बतलाया कि कांगड़ा के लोगों ने ग्रौर डोगरों ने लड़ाई में किस तरह से बढ़ चढ़ कर हौसला दिखाया। हम यह कहना चाहते हैं कि हिन्दुस्तान बहुत से मजहबों वाला देश है, बहुत सी नसलों वाला ग्रौर बहुत सी जातियों वाला व बहुत सी ज़बानों वाला देश है लेकिन उसके बावजूद भी उसमें पूर्ण एकता है, ग्रौर हर एक मज़हब वाला, जाति वाला या हर एक खित्ते वाला एक से एक बढ़ चढ़ कुरबानी देने वाला है। जहां ग्रब्दुल हमीद ने कुरबानी दी, उसमान की कुरबानी भी वहीं है, उसी देश के लिये सरदार भूपिंदर सिंह ने भी कुरबानी दी है ग्रौर हर मत क लोगों की कुरबानियां हिन्दुस्तान की ग्राज़ादी को बचाने के लिये हुई हैं। ज़ौक ने शायद हमारे बारे में ही कहा था।

गुलहाए रंगारंग से है ज़ीनत चमन
ऐ ज़ौक इस जहां को है ज़ेब इख्तलाफ से।

कांगड़ा के बारे में भी कहने का मेरा यही मतलब था कि जहां सारे देश के लोगों ने बढ़ चढ़ कर हिस्सा लिया वहां पर कांगड़ा के लोग भी किसी से पीछे नहीं रहे। मैं यह भी कहना चाहता हूं कि हिन्दुस्तान सब जातियों का मुल्क है ग्रौर यहां का बच्चा बच्चा मारशल रेस से ताल्लुक रखता है। हम किसी खास जाति या कम्युनिटी को ग्रलग से मारशल कहने के मिथ को नहीं मानते। हिन्दुस्तान की इस लड़ाई में हर एक स्टेट के फौजियों ने बढ़ चढ़ कर हिस्सा लिया है। ग्राज हर एक स्टेट काबिले तारीफ है। (घंटी) ग्रौर, स्पीकर साहिब, यही हिन्दुस्तान की ग्रज़मत का सबूत है।

हिन्दुस्तान की हिस्ट्री में दो बार भावुकता ने हमारे ऊपर गलबा किया। पहला दौर महान ग्रशोक का समय था जो दया में बह गया जिसके परिणाम स्वरूप हमें दासता का सामना करना पड़ा। दूसरा दौर 1947 के बाद का समय था ग्रौर वह 1962 तक जारी रहा। उस वक्त तक हम यह समझते रहे कि ग्रगर हम शान्ति से चलते रहें ग्रौर ग्रमन की कोशिश करते रहें तो जंगी तैयारी करने की ज़रूरत नहीं लेकिन 1962 में उस नीति के निर्माणकर्ता ने भी स्वीकार कर लिया कि हम शान्ति के खाब ले रहे थे ग्रौर लोग हमारे ऊपर हमला करने की तैयारी कर रहे थे। उसने भी यही तसलीम किया कि हमें ताक़त बढ़ानी चाहिए थी ग्रौर देश को डिफैंस के लिये तैयार करना चाहिए था। लेकिन ग्राज हमारे नेताग्रों ने जो नीति ग्रपनाई है, उस पर हमें फख्र है। हमारे प्राइम मिनिस्टर, श्री शास्त्री, डिफेंस मिनिस्टर श्री चाह्वान, होम मिनिस्टर श्री नन्दा जिस जवांमर्दी से हमारे देश की रहनुमाई कर रहे हैं उसी के नतीजे के तौर पर ग्राज हमारा सिर फख्र से ऊंचा हुग्रा है ग्रौर हमने जंग में फतह हासिल की है। मैं जनाब यही कहना चाहता हूं कि पालिसी की जो तबदीली की गई हम उस पर मज़बूती से कायम रहें तभी हम मुसायब का सामना करने में कामयाब होंगे।

[कामरेड राम चन्द्र]

आखिर में मैं अमरीका के दबाव के बारे में ज़रूर कहना चाहता हूं। अमरीका अनाज की सप्लाई रोक कर हमारे ऊपर दबाव डाल रहा है कि हम दब कर पाकिस्तान को वह कुछ देदें जो वह जंग से हासल नहीं कर सका। हमें अब दबना नहीं चाहिये और भूखे रहकर भी लड़ना पड़े तो लड़ना चाहिये। इस के लिये हमें एक हफ्ता में एक बार खाना बन्द कर देना चाहिए

अगर शास्त्री जी इस बात का इशारा करें कि मुल्क के लोग एक हफते में एक मील मिस करें तो मुल्क आज तैयार है और इस तरह से साल में 2 अरब से ज्यादा रुपया बचाया जा सकता है। और वह हमारी अनाज की कमी को पूरा कर सकता है। हमें अनाज इम्पोर्ट करने की ज़रुरत नहीं रह जाती है। इस प्रकार जहां लोगों की तैयारी है, वहां हमारी सरकार का भी फर्ज़ बनता है कि वह ध्यान दे। आईडयलिस्ट की जगह रियलिस्ट बन कर काम करें। हमें ऐसी अवस्था में ऐटम बम्ब भी बनाना चाहिए और डिफैंस के लिये जो भी ज़रूरत हो उसे पूरी तरह से जुटाना चाहिए।

डाक्टर बलदेव प्रकाश : स्पीकर साहिब, जो प्रस्ताव आज इस हाउस में प्रस्तुत है इस पर पिछले दिन से बहस चल रही है. . . .

एक आवाज़ : स्पीकर साहिब, यह बोल चुके हैं पहले भी।

श्री सुरेन्द्रनाथ गौतम : जनाब उस दिन आपने फरमाया था कि श्रद्धांजलि पेश करते वक्त जो लड़ाई के बारे में अपने विचार पेश करेगा उसको इस प्रस्ताव पर बोलने का टाइम नहीं दिया जाएगा। और डाक्टर बलदेव प्रकाश बोल चुके हैं।

श्री अध्यक्ष : वह नहीं बोले हैं। (He has not spoken.)

श्रीमती डा. प्रकाश कौर : वह बोल चुके हैं। आप दोबारा टाइम दे रहे हैं। आप अपनी लिस्ट देख लें। आप दोबारा टाइम दे रहे हैं। यह श्रद्धांजली वाले दिन बोल चुके हैं।

डाकटर बलदेव प्रकाश : जिस दिन श्रद्धांजली भेंट की गई थी मैं उस दिन ज़रूर बोला था।

श्री अध्यक्ष : अब चूंकि मैं ने आपको काल अपान कर लिया है इस लिये 5 मिनट में खत्म करें। (Now since I have called upon the hon. Member he may please finish his speech within 5 minutes.)

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਉਸ ਦਿਨ ਕਾਂਗਰਸ ਬੈਂਚਾਂ-ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਬੋਲੇ ਸਨ, ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਘਟ ਵਕਤ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੋ ਗਿਣਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਨੂੰ ਪੂਰਾ ਵਕਤ ਦਿਤਾ ਜਾਏ।

डाकटर बलदेव प्रकाश : अगर 5 मिनट ही देने हैं तो मैं विदड्रा करता हूं और मेरी जगह श्री बलरामजी दास टण्डन बोल लेंगे।

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ (ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ): ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀਰਗਤੀ ਪਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਸਾਡੇ ਮੁਹਤਰਿਮ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਤਾਈਦ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਪੰਜਾਬ ਪਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਵਸ ਰਹੇ ਹਾਂ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਹਿਦੁਸਤਾਨ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਕੇ ਆਇਆ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖਿਆ ਅਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਸਤ ਹੋਈ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਹੁਣ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੇ ਸਾਡੇ

ਮੁਲਕ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਫਤਿਹ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਪੂਰੀ ਵੀਰਤਾ ਨਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਰੀਤੀ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ਿੰਦਾ ਦਿਲ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤਾਕਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਖਿਆ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜਿਹੜਾ ਪਿਛੋਕੜ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਪੜਚੋਲਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਕੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਸਾਡੀਆਂ ਪਾਲਿਸੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਉਸਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹਨ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਕਾਇਮ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਚਗੀ ਪਿਕਚਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਲਿਸੀਆਂ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਗੇ ਲੈ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਰੇਜ਼ ਸਾਮਰਾਜ ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਦੀਆਂ ਤਕ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾਈ ਰਖਿਆ ਅਜ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਓਹੀ ਪਾਲਿਸੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਬਨਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਲ ਲਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹਮ ਖੁਲ੍ਹਾ ਹਿਮਾਇਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਪਿਛਲੀ ਲੜਾਈ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਆਸਾਮ ਦੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਗਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਓਥੇ ਚਾਹ ਦੇ ਬਾਗਾਂ ਦੇ ਅਜਾਰੇ ਦਾਰ ਸਨ, ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਮੁਨਾਫਾ ਕਢ ਕੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਭੇਜਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਾਉਂ ਮਾਰਸ਼ਲ ਅਯੂਬ ਦੱਸਿਆ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜ਼ਿੰਦਾ ਬਾਦ ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਲਾਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਸਾਡੀ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਵੀ ਧਮਕੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਿ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਉੜਾ ਦਿਤੇ ਜਾਓਗੇ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜ ਓਹੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਾਮਰਾਜ ਜਿਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਰਖਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਕੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਸਤੇ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ, ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਕਤਸਾਦੀ ਤੌਰ ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕੀਤਾ, ਸਾਨੂੰ ਆਰਥਕ ਤੌਰ ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਦੀ ਅਜ ਵੀ ਪਾਲਿਸੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਲਗਾਤਾਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਹਿਮਾਇਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਹੋਰ ਚੰਗੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਹੋਰ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸੈਂਕੜੇ ਸਾਲ ਤਕ ਗੁਲਾਮੀ ਵਿਚ ਸੁਟੀ ਰਖਿਆ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਬਦਨਾਮੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਪੰਡਤ ਨਹਿਰੂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਨਿਰਲੇਪਤਾ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ। ਅਜ ਉਸ ਪਾਲਿਸੀ ਤੇ ਚਲ ਕੇ ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਨਿਰਲੇਪਤਾ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਅਸੀਂ ਅਜ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹਾਂ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਾਂਗੂ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਅਸਲਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਅਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਅਸਲਾ ਬਣਾਇਆ। ਉਸ ਅਸਲੇ ਨਾਲ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ। ਅਸੀਂ ਨਿਰਲੇਪਤਾ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅਗੇ ਲੈ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗਲਾਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦੇਈਏ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਚੀਨ ਨੇ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਅਸੀਂ ਨਿਰਲੇਪਤਾ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਤੇ ਕਾਇਮ ਰਹੇ। ਇਸ ਜੰਗ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰਲੇਪਤਾ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਸੀ ਹੈ ਉਹੀ ਅਮਰੀਕਨ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀ ਵੀ ਪਾਲਸੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਫੌਜੀ ਗਠ ਜੋੜ ਵਿਚ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ 45 ਕਰੋੜ ਆਬਾਦੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਨੇ ਹਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਨਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਖਿਲਾਫ ਚੁਕਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਨੂੰ 5,000 ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਦੀ ਫੌਜੀ ਮਦਦ ਦਿਤੀ। ਜਦ ਪੰਡਤ ਨਹਿਰੂ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਰਾਟੈਸਟ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਹਥਿਆਰ ਸਿਰਫ ਰੂਸ ਅਤੇ ਚੀਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੀ ਵਰਤੇ ਜਾਣਗੇ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਜਦ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਜੀ ਪਰੋਟੈਸਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਹਥਿਆਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਵਰਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ

[ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ]

ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਘੁਘਣੀਆਂ ਪੈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਚੁਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਅਤੇ ਟਾਲ ਮਟੋਲ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਜ ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਨ ਸਾਮਰਾਜ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਇਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਨਿਰਲੇਪਤਾ ਦੀ ਪਾਲਸੀ, ਛਡਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ੰਜੀਰਾਂ ਵਿਚ ਜਕੜ ਲਿਆ ਜਾਏ। ਸਾਡੇ ਪਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ, ਡਾਕਟਰ ਰਾਧਾਕਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਮੁਲਕਾਂ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਿਵਾਏ ਚੀਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਮੁਲਕਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸਟੈਂਡ ਨੂੰ ਮਨਿਆ ਹੈ। ਸਿਖ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲਏ। ਜਿਹੜਾ ਕਈ ਕੁਰੀਤੀ ਕਰ ਲਏ ਤਾਂ ਉਹ ਪਤਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਏਸੇ ਤਰਾਂ ਚੀਨ ਨੂੰ ਅਜ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਬਰਾਦਰੀ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਮੁਲਕਾਂ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਹਮਲਾ ਆਵਰ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦਾ ਅਟੁਟ ਅੰਗ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਮੁਲਕਾਂ ਨਾਲ ਆਰਥਕ ਪੱਧਰ ਤੇ, ਇਕਤਸਾਦੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਦੋਸਤੀ ਹੋਰ ਵਧਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਖੋਂ ਓਹਲੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸਾਡੇ ਫੌਜੀ ਬੜੇ ਬਹਾਦਰ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਫੌਜੀਆਂ ਨੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ, ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਟੈਂਕਾਂ ਨਾਲ 2500 ਮਣ ਜਾਂ 80 ਟਨ ਦੇ ਟੈਂਕਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਅਤੇ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪਰਸੰਸਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾ ਵੀ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੋਟੀਆਂ ਪਕਾ ਪਕਾ ਕੇ ਅਤੇ ਚਾਹ ਦੁਧ ਆਦਿ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਮੋਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾਈਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਸਾਡੇ ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਨੇ ਜੋ ਏਕਤਾ ਦਿਖਾਈ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਵੀ ਮੈਂ ਪਰਸੰਸਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। (ਘੰਟੀ) ਅਜ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਤਰਾਂ ਮੁਨਕਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਮੈਂ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰੀਏ, ਭੇਡ ਦੀ ਖੱਲ ਵਿਚ ਭੇੜੀਆਂ ਨੂੰ ਨੰਗਾ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਕਰੀਏ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ ਦੀ ਪਾਲੀਸੀ ਵਾਲੇ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਿਆਂ ਦਾ ਸਰਮਾਇਆ ਲਗਾ ਕੇ ਇਥੇ ਬੈਠੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਲੁਟ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾਸੂਸੀ ਦੇ ਅੱਡੇ ਬਣਾਏ ਹਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੈਰਬਾਦ ਕਹੀਏ (ਘੰਟੀ)। ਆਖਰ ਵਿਚ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹੇ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਕਰਿਸ਼ਨਾ ਮੈਨਨ ਨੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹੀ ਪਾਲਿਸੀ ਬਣਾ ਕੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀਆਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਲਗਾ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰਾਂ ਵਿਚ ਆਤਮ ਨਿਰਭਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮਾਲਵੀਆ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਇੰਡੀਅਨ ਆਇਲ ਕੰਪਨੀ ਬਣਾ ਕੇ ਤੇ ਰੂਸ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਕੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਤੇਲ ਦੀ ਸ਼ਾਰਟੇਜ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਉਸ ਦੀ ਜਿਤਨੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਉਤਨੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਪਰਸੰਸਾ ਯੋਗ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਐਸੀ ਪਾਲਿਸੀ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਅਗੇ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਗਲ ਫਿਰ ਕਹੇ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਬੁਕਲ ਦੇ ਸੱਪ ਹਨ ਜੋ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਕ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਰੁਧ ਪਰਾਪੇਗੰਡਾ ਕਰ ਸਕਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਸੂਰਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਖਿਆ ਲਈ ਸ਼ਹਾਦਤ ਪਾਈ ਹੈ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਮਤੇ ਦੀ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਹਮਾਇਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

(Sardar Gurnam Singh, a Member of the Panel of Chairmen in the chair)

ਸਰਦਾਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਲਾਇਲਪੁਰੀ (ਨਾਗੋਕੇ ਐਸ. ਸੀ.):

ਸ਼ਹੀਦੋਂ ਕੀ ਚਿਤਾਓਂ ਪਰ ਲਗੇਂਗੇ ਹਰ ਬਰਸ ਮੇਲੇ,
ਵਤਨ ਪੈ ਮਰਨੇ ਵਾਲੋਂ ਕਾ ਯਹੀ ਬਾਕੀ ਨਿਸ਼ਾਂ ਹੋਗਾ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਜੋ ਸਾਡੀ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸਦਾ ਹਰ ਫੌਜੀ ਸਪਾਹੀ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਜਰਨੈਲ ਤਕ ਨੇ ਡਟ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਰਾਜੇ ਤਹਸੀਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਿਚ ਇਹ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਲੜਾਈ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਮਹਾਭਾਰਤ ਲੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਜੰਗ ਇਕ ਅਲਾਕੇ ਤਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਇਕ ਮੁਕੱਰਰ ਮੈਦਾਨ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਲੜਾਈ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਸੈਂਕੜੇ ਮੀਲ ਲੰਬੇ ਮਹਾਜ਼ ਤੇ ਲੜੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਐਨੇ ਲੰਬੇ ਚੌੜੇ ਮਹਾਜ਼ ਦੀ ਕਮਾਨ ਜਨਰਲ ਹਰਬਖਸ਼ ਸਿਘ ਨੇ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਫੌਜ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਬਲਕਿ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਹਿਸਟਰੀ ਕਾਇਮ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਗਲ ਸਾਡੇ ਲੀਡਰ ਅਜ ਤਕ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਉਹ ਗਲ ਸਾਡੀ ਬਹਾਦਰ ਮਿਲਟਰੀ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਇਕ ਕੌਮ ਹੈ ਅਤੇ ਇਥੇ ਨਾ ਕੋਈ ਸਿਖ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੈ ਬਲਕਿ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਹਨ। ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਇਕ ਮੁਠ ਹੋਕੇ ਬਤੌਰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਦੇ ਲੜੇ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਅਬਦੁਲਹਮੀਦ ਨੇ ਜਾਮੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਪੀਤਾ ਹੈ ਉਥੇ ਹੋਰ ਹਿੰਦੁ-ਸਤਾਨੀਆਂ ਨੇ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਰਾਖੀ ਲਈ ਜਾਮੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਪੀਤਾ ਹੈ ਅਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਨਾਮ ਉੱਚਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੀ ਜੋ ਚੀਨ ਦੇ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਹੋਈ ਸੀ ਉਸ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰਾਂ ਹੋਸ਼ ਆ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਮੈਨੂੰ ਬੜੇ ਅਫਸੋਸ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸਦੇ ਕਿ ਬਾਰਡਰ ਦੀ ਖਿਲਾਫਵਰਜ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਮਿਲਟਰੀ ਨੂੰ ਮਾਡਰਨ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਕਰਨ ਦਾ ਜਤਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਜੇਕਰ ਸਾਡੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਮਿਲਟਰੀ ਵਿਚ ਐਨੀ ਸੂਰਵੀਰਤਾ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਸ ਜੰਗ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੁੰਦਾ। ਸਾਡੀ ਫੌਜ ਜਿਸ ਢੰਗ ਤੇ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਲੜੀ ਹੈ ਉਸਦਾ ਸਿੱਕਾ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਬੈਠ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਜੰਗ ਵਿਚ ਟੈਂਕ ਟੈਂਕ ਨਾਲ ਟੱਕਰਿਆ ਹੈ ਤੇ ਮੋਟਰ ਮੋਟਰ ਨਾਲ ਅਤੇ ਹਥ ਹਥ ਨਾਲ ਲੜਿਆ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਜੰਗਬਾਜ਼ ਜੋ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਪੈਟਨ ਟੈਂਕ ਜ਼ਮੀਨੀ ਲੜਾਈ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡਾ ਹਥਿਆਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਉਸਦਾ ਜੋ ਹਸ਼ਰ ਸਾਡੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। ਹੁਣ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਜੰਗਬਾਜ਼ ਇਹ ਸੋਚਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਜੰਗ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਬਦਲਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਫੌਜ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਡੇ ਤੋਂ ਵਡੇ ਹਥਿਆਰ ਨੂੰ ਮਲੀਆਮੇਟ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਜਿਥੇ ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਖਰਾਜੇਤਹਸੀਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਉਥੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬਾਰਡਰ ਤੇ ਬੈਠੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਇਸ ਸੰਕਟ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਖਿਆ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਿਤੀ। ਫੌਜੀਆਂ ਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਕੰਮ ਹੀ ਸੀ ਲੜਨ ਦਾ ਲੇਕਿਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿਵਲੀਅਨ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਜ਼ਿਮੇਂਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਿਫੈਂਸ ਦਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਸ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਕਈ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਖਿਆ ਲਈ ਸ਼ਹੀਦ ਵੀ ਹੋਏ ਹਨ ਉਸਦੀ ਮਿਸਾਲ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜੋ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਵੀ ਫੌਜੀਆਂ ਵਾਲੇ ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ ਵਗੈਰਾ ਦੇ ਕਾਇਦੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਉਸਦੀ ਮੈਂ ਪਰਸੰਸਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

Chairman (Sardar Gurnam Singh) : Have I the consent of the House to ask Principal Rala Ram to preside, as I want to go out for a while and as none of the other Members of the Panel of Chairmen is present in the House ?

Voices : Yes, Yes.
Mr. Chairman : Will you please come and preside ?
(*At this stage, Principal Rala Ram occupied the Chair*).

ਸਰਦਾਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਲਾਇਲਪੁਰੀ : ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜੋ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਹ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਗਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਖਾਤਰ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿੰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਤਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹਰ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਹੀ ਐਸੇ ਹਨ ਜੋ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ ਤੋਂ ਅਗੇ ਨਹੀਂ ਲੰਘਣ ਦੇਣਗੇ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਪੰਜਾਬ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਰੀਖ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਅਵੱਲ ਤਾਂ ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਮਣ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ ਲੰਘ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਲੰਘ ਗਿਆ ਤਾਂ ਦਿੱਲਾ ਤੋਂ ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ ਤੋਂ ਅਗੇ ਨਹੀਂ ਲੰਘਣ ਦੇਣਗੇ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹਰ ਤਰਾਂ ਮਦਦ ਕਰੇ। ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਾਰਡਰ ਤੇ ਬੈਠੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਬੇਘਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਜੰਗ ਬੰਦੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਅਜੇ ਜੰਗ ਦਾ ਖਤਰਾ ਨਹੀਂ ਟਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਆਪਣੇ ਘਰਬਾਰ ਛੱਡ ਆਏ ਹਨ ਤੇ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਤੋਂ ਮਹਿਰੂਮ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਵਸਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਪੂਰੀ ਮਦਦ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਥਲੇ ਜੋ ਸਰਕਾਰੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਹੈ ਉਹ ਬੜੀ ਢਿੱਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨਾਂ ਦਾ ਪਰਬੰਧ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਜੇ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਲ ਹੀ ਇਥੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੰਦਾ ਆਟਾ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖੇਮਕਰਨ ਦੇ ਉਹ ਲੋਕ ਜੋ ਅਜ ਰਿਫਿਊਜੀ ਬਣ ਗਏ ਹਨ ਉਹ ਬੜੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਬੜੀ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਅਜ ਜਦ ਉਹ ਜੰਗ ਕਰਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਖਿਆ ਖਾਤਰ ਬੇਘਰ ਹੋਏ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਟਾ ਦੇਣਾ ਬਹੁਤ ਮਾੜੀ ਗਲ ਹੈ। ਅਜ ਇਸ ਜੰਗ ਨੇ ਇਕ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਰਖਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਲਿਪਸਟਿਕ ਦੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਅਸਲੇ ਦੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਲਗਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਮੁਸੱਲਹ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਲੜਾਈ ਹੋਈ ਪੰਜਾਬ ਸਭ ਤੋਂ ਅਗੇ ਹੋਵੇਗਾ ਲੇਕਨ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅੱਗੇ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਵਲ ਆਪਣੀ ਪਾਲਿਸੀ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਯੂ. ਐਨ. ਓ. ਦੇ ਆਬਜ਼ਰਵਰ ਜਨਰਲ ਨਿਮੋ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਸ਼ਰਾਰਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਲੜਾਈ ਦੇ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਅਤੇ ਚੀਨ ਦਾ ਸਾਡੇ ਵਲ ਰਵੱਈਆ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖਰਾਬ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਖਿਆ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੁਝਾਉ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਾਰਡਰ ਤੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਦੇ ਦੇਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਇਹ ਲੋਕ ਹੀ ਕਰ ਲੈਣਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਖਿਆ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਸ਼ਡੂਲਡ ਕਾਸਟਾਂ ਨੇ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਕਾਫੀ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫੌਜ ਵਿਚ ਵੀ ਮਜ਼ਹਬੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਜੁਦੀ ਫੌਜ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਹਟਾ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਇਕ ਇਕੱਠੀ ਪਲਾਟੂਨ ਬਨਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮਿਲਟਰੀ ਦੇ ਅਦਾਰੇ ਵਿਚ ਫਿਰਕਾਪਰਸਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਖਿਆ

ਲਈ ਬਹੁਤ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਫੌਜ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਫਤਿਹ ਕਰਕੇ 18ਵੀਂ ਸਾਲਗਿਰਾਹ ਮਨਾਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਉੱਚਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਫਿਰ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਏਕਤਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਬਣਾਈ ਰਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। (ਘੰਟੀ) ਅੰਤ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਫੌਜੀ ਸੂਰਵੀਰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਖਿਆ ਲਈ ਬਲੀਦਾਨ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਰਾਜੇ ਤਹਿਸੀਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਡਾਕਟਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੌਰ (ਮਜੀਠਾ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਅਗਰੈਸ਼ਨ ਦਾ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਦੇ 4 ਹਿੱਸੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਹਿੱਸਾ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਕੋਈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਲੜਨ ਦੀ ਇਸਦੀ ਨੀਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਜੰਗ ਸਾਡੇ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਠੋਸਿਆ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਬਕਾਇਦਾ ਫੌਜਾਂ ਭੇਜ ਕੇ ਛੰਬ ਏਰੀਆ ਵਿਚ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਦੂਸਰਾ ਹਿੱਸਾ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਾਈਮ ਮਨਿਸਟਰ, ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਜੀ ਦਾ ਜਲਦ ਅਤੇ ਬਹਾਦਰਾਨਾ ਫੈਸਲਾ ਹੈ।

ਤੀਸਰਾ ਹਿੱਸਾ ਸਾਡੀ ਜਨਤਾ ਨੇ ਜੋ ਕੌਮੀ ਯਕਜਹਿਤੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿਤਾ ਤੇ ਜਿਸ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਜੰਗ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਕੋਆਪਰੇਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਹ ਆਪਣੀ ਮਿਸਾਲ ਆਪ ਹੈ।

ਚੌਥੀ ਗਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਫੌਜ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਖਿਆ ਲਈ ਬੇਮਿਸਾਲ ਬਹਾਦਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨਾਮੇ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਂ ਬਾਪ ਬਾਤਾਂ ਸੁਣਾਇਆ ਕਰਨਗੇ, ਕਵੀ ਜਨ ਸਟੇਜਾਂ ਤੋਂ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ ਵਿਚ ਸੁਨਹਿਰੀ ਲਫ਼ਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਇਸ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗੰਭੀਰ ਮਸਲਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਤਜਰਬਾਕਾਰ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਕਾਫੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਹ ਮੌਕਾ ਟਲ ਜਾਵੇ। ਸਾਨੂੰ ਨਵੀਂ ਨਵੀਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਗਰੀਬ ਸੀ। ਡਿਵਲਪਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦਾ ਅਨਾਜ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਖਾਂਦੇ ਸੀ। ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਚਾਲ ਚਲ ਕੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਦੋ ਹਿੱਸੇ ਬਣਾ ਦਿਤੇ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ। ਮੈਂ ਸਮਝਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਹਾਲਤ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ 1947 ਵਿਚ ਵੰਡ ਹੋਈ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਸੰਖਿਆ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਟਵਾਰੇ ਕਾਰਨ ਘਰੋਂ ਬੇਘਰ ਹੋਇਆਂ ਨੂੰ ਬਸਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਾਬਲਮ ਆਈ।

ਇਸ ਪ੍ਰਾਬਲਮ ਨੂੰ ਹਲ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵਕਤ ਲਗਿਆ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਗੁਆਂਢੀ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹੋ ਜਹੀ ਤਕਲੀਫ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਸੀਂ ਹਰ ਮੌਕੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਚੰਗੇ ਰੀਲੇਸ਼ਨ ਕਾਇਮ ਕਰ ਸਕੀਏ ਅਤੇ ਗਲਤਫਹਿਮੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰੀਏ। ਉਹ ਵੀ ਸਾਡੇ ਭਰਾ ਭਾਈ ਹੀ ਸਨ, ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਸਾਨੂੰ ਦੋ ਹਿਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਗਿਆ। ਮਿਸਲ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ ਕਿ ਨਹੁੰਆਂ ਦੇ ਨਾਲੋਂ ਮਾਸ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਹੀ ਵਸਨੀਕ ਸਨ। ਉਹ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਸਨ, ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਭੁਲੇਖਾ ਨਹੀਂ। ਆਪ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੂਜੇ ਮੁਲਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਫੌਜੀ ਸਮਾਨ ਇਕਠਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਲਗਿਆ ਰਿਹਾ ਤੇ ਕੋਈ ਡਵੈਲਪਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਅਸੀਂ ਨਾਨ ਅਲਾਈਨਮੈਂਟ ਦੀ ਪਾਲੀਸੀ ਉਤੇ ਚਲਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਪ੍ਰਚਾਰਦੇ ਰਹੇ। ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਇਸ ਪਾਲੀਸੀ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਫਖਰ ਹੈ। ਇਹ ਅਛਾ ਅਸੂਲ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਵਿਗਾਨੀ ਸ਼ਾਹ ਤੇ ਮੁਛਾਂ ਮੁਨਾ ਲਈਆਂ। ਪੈਟਨ ਟੈਂਕ ਤੇ ਸੈਬਰ ਜੈਟ ਇਕੱਠੇ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ।

[ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਡਾਕਟਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੌਰ]

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਿਗ ਪਾਵਰਜ਼ ਨਾਲ ਮਿਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਵਰਗਲਾ ਲਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਕੋਈ ਸਿਆਣਪ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਅਸੀਂ ਪੀਸਫੁਲ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਨਾਲ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਹਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਜੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਕਦੇ ਵੀ ਮਸਲੇ ਹਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਬਲਿਕ ਤਬਾਹੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲੜਾਈ ਨੂੰ ਅਵਾਇਡ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜਾ ਮੁਲਕ ਹਾਲੀ ਕਲ ਆਜ਼ਾਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚੋਂ ਗਰੀਬੀ, ਭੁਖ ਤੇ ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ ਕਢਣੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਤਰਕੀ ਲਈ ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਕੋਲੋਂ ਪੈਸਾ ਉਧਾਰ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰੋਟੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਉਸਦਾ ਲੜਾਈਆਂ ਲਈ ਤਿਆਰੀਆਂ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਪਰ ਸਾਡੇ ਗੁਆਂਢੀ ਦੇਸ਼ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਲ ਤਾਂ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਬਲਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਜੰਗ ਵਿਚ ਧਕੇਲ ਦਿਤਾ ਤਾਕਿ ਵਿਚਾਰਿਆਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹੋਰ ਭੈੜੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਅਸੀਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਰਵਈਆ ਵਰਤਦੇ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹਿਰ ਦਾ ਪਾਣੀ ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯੁਨਾਈਟਡ ਪੰਜਾਬ ਵੇਲੇ ਦੇ ਸਸਤੇ ਭਾ ਤੇ ਪਾਣੀ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਜਦੋਂ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਲੋੜ ਪਈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਦਿਤੀ। ਜਦੋਂ ਨਹਿਰ ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਪੈਸੇ ਦੀ ਲੋੜ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਪਈ ਤਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਮੈਂ ਸਮਝਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੋ ਬਿਜਲੀ ਤੇ ਪਾਣੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸਦੇ ਅਜੇ ਤਕ ਦੇਣੇ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿਤੇ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਵੀ ਘਟ ਰੇਟਸ ਉਤੇ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਰੇਟਸ ਵਧ ਸਨ। ਉਸਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬੈਟਰਮੈਂਟ ਤੇ ਸਰਚਾਰਜ ਵਗੈਰਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਪੈਸੇ ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿਤੇ ਤੇ ਜੇ ਬਾਰਸ਼ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਘੱਟ ਹੋਇਆ ਤਦ ਵੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਮੁਆਇਦੇ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਪਾਣੀ ਪੂਰਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਨਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਘੱਟ ਪਾਣੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਭਾਵੇਂ ਖਰਾਬ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿੰਨਾ ਚੰਗਾ ਸਲੂਕ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਨੀਅਤ ਲੜਨ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਖਦੀ। ਸਾਡੀ ਪਾਲੀਸੀ ਜੀਉ ਅਤੇ ਜੀਉਣ ਦਿਓ' ਦੀ ਹੈ———(ਵਿਘਨ) ਇਹੋ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਤੇ ਵੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚ ਐਨਾ ਅਨਾਜ ਘਟਦਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਮੰਗਾ ਕੇ ਖਾਂਦਾ ਹੋਵੇ ਫੇਰ ਵੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਪਾਣੀ ਦਿਤਾ ਭਾਵੇਂ ਆਪਣੇ ਲੋਕ ਨਹਿਰ ਦਾ ਪਾਣੀ ਘਟ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਔਖੇ ਵੀ ਰਹੇ ਹਨ।

ਦੂਸਰੇ ਜੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬੇਈਮਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਮਨ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦਾ ਕਾਬਜ਼ ਹੋਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵਜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵੀ ਨਵੇਂ, ਮਜ਼ਬੂਤ ਤੇ ਵਧੀਆਂ ਹਥਿਆਰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕਠੇ ਨਾ ਕਰਦਾ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪੈਟਨ ਟੈਂਕ ਤੇ ਸੈਬਰ ਜੈਟ ਤੇ ਹੋਰ ਭਿਆਨਕ ਤੇ ਨਵੇਂ ਤੇ ਡਰਾਉਣੇ ਹਥਿਆਰ ਇਕਠੇ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਸਰਦਾਰ ਮਖਣ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਕੀ ਕੈਂਡੀਡੇਟ ਮਨਿਸਟਰ ਜਵਾਬ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਡਾਕਟਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੌਰ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਖਤਰਨਾਕ ਹਥਿਆਰ ਵਰਤੇ ਹਨ। ਜੇ ਸਾਡੀ ਲੜਾਈ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਾਰੀ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਮੁਲਕ ਕੋਲੋਂ ਹਥਿਆਰ ਖਰੀਦ ਸਕਦੇ ਸਾਂ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਪੈਸਾ ਮਿਲਟਰੀ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਤੇ ਖਰਚ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਾਂ। ਲੇਕਿਨ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ

ਪਾਲੀਸੀ ਬਿਲਕੁਲ ਲੜਾਈ ਲੜਨ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਾਡੀ ਪਾਲੀਸੀ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਰ ਪਾਸੇ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਖੜਾ ਕਰਨ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਅੰਨ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਲਗੇ ਰਹੇ। ਸਾਡੀ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਬਾਗਡੋਰ ਸਵਰਗੀ ਪੰਡਿਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਅਤੇ ਵੀ. ਕੇ. ਮੈਨਨ ਦੇ ਹਥ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਉਚਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਤਰੱਕੀ ਦੀ ਰਾਹ ਤੇ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਖੜਾ ਕਰਨ ਲਈ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਸਲੇ ਦੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਬਣਾਏ। ਇਹ ਹੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਮਿਲਟਰੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਅਤੇ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਤਰਫ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਇਨਫਿਲਟਰੇਟਰਜ ਭੇਜੇ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਸੂਬੇ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਤਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੇ ਰੈਗੂਲਰ ਆਰਮੀ ਛੰਬ ਏਰੀਏ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿਤੀ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਨਾਂ ਸਿਰਫ ਸੀਜ਼ ਫਾਇਰ ਲਾਈਨ ਬਲਕਿ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਲਾਈਨ ਨੂੰ ਵੀ ਕਰੌਸ ਕਰਕੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਜ਼ੀਡੈਂਟ ਅਯੂਬ ਨੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਬਾਕਾਇਦਾ ਵਾਰ (ਜੰਗ) ਡਿਕਲੇਅਰ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਸਾਡੇ ਬਹਾਦਰ ਸਿਪਾਹਸਲਾਰ ਪ੍ਰਾਈਮ ਮਿਨਸਟਰ ਨੇ ਬੜੀ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਕੁਇਕ ਡਿਸੀਜ਼ਨ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਦਲੇਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਸਾਡੀ ਫੌਜ ਨੇ ਇਸ ਹਮਲੇ ਦਾ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ। ਅਤੇ ਬੇਮਿਸਾਲ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਪੈਟਨ ਟੈਂਕਾਂ ਦੇ ਕਬਰਸਤਾਨ ਬਣਾਏ ਤੇ ਆਪਣੇ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਨਾਲ ਸੈਬਰ ਜੈਟ ਜਿਹੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦਾ ਮਾਣ ਤੋੜਿਆ।

ਇਹ ਗਲ ਫਖਰ ਨਾਲ ਕਹਿਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਨੇ, ਚਾਹੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦਾ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਕਾਸਟ ਦਾ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਮਜ਼ਹਬ ਦਾ ਸੀ, ਚਾਹੇ ਭੈਣ ਸੀ, ਚਾਹੇ ਭਰਾ ਸੀ, ਸਭ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਜੰਗ ਨੂੰ ਜਿਤਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ। ਅਜ ਦਾ ਜੰਗ ਕੇਵਲ ਮਿਲਟਰੀ ਦੇ ਲੜਨ ਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਿਆ ਬਲਕਿ ਸਾਰੀ ਕੌਮ ਦੀ ਜੰਗ ਬਣ ਗਈ ਹੈ, ਸਭ ਇਕਠੇ ਹੋ ਕੇ ਲੜਨ ਤੇ ਤਾਂ ਹੀ ਲੜਾਈ ਨੂੰ ਜਿਤ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੀ ਸਾਰੀ ਨੇਸ਼ਨ ਨੇ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਸਿਵਿਲ ਸਰਵਿਸ ਵਿਚ ਹੈ ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਵਪਾਰੀ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਫੌਜੀ ਹੈ ਅਤੇ ਚਾਹੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤੇ ਚਾਹੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਵਿਚ, ਸਭ ਆਪਣੇ ਕੌਮੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਤਿਰੰਗੇ ਨੂੰ ਉਚਾ ਰਖਣ ਵਾਸਤੇ, ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸਤੇ ਮਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਇਕਠੇ ਹੋਕੇ ਸਾਂਝੇ ਮਹਾਜ਼ ਤੇ ਲੜੇ ਵੀ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਔਕੜ ਨੂੰ ਅਬੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜਿਥੇ ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨੂੰ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਚਵਾਨ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ ਉਥੇ ਮੈਂ ਹਰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਕੇ ਅਪਣਾ ਆਪਣਾ ਹਿਸਾ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੋਨੇ ਤੇ ਕੋਈ ਔਕੜ ਆਉਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਆਪਣਾ ਹਿਸਾ ਪਾਉਣ ਵਿਚ ਅਗੇ ਰਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਧਰੇ ਕੋਈ ਹੜ੍ਹ ਆਉਣ, ਭੁਚਾਲ ਆਵੇ, ਕਾਲ ਪਵੇ, ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾਨ ਦੇਣ ਵਿਚ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਹਿਸਾ ਪਾਉਣ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪਾਰਟੀਸ਼ਨ ਹੋਈ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਨੀ ਪਈ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿਸੇ ਹੋਏ ਲੋਕੀਂ ਉਧਰੋਂ ਅਪਰੂਟ (ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ) ਹੋਕੇ ਆਏ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਔਕੜ ਨੂੰ ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਆ। ਭਿਖਾਰੀ ਬਣ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਜਾਕੇ ਬਹਿਣਾ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਬਲਕਿ ਮਿਹਨਤ, ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਅਤੇ ਕੋਸ਼ਸ਼ ਕਰਕੇ ਇਹ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਖੜੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿਤਾ। ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਸਿਰਦਰਦੀ ਨਹੀਂ ਬਣੇ। ਅਜ ਵੀ ਇਹ ਫਖਰ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਹੀ ਹਾਸਲ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਇਕ ਕੋਨੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦੂਸਰੇ ਕੋਨੇ ਤਕ ਅਫੈਕਟਿਡ ਹੈ। ਇਹੋ ਹਾਲ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਅਤੇ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਪਹਿਲੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਸੀਬਤ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ। ਪਰ ਮੈਂ ਮਾਣ ਅਤੇ ਫਖਰ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਨਤਾ ਨੇ ਕਿੰਨੀ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਹੈ।

[ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਡਾਕਟਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੌਰ]

ਇਸ ਵੇਲੇ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਜੋ ਵੀ ਸੇਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਤਿਲ ਫੁਲ ਚਾਹੇ ਰੋਟੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਤੇ ਚਾਹੇ ਲੇਬਰ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਤੇ ਚਾਹੇ ਜਾਨ ਤਕ ਦੀ ਵੀ ਜੇ ਬਾਜ਼ੀ ਲਾਉਣੀ ਪਈ ਤਾਂ ਲਾਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਅਹਿਸਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਜਨਤਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਸੀ। ਕੀ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਜਾਂ ਫੌਜੀ ਜਵਾਨ ਸਾਡੇ ਰਹਿਮ ਤੇ ਸਨ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਗੌਰਮਿਟ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਬਸਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਟ੍ਰਕਾਂ ਨੂੰ ਫੌਜ ਦੀ ਡਿਸਪੋਜ਼ਲ ਤੇ ਰਖ ਕੇ ਉਨੀ ਹੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ। ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸੁਸਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜੰਗ ਦਾ ਮਕਾ ਸਾਡੇ ਸਿਰ ਤੇ ਕੂਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਫਿਰ ਔਕੜ ਦਾ ਵੇਲਾ ਖੜਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ "ਅਰਾਮ ਹਰਾਮ ਹੈ" ਦੇ ਨਾਹਰੇ ਤੇ ਪੂਰਾ ਅਮਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਿਵਿਲ ਡੀਫੈਂਸ, ਬਲੱਡ ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਫਸਟ ਏਡ ਨੂੰ ਜਿਥੇ ਅਸਾਂ ਤਿਆਰ ਰਖਣਾ ਹੈ ਉਥੇ ਮੈਂ ਨਾਲ ਹੀ ਸੁਝਾਵ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਲੜਕਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਟਰੀ ਅਕੈਡਮੀ ਵਿਚ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਿਵਿਲ ਡੀਫੈਂਸ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਬਣਾ ਕੇ ਅਤੇ ਮਿਲਟਰੀ ਅਕੈਡਮੀ ਲੜਕੀਆਂ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਦਿਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਬੀਬੀ ਭਾਗੋ, ਚਾਂਦ ਬੀਬੀ ਅਤੇ ਰਾਣੀ ਝਾਂਸੀ ਜਿਹੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਫਿਰ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਣ। (ਤਾੜੀਆਂ) ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੌਜੀ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿੰਦੇ ਵੇਲੇ ਸੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਮੇ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਸਾਨੂੰ ਗੌਰਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਭੈਣਾਂ ਤਾਂ ਗੌਰਵ ਕਰਦੀਆਂ ਹੀ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕਾਫੀ ਕੁਝ ਰੀਲੀਫ ਅਤੇ ਪਿਛੇ ਫੈਮਲੀ ਤੇ ਬਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹਰ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਵੇਲੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਦੀ ਆਹੂਤੀ ਦਿੱਤੀ। ਜੈਨਰਲ ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਜਿਹੜੇ ਏਅਰ ਮਾਰਸ਼ਲ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਏਅਰ ਫੋਰਸ ਦੇ ਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਲਦੀ ਅਤੇ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਾਨਾਂ ਤਕ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ, ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹਾਂ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਫੌਜ ਦੀ ਆਰਮਡ ਕੋਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਮਾਣ ਕਰੀਏ ਥੋੜਾ ਹੈ। ਫੌਜੀ ਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਕਾਰਨਾਮੇ ਕੀਤੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕਰਦੀ ਹਾਂ:—

ਤੁਸੀਂ ਦਸ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਦਲਾਂ ਦੀ ਅਜ ਵਾਢੀ ਪਾ ਕੇ,
ਤੁਸਾਂ ਪਿਠ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਯੋਧਿਓ ਰਣ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ,
ਅਜ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਠੁਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਚੰਡੀ ਚਮਕਾ ਕੇ,
ਤੇਰੀ ਜੈ, ਭਾਰਤ ਮਾਂ ਦੇ ਲਾਡਲੇ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਵਾਰੀਆਂ ਹਨ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਗੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਝੁਕਾਂਦੀ ਹਾਂ। ਹਰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਸਿਰ ਝੁਕਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਮਾਂ ਨੂੰ ਫਖਰ ਹੈ, ਹਰ ਭੈਣ ਨੂੰ ਫਖਰ ਹੈ, ਹਰ ਭਰਾ ਨੂੰ ਫਖਰ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲੂਆ ਅਤੇ ਰਾਣਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਰਗੇ ਸੂਰਮੇ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ। ਹਰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਣਖੀਲਿਆਂ ਤੇ ਫਖਰ ਹੈ। ਰਹਿੰਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਅਜ ਮਾਣ ਨਾਲ ਤੇ ਫਖਰ ਨਾਲ ਸਿਰ ਉਚਾ ਕਰ ਕੇ ਚਲੇਗਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਰਖਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਤਾ।

ਸਰਦਾਰ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ (ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਵਸਾਤਤ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਰਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਚੂੰਕਿ ਬਾਰਡਰ ਏਰੀਆ ਨੂੰ ਬੀਲਾਂਗ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸਭ ਕੁਝ ਆਪਣੀਆਂ ਅਖਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਹੈ । *(At this stage Shri Ram Saran Chand Mittal, a Member of the Panel of Chairmen occupied the Chair)*

ਕਾਫੀ ਗਲਾਂ ਮੇਰੇ ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਕੁਝ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਜਿਹੜੀ ਸਿਚੂਏਸ਼ਨ ਬਾਰਡਰ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਹਮਲੇ ਨੇ ਕ੍ਰੀਏਟ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਸ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸੁਣੀਆਂ ਵੀ ਹਨ। ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਸਜਣ ਉਥੇ ਅਡ ਅਡ ਮਹਾਜ਼ਾਂ ਤੇ, ਸਿਆਲਕੋਟ ਸੈਕਟਰ, ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਵਲ, ਲਾਹੌਰ ਸੈਕਟਰ ਅਤੇ ਖੇਮ ਕਰਨ ਸੈਕਟਰ ਵਿਚ ਸਨ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਗਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅਖਾਂ ਨਾਲ ਉਥੇ ਵੇਖੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਉਹੋ ਦਸ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਦੂਸਰੇ ਲੋਕ ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਨੂੰ ਐਕਸਪਲੇਨ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ। ਮੈਂ ਚੂੰਕਿ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦਾ ਬਾਸ਼ਿੰਦਾ ਹਾਂ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਹੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਬਹਾਦਰੀ ਸਾਡੀ ਮਿਲਟਰੀ ਨੇ ਉਥੇ ਵਿਖਾਈ ਹੈ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਕੰਮ ਸੀ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੰਕਰਜ਼, ਪਿਲਬਾਕਸਿਜ਼ ਐਨੇ ਤਿਆਰ ਅਤੇ ਪਕੇ ਸਨ ਕਿ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਫੈਕਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੀ, ਚਾਹੇ ਏਅਰ ਅਟੈਕ ਹੁੰਦਾ, ਚਾਹੇ ਤੋਪਾਂ ਦੇ ਫਾਇਰ ਹੁੰਦੇ ਜਾਂ ਟੈਂਕਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਹੁੰਦੀ। ਪਰ ਸਾਡੇ ਮਿਲਟਰੀ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਐਡੀ ਵਧੀਆ ਪਲੈਨਿੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਜਦਿਆਂ ਨੂੰ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਲੱਭਾ। ਮੈਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਜਵਾਨ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ, ਪੰਜ ਛੇ ਮੀਲ ਅਗੇ ਨਿਕਲ ਗਏ ਸਨ। ਪਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੋਰਸਿਜ਼ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ੋਰ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੰਕਰਜ਼ ਅਤੇ ਪਿਲਬਾਕਸਿਜ਼ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਾਡੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਰੀਟ੍ਰੀਟ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਪਰ ਬਾਦ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਫੌਜ ਨੇ ਪਲੈਂਡ ਅਟੈਕ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਰਾਵੀ ਦਾ ਪੁਲ ਲੈ ਲਿਆ। ਉਹ ਸਹੀ ਮਾਅਨਿਆਂ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਫੌਜੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ਲਾਘਾ ਯੋਗ ਕਦਮ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਲੈਂਨਡ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਅਗ੍ਰੈਸਿਵ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਝੋਕ ਕੇ ਉਹ ਪੁਲ ਵਾਪਸ ਲਿਆ । ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੜਾ ਮਹਾਨ ਕਦਮ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਪੁਲ ਵਾਪਸ ਨਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਰਾ ਇਲਾਕਾ ਅਫੈਕਟਿਡ ਹੁੰਦਾ। ਸਾਡੇ ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਜਵਾਨ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਬੜੀ ਵੀਰਤਾ ਵਿਖਾਈ ਹੈ। ਕੈਪਟਨ ਰੰਧਾਵਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਨਾਲ ਉਥੇ ਪੁਲ ਵਾਪਸ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ 29 ਘੰਟੇ ਹੈਂਡ ਟੂ ਹੈਂਡ ਫਾਈਟ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਘੇਰਿਆਂ ਤਾਂ ਜੋ ਵਾਪਸ ਨਾ ਜਾ ਸਕਣ, ਕੁਝ ਟੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕੀਤਾ । ਜਿਹੜੇ ਐਡਵਾਂਸ ਕਰ ਚੁਕੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਰੋਕਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਪਲੈਂਡ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜ ਜਿਹੜੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਉਂ ਘੇਰੀ ਰਖਿਆ । ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕੀਤਾ। ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ। ਸਾਡੇ ਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਵੀ ਉਥੇ ਬੜਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਔਰ ਬੜੀ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਅਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਆਹੂਤੀ ਦਿੱਤੀ। ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਬੜੀ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੇ ਬੜੇ ਹਥਿਆਰ ਟੈਂਕ-ਦੋ ਟੈਂਕ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਬਤ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਜੋ ਸਾਡੇ ਪਾਸੇ ਲਿਆ ਕੇ ਵਖਾਏ ਗਏ ਸਨ । ਕਾਫੀ ਅਸਲਾ ਔਰ ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੇ ਜਿਉਂਦੇ ਜਵਾਨ ਆਪਣੇ ਕਬਜੇ ਵਿਚ ਲਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕਈ ਤਰਾਂ ਦੇ ਰਾਜ਼ ਮਿਲੇ। ਇਥੇ ਮੈਂ ਉਸ ਜਵਾਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਜਿਸ ਨੇ ਹੈਂਡ ਗਰੇਨੇਡ ਨਾਲ ਟੈਂਕ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕੀਤਾ ਔਰ ਵਧਦੇ ਹੋਏ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਪਿਛੇ ਪਾ ਦਿਤਾ । ਇਹ ਉਸ ਦਾ ਨਿਹਾਇਤ ਹੀ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਕਦਮ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਸਚਮੁਚ ਸਾਡੀ ਮਿਲਟਰੀ ਵਿਚ ਚਾਨਣ ਮਨਾਰੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨਗੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਮਰ ਮਿਟਣ ਲਈ ਇਕ

[ਸਰਦਾਰ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ]

ਨਵੀਂ ਰੂਹ ਫੂੰਕ ਦਿੱਤੀ ਹੈ (ਘੰਟੀ)। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਵੀਰ ਜਾਂ ਮਹਾਵੀਰ ਚਕਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਤੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਰੱਬੇ ਔਰ ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਮਦਦ ਔਰ ਇਨਾਮ ਮਿਲਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਵੇਖੋ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਜਵਾਨ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ, ਮੇਜਰ, ਕੈਪਟਨ ਔਰ ਹਵਾਲਦਾਰ ਅਬਦੁਲ ਹਮੀਦ ਵਰਗੇ ਔਰ ਦੂਜਿਆਂ ਨੇ ਅਪਣੇ ਬਹਾਦਰੀ ਦੇ ਕਾਰ-ਨਾਮੇ ਵਖਾਏ। ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਪਣੀ ਜਾਨ ਨੂੰ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਵਾਸਤੇ ਲਗਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾਂ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਸੀਂ ਜ਼ਮੀਨ ਔਰ ਰੁਪਏ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਵੀ ਗਲ ਗਲਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਆਨਰੇਬਲ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਐਪਰੀਸ਼ੀਏਟ ਕਰੇ, ਅਸੀਂ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ। ਮੈਂ ਇਸ ਤੇ ਉਜ਼ਰ ਕਰਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਕੰਪੈਨਸੇਸ਼ਨ ਦੇਵੇ ਤਾਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਹਾਦਰੀ ਵਖਾ ਸਕਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਵਧੇ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਮੁਲਕ, ਕੌਮ ਔਰ ਗੌਰਮੈਂਟ ਸਾਡੇ ਪਿਛੇ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਡੇ ਬਚਿਆਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰਖਣਗੇ, ਜ਼ਰੂਰਤ ਪਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰ ਲੈਣਗੇ। ਐਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਔਰ ਰੁਪੈ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਕੇ ਸਾਡੀ ਡਿਊਟੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਬਲਕਿ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਲ ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਬਾਰਡਰ ਏਰੀਆਜ਼ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਔਰ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਆਦਿ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਖਾਸ ਟ੍ਰੀਟਮੈਂਟ ਹਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਲੋਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਗੇ, ਮੌਤ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਅਗੇਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਖਲੋਣਗੇ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰੈਫਰੈਂਸ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ (ਘੰਟੀ) ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਅੰਬਾਲਾ, ਮੇਰਠ ਅਤੇ ਯੂ. ਪੀ. ਵਾਲਿਆਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਟ੍ਰੀਟਮੈਂਟ ਹੋਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ? ਜਿਹੜੇ ਮਾਲਦਾਰ ਆਦਮੀ ਹਨ ਉਹ ਇਥੋਂ ਖਿਸਕਦੇ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਅਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਬਾਰਡਰ ਦੇ, ਸਰਹਦ ਦੇ ਅਤੇ ਬੈਕਵਰਡ ਇਲਾਕੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਟੈਕਸ ਫਰੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਮਾਫ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਉਪਰ ਦੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਹਮਲੇ ਕਰਕੇ ਤਬਾਹ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚੀਫ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਵੀ ਸੀ ਪਰ ਅਜੇ ਤਕ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਚੁਕਿਆ ਗਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਖਾਦ ਵਗੈਰਾ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਫੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤੇ ਹੋਰ ਜਿਤਨੀ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਹੋ ਸਕੇ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। (ਘੰਟੀ) ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਬਸ ਚੰਦ ਸ਼ਬਦ ਹੋਰ ਕਹਿ ਕੇ ਮੈਂ ਸਮਾਪਤ ਕਰ ਦਿਆਂਗਾ।

ਮੈਨੂੰ ਬੜੇ ਦੁਖ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਨਾਲ ਸੌਤੇਲੀ ਮਾਂ ਵਾਲਾ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਔਰ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਵਿਚ ਦਸ ਦਸ ਮੀਲ ਤਕ "ਬਾਰਡਰ ਏਰੀਆ" ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਥੇ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਪੰਜ ਪੰਜ ਮੀਲ ਦਾ ਏਰੀਆ "ਬਾਰਡਰ ਏਰੀਆ" ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਆਈ ਕਿ ਇਸ ਡਿਸਕ੍ਰਿਮੀਨੇਸ਼ਨ ਦੀ ਕੀ ਖਾਸ ਵਜਾਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਨਾਲ ਇਹ ਰਿਆਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ! (ਘੰਟੀ) ਕੀ ਮੈਂ ਗੌਰਮੈਂਟ ਕੋਲੋਂ ਇਹ ਪੁਛ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਫੇਰ ਲੜਾਈ ਹੋਈ ਤਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਤੋਪਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਔਰ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਦਸ ਦਸ ਮੀਲ ਤਕ ਫਾਇਰ ਕਰ ਸਕਣਗੀਆਂ ਉਥੇ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸਿਰਫ ਪੰਜ ਪੰਜ ਮੀਲ ਤਕ ਹੀ ਫਾਇਰ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ? ਮੈਂ ਦਸਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਵੀ ਗੋਲਾਬਾਰੀ ਹਈ ਹੈ ਉਥੇ ਅੱਠ ਅੱਠ ਔਰ ਦਸ ਦਸ ਮੀਲ ਤਕ ਗੋਲੇ ਨੇ ਮਾਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਡਿਸਕ੍ਰਿਮੀਨੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। (ਘੰਟੀ)

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਥੇ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਫੌਜੀ ਬਹਾਦਰਾਂ ਨੇ ਬੜੇ ਦਲੇਰੀ ਦੇ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਬੜੀ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਲੜੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਕਹੇ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਪੀ.ਏ.ਪੀ. ਦੇ ਅਫਸਰ ਹਨ ਉਹ ਬੜੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਿਕਲੇ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਜਨਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਹਾਦਰੀ ਵਖਾਈ ਹੈ, ਇਨਾਮ ਮਿਲਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਵਖਾਈ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਵੀ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਕਿ ਅਗੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਗਲ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ (ਘੰਟੀ) ਐਸੇ ਸਜਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਥੇ ਫਾਰਮ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਉਹ ਫਾਰਮਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਹੀ ਲਗੇ ਰਹੇ। ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਨਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਮੈਂ ਆਪਦਾ ਧਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਔਰ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਵੇਰ ਫਿਰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

प्रिंसिपल रला राम (मुकेरियां) : चेयरमैन साहिब, इस सम्बन्ध में दुनिया का कोई भी न्यायप्रिय व्यक्ति दो राए नहीं रख सकता कि जो हमला पाकिस्तान ने हिन्दुस्तान पर किया वह नग्न ऐग्रेशन था। यह ठीक है कि दुनिया में कुछ बड़े दशों ने, जिन्हें हम अपना मित्र समझते थे, बिना सोचे समझे यह कह दिया कि हमला हिन्दुस्तान की तरफ से किया गया। उन लोगों को छोड़कर, जिनकी आंखों पर पक्षपात की पट्टी बंधी हुई है, दुनिया में कोई भी आदमी इस बात से इनकार नहीं कर सकता कि इस मौके पर हिन्दुस्तान ने जो भी कार्यवाही की वह उसने अपनी डिफैंस के लिये, अपनी हिफाज़त के लिये और अपनी रक्षा के लिये की और इस जंग के अन्दर जो पहल की गई वह पाकिस्तान की तरफ से हुई। अगर फिर भी हिन्दुस्तान इस बारे में चुप रहता तो कौन इस बात से इनकार कर सकता है कि हिन्दुस्तान की हस्ती, उसकी आजादी सख्त खतरे के अन्दर थी। हमें अपने प्राइम मिनिस्टर, श्री लाल बहादुर शास्त्री, अपने कमांडरों और फौज पर फख्र है कि उन्होंने मौके पर ठीक और सही फैसला लिया जिसकी वजह से हिन्दुस्तान अपनी अखंडता की रक्षा कर सका और अपनी आज़ादी को बचा सका। तो इस जंग के अन्दर पाकिस्तान स्पष्ट और साफ तौर पर ऐग्रेसर है इस बात से कोई इनकार नहीं कर सकता और इस बात के लिये उसकी जितनी भी निन्दा की जाए थोड़ी है।

चेयरमैन साहिब, हिन्दुस्तान सदा शान्ति का हामी रहा है और पिछले अठारह सालों से वह इसी दिशा में काम करता रहा है। शायद इसी कारण से दुनिया के कुछ देशों के अन्दर यह गलत फहमी पैदा हो गई कि इस के अन्दर लड़ने का, अपनी रक्षा करने का हौसला और हिम्मत नहीं है। फिर भी हिन्दुस्तान शान्ति के लिए, दुनिया में अमन और अमान कायम रखने के लिये काम करता रहा। लेकिन जब उसकी अपनी हस्ती और आजादी को खतरा पैदा हो गया तो उस वक्त तलवार उठाकर मैदाने जंग के अन्दर आना हिन्दुस्तान का एक बड़ा भारी फर्ज़ था और हमें इस बात की खुशी है कि हमारे नेताओं ने इस समय पर सही फैसला ले कर के हिन्दुस्तान की सीमाओं की रक्षा की और अपने मुल्क की आज़ादी को बरकरार रखा। इस के लिये मैं अपने प्राईम मिनिस्टर, डिफैंस मिनिस्टर और जो हमारे दूसरे लीडर हैं उन की जितनी सराहना करूं, वह थोड़ी है।

चेयरमैन साहिब, यह बात कोई छुपी हुई नहीं है कि हिन्दुस्तान ने जंग के लिये उतनी तैयारी नहीं की जितनी कि पाकिस्तान ने की है और की हुई थी। पिछले अठारह वर्ष पाकिस्तान के सामने केवल एक ही लक्ष्य रहा, एक ही टार्गेट रहा कि हमला करके, फौजी हमला करके काश्मीर को हथियाना है। उस के लिये वह लोग लगातार तैयारी करते रहे।

[प्रिंसिपल रला राम]

हमें जहां यू.के. पर इस बात का सख्त अफसोस है जो उन्होंने पाकिस्तान के लिये इस लड़ाई में तरफदारी से काम लिया है और हिन्दुस्तान को अग्रेसर करार दिया है वहां हमें यू. एस. ए. पर भी बड़ा अफसोस है क्योंकि जो विश्वास हमें प्रेजीडैंट आईज़नहावर और प्रेजीडैंट कनेडी ने पाकिस्तान को आर्म्ज़ देते वक्त दिलाए थे कि अगर वह इन आर्म्ज़ का नाजायज़ इस्तेमाल हिन्दुस्तान के खिलाफ करेंगे तो अमरीका हमारा साथ देगा। उन आश्वासनों की उस ने कोई भी परवाह नहीं की बल्कि इन मुल्कों ने उल्टे हम पर नाजायज़ तरीके से दबाव डालने की कोशिश की है। इस के लिये हमें उन पर बड़ा सख्त अफसोस है। हमें जहां अपने लीडर्ज़ की सूझबूझ पर फख्र है वहां हमें अपने जवानों और हमारे कमाण्डरज़ ने जो हिम्मत और कुरबानियां करके दिखाई हैं उन पर भी बड़ा फख्र है। वही हमारे देश की आज़ादी की रक्षा के लिये जिम्मेदार हुए हैं इस लिये हमें अपने जवानों और कमाण्डरों की हिम्मत, दलेरी और कुरबानियों की दाद देनी चाहिए और उन की सराहना करनी चाहिए। हमारे पास इतने अच्छे टैंक और दूसरे हथियार नहीं थे जितने अच्छे हमारे दुश्मन के पास थे लेकिन इस के बावजूद भी हमारे जवानों ने हल्के टैंकों और दूसरे हथियारों के होते हुए भी दुश्मन पर विजय प्राप्त की है। और ऐसा करके यह साबित कर दिया है कि जो हथियार हैं वह लड़ाई में फैसला कुन नहीं होते बल्कि उन के चलाने वाले जो होते हैं और उन की जुर्रत और दलेरी और शुजात जो होती है वही फैसला कुन होती है और यह चीज़ हमारे जवानों ने इस लड़ाई में साबत कर दी है और इस के लिए हम मान और इज्ज़त के हकदार हैं। हम पर चीनी हमला के वक्त जो धब्बा लगा था उसे हमारे जवानों ने अपने खून के साथ धो दिया है। इस लिए मैं उन जवानों और कमाण्डरों को जो हिम्मत, शुजाअत और दलेरी और बहादरी उन्होंने दुश्मन के बढ़िया हथियारों को निकम्मा बनाने में दिखाई है उस के लिये उन्हें श्रद्धांजली भेंट करता हूं। जो सबूत एकता और कुरबानियों का हमारे पंजाब की जनता ने दिया है उस की भी सराहना किए बगैर हम नहीं रह सकते। जहां हमें अपने जवानों की हिम्मत और दलेरी पर मान है वहां जो पंजाब की जनता है और जो उस मे अपने में एकता, बहादरी, दलेरी और कुरबानियां देने का मादा दिखाया है और जिस अच्छे डिसप्लन में इस ने रह कर दिखाया है उस पर भी मान है क्योंकि जंग जो है वह जनता के डिसप्लन और कुरबानियों के बगैर नहीं जीती जा सकती। इस लिये यह चीज़ें भी काफी मैटर करती हैं क्योंकि जहां एकता न हो और डिस्पलन न हो तो चाहे हमारे जवान कितनी ही कुरबानियां क्यों न देते रहें वह जंग में विजय प्राप्त नहीं कर सकते। इस लिये हमारे पंजाब की जनता ने और सारे देश की जनता ने एक हो कर इस लड़ाई को लड़ा है। यह ठीक है कि पंजाब के जवानों ने बढ़चढ़ कर कुरबानियां दी हैं और अपनी देशभक्ति का सबूत दिया है लेकिन यह देख कर और भी खुशी होती है कि हिन्दुस्तान के जो सारे प्रदेश हैं जहां जहां के हमारे जवान इस लड़ाई के मैदान में आए हुए थे महाराष्ट्र के, मदरास के, राजपूताना के और दूसरे प्रदेशों के उन सब ने शानाबशाना इस लड़ाई को लड़ा है और दुश्मन का डट कर मुकाबिला किया है

श्रौर उन्होंने इस तरह कर के यह साबत कर दिया है कि वह सब हिन्दुस्तानी परिवार के सदस्य हैं श्रौर यह सारा मुल्क एक राष्ट्र है, एक नेशन है। यह चीज़ जो है इस ने ही पाकिस्तान के छक्के छुड़वा दिए हैं। चाइना के हमला के वक्त भी हमारी सारी कौम की एक श्रावाज़ श्राई थी कि चाचा नेहरू हम सब एक हैं श्रौर यह साबत कर दिया था कि सारा देश एक है। इस से चीन के छक्के छूट गए थे। हमारी एकता श्रौर सारे देश की एकता जो है श्रौर जिस की वजह से हमारे सिपाही श्रपनी बहादरी श्रौर दलेरी दिखा सके हैं मैं इस की दाद दिए बगैर नहीं रह सकता। लेकिन मैं यह ज़रूर कह देना चाहता हूं कि श्रभी जंग बन्द हुई है, खत्म नहीं हुई जैसा कि इस प्रस्ताव में कहा गया है। इस लिये हमारे देश को नींद में सो नहीं जाना चाहिए क्योंकि श्रभी तक खतरा मौजूद है श्रौर न जाने किस वक्त यह श्रा कर फिर हम को दबा ले। इस लिये यह हमारा फर्ज है कि हम सब एकता बनाए रखें श्रौर डिस्पलिन में रहें श्रौर कुरबानियां देने के लिये तैयार रहें जैसा कि इस लड़ाई में हमारा प्रदेश करने के काबिल बना है।

Mr. Chairman : Sardar Gurmit Singh.

Sardar Gurcharan Singh : On a point of Order, Sir. Ferozepore District has been ignored.

Deputy Minister for Development Irrigation and Power : I belong to Ferozepore District and I have been called upon to speak. Therefore, Ferozepore District is represented.

Sardar Gurcharan Singh : But not on this side of the House. It has been ignored on this side of the House.

श्री सुरेन्द्र नाथ गौतम : चेयरमैन साहिब, किसी मिनिस्टर को तब बोलने के लिय वक्त दें जब दूसरे सारे मैम्बर बोल चुकें जो इस प्रस्ताव पर बोलना चाहते हैं।

श्री सभापति : श्राप फिक्र न करें, सब को वक्त मिलेगा। (He may rest assured all will get time to speak.)

चौधरी जगत राम: चेयरमैन साहिब, श्रभी २ स्पीकर साहिब कह कर गए हैं कि सब को वक्त दिया जाएगा

श्री सभापति : श्राप को टाइम मिलेगा,। श्राप बैठ जाएं। (He will get time. He should resume his seat.)

ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਸਿੰਚਾਈ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਉਪ-ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਇਥੇ ਇਕ ਐਸਾ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਹਾਦਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਬਹਾਦਰੀ ਔਰ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਔਰ ਆਪਣੇ ਵਤਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਔਰ ਆਬਰੂ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖਿਆ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਇਸ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰੀਏ ਕਿ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਫਰਜ਼ ਬਣਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਪਣੇ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਵਿਚ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਗੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਗੇ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕਰਨ

[ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਸਿੰਜਾਈ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਉਪ-ਮੰਤਰੀ]

ਲਈ ਤਿਆਰ ਬਰਤਿਆਰ ਰਹਿਣ। ਪਹਿਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ ਫਿਰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਹੀਂ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਗੇ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪਣੇ ਗਵਾਂਢੀ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਸਦਾ ਅਮਨ ਔਰ ਸੁਲਾਹ ਨਾਲ ਰਹੀਏ ਲੇਕਿਨ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਹਾਲਾਤ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਕਾਬੂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਏ ਤੇ ਕਿਸੇ ਹੀਲੇ ਠੀਕ ਨਾ ਹੋਏ ਔਰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਵੀ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਲੜਾਈ ਕਰਨੀ ਪਈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜ਼ਫਰਨਾਮੇ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ—

> "ਚੂੰ ਕਾਰ ਅਜ਼ ਹਮਾ ਹੀਲਤੇ ਦਰ ਗੁਜ਼ੱਸ਼ਤ,
> ਹਲਾਲ ਅਸਤ ਬੁਰਦਨ ਬ ਸ਼ਮਸ਼ੀਰ ਦਸਤ"

ਮਤਲਬ ਇਹ ਕਿ ਜੇ ਕੰਮ ਕਿਸੇ ਹੀਲੇ ਰਾਸ ਨਾ ਆਵੇ ਤਾਂ ਤਲਵਾਰ ਚਲਾਉਣੀ ਜਾਇਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਹੀ ਫਰਮਾਇਆ ਸੀ ਕਿ "ਸ਼ਸਤਰਨ ਕੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਰਾਜ"। ਅਸੀਂ ਭੁਲ ਬੈਠੇ ਸਾਂ ਕਿ ਰਾਜ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਚਲ ਸਕਦਾ। ਸਾਡੀ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਹ ਨੀਤੀ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ

> ਭੈ ਕਾਹੂੰ ਕੋ ਦੇਤਿ ਨਹਿ,
> ਨਹਿ ਭੈ ਮਾਨਤ ਆਨਿ।

ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸਾਡੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸਾਡਾ ਦੁਸ਼ਮਨ ਜਿਹੜਾ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਔਰ ਇਸ ਦੀ ਆਬਰੂ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁਲ੍ਹ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਔਰ ਫਿਰ ਜਿਸ ਬਹਾਦਰੀ, ਦਲੇਰੀ ਅਤੇ ਹਿੰਮਤ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਜਾਟ, ਮਰਹਟੇ, ਸਿਖ, ਡੋਗਰੇ ਔਰ ਰਾਮਦਾਸੀਏ ਤੇ ਮਜ਼ਹਬੀ ਸਿਖ ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਲੜੇ ਹਨ, ਔਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੇ ਵਧੀਆਂ ਟੈਂਕਾਂ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਫਸਟ ਕਲਾਸ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਲੜਾਈ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਿਛਲੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਮਾਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੈਲੀਪੋਲੀ ਦੀ ਯਾਦ ਤਾਜ਼ਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜਹਾਜ਼ ਪਰਿੰਸ ਔਫ ਵੇਲਜ਼ ਤੇ ਮਾਨ ਸੀ ਪਰ ਇਕ ਜਾਪਾਨੀ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲਕ ਨਾਲ ਹੈਂਡ ਗਰੇਨੇਡ ਤੇ ਬੰਬ ਬਨ੍ਹ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਚਿਮਣੀ ਵਿਚ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਬਹਾਦਰ ਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੇ ਪੈਟਨ ਟੈਂਕਾਂ ਥੱਲੇ ਪੈ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜਵਾਂਨਾਂ ਨੇ ਔਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਬਾਕੀ ਹਿਸਿਆਂ ਦੇ ਬਹਾਦਰ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਗਲ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਖਾਤਰ ਮਰਨਾ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਰਨਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਉਣਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਐਸੇ ਮੌਕੇ ਲਈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ—

> ਅਤ ਹੀ ਰਣ ਮੇਂ ਤਬ ਜੂਝ ਮਰੂੰ।

ਇਸ ਲਈ ਸਾਡੇ ਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ, ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਔਰ ਹਿੰਮਤ ਨਾਲ ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਲੜਕੇ ਅਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਬਰੂ ਨੂੰ ਔਰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਬਚਾ ਲਿਆ ਹੈ ਔਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਡੀ ਪਬਲਿਕ ਨੇ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਵਰਤਨ ਦਿਤੀ ਹੈ ਔਰ ਸਾਥ ਦਿਤਾ ਹੈ ਉਸ ਬਾਰੇ ਡਾਕਟਰ ਸਿਨਹਾ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ—

> "ਕਾਹੂੰ ਨੂੰ ਵਾਨ ਛੱਡ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਮਾਰਾਂ ਖਾਂਦਿਆਂ ਭੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ 1764 ਵਿਚ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਰਾਜ ਲੈ ਲਿਆ। ਉਹ ਇਸ ਲਈ ਜਿੱਤੇ ਕਿ ਜਨਤਾ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਹਮਦਰਦ ਸੀ।

ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਾਗ ਅਤੇ ਜੈਤੋ ਦੇ ਮੋਰਚਿਆਂ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਿਤ ਦੇ ਰਹੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੀ ਪਬਲਿਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਅਜ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਡੀਫੈਂਸ ਫੰਡ ਰਾਹੀਂ, ਦੁਧ ਦਹੀ ਰਾਹੀਂ, ਤਨ, ਮਨ ਧਨ, ਦੀ ਆਪਣੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਕੇ, ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ੀ ਦੇਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੌਂਸਲਾ ਅਫ਼ਜ਼ਾਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਲ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਸਿਆਸੀ ਇਖਤਲਾਫਾਂ ਨੂੰ, ਆਪਸੀ ਝੰਜਟਾਂ ਝੇੜਿਆਂ ਨੂੰ ਛਡਦੇ ਹੋਏ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਸੰਤ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਸਨ, ਜਾਂ ਜਨਸੰਘੀ ਭਰਾ, ਸਭ ਨੇ ਇਹੀ ਸੋਚਕੇ ਕਿ ਹੁਣ ਵਤਨ ਤੇ ਬਿਪਤਾ ਆਈ ਹੈ, ਵਤਨ ਜਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਸਾਡੇ ਮੰਦਰ, ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਅਤੇ ਮਜ਼ਹਬ ਬਚਾਉਣੇ ਹਨ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਅਯੂਬਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਇਕ ਮੁੱਠ ਹੋਕੇ ਟਾਕਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਸੀ ਫਰਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰਖਕੇ ਕੋਆਪਰੇਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦੀ ਸਪਿਰਿਟ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਕ ਸ਼ੇਅਰ ਹੈ 'ਜਿਨਹੇਂ ਮਰਨਾ ਨਹੀਂ ਆਤਾ, ਉਨਹੇਂ ਜੀਨਾ ਨਹੀਂ ਆਤਾ'। ਉਸੇ ਮੁਤਾਬਕ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿਘ ਜੀ ਨੇ ਸੰਤ ਸਿਪਾਹੀ ਬਣਨ ਦਾ ਢੰਗ ਦਸਿਆ ਸੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਣ 'ਸੰਤ ਸਿਪਾਹੀ ਕਿਸਾਨ' ਬਣਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਅੰਨ ਸੰਕਟ ਟਲੇ। ਅੱਜ ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਜੈ ਜਵਾਨ ਤੇ ਜੈ ਕਿਸਾਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਨੌਜਵਾਨ ਚੀਨ ਦੀ ਨਿਗਾਹੇਬਦ ਤੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ 14, 14 ਤੇ 16, 16 ਹਜ਼ਾਰ ਫੁਟ ਦੀਆਂ ਬਲੰਦੀਆਂ ਤੇ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਦੰਦ ਖੱਟੇ ਕਰਨ ਲਈ ਖੇਮਕਰਨ ਅਤੇ ਬਰਕੀ ਦੇ ਮੈਦਾਨਾਂ ਵਿਚ ਡਟੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਫੀਸ਼ੈਂਟ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਅੰਨ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਸਰਕਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਨਾਲ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਜਾਬ ਦੇ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੇ ਲੀਡਰਜ਼ ਜਾਂ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕਨਫੀਡੈਂਸ ਵਿਚ ਲੈਕੇ, ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਿਤ ਲਈ ਪੈਦਾਵਾਰ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਥੋੜੇ ਦਿਨਾਂ ਤਕ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੋ ਭਰਾ ਇਸ ਲੜਾਈ ਕਰਕੇ ਉਜੜੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦਾ ਫਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 16 ਕਿਲੋ ਮਹੀਨਾ ਆਟਾ, 18 ਰੁਪਏ ਫੀ ਜੀ ਮਹੀਨਾ ਅਤੇ ਬਿਸਤਰੇ, ਰਜ਼ਾਈਆਂ ਵਗੈਰਾ ਦੇਣ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਟੈਂਪਰੇਰੀ ਫੇਜ਼ ਹੈ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਕਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਿਜਨੈਸ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਈ, ਕਾਰਖਾਨੇ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਏ, ਘਰੋਂ ਬੇਘਰ ਹੋ ਗਏ ਕਿਸਾਨ ਅਤੇ ਹਰੀਜਨ ਜਾਂ ਦੂਸਰੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਸਸਤੇ ਕਰਜ਼ੇ, ਬਿਨਾ ਸੂਦ ਕਰਜ਼ੇ, ਪਸ਼ੂਆਂ ਆਦਿ ਲਈ ਗ੍ਰਾਂਟਾਂ ਦੇਣ ਦਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਦੌੜ ਗਈ ਕਿ ਮੁਲਕ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਅੰਗ ਸਮਝਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਦੂਜਿਆਂ ਹਿਸਿਆਂ ਦੇ ਜਵਾਨਾਂ ਮਰਹਟੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੇਮਕਰਨ ਆਦਿ ਸਰਹਦਾਂ ਤੇ ਲੜੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਵਾਰੀਆਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕਿੰਨਾ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਤੇ ਅਸੀਂ ਭਾਰਤੀ ਇਕ ਹਾਂ ਮਗਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਫੌਜੀਆਂ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਅਗੇ ਵਧ ਕੇ ਸਾਰੇ ਭਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹਿੱਕ ਤੇ ਸੰਭਾਲਿਆ ਹੈ, ਸ਼ੈਲਿੰਗ, ਬੰਬਾਰੀ ਝੱਲੀ, ਜਿਗਰ ਦੇ ਟੋਟੇ ਵਾਰੇ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕੀਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਤਾਂ ਜੋ ਕੁਝ ਇਸ ਤੋਂ ਹੋ ਸਕੇਗਾ ਕਰੇਗੀ ਮਗਰ ਦੂਜੀਆਂ ਸੂਬਾਈ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਮਦਦ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। (ਘੰਟੀ)

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ: On a point of order, Sir. ਇਥੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਜੇ ਅੱਧਾ ਹੀ ਮਿਨਿਸਟਰ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਹੀ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਹਾਊਸ ਦਾ ਕੰਮ ਚਲਦਾ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ?

Mr Chairman : There are two Deputy Ministers present in the House. They are more than one Minister. Two Deputy Ministers make one Minister.

ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਸਿੰਜਾਈ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ ਉਪ-ਮੰਤਰੀ : ਦੋ ਡਿਪਟੀ ਮਿਨਿਸਟਰ ਇਕਠੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਇਕ ਮਿਨਿਸਟਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਹਾਸਾ) ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਇਕ ਤਰਾਂ ਨਾਲ ਚੀਨ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਜਗਾ ਦਿਤਾ। 'ਜਬੈ ਬਾਣ ਲਾਗੇ, ਤਬੈ ਰੋਸ ਜਾਗੇ'। ਉਸ ਨੇ ਸਾਡੇ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਜੰਗ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਸਕੇ। ਹਿੰਦੀ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਜੋ ਸਾਰਾਗੜ੍ਹੀ ਗੈਲੀਪੋਲੀ ਅਤੇ ਇਮਫਾਲ ਆਦਿ ਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਜੋ ਨਾਮ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਯਾਦ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫਿਰ ਇਸ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਤਾਜ਼ੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। (ਘੰਟੀ) ਬਸ ਜੀ ਦੋ ਹੀ ਮਿਨਟ ਦਿਉ।

ਫਿਰ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਨੇਤਾ; ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਜੀ, ਨੰਦਾ ਜੀ, ਕਾਮਰਾਜ ਜੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਸਾਰੇ ਲੀਡਰ ਵਰ੍ਹਦਿਆਂ ਗਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸਰਹੱਦਾਂ ਤੇ ਜਾ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਹੌਸਲਾ ਅਫਜ਼ਾਈ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗੀ। ਆਖਿਰ ਵਿਚ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦੇ ਨਿਵਾਸੀਆਂ, ਵਪਾਰੀਆਂ, ਕਿਸਾਨਾਂ, ਮਲੋਟ, ਅਬੋਹਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੌਸਲਾ ਵਿਖਾਇਆ ਹੈ, ਫੌਜ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਮੈਂ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਅਗੇ ਅਪੀਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਅਨਾਜ ਦੀ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਕਮੀ ਹੈ, ਅੰਨ ਸੰਕਟ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਅਨਾਜ ਮੰਗਾਉਣ ਤੋਂ ਸਵਤੰਤਰ ਹੋ ਸਕੀਏ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ :

"ਬਾਰ ਪਰਾਏ ਬੈਸਣਾ, ਸਾਂਈ ਮੁਝੇ ਨਾ ਦੇਹੁ,
ਜੇ ਤੂੰ ਐਵੇਂ ਰਖਸੀਂ ਤਾਂ ਜੀਉ ਸਰੀਰੋਂ ਲੇਹੁ"

ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਅਗੇ ਮੁਹਤਾਜ ਨਾ ਰਹੀਏ। ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦਲੇਰੀ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋ ਕੇ ਜੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਨ ਸੰਕਟ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਵੀ ਕਰੀਏ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਵਾਰੀਆਂ ਹਨ। ਆਪ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ।

श्री बलरामजी दास टंडन (अमृतसर शहर, पश्चिम) : चेयरमैन साहिब, यह हाउस इस रैजोल्यूशन के जरिये अपने उन नौजवानों को श्रद्धांजली भेंट करना चाहता है जो इस लड़ाई में शहीद हुए हैं। इस लाड़ाई में हमारे मोर्चो पर जो जो हालात हुए हैं वह मैम्बर साहिबान ने अपने अपने तरीके से हाउस के सामने पेश किए हैं। इस मौके पर दुश्मन का मुकाबला करने के लिये सारा देश एक आदमी की तरह उठ पड़ा और हमारे सामने इस की एकता का एक सुहावाना स्वरूप आया और सारा देश इस हमले के मुकाबले में जुट गया। मगर मुझे अफसोस है कि यहां पर कुछ मैम्बरान ने इस तरीके से बातें कीं इस तरह से अपने अपने जिले या अपने अपने लोगों का इस तरह से बयान किया कि जिस से कौमी एकता को जगह जगह से छिन्न भिन्न करने की कोशिश की। जरूरत इस बात की है कि जो कौमी एकता हमें इस जंग में आज़ादी मिलने के बाद देखने को नसीब हुई है इस को हर तरह से कायम रखा जाए मगर कुछ दोस्तों ने अपने तर्ज़े बयान से और तकरीरों से किसी खास सैक्शन, डिस्ट्रिक्ट या लोगों के मुताल्लिक बयान किया और जो देश की एकता का सही स्वरूप दुश्मन का मुकाबला करने के लिये पैदा हुआ था उस को सही ढंग से पेश नहीं किया। यह हमारी बदकिस्मती है। जरूरत इस बात की थी कि दश के किसी भी कोने का आदमी हो, किसी भी जगह का आदमी हो

चाहे वह बंगाल से आता है, चाहे वह महाराष्ट्र से आता है, चाहे उड़ीसा से आता है, चाहे पंजाब का सिख है यानी देश की किसी भी जाति या कौम का है, उस ने अपने मुल्क को आज़ाद रखने के लिए मुल्क की आज़ादी को बरकरार रखने और इस पर किसी भी दुश्मन का पांव न पड़ने देने के लिए बहादुरी का काम किया, वह देश का हीरो है और हमारी पूजा के काबिल है। लड़ाई में सिख थे, महाराष्ट्र के जवान थे, जाट थे और दूसरे इलाकों के सिपाही थे जिन पर हमें नाज़ है। इस बात में जाने की ज़रूरत नहीं थी कि वह हिन्दुस्तान के कौन से हिस्से से वे आये थे। इतना ही काफी है कि उन्होंने देश के लिए हंस हंस कर अपने जीवन का बलिदान दिया है।

चेयरमैन साहिब, जहां पर यह तसवीर हमारे सामने आती है वहां पर और बातें भी सोचने के काबिल हैं। आज हम ने इस बात को सोचना है कि आज पंजाब की धरती एक लिविंग बार्डर बनी है। पंजाब आज 18 सालों के बाद एक लिविंग बार्डर बना है और हमें इस बात का पिछले 18 सालों में कभी अहसास नहीं हुआ था कि हम बार्डर के ऊपर बसने वाले हैं और यह कि हमारा बार्डर का सूबा है या हमारा शहर बार्डर पर है। इस के साथ हमारी भी बहुत सी ज़िम्मेवारियां हैं। और बार्डर के ज़िलों के डी-सीज़, ऐस. ऐस. पीज़. और वहां की ऐडमिनिस्ट्रेशन को चलाने के लिए वहां के महकमों के जो इनचार्ज हैं उनकी क्या ज़िम्मेवारियां हैं यह उन को अच्छी तरह से मालूम होनी चाहियें। मुझे अमृतसर में रहते हुए इस बात को देखने का मौका मिला है और दुख के साथ कहना पड़ता है और अफसोस की बात है कि इन अफसरान ने अपनी जिम्मेदारी को नहीं संभाला है। अमृतसर के ज़िला के अफसरान की जो जिम्मेवारी थी और इन पर जो बोझ इस वक्त था, कितना अफसोस है कि उसे पूरा नहीं किया गया। डी.सी. और उनका स्टाफ, ऐस. ऐस. पी. और दूसरे जिला के अफसरान इतने प्रीआकूपाइड रहे कि इन्हें इस बात की भी फुरस्त न थी कि वह लुट पुट कर पाकिस्तान द्वारा अकूपाइड इलाके से आए लोगों को मिल सकें। उन्हें इस बात का ख्याल न था कि इन उजड़ कर आए लोगों को कैसे बहाल करना है, क्या काम देना है, कहां पर कैंप खोलने हैं इत्यादि। उन्हें तो इस बात की फुरसत न थी और वह सुबह से शाम तक वी. आई. पीज़ के साथ फिरते रहते थे। दिन को वह इस तरह से मिल नहीं पाते थे और रात को करफियू की वजह से मिलने का सवाल ही पैदा नहीं होता था। इन अफसरान की अवेलेबिलिटी ही नहीं थी। वी. आई. पीज़ के काफिले के काफिले चले आ रहे थे और फिर हमारे वज़ीर भी गए और इन के पीछे कितने लोग और आए हैं। जिला के अफसरान इन सब के स्वागत में लगे रहे कि इनकी रोटी का प्रबन्ध कहां पर करें, इनको चाए वहां पर देनी है, इसी काम में लगे रहे। मुझे अफसोस के साथ कहना पड़ता है, चेयरमैन साहिब, कि इस तरफ कोई ध्यान नहीं दिया गया। ज़रूरत इस बात की थी कि सारी की सारी ऐडमिनिस्ट्रेशन जंग ज़दा इलाकों से आए लोगों की देख रेख करती लेकिन हुआ यह कि हुक्म हो जाता था कि हम बार्डर पर जा रहे हैं, वहां पर कुछ फूल और फल भी ले आना ताकि बार्डर पर जवानों को दिए जा सकें। इस बात की बिल्कुल कोई परवाह जिला ऐडमिनिस्ट्रेशन ने नहीं की कि युद्ध-पीड़ित लोगों को क्या सामान मुहैया किया जाना है और उनकी टचिंग नीड्ज़ क्या हैं। इन को तो बस इस बात का फिक्र लगा रहता था कि वी. आई. पीज़.

के आगे पीछे कैसे रहा जाए। फिर कामराज साहिब आए तो इन के साथ एक भारी हजूम था। मुझे इस बात पर एतराज़ नहीं कि कामराज साहिब देश की सब से बड़ी सयासी जमात के और देश को चलाने वाली पार्टी के नेता हैं, उन्हें बार्डर दिखाने के लिए ले गए। ठीक है ले जाएं लेकिन यह गंभीरता से सोचने की बात है कि डी. सी. क्यों ऐडमिनिस्ट्रेशन के काम के लिये अवेलेबल न हों और अगर सरकार यह समझती है कि इन वी. आई. पीज़. के साथ किसी अफसर का होना ज़रूरी है तो वहां पर एक आफीसर आन स्पैशल डयूटी रख दिया जाए ताकि वह हर वी. आई. पी. के आने पर उसको अटेंड करे और डी. सी. और ऐस. ऐस. पी. और दूसरे अफसरान जो ज़िला में हैं वह ज्यादा ज़रूरी और फौरी तौर पर करने वाले कामों की तरफ तवज्जोह दे सकें। आज बार्डर से उजड़े लोगों की बुरी हालत है। खेम करन से उजड़ कर आए लोगों को इधर उधर चक्कर काटने पड़ते हैं और उन्हें कोई बताने वाला नहीं कि वह कैसे मदद हासिल कर सकते हैं। उनकी ढारस बांधने वाला कोई नहीं। उन्हें यहां तक भी बताने वाला जिला में कोई नहीं रह जाता कि उन्हें रोटी कपड़ा कहां पर मिलेगा और उन को किस जगह बसाया जाएगा। चार चार दिन तक डी. सी. साहिब अवेलेबल नहीं हो पाते और रात को करफ्यू लगा हुआ होता है। डी. सी. के न होने से जितनी भी लिविंग ऐडमिनिस्ट्रेशन है वह डैड हो जाती है और खड़ी हो जाती है।

इस के आगे मैंने यह कहना है कि जहां पर लड़ाई होती रही और जिन इलाकों में हमारी अपनी फौजों ने मोर्चे बनाए वहां पर सिवाए एक आध वज़ीर के कोई भी नहीं गया। जो गांव फ्रंट के हैं जहां अपनी मिलेटरी वालों ने अड्डे बनाए थे वहां पर जा कर उन गावों के लोगों को इन्होंने नहीं पूछा कि उनका हाल क्या है और उन्हें किस चीज़ की ज़रूरत है। जो भी वज़ीर साहिब गए वह इस बात के खाहां थे कि इच्छोगिल नहर पर जा कर देखा जाए और फिर दो घंटे तक वहां पर इस लिए इन्तज़ार किया गया कि फोटोग्राफर नहीं आया था और जब तक उनकी फोटो नहर पर न उतर जाए वह इधर उधर नहीं आ जा सकते थे। आगे चल नहीं सकते थे। इसलिए, चेयरमैन साहिब, मैं सरकार से प्रार्थना करूंगा कि जितने भी मिनिस्टर साहिबान हैं चाहें पंजाब सरकार के हैं या सैंट्रल गवर्नमैंट के हैं वह ऐसी बातों की बजाए यह देखें कि इलाका की प्रैसिंग नीड्ज़ क्या हैं। इस तरफ बिल्कुल ध्यान नहीं दिया गया। कभी कोई चीफ मिनिस्टर आ रहे हैं और कभी किसी स्टेट के मिनिस्टर साहिब आ रहे हैं। कभी राजस्थान के और कभी किसी दूसरे सूबे के उनकी एन्टरटेनमट हो रही है और एक तमाशा दिखाया जा रहा है। अगर यही हालत रही तो मुझे यह बात दुख के साथ कहनी पड़ती है कि इस के रिप्रकशन्ज़ उल्टे होने वाले हैं और इस का बुरा असर भी पड़ सकता है। हमें आज इस बात की ज़रूरत है कि हम अपने तरीका कार को ठीक करें। अगर इस इलाके की ऐक्सपेक्टैशन्ज़ को पूरा न किया गया तो इस का असर अच्छा नहीं होगा। जितनी हम पर जिम्मेदारी आयद हुई है उसे निभाया जाए और दिन रात काम कर के जंग-ज़दा की सहायता की जाए।

इस के बाद दूसरी ज़रूरी बात पी. ए. पी. के बारे में है। मिलेटरी के साथ साथ पी. ए. पी. का नाम आता है। पी. ए. पी. का नाम तो वैसे प्रोविंश्ल आरमड पुलिस है लेकिन

जिस तरह का रोल इन्होंने प्ले किया है इस पर जितने भी आंसू बहाए जाएं कम हैं। इनकी हालत थी कि भागतों के आगे और खड़ों के साथ साथ चलने वाले थे। मुझे समझ नहीं आता कि पी. ए. पी. के एक जवान को 108 रुपए माहवार और मिलेटरी के एक आदमी को 70 रुपए माहवार क्यों दिया जाएं जब कि हालत यह हो जैसी कि मैं ने ऊपर बताई है। तो क्यों न इस का नाम कोई और ही रख दिया जाए और मिलटरी को यह काम सौंप दिया जाए। अगर यही हालत पी. ए. पी. ने करनी है कि जिन हमारे अपने इलाके के गांव में हमारी अपनी फौज ने बेस बनाए हों और मिलेटरी के जवान खन्दकों में पड़े हों और वहां पर भी लोगों के घरों के ताले टूटें हों तो इस पी. ए. पी. को क्या किया जाए। इन्हों ने अपने घर भरने की कोशिश की और जो इलाका हमारे फौजियों ने आकूपाइ किया वह भी साफ कर दिया और जो हमारा अपना इलाका था और फौजी अहमियत को सामने रख कर खाली करवाया गया था वह भी साफ कर दिया और माल लूट कर ट्रकों के ट्रक लाद कर बाजार में बेचने लगे। इस तरह के ट्रक शहर के अन्दर पकड़े गए। (शेम शेम) इस तरह की कारवाई पी. ए. पी. वालों ने की। यह इस देश के नाम पर और पंजाब की एडमिनिस्ट्रेशन के नाम पर धब्बा है। इस लिए पंजाब गवर्नमैंन्ट को चाहिए कि इस फोर्स को किसी ढंग से रेशनेलाइज़ कर दिया जाए और इनकी वर्दी चाहे कैसी ही हो इन्हें इस तरह से आरगेनाइज़ किया जाए कि जो लोग इस में भरती हों वह ईमानदार हों और जो इस तरह के पाए जाएं जो ईमानदार नहीं और देश के लिए बदनामी का कारण बनें, उन्हें हटा दिया जाए। (विघ्न)।

ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਸਿੰਜਾਈ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਉਪ-ਮੰਤਰੀ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇੰਨੀ ਹੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਆਰਮੀ ਜਾਂ ਪੀ. ਏ. ਪੀ. ਤੇ ਸਮੁਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕ੍ਰਿਟਿਸਿਜ਼ਮ ਕਰਨ ਦੀ ਫੌਜੀ ਨੁਕਤਾ ਨਿਗਾਹ ਤੋਂ ਇਥੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਅਤੇ ਟੰਡਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੋ ਰੈਫਰੈਂਸ ਪੀ. ਏ. ਪੀ. ਬਾਰੇ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਐਕਸਪੰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮ ਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਸੀਜ਼ ਫਾਇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਕਿ ਇਥੇ ਕਮੀਆਂ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕੀ ਕੁਝ ਖਰਾਬੀਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੌਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਹੋਰ ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਐਕਸਪੰਜ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ (*Interruption*)

Mr Chairman. Order please.

श्री बलरामजी दास टंडन : चेयरमैन साहिब, हम बार्डर के डिस्ट्रिक्ट्स से ताल्लुक रखते हैं। अगर आपकी इजाज़त होगी तो मैं अपने ख्यालात आप के सामने रखूंगा।

श्री चेयरमैन : अच्छा आप दो मिनिट और बोल सकते हैं। (All right, the hon. Member can speak for two minutes more.)

श्री बलरामजी दास टंडन : अब जरूरत चेयरमैन साहिब, इस बात की है कि जो कुछ भी हुआ है हम उस तजरुबे से फायदा उठायें। हमें अब मालूम हो गया है कि हमारी खामियां कहां कहां हैं और हमें इन्हें जल्द से जल्द दूर करने की कोशिश करनी चाहिये। जब पाकिस्तान ने हम पर हमला किया हमें यह बार बार कहा जाता रहा कि वह हथियार जो अमरीका ने उन्हें सप्लाई किये हैं वह हिंदुस्तान के खिलाफ इस्तेमाल नहीं किये जायेंगे

[श्री बलरामजी दास टंडन]

मगर यह सब झूठा प्रापेगंडा था। रन-श्राफ-कच्छ में यह अपने टैंकों से लैस हो कर आये थे। इस के इलावा एक सितम्बर को इन्होंने जब छंब जौड़ियां पर टैंकों से हमला किया तो यह बात बिल्कुल ज़ाहिर हो गई कि इन की नियत है क्या। इस के साथ ही साथ यह बात भी साफ हो गई कि अमरीका वाले क्या सोचते थे। वह चाहते थे कि अगर भारत हमारी बात नहीं मानेगा तो हम इनके अनाज की सप्लाई बन्द कर देंगे यह एक तरह का हमारी खुद्दारी को चैलेंज था जो हम ने कबूल किया। अगर कोई मुल्क हमारी गैरत को ललकारता है, हमारी सावरनटी पर छापा मारने की कोशिश करता है, हमें कुचलना चाहता है, महज़ कनक की सप्लाई के बदले तो हम किसी भी ऐसे सौदे के लिये तैयार नहीं होंगे। हमारी संतानें भूखी रहना इस से बेहतर समझेंगी। वह किसी भी कीमत पर अपनी सावरेनटी का सौदा नहीं कर सकतीं। मैं कहता हूं कि इस मुल्क के अंदर अनाज की बिल्कुल भी कमी नहीं है। 6 प्रतिशत से 8 प्रतिशत अनाज की कोई कमी नहीं हुआ करती। यह एक साइ-कलाजीकल सी ही बात है सन 1962 में भी ऐसा ही हुआ था। कितना अच्छा होता कि हम उस वक्त इस कमी को देश के हित के लिये प्रयोग में लाते और अधिक ज़ोर लगा कर अन्न की कमी को दूर करते। मगर मुझे अफसोस है कि हम इस तरफ बिल्कुल भी कोई ख्याल नहीं कर पाये हैं। अगर इस बात का अहसास होता तो इस कमी को दूर करना एक बहुत ही मामूली सी बात थी। हमें इस को भी वार फुटिंग पर ही ट्रीट करना चाहिए था। हर फैमिली में एक दिन व्रत रख लिया जाता तो बहुत फर्क पड़ सकता था आप देखें कि आज तक 1962 से लेकर कितने सप्ताह गुज़रे हैं। इन में अगर हम ने एक एक दिन व्रत रखा होता तो हम ने अपने इस फूड फ्रंट को आज तक मज़बूत भी कर लिया होता। एक दिन का होता भी क्या है। उस दिन अगर यह सोच लिया जाये कि हम ने अनाज नहीं खाना तो कोई फल वगैराह खा कर गुज़ारा कर सकते हैं, दूध पी सकते हैं। इस से सिर्फ हमारी 6 प्रतिशत या 8 प्रतिशत अनाज की कमी ही दूर होती बल्कि इस से 14 प्रतिशत अनाज की बच्चत हो सकती है और हम अनाज में 8 प्रतिशत तक सरप्लस हो सकते हैं। हमें इस नीति को बहुत पहले अपनाना चाहियें था।

एक और चीज़ बहुत जरूरी है जो मैं अर्ज़ करता हूं। आज जंग के बादल हमारे चारों ओर मंडला रहे हैं। हमें पिछले तजरुबा को सामने रखते हुए जहां जहां पर भी जिस जिस फैक्टर में कोई कमी दिखाई देती है उस को जल्दी से जल्दी पूरा किया जाये। चीफ मिनिस्टर साहिब और होम मिनिस्टर साहिब दोनों बैठे हुए हैं वह इन प्लैन्ज़ की तरफ ज़रूर ध्यान दें। यह दो तरह की हैं। एक तो हमारे बार्डर डिस्ट्रिक्ट के मुताल्लिक हैं। हमारी फौज ने आगे बढ़ना हो तो मुताल्लिका तमाम डिपार्टमैंट्स को इस बात को ध्यान होना चाहिए कि इस मौका पर बार्डर एरियाज़ के लिए हैल्थ के डिपार्टमैंट्स की क्या स्कीम्ज़ हैं, हासपीटलज़ की, इंडस्टरी की मतलब यह कि हर डिपार्टमैंट की कोई न कोई अपनी प्लैन होनी चाहिये इन इलाकों के लोगों को सेफ करने के लिये। इन तमाम स्कीम्ज़ को आपरेशन में लाने के लिए ज़िम्मेवार खास आफीसर्ज हों जो मौका पर इन पर एकदम अमल करें। परमात्मा न करे अगर किसी वक्त भी स्ट्रटेजी के तौर पर हमें पीछे हटना पड़े तो उस वक्त भी इन

डिपार्टमेंट्स को पता हो कि इन्होंने क्या कुछ करना है। किन किन चीजों को बचाना है और कौन कौन सी चीज़ों को बरबाद करना है या जलाना है ताकि दुशमन कोई फायदा न उठा सके। यह दो तरह की स्कीम्ज़ हैं जिन को प्रयोग में लाने के लिये हमारे आफीसर्ज़ को तैयार रहना चाहिये।

जहां तक सिवल डिफैंस का काम है हमें इस पर पूरा ध्यान देकर काम करना होगा। हम इस महकमे में वही लोग भरती करें जो मैरिट पर आते हों, जो इस काम में दिलचस्पी रखते हों, ताकि जब मौका पड़े तो इस मुल्क की इंच इंच धरती की रक्षा करते हुए बेशक कुरबान हो जायें। हमें ऐसे लोग लेने चाहियें।

मैं उन नौजवान भाइयों को श्रद्धांजली भेंट करता हूं जिन्होंने अपनी मातृ भूमि को आज़ाद रखने की खातिर कुरबानियां दीं। इस के साथ मैं यह भी कहूंगा कि हमारे और भी बहुत से कर्तव्य हैं जो इस मुल्क की आज़ादी को बरकरार रखते हुए भी हमें पालन करने होंगे। वह यह कि हमें अपनी फैक्ट्रियां चालू रखनी होंगी, हमें अपनी एग्रीकलचरल प्रोडक्शन में और बढ़ौती करनी होगी, मुल्क का संगठन बराबर कायम रखना होगा। तभी हम सही शब्दों में उन वीरों को श्रद्धांजली दे सकते हैं जिस मकसद के लिये आज हम इकट्ठे हुए हैं।

ਸਰਦਾਰ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ (ਮੁਕਤਸਰ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਮਸ਼ਕੂਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਤਾ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਜਵਾਨਾਂ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਜ਼ਜਬਾਤ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਇਹ ਰੇਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਚਾਰ ਹਿਸਿਆਂ ਵਿਚ ਤਕਸੀਮ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਐਗਰੈਸ਼ਨ ਦੀ ਕੰਡੈਮਨੇਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਜੰਗ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਕੌਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਿੱਠ ਤੇ ਹੈ। ਤੀਸਰੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸੌਲੀਡੈਰਿਟੀ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਇਸ ਜੰਗ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖਣ ਲਈ ਆਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਚੌਥੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਲੋਂ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ।

ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਕੰਡੈਮਨੇਸ਼ਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਕੰਡੈਮ ਕਰੀਏ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਮਸ਼ਕੂਰ ਹੋਈਏ ਜਿਸਨੇ ਸਾਨੂੰ ਅਮਨ ਦੀ ਗੂੜ੍ਹੀ ਨੀਂਦ ਸੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਝੂਣ ਕੇ ਹਿਲਾਇਆ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਸਾਨੂੰ ਮਸ਼ਕੂਰ ਤਾਂ ਚੀਨੀਆਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਹਲੂਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਆਪ ਨੂੰ ਯਾਦ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਚੀਨ ਦੀ ਜੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਇਹ ਸਮਝਦੀ ਸੀ ਕਿ ਫੌਜ ਤੇ ਖਰਚ, ਪੈਸਾ ਜ਼ਾਇਆ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਕੁਝ ਕੁ ਲੀਡਰ ਵੀ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲਗ ਪਏ ਸਨ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਡਿਸਆਰਮ ਕਰਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਲੀਡ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਗਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਮੰਨ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਮੁਲਕ ਦੀ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਸਿਪਾਹੀ ਨਾ ਹੁੰਦਾ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਐਗਰੈਸ਼ਨ ਦਾ ਅਲਾਂਭਾ ਕਿਸ ਨੂੰ ਦੇਈਏ। ਅਲਾਂਭੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ, ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਇਹ ਐਗਰੈਸ਼ਨ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਐਗਰੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਨੀਂਹ ਟਿਕੀ ਹੈ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੀ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਿਆ ਹੈ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਫਰੰਟ ਤੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਲੜਾਈ ਜਾਰੀ ਰਖੀ ਹੈ।

[ਸਰਦਾਰ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ]

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਲੜ ਕੇ ਲੈ ਲਵਾਂਗੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸਨੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਨਤੀਜਾ ਉਲਟ ਹੋਇਆ ਔਰ ਉਸ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਗਲਤ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਚੀਨ ਦੇ ਹਮਲੇ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਖਾਸੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਸਕੇ। 740 ਮੁਰੱਬਾ ਮੀਲ ਇਲਾਕਾ ਸਾਡੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਜੰਗ ਵਿਚ ਜਿੱਤਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੌਣੇ ਪੰਜ ਸੌ ਦੇ ਕਰੀਬ ਟੈਂਕ ਤਬਾਹ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਲਏ, 70 ਜਾਂ 75 ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਅਸੀਂ ਬਰਬਾਦ ਕੀਤੇ, 5,000 ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀ ਸਾਡੇ ਬਹਾਦਰ ਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰੇ। ਇਹੋ ਹੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡੀ ਮੁਜ਼ੱਮਤ ਹੈ।

ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀਆਂ ਖਾਮੀਆਂ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਕਿ ਮਜ਼ਬੂਤ ਦੇਸ਼ ਬਣਾਕੇ ਪੰਡਿਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਦੇ "ਅਮਨ ਦੇ ਅਸੂਲ" ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰ ਸਕੀਏ। ਜਦ ਤਕ ਅਸੀਂ ਫੌਜ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤਦ ਤਕ ਅਮਨ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਰਫ ਸਪੀਚਾਂ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਮਜ਼ਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਸਲੀ ਤਿਆਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਜੋ ਕੰਮ ਜਨਤਾ ਨੇ, ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ, ਰੇਲਵੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਸਿਵਲ ਸਰਵੈਂਟਸ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਸਲਾਹੁਣ ਯੋਗ ਹੈ ਔਰ ਜਵਾਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਬੜਾ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਹੈ। ਇਸ ਲੜਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਹਾਦਰ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇਖਕੇ ਸਾਡੇ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਕੌਮ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੈ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਸਭ ਤੋਂ ਵਡਾ ਫਾਇਦਾ ਜੋ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਸਾਰੀ ਕੌਮ ਇਕ ਮੁੱਠ ਹੋ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਖਲੋ ਗਈ। ਇਸ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਜਿੰਨੀਆਂ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਪਾਰਟੀਆਂ ਸਨ ਔਰ ਜਿੰਨੀਆਂ ਵਖਰੀਆਂ ਵਖਰੀਆਂ ਕਮਿਊਨਿਟੀਜ਼ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਤ ਭੇਦ ਛਡਕੇ ਅਤੇ ਇਕ ਜਾਨ ਹੋਕੇ ਮੁਲਕ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ। ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਫਤਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਦੀ ਮੰਗ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਤੋਂ ਪਿਆਰੀ ਸਮਝਦੇ ਸੀ ਤੇ ਜਿਸ ਪਿਛੇ ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਾ ਸੜਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਸਨ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਕੇ ਕੌਮ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਜੰਗ ਵਾਸਤੇ ਵੰਗਾਰਿਆ। ਇਹੋ ਹੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸੋਲੀਡੈਰਿਟੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡਾ ਸਬੂਤ ਹੈ। ਫੌਜੀ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਸੁਹਣੇ ਸੁਹਣੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹੋਮੇਜ ਪੇ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਹੀ ਹੋਮੇਜ ਪੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਉਹ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾਨਾਂ ਵਾਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰਖੀਏ ਔਰ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੀ ਡਟਕੇ ਰਾਖੀ ਕਰੀਏ। ਆਪਣੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚੰਗੇ ਹਥਿਆਰ ਦੇਈਏ।

ਮੈਂ ਐਟਮ ਬੰਬ ਬਾਰੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਪੁਚਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਐਟਮ ਬੰਬ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਚੀਨ ਕੋਲ ਐਟਮ ਬੰਬ ਹੈ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੀ ਐਟਮ ਬੰਬ ਕਿਸੇ ਕੋਲੋਂ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪਰਲੇ ਦਰਜੇ ਦਾ ਮੰਗਤਾ ਹੈ ਤੇ ਲੋੜ ਪੈਣ ਤੇ ਮੰਗ ਲਵੇਗਾ। ਸਾਨੂੰ ਐਟਮ ਬੰਬ ਜ਼ਰੂਰ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਪੰਜਾਬ ਦਾਂ ਤਅੱਲੁਕ ਹੈ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਬਾਰਡਰ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਸਿਵਲ ਡਿਫੈਂਸ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰੋ ਔਰ ਉਧਰੋਂ ਉਜੜੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਵਸਾਉ ਔਰ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਿਉ ਤਾਕਿ ਉਹ ਉਥੇ ਰਹਿ ਸਕਣ।

ਸਾਡਾ ਕਈ ਮੀਲ ਲੰਬਾ ਬਾਰਡਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਚੀਨ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਹਦ ਨਾਲ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਬਚਾ ਵਾਸਤੇ ਆਰਮੀ ਦੁਗਣੀ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਸਭ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲੜਾਈ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਣੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਜਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਜਿੱਤ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਰੀਕੁਆਇਲਲੈਸ ਗੰਨ ਅਤੇ ਨੈਟ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਪੀਚ ਵਿਚ ਘਟੀਆ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਨਾਲ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਵਿਜੈ ਪਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ।

श्री सभापति :— सरदार गुरचरण सिंह ।

ठाकुर मेहर सिंह : जनाब यहां पर टाईम देते वक्त चूंकि लिहाज़दारी की गई है, इस लिये मैं प्रोटैस्ट के तौर पर वाक आउट करता हूं ।

(At this stage Thakur Mehar Singh staged a walk out.)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ (ਮੋਗਾ): ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਸਾਨੂੰ ਮੌਕਾ ਦਿਤਾ ਔਰ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵੀ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਲਿਆਂਦਾ ਔਰ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਤੇ ਕੁਝ ਚਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਚੀਨ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਵੀ ਸਾਡੀ ਫੌਜ ਨੇ ਡਟ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ ਲੇਕਿਨ ਨਤੀਜਾ ਉਤਨਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਦੇ ਉਤੇ ਤਸੱਲੀ ਨਾਲ ਕੁਛ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬੜੀ ਬਹਾਦੁਰੀ ਦਿਖਾਈ। ਪਰ ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ ਔਰ ਬਹਾਦੁਰੀ ਨਾਲ ਲੜੀਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਰ ਅਵਾਰਡਜ਼ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀਰ ਚੱਕਰ ਅਤੇ ਪਰਮ ਵੀਰ ਚਕਰ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਅਗਰ ਉਹ ਨਾ ਲੜਦੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੇ ਬਿਲਕੁਲ ਬਦਨਾਮ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਫੌਜ ਵਿਚ ਕਛ ਅਫਸਰ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਤੱਲਕ

[ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ]

ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਹਰ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਆਦਮੀ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਦ ਇਮ-ਤਿਹਾਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਗਏ। ਅਜਿਹੀ ਡਿਸਸਰਵਿਸ ਨੂੰ ਐਨਕਰੇਜ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਡਿਸਕਰੇਜ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਸਾਡੀ ਫੌਜ ਚੀਨ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲੜੀ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਰਮ ਵੀਰ ਚਕਰ ਲਏ ਅਤੇ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਨਿਸ਼ਾਵਰ ਕੀਤੀਆਂ। ਹੁਣ ਮੁਲਕ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਹਮਲਾ ਬੜਾ ਤੇਜ਼ ਅਤੇ ਬੜਾ ਹੈਵੀ ਹਮਲਾ ਸੀ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਰਲਡ ਵਾਰ ਸੈਕੰਡ ਵਿਚ ਜਨਰਲ ਰੁਮੇਲ ਨੇ ਲਿਬੀਆ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਹਮਲਾ ਟੈਂਕਸ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਲੜਾਈ ਨੇ ਮਾਤ ਪਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਟੈਂਕ ਤਬਾਹ ਹੋਏ। ਜਨਰਲ ਰੁਮੇਲ ਸ਼ਾਇਦ ਐਨੇ ਟੈਂਕ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਵੀ ਨਾ ਲਿਆ-ਇਆ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਗਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਫੌਜ ਬਹੁਤ ਬਹਾਦਰ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਾਡਾ ਮੁਲਕ ਗੁਲਾਮ ਸੀ ਓਦੋਂ ਵੀ ਸਾਡੀ ਫੌਜ ਬਹੁਤ ਬਹਾਦਰੀ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਇਥੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦੇਣ ਲਈ ਇਕ ਦਿਨ ਮੁਕਰਰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਫੌਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਜਿਹੜੇ ਫੌਜੀ ਮੋਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਲੜੇ, ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ ਮਰੇ ਜਾਂ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰਹੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਸਾਡਾ ਸਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਗੇ ਝੁਕਦਾ ਹੈ ਚਾਹੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਮਜ਼ਹਬ, ਬਰਾਦਰੀ ਜਾਂ ਸੂਬੇ ਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਦੀ ਤਾਈਦ ਤਦੋਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਦੇਖੀਏ ਕਿ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਡਿਸਸਰਵਿਸ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਸਰਵਿਸ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਗਰ ਇਹ ਲਫਜ਼ੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਹੀ ਦੇਣੀ ਹੈ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਇਸ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਦਾ ਮਕਸਦ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਤਾਈਦ ਹੀ ਪੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਫੌਜੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਜੰਗ ਵਿਚ ਬੜਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਉਠੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰ ਸੂਬੇ ਦੇ ਲੋਕ ਲੜੇ ਹਨ, ਹਰ ਮਜ਼ਹਬ ਦੇ ਬੰਦੇ ਲੜੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਤਸਲੀਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਕੁਛ ਬਲੈਕ ਸ਼ੀਪ ਹਨ। ਅਗਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਿਸਕਰੇਜ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਏ, ਅਗਰ ਕੈਮੋਫਲੇਜ ਕੀਤਾ ਜਾਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੌਸਲਾ ਅਫਜ਼ਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਗਰ ਮੁਲਕ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਬਲੈਕ ਸ਼ੀਪ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਏ ਤਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਜਦ ਇਮਤਿਹਾਨ ਆਏਗਾ ਤਾਂ ਬਲੈਕ ਸ਼ੀਪ ਦਾ ਨੰਬਰ ਵਧ ਜਾਏਗਾ। ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਇਹ ਸਮਝਣਗੇ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਲਕ ਲਈ ਜਾਨਾਂ ਲੁਟਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਓਹੀ ਕੁਝ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਬਲੈਕ ਸ਼ੀਪ ਨੂੰ ਵੀ ਓਹੀ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਡਿਸਸਰਵਿਸ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਨੰਗਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਉਂ ਲਏ ਜਾਣ। ਅਸੀਂ ਦਰਖਾਸਤ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਅਗਰ ਇਹ ਸੈਸ਼ਨ ਸੀਕਰਿਟ ਹੁੰਦਾ, ਕੈਮਰੇ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਤਾਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਗੱਲਾਂ ਦਸ ਸਕਦੇ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਕੁਛ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਤਕਰੀਰ ਵਿਚ ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਤਾਕਿ ਲਾਬੀਜ਼ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਇਹ ਨਾ ਕਹਿਣ ਕਿ ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਜਾਂ ਫਲਾਨੇ ਮਜ਼ਹਬ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬੋਲਦਾ ਹਾਂ। ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਬਹਾਦਰੀ ਦਾ ਤਅਲੁਕ ਹੈ ਹਰ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰ ਕੀ ਜਰਨੈਲ ਕੀ ਕਰਨੈਲ ਸਭ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰੈਂਕ ਮੁਤਾਬਿਕ ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਉਸ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਭਾਇਆ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡਿਸਸਰਵਿਸ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੈਂ ਨਾਉਂ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਇਹ ਲਫਜ਼

ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਅਤੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚ ਰਹਿਣਗੇ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡਿਸਸਰਵਿਸ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਕੰਡੈਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਕਿ ਡਿਸਸਰਵਿਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸਰਵਿਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਕੋ ਪਧਰ ਤੇ ਨਾ ਰਹਿਣ।

ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਉਂ ਦਸ ਦਿਓ।

Sardar Gurcharan Singh : I do not want to name them. ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਵਡੇ ਅਫਸਰ ਹਨ । ਜਿਥੇ ਅਸੀਂ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਉਥੇ ਮੈਂ ਸਿਵਲ ਡੀਫੈਂਸ ਦੇ ਮੁਤਲਿਕ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨਾਉਂ ਲੈ ਕੇ ਦਸਾਂਗਾ ਕਿ ਅਗਰ ਸਾਡੇ ਸਿਵਲ ਡੀਫੈਂਸ ਵਿਚ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਵਾਕਈ ਹੋਰ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਆਏਗੀ ਅਤੇ ਕਲ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਸੋਚਣਗੇ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਆਦਮੀ ਨੇ ਕੌਮ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਗਦਾਰੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਾਂ ਕਰੇਜ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਵਿਗੜਿਆ ਸੋ ਜੇ ਮੈਂ ਵੀ ਇਸ ਪਾਸੇ ਰਹਿ ਜਾਵਾਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗਲ ਨਹੀਂ। (ਘੰਟੀ) ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਸਿਵਲ ਡੀਫੈਂਸ ਬਾਰੇ ਥੋੜੀ ਜਿਹੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਸਿਵਲ ਡੀਫੈਂਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਦੀ ਵੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਰ ਟਰਕ ਜਾਂ ਬਸ ਵਾਲੇ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਫਸਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਤੇ ਜਾਂ ਬਗੈਰ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਗਡੀ ਨੂੰ ਕੌਮ ਦੇ ਲਈ, ਹਾਜ਼ਰ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਬੜੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦਿਲੋਂ ਕੀਤੀ। ਲੇਕਿਨ ਚੰਦ ਇਕ ਆਦਮੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡਿਸਸਰਵਿਸ ਕੀਤੀ। ਮੈਂ ਇਹ ਗਲ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਵੀ ਲਿਆਵਾਂਗਾ। ਸਾਨੂੰ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਬਾਰਡਰ ਦੇ ਡਿਸਟਰਿਕਟ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਹੋ ਜਿਥੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਵੀ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਏਥੇ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ਗਈ। ਖੈਰ, ਮੈਨੂੰ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਣਾ ਪਿਆ। ਮਗਰ ਅਜ ਮੈਨੂੰ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਬਾਰਡਰ ਤੇ ਕੁਝ ਟਰਾਂਸ-ਪੋਰਟ ਕੰਪਨੀਜ਼ ਹਨ। ਜੇ ਕਹੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਾਉਂ ਲੈ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਜੇ ਚਾਹੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪਰਾਈਵੇਟ ਤੌਰ ਤੇ ਦਸ ਦਿਆਂਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਲੈਕ ਮਾਰਕਿਟ ਕੀਤੀ, ਓਵਰ ਚਾਰਜ ਕੀਤਾ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਨੇ 10 ਮੀਲ ਤੇ ਉਤਰਨਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸਾਡਾ ਡੈਸਟੀਨੇਸ਼ਨ 100 ਮੀਲ ਤੇ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ ਓਥੋਂ ਦੀਆਂ ਕਟੀਆਂ (ਘੰਟੀ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕੀਤਾ, ਖਰਾਬ ਕੀਤਾ। ਕੀ ਅਜ ਉਹ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਕਰੈਡਿਟ ਲੈਣ ਦੇ ਮੁਸਤਹਿਕ ਹਨ ? ਇਨਾਮ ਲੈਣ ਦੇ ਮੁਸਤਹਿਕ ਹਨ ? ਮੈਂ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਅਗਰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰੂਟ ਪਰਮਿਟ ਕੈਂਸਲ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਰ-ਬਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਰਵਿਸ ਅਤੇ ਡਿਸਸਰਵਿਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਤਮੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ। ਮੈਂ ਇਸ ਪਾਸੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ।

ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਕ ਅਰਜ਼ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਾਂਗਾ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦਾ ਹਰ ਵਸਨੀਕ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਰਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਗਲ ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭੁਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿ ਹਰ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਕੁਝ ਮਾਰਸ਼ਲ ਰੇਸਿਜ਼ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਗਰ ਮੈਂ ਕਹਾਂ ਕਿ ਫਲਾਨੀ ਕਲਾਸ ਜਾਂ ਫਲਾਨੀ ਮਾਰਸ਼ਲ ਰੇਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤਾਂ ਸ਼ੋਭਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਜਦ ਪਰਾਈਵੇਟ ਟਾਕ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਇਹ ਤਸਲੀਮ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਮਾਰਸ਼ਲ ਰੇਸਿਜ਼ ਹਨ।

[ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ]

ਅਗਰ ਇਸ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਖੁਲ੍ਹੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕਹੀਏ ਤਾਂ ਇਹ ਕੈਮਾਫਲੇਜ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮਗਰ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਇਥੇ ਕੁਝ ਮਾਰਸ਼ਲ ਰੇਸਿਜ਼ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੜੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਅਜ ਜੇ ਕਿਸੇ ਰੈਸਟ-ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਰੀਕਰੂਟਮੈਂਟ ਵੇਲੇ ਦੇਖੋ ਤਾਂ 200 ਜਵਾਨ ਜੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਜਟ ਮੁੰਡੇ ਹੋਣਗੇ--ਜਾਟ ਜਾਂ ਜਟ ਸਿਖ ਹੋਣਗੇ। ਓਹੀ ਕੰਪੀਟੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਟਰੇਨਿੰਗ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੇ ਮੌਕੇ ਅਗੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਰੇਜ ਹੈ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਨੇ ਕਰੇਜ ਦਿਖਾਇਆ ਉਹ ਮਾਰਸ਼ਲ ਰੇਸਿਜ਼ ਹਨ। (ਘੰਟੀ) ਇਹ ਗਲਤ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਇਕ ਕੌਮ ਮਾਰਸ਼ਲ ਰੇਸ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਹਰ ਇਕ ਰੇਸ ਮਾਰਸ਼ਲ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂ ਹਰ ਇਕ ਰੇਸ ਚੰਗੀ ਹਲਵਾਹਕ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਯੂ. ਪੀ. ਦੇ ਤਰਾਈ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਟਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜੱਟ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਉਥੇ ਨਾ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਜਿਥੇ ਕਿ ਅਜ ਸਰਸਬਜ਼ ਖੇਤੀ ਲਹਿਰਾ ਰਹੀ ਹੈ (ਘੰਟੀ) ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮਾਰਸ਼ਲ ਰੇਸਿਜ਼ ਨੂੰ ਤਸਲੀਮ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ (ਘੰਟੀ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣਾ, ਸਿਰ ਝੁਕਾਂਦਾ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਖਿਆ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ।

श्री देव राज आनन्द (अम्बाला छावनी) : मुहतरम चेयरमैन साहिब, आज इस हाउस में फौज के शहीदों को खराजे तहसीन पेश करने के लिए हम सब अपने अपने ख्यालात रख रहे हैं। बड़ी मुद्दत के बाद हिन्दुस्तान को अपनी सरज़मीन की हिफाज़त करने का मौका मिला है। 1947 से पहले हमारी फौजों ने दुनिया की कई जंगों में जा कर हिस्सा लिया और अपना नाम पैदा किया। इस दफा 5 अगस्त को पाकिस्तान ने हज़ारा इनफिलट्रेटर्ज़ कशमीर में भेजे ताकि वहां की मुन्तखिबशुदा हकूमत को तहस नहस किया जाए और उन हमला आवरों को तमाम किसम की ट्रेनिंग दे कर वहां रवाना किया। लेकिन हमारी फौजों की यह हिम्मत थी कि उन्होंने जल्दी ही उनका खात्मा कर दिया अभी रण कछ समझौता की स्याही खुश्क भी नहीं होने पाई थी कि फिर यकम सितम्बर को पाकिस्तान ने छम्ब के हलके पर 73 टैंकों से हमला कर दिया। पाकिस्तान को यह नाज़ था इस बात का कि उस के पास जदीद किसम के हथियार हैं पैटन टैंक्स हैं। सैबर जैट्स हैं और बम्बार हैं इस लिए वह हम से ज्यादा ताकत रखता है और हमारे मुलक पर कबज़ा कर लेगा लेकिन हमारे जवानों ने जिस जवान मरदी और हिम्मत के साथ उनका मुकाबला किया यह दुनिया की तारीख में पहला वाक्या है हम अपनी गवर्नमैंट और शास्त्री जी को भी मुबारिकबाद देते हैं कि उन्होंने मौका की नज़ाकत को देखते हुए अपनी फौज़ों को पाकिस्तान की तरफ कूच करने का हुकम दिया। जिन भाइयों को उस तरफ जाने का मौका मिला है उन्होंने अपनी आंखों देखा है कि वहां बार्डर पर बसने वाले लोगों ने किस जानफिशनी के साथ चाहे वह मरद थे या औरतें, बच्चे थे या बूढ़े मोरचों पर जा जा कर अपने लड़ते हुए जवानों को रोटियां और दूध पहुंचाया। यही नहीं जिस वक्त पानी की वजह से ट्रक वहां रुक गए तो उन्होंने ऐमोनीशन के बकसे अपने सिरों पर उठा कर दो तीन मील का फासला तै करते हुए वहां जवानों को मोरचों पर पहुंचाए। यह स्पिरिट थी हमारे नौजवानों की जिसने हमारे सिपाहियों के हौसले बुलन्द किए। जब उन्होंने देखा कि तमाम कौम उन के पीछे

खड़ी है तो जवानों ने मौत को लबेक कहते हुए जामे शहादत पिया। आज तमाम हिन्दुस्तान उन शहीदों के सामने अपना सिर झुकाता है जिन्होंने अपने देश की हिफाजत के लिये हंसते २ जामे शहादत पिया और हमारे जवानों ने कराल करते हुए दसती बमों से दुशमन के पिल बाकसों को तहोबाला किया। यह थी दलेरी हमारे जवानों की जिस ने हमें जीत का मौका दिया और हमारा सिर सारी दुनिया में ऊंचा हुआ। हमें चीन का भी एक तरह मशकूर होना चाहिए जिस ने आज से तीन साल पहले हमारे ऊपर हमला किया। उस वक्त हम सोए हुए थे और हम समझते थे कि चीन हमारा भाई है और वह कभी हमारे ऊपर हमला नहीं करेगा। लेकिन उस के बाद हमारी हकूमत ने अपने सरमाए के मुताबिक अपने जवानों के लिए हथियार बनाने के सिलसिले में कारखाने खोले और उन में नैट जहाज़ और दूसरे जदीद किसम का असला बनाया जिस से लैस हो कर हमारी फौजें पाकिस्तान का मुकाबला करने के लिए मैदाने जंग में उतरीं और दुशमन का कलहकमां किया। पाकिस्तान को फख्र था कि वह अपने जदीद हथियारों के बलबूते हिन्दुस्तान को तैहबाला कर देगा और जिस तरह कि उस ने मनसूबा बनाया हुआ था सात तारीख को वह खेमकर्ण के रासते होता हुआ ब्यास पहुंच कर पठानकोट को काटना चाहता था लेकिन उस के सारे मनसूबे हमारे बहादुर जवानों के सामने धरे के धरे रह गए। यह महज हमारे जवानों की हौसला बुलन्दी थी और तरबियत थी कि उन्होंने पाकिस्तान को मुंह तोड़ जवाब दिया और अमरीकी सेबर जैटों, बम्बारों को हिन्दुस्तान के तैयार करदा नैटजहाजों से तहोबाला किया और उन्हें वह चपत लगाई की सारी दुनिया देख रही है कि इन छोटे २ जहाज़ों ने क्या कारनामा कर दिखाया है।

श्री सभापति : अब आप खत्म करें। (The hon. Member may now wind up please.)

श्री देव राज आनन्द : गुज़ारिश यह है कि अभी तो मैंने शुरू ही किया है और आप कहते हैं कि मैं बन्द करूं। आपका हुकम तो मानना पड़ेगा लेकिन अपने जज़बात को हाउस के सामने रखना भी लाज़मी है। मैं सरदार गुरदर्शन सिंह जी का मशकूर हूं कि उन्होंने यह रैजोल्यूशन हाउस में पेश किया और हम सब को मौका दिया कि हम अपने ख्यालात आप के सामने रखें। चूंकि आपने घंटी बजा दी है इस लिये मैं चंद बातें गवर्नमैंट के सामने रखना चाहता हूं। मैं अर्ज करूंगा कि सरहद पर रहने वाले जिन लोगों को उजड़ कर अपने घरों को खैरबाद कह कर दूसरी जगह पनाह लेनी पड़ी है उन के लिये हमारी गवर्नमैंट आफ इंडिया की ज़िम्मेदारी है कि वह उन को अच्छी तरह बसाए और आबाद करे। हमारी गवर्नमैंट ने जो पक्के मकानों के सिलसिले में एक हजार रुपया देने का एलान किया है वह इतना नाकाफी है कि वह उस से मकान नहीं बना सकते हैं। कच्चे मकानों के लिए भी जो रकम दी है वह भी नाकाफी है। अगर आप चाहते हैं कि सरहद पर मकीम होने वाले तमाम भाई आयंदा आने वाले मौका पर आगे से भी ज्यादा जुर्रत के साथ अपनी फौज का साथ दें तो हमें लाज़मी है कि हम हर तरह से उन की मदद करें और उनको वहां बसाएं। इस के साथ सरहद पर मकीम भाइयों को फौजी तालीम और हर किसम के हथियारों से लैस करना चाहिए (घंटी) ताकि वह अपने आप को मज़बूत करके अपनी

[श्री देव राज आनन्द]

हिफाजत कर सकें। फिर जिस तरह उन्होंने अपने सैक्टर में पिल बाक्स बगैरा बनाए हैं इसी तरह हमें भी चाहिए कि वहां पिल बाक्स वगैरा बनाएं ताकि अगर खुद नखास्ता पाकिस्तान फिर कोई ऐसा कदम उठाता है तो उस को मुंह तोड़ जवाब दें सकें और उस को तहस नहस कर सकें।

कंवर रामपाल सिंह (पुंड्री) : चेयरमैन साहिब, इस रैजोल्यूशन पर पिछले सप्ताह भी बहस हुई। इस रैज़ोल्यूशन के अन्दर क्या है, इस के बारे में अर्ज करना चाहता हूं। भारतीय फौजों ने चाहे हवा बाज़ों, चाहे मैदानों में लड़ने वाली फौजों ने और टैंकों पर काम करने वाले फौजियों ने अपने देश को सर्वोपरि समझते हुए अपने खून की होली खेली। उन्होंने अपने देश की मर्यादा को अपना खून देकर बचाया। इस के साथ ही भारतवासियों ने चाहे वह मैदानी इलाके से सम्बन्ध रखते हों या किसी अन्य स्थान से सम्बन्ध रखते हों, उन सब के खून ने उबाला खाया। उन लोगों के खून का उबाला रुका नहीं बल्कि बढ़ा ही है। उन ज़ज़बातों को मुख्य रखते हुए हमारे माननीय सदस्य श्री गुरदर्शन सिंह ने इस रैजोल्यूशन को सदन में पेश किया। वह धन्यवाद के पात्र हैं, क्योंकि उन्होंने वक्त पर रैज़ोल्यूशन हाउस में पेश किया है। कैजुलटी की लिस्टें रोज़ाना रेडियो में सुनते हैं और अखबारों में पढ़ते भी हैं। इन लिस्टों में ज्यादातर फ़ौजी नौजवान ही हैं जिन्होंने अपने देश की इज्ज़त को बचाने के लिये और आज़ादी को कायम रखने के लिये अपने खून की होली खेली। उन्होंने अपने देश की रक्षा की निस्बत अपने खून का मूल्य कम समझा और बलिदान को भी देश की रक्षा से कम मूल्य समझा। हाउस में कई बार पुरानी हिस्ट्री को रिपीट किया गया। जापान ने जिस तरह से लड़ाई लड़ी और वह बम्बों को जिस्म के साथ बांध कर लड़ते थे, उस का भी जिक्र किया गया। लेकिन हमारी सेना ने जिस तरह से देश के लिये कुरबानी की, उस कुरबानी को देखते हुए हिस्टरी की वह पुरानी मिसालें लोग भूल जाएंगे और वीर भारतीय सेनाओं के बहादुर कारनामे दुनियां को हमेशा के लिये याद रहेंगे। यह कारनामें हिस्ट्री में सुनहरी अक्षरों से लिखे जायेंगे। यहां पर किस किस वीर का जिक्र किया जाए। टाइम कम है इस लिये ज्यादा डिटेल्ज़ में नहीं कहा जा सकता है। यहां पर चाइना की लड़ाई का जिक्र किया गया। यहां पर कहा गया कि हमारी वीर सेनाओं ने उस कलंक को माथे से धोया है। मैं समझता हूं कि यह ऐसी कोई बात नहीं है। किसी ने कहा कि हमारे ऊपर चीन ने हमला किया और उस से हमारी आंखें खुलीं। मैं समझता हूं कि ऐसी भी कोई बात नहीं। मैं मानता हूं कि आज के नेता ही नहीं बल्कि यदि हम अपनी पुरानी हिस्ट्री का अध्ययन करें तो हमें पता चलेगा कि हमारे देश की हमेशा से यही नीति रही है कि हम शान्ति से रहें और दूसरों को शान्ति से जीनें दें। दूसरो का भी शान्ति से जीने का हक है, वह उन्हें जरूर मिलना चाहिए। लेकिन इस के साथ हमारा यह भी असूल रहा है कि अगर कोई हमारे ऊपर नाजायज़ तौर पर दवाब डाले और वह दवाब सीमा को पार कर जाए तो हमें उसे कभी भी बरदाश्त नहीं करते। इस प्रकार हमारा शान्ति का नारा था उस में हम हमेशा आगे रहे हैं। अब भी हमारी यही पालिसी है। हमारी अब भी पालिसी लड़ाई लड़ने की नहीं बनी। इस बारे में हमारे

प्रधान मंत्री रोज़ाना भाषणों में कहते रहे हैं कि हम किसी दूसरे देश की सम्पत्ति तथा किसी भी देश के भाग को हथियाना नहीं चाहते हैं लेकिन इस के साथ कोई भी देश हमारी ओर बुरी आंख से देखता है तो उस की आंख निकाल ली जाएगी। प्रधान मन्त्री जी अभी इसी पालिसी के आधार पर चल रहे हैं। वह कहते हैं कि जब तक पाकिस्तान हमारी शर्तों को पूरी तरह से नहीं मानता तब तक हमारी फौजें पीछे नहीं हटेंगी। उन्होंने प्रैसों में स्पष्ट तौर पर बयान दिये हैं।

चेयरमैन साहिब, मैं पब्लिक के मारेल के बारे में कुछ अर्ज़ करना चाहता हूं। इस लड़ाई में पब्लिक गुमराह नहीं हुई। पंजाबियों ने खास तौर पर नुमायां पार्ट प्ले किया है। फौजियों को जितना पब्लिक से सहयोग मिलना चाहिए, लोगों ने उस से ज्यादा ही सहयोग दिया। इसके लिये बार्डर के लोगों ने ही नहीं बल्कि पंजाब के हर इलाके ने पूरी तरह से सहयोग दिया। लोगों ने दूध, रोटियां पका कर अर्थात् जो कुछ उन के पास था, उस से फौजियों की हर तरह सहायता की। इस सिलसिले में भारतीय सैनिकों की एक मिसाल याद आती है और उसे मैं हाउस में रखना चाहता हूं। अखबारों में भी काफी चर्चा चला कि अमृतसर में श्री राजू ने पाकिस्तानियों के बहुत से जहाजों को नीचे मार गिराया। अमृतसर की जनता, बच्चों और औरतें इस तमाशे को बड़ी दिलचस्पी से देखते थे। जब भी पाकिस्तान का हवाई जहाज़ उस की तोप की रेंज में आ जाता था तो वह उसी वक्त उस को नीचे गिरा लेता था। लोग इस को तमाशा समझते थे। इस से पता चलता है कि लोगों का इस लड़ाई में कितना मारेल ऊंचा रहा। इस लड़ाई में उन का हौसला ऊंचा हुआ। यही वजह है कि हमारे नागरिक फौजों की हर प्रकार से मोर्चों पर जा जा कर सहायता करते रहे। लेकिन मुझे बहुत खेद से कहना पड़ता है कि जिन लोगों ने अपना सर्वस्व फौजियों के लिए न्योछावर किया, अपने इलाके से आना पड़ा, कैम्पों में रहे, उन को कैम्पों में कीड़ों वाला आटा सप्लाई हो रहा है। लोगों का मारेल बहुत ऊंचा है मगर उन को इस तरह का आटा सप्लाई कर के उन का मारेल नीचे न गिराया जाए। इस ओर शीघ्र कदम उठाए जाएं ताकि यह मामला बार २ सदन में न आ सके। इस बात का ध्यान रखें कि ऐसी बातें आ कर लोगों के ऊंचे मारेल को नीचा न कर दें। छोटी २ बातों को इस समय इग्नोर कर दिया जाए। हमें अभी यह देखना है कि कहीं लड़ाई फिर न शुरू हो जाए। हमारा ऐसे देश के साथ पाला पड़ा है जो कि लड़ाई में ही विश्वास रखता है और किसी वक्त भी मौके का फायदा उठा कर लड़ाई शुरू कर सकता है। इस लिये जनता के मारेल को बरकरार रखा जाना चाहिए। मेरी सरकार से प्रार्थना है कि जो लोग कैम्पों में रह रहे हैं उन को पूरी पूरी सहायता और जल्दी से जल्दी सहायता दी जाए ताकि उन लोगों का मारेल ऊंचा रहे।

यहां पर कहा गया है कि कैपिटल में उन शूर वीरों की जिन्होंने अपने आप को देश के प्रति न्योछावर किया, देश की रक्षा के लिये और आज़ादी को बरकरार रखने के लिये बलिदान दिया, यादगारें बनाई जाएं। मेरी सरकार से प्रार्थना है कि उन की यादगारें कैपीटल में ही नहीं बल्कि हर डिस्ट्रिक्ट में या उन के घर के निकट यादगारें कायम

[कंवर राम पाल सिंह]
की जाएं ताकि लोग उन से प्रोत्साहित हो सकें और वह हमेशा के लिये अमर रहे। मैं उन वीरों को श्रद्धांजली पेश करते हुए सरकार से प्रार्थना करना चाहता हूं कि लोगों का मारेल ऊंचा रखने में पूरा २ सहयोग दें ताकि लोग दुशमन से हर वक्त टकराने के लिये तैयार हो सकें। मैं समझता हूं कि इस रैजोल्यूशन से तभी फायदा होगा जब हम छोटी २ बातों को भूल कर एक्ता की भावना को बनाए रखें (घंटी) देश की रक्षा के लिये जिन शूर वीरों ने अपने प्राणों की आहुति दी है, उन के फैमिलीज का पूरा २ खर्च सरकार को उठाना चाहिये, चाहे उस के लिये कितना भी मूल्य चुकाना पड़े, हमें उस में कोई कमी नहीं आने देनी चाहिए।

श्री सभापति : इस रैजोल्यूशन पर बहुत से माननीय सदस्य अभी बोलना चाहते हैं। होम मिनिस्टर साहिब को इस डीबेट को वाइंड अप करने के लिये आधा घंटा वक्त जरूरी है। अगर हाउस ऐग्री करे तो हाउस का समय बढ़ा दिया जाए। (Quite a number of hon. Members want to speak on this resolution. Home Minister will need half an hour to wind up this debate. The sitting may be extended if the House so permits.)

कुछ आवाजें : हां जी।

Mr. Chairman (Shri Ram Saran Chand Mittal) : I take it that it is the sense of the House that the sitting be extended. The sitting of the House is, therefore, extended by 45 minutes.

गृह मन्त्री : आधा घंटा ही काफी है।

श्री सभापति : होम मिनिस्टर साहिब कहते हैं कि आधा घंटा बढ़ाना चाहिये। इस लिये आधा घंटा समय बढ़ाया जाता है। (The Home Minister says that the time of the sitting of the House should be extended by half an hour. Therefore, the time is extended by half an hour.)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸਾਂ ਘੰਟਾ ਟਾਈਮ ਵਧਾਇਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਰੈਜ਼ੋਲੂਸ਼ਨ ਮੂਵ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਵੀ ਟਾਈਮ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਹਾਊਸ ਮੁਤਫਿਕ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਟਾਈਮ ਇਕ ਘੰਟਾ ਵਧਾ ਦਿਉ। ਕਲੋਜ਼ਰਮੋਸ਼ਨ ਢਾਈ ਵਜੇ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾਵੇ।

श्री सभापति : अगर हाउस एग्री करे तो एक घंटा टाईम बढ़ा दिया जाए ? (Do I have the permission of the House to extend the sitting by one hour ?)

गृह मन्त्री : आधा घंटा ही काफी है। घंटा बढ़ाने की जरूरत नहीं है।

श्री सभापति : आधा घंटा ही बढ़ा दें मुझे कोई एतराज नहीं। कामरेड राम प्यारा, श्रीमती प्रसन्नी देवी, श्री जगत राम और चौधरी नेत राम ने अभी बोलना है। अगर आधा घंटा टाईम बढ़ाना है तो हर एक मैम्बर सिर्फ पांच पांच मिनट ही बोलें। इस से ज्यादा कोई टाईम न ले। (I have no objection to the sitting being extended

by half an hour, but in that case only five minutes each can be allotted to Sarvshri Ram Piara, Jagat Ram, Net Ram and Shrimati Parsanni Devi who want to take part in this discussion.)

आवाजें : ठीक है जी ।

श्रीमती प्रसन्नी देवी (राजौंद) : चेयरमैन साहिब, मैं आप का धन्यवाद करती हूं कि आपने मुझे अपने विचार हाउस में रखने का समय दिया है और सरदार गुरदर्शन सिंह जी को वधाई देती हूं कि उन्होंने ऐसा रैज़ोल्यूशन हाउस के सामने पेश किया है जिस के द्वारा हमें शहीदों को श्रद्धांजलि अर्पण करने का अवसर मिला है। आज हमारे देश पर पाकिस्तान के हमले से जो संकट आया और जिस शूर वीरता का प्रदर्शन हमारे देश के नौजवानों ने किया है वह किसी से छिपी नहीं है। पांच अगस्त को पाकिस्तान ने काश्मीर में घुसपैठिये भेजे और ऐसे हालात पैदा हो गए हैं मैं सोचती हूं कि सारी हिम्मत उन बहादुरों की थी जो अपनी प्राणों की परवाह न कर के, अपने शरीर की परवाह न कर के, कितनी वीरता से देश के लिये लड़े। किसी का हाथ कटा, किसी की टांग कटी और किसी का सिर कटा लेकिन उन्होंने अपने देश की रक्षा की । हमारे शूर वीरों ने हर ढंग से और हर सैक्टर में वह वह कुरबानियां कीं जो कि हिन्दोस्तान के इतिहास में सुनहरी अक्षरों में लिखी जाएंगी। जिन लोगों ने देश के लिये अपना खून बहाया और अपने आप को शहीद किया उन का एहसान हिन्दुस्तान और हिन्दुस्तान की जनता कभी भी नहीं भूलेगी। जो नौजवान अपने देश की आन रखने के लिये और देश की रक्षा के लिये न्योछावर हो गए उन को आने वाली पीढ़ियां कभी नहीं भूलेंगी।

इन दिनों हमारे सामने कई समस्याएं आईं लेकिन यह बड़े हर्ष का विषय है कि हमारे देश की जनता ने खास तौर पर पंजाब की जनता ने उन कठिनाइयों को हिम्मत से झेला और पैसे की शक्ल में या सेवा की शक्ल में अपनी पूरी कोआप्रेशन दी। सब ने इस देश को अपना देश समझा। मैं समझती हूं कि जिस देश की जनता इस ढंग से इस काम को अपना समझे और देश को अपना समझ कर अपने कर्तव्य को पूरी तरह निभाए तथा जिस देश के सैनिक नौजवान अपने फर्ज़ को इस तरह से अदा करें उस देश की तरफ कोई आंख उठा कर भी नहीं देख सकता। आज हमारे देश के सामने यह एक महान संकट है। सब से पहले हमें अपने देश की रक्षा करनी चाहिये। दूसरी योजनाएं चाहे धरी की धरी रह जायें। अगर देश रहेगा तो सब कुछ बन जाएगा और अगर देश ही नहीं रहेगा तो कुछ भी नहीं रहेगा। इस सम्बन्ध में मैं हाउस से प्रार्थना करना चाहती हूं कि हमारे भाई जो रिफ्यूजी बन कर आए हैं, जो अपनी जायदाद और मकान, सब कुछ छोड़ कर आए हैं, सब से पहले हमें उन का ख्याल करना चाहिये। आप ज़रा अंदाज़ा लगाएं कि अगर हमें थोड़ी बहुत चीज़ छोड़ कर निकलना पड़े तो कितना दर्द होता है। देश के डीफैंस की खातिर और देश को मज़बूत बनाने की खातिर बेशक हमें दूसरी स्कीमें छोड़ देनी पड़ें उसका हमें कुछ फर्क नहीं पड़ता अगर कुछ समय के लिये स्कूल न बनें, तो कोई हर्ज नहीं और यदि सड़कें कम बनें इन के न होने से तो कोई हर्ज नहीं किन्तु सब से पहले डीफैंस और डीफंस के कारण जो समस्याएं सामने आएं वह ज़रूरी हैं सब से पहले हमें विस्थापितों की समस्या को सुलझाना

[श्रीमती प्रसन्नी देवी]

चाहिए ताकि वह किसी तरह से भी यह महसूस न करें कि उन पर किसी प्रकार की मुसीबत आ पड़ी है। हमें जिस ढंग से भी हो उन की ज्यादा से ज्यादा मदद करनी चाहिये, वैसे तो जब भी देश पर ऐसा संकट आ पड़े तो ऐसी कुरबानी करनी ही पड़ती है यह कोई आज नई बात नहीं है और बड़ी से बड़ी कुर्बानी देश के लिये करनी पड़ती है परन्तु हमारी श्रद्धांजलि सही मानों में तभी समझी जाएगी जब उन माताओं को जिन के बेटे देश के लिए बलिदान हुए हैं, उन बहनों को जिन के भाई जो देश के लिये निछावर हुए हैं और उन औरतों को जिन के पति जंग में शहीद हुए हैं किसी प्रकार की तकलीफ महसूस न होने दें। उन के बच्चों की पढ़ाई का पूरा पूरा ध्यान रखा जाना चाहिये। खेती करने वाला किसान, कारखाने में काम करने वाला मज़दूर और दफतर में काम करने वाला बाबू अपने फर्ज की अदायगी अच्छी तरह से पूरी करेगा तो वही सच्ची श्रद्धांजलि शहीदों के प्रति होगी। अमरीका हमें धमकियां दे रहा है अगर हम हिम्मत करें तो एक सप्ताह में एक वक्त ब्रत रख कर भी अनाज की कमी को पूरा करने में मदद दे सकते हैं। चेयरमैन साहिब, आप ने मुझे टाइम दिया है इस के लिये मैं आप की धन्यवादी हूं। मैं एक बार फिर उन जवानों को श्रद्धांजलि अर्पण करती हूं जिन्होंने देश की रक्षा के लिये और देश के मान के लिये अपने प्राणों की बाज़ी लगा कर शहीद हो गए हैं हिन्दुस्तान का इतिहास उन शहीदों का सदा ऋणी रहेगा।

ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ (ਕਰਨਾਲ): ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਹੜਾ ਰੈਜ਼ੋਲੂਸ਼ਨ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਹਿਸਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਕਨਡੈਮ ਕਰੀਏ। ਪਰ ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਕਨਡੈਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਮੈਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰੀਆ ਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ੁਕਰੀਆ ਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਹ ਹਮਲਾ ਨਾ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਹਿੰਦੁਸ-ਤਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀਆਂ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਲੜਨ ਦਾ ਖਿਆਲ ਨਾ ਆਉਂਦਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀਆਂ ਵਿਚ ਸਾਲਮੀਅਤ ਨਾ ਆਉਂਦੀ। ਇਸ ਲੜਾਈ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਮੁਗਾਲਤਾ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਹੋਰ ਕਈਆਂ ਹਿਸਿਆਂ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਮਲੇ ਦੇ ਵਕਤ ਉਹ ਮੁਸਲਮਾਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣਗੇ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਇਹ ਮੁਗਾਲਤਾ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਹਮਲਾ ਨਾ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਖਡ ਦੇ ਪੈਟਨ ਟੈਂਕ ਬਣਾ ਕੇ ਖਲੌਣਿਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੋੜਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਾ ਮਿਲਦਾ। ਆਪਣੇ ਨਟਾਂ ਨਾਲ ਸੈਬਰ ਜੈਟ ਦੀ ਪਿਟਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਾ ਮਿਲਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਹਮਲੇ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਮੌਕਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਸਾਡੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਚੀਨ ਦੇ ਹਮਲੇ ਦੇ ਵਕਤ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਚਿਟੀ ਚਾਦਰ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਦਾਗ਼ ਲਗਾ ਸੀ ਉਸ ਦਾਗ਼ ਨੂੰ ਧੋ ਕੇ ਲਾਹ ਦੇਵੀਏ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਸਾਡੇ ਵੀਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮੌਕਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਬਹਾਦੁਰੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰ ਸਕਣ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਬਹਾਦੁਰੀ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖ ਸਕਣ। ਅਸੀਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਕਨਡੈਮ ਕਿਉਂ ਕਰੀਏ ਉਸ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਮਦਦ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰੈਸਟੀਜ ਐਨਹੈਂਸ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਸ਼ਕੂਰ ਹਾਂ।

ਅਗਲੀ ਗਲ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਪਿਟਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿਧਰੇ ਸਾਡੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਿਟਾਈ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਸੀਜ਼ ਫਾਇਰ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾ ਕਰਵਾਉਂਦਾ। ਜੇਕਰ ਅਮਰੀਕਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਲੜਾਈ ਬੰਦ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਕਿਉਂ-ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਐਸ਼ੋਰੈਂਸਿਜ਼ ਦਿਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅਮਰੀਕੀ ਅਸਲੇ ਨੂੰ, ਟੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਵਰਤੇਗਾ ਤਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਇਸ ਹਰਕਤ ਨੂੰ ਕਨਡੈਮ ਕਰੇਗਾ। ਪਰ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੀਜ਼ ਫਾਇਰ ਕਰਵਾਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਨਾ ਸਿਰਫ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜਾਂ ਦੀ ਹੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਬਲਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਵੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂ ਜੋ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਸਲੇ ਦੀ ਸੁਪੀਰੀਆਰਟੀ ਦੀ ਧਾਕ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਬਿਠਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਤਾਂ ਲੜਦੇ ਸਨ ਆਪਣੇ ਸੁਪੀਰੀਅਰ ਅਸਲੇ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਪਰ ਸਾਡੇ ਜਵਾਨ ਲੜੇ ਹਨ ਆਪਣੀ ਸਪਿਰਿਟ ਨਾਲ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਜਿਸ ਸਪਿਰਿਟ ਦੇ ਨਾਲ ਲੜੇ ਹਨ ਉਸ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਅਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿਤਾ ਬਲਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਬਹਾਦਰ ਸਿਪਾਹੀ ਜਿਸ ਸਪਿਰਿਟ ਵਿਚ ਲੜੇ ਹਨ ਉਸ ਬਾਰੇ ਮੈਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਇਕ ਸ਼ੇਅਰ ਯਾਦ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿਪਾਹੀ ਮੈਦਾਨੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ —

"ਜੇ ਮੈਂ ਜਿਉਂਦਾ ਜਾਗਦਾ ਮੁੜ ਆਇਆ,
ਰੱਖ ਸਾਈਂ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾ ਛਡੀਂ।
ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪੁਤ ਜਦ ਮੇਰਾ ਜਵਾਨ ਹੋਵੇ,
ਤੇਗ਼ ਉਸ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਫੜਾ ਛੱਡੀਂ॥"

ਉਹ ਰਣਭੂਮੀ ਵਿਚ ਹੀ ਇਸ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਜਿਉਂਦਾ ਵਾਪਸ ਆਵਾਂ ਜਾਂ ਨਾ ਆਵਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਅਣਖ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੌਜੀਆਂ ਨੇ ਮੈਦਾਨੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੇ ਨਾਲ ਲੜਦਿਆਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਯਤੀਮ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੀਵੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮਾਂਗਾਂ ਦੇ ਸਿੰਧੂਰ ਪੂੰਝੇ ਜਾਣਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੁਢੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਦੀ ਲਾਠੀ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇਗੀ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕੋ ਹੀ ਗੱਲ ਆਪਣੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਖੀ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਅਣਖ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਇਮ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਇਮ ਰਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ! ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਚਾਦਰ ਦੇ ਉਤੇ ਜਿਹੜਾ ਦਾਗ਼ ਲਗ ਗਿਆ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧੋਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ! ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਹਾਦਰ ਵੀਰਾਂ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦੇ ਕੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਹੈ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਸਾਲਮੀਅਤ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖਿਆ ਹੈ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਇਨਟੇਗਰਿਟੀ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖਿਆ ਹੈ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਨੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਕ ਨਵੀਂ ਸਪਿਰਿਟ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਦੇਸ਼ ਉਤੇ ਉਸ ਦੀ ਆਨ ਬਾਨ ਔਰ ਸ਼ਾਨ ਉਤੇ ਮਰ ਮਿਟਣ ਵਾਲੀ ਇੰਸਪੀਰੇਸ਼ਨ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਥੇ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਮਸ਼ਕੂਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸਾਡੇ ਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਇਹ ਸਪਿਰਿਟ ਦਰਸਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਤਾ।

ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਮੈਂ ਇਕ ਗਲ ਕਹੇ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਚਾਹੇ ਸਾਡੀ ਸੈਂਟਰ ਦਾ ਇਨਟੈਲੀਜੈਂਸ ਬਿਊਰੋ ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਪਰ ਚਾਹੇ ਉਹ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸੀ. ਆਈ. ਡੀ,

[ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ]

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇਤਲਾਹਾਤ ਬਹੁਤ ਘਟ ਸਨ । ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਇਛੋਗਿਲ ਕਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਈ ? ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਸੀਕਰੇਟਸ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਸਕਿਆ ? ਕੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਜ਼ੀਰ, ਅਫਸਰ, ਆਈ. ਜੀ., ਸੀ. ਆਈ. ਡੀ. ਦੇ ਅਫਸਰ ਕਦੇ ਇਛੋਗਿਲ ਕਨਾਲ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਉਸ ਪਾਸੇ ਨਹੀਂ ਗਏ ? ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਜਾਏ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵੱਲ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦੇ, ਜਦੋਂ ਜਦੋਂ ਵੀ ਉਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵਗ਼ੈਰਾ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਹੋ ਖਿਆਲ ਰਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਕਿਹੜੀਆਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਸਤੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਲੈ ਆਈਏ । ਇਸ ਲਈ, ਪਿਛਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ, ਪਿਛਲੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਵੱਲ ਝਾਤੀ ਪਾ ਕੇ, ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। "ਅਭੀ ਇਸ਼ਕ ਕੇ ਇਮਤਿਹਾਂ ਔਰ ਭੀ ਹੈਂ" ਜੇ ਇਹ ਸਮਝ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਸਾਡਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸੋਚਣਾ ਸਾਡੀ ਭਾਰੀ ਭੁੱਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦਾ ਇਕ ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਹਿੱਸਾ ਖਤਮ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਸੈਂਟਰਲ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ, ਲੀਡਰਜ਼ ਨੇ ਵਕਤ ਦੇ ਨਾਲ ਉਠ ਕੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਮੀਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਔਰ ਸਾਡੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਵੀ ਉਹ ਬਹਾਦੁਰੀ ਵਖਾਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ; ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਸਿਵੀਲੀਅਨ ਬਾਰਡਰ ਉਤੇ ਬੈਠੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਬਹਾਦਰੀ ਔਰ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਬੇਮਿਸਾਲ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਦਾਨੇ ਜੰਗ ਵਿਚ, ਮੋਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ਪੁਜ ਪੁਜ ਕੇ ਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦੁਧ ਪਿਆਇਆ, ਚਾਹ ਪਿਆਈ ਔਰ ਰੋਟੀ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ । ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮੌਕੇ ਕੁਝ ਕੁਦਰਤ ਵੀ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਵੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸੀ । ਲੇਕਿਨ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਗਲ ਨਹੀਂ ਭੁਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ ਚੀਨ ਸਾਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਵਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਔਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਅਮਰੀਕਾ ਔਰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਹਕ ਵਿਚ ਔਰ ਸਾਡੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਦੁਸ਼ਮਨੀ ਭਰਿਆ ਰਵਈਆ ਵੀ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਅਜੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਇਮਤਿਹਾਨਾਂ ਵਿਚ ਪੈਣਾਂ ਪਵੇਗਾ । ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਪਣੀਆਂ ਤਰੁੱਟੀਆਂ ਵਲ ਵੇਖੀਏ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰੀਏ । ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੀ. ਏ. ਪੀ. ਦੇ ਮੁਤਅੱਲਕ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਸੀ. ਆਈ. ਡੀ. ਨੇ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ । ਜੇ ਇਹੋ ਹਾਲ ਰਿਹਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਈਆਂ ਨੇ ਅਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੀਕਰੇਟਸ ਬਾਹਰ ਕਡੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸਖਤ ਸੱਟ ਵਜ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਕੇ ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਲਈਏ । ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀਆਂ ਛੁਪੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਫੈਕਲਟੀਜ਼ ਔਰ ਤਾਕਤਾਂ ਹਨ ਉਹ ਜਾਗ ਪੈਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ । ਜਿਤਨਾ ਰੁਪਿਆ ਡੀਫੈਂਸ ਫੰਡ ਦੇ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਉਹ ਨਹੀਂ ਆਇਆ । ਜਿਤਨਾ ਪੈਸਾ ਇਸ ਫੰਡ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਉਹ ਗ਼ਰੀਬ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਕੰਟਰੀਬਿਊਸ਼ਨ ਹੈ, ਸਰਮਾਇਆਦਾਰ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਧ ਕੇ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ । ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪਰ ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਇਆ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਇਆ ਹੈ, ਗੌਰਮੈਂਟ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸ ਦੇਵੇ ਕਿ ਜੇਕਰ ਡੀ. ਆਈ. ਆਰ. ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤਕੜੇ ਆਦਮੀਆਂ ਉਤੇ ਵੀ ਹੱਥ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਜੇਕਰ ਤਕੜੇ ਆਦਮੀਆਂ ਉਤੇ ਹੱਥ ਨਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀ ਸੇਵਾ ਔਰ ਤਿਆਗ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ, ਜਿਹੜਾ ਮੋਰੇਲ ਇਸ ਵਕਤ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ

ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਘਟ ਜਾਵੇਗਾ, ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕੇਗਾ । ਜੇਕਰ ਬੈਟਲ ਫੀਲਡ ਔਰ ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੇ ਬੰਬਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੀੜਿਆਂ ਵਾਲਾਂ ਆਟਾ ਹੀ ਦੇਣਾ ਹੈ ਤਾਂ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਆਪ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਓ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੌਰੇਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਇਮ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਕੀੜਿਆਂ ਵਾਲਾ ਆਟਾ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ, ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਘਟੀਆ ਕਿਸਮ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਸਰਮਾਇਆਦਾਰ ਆਦਮੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਨੈਸ਼ਨਲ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦਾ ਵੀ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾ ਰਹੇ ਹਨ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਹਨ ਔਰ ਅਜਿਹੇ ਤਕੜੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਵੀ ਸਪੇਅਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਡੀ. ਆਈ. ਆਰ. ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਵੀ ਕਰੜੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਜਿਹੜੇ ਅਫ਼ਸਰ ਇਸ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਵੀ ਸਖਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । (ਘੰਟੀ) ਬਸ ਜੀ, ਮੈਂ ਦੋ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । ਸਾਨੂੰ ਸੁਸਤੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ ਹੈ । ਸਾਨੂੰ ਦੂਜੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੋਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ । ਅਜ ਤਕ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਫਾਇਦਾ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾ ਚੁਕਿਆ ਹੈ—ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਰਮਿਟ ਦਿੱਤੇ ਗਏ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਲਾਈਸੰਸ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਟੇ । ਇਹ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕਦਰ ਫਾਇਦਾ ਪੁਜਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜਦ ਮੁਸੀਬਤ ਦਾ ਵਕਤ ਆਇਆ ਹੈ ਔਰ ਉਹ ਅਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਖਿਆਲ ਵੀ ਕਰਵਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਖਤੀ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਜਦ ਤਕ ਤਕੜੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸ਼ਿਕੰਜੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਕਸਿੱਆ ਜਾਵੇਗਾ ਗ਼ਰੀਬ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਤਕੜੇ ਆਦਮੀ ਲਈ ਵੀ ਹੈ ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਕ ਗਲ ਹੋਰ ਕਹਿਣੀ ਹੈ ਔਰ ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦੇ ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਦੇ ਆਦਮੀ ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੀ ਸੀ. ਆਈ. ਡੀ. ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ । ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਹੁਣ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਜੇਕਰ ਸਾਡੀ ਸੀ. ਆਈ. ਡੀ. ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਕੀ ਮਜਾਲ ਸੀ ਉਹ ਲੋਕ ਚੰਦ ਟੱਕਿਆਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਅਪਣੇ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਇਸ ਕਦਰ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੰਦੇ । ਚੰਦ ਟੱਕਿਆਂ ਦੀ ਖਾਤਿਰ ਅਪਣੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦਾ ਖੂੰਨ ਵੇਚ ਦਿੰਦੇ, ਚੰਦ ਟੱਕਿਆਂ ਦੀ ਖਾਤਿਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਅਣਖ, ਇੱਜ਼ਤ ਔਰ ਪੁਰਾਣੀ ਸਭਿਤਾ ਉਤੇ ਕਲੰਕ ਲਗਾਉਂਦੇ ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਉਮੀਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗੌਰਮੈਂਟ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਲ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਖਿਆਲ ਕਰੇਗੀ । ਆਖਿਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਸਲਾਮੀਅਤ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖਿਆ ਹੈ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਇੰਟੈਗਰੇਟੀ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖਿਆ ਹੈ ਔਰ ਅਪਣੀ ਜਾਨ ਦੇ ਕੇ ਹਿਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਅਣਖ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰਖਿਆ ਹੈ, ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਦਮਾਂ ਵਿਚ ਸਿਰ ਝੁਕਾਂਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪਣੀ ਜਗਾਹ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ।

ਚੌਧਰੀ ਜਗਤ ਰਾਮ (ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਗ਼ਲਤ ਫ਼ਹਿਮੀ ਦੂਰ ਹੋ ਗਈ, ਬਲਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਜੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਬਾਰੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਗ਼ਲਤ ਫਹਿਮੀ ਦੂਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ । ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਇਹ ਸਮਝ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਛੰਬ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਹਥਿਆ ਲਵੇਗਾ ਉਹ ਵੀ ਗ਼ਲਤ ਫਹਿਮੀ ਦੂਰ ਹੋ ਗਈ । ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗ਼ਲਤ ਫਹਿਮੀ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਪੈਦਾ ਹੀ ਕਿਉਂ ਹੋਈ ਜਿਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ, ਜਦੋਂ

[ਚੌਧਰੀ ਜਗਤ ਰਾਮ]

ਜੰਗ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਅਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ—

ਗੁਰਾਂ ਆਖਿਆ ਸਿੰਘ ਵੇ ਅਜੀਤ ਤਾਈਂ,
ਮੇਰੀ ਸਿਖਿਆ ਤਾਈਂ ਭੁਲਾਵਣਾ ਨਹੀਂ ।
ਜੇਕਰ ਮੁੜੇਂ ਤਾਂ ਫਤਿਹ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ,
ਜਿਉਂਦੇ ਹਾਰ ਖਾ ਪਿਛਾਂਹ ਆਵਣਾ ਨਹੀਂ ॥

ਜੇ ਇਕ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਐਸੀਆਂ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਲਤ ਫਹਿਮੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਫ਼ੇਰ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ । ਪਰ ਨਹੀਂ । ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੇ ਦੇਸ਼ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਵੀਰ ਬਹਾਦੁਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਰ ਤਲੀ ਉਤੇ ਰਖ ਕੇ ਰਨਭੂਮੀ ਵਿਚ ਅਪਨਾ ਜੀਵਨ ਬਲੀਦਾਨ ਕਰਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਕਸ਼ਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀ ਔਲਾਦ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਹ ਉਹ ਕਾਰਨਾਮੇ ਕਰ ਵਖਾਏ ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੀ ਮਿਸਾਲ ਆਪ ਹਨ । ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਸੁਣਿਆ ਕਰਦੇ ਸਾਂ ਕਿ ਜਦ ਜਾਪਾਨ ਨੇ ਲੜਾਈ ਲੜੀ ਤਾਂ ਇਕ ਜਵਾਨ ਨੇ ਬੰਬ ਲੈ ਕੇ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਚਿਮਨੀ ਵਿਚ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਇਸ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੀਰ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵਧ ਗਏ । ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬਹਾਦੁਰਾਂ ਨੇ ਬੰਬ ਅਪਣੀਆਂ ਲੱਕਾਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੇ ਟੈਂਕਾਂ ਦੇ ਥੱਲੇ ਬੈਠ ਬੈਠ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਟੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕੀਤਾ ਔਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਲੀਦਾਨ ਦੇਂਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਨਾ ਕੇਵਲ ਇੱਜ਼ਤ ਬਚਾਈ ਬਲਕਿ ਇਸ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਨੂੰ ਚਾਰ ਚੰਨ ਲਗਾਏ । ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜੇ ਦੇਸ਼ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਸੋਚਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਾਕਈ ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਇਕ ਅਜੀਬ ਢੰਗ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ, ਬਹਾਦਰ-ਸੂਰਮਿਆਂ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਥੋੜ੍ਹੇ ਕੀਤਿਆਂ ਮੱਥਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਲੇਕਿਨ ਇਕ ਗਲ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਥੋੜੀ ਬਹੁਤ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਜਲਦੀ ਹੀ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਚੌਧਰੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੜੇ ਅਜੀਬ ਢੰਗ ਨਾਲ ਐਕਟਿੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ । ਹਾਂ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਹੈ । ਉਹ ਕੀ ਹੈ ? ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਹਰ ਗਲ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਵੰਡ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ । ਵੰਡ ਪਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਹੋ ਕੇ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਦੇ ਨਾਤੇ ਹੀ ਹਰ ਗਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਬੜਾ ਦੁਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਕੋਈ ਹਰੀਜਨ ਭਰਾ ਉਠਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਜੰਗ ਵਿਚ ਬੜਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ, ਕੋਈ ਸਿਖ ਭਰਾ ਉਠਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸਿੱਖ ਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਹੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਹੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੁਲਕ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਪਾਉਣੀ ਠੀਕ ਗਲ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ । ਇਹ ਬੜੀ ਭੈੜੀ ਗਲ ਹੈ । ਇਹ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਇਕ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਤਰੁਟੀ ਹੈ । ਸਾਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਕੋ ਨਿਗਾਹ ਨਾਲ ਹੀ ਸਭ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਵੀਰ ਬਹਾਦੁਰ ਹੈ । ਜਿਸ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਉਤੇ ਅਪਣਾ ਜੀਵਨ ਕੁਰਬਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦ ਹੈ । ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਇਕ ਵਾਕਿਆ । ਮੈਂ ਬਸ ਵਿਚ ਸਫ਼ਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਿੰਡ ਗੜ੍ਹਬਦਾਨਾ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਲੜਕਾ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ । ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਔਰ ਭਾਈ ਬਸ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ । ਉਸ ਦੇ ਬਚੇ ਕੋਲੋਂ ਬਸ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਦੇ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਪੁਛੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਰੋ ਰਹੇ ਹੋ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦਾ ਬਾਪ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ

ਹੋਇਆ ਹੈ ਔਰ ਮੈਂ ਉਸ ਵੈਰੀ ਦੀ ਫਿਕਰ ਵਿਚ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲਣ ਲਈ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਾਂ । ਕਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ (ਲੰਬੀ, ਅਸ. ਸੀ) : ਚੇਅਰਮਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਝਗੜਾ ਤਦੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਟਰੇਂਡ ਫੌਜੀ ਆਪਣੇ ਗੁਰੀਲਾ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਥੋਂ ਦੀ ਸਿਵਲ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਔਰ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨਾ ਸੀ ਔਰ ਉਥੋਂ ਦੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਅਬਾਦੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਹਬ ਦੇ ਨਾਂ ਤ ਭੜਕਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁਧ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਕੇ ਉਥੋਂ ਦੇ ਜੋ ਆਵਾ ਜਾਈ ਦੇ ਸਾਧਨ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨਾ ਸੀ । ਲੇਕਿਨ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੌਜੀ ਜਰਨੈਲਾਂ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹ ਦੇ ਦਿਤੀ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਉਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਇਸ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਰਕਣ ਲਈ ਉਸ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਾਘਾ, ਖਾਲੜਾ, ਖੇਮ-ਕਰਨ ਅਤੇ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਸੈਕਟਰਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ । ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਫੌਜੀ ਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਟੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਬਰਬਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਸਾਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਇਤਹਾਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੂਜੀ ਵਰਡ ਵਾਰ ਵਿਚ ਹੋਈ ਟੈਂਕਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦੇ ਰੀਕਾਰਡ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਔਰ ਇਕ ਨਵਾਂ ਰੀਕਾਰਡ ਕਾਇਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਫੌਜੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਸਾਡੇ ਜੋ ਸਰਹਦੀ ਲੋਕ ਹਨ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਰਹਦੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੌਜੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਬੜੀਆਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਉਠਾਈਆਂ ਹਨ । ਇਸ ਲਈ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੜ ਕੇ ਵਸਾਉਣ ਵਲ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੈਲਫੇਅਰ ਦਾ ਧਿਆਣ ਰਖੇ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਲਾਵਾ ਇਕ ਹੋਰ ਸੈਕਸ਼ਨ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਟਰਕਾਂ ਵਾਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਔਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲੇ ਅਵਾਰਾਗਰਦ ਔਰ ਹੋਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਪੁਕਾਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾ ਨੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਤਰਾ ਮੁਲ ਲੈ ਕੇ ਸਾਡੇ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਫਰੰਟ ਲਾਈਨ ਤਕ ਐਮੂਨੀਸ਼ਨ ਪਹੁਚਾਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਬੜੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਯੋਗ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਭੁਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦ ।

ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਇਕ ਗਲ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਲੈ ਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਵੀ ਸਾਡੀ ਸਿਖ ਲਾਈਟ ਇਨਫੈਨਟਰੀ ਦੇ ਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਬੜੀ ਬਹਾਦੁਰੀ ਦਿਖਾਈ ਹੈ ਅਰ ਉਸ ਵਿਚ ਜੋ ਮਜ਼ਹਬੀ ਸਿਖ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਔਰ ਸ਼ੁਜਾਅਤ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾ ਨੂੰ ਇਕ ਮਾਰਸ਼ਲ ਕੌਮ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਜੋ ਇਤਨੀ ਜੰਗੀ ਖਿਦਮਤ ਸਰਅੰਜਾਮ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋਣ ਲਈ ਕਦ ਦੀ ਲਿਮਟ 5 ਫੁਟ ਚਾਰ ਇੰਚ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਉਹ ਸਾਡੀ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦਾ ਇਕ ਵੀਕਰ ਸੈਕਸ਼ਨ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਦ ਛੋਟਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੀ. ਏ. ਪੀ. ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋਣ ਲਈ ਕਦ ਵਿਚ ਇਹ ਛੂਟ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਔਰ ਇਸ ਨੇ ਕਦ ਦੀ ਕੰਡੀਸ਼ਨ 5 ਫੁਟ 7 ਇਚ ਰਖੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਇਸ ਨੂੰ ਵੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੌਜੀ ਖਿਦਮਾਤ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਇਹ ਹਦ ਪੰਜ ਫੁਟ ਚਾਰ ਇੰਚ ਕਰ ਦੇਵੇ । ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਥੇ ਸਾਡੇ ਫੌਜੀਆਂ ਨੇ, ਸਰਹਦੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਔਰ ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਬੜੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦਿਖਾਈ ਹੈ ਉਥੇ ਸਾਡੇ

[ਸਰਦਾਰ ਉਜਾਗਰ ਸਿਘ]

ਪੀ. ਏ. ਪੀ. ਦੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਬੜੀ ਵੀਰਤਾ ਦਿਖਾਈ ਹੈ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਬੜੀਆਂ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਭੁਲ ਸਕਦੇ। ਦੂਜਿਆਂ ਵਾਲੀ ਪੀ. ਏ. ਪੀ. ਦੀ ਚੌਕੀ ਤੇ ਸਬ-ਇਨਸਪਕਟਰ ਧਨਾ ਰਾਮ ਨੇ, ਪੰਡਿਤ ਪਰੀਤਮ ਸਿੰਘ, ਡੀ. ਐਸ. ਪੀ. ਨੇ ਔਰ ਸਰਦਾਰ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀਆਂ ਦਾ ਜਿਸ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ ਔਰ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ, ਉਹ ਕਿਸ ਤੋਂ ਭੁਲਾਂ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਪੀ. ਏ. ਪੀ. ਦੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ, ਔਰ ਦਸ ਦਸ ਚੌਕੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਜਿਤੀਆਂ ਹਨ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਹਿਸਟਰੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਇਕ ਨਵੀਂ ਮਿਸਾਲ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਚੌਕੀਆਂ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਕੇ ਪੁਲਸ ਦੇ ਬਹਾਦਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਵਿਚ ਇਜ਼ਾਫਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਪੇ ਧੰਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਔਰ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

[Shri Rup Singh Phul, a member of the Panel of Chairmen in the Chair]

चौधरी नेत राम (हिसार सदर) : चेयरमैन साहिब, यह जो गैर सरकारी प्रस्ताव पर बहस चल रही है इस के अन्दर एक नई और विषश चीज़ यह है कि जहां हम पहले सिर्फ अपने प्रान्त के मसलों के बारे में जो हमारी प्रान्तीय सरकार की नीति है उस पर ही बहस कर सकते थे, वहां आज जो हमारी सारे देश की नीति है या विदेश नीति है उस पर भी सोचने का और उस पर बहस मुबाहसा करने का मौका हासल हुआ है। हम देखते हैं कि हमारे देश के जो नेतागण हैं उन की जो कमज़ोरियां हैं उन की वजह से हमारा देश कई मामलों में विशेषकर आर्थिक मामलों में और दूसरे कई मामलों में पीछे रहा है मैं समझता हूं कि इनसब चीज़ों में कांग्रेस सरकार ने देश को कमजोर किया है क्योंकि इस ने यहां एक ऐसा महौल बना रखा है जिस में लूटने वाले लाखों रुपए रोज़ाना लूट रहे हैं। एक तरफ तो कई ऐसे आदमी हैं जो लाखों रुपए की लूट रोज़ाना कर लेते हैं और उस के मुकाबला में आम लोग ऐसे हैं कि जिन को सारे दिन की मेहनत के बाद मुश्किल से तीन या चार आने मिल पाते हैं। जहां ज्यादा से ज्यादा आमदनी में तनासुब एक और पांच का या एक और दस का होना चाहिए था वहां इस हिसाब से लाखों का तनासुब है। मैं समझता हूं कि अगर यह सरकार आज भी डाक्टर राम मनोहर लोहिया की बात मान ले और जो रोज़ाना लाखों रुपए की लूट खसूट मचाते हैं उन की लूट को बन्द कर दे तो न यहां रिफ्यूजियों के मसले रहें और न कोई और मसला रहे। सब अपने आप हल हो जाएं। आप देखें कि इस लड़ाई के दौरान जिन नौजवानों ने अपने फौजी जवानों को अपने सर पर सामान ढो ढो कर पहुंचाया है और उन को फ्रंट लाईन में रोटियां पहुंचाते हैं, जब उन पर अपने पर मुसीबतें आई हैं तो खून चूसने वालों ने और मुनाफा खाने वालों ने अपने काम उसी तरह से जारी रखे हैं और उन से बाज़ नहीं आए हैं और उन

कीड़ों वाला आटा खिलाया है यानी वह आटा खिलाया है जो आटा इनसान के खाने के काबल भी नहीं था। चेयरमैन साहिब, अगर यहां पर इसी तरह से काम चलते रहे तो यह देश उन्नतिशील देश कभी नहीं बन सकता। अगर हम ने इस को उन्नतिशील बनाना है तो यहां जितने गरीब लोग हैं उन को खुशहाल बनाना होगा और इस के लिये एक ही तरीका है कि यहां जो लोग लूट खसूट कर रहे हैं उन की लूट को बन्द किया जाए। इस तरह से जब हम अपने देश की गरीब जनता को खुशहाल कर लेंगे तो हम पाकिस्तान को भी खत्म कर सकेंगे। उस को खत्म करने के लिये दो तरीके इस्तेमाल किये जा सकते हैं। एक तो जंग का रास्ता है और दूसरा यह है कि हमारा देश उन्नतिशील हो जाए और जहां पर फिर्काप्रस्ती न रहे। तब पाकिस्तान के अवाम जो डिकटेटरशाही से तंग आए हुए हैं अपने देश को हिन्दुस्तान के साथ मिलाने को कहेंगे। लेकिन हमारी कांग्रेस सरकार यहां यह हालत पैदा नहीं कर सकी। और इस का नतीजा यह है कि बरतानिया जैसा ज़लील हुकमरान जिस को गांधी जी ने अपना आन्दोलन चला कर यहां से बाहर किया था, वह अब भी अपने अरबों रुपए हिन्दुस्तान में लगाए बैठा है और दूसरी तरफ पाकिस्तान की खुलमखुला मदद करता है। अगर हमारी यह सरकार ज़रा भी अकलमंद और समझदार है तो अब भी यह समझ जाए और उस की इस लूट को बन्द करे। अब भी बरतानिया का हमारे मुलक में अरबों रुपए का सरमाया लगा हुआ है। पहले 22 अरब रुपए को तो इस सरकार ने अपनी कमज़ोरियों की वजह से उसे ले जाने दिया है लेकिन अब वह जिस सरमाय पर काबज़ है उस को तो न ले जाने दे और उसे अपने कब्ज़ा में ले ले। (घंटी) चेयरमैन साहब, मैं आप का हुकम मानता हूं और सिर्फ एक ही बात और कह कर बैठ जाता हूं। यह जो कांग्रेस सरकार है या तो यह अपनी नीति को बदल दे या फिर हमें इसे बदलना पड़ेगा। इतना कह कर मैं प्रस्ताव का समर्थन करता हूं और अपने जवानों के लिये जिन्होंने इस लड़ाई में अपनी जानें दी हैं उन को श्रद्धांजलि भेंट करता हूं।

ਗ੍ਰਹਿ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ): ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਤੇ ਕਈ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਤੇ ਦੇ ਚਾਰ ਭਾਗ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਚਾਰ ਗਲਾਂ ਕਹੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗਲਾਂ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਇਖਤਲਾਫ ਰਾਏ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਦੋਸਤ ਇਸ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖ ਕੇ ਅੱਗੇ ਲਈ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਕਮੀਆਂ ਜੋ ਹੁਣ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁੜ ਨਾ ਆਉਣ। ਇਸ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਖਤਲਾਫ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੁਝ ਗਲਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਮੈਂ ਥੋੜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ੀ ਕਰਾਉਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

ਆਪ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਇਸ ਲਈ ਬਣਿਆ ਕਿ ਕੁਝ ਸਿਰ ਫਿਰੇ ਮਜ਼ਹਬੀ ਜਨੂਨੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਤਮ ਨਿਰਨੇ ਦੇ ਹਕ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਨਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਲਾਭ ਸੀ। ਖੈਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜਨੂਨ ਦਾ ਸਿਟਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਾ ਨਹੀਂ ਸਕੇ, ਉਥੇ ਡਿਕਟੇਟਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਥੇ ਆਪਣੀ ਗਦੀ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖਣ ਲਈ ਇਕ ਆਮ ਹਿਸਟੀਰੀਆ ਜਿਹਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤਾਂ ਜਿਉਂਦਾ ਹੀ ਤਾਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਗਰ ਸਾਲਮ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ

[ਗਿਹ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ]

ਹੜਪ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ, ਸੀਜ਼ ਫਾਇਰ ਹੋਈ, ਆਜ਼ਾਦ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਗਈ । ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਹੜਪ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੌਜ ਅਤੇ ਗੁਰੀਲੇ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਜੋ ਉਥੇ ਦੇ ਰਾਜੇ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਇੰਟੈਗਰਲ ਪਾਰਟ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਉਸ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਮਤਲਬ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਮਾਸਿਜ਼ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆਪਣੀ ਭੁਖ ਅਤੇ ਦੁਖ ਵੱਲੋਂ ਮੋੜਿਆ ਜਾਵੇ । ਇਸ ਮੰਤਵ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨਫਿਲਟ੍ਰੇਟਰਜ਼ ਭੇਜੇ ਕਿ ਸਰੀਨਗਰ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ । ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਪੀ੦ ਏ੦ ਪੀ੦ ਦੇ ਕੰਮ ਤੇ ਨੁਕਤਾ ਚੀਨੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਪੀ੦ ਏ੦ ਪੀ੦ ਦੇ ਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਗ਼ਲਤ ਗਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ, ਮੈਂ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਮਗਰੋਂ ਅਗਰ ਉਹ ਪਤਾ ਕਰਨਗੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਕਰਾ ਦਿਆਂਗਾ । ਮਗਰ ਜੋ ਉਥੇ ਹਾਲਾਤ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਅਗਰ ਅਜ ਸਿਰੀਨਗਰ ਤੇ ਇਨਫਿਲਟ੍ਰੇਟਰਜ਼ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਿਰਫ ਪੀ੦ ਏ੦ ਪੀ੦ ਦੇ ਜਵਾਨਾਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਹੈ । (ਤਾੜੀਆਂ) ਕੁਝ ਸਜਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੀ੦ ਏ੦ ਪੀ੦ ਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਮਗਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੀ੦ ਏ੦ ਪੀ੦ ਦੇ ਕੰਮ ਨਾਲ ਅਤੇ ਜਿਸ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਇਹ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀ ਸਰਹਦ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸਿਰੇ ਤਕ ਲੜੇ ਹਨ ਉਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਕਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਉਹ ਚੂੰਕਿ ਸਰਹਦ ਤੇ ਨਹੀਂ ਗਏ ਇਸ ਲਈ ਜਿਸ ਘਨਾਉਣੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਉਹ ਹਨ, ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਪਾਰ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੜਨਾ ਪਿਆ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਫਿਰ ਓਵਰ ਆਲ ਕੰਟਰੋਲ ਮਿਲਿਟਰੀ ਦਾ ਹੈ । ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਜਾਣੇ ਬਿਨਾਂ ਪੀ੦ ਏ੦ ਪੀ੦ ਤੇ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਕਰਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਹੈ । ਅਜ ਜਿਹੜਾ ਕੁਝ ਅਨਸਰ ਉਥੇ ਹੈ, ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਦੂਜਾ ਜੋ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਰਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਪੀ੦ ਏ੦ ਪੀ੦ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਅਜ ਕਸ਼ਮੀਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ । (ਤਾੜੀਆਂ) ਇਹ ਸਿਰਫ ਫੈਕਚੁਅਲ ਗਲਾਂ ਹਨ ਜੋ ਮੈਂ ਦਸ ਰਿਹਾ ਹਾਂ । ਇਸ ਲਈ ਇਕ ਵਾਕਿਫਉਂ ਹੀ ਇਹ ਕਹਿ ਦੇਣਾ ਕਿ ਪੀ੦ ਏ੦ ਪੀ੦ ਨੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ । ਫਿਰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਵਜ਼ੀਰ ਫੋਟੋ ਖਿਚਾਉਣ ਲਈ ਉਥੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਇਹ ਬੜੀ ਗ਼ਲਤਫਹਿਮੀ ਹੈ । ਜਿਥੇ ਸ਼ੈਲਿੰਗ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇ, ਖਬੇ ਸਜੇ ਗੋਲੇ ਫਟਦੇ ਹੋਣ ਉਥੇ ਫੋਟੋ ਖਿਚਾਉਣ ਲਈ ਕੌਣ ਜਾਵੇਗਾ । ਮੈਂ ਕਿਹੜੇ ਮਹਾਜ਼ ਤੇ ਨਹੀਂ ਗਿਆ, ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਉਥੇ ਫਿਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ । ਹੁਣ ਇਹ ਵੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਵਜ਼ੀਰ ਬਾਹਰ ਫਿਰਦਾ ਰਿਹਾ । ਮਗਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਮਰਾਲ ਉਚਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਜ਼ਿਮੇਦਾਰ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਵਰ੍ਹਦੇ ਗੋਲਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । (ਤਾੜੀਆਂ) ਅਜ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਖੀ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਦੇਸ਼ ਹੈ ਤਾਂ ਧਰਮ ਤੇ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨ ਸਭ ਹਨ, ਇੱਜ਼ਤ ਤੇ ਘਰਬਾਰ ਹੈ । ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਇਨਫਿਲਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਕੀਤੀ । ਉਸ ਵੇਲੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੁਸ਼ਮਨ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਉਸ ਨੂੰ ਐਗਰੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦਾ ਮਜ਼ਾ ਚਖਾਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸੇ ਵਲ ਗਿਆ । ਸਾਡੀ ਫੌਜ ਨੇ ਜੋ ਬਹਾਦਰੀ ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਸਤਿਕਾਰਦੇ ਹਾਂ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਖੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸਗੋਂ ਇਸ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਚਾਰ ਚੰਦ ਵੀ ਲਗਾਏ ਹਨ । ਇਸ ਲੜਾਈ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ

ਕਈ ਤਾਕਤਾਂ ਦਾ ਰੁਖ ਜੋ ਚੀਨ ਦੀ ਲੜਾਈ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਸਾਡੇ ਖਿਲਾਫ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਮੁੜ ਸਾਡੇ ਹਕ ਵਿਚ ਹੋ ਗਿਆ । ਉਥੋਂ ਇਕ ਅਖਬਾਰ ਹਫਤਾਵਾਰ 'ਟਾਈਮਜ਼' ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ । ਅਜ ਤਾਈਂ ਉਸ ਦੀ ਪਾਲਸੀ ਸਾਡੇ ਖਿਲਾਫ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਲੀਡਰਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲਿਖਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਮਗਰ ਉਸ ਦਾ ਕਲ੍ਹ ਦਾ ਪਰਚਾ ਦੇਖੋ, ਉਹ ਭੱਟੂ ਬਾਰੇ ਕੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ (ਹਾਸਾ) ਮੈਂ ਜਾਣਬੁਝਕੇ ਭੱਟੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਉਸ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਕਲ੍ਹ ਦੇਖੋ 'ਟਾਈਮਜ਼' ਨੇ ਕੀ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਹੁਣ ਸਚਾਈ ਨਿਕਲਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ । ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਸਾਡੀ ਫੌਜ ਦੀਆਂ ਜਿਤਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੁਖ ਫੇਰ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦਾ ਰੁਖ ਫੇਰ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਡੇ ਕਾਜ਼ ਨੂੰ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਐਗਰੈਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਗ ਪਏ ਹਨ । ਬਰਤਾਨੀਆਂ ਅਤੇ ਚੀਨ ਇਸ ਐਗਰੈਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਭਰੋਸੇ ਯੋਗ ਗਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ । ਚੀਨ ਨੇ ਸਾਡੇ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਫਿਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਸੰਧੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਏਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਸੜਕ ਬਣਾ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਤੇ ਮੈਂ ਫੌਜੀ ਸਾਮਾਨ ਵੀ ਤੈਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿਆਂਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੀਨ ਦੀ ਧਾਕ ਬਝ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਬਾਕੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੇ ਮਦਦ ਕੀਤੀ । ਬਰਤਾਨੀਆ ਤਾਂ ਪਕਾ ਬਿਜ਼ਨੈਸਮੈਨ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਤਾਂ ਹਰ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਕਰਨ ਦੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੋਚਦਾ ਹੈ । ਜੇਕਰ ਉਹ ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਦੇ ਨੁਕਤਾ ਨਿਗਾਹ ਨਾਲ ਚੀਨ ਨਾਲ ਠੀਕ ਚਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਵੀ ਸੰਧੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਫਿਕਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਚੰਗੀ ਰੋਟੀ ਅਤੇ ਕਪੜਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਉਸ ਦੀ ਸਦਾ ਤੋਂ ਇਕਤਸਾਦੀ ਪਾਲੇਸੀ ਇਹੀ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਪਾਲੇਸੀ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਕੇ ਉਹ ਹਰ ਗਲ ਦਾ ਪਰਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪਾਲੇਸੀ ਨੂੰ ਇਸੇ ਹੀ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਮੋੜ ਤੋੜ ਲੈਣ ਲਈ ਸਦਾ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਬਰਤਾਨੀਆਂ ਜੇਕਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਮਦਦ ਦੇਣ ਦੀ ਗਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪਖ ਦੀ ਗਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਉਸ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਗਿਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਜਦੋਂ ਵਾਰ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਸਾਡੇ ਖਿਲਾਫ ਪਰ-ਚਾਰ ਕੀਤਾ । ਜਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਕੈਪੀਟਲਿਸਟ ਤਾਕਤਾਂ ਹਨ ਉਹ ਸਦਾ ਹੀ ਇਸ ਗਲ ਵਲ੍ਹ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਕਤਸਾਦੀ ਤੌਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਨਾਲ ਰਹਿ ਕੇ ਫਾਇਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਮੁਲਕ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਮੁਲਕ ਦੀ ਪਾਲਸੀ ਕੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਹਾਮੀ ਭਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਜ਼ੇ ਪਾਲਸੀ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਗਲ ਬਾਰੇ ਵਧੇਰੇ ਸੋਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ । ਹਾਂ ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਜੇਕਰ ਕਿਤੋਂ ਭਰੋਸੇ ਯੋਗ ਮਦਦ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਰੂਸ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਜਦ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਸਾਡੇ ਤੇ ਐਗਰੈਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਜੋ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਕੀਤੀ ਰੂਸ ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਤੇ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਅਸੀਂ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਕਦਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ । ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਾਈਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਇਲਾਨ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪੌਂਡਾਂ ਦੀ ਟਨਕਾਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗਲ ਲਈ ਖ੍ਰੀਦਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਖੁਦ ਕਫੈਲ ਹੋ ਜਾਈਏ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਸਵੈਪੂਰਨਤਾ ਪਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈਏ ਕਿ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਖੜੋ ਸਕੀਏ ਤਾਂ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਬਾਹਰੋਂ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾ ਰਹੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਬਾਹਰ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਝਾਕ ਰਹੇ । ਇਹ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵਾਜ਼ੇ ਪਾਲਸੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਮੁਲਕ ਦੇ ਲੋਕ

[ਗ੍ਰਹਿ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ]

ਇਸ ਗਲ ਵਲ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਗ਼ੈਰ ਮੁਲਕ ਸਾਡੇ ਵਲ ਨਿਗਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਸਲਬ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਖ੍ਰੀਦ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਅਸੀਂ ਜਿਸ ਨੀਤੀ ਤੇ ਚਲ ਰਹੇ ਹਾਂ ਉਹ ਇਕ ਨਿੱਗਰ ਤੇ ਠੋਸ ਨੀਤੀ ਹੈ। (ਪ੍ਰਸੰਸਾ) ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਪਾਰਟੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈ ਪਾਰਟੀਆਂ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਰਸੀ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਗਰ ਇਹ ਗਲ ਕਦੀ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਲੜਨਾ ਚੰਗਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਆ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। (ਪ੍ਰਸੰਸਾ) ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਸਾਡੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਆਪਣੀ ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਉਲਟ ਜਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਮੁਲਕ ਸਾਡੇ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਐਗਰੈਸ਼ਨ ਵੇਲੇ ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਮੁਲਕ ਇਮਦਾਦ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਅਸੀਂ ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵੇਚਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ (ਪ੍ਰਸੰਸਾ)।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਸਾਡੀ ਮਿਲਟਰੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋ ਸਰਵਿਸ ਕੀਤੀ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਸਾਡੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਜਿਸ ਹਿੰਮਤ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਅਸੀਂ ਦਾਦ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ। ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਹ ਮਾਣ ਦੀ ਗਲ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰੀਲੀਫ ਦੇਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਮਦਦ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਰੀਲੀਫ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੇ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਖਿਆਲ ਦੇ ਪੂਰੀ ਪੂਰੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰੀਲੀਫ ਵਾਸਤੇ ਦਿਲ ਖੋਲ ਕੇ ਧਨ ਦਿਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਸੰਕੋਚ ਦੇ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਸਰਾਹਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ (ਪ੍ਰਸੰਸਾ)

ਸਾਡੀ ਮਿਲਟਰੀ ਨੇ ਇਕ ਕਾਨਸਪਿਕੁਅਸ ਮਿਸਾਲ ਇਕ ਵੇਰ ਕਾਇਮ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਿਲਟਰੀ ਦੀ ਹਿਸਟਰੀ ਵਿਚ ਇਕ ਮਹਾਨ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਆਪਣੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਕੇ ਕਾਇਮ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਅਜ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਫੌਜ ਦੇ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਅਫਸਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਉਹ ਸਿਰਫ ਕਮਾਨ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਇਸ ਵੇਰ ਕਮਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸਗੋਂ ਲੀਡ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਆਪ ਅਗੇ ਹੋ ਕੇ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਉ ਅਸੀਂ ਵੈਰੀ ਦਾ ਮੂੰਹ ਭੰਨ ਦੇਈਏ। ਪਿਛੇ ਰਹਿ ਕੇ ਸਿਰਫ ਆਰਡਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਦੁਸ਼ਮਨ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿਚ ਲੈਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਨੂੰ ਪਛਾੜਨਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਕੁਰਬਾਨੀ ਅਗੇ ਕੌਣ ਨਹੀਂ ਸਿਰ ਝੁਕਾਂਦਾ। ਅਜ ਸਾਡੀਆਂ ਧੌਣਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਮਹਾਨ ਜਿਤ ਅਗੇ ਨਿਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਅਜ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਕਈਆਂ ਨੇ ਸਾਡੀਆਂ ਧੌਣਾਂ ਨੂੰ ਨਿਵਾਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਪਰ ਇਹ ਧੌਣਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਨਹੀਂ ਨਿਵੀਆਂ (ਪ੍ਰਸੰਸਾ) ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਅਤੇ ਦਲੇਰੀ ਅਗੇ ਅਸੀਂ ਅਜ ਸੌ ਸੌ ਵਾਰ ਨਿਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛੇ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਸਗੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੌਜੀ ਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਖਿਆ ਲਈ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਲਗਾ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਜਾਨ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨ ਹਨ (ਪ੍ਰਸੰਸਾ)। ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਨਜ਼ਰੀਆ ਹੋਵੇ।

ਇਕ ਗਲ ਹੋਰ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੋ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਨਹੀਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੌਜੀਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਇੰਟੈਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਵਿਚ

ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਬਿਤ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀ ਏਕਤਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਭਰਦੀ ਹੈ ਜਦ ਕਿਸੇ ਲੜਾਈ ਦਾ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਪਏ । ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਲਹਿਰਾਂ ਉਠਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮੋਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਉਠਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਈ ਮੂਵਮੈਂਟਾਂ ਚਲੀਆਂ ਪਰ ਮੁੜ ਇਸੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾ ਗਈਆਂ । ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਹਾਦਰਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਜੀਂਦਿਆਂ ਰਖਣ ਲਈ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਨ ਨੂੰ ਬਚਾਣ ਲਈ ਜੋ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਵਿਤਕਰੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਅਸੀਂ ਨਿਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ । ਇਸੇ ਲਈ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਧਰਤੀ ਮਾਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਫੌਜੀ ਪਹਿਲਾਂ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਹਥ ਲਾਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਮਥੇ ਤੇ ਧਰਤੀ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਲਾ ਕੇ ਪ੍ਰਣ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਨ ਨੂੰ ਬਚਾਣਾ ਹੈ । ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਏਗਾ ਉਸ ਦੇ ਹਥ ਕਟ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਤਲਵਾਰ ਉਠਾਏਗਾ ਉਸ ਦੀ ਗਰਦਨ ਵਢ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ । ਸਾਡੀ ਫੌਜ ਨੇ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਕਾਇਮ ਕਰ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਦਸ ਦਿਤਾ ਕਿ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਹਲਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਿੰਨੀ ਬਹਾਦਰੀ ਲਈ ਇਹ ਤਤਪਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਪਹਿਲਾਂ ਜਦ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਡੇ ਸਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ 18 ਰੁਪਏ ਮਹੀਨੇ ਤੇ ਭਰਤੀ ਕਰਕੇ ਬਸਰੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਲੜਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਅਜ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਭਾਰੀ ਬਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਚੁੰਮਦੇ ਹਨ ਤੇ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨੂੰ, 303 ਦੀ ਰਾਈਫਲ ਨੂੰ ਤੇ ਹੋਰ ਅਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁੰਮ ਕੇ ਵਚਨ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਲੜ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬੀ ਪਾਵਾਂਗੇ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਚਨਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ (ਪ੍ਰਸੰਸਾ) ।

ਜਿਥੇ ਤਕ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟਿਸੀਪੇਸ਼ਨ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਥੋੜੀ ਹੈ । ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਚਲ ਕੇ ਫਰੰਟ ਤਕ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਮੋਰਚਿਆਂ ਤਕ ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਵੀ ਫਰੰਟ ਖੁਲ੍ਹੇ ਹਨ ਲੋਕੀਂ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰਹੇ । ਜਿਹੜੇ ਕਦੇ ਘਰੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਨਿਕਲੇ ਤੇ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਨਾਨੀਆਂ ਨੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਦਾ ਪਰਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਸਨ ਜਦ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੈਰੀ ਨੇ ਹਲਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਪਰਦੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੋਟੀਆਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਕਰਦੇ ਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਛਕਾਈਆਂ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕੀਤਾ । ਵੈਰੀ ਦੀ ਇਹ ਚਾਲ ਸੀ ਕਿ ਹਲਵਾਰਾ ਤੇ ਆਦਮਪੁਰ ਦੇ ਹਵਾਈ ਅੱਡਿਆਂ ਤੇ ਹਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਖੇਮਕਰਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਇਥੋਂ ਤਕ ਬਿਆਸ ਨੂੰ ਕਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਹ 9 ਜਾਂ 10 ਤਰੀਕ ਤਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰ ਲੈਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਉਠੇ ਅਤੇ ਛਾਤਾਬਰਦਾਰ ਦਸਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪਕੜਿਆ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਹਥਿਆਰ ਖੋਹ ਲਏ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਹ ਦਸਤੇ ਭੇਜਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਨਾ ਪਈ । ਇਥੇ ਫੌਜ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਇੰਟੈਗਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿਤਾ । ਫਿਰ ਇਥੇ ਇਕ ਹੋਰ ਮਿਸਾਲ ਹੈ ਕਿ ਕੇਰਲ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਆਸਾਮ ਤਕ ਸਾਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਜਵਾਨ ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੇ ਆਕੇ ਲੜੇ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਾਡਾ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਮਾਣ ਹੈ, ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੇਰਲ ਵਾਲੇ ਦਾ ਵੀ ਉੱਨਾ ਹੀ ਹੈ (ਪ੍ਰਸੰਸਾ)

ਜਨਤਾ ਨੇ ਜਿੰਨੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕੀਤੀ ਉਸ ਦੀ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਕਦਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਥੋੜੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ, ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਨੂੰ ਕਟ ਦਿਤਾ । ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਫਸਲ ਦਾ ਇਕ ਟਾਂਡਾ ਵੀ ਟੁੱਟ ਜਾਏ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਛਾਤੀ ਤੇ ਇਟ ਵਜਦੀ ਹੈ,

[ਗ੍ਰਹਿ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ]

ਪਰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਨ ਨੂੰ ਬਚਾਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਆਪਣੇ ਹਥੀਂ ਤਹਿਲੇਸ ਕਰ ਦੱਤੀਆਂ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦਾ ਕੰਪੈਨਸੇਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਕਿ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਇੰਟ੍ਰੈਸਟ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਟ੍ਰੈਕਟਰ ਚਲਾ ਕੇ ਸਾਫ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ। ਭਾਵੇਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਕੰਪੈਨਸੇਸ਼ਨ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਪਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਫੌਜੀ ਭਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜਿੰਨਾ ਦਿਲੀ ਜਜ਼ਬਾਤ ਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੜੇ ਬੜੇ ਕਾਰਨਾਮੇ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਬਹਾਦਰੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ।

ਇਥੇ ਮੈਂ ਇਕ ਗੱਲ ਹੋਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜੀਆਂ ਦੇ ਮਾਰੇਲ ਦੇ ਬਾਰੇ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਇਕ ਹਾਸੇ ਦਾ ਮਜ਼ਮੂਨ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਾਰੇਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਛਾਤਾ ਬਰਦਾਰ ਜਿਹੜੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਉਤਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਕਪਤਾਨ ਜ਼ਾਤ ਦਾ ਮਰਾਸੀ ਸੀ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਡੀਆ ਦੀ ਹੱਦ ਦੇ ਵਿਚ ਉਤਾਰਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਪਾਹੀ ਆਪਣੇ ਕਪਤਾਨ ਨੂੰ ਪੁਛਣ ਲਗਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਥੇ ਆ ਗਏ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਕਪਤਾਨ ਅਤੇ ਸਪਾਹੀ ਬਹਾਦਰ ਖਾਂ ਹਲਵਾਰੇ ਅੱਡੇ ਤੇ ਉਤਾਰੇ ਗਏ ਸੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਇਤਨਾ ਐਮੂਨੀਸ਼ਨ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਅੱਡੇ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸੀ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਡਰਪੋਕਾਂ ਦੀ ਸਾਡੇ ਦਿਹਾਤੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਜੁਰਅਤ ਨਾ ਪਈ। ਮਰਾਸੀ ਕਪਤਾਨ, ਬਹਾਦਰ ਖਾਂ ਸਪਾਹੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ "ਭਾਈ ਅਬ ਤੋ ਹਮ ਦੁਸ਼ਮਨ ਕੇ ਚੁੰਗਲ ਮੇਂ ਆ ਗਏ ਹੈਂ, ਤੁਮ ਐਸੇ ਕਰੋ ਯੇਹ ਕੈਪਟਨ ਕੀ ਮੇਰੀ ਵਰਦੀ ਪਹਿਨ ਲੋ ਔਰ ਅਪਣੀ ਮੁਝੇ ਦੇ ਦੋ, ਹਮ ਸੇ ਤੋ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ।' ਨਾ ਕਪਤਾਨ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬਹਾਦਰ ਖਾਂ। ਸਾਡੇ ਦਿਹਾਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਓ ਦੇਖਿਆ ਨਾ ਤਾਓ ਜਾ ਕੇ ਚਿਮੜ ਗਏ ਅਤੇ ਫੜ ਲਿਆ। ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਬਾਰੂਦ ਗੋਲਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸੋਂ ਨਿਕਲਿਆ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਦੋ ਦੋ ਮਿਠੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਵੀ ਸਨ। ਇਕ ਨੇ ਭਜ ਕੇ ਨਹਿਰ ਵਿਚ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਕਢ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਬਹਾਦਰਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਦਿਹਾਤੀਆਂ ਨੇ ਹੀ ਇਤਨਾ ਸਾਮਾਨ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਆਦਮਪੁਰ ਦੇ ਥਾਣੇ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕੀਤੇ।

ਸ਼੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਮੰਤ੍ਰੀ ਜੀ ਕਾਫੀ ਅਰਸਾ ਬੋਲ ਚੁਕੇ ਹਨ, ਮੂਵਰ ਦਾ ਵੀ ਰਿਪਲਾਈ ਦੇਣ ਦਾ ਰਾਈਟ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਮੋਸ਼ਨ ਪੁਟ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਇਤਨਾ ਵਕਤ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਕਹੋ ਤਾਂ ਹਾਊਸ ਐਕਸਟੈਂਡ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ? (The Minister has taken enough time. The mover too has a right of reply. Thereafter the motion is to be put. We have not got enough time for all this. We may extend the sitting.)

Home and Development Minister : I do not mind if the sitting is extended.

ਆਵਾਜ਼ਾਂ : ਐਕਸਟੈਂਡ ਕਰ ਦਿਉ ਜੀ, ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ।

Mr. Chairman : The sitting is further extended by 10 minutes.

ਗ੍ਰਹਿ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਾਲ ਅਤੇ ਜਾਨ

ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਫਰੰਟ ਤਾਈਂ ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਸਾਮਾਨ ਸਾਡੇ ਫੌਜੀ ਜਵਾਨਾਂ ਲਈ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਨ । ਸਾਡੇ ਡਰਾਈਵਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ, ਮਾਲਕਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਤੱਕ ਵੀ ਵਾਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਪਰ ਮੋਰਚਿਆਂ ਤਾਈਂ ਜਾ ਜਾ ਕੇ ਇਮਦਾਦ ਕਰਦੇ ਰਹੇ । ਜੇ ਕਿਤੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਟਰਕ ਖਰਾਬ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪਕਿਸਤਾਨੀਆਂ ਦੀ ਟੁਟੀ ਫੁੱਟੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਵਿਚੋਂ ਜਿਥੋਂ ਕਿਤੋਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਰਜ਼ੇ ਮਿਲੇ ਕਢ ਲੈ ਆਏ ਅਤੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਇੰਟਰੈਸਟ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਕੇ ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਕਿਵੇਂ ਕੰਮ ਚਲਾਉਂਦੇ ਰਹੇ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਬੜੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਮੋਟੀਆਂ ਮੋਟੀਆਂ ਹੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ । ਅਸੀਂ ਇਸ ਲੜਾਈ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇਕਠੇ ਹੋਕੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੰਜ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵਾਲੰਟੈਰੀਲੀ ਕੌਮੀ ਜਜ਼ਬੇ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਦਿਲੀਓਂ ਰੇਲਵੇ ਵਿਚ ਸਫਰ ਕੀਤਾ । ਮੈਨੂੰ ਐਸਾ ਕੋਈ ਪੁਲ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਜਿਥੇ ਕਿ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਦਿਹਾਤੀ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਮੌਜੂਦ ਨਾ ਹੋਣ । ਉਹ ਹਰ ਆਉਣ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪੁਕਾਰਦੇ ਸਨ । ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਦਿਹਾਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਸ਼ਹਿਰੀ ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਹਰ ਇਕ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁਲ ਚੜ੍ਹਾਏ ਹਨ, ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗਲ ਕਹਿਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ । ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਿਤਨੀ ਪਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਉਤਨੀ ਹੀ ਘਟ ਹੈ । ਏਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਕਰਾਈਮ ਕਰਦੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕਰਾਈਮ ਦੀਆਂ ਜਾਂ ਚੋਰੀ ਦੀਆਂ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਛੱਡ ਦਿਤੀਆਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਚੋਰ ਉਚਕੇ ਦੀ ਕੋਈ ਇਤਲਾਹ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ । ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕੁਦਰਤੀ ਰੁਹਜਾਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਦੁਸ਼ਮਨ ਵੱਲ ਲੱਗ ਗਿਆ ।

ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਏਥੇ ਐਸਪਾਈਨੇਜ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ । ਮੈਂ ਇਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਇਤਨਾ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡਾ ਇਸ ਪਾਸੇ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਹੈ । ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਲੋਕ ਪਕੜੇ ਵੀ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਵੱਲ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਹੈ । ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਵਾਇਆ ਸ੍ਰੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਜਗ੍ਹਾ ਵੀ ਕੋਈ ਐਸਾ ਬੰਦਾ ਕਿਸੇ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਵੀ ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ । (ਤਾੜੀਆਂ) ਅਸੀਂ ਇਸ ਕੌਮ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਹਾਂ ।

ਸਿਵਲ ਡੀਫੈਂਸ ਅਤੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦੀਆਂ ਜਿਤਨੀਆਂ ਵੀ ਫੈਸਿਲੀਟੀਜ਼ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ । ਜਿਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਊਣਤਾਈਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਮੁੜ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਵਕਤ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਅਤੇ ਤਜਰਬੇ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਊਣਤਾਈਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਆਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਰੀਸ਼ੇਪ ਕਰਕੇ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ ਕਰਾਂਗੇ; ਇਹ ਭਾਵੇਂ ਹੋਮ ਗਾਰਡ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਸਿਵਲ ਡੀਫੈਂਸ ਹੈ ਜਾਂ ਪੀ. ਏ. ਪੀ. ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਖਾਮੀਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੜਤਾਲ ਕਰਕੇ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ । ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮਾਰਫਤ ਇਸ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਥੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚਾਰ ਫਰੰਟ ਦੇ ਵਿਚ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਓਥੇ ਅਸੀਂ ਵਾਰ ਫੁਟਿੰਗ ਤੇ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਕੋਈ ਹਿਸਾ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਨਾਕਾਰਾ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਵੇ। ਜਿਥੇ ਸਾਡੀ ਖੁਰਾਕ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹਲ ਹੋਵੇਗਾ ਉਥੇ ਸਾਡੀ ਲੜਾਈ ਦਾ ਫਰੰਟ

[ਗ੍ਰਹਿ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ]

ਵੀ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦਾ ਰਹੇਗਾ । ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਹੀ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਡੀਫੈਂਸ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਮੁੜ ਇਸ ਦੀ ਸਬੰਧਤ ਸਕਰੂਟਨੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਿਹੜੇ ਐਲੀਮੈਂਟ ਅਨਪ੍ਰੋਡਕਟਿਵ ਹੋਣਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਲਾਉਣ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ । ਨਾਲ ਹੀ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰੀ ਵਲ ਵੀ ਧਿਆਣ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ । ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੀ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਖਿਆਲ ਕਰੋ ਕਿ ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਵੀ ਬੰਜਰ ਜ਼ਮੀਨ ਪਈ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਹਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ। ਅੱਜ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਆਤਮ ਨਿਰਭਰ ਹੋਣ ਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿਉ । ਬਾਕੀ ਜਿਹੜੀਆਂ ਊਣਤਾਈਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਕਰੇਗੀ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਫਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਹਾਡਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ (ਨਾਭਾ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਹੜਾ ਰੈਜ਼ੋਲੂਸ਼ਨ ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਤੇ ਦੋ ਦਿਨ ਬਹਿਸ ਹੋਈ ਹੈ। ਔਰ ਜਿਤਨੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਬੋਲੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਪੀਚਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਹੀ ਇਸਦੇ ਉਤੇ ਸਹਿਮਤ ਹਨ। ਅੱਜ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਾਂਤ, ਸਾਰਾ ਦੇਸ਼ ਇਕੋ ਹੀ ਜਜ਼ਬੇ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਜਾਨਾਂ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰਨੀਆਂ ਪੈਣ, ਮਗਰ ਆਪਣੀ ਮਾਤ੍ਰੀ ਭੂਮੀ ਦੀ ਇਕ ਇੰਚ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੁਸ਼ਮਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿਆਂਗੇ । ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਅਜ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਮੋਢੇ ਦੇ ਨਾਲ ਮੋਢਾ ਮਿਲਾਕੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਦੰਦ ਖੱਟੇ ਹੋਏ ਔਰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਬਲਕਿ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਉੱਚਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਔਰ ਇਹ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲੈ ਕੇ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ।

ਇਸ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮੂਵ ਕਰਨ ਪਿੱਛੇ ਇਕੋ ਹੀ ਭਾਵਨਾ ਸੀ ਕਿ ਆਪਣੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਰਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਰਫ ਕਿਸੇ ਸਿਖ ਜਾਂ ਜਾਟ ਨੇ ਹੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਬਲਕਿ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਕੌਮ ਨੇ ਰਲ ਕੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸੌਲੀਡੈਰੀਟੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿਤਾ ਹੈ ਔਰ ਕੀ ਹਿੰਦੂ, ਕੀ ਸਿੱਖ, ਕੀ ਪਾਰਸੀ-ਈਸਾਈ ਤੇ ਕੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਬਹਾਦਰੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਔਰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੀਆਂ ਆਹੂਤੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਹਨ। ਖਾਸ ਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਅਜ਼ਾਦੀ ਮਿਲਣ ਵੇਲੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਤਨੀ ਪਿਆਰੀ ਹੈ । ਔਰ ਉਸ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰਖਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾਨਾਂ ਵੀ ਵਾਰ ਦਿਤੀਆਂ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਜਾਂ ਥੋੜਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਦੀ ਇਹ ਸਿਪਰਿਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਕੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ......।

ਇਕ ਅਵਾਜ਼ : ਕਿਹੜੇ ਮਨਿਸਟਰ ਹਨ ਉਹ ?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਰੇਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਦੇ ਉਤੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੈਟਨ ਟੈਂਕ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦੀ ਜੋ ਕੇਕ ਕੱਟੀ ਗਈ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਈਮ ਮਨਿਸਟਰ

ਦੀ ਇਮਮੈਚਿਯੋਰਿਟੀ ਸਾਬਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਜੇ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਔਰ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਜਿਸ ਨੇ ਪੈਟਨ ਟੈਂਕ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਕਿਤਨੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਹੈ ਔਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਕਿਤਨਾ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾ ਆਖਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਸ਼ਾਇਦ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਿ ਇਕ ਅਮਰੀਕਨ ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਵੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਾਰਗੋ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਸ਼ਿਪ ਵਿਚ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਡਿਕਲੇਯਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਔਰ ਕਰਾਚੀ ਪੁਚਾ ਦਿਤਾ।

ਇਸ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਤੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਵੇਖ ਕੇ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ। ਇਹ ਦੇਸ਼ ਇਕ ਬਹੁਤ ਪਵਿਤ੍ਰ ਦੇਸ਼ ਹੈ। ਇਹ ਦੇਸ਼ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ ਔਰ ਇਸ ਨੇ ਦਸ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੁਸ਼ਮਨ ਨੇ ਇਸ ਤੇ ਹੱਥ ਚੁਕਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਹੱਥ ਵਢ ਦਿਆਂਗੇ, ਜੇ ਅੱਖ ਚੁਕੀ ਤਾਂ ਅੱਖ ਕੱਢ ਲਵਾਂਗੇ। ਜੇ ਚੀਨ ਨੇ ਵੀ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਦਸ ਦਿਆਂਗੇ।

Mr. Chairman (Shri Roop Singh Phool) ; Question is—

> This House condemns the unprovoked attack by Pakistan and wishes to reiterate the firm determination of the people of India not to be cowd down by force of arms and naked aggression and assures our valiant jawans that the Nation stands behind them and further appeals to the people of the State to keep national interests above everything else; strengthen national solidarity, and be prepared for every sacrifice for the cause of the Nation. The House also pays its heartfelt homage to the martyrs who have laid down their lives for their country against the Pakistani aggression.

The motion was carried.

Mr. Chairman (Shri Roop Singh Phul) : The House stands adjourned till 9.00 a.m. on Friday, the 22nd October, 1965.

(*The Sabha then adjourned till* 9.00 *a.m. on Friday, the* 22nd *October,* 1965) .

7040PVS.—384—26-1-66—C. P. & S. Pb, Chandigarh

APPENDIX

TO

P. V. S. Debates, Vol. II, No. 9, dated the 21st October, 1965

Loans given for installation of Tube-wells/Pumping Sets/Wells in Karnal District.

2959. Comrade Ram Piara : Will the Minister for Home and Development be pleased to state—

(a) the names of those loanees in Karnal District to whom loans were granted and disbursed for installing Tube-wells/ Pumping Sets/Wells during the period from 1st January, 1960 to 1st January, 1963 together with the dates of disbursement of the loans in each case ;

(b) whether the Tube-wells/Pumping Sets/Wells have been installed by the said loanees ; if so, the dates when these were completed or when certificates of completion were submitted;

(c) whether it is a fact that some of the Tube-wells and/ or Pumping sets and/or Wells were not installed for long periods ; if so, the reasons for not effecting recoveries from the defaulters ;

(d) the rate of interest being charged for the loans advanced for the purpose ;

(e) whether any authority had been deputed to look into the fact about the proper utilization of the loans advanced ; if so, the designation of the authority together with the details of the reports, if any, made by him against those who misutilized the the said loans?

Subject.—Assembly Question No. 2959 (Unstarred),

The answer to Assembly Question No. 2959 (Unstarred) appearing in the list of Unstarred Questions on the 21st of October, 1965, in the name of Comrade Ram Piara, M.L.A. is not ready. The reply will be submitted as soon as the relevant information has been collected.

RIZAQ RAM,
Irrigation and Power Minister,
for Home and Development Minister, Punjab.

To

The Secretary,
Punjab Vidhan Sabha,
Chandigarh.

U.O. No. 207 (AQ)-FP-V-65/

Chandigarh, dated the October, 1965

Punjab Vidhan Sabha Debates

22nd October, 1965

Vol. II–No. 10

OFFICIAL REPORT

CONTENTS

Friday, the 22nd October, 1965

Price : Rs. 4.85

ERRATA

TO

PUNJAB VIDHAN SABHA DEBATES, VOL. II—NO. 10, DATED THE 22ND OCTOBER, 1965

Read	*For*	*Page*	*Line*
enquiries	enquirieis	(10)3	15 from below
Regarding	Recording	(10)3	12 from below
Indora	Inora	(10)5	7
Jawalamukhi	Jawalamukh	(10)6	S. No. 4, Col. 2
[illegible]	I	(10)12	3 from below
ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼	ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼	(10)14	8 from below
		(10)37	11, 30
in each	in th case	(10)15	10
Meeting	Meting	(10)17	6
19th September, 1965	7th September, 1965	(10)17	13
Return	Returned	(10)17	21
Birth	Barat	(10)18	9
boost	bozst in	(10)18	11
	boot	(10)18	13
morale	moral	(10)18	11, 13
Border	Botder	(10)18	23
Delete the word 'and' after the word 'regarding'		(10)19	13
ceremony	ceremoney	(10)23	1
aggression	agression	(10)23	13, 17, 18
public	qublic	(10)23	24
posed	posted	(10)25	3
Participated	Participatd	(10)25	19
23rd	23th	(10)26	3 from below
Referral	Refernal	(10)33	17
Affairs	Affairts	(10)34	8
Addressed public	Addressed a public	(10)34	15 from below
Mr. Speaker	Mr. Speakeer	(10)37	Last but one
ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ	ਟ੍ਰਾਂਸਪਰਟ	(10)39	17
Institute	Institure	(10)41	26
डाक्टर बलदेव प्रकाश	डाक्टर बलदव प्रकाश	(10)43, 47	14, 7
मुख्य मन्त्री	मख्य मन्त्री	(10)44	21
ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ	ਕਾਮਰਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿਘ ਧਾਲੀਵਾਲ	(10)44	6 from below

Read	*For*	*Page*	*Line*
ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੇਜ ਸਿੰਘ	ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੇਜ ਸਿਘ	(10)48	10 from below
Comrade Ram Kishan	Comrade Rqm Kishan	(10)50	24 from below
points	poinsts	(10)50	21 from below
ਪੈਂਦਾ	ਪਦਾ	(10)63	7
ਮੈਨੂੰ	ਮਨੂੰ	(10)63	13
ਕਰੇ	ਕਰ	(10)63	7 from below
ਦੂਜੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ	ਦੂਜੇ ਵਿਚ	(10)64	2
ਕਾਰਣ	ਕਾਰਣਾ	(10)64	15
ਬਿਜਲੀ ਦੀ	ਬਿਜਲਾ ਦਾ	(10)64	Last but one
ਮੈਂ	ਮਂ	(10)68	19
ਰਿਹਾ ਹੈ	ਰਿਹਾ	(10)68	20
ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ	ਲਫਟੀਨੈਂਟ	(10)68	22
ਪੰਜਾਬ	ਪਜਾਬ	(10)68	9 from below
ਸੂਬੇ	ਸੂਬ	(10)68	8 from below
ਪਿੰਡਾਂ	ਪਿਡਾਂ	(10)68	4 from below
पहाड़ी	पाहाड़ी	(10)69	10 from below
चेयरमैन	चयरमैन	(10)70	8
से	स	(10)72	9
		(10)88	13, 16
पहले	पहल	(10)73	10
देने	दन	(10)75	8 from below
पूरे	पूर	(10)76	10
टिक्का जगजीत सिंह	टिक्का जगजीज सिंह	(10)77	3 from below
गुंजाइश	गूंजाइश	(10)85	3 from below
कांगड़ा	कागड़ा	(10)88	25, 29
मेम्बर	मम्बर	(10)88	Last but one
लाख	लाख	(10)90	19
ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼	ਕਾਮਰਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇ ਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼	(10)92	22
1st June,	1st June,s	Appendix	10
stage	state	Do	12
expected	excepted	Do	23
Comrade Ram Piara	Comrade Ram Pi ra	Do	30
Sabha	Sabh	Do	31

PUNJAB VIDHAN SABHA

Friday, the 22nd October, 1965

The Sabha met in the Assembly Chamber, Vidhan Bhawan, Sector 1, Chandigarh at 9.00 a. m. of the Clock. Mr. Speaker (Shri Harbans Lal) in the Chair.

STARRED QUESTIONS AND ANSWERS

Mr. Speaker : Sardar Kulbir Singh.

Shri Balramji Dass Tandon : Question No. 8674 on behalf of Sardar Kulbir Singh.

Mr. Speaker : Have you got the written authority ?

श्री बलरामजी दास टंडन : वह ज़रा हस्पताल गए हैं।

Mr. Speaker : I am so sorry.

श्री बलरामजी दास टंडन : स्पीकर साहिब, आपने उस दिन कहा था, आप ने रूलिंग दिया था ....

Mr. Speaker : If the Hon. Minister is prepared to reply.....

Minister for Transport and Elections : If the hon. Speaker so wishes, I can reply.

Mr. Speaker: Next Question also stands in the name of Sardar Kulbir Singh.

Shri Balramji Dass Tandon : Question No. 8675 on his behalf.

चौधरी दर्शन सिंह : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर। स्पीकर साहिब, आप ने परसों कहा था कि आज सप्लीमैंटरी पूछे जाएंगे।

श्री अध्यक्ष : एक रोस्टर मुकर्रर किया हुआ है, जिस दिन उस मिनिस्टर के सवाल आएंगे उस दिन पूछे जाएंगे। (A procedure has been laid down. The postponed supplementaries will be asked on the day when the main questions standing in the name of the Minister concerned are asked.)

Minister for Transport and Elections : Sir, I would like to raise a question of privilege because the hon. Member is not in his seat while I am prepared to answer the question.

Mr. Speaker : Dhillon Sahib, if it is a question of privilege then I also allow the question to be asked. (*Laughter*)

Minister : This is in counter protest. The Minister is ready with his answer while the hon. Member in whose name the Question stands is not in his seat (*Laughter.*)

ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮ ਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਇਹ ਪਰਿਵਿਲਿਜ ਟੁਟੇ। ਇਹ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦੇਣ।

Tour by Deputy Commissioner, Kangra

***8390. Comrade Ram Chandra :** Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the names of the Rest Houses where the Deputy Commissioner, Kangra, stayed during the period from 1st January, 1964, to date while on tour ;

(b) the number of days and the dates on which the said D.C. stayed in each Rest House ;

(c) the purpose of stay of the said officer in each Rest House ;

(d) the date when the present D.C., Kangra, took charge of his office

Shri Ram Kishan : (a) to (d) A statement giving the required information is laid on the table of the House.

STATEMENT

(a) Dehra, Nurpur, Kangra, Jawalamukhi, Palampur, Indora, Baijnath, Joginaernagar, Kulu, Manali, Barot, Dadh, Hamirpur, Sujanpur, Barsar, Pong Dam, Chandigarh, Ludhiana, Nangal.

(b) and (c)

Serial No.	Name of Rest House	Period of Journey	Days	Purpose of visit/stay
1	2	3	4	5
1	Dehra ..	17th January, 1964 to 21st January, 1964	5	Inconnection with the visit of the Union Minister, Professor Hamuyan Kabirand Chief Minister, Punjab to Jawalamukhi, and certain enquirieis into complaints.
		16th March, 1964 to 19th March, 1964	4	Inspection of S.D.O.'s office and visit to Mangwal Block Office.
		20th September, 1964 to 24th September, 1964	5	(i) Recording implementation of Bharoli Lift Irrigation Scheme (ii) Inspection of Block Offices, Dehra and Pragpur (iii) Inspection of B.D. and P.O's office, Mangwal
		4th December, 1964 ...	1	Night halt on way back from Chandigarh to Dharamsala
		13th March, 1965 to 18th March, 1965	6	(i) Inspection of the office of S.D.O., Dehra, and Sub-Registrar, Dehra (ii) To deal with the Pong-Dam Oustees, Agitation
2	Nurpur ..	1st February, 1964	1	Administered oath to newly-elected Panches and Sarpanches at the Tehsil Headquarters
		7th February, 1964 to 10th March, 1964	4	Inspection of Tehsil Office, Nurpur

Serial No.	Name of Rest House	Period of Journey	Days	Purpose of visit/stay
1	2	3	4	5
2	Nurpur-(*contd.*)			
		29th March, 1964 to 30th March, 1964	2	Tour with Chief Minister
		15th April, 1964 to 18th April, 1964	4	Girdawari Inspection and visit to Ladori Village
		20th August, 1964 23rd August, 1964	1 1	Enquiry into certain allegations made by the Local Bar Association against S.D.M., Nurpur, and into complaints made to me confidentially by local people regarding distribution of sugar in Nurpur Sub-Division
		26th October, 1964 to 27th October, 1964	2	General Administration and Development Work
		31st October, 1964 to 2nd November, 1964	3	Inspection of Block Office, Nurpur, and enquiry against S.D.O., (Civil), Nurpur
		7th December, 1964 to 9th December, 1964	3	(i) General Administration and Spot inspection of firing range near Nurpur and Development work including visit to Chatroli Railhead Agency (ii) Enquiry into the complaints made by the Bar Association, Nurpur, and Comrade Ram Chandra, M.L.A., against the S.D.O., etc.
		4th January, 1965 to 10th January, 1965	7	General Administration and Development work including visits to Bassa Kandi, Barot Fatehpur, etc. etc. Enquiries against Narsingh Dayal, Sarpanch, Rehan, etc. Development work, etc.
		13th February, 1965 to 16th February, 1965	4	Inspection of the office of S.D.O. (C), Nurpur, and office of the Sub-Registrar, Nurpur. Return to Headqurters

2 Nurpur-(*concld.*]			on 16th February, 1965 via Palampur to receive the P.W.D. Minister
	10th April, 1965 to 12th April, 1965	3	Touring with Home Minister, Punjab, to villages Mangwal, Daroka, etc. and enquiries into the complaints made by the people on the spot as directed by the Home Minister
	20th May, 1965 to 23rd May, 1965	4	General Administration and inspection of Flood Protection works in Inora Block, visit to Nurpur Block and Kamala Village Departmental enquiries
	17th July, 1965 to 22nd July, 1965	6	Inspection of the S.D.O's office Nurpur, Sub-Registrar's office, Nurpur and office of the B.D.O, Nurpur. Visit to villages Bhadwar, Khazan, Jawali and Panjaraha. Also heard the grievances of the public and checked Development work. Visited Dehar Khad site regarding dispute between Irrigation and Public Health Department
	21st August, 1965 to 22nd August, 1965	3	To enquire into the dispute between the Nurpur Municipal Committee and Public Health Department over the payment of dues in which the Public Health Department had cut off town's water supply as well as to study the position of Fertilizer supply in the Nurpur Sub-Division
3 Kangra ..	2nd February, 1964 ...	1	Administerted the oath of members selected Panches and Sarpanches at the Tehsil Headquarters
	14th March, 1964 to 15th March, 1964	2	Visit to Nagrota Bagwan and other villages and General Administration
	24th August, 1964 to 28th August, 1964	5	General Administration and Development work. Inspection of B.D. and P.O's office, Kangra
	16th September, 1964 to 19th September, 1964	4	General Administration Completion of Inspection of the office of S.D.O./Tehsil and B.D. and P.O., Kangra and Nagrota
	22nd January, 1965 to 24th January, 1965 (afternoon) return to Headquarters	3	General Administration and Development work

Serial No.	Name of Rest House	Period of Journey	Days	Purpose of visit/stay
1	2	3	4	5
3—Kangra (*concld*)		29th March, 1965 to 31st March, 1965	3	Inauguration of Young Farmers' Rally and village touring to Nerti, Rehlu, etc.
		7th May, 1965 to 11th May, 1965	5	General Administration and Development work
		13th June, 1965 ...	1	To accompany the Chief Minister, Punjab
		21st August, 1965 to 31st August, 1965	11	(i) General Administration (ii) Inspection of Development works in the villages of Yol, Sera, Thana and Pathiar (iii) Inspection of S.D.O',s office, Kangra
4	Jawalamukh ..	3rd/4th February, 1964 ...	2	To intitiate the doubling up of the Agricultural Production Programme
		25th April, 1964 ...	1	With the Chief Minister, Punjab
5	Palampur ..	5th February, 1964 to 9th February, 1964	5	Inspection of the S.D.O's office/Court and Tahsildar's office and visit to Lambagoan Block
		28th March, 1964 ...	1	Inspection of site for proposed Biological Institute
		26th April, 1964 to 30th April, 1964	5	With the Chief Minister and General Administration Development work etc. Annual meeting of D.S.S. and B. Meeting with the regional Officers.
		20th July, 1964 to 31st July, 1964	12	Inspection of the office of the S.D.O./Tehsil and Block offices, Palampur, Panchrukhi, Baijnath, Bhawarna, Spot inspec-

5 Palampur (*concld*)			tion and meeting of the Leprosy and Project etc,
	17th January, 1965 to 21st January, 1965	5	(i) General Administation, village touring and Development work. (ii) Spot inspection in the way regarding selection of site for biological institute
	25th March, 1965 to 26th March, 1965	2	(i) General Administration, Development work. (ii) Disposal of complaints, Small Savings Work (iii) Enquiry into the affairs of the Panchayati Raj Training Centre, Baijnath
	19th April, 1965	1	Dharamsala to Lambagoan and back in connection with disbursement of relief to fire Sufferers
	15th May, 1965 ...	1	General Administration and Development work
	14th June, 1965 to 15th June, 1965	2	Along with the Chief Minister, Punjab
	25th June, 1965 to 1st July, 1965	7	Village touring, General Administration and Development work and enquiries
	26th July, 1965 to 1st August, 1965	7	(i) General Administration and Development work. (ii) To see the site at Bir Village and damage caused by land slides which destroyed houses and killed 9 human beings (iii) Inspection of the S.D.O,'s office and Panchurukhi Block
	18th August, 1965 to 20th August, 1965	3	General Administration/Development work, inspection of S.D.O's office regarding old arrears with each official in the office
6 Indora ...	4th March, 1964 to 6th March, 1964	3	(i) Inspection of Block office, Indora (ii) Visit to Veterinary Hospital, Indora, Bhadpur and Re Villages and General Administration Development work
	4th November, 1964 to 8th November, 1964	5	General Administration and Inspection of the office of Panchayat Samiti, Indora

Serial No.	Name of Rest House	Period of Journey	Days	Purpose of visit/stay
1	2	3	4	5
7	Baijnath ...	11th March, 1964 to 12th March, 1964	2	Attended the Bir Zail Advisory Committee with the Development Commissioner, Hill Areas
		16th May, 1965 to 18th May, 1965	3	General Administration and also visited Jogindernagar, Palampur, and Moranda along with the Chief Minister, Punjab, and returned to Headquarters on 18th May, 1965
8	Jogindernagar ...	1st May, 1964 ...	1	On way to Manali (Halt for night) from Dharamsala
		7th May, 1964 to 9th May, 1964	3	General Administration/Development work and enquiry against Poultry Officer, Palampur
		30th June, 1964 ...	1	Halt on way to Barot
		5th August, 1964 to 10th August, 1964	6	General Administration and Development work. Enquiries regarding Potato crop and other complaints of Chhota Bhangal people Touring in Bir Zail
		25th November, 1964 ...	1	Halt for night
		28th January, 1965 ...	1	Halt on way to and from Kulu
		8th February, 1965 ... 16th June, 1965 ...	1 1	Discussion with the officials of the Punjab State Electricity Board, Punjab, regarding compensation to be paid to the Chhota Bhangal Right Holders
9	Manali ...	2nd May, 1964 to 5th May, 1964	4	For discussion of cases of Red Cross and exchange of staff between Dharamsala and Kulu, with D.C. Kulu
		2nd February, 1965 to 7th Feburary, 1965	6	Held charge of Kulu District during the leave of Shri Gurdarshan Singh, D.C., Kulu, and did touring in that district
10	Bilaspur—Simla ...	31st May, 1964 to 9th June, 1964	10	Journey to Simla and halt at Simla for attending the Conference of Commissioners and Deputy Commissioners at Simla

11	Chandigarh	.. 10th June, 1964 to 11th June, 1964	2	To attend a meeting called by Principal Secretary to Chief Minister, Punjab, in connection with the manufacture of ready-made garments by women in Kangra
		23rd October, 1964 ...	1	Attendance in the High Court regarding Khanyara Quarries case
		17th November, 1964 to 18th November, 1964	2	To attend the meeting arranged by Secretary, Health Department, regarding setting up of Biological Institute in Kangra District
	Nangal—Chandigarh	... 30th November' 1964 to 3rd December, 1964	4	To attend the meeting called by the Health Minister in connection with the setting up of Bioligical Institute at Kangra. Two days, halt and rest journey
	Chandigarh—Jullundur	... 10th February, 1965 to 12th February, 1965	3	To attend the meeting of Palampur Project at Chandigarh and discussion of cases with various officers at Chandigarh Return *via* Jullundur
	Nangal—Chandigarh	... 1st March, 1965 to 2nd March, 1965	2	Meeting with General Manager, Bhakra Dam, and Under-Secretary, Bhakra Dam Administration, regardng Ferry Services on Gobind Sagar Lake (ii) Meeting with the Chief Conservator of Forests regarding News Print Factory
	Ludhiana—Chandigarh	... 13th April, 1965 to 14th April, 1965	2	To submit a report regarding demands of the Pong-Dam oustees to the Home Minister, Punjab, as desired by him
	Chandigarh	.. 21st June, 1965 to 23rd June, 1965	3	Attended meeting at the State Headquarters in connection with the Slate Quarries at Khanyara. Reached Headquarters at 10.00 a.m. on 23rd June, 1965
	Nangal—Chandigarh	... 6/7th August, 1965 ..	2	Meeting with Mrs. Ram Kishan regarding Moral and Hygiene work in Kangra District (ii) Meeting with the Director of Food and Supplies regarding export of Rice and opening of P.R. Centres (iii) Meeting with Registrar, Co-operative Societies, regarding supply of Fertilizers

Serial No.	Name of Rest House	Period of Journey	Days	Purpose of visit/stay
1	2	3	4	5
11—Chandigarh (*concld*)	..	13/14th August, 1965 ..	2	Meeting with the Chief Minister in connection with Re-settlement of Tibetan Refugees
	Nangal—Chandigarh ..	1st September, 1965 to 3rd September, 1965	3	Attended the Commissioners, and Deputy Commissioners, Conference at Chandigarh
12	Barot ..	1st July, 1964 to 3rd July, 1964	2	General Administration and village touring
13	Dadh ..	8th July, 1964 to 12th July, 1964	5	General Administration and Inspection of Block Office, Nagrota Bagwan
		24th July, 1965 to 25th July, 1965	2	Inspection of the roads under construction and other sites
14	Jullundur ..	21st August, 1964 to 22nd August, 1964	2	To attend the Revenue Officers Meeting in the Commissioners, office
		24th October, 1964 to 25th October, 1964	2	Discussion of cases with the Principal Secretary to the Chief Minister and meeting with the Commissioner as ordered by the latter
15	Hamirpur ..	25th September, 1964 to 2nd October, 1964	8	(i) village touring and General Administration and Development work (ii) Inspection of Block Offices, Bhota, Bhoranj and Hamirpur
		27th March, 1965 to 28th March, 1965	2	Inspection of S.D.O.'s office and Sub-Registrar's office and General Administration
		13th June, 1965 ..	1	Accompanied the Chief Minister and on the way visited villages Teara, Lanj, Mangwal
16	Sultanpur ..	3rd October, 1964 to 5th October, 1964	3	(i) General Administration/Development work and Inspection of the office of Panchayat Samiti, Sujanpur (ii) Accompanied the Hill Commissioner to villages Patlandar and Chauri to attend meetings of local people arranged by the B.D. and P.O.

Tour by Ministers

***8393. Comrade Ram Chandra :** Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the amount of T.A. drawn by each Minister, State Minister and Deputy Minister from the date of his assuming office up to date ;

(b) the number of days spent by each Minister, State Minister and Deputy Minister in Chandigarh and on tour separately during the above-mentioned period ?

Shri Ram Kishan : (a) and (b) The requisite information as given in the enclosed statement, is laid on the table of the House.

STATEMENT

Serial No.	Names of the Ministers/ State Ministers/Deputy Ministers	Amount of T.A. drawn by each Minister/ State Minister/ Deputy Minister from the date of assuming office upto-date, i.e. 30th September, 1965	Number of days spent in Chandigarh up to date i.e. 30th March, 1965	Number of days spent on tour upto date, i.e. 30th September, 1965
1	2	3	4	5
		Rs		
1	Shri Ram Kishan, Chief Minister, Punjab ..	5,377.57	219	233
2	S. Darbara Singh, Home and Development Minister, Punjab ..	3,868.00	273	179
3	Shri Prabodh Chandra, Education Minister, Punjab ..	3,976.55	262	189
4	S. Kapoor Singh, Finance Minister, Punjab ..	3,978.80	265	187
5	S. Gurdial Singh Dhillon, Transport and Elections Minister Punjab ..	1,505.00	62	55
6	Chaudhri Ranbir Singh, Public Works Minister, Punjab ..	641.25	48	69
7	S. Ajmer Singh, Planning and Local Government Minister, Punjab ..	585.00	64	53
8	S. Harinder Singh Major, Revenue Minister, Punjab ..	Nil (No claim preferred)	271	113 Met with an accident on 17th December, 1964. Remained under treatment at Amritsar up to 22nd February, 1965

[Chief Minister]

1	2	3	4	5
		Rs		
9	Chaudhri Rizaq Ram, Irrigation and Power Minister, Punjab ..	3,985.30	271	181
10	S. Prem Singh Prem, Capital and Housing Minister, Punjab ..	1,122.50	82	35
11	Shri Chand Ram, Welfare and Justice Minister, Punjab ..	404.70	64	53
12	Smt. Om Prabha Jain, Health Minister, Punjab ..	831.40	64	53
13	Chaudhri Sunder Singh, Minister of State for Excise, Partition, Welfare and Labour, Punjab ..	6,764.00	251	201
14	Capt. Rattan Singh, Minister of State for Animal Husbandry and Agriculture, Punjab ..	1,337.00	54	63
15	Smt. Chandra Wati, Deputy Minister Food Supplies, Punjab ..	953.25	72	45
16	S. Gurmit Singh, Deputy Minister, Development and Irrigation, Punjab ..	577.50	67	50
17	Shri Gian Chand, Deputy Minister, Industries and Hilly Areas, Punjab	377 50	72	45

श्री ओम प्रकाश अग्निहोत्री : मुख्य मन्त्री जी ने जवाब में बताया है कि वह चंडीगढ़ में 219 दिन रहे और चंडीगढ़ से बाहर 233 दिन टूर पर रहे । टूर पर रहने से जो चंडीगढ़ में एडमिनिस्ट्रेशन में ढील हुई है क्या इस के मुताल्लिक कभी मुख्य मन्त्री जी ने विचार किया है ?

मुख्य मन्त्री : एडमिनिस्ट्रेशन में किसी तरह की ढील नहीं है । अगर कोई ऐसी बात है तो मेरे नोटिस में लाएं ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਢਿਲ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ?

मुख्य मन्त्री : लोग पूरी तरह मुतमयन हैं।

ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ : ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਇਥੇ ਸਦਨ ਦੇ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰਖੀ ਗਈ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਟੀ.ਏ. ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਇਹ ਮਨਿਸਟਰੀ ਬਣੀ ਹੈ ਚੌਧਰੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਟੇਟ ਮੰਤਰੀ ਨੇ 6764 ਰੁਪਏ ਲਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਤੋਂ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਚੌਧਰੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਵਧ ਦੌਰੇ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਉਣਗੇ ?

Mr. Speaker : I is a matter of opinion.

मुख्य मन्त्री : चौधरी सुन्दर सिंह का जो काम है हरिजनों का उसे काफी बाहर जाना चाहिए ।

डा० बलदेव प्रकाश : क्या मुख्य मन्त्री जी बताएंगे, कि एडमिनिस्ट्रेशन की एफीशिसी को ध्यान में रखते हुए वह कोई ऐसा नियम बनाएंगे कि महीनेमें कम अज़ कम इतने दिन मिनिस्टर कैपीटल में ज़रूर रहें, कोई मिनीमम लिमिट रखेंगे ?

मुख्य मन्त्री : एडमिनिस्ट्रेशन म डिस्ट्रिक्ट एडमिनिस्ट्रेशन भी शामल है ।

डा० बलदेव प्रकाश : यह रखें कि महीने में इतने दिन कैपिटल में रहेंगे ?

पंडित मोहन लाल दत्त : देश के मौजूदा हालात में अन्न की बहुत ज़रूरत है । क्या इस के पेशेनज़र टी. ए., डी. ए. और दौरों में कमी होगी और इस में कुछ कमी की जाएगी जैसे मेजर साहिब अपना टी. ए., डी. ए. नहीं लेते ?

मुख्य मन्त्री : देश के मौजूदा हालात के मुताबिक जितनी भी इकानमी की जा सकती है की जा रही है ।

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ: ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਚੌਧਰੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਨਿਸਟਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਟੀ.ਏ. ਵਧ ਬਣਾ ਲਿਆ ਕਰੋ ਅਤੇ ਸਟੇਟ ਮਿਨਸਟਰ ਬਣ ਜਾਉ ?

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ: ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਟੂਰ ਪਰੋਗਰਾਮ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪਰਪਜ਼ ਆਫ ਜਰਨੀ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ। May I know the reasons for that ?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਸਾਡੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ ਇਕ ਸਰਕੂਲਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਲੈਜਿਸਲੇਟਰਜ਼ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਰੀਸ਼ਦ ਅਤੇ ਬਲਾਕ ਸੰਮਤੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਅਟੈਂਡ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਟੀ. ਏ. ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ। ਇਸ ਦੇ ਮੁਤਲਿਕ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ ਇਕ ਨੋਟੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੀ ਮਨਿਸਟਰਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਉਹ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਟੀ.ਏ. ਨਾ ਲਿਆ ਕਰਨ ?

Mr. Speaker : Please take your seat.

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ 219 ਦਿਨ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਟੂਰ ਤੇ 233 ਦਿਨ । ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਹੀਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਦਿਲੀ ਕਿੰਨੇ ਦਿਨ ਰਹੇ ?

मुख्य मन्त्री : सारी तफसील दी हुई है । उसके मुताबिक जिस जिस दिन ज़रूरी था सरकारी मीटिंग के लिए दिल्ली गया और किसी गैर-ज़रूरी काम के लिए नहीं गया ।

श्री ओम प्रकाश अग्निहोत्री : क्या मुख्य मन्त्री जी बताएंगे कि क्या यह अमर वाकी नहीं है कि लेट कैरों मिनिस्टरी के वक्त यह फसला हुआ था कि महीने में मनिस्टर कम से कम 15 दिन चंडीगढ़ में रहें । क्या इन्होंने उस फैसले को बदल दिया है ?

मुख्य मन्त्री : फैसला बदला या नहीं बदला इस का सवाल नहीं । जितने दिन यहां ठहरना ज़रूरी होता है यहां ठहरते हैं । जहां स्टेट के मुख्तलिफ हिस्सों में जाना ज़रूरी होता है वहां भी जाते हैं ।

कामरेड राम प्यारा : ग़ालबन पिछली मिनिस्टरी ने फैसला किया था कि कि एक महीने में मिनिस्टर 13 दिन तक टूर पर रह सकते हैं ज्यादा से ज़यादा । क्या अब भी इसी तरह से किया जाता है ?

मुख्य मन्त्री : अगर आप सारे मिनिस्टरों का टी. ए. वगैरह देखेंगे तो पता चलेगा कि पिछली मिनिस्टरी से अब कम लिया है ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਇਹ ਕਿਨੇ ਦਿਨ ਬਾਹਰ ਠਹਿਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ?

मुख्य मन्त्री : जितने दिन मिनिस्टर ज़रूरी समझें उतने दिन ठहरते हैं ।

ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਤੇ ਚੋਣ ਮੰਤ੍ਰੀ: ਅਸੀਂ ਕੈਪੀਟਲ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਪਰ ਆਉਣ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਏਥੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ। ਇਸ ਲਈ ਰੈਸਟ ਹਾਊਸਿਜ਼ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਠਹਿਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ: ਕੀ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਏਥੇ ਸਕਰੇਟੇਰੀਏਟ ਵਿਚ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ? ਜੇ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਡਿਸਟਰਿਕਟ ਆਫੀਸਰਜ਼ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਉਥੇ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰਦਿਆ ਕਰਨ ਬਜਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਉਹ ਏਥੇ ਦੋ ਦੋ ਸੌ ਆਦਮੀ ਆਉਣ।

ਮੰਤਰੀ: ਜੇ ਅਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗਿਲਾ ਹੈ। ਜੇ ਨਾ ਮਿਲੀਏ ਤਾਂ ਵੀ ਗਿਲਾ ਹੈ। ਜੇ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਕੰਮ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਗਲ ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਲਾ ਸਕਦੇ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਬਾਹਰ ਨਾ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਕੰਮ ਸਫਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

श्री जगन्नाथ : पंजाब गवर्नमैंट ने ऐसा हुक्म दिया है कि एम. एल. एज. और एम.एल. सीज़. जब ज़िला परिषद या ब्लाक समिति की मीटिंग में जाएं तो टी. ए. नहीं ले सकते । तो क्या जब मिनिस्टर ब्लाक में टूर करते हैं तो टी. ए. क्लेम करते हैं या नहीं ?

Mr. Speaker : This is a repetition. This supplementary has already been asked.

ਸਰਦਾਰ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ: ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਦਸਿਆ ਕਿ ਜਿਨਾ ਚਿਰ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਰਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਉਨਾ ਚਿਰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਲੋਕ ਮਨਿਸਟਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਅਫਸਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ। ਇਥੇ ਮਿਨਸਟਰ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਤਕਲੀਫ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਤਕਲੀਫ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ?

मुख्य मंत्री : ऐसी कोई बात नहीं है उस के लिए पब्लिक सैक्शन खोला हुआ है, इस के अलावा डायरैकटर आफ गरीवैंसिज़ का दफतर भी खोला हुआ है, वहां पर लोगों की तकलीफें दूर की जाती हैं ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ : ।ਜਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਲਈ ਟੂਰ ਵਾਸਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਰਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਵੀ ਉਸ ਸ਼ਰਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਉਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨਗੇ ?

मुख्य मंत्री : ऐसी कोई पाबन्दी नहीं लगाई जा सकती ।

पंडित मोहन लाल दत्त: क्या वज़ीर साहिब बताने की कृपा करेंगे कि यह तथ्य है कि वज़ीर साहिबान ज्यादातर अपने हल्कों का ही दौरा करते हैं और कुछ इलाकों को बिल्कुल ही इग्नोर कर दिया जाता है ।

मुख्य मन्त्री : मिनिस्टर साहिब टूर प्रोग्राम बनाते वक्त सब जगहों का ख्याल रखते हैं।

T.A. charged by Minister during August/September, 1965

***8641. Comrade Shamsher Singh Josh :** Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the total amount of Travelling Allowance charged by each Minister of the State Cabinet during the months of August and September, 1965 ;

(b) the purpose of each tour undertaken by each of the said Ministers during the said period along with the amount charged in th each case ;

(c) whether any of the Minister has not charged a part of the whole amount of T.A. due on account of the said tours ?

Shri Ram Kishan : (a), (b) The requisite information is laid on the table of the House.

(c) Shri Harinder Singh, Revenue Minister, has not charged any T.A. for the months of August and September, 1965. Shri Prabodh Chandra, EducationMinister has also not yet claimed T.A.for the month of September, 1965

ANNEXURE I

Serial No.	Name of the Minister		Total amount of T.A. charged by each of the Cabinet Minister during the months of August and September, 1965
1	2		3
			Rs
1	Shri Ram Kishan, Chief Minister, Punjab.	..	424.00
2	S. Darbara Singh, Home and Development Minister, Punjab	..	531.00
3	Shri Prabodh Chandra, Education Minister, Punjab.	..	225.C0 (T.A. for September, 1965 has not yet been claimed
4	S. Kapoor Singh, Finance Minister, Punjab.	..	1,750.50
5	S. Gurdial Singh Dhillon, Transport and Elections Minister, Punjab.	..	502·50
6	Chaudhri Ranbir Singh, Public Works Minister, Punjab.	..	498.75
7	S. Ajmer Singh, Planning and Local Government Minister, Punjab.		420.00
8	Chaudhri Rizak Ram, Irrigation and Power Minister, Punjab.	..	307.00
9	S. Prem Singh Prem, Capital and Housing Minister, Punjab.	..	285.00
10	S. Harinder Singh Major, Revenue Minister, Punjab.	..	Nil
11	Shri Chand Ram, Welfare and Justice Minister, Punjab.	..	472.50
12	Smt. Om Prabha Jain, Health Minister, Punjab.	..	382.50

ANNEXURE II

Serial No.	Name of Cabinet Minister	Date of Tour	Purpose	Amount Charged
1	2	3	4	5
				Rs
1	Shri Ram Kishan, Chief Minister, Punjab	5th August, 1965 to 9th August, 1965	Meeting of Chief Ministers regarding Food, National Defence Council—Met Prime Minister and Home Minister at Delhi to discuss some Affairs of State convention regarding 300th Birthday of Guru Gobind Singh at Patiala	60.00
		12th August, 1965 to 13th August, 1965	Opening of Punjab Oil Mills—Visit to Harijan Basti and Civil Hospital-Addressed a political conference at Baba Bakala	15.00
		15th August, 1965 to 16th August, 1965	Met Prime Minister and Union Home Ministers ..	15.00
		17th August, 1965 to 18th August, 1965	Laid foundation stone of Nehru Memorial Auditorium in S. D. College—Inspected the site of Nehru Memorial Building Discussion with local Officer at Bhatinda and laid foundation stone of Nehru Memorial College at Mansa and had a meeting with D. C. and H. H. Maharaja of Patiala regarding Political situation in the State	15.00
		21st August, 1965 to 23rd August, 1965	Met Prime Minister and Union Home Minister at Delhi ..	22.50
		27th August, 1965 to 29th August, 1965	Met Prime Minister and Home Minister, India at Delhi. Addressed a Public Meeting and had discussions with local officers at Ludhiana	30.00

		31st August, 1965 ...	Foundation Stone laying ceremony of Sain Dass, A. S. H/S. Jullundur's Hostel and addressed Prominent Citizens-Addressed Members of Block Samitis/Panchayats at Kapurthala	7.50
		3rd September, 1965 to 4th September, 1965	Addressed a meeting of A. P. Jawans.—Addressed a meeting of important citizens of Amritsar	15.00
		5th September, 1965 to 7th September, 1965	Meting of National Development Council and Chief Minister's conference with Prime Minister and Railway Minister	30.00
		11th September, 1965 to 14th September, 1965	Toured border areas and addressed public meeting ...	45.00
		15th September, 1965 to 17th September, 1965	Addressed meeting of prominent citizens regarding Civil Defence	22.50
		18th September, 1965 to 7th September, 1965	Visited Military Hospital and other Bomb effected areas—addressed meeting of Civil Defence	19.00
		21st September, 1965 to 22nd September, 1965	Visited the Bombed areas of Jullundur ..	15.00
		23rd September, 1965 to 29th September, 1965	Visited forward areas in the border. Public meeting regarding Defence efforts. Met Prime Minister and Home Minister addressed public meeting. Addressed Public meeting regarding Defence	105.00
		30th September, 1965 ..	Addressed Public Meeting regarding Defence, efforts ...	7.50
2	S. Darbara Singh, Home and Development Minister	2nd August, 1965 to 3rd August, 1965	Returned journey from Srinagar to Delhi and meeting with the Union Ministers	22.50
		5th August, 1965 ..	Inaugurated the wheat Research Conference ..	7.50
		6th August, 1965 to 9th August, 1965	Discussion with Union Home Minister and Prime Minister ..	37.50
			Attended convention of 300th Birth Aniversary of Shri Guru Gobind Singh Ji	
		12th August, 1965 to 18th August, 1965	Addressed rural conference at Baba Bakala-Inspected P. A. P. Battalions at Sringar-Independence day celebaration at Jullundur and other places. To meet the Union Minister and Prime Minister	171.00

1	2	3	4	5
				Rs
		22nd August, 1965 to 23rd August, 1965	Discussion with Union Home Minister and Prime Minister ...	15.00
		24th August, 1965 to 25th August, 1965	To inaugurate the Jhangir Bridge ...	15.00
		26th August, 1965 to 31st August, 1965	Addressed rural conference organised by the Ruralists at Chola-Sahib-Meeting with Union Home Minister/Prime Minister to review the Law and order situation in the country	...
		2nd September, 1965 to 3rd September, 1965	Addressed the rural gathering in connection with the Guru Nanak Dev Ji's Barat anniversary	15.00
		4th September, 1965 ...	Addressed Defence Rally Organised by Panchayat and D.P.R.O.	7.50
		5th September, 1965 to 6th September, 1965	Visited the Bomb affected Area to bozst in up the public moral ...	15.00
		9th September, 1965 to 10th September, 1965	Visited the bomb affected area to boot up public/Army moral during invasion of Pakistan	15.00
		11th September, 1965 to 15th September, 1965	Visited the Aerodrome and addressed the inhabitants-Addressed public meeting and Defence Rallies organised by the Deputy Commissioner and the public Relations Department. To meet the Union Home Minister and to apprise him to the Punjab situation	60.00
		18th September, 1965 to 19th September, 1965	Visited border areas ...	15.00
		20th September, 1965 ..	Visited the Bomb affected areas and addressed the inhabitants ...	7.50
		21st September, 1965 to 22nd September, 1965	Visited Botder Areas alongwith the Deputy Commissioner ...	15.00
		23rd September, 1965 to 26th September, 1965	Visited Border Areas alongwith the Deputy Commissioner meeting with the Prime Minister and the Union Home Minister	45.00

		26th September, 1965 to 27th September, 1965	Addressed Defence Rally at Ludhiana visited, Border Areas ..	15.0
3	Shri Prabodh Chandra, Education Minister, Punjab	1st August, 1965	Function of the College for Women at Phagwara ..	7.50
		2nd August, 1965 to 3rd August, 1965	Meeting of the Northern Region Committee on Technical Education. Visit to Pilot Adult Education Project	15.00
		5th August, 1965 to 7th August, 1965	Meeting of the Advisory Committee of Central Advisory Board of Education	37.50
		8th August, 1965 to 9th August, 1965	Convention of Guru Gobind Singh, Centenary Celebration at Patiala	22.50
		13th August, 1965 to 17th August, 1965	Foundation stone laying ceremony of a school building—Public Meeting—Independence Day celebration at different places—Beopar Mandal Strike—Conference regarding and Function of Government College, Sathiala	45.00
		18th August, 1965 to 22nd August, 1965	Function of Jain Kanya Mahavidyala, Rohtak—Rural Conference—Janam Ashtmi celebrations—Prize distribution and other functions of R. D. S. Higher Secondary School and S.D. High and Higher Secondary Schools at Sirsa and Hissar	187.50
		27th August, 1965 to 30th August, 1965	Planning Commission meeting also with Home Minister, India at New Delhi—To meet the hunger-strikers with a view to ending their fast at Nabha	37.50
		1st September, 1965 to 30th September, 1965	No T. A./D. A. has yet been claimed ..	..
4	S. Kapoor Singh, Finance Minister, Punjab	1st August, 1965 to 2nd August, 1965	Return journey from Bombay to Chandigarh ..	381.75
		3rd August, 1965	Laid the foundation stone of new wing of building for office of E. T. C. at Patiala—Discussion of cases with E. T. C./J.S.E.T./J. E. T. C.	7.50
		6th August, 1965 ..	Discussion with E. T. O., Ludhiana regarding recovery of arrears	7.50

1	2	3	4	5
4—contd				Rs
		8th August, 1965 ..	To attend the convention of the 300th anniversary of Shri Guru Gobind Singh Ji	7.50
		10th August, 1965 to 13th August, 1965	Meetings with various Banks Managements regarding State loans at Calcutta	582.75
		14th August, 1965 to 16th August, 1965	Flag hoisted on Independence Day at Ludhiana and addressed the public meeting. Addressed the public meeting at Khanna	22.50
		18th August, 1965 to 23rd August, 1965	Inauguration of Charity Show of Film Haquiqat—Meetings with regarding State Loan—Return to Delhi by air from Bombay—Meetings with Banks and Financers regarding State loan—Meeting with C. M./Ministers regarding urgent State matters	546.00
		29th August, 1965 to 30th August, 1965	Inspected the Panchayat Farm at Nasrali, in connection with the check of proper utilisation of Government Funds—Inspected the School building in village Ikolaha, near Khanna. Discussion with E. T. O. regarding certain points relating to taxes, etc.	15.00
		3rd September, 1965	Presided over the function in Girls Higher Secondary School, Dehru and met the ilaqa Panchayats	7.50
		5th September, 1965 to 7th September, 1965	Attended the meetings of the National Development Council on the 5th and 6th—Met the Speaker, Lok Sabha—Met the Minister for External Affairs, Government of India Met Shri T. P. Singh, Finance Secretary, Government of India	30.00
		10th September, 1965	To supervise the Civil Defence arrangements at Ludhiana	7.50
		11th September, 1965	To a ttend a meeting of the Panches and Sarpanches of the surrounding ilaqa of Jagraon and also to supervise Civil Defence arrangements at Jagraon and to inspect villages where Paratroops were mopped up and to boost the morale of the villagers	7.50

12th September, 1965		To attend a meeting organised in connection with Civil Defence to attend a public meeting organised in connection with Civil Defence	7.50
13th September, 1965		To supervise the Civil Defence arrangements at Ludhiana	7.50
14th September, 1965		Attended Workers meeting and addressed a conference of Wardens and Post Wardens and Home Guards in connection with Civil Defence measures	7.50
15th September, 1965		Attended in company with Chief Minister and addressed a meeting of the prominent citizens and officers in connection with Civil Defence, and War efforts	7.50
16th September, 1965		Visited the damaged areas and addressed the Village Panchayats and Block Samitis and to hear their difficulties and to boost up their morale regarding civil defence measures	7.50
17th September, 1965	..	Discussion regarding Civil Defence measures—Visited the damaged areas and addressed the Village Panchayats and Block Samitis, hear their difficulties and boost up their morale in connection with civil defence measures	7.50
18th September, 1965	..	Addressed meetings of the prominent citizens and Panches and Sarpanches and also heard their difficulties and to boost up their morale regarding Civil Defence	7.50
19th September, 1965		Addressed meetings of the prominent citizens and Bankers and Industrialists and Sainik Sahatya Committee	7.50
20th September, 1965		Visited the Home Guards organisation headquarters and held discussions with the members of the Bar Association regarding Civil Defence Measures	7.50
21st September, 1965		Meet— Local—Officers Addressed meeting of the prominent citizens Panches, Sarpanches and also heard their difficulties and boost up their morale in connection with Civil Defence —Addressed a citizens meeting	7.50
23rd September, 1965		Met Panchayat of village Jandali about the damage done by bomb blast—Met Bar members at Samrala and visited A E T O's office—Discussed imporant matters with Additional Deputy Commissioner, Ludhiana regarding needs of certain villages	7.50

1	2	3	4	5
				Rs
	4—concld.	24th September, 1965	Attended meeting of the Soldiers Board and had discussed with Deputy Commissioner regarding certain important matters-Visited Talwandi Rai, Basian, Nathowal, Achhowal and addressed meetings of Village Panchayat and ascertained their difficulties and needs	7.50
		25th September, 1965 to 27th September, 1965	Meet Deputy Commissioner and addressed the members of the Bar regarding Civil Defence Measures Inspected the site and talked to the incharge of Waga Post-Visited the site bombed by Pakistan Bombers and talked to the affected persons and bereaved families—Attended the reception of Mrs. Indra Gandhi, Minister for Information and Broadcasting—Addressed a public meeting	30.00
		28th September, 1965	Discussion with Chairman, Electrcity Board Meeting and Discussion of cases with ETC, Je TCS/DSET—Addressed a meeting of Panchayat Samiti, Malerkotla and at Ahmedgarh met local officers—Addressed meeting of Panchayats and villagers	7.50
	5. S. Gurdial Singh Dhillon, Transport and Elections Minister, Punjab	1st August, 1965 to	Inspected Loharu-Pilani Route and back Visited Jullundur	22.50
		2nd August, 1965 ..	in connection with the clash between the Roadways Employees and students ..	7.50
		5th August, 1965 to 6th August, 1965	Opening ceremony of Punjab Roadways Bus Stand, Amritsar to address public meeting at Tarn Taran to make enquiries about the incident between college students and Roadways employees, at Jullundur	15.00
		7th August, 1965 ...	Toured villages infested by Paratroopers with Capt. Rattan Singh in Dakha area	7.50
		8th August, 1965 ...	Visited Central Jail, Nabha ..	7.50
		12th August, 1965 to 17th August, 1965	To address a conference on National Integration at Baba Bakala—to attend the function arranged by Lions Club-Meetings with officers and public about their grievances, Flag hoisting ceremony	75.00

		in connection with independence day Opening ceremoney of exhibition of very rare books and manuscripts at Amritsar	
	22nd August, 1965 to 23rd August, 1965	To meet Union Ministers, at Delhi ..	15.00
	25th August, 1965 to 26th August, 1965	To attend a meeting with his counterpart of H. P. in connection with points pending for mutual agreements at Simla	15.00
	27th August, 1965 to 28th August, 1965	Meeting with Union Ministers about Law and Order situation in Punjab because of proposed fast of Sant Fateh Singh	15.00
	29th August, 1965 to 30th August, 1965	To attend Public conference at village Bhogpur in Mangat Block and meeting with Motor Transport Workers Federation and Punjab Motor Union, Private Operator at Jullundur	15·00
	5th September, 1965 to 8th September, 1965	To perform validictory functions of Zonal Youth Fastival at Qadian Visited Border villages in connection with Pakistan agression	45.000
	8th September, 1965 to 9th September, 1965	Visited Jagraon, Ludhiana and border villages of Ferozepur in connection with Pakistan agression-Visited border villages in Amritsar District—visited border Villages in connection with Pakistan agression	195.00
	23rd September, 1965 to 28th September, 1965	Visited border areas in connection with Pakistani agression in Amritsar, Madhopur-Pathankot and Jammu area	75.00
6 **Chaudhri Ranbir Singh, Public Works Minister, Punjab**	1st August, 1965 to 3rd August, 1965	Discussed urgent matters with Deputy Commissioner, Rohtak ..	15.00
	..	Inspected Right Bank Power House under construction at Bhakra and discussed details with General Manager Bhakra, Dam and other officers and inspected Roads	15.00
			30.00
	6th August, 1965 to 8th August, 1965	Met qublic and heard their grievances at Rohtak and Karnal	30.00
		Met Central Leaders at Delhi	
		Attended convention in connection with 300th anniversary of Guru Gobind Singh at Patiala	
	10th August, 1965 to 11th August, 1965	Met public and heard grievances. Discussed road and qublic Health Matters with officers	15.00

1	2	3	4	5
6—*contd.*		12th August, 1965 to 14th August, 1965	Inspection of Bridge on Nasrala Choe, inspection of Industrial Estate, etc. and discussed road Problems with the Local Officers	Rs 30.00
			Addressed a Rural Conference at Baba Bakala	
			Discussed Water-supply and Road Problems with the local officers at Ludhiana	
			Inspected E. S. I. Hospital under Construction and Sabbdi road	
		15th August, 1965 to 20th August, 1965	Hoisted National Flag and Presided over Independence Day Celebrations and addressed Public Meeting at Ambala Cantt or City. Discussed with P. W. D. Officers matters regarding roads and Public Health of Ambala Circle	30.00
			Inspected Zeenat Mehal Building of Punjab Government at Delhi	
		21st August, 1965 to 22nd August, 1965	Met Public and heard their grievances at Rohtak and addressed a Rural Conference at Mohana	15.00
			Discussed Small Savings position with District Officers and road problems with Buildings and Roads Officers at Hissar and addressed a Public Meeting at Majra and Kailanga	
			Discussed Buildings and Roads Matters with Xen., Karnal	
		24th August, 1965 ...	Distributed commendation certificates to Political Sufferers. Addressed and heard their grievances and inspected Gugiana Aerodrome and Doaba Bridge	7.50
		26th August, 1965 to 28th August, 1965	Addressed P. A. P. Officers and Jawans at Ranbirsinghpura, Akhnoor and Jammu	15.00

	Inspected Shahpur Kandi to 14th Mile of Chakki-Dalhousie road under construction	
29th August, 1965 to 31st August, 1965	Attended Meeting to consider the threat posted by the proposed fast-unto-death by Fateh Singh. Addressed Harijan Conference and inspected approach Road Bharat Steel Tubes Factory at Ganaur. Presided over Hindi Sahitya Sangam function. Inspected Babyal approach Road alignment. Heard both parties point of view and held meeting of the Political Sufferers. Distributed commendation certificates to them and heard their grievances. Inspected the proposed site for Rural Water-supply Scheme at village Kausal and heard point of view of the villagers for change of site :— Presided over Jain Sabha function at Patiala	37.50
		7
	Discussed road Matters with B. E. Xen. etc. at Hissar and inspected inkland—Ambala Road *via* Kaithal, Pahewa etc.	
1st September, 1965 to 4th September, 1965	Attended Rao Tula Ram Anniversary Celebrations and addressed a big public gathering. Met public, heard their grievances. Met Central Government Ministers	45.00
4th September, 1965 to 6th September, 1965	Participatd in the Teachers' Day Celebrations at the Kurukshetra University—Discussed road and small savings problems with the district authorities—Met public—Met Central Ministers	30.00
7th September, 1965 ..	Saw Pakistani Bomber which was shot down near Jagraon and met two Pakistani para-troopers, one Soldier. Addressed a public meeting at Wander Jatana. Laid the Foundation Stone of the building, of Wander Jatana High School and also of the Lady Teachers quarters. In the way inspected road from new Chuhar Chak to Chuhar Chak, which was in a bad condition. Addressed a public meeting at Marahar. Also inaugurated the construction of Jand Sahib-Sadiq Road. Laid the Foundation Stone of Primary School, Marahar	7.50
9th September, 1965 to 12th September, 1965	Addressed a public meeting on way to Gurgaon—Addressed Public meetings at Patli, Jamalpur and Pathreri. Met Public and heard grievances. Met public and heard grievances at village Tauru. Addressed ex-service men rally at Rohtak—Gave a talk t the All-India Radio, Delhi—Return Journey	45.00

1	2	3	4	5
6—*contd*				Rs
		13th September, 1965 to 16th September, 1965	Met Public. Also inspected Control Room. Addressed Ex-Servicemen Defence Rally at Dadri-Addressed an ex-Servicemen Defence Rally—Addressed ex-Servicemen Defence Rally at Narnaul—Addressed a meeting of the Bar Association—Addressed a Sahidi meeting at Bachhod-Inspected damaged roads	37.50
		17th September, 1965 to 22nd September, 1965	Inspected Roads Inspected Moga Control Headquarters. Stayed at Sarai Naga on way to Ferozepore. Received Smt. Indira Ghandhi, Union Minister for Information and Broadcasting and took her round the various places bombarded by the Pakistanis—Accompanied the Union Minister for Information and Broadcasting and addressed meetings	82.50
			Seen off the Union Minister for Information and Broadcasting-Met Public Cross-examined one dumb Pakistani paratrooper caught by the people- Met the Chairman, Zila Parishad, Amritsar, and Valtoha Block along with others and received first-hand information about the Khem Karan Sector-Visited border area across Wagha-Met the Jawans on the way-Inspected border areas and met the displaced persons from the villages beyond Ravi-Addressed Officers/Jawans of 35 Bn. of P. A. P. at Jammu	
			Inspected Refugee Camps-Met people. Visited Government High School and the road-Visited Bombarded areas. Met people-On the way visited. Village Udesian and met people	
		23rd September, 1965 to 24th September, 1965	Inspected road under construction-Meeting with the Chief Engineers for assessing the economics to be effected	15.00
		23th September, 1965 to 28th September, 1965	Visited Dograi forward area in Lahore Sector. Inspected road up to Icchhogil Canal. Addressed Jawans of 3 Jat Regiment-Addressed P. A. P. and Military Jawans and congratulated them	26.25

		for the bravery and valour shown by them in fighting out the Pakistaniaggression-Received the Union Information and Broadcasting Minister and accompanied her to Civil and Military Hospitals and Refugee Camps	
7—Sardar Ajmer Singh, Planning and Local Government Minister, Punjab	1st August, 1965 to 3rd August, 1965	In connection with the celebration of 300th Birthday of Shri Guru Gobind Singh Ji—Consultations with Authority of Shri Takhat Sahib of Shri Patna Sahib and attended Public Meeting	30.00
	4th August, 1965 to 5th August, 1955	Attending Public Meeting and had discussion regarding Municipal affairs and hearing of complaints	15·00
	7th August, 1965 to 19th August, 1965	Attended Public Meetings and heard Public complaints at various places	120.00
		Discussion of cases with Deputy Commissioner, Ludhiana. Discussion of sports activities in the District, checking of work of District Statistical Officers, Municipal affairs, hearing of complaints, Improvement Trust cases	
		Meeting of Presidents of Municipal Committees of Jullundur Division, discussion of cases of Improvement Trust, Jullundur with Deputy Commissioner and sports activities	
		Public meeting to consider the celebration of 300th Birthday of Shri Guru Gobind Singh Ji at Patiala	
		Presided over the Annual function in the State College for Industrial Training for Women at Amritsar	
		Attended Independence Day Celebration at Sangrur	
		Inauguration of the Punjab Oil Mill by Chief Minister and attended Public meeting. Laid Foundation Stone of Nehru Stadium at Abohar and heard public complaints	
	21st August, 1965 to 22nd August, 1965	Meeting with Cenrtal Ministers in connection with the celebration of 300th Birthday of Guru Gobind Singh by Punjab Government	22.50

1	2	3	4	5
				Rs
7—CONTD		28th August, 1965 to 31st August, 1965	Made surprise checking of the work of District Sports Officers and coaches posted at Ludhiana	30.00
			Attended Public Meeting and heard public complaints	
			Had discussion of Municipal affairs with Members at Jagraon	
			Some secret Mission at Amritsar regarding State affairs	
			Presided over the meeting of Panches and Sarpanches of Kurali Block	
		3rd September, 1965 ..	Discussions with Deputy Commissioner regarding postponement of Municipal Election due to emergency. Precautionary measures of Civil Defence etc. in the district-Return journey	7.50
		5th September, 1965 to 7th September, 1965	Meeting of National Development Council Meeting with Deputy Chairman, Planning Commission Meeting with Health Minister, India, Meeting Central Ministers—Return journey	30.00
		7th September, 1965 to 8th September, 1965	Checking of Defence (Civil) measures to Black Out, etc. and to address citizens about the steps to be taken by the Civil population at this time	15.00
		9th September, 1965 to 12th September, 1965	Defence Rally at Ludhiana. Defence Rally at Machhiwara—Public meeting, hearing of complaints-Public meeting-Onward journey to Barnala Defence Rallies at Mahal Kalan and Barnala-Onward journey to Bhawanigarh-Defence Rally at Bhawanigarh Onward journey-Night stay. Return journey via Patiala	45.00
		14th September, 1965 to 16th September, 1965	Defence Rally at Bassi Pathanan-Return journey ..	15.00

		16th September, 1965 ..	Defence Rally—Public meeting at Jhar Sahib Return journey ..	7.50
		17th September, 1965 to 21st September, 1965	Defence Rally at Sangrur, Defence Rally at Malerkotla—Onward journey—Night stay—Defence Rallies at different Places and public meeting	60.00
		28th September, 1965 ..	To Sympathies with the relations of a Captain who died in Dera Baba Nanak front on 6th September, 1965 while fighting	7.50
		29th September, 1965 ..	Public Meeting at Samrala ..	7.50
		30th September, 1965 ..	Hearing of complaints at Ludhiana in way. Visiting the border area of Ferozepore District	7.50
8	Shri Harinder Singh, Revenue Minister, Punjab	8th August, 1965 ..	To attend the convention at Patiala in connection with Shri Guru Gobind Singh's 300th Aniversary	T. A. not charged
		13th to 19th August, 1965	To hear the grievances of the residents of his Constituency as well as the District and to visit along with I. P. M. the area through which Sakki Nullah passes	Ditto
		3rd September, 1965 to 6th September, 1965	To hear the grievances of residents of his Constituency and to preside over the meeting of the Tehsildars Association, Punjab at Amritsar	..
9	Ch. Rizaq Ram, I. P. M. ..	1st August, 1965 to 4th August, 1965	Attended Meeting of the Seminar on Agriculture Labour .. Address a Public Meeting	45.00
		12th August, 1965 to 15th August, 1965	Addressed a Public Meeting—Attended celebration of Independence Day	45.00
		18th August, 1965 to 18th August, 1965	Visited area around Saki Nakah Tehsil Ajnala along with Revenue Minister, Punjab	30.00
		25th August, 1965 to 29th August, 1965	Addressed Public Meeting and complaints of People regarding Irrigation	60.00
		5th September, 1965 to 7th September, 1965	Heard Public complaints ..	30.00

1	2	3	4	5
				Rs
	9—CONCLD	12th September, 1965 to 14th September, 1965	Addressed officers and citizens of Hissar regarding Civil Defence Programme	30.0
		23rd September, 1965 to 27th September, 1965	Heard Public complaints regarding irrigation Addressed Defence Rallies at different places	60.00
		30th August, 1965	Attended Meeting of the Beas Capital Board ..	7.50
10	S. Prem Singh Prem, Capital and Housing Minister, Punjab	1st August, 1965 to 3rd August, 1965	Met Prime Minister, Attended a reception given by the citizens of Delhi Meeting of the Reception Committee for convention	22.50
		7th August, 1965 to 10th August, 1965	Attended Meeting/Convention of the 300th Birth Anniversary of Guru Gobind Singh at Patiala	30.0
			Addressed Youth Day Conference. Visited M. L. National College and addressed students	
		14th August, 1965 to 18th August, 1965	Meeting at Dera Bassi regarding Municipal Committee election	45.00
			Public Meeting in connection with Independence day celebration	
			Discussion with S. D. O., Rajpura and Xen. Electricity regarding Rural Electrification. Met deputation of Villagers to discuss Rural Problems	
			Addressed Rural Conference and discussion regarding various general Problems with Local Officers	
		22nd August, 1965 to 30th August, 1965	Attended Meeting with Union Home Minister regarding Law and and Order situation in the Punjab	67.50
			Presided over the Foundation Day celebration of L. Lajpat Rai Municipal College	

		16th September, 1965 ..	Defence Rally—Public meeting at Jhar Sahib Return journey ..	7.50
		17th September, 1965 to 21st September, 1965	Defence Rally at Sangrur, Defence Rally at Malerkotla—Onward journey—Night stay—Defence Rallies at different Places and public meeting	60.00
		28th September, 1965 ..	To Sympathies with the relations of a Captain who died in Dera Baba Nanak front on 6th September, 1965 whilefighting	7.50
		29th September, 1965 ..	Public Meeting at Samrala ..	7.50
		30th September, 1965 ..	Hearing of complaints at Ludhiana in way. Visiting the border area of Ferozepore District	7.50
8	Shri Harinder Singh, Revenue Minister, Punjab	8th August, 1965 ..	To attend the convention at Patiala in connection with Shri Guru Gobind Singh's 300th Aniversary	T.A. not charged
		13th to 19th August, 1965	To hear the grievances of the residents of his Constituency as well as the District and to visit along with I. P. M. the area through which Sakki Nullah passes	Ditto
		3rd September, 1965 to 6th September, 1965	To hear the grievances of residents of his Constituency and to preside over the meeting of the Tehsildars Association, Punjab at Amritsar	..
9	Ch. Rizaq Ram, I. P. M. ..	1st August, 1965 to 4th August, 1965	Attended Meeting of the Seminar on Agriculture Labour .. Address a Public Meeting	45.00
		12th August, 1965 to 15th August, 1965	Addressed a Public Meeting—Attended celebration of Independence Day	45.00
		18th August, 1965 to 18th August, 1965	Visited area around Saki Nakah Tehsil Ajnala along with Revenue Minister, Punjab	30.00
		25th August, 1965 to 29th August, 1965	Addressed Public Meeting and complaints of People regarding Irrigation	60.00
		5th September, 1965 to 7th September, 1965	Heard Public complaints ..	30.00

1	2	3	4	5
				Rs
11—CONCLD			Met officers at District Level and heard Public complaints and attended Public Meeting	67.50
		16th August, 1965 to 20th August, 1965	Attended Public Meeting and heard Public complaints ...	67.50
			Attended Rural Conference at Peethawar Discussion with Central Minister on various problems at Delhi	
		22nd August, 1965 ..	Attended Public Meeting and heard Public complaints ...	7.50
			Attended Rural conference at Sahnewal	
		24th August, 1965 to 25th August, 1965	Attended Public Meeting and heard Public grievances of the Public	15.00
		26th August, 1965 to 30th August, 1965	Had discussion with Central Ministers Joint Programme with P.M. Public Meeting and heard Public deputation	60.00
			Attended Meeting of State Advisory Committee for Jails. Met Officers, visited irrigation and Power Research Institute and laid foundation stone of Guranpura Community Centre at Amritsar	
		4th September, 1965 to 6th September, 1965	Rural Conferences and Public Meetings at different places ..	30.00
		9th September, 1965 to 15th September, 1965	Rural Conference—Listen to Public complaints— Defence Work—Meetings with Government of India Ministers and Officers-Meetings in connection with Civil Defence—Retuen to Headquarters	90.00
		18th September, 1965 to 22nd September, 1965	Defence work at different places and Return to Headquaters ..	60.00
		25th September, 1965 to 29th September, 1965	Defence Rallies—Rural Conferences—Public meeting at Gurgaon on 28th September, 1965 regarding donations towards the defence Fund	45.00

10—CONCLD			Meeting in connection with Akali Agitation at Ludhiana	
			Addressed the Rural Conference at Misriwala, tehsil Faridkot	—
			Discussion with Deputy Commissioner, Ambala regarding Law and Order situation	
		4th September, 1965 to 5th September, 1965	Addressed public meeting at Patiala ...	15.00
		11th September, 1965 to 12th September, 1965	Addressed meetings regarding Civil Defence at Patiala and Ambala	15.00
		15th September, 1965 ...	Collection of National Defence Fund at Gobindgarh ...	7.50
		17th September, 1965 ...	Collection of National Defence Fund at Rajpura ...	7.50
		18th September, 1965 to 21st September, 1965	Inspected the sites bombed by Pak Planes—Addressed a Public Meeting at Bhatinda on 19th September, 1965 in connection with Defence efforts—Addressed a Public Meeting in connection with Defence efforts at Faridkot—Addressed a public meetings and inspection of damaged sites at Ferozepur—addressed a Public Meeting at Moga	45.00
		23rd September, 1965 to 26th September, 1965	Visited Wagha Border to greet the Jawans—Visited Border area of Suchatgarh and addressed P. A. P. Jawans at Ranbir Singhpura (State Guest at Jammu)—Visited injured Jawans at the Military Hospital and V. J. Hospital, Amritsar—Attended meeting of the State Citizens Council at Amritsar	30.00
11	**Shri Chand Ram, Welfare and Justice Minister, Punjab**	8th August, 1965 to 11th August, 1965	Attended convention for 300th Birth-Anniversary of Guru Gobind Singh—Attended function of Backward Classes League and heard Public grievances	30.00
		11th August, 1965 to 15th August, 1965	Inauguration of Workers, Education Scheme at Unit Local Reserve Bank of India Attended Regional conference of Welfare officers	67.50
			Inspection of Harijan Poultry Farm at Piplanwala and Rural Conference at Village Mara. Unfurled National Flag on Independence Day celebration	—

1	2	3	4	5
12—CONCLD				Rs
		28th August, 1965 to 29th August, 1965	Inspected the Canal Hospital, Nangal Township and met a deputation of Labour Sangh, Nangal	15.00
			Inspected the Civil Hospital, Hoshiarpur and met Local people	
		4th September, 1965 to 8th September, 1965	Presided over annual function of Bansal Charitable Homeopathic Hospital—Visited Hargolala Scientific Instruments Factory—Presided over function of Dev Samaj Girls College—Met Union Minister for Cultural Affairts and other Central Leaders—Visited Shri Baba Mast Nath Ayurvedic Degree College, Asthal Bohar—Visited Civil Hospital—Attended a public Meeting about defence efforts—Met Union Health Minister in the company of Secretary Health	60.00
		10th September, 1965 to 14th September, 1965	Attended meeting of Citizens Council, Karnal—Looked to all the arrangements of Civil Defence at Karnal—Addresses to public meeting in connection with present emergency—Saw the working of Health Sub- Centre at village Kurali—Addressed a public at village Kurali for boosting up defence efforts—Addressed a public meeting at Haily Mandi for boosting up defence efforts—Saw the working of Primary Health Centre at Pataudi—Addressed a representative public gathering to make collection for Soldiers Welfare Fund—Addressed a public meeting to boost public morals and for collection to Soldiers Welfare Fund—Addressed a public meeting to condole the death of S. Dalbir Singh who died fighting on the Chhamb-Sector—Addressed a meeting of ex-Servicemen of the village to boost defence efforts—Addressed a meeting of Sarpanches and Panches of Gharaunda Block for making collection for Soldiers for Welfare Fund	45.00
		15th September, 1965 to 17th September, 1965	Visited Dhilwan Primary Health Centre on way to Amritsar—Visited the V. J. Hospital, Amritsar, Military Hospital and First-aid posts—Night stay—Visited the war casualities and presided over	30.00

12	Smt. Om Prabha Jain, Health Minister, Punjab	6th August, 1965 ..	(1) Inaugurated Plastic Surgery Conference and Scientific Exhibition	7.50
		8th August, 1965 to 9th August, 1965	Attended convention in connection with 300th Birth Day Anniversary of Shri Guru Gobind Singh at Patiala	15.00
			Met Union Health Minister at Delhi	
		13th August, 1965 to 18th August, 1965	Met Union Minister for Tourism and Transport, Delhi ..	60.00 (No. D. A. is charged for 14th for Delhi visit)
			(3) Attended Independence Day celebration at Karnal and village Chandaur. Inspected the site for the location of Primary Health Centre at Araudh and visited Kaithal Civil Hospital and addressed a Public Meeting on Independence at Kaithal	
			(4) Addressed a Public meeting at Thanesar and attended Meeting of Tourism Development Council/Referral Hospital at Kurukshetra	
			Inspected Primary Health Centre, Kalyat along with Director Health Services and Civil Hospital, Narwana	
		20th August, 1965 to 25th August, 1965	(4) Paid a surprise visit at Primary Health Centre, Samrala and inspected the Zila Prishad Hospital at Mukerian	45.00
			Inaugurated 10—Bedded Ayurvedic Hospital at Datarpur and visited Canal Hospital, Talwara	
			Visited Maternity Home/Dayanand Medical College/Civil Hospital/Christian Medical College, Ludhiana	
			Inaugurated the Drama performance by Shri Krishen Navyuvak Sangh at Bahadurgarh	
			Inspected the Civil Hospital, Tohana and presided over the function at Haryana Public High School, Gohana	
			Met the Union Home Minister on 22nd August, 1965 at Delhi	

ਸਰਦਾਰ ਅਜਾਇਬ ਸਿਘ ਸੰਧੂ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਰੈਵੇਨਿਊ ਮਨਿਸਟਰ ਦੀ ਟੀ.ਏ.ਨਾ ਕਲੇਮ ਕਰਨ ਦੀ ਐਗਜ਼ੈਂਪਲ ਨੂੰ ਫਾਲੋ ਕਰਨਗੇ।

मुख्य मंत्री : जहां पर जरूरी होता है उस पर अमल किया जाता है ।

ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ਸਿੰਘ : ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਕੀ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਟੀ.ਏ. ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਣ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦਾ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਉਹ ਟੀ.ਏ. ਡਰਾ ਕਰ ਲੈਵੇ?

मुख्य मंत्री : फिनांस मिनिस्टर साहिब को इस समय ज्यादा दौरा करना पड़ा ।

STARRED QUESTION NO. 8660

श्री मंगल सेन : स्पीकर साहिब क्या मेरे सवाल का जवाब इसी सैशन में दे दिया जाएगा

श्री अध्यक्ष : कोशिश की जाएगी कि जवाब इसी सैशन में आ जाए

(Efforts will be made to see that the reply to the question is given during this Session.)

Meeting of Ministers with Sant Fateh Singh

***8681. Shri Mangal Sein :** Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) whether he or any other Minister of the State met Sant Fateh Singh during the month of August and September, 1965; if so, the name of such Ministers ;

(b) whether the said Ministers met the Sant in their personal or official capacity together with details of the matters discussed during the said meetings?

Shri Ram Kishan : A statement containing the required information is laid on the Table of the House.

STATEMENT

The following Ministers met Sant Feteh Singh in their personal capacity to prevail upon him not to resort to hunger strike and self immolation, for the purpose of attaining Punjabi Suba:—

(a) Shri Gurdial Singh Dhillon, Minister for Transport and Election, Punjab.

(b) Shri Ajmer Singh, Planning and Local Government, Minister, Punjab.

They further argued with Sant Faten Singh that the steps contemplated to be taken by him for the attainment of a political object, were not in the interest of the country and the nation as a whole.

2. The Chief Minister did not have any opportunity of particularly going to meet Sant Fateh Singh during August or September, 1965. He had, however, casually met Sant Fateh Singh once at the Prime Minister'sresidenc at Delhi.

श्री मंगल सेन : क्या मुख्य मन्त्री साहिब बताने की कृपा करेंगे कि मंत्री महोदयों ने वहां पर जाने के लिए टी. ए. क्लेम किया या अपनी कार में संत फतेह सिंह को मिलने गए क्योंकि जवाब में बताया गया है कि मंत्री महोदय व्यक्तिगत है हैसियत से उसे मिलने के लिए गए थे ?

	the meeting in the Bearing Union Christian College, Batala.—Visited the Salvation Army Hospital, Dhariwal—Inspected the First-aid arrangements at Gurdaspur—Visited the Civil and Military Hospital at Pathankot—Night stay—Visited the Emergency Hospital and Military Hospital, Ferozepur—Presided over a meeing in D. M. College, Moga and visited M. D. Hospital, Moga	
19th September, 1965 ..	Visited the bombed sites in Model Town, Ambala—Inspected the arrangements for treatment at Civil Hospital, Ambala— Visited the First-aid posts in Ambala and saw their working	7.50
20th September, 1965 to 22nd September, 1965	Addressed a public meeting at Smalkha in connection with national defence—Addressed a public meeting at village Mathlauda in connection with national defence, and for collection to Soldiers Welfare Fund—Addressed a public meeting village Ballah in connection with national defence and for collection to Soldiers Welfare Fund—Addressed a public meeting at village Kaimle in connection with national defence and for collection to Soldiers Welfare Fund—Addressed a public meeting at village Bapoli in connection with national defence and for collection to Soldiers Welfare Fund—Addressed a public meeting at village Patti Kalyana in connection with national defence and for collection to Soldiers Welfare Fund—Private visit to Delhi (Charges from Patti Kalyana to Delhi and from Delhi to Patti Kalyana Paid)	..
23rd September, 1965 to 28th September, 1965	Addressed a public meeting at Shahabad in connection with national defence—Inspected the working of Civil Hospital, Shahabad. Addressed a public meeting at Ladwa in connection with national defence—Addressed a public meeting at Pehowa in connection with national defence—Looked to the damage caused by bombing at Chherta—Visited Bagha border—Visited V. J. Hospital and looked to the arrangements made for treatment of injured persons—Addressed a meeting at Karnal of leading citizens, Sarpanches and Panches of Karnal District in connection with defence efforts along with Chief Minister. Met Central Ministers	60.00
30th September, 1965 ...	Presided over a function in connection with defence efforts in the Hindu Higher Secondary School, Kaithal	7.50

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਰੂਲਿੰਗ ਚਾਹਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿਚ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਉਤੇ ਬਾਹਰ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਉਸ ਵਿਚ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਜਾਏ ਕਿ 'it is not in the public interest' ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਥੋਂ ਤਕ ਇਨਸਾਫ ਹੈ ?

Mr. Speaker : Government have a right to claim privilege about a matter which they do not want to disclose in public interest. If Government says that it is not in public interest to disclose a certain information, then I cannot help it.

Sardar Gurnam Singh : Will the Chief Minister please tell us if he made a statement to the Press yesterday saying that theState Cabinet is opposed to Punjab's division ? If so, is it in public interest to go into this controversy in the Press ?

मुख्य मन्त्री : मैं ने कल भी प्रेस वालों को कहा था कि पंजाब कैबिनिट में कोई मतभेद नहीं है। अखबार में जो आया है वह गलत है। ऐसी कोई बात नहीं है। मैं ने कहा था कि उन सब की यह् खाहिश है कि पंजाब में यूनाईटिड राज रहना चाहिये।

Sardar Gurnam Singh : Is the Chief Minister prepared to disclose if the entire Cabinet is unanimous on this issue ?

मुख्य मन्त्री : इस बात में रत्ती भर भी शको शुबह नहीं है कि पंजाब के तमाम मिनिस्टरों की यह् ज़रदस्बत खाहिश है कि पंजाब में यूनाईटिड राज्य रहना चाहिये।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : On a Point of Order, Sir, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਰੂਲਿੰਗ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਉਪਰ ਸਪਲੀ ਮੈਂਟਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣਾ ਵਿਉ ਪੁਆਇੰਟ ਦਸੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਕਿ ਇਹ ਗਲ ਦਸਣੀ ਪਬਲਿਕ ਇੰਟ੍ਰੈਸਟ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਾਬ ਨੇ ਰੂਲਿੰਗ ਦਿਤਾ ਕਿ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਫਿਰ ਵੀ, ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਆਪਣਾ ਵਿਉ ਪੁਆਇੰਟ ਦਸੀ ਜਾਣਾ ਦੋ ਮੁਤਜ਼ਾਦ ਗਲਾਂ ਹਨ ਇਹ ਕਿਥੋਂ ਤਕ ਠੀਕ ਹਨ ?

श्री अध्यक्ष : अगर आप सारी बात को समझने की कोशिश करते तो आप को कन्ट्रेडिक्शन मालूम न होती। जब यह सवाल पूछा गया था कि आया पंजाब गवर्नमैंट ने यूनियन कैबिनट की सब-कमेटी को पंजाबी सूबे के बारे में कोई व्यू प्वांयट भेजे हैं तो उन्होंने ने कहा कि यह बात पब्लिक इंट्रैस्ट में नहीं बताई जा सकती। उस के बाद सरदार गुरनाम सिंह ने पूछा कि कल चीफ मिनिस्टर ने कल प्रेस वालों को कोई ब्यान दिया है। इस सवाल का पहले सवाल से कोई ताल्लुक नहीं था अगर चीफ मिनिस्टर जवाब देने से इन्कार कर देते तो अगल बात थी लेकिन ही वाज़ प्लीज्ड टू गिव सम रीप्लाई इस लिये स्पलीमैंटरी अलाउ किये गए। (If the hon. Member had tried to understand the whole matter, he would have felt no contradiction in it. When it was enquired whether the Punjab Government had placed any views before the Sub-Committee of the Union Cabinet regarding the Punjabi Suba, the Chief Minister replied that it was not in public interest to disclose the information. Then Sardar Gurnam Singh put a question

मुख्य मन्त्री : इस के लिए सैपरेट नोटिस दरकार है ।

श्री मंगल सेन : आन ए प्वायंट आफ आर्डर सर । क्या वज़ीर साहिब व्यक्तिगत हैसियत से कोई पोलीटीकल काम के लिए सरकारी कार इस्तेमाल कर सकते हैं ?

मुख्य मन्त्री : दोनों वज़ीर साहिबान आफिशयल टूर पर वहां गए हुए थे । आफिश्यल काम को सरअंजाम करने के बाद उन्होंने इस तरफ तवज्जुह दी और वह काम करने के बाद उसे मिले ।

परिवहन तथा निर्वाचन मन्त्री: जहां तक मेरा आफिश्यल टूर था वहां तक ही आफिश्यल कार इस्तेमाल की थी, मैं अपनी प्राइवेट कार में उन्हें मिलने के लिए गया था । मैं अपनी कार का नम्बर भी वहां पर नोट करा आया था, मुझे पता था कि माननीय सदस्य इस बारे में सवाल उठाएंगे ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਵਜ਼ੀਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਲੋਂ ਗਏ ਸਨ ਜਾਂ ਪਰਸਨਲ ਕੈਪੈਸਟੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ?

ਮੰਤਰੀ : ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਗਏ ਤਾਂ ਗੌਰਮਿਟ ਦੇ ਵਲੋਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਕੀ ਦੋਨੋ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਨੇ ਸੰਤ ਫਤੇਹ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰਿਪੋਰਟ ਦਿਤੀ ?

Mr. Speaker : When they went there in their personal capacity how could they report about it to Government ?

Punjabi Suba

*8658. **Shri Mangal Sein :** Will the Chief Minister be pleased to state whether the Government have placed or propose to place any suggestions or viewpoint before the Sub-Committee of the Union Cabinet formed to consider the question of Punjabi Suba, if so, the details thereof ?

Shri Ram Kishan : It is regretted that it would not be inthe public interest to reply this Question on the floor of the House.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਹੈ 'ਕਿ it is not in the public interest. ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਜਦੋਂ ਪਬਲਿਕ ਵਿਚ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਬਲਿਕ ਇਨਟਰੈਸਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ?

मुख्य मंत्री : माननीय सदस्य मेरे विचारों पर पाबन्दी नहीं लगा सकते ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਹਿਮ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਨੇ ਇਸ ਮਸਲੇ ਲਈ ਅਲਹਿਦਾ ਅਲਹਿਦਾ ਕਮੇਟੀਆਂ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਕਮੇਟੀਆਂ ਵਕਤਨ ਫਵਕਤਨ ਬਿਆਨ ਜਾਰੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ————(ਸ਼ੋਰ)

Mr. Speakeer : It is no Point of Order. I am sorry, you are not allowed to make a statement. Please take your seat.

Mr. Speaker: Please put your supplementary.

श्री जगन्नाथ : कल विधान परिषद् में ढिल्लों साहिब कह रहे थे कि.....कंवर लाल शर्मा से कह रहे थे कि यू ऐंड माईसैल्फ स्टैंड नो वेयर। हरयाणा प्रांत के श्री रिजक राम चीफ मिनिस्टर बन जाएंगे और हम वैसे ही रह जाएंगे। इस से पता चलता है कि मतभेद है।

Mr. Speaker: Have you no supplementary to make.

श्री जगन्नाथ : मैं पूछना चाहता हूं कि इन्होंने कहा है कि यह इत्तलाह देना पब्लिक इन्ट्रेस्ट में नहीं है .... (विघ्न) सरदार दरबारा सिंह ने पंजाबी सूबे की डीमांड पर बोलते हुए ....

(विघ्न)

Disbursement of Scholarships to the Students admitted in the Sainik Schools

***8623. Bakshi Partap Singh :** Will the Chief Minister be pleased to state whether it is a fact that the Government have not disbursed scholarships to students admitted to the Sainik Schools in the State during the current financial year; if so ; the reasons therefor and the time likely to be taken for the disbursement of the same ?

Shri Prabodh Chandra : Yes. The matter is under the consideration of Government.

बख्शी प्रताप सिंह : क्या मुख्य मन्त्री साहिब बताएंगे कि यह साल तो खत्म हो रहा है इस मसले का हल कब तक हो जाएगा ?

मुख्य मन्त्री : जितने स्टूडैंटस पंजाब में और पंजाबी स्टूडैंट दूसरे सूबों में पढ़ते हैं उन के बारे में कैबिनेट ने फैसला कर दिया है उन को स्टाईपैंड जल्दी से जल्दी दे दिया जाएगा।

Sardar Balwant Singh : What was the necessity of reconsidering this formula of giving scholarships to students of the Sainik Schools, which was devised by the previous ministry ?

मुख्य मन्त्री : जिस वक्त यह फैसला हुआ था उस वक्त पंजाब के ऊपर दस लाख रूपये का खर्च था अब सारे हिन्दोस्तान के अन्दर काफी तादाद में पंजाब के स्टूडैंटस पढ़ते हैं इस लिये अब हमारी सरकार पर बीस लाख रूपये के करीब खर्च है। इस लिये सारी बात का रीव्यू किया गया है कि कहां तक हमारे रीसोरसिज खर्च को अलाऊ करते हैं।. कैबिनिट ने यह फैसला किया है कि पंजाब के जितने स्टूडैंटस पंजाब के सैनिक स्कूलों में पढ़ते हैं या पंजाब से बाहर की स्टेटस में पढ़ते हैं उन के लिये पहले ही स्टाईपैंडस कायम रखे जाएं और आगे के लिये पालिसी को रीवाईज़ कर के फैसला किया जाएगा।

कामरेड राम प्यारा : चीफ मिनिस्टर साहिब ने फरमाया है कि इस सारे मामले को रीव्यू किया है। मैं पूछना चाहता हूं कि क्या उन्होंने यह भी फैसला किया है कि जो हज़ार हज़ार रुपया लने वाले मां बाप की संतान को भी स्टाईपैंड दिया जा रहा है उस को कम किया जाए ?

whether he (Chief Minister) had made any Statement to the Press yesterday. This question was independent of the original question. If the Chief Minister had refused to answer, that, it would have been a different thing but since he was pleased to reply to it, the supplementary was allowed.)

Sardar Gurnam Singh : Mr. Speaker, if you think that the question was irrelevant, the answer was also irrelevant. But you were pleased to allow that question .

Mr. Speaker : Yes, I allowed it. But even a relevant question may not be replied to by the Government.

ਸਰਦਾਰ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ : ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਇਹ ਗਲ ਦਸਣੀ ਪਬਲਿਕ ਇੰਟ੍ਰਸਟ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਕੀ ਚੀਫ ਮਿਨਿਸਟਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਉਪਰ ਉਸ ਵਕਤ ਤਕ ਪਬਲਿਕ ਸਟੇਟਮੈਂਟਾਂ ਦੇਣ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਰਖਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ ਜਦੋਂ ਤਕ ਕਿ ਆਪਣੇ ਵਿਊਜ਼ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਣ।

ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਤੇ ਚੋਣ ਮੰਤਰੀ: ਪਹਿਲੇ ਵੀ ਇਥੇ ਦੇ ਚੀਫ ਮਿਨਿਸਟਰ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ ਉਹ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਪਰਸਨਲ ਕਪੈਸਟੀ ਵਿਚ ਸਟੇਟਮੈਂਟਾਂ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਤਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਗੁਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ। ਸਾਡੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤਾਂ ਕਾਫੀ ਸਾਫਟ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਗਲ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਾਜਾ ਵੀ ਤਾਂ ਹੀ ਵਜ ਗਿਆ ਸੀ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼: ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਇਹ ਦਸਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਜਾਂ ਪਾਰਲਿਆਮੈਂਟਰੀ ਕਨਸੈਲਟੈਂਟ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਲਿੰਗੂਇਸਟਿਕ ਰੀਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਆਦਾਦੋ ਸ਼ੁਮਾਰ ਜਾਂ ਵਿਊਜ਼ ਮੰਗੇ ਹਨ। ਜੇ ਮੰਗੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ ?

मुख्य मंत्री : यह ठीक है कि गवर्नमैंट आफइंडिया की कमेटी ने फैक्चुअल डैटा मांगा है और वह हमारी तरफ से मुहैया किया जा रहा है ।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਜਿਹੜੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਿਤੀ ਸੀ ਉਹ ਚੀਫ ਮਿਨਿਸਟਰ ਦੀ ਕਪੈਸਟੀ ਵਿਚ ਦਿਤੀ ਸੀ ਜਾਂ ਪਰਸਨਲ ਕਪੈਸਟੀ ਵਿਚ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਅਸਾਂ ਮੋਸ਼ਨ ਵੀ ਦਿਤੀ ਸੀ. . . . . (ਵਿਘਨ)

ਇਹ ਗਲ ਬੜੀ ਸਿਧੀ ਜਿਹੀ ਹੈ, ਹਾਂ ਜਾਂ ਨਾਂਹ ਵਿਚ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦੇਣਾ ।

Mr. Speaker: The hon. Member has asked his supplementary question, Now it is for the Government whether to reply or not to answer the same,

श्री जगन्नाथ : वैसे तो पंजाबी सूबे का नाम सुन कर ही यह ढीले हो जाते हैं । मैं इन से पूछना चाहता हूं कि यह कहते हैं कि कैबिनिट में कोई मत भेद नहीं है लेकिन ढिल्लों साहिब ने...............

Mr. Speaker: Please put your supplementary.

श्री जगन्नाथ : कल विधान परिषद् में ढिल्लों साहिब कह रहे थे कि.....कंवर लाल शर्मा से कह रहे थे कि यू ऐंड माईसैल्फ स्टैंड नो वेयर। हरयाणा प्रांत के श्री रिजक राम चीफ मिनिस्टर बन जाएंगे और हम वैसे ही रह जाएंगे। इस से पता चलता है कि मतभेद है।

Mr. Speaker: Have you no supplementary to make.

श्री जगन्नाथ : मैं पूछना चाहता हूं कि इन्होंने कहा है कि यह इत्तलाह देना पब्लिक इन्ट्रेस्ट में नहीं है ....(विघ्न) सरदार दरबारा सिंह ने पंजाबी सूबे की डीमांड पर बोलते हुए ....
(विघ्न)

Disbursement of Scholarships to the Students admitted in the Sainik Schools

***8623. Bakshi Partap Singh :** Will the Chief Minister be pleased to state whether it is a fact that the Government have not disbursed scholarships to students admitted to the Sainik Schools in the State during the current financial year; if so ; the reasons therefor and the time likely to be taken for the disbursement of the same ?

Shri Prabodh Chandra : Yes. The matter is under the consideration of Government.

बख्शी प्रताप सिंह : क्या मुख्य मन्त्री साहिब बताएंगे कि यह साल तो खत्म हो रहा है इस मसले का हल कब तक हो जाएगा ?

मुख्य मन्त्री : जितने स्टूडैंटस पंजाब में और पंजाबी स्टूडैंट दूसरे सूबों में पढ़ते हैं उन के बारे में कैबिनेट ने फैसला कर दिया है उन को स्टाईपैंड जल्दी से जल्दी दे दिया जाएगा।

Sardar Balwant Singh : What was the necessity of reconsidering this formula of giving scholarships to students of the Sainik Schools, which was devised by the previous ministry ?

मुख्य मन्त्री : जिस वक्त यह फैसला हुआ था उस वक्त पंजाब के ऊपर दस लाख रूपये का खर्च था अब सारे हिन्दोस्तान के अन्दर काफी तादाद में पंजाब के स्टूडैंटस पढ़ते हैं इस लिये अब हमारी सरकार पर बीस लाख रूपये के करीब खर्च है। इस लिये सारी बात का रीव्यू किया गया है कि कहां तक हमारे रीसोरसिज़ खर्च को अलाऊ करते हैं।. कैबिनिट ने यह फैसला किया है कि पंजाब के जितने स्टूडैंटस पंजाब के सैनिक स्कूलों में पढ़ते हैं या पंजाब से वाहर की स्टेटस में पढ़ते हैं उन के लिये पहले ही स्टाईपैंडस कायम रखे जाएं और आगे के लिये पालिसी को रीवाईज़ कर के फैसला किया जाएगा।

कामरेड राम प्यारा : चीफ मिनिस्टर साहिब ने फरमाया है कि इस सारे मामले को रीव्यू किया है। मैं पूछना चाहता हूं कि क्या उन्होंने यह भी फैसला किया है कि जो हज़ार हज़ार रुपया लने वाले मां बाप की संतान को भी स्टाईपैंड दिया जा रहा है उस को कम किया जाए ?

मुख्य मन्त्री : जब रीव्यू किया जाएगा तो इस बात का भी ख्याल रखा जाएगा। पहले दस लाख रुपया देना पड़ता था लेकिन अब बीस लाख रुपया देना पड़ता है। अब तो फैसला किया है कि अभी दिया जाए लेकिन आगे के लिये यह फैसला करेंगे कि कितना देना है।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿਘ: ਜਿਹੜੀ ਰਕਮ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਡੀਸਾਈਡ ਕੀਤੀ ਹੈ ਇਹ ਪਹਿਲੇ ਨਾਲੋਂ ਥੋੜੀ ਹੈ ਜਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ?

मुख्य मंत्री : नैचुरली पहले से ज्यादा है कम नहीं है।

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿਘ: ਰੀਵਿਊ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿੰਨਾ ਵਕਤ ਲਗੇਗਾ ? ਸੈਨਿਕ ਸਕੂਲ ਦੇ ਸਟੂਡੰਟਸ ਨੂੰ ਬੜੀ ਹਾਰਡਸ਼ਿਪ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ?

मुख्य मंत्री : उन का फैसला हो गया है और उन को पैसा जा रहा है। वह तो नए साल के बारे में फैसला करना है।

Setting up Defence Colony at Palampur

*8630. **Bakshi Partap Singh :** Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) whether it is a fact that at the Defence Rally held at Palampur on the 14th June, 1965, he, while addressing the people had announced that a Defence Colony would be set up at Palampur ;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, the details of the steps so far taken to set up such a colony ; together with the steps proposed to be taken by Government in this regard in the near future ?

Shri Ram Kishan : (a) Yes.

(b) Detailed scheme is awaited from the Government of India. The selection of Palampur as a suitable location for defence colony in Kangra District has not so far been approved.

Industrial Training Institute, Nangal

*8648. **Shri Surinder Nath Gautam :** Will the Chief Minister be pleased to state the approximate time by which the Government proposes to start regular classes for the Surveyor and Stenography trades in the Industrial Training Insitute at Nangal ?

Shri Ram Kishan : During the First Year of the Fourth Five-Year Plan subject to availability of funds and the scheme being sanctioned by the Government of India, Ministry of Labour and Employment who share 60 per cent of the cost.

पंडित सुरेन्द्र नाथ गौतम : क्या चीफ मिनिस्टर साहिब बताने की कृपा करेंगे कि जब गवनमैंट को इस बात का ज्ञान है कि ऊना के इलाका में जो कि बैकवर्ड एरिया है एक ही आई० टी० आई० इन्स्टीच्यूट है और वहां पर सरवेयर और स्टेनोग्राफरी की क्लासिज़ की बड़ी डीमांड है तो इस डीमांड को क्यों नज़र अंदाज़ किया गया है ?

मुख्य मन्त्री : नज़र अन्दाज़ नहीं किया है स्पीकर साहिब, बल्कि जैसा कि मैं ने अर्ज़ किया है कि अगली प्लैन के पहले साल के अन्दर इस पर गौर किया जाएगा और गवर्नमैंट ने

[मुख्य मंत्री]

जहां तक स्टनोग्राफी और सरवेयर्ज को बढ़ाने का ताल्लुक है, गवर्नमैंट ने 124 सीटें बढ़ाने का फैसला किया है—दोनों कैटेगरीज़ के लिए बत्तीस बत्तीस सीटें रखी हैं इस के अलावा मकैनिक्स, मोटर मकैनिक्स और वैलडर्ज वगैरा का जहां तक ताल्लुक है उन को मिला कर 124 सीट्स बनती हैं। यह सारा काम चौथी पलैन के अन्दर किया जाने का इरादा है और गवर्नमैंट आफ इंडिया आई० टी० आई० के लिए कितना रुपया देती है उसकी लाईट में पंजाब गवर्नमैंट अपना फैसला करेगी।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਸਟੈਨੋਗਰਾਫੀ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਕੋਰਸ ਹੋਵੇਗਾ ਉਹ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਹਿੰਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ?

मुख्य मन्त्री : यह तो आई० टी० आई० से सम्बन्ध रखने वालों ने वहां पर फसला करना है। अगर ज़रूरत महसूस होगी तो हिन्दी और पंजाबी स्टैनोग्राफी के कोर्स भी शुरु किए जाएंगे।

पंडित मोहन लाल दत्त : क्या मैं मुख्य मन्त्री जी से यह दरियाफत कर सकता हूं कि जब टैकनिकल शिक्षा की पंजाब में मांग बढ़ रही है तो हमारे सब-डिवीजन में नंगल के अलावा चौथे पलैन में किसी दूसरी जगह भी आई० टी० आई० खोलने का विचार सरकार रखती है ?

मुख्य मन्त्री : जैसा कि आनरेबल मैंबर साहिब को पता है, एक जगह पर नहीं बल्कि सारे पंजाब में 49 आई० टी० आई० बताई हैं और उन को और भी बढ़ाया जा रहा है।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ: ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 49 ਆਈ. ਟੀ. ਆਈਜ਼. ਦਸੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਿਧਰੇ ਸਰਵੇਅਰਜ਼ ਦੀ ਕਲਾਸ ਚਾਲੂ ਹੈ ?

मुख्य मंत्री : इस के लिए अलग नोटिस दरकार है। पूछें गे तो पता करके बताया जा सकता है।

Wheat Purchased by Government

***8387. Comrade Ram Chandra :** Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the quantity of wheat purchased by the Government in each Market of the State after the recent harvest and the rates at which it was purchased ;

(b) the details of the disposal of the stocks so purcahsed by Government and the destinations to which it was despatched ;

(c) the total expenses so far incurred by the Government for stocking the wheat mentioned in part (a) above ;

(d) the approximate rates at which Governmdnt intends to sell the said wheat stocks during the lean months ?

Shri Ram Kishan : The time and labour involved in collecting the information will not be commensurate with any possible benefit to be obtained.

कामरेड राम चन्द्र: आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर। स्पीकर साहिब, मैं ने कल एक सवाल पूछा था कि पिछले साल हर महीने में गन्दम, चावल, मक्की चीनी वगैरा की क्या लिस्ट

है, वह तो बता दिया गया था। लेकिन अब जिस सवाल का जवाव देने से इन्कार किया गया है वह एक निहायत छोटा सा सवाल है कि इस साल कितनी गन्दम खरीद की गई, किस रेट पर खरीद की गई, कितनी डिसपोज़ आफ की गई और बाकी को किस रेट पर बेचने का सरकार का इरादा है। मैं हैरान हूं कि इस का जवाब देने में सरकार को क्या हिचकिचाहट है।

मुख्य मन्त्री : टोटल तो बताया जा सकता है लेकिन अगर आप सवाल को देखें तो उस में आप ने एक एक मार्किट के बारे में पूछा है। पंजाब में सैंकडों मार्किटस हैं। इस लिए सारी इत्तलाह को हासिल करने म बहुत वक्त लगेगा। अगर आप ने टोटल फिगर्ज़ लेनी हो तो जो इनफरमेशन आप चाहें वह वह में देने के लिए तैयार हूं।

कामरेड राम चन्द्र : स्पीकर साहिब, मैं यह अर्ज़ करना चाहता हूं कि स्टेट ट्रेडिंग हमारी पालिसी का एक अहम हिस्सा बन गया है। हम यह मालूम करना चाहते हैं कि स्टेट ट्रेडिंग किस तरीके से की जा रही है क्या इस में नफा हो रहा है, लोगों को सस्ती चीज़ें दी जा रही है या महंगी। यह सब कुछ एक अहम पहलू है। इस के मुताल्लिक गवर्नमैंट को चाहिए कि इत्तलाह दें।

डाक्टर बलदव प्रकाश : स्पीकर साहिब, वैसे तो सरकार को इस सवाल की बाबत सूचना इकट्ठी करने के लिए कोई भी मिहनत करने की ज़रूरत नहीं थी क्योंकि इन के महकमे में हर वक्त हर मंडी की बाबत इनफर्मेशन अवेलेबल होती है। इस बात की रिपोर्ट महकमे को रोज़ाना आती है कि किस मंडी में कितना स्टाक खरीदा गया है, कैसे उसको स्टोर किया गया और कैसे उसको डिसपोज़ आफ किया गया है। यह चीज़ गज़ट में भी छपती है। लेकिन फिर भी मैं एक सप्लीमैंटरी पूछ ता हूं कि क्या सरकार के नोटिस में यह चीज़ आई है कि इस बात के पेशे नज़र कि सरकार न गेहूं कम भाव पर खरीदा है और मार्किट में भी गेहूं का भाव कम है, कन्ज्यूमर को जो आटा मिल रहा है वह मार्किट में गेहूं के भाव से छः रुपए मन ज्यादा कीमत पर मिल रहा है? गेहूं का भाव 21 और 22 रुपए मन है जब कि आटा 27 और 28 रुपए मन मिलता है। अगर सरकार के नोटिस में यह बात आई है तो कन्ज्यूमर के हित की रक्षा करने के लिए सरकार ने क्या कदम उठाए हैं?

मुख्य मन्त्री : यह तो मैं पहलि भी बता चुका हूं कि जहां तक गेहूं और दूसरी इजनास का ताल्लुक है, पिछले दिनों पाकिस्तान एग्रेशन के वक्त पंजाब में कीमतें कुछ गिरी थीं और पंजाब गवर्नमैंट ने उस वक्त प्राईस स्पोर्ट पालिसी के तहत गन्दम और दूसरी अशिया खरीदने का फैसला किया था और प्रोड्यूसर को जो नुक्सान पहुंच रहा था उस वक्त गवर्नमैंट ने मार्किट के अन्दर जा कर उन की मदद की। जहां तक कन्ज्यूमर का ताल्लुक है, मेरी यह इत्तलाह है कि सारे पंजाब के अन्दर रीज़नेबल रेटेंस पर उन को गन्दम और आटा मिल रहा है। जहां तक अमृतसर का ताल्लुक है उसके मुताल्लिक आनरेबल मेंबर श्री बलरामजी दास टंडन ने ध्यान दिलाया था और उसी दिन डिप्टी कमिश्नर की तवज्जो उस तरफ दिला दी गई थी क्योंकि वहां पर चक्की वालों ने आटा मंहगा कर दिया था। अब मेरी इत्तलाह के मुताबिक वहां पर रीज़नेबल रेट्स पर वह मिल रहा है। अगर फिर भी उन के नोटिस में कोई ऐसी बात आई है कि वह महंगा बेच रहे हैं तो वह मेरे नोटिस में लाएं। चैक अप करके जो ज़रूरी इकदामात होंगे वह किए जाएंगे।

श्री बलराम जी दास टंडन : क्या मुख्य मन्त्री साहिब बताने की कृपा करेंगे कि यह जो "रीज़नबल रेट्स" की आप ने बात की, इजनास किस कीमत पर बिकें कि सरकार उन को "रीज़नेबल रेट्स" तसव्वर करती है ? ये रेट्स किस हद तक पहुंच जाएं जब कि सरकार यह समझती है कि जरूरी इकदामात किए जाएंगे ?

मुख्य मन्त्री : जैसे मार्किट के अन्दर लेत हैं उसी के मुताबिक ही रीज़नेबल हो सकते हैं। इस के लिए कोई खास टार्गेट प्राईस नहीं फिक्स की हुई है।

श्री बलराम जी दास टंडन : क्या चीफ मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि जैसे गवर्नमैंट ने गन्दम के रेट फिक्स किए हुए हैं और उसके मुताबिक ओवरहैड खर्चा लगा कर एक खास हद को वह जायज समझते हैं ताकि अगर उस से बढ़ जाए तो फेयर प्राइस शाप्स खोली जाएं और दूसरे स्टैप्स लिए जाएं। क्या सरकार इस समय इस सम्बन्ध में कोई हद फिक्स करना मुनासिब नहीं समझती ताकि उस पर अमल किया जा सके।

मुख्य मन्त्री : जैसा कि आनरेबल मैंबर साहिब को पता है कि गेहूं की कई किस्में हैं जैसे आर्डिनरी दडा, शरबती वगैरा। इन के अलग अलग भाव हो सकते हैं और होते हैं। इस लिए इस को एक लैवल पर नहीं लाया जा सकता। हां, अगर बहुत ज्यादा कीमत पर बिक रहा हो तो ऐक्शन के लने की जरूरत है। ऐसी हालत में, जैसा कि आप ने पहले भी मेरे नोटिस में लाया था, अगर आप फिर नोटिस में लाएंगे तो मुनासिब ऐक्शन लिया जाएगा।

ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ : ਕੀ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਸਵਾਲ ਦੇ ਡੀ ਭਾਗ ਵਿਚ ਪੁਛਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਗੰਦਮ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੇ ਖਰੀਦੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸ ਭਾ ਉਤੇ ਵੇਚਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰਖਦੀ ਹੈ; ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਭਾ ਦਸਣ ਵਿਚ ਕੀ ਹਿਚਕਿਚਾਹਟ ਹੈ ?

मुख्य मन्त्री : स्पीकर साहिब, गवर्नमैंट ने इस वक्त तक कोई 30,20,131 टन गन्दम खरीदी। यह पाकिस्तान की एग्रेशन से पहले की बात है। वह गन्दम हम ने 49 रुपए 50 पैसे और 53 रुपए 50 पैसे के दरम्यान क भाव पर खरीदी गवनमैंट आफ इंडिया के लिए, जो हमारा शेयर सिस्टम है, उसके मुताबिक जो गन्दम हम ने खरीदी वह 52 रुपए और 56 रुपए के हिसाब से खरीदी और यह पास्कितानी ऐग्रेशन के बाद की बात है। तो इस वक्त तक हम 6 हजार टन गन्दम खरीद कर चुके हैं। मार्किट्स के अन्दर गवर्नमैंट के सिविल सप्लाई आफिसर्ज अभी तक तैनात हैं और वह ज्यादा गन्दम खरीदने के लिए भी तैयार हैं।

ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਹੜਾ ਮੈਂ ਸਵਾਲ ਪੁਛਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਕਣਕ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਖਰੀਦੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਕਿਸ ਭਾ ਤੇ ਵੇਚਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਰਖਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਤਾਂ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਉਹ ਸਵਾਲ ਤਾਂ ਉਥੇ ਦਾ ਉਥੇ ਹੀ ਖੜਾ ਹੈ।

मुख्य मंत्री : उसके लिए अलग तौर पर नोटिस देंगे तो पता करके बताया जा सकेगा।

ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ: ਇਹ ਤਾਂ ਇਸ ਮੇਨ ਸਵਾਲ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਰਜ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਅਲਗ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਕੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ?

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਉਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਅਲਗ ਨੋਟਿਸ ਮੰਗਦੇ ਹਨ। (The Government did not reply that and therefore, he has asked for a separate notice for that.)

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਬਾਰਡਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਵਿਚ ਪੈਡੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਈਸ 40 ਰੁਪਏ ਫਿਕਸਡ ਹੈ ਅੌਰ ਇਹ ਉਥੇ 30 ਰੁਪਏ ਤੇ ਵਿਕ ਰਹੀ ਹੈ।

Mr. Speaker : Does the question relate to paddy ?

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ: Very much, Sir. ਉਥੇ ਸ਼ੈਲਰਜ਼ ਵੀ ਬੰਦ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਰੇਟ ਘਟ ਜਾਣ ਤੇ ਖਰੀਦਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕੀ ਮੈਂ ਪੁਛ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਕਦਮ ਚੁਕਿਆ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਦਕਿ ਵੈਸਟ-ਬੰਗਾਲ ਨੇ ਕਲ ਹੀ ਪੈਡੀ ਖਰੀਦਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ?

Mr. Speaker : Wheat is not paddy. This supplementary, therefore, does not arise.

कामरेड राम चन्द्र : मैं चीफ मिनिस्टर साहिब से दरियाफत करना चाहता हूं कि. .

श्री अध्यक्ष : आप इस के बाद उन से पूछ लीजिए । (The hon. Member may enquire from him about this after the meeting.)

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਪੈਡੀ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਇਹ .....

Mr. Speaker: No please. I do not allow it.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਪੈਡੀ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਇਹ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ......

Mr. Speaker : The hon. Member may please take his seat. I am sorry I am not allowing this question. If the Chief Minister wants to offer any statement he is allowed to do so.

Chaudhri Darshan Singh : Mr. Speaker..........

Mr. Speaker : If the hon. Member continued to interrupt the proceedings of the House, I would be compelled to take action against him.

मुख्य मन्त्री : स्पीकर साहिब, जहां तक पैडी का ताल्लुक है अगरचे इस का इस सवाल से ताल्लुक नहीं है फिर भी मैं आप के जरिए आनरेबल मैंबर साहिबान को बता देना चाहता हूं कि जहां तक पैडी के भाव का ताल्लुक है पिछले साल इस बारे में जो कमेटी की रिपोर्ट थी उस के मुताबिक पैडी की तमाम किस्मों की चाहे वह परमल हो, चाहे वह बासमती हो और चाहे वह बेगमी हों कीमतें मुकर्रर की थीं और उन्हीं कीमतों पर ही वह बेची जा रही है ।

(विघ्न)

मुख्य मन्त्री : मैं यह भी बता देना चाहता हूं कि पिछले दिनों जब हाउस में इस बारे में कोई शिकायत उठाई गई थी तो हमारे अफसरान अमृतसर में और कई दूसरी जगहों पर भी गए थे और गवर्नमैंट आफ इंडिया की मिनिस्टरी आफ फूड के भी कई अफसर आए थे और उन सब ने इस बारे में मिल कर तहकीकात की थी और उन को यही पता चला था कि वह उन्हीं भावों पर बेची जा रही है जो भाव उसके लिए मुकर्रर हुए हुए हैं। अगर किसी आनरेबल मेंबर की इतलाह में यह बात आई हो कि किसी जगह पर यह कम भाव पर बिकी है तो वह हमारे नोटिस में लाएं। हम उस को देख कर उस के मुताबिक फैसला करेंगे। हम न सिर्फ इस बारे में हमदर्दाना गौर करने को तैयार हैं बल्कि प्रोड्यूसर को उसकी उपज की पूरी कीमतें दिलाने को तैयार हैं।

Sardar Balwant Singh : On a point of order, Sir.

Mr. Speaker : The hon. Member may please take his seat.

ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ: ਪੈਡੀ ਦੇ ਭਾ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

श्री अध्यक्ष : सरदार गुरबख्श सिंह जी इस सवाल की इजाज़त नहीं दी जा सकती। सिर्फ स्टेटमैंट चीफ मिनिस्टर साहब ने आफर की थी जो उन्हों ने दे दी है। इस पर स्पलीमेंटरी नहीं हो सकते। (Addressing the hon. Member Comrade Gurbakhsh Singh : This supplementary cannot be allowed. The Chief Minister had voluntarily offered to give a statement in this connection which he has done. Supplementaries cannot be permitted.)

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ: ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਿਤੇ ਪੈਡੀ ਘਟ ਭਾ ਤੇ ਵਿਕੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਲਿਆਇਆ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਮਾਰਕਟ ਵਿਚ ਜਿਸ ਪੈਡੀ ਦਾ ਭਾ 33 ਰੁਪਏ ਮੁਕਰਰ ਹੈ ਉਹ 30 ਰੁਪਏ ਤੇ ਵਿਕ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਤੁਹਾਡੀ ਮਿਨੀਮਮ ਗਾਰੰਟੀਡ ਪਰਾਈਸ ਨਾਲੋਂ ਥਲੇ ਪਰਾਈਸ ਤੇ ਵਿਕੀ ਹੈ।

श्री अध्यक्ष : इस बारे मैं क्लियर कर देना चाहता हूं ताकि आगे के लिए कोई गलत-फहमी न रहे। जब कोई मिनिस्टर साहिब कहता है कि मेरे नोटिस में ले आएं तो उस का मतलब यह नहीं है कि हाउस में खड़ा हो कर उन के नोटिस में लाया जाए। नोटिस का मतलब यह है--They have to give to the Minister concerned in writing or they should meet the Minister concerned and bring to his notice. यह प्रापर नहीं है कि हाउस में उसी वक्त खड़ा हो कर कहा जाए। (In order to avoid any misunderstanding, for future, I would like to make it clear that whenever an hon. Minister asks a Member to bring some specific matter to his notice, that does not mean that it should be done by him there and then in the House. To bring to his notice means

they have to give to the Minister concerned in writing or they should meet the Minister concerned and bring to his notice. It is not proper to stand up and state the matter in that connection there and then.

सरदार बलवन्त सिंह : स्पीकर साहिब, यही चीज मैं आप के ज़रिए कहना चाहता हूं कि आप के यह तीन दिन हुए यही चीज़ इन के नोटिस में लाई गई थी

डा० बलदव प्रकाश : आन ए प्वायंट आफ आर्डर सर। मुख्य मन्त्री जी से जो आटे के बारे में बात कही थी तब भी और अब पैडी के बारे में जो बात कही है तो उन्होंने कहा है कि उन के नोटिस में लाएं तो मैं आप के ज़रिए उन से पूछना चाहता हूं कि इस बारे में जो काल एटेनशन के नोटिस हाउस में देते हैं क्या उन की कापी इन को नहीं जाती है। अगर जाती है तो इस बारे में मैं आप की रूलिंग चाहता हूं कि इस के होते हुए इन का यह कहना कि उन के नोटिस में लाया जाए क्या ठीक है ?

श्री अध्यक्ष : काल एटेनशन मोशन में जनरल तौर पर कहा गया था कि आटा 27 रुपए मन बिक रहा है मगर उस के बारे में उन्होंने जवाब दे दिया है और कहा है कि अगर अब भी कहीं ऐसा हो रहा है तो उस के बारे में उन के नोटिस में लाएं । (In that Call Attention notice it was stated in a general way that atta was selling at Rs 27.00 per maund. But he (Chief Minister) has explained the steps taken by him in this respect and has asked the hon. Member to bring to his notice a specific instance, if any, that is within his knowledge.)

श्री बलरामजी दास टंडन : चंडीगढ़ में भी 27 या 28 रुपए फी मन के हिसाब से आटा बिक रहा है।

मुख्य मन्त्री : नहीं यहां 23 रुपए से ले कर 27 रुपए फी मन भाव है।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੀ : ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਿਚ ਜਿਸ ਪੈਡੀ ਦਾ ਭਾ ਇਨ੍ਹਾਂ 33 ਰੁਪਏ ਮਣ ਮੁਕਰਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ 30 ਰੁਪਏ ਮਣ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਖਰੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਲਿਖਤੀ ਭੇਜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

मुख्य मन्त्री : इस बारे में मैं अर्ज़ कर देना चाहता हूं कि झोना और चावल में बड़ा फर्क है। गवर्नमैंट चावल खरीदती है और झोना नहीं खरीद करती। जहां तक झोने का ताल्लुक है जिस की कीमतें का झगड़ा पड़ा हुआ है जिस के बारे में सुलतानपुर लोधी के आनरेबल मैंबर ने कहा है और कुछ दूसरे मैंबरों ने भी कहा है। सवाल यह है कि झोना के अन्दर कितनी मुआयसचर है उस के हिसाब से मार्किट में कीमतें मिलती हैं। अगर तो उस में मुआयसचर 14 परसेंट या इस से कम हो तो उस पर गवर्नमैंट ने जो कीमत मुकर्रर की हुई हैं वह मिलेगी और अगर उस से ज्यादा है यानी 15 या 16 या इस से भी ज्यादा है तो उस के हिसाब से कीमत कम हो जाएगी। इसी लिए जब हमारे नोटिस में यह शिकायत आई थी तो हम न

[मुख्य मन्त्री]

गवर्नमैंट आफ इंडिया के अफसरान को इस बारे में इत्तलाह दी थी, हमारे अफसर भी वहां गए थे और मार्किट कमेटी के मुतअल्लिका अफसरान को भी इत्तलाह दे दी थी ताकि वह जा कर पता करें कि उसमें मुआयसचर 14 परसैंट ही है या उस से ज्यादा है। यह हो कसता है कि किसी अफसर ने ज्यादा लगाई हो इस में गलती हो सकती है। अगर आप के नोटिस में कोई ऐसी चीज आए तो वह हमारे नोटिस में लाएं हम इस को चेक कराएंगे। जहां तक गवर्नमैंट का ताल्लुक है इस बारे में जो हमारी नोटिफिकेशन हुई है उस पर हम कायम हैं। हम अपने अफसर भेजने के लिए तैयार हैं और मार्किटिंग कमेटियों के अफसरान के साथ तावन देने को तैयार हैं। (बड़ा शोर)

श्री अध्यक्ष : क्योंकि कुएसचन आवर अभी खत्म नहीं हुआ लेकिन यह सवाल खत्म हो चुका है इस लिए आऊट आफ दी वे मैं ने एक दो मैंबरों को पैडी के बारे में सवाल पूछने की इजाजत दे दी थी और चीफ मिनिस्टर साहिब ने उन के जवाब दे दिए हैं। लेकिन इस पर डिस्कशन की इजाजत नहीं हो सकती। (Though the Question Hour is not yet over, this question has been finished. Only by going out of my way, I permitted one or two Members to ask questions about the paddy and the Chief Minister also gave replies to them. But no discussion can be allowed on this matter).

सरदार बलवन्त सिंह : इस में डिस्कशन का सवाल नहीं है। Sir, I rire on a Point of Order......

Mr. Speaker : I will not allow any Point of Order or any other method to enter into discussion.

Sardar Balwant Singh : Sir, on a point of clarification......

Mr. Speaker : No point of order, no information, no clarification.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੇਜ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਬੜਾ ਧੱਕਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦਾ ਪੂਰਾ ਭਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਿਹਾ..

मुख्य मन्त्री : इस बारे में मैं फिर अर्ज़ कर देना चाहता हूं कि इस बात को जो बार बार कहना कि जमींदारों के साथ धक्का हो रहा है ठीक नहीं है। मैं वाज़े तौर पर कह देना चाहता हूं कि कोई स्पेपेफिक केस किसी स्पसेफिक मंडी का हमारे नोटिस में लाएं गवर्नमैंट इस बारे में इनक्वायरी करने को तयार होगी और गवर्नमैंट ने जो नोटिफिकेशन पिछले साल जारी किया था उस के हिसाब से कीमतें दिलाने के लिए तैयार है।

सरदार बलवन्त सिंह : सुलतानपुर मण्डी में 16, 17, 18 तारीख को हज़ारों मन पडी पड़ी थी और जो भाव उस दिन मण्डी में मिल रहा था उस पर ज़मींदार बेचने के लिए तयार नहीं थे। मैं खुद वहां पर हो कर आया हूं।

UNSTARRED QUESTIONS AND ANSWERS

Communication from a Legislator of Karnal District

2961. Comrade Ram Piara : Will the Minister for Home and Development with reference to the reply to unstarred question No. 2605 included in the list of Unstarred Questions for 1st April, 1965 be pleased to state—

(a) whether the matter which according to parts (b) and (c) of the said reply was under examination has since been finally examined, if so, by whom and with what result ;

(b) whether after the examination the legislator concerned was called upon to file the affidavit which he had offered to file, as mentioned in part (c) of the said reply, if not, the reasons for the same ;

(c) whether at any stage, the S.P. was called upon to explain before the completion of the final examination of the matter referred to in parts (b) and (c) of the said reply, if so, when together with the details of the explanation, if any submitted by him ;

(d) whether the necessary action as indicated in part (d) of the said reply has been taken by the Government on the reports of the C.I.D., if so the details of the action so far taken, if no action has been taken, the reasons for the same ;

(e) whether it is a fact that the orders of the Headquarters have not been carried out by the S.P. and especially in the case of the C.I.D. on the application of Shri Godha Ram mentioned in part (d) of the said reply, if so, the reasons for the same ;

(f) whether any action against any Police official or any other person has been taken on the basis of the C.I.D. report, if so, what and against whom, if no action taken the reasons therefor ?

Sardar Darbara Singh : (a) No ; the matter is still under examination.

(b) Does not arise in view of (a) above.

(c) As at (b) above.

(d) The matter was referred to the authorities concerend for necessary action. It is still under examination with them.

(e) No. The matter is under examination for necessary action.

(f) As at (e) above.

Selection of certain Officials of the Excise and Taxation Department for Promotion

2962. Comrade Ram Piara : Will the Minister of State for Excise, Printing and Labour, with reference to the reply to Unstarred Question No. 2722 printed in the list of Unstarred Questions for 19th April, 1965 be pleased to state—

(a) whether the matter referred to in parts (c) (d) and (e) of the said reply has since been finally examined, if so the result thereof ; the name of the authority that examined it, and with the details of the final action taken thereon ; if no action has been taken so far, the reasons therefor ;

(b) the dates when the said examination was started and completed separately ?

Chaudhri Sunder Singh : (a) and (b) The matter is under examination with Government since 9th September, 1964.

Communication from a Legislator of Karnal to the Chief Minister on the subject Recovery of Pay from S.B. Narinder Singh

2963. Comrade Ram Piara : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) whether he received any communication from any legislator of Karnal District during the month of July, 1965, on the subject of 'Recovery of pay from S.B. Narinder Singh, Secretary, Citizens' Council'; if so, a copy of the same together with a copy of the reply thereto, if sent, be laid on the Table of the House ;

(b) whether any action has been taken on the said communication ; if so, the details thereof ; if no action has been taken, the reasons for the same ;

(c) whether any amount from S.B. Narinder Singh referred to in part (a) above has been recovered so far ; if so, how much, if not recovered, the reasons therefor ;

(d) whether it is a fact that the person referred to in part (c) above was appointed Secretary in an honorary capacity in the first instance but later his pay/salary/remuneration was fixed ; if so, after how many months it was fixed and the amount so fixed ?

Shri Ram Kishan : (a) Yes. Copies are placed on the Table of the House.

(b) The reply covers the communication in (a).

(c) No recovery is due from S.B. Narinder Singh.

(d) Yes. After about 10 months. He was allowed the pay last drawn by him less his gross pension.

Copy of D.O. No. 3332-*IEW*-(49)-65/27966, *dated* 15*th October*, 1965, *from Comrade Rqm Kishan, Chief Minister, Punjab, to Comrade Ram Piara, M.L.A., Karnal*

I am writing to you in continuation of my letter dated 15th December, 1964, regarding the two poinsts raised by you concerning the Citizens' Council.

2. The case has been under examination at different quarters. Hence there has been some lapse of time in sending this reply. The position is as follows :—

(a) The State Citizens' Council was converted into a non-official body from its very inception and the Council decided to allow remuneration to the Member-Secretary Shri Narinder Singh from the date he had assumed office as Member-Secretary of the State Citizens' Council. The Chairman of the Council was fully competent to do this under rule 4(d) of the Rules of Business of the Council. This remuneration was not paid to Shri Narinder Singh by the Government but by the State, Citizens' Council which is a non-official body. The question of the Government making any recovery from him, therefore, does not arise.

(b) Shri Mool Chand Jain has since been appointed as Chairman of the District Citizens' Council, Karnal.

Copy of letter dated 17/18*th July*, 1965, *from Shri RamPiara Comrade, M.L.A., Karnal to Comrade Ram Kishan Ji, Chief Minister, Punjab, Chandigarh.*

Subject.—Recovery of pay from S. B. Narinder Singh, Secretary, Citizens' Council.

I would like to draw your attention towards my letter, dated 20th August, 1964 and your D.O. No. 3947-Con-CM-64/530, dated 27th August, and my letter. dated 7th December, 1964 and your reply dated 15th December, 1964,—*vide* letter 15549-CMP-64, on the subject noted above.

I presume that so far no recovery has been effected from S.B. Narinder Singh which, according to me, has been paid against the rules. Government funds should not be wasted like this.

Further I have learnt that Accountant-General has also objected to this pay, paid to S. Narinder Singh.

I have also learnt that as he happens to be retired from Public Service Commission, therefore under rules he could not be fixed on a salaried job under or by the Government and so what has been done, has been done against the rules. If it is a fact, it is very bad. On pain I am to say that about a year has passed when for the first time I took up this issue but the same remains undecided so far despite the assurances of the Chief Minister. Will you call it efficiency ? Why should I pursue again and again. After all, Government is to be benefited and not I. But it appears to me that some pressures including from the high and big officers are not allowing the case to be finalised. It is the duty of the Chief Secretary to get it expedited at the earliest. Will you please ask the Chief Secretary to explain the causes and reasons for an extraordinary delay in this case. And if it is not an extraordinary delay then it is all the more worse because Government machinery is moving with snails speed.

I do not think that such instances add any dignity or prestige to the Government. Hence I would like to urge upon you and through you on the Chief Secretary that the case may be decided without any further loss of time and I may also be informed about the decision taken. The reply of the Government is expected pointwise on the issues raised by me.

I shall be grateful to you.

Communication from a Legislator of Karnal to the Chief Minister on the subject Saving in Expenditure etc.

2964. Comrade Ram Piara : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) whether he or the Chief Secretary to Government, Punjab, received any communication from any legislator of Karnal District during the month of March, 1965, on the subject of 'Saving in expenditure, avoiding wasteful expenditure and plugging the leakage of revenues and heavy taxation and Question No. 7537" ; if so, a copy of the same be laid on the Table of the House ;

(b) whether any reply by him and/or by the Chief Secretary was sent to the said legislator, if so, a copy/copies of the same be laid on the Table of the House ;

(c) whether any action on the said communication has been taken by the Government ; if so, the details thereof ; if no action has been taken so far, the reasons for the same ?

Shri Ram Kishan : (a) Yes. A copy of the communication is enclosed at Annexure I.

(b) Yes. A copy of the communication is enclosed at Annexure II.

(c) The matter is still under consideration.

ANNEXURE I

Copy of letter No. nil dated the 5th March, 1965, from Comrade Ram Piara, M.L.A., addressed to the Chief Secretary to Government, Punjab.

Subject.—Saving in expenditure, avoiding wasteful expenditure and plugging the leakage of the Revenue and heavy taxation and Question No. 7537.

With reference to the starred question No. 7537 fixed for 26th February, 1965 and replied on 2nd March, 1965, I am to protest against the attitude of Government which has replied as 'Time and labour involved in collecting the information will not be commensurate with any possible benefits to be achieved'.

I do'nt think that the C.M. has suggested the reply but it appears to me that the office, in view of certain vested interests, have prepared such a reply which suited the previous Government and has damaged the interest of the State revenues.

[Chief Minister]

I want to further impress my point of view and suggestion already submitted by me in the interests of State revenues.

These suggestions were submitted by me on the 7th February, 1963, after the declaration of Emergency, when country needed finances.

The former Chief Minister was good enough to acknowledge the receipt of the suggestions.

I sent a question in the Vidhan Sabha which was included in the list of 15th March, 1963 and the reply was evasive. The Chief Secretary was good enough to reply,—*vide* letter No. 3644-P-64/20152, dated the 25th September, 1964. I am happy that the C.S. has sent the reply after 19½ months. After this reply again a question was sent and the same question No. 7537 was replied on 2nd March, 1965 but the reply was most discouraging. The Government will mind it but in the interest of the State revenues I must emphasise that such a reply could only indicate the loyality to the previous Government and indifference to the present financial needs of the State.

Hence I must protest and urge upon you to get the full consideration finalised at an early date.

May I know why the Government felt shy in placing the communication on the table of the House. It could give some information to all the Legislators and further when published in the debate. If there was and is something nonsense and even unreasonable, I could have been discredited and in case there was something useful, every one could avail of it. The State would also have been benefited. I am grateful that you have wirtten in your letter of 25th September that full consideration has been and shall be given. What is the difficulty to indicate that consideration in the Vidhan Sabha. I cannot appreciate the conclusions that time and labour will not be commensurate with the benefit. According to me the benefits of the proposal can run into lakhs. Will you kindly acknowledge.

Thanking you. I have to get the details.

ANNEXURE II

Copy of D.O. No. 5484.*Pol*-65/12096, *dated* 18/20*th May*, 1965, *from the Chief Secretary to Government, Punjab, to Comrade Ram Piara, M.L.A.*

Please refer to your letter dated the 5th March, 1965, regarding your suggestions for enhanced rates of taxation etc.

I regret very much that the reply to the Assembly Question No. 7537 gave you the impression that any considerations other than the highest sense of service to the State and the Government weighed with us. I would like you to read this reply in the context of my Deputy Secretary's letter No. 3644-P-64/20152, dated the 25th September, 1964, to you, wherein you were assured that full consideration had been, and would be, given to the points mentioned in your letter dated the 7th February, 1963. Since these points involve certain matters of policy and are to be considered by various departments of Government it is natural that it would take some time for finally taking action. Hence it was felt that time and labour involved in collecting the information at this stage would not be commensurate with any possible benefit to be obtained. I can assure you again that we have the greatest regard for every legislator and we shall always do our very best to satisfy them.

CALL ATTENTION NOTICES

Mr. Speaker : Now we take up Call Attention Motions. Call Attention Notice No. 64 stands in the name of Shri Om Parkash Agnihotri.

(Serial No. 64)

Shri Om Parkash Agnihotri : Sir, I beg to draw the attention of the Government to the fact that Elections to Municipal Committee, Phagwara, were held more than six years ago, but the Government have neither constituted the wards of the Phagwara Municipal Committee nor have decided about the boundaries of the Committee so far. Moreover, voters' lists have also not been prepared so far. Repeated requests have been made to Government but no attention has been paid. During the current year when the Minister for Local Self-Government, Sardar Ajmer Singh, paid a visit to Phagwara, a request was made to him also to hold the elections and he gave an assurance also to hold elections at an early date. But the

Government have not taken any steps so far to hold the elections. According to the provisions of the Act elections were to be held after three years. To put off the elections to Phagwara Municipal Committee for a long time amounts to highhandedness with the public of Phagwara. Therefore justice may be given to the public of Phagwara by holding elections immediately.

Mr. Speaker : This is admitted.

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ: ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਜੋ ਟ੍ਰੈਯਰੀ ਬੈਂਚਿਜ਼ ਵਾਲੇ ਵਾਕ ਆਊਟ ਕਰ ਗਏ ਹਨ ਇਹ ਆਪ ਦੀ ਰੂਲਿੰਗ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਰ ਗਏ ਹਨ ਜਾਂ ਚੀਫ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਰ ਗਏ ਹਨ ?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ: ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਚੀਫ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਵਾਕ ਆਊਟ ਕਰ ਗਏ ਹਨ। (*Interruptions*)

Mr. Speaker : Order please.

(Serial No. 67)

Sardar Gurbakhsh Singh Gurdaspuri : Sir, I beg to draw the attention of the Government to the fact that since a censorship on all matters to be printed in two daily news papers, namely, "Parbhat" and "Jathedar" has been ordered and no matter can be printed in these papers unless approved by the Punjab Chief Secretary. Since the Chief Secretary has failed to appoint any officer to pass those matters at Jullundur and so the publication of these papers has been stopped. So the Chief Secretary should immediately appoint some officers at Jullundur to look into the printing matter so that the publication of these papers should not be hampered.

Mr. Speaker: This is admitted.

मुख्य मन्त्री : स्पीकर साहिब, यह जो मोशन सरदार गुरबख्श सिंह जी ने पेश की है और आप ने ऐडमिट की है यह यूनियन होम मिनिस्टरी की इन्स्ट्रक्शन्ज़ के मुताबिक सारी कार्यवाही हो रही है। उन्होंने चीफ सैक्रेटरी को अफसर मुकर्रर किया है। अब आगे की कार्यवाही की जा रही है।

(*Interruptions*)

ਸਰਦਾਰ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ : ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਚੀਫ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਆਪ ਜਲੰਧਰ ਜਾਇਆ ਕਰਨਗੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਭੇਜਣਗੇ। ਅਗਰ ਕਿਸੇ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਭੇਜਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜਲਦੀ ਕਰਨ।

मुख्य मन्त्री : चीफ सैक्रटरी को बुलाया है, किसी को डैलीगेट नहीं कर सकते।

ਸਰਦਾਰ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ: ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਇਕ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਸੀ, ਕਲ ਭੇਜੀ ਸੀ, ਉਹ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਈ....

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ: ਬੈਠੋ, ਰੂਲ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਕਰਕੇ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਮੋਸ਼ਨ ਇਥੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਉਸ ਬਾਰੇ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਪੈਂਡਿਂਗ ਹੈ ਤੇ ਜਾਂ ਉਹ ਡਿਸਆਲਓ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਡਿਸਅਲਾਓ ਬਾਰੇ ਇਟੀਮੇਸ਼ਨ ਮਿਲੇਗੀ। ਅਗਰ ਉਹ ਕਨਵਿਨਸ ਨਾ ਹੋਣ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਚੈਂਬਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਕਨਵਿਨਸ ਕਰ ਦੇਣ। ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਸਭ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਉਮੀਦ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਮੰਨੋਗੇ। (Please take your seat. The procedure, which has been accepted by all, is that the motion which is not called out here has either been disallowed or is lying pending. Intimation regarding the former will reach the hon. Member concerned who if not convinced, can

[Mr. Speaker]
contact me in my Chamber I hope he will agree to this procedure as have others done.)

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ [* * *
* * * *
* * * *]

चौधरी नेत राम : जो भी मोशन आए वह हाउस में पढ़ी जानी चाहिए । (विघ्न)

श्री अध्यक्ष : नहीं पढ़ी जायेगी । (No it will not be read in the House.)

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਤੁਸੀਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾ ਦਿਉ । ਪਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਇਕ ਡਕੈਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਕ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਲੁਟ ਲਿਆ 1,500 ਰੁਪਿਆ ਖੋਹ ਲਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਕੁਟਿਆ....
(ਵਿਘਨ)

श्री अध्यक्ष : जो कुछ बाबू अजीत कुमार ने कहा है वह रिकार्ड का हिस्सा नहीं समझा जाएगा । (Whatever has been uttered by Babu Ajit Kumar will not form part of the record.)

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਤੁਸੀਂ ਦਸ ਬਾਰ ਕਟਾ ਦਿਉ ਪਰ ਇਤਨਾ ਵਡਾ ਜ਼ੁਲਮ ਹੋਵੇ....
(ਵਿਘਨ)

Mr. Speaker : I warn the hon. Member. If he continues like this, I will be compelled to take action against him.

(Babu Ajit Kumar again rose to speak)

Mr. Speaker : The hon. Member should please resume his seat.

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ: ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪੈਪਸੂ ਰੋਡਵੇਜ਼ ਦੀ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਜੋ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਸੀ ਅਤੇ ਪੋਸਟਪੋਨ ਹੋਈ ਸੀ ਅਜ ਅਜੰਡੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਹ ਕਦੋਂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ: ਜੋ ਚੀਜ਼ ਐਜੰਡੇ ਤੇ ਆ ਗਈ ਉਹ ਸੈਸ਼ਨ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਟੇਕਅਪ ਹੋਵੇਗੀ ਮਗਰ ਅਜ ਚੂੰਕਿ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਇਲੈਕਟ੍ਰਿਸਿਟੀ ਬੋਰਡ ਲਈ ਫਿਕਸਡ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਮੁਨਾਸਬ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜੋ ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਸੋਮਵਾਰ ਜਾਂ ਮੰਗਲਵਾਰ ਲਈ ਜਾਵੇ। (Any item that finds place on the agenda, will be taken up before the adjournment of the session. Today was fixed for discussion on Electricity Board so it was thought proper to take up the postponed business on Monday or Tuesday.)

DISCUSSION ON MOTIONS

Re Annual Administration Report of the Punjab State Electricity Board for the year, 1963-64 etc.

श्री बलरामजी दास टंडन : स्पीकर साहिब, इलैक्ट्रिसिटी बोर्ड बारे तीन मोशन्ज़ हैं । चूंकि बहस सब पर इकट्ठी ही होगी इस लिये क्या तीनों ही मूव कर दूं ?

---

*Note:—Expunged as ordered by the Chair.

श्री अध्यक्ष : आप एक ही मूव कर दें, मैं कह दूंगा कि सब रैड ऐंड मूव्ड समझी जाएंगी । (Let the hon. Member move only one ; thereafter I will announce that all are deemed to have been read and moved.)

Shri Balramji Dass Tandon (Amritsar City, West) : Sir, I beg to move—

That the Annual Administration Report of the Punjab State Electricity Board for the year 1963-64, laid on the Table of the House on the 24th February, 1965, be discussed.

स्पीकर साहिब, इलैक्ट्रिसिटी बोर्ड की दो तीन रिपोर्ट जो पिछले एक साल से पोस्टपोन होती आ रही हैं वही आज जेरे बहस हैं । मुझे अफसोस है कि पंजाब के इलैक्ट्रिसिटी बोर्ड का काम करने का तरीका या इस का ढांचा कुछ इस तरह का बन गया है कि अगर इस के बारे में यह कहा जाए कि यह जिस मतलब के लिये बनाया गया था उस में नाकाम रहा है तो मैं समझता हूं कि इस में कुछ मजायके की बात नहीं होगी । स्पीकर साहिब, जब से यह बोर्ड एक इंडीपैंडैन्ट बाडी बनाई गई है अगर इन सात आठ सालों के काम को देखा जाए तो ऐसा महसूस होता है कि जिस परपज के लिये यह बानया गया था वह डिफीट हो गया है ।

गवर्नमैंट के काम करने के तरीकों के अन्दर कई तरह की रुकावटें होती हैं, आडिट होता है, कोई खर्च करने का तरीका होता है और यह कि किसी काम को करने में क्या इम्पलीकेशन्ज़ होंगी और इस तरह से उन को इम्पलीमैंट किया जाए जिस से कि एफीशैन्सी आ सके । लेकिन अफसोस की बात है कि इन चीजों को मद्देनज़र रख कर बोर्ड का काम नहीं चलाया जा रहा और जिस काम के लिये बोर्ड क्रियेट किया गया था वह परपज़ फौत हो गया है और जिस अच्छे ढंग से इस को चलाना चाहिए था वह सारे का सारा समाप्त हो गया है । आज अगर आप देखें तो पता लगेगा कि इस बोर्ड में इनएफीशैन्सी किस हद तक पहुंची हुई है । स्पीकर साहिब, एक छोटा सा प्राजैक्ट है उस को पूरा करने के लिए कोई टाइम लिमिट नहीं है । काम एक साल तक तह नहीं होता । गवर्नमैंट इन्स्ट्रकशन्ज इशू करती है कि प्रोडक्शन को बढ़ाना है और इस के लिए टयूबवैल का काम है इन्हें बिजली देने के सिलसिले में प्रायरटी देनी चाहिए । आज जो हमारे सूबे में हालात हैं उन हालात को सामने रख कर यह काम करना पड़ता है और अगर हमने देश को बचाना है और इस के साथ ही यह देश की ज़िन्दगी और मौत का सवाल है कि अनाज ज्यादा पैदा हो। हमारे लिए यह ज़रूरी है कि हम अनाज में खुदक्फैल बनें, हमें अनाज के मसला में अपने पांव पर खड़ा होना चाहिए इन सारी बातों को मद्देनज़र रख कर सरकार की तरफ से इन्स्ट्रक्शनज़ जारी की गई हैं कि बिजली देने के सिलसिले में टयूबवैलों को प्रायरटी दी जाए लेकिन अफसोस के साथ कहना पड़ता है कि इसकी सही तौर से इम्पलीमैंटेशन नहीं होती । जहां तक कि एक आदमी एक एक पैसा एनरजाइज़ कराने के लिए जमा करवा देता है और फिर भी उस के कागज़ात कई महीनों तक पड़े रहते हैं इस के बावजूद भी कि सामान भी है । और सारी रिक्वायरमैन्टस भी पूरी कर दी गई हैं कोई ध्यान नहीं दिया जाता और छोटी छोटी हिच और रुकावटें डाल दी जाती हैं और यह कितने दुख की बात है, स्पीकर साहिब, कि अगर आप कुछ किसी अफसर को दे सकते हैं या आप किसी तक पहुंच कर सकते हैं तो वही काम जो महीनों रुका पड़ा हो और पूरा न हो रहा हो वह आसानी से हो सकता है । और यह एक

[श्री बलरामजी दास टंडन]
साधारण सी बात बन जाती है। आप ने इस के बारे में सुना होगा और पंजाब का हर आदमी इस बात को जानता है कि ऊपर से नीचे तक इस महकमे में अन्धेर गर्दी मची हुई है।

स्पीकर साहिब, जहां तक इस बात का ताल्लुक है कि इस का एक्सपैंन्डीचर कितना है आप इस के बारे में देख सकते हैं कि क्या हालत है। साधारण तौर पर भी जो किसी एड-मिनिस्ट्रेशन का ढांचा होता है उसकी जो आमदनी होती है उस से इस बोर्ड का खर्च 30 परसेंट से ऊपर बैठता है। मैं हैरान हूं कि इतना हैवी एक्सपैंन्डीचर हो और फिर अजीब बात है कि जिस ढंग से यह डिपार्टमैंट काम कर रहा है कोई पूछने वाला नहीं कि इतना हैवी एडमिनिस्ट्रे-शन क्यों रखा गया है। इस बात की हैरानगी होती है, स्पीकर साहिब, कि अगर आप इस के अफसरान की गिनती की तरफ निगाह करें। इस डिपार्टमैंट के अन्दर इस वक्त 5 चीफ इंजीनियर काम करते हैं हालांकि अंग्रेज़ के वक्त में इस महकमें का एक ही चीफ इंजीनियर काम करता था और सारे काम को उस ने संभाल रखा था। और वह सारे के सारे इलैक्ट्रि-सिटी बोर्ड का काम देखता था। आज वहां पर 5 चीफ इंजीनियर हैं। और जितने आफीसर ज्यादा होंगे उतना ही रेड-टैपिज़म बढ़ेगा और एफीशैंसी नीचे की तरफ जाएगी क्यों-कि कोई भी अफसर अपने ऊपर ज़िम्मेवारी लेने को तैयार नहीं होता। हरेक की कोशिश यह होती है कि जिम्मेवारी दूसरों पर डाली जाए फिर इस तरह से रिसपान्सेबिलिटी अपने से नीचे वाले पर डालने की कोशिश की जाती है और इसका नतीजा यह होता है कि डिसिज़न लेट होते हैं और इस का असर एक्सिक्यूशन पर पड़ता है और आप अगर इन की फाइलें देखें तो साफ ज़ाहिर है कि टोकन के तौर पर सारे अफसरों के दस्तखत होंगे। यह बात देखने वाली है कि 5 चीफ इंजीनियर की क्या ज़रूरत है जब कि पहले पंजाब के अन्दर 28 ज़िले थे और अब पंजाब बहुत छोटा रह गया है वहां पर तो एक चीफ इंजीनियर काम करता था और आज 18 ज़िलों के पंजाब के लिये 5 चीफ इंजीनियर्ज़ हैं। यहां पर ही स्पीकर साहिब बस नहीं। इस के नीचे 21 एस. ई. हैं और 120 एक्सीएन सारे पंजाब में काम करते हैं। एक अजीब सी बात है और यह देख कर हंसी आती है कि जो असिस्टेंट इंजीनियर्ज़ काम करने वाले हैं उनकी तादाद 127 है। और एक्स० ई०एन० 120 हैं जो उन के नीचे काम करने वाले हैं। इस के साथ ही साथ और भी हैरानी की बात है कि 164 लाईन सुप्रेन्टैंडैन्ट हैं और जो ए.ई. क्लास टू हैं वह 360 हैं और जो उन के नीचे काम करने वाले हैं उनकी तादाद 164 है। कितनी हैरानी की बात है कि जो काम करने वाले हैं उनकी तादाद कम है और जो काम करवाने वाले हैं उनकी तादाद ज्यादा है। इस तरह की मनापोली और इस तरह की धांधली जिस तरह कि पंजाब स्टेट इलैक्ट्रिसिटी बोर्ड में है और किसी जगह भी आप को देखने को नहीं मिलेगी। हर महकमे में ऊपर के अफसरों और नीचे के कर्मचारियों में कोई एक मुनासिब निस्बत होती है एक छ: की या एक सात की या एक दस की लेकिन यहां पर ऊपर के अफसरों की तादाद की कोई निस्बत ही नहीं। जितना भी ऊपर का स्टाफ इस काम के लिये लगाया गया है उस पर किसी किस्म का चैकिंग ही नहीं और समझ नहीं आती कि पंजाब गवर्नमैंट कहां पर और किस नाते से चैकिंग करती है मुझे अफसोस है कि यहां पर मिनिस्टर इन्चार्ज तो है नहीं ताकि वह जवाब देते और होता यह है कि मिनिस्टर साहिब और सैक्रेटरी साहिब बिना किसी इस तरह की चैकिंग के हर बात

को मंजूरी दे देते हैं। और यह नहीं देखा जाता कि उन अफसरों की परफारमेंस कैसी है किसी काम की एक्सीक्यूशन कैसी है और इन की तरफ से किसी किस्म की कोई भी ऐसी असैस्मेंन्ट यूनिट नहीं है। और जो आज़ादी इस बोर्ड को दी गई है वह स्टेट के एक्सचैक्र पर कुलहाड़े का काम करती है। इस बात को पूछने वाला कोई नहीं है। स्पीकर साहिब, इतना भी नहीं सोचा जाता कि इस बोर्ड का ढांचा क्या बनता चला जा रहा है। लाइन सुप्रेन्टैंडैंट क्लास 1 के 164 और क्लास 2 के 1,248 और लाइनमेन 1,490 हैं बिल्कुल बेतरतीब ढंग से इस की एक्सपेनशन की गई है और यह नहीं देखा गया कि इसकी यूटिलिटी क्या है और एफीशैंसी कितनी होगी। इस बात को देखा जा सकता है कि किस आदमी की ऐपलीकेशन कब से पड़ी हुई है और किस दिन को उस ने सारी रिक्वायरमेन्टस पूरी कर दी थीं। इस बोर्ड के हरेक आदमी की काम की चैकिंग की जा सकती है इस का अगर सैम्पल सरवे करवाया जाए और चैकिंग की जाए तो पता लग सकता है कि कितनी अन्धेर गर्दी इस महकमे में है।

स्पीकर साहिब यह बातें तो एसटेबलिशमेन्ट के बारे में थीं और इस बोर्ड की एडमिनिस्ट्रेशन का पहलू था जिस की तरफ तवज्जो देने की ज़रूरत है। हमारे अमृतसर के अन्दर भी एक यूनिट म्युनिसिपल कमेटी के पास है और लाइसेंसी के तौर पर काम करती है तो वहां पर एस्टेबलिशमेन्ट के ऊपर 10 या 12 परसेंट से ऊपर खर्चा नहीं पड़ता लेकिन यह पंजाब इलक्ट्रसिटी बोर्ड ही है जहां पर 10 या 12 परसेंट न रह कर खर्चा 30 परसेंट के करीब है। यह बहुत सीरियस बातें हैं जिन का जवाब मिनिस्टर की तरफ से आना चाहिए था। लेकिन यहां पर वह है ही नहीं। हम सारा साल तैयारी करके आते हैं और यहां पर कई तरह के सुझाव देते हैं जिनका जवाब देने वाला कोई नहीं होता और न ही कोई यहां पर हमारी बातों को सुनने वाला होता है और न ही कोई नोटिस लेता है जो नोट बोर्ड की तरफ से तैयार हो कर आ जाएगा, वह पढ़ दिया जाएगा। हमारी बातों का जवाब किस ने देना होता है? (विघ्न)

मुख्य मन्त्री: आप की हर बात का पूरा और बाकायदा तौर पर जवाब दिया जाएगा। वज़ीर साहिब अपर हाऊस में सवालों का जवाब देने के लिये गए हैं वह क्वैस्चन आवर के बाद आ जाएंगे। आप की बातों का नोट लिया जा रहा है। (विघ्न)

कामरेड बाबू सिंघ मास्टर: की चीफ मनिसटर साहिब नूं इस गल दी इजाज़त है कि उह किसे वी सीट ते जा के बोलणा शुरू कर देण ?

श्री बलरामजी दास टंडन: स्पीकर साहिब, जहां तक इन सारी बातों का ताल्लुक है आवश्यकता इस बात की है कि हर बात की गहराई में जा कर देखा जाए और इस बोर्ड की इतनी बढ़ी हुई जो एस्टेबलिशमेंट है इस पहलू को देखा जाए।

मैं यह समझता हूं कि पंजाब इलैक्ट्रसिटी बोर्ड काफी मात्रा के अन्दर इलैक्ट्रसिटी को प्रोड्यूस कर रही है। पंजाब में ज्यादा से ज्यादा बिजली पैदा की जाती है। यहां पर बड़े बड़े 5 जैनरेटर लगे हुए हैं जो बहुत भारी तादाद में बिजली सप्लाई करते हैं मुझे यह बात बड़े ही अफसोस से कहनी पड़ती है कि अगर पैसा दो पैसा की बात हो तो कोई हर्ज नहीं है मगर अफसोस तो इस बात का है पंजाब के आम लोगों को 31 पैसे फी यूनिट के हिसाब से पैसे देने पड़ते हैं उन को इतने पैसे पर यूनिट देने के लिये इस सरकार की तरफ से मजबूर किया जाता है। दूसरी तरफ जिस दिल्ली को

[श्री बलरामजी दास टंडन]

हम बिजली सप्लाई करते हैं वहां पर जनता से महज़ 19 पैसे इसी पंजाब की बिजली के चार्ज किये जाते हैं। यह इस सूबे की हालत है जहां पर कि प्रोडक्शन की जाती है। जम्मू ग्रौर काश्मीर में 6 पैसे पर यूनिट इंडस्टरी के लिये चार्ज किये जाते हैं। यहां पंजाब में इंडस्टरी के लिये 10 या 12 पैसे पर यूनिट चार्ज होते हैं। हिमाचल को ग्राप लें राजस्थान को ग्राप लें यह बिजली जहां भी सप्लाई की जाती है हमेशा सस्ते रेट पर सप्लाई की जाती है। मगर पंजाब एक मिसाल है कि जहां यह बाहिर को सप्लाई करता है तो वहां तो सस्ते रेट पर करता मगर जब खुद ग्रपने ग्रवाम को देने का सवाल ग्राता है तो महंगी बिजली सप्लाई की जाती है। किसी एक ग्रसूल का फालो करने की बजाय मनमर्जी के ग्रसूलों को ग्रपनाया जाता है। ग्रसूल तो यह होना चाहिये कि जहां पर प्रोडक्शन हो वहीं पर उस चीज़ के कम दाम बनिस्बत दूसरी जगहों के लिए जाएं मगर यह यहां पर महंगी सप्लाई करते हैं ग्रौर बाहर सस्ती। पंजाब के लोग जो एक एक पैसा पर ग्रपने खून पसीने की कमाई को बहा कर लोगों को सस्ती बिजली देते हैं मगर खुद महंगी हासिल करते हैं। स्पीकर साहिब यह बिजली का रेट सभी जगहों पर एक होना चाहिए ग्रौर यह फर्क दूर होना चाहिए। ग्राज ग्रगर इन से पूछा जाए कि ग्राखिर इस फर्क की वजह क्या है तो इन के पास कोई जवाब नहीं है।

/इसी सिलसिले में स्पीकर साहिब कुछ ग्रौर बातें भी हैं जोकि विचार करने के योग्य हैं मुझे इन का बिजली चार्ज करने का जो तरीका है इस के मुताल्लिक कुछ कहना है। वह यह इंडस्ट्री के लिये या ऐगरीकल्चर के लिये जो बिजली दी जाए वह सस्ते रेट पर तो देते हैं मगर जो छोटी इंडस्ट्री है उस को कम रेट पर ग्रौर जो बड़ी इंडस्ट्री है उस को ज्यादा रेट पर बिजली मिलनी चाहिये। बड़ी बड़ी फर्मों को ग्रगर ज्यादा रेट देना भी पड़े तो कोई बड़ी बात नहीं है मगर हम इसको बिल्कुल उलटे तरीके से इस चीज़ को विचारते हैं। जिस से छोटी इंडस्ट्री को ज्यादा रेट देना पड़ता है ग्रौर बड़ी बड़ी जो दूसरी इंडस्ट्री हैं उन से कम चार्ज किया जाता है। छोटी फैक्टरी में बिजली की कनज़ंपशन बहुत कम होती है मगर इस के मुकाबिले में बड़ी फैक्टरी वाले कई सौ गुना ज्यादा खर्च कर देते हैं मगर चार्ज जो होगा वह इस तरह से होगा कि ग्रगर छोटी फैक्टरी को 500 यूनिट्स खर्च करने है तो इस के लिये उसे 12 पैसे पर यूनिट पर खर्च करना होगा ग्रगर बड़ी फैक्टरी हैं तो उस का ग्रगर हजार यूनिट का खर्च है तो उस के लिये उसे 12 पैसे पर यूनिट के देना होगा। ग्रगर कोई ग्रौर बड़ा कारखाना है ग्रौर उस का 10,000 यूनिट्स का खर्च है उसे महज़ 3–4 पैसे ही पर यूनिट देने पड़ेंगे मगर एक छोटी फैक्टरी वाला उसी बिजली के 12 पैसे पर यूनिट के हिसाब से दे रहा है। यह तरीका जो रेट लगाने का है यह बिल्कुल गल्त है। यह चेंज होना चाहिए इस को ग्रौर विचार धारा से सोच कर रैशनलाईज़ करने की ज़रूरत है। जैसे म्यूनिसिपलटीज़ ने हौरस पावर के ग्राधार पर रेट लगाने का तरीका निकाला है हमें भी उसी तरीका से इन फैक्टरीज़ के मुताल्लिक टैक्स लगाने का तरीका सोचना चाहिए। वहां पर ऐसे किया गया है कि जो 1 हौरस पावर के इंजन चलते हैं वहां का रेट 12 पैसे हैं ग्रौर ग्रगर 10 हौरस पावर का इंजन है तो इस के लिये कुछ ग्रौर ज्यादा है। इस नीति से हर छोटे बड़े ग्रादमी को बराबर की तरह से उस के खर्च के ग्रंदाज़े से यह रेट चार्ज होते रहते हैं मगर इन के हिसाब से

अगर समाल सकेल इंडस्ट्री है तो उस को तो ज्यादा पैसे देने पड़ेंगे, अगर कोई बड़ी भारी फैक्टरी है तो उस के लिये कम पैसे देने पड़ते हैं। सरकार को चाहिये कि वह इन सारे के सारे रेट के तरीका को चेंज करके रैशनलाईज़ करे।

एक बात मैं और अर्ज करनी चाहता हूं वह यह कि पाकिस्तान के साथ जैसे हमारी जंग है तो बार्डर के जो इलाके हैं इन में जो फैक्टरियां हैं यह एक अजीब क्राईसिस से गुज़र रही हैं। इन्हें हर वक्त ख्याल लगा रहता है कि दुश्मन कभी भी इन को तबाह कर सकता है एक तरफ बार्डर से 200 मील की दूरी पर फैक्टरियां हैं जिन्हें कोई डर नहीं वह भी उसी रेट पर बिजली ले रहे हैं। और वह जो बार्डर पर हैं जिन्हों ने अपना घर बार एक छोटी मोटी इंडस्ट्री पर इनवैस्ट कर रखा है, या टयूबवैल चलाने का साधन बनाया है, यह क्योंकि एक बहुत ही खतरनाक एटमासफियर में रहते हैं इन के लिये कुछ ना कुछ रियायत ज़रूर होनी चाहिए। दूसरे लोगों की निसबत जो बार्डर से 200—200 मील की दूरी पर हैं इन लोगों को ड्यूटी फरी और कम रेट पर बिजली देनी चाहिये। बड़े बड़े इंडस्ट्रीयलिस्टस हैं जिन की लाखों रुपये की इनवैस्टमैंट है, वह भी वही फैसिलिटीज़ लेता है और जो खतरे के मुंह में हैं वह भी वही कुछ पे करते हैं। इनको इनसेंटिव देने के लिये कुछ होना चाहिये।

स्पीकर साहिब, यह बात निहायत ही ज़रूरी है कि बिजली की खप्त ज्यादा से ज्यादा हो मगर इसका फायदा भी तभी है अगर इण्डस्टरी या एग्रीकल्चर के लिये कम रेट पर बिजली सप्लाई की जाये। प्रोडक्शन के लिये हमें चाहिये जो चारजिज़ का शेड्यूल हम ने तैयार किया है हम उसे मुनासिब तरीके से एक नया डाटा तैयार करके और इस के रेट की यकसां शरह करके और उस फायदे को सामने रख कर जो बिजली की कंजम्पशन से इस मुल्क को होने वाला है रेटस लगायें, इस मामले पर सरकार को और ज्यादा देरी नहीं करनी चाहिए।

इस के अलावा जहां मैंने इस बोर्ड की टाप हैवी एडमिनिस्ट्रेशन का जिक्र किया है, इस के साथ ही मैं ज़ोरदार शब्दों में इस महकमें में रेड-टेपइज़्म को दूर करने के लिये, कहूंगा। इस तरफ सरकार को बहुत जल्द ध्यान देना चाहिए। इसके इलावा इलैक्ट्रिसिटी के चार्ज़िज़ को चैक करने के लिये मैं कहूंगा कि इन का चैक किया जाना बहुत ज़रूरी है। मैं एक तरीका बतलाना चाहता हूं कि जितनी म्यूनिसिपैलिटियां हैं उन्हें लाइसेंसी के तौर पर रखें। ऐसा करने स कमटी के मैम्बरान की जिम्मेदारी होगी और जो पिलफिरेज अभी होती है वह बच जाएगी। दूसरी तरफ आप थोड़े से आफिसर और ऐस्टैबलिशमेंट से काम भी बिजली बोर्ड का चला सकते हैं। अगर और ऐक्सटेंड करना हो तो ब्लाक समिति को भी लाइसेंसी के तौर पर बना दें ताकि बिजली की बल्क सप्लाई वह कर सकें। इस तरह से आप जो कर रहे हैं उससे एक एक लाइन लगा कर करोड़ों यूनिट ज़ाया होता है वह बच जाएगा। मैं समझता हूं कि सारे पंजाब में 200 या 300 म्यूनिसिपैलिटियों को लाइसेंसी बनाना पड़ेगा और सरकार काम अच्छी तरह से चला सकती है। साथ ही इस ढंग से खेती करने वाले, और इंडस्ट्रीज़ चलाने वालों को मदद मिल सकती है और इस तरह से आपकी लाइफ लाइन ज्यादा मजबूत हो सकती है।

Mr. Speaker : Motion moved—

That the Annual Administration Report of the Punjab State Electricity Board for the year 1963-64, laid on the Table of the House on the 24th February, 1965, be discussed.

The following two motions may also be deemed to have been read and moved —

That the Annual Statement of Accounts for the year 1959-60 and the Audit Report thereon of the Punjab State Electricity Board, laid on the Table of the House on the 24th February, 1965, be discussed.

That the Annual Financial Statement (Budget Estimates) for the year 1965-66 and the Supplementary Budget Estimates for the year 1964-65 of the Punjab State Electricity Board, laid on the Table of the House on the 5th March, 1965, be discussed.

All these three motions will be discussed together.

ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ (ਰੋਪੜ): ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦੀ ਵਾਰਸ਼ਿਕ ਰਿਪੋਰਟ ਹਾਊਸ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਗੋਚਰੇ ਹੈ। ਇਹ ਬੋਰਡ 1 ਫਰਵਰੀ, 1959 ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਔਰ ਇਹ ਦਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ, ਔਰ ਡਿਸਟਰੀਬਿਊਸ਼ਨ ਇਕਾਨਮਿਕਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਮਗਰ ਇਸ ਬੋਰਡ ਨੇ ਇਨਐਫੀਸ਼ੈਂਟਲੀ ਔਰ ਅਨਇਕਾਨਮੀਕਲੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਔਰ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਚੋਰੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਸਕਿਆ ਜਿਹੜੀ ਕਿ 20 ਫੀ ਸਦੀ ਤਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬਿਜਲੀ ਮੰਤਰੀ ਔਰ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਰਾਏ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਬਿਲ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਵਧੇਰੇ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਦੇ ਪੇਸ਼ੇ ਨਜ਼ਰ ਕੋਈ ਤਰਮੀਮ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ? ਪਬਲਿਕ ਦੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗ੍ਰੀਵੈਂਸਿਜ਼ ਹਨ ਉਹ ਇਹ ਬੋਰਡ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਸਮਰਥ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਮਟੌਰ-ਸੁਹਾਨਾ ਹੈ, ਉਸਦੇ ਵਿਚ 40—50 ਟਿਊਬ ਵੈਲ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਲਗਾਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਲੇ ਤਕ ਬਿਜਲੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਮੈਂ ਐਸ. ਡੀ. ਓ. ਖਰੜ ਤੋਂ ਲਿਖਾਇਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਿਮਾਂਡ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਔਰ ਕਮ ਦਰੁਸਤ ਕਰਕੇ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਏ। ਨਾਲ ਬਿਜਲੀ ਮਨਿਸਟਰ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਵੀ ਸੀ, ਮਗਰ ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਧਿਆਨ ਹਾਲੇ ਤਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਾ ਹਸ਼ਰ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਕਿ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਮੈਂ ਇਸ ਬੋਰਡ ਦੇ ਘਾਟੇ ਦਾ ਬਿਉਰਾ ਦਸਦਾ ਹਾਂ :

ਸਾਲ 1959 ਵਿਚ 37,32, 460 ਰੁਪਏ ਦਾ ਘਾਟਾ।

1960-61 ਵਿਚ 10, 92,118 ਰੁਪਏ ਦਾ ਘਾਟਾ।

1961-62 ਵਿਚ 23,23, 475 ਰੁਪਏ ਦਾ ਘਾਟਾ।

1962-63 ਵਿਚ 21,61,220 ਰੁਪਏ ਦਾ ਘਾਟਾ।

1963-64 ਵਿਚ 14,74,000 ਰੁਪਏ ਦਾ ਘਾਟਾ।

1964-65 ਵਿਚ 16,65, 000 ਰੁਪਏ ਦਾ ਘਾਟਾ।

1965-66 ਵਿਚ 18,79,670 ਰੁਪਏ ਦਾ ਘਾਟਾ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘਾਟੇ ਵਿਚ ਹੀ ਹਰ ਸਾਲ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ ਜਿਸ ਦੇ ਕੁਝ ਕਾਰਣ ਦਸੇ ਗਏ। ਇਕ ਕਾਰਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰੂਰਲ ਇਲੈਕਟ੍ਰੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਰੇਵੈਨਿਊ 5—7 ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਅਰੰਭ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਔਰ ਇਹ ਗਲ ਠੀਕ ਵੀ ਹੈ। ਫੇਰ 1962-63 ਵਿਚ ਟਿਊਬਵੈਲ ਲਗਾਉਣ ਵਿਚ 1 ਕਰੋੜ 20 ਲੱਖ ਦਾ ਘਾਟਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਇਕ ਕਾਰਨ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਡੈਪਰੀਸਿਏਸ਼ਨ ਚਾਰਜਿਜ਼ 78 ਫੀ ਸਦੀ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੋਏ ਹਨ।

ਮੈਂ ਕੁਝ ਸਜੈਸ਼ਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਪਹਿਲਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਇਲੈਕਟਰੀਸਿਟੀ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਜਿਹੜੀ ਸਪਲਾਈ ਘਾਟੇ ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾਏ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਡੀ ਕਾਸਟ 6.14 ਪੈਸੇ ਪਰ ਯੂਨਿਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਮਗਰ 3.75 ਪਰ ਯੂਨਿਟ ਇਹ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ। ਯਾਨੀ 2.45 ਪੈਸੇ ਇਕ ਯੂਨਿਟ ਪਿੱਛੇ ਘਾਟਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਸਾਲ ਦੀ, ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਬਿਜਲੀ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਤੇ 8 ਲਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਘਾਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਵਿਚ ਬੋਰਡ ਦਾ ਕੋਈ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਸਤੇ ਰੇਟ ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਦਿੱਤੀ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਐਗਰੀਮੈਂਟ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਐਗਰੀਮੈਂਟ ਤੋੜ ਦਿਤਾ ਜਾਏ। ਨਵਾਂ ਐਗਰੀਮੈਂਟ ਕੀਤਾ ਜਾਏ ਦਿਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ, ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖ ਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਏ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦਿਲੀ ਨੂੰ ਇਕਨਾਮਿਕ ਰੇਟਸ ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਦਿਲੀ ਦੀ ਅਲੈਕਟਰਿਕ ਸਪਲਾਈ ਕੰਪਨੀ ਆਪਣੇ ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਨੂੰ 19 ਪੈਸੇ ਪਰ ਯੂਨਿਟ ਬਿਜਲੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਉਹ 3.75 ਪੈਸੇ ਪਰ ਯੂਨਿਟ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ 16 ਪੈਸੇ ਪਰ ਯੂਨਿਟ ਕਮਾਈ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਬਿਜਲੀ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦਿਲੀ ਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ 80 ਲਖ ਜਾਂ 83 ਲਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਘਾਟਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵਧ ਰੁਪਿਆ ਦਿਲੀ ਅਲੈਕਟਰਿਕ ਸਪਲਾਈ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਏਰੀਅਰ ਦਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਨਹਿਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਗਲ ਕਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਰਬੀਟਰੇਸ਼ਨ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸ ਆਰਬੀਟਰੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਿਲੀ ਅਲੈਕਟਰਿਕ ਸਪਲਾਈ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਇਹ ਰੁਪਿਆ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਹਿਰੂ ਅਵਾਰਡ ਨੂੰ ਇੰਪਲੀਮੈਂਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਉਂ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ? ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਟਿਊਬਵੈਲ ਐਨਰਜਾਈਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਰੁਪਿਆ ਨਹੀਂ। ਦੋ ਦੋ ਸਾਲ ਤੋਂ ਟਿਊਬਵੈਲਜ਼ ਲਾਏ ਹੋਏ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ, ਬਿਜਲੀ ਨਹੀਂ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਅਸੀਂ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਿਆ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਰਹੇ ? ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਇਕ ਹੋਰ ਘਾਟੇ ਦਾ ਵਣਜ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਾਨਯੋਗ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜੋ ਨੰਗਲ ਫਰਟੇਲਾਈਜ਼ਰ ਫੈਕਟਰੀ ਬਣੀ ਇਹ ਸੈਂਟਰ ਦਾ ਕਨਸਰਨ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਜਿਹੜੀ ਅਸੀਂ ਬਿਜਲੀ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਉਸ ਤੇ ਸਾਡਾ ਖਰਚ 2.25 ਪੈਸੇ ਪਰ ਯੂਨਿਟ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਰੈਵਿਨਿਊ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਉਹ 1.50 ਪਸੇ ਪਰ ਯੂਨਿਟ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ .75 ਪੈਸੇ ਪਰ ਯੂਨਿਟ ਨੰਗਲ ਫਰਟੇਲਾਈਜ਼ਰ ਫੈਕਟਰੀ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਰਖਣ ਲਈ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਘਾਟਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਨੰਗਲ ਫਰਟੇਲਾਈਜ਼ਰ ਫੈਕਟਰੀ ਦੀ ਪਰੋਡਿਊਸ ਦਾ 2 ਕਰੋੜ 44 ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਸੈਂਟਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਘਾਟਾ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਖਰਚ ਬੋਰਡ ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਮਗ ਕਰੀਏ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਇਕ ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਹੈ ਕਮ ਅਜ਼ ਕਮ ਉਹ ਤਾਂ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਸਬਸੀਡਾਈਜ਼ ਕਰੇ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਹੀ ਨੰਗਲ ਫਰਟੇਲਾਈਜ਼ਰ ਫੈਕਟਰੀ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਰਖਣ ਲਈ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਕ ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੁਣੇ ਸਬਸੀਡਾਈਜ਼ ਕਰੇ। 1 ਕਰੋੜ 83 ਲਖ ਰੁਪਏ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦੀ ਬਚਤ ਵਿਚ ਇਜ਼ਾਫਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਡੇਢ ਜਾਂ ਦੋ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਬਿਜਲੀ ਸਾਲ ਦੀ ਬਾਹਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਪੂਰੇ ਅੰਕੜੇ ਦਸੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਸਸਤੀ ਬਿਜਲੀ ਦਿਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਟਿਊਬਵੈਲ ਲਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਘਾਟੇ ਦੇ ਕਾਰਣ ਨੂੰ ਮੁਕਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡਾ ਅਲੈਕਟਰਿਸਿਟੀ ਬੋਰਡ ਘਾਟੇ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਰਣ ਵੀ ਦੂਰ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਗਲ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਬੋਰਡ ਮਸਟ ਸਟਰੀਮਲਾਈਨ ਇਟਸ ਐਡਮਨਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ। ਇਸ ਦੀ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਟਿਵ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨਾ

[ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼]

ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਕ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਬੋਰਡ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਇਸ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ। ਉਹ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਬੋਰਡ ਆਪ ਹੀ ਚੋਰਾਂ ਨਾਲ ਰਲ ਰਲਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਬੋਰਡ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵਡੀਆਂ ਵਡੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਸੁਕੇਡ ਬਣਾ ਦਿਤੇ। ਉਸ ਨੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਟੈਰੋਰਾਈਜ਼ ਕੀਤਾ। ਜਿਹੜੇ ਕੁਰੱਪਟ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹਿਸੇਦਾਰ ਬਣ ਗਏ। ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸਟਰੀਮਲਾਈਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬੋਰਡ ਕਮਰਸ਼ਲ ਸੋਰਸ ਨਾਲ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਛੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਬਿਲ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਅਤੇ ਫਿਰ 6 ਜਾਂ 7 ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਬਿਲ ਇੱਕਠਾ ਹੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਦੋ ਦੋ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਨਹੀਂ ਪੁਛਿਆ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਫੇਰ ਦਾਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਨਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਵੇਰ 5 ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਗਰੀਬ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 6 ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਉਸ ਉਦਾਲੇ ਡੰਡਾ ਲੈ ਕੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਟਰੀਮਲਾਈਨ ਕਰੋ। ਬੋਰਡ ਦੀਆਂ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਟਿਵ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੰਡੀਸ਼ਨਜ਼ ਚੰਗੀਆਂ ਕਰੋ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਅਲੈਕਟਰਿਸਿਟੀ ਬੋਰਡ ਨੂੰ 4,000 ਰੁਪਿਆ ਮਹੀਨਾ ਤਨਖਾਹ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਬੋਰਡ ਵਿਚ ਦਫਤਰੀ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਰੇਡ 35—1—50 ਹੈ। ਲੈਬਾਰਟਰੀ ਅਟੈਂਡੈਂਟ ਦਾ ਗਰੇਡ 30—1—40 ਹੈ, ਫਾਰੈਸਟ ਗਾਰਡ ਦਾ ਗਰੇਡ 30—$\frac{1}{2}$—35 ਅਤੇ ਬੇਲਦਾਰ ਦਾ 27—$\frac{1}{2}$—32 ਹੈ। 8 ਆਨੇ ਤਰਕੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਮਾਲੀ ਦਾ ਗਰੇਡ 30—$\frac{1}{2}$—75 ਹੈ ਸਵੀਪਰ ਦਾ 30 ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਢਾਈ ਤਿੰਨ ਸੌ ਬੋਰਡ ਵਿਚ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੈ। ਪਰ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨੂੰ 4,000 ਰੁਪਿਆ ਮਹੀਨਾ ਤਨਖਾਹ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚੀਫ ਇੰਜਨੀਅਰਾਂ ਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ ਤਨਖਾਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਬੋਰਡ ਆਪਣੇ ਇੰਪਲਾਈਜ਼ ਦਾ ਕੰਫੀਡੈਂਸ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਕਮ-ਅਜ਼-ਕਮ ਲਿਵਿੰਗ ਵੇਜ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਤਕਸੀਮ ਵਿਚ ਬੜਾ ਅਨਿਆਂ ਵਰਤਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬੜਾ ਇੰਬੈਲੈਂਸ ਹੈ, ਅਨਈਵਨ ਕੰਜ਼ੰਪਸ਼ਨ ਹੈ ਸਾਡੀ ਸਟੇਟ ਵਿਚ। ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ 104 ਯੂਨਿਟ ਪਰ ਜੀ ਜੇ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਖਪਤ ਮੰਨ ਲਈਏ ਤਾਂ ਅੰਬਾਲੇ ਵਿਚ 100 ਯੂਨਿਟ ਪਰ ਜੀ ਹੈ, ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ 75 ਯੂਨਿਟ ਪਰ ਜੀ, ਲੁਧਿਆਣ ਵਿਚ 62 ਯੂਨਿਟ ਪਰ ਜੀ ਅਤੇ ਕਾਂਗੜੇ ਵਿਚ ਕੇਵਲ 4 ਯੂਨਿਟ ਪਰ ਜੀ ਹੈ। ਹਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿਚ 12 ਯੂਨਿਟ ਪਰ ਜੀ ਅਤੇ ਬਠਿੰਡੇ ਵਿਚ 14 ਯੂਨਿਟ ਪਰ ਜੀ ਹੈ, ਸੰਗਰੂਰ ਵਿਚ 17 ਯੂਨਿਟ ਪਰ ਜੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਬਿਜਲੀ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਅਨਈਵਨ ਕੰਜ਼ੰਪਸ਼ਨ ਹੈ, ਜੋ ਅਨਈਵਨ ਡਿਸਟਰੀਬਿਊਸ਼ਨ ਹੈ ਇਸ ਨਾਲ ਰਾਜ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਧੱਕਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਦੂਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਮ-ਅਜ਼-ਕਮ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਜਿਸ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਘਟ ਬਿਜਲੀ ਮਿਲੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲੀ ਗਲ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਅਲਕਟਰਿਸਿਟੀ ਡਿਊਟੀ ਲਾ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋਵੋਗੇ ਕਿ ਅਲੈਕਟਰਿਟਸਟੀ ਡਿਊਟੀ ਕਿੰਨੀ ਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੋ ਕੁ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ 48 ਨੰਬਰ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਫਲੈਟ ਅਸੀਂ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਬਿਲ 38 ਰੁਪਏ 79 ਪੈਸ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਖਰਚ ਸੀ ਅਤੇ 13 ਰੁਪਏ 45 ਪੈਸ ਇਸ ਤੇ ਅਲੈਕਟਰਿਸਿਟੀ ਡਿਊਟੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਜਸਟੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ। ਪੰਜਾਬ ਰਾਜਸਥਾਨ, ਸ਼ਿਮਲੇ ਅਤੇ ਜੰਮੂ ਨੂੰ ਸਸਤੀ ਬਿਜਲੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਥੋਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਮਹਿੰਗੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਐਨੀ ਮਹਿੰਗੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਲਈ ਉਸ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ

ਮੈਂ ਕੁਝ ਸਜੈਸ਼ਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਪਹਿਲਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਇਲੈਕਟਰੀਸਿਟੀ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਜਿਹੜੀ ਸਪਲਾਈ ਘਾਟੇ ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾਏ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਡੀ ਕਾਸਟ 6.14 ਪੈਸੇ ਪਰ ਯੂਨਿਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਮਗਰ 3.75 ਪਰ ਯੂਨਿਟ ਇਹ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ। ਯਾਨੀ 2.45 ਪੈਸੇ ਇਕ ਯੂਨਿਟ ਪਿੱਛੇ ਘਾਟਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਸਾਲ ਦੀ, ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਬਿਜਲੀ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਤੇ 8 ਲਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਘਾਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਵਿਚ ਬੋਰਡ ਦਾ ਕੋਈ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਸਤੇ ਰੇਟ ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਦਿੱਤੀ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਐਗਰੀਮੈਂਟ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਐਗਰੀਮੈਂਟ ਤੋੜ ਦਿਤਾ ਜਾਏ। ਨਵਾਂ ਐਗਰੀਮੈਂਟ ਕੀਤਾ ਜਾਏ ਦਿਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ, ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖ ਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਏ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦਿਲੀ ਨੂੰ ਇਕਨਾਮਿਕ ਰੇਟਸ ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਦਿਲੀ ਦੀ ਅਲੈਕਟਰਿਕ ਸਪਲਾਈ ਕੰਪਨੀ ਆਪਣੇ ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਨੂੰ 19 ਪੈਸੇ ਪਰ ਯੂਨਿਟ ਬਿਜਲੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਉਹ 3.75 ਪੈਸੇ ਪਰ ਯੂਨਿਟ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ 16 ਪੈਸੇ ਪਰ ਯੂਨਿਟ ਕਮਾਈ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਬਿਜਲੀ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦਿਲੀ ਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ 80 ਲਖ ਜਾਂ 83 ਲਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਘਾਟਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵਧ ਰੁਪਿਆ ਦਿਲੀ ਅਲੈਕਟਰਿਕ ਸਪਲਾਈ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਏਰੀਅਰ ਦਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਨਹਿਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਗਲ ਕਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਰਬੀਟਰੇਸ਼ਨ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸ ਆਰਬੀਟਰੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਿਲੀ ਅਲੈਕਟਰਿਕ ਸਪਲਾਈ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਇਹ ਰੁਪਿਆ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਹਿਰੂ ਅਵਾਰਡ ਨੂੰ ਇੰਪਲੀਮੈਂਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਉਂ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਈ? ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਟਿਊਬਵੈਲ ਐਨਰਜਾਈਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਰੁਪਿਆ ਨਹੀਂ। ਦੋ ਦੋ ਸਾਲ ਤੋਂ ਟਿਊਬਵੈਲਜ਼ ਲਾਏ ਹੋਏ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ, ਬਿਜਲੀ ਨਹੀਂ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਅਸੀਂ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਿਆ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਰਹੇ? ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਇਕ ਹੋਰ ਘਾਟੇ ਦਾ ਵਣਜ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਾਨਯੋਗ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜੋ ਨੰਗਲ ਫਰਟੇਲਾਈਜ਼ਰ ਫੈਕਟਰੀ ਬਣੀ ਇਹ ਸੈਂਟਰ ਦਾ ਕਨਸਰਨ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਜਿਹੜੀ ਅਸੀਂ ਬਿਜਲੀ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਉਸ ਤੇ ਸਾਡਾ ਖਰਚ 2.25 ਪੈਸੇ ਪਰ ਯੂਨਿਟ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਰੈਵਿਨਿਊ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਉਹ 1.50 ਪਸੇ ਪਰ ਯੂਨਿਟ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ .75 ਪੈਸੇ ਪਰ ਯੂਨਿਟ ਨੰਗਲ ਫਰਟੇਲਾਈਜ਼ਰ ਫੈਕਟਰੀ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਰਖਣ ਲਈ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਘਾਟਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਨੰਗਲ ਫਰਟੇਲਾਈਜ਼ਰ ਫੈਕਟਰੀ ਦੀ ਪਰੋਡਿਊਸ ਦਾ 2 ਕਰੋੜ 44 ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਸੈਂਟਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਘਾਟਾ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਖਰਚ ਬੋਰਡ ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਮਗ ਕਰੀਏ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਇਕ ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਹੈ ਕਮ ਅਜ਼ ਕਮ ਉਹ ਤਾਂ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਸਬਸੀਡਾਈਜ਼ ਕਰੇ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਹੀ ਨੰਗਲ ਫਰਟੇਲਾਈਜ਼ਰ ਫੈਕਟਰੀ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਰਖਣ ਲਈ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਕ ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੁਣੇ ਸਬਸੀਡਾਈਜ਼ ਕਰੇ। 1 ਕਰੋੜ 83 ਲਖ ਰੁਪਏ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦੀ ਬਚਤ ਵਿਚ ਇਜ਼ਾਫਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਡੇਢ ਜਾਂ ਦੋ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਬਿਜਲੀ ਸਾਲ ਦੀ ਬਾਹਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਪੂਰੇ ਅੰਕੜੇ ਦਸੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਸਸਤੀ ਬਿਜਲੀ ਦਿਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਟਿਊਬਵੈਲ ਲਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਘਾਟੇ ਦੇ ਕਾਰਣ ਨੂੰ ਮੁਕਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡਾ ਅਲੈਕਟਰਿਸਿਟੀ ਬੋਰਡ ਘਾਟੇ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਰਣ ਵੀ ਦੂਰ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਗਲ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਬੋਰਡ ਮਸਟ ਸਟਰੀਮਲਾਈਨ ਇਟਸ ਐਡਮਨਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ। ਇਸ ਦੀ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਟਿਵ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨਾ

[ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ]

ਭੈੜਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਿਸੀ ਦੂਜੇ ਵਿਚ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ 4 ਅਕਤੂਬਰ 1964 ਨੂੰ ਭਾਖੜਾ ਡੈਮ ਵੇਖਣ ਲਈ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ 3 ਜੈਨਰੇਟਰ ਚਲ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ 2 ਜੈਨਰੇਟਰ ਖੜੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਇੰਜੀਨੀਅਰਜ਼ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਵਜਾਹ ਹੈ ਕਿ 5 ਜੈਨਰੇਟਰਜ਼ ਵਿਚੋਂ 2 ਕਿਉਂ ਖੜੇ ਹਨ। ਕੀ ਇਹ ਖਰਾਬ ਹਨ। ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਕਿ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਡਿਸਟਰੀ-ਬਿਊਸ਼ਨ ਲਾਈਨਜ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਤਕ ਡਿਸਟਰੀਬਿਊਸ਼ਨ ਲਾਈਨਜ਼ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਉਦੋਂ ਤਕ ਇਨ੍ਹਾਂ 2 ਜੈਨਰੇਟਰਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਬਿਜਲੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਇਸ ਬਾਰੇ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਲੇਕਿਨ ਫਿਰ ਵੀ ਡਿਸਟਰੀਬਿਊਸ਼ਨ ਲਾਈਨਜ਼ ਨਾਕਾਫੀ ਹਨ.....।

ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ , ਸਰ। ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਕੋਰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

(ਇਸ ਵੇਲੇ ਕੋਰਮ ਲਈ ਘੰਟੀ ਵਜਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਕੋਰਮ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ।)

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਡਿਸਟਰੀਬਿਊਸ਼ਨ ਲਾਈਨਜ਼ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜਿੰਨੀ ਬਿਜਲੀ ਪੈਦਾ ਹੋਣੀ ਸੀ ਉੱਨੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ। ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਬੋਰਡ ਇਨਐਫੀਸ਼ੈਂਟ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀਜ਼ ਨੂੰ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾਂ ਨਫਾ ਹੋਣਾ ਸੀ ਉਨਾਂ ਨਫਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਕਾਰਣਾ ਜਿੰਨੀ ਤਰੱਕੀ ਹੋਣੀ ਸੀ, ਉਨੀ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਕੀਕਤਨ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਬੋਰਡ ਐਸਾ ਬੋਰਡ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਦੇ ਅਗੇ ਜਵਾਬ ਦੇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਲੋੜ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਕਮਰਸ਼ਿਅਲ ਅੰਡਰਟੇਕਿੰਗ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੰਮ ਹੋ ਸਕੇ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਫਾ ਕਮਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮਿਲ ਸਕਣ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਨ-ਐਫੀਸ਼ੈਂਸੀ, ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਅਤੇ ਨੈਗਲੀਜੈਂਸ ਆਫ ਡਿਊਟੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਵਧੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਜ਼ਾਤੀ ਫਾਇਦੇ ਹੀ ਉਠਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਕਮੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਮਿਸਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿਚ 32 ਹਜ਼ਾਰ ਕਿਲੋਵਾਟ ਦਾ ਟਰਾਂਸਫਾਰਮਰ ਲਗਿਆ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਇੰਨਾ ਓਵਰ ਲੋਡਿਡ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਠੰਡਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਈ ਵੇਰ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਪੱਖੇ ਚਲਾਉਣੇ ਪੈਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਉਤੇ ਲੋਡ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਕਨਜ਼ਿਊਮ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਕਈ ਵੇਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਫੇਲ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਲੋਕਲ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਵੋਲਟੇਜ ਦੀ ਕਮੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਬੋਰਡ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ 32 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ 48 ਹਜ਼ਾਰ ਵੋਲਟੇਜ ਦਾ ਟਰਾਂਸਫਾਰਮਰ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫੇਰ 48 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ 60 ਹਜ਼ਾਰ ਦੀ ਵੋਲਟੇਜ ਦਾ ਟਰਾਂਸਫਾਰਮਰ ਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਮਈ, 1965 ਵਿਚ ਇਕ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰ ਅਫਸਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਿਜਲੀ ਕਿਵੇਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਜਿਹੜੇ ਟਰਾਂਸਫਾਰਮਰਜ਼ ਆਉਣੇ ਸਨ ਉਹ ਨਹੀਂ ਆਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਗੁਜ਼ਰ ਗਏ ਹਨ ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਨਹੀਂ ਆਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਮੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਤਕਲੀਫ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਐਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਧ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਹਿਸਾਬ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਦਿਹਾਤ ਦਾ ਤਾਅਲੁਕ ਹੈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੰਗ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਹੈ। ਉਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕ ਐਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਡੀਵੈਲਪਮੈਂਟ ਮਾਈਂਡਿਡ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਬਾਰ ਬਾਰ

ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਜਸਟੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਡਿਸਕਰੀਮੀਨੇਸ਼ਨ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਸਸਤੇ ਭਾ ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੋਚ ਕੇ ਕੋਈ ਰਾਹ ਲਭਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਲਾਈਸੈਂਸ ਲਏ। ਮਾਲੇਰਕੋਟਲੇ ਇਕ ਲਾਈਸੈਂਸੀ ਹੈ। ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਸਸਤੀ ਬਿਜਲੀ ਲੈ ਕੇ ਅਗੇ ਮਹਿੰਗੀ ਵੇਚਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਚੈਕ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਕਿ ਇਕੋ ਰੇਟ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਮਿਲ ਸਕੇ। ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਮੈਂ ਇਹ ਗਲ ਕਹਿਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬਿਜਲੀ ਵਧੇਰੇ ਪਦਾ ਕਰਨ ਵਲ ਸਾਨੂੰ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੈਡਿਊਲ ਮੁਤਾਬਿਕ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਨੇ ਜੋ ਬਿਜਲੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨੀ ਸੀ ਉਹ ਟੀਚੇ, ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਅਸੀਂ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ। 1952 ਵਿਚ ਜਿਹੜੀ ਭਾਖੜਾ ਪਾਵਰ ਪਰਾਜੈਕਟ ਦੀ ਸਕੀਮ ਸੀ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਰੋਪੜ ਹਾਈਡਲ ਪਾਵਰ ਬਿਜਲੀ ਲਈ ਲਗਣੀ ਸੀ। ਰੋਪੜ ਕੋਲ ਪਿੰਡ ਕੋਟਲੇ ਕੋਲ ਨਹਿਰ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ 20 ਜਾਂ 25 ਫੁਟ ਹੇਠਾਂ ਲੈ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਓਥੇ ਕੋਟਲਾ ਪਾਵਰ ਹਾਊਸ ਅਤੇ ਗੰਗੂਵਾਲ ਪਾਵਰ ਹਾਊਸ ਵਾਂਗ ਇਕ ਪਾਵਰ ਹਾਊਸ ਬਣਨਾ ਸੀ। ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਜ਼ੇਰੇ ਗੌਰ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਐਪਰੂਵ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਸੀ। ਮਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਸ਼ਟੇਜ ਤੇ ਹੈ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਕੇਸ ਕਿਸ ਸਟੇਜ ਉਤੇ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ 1962 ਵਿਚ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚ ਸਵਾਲ ਉਠਾਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਾਂਚ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਉੱਨੀ ਬਿਜਲੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿੰਨੀ ਬਿਜਲੀ ਕੋਟਲਾ ਅਤੇ ਗੰਗੂਵਾਲ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਕੀਮ 1952 ਤੋਂ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਾਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਕਾਰਖਾਨੇ ਚਲਾਉਣ ਲਈ, ਟਿਊਬਵੈਲਜ਼ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਲੋੜ ਹੈ, ਹਰ ਤਰਫ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਖਪਤ ਵਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਵਲ ਜ਼ਰੂਰ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਬਿਜਲੀ ਜਾਵੇਗੀ ਉਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਾਲੀ ਹਾਲਤ ਵੀ ਸੁਧਰੇਗੀ, ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਦਾ ਢੰਗ ਵੀ ਉਚਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਤੇ ਹਨੇਰਾ ਦੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਫਸਰ ਵੀ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਲਗਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਇੰਡਸਟਰੀ ਲਾਈ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਣ ਅਜੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਬੈਕਵਰਡ ਹਨ।

(At this stage, Sardar Gurnam Singh, a member of the Panel of Chairmen, occupied the chair.)

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਚਾਲੂ ਕਰ ਤਾਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਬਿਜਲੀ ਮਿਲ ਸਕੇ।

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ (ਲੁਧਿਆਣਾ ਉੱਤਰ): ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਵਲੇ ਪੰਜਾਬ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਸੂਬਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਹਾਇਡਰੋ ਇਲੈਕਟਰਿਸਿਟੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਥਰਮਲ ਇਲੈਕਟਰਿਸਿਟੀ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨਾਲੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਾਇਡਰ ਬਿਜਲੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਹਾਲਾਤ ਪਿਛਲੇ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਉਹ ਬਹੁਤ ਭੈੜੇ ਹਨ ਜਿਹੜਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਬੋਰਡ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੋਰਡ ਦਾ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਡਿਸਟਰੀਬਿਊਸ਼ਨ ਦਾ ਕੰਮ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭੈੜਾ ਹੈ। ਇੰਨਾ

[ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ]

ਹੋਇਆ ਕਰੇਗਾ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਬੱਸੀ ਪਾਵਰ ਹਾਊਸ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ । ਲੱਖਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਜ਼ਾਇਆ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਤੇ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਗਾਲੱਟ ਆ ਜਾਏਗਾ, 1967 ਵਿਚ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਚਾਲੂ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਗ਼ਫਲਤ ਨਾਲ ਕੰਮ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਵਿਚ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਸੂਬਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਸ ਵੇਲੇ ਬੜੇ ਨਾਜ਼ਕ ਹਾਲਾਤ ਹਨ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਪਰ ਜ਼ਰੂਰਤ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਵਕਤ ਹਰ ਅਫਸਰ ਅਤੇ ਹਰ ਮੁਲਾਜ਼ਿਮ ਕੋਲੋਂ ਪੂਰੀ ਕੁਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਮਿਲਦੀ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਵਜੂਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਲਾਨਾਂ ਦੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਐਨੇ ਟਿਊਬਵੈਲ ਇਨੈਰਜਾਈਜ਼ ਕਰਾਂਗੇ, ਅਜ ਜਦੋਂ ਖਰੀਫ ਦੀ ਫਸਲ ਸਿਰੇ ਤੇ ਗਈ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਰੱਬੀ ਦੀ ਫਸਲ ਸਿਰ ਤੇ ਆਈ ਹੋਈ ਏ, 5 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਚ ਫੂਡ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਥੇ ਚਾਰ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲਾਈਨ ਖਿਚਣ ਲਈ ਮੈਟੀਰੀਅਲ ਦੀ ਸ਼ਾਰਟੇਜ ਹੈ। ਇਸ ਵਜਾਹ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਉਨੇ ਟਿਊਬਵੈਲ ਇਨੈਰਜਾਈਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾ ਸਕਾਂਗੇ ਜਿੰਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਇਆ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰੱਖ ਕੇ ਕੋਈ ਪਲਾਨ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ। ਉਹ ਸਾਲ ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਆਰਡਰ ਪਲੇਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਆਰਡਰ ਪਲੇਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਔਰ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਸੁੱਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਔਰ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਸ ਵਕਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਗੌਰਮੈਂਟ ਕੋਈ ਆਰਡਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਔਰ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਉਸ ਨੂੰ ਕੰਪਲਾਈ ਵਿਦ ਕਰਨ ਦੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਰ ਗੈਰ ਜ਼ਿੰਮੇਂਵਾਰੀ ਦੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਕੀ ਹੋਵੇਗੀ ? ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਕੋਈ ਐਸਾ ਅਦਾਰਾ ਨਹੀਂ ਜੋ ਬਿਲਕੁਲ ਅਟਾਨੋਮਸ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਦੇ ਅਗੇ ਜਵਾਬ ਦੇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬੜੇ ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਆਬਪਾਸ਼ੀ ਔਰ ਪਾਵਰ ਦਾ ਵਜ਼ੀਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਬੜਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਜਾਬ ਦੇ ਵਜ਼ੀਰ ਪਾਵਰ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਕੰਨ ਖਿਚਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸੀ, ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਡਾਂਟਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਔਰ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਗਲ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਹੀ ਮਾਹਨਿਆਂ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ।

ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸੰਨ 1947 ਵਿਚ, ਪਾਰਟੀਸ਼ਨ ਵੇਲੇ ਅਸੀਂ ਇਧਰ ਆਏ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵਕਤ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਬਜਟ ਕੋਈ 16 ਜਾਂ 18 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਸੀ। ਅਜ ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦਾ ਬਜਟ 17-18 ਰੁਪਏ ਦਾ ਹੈ ਔਰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਲ ਔਰ ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਇਸ ਦਾ ਬਜਟ 30 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੀ ਉਪਰ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜਦ ਭਾਖੜੇ ਦਾ ਸੈਕੰਡ ਪਾਵਰ ਹਾਊਸ ਔਰ ਦੂਜੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਚਾਲੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ। ਐਸੀ ਵਡੀ ਬਾਡੀ ਜਿਸ ਕੋਲ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਹੋਣ, ਐਸੀ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਵਾਲੀ ਬਾਡੀ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਐਸਾ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਸਕੀਏ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਥੋਂ ਅਖਤਿਆਰ ਛਡ ਕੇ, ਲੈਜਿਸਲੇਚਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਥੋਂ ਅਖਤਿਆਰ ਛਡ ਕੇ, ਇਕ ਕਮਰਸ਼ਲ ਅਦਾਰੇ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਜਿਹੀ ਅੱਛੀ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਦਿਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੈਸਾ ਅੱਛਾ ਹੈ। ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਤੇ ਪਾਣੀ ਫਿਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਗੱਲ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਔਰ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੂਜਿਆਂ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ

ਮਿੰਨਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜ਼ਿਮੇਵਾਰ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਤਰਲੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਟਿਊਬਵੈਲਜ਼ ਲਈ ਬਿਜਲੀ ਦਿਉ। ਮੈਂ ਡੋਮੈਸਟਿਕ ਕਨਜ਼ੰਮਸ਼ਨ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ.........

ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ : ਕੋਰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਹਾਊਸ ਐਡਜਰਨ ਕਰ ਦਿਉ।

(ਕੋਰਮ ਲਈ ਘੰਟੀ ਵਜਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਕੋਰਮ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਤੇ ਫਿਰ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ)

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲਾ ਬੜਾ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਮਾਈਂਡਿਡ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਖੇਤੀ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਉਚੇ ਦਰਜੇ ਤੇ ਲੈ ਜਾ ਕੇ ਵਿਖਾਇਆ ਹੈ ਉਥੇ ਵਡੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਛੋਟੇ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਇਹ ਖਾਹਿਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਉਹ ਨਹਿਰ ਦੇ ਪਾਣੀ ਤੇ ਘਟ ਤੋਂ ਘਟ ਡੀਪੈਂਡ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਆਪਣੀ ਐਫਰਟਸ ਨਾਲ ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਤਰਕੀ ਦੇ ਸਕਣ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਬੋਰਡ ਦੇ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰ ਅਫਸਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਲੈਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਕ ਤਰਫ ਤਾਂ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਗਰੋ ਮੋਰ ਫੂਡ ਦੀ ਗਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਸਰੀ ਤਰਫ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦਾ ਐਟੀਚਿਊਡ ਨਾ ਸਿਰਫ ਇਸ ਸਾਲ ਬਲਕਿ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤੋਂ ਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਬਲੇਮ ਗੌਰਮਿੰਟ ਤੇ ਸੁਟਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਟਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੌਰਮੰਟ ਫੰਡ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰੋਵਾਈਡ ਕਰਦੀ, ਫੰਡ ਪ੍ਰੋਵਾਈਡ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਉਹ ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਸਾਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਫੰਡ ਨਾ ਪ੍ਰੋਵਾਈਡ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਬੋਰਡ ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਜੈਨੇਰੇਟਰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੜੇ ਰਹਿਣੇ ਹਨ ਤਾਂ ਬੋਰਡ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੀ ਮਕਸਦ ਸੀ। ਇਹ ਗਲ ਨਾ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਵਾਲੇ ਭੁਲੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮਿਨਿਸਟਰ ਇੰਚਾਰਜ ਭੁਲੇ ਹੋਏ ਹਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਟਿਊਬਵੈਲ ਇਨੈਰਜਾਈਜ਼ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕਿਸਾਨ ਵੀ ਸੌ ਰੁਪਏ ਦਿਤੇ ਬਿਨਾਂ ਟਿਊਬਵੈਲ ਇਨੈਰ-ਜਾਈਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਬੋਰਡ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਵੀ ਅਤੇ ਮਿਨਿਸਟਰ ਇੰਚਾਰਜ ਵੀ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਇਹ ਜੁਰਅਤ ਹੈ ਕਿ ਸੌ ਰੁਪਏ ਦੀ ਭੇਟ ਲਏ ਬਿਨਾਂ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਨਾਲ ਚਲਣ ਵਾਲੇ ਟਿਊਬਵੈਲ ਅਤੇ ਪੰਪਿੰਗ ਸੈਟ ਇਨਰ-ਜਾਈਜ਼ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਬੋਰਡ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਉਮੀਦਾਂ ਸਨ। ਬੋਰਡ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਤਕਰੀਰ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸ਼ਾਰਟੇਜ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਇਹ ਕਮੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਣੀ ਰਹੇਗੀ। ਇਕ ਤਰਫ ਤਾਂ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸ਼ਾਰਟੇਜ ਰਖੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਦੂਸਰੀ ਤਰਫ ਬੋਰਡ ਨੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਾਨੂੰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣੀਆਂ ਸਨ ਉਹ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਸ ਲਈ ਕਾਸਰ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਰਟੇਜ ਨਾਲ ਹੀ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਚਲ ਸਕਦੀ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਬੇਈਮਾਨੀ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਵਤ ਨਹੀਂ ਚਲ ਸਕਦੀ। ਮੈਂ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬੰਗਲਿੰਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬੋਰਡ ਵਿਚ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਪਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਮੰਡੀ ਹਾਈਡਰੋ ਇਲਕਟ੍ਰਿਕ ਜੋਗਿੰਦਰ ਨਗਰ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਟੇਲ ਵਾਟਰ ਨੂੰ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਬਸੀ ਦਾ ਪਾਵਰ ਹਾਊਸ ਤਿਆਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਕੀਮ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ 65 ਵਿਚ ਚਾਲੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਉਹ 67 ਵਿਚ ਚਾਲੂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਭਾਖੜੇ ਦਾ ਰਾਈਟ ਹੈਂਡ ਪਾਵਰ ਹਾਊਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਜੈਨਰੇਟਰ ਫਰਵਰੀ, 1966 ਵਿਚ ਚਾਲੂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਜੈਨਰੇਟਰ ਦੇ ਬਾਅਦ ਹਰ ਤੀਸਰੇ ਚੌਥੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਬਾਅਦ ਇਕ ਜੈਨਰੇਟਰ ਚਾਲੂ

[ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ]

ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਵਿਚ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਬੜਾ ਫਖਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਪੋਰਟਸ ਵਿਚ ਬੜੀ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੜੀ ਸਪੋਰਟਸਮੈਨ ਸਪਿਰਿਟ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸਪੋਰਟਸ-ਮੈਨ ਸਪਿਰਿਟ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਕਰਨ। ਪਰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਜਿਹੜੇ ਹਾਲਾਤ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕੋਈ ਵੀ ਆਦਮੀ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਕੰਮ ਉਤੇ ਫ਼ਖ਼ਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਰੇਟ ਕੰਮ ਹਨ, ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਫ਼ਖ਼ਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਸਪਿਰਿਟ ਆਫ ਸਰਵਿਸ ਹੈ, ਐਫੀਸ਼ੈਂਸੀ ਹੈ ਕੋਈ ਇਸ ਗਲ ਉਤੇ ਫ਼ਖ਼ਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਬਰੇਕਡਾਊਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਫ਼ਖ਼ਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਹ ਨਫਾ ਕਮਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ? ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਿਸਿਟੀ ਰਸਾਲੇ ਵਿਚ ਖਬਰਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ 7-8 ਲਖ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨਜ਼ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਵਕਤ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਬਣਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਖੜਾ ਡੈਮ ਆਇਆ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਲਗਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਾਂ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਨੇ ? ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਭਾਖੜਾ ਤੋਂ ਬਿਜਲੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕੀ ਇਸ ਦਾ ਕਰੈਡਿਟ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦਾ ਹੈ ? ਮੈਂ ਖੁਦ ਦਾਦ ਦਿੰਦਾ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦਾ ਸ਼ੈਡੂਲ ਸੀ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਜਲਦੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਜਿਹੜਾ ਰਾਈਟ ਬੈਂਕ ਦਾ ਪਾਵਰ ਹਾਊਸ ਹੈ ਉਹ ਸੰਨ , 1964 ਜਾਂ 65 ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ। ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਹੀ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਹੜੀ ਉਸ ਦੀ ਡਿਸਟਰੀਬਿਊਸ਼ਨ ਲਾਈਨ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੁੰਦਾ। ਅਗਰ ਐਸਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤਦ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿੰਦਾ। ਲੇਕਿਨ ਇਥੇ ਜੋ ਕੁਝ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਾਡੇ ਰੁਪਏ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਤੁਸੀਂ ਵੇਖੋਗੇ ਕਿ ਮਦਰਾਸ ਵਰਗਾ ਸੂਬਾ ਜਿਥੇ........

ਲਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਕੋਰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(ਕੋਰਮ ਲਈ ਘੰਟੀ ਵਜਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਕੋਰਮ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ)

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਹਾਂ ਤਾਂ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਮਦਰਾਸ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਮਦਰਾਸ ਵਿਚ ਥਰਮਲ ਪਲਾਂਟਸ ਲਗਾਉਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਮਦਰਾਸ ਵਰਗੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਕੋਲਾ ਦੂਰੋਂ ਲਿਆਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਲਾ ਦੂਰੋਂ ਲਿਆ-ਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪਜਾਬ ਵਿਚ ਤੇਲ ਦੇ ਖੂਹ ਨਹੀਂ, ਮਦਰਾਸ ਵਿਚ ਵੀ ਤੇਲ ਦੇ ਖੂਹ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਮਦਰਾਸ ਵਰਗੇ ਸੂਬ ਨੇ ਰੂਰਲ ਇਲੈਕਟਰੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਪੰਜਾਬ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਐਨੀ ਬਿਜਲੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਮਦਰਾਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਰੂਰਲ ਇਲੈਕਟਰੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਫੇਲ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਜ ਜ਼ਰੂਰਤ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜਿਥੇ ਹਨੇਰਾ ਸੀ ਉਥੇ ਚਾਨਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਬਾਬਤ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਿਜਲੀ ਹਨੇਰੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਚਾਨਣ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਚਾਨਣ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਪਿਡਾਂ ਵਿਚ ਅਜੇ ਤਕ ਬੜਾ ਅੰਧੇਰਾ ਹੈ। ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਹੈ ਉਹ ਦਸਦੀ ਹੈ ਕਿ 31 ਮਾਰਚ ਤਕ 5 ਹਜ਼ਾਰ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਇਲੈਕਟ੍ਰਿਫਾਈ ਕਰ ਸਕੇ ਹਨ ਔਰ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਪਿੰਡ ਹਾਲੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਐਸੇ ਵੀ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਬਿਜਲੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਅੰਧੇਰੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਾਲ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਨੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਸਕੇ ਹਨ ਲੇਕਿਨ

ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਚੰਗੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਭਾਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਕਿਸੇ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਹੈ ਜਾਂ ਪਿੱਛੇ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦਾ ਤਅਲੁਕ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਰੋਡਵੇਜ਼ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਗਲ ਉਤੇ ਫਖਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਰੋਡਵੇਜ਼ ਦੀਆਂ ਬੱਸਾਂ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਜਾ ਕੇ ਵੀ ਨਾਂ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਔਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਹੋਰ ਹਿਸਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਲੋਕ ਆ ਕੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਫਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਰੋਡਵੇਜ਼ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟਲੀ ਚਲਦੀ ਹੈ ਔਰ ਉਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਪੈਪਸੂ ਰੋਡਵੇਜ਼ ਦੀ ਜੋ ਹਾਲਤ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਪੈਪਸੂ ਰੋਡਵੇਜ਼ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਜੋ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਈ ਗੁਜ਼ਰੀ ਹੈ ਔਰ ਉਸ ਉਤੇ ਜਿਤਨਾ ਵੀ "ਮਾਤਮ" ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਥੋੜਾ ਹੈ। ਜਦ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ, ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਪੁਛਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦਾ ਮਹਿਕਮਾ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਵਪਾਰੀ ਮਹਿਕਮਾ ਹੈ ਔਰ ਵਪਾਰ ਵਿਚ ਹਰ ਵਪਾਰੀ ਦੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਾਹਕ ਵਧਣ ਚੰਗਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗਾਹਕ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਧਣ ਨਾਲ ਉਹ ਮਾਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਪਲਾਈ ਕਰੇਗਾ ਲੇਕਿਨ ਇਥੇ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਹੋ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਰੱਬਾ ਅੰਨ ਨਾ ਦੇਈਂ, ਮਾਂ ਲਕੜਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜੂ"। ਇਥੇ ਤਾਂ ਰੈਵੀਨੀਊ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਗਲ ਨਜ਼ਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਬਸ ਰਿਸ਼ਵਤਾਂ ਔਰ ਬੇਈਮਾਨੀ ਦਾ ਹੀ ਬਜ਼ਾਰ ਗਰਮ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਲੁਧਿਆਨੇ ਵਿਚ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਚੋਰੀ ਹੋਈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦੇ ਮੈਟੀਰੀਅਲ ਦੀ ਚੋਰੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬਾਹਰ ਦੇ ਨਥੂ ਖੈਰੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਬਲਕਿ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਫਸਰ ਔਰ ਕਰਮ-ਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਉਹ ਚੋਰੀ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਹਾਲਤ ਲੁਧਿਆਨੇ ਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੈ ਔਰ ਇਹ ਮਹਿਕਮਾ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮਹਿਕਮਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਚੋਰਾਂ ਦਾ ਮਹਿਕਮਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਤੇ ਸੋਚਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਚਾਹੇ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਸਾਡੇ ਅਗੇ-ਲੈਜਿਸਲੇਚਰ ਅੱਗੇ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਨਾ ਸਹੀ ਲੇਕਿਨ ਗੌਰਮਂਟ ਔਰ ਇਸ ਦਾ ਮਿਨਿਸਟਰ ਇਨਚਾਰਜ ਸਾਡੇ ਅੱਗੇ ਜਵਾਬ ਦੇਹ ਹੈ, ਜ਼ਿਮੇਵਾਰ ਹੈ ਔਰ ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਅੱਗੇ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਜਿਸ ਨੇ ਬੜਾ ਕਰਜ਼ਾ ਚੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਜਿਸ ਦੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਬੜਾ ਕਰਜ਼ਾ ਹੈ, ਉਸ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਘੁੰਗਣੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਬੈਠੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ ਕਿਉਂ ਆਪਣੇ ਕੰਨ ਔਰ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਉਸ ਵਲੋਂ ਬੰਦ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ? ਕੀ ਇਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਵੀ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਇਕ ਪਿੰਡ ਹੈ ਜਿਥੇ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇ ? ਇਸ ਦੀ ਵਰਕਿੰਗ ਦੀ ਕੀ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਤਾਰੀਫ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ? ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਸਜਣ ਇਕ ਹੀ ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਦੇਵੇ ਜਿਥੇ ਲੋਕ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਣ ਕਿ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦਾ ਕੰਮ ਅੱਛਾ ਹੈ ? ਅਗਰ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਬਾਰੇ ਹਾਹਾਕਾਰ ਮਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਐਨੀ ਖਰਾਬ ਹਾਲਤ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਾਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ ਤੇ ਸੋਚਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਤੋੜ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਇਸ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਦਰੁਸਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਅਗਰ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਦਰੁਸਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ, ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਤੋੜਨਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ। ਕਿਉਂ? ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਬਿਹਤਰ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰ ਸਕੇਗਾ। ਪਰ ਇਹ ਬੋਰਡ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਫੈਲਾਵਾਂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਾਸਿਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸ਼ਾਇਆ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਰਸਾਲਾ ਜਦ

[ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ]

ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਵਿਚ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਬੜਾ ਫਖਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਪੋਰਟਸ ਵਿਚ ਬੜੀ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੜੀ ਸਪੋਰਟਸਮੈਨ ਸਪਿਰਿਟ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸਪੋਰਟਸ-ਮੈਨ ਸਪਿਰਿਟ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਕਰਨ। ਪਰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਜਿਹੜੇ ਹਾਲਾਤ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕੋਈ ਵੀ ਆਦਮੀ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਕੰਮ ਉਤੇ ਫਖ਼ਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਰੇਟ ਕੰਮ ਹਨ, ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਫਖ਼ਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਸਪਿਰਿਟ ਆਫ ਸਰਵਿਸ ਹੈ, ਐਫੀਸ਼ੈਂਸੀ ਹੈ ਕੋਈ ਇਸ ਗਲ ਉਤੇ ਫਖ਼ਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਬਰੇਕਡਾਊਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਫ਼ਖਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਹ ਨਫਾ ਕਮਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ? ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਿਸਿਟੀ ਰਸਾਲੇ ਵਿਚ ਖਬਰਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ 7-8 ਲਖ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨਜ਼ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਵਕਤ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਬਣਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਖੜਾ ਡੈਮ ਆਇਆ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਲਗਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਾਂ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਨੇ ? ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਭਾਖੜਾ ਤੋਂ ਬਿਜਲੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕੀ ਇਸ ਦਾ ਕਰੈਡਿਟ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦਾ ਹੈ ? ਮੈਂ ਖੁਦ ਦਾਦ ਦਿੰਦਾ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦਾ ਸ਼ੈਡੂਲ ਸੀ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਜਲਦੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਜਿਹੜਾ ਰਾਈਟ ਬੈਂਕ ਦਾ ਪਾਵਰ ਹਾਊਸ ਹੈ ਉਹ ਸੰਨ , 1964 ਜਾਂ 65 ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ। ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਹੀ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਹੜੀ ਉਸ ਦੀ ਡਿਸਟਰੀਬਿਊਸ਼ਨ ਲਾਈਨ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੁੰਦਾ। ਅਗਰ ਐਸਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤਦ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿੰਦਾ। ਲੇਕਿਨ ਇਥੇ ਜੋ ਕੁਝ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਾਡੇ ਰੁਪਏ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਤੁਸੀਂ ਵੇਖੋਗੇ ਕਿ ਮਦਰਾਸ ਵਰਗਾ ਸੂਬਾ ਜਿਥੇ........

ਲਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਕੋਰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(ਕੋਰਮ ਲਈ ਘੰਟੀ ਵਜਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਕੋਰਮ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ)

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਹਾਂ ਤਾਂ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਮਦਰਾਸ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਮਦਰਾਸ ਵਿਚ ਥਰਮਲ ਪਲਾਂਟਸ ਲਗਾਉਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਮਦਰਾਸ ਵਰਗੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਕੋਲਾ ਦੂਰੋਂ ਲਿਆਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਲਾ ਦੂਰੋਂ ਲਿਆ-ਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪਜਾਬ ਵਿਚ ਤੇਲ ਦੇ ਖੂਹ ਨਹੀਂ, ਮਦਰਾਸ ਵਿਚ ਵੀ ਤੇਲ ਦੇ ਖੂਹ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਮਦਰਾਸ ਵਰਗੇ ਸੂਬ ਨੇ ਰੂਰਲ ਇਲੈਕਟਰੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਪੰਜਾਬ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਐਨੀ ਬਿਜਲੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਮਦਰਾਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਰੂਰਲ ਇਲੈਕਟਰੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਫੇਲ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਜ ਜ਼ਰੂਰਤ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜਿਥੇ ਹਨੇਰਾ ਸੀ ਉਥੇ ਚਾਨਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਬਾਬਤ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਿਜਲੀ ਹਨੇਰੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਚਾਨਣ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਚਾਨਣ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਪਿਡਾਂ ਵਿਚ ਅਜੇ ਤਕ ਬੜਾ ਅੰਧੇਰਾ ਹੈ। ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਹੈ ਉਹ ਦਸਦੀ ਹੈ ਕਿ 31 ਮਾਰਚ ਤਕ 5 ਹਜ਼ਾਰ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਇਲੈਕਟ੍ਰਿਫਾਈ ਕਰ ਸਕੇ ਹਨ ਔਰ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਪਿੰਡ ਹਾਲੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਐਸੇ ਵੀ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਬਿਜਲੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਅੰਧੇਰੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਾਲ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਨੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਸਕੇ ਹਨ ਲੇਕਿਨ

ਜਿਹੜੀ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇਤਲਾਹ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਇਹ ਮਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੌ ਜਾਂ ਸਵਾ ਸੌ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਦੇਣ ਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰੋਗਰਾਮ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਸੌ ਸਵਾ ਸੌ ਪਿੰਡ ਇਕ ਸਾਲ ਵਿਚ ਇਲੈਕ-ਟਰੀਫਾਈ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਬੜੀ ਘਟ ਰਫਤਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਇਲੈਕਟਰੀਫਾਈ ਕਰਨ ਵਿਚ ਬੜੀ ਦੇਰ ਲਗੇਗੀ।

Mr. Chairman : How long will the hon. Member take now ?

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਮੈਂ ਹੋਰ ਲਵਾਂਗਾ। ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਕਰਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਦੇ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਾਡੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਮੁਕਮਲ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਕਿ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇਗਾ; ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਾਨੂੰ ਖਦਸ਼ਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਖੜੇ ਦਾ ਰਾਈਟ ਹੈਂਡ ਪਾਵਰ ਹਾਊਸ ਜਿਹੜਾ ਫਰਵਰੀ ਵਿਚ ਚਾਲੂ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਮੈਨੂੰ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਇਹ ਐਫੀਸ਼ੈਂਟਲੀ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਔਰ ਐਕਾਰਡਿੰਗ ਟੂ ਸ਼ੈਡੂਲ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਮਨਿਸਟਰ ਇਨਚਾਰਜ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਡਿਊਟੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਐਕਾਰਡਿੰਗ ਟੂ ਸ਼ੈਡੂਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸ਼ੈਡੀਊਲ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਵੇ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਜਿਹੜੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਡੀਫੈਂਸ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਅਗੇ ਰਹੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਥੁੜ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਿਰ ਤਕ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨੀ ਪਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਤੇ ਬੜੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਪੂਰਾ ਕਰੋ।

Mr. Chairman : I have to go to attend the meeting of the Business Advisory Committee. Have I, therefore, the consent of the House to ask Baboo Bachan Singh to occupy the Chair ?

(*Voices:* Yes.)

(*At this stage Baboo Bachan Singh occupied the Chair.*)

बख्शी प्रताप सिंह (पालमपुर) : चेयरमैन साहिब, जिन अग्रराज़ों मकासद को मदेनज़र रख कर पंजाब इलैक्ट्रिसिटी बोर्ड बनाया गया था और जिस तरह से यह काम कर रहा है इस से यही मालूम होता है कि मकासद पूरे नहीं हो पाए हैं। जो सुनहरी निशाने इस के कायम करते वक्त इस के अगराज़ पूरे करने के लिये बनाए गए थे वह सब बुरी तरह से नाकामयाब सावित हुए हैं। चेयरमैन साहिब, इस बारे में मैं कुछ पाहाड़ी इलाकों के बारे में कहना चाहता हूं। हमारे जिला कांगड़ा के पहाड़ी इलाका में जोगेन्दर नगर के मकाम पर जो पावर हाउस लगा हुआ है वहां से इस सारे प्रदेश को बिजली पहुंचाई जाती है लेकिन मुझे यह बात अफसोस से कहनी पड़ती है कि हमारे जिला के अक्सर देहात में अभी अंधेरा है। चेयरमैन साहिब, मैं ने अपनी आंखों से देखा है कि बहुत सारी जगहों पर बिजली का सामान कई महीनों से पड़ा हुआ है बल्कि मैं कह सकता हूं कि पिछले कई सालों से वह वहां पर पहुंचाया जा चुका है। लेकिन उन स्कीमों को अमली जामा पहनाने की तरफ इस बोर्ड के कर्मचारी अभी तक हरकत में नहीं आए हैं इस बारे में आम तौर पर कहा जाता है.... (विघ्न) तो मैं अर्ज़ कर रहा था कि इस के लिये यह कहा जाता है कि वैगन नहीं मिलते दूसरा पहाड़ी इलाकों में आमदोरफत बहुत मुश्किल है इस लिये वहां पर मैदानों से सामान ले जाना बहुत

[बखशी प्रताप सिंह]

मुश्किल है लेकिन जहां पर सामान जो वहां बिजली लगाने के लिये चाहिए पड़ा हुआ हो और उस के लिये सरकार को जो खर्च करना हो वह किया पड़ा हो वहां अगर फिर भी बिजली न दी जाए तो उस इलाका के साथ कितनी ज्यादती हो रही है। आप अन्दाज़ा लगा सकते हैं कि इन तमाम चीज़ों के खरीदने और वहां पहुंचाने में सरकारी खज़ाने पर कितना ज्यादा बोझ पड़ा होगा। चेयरमैन साहिब, लोग अपने घरों में बिजली की फिटिंग करवा लेते हैं लेकिन उन्हें कई कई महीनों तक बिजली मुहैया नहीं की जाती।

फिर, चेयरमैन साहिब, आप की विसातत से मैं इस हाउस को बताना चाहता हूं कि जब से यह बोर्ड बना है उस से पहले वहां हमारे ज़िला के पहाड़ी इलाकों में जितनी बिजली के बिलों की वसूली होती थी वह इस महकमा के कर्मचारी लोगों के घरों में जा कर किया करते थे लेकिन इस बोर्ड के बन जाने के बाद यह बड़े अफसोस के साथ कहना पड़ता है कि बोर्ड ने यह फैसला कर दिया है कि अब यह वसूली लोगों के घरों से नहीं की जाएगी और उन्हें लाईन सुपरईंटेंडेंट के दफतर में अदा करने पड़ेंगे। इस लिये अब इन बिलों की अदायगी के लिये लोगों को छः छः सात सात मील का सफर तैय कर के वहां दफतर में जाना पड़ता है। चेयर-मैन साहिब, वह कोई मैदानी इलाका तो है नहीं जहां इतना सफर करना आसान हो। फिर आप अच्छी तरह से जानते हैं कि जो हमारा ज़िला कांगड़ा है वह फौजी नौइयत के लिहाज़ से सारे सूबे में अहमियत रखता है और वहां पर बहुत सारे फौजियों की बेवाएं रहती हैं और उन के लिये अपने बिलो की अदायगी वहां दफतरों में देने का फैसला कर के उन के लिये बड़ी भारी दिक्कत पैदा कर दी है। जो अब दो या चार रुपये के बिलों की अदायगी के लिये पांच या छः मील का सफर तैय कर के लाइन सुप्रैंटेंडेंट का दरवाजा खटखटाना पड़ता है। इस तरह से उन को बहुत तकलीफों का सामना करना पड़ रहा है। इस के लिये कई बार कहा गया है लेकिन इस बारे में कोई इकदाम नहीं उठाएं गए। यह चीज़ कितनी जमहूरियत के मनाफी जाती है। फिर यह कोई नई चीज़ नहीं होगी अगर वह लोगों के घरों से जा कर उन के बिलों की वसूली कर लिया करें क्योंकि इस बोर्ड के बनने से पहले इस महकमा के कर्मचारी उन के घरों से जा कर वसूल कर लिया करते थे और अब वह नहीं जाते। इस के लिये कहा यह जाता है कि इस तरह से रुपये की चोरी का खतरा रहता है। तो मैं इन से पूछता हूं कि ज़िला कांगड़ा में कौन सा कभी डाका पड़ा। जिस के लिये वहां के लोगों को मुसीबत में डाल रखा हुआ है। मैं समझता हूं कि बिजली बोर्ड के कर्मचारियों का पब्लिक से जो सलूक है उसे बद से बदतरीन कहा जा सकता है। मैं अपने ज़ाती तजरुबा की बिना पर कह सकता हूं। इस लिये, मैं, चेयरमैन साहिब, आप की विसातत से इस बोर्ड से मुतअल्लिका जो वज़ीर हैं और जो इस वक्त हाउस में बैठे हुए हैं कहना चाहता हूं कि कई कई महीनों से इन बिलों की अदायगी नहीं हो रही। 6 महीने हो गए हैं जब हमारे चीफ मिनिस्टर साहिब हमीरपुर में एक फौजी रैली पर गए थे तो इन से वहां कहा गया था कि वहां क्योंकि बहुत से फौजियों के घर हैं और उन के घरों पर कोई आदमी नहीं होता और सिर्फ औरतें रहती हैं इस लिये उन को अपने बिजली के बिलों की अदायगी के लिये काफी लम्बा सफर कर के जाना पड़ता है और बरसात के दिनों में तो उन्हें और ही मसीबत का सामना करना पड़ता है क्योंकि वहां दरिया और खड्डों में बरसात की वजह से

तुग्यानी आ गई होती है इस लिये उन के बिलों की वसूली उन के घरों से कर ली जानी चाहिए। यह वहां तो मान गए थे लेकिन 6 महीने गुज़र जाने पर भी अभी इस बोर्ड के कर्मचारी टस से मस नहीं हुए। इस लिये मैं मंत्री मुतअल्लिका से ज़रूर कहूंगा कि वह इस को ज़रूर अमल में लाएं। इस बोर्ड के अगराज़ो मकासद जो थे वह तो बड़े सुनहरी थे लेकिन वह पूरे नहीं हुए और यह बहुत बुरी तरह से नाकामयाब रहा है .....

चौधरी नेत राम : चेयरमैन साहिब, इस वक्त हाउस में कोरम नहीं है।
(इस पर कोरम की घंटियां बजाई गईं और कोरम हो गया।)

बख्शी प्रताप सिंह : चेयरमैन साहिब, मैं कांगड़ा के लोगों को जो तकालीफ हैं उन का इस हाउस में ज़िक्र कर रहा था। मैं ने पहले भी अर्ज़ किया है कि बिजली के जितने भी प्राजैक्ट हमारे ज़िल के लिये बनते हैं उन के पाया तकमील तक पहुंचाने के रास्ते में बहुत सारी दिक्तें पेश आती हैं। हमारी जौग्राफीकल पोज़ीशन के पेशे नज़र मैं मुताल्लिका वज़ीर साहिब की खिदमत में अर्ज़ करता हूं कि वहां पर पावर बैगन्ज़ की ज़रूरत पड़ती है, उस के वास्ते फंड्ज़ और दूसरे इन्तज़ामात मुहैया करने की ज़रूरत पड़ती है। इस के मुताल्लिक अर्ज़ है इस तरफ फौरी तौर पर ध्यान दें। हमारे साथी कामरेड जोश साहिब ने बिजली की कन्ज़म्पशन के बारे में जो अदादोशुमार पेश किये उन में कांगड़ा ज़िला से मुताल्लिका अदादोशुमार ही सब से कम थे। आप देखें कि बिजली हमारे इलाके जोगिन्दर नगर से निकलती है और अगर फिर भी हमारे ही ज़िले को इस से महरूम रखा जाए तो यह पंजाब के शायां शान नहीं है। यह वह ज़िला है जो कि फौजी लिहाज़ से पंजाब में ही नहीं बल्कि सारे भारत में रोज़े-रोशन की तरह अयां है। इस लिये यह बड़ा ज़रूरी है कि उन लोगों की तकलीफ को कम करने के लिये जो कुछ भी किया जा सकता हो किया जाना चाहिए। मैं ने जो उन की सब से बड़ी तकलीफ बताई है वह है बिजली के बिलों की अदायगी से मुताल्लिका। इस मामले में लोगों को बेहद परेशानी है। मुझे समझ नहीं आती कि इस में क्या आफत है कि वहां पर पहला ही तरीका रायज होता। यह मैं समझता हूं कि पहाड़ में जन्गल में पैदल जाने में तकलीफ होती है बाकी चोरी का जो डर बताया जाता है वह एक बहाना है। कांगड़ा में कौन सी चोरियां होती हैं। अब आठ दस महीनों से उन लोगों पर मुसीबत डाल दी है। वहां पर बेवा औरतें हैं, कई ऐसे फौजी परिवार हैं जिन की घरों में औरतें ही हैं ऐसे हालात को देखते हुए मैं समझता हूं कि कांगड़ा के मुताल्लिक जल्द से जल्द कुछ सोचा जाना चाहिए। पिछले बजट सैशन में मैं ने एक असैम्बली सवाल किया था तो उस वक्त वज़ीर मुताल्लिका ने बताया था कि दो करोड़ रुपया मिलने वाला है उस में से कांगड़ा को ज्यादा से ज्यादा पैसा देने की कोशिश की जायेगी मगर अफसोस का मुकाम है कि अमली शक्ल में कुछ नहीं आया। मैं ने सुना तो यही था कि ज्यादा से ज्यादा रुपया दिया जायगा मगर कांगड़ा को रूरल इलैक्ट्रीफिकेशन के लिये कितना मिला उस का पता नहीं चला।

चेयरमैन साहिब, मैं आपका मशकूर हूं कि आप ने मुझे अपने ज़िले के हालात हाउस के सामने रखने का मौका दिया।

चौधरी राम प्रकाश (मोलाना, एस. सी.) : चेयरमैन साहिब, मैं कुछ ज्यादा नहीं बोलना चाहता। आज सब ही इस बात को जानते हैं कि पानी की कमी की वजह से सारे पंजाब में अकाल पड़ा हुआ है, फसलें सूख गई हैं और रबी की बीजाई में काफी रूकावट आई है। पानी की कमी है क्योंकि काफी इलाके में न तो ट्यूबवैल हैं और न ही कोई नहर। मैं चेयरमैन साहिब, कुछ अपने इलाके का ज़िक्र करना चाहता हूं। वहां पर एक पावर लाईन है शाहबाद-बरौड़ा। हालत यह है कि 24 घंटे में से सिर्फ 6 घंटे ही बिजली आती है। अब आप अन्दाजा लगा सकते हैं कि उस इलाके में अगर किसी के पास टयूबवैल है भी तो वह उस से कितना फायदा उठा सकता है। हमारे वज़ीर साहिब का इस जिले से कुछ सम्बन्ध है, इस के नाते से मैं इन स दरखास्त करता हूं कि जहां बाकी हरियाणा के इलाका में काफी ज्यादा बिजली दी गई है वहां पर ज़िला अम्बाला को इग्नोर किया गया है। मेरे ज़िले में जो देहात इलैक्ट्रीफाई हो चुके हैं उन की गिनती आटे में नमक के बराबर है। चेयरमैन साहिब, अम्बाला, जगाधरी और नारायणगढ़ की जो तीन तहसीलें है हरियाणा वाले शोर तो बड़ा मचाते हैं कि य ह उन के साथ हैं। ठीक है हम उन के साथ हैं मगर इन हरियाणा के वज़ीरों को यह भी तो ख्याल चाहिए कि जिस तरह हरियाणा का बाकी इलाका तरक्की कर रहा है यह इलाका क्यों नहीं कर रहा। कारण यह है कि इस इलाके का कोई रखवाला नहीं है। या तो यह इस लिये है कि हम में ताकत नहीं और हम शोर नहीं मचा सकते, लड़ नहीं सकते या अगर हम कुछ करते तो हैं मगर वज़ीर साहिबान परवाह नहीं करते। वज़ीर साहिब सारे पंजाब का दौरा करते हैं मगर इन तहसीलों में यह जाने की कोशिश नहीं करते। सिर्फ एक दफा यह वहां पर गए हैं वह भी तब जब कि मैं इन को फलड्ज़ वगैरह के सिलसिले में ले गया था। हमें यह कहा गया था कि इन तीन तहसीलों के बीस फीसदी गांवों को बिजली मिलेगी। आज इन तहसीलों के अन्दर जो टियूब-वैलज हैं कि बिजली न मिलने की वजह से खराब हो रहे हैं और जो चल रहे हैं अगर वह खराब हो जाएं तो तीन 2 महीने उन की रिपेयर नहीं होती। अगर बारिश हो न और टियूबवैल खराब पड़ा हो तो किसान की फसलों का क्या होगा। इस वक्त पंजाब में अकाल पड़ रहा है। मैं कह सकता हूं कि अगर मेरे इलाके को बिजली दी जाती तो वहां पर काफी गल्ला पैदा हो सकता था। इस बात से इनकार नहीं किया जा सकता कि मेरे इलाके में पानी न मिलने की वजह से कोई 50 लाख का नुकसान हो रहा है। यहां पर हाउस में मैम्बर साहिबान बिजली बोर्ड की नुक्ताचीनी करते हैं। उन में से एक मैं भी हूं। चूंकि सरकार का इस बोर्ड पर कन्ट्रोल नहीं है इस लिये यह बोर्ड मन-मानी करता है। जब यह हालत हो तो क्यों नहीं सरकार इसको अपने कन्ट्रोल में लेती। इस वक्त इस के मुताल्लिका आप कुछ नहीं कर सकते, हाउस कुछ नहीं कर सकता, आप के अफसर कुछ नहीं कर सकते। यह बोर्ड ठीक काम नहीं करता यह सारा हाउस कहता है। इस लिये मैं सरकार से कहता हूं और सारा हाउस इस से सहमत है कि सरकार इस को अपने हाथ में ले ले। इस में सरकार क्यों झिजक महसूस करती है। फिर इस महकमें में जितनी करप्शन है शायद ही किसी और में हो। किसी किस्म का कनैक्शन बिना रिश्वत दिये नहीं मिल सकता। इस तरफ खास ध्यान देने की ज़रूरत है। उन की मुश्किल मैं समझता हूं। नया 2 महकमा है और मेरे ख्याल में अब वह इस को कुछ कुछ समझने भी लगे हैं। एक दफा उन्होंने तकरीर करते हुए फरमाया था कि जिन जिन

गांवों या तहसीलों में बिजली नहीं उन्हें बिजली देने में प्रायर्टी दी जायेगी। मैं यह समझता हूं कि अगर मिनिस्टर साहिब को अपने वायदे का पास है और उन्हें अपना वायदा याद है तो मैं उन से उम्मीद रखूंगा कि जो इलाके पहले इग्नोर हो गए थे और जिन की तरफ तवज्जो नहीं दी गई उन को सब से पहले बिजली दी जाएगी। इस में एक थोड़ी सी मुश्किल भी है कि बिजली पानी से बनती है और इस वक्त पंजाब के दरियाओं की जो हालत है वह आप जानते हैं इन में पानी नहीं है क्योंकि बारिश नहीं हुई है और दूसरी तरफ जो फूड प्रोडक्शन का मसला है वह वार जितना ही अहम है उसकी उतनी ही अहमियत है जितनी कि लड़ाई की। फौजी भाई अगर फरन्ट पर लड़ते हैं तो यहां पर फूड प्रोडक्शन की जरूरत है और यह दोनों बातें एक ही जुमरा म आती हैं। देश में अनाज की पैदावार के बारे में आप जानते हैं कि इन 6 महीनों में पहल से एक-तिहाई या एक-चौथाई रह गई है, बारिश की वजह से फसलें कम हुई हैं। और आज हमारे दरियाओं की यह हालत है कि पानी नहीं है और अगर पानी न हो तो बिजली नहीं बन सकती। (विघ्न)

श्री सभापति: आप तो पिछली रिपोर्ट को डिसकस कर रहे हैं मौजूदा रिपोर्ट पर बोलिए। (The hon. Member is discussing the last report. He should confine himself to the present report.)

श्री राम प्रकाश: जितने भी ट्यूब वेल हैं वह बिजली के बगैर नहीं चल सक्ते और ट्यूब वैल के बगैर अनाज पैदा नहीं किया जा सकता इस लिये मेरा निवेदन है कि इस बात का कोई न कोई हल निकलना चाहिए। हमारी सरकार का मन्शा भी यही है कि ज्यादा से ज्यादा पैदावार बढ़ाई जा सके, बढ़ाई जाए ता कि हम दूसरे मुल्कों की तरफ न झांकना पड़े। दूसर मुल्कों से अनाज मंगवाने में हमें काफी फारन एक्सचेंज देना पड़ता है, इस लिये मैं सिंचाई मंत्री से निवेदन करूंगा कि इस बात का मुनासिब इन्तजाम किया जाना चाहिए। जहां तक पंजाबी रिजन का सम्बन्ध है वहां के गांव गांव में बिजली है, आप लुधियाना, अमृतसर, गुरदासपुर को देखें, हर जगह इन गांवों में बिजली है, लेकिन अम्बाला ही एक ऐसा ज़िला है जहां पर बिजली आटे में नमक के बराबर है, इस लिये, मेरा यह निवेदन है कि आइन्दा जो प्राजैक्ट बनाया जाए और जो भी स्कीमें बनाई जाएं मैं सिंचाई मंत्री से आशा करूंगा कि इन तहसीलों का ध्यान रखा जाए, तहसील अम्बाला, तहसील नारायणगढ़ और तहसील जगाधरी का खास ख्याल रखा जाए।

प्रिंसिपल रला राम (मुकेरियां): सभापति महोदय, मैं आप के द्वारा विशेष कर मंत्री महोदय का ध्यान इस तरफ दिलाना चाहता हूं कि इलैक्ट्रिसिटी बोर्ड की जो इलैक्ट्रीफिकेशन की जो पालसी है उसे अच्छी तरह से नहीं बनाया गया। उस के अनेकों ही कारण हो सकते हैं जोकि पिछले वर्षों में हुए। मैं उन कारणों में दोबारा नहीं पड़ना चाहता कि जिस का दबाव ज्यादा पड़ा उस को बिजली दे दी गई और जहां पर दबाव न था बिजली नहीं दी गई। मैं इस बात को नए सिरे से नहीं छेड़ना चाहता। लेकिन मैं यह इतना जरूर कहना चाहता हूं कि सरकार की जो पालिसी है उस को अच्छी तरह से प्लान करके लागू करने की कोशिश करनी चाहिए। कई इलाके पंजाब में ऐसे हैं कि जहां पर बिजली नहीं दी गई। अभी मेरे से पहले

[प्रिंसिपल रला राम]

बोलने वाले माननीय मेम्बर कह रहे थे कि अम्बाला ज़िला को बिजली कम दी गई है और यह इस लिहाज़ से पछड़ा हुआ है। इसी तरह मैं भी कहना चाहता हूं कि हुशियारपुर का यही हाल है। हुशियारपुर ज़िला को इस बात का फखर है कि वहां से बिजली पैदा की गई और सारे पंजाब को और दिल्ली को बिजली दी गई लेकिन यह नहमत इस ज़िला को न मिली। इस ज़िला में कई ऐसे इलाके हैं जहां पर बिजली नहीं दी गई, मसलन मेरे अपने हल्का मुकेरियां में हाजीपुर ब्लाक है जिस क एक भी गांव को बिजली नहीं दी गई। इसी तरह अब तलवाड़ा का प्राजैक्ट बना है यह ठीक है कि तलवाड़ा टाऊनशिप को बिजली दी गई है लकिन अफसोस की बात है कि तलवाड़ा के जितन भी आउस्टीज़ हैं और तलवाड़ा के नैक्सट डोर नेबर हैं और एक मुहल्ले की तरह हैं, को बिजली नहीं दी गई। एक घर में बिजली है और उस के साथ ही दूसरे मकान में बिजली नहीं है, साथ की बस्ती में और दुकानों में बिजली नहीं है हालांकि यह जो लाइनें हैं उस गांव के ऊपर से गुज़रती हैं। मैं मन्त्री महोदय से कहूंगा कि यह क़िसी कोताही का नतीजा है जो इस की प्लानिंग के अंदर हुई है, इस लिये मैं यह कहना चाहता हूं कि इस किस्म के वाक्यात से एक तरह की हार्टबरनिंग होती है कि कहीं पर नैक्स्ट डोर नेबर को बिजली न दी जाए उस के मकान और दुकान को बिजली न दी जाए और जहां पर लाइन दस गज़ के भी अन्दर हो। इस लिए मैं आप के द्वारा मन्त्री महोदय को कहूंगा कि इस किस्म की बातों को दूर करना चाहिए और तलवाड़ा टाउनशिप के साथ रहने वाले पड़ोसियों को भी बिजली की अमेनटीज़ दी जानी चाहिएं और उन को इस नेहमत से महरूम रखना आप को और सरकार को शोभा नहीं देता। उन्हें तो बतौर आऊसटीज़ के भी हक्क देना चाहिए और यह नहमत मुहैया की जानी चाहिए। और मैं आशा करता हूं कि इलैक्ट्रिसिटी बोर्ड के सभापति इस तरफ ध्यान देंगे क्योंकि यह मांग जाइज़ है और मुनासिब है और इस में इलैक्ट्रिसिटी बोर्ड का कोई फालतू खर्चा नहीं होने वाला। सिर्फ इस तरफ निगाह करने की ज़रूरत है, सिर्फ नज़र इस तरफ करने से ही काम हो सकता है।

दूसरी चीज़ मैं ने यह कही है कि पंजाब के अंदर ऐसे भी गांव हैं जहां कि ब्लाकों के अन्दर भी बिजली नहीं है और कई ब्लाक ऐसे हैं कि उनके एक भी गांव के अन्दर बिजली नहीं है इस के लिय गवर्नमैंट का फर्ज़ है और इलैक्ट्रिसिटी बोर्ड का फर्ज़ है कि सारे पंजाब में सिर्फ उधर ही नज़र न की जाए जिधर से ज्यादा दबाव आ जाए और वहां पर ही नज़र न झुक जाए बल्कि इसबात को देखा जाए कि जिन ब्लाकों के एक भी गांव को बिजली नहीं दी गई जिस तरह कि हाजीपुर ब्लाक है और जिन इलाकों के साथ अन्याय हुआ है उसको दूर कर दिया जाए। इलैक्ट्रिसिटी बोर्ड और सरकार के महकमें वाले जितने भी पछड़े इलाके हैं उन्हें बिजली मुहैया करके इस अन्याय को दूर करें।

सभापति महोदय, यह शिकायत आम थी कि पुलिस के महकमा में और सिंचाई के महकमें में खासी कुरप्शन चली आ रही है और अब कुरप्शन के लिहाज़ से पुलिस और पी. डब्ल्यू. डी. के महकमों में से बिजली का महकमा नम्बर अव्वल पर आता है। यह बात आप के नोटिस में भी होगी और मेरे नोटिस में भी आया है कि ट्यूब वैलों को कनैक्शन नहीं दिया जाता जब तक कि इस महकमें की जेब को न भरा जाए। दरजनों ऐसे केस हैं जो हर तरह से तैयार हैं और जिनकी कम्पलीशन रिपोर्ट भी आ चुकी है लेकिन कनक्शन नहीं दिया गया। मैं

ग्राप के द्वारा मन्त्री महोदय की तवज्जो इस खराबी की ग्रोर दिलाना चाहता हूं जो कि इस महकमें में मौजूद है ग्रौर यह बात ग्रच्छी नहीं है। यह एसा माहौल पैदा करें कि इस काम को महकमा वाल सेकरिड समझें। ट्यूब वैल लगाना तो एक बहुत ही सेकरिड काम है ग्रौर इस में महकमा किसी तरह की भी कुरप्शन करने की कोशिश न करे ग्रौर इस बुराई को दूर करना चाहिए।

इस के ग्रलावा सभापति महोदय एक ग्रौर शिकायत है ग्रौर वह यह है कि जितने भी मीटर रीडर हैं वे पूरी सावधानी से काम नहीं करते उन में फर्जशनासी कम है। बिल हर महीने ग्रा जाते हैं ग्रौर बाकायदा तौर पर पे किए जाते हैं लेकिन बाद में ग्राडिट ग्राब्जैक्शन ग्रा जाता है कि ग्राप का बिल तो 2 रुपए का है ग्रौर ग्राडिट ग्राबजेक्शन के मुताबिक 28 रुपए ग्रौर निकलते हैं। तो मरा निवेदन यह है कि ग्रगर कोई ग्राडिट ग्राब्जैक्शन ग्राता है तो उस को देखने के लिये महकमा है। डिपार्टमैंट किस लिये बैंठा है। ग्रगर मुझे बाकायदा बिल ग्राता है ग्रौर मैं उसे पे भी करता ग्रा रहा हूं फिर क्या वजह है कि 2–2½ साल बाद मुझ से 28–36 या 40 की मांग की जाती है? यह कहते हैं कि ग्राडिट ग्राब्जैक्शन में निकलते हैं। यह एक बहुत ही ना मुनासिब सी बात है जो नहीं होनी चाहिए। ग्रगर कोई गल्ती रहती है तो उसका वह क्लर्क जिम्मेदार है जिस ने मौका पर ठीक चैकिंग करके बिल नहीं बनाया। इसलिये मैं यह बात मंत्री महोदय से कहूंगा कि ग्रगर कोई गल्ती होती है तो उस की साथ साथ दरूस्ती होनी चाहिए लेकिन इस तरह के मुग्रामले बरसों तक पड़े नहीं रहने देने चाहिएं। ग्राडिट ग्राब्जैक्शन का मुग्रामला ग्रगर चैक भी करना पड़े तो साधारण ग्रादमी चैक भी नहीं कर सकता। बहुत से केसिज़ मेरे नोटिस में ग्राये हैं जो दफतर वालों के समय पर चैकिंग न करने की वजह से लोगों को देने पड़े हैं। यह एक निहायत ही बुरी बात है। ग्राप को ग्रापने कनज्यूमर्ज़ के सम्बन्ध में इतनी कोताही नहीं करनी चाहिए जिस से उस को किसी तरह का गिला करने का मौका मिले। यह चंद एक बातें थीं जो मैं मंत्री महोदय के नोटिस में लाना ज़रूरी समझता था।

चौधरी नेत राम (हिसार) : माननीय चेयरमैन साहिब, बिजली बोर्ड पर ग्रौर बिजली के सम्बन्ध में जो बहस चल रही है, मैं इस के मुताल्लिक ग्रर्ज़ करूंगा कि जो इस बोर्ड पर इतना बड़ा खर्च किया जा रहा है यह बिल्कुल बन्द होना चाहिए। जब तक स्कीम मुकम्मल हो गई उस को चालू करने के लिये मुताल्लिका स्टाफ रख लिया गया तो फिर इस के बाद इस बोर्ड को रखने की ज़रूरत ही क्या है। यह खर्च उन काम करने वालों पर होना चाहिए। यह नई बिजली की लाईन्ज़ दने पर होना चाहिए। इस पैसे से ग्रौर ज्यादा वह ग्रादमी लगाये जाएं जिस से कि बिजली ग्रौर ज्यादा बढ़ सके। हर सूबे में सस्ती बिजली दी जाती है मगर पंजाब में इतनी नई नई मशीनें मौजूद हैं, पानी मौजूद है ग्रौर हर तरह के साधन मौजूद हैं जिस से बिजली पैदा की जा सके मगर फिर भी यहां बिजली की कमी है ग्रौर बड़े महंगे रेट पर सप्लाई की जा रही है। जब शुरू शुरु में इस महकमे का बजट 11 करोड़ रुपये का था जो बढ़ते बढ़त 2 ग्ररब तक पहुंच गया है। मगर फिर भी जनता पर टैक्सों की भरमार है मगर जनता के फायदे की एक भी बात नहीं हो रही। मैं ने यहां पर एक सप्लीमैंटरी सवाल किया था कि ग्राप मेरे हलके में ट्यूबवैल्ज़ इस साल दे सकेंगे या कि नहीं। सरदार गुरदयाल सिंह

[चौधरी नेत राम]

ढिल्लों जो कि इस कैबीनिट के एक काबल तरीं वज़ीर हैं, ने यह जवाब दिया कि हम 15 हज़ार ट्यूबवैल्ज़ देने क सवाल को अभी पूरा नहीं कर सकेंग क्योंकि फंडज़ की अभी कमी है। यह ट्यूबवैल्ज की ही बात नहीं 3–4 साल से खम्बे खड़े हैं, तारें उन में लग चुकी हैं, बिजली नहीं दी जाती। जब हम पूछते हैं तो कहते हैं कि अभी दिहातों को देने के लिय हमारे पास इतनी बिजली नहीं है चेयरमैन साहिब, मैं आप के द्वारा इस सरकार से कहूंगा कि क्या वह इस तरह से पंजाब के अन्दर पैदावार बढ़ाना चाहते हैं। (इस समय कोरम की घंटी बजाई गई और कोरम हो गया) पैसे की कमी की बात कह कर इस तरह से वह सारे पंजाब का नुक्सान कर रहे हैं। एक तरफ तो सरकार नये नये महकमें कायम करके बेतहाशा रुपया खर्च कर रही है, दूसरी तरफ खर्च करने के लिये उन के पास पूर साधन भी नहीं हैं । खम्बे नहीं, तार नहीं और बिजली देने के साधन नहीं। इन तरीकों से बिजली बढ़ाई नहीं जा सकती। हज़ारों और स्कीमें चलाई जा सकती हैं मगर जिस से देश की शक्ति बढ़े उस के लिये साधन नहीं। जो रुपया सरकार की तरफ से नई नई स्कीमों पर खर्च किया जा रहा है मैं समझता हूं यह सरकार की बदनियती के सिवाये मैं और कुछ भी नहीं कह सकता। यह सरकार खुद इस ढंग की सरकार बन चुकी है।

चेयरमैन साहिब, मैं यह बात इसलिये कह रहा था कि इस सरकार ने बिजली की सप्लाई रैगूलरली अवेलेबल न करके एक ऐसा काम किया है जिससे खेतीबाड़ी सफर करती है इंडस्ट्री सफर करती है और घरों में बहिनें जो छोटे छोटे काम करके अपना गुजारा कर सकती हैं वह बिजली के बिना उन्हें अंडरटेक नहीं कर पाती। चौधरी रिज़क राम का जहां तक सवाल है, मैं जानता हूं कि यह खुद ईमानदार हैं, मगर सरकार के बंधे हुए ढांचे में फिट हैं इसलिये उसी तरह से चलना पड़ता है, जैसे सरकार चलाना चाहती है। कितने ही महकमों में कुरप्शन है जिसकी ज़िम्मेदार यह सरकार है। क्योंकि जैसा मालिक करेगा वैसा उसके नौकर करेंगे। सरकार के कामों से कर्मचारियों को हौसला मिलता है।

(इस समय कोरम की घंटी बजाई गई और कोरम पूरा हो गया)

चेयरमैन साहिब, यह सरकर लूट खसूट की आदी है और मुनाफा खाने की आदी है, इसी लिये सारी प्रजा का यह हाल है। एक बड़ा आदमी शादी ब्याह पर खूब पैसा लुटाता है पास के भी यही समझते हैं कि ऐसा करना ही शान है और वह भी शुरू कर देते हैं वैसा करना। ठीक उसी तरह सरकार और कर्मचारियों और जनता का हाल है। अगर सरकार की बदनियती न हो और सचमुच यह बिजली देना चाहती है तो अभी अभी 35 लाख ज़िला हिसार से इक्ट्ठा हुआ है, उसको उसी ज़िले पर बिजली देने के लिए खर्च कर दे। हिसार एक ऐसा ज़िला है कि अगर उसको पानी मिल जाए, चाहे नहरों से और चाहे बिजली के द्वारा तो वहां की ज़मीन में एक एकड़ में 40, 40 मन गेहूं पैदा हो सकता है। 50 मन कपास, 400 मन आलू, 500 मन गोभी और इसी तरह से दूसरी चीज़ों की पैदावार बढ़ चढ़ कर हो सकती है। लेकिन इस सरकार की नीयत अच्छी नहीं है। यह सरकार 8 करोड़ रुपया तो सिर्फ राजाओं को और नवाबों को पेनशन का देती है। इसी तरह जगह जगह हर डिपार्टमेंट को इन्द्रपुरी बनाया हुआ है और हैड आफ दी डिपार्टमैंट को इन्द्रासन दिया हुआ है। रोज़ डांस होते हैं और एक एक दफतर में 20, 20 परियां भर रखी हैं जिन्हें डांस के लिये इस्तेमाल करते हैं। अगर यही पैसा जो इन बातों

पर खर्च हो रहा है वह बिजली पर और पानी पर खर्च किया जाए तो घरों में और खेतों में व इंडस्ट्रीज़ में हर जगह पैदावार बढ़ सकती है।

जहां पर नहर नहीं जा सकती जैसे लुहारू, भिवानी, जो टीबे का इलाका है वहां पर बिजली ले जाई जाए और छोटी छोटी फैक्टरियां सैट अप की जाएं। साथ में जैसे बरतन बनाने की इंडस्ट्री है जो वहां पर फलफूल सकती है वह लगाई जाए तो फायदा हो सकता है लेकिन सरकार की तो चेयरमेन साहिब, नीयत ही बद है। इसी तरह लुहारू, महेन्द्रगढ़ और रिवाड़ी के इलाके में ट्यूबवैल लग सकते हैं और पैदावार बढ़ाई जा सकती है।

सरदार लछमन सिंह गिल : जो इन्होंने पाकिस्तान का ज़िक्र किया वह कहां पर है, जनाब ?

श्री चेयरमैन : वह प्राइवेटली पूछ लेना । (The hon. Member may enquire it privately.) (इस समय कोरम के लिये घंटी बजाई गई और कोरम हो गया)

टिक्का जगजीत सिंह (नारायणगढ़): चेयरमन साहिब, मैं आपका मशकूर हूं जो आपने मुझे बोलने का टाइम दिया। आज इलैक्ट्रसीटी बोर्ड के मुताल्लिक बहस हो रही है। मेरी समझ में नहीं आता कि ऐसी हालत क्यों है कि जब हम किसी अफसर से या मिनिस्टर से मिलते हैं और बिजली के मुताल्लिक कोई शिकायत करते हैं तो वह कहता है कि चूंकि बोर्ड आटोनोमस बाडी है, इसलिये हम कुछ नहीं कर सकते हैं। माना कि आटोनोमस होने के नाते आप इंटरफियर नहीं कर सकते लेकिन तोड़ तो सकते हैं। पहले भी तो बिजली का काम सरकार के द्वारा होता था और ठीक चल रहा था लेकिन अब जब से बोर्ड बना है तो लोगों की बेतहाशा शिकायात बढ़ गई हैं। अगर आप इसे तोड़ नहीं सकते तो फिर पब्लिक की शिकायतों को दूर करने का कोई ज़रिया निकालिए। बिजली बोर्ड वाले कहते हैं कि बिजली उतनी दे सकते हैं जितनी कि हमें उस पर आमदनी होती है। और उसमें खर्च निकाल लेंगे। अगर यह बात ही होती है तो जितने बैंकवर्ड और हिल्ली एरियाज हैं उनकी बिजली लेजाने की पुजीशन ही नहीं। जो रिकवरी की परसेंटज है अगर वह दें तो वह इस पुजीशन में नहीं हैं। इससे बैकवर्ड और हिल्ली एरियाज़ को बड़ा नुक्सान हो रहा है। और वहां के लोगों को इस में बहुत तकलीफ है। और फिर इलैक्ट्रिसिटी जो सप्लाई होती है, यह अगर उसके लिए ज्यादा शोर मचाए या कहें तो वहां पर सर्वे कर लेते हैं और उसके बाद उसकी प्राजैक्ट बन जाती है। अखबारों में आ जाता है। उसके बाद रसाले निकलते हैं। लेकिन उसके बाद पता नहीं उसे किस कोल्ड स्टोरेज में डाल दिया जाता है, उनका कोई नाम नहीं लेता। अगर कहें तो एक दो प्राजैक्टों क नाम भी ले दूंगा।

ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਤਾਰ ਸਿਘ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਡੀਬੇਟ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ। ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਕੋਰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੋਰਮ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਏ। (At this stage the quorum bells were rung but still there was no quorum in the House.)

Mr. Chairman : Since there is no quorum, I adjourn the House for 15 minutes.

(*The House re-assembled at* 12.20 *P.M. and Tikka Jagjit Singh resumed the Speech.*)

(Mr. Speaker Shri Harbans Lal in the Chair.)

टिक्का जगजीज सिंह : मैं अर्ज़ कर रहा था कि बोर्ड जो स्कीमें बनाता है उस वक्त लोगों को खुश करने के लिए सर्वे तो करा लिया जाता है लेकिन बाद में उन स्कीमों को कोल्ड स्टोरेज में रख दिया जाता है। हमारे राजपुरा की स्कीम थी जिस में डेरा बसी से

[टिक्का जगजीत सिंह]

बुंगा वगैरा गांव में बिजली देने के लिये 1962 में स्कीम मन्जूर हुई थी लेकिन आज तक वहां एक गांव को भी बिजली नहीं दी गई है पता नहीं वह स्कीम कहां पड़ी है। उस में कई गांव ऐसे हैं जहां 50 गज़, सौ गज़ और आधे मील के फासले पर बिजली की लाइन जा रही है लेकिन वहां भी बिजली नहीं दी जा रही पता नहीं इस की क्या वजह है। हमारे ज़िला में इन इलाकों में कैनाल वाटर आबपाशी के लिए नहीं मिलता। इसलिए फूड प्रोडक्शन बढ़ाने के लिए ज़रूरी है कि वहां टयूबवैल्ज़ के लिये बिजली दी जाए। मैं अर्ज़ करता हूं कि अम्बाला ज़िला के गांव को पंजाब के दूसरे ज़िलों के गांव के मुकाबले में बहुत ही कम बिजली मिलती है। 1963-64 में जहां करनाल में 18 गांव, पटियाला 16, रोहतक 24, हुशियारपुर 24, संगरूर 27 और अमृतसर के 37 गांव को बिजली दी गई है वहां अम्बाला ज़िला में सिर्फ 15 गांव में बिजली दी गई। जो ज़िले पहले ही ऐडवांस हैं उन में किसी में 37 और किसी में 27 गांव को बिजली दी गई लेकिन अम्बाला जैसे पिछड़े ज़िला में 15 गांव को दी गई है। नारायणगढ़ सबडिवीज़न के बारे में कहा जाता था कि जब वहां 33 के. वी. सबस्टेशन बन जाएगा उस के बाद आसानी से वहां बिजली मिल जाएगी। लेकिन अब वहां सबस्टेशन भी बन गया है लेकिन उस के बाद भी किसी गांव में बिजली नहीं दी गई है। जो पहले थी वही है। सधौरा बधोली के दरम्यान का जो इलाका है वहां 5 मील के रेडियस में कोई बिजली की लाइन नहीं है। इसी तरह रत्तोवाली साइड में चले जाएं वहां कोई बिजली का प्रोविज़न नहीं है। प्राजैक्ट तो बने हुए हैं लेकिन बिजली सप्लाई नहीं कर रहे हैं। मैं अर्ज़ करता हूं कि यह जो कोल्ड स्टोरेज में स्कीमें रखी हुई हैं इन को बाहर निकालें और वहां बिजली सप्लाई की जाए। इस के अलावा मैं अर्ज़ करना चाहता हूं कि बिजली सप्लाई करने के लिये बोर्ड ने कुछ परसैंटेज रखी हुई है और जितनी परसैंटेज टोटल एक्सपैंडीचर की रिकवर होती है उस के मुताबक बिजली दी जाती है। शायद यह रखा है कि 18 फीसदी रिकवरी होगी तो वहां बिजली की लाइन ले जाएंगे। अगर यही असूल सब के लिये आगे बढ़े हुए इलाकों के लिये भी और पिछड़े हुए बैकवर्ड हिल्ली एरियाज़ के लिये भी रखा जाएगा तो इन पिछड़े इलाकों में 18 फीसदी रिकवरी निकलेगी नहीं और वहां फिर बिजली कभी मिलेगी नहीं। मैं अर्ज़ करता हूं कि इन तमाम पिछड़े हुए और बैकवर्ड हिल्ली एरियाज़ में परसैंटेज 18 से घटा कर 12 की जाए ताकि उन इलाकों को भी सहूलियत मिल सके। इस के अलावा बिजली के बिल पे करने में बड़ी दिक्कत गांव वालों को आती है। बख्शी साहिब ने भी ज़िला कांगड़ा के बारे में बताया कि वहां बहुत दूर २ से लोगों को आकर बिजली के बिल पे करने पड़ते हैं। यही तकलीफ बाकी गांव में भी है। इस के लिये यह होना चाहिए कि बोर्ड का क्लर्क वहां बिल कुलैक्ट करने गांव में जाए और महीने में एक दिन इस के लिये फिक्स कर दिया जाए। कई गांव में अब भी ऐसा हो रहा है और जिन गांव में ऐसा हो रहा है वहां क्लर्क पर कभी डाका नहीं पड़ा इसलिये अगर बाकी गांव में भी यह चीज जारी कर दी जाए तो भी कोई लूटमार नहीं होगी। हिल्ली एरियाज़ में तो पहले ही क्राइम्ज़ की परसैंटेज बहुत कम है। इसलिए वहां गांव में ऐसा इन्तज़ाम किया जाए ताकि लोगों को सहूलियत

हो। मैं स्पीकर साहिब आपका मशकूर हूं जो आपने टाईम दिया है और मैं उम्मीद करता हूं कि मेरे इलाका नारायणगढ़ सबडवीज़न को इग्नोर नहीं किया जाएगा और जो स्कीमें बोर्ड ने वहां बनाई हैं उन्हें जल्दी पूरा किया जाएगा।

खान अब्दुल गफ्फार खां (अम्बाला शहर) : जनाब स्पीकर साहिब, बिजली बोर्ड के मुताल्लिक आज बहस हो रही है और उस बहस में बहुत से मैम्बरान ने हिस्सा लिया है और अपने अपने ज़िलों की तक्लीफात ब्यान की हैं। कुछ ज़िला अम्बाला के मुताल्लिक भी जो साहिब अभी मुझ से पहले बोल रहे थे, उन्होंने ज़िक्र किया है। मैं भी महज़ अम्बाला के मुताल्लिक कहना चाहता हूं क्योंकि अम्बाला ज़िला ऐसा है जिसको हर तरह से इग्नोर किया जा रहा है। कई भाई जब हरियाना के मुताल्लिक बात करते हैं तो हमारे पास आते हैं और कहते हैं ज़रा यहां दस्तखत कर दो कभी पंजाबी रिजन वाले कि आप यहां दस्तखत कर दो। गर्ज़ेकि जो आता है दस्तखत करवाने आता है वरन् हमारी अम्बाला की हालत यह है कि न हम इधर के हैं और न उधर के हैं। बीच में ही लटक रहे हैं। (हंसी) पिछले वक्तों से ही बिजली महकमा के इन्चार्ज मिनिस्टर हरियाना के ही चले आ रहे हैं। अभी पहले चौधरी रणबीर सिंह थे और अब चौधरी रिज़क राम हैं लेकिन मुझे बड़े अफसोस से कहना पड़ता है कि इन सब ने हरियाना के माने रोहतक, गुड़गांव, हिसार, करनाल वगैरह ही समझ रखे हैं और अम्बाला किसी गिनती में नहीं है। हमारा इलाका बगैर किसी इरीगेशन के है। आप ज़रा मुलाहज़ा फरमायें कि हमारे ज़िला के बीच से तीन नहरें निकलती हैं। वैस्टर्न जमुना, सरहंद और भाखड़ा की नरवाना ब्रांच लेकिन इन तीनों में से हमें बरायेनाम पानी भी नहीं मिलता। मा-सवाये इसके सिर्फ नरवाना ब्रांच से कोई बीस-बाईस गांवों को मामूली सा पानी मिलता है अब जो ज़िला दूसरों को पानी देता है उस को पानी से महरूम रखना कहां तक वाजिब है यह आप देख लें। यह ठीक है कि हम समझते हैं कि हम बड़े परोपकारी साबत हो रहे हैं। चलो हमें पानी नहीं देते तो न सही दूसरों को तो मिल रहा है लेकिन सब्र की भी कोई हद होती है। आप यहां बार बार कहते हैं कि हम अठारह साल तक खामोश रहे पाकिस्तान की बातों को बर्दाश्त करते रहे लेकिन आखिर सब्र की भी कोई हद होती है। सब्र की हद के बाद जो कुछ हुआ, वह आप सब देख ही चुके हैं। मैं कहता हूं कि हमारी सब्र की आज़मायश न की जाए और न ही करनी चाहिए क्योंकि सब्र की आज़मायश करने का नतीजा ठीक नहीं होता जैसा कि आपने देख लिया।

मैं बता देना चाहता हूं, बिलकुल खुले लफ़्ज़ों में बता देना चाहता हूं। आप वही कुछ कराने के लिए मजबूर कर रहे हैं जो पाकिस्तान के साथ सब हिन्दुस्तानियों ने किया। तमाम इलाके में आबपाशी के लिये नहर नहीं है। टयूबवैलों को कैसे चलाया जाए जबकि लोगों को बिजली नहीं मिलती।

श्री अध्यक्ष : क्या आप पाकिस्तान की तरह फौज बना रहे हैं? (Are you recruiting an army as is being done by Pakistan?)

खान अब्दुल गफ्फार खां : स्पीकर साहिब, यह इस तरह से नहीं मानते। यह तो मेजर आप्रेशन करने से ही मानते हैं। मैं अर्ज़ करना चाहता हूं कि चौधरी रिज़क राम जो इस

[खान अब्दुल गफ्फार खां]

महकमा के मिनिस्टर हैं, उन्होंने इस ज़िला का दौरा किया, उन्होंने खुद देखा और तसलीम भी किया कि जितना बैकवर्ड यह इलाका है उतना कोई बैकवर्ड नहीं है। इस इलाके को बिजली और पानी की मदद नहीं दी जाती है। इन को बार बार कहा जाता है लेकिन यह टस से मस नहीं होते नज़र आते। मैं नहीं समझता कि आखिर अम्बाला पंजाब के नक्शे में है या नहीं। इन को नज़र आता है या नहीं। क्या इन्हें दिखाने के लिये ऐनक तैयार कराएं? जब इन के लिये ऐनक तैयार कराएंगे तो यह नाराज़ होंगे और कहेंगे कि बागी होना चाहते हैं। इसलिए मैं अर्ज़ करना चाहता हूं कि हमारे सब्र की इन्तहा हो चुकी है। बहुत हद हो चुकी है आप मेहरबानी कर अम्बाला डिस्ट्रिक्ट में बिजली सप्लाई करें ताकि वहां पर लोग ट्यूबवैल्ज लगा सकें। यहां पर ग्रो मोर फूड के स्लोगन्ज़ लगाते हैं। कहा जाता है कि इस को प्रायरटी मिलनी चाहिए। मैं समझता हूं कि अम्बाला डिस्ट्रिक्ट में इस सिलसिले में कोई प्रायरटी नहीं दी जा सकती। जब पानी नहीं मिलता तो ग्रो मोर फूड कैसे हो सकती है। मैं समझता हूं कि इलैक्ट्रिसिटी बोर्ड और मिनिस्टर साहिब खुद ग्रो मोर फूड के स्लोगन्ज़ तो लगाते हैं लेकिन वह चाहते नहीं कि डिस्ट्रिक्ट अम्बाला में ग्रो मोर फूड की जाए क्योंकि इन्होंने डिस्ट्रिक्ट अम्बाला को बिजली नहीं दी। जहां पर ज़्यादा ज़रूरत होती है वहां पर बिजली नहीं दी जाती। यहां पर कहा गया कि अमृतसर ज़िला में 25 गांवों को बिजली सप्लाई की गई। चाहिए तो यह था कि सब जगहों से रोक कर अम्बाला डिस्ट्रिक्ट को बिजली दी जाए क्योंकि अम्बाला में बिजली नहीं दी गई। स्पीकर साहिब, मैं आप से दरखास्त करना चाहता हूं कि जनाबेआली आप इन को हिदायत करें कि अम्बाला ज़िला को कुछ न कुछ बिजली दें ताकि वहां पर ग्रो मोर फूड हो सके। अगर वहां पर ग्रो मोर फूड न हुई तो इस की ज़िम्मेदारी वहां के किसानों पर नहीं होगी बल्कि इलैक्ट्रिसिटी बोर्ड के अफसरों पर और मिनिस्टर साहिब पर होगी जिन्होंने लोगों को बिजली नहीं दी। मिनिस्टर साहिब को खुजली हो रही है। कभी उठते हैं और कभी बैठते हैं। मैं पहले प्रोटैस्ट के तौर पर कह चुका हूं और अब बड़े अदब से कहना चाहता हूं कि अम्बाला तहसील के इलाके को ग्रो मोर फूड के लिये बिजली दी जाए। वैसे तो इस इलाके की ज़मीन बहुत ज़रखेज़ है। यह मेरे कहने की बात नहीं यह तो एग्रीकल्चर डिपार्टमेंट के फिगर्ज़ है। यहां की ज़मीन निहायत ज़रखेज़ है। अगर पंजाब में अम्बाला डिस्ट्रिक्ट की जमीन सफा अव्वल पर नहीं तो सूबे के किसी इलाके से दूसरे दर्जे पर नहीं है। इसलिये अर्ज़ करना चाहता हूं कि इस ज़िला को बिजली और पानी दिया जाए।

कामरेड राम प्यारा (करनाल) : स्पीकर साहिब, पहले गरीब बिजली जलाते थे तो उन पर अमीरों की निस्बत ज्यादा खर्च पड़ता था। इस तरह से गरीब जनता तकलीफ उठा रही थी। मेरी कोशिशों से गरीबों को कुछ राहत पहुंची। मैं इस सिलसिले में प्लैनिंग कमिशन के मैम्बरों को मिला और मैं ने चौधरी रणबीर सिंह से भी बातचीत की थी। उस के बाद हाउस में एक बिल लाया गया जिस की वजह से अमीरों और गरीबों के लिये तकरीबन एक जैसे रेट्स मुकर्रर हो गए लेकिन बाद में सरकार अमीरों और कुछ ही सीनियर अफसरों के जो 100 यूनिट्स या इस से अधिक यूनिट्स इस्तेमाल करते हैं, दबाब को रिजिस्ट न कर सकी।

इस का नतीजा यह हुआ कि सरकार ने अपने आर्डर से ड्यूटीज़ में कमी कर दी। मैं सरकार से पूछना चाहता हूं कि जिस बिल को सरकार पहले लागू कर चुकी हो और कनज़्यूमर्ज़ को उन रेट्स से बिजली भी सप्लाई की जा चुकी हो तो क्या सरकार एनेब्लिंग क्लाज़ की आड़ में ड्यूटीरेट्स में कमी करने का हक रखती है या नहीं। मैं चाहता हूं कि यह मामला एल. आर. के आफिस से एग्ज़ामिन कराया जाए कि आया सरकार के पास कोई इख्तियार है जिस के तहत खुद ड्यूटी के रेट्स को किसी एनेब्लिंग क्लाज़ की आड़ में कर सके। स्पीकर साहिब, मेरे अन्दाज़े के मुताबिक जहां २ पर बिजली की चोरी होती है, बोर्ड उस को रोकने के लिये कोई इन्तजाम नहीं कर सका। अगर कोई इवेज़न के बारे में नोटिस लाता है तो नोटिस लाने वाले के विरुद्ध ही ऐक्शन लिया जाता है और जो बिजली की चोरी करता है, उस के विरुद्ध ऐक्शन नहीं लिया जाता। स्पीकर साहिब, आप की मार्फत सदन में एक बात रखना चाहता हूं—म्यूनिसिपल कमिश्नर करनाल ने एक आटे की चक्की लगाई हुई है। उसे बिजली की इवेज़न करते हुए पकड़ा गया। पहले उस की चक्की में 800 से ले कर 1,200 यूनिट तक बिजली कनज़्यूम होती थी लेकिन बाद में 300–400 यूनिट ही बिजली कनज़्यूम होने लगी। यह मामला बोर्ड के नोटिस में लाया गया। बोर्ड वाले उस म्यूनिसिपल कमिश्नर के विरुद्ध ऐक्शन तो नहीं ले सके लेकिन वहां के लाईन सुप्रिनटेंडेंट को वहां से तबदील कर दिया क्योंकि उस ने यह केस पकड़ा था। यह मामला चौधरी रिज़क राम के नोटिस में लाया गया। उन्होंने भी कहा कि इस को क्यों तबदील किया जा रहा है। मैं ने उस को वहां पर रिटेन करने के लिये काफी कोशिश की लेकिन कोशिशों के बावजूद यह हुआ कि उस को वहां से हटा कर इस से निकट दूसरी जगह पर लगवाया। जो अफसर. एस. डी.ओ. और एक्स.इ.एन. जो मिल कर हेरा-फेरी करते थे, उन पर कोई ऐक्शन नहीं लिया गया। इस तरह के कई और केसिज़ हैं जहां पर नोटिस देने वाले के विरुद्ध ही ऐक्शन लिया गया और बिजली की चोरी करने वाले के विरुद्ध कोई ऐक्शन नहीं लिया गया।

स्पीकर साहिब, मैं 1962–63 में पी.ए.सी. का मैम्बर था। मैं ने अफसरों से सवालों के ज़रिए पूछा तो उन से पता चला कि 99 प्रतिशत केसिज़ में डिफाल्टर्ज़ के विरुद्ध कोई ऐक्शन नहीं लिया। इस के बारे में मेरी सुजैशन यह है कि डिफाल्टर्ज़ के विरुद्ध ऐक्शन लिया जाए। मैं सरकार को सुझाव देना चाहता हूं कि डिपार्टमैंट को ऐसा चैक रखना चाहिए कि कितनी बिजली पैदा हुई और उस में कितनी खप्त हुई। यह भी चैक किया जाए कि ट्रांसमिशन लाईन से कहीं बिजली चोरी तो नहीं होती। इस की ओर सरकार को ज़्यादा ध्यान देने की ज़रूरत है। आज के ज़माने में जब बिजली की ज़रूरत ग्रो मोर फूड के लिये है, इंडस्ट्रीज़ को बढ़ाने के लिये है, काटेज इंडस्ट्रीज़ को बढ़ाने के लिये है और मुल्क की हर डिवैलपमेंट के लिये बहुत ही ज़रूरी है। मैं तो यह कहना चाहता हूं कि एमरजैंसी को सामने रखते हुए शायद ही कोई ऐसी कामोडिटी हो जहां पर बिजली की ज़रूरत न हो। हर जगह पर बिजली की सख्त ज़रूरत है। इसलिये सरकार को बिजली को बढ़ाने के लिये ज़्यादा से ज़्यादा मदद करनी चाहिए। इस की तरफ सरकार को ज़्यादा से ज़्यादा खर्च करना चाहिए ताकि लोगों को ज़्यादा से ज़्यादा बिजली काम करने के लिये मिल सके।

[कामरेड राम प्यारा]

यह जो दो-तीन तजवीज़ें मैं ने बताई हैं इन पर अमल करने से रेवेन्यू बढ़ सकता है। जो आदमी सिर्फ दो बत्तियां जलाता है और जिस का खर्च केवल 15 यूनिट तक आता है उस को 6 आने यूनिट के हिसाब से देने पड़ते हैं। जिस आदमी का खर्च 15 यूनिट से 40 यूनिट तक आता है, जिस के पास पंखे हैं उस को चार आने फी यूनिट के हिसाब से बिजली का खर्च देना पड़ता है। जो आदमी चालीस यूनिट से भी ज़्यादा बिजली खर्च करता है और जिस के पास बिजली के पंखे है, हीटर हैं और फ्रिज भी है बायलर्ज़ हैं उस को लगभग अढ़ाई तीन आने फ़ी यूनिट के हिसाब से खर्च देना पड़ता है। सोशलिस्टक पैटर्न का मतलब यह है कि जो आदमी ज़्यादा खर्च बरदाश्त नहीं कर सकता उस को रिलीफ दिया जाए लेकिन हमारी गवर्नमैंट ने उल्टा सिस्टम बनाया हुआ है। जिन की इन्कम हजारों रुपयों की है उन को ज़्यादा रिलीफ देती है, जिन की सैंकड़ों रुपये इन्कम है उन को उन से कम रिलीफ देती है लेकिन जिस चपड़ासी की आमदनी 70 या 80 रुपये है या एक सौ रुपया है उस को रिलीफ सब से कम दिया जाता है। उस पर सब से ज़्यादा बोझा है। सैक्रेटरीज़ की टैक्स देने की ऐवरेज यूनिट कम है और चपड़ासियों की टैक्स देने की ऐवरेज यूनिट ज्यादा है। क्या यही मतलब होता है सोशलिस्टिक पैटर्न का? सोशलिस्टिक पैटर्न का मतलब तो यह होता है कि गरीब आदमी को रिलीफ दिया जाए। सरकार को चाहिए कि अमीर आदमियों पर सैक्रेटरीज़ पर टैक्स के रेट बढ़ाए। अगर सरकार की यह हिम्मत नहीं है कि अफसरों पर रेट बढ़ा कर अपना रेवेन्यू बढ़ा सके तो पैटी कनज़्यूमर्ज़ पर रेट घटाया जाना चाहिए क्योंकि उन का कुछ कसूर नहीं है। संविधान के मुताबिक अमीर और गरीब सब से एक जैसा सलूक होना चाहिए। अगर अमीरों पर रेट बढ़ा दिया जाए तो उससे काफी रुपया स्टेट एक्सचेकर में आ सकता है। रुपये का प्रबन्ध कई फालतू महकमे बंद कर के भी हो सकता है।

कई बार यह डिफीकल्टी भी आती है कि खम्भे पहुंच जाते हैं, ट्यूबवैल सैंक्शन हो जाते हैं लेकिन दूसरा मैटीरियल नहीं होता। गवर्नमैंट को इस बात का भी ध्यान रखना चाहिए कि वह बोर्ड पर इस बात के लिये आंख रखे कि मैटीरियल के लिये दूसरे इक्विपमैंट के लिये भी आर्डर बहुत जल्दी प्लेस होना चाहिए। खम्भे होने के बावजूद दूसरा सब कुछ तैयार होने के बावजूद तारों वगैरह के न होने से काम रुका रहता है। इसलिये यह आर्डर भी ठीक वक्त पर प्लेस किया जाना चाहिए।

एक बात कह कर मैं बैठ जाऊंगा। कई दफा बिल के पेमैंट न करने की वजह से जो कुनैक्शन काट दिया जाता है उस के बारे में बोर्ड को असूल बना लेना चाहिए कि एक महीने के बाद या दो महीने के बाद अगर किसी का बिल नहीं आया तो उस का कुनैक्शन काट लिया जाएगा। कागज़ पर तो शायद पहले से यह असूल बना हुआ होगा लेकिन प्रैक्टिस में यह बात देखी गई है कि जहां पर पांच, दस, पन्द्रह या बीस रुपये बिल की पेमैंट नहीं होती वहां तो कुनैक्शन कट जाता है लेकिन जहां पर पच्चास या सौ रुपये बिल होता है वहां पर कुनैक्शन नहीं कटता क्योंकि बेचारे काटने वालों की हिम्मत नहीं पड़ती कि तगड़े आदमी का कुनैक्शन काट दें। अगर काटने वाला जुर्रत करता है तो ऊपर से एस.डी.ओ. का टैलीफोन आ जाता है या एग्ज़ैक्टिव इंजीनियर का टैलीफोन आ जाता है। मेरे नोटिस में कई केस आए हैं, मैं

डीपार्टमैंट से कहूंगा कि वह इस मामले को एग्ज़ामिन करवाएं कि जिस आदमी का बिल ज़्यादा होता है उस का कुनैक्शन क्यों नहीं काटा जाता और थोड़े बिल वालों की बिजली क्यों काट ली जाती है। बेशक सब की बिजली काट दें लेकिन लाठी वाले को क्यों छोड़ देते हैं। सरदार गुरनाम सिंह को बड़ा जान कर उन की बिजली तो न काटी जाए और राम प्यारा को छोटा जान कर कि मेरी आवाज़ कम है काट दें, यह ठीक नहीं है। (विघ्न) मैं ने मिसाल दी है इस में नाराज़ होने की कोई बात नहीं है। एक महीने या दो महीने की म्याद मुकर्रर कर दें उस के मुताबिक हरेक की बिजली काट दें। अमीर गरीब सब के साथ एक जैसा सलूक होना चाहिए।

इन अलफाज के साथ मैं आप का शुक्रिया अदा करता हूं।

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ (ਜਗਰਾਉਂ): ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਰੀਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਹੋਈ ਹੈ, ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਇਹ 3 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ, ਇਸ ਤੇ ਬਹਿਸ ਕਰਨੀ ਬੇਮਾਨੀ ਹੈ। ਅਸੂਲ ਇਹ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸੇ ਸਾਲ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਉਸ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਨੇ ਸਾਲ ਭਰ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਰੀਪੋਰਟ ਨੂੰ ਡਿਸਕਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗਲ ਤਾਂ ਫਾਰਮੈਲੀਟੀ ਵਾਲੀ ਗਲ ਹੈ, ਲੈਣ ਦੇਣ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਇਸ ਬੋਰਡ ਦਾ ਤਅੱਲੁਕ ਹੈ ਇਹ ਬਣਾਇਆ ਤਾਂ ਇਸ ਮਤਲਬ ਲਈ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਜੋ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਦਿਲ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਹਰ ਸ਼ੋਬੇ ਵਿਚ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਮਤਲਬ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਬਹਿਮ ਪਹੁੰਚਾਈਆਂ ਜਾਣ ਤਾਂ ਜੋ ਇਥੇ ਇੰਡਸਟਰੀ ਅਤੇ ਜ਼ਰਾਇਤ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਸਕੇ। ਪਲਾਨਿੰਗ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਅਤੇ ਸੈਂਟਰ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਸੀ, ਤਾਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੁਪਿਆ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰੀਸਿਟੀ ਬੋਰਡ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦੇਣੀ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਾਤਹਿਤ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ, ਨਾ ਉਸ ਉਪਰ ਸੈਂਟਰ ਦਾ ਹੋਲਡ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਉਪਰ ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦਾ ਹੋਲਡ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਮਿਨਿਸਟਰ ਇਥੇ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਇਹ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਚੌਧਰੀ ਰਣਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਇਥੇ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਚੌਧਰੀ ਰਿਜ਼ਕ ਰਾਮ ਵੀ ਇਥੇ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਖਿਆਲਾਤ ਮੈਂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤੇ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕਰਨ ਦੀ ਜਦੋ ਜਹਿਦ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਪਰਸਨਲੀ ਵੀ ਮਿਲੇ ਸਾਂ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੇਬਸੀ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤੀ। ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਹਿਕਮੇ ਦਾ ਇਕ ਐਸ. ਡੀ. ਓ. ਕਿੰਨਾ ਫਰੂਨ ਤਬੀਅਤ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਮਿਨਿਸਟਰ ਦੇ ਆਰਡਰਜ਼ ਤਕ ਫਲਾਊਟ ਕੀਤੇ। ਕੋਈ ਗਲ ਅਤੇ ਐਜੀਟੇਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਚੰਗਾ ਨਾ ਨਿਕਲਿਆ। ਮੇਰੇ ਕਹਿਣ ਦਾ ਮਤਬਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਬੋਰਡ ਹੈ ਜਿਸ ਉਪਰ ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦਾ ਕੋਈ ਕੰਟ੍ਰੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਪੇਸ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਰਿਜ਼ਕ ਰਾਮ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਗਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੈਬਿਨਟ ਵਿਚ ਵਨ ਆਫ ਦੀ ਏਬਲੈਸਟ ਮਨਿਸਟਰ ਹਨ, ਅਤੇ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਨੂੰ ਸੈਟ ਵੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਗਲ ਮੰਨਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸੰਕੋਚ ਹੋਵੇ ਪਰ ਬਾਹਰ ਬੜੀ ਫਰਾਖ ਦਿਲੀ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਉਪਰ ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦਾ ਕੋਈ ਕੰਟ੍ਰੋਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਐਡਮਨਿਸਟ੍ਰੇਟਿਵਲੀ ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੇ ਮਾਤਹਿਤ

[ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ]

ਹੈ। ਬੋਰਡ ਦਾ ਚੇਅਰਮਨ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਆਈ. ਸੀ. ਐਸ. ਅਫਸਰ ਹੈ ਐਨੀ ਫਰੂਨ ਤਬੀਅਤ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਅਫਸਰ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦੇ ਜਾਣ, ਜਿਹੜੇ ਵਾਕਿਆਤ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਐਡਮਿਨਿਸਟ੍ਰੇਟਰ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਵਾਗ ਡੋਰ ਹੋਵੇ , ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਕੋਂ ਚਨੇ ਚਬਾ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਛੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਰੁਪਿਆ ਕਿਸ ਬੇਦਰੇਗੀ ਨਾਲ ਖਰਚਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮਿਨਿਸਟਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬੇਬਸ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਲੋਹਾ ਲੈਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਐਡਮਿਨਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਹਨ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਪਬਲਿਕ ਬਾਡੀ ਦਾ ਰੈਫਰੈਂਡਮ ਕਰਵਾਓ, ਬਲਾਕ ਸਮਿਤੀਆਂ ਦਾ ਜਾਂ ਤੁਸੀਂ ਐਮ. ਐਲ. ਏਜ਼ ਨੂੰ ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਆਪਣੇ ਚੈਂਬਰ ਵਿਚ ਬੁਲਾ ਕੇ ਪੁਛੋ ਤਾਂ ਹਰ ਇਕ ਦੀ ਇਹੋ ਰਾਏ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਬਹੁਤ ਕੁਰਪਟ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਹੋਰ ਕਿਧਰੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਿਆਂ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਇਸੇ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਚੋਰੀ ਕਰਵਾ ਕੇ ਲੈ ਗਏ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹਰ ਇਕ ਆਦਮੀ ਇਸ ਗਲ ਤੋਂ ਵਾਕਫ ਹੈ। ਇਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿਨ ਦਿਹਾੜੇ ਟਿਆ ਲੁਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਕਲਾਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਰੀਪ੍ਰੇਜ਼ੈਂਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਦਸਾਂ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੁਟਦੇ ਹਨ, ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਮਿਨਿਸਟਰ ਇੰਚਾਰਜ ਨੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਮੰਨਿਆਂ ਹੈ ਕਿ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਰਿਸ਼ਵਤ ਸਤਾਨੀ ਹੈ ਇਸ ਇੰਤਿਹਾ ਤਕ ਰਿਸ਼ਵਤ ਸਤਾਨੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਟਿਊਬ-ਵੈਲ ਵਾਸਤੇ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਮੰਜ਼ੂਰ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਸੌ ਦੋ ਸੌ ਰੁਪਏ ਲਏ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਅਜ ਸਾਨੂੰ ਫੂਡ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਫੂਡ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਡੀਫੈਂਸ ਦਾ ਪਾਰਟ ਐਂਰ ਪਾਰਸਲ ਹੈ। ਅਜ ਅਸੀਂ ਅਹਿਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਫੂਡ ਪ੍ਰਾਬਲਮ ਨੂੰ ਵੀ ਡੀਫੈਂਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਹੀ ਟੈਕਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਫੂਡ ਦੇ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਡੀਫੈਂਸ ਨਾਲ ਈਕੁਅਲ ਲੈਵਲ ਤੇ ਹੀ ਫਾਈਟ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਜਿਹੜਾ ਫੂਡ ਪ੍ਰੋਡੀਊਸ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪੈਦਾਵਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਜ ਅਮਰੀਕਾ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਚਾਲਬਾਜ਼ੀਆਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਫੂਡ ਦੇ ਮਸਲੇ ਤੇ ਲੈਟ ਡਾਊਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਫੂਡ ਦਾ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਗਹਿਰਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਤੇ ਚਲ ਕੇ ਪੁਰਅਮਨ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਸੁਖ ਚੈਨ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ "ਸਵਰਾਜ" ਵਿਚ ਇਹ ਮਜ਼ਮੂਨ ਲਿਖਦੇ ਸਨ ਕਿ ਕਲਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਆਵੇਗਾ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੇਗੀ। ਤੁਸੀਂ 20 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀਆਂ ਚੁਕ ਕੇ ਵੇਖ ਲੌ ਉਹ ਇਹ ਗਲ ਲਿਖਦੇ ਸਨ ਕਿ ਕਲਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਆਵੇਗਾ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਚਲੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਫਿਜ਼ਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਭ ਲੋਕ ਬੇਬਸ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

ਹੁਣ ਜਦ ਕਲਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇਲੈਕਟਰਿਸਿਟੀ ਦੀ ਹਰ ਜਗਾਹ ਲੋੜ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ—ਪਾਣੀ ਵਾਸਤੇ, ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਾਸਤੇ, ਵਾਟਰ ਪੰਪਾਂ ਵਾਸਤੇ। ਜ਼ਮੀਨ ਲਈ ਜਿਹੜੇ ਹੋਰ ਸਾਧਨ ਸਨ ਉਹ ਤਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ ਨਹਿਰਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਐਸੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਜਿਤਨਾ ਘਟ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਈ ਮਜਬੂਰੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਤੌਰ ਤੇ ਗਲ-ਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਵੀ ਦਸੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਜ਼ਨ ਭੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਖੇਤੀ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਇਕ ਅਹਿਮ ਸਾਧਨ ਹੈ (ਘੰਟੀ) ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਕੋਈ ਐਮ. ਐਲ ਏ. ਛਾਤੀ ਠੋਕ ਕੇ ਕਹੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਨੇ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਹੋਵੇ ਔਰ ਐਸ. ਡੀ. ਓ. ਦੇ

ਲੈਵਲ ਉਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵਾਇਰਮੈਨ ਦੇ ਲੈਵਲ ਤਕ ਦੋ ਢਾਈ ਸੌ ਤੋਂ ਘਟ ਰੁਪਏ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਖਲਾਸੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਜਿਥੇ ਬੋਰਡ ਦੇ ਅਫਸਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਤਨਾ ਗੈਰ-ਜ਼ਿੰਮੇਂਦਾਰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਔਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੈਂਟਰਲ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਸਮਝਦੇ ਹੋਣ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਵੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋਣ ਕਿ ਸੈਂਟਰ ਦਾ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਕੋਈ ਹੋਲਡ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਕਿ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। (ਘੰਟੀ) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਇਕ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਕੁਆਪਰੇਸ਼ਨ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੈ, ਇਹ ਸੁਜੈਸਟ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਗਲ ਲਈ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਹਾਤੀ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਹੋਰ ਕੋਈ ਜ਼ਰੀਆ ਮੁਆਸ਼ ਨਹੀਂ, ਬਗੈਰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦਿੱਤੇ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋ ਜਾਣ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ, ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਇਹ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਉਣਾ ਕਿ ਆਇੰਦਾ ਲਈ ਕਮ ਅਜ਼-ਕਮ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਸਬੰਧੀ ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਕੋਲੋਂ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਔਰ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਪੂਰਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਡਾਇਰੈਕਸ਼ਨਜ਼ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਟਿਵ ਤੌਰ ਤੇ ਉਹ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਔਰ ਅਗਰ ਉਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮੈਂਟ ਬੋਰਡ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈ ਲਵੇ।

सिचाई तथा विद्युत मन्त्री (चौधरी रिज़क राम): स्पीकर साहिब, आज की बहस के दौरान आनरेबल मैम्बरान की तरफ से बड़ी मुफीद तजावीज़ आई। इलैक्ट्रिसिटी बोर्ड की वर्किंग के मुताल्लिक काफी नुक्ताचीनी भी की गई। जिलावार बिजली की तक्सीम की बाबत भी तवज्जो दिलाई गई। बोर्ड के अपने कारोबार में कुरप्शन या दूसरी बेजाबतिगयों के मुताल्लिक भी काफ़ी रौशनी डाली गई है और भी इस बहस के दौरान बहुत सी तजावीज़ सामने आई हैं। जिन आनरेबल मैम्बर साहिबान ने बहस में हिस्सा लिया है मैं उन का बड़ा मशकूर हूं और जो जो बातें उन्होंने फरमाई हैं उन की बाबत अगर मैं इस समय में जवाब भी न दे सकूं तो भी मैं उन को विश्वास दिलाता हूं कि उन बातों की तरफ पूरी तरह से ध्यान दिया जाएगा।

जहां तक आनरेबल मैम्बरान ने इस बात की तरफ कन्सर्न जाहिर किया कि बोर्ड की वर्किंग में, फील्ड स्टाफ, एम्पलाईज लाईन, सुप्रिन्टेंडेंट, एस.डी.ओ या दूसरे कार्यकर्त्ता है उन के काम करने में या उन के व्यवहार में उतनी अच्छाई नहीं जितनी कि होनी चाहिए, उतनी ऐफीशीएंसी नहीं जो कि अभी तक आनी चाहिए थी, मैं इस बात के मानने में कोई संकोच नहीं करता कि यह नुक्ताचीनी निराधार नहीं है। इस में काफी सबस्टांस हैं, वज़न है और इस सम्बन्ध में मैंने इस थोड़े से अर्से में कोशिश भी की है और मुझ से पहिले चौधरी रणबीर सिंह जी ने जो कि इस महकमे के उस वक्त इन्चार्ज थ, उन्होंने भी काफी कोशिश की लेकिन इस महकमा के अधिकारियों को आम लोगों से जिस किस्म का वास्ता पड़ता है, जैसा उन के साथ व्यवहार पड़ता है उसमें उन के पास उन को तंग करने की गुंजाइश भी बहुत है और पैसे वगैरा लेने की भी काफी गूंजाइश है। कुछ मैटीरियल वगैरा की सप्लाई वक्त पर न होने की वजह से भी उन को चान्सिज मिल जाते हैं जिन के कारण बददयानत अधिकारी लोगों को तंग कर सकते हैं। कई एक और भी बातें देखी गई हैं और कोशिश भी की गई है कि किसी तरह से इस लानत से

[सिंचाई तथा विद्युत मंत्री]
लोगों का पीछा छुड़ाया जाए। जहां तक लाईन सुप्रिन्टेंडेंट या दूसरे अधिकारियों क खिलाफ शिकायत का सम्बन्ध है, यह भी देखने में आया है कि बहुत सी जगहों पर कुरप्शन की शिकायात इस वजह से भी पैदा होती है कि उन के पास वक्त पर मैटीरियल नहीं पहुंचता। मैटीरियल कम पहुंचने की वजह से और लोगों और इलाकों की डिमांड ज्यादा होने की वजह से वह वहां पर हालत को ऐक्सप्लायट कर सकते हैं। इस के अलावा यह भी देखने में आया है कि एस. डी.ओज़ और मुख्तलिफ डिविजन्ज के जो टारगेट्स मुकर्रर किए जाते हैं उन के मुताबिक हम वक्त पर डिवियन्ज या सब-डिवियन्ज नहीं बना पाते क्योंकि ट्रेंड इंजिनियर्ज़ कम मिलते हैं तो लाज़मी तौर पर एक एस.डी.ओ. या डिवियजन में उस की कैपेसिटी के अनुसार उस से भी ज्यादा काम हो जाता है या ऐक्स.ई.एन. के लेवल पर काम ज्यादा हो जाता है तो आप इस बात से इन्कार नहीं कर सकते कि उस में जो पूरी तरह से निगरानी और देखभाल होनी चाहिए वह नहीं हो सकती और बेज़ाबतगियों के मौके बढ़ जाते हैं। जैसा कि फैसला किया हुआ है कि अगर एक सब-डिवियन में चार हजार से ज्यादा कुनैक्शन हो जाएं तो दूसरा सब-डिवियन क्रिएट किया जाए लेकिन ऐसा भी देखने में आया है कि जब एक एस.डी.ओ के पास चार हजार से ज्यादा ग्यारह ग्यारह और बारह बारह हज़ार कुनैक्शन हो जाने पर भी हम नए सब-डिवीजन बनाने से कासर रहे हैं, क्योंकि जैसा कि मैंने बताया है कि हमारे पास ट्रेन्ड इंजिनियर्ज़ की अभी कमी है, और दूसरे कई तरह की रुकावटें है तो ऐसी हालत में पूरी निगरानी होनी मुश्किल सी हो जाती है और देखने में आया है कि जहां एक तरफ लोगों को तंग करने की शिकायत है वहां साथ ही जो वायर्ज़ और दूसरी इस्तेमाल की चीजें, मैटीरियल वगैरा है, उसकी देखभाल में भी कमी है। ये बातें सही और इन से इनकार भी नहीं कर सकता। इन को ठीक करने के लिये कुछ इकदामात किए भी गए हैं। हमने यह कोशिश की है कि जो टारगैट्स मुकर्रर किए हुए हैं उन से ज्यादा कुनैक्शन बढ़ जाने की सूरत में नया डिवियन या सब-डिविज़न खोला जाए और यह भी कोशिश की है कि जो एस.डी.ओ. और दूसरे फील्ड-आफिसर्ज है, जिनका ज्यादातर काम देखभाल का है, उन को उतना टाइम मिलना चाहिए और जो रोज़ाना का हिसाब किताब है, रुपए के लेने और देने की स्टेटमेंटस में ही वह न पड़े रहें, बल्कि उन को एकांउटेंट वगैरा अलग दिए जाएं ताकि वह हर वक्त हिसाब किताब की उलझनों में ही न पड़े रहें। इस के साथ-साथ यह मामला भी जेरे गौर है कि रैविन्यू का जितना काम है वह फीलड स्टाफ से अलग कर दिया जाए। यह भी किया जा रहा है कि जो रोज़ाना दरखास्तें आती हैं वह बाकायदा तौर पर दर्ज हों, रजिस्टर में उन की एंटरीज़ हों और सारा काम सीरियल नम्बर के मुताबिक किया जाए जो कि उन पर दिया जाए। जब मैं भी चैकिंग करूं और जब जब भी कोई अफसर चैकिंग करने के लिये जाएं तो उन को ये हिदायात हों कि वह उस रजिस्टर की बाकायदा तौर पर पड़तालकरें और देखें कि क्या **नम्बर** आगे पीछे तो नहीं किया जाता। फिर भी टैस्ट रिपोर्ट वगैरा के सिलसिले में उन के पास काफी अख्तियारात है और वे उन को ऐबयूज़ भी कर सकते हैं, इस में कोई सन्देह नहीं है लेकिन फिर भी विजीलेंस और दूसरी तरह से इन्स्पैक्शन वगैरा के साधन हमारे पास हैं। मैं भी समझता हूं कि इस पर और ज्यादा गौर करने की ज़रूरत है और जो जो तजवीज आनरेबल मैम्बर साहिबान ने इस सम्बन्ध में दी हैं उन को भी सामने रखते हुए, मैं आप के द्वारा हाउस

को यकीन दिलाना चाहता हूं कि हम वह सारे कदम बोर्ड की मार्फत उठाने की पूरी कोशिश कर रहे हैं ।

जहां तक इस बात का ताल्लुक है, जैसा कि मैम्बर साहिबान ने शिकायत भी की है कि ज़िलावाईज ज़िला अम्बाल, भठिंडा, कांगड़ा और दूसरी जगहों पर बहुत से इज़ला के मुकाबिला में बिजली कम पहुंची है, इस बेसिज़ पर सभी इलाकों में यकसां तकसीम नहीं है, यह बात सही है कि कुछ जिले ऐसे हैं जहां पर 70 और 80 फीसदी गांव को बिजली मिल चुकी है जब कि अम्बाला, शिमला, महेन्द्रगढ़, बठिंडा, हिसार, करनाल वगैरा में बारह और चोदह फीसदी गांव को भी बिजली नहीं मिली है । इस सम्बन्ध में मैं आप के द्वारा हाउस को बताना चाहता हूं कि हम ने एक पालिसी के तौर पर कुछ फैसले किए हैं और उन पर मज़बूती से अमल किया जा रहा है ।

यह मैं दावे के साथ कह सकता हूं कि पिछले एक साल के अरसा में कोई भी गांव ऐसा सिलेक्ट नहीं किया गया जो इस पालिसी डिसीज़न के खिलाफ हो और मैं कह सकता हूं कि मेरे अपने हल्के में भी कोई एक गांव भी ऐसा नहीं है जिस को पिछले एक साल के अरसा में बिजली दी गई हो और उस की सिलेकशन इस पालिसी डिसीयन के खिलाफ़ जाती हो । इस बारे में हमारी पालिसी यही है कि बिजली वहां पर दी जाए जहां यह किसानों की और ज़मींदारों की पैदावार बढ़ाने के लिये चाहिए हो । अब हम गांव को महज़ रोशन करने के लिये प्रेफरैंस नहीं देते क्योंकि गांवों में तो लेम्पों और दीवों से रोशनी करके गुज़ारा किया जा सकता है । खुराक की पैदाबार को बढाने के लिये जहां भी बिजली चाहिए वहां हम देने के लिये तैयार हैं । इस पालिसी के तहत ही हम बिजली दे रहे हैं । इस पालिसी के खिलाफ़ हम ने कोई रक्बा सिलक्ट नहीं किया बल्कि हम ने इलाकों की सिलेकशन का काम एग्रीकलचर डिपार्टमेंट को दे दिया है कि वह बताएं कि कौन २ से इलाके ऐसे हैं जहां पर टियूबवैलज कामयाब हो सकते हैं और उन को बिजली देने से पैदावार ज्यादा हो सकती है । जो स्टेटमैंट वह डिपार्टमेंट देता है उस के मुताबिक हम बिजली बोर्ड को लिख कर सिफारिश कर देते हैं । हां इस में इस बात का ख्याल ज़रूर रखा जाता कि जहां पहले ज्यादा बिजली दी जा चुकी है उस से उन इलाकों को प्रेफरेंस दी जाए जहां पहले कम दी गई है और उन इलाकों को उन इलाको की निस्बत ज्यादा बिजली दी जाए ।

प्रिंसिपल रला राम जी ने फरमाया है कि होशियारपुर ज़िला में कम बिजली दी गई है । इसी तरह से खान साहिब ने कहा है कि उन के ज़िला अम्बाला में कम बिजली दी गई है । यह ठीक बात है लेकिन जहां तक जिला अम्बाला का ताल्लुक है वहां पर हम ने खोज करवाई थी और पता लगा है कि इस ज़िला में बहुत सारा इलाका ऐसा है जो बारानी है लेकिन इस के साथ वहां टियूबवैलज़ कामयाब नहीं हो सकते । वहां इक्सप्लोरेशन आफ टियूबवैलज कर रहे हैं और इस नतीजे पर पहुंचे हैं कि खरड़ तहसील में कुछ इलाका ऐसा है जहां पर टियूबवैल कामयाब हो सकते हैं । इसी तरह से कुछ और इलाके भी हैं । इस बारे में उन्हें यकीन दिलाना चाहता हूं कि पैदावार को बढ़ाने के लिये जहां भी टियूबवैलज कामयाब हो सकते होंगे वहां हम ज़रूर बिजली देनी की कोशिश करेंगे । सरकार ने यह फैसला किया है और इस पालिसी

[सिचाई तथा विद्युत मन्त्री]

डिसीज़न के तहित हम ने पिछले साल 6 हज़ार टियूबवैल को बिजली दी है और इस साल 11 हज़ार और टियूबवेलों को बिजली देने का ख्याल है। इस के अलावा मैं यह भी अर्ज़ कर देना चाहता हूं कि हमारी सरकार की यही कोशिश है कि पैदावार इन टियूबवलों के ज़रिए जितनी भी बढ़ सके उतनी बढ़ाई जाएं। और इसी लिये हमने जो 20 फीसदी डियूटी बिजली पर लगाई हुई थी वह उस बिजली पर से हटा दी गई है जो टियूबवेलों के ज़रिए खर्च होगी हालांकि इस तरह से करने से गवर्नमैंट को जो पहले 25 लाख आमदनी एक साल में होती थी वह कम हो गई है और यह इस साल 50 लाख होने वाली थी क्योंकि टियूबवैलों की गिनती बढ़ जाने से यह डियूटी की रकम भी बढ़ जाने वाली थी। इस तरह से कभी एक करोड़ रुपए तक भी हो सकती है। लेकिन खुराक की पैदावार बढ़ाने के ख्याल से हम ने इस बात की परवाह नहीं की। इस तरह से पहली अक्तूबर, 1964 से हम ने टियूबवैलों के लिये बिजली सस्ती कर दी हुई है।

इस के अलावा हम ने यह फैसला भी किया है कि जहां तक सर्विस इनस्टालेशन चार्जिज़ का सवाल है---यह ठीक है कि कई देहात में लाईनज़ काफी दूर ले जानी पड़ती हैं और इस स खर्च ज्यादा होता है और एक बात यह भी हो सकती है कि इस में कई दफा लाईन-सुप्रिन्टैंडेंट भी फर्क डाल देता है कि एक कूएं के नज़दीक करने के लिए वह दूसरे से दूर कर दे। इस तरह से एक हज़ार से लेकर दो हज़ार रुपए तक का खर्च पड़ जाता था जो कि ज़मींदारों के लिये पे करना बड़ा मुश्किल हो जाता था। इस लिये हम ने यह फैसला किया है कि इस को बन्द कर दिया जाए और यह फैसला किया है कि जितने भी पावर कनेक्शन हों उन पर यह खर्च यकसां तौर पर लागू किया जाए और इस लिए हम ने हरेक टियूबवैल से एक रुपए के हिसाब से लेना शुरू कर दिया है ताकि यह न हो कि किसी को तो ज्यादा देना पड़े और किसी को कम। इस के लिये हम रियायत देनी मुनासिब समझी है और किसानों को अपने टियूबवैलज़ के लगाने के लिये बिजली दने के काम को टाप-प्रायरटी देने का फैसला किया है और इस काम के लिये इस साल पंजाब सरकार ने दो करोड़ रुपए की रकम अपने पास से दी है, एक करोड़ रूपए सेंटर की सरकार से ले कर दिया है और दो करोड़ रुपए लाईफ इंश्योरेंस कारपोरेशन से उधार ले कर दिया है। इस बात को मैं वाज़े कर देना चाहता हूं कि अब हम ने यह कर दिया है कि चाहे जिला कागड़ा हो चाहे ज़िला महेन्द्रगढ़ हो या और कोई ज़िला हो जहां टियूबवैल कामयाब हो सकता हो और कोई दरखास्त आए तो उस में कोई भी तमीज़ नहीं रखी जाएगी अगर वहां कोई मेन लाइनों की दिक्कत नहीं है वहां बिजली ज़रूर दी जाएगी। लेकिन हिल्ली एरियाज़ के मुताल्लिक अर्ज़ कर देना चाहता हूं कि ज़िला कागड़ा में नदौन में हम ने एक कूल स्कीम चालू की थी और जितना एरिया हम उस स्कीम से सिंचाई के लिये कमाण्डेबल समझते थे उतने के लिये वहां के लोगों ने पानी लेना नहीं चाहा। लेकिन इस बात के बावजूद फिर भी हम अपना यह फर्ज़ समझते हैं कि जहां भी हम पानी दने का इन्तजाम कर सकते हों वहां हमें ज़रूर पानी देने की कोशिश करनी चाहिए। यह पालिसी हमारी टियूबवैलज के मुतअल्लिक है और इस के मुताबिक हम 11 हज़ार टियूबवेलों को बिजली देना चाहते हैं। इस के अलावा और कई बातें भी हैं जिन को तरफ मम्बर साहिबान को ध्यान देना चाहिए और जिन की तरफ मैं उन का ध्यान दिलाता हूं। यह बात ठीक है कि पावर का होना किसी देश की तरक्की और खुशहाली के लिये स ब

से जरूरी है। आज अगर इस लिहाज़ से हिन्दुस्तान को देखें तो सारी दुनिया के बेसिज़ पर यहां यह 16 फीसदी है और जहां तक पंजाब का ताल्लुक है अगर आप इस का मुकाबिला करें तो आप को पता चलेगा कि पंजाब कुल पावर 6 लाख 77 हजार मैगा यूनिट पैदा करता है और यह पर कैपिटा 109 यूनिट बनती है और सारे हिन्दुस्तान की पर कैपिटा 73 यूनिटस बनती है लेकिन इस के बावजूद मैं इस बात से इनकार नहीं कर सकता कि दूसरे कई मुल्कों के मुकाबिला में बहुत कम है। जैसा कि आप सुन कर हैरान हो जाएंगे कि नारवे में पर कैपिटा पावर 11 हजार यूनिटस जैनरेट होती है। अगरचे बाकी सूबों के मुकाबिला में हमारी पर कैपिटा जनरेशन काफी है लेकिन यहां मांग भी बड़ी बढ़ती जा रही है और हमारा ख्याल है कि जहां तक इस की सप्लाई का सवाल है यह 1969 में 500 मैगा वाट कम जनरेट होगी। इस लिये हमारी जो अगली प्लान शुरू होने वाली है उस के लिये यह क्रिटीकल टाइम है। एक वक्त तो ऐसा था कि इस सूबे को यह फिक्र था कि हम भाखड़े से इतनी बिजली पैदा कर लेंगे कि उस की खपत नहीं कर पाएंगे। इस लिये दिल्ली को, नंगल फर्टेलाइज़र फैक्ट्री को सस्ते दामों पर बिजली देने का वादा कर लिया। आप जानते हैं कि खुशामद करके यह फैक्टरी यहां पर कायम की गई तो उस वक्त बिलो कास्ट भी बिजली सप्लाई करने पर हम राजी हो गए। आगे को क्या होगा इस के बारे में कुछ फिगर्ज़ आप के सामने पेश करता हूं। नंगल फर्टेलाइज़र फैक्टरी को जो बिजली दी गई है वह कुल जैनरेशन का 51.8 फीसदी है। 1963-64 में हम ने जो बिजली बेची वह थी 2,600 मिलियन यूनिटस। उस सारी में से 1,378 मिलियन यूनिटस इस फैक्टरी को दी गई। जिन रेट्स पर यह उन को दी जा रही है उन को भी रिवाइज़ करने के लिये और बढ़ाने के लिये हम ने उन से बातचीत की। मैं ने जैनरल मैनेजर से बात की। मगर जो पहला फैसला हो चुका है उस की टर्मज़ ऐसी है कि हम रेट बढ़ा भी नहीं सकते। पिछले साल नंगल फैक्टरी ने एक करोड़ 93 लाख का मुनाफा भी दिखाया तो हम ने कोशिश की कि इस मुनाफे में से ही कुछ सबसिडी के तौर पर हम को मिले टियूबवैल्ज़ वगैरह के नाम पर मगर इस में भी हमें कामयाबी नहीं हुई। हिन्द सरकार ने कहा कि 31 करोड़ रुपए की उन की इनवैस्टमैंट है और उस पर रिर्टन उम्मीद के मुताबिक नहीं है। फिर दिल्ली इलैकट्रिक सप्लाई अन्डरटेकिंग के बारे में ज़िक्र आया। यह ठीक है कि हम ने उन को सस्ती बिजली दे रखी है। मैं अर्ज़ करूं कि यह भी उसी वक्त की दी हुई है जब कि हमें ऐप्रीहैनशन थी कि हम बिजली ज्यादा पैदा कर लेंगे मगर खपत नहीं कर पाएंगे। हम ने जो डियूटी लगाई, वह भी दिल्ली वालों ने देने से इन्कार कर दिया। उस झगड़े में पंडित नेहरू आरबिटरेटर मुकर्रर हुए और उन के ऐवार्ड के अनुसार हमें बीस लाख रुपया मिला। इस के बावजूद हम ने परसियू किया तो बीस लाख रुपया और पंजाब सरकार को मिला और कुछ रेट्स में भी इजाफा हुआ। यह बड़े हुए रेट्स पहली अप्रैल, 1965 से लागू हो गए हैं। पहले पर के. वी. चार्जिज थे 5.50। ऐनर्जी चार्ज़िज़ थे पहले 15 लाख यूनिटस पर 3.25 और अगल 15 लाख यूनिटस पर 3 पर यूनिट। 22.75 पैसे पर यूनिट कुछ इज़ाफा करके पहली अप्रैल से लागू हुआ है। मगर यह फैक्ट है कि जिस रेट पर हम अपने सूबे के लोगों को बिजली सप्लाई कर रहे हैं उससे सस्ती बिजली हम दिल्ली को सप्लाई कर रहे हैं। फर्टेलाइज़र फैक्टरी को हम बिलो कास्ट, प्राईस बिजली दे रहे हैं। मगर इस बात को आप साहिबान

[सिंचाई तथा विद्युत मंत्री]

ऐप्रीशिएट करेंगे कि यह रेट्स पहले ही सरकार ने उन से तय कर रखे हैं इस लिए इन में बोर्ड कोई तबदीली करने से लाचार है। फिर इन्डस्ट्रियल टैरिफ को लें। यह पंजाब में बाकी सारे सूबों से कम है या दूसरे नम्बर पर है। हम ने कोशिश की कि इस को बढाया जाए मगर जो डियूटी हम ने लगाई है वह ज्यादा है और जो मार्जिन था बढाने को उस को कवर करती है और गुंजाईश नहीं रहती बढ़ाने की। मैं इस बात को समझता हूं कि रूरल इन्डस्ट्रियलाइज़ेशन तब तक नहीं हो सकती जब तक कि इस के खर्च को इन्डस्ट्रियल कनसर्न्ज़ बरदाशत करने के लिये तयार न हों। इसके लिये हम ने फैसला किया कि इन्डस्ट्रियल टैरिफ बढ़ा दिया जाए ताकि टयूबवैल कनैकशन्ज में खर्च करना के लिये कुछ रुपया मिल सके। (विघ्न)।

इस बात का हिसाब लगाया जा रहा है कि टयूब वैल के कनक्शनज और रूरल इलैक्ट्रीफिकेशन की वजह से बोर्ड कोई डेढ़ करोड़ रुपए के खसारे में जा रहा है। इस को मेक-अप करने के लिये इन्डस्ट्रियल टैरिफ बढ़ा कर कोई 90 लाख की और आमदनी का अन्दाज़ा था मगर पाकिस्तान से जंग की वजह से पंजाब की इन्डस्टरी पर बुरा असर हुआ। एक डेढ़ महीने से पंजाब की बहुत फैक्टरीज़ बन्द पड़ी हैं और 80 फीसदी मज़दूर बेकार हो गए हैं, वह उन को तनखाह भी नहीं दे सके। इस लिये टैरिफ बढ़ाने का फैसला मुल्तवी करना पड़ा। ऐसी कुछ रूकावटें रहीं। मगर इस के बावजूद यह कहना ठीक नहीं होगा कि इलैक्ट्रीफिकेशन जो कि बोर्ड का जरूरी काम है के सिलसिले में बोर्ड ने कुछ काम नहीं किया। बाकी यह बात ठीक है कि कुछ मैम्बर साहिबान को कहीं २ किसी शिकायत की वजह से गुस्सा है। आप देखें कि सन् 1963-64 तक बोर्ड खसारे में चला आ रहा था, उस साल कोई 21 लाख का खसारा था मगर सन् 1964-65 में बोर्ड ने 51 लाख का मुनाफा दिखाया और इस साल भी कोई 45-50 लाख का मुनाफा होने की उम्मीद की जाती है। कुछ साहिबान ने इस बात की तरफ तवज्जोह दिलाई कि हमारे ट्रांसमिशन लासिज़ ज्यादा हैं या ऐस्टैबलिशमेंट का खर्च ज्यादा है। इस बारे में अर्ज़ है कि अगर आप ऐस्टैबलिशमैंट चार्जिज देखेंगे तो पाएंगे कि हमारे खर्च दूसरे बोर्डज़ के मुकाबिले में कम हैं। मुकाबिला करने पर हमारे खर्च को ज्यादा नहीं कहा जा सकता। 1959-60 में हमारा करीब 17 फीसदी खर्च था मेनटेनेंस औपरेशन्ज़ वगैरह पर। अब यह 11.97 फीसदी के करीब है। हर समय कोशिश है कि इस खर्च को कम किया जाए। मद्रास की मिसाल दी गई। वहां का सिस्टम हम ने देखा है। उस के बारे में अर्ज़ है कि हमारा और उनका बड़ा फर्क है। वहां पर बहुत पहले रूरल इलैक्ट्रीफिकेशन हो गई थी। वहां यह असूल अपनाया गया कि इन्डस्ट्री को उन्होंने सूबे के नुक एंड कार्नर में पहुंचा दिया। उन तक ट्रांसमिशन लाईन्ज पहुंचाई गई इस तरह से लाईन्ज़ का बहुत से खर्च इन्डस्ट्री ने बेयर किया। यहां पर भी हम ने इसी तरह से कोशिश की। डायरैक्टर आफ इन्डस्ट्री को बोर्ड में लिया, दूसरों को भी लिया और एक इन्टैग्रेटिड और कोआर्डिनेटिड पालिसी बनाने की कोशिश की ताकि रूरल एरिया में किसी तरह से फैक्टरीज़ पहुंच जाएं और रूरल इलैक्ट्रीफिकेशन का कुछ खर्च वह बरदाशत कर लें। अगर मद्रास में इन स्कीमों की कामयाबी के राज़ को देखें तो मालूम होगा कि इस का राज़ यही है कि वहां पर रूरल इलैक्ट्रीफिकेशन का खर्च इन्डस्ट्री ने बड़ी हद तक बेयर किया है। तो इस के इलावा कोई चारा नहीं आप इतना रुपया ला नहीं सकते। और भी जितने कदम उठाए

हैं वह अच्छे हैं। जैसा कि यह कि जितने भी पोल हैं खुद तैयार किए जाएं। उन्होंने आर.सी.सी. के पोल्ज़ खुद तैयार करवाए हैं हम ने भी फैसला किया है कि देहात के अन्दर 10-10 गांव का यूनिट बना दें और वहां पर ही लोकली सीमंट के पोल तैयार किए जाएं। इस से वहां की लेबर को भी काम मिलेगा और समिथ भी वहां का काम करेगा और फिर इनको एक जगह से दूसरी जगह पर ले जाने के लिये जो हैवी वहीकल की ज़रूरत पड़ती है वह भी नहीं होगी और इस का असर यह होगा कि लोकल लेबर को काम मिलेगा और कम खर्च पर यह माल मिल सकेगा।

इसी तरह डेन्जर प्लेट का हाल है वैसे तो देखने में छोटी सी है लेकिन इस के तैयार करने पर बहुत खर्च आता है इस के बारे में भी फैसला किया गया है कि वैसे ही लिख दिया जाया करे "खतरा" इसी तरह तीन फेज़ड मीटर की जगह एक फेज़ मीटर को लगाने का फैसला किया है ताकि खर्चा कम हो सके। और जो मेनटेनेंन्स पर जो खर्चा आता है उस को कम करने के लिये मोअसर कदम उठाए हैं।

जहां तक ट्रांसमिशन लासिज़ का सम्बन्ध है यह भी हमारे हां सिवाए बंगाल के सब से कम हैं। बंगाल में हमारे से कम है। यह ठीक है कि हमें इस बात का फायदा है कि बिजली की बलक सप्लाई नंगल फरटिलायज़र में होती है और लाईन नज़दीक है। जितनी भी लाइन दूर होती है उतने ही लासिज़ ज्यादा होते हैं। हमारी बिजली भाक्ड़ा से गुड़गांवां तक जाती है फिर भी हमारे लासिज़ 18 और 20 परसेंट के करीब हैं। यह स्पीकर साहिब इन शार्ट है जो कुछ बोर्ड कर रहा है।

बाकी किसान की हालत को सुधारने का जहां तक ताल्लुक है हम इस बात के ऊपर इम्फेसिज़ दे रहे हैं कि जहां पर हम इन्डस्ट्रियलस्ट को सहूलियतें देते हैं वहां एग्रीकल्चर प्रोडक्शन की और भी पूराहयान दिया जा रहा है और कोई कसर उठा नहीं रखी गई आखिर में मैं इतना ही कहना चाहता हूं कि जो कुछ मैम्बरान ने कहा है उसमें कुछ ठीक भी हो सकता है कि बोर्ड का जो आऊट लुक है वह नहीं होना चाहिए। लेकिन बोर्ड की जो कान्सटीचूशन्ल पोज़ीशन है उस को भी नज़रअन्दाज़ नहीं किया जा सकता। एक तरह से यह पोज़ीशन पोलीटीवल है। और जहां पर कान्सटीचूशन्ल पोज़ीशन पोलीटीवल हो वहां पर आऊटलुक कमर्शल नहीं होता। यह आटोनोमस बोर्ड इस लिये बनाया गया था कि वह कमर्शल लाइन्ज़ पर थिन्क करे और इसी तरीके से काम करे। लेकिन जिस परपज के लिये बोर्ड सैट अप किया गया था और जिस उदेश्य को लेकर और सामने रख कर इस बोर्ड को सैट अप किया गया था वह पूरा नहीं हुआ। हमें यह शिकायतें मिली हैं कि जिन एरिया में पीने का पानी नहीं है और जिन का इलाका बरानी है वहां पर बिजली नहीं दी गई और दूसरी तरफ जहां पर पीने का पानी है और नहरें हैं और पानी के लिये और कई किस्म की सहुलियतें मिली हुई हैं वहां टयूबवैल के लिये बिजली भी दी गई है। और सारे का सारा जो आप्रेशन्ल तरीका था वह दूसरा था मैं इस बात को मनाता हूं लेकिन इस के साथ बोर्ड की भी कई मजबूरियां हैं जिनको नजर अन्दाज नहीं किया जा सकता। पावर पर डयूटी का सवाल है। इन्डस्ट्री को सस्ते रेट पर सप्लाई करने का सवाल है। बोर्ड के ऊपर जो कर्जा र उस के इन्ट्रेस्ट के देने का सवाल है बोर्ड के ऊपर 150 करोढ़ का कर्जा है और 19 या 20 करोड़ अब तक अदा किया जा चुका है और इस बोर्ड का हर साल 5 या 6 करोड़

[सिंचाई तथा विद्युत मंत्री]

का इन्ट्रेस्ट देना पड़ता है उस बोर्ड की अकानोमी पर कितना इफैक्ट पड़ता है। इस बात को भी ध्यान में रखना पड़ता है।

एक बात बख्शी प्रताप सिंह ने कही है बिलों की अदायगी के बारे में। यह ठीक है और मैं मानता हूं कि बोर्ड को इस बात का हक्क नहीं होना चाहिए कि दस-दस मील पर जा कर बिल जमा कराने के लिये कस्टमर्ज़ को कहा जाए। मैं ने इस सम्बन्ध में बोर्ड के चैयरमेन साहिब को बुलाया और उनके साथ सारी बात को डिस्क्स किया था और हम ने यह तरीका निकाला था कि क्यों कि बोर्ड एक कमर्शल बाडी है और जिन लोगों को बिजली के बिल जमा करवाने पड़ते हैं उनमें बेवाएं और फौजियों के परिवार भी शामिल हैं और मुलाज़िम तबका भी है इस लिये वह दस दस मील दूर जा कर बिलों की अदायगी नहीं कर सकते। इस लिये यह सुझाव दिया था और फैसला हो गया था कि पंचायतें देहाती इलाके में बिलों की पेमेंट ले लें या बिल की रक्म को मनीआर्डर के ज़रिया से भेजा जा सकता है। अगर वह पंजायतों के ज़रिये न भेजना चाहें तो और जो मनी आर्डर की कमीशन हो वह बिल की रक्म में से काट कर बाकी रक्म भेजी जा सकती है। इस के इलावा और भी स्टैप्स बोर्ड वाले ले रहे हैं जिस से कम से कम दिक्कत हो। इस तरह के ढंग निकालने की कोशिश की जा रही है।

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ। ਕੀ ਆਨਰੇਬਲ ਸਿੰਚਾਈ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਗੇ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲਿਸਟ ਯੂਨਟਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਬਿਜਲੀ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਅਗਰੀਕਲਚਰ ਯੂਨਟਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਬਿਜਲੀ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਸਸਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ?

सिंचाई तथा विद्युत मंत्री : अगर आप देखें तो डियूटी को शुमार करके एग्रीकल्चर को सप्लाई की गई बिजली का रेट सस्ता पड़ता है।

ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ : ਮੈਂ ਮਾਨਯੋਗ ਸਿੰਚਾਈ ਮੰਤਰੀ ਪਾਸੋਂ ਇਹ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜ਼ਿਲਾ ਅੰਬਾਲਾ ਵਿਚ ਟਿਊਬ ਵੈਲ ਰਾਹੀਂ ਇਰੀਗੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸਰਵੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਰੋਪੜ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਖਰੜ, ਬਨੂੜ, ਅਤੇ ਮੁਲਾਣਾ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਸਕੀਮਾਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 300 ਦੇ ਕਰੀਬ ਟਿਊਬ ਵੈਲ ਲਗਾਏ ਜਾਣ ਤਾਂ ਕੀ ਇਸ ਨੂੰ ਇਮਪਲੀਮੈਂਟ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਤਿਆਰ ਹੈ।

सिंचाई तथा विद्युत मंत्री: सरकार ने पहले तो यह फैसला किया था कि सरकार मजीद ट्यूबवैल नहीं लगाएगी लेकिन इस बात पर दोबारा गौर किया गया। इस बात के पेशेनज़र कि ग्राऊंड वाटर को ज्यादा से ज्यादा इस्तेमाल किया जाए और क्यों कि नहरों में पानी कम है बारिश न होने की वजह से, इस लिये ट्यूबवैल लगाए जाने चाहिए। वैस्ट्रन जमुना ट्रैक्ट में ट्यूब वैल लगाने के लिये अढ़ाई करोड़ की स्कीम बना कर सट्रल गवर्नमैंट को भेजी है और अगर रुपया मिल गया तो और ट्यूबवैल लगाने का काम टेक अप करेंगे।

BILL

THE KURUKSETRA UNIVERSITY (AMENDMENT) BILL 1965

Chief Parliamentary Secretary (Shri Ram Partap Garg) : Sir, I beg to move —

That the Kuruksetra University (Amendment) Bill, as passed by the Punjab Vidhan Parishad, be taken into consideration.

Mr. Speaker : Motion moved —

That the Kuruksetra University (Amendment) Bill, as passed by the Punjab Vidhan Parishad, be taken into consideration.

Mr. Speaker : Question is —

That the Kuruksetra University (Amendment) Bill, as passed by Punjab Vidhan Parishad, be taken into consideration.

The motion was carried

Mr. Speaker : Now the House will take up the Bill clause by clause.

Clause 2

Mr. Speaker : Question is —

That Clause 2 stand part of the Bill.

The motion was carried

Clauses 3, 1 and the Title

Mr. Speaker : Question is —

That Clauses 3, 1 and the Title stand part of the Bill.

The motion was carried

Chief Parliamentary Secretary (Shri Ram Partap Garg) : Sir, I beg to move that the Kuruksetra University (Amendment) Bill be passed.

Mr. Speaker : Motion moved —

That the Kuruksetra University (Amendment) Bill be passed.

Mr. Speaker : Question is —

That the Kuruksetra University (Amendment) Bill be passed

The motion was carried

1-30 p.m. **Mr. Speaker :** The House stands adjourned till 12.30 p.m. on Monday, the 25th October, 1965.

The Sabha, then, adjourned till 12.30 *p.m. on Monday, the 25th October,* 1965.

APPENDIX.

to

P.V.S. Debates, Vol. II, No. 10, dated the 22nd October, 1965.
Black-listed individuals, etc. in the State

2965. Comrade Ram Piara : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) whether the Industries Department maintains any list of those who are brought or placed on the black list ; if so, a statement showing district-wise the names of individuals etc. brought on the said list during the period from the 1st June,s 1964 to-date be laid on the Table;

(b) whether the Industries Department at any state between 1st January, 1965 to-date instructed its District Industries Officers to refrain from having any dealings with any of the Black-listed individuals etc; if so, the date when these instructions were issued, if no such instructions have been issued, the purpose of maintaining the said Black list;

(c) whether Government or the Industries Department is considering any proposal to publish a list of those who have been Black-listed on the pattern of the List of Quota Holder in the State published by the Industries Department very recently if so, the approximate date by which the same is excepted to be finalised ;

(d) whether he is aware of the fact that some of the individuals placed on the Black List are the Directors of those Industrial concerns in which the Industries Department has invested in shares; if so, the reasons for investing money in such concerns ?

Subject : Unstarred Vidhan Sabha Question No. 2965 by Comrade Ram Piara, M. L. A.

The answer to unstarred Vidhan Sabha Question No. 2965, appearing in the list of unstarred Questions on the 22nd October, 1965 in the name of Comrade Ram Piara, M. L. A., is not ready. The reply will be submitted as soon as the relevant information has been collected.

(Sd.) . . .,
Chief Minister, Punjab.

To

The Secretary,
Punjab Vidhan Sabha,
Chandigarh.

U. O. No. 334-(AQ)-3CB-65, dated the 21st October, 1965.

7041/P.V.S.—384—20-4-66—C.,P.&S., Pb., Chd.

PUNJAB VIDHAN SABHA

DEBATES

25th October, 1965

Vol. II—No. 11

OFFICIAL REPORT

CONTENTS

Monday, the 25th October, 1965

Punjab Vidhan Sabha Secretariat, Chandigarh.

Price Rs : 6.70

ERRATA

to

Punjab Vidhan Sabha Debates, Vol. II, No. 11, dated the 25th October, 1965

Read	*For*	*Page*	*Line*
श्री सुरेन्द्र नाथ गौतम	श्री सुरेन्द नाय गौतम	(11)5	1
ਕਾਮਰੇਡ	ਕਾਮਰੈਡ	(11)5	15
अब जो बात	अग जो बाब	(11)9	3
have	havs	(11)9	18
them	the	(11)9	21
may	map	(11)9	24
Holta	Hrlta	(11)9	3 from below
be.	te	(11)11	6 from below
स्कीम	स्कीय	(11)12	14
ਸੰਗਰੂਰ	ਸਗਰੂਰ	(11)12	18
ਲਾਗਿੰਗ	ਲਾਗਿੰਹ	(11)12	19
भी	णी	(11)12	26
	भौ	(11)18	3 from below
reply	rcply	(11)19	14
honourable	hoenourable	(11)20	9
you	oou	(11)20	5 from below
सवाल	सवास	(11)20	3 from below
मेम्बर	मेन्बर	(11)21	11 from below
मिनिस्टर	मितिस्टर	(11)21	8 from below
इनवैस्टीगेशन	इनवैस्टीगेशत	(11)22	4
इट	इंट	(11)22	4
resume	re ume	(11)22	8
procedure	procidure	(11)22	9

Read	*For*	*Page*	*Line*
cannot	cennot	(11)22	26
श्री अध्यक्ष	श्री अ०यक्ष	(11)22	34
कन्सँर्ड	कन्सर्ड	(11)22	35
गया	गवा	(11)22	35
present	eresent	(11)22	4 from below
Shri Ram Kishan	Comrade Ram Kishan	(11)39	14 from below
Rate-cum-Instruction	Rate-Icum-nstiuction	(11)41	6
(Chief Minister)	(Chief Minsster)	(11)50	16 from below
Comrade Makhan Singh Tarsikka	Comrade Makhan Singh Tarsika	(11)51	13
enjoyed	enjouyed	(11)58	Last but one
ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ	ਬਾਬੂ ਥਚਨ ਸਿੰਘ	(11)75	10 from below
श्री	श्रो	(11)82	6
ਸ਼੍ਰੀ	ਸ੍ਰੀ	(11)96 (11)97	1 6 from below
ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ	ਟਰਾਸਪਰਟ	(11)102	1
डाक्टर	डांक्टर	(11)107	19
चौधरी	चोंधरी	(11)108	8 from below

PUNJAB VIDHAN SABHA

Monday, the 25th October, 1965

The Vidhan Sabha met in the Assembly Chamber, Sector 1, Chandigarh, at 12-30 p.m. of the Clock. Mr Speaker (Shri Harbans Lal) in the Chair.

STARRED QUESTIONS AND ANSWERS

Mr. Speaker: We will begin with Supplementary Questions on Starred Question No. 8373 of Comrade Ram Chandra, on the subject of "Loss by fire in tanks of Nangal Thermal Power House" printed at page 4 of the List of Starred Questions for the 20th October, 1965.

(*No honourable Member rose.*)

Mr. Speaker : Next is list of postponed starred questions for to-day. Question (No. 8562) stands in the name of Shri Roop Lal Mehta.

REVISION OF GRADE OF DISTRICT WELFARE OFFICERS IN THE STATE

***8699. Comrade Bhan Singh Bhaura :** Will the Minister for Welfare and Justice be pleased to state :—

(a) the grade of pay of the District Welfare Officers in the State at present ;

(b) whether the Government has formulated any scheme for the revision of the grades of the said officers; if so, the details thereof ?

Chaudhri Sunder Singh (Minister of State for Excise Printing and Labour) :(a) Rs 170—10—250/10—350.

(b) The proposal is still under Government consideration.

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰੋਪੋਜ਼ਲ ਕਿਤਨੀ ਦੇਰ ਦੀ ਹੈ, ਔਰ ਕਿਤਨੀ ਦੇਰ ਔਰ ਰਹੇਗੀ ।

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਪ੍ਰੋਪੋਜ਼ਲ ਕਾਫ਼ੀ ਦੇਰ ਦੀ ਹੈ, ਫਾਈਨੈਂਸ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਨੇ ਮਨੀ ਨਹੀਂ, ਹੁਣ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਬਣਾਈ ਜਾਏਗੀ ਪ੍ਰੋਪੋਜ਼ਲ, ਫੇਰ ਉਸ ਨੂੰ ਘੱਲਾਂਗੇ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ : ਦੂਸਰੇ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਔਰ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਵੈਲਫੇਅਰ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰੇਡ ਵਿੱਚ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਅੰਤਰ ਹੈ, ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਕਦ ਤਕ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ ?

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਅੰਤਰ ਤਾਂ ਹੈ, ਮੈਂ ਅੱਗੇ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਕਰਕੇ ਜ਼ਰਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗਾ।

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰੋਪੋਜ਼ਲ ਫਾਈਨੈਂਸ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਦਸਣ ਦੀ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ?

ਰਾਜ਼ ਮੰਤਰੀ : ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਜ਼ਟਿਡ ਅਫ਼ਸਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਏ ? ਮੈਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ——

The post of District Welfare Officer/Lady Welfare Officer in the Welfare of Scheduled Castes and Backward Classes Department is in the time scale of Rs 170—10—250/10—350. Sometime back the question of reorganisation of the Welfare of Scheduled Castes and Backward Classes Department was taken up with the Finance Department. The reorganisation proposal envisaged the revision of the grade of District Welfare Officer to Rs 250—500. The Finance Department did not agree to the proposal and desired to have full justification in support of the Administrative Department's proposal. In the meantime, however, W.J.M. sent for the file and after discussion with the Director Welfare decided to work out a fresh proposal for the reorganisation of the Department. The Director has not yet submitted the revised proposal.

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਇਸ ਪ੍ਰੋਪੋਜ਼ਲ ਨੂੰ ਕਿਤਨੀ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ?

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਇਕ ਮਹੀਨਾ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਜੀਆਂ ਫੈਸਿਲਟੀਜ਼ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚਪੜਾਸੀ, ਜਾਂ ਟੈਲੀਫੋਨ ਵਗੈਰਾ ਦੀ ?

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ । ਠੀਕ ਹੈ ਮਿਲਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ।

HOME GUARDS

***8615. Shri Balramji Dass Tandon :** Will the Minister for Home and Development be pleased to state —

(a) the total strength of the Home Guards in the State working in the present emergency, together with the total monthly emoluments paid to them ;

(b) whether the Government utilised the services of ex-military men etc. in this emergency; if so, the strength of such personnel, district-wise and the purpose for which their services were utilized ?

Sardar Darbara Singh : (a) 14619 (on 23th September, 1965.) No monthly pay is given to Punjab Home Guards Volunteers who are only paid subsistance allowance and ration money at the rates mentioned below:—

(i) Subsistance Allowance .. Rs 2.50 per volunteer per day.

(ii) Ration Money .. Rs 1.50 if called out for duty away from his home town/place.

Rs 1.25 if called out for duty in home town/place.

(b) Yes. Their services were utilized for internal security of the State and their strength, District-wise, is given below:—

			Numbers
(i)	Ferozepur	..	750
(ii)	Amritsar	..	750
(iii)	Patiala	..	250
(iv)	Sangrur	..	450
(v)	Ludhiana	..	530
(vi)	Gurdaspur	..	382
(vii)	Karnal	..	41
(viii)	Jullundur	..	722
(ix)	Hissar	..	236
(x)	Hoshiarpur	..	83

श्री बलरामजी दास टंडन : इस सवसिस्टैंस अलाउस को ज़रा मिनिस्ट साहब क्लियर कर दें ।

मन्त्री: सबसिस्टेंस अलाऊंस 2.50 रुपये पर वालंटियर पर डे के हिसाब से दिया जाता है। और राशनमनी $1\frac{1}{2}$ रुपया उस वक्त दिया जाता है when called out for duty away from his home town और $1\frac{1}{4}$ रुपया उस वक्त दिया जाता है when called out for duty near home town.

श्री बलरामजी दास टंडन : आप सिर्फ डेली अलाउंस ही देते हैं या इसमें परमानेंट प्रोवीज़न भी कोई है। क्या लड़ाई में किए गए उनके काम के पेंशनज़र अलाउंस और दूसरी चीज़ों को रिवाईज़ करने की कोई कोशिश है ताकि होमगार्डज़ में अच्छे आदमी मिलें ।

मन्त्री: होमगार्डज़ को रिवाइटलाईज़ करेंगे । जो डिस्क्रीपेंसीज़ जहां पर दिखाई देंगी उन्हें दूर करेंगे ।

कामरेड राम प्यारा: क्या मिनिस्टर साहब बतलायेंगे कि होम गार्डज़ में किसी को भर्ती करते वक्त उसके एंटीसिडेंट्स को वैरीफाई करते हैं ?

मुख्य मन्त्री: एक बात मैं इस बारे कहना चाहता हूँ कि गवर्नमेंट आफ इंडिया की तरफ से वार्डर डिस्ट्रिक्ट के लिए एक नई स्कीम शीघ्र ही आ जाएगी। और होमगार्डज़ का पुराना स्ट्रक्चर चेंज हो जायेगा ।

Comrade Ram Piara : Mr. Speaker, my question has not been answered. May I know if at the time of making recruitment for the Home Guards, the antecedents of the recruits are verified ?

गृह तथा विकास मन्त्री : नार्मली वैरीफाई करते हैं। लेकिन अगर आनरेबिल मैम्बर के नोटिस में कोई चीज़ हो जो डिज़ाइरेबल न हो तो उसको हम देख सकते हैं।

ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ : ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਨਈ ਸਕੀਮ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੋ ਬਾਰਡਰ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੀ ਹੋਮ-ਗਾਰਡਜ਼ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪੁਰਾਨਾ ਹੀ ਪੈਟਰਨ ਲਾਗੂ ਰਹੇਗਾ ?

मुख्य मन्त्री : यह बड़ी कामप्रीहैंसिव स्कीम है, बार्डर डिस्ट्रिक्ट के इलावा भी नए ढंग से चैंजिज़ होंगी

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹੋਮ ਗਾਰਡ ਦੇ ਆਦਮੀਆਂ ਦਾ ਨੰਬਰ 14,619 ਦਸਿਆ ਹੈ। ਕੀ ਉਹ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿੰਨਿਆਂ ਕੋਲ ਹਥਿਆਰ ਦਿਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ?

ਗ੍ਰਹਿ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ : ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਹੋਮ ਗਾਰਡਜ਼ ਨੂੰ ਕਾਲ ਆਊਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਨਾਰਮਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਾਲ ਆਊਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦੇਣੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਅਫ਼ਸਰ ਨੇ ਐਡਰਸ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੈਰੇਡ ਕਰਾਉਣੀ ਹੋਵੇ। ਪੈਰੇਡ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਾਰਮਲੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ।

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ : ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਨੇ ਹੁਣੇ ਨਵੀਂ ਸਕੀਮ ਬਾਰੇ ਦਸਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰਡਰ ਡਿਸਟਰਿਕਟਸ ਵਿਚ ਏਬਲ ਬਾਡੀਡ ਪਰਸਨਜ਼ ਨੂੰ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦੇਣਗੇ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਵੀ ਪਰੋਵਾਈਡ ਕਰਨਗੇ ?

मुख्य मंत्री : वह टरेनिंग के बाद देखेंगे । इस वक्त तफसील में न जाएं । जो कुछ है अपने पास रखें ।

श्री बलरामजी दास टंडन : पार्ट 'बी' के जवाब में बताया गया है कि कुछ एक्स-मिलिटरी-मेन की सर्विसिज़ सरकार प्रयोग में लाई है । क्या सरकार उनको कोई सबसिस्टेंस अलाऊंस या राशन मनी देती है ? अगर देती है तो कितना ?

ਗ੍ਰਹਿ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਦਫ਼ਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਵਿਸ ਯੂਟੇਲਾਈਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਰੈਗੁਲਰ ਡਿਊਟੀ ਤੇ ਰਹਿਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਮਨੀ ਦੇਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਦੇਣਾ ਹੈ।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਕੀ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਹੋਮ ਗਾਰਡ ਦੀ ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਏਜ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਐਕਸ-ਮਿਲਟਰੀ-ਮੈਨ ਜਾਂ ਹੋਮ ਗਾਰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਰਮਾਨੈਂਟ ਤੌਰ ਤੇ ਹਥਿਆਰ ਦੇਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਏਜ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਏਬਲ ਬਾਡੀਡ ਅਤੇ ਕੰਮ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ, ਬਹੁਤ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨਾ ਹੋਵੇ । ਜਿਹੜਾ ਫਿਟ ਫਾਰ ਵਰਕ ਹੋਵੇ, ਉਸਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਧਿਆਨ ਰਖਦੇ ਹਾਂ । ਜੋ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ ਇਸ ਬਾਰੇ ਧਿਆਨ ਕਰਾਂਗੇ ਅਤੇ ਜੋ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਸਣਾ ਹੋਵੇ ਦਸ ਦੇਣ ।

श्री सुरेन्द्र नाथ गौतम : क्या होम गार्ड की भर्ती के वक्त अनडिज़ायरेबल पर पर्सन्ज़ की उसी वक्त इन्क्वायरी होती है या बाद में ?

मंत्री : जिस वक्त उनका नाम जाता है तो उनको रखने से पहले उनके पर्टीकुलर्ज़ तस्दीक के लिए भेज दिए जाते हैं। जब वे वापस आ जाते हैं तो उनके कागज़ देख लिये जाते हैं। जो डिज़ायरेबल हो उसको रख लेते हैं और जो न हो उसे नहीं रखते ।

श्री बलरामजी दास टन्डन : क्या होम मिनिस्टर साहिब यह बतायेंगे कि क्या उनके नोटस में यह आया कि इस अमरजैंसी के दौरान जिन एक्स सर्विस मेन को डियूटी पर काल किया गया उनकी रोटी वगैराह का ध्यान नहीं रखा गया ?

मन्त्री: मेरे ख्याल में मैंबर साहिब ने एग्ज़ैजरेटिड तसवीर दे दी है। वैसे तो आम लोगों ने खुद बहुत सर्विस की है। अगर किसी फौजी ने या पुलिस वाले ने खाना खाया हुआ भी था तो उनके पास भी वे दूध, चाय और रोटी वगैरह लेकर गए। उनके राशन के बारे में इंतज़ाम नहीं किया गया मेरे नोटिस में कोई ऐसी बात नहीं। अगर मैंबर साहिब बतायेंगे तो मैं इंक्वायरी करूँगा ।

कामरेड शमशेर सिंघ जोश : ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਮ ਗਾਰਡ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਫਿਟ ਫ਼ਾਰ ਵਰਕ ਹੋਵੇ ।

Is it not a wider term and is the Honourable Minister prepared to clarify it ?

ਮੰਤਰੀ : ਜੋ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਹੋਮ ਗਾਰਡ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਏਜ ਲਿਮਿਟ ਕੀ ਹੈ ? ਸੋ ਮੇਰਾ ਜਵਾਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਿਲਿਟਰੀ ਦੇ ਆਦਮੀ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਖ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਣ । ਕਿਸੇ ਲਈ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਨਹੀਂ ।

श्री बलरामजी दास टंडन :-क्या होम मिनिस्टर साहिब के नोटिस में यह बात आई है कि अमृतसर के लोगों ने चार चार सौ पांच पांच सौ एक्स मिलिटरी मैन की रोटी का, जिन का इंतज़ाम नहीं था, इंतज़ाम किया । बी.के. हाई स्कूल में उनकी रोटी वगैरह का कैंप चलता रहा ।

Minister : I can find out and then reply to this question.

CIVIL DEFENCE MEASURES IN THE STATE

***8617. Shri Balramji Dass Tandon :** Will the Minister for Home and Development be pleased to state —

(a) the total expenditure incurred on Civil Defence measures in the State, district-wise so far;

(b) the details of articles provided for Civil Defence in Amritsar District and Amritsar City, separately ;

(c) the details of the steps Government is taking at present to strengthen the Civil Defence measures in the State ?

Sardar Darbara Singh : (a) Expenditure is incurred on State basis and not district-wise.

(b) The scale of equipment as prescribed by the Government of India for Amritsar City has been provided.

(The details cannot be given for security reasons).

(c) All possible Civil Defence measures as advised by the Government of India are adopted in the graded/non-graded towns of the State and the same will be strengthened as and when so advised by the Government of India.

श्री बलरामजी दास टंडन : क्या मंत्री महोदय यह बताएंगे कि आया उनके नोटिस में यह बात आई है कि सिविल डीफेंस के लिए जितना एक्विपमेंट चाहिए था वह वक्त पर अमृतसर में नहीं दिया ?

मंत्री: ऐसे औकात में जब एकदम कोई हमला आया हो शायद डिसलोकेशन भी हो सकती है, कमी हो सकती है । और जगह भी स्ट्रेंग्थन करने की जरूरत पड़ सकती है, मूवमेंट की हर वक्त जरूरत पड़ सकती है, आयंदा वक्त के मुताबक करने की जरूरत होती है ।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਕੀ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਿਵਲ ਡੀਫੈਂਸ ਕਮੇਟੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਐਮ. ਐਲ. ਏਜ਼ ਇਨਕਲੂਡ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ?

मुख्य मंत्री : सिटीज़न्ज कौंसल में सारे एम. एल. एज़. और एम. एल. सीज़ इन्क्लूड किए गए हैं । सिविल डीफेंस कमेटियों में अगर सब को इंक्लूड करें तो बहुत लम्बी लिस्ट हो जाएगी ।

श्री बलरामजीदास टंडन: क्या चीफ मिनिस्टर या होम मिनिस्टर यह बताएंगे कि क्या उनके नोटिस में यह आया है कि सिविल डीफेंस में जो वार्डन वगैरह बनाए गए वे सब कांग्रेसी ही बनाए गए और जो दूसरे लोग थे उनकी सेवा लेने की कोशिश नहीं की गई ?

मुख्य मंत्री : यह इल्ज़ाम जो आनरेबल मैंबर साहिब ने लगाया है ठीक नहीं । मुझे जालंधर का पता है, जालंधर में जितने भी वार्डन लगाए हैं उन में से 50 पर सैंट ऐसे हैं जो जन संघ के हैं । वहां के एक वार्ड के वार्डन एक आनरेबल मेंबर हैं जन संघ के । मेरे पास कांग्रेस वालों ने यह शिकायत की तो मैं ने कहा कि इसमें कोई पार्टी का नुक्ता निगाह नहीं, यह नैश्नल सवाल है, जो भी काम कर सकेगा उसे लगाया जाएगा । (प्रशंसा)

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿਵਲ ਡੀਫੈਂਸ ਕਮੇਟੀਆਂ ਵਿਚ ਐਮ. ਐਲ. ਏ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੰਗਰੂਰ ਦੀ ਇਹ ਲਿਸਟ 1962 ਤੋਂ

ਬਾਅਦ ਰਿਵਾਈਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਜਿਹੜੀ 1962 ਦੀ ਲਿਸਟ ਸੀ ਉਹ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਅਜੇ ਤਕ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਕਾਰਣ ਹੈ ?

मुख्य मंत्री : उसके बाद हिदायत जारी कर दी है कि डिस्ट्रिक्ट के जितने एम. एल. एज़., एम. एल. सीज़ और एम. पीज़ हैं उन्हें सिटीज़न्ज़ कौंसल का बाकायदा मेंबर बनाया जाए।

कामरेड राम प्यारा : क्या चीफ़ मिनिस्टर साहिब फ़रमाएगे कि तमाम डिस्ट्रिक्ट्स को कह दिया गया है? आया वहां के मेंबरों की जो लिस्ट है उन सब को मीटिंग में बुलाया जाता है ?

मुख्य मंत्री : यह इंस्ट्रक्शन्ज जारी कर दी हैं। अगर किसी जगह किसी मैंबर को यह शिकायत है कि वहां की सिटीज़न्ज़ कौंसल की मीटिंग में एम. ऐल. ए. को नहीं बुलाया तो बताएं फौरन कार्रवाई की जाएगी।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਇਹ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਿਦਾਇਤਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਕੀ ਇਹ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ?

मुख्य मंत्री : ऐमरजैंसी के दौरान में जारी की गई थीं इसी लिए मैं ने अर्ज़ किया है कि अगर किसी जगह इन पर अमल नहीं हुआ है तो नोटिस में लाएं फोरी कार्यवाही की जाएगी।

ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ : ਕੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਸਿਵਲ ਡੀਫੈਂਸ ਮੇਯਰਜ਼ ਪਰਮਾਨੈਂਟ ਬੇਸਿਜ਼ ਤੇ ਕਰਨ ਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਪਰਮਾਨੈਂਟ ਤੌਰ ਤੇ ਇਨਸਟੀਟਿਊਸ਼ਨ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕਦ ਤਕ ਚਾਲੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ?

मुख्य मंत्री : यह ठीक है कि पंजाब सरकार ने सिवल डिफैंस ट्रेनिंग इन्सटीचूट खोलने का फैसला किया है और पंजाब सिवल डिफैंस का काम परमानैंट लाईनज़ पर करने का इन्तज़ाम किया जा रहा है। इसके बारे गर्वनमैंट आफ इण्डिया से हमारी खतोकिताबत हुई है, हमारे अफसर भी उनके अफसरों से वहां मिले हैं और उनके अफसर भी यहां आए हैं और बात चीत हुई है। उन तमाम सकीमों के संबंध में एक ऐडवाइज़री कमेटी बनाई गई जो इस पर ग़ौर कर रही है और उनके जो फ़ैसले होंगे उनको लागू किया जाएगा।

ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਿਵਲ ਡਿਫੈਂਸ ਸਕੀਮ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਸ਼ੈਲਟਰਜ਼ ਬਣਾਏ ਹਨ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਬਣਾਏ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਥੇ ਕਿਥੇ ਹਨ ?

मुख्य मंत्री : इस वक्त इसका जवाब देना पब्लिक मुफाद के मनाफी है।

श्री बलरामजी दास टंडन : यह जो परसनल सिवल डिफैंस के काम के लिए जाते हैं क्या उनको मैरिट के बिना पर पूरी तरह ट्रेनिंग देने के बाद नियुक्त किया जाता है? वहां अमृतसर में सात के सात जो इन्चार्ज हैं उनमें कोई भी दूसरी पार्टी का नहीं है ।

मुख्य मंत्री : सिवल डिफैंस के काम में किसी पार्टी वगैरा का सवाल नहीं है । हम ने डी. सीज़ को हिदायत जारी की हुई हैं कि हर ज़िला में इस काम के लिए एक दो रिटायर्ड मिलटरी अफसरों की खिदमात ली जाएं और जिनको सिवल डिफैंस काम का तजरूबा है उनको ज़रूर लिया जाए ।

श्री बलरामजी दास टंडन : अमृतसर में तो सातों के सात कांग्रेसी ही हैं ।

मुख्य मंत्री : अगर ऐसी बात है तो हमारे नोटिस में लाएं ।

ਗ੍ਰਹਿ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤ੍ਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਿਤਨੇ ਸਵਾਲ ਹਨ ਤੇ ਲੈਟਰਜ਼ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਬਾਤਚੀਤ ਕਰਨੀ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਵੀ ਇਹੋ ਰਿਕੁਐਸਟ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਰੂਰ ਗਲਬਾਤ ਕਰੋ ਤਾਂਕਿ ਸਾਡੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਵੀ ਨੰਬਰ ਘਟ ਹੋ ਜਾਵੇ । (I would also request that he (hon. Minister) sholud talk this matter over with him so that the number of questions given notice of may also decrease)

Minister : This the the arrangement which has been settled with him.

कामरेड राम प्यारा : मैं उनका मशकूर हूँ लेकिन इसकी इम्पलीमैंटेशन ज़रूर होनी चाहिए ।

श्री अध्यक्ष : अब तो वह आपसे बात करेंगे । (Now he would have a talk with the hon. Member on this matter.)

Comrade Ram Piara : Sir, leaving aside the Home and Development Minister, I have reasons to doubt the bona-fide of the I.G. Police and S.P., Karnal. That is why I am anxious that it should be implemented.

Mr. Speaker : When the Home and Development Minister has made such a generous offer you should accept it.

मुख्य मंत्री : मैं अर्ज़ करता हूं कि इस तरह के इन्सीन्युएशन्ज़ आई० जी० पी० और ऐस० पी० के खिलाफ कास्ट करना ठीक नहीं और यह ज़ेब नहीं देता कि दाई आफीसर्ज़ को हाउस की फलोर पर कंडैम किया जाए ।

कामरेड राम प्यारा : X X X X

X X X X X

श्री अध्यक्ष : अब जो बात आपने कही है that will not form part of the proceedings. Please take your seat. (What the Hon. Member has said just now will not form part of the proceedings. He should take his seat.)

Home and Development Minister : Sir, I want to make a request. Sir, I have taken a decision to discuss all these issues with the honourable Member and there is no fun in bringing all these matters again to the House for the purpose. So, I would request the honourable Member not to touch those points which are still to be discussed with me.

Comrade Ram Piara: I protest against the word 'insinuation, used by the Chief Minister.

श्री अध्यक्ष: आपका सवाल न आनसर हुआ और न ही उस पर स्पलीमैंट्री आया सरदार दरबारा सिंह जी की इस आफर के बाद कि वह उन से सब बात चीत कर लेंगे (Neither the question of the hon. Member has been answered nor any supplementary put after this offer of Sardar Darbara Singh that he would have a talk with him.)

You made certain allegations against the I. G. Police and the S.P., Karnal and to the Chief Minister has replied.

कामरेड राम प्यारा : X X X

X X X X

Mr. Speaker : The Honourable Member map please take his seat. He is going beyond limits. Whatever he has said now will not form part of the proceedings.

Comrade Ram Piara : Mr. Speaker. I have only protested against the word 'insinuation' which has been used by the Chief Minister. It should also be expunged.

Mr. Speaker : The honourable Member may please take his seat

ESTABLISHMENT OF BIOLOGICAL INSTITUTE IN THE STATE

***8452. Bakshi Partap Singh :** Will the Minister for Home and Development be pleased to state what site, if any, has been selected for the establishment of the Biological Institute in district Kangra and the time by which the construction thereon is likely to sta.t ?

Shrimati Om Prabha Jain (Health Minister) : Hrlta Tea Estate at Palampur in district Kangra has been selected for the establishment of the

---

†*Note.*—Expunged as ordered by the Chair.

[Health Minister]

National Biological Research Institute. Necessary formalities are being completed for acquiring this land and construction thereon will be started by the Government of India after its acquisition.

AREA IRRIGATED BY BHAROLI LIFT IRRIGATION SCHEME IN KANGRA DISTRICT

***8624. Bakshi Partap Singh :** Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state —

(a) the area to be covered by the Bharoli Lift Irrigation Scheme in Kangra District ;

(b) the area of land in acres being irrigated by the said scheme at present ;

(c) the reasons for which the remaining area is not being irrigated by the said scheme ?

Chaudhri Rizaq Ram : (a) 1,421 acres.

(b) 56 acres in 1963-64.
29 acres in 1964-65.

(c) It takes some time for the people to make full use of the facilities.

बख्शी प्रताप सिंह : क्या यह ठीक है कि लोग पानी लेना चाहते थे लेकिन महकमा की तरफ से पानी नहीं दिया गया ? क्या यह अमर वाकिया है कि इस बारे में लोगों की तरफ से उनके पास शिकायत आई हैं और अगर आई हैं तो क्या एक्शन लिया गया है ?

मन्त्री : मुझे इस वक्त याद नहीं । शायद शिकायात आई हों । अगर कोई शिकायत है तो हमारे नोटिस में लाएं इन्जीनियर कन्सर्नड को बुला कर बैठ कर सारी बात कर लेंगे और जो स्टैप्स लिये जाने ज़रूरी होंगे वह ले लेंगे।

बख्शी प्रताप सिंह : क्या जो मशीनें वहां पर लगाई गई हैं उनके लिये बिजली ज़रूरत के मुताबिक नहीं दी जाती ?

मन्त्री : मैंने जैसा कि अर्ज़ किया है यह सारी शिकायतें बैठ कर इन्जिनियर कन्सनर्ड को बुला कर डिसकस कर लेंगे ।जो भी शिकयत हो आप हमारे नोटिस में लायें ।

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ : ਇਸ ਵਕਤ ਜੋ ਯੂਟੀਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਹੈ ਉਹ ਇਨਸਟਾਲਡ ਕਪੈਸਟੀ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ 25 ਫ਼ੀ ਸਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਪਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਐਨੀ ਘੱਟ ਯੂਟੀਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਕੀ ਵਜਾਹ ਹੈ ? ਕੀ ਪਲੈਨਿੰਗ ਵਿਚ ਨੁਕਸ ਸੀ ਜਾਂ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਸ਼ਨ ਵਿਚ ਨੁਕਸ ਹੈ ? ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਐਸਪੈਕਟ ਨੂੰ ਸਟਡੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ?

मन्त्री : जैसा कि रिपोर्टस महकमा की तरफ से आई है लोगों में भी कुछ दिलचस्पी कम है । कुक वाटर कोरसिज़ वगैरा ले जाने में दिक्कत बताई जाती है । तों जैसा कि बखशी जी से मैंने अर्ज़ किया है कि वह मुझे बताएं हम ऐस०ई० कन्सर्नड को बुला कर बैंठ कर सारी बात कर लेगे। इस वक्त सारी डिटेल्ज़ मेरे पास नहीं है।

बख्शी प्रताप सिंह : वज़ीर साहिब ने कहा है कि कुछ लोगों की दिलचस्पी भी कम है । क्या लोग जितना वहाँ आब्पाशी के लिये पानी माँगेंगे वह देने के लिए तैयार हैं ?

Minister : The capacity of the Lift Scheme is there. It can irrigate 1,421 acres of land.

INSTALLATION OF TUBE-WELLS

***8650 Sardar Gian Singh Rarewala** : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state —

(a) the total number of tube-wells likely to be installed by Government during the next financial year and in the remaining part of the current financial year;

(b) the total amount earmarked for the said purposes;

(c) the total number of tube-wells expected to be sunk in the districts of Bhatinda and Sangrur during the period referred to in part (a) above ?

Chaudhri Rizaq Ram : (a) The number of tube-wells to be installed next year cannot be indicated at this stage. However, 25 tube-wells may be installed in the remaining part of the current financial year.

(b) A sum of Rs 20 lakhs have been earmarked for the purpose during the current financial year.

(c) NIL

Sardar Gian Singh Rarewala : Sir, I have not followed the answer. Sir, may I know the total number of tube-wells to te sunk?

1.00 a.m.

मंत्री : इस वक्त अगले सास किसने टयूबवैल्ज लगाए जाएंगे उस के बारे में कुछ भी बताया सहीं जा सकता । इस वित्तीव वर्ष में 25 ट्यूबवैल्ज़ लगाने का विचार है। इसके लिये 20 लाख रुपये की राशि रखी गई है ।

Sardar Gian Singh Rarewala : Sir, is it correet that 1,100 Tube-wells will be sunk ?

Minister: Sir, the honourable Member has not asked for this information. He only wanted to know the total number of tube-wells likely to be installed by the Government. That information has already been supplied in the reply.

Sardar Balwant Singh: Sir, may I know from the honourable Minister for Irrigation and Power the criteria for selecting certain areas for sinking the tube-wells?

मन्त्री : इसमें क्राइटीरिया की कोई बात नहीं है। पहले सरकार ने ट्यूबवैल्ज़ लगाए थे और बाद में सरकार ने फैसला किया था कि सरकार ट्यूबवैल्ज़ सिंक नहीं करेगी। अब सरकार ने वाटर लौगिंग को दूर करने के लिये स्कीम बनाई और बह स्कीम पास कराने के लिये केन्द्रीय सरकार को भेजी है। उस स्कीम के तहत 25 ट्यूबवैल्ज़ इस साल लगाने का सरकार ने फैसला किया है।

कामरेड राम प्यारा : क्या वज़ीर साहिब बताने की कृपा करेंगे कि क्या वह स्कीय तैयार की जा चुकी है जहां पर ट्यूबवैल्ज़ लगाये जाएंगे ?

मन्त्री : यह स्कीम वैस्ड यमुना कनाल के सम्बन्ध में है।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਦੇ ਪਾਰਟ 'ਸੀ' ਵਿਚ 'No' ਕਿਹਾ ਹੈ। ਬਠਿੰਡਾ ਅਤੇ ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਟਿਊਬਵੈਲਜ਼ ਸਿੰਕ ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ। ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਕੀ ਸਗਰੂਰ ਅਤੇ ਬਠਿੰਡਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਵਾਟਰ ਲਾਗਿੰਹ ਏਰਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ?

मन्त्री : इस स्कीम के अधीन लिमिटिड एरिया शामल है, यह स्कीम वैस्ट यमुना कैनाल से सम्बन्ध रखती है। इस स्कीम के लिये 20 लाख रुपये रखे गए हैं।

ਸਰਦਾਰ ਬਲੰਤ ਸਿੰਘ: ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਰਾਈਟੀਰਿਆ ਦੀ ਕੋਈ ਖਾਸ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਕਰਾਈਟੀਰੀਆ ਤਾਂ ਬੇਸਿਕ ਗੱਲ ਹੈ। ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਜਿਥੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖੇਤੀ ਲਈ ਨਹਰਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਉਥੇ ਟਿਊਬ-ਵੈਲ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰਾਇਰਟੀ ਦੇਵੇਗੀ ?

मन्त्री : यह तो पालेसी केस है। इसमें फंड्ज़ भी इन्वाल्वड हैं। अगर फंड्ज़ हों तो देखा जा सकता है।

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ : ਕੀ ਵਜੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਸਕੀਮ ਦੇ ਤਹਿਤ ਖੁਦ ਸ਼ੈਲੋ ਟਿਊਬਵੈਲਜ਼ ਲਾਵੇਗੀ।

मन्त्री : इस सिलसिले में सरकार ने पिछले साल स्कीम बनाकर केन्द्रीय सरकार को भेजी। यह स्कीम टैक्नीकल कमेटी से मंजूर होगी, वहां से स्कीम पास होगी और स्कीम पास होने के बाद वाटर-लागड एरिया में शैलो ट्यूबवैल्ज़ लगाए जायेंगे।

ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਅੰਬਾਲਾ ਅਤੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਨਹਿਰ ਦਾ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਅਤੇ ਟਿਊਬ-ਵੈਲਜ਼ ਵੀ ਡੀਪ ਪਾਣੀ ਨ ਮਿਲਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਲਗਦੇ, ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਟਿਊਬਵੈਲਜ਼ ਲਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ ?

मन्त्री: पहली स्कीम बन्द कर दी थी। लेकिन इस साल सरकार बरसात कम होने की वजह से फिर पुरानी स्कीम चालू करने के लिये विचार कर रही है। सरकार फण्डज़ वगैरा को देख रही है। It all depends on the availability of funds.

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ 20 ਲਖ ਰਪਏ ਵਿਚ 25 ਹੀ ਸ਼ੈਲੋ ਟਿਊਬਵੈਲਜ਼ ਲਗਣਗੇ ਜਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ?

मंत्री : वैसे तो 25 शैलो ट्यूबवैलज़ लग सकेंगे और अगर ज़्यादा लग सके तो ज्यादा लगाएं जाएंगे ।

ਸਰਦਾਰ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਟਿਊਬਵੈਲਜ਼ ਮੇਰੇ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਲਗੇ ਹਨ, ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਚਾਲੂ ਕਰੇਗੀ ?

मंत्री : वहां पर जितने ट्यूबवैलज़ लगे हैं, उन में से 25% ट्यूबवैलज़ खराब है । जो चलाने के काबल हैं उन को चलाने की कोशिश की जाएगी ।

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਸ਼ੈਲੋ ਟਿਊਬਵੈਲਜ਼ ਉੱਤੇ ਕਿੰਨਾ ਖਰਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ?

मंत्री : इस पर लगभग 250—300 रुपए खर्च आते हैं ।

BHAKRA DAM

***8653. Sardar Gian Singh Rarewala :** Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state—

(a) whether the Government have recently approached the Central Government that they should take over the Bhakra Dam ;

(b) if the reply to part (a) above is in the affirmative, the progress made so far in this direction ;

(c) whether the consent of the Rajasthan Government which is a share-holder in the said project, has also been obtained, for the purpose;

(d) whether it is a fact that in case the Central Government agrees to take over the said dam, the Punjab Government is expected to be relieved of an annual expenditure of Rs 82 crores which is being paid as yearly instalment ?

Chaudhri Rizq Ram : (a) No, please.

(b), (c) and (d) Does not arise.

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਭਾਖੜਾ ਡੈਮ ਨੂੰ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ ?

मंत्री : इस समय ऐसी कोई तजवीज़ नहीं है ।

Sardar Balwant Singh : Sir, may I know from the honourable Minister for Irrigation and Power whether it is desirable to approach the Government of India because if the control is taken over by them, the State Government will be relieved of all the responsibility and liability ?

मन्त्री: अब तक कोई ऐसी बात सोची नहीं गई है और न ही ज़रूरत समझी गई है। अगर माननीय सदस्य कोई ऐसी बात हमारे नोटिस में लायेंगे तो वह प्रोपोज़ल एग्ज़ामिन कर ली जाएगी । इस में हमें कोई एतराज़ नहीं है ।

ANTI-FLOOD MEASURES IN SIRHIND AND BASSI TEHSILS

***8655. Sardar Gian Singh Rarewala** : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state—

(a) the total number of drains being excavated at present in the Sirhind and Bassi Tehsil areas to prevent the flooding of villages;

(b) the total amount sanctioned by the Government for the said purpose ;

(c) the details of the steps being taken to prevent the flooding of Bassi Town ?

Chaudhri Rizaq Ram : (a) Nil.

(b) Nil.

(c) Morinda Drain having its outfall into Siswan Nadi has been proposed. Bassi Drain having its outfall into Sirhind Choe is also proposed to be executed after detailed investigation.

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ 25 ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਫਲਡਜ਼ ਆਏ ਅਤੇ ਉਥੇ ਫਲਡਜ਼ ਦੇ ਕਾਰਣ ਪਾਣੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਤਕਲੀਫ਼ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਕੀਮ ਬਣਾਈ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ?

मन्त्री: यह स्कीम अभी फाईनलाइज़ नहीं हुई, अभी अंडर इनवस्टीगेशन है।

ਸਰਦਾਰ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ : ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੁਰਿੰਡਾ ਡ੍ਰੇਨ ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਕੀਮ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋਈ ਪਈ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਫਾਈਨਲਾਈਜ਼ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ?

मंत्री : फंडज़ कम हैं । इस लिये नहीं बनाई जा रही ।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਫਲਡ ਕੰਟ੍ਰੋਲ ਬੋਰਡ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਕੀਮ ਫਾਈਨਲਾਈਜ਼ ਕਰਕੇ ਰੀਪੋਰਟ ਕੇਬਿਨਿਟ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ?

मंत्री : यह स्कीम अंडर इनवैस्टीगेशन है। फलड कंट्रोल बोर्ड को नहीं गई।

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਫੰਡਜ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਇੰਪਲੀਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ। ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਡ੍ਰੇਨ ਦੇ ਨਾ ਬਣਨ ਕਰਕੇ ਹਰ ਸਾਲ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਕਿੰਨਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

मंत्री : मैं एग्जैक्टली नहीं बता सकता कि कितना नुकसान होता है। रुपया मिल जाएगा तो जलदी बना देंगे।

ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ : ਕੀ ਸਿੰਚਾਈ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਦਸਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਮੁਰਿੰਡਾ ਡ੍ਰੇਨ ਦੇ ਬਨਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਰੀਪ੍ਰੇਜ਼ੈਂਟੇਸ਼ਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਡ੍ਰੇਨ ਬਣ ਜਾਣ ਨਾਲ ਉਹ ਇਲਾਕਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੜ੍ਹ ਜਾਏਗਾ ?

मंत्री : मुझे स्पैसिफिकली याद नहीं है कि उन लोगों का कोई रैप्रेज़ैन्टेशन आया है या नहीं लेकिन हर ड्रेन की अलाईनमैंट के बारे में रैप्रेज़ैन्टेशन आ जाते हैं। यह स्कीम अभी इनवैस्टीगेशन स्टेज पर है फाईनलाईज़ नहीं हुई।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਇਹ ਡ੍ਰੇਨ ਈਵੇਂ ਚੂਅਲੀ ਜਿਹੜੀ ਸਰਹੰਦ ਵਿਚ ਪੈਣੀ ਹੈ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚੈਨਲਾਈਜ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ?

मंत्री : उस चो को गहरा करने का काम है। वह कुछ इस साल हो जाएगा और कुछ अगले साल हो जाएगा।

LAND ACQUIRED FOR UJINA DRAIN

***8718 Chaudhri Tayyab Hussain Khan** : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state —

(a) whether compensation for the land acquired for the Ujina Drain has been paid ;

(b) whether the compensation for the standing crops which were cut for digging the said drain has also been paid; if compensation has been paid, the amount paid in respect of (a) and (b) above, separately ;

(c) if compensation has not been paid, the reasons therefor and the time by which it is likely to be paid ?

Chaudhri Rizaq Ram : (a) Yes.

(a) The compensation for standing crops has not been paid as yet.

[Irrigation and Power Minister]

(c) The estimates of crop compensation are under scrutiny. The compensation will be paid as soon as the estimates are finalised and sanctioned by the competent authority which may take about a month.

चौधरी तैय्यब हुसैन : क्या यह बात मिनिस्टर साहिब के इल्म में है कि जिन फसलों का मुआवज़ा सरकार ने देना है वह कट भी चुकी हैं ?

मंत्री : एस्टीमेट सैंक्शन हो गया है और एक महीने के अंदर अंदर पेमेंट कर दी जायगी।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕੁਆਇਰ ਕੀਤਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਪੰਜ ਪੰਜ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਅਜੇ ਤਕ ਕੰਪੈਨਸੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕੀ ਉਹ ਟਾਰਗਿਟ ਮਿਆਦ ਮੁਕਰਰ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰਖਦੇ ਹਨ ?

मंत्री : जल्दी से जल्दी देने की कोशिश की जाती है।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਮਹਿਕਮਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲਵੇ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਕੋਈ ਪੀਰੀਅਡ ਫਿਕਸ ਕਰਨ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੁਆਵਿਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ?

मंत्री : अगर आप सपैसेफिक क्वैस्चन पूछें तो जवाब दिया जा सकता है।

चौधरी मुखत्यार सिंह मलिक : वज़ीर साहिब की अपनी कान्स्टीचुएंसी में एक गांव है उसकी ज़मीन एक्वायर हुए 6 साल हो गए हैं क्या उसका कम्पनसेशन अदा कर दिया है या नहीं ?

मंत्री : अगर सेपेरेट कुएस्चन पूछेंगे तो जवाब दे दिया जाएगा।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਵਾਟਰ ਅਲਾਊਂਸ ਨੂੰ ਯੂਨੀਫਾਰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ?

मन्त्री : यूनीफार्म करने में दिक्कतें हैं क्योंकि कोई नहर किसी दरिया से फीड होती है और कोई किसी से। इस लिए इन से डिफीकल्टीज़ हैं।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਜ਼ਿਲਾ ਬਠਿੰਡਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਬੜੀ ਉਪਜਾਊ ਹੈ। ਪਰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਘਟ ਹੈ। ਕੀ ਉਥੇ ਪਾਣੀ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ?

मन्त्री : ज़िला बठिंडा में जितने चैनल हैं उनको रीमाडल करने की कोशिश की गइ है। पानी की कपैसिटी थोड़ी बहुत बढ़ी है। और बढ़ जायेगी।

INCREAS IN CANAL WATER

***8727. Giani Zail Singh** : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state—

(a) the percentage of increase in canal water effected during the period from 1960 to 1965;

(b) the quantity of water increased in the Abohar Branch and the Bhatinda Branch of the Sirhind Canal, respectively ;

(c) the total acreage of land irrigated before and after the said increase in water was effected, separately ?

Chaudhri Rizaq Ram : 21 per cent.

(b) The increase is as under:—

	1960-61	1964-65
Abohar Branch	. 1.00 M.A.F.	1.172 M.A.F.
Bhatinda Branch	.. 1.102 M.A.F.	1.154 M.A.F.

(c) Acreage irrigated:—

	1960-61	1964-65
Abohar Branch	.. 665,555 acres	*682,538 acres
Bhatinda Branch	.. 472,942 acres	*582,692 acres

*Tentative.

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਮੋਘੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਘਟ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਰੀਮਾਡਲਿੰਗ ਹੋਣ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਵਧਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ?

मन्त्री : इस साल चूंकि पानी की शार्टेज है इस लिये कोई ऐसी बात होगी वरना रीमाडलिंग से तो पानी बढ़ा है ।

सुरेन्द्र नाथ गौतम: स्पीकर साहिब 21-4-63 को एक कुएस्चन था स्टेप्स फार इनक्रीज़िग मिल्क सप्लाई । आपने फरमाया था कि इस पर सप्लीमेंटरीज़ फिर किये जायेंगे ।

श्री अध्यक्ष : यह सवाल कल आ जायगा । (This question will come up tomorrow.)

श्री रूप लाल मेहता : स्पीकर साहिब, 8562 पोस्टपोन्ड स्टार्ड कुएस्चन था अगर उसका जवाब दें दें तो मेहरबानी होगी ।

श्री अध्यक्ष : आप प्रापर टाइम पर उठे नहीं हैं । (The hon. Member did not rise at the proper time.)

POINT OF ORDER*

ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਕ ਸਪੈਸੀਫਿਕ ਇਸ਼ੂ ਰੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ । ਫਾਰਮੈਲਿਟੀਜ਼ ਕੰਪਲੀਟ ਹੋ ਚੁਕੀਆਂ ਹਨ । ਅਨਸਟਾਰਡ ਸਵਾਲ ਨੰਬਰ 2837 ਦਾ 11 ਤਾਰੀਖ

*Note : For reference please see P.V.S. debate Vol. II—No. 1 dated 11th October 1965.

[ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ]

ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਸੀ । ਪਾਰਟ (c) ਵਿਚ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ .

"Blood-stained clothes of Chambel Singh were not taken into possession in this case, because it was not necessary to do so. There was no cut mark on the clothes corresponding to the seat of the injuries."

श्री अध्यक्ष : इस का जवाब गलत था ? (Was the reply to it Wrong?)

ਕਾਮਰਡ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ : ਇਹ ਜਵਾਬ ਗ਼ਲਤ ਸੀ ।

श्री अध्यक्ष : मेरे पास लिख कर भेज दो । (The hon. Member should please send it to me in writing.)

ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ : ਮੈਂ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਸੀ । ਤੁਹਾਡੇ ਸੈਕ੍ਰਟਰੀਏਟ ਦੀ ਚਿਠੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ। ਕਪੜੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹਨ ਪਰ ਮੈਂ ਲਿਆਇਆ ਨਹੀਂ ਕਿ ਫਸ ਕ੍ਰੀਏਟ ਹੋਵੇਗੀ । ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਸੁਣੋ......ਇਹ ਜਵਾਬ ਉਸ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਸੀ । 29 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਮੈਂ ਰਜਿਸਟਰਡ ਲੈਟਰ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ । ਡੀ. ਆਈ. ਜੀ ਨੂੰ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਜਵਾਬ ਗ਼ਲਤ ਸੀ, ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਜਵਾਬ ਗ਼ਲਤ ਦਿੱਤਾ । ਜਿਹੜੀ ਮੈਂ 12 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਆਫ਼ਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਹ ਕਪੜੇ ਵੀ ਲਿਆ ਕੇ ਦਿਖਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ । ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਲੈਜਿਸਲੇਟਰਜ਼ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਦਿਉ, ਤਾਂਕਿ ਲਾਬੀਜ਼ ਵਿਚ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਪੜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਲਵੇ । ਉਸ ਗਰੀਬ ਹਰੀਜਨ ਚਪੜਾਸੀ ਨੂੰ 28 ਜ਼ਖ਼ਮ ਹੋਏ । ਐਸ. ਪੀ. ਦਾ ਬਿਆਨ ਕੀ ਹੈ ?......

श्री अध्यक्ष : Please take your seat. अगर कोई जवाब गलत है तो उस सिलसिले में क्या प्रोसीजर-एडाप्ट किया जाना चाहिए, इस बारे डाइरैक्टिव पहले ही इशु हुआ हुआ है कि अगर आप समझते हैं कि कोई जवाब गवर्नमैंट की तरफ से गलत दिया गया है तो आप लिखकर मुझे भेज दें । उसके बाद जो मनिस्टर कन्सर्ण्ड का जवाब आएगा और जो आप का वर्णन होगा वे दोनो टेबल पर ले कर दिये जाएंगे । (Please take your seat. In case of an alleged wrong reply, a procedure has already been laid out in a Directive issued by me. If you feel that a wrong reply has been given by the Government,it may be brought to my notice in writing. I will send the same to the Minister concerned and the reply received from him together with the version given by the honourable Member will be placed on the Table of the House).

कामरेड राम प्यारा । स्पीकर साहिब, मैंने चिठी लिखी थी । आप के दफतर से जवाब आया ।

Mr. Speaker : Then as soon as the reply comes, that will be placed on the Table of the House.

कामरेड राम प्यारा : पर मुझे प्रोसीजर के मुताबिक अर्ज़ तो करने दें ।

Mr. Speaker : Please take your seat. जो भी जवाब आयेगा वह टेबल पर ले कर दिया जाएगा । (Please take your seat. Whatever the reply, it will be placed on the Table.)

कामरेड राम प्यारा : लेकिन मेरी अर्ज़ यह है कि प्रोसीजर के मुताबिक मुझे यहां पर बोलने की इजाज़त मिलनी चाहिए ।

श्री अध्यक्ष : इस पर प्रोसीजर के मुताबिक ही अमल किया जाएगा । (Action will be taken on it according to procedure).

कामरेड राम प्यारा : मैंने आपको लिखा । आप के दफ्तर से मुझे जवाब मिला। मैंने चीफ मिनिस्टर साहिब को लिखा, होम मिनिस्टर को लिखा । होम मिनिस्टर ने देखा नहीं है । उस गरीब आदमी के जिस्म पर 28 के करीब जख्म थे और चूंकि पुलिस अफसर का लड़का है मारने वाला इस लिए कोई परवाह नहीं की गई । कोई एक्शन नहीं लिया गया ।

श्री अध्यक्ष : जो लैटर आपने मुझे लिखा कि इसमें फलां गलती है तो मैंने वह लैटर गवर्नमेंट को भेज दिया है । अगर उनका कोई जवाब नहीं आता तो आपकी जो एलीगेशन्ज़ हैं वे टेबल पर ले कर दी जाएंगी । (The letter which was addressed to me by the hon. Member and in which he had pointed out about the wrong reply, was sent to the Government. In case no reply is received from them, the allegations levelled by him will be placed on the Table.)

कामरेड राम प्यारा : लेकिन, स्पीकर साहिब, मैं तो यह कह रहा हूं कि उन कपड़ों पर 'कट मार्क' है या नहीं, यह देखने के लिये आप हाउस के मैम्बरों की एक कमेटी बना दें।

Mr. Speaker : I am so sorry. I cannot.

कामरेड राम प्यारा : तो फिर यह कैसे जज होगा कि यह गलत है या सही ?

Mr. Speaker : Please take your seat.

Comrade Ram Piara : Sir, the position is not clear.

श्री अध्यक्ष : तो क्या आप समझते हैं कि चूंकि तरनतारन वाले केस पर एन-क्वायरी बैठा दी गई तो ऐसे केसिज़ पर भी एन्क्वायरी बैठाई जाए ? (Does the hon. Member think that enquiry in such cases be instituted because it was so done in the case of Tarn Taran incident ?)

कामरेड राम प्यारा : यह बड़ा अहम मामला है ।

Mr. Speaker : No I am not going to institute any enquiry.

कामरेड राम प्यारा : अलग प्वायंट आफ व्यू भी हो सकता है।

Mr. Speaker : Please take your seat.

कामरेड राम प्यारा : मेरा प्वायंट आफ आर्डर—

श्री अध्यक्ष : कामरेड राम प्यारा, क्या आप बैठेंगे या नहीं ? (Will the hon. Member Comrade Ram Piara, resume his seat or not?)

कामरेड राम प्यारा : स्पीकर साहिब, कपड़ों पर 'कट मार्क्स'..

Mr. Speaker : Please take your seat.

कामरेड राम प्यारा : स्पीकर साहिब, इसमें सही या गलत का कैसे फैसला होगा ?

Mr, Speaker : No please. The hoenourable Member should please take his seat.

Comrabe Ram Piara : I regret to say, Mr. Speaker, that either I have not been able to explain or yon have not been able to understan my point of view.

श्री अध्यक्ष : आप या नहीं ? This is a warning (Will the hon. Member take his seat or not ? This is a warning.)

कामरेड राम प्यारा : स्पीकर साहिब, गुस्ताखी मुआफ, या मैं ठीक तरह से समझा नहीं सका या आप समझ नहीं पाए ।

Mr. Speaker : Are you not going to take your seat ?

कामरेड राम प्यारा : मैं बैठ जाता हूँ लेकिन कपड़ों की तरफ आपकी तवज्जो दिलाना चाहता हूँ । मैं नहीं चाहता था कि आपके पास ला कर "फस" क्रिएट करूँ। इसलिए कहा कि मैम्बर साहिबान को आप डिप्यूट कर दें और वे लाबीज़ में देख लें । मैं होम मिनिस्टर के पास ले जा सकता हूँ । चीफ मिनिस्टर के पास ले जा सकता हूँ....

Mr. Speaker ; No further discussion, please.

ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ : ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਚੇਅਰ ਉੱਤੇ ਬੈਠੇ ਹੋ, ਸੁਣਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ....

Mr. Speaker ; I would not allow you to proceed further. Please take your seat.

ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ....

Mr. Speaker ; I again give oou warning. Please resume your seat.

श्री बलरामजी दास टंडन : स्पीकर साहिब, मामला क्या है ?

श्री अध्यक्ष : कुछ भी नहीं । इन्होंने कहा है कि गवर्नमेंट ने किसी सवाल का जवाब गलत दिया है । (Nothing special. He has alleged that the Government has given a wrong reply to a question.)

ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ : ਤੁਸੀਂ ਸੁਣਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਸਤਾਖੀ ਮੁਆਫ਼ ਇਹ ਕਪੜਿਆਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ । ਕਪੜੇ ਖੋਹ ਲਏ ਜਾਣਗੇ, ਚੋਰੀ ਹੋ ਜਾਣਗੇ । ਪੁਲਿਸ ਖੁਦ ਚੋਰੀ ਕਰਵਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਔਰ ਇਹ ਵੀ ਚੋਰੀ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਸਬੂਤ ਕੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਕਪੜੇ ਇਥੇ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ ।

Mr. Speaker: The honourable Member, Comrade Ram Piara, is not allowing the proceeding of the House to go on further. Therefore, I give him another warning.

ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ । × × ×

Mr Speaker: Will the honorable Member please withdraw these remarks ?

ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ : ਲਉ ਜੀ ਮੈਂ ਲਾਬੀਜ਼ ਵਿਚ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ।

(*At this stage the honourable Member left his seat and made his way to lobbies*)

Mr. Speaker: These Words/remarks making reflection on the Chair will not be deemed to be part of the proceedings of the Vidhan Sabha.

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਆਂਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਅਗਰ ਗੌਰਮੈਂਟ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਬਾਕਾਇਦਾ ਪਰਾਪਰਲੀ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦਵੇ ਔਰ ਉਹ ਮੈਂਬਰ ਬਾਕਾਇਦਾ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦੇਵੇ ਕਿ ਗੌਰਮੈਂਟ ਗਲਤ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਪਰੂਫ ਹੋਵੇ .. ..

श्री अध्यक्ष : गिल साहिब, आप बैठिए । देखिए, सवालों के जवाब के सिलसिले में एक डैफिनिट प्रोसीजर है जोकि सभी ग्रुप्स के लीडर्ज के साथ इन्फारमली बातचीत करके इवाल्व किया गया था । यह लोकसभा के प्रोसीजर के मुताबिक ही यहाँ पर लागू किया गया । इसके बारे में बाकायदा डायरेक्शंज भी मैम्बर साहिबान को सर्कुलेट की गई थीं । अगर कोई मेम्बर, जिसने सवाल किया है या कोई दूसरा मेम्बर यह समझता है कि गवर्नमेंट की तरफ से जवाब गलत दिया गया तो वह मुझे लिखेगा कि वह ग़लत है और उसमें क्या ग़लती है । उसकी यह एलीगेशन और रिप्रिजैंटेशन मिनिस्टर कन्सर्न्ड को भेज दी जाएगी । अगर मिनिस्टर का जवाब आ जाए तो आनरेबल मेम्बर की वह रिप्रिजेंटेशन टेबल पर ले कर दी जाएगी ताकि हाउस के सामने दोनों वर्शेन्ज़ आ जाएं । लेकिन यह फैसला मैंने नहीं करना कि कौन ठीक है और कौन ग़लत है । मैं इस सिलसिले में कोई इन्क्वायरी नहीं करा सकता । अगर कोई मेम्बर किसी मिनिस्टर के या गवर्नमैंट के या कान्डक्ट पर डाउट करता है तो वह उसके लिये सैंशर मोशन ला सकता है और उसके लिये अलहदा प्रोसीजर है । लेकिन अगर कोई आनरेबल मैम्बर वह समझे कि जो कुछ वह कहता

* Expunged as ordered by the Hon. Speaker.

[श्री अध्यक्ष]

है वही ठीक है, उस के अलावा और कोई वरशन नहीं हो सकती तो यह बात नहीं मानी जा सकती। मैं इस सवाल में ज्यादा नहीं जाना चाहता क्योंकि यह सबजूडिस है और इसकी इनवैस्टीगेशन हो रही है। तब तक यह कपड़े रहेंगे या नहीं रहेंगे, इट इज़ फार दी कोर्ट टू फाइंड आऊट। अगर वह कपड़े अब तक रीकवर नहीं किए गए तो वह कोर्ट में प्रोड्यूस किये जा सकते हैं। अब में इस पर प्रोसीजर के खिलाफ नहीं जा सकता।

(The honourable Member, Shri Gill may please re.ume his seat. Well, there is a definite procidure dealing with questions which was evolved after informal discussion with various Group Leaders. It was enforced here on the pattern of the Lok Sabha procedure. In this connection regular directions were also circulated to the honourable Members. If any Member, who has given notice of a question or any other Member feels that the Government have sent a wrong reply thereto then he will write to me point ing out the error. His allegation and the representation will be forwarded to the Minister concerned. If the reply from the Minister concerned is received then the reply to-gether with the reperesentation from the hon. Member or in case the reply is not received then only the said representation from the Member will be placed on the Table of the House so that the House may have both the versions before it. But I am not to give a judgement as to who is right and who is wrong. I cannot institute any enquiry in such a case. In case any honourable Member entertains any doubt in respect of a Minister or the Government as a whole then he can bring in a censure motion for that, for which there is a seperate procedure but it cannot be concerned that whatever the honourable Member concerned says is correct and that there cennot be any other version. I do not want to go further in this question because it is *sub judice* and it is being investigated into. Till then whether these clothes will be conserved or not, it is for the Court to find out. In case the clothes in question have not been recovered so far, these can be produced in the Court. Now I cannot go in contravention of the procedure in respect of this question).

श्री बलरामजी दास टंडन : स्पीकर साहिब, क्या उस प्रोसीजर को इस केस में लागू नहीं किया जा रहा है ?

श्री अध्यक्ष : किया जा रहा है और कामरेड राम प्यारा की रिप्रिज़ेंटेशन को मिनिस्टर कन्सर्ड के पास भेज दिया गया है। (It is being followed and the representation from Comrade Ram Piara has been sent to the Minister concerned).

UNSTARRED QUESTIONS AND ANSWERS

COMMUNIST DETENUS

2966. Comrade Shamsher Singh Josh : Will the Minister for Welfare and Justice be pleased to state whether any or all the Communist detenus detained at eresent in various Jails of the State has/have sent any representations to the Government asking for their release or for any other facilities; if so, a copy of each of the representations together with the details of the action taken there on be laid on the Table of the House ?

Sardar Darbara Singh : (Home and Development Minister) Yes. All the Communist detenus submitted representations. The representations were considered on merits and rejected by Government. However the Government relaxed the rules in respect of the following items :—

(1) All M.L.A.s and M.L.C.s have been classified as 'A' Class detenus.

(2) The rates of diet allowance for 'A' and 'B' Class detenus have been increased from Rs 2.25 and Rs 1.75 to Rs 2.75 and Rs 2.25 respectively.

(3) One Kilo of washing soap per month for every 'A' and 'B' Class detenus have been allowed.

2. It is not proposed to place copies of the representations on the Table of the House as the time and labour involved will not be commensurate with any benefit sought to be derived therefrom.

COMMUNIST DETENUS

2967. Comrade Shamsher Singh Josh : Will the Minister for Welfare and Justice be pleased to state whether any of the detained Communist detenu M.L.A.s have made any representation to the Government demanding his release; if so, copies of the representation together with the details of the action taken thereon be placed on the Table of the House ?

Sardar Darbara Singh : (Home and Development Minister) Both the Communist M.L.A.s, namely Sarvshri Makhan Singh Tarsikka and Hardit Singh Bhathal who were detained made representations for their release. Their representations were rejected.

The representations received from the detenus and the Government's replies thereto are enclosed.

To

The Home Secretary, Punjab State,
Chandigarh

Through the Superintendent, District Jail, Rohtak.

Subject:—Release on parole to attend budget session of Vidhan Sabha, which is my Legislative Right, as I am summoned, also by the Governor of the State of Punjab, in exercise of the power conferred on him by Article 174 of the Constitution. Legislative Rights are Supreme as recently decided by all India Speakers Conferance at Bombay on the issue of U.P. High Court and Assembly issue.

SHRIMANJI,

I beg to submit that I am a detenu here under your orders, due to malafide intentions of some High Officials of pro-Kairon faction working in the State Secretariat, against whom I was fighting in against their misdeeds in the Vidhan Sabha, which can easily be verified from the Vidhan Sabha records.

My this detention is also to debar me from taking part in the Budget Session. The charges against me ware totally false, can be easily verified from a poster issued under my signature in the first week of November, 1962 while I was even a under trial in a concocted case; and on 21st March, 1963, through a point of explanation in the Vidhan Sabha, afterwards forwarded by the honourable Speaker to the then Chief Minister.

[Home and Development Minister]

I am pained to note that my patriotism is even challenged. The full Bench of Supreme Court of India through their judgement gave me compliments "Makhan Singh Tarsikka is a patriot having in his record more than 14 years imprisonment and detention fighting for national independence. This fact is even admitted by the State Government," but now some pro-Kairon faction officials charging me for "Treason". I am prepared to face gallows, if even, little suspect be proved before a Court of Law.

Therefore my detention is illegal. So kindly release me on parole (to serve the interests of my 1½ lakh population of my Constituency. By illegally detaining me your infringing the fundamental rights of 1½ lakh people) to enable to attend coming session of Vidhan Sabha.

Hoping favourable consideration.

Yours etc.
Sd/-.
Makhan Singh Tarsika, M.L.A.,
Detenu, District Jail, Rohtak.

Dated 8th February, 1965.

Confidential

FROM

The Secretary to Government of Punjab,
Home Department, Chandigarh.

To

The Inspector General of Prisons, Punjab,
Chandigarh.

No. 1921/WDSB-3, dated Chandigarh, the 20th February, 1965.

Subject.—Representation of Detenu Makhan Singh Tarsika, M.L.A., detained in District Jail, Rohtak requesting for release on parole to attend the Budget Session of Punjab Vidhan Sabha.

Memo.

Reference your memo No. 320-C/W. 5, dated 12th February, 1965 and 375-C/W. 5, dated 17th February, 1965, on the subject noted above.

2. The representation dated 8th February, 1965 (one copy returned) made by the detenu regarding his release on parole to attend the Vidhan Sabha Session has been considered on merits and rejected. The detenu may be informed accordingly.

Sd/-.
JAGDISH CHANDRA,
DEPUTY SECRETARY HOME,
for Secretary to the Government of Punjab,
Home Department.

No. 1922-WDSB-3, dated Chandigarh, the 20th February, 1965.

Copy forwarded to the Superintendent, District Jail, Rohtak, for necessary action.

Sd/-.
JAGDISH CHANDRA,
DEPUTY SECRETARY HOME,
for Secretary to the Government of Punjab,
Home Department.

To

The Home Secretary, Punjab Government,
Chandigarh.

Through the Superintendent, District Jail, Hissar.

Subject.—Reply to the charges leveled in my detention order.

SHRIMANJI,

I, Hardit Singh Bhathal, M.L.A., village Bhathal, district Sangrur, has been detained under rule 30 (1) (b) of the Defence of India Rules, 1962, in District Jail, Hissar.

In the detention order, it is said that, "I am reported to be indulging in anti-national and pro-China propaganda and activities which are prejudicial to the Defence of India and Civil Defence".

I emphatically refute these charges. These charges are totally false, baseless and purely fabricated and contains no substance at all.

It seems that the Government has taken this nefarious and undemocratic step to cover its ulterior motive behind my arrest. My arrest is made at a time when the people were rising against the ever increasing prices of the essential commodities and failure of the economic policies of the State Government. Over and above this the time of arrests and detention is choosen at the eve of General Election of Kerala to confuse the masses there.

Our detention is made to cover failure of the Government economic policies by creating this sensation and war hysteria and there with to divert the attention of masses from their day to day problems which was finding expression in the demonstrations and protests against rise in prices throughout the country. Even the Government servants have come out to put forward their demands for relief.

Our detention is aimed at terrorising the masses and suppressing the democratic movements, lest the masses come out in open with more vigour and determination to compell the Government to accede to their just demands and thus force the Government, to alter its anti-people policies. Thus my detention is made because of political vendatta and fear of masses, rather than hue and cry raised by the Home Minister, Shri G.L. Nanda in his broadcast to the nation soon after my arrest.

I state with pride that I am as good national and patriot in the country as any body else including the high ups in the Central Government and the State Government.

In the end, I venture to lodge my vigorous protest against my detention and your depriving me of my all constitutional rights and thus suspending the whole of law. My detention is a blot on the fair name of Democracy and all that it means and is ashameful example of misuse of power.

I, therefore, demand that I should be released immediately or in the interest of Justice and Law I should be tried in open court. I am confident that the Government's case shall stand on no footing at all.

Yours etc.
Sd/-.
JATHEDAR HARDIT SINGH, M.L.A.
Communist Detenu, District Jail, Hissar.

Dated 14th January, 1965

(Home and Development Minister)

Secret

FROM

The Home Secretary to Government, Punjab,
Home Department, Chandigarh.

To

The Inspector General of Prisons, Punjab,
Chandigarh.

No...................../WDSB-III, dated Chandigarh, the

Subject:—Representation of Detenu against his detention.

Memo.

Reference your memo No. 172-C/W. 5. P. D/65, dated 27th January, 1965 forwarded therewith an application emanating from Shri Hardit Singh Bhathal, detenu and addressed to the Government.

2. The representation dated 14th January, 1965 made by the detenu relating to his illegal detention has been considered on merits and rejected. The detenu may please be informed accordingly.

Sd/-
JAGDISH CHANDRA,
DEPUTY SECRETARY HOME,
for Secretary to Government of Punjab.
Home Department.

MEMBER OF DHADI JATHA AS MEMBER, PANCHAYAT AND MARKET COMMITTEE, KHARAR, DISTRICT AMBALA

2968. Comrade Shamsher Singh Josh : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) whether he is aware of the fact that a member of the Dhadi Jatha of Kharar, District Ambala, employed by the Public Relations Department for the last many years was also a member of the village panchayat and of the Market Committee;

(b) whether it is also a fact that the person referred to in part (a) above intentionally withheld the said information from the Government and continued in Government service in contravention of Government Service Rules;

(c) If the reply to parts (a) and (b) above be in the affirmative the action taken against the said person ;

(d) the name and full address of the said person ?

Shri Ram Kishan : (a) Yes.

(b) Yes.

(c) His services were terminated as soon as the Public Relations Department discovered this fact.

(d) Shri Nasib Singh, Village Kanaura, Tehsil Kharar, District Ambala.

REPRESENTATION FROM DEVELOPMENT BLOCK, MAJRI, DISTRICT AMBALA

2969. Comrade Shamsher Singh Josh : Will the Minister for Home and Development be pleased to state—

(a) whether the Development Block, Majri, District Ambala has represented to the Government, through a resolution against the selection of the site of the Block Headquarters by the Government;

(b) whether the Government proposes to reconsider the matter in view of the said representation;

(c) the reasons for the selection of the present site by the Government against the recommendation of the Block Samiti ?

Sardar Darbara Singh : (a) Yes.

(b) No.

(c) Government have selected the site after fully considering availability and suitability of the land and recommendations of district authorities.

IRRIGATION OF BARANI AREAS OF RUPAR AND KHARAR BY TUBEWELLS

2970. Comrade Shamsher Singh Josh : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state —

(a) whether Government had decided to execute the Rupar-Chandigarh and Kharar-Banur Government Tubewell schemes for irrigation of Barani areas of Rupar and Kharar in Ambala district;

(b) whether the schemes referred to in part (a) have since been dropped; if so, the reasons therefor ?

Chaudhri Rizaq Ram : (a) There is no such scheme.

(b) Does not arise.

SETTING UP HYDEL POWER HOUSE NEAR RUPAR

2971. Comrade Shamsher Singh Josh : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state whether there is any proposal under the consideration of the authorities to set up a Hydel Power House near Rupar for generating electricity; if so, full details thereof as also the approximate time by which the proposal is likely to be executed ?

Chaudhri Rizaq Ram : Yes. The Rupar Power House Scheme envisages utilisation of the water supplies available over and above the

[Irrigation and Power Minister]

requirements of the Bhakra Canals, the Sirsa Branch and the W.Y.C. Feeder. Essentially, these supplies being diverted through the proposed Rupar Power House are the requirements of Sirhind Canal, which will be fed into it *via* Nangal Hydel Canal, instead of through the river Sutlej as is being done at present. This is proposed to be done without remodelling of the Nangal Hydel Channel. A gross head of 56.58 ft. is available for hydro-power generation between near tail R.D. 2,00,008 of the Nangal Hydel Canal and R.D. 10,100 of Sirhind Canal, near Rupar. It is proposed to construct a 1,350 ft. long Hydel link between the two canals.

The supplies are proposed to be drawn from Nangal Hydel Channel at R.D. 2,00,008 through a couple of 500/ long R.C.C. Penstock ducts with 20 feet inside diameter to feed two generating units of 12 M.W. capacity each. Water released from the generators will be carried by 405 feet long R.C.C. conduit to tail into Sirhind Canal through an outfall channel. The penstocks, the Tail Race Conduits and the Outfall Channels are designed to carry 7,000 cusecs of water. This scheme will contribute to the Punjab grid a firm power potential of 35 M.W. at 60% load factor. The estimated cost of the scheme is Rs 309.18 lacs. The Project report has been sent to Punjab State Electricity Board.

The Project would yield net return of 22.4% in the first year of its operation which increases to 690.5% in the 7th year. The sum at charge vanishes in the 8th year of operation and there will be income of Rs 66.13 lacs every year thereafter.

It is not known when the scheme is to be executed. The work will be taken in hand after the sanction of project and will be completed within a period of four years from start of construction subject to availability of funds and foreign exchange.

ANNUAL INCREMENTS TO CERTAIN CLASS III GOVERNMENT EMPLOYEES

2972. Sardar Ajaib Singh Sandhu : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) whether Government have on the advice of the Legal Remembrancer recently decided to allow annual increments to all class III Government employees in the Civil Secretariat which were withheld on account of their failure to qualify in the typing test;

(b) if the reply to para (a) above be in the affirmative, whether the said decision has been implemented and the arrears disbursed to the officials concerned; if arrears have not been disbursed, the reasons therefor and the steps taken to implement the said decision ;

(c) whether the said decision has been communicated to all concerned for implementation; if so, when, if not, the reasons thereof ?

Shri Ram Kishan : (a) Yes; the Clerks who were appointed prior to 1961 have since been allowed increments along with the arrears according to the terms of their appointments.

(b) The said decision has been implemented. Sanctions have been accorded for the grant of increments/payment of arrears to all the concerned officials except three whose cases for payment are being now finalised.

(c) Does not arise.

FACILITIES PROVIDED TO WORKERS UNDER THE TRANSPORT WORKERS ACT, 1961

2973. Comrade Hardit Singh Bhathal : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state—

(a) the date on which the Motor Transport Workers Act, 1961 came into force in the State ;

(b) whether the said Act applied to the workers of the Punjab Roadways the Pepsu Transport Corporation and the Private Transport Companies ;

(c) the date when the facilities under the said Act were actually extended to the transport workers ;

(d) whether the Government actually provide facilities to its workers with regard to (i) leave with wages, (ii) over time wages, (iii) rest rooms, (iv) Uniforms, (v) weekly rest, and (vi) night allowance,etc.; if this is not being done the reasons therefor ?

Chaudhri Rizaq Ram: (a) 1st February, 1962.

(b) Yes.

(c) 7th June,1963, i. e. the date from which the various provisions of the Punjab Motor Transport Workers Rules, 1963 came into force.

(d) Yes, excepting in respect of rest rooms and grant of night allowance. Provisions of the Rule regarding rest rooms have not been enforced while there is no provision in the said rules regarding grant of night allowance.

REVISION OF MINIMUM WAGES IN CERTAIN INDUSTRIES

2974. Comrade Hardit Singh Bhathal : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state—

(a) the date when minimum wages were fixed last in the Engineering, Machine Tools, Cycle parts and Agricultural Implements industries in the State ;

(b) the date when the revision of wages in the said industries is again due under the Minimum Wages Act ;

(c) whether the Government appointed any Committee to revise the minimum wages of the workers employed in the abovementioned Industries; if so, the progress, if any, made by the Committee in the matter, if no Committee has been appointed the reasons therefor ?

Chaudhri Rizaq Ram : (a) The minimum rates in this employment were last fixed on 20th February, 1958 which came into force with effect from 1st April, 1958.

(b) According to the provisions of the Minimum Wages Act the Government is to review at such intervals as it may think fit, such intervals not exceeding five years, the minimum rates of wages already fixed and revise the minimum rates, if necessary. The Government decided on 6th November, 1962 to revise the minimum rates of wages in the said employment.

(c) Yes. The Committee appointed by Government to revise the minimum rates of wages in this employment has since submitted its report and final decision in the matter will be taken shortly.

RAISING MINIMUM WAGES IN ENGINEERING AND MACHINE TOOLS INDUSTRIES IN THE STATE

2975. Comrade Hardit Singh Bhathal : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state whether Government has any plan under its consideration to raise the minimum wages fixed in the Engineering and the Machine Tools Industries in the State to the level of the ever-rising prices; if so, the details of the progress made in the implementation of the said plan?

Chaudhri Rizaq Ram : The Punjab Government constituted a Committee to hold enquiries and advise Government for revision of minimum rates of wages in the employment in Agricultural Implements, Machine Tools and General Engineering including Cycle and Electric Goods industry. The report of this Committee is under consideration of Government and final decision will be taken shortly. The fact that there has been increase in the cost of living will obviously be kept in view while fixing the minimum rates of wages.

REVISION OF MINIMUM WAGES OF TRANSPORT WORKERS IN THE STATE

2976. Comrade Hardit Singh Bhathal : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state—

(a) whether it is a fact that in May, 1960, the minimum wages of Transport workers in the State were revised and according to the provisions of the Minimum Wages Act, the revision of minimum wages again was due in May, 1965;

(b) whether the Government has set up any Tripartite Committee for revising the minimum wages; if so, the names of the members of the said Committee;

(c) if the said Committee has not been set up, the reasons therefor?

Chaudhri Rizaq Ram : (a) Yes.

(b) Yes. The Committee consisted of the following members:—

1. Labour Commissioner, Punjab,—*Chairman*.

Employers' Representatives—

1. The Provincial Transport Controller, Punjab, Chandigarh.
2. Shri B.K. Saini, Working President, Punjab Motor Union, Chandigarh, c/o New Suraj Transport Private Ltd., Amritsar.
3. Shri Harbhajan Singh, Punjab Public (Goods) Carrier Union, Sector 18, Chandigarh, c/o Northern India Goods Transport Co., Delhi.

Employees' Representatives—

1. Shrimati Sita Devi, M.L.C., President, Punjab, Himachal Jammu and Kashmir Motor Transport Workers Federation (Registered), Jullundur.
2. Shri J.D. Bakshi, Secretary, INTUC, Quarter No.3, Water-Works, Sadar Bazar, Ambala Cantt.
3. Shri Kartar Singh, President, Punjab State Committee of ATUC, 704, Sector 22-A, Chandigarh.

(c) The question does not arise in view of reply at (b) above.

HEAD WARDERS AND WARDERS IN AMBALA, PATIALA, ETC. JAILS

2977. Comrade Makhan Singh Tarsikka : Will the Minister for Welfare and Justice be pleased to state the names of Head Warders and Warders (both men and women) who have remained posted in Ambala, Patiala, Nabha, Hissar, Gurgaon and Amritsar Jails for more than three years with the dates of their posting in the said jails ?

Shri Chand Ram : A statement giving the requisite information is enclosed.

STATEMENT

Serial. No.	Names of Head Warders and Warders		Date of posting
1	2		3
I. Central Jail, Ambala			
1.	Head Warder	Ram Rakha	.. 18-2-1960
2.	Do	Balkrishan	.. 1-5-1961
3.	Do	Brij Lal	.. 23-2-1961
4.	Do	Walu Ram	.. 4-5-1953 (under suspension)
5.	Do	Tarlochan Singh	.. 5-5-1962 (He is under suspension)

[Welfare and Justice Minister]

1		2	3
6.	Selection Grade Warder	Wishwa Nath	.. 14-4-1961
7.	Ditto	Satram Dass	.. 3-4-1961
8.	Ditto	Krishan Kumar	.. 4-4-1961
9.	Ditto	Devi Dayal	.. 2-5-1960
10.	Ordinary Grade Warder	Kirpal Singh	.. 5-5-1961 (under suspension)
11.	Ditto	Sujjah Singh	.. 3-4-1961
12.	Ditto	Mathura Dass	.. 3-5-1962
13.	Ditto	Inder Singh	.. 11-4-1961
14.	Ditto	Sardar Singh	.. 13-6-1953
15.	Ditto	Piara Singh	.. 13—4--1962
16.	Ditto	Prithvi Raj	.. 20-4-1961 (under suspension).
II.	**Central Jail, Hissar**		
1.	Head Warder	Sidhu Ram	.. 29-5-1962
2.	Do	Chuni Lal	.. 22-3-1961
3.	Selection Grade Warder	Krishan Lal	.. 1-4-1962
4.	Ordinary Grade Warder	Brij Lal	.. 22-3-1961
5.	Ditto	Inder Singh	.. 21-5-1962
6.	Ditto	Bachan Singh	.. 22-3-1961
7.	Ordinary Grade Warder	Phuman Ram	.. 10-4-1961
8.	Ditto	Ravi Dutt	.. 5-4-1962
9.	Ditto	Jagdish Kumar	.. 7-5-1962
10.	Ditto	Ravail Singh	.. 26-4-1962
11.	Ditto	Bir Singh	.. 19-5-1962
12.	Ditto	Ram Singh	.. 3-5-1962
13.	Ditto	Piar Chand	... 21-5-1962
III.	**Sub-Jail, Gurgaon**		
1.	Ordinary Grade Warder	Brij Lal	.. 18-4-1962
2.	Ditto	Mahan Singh	... 6-4-1962
IV.	**District Jail, Amritsar**		
1.	Headwarder	Resham Singh	... 15-2-1961

1		2	3
2.	Selection Grade Warder	Babu Ram	.. 15-4-1962
3.	Ditto	Ved Prakash	.. 20-4-1962
4.	Ditto	Sadhu Ram	.. 8-4-1962
5.	Ordinary Grade Warder	Ganga Ram	.. 15-5-1962
6.	Ditto	Diwan Chand	.. 11-11-1960
7.	Ditto	Diwan Chand II	.. 17-4-1962
8.	Ditto	Parshotam Lal	.. 22-6-1951
9.	Ditto	Ishar Dass	.. 20-5-1962
10.	Ditto	Gurkhu Ram	.. 21-11-1956
11.	Ditto	Bishan Singh	.. 9-4-1962
12.	Ditto	Jagdish Singh	.. 9-4-1962
13.	Ditto	Shingara Singh	.. 22-12-1961
14.	Ditto	Bahadur Singh	.. 20-5-1961
15.	Ditto	Banjiman	.. 1-5-1954
16.	Matron	Shanti Devi	.. 16-5-1962
V. Central Jail, Patiala			
1.	Ordinary Grade Warder	Ganesh Dass	.. 16-10-1959
2.	Ditto	Hari Narain	.. 26-6-1958
3.	Ditto	Gurbachan Singh	.. 24-4-1962
4.	Ditto	Gurbax Singh	.. 25-4-1962
5.	Ditto	Labh Singh	.. 15-5-1962
6.	Ditto	Khem Singh	.. 28-5-1961
7.	Ditto	Kirpal Singh	.. 14-4-1962
8.	Ditto	Hardyal Singh	.. 10-1-1960
9.	Ditto	Chanan Singh	.. 25-5-1961
10.	Ditto	Gurdev Singh	.. 1-10-1959
11.	Ditto	Joginder Singh	.. 22-2-1958
12.	Ditto	Ved Prakash	.. 11-6-1962
13.	Ditto	Kishan Lal	.. 12-11-1961

[Welfare and Justice Minister]

1		2	3
14.	Ordinary Grade Warder	Gurdeep Singh	.. 8-6-1962
15.	Ditto	Amar Singh	.. 28-3-1961
16.	Ditto	Ronaq Singh	.. 8-5-1962
17.	Ditto	Didar Singh	.. 20-5-1961
18.	Ditto	Sansar Singh	.. 22-4-1961
19.	Ditto	Om Parkash	.. 4-12-1959
20.	Ditto	Sher Singh	.. 11-8-1959
21.	Ditto	Nand Singh	.. 21-5-1958
22.	Ditto	Wazir Singh	.. 11-5-1962
23.	Ditto	Modan Singh	.. 6-9-1958
24.	Matron	Harnam Kaur	.. 1-4-1962
VI. District Jail, Nabha			
1.	Head Warder	Des Raj	.. 28-5-1959
2.	Ordinary Grade Warder	Darshan Singh	.. 30-5-1959
3.	Ditto	Lachhmi Parshad	.. 9-4-1960
4.	Ditto	Dobari	25-1-1961
5.	Ditto	Sadhu Singh	.. 26-1-1961
6.	Selection Grade Warder	Jagir Singh	.. 12-4-1962
7.	Matron	Harnam Kaur	.. 9-4-1962

WRITTEN PETITIONS FROM JATHEDAR MOHAN SINGH TUR AND JATHEDAR HAZARA SINGH GILL

2978. Comrade Makhan Singh Tarsikka : Will the Minister for Home and Development with reference to the reply to Question No. 7668 printed in the Supplementary List of Unstarred Questions (converted as such from Starred Questions) for 28th April, 1965 be pleased to state—

(a) the present stage of the enquiry into the cases referred to in the representations made by Jathedar Mohan Singh Tur and Shri Hazara Singh Gill, with a brief summary of the report, if any, submitted by the enquiry Officer ;

(b) the name and designation of the officer enquiring into the cases mentioned above ?

Sardar Darbara Singh : (a) Inquiry has since been completed. Five cases were registered against Shri Hazara Singh Gill. Case F.I.R. No. 16/61 u/s 19/11/78. Arms Act, P.S. Valtoha ended in conviction.

He was acquitted in case F.I R. No. 101/61 u/s 307/506/147/148/149, I.P.C., P.S. Valtoha without any adverse remarks or stricture of the Session Judge

He was acquitted u/s 107/150, Cr.I.P.C., by the Court without giving any categorical finding that it was false. He has led a violent life all along and security proceedings were justified. Two cases were registered under section 52 of the Prisons Act on the report of Supdt. of Jail, Amritsar which were later on withdrawn. S.S.P., Amritsar could not have possibly a hand in their institution.

Out of the 55 cases u/s 188,I.P.C. registered against Shri Mohan Singh Tur, all ended in conviction except 3. They were routine in nature and their genuineness cannot be doubted. Case F.I.R. No. 386/1 u/s 307/357/186, I.P.C., P. S. E. Division also ended in conviction.

Case F.I.R. No. 758/60 u/s 307/342, I.P.C. P.S.E. Division and F.I.R. No. 264/61 u/s 382/120 B.I.P.C. and 4/5 Explosive Act, P.S. Sirhali were withdrawn under the orders of D.M. It is not in public interest to disclose the summary of the report.

(b) Shri Ashwani Kumar, I.P. Additional I.G.P. the then D.I.G./ P.A.P.

CASE AGAINST A LEGISLATOR OF AMRITSAR

2979. Comrade Makhan Singh Tarsikka : Will the Minister for Home and Development with reference to the reply to Starred Question No. 6876 included in the list of Question for 9th April, 1965 be pleased to state whether the enquiry into the matter referred to in Part (c) of the said reply has since been completed by the Senior Police Officer; if so, a copy of the report submitted by him to Government in this connection to gether with the details of further action, if any, taken thereon be laid on the Table of the House ?

Sardar Darbara Singh : Not yet.

DRINKING WATER SUPPLIED IN CENTRAL JAIL, HISSAR

2980. Comrade Makhan Singh Tarsikka : Will the Minister for Welfare and Justice be pleased to state —

(a) whether the drinking-water supplied in District Jail, Hissar (now Central Jail) was got tested in any Laboratory in 1 962 and subsequently also on the representation of the Comm unist Detenus lodged there; if so, the result of the analysis and a copy of the detailed report of the analyst in this respect be laid on the Table of the House ;

(b) whetther it is a fact that the said water was found unfit for human consumption; if so, the alternate arrangements made

[Comrade Makhan Singh Tarsikka]

by the Government to remove the detenus from there to some other jail ?

Shri Chand Ram : (a) Yes. The water was got tested on 28th July, 1965 in the Laboratory. The water was found fit for human consumption. Copies of the Analyst's report and result of physical/chemical analysis are enclosed (Annexures 'A' and 'B').

(b) (i) No.

(ii) Question does not arise in view of reply to part (i) above.

ANNEXURE A

Report of the Analyst

As far as physical results are concerned they are very good. Regarding chemical analysis, harmful contents such as Sulphates, free carbon di-oxide and nitrates, etc., are within permissible limits. The presence of flourine in water is a bit excessive according to Public Health standards. However I am reproducing below some view of American authors Shri Babbit and Dohad which are as below.

"Flourides are found in natural water and are desirable at minimum limits of about 0.6 to 1.5 p.p. m. and a maximum of 3.0. p.p.m. to prevent mottling of enamel of teeth of infants. Maximum limit permitted under the Public Health Service standards is 1.5 p.p.m. Dangerously toxic concentrations would probably not be encountered below about 1.5. p.p.m.

It is added for your information that this limit of florine present is in so many tubewells found in Hissar.

The ultimate scheme by the department is to supply water from water-works Hissar under construction which will take about 2 years more to complete the scheme. Hence up to that period water can be given from the tube-wells or if you desire a separate canal filteration scheme can be prepared for District Jail, Hissar.

ANNEXURE 'B'

Results of the Physical/chemical analysis of water samples

Serial No.	Particulars	Results 1	Results 2	Permissible limits
1	2	3		4
1.	Name and location of the source ...	District Jail, Hissar T.W. No. 4		
2.	Date of collection ..		..	..
3.	Name and designation of the official collecting the samples ..		..	..
4.	Date of receipt of the sample ..	28th July, 1965		..
5.	Date of analysis ...	28th July, 1965		...
6.	Physical ..		..	..
1.	Temperature Co.		..	5

1	2	3	4
2.	Turbidity mg/1 ..	..	5
3.	Colour (Units on platinum scale) ..	Colourless	Not disagreeable
4.	Taste and odour chemical ..	Odourless	Ditto
1.	PH. ..	7.20	7.0 to 8.0
2.	Total Alkalinity as Ca Co3 Mg/1 ..	456	
3.	Chlorides as CI mg/1 ..	92	250
4.	Total Hardness as Ca Co 3 mg/1 ..	384	
5.	Calcium hardness as Ca Co mg/1 ..	268	300
6.	Magneum hardness as Ca Co 3 mg/1	116	..
7.	Carbonate hardness ..	384	..
8.	Non-carbonate hardness ..	Nil	..
9.	Sulphate as SO4 mg/1 ...	...	250
10.	Free carbon dioxide mg/1 ..	Traces	..
11.	4 hours C.O.D. at 370 C. mg/1	..	..
12.	Total Solids at 1050 C mg/1 ...	770	0
13.	Flourides as F mg/1	1.2	1.0
14.	Nitrates as No. 3 mg/1 ..	6.66	20
15.	Ammonia as NH 4/ mg/1 ..	..	...
16.	Phosphates as P04 mg/1 ..	...	..
17.	Iron as Fe mg/1 ..	..	0.3
18.	Magnese as MN mg/1 ..	..	0.3
19.	Toxic ..	..	0.1
1.	Arsenic as Ar mg/1 ..	..	..
2.	Lead as Pb. mg/1 ..	..	Nil
3.	Cyanides as CN mg/1 ..	..	Nil
4.	Chromium (as hexavalent cr) mg/1	..	Nil

HOSPITALS WITHOUT DOCTORS

2981. Comrade Makhan Singh Tarsikka : Will the Minister for Health be pleased to state—

(a) the number of Hospitals district-wise in the State where there is no doctor at present ;

(b) the measures taken by the Government to post doctors at the said hospitals ?

Shrimati Om Prabha Jain: (a) The district-wise total No. of Primary Health Centres/Rural Dispensaries/Hospitals which are at present totally without doctors is as under —

Serial No.			P. H. C./ Rural Dispensaries / Hospital on the cadre of P.C.M.S. II	P. H. C. / R. D. / Hospital on the cadre of P.J.M.S. (N.G.)
1.	Hissar	..	11	—3
2.	Gurgaon	..	4	+9
3.	Karnal	..	3	+3
4.	Ambala	..	2	+1
5.	Simla	..	1	— —
6.	Kulu	..	1	— —
7.	Lahaul and Spiti	..	2	——
8.	Kangra	..	10	+4
9.	Hoshiarpur	..	3	+2
10.	Jullundur	..	2	+ —
11.	Ludhiana	..	4	+2
12.	Ferozepur	..	10	+6
13.	Amritsar	..	6	+ 3
14.	Gurdaspur	—	5	+ 1
15.	Patiala	—	3	+ 3
16.	Bhatinda	—	3	+5
17.	Sangrur	—	7	+ 1
18.	Kapurthala	—	3	+ 1
19.	Mohindergarh	—	5	+ —
20.	Rohtak	..	—	5
	Total		85	49
			Total	+ 134

(b) A statement showing the steps taken to overcome the shortage of Doctors in the Punjab State is attached herewith, as Annexure.

ANNEXURE

The following steps have so far been taken to remove the shortage of doctors in this State :—

1. Scale of pay of C.A.S.I. (G) has been revised from Rs 250—20—330/20—430/20—550 to Rs 250—25—375/25—500/25—750 with effect from 1st June, 1961.

2. Rural Allowance has been sanctioned for doctors serving in rural areas as under:—
   (i) C. A. S. II (NG) — (a) M.B.B.S. Rs 75 per month.
   .. (a) L.S.M.F. Rs 50 per month
   (ii) C.A.S.I. (G) .. Rs. 100 per month

3. Age-limit for recruitment has been raised up to 50 years.

4. Retired and superannuated doctors are re-employed up to the age of 60 years.

5. Civil Assistant Surgeon I (G) posted in P.H.C. are given option to either draw non-practising allowance of Rs 100 per month or to engage in private practice.

6. 10 per cent posts of C.A.S. I. (G) have been upgraded to the higher scale of Rs 750—50—1,000/50—1,250 meant for Civil Surgeons as also 10 per cent of P.J.M.S. in the selection grade of Rs 400—20—600.

7. C.A.S.I. (G) and C.A.S.II (NG) possessing higher qualifications are given advance increments according to the nature of higher qualifications.

8. Candidates who are admitted to the condensed M.B.B.S. course at the Medical College, Amritsar and Patiala are required to execute a bond to serve in rural areas for 3 years after completion of their course.

9. One hundred and fifty seats (50 in each of the Government Medical College at Amritsar, Patiala and Rohtak) have been increased in the M.B.B.S. course with effect from 1963-64.

10. The period of study in the Medical Colleges has been reduced from 5 years to 4½ years.

11. The final M.B.B.S. examination is now held thrice a year instead of twice.

12. Ten seats (5 in each of the Government Medical Colleges at Amritsar and Patiala) have been increased in the condensed M.B.B.S. course with effect from 1963-64.

13. With effect from the year 1964 all M.B.B.S. students doing compulsory housemanship are required to execute a bond to serve the State Government for a period of 2 years after completion of housemanship. They are paid Rs 150 per mensum remuneration during the period of compulsory

14. With effect from the year 1964 all Licentiate doctors (L.S.M.F.) admitted to condensed M.B.B.S. course in Government Medical Colleges in Punjab State are required to execute a bond to serve the State Government for a period of 5 years after completing the course or in default to pay asum of Rs 10,000in terms of their bonds.

15. The Arya Medical School, Ludhiana which used to admit 35 candidates every year to L.S.M.F. class has been upgraded to Degree Medical College and has arrangements for 50 M.B.B.S. seats. The first admission was made by this College in 1964.

JANDIALA GURU INDUSTRIAL ESTATE

2982. Comrade Makhan Singh Tarsikka : Will the Chief Minister be pleased to state whether he or the Director of Industries received any representation from the Legislator representing Jandiala constituency during the period from 1st January, 1965 to date, regarding non-shifting of the Industrial Estate from Jandiala Guru to any other place; if so, the details of the action taken thereon be laid on the Table of the House ?

Comrade Ram Kishan : Yes; a statement is laid on the Table of the House.

STATEMENT

It was decided to set up a Rural Industrial Estate at Jandiala Guru. Before steps for its setting up were taken, M/s Jandiala Guru Co-operative Industrial Society Ltd., came forward to set up an Industrial Estate on Co-operative basis at Jandiala Guru. Their proposal was accepted.

2. Since there was no scope for the successful running of the two Industrial Estates at Jandiala Guru, it was decided to set up an Industrial Estate at Rayya instead of Jandiala Guru.

3. During a review in the year 1964-65 it was discovered that the Rural Industrial Estate Scheme had not been the success it was expected to be and, therefore, the proposal for establishment of Rural Industrial Estates at a number of plaees including Rayya was dropped.

ROAD ACCIDENTS IN THE STATE

2983. Comrade Makhan Singh Tarsikka : Will the Minister for Home and Development be pleased to state—

(a) the total number of road accidents in the State during the last two years, year-wise, together with the resultant losses therefrom;

(b) the factors responsible for increase, if any, in the number of such accidents?

Sardar Darbara Singh : (a) 894 accidents in 1963 and 1,011 in 1964.

Three hundred persons died in 1963 and 330 in 1964.

(b) Over speeding, negligent driving and driving under the influence of liquor, and lack of traffic sense among the public are the main factors responsible for increased incidence of traffic accidents.

GEHRI MANDI AND RAYYA MARKETS IN DISTRICT AMRITSAR

2984. Comrade Makhan Singh Tarsikka : Will the Minister for Home and Development be pleased to state—

(a) the details of the steps being taken to develop and construct new markets at Gehri Mandi and Rayya in Amritsar District ;

(b) the statement of accounts showing the annual income and expenditure with the details of major sources of income of the above-mentioned markets during the last three years be laid on the Table of the House ;

(c) the details of the work done by the said markets for the benefit of the peasants of their respective areas during the last three years ?

Sardar Darbara Singh : (a) (i) Market Committee, Gehri is considering to develop a new grain market on G.T. Road for which a Sub-Committee has been set up which is negotiating the matter with Panchayat Samiti Jandiala for the purchase of land.

A scheme for the construction of a new vegetable market on G.T. Road is with the Panchayat Samiti, Jandiala.

(ii) A new market at Rayya is being developed by Market Committee, Rayya. Land has been acquired by the Government for the purpose.

(b) The statement of accounts for both the Market Committees for the last three years is attached at Annexure 'A'.

(c) Developments made by the Market Committees Gehri and Rayya are as under for the last three years, excluding the current financial year.

Market Committee, Rayya in the year 1962-63.

(i) Opened Rest House-cum-Information Centre, for the Growers.

(ii) Provided five beds for Growers Rest-house worth Rs 94/72.

(iii) Installed Radio in Rest-house worth Rs 708.86.

Year 1963-64

(i) Installed Rate-Icum-nstruction Board for the guidance of the Growers in different chowks of Mandi worth Rs 53.

(ii) Purchased Hand-driven Cleaners worth Rs 543.70 which are borrowed by different growers for use.

(iii) Provided Beddings for Growers Rest-house worth Rs 409.24

(iv) Constructed Urinals in Mandi worth Rs 948.11.

Year 1964-65

(i) Published and distributed information pamphlets 1,000 worth Rs 150.

(ii) Installed Seivers worth Rs 200.

(iii) Contributed Rs 5,000 to the Gram Panchayats for the construction of culverts and bridges.

Market Committee, Gehri in the year 1962-63.

(i) Opened a Rest House-cum-Information Centre. Installed a Radio Set in the Rest House.

(ii) Provided 12 beds for the Rest-house.

Year 1963-64

(i) Contributed Rs 480 to Gram Panchayat Akalgarh for the construction of 4 culverts on Akalgarh Lola Link Road.

(ii) Purchased 20 Hume Pipes for Culverts worth Rs 540.

(iii) Published and Distributed hand-bills worth Rs 350 for the guidance of the growers.

(iv) Provided 4 beddings worth Rs 128.

Year 1964-65

(i) Contributed Rs 1,804 to Block Samiti's Jandiala and Tarsikka for construction of Culverts on Gehri-Batala Road and work is under progress.

(ii) Installed Rate cum-Instruction Board on different points of the Mandi worth Rs 250 for the guidance of the Growers.

[Home and Development Minister]

(iii) Provided 4 beddings for Rest-house worth Rs 160.

(iv) Spent Rs 100 for advertisement in the Language News Papers for the guidance of the Growers of the Illaqa.

(v) Installed one hand-pump for drinking-water in the Mandi.

ANNEXURE A

Statement showing the income and expenditure for the last three years for the Market Committees Gehri and Rayya (District Amritsar)

Serial No.	Name of the Market Committee	Year	Income	Expenditure
			Rs	Rs
1.	Rayya ..	1962-63	18,848.72	30,036.52
		1963-64	34,444.81	18,263.53
		1964-65	41,178.37	52,169.80
		1965-66 (April 1965 to September, 1965).	17,406.98	24,947.91
2.	Gehri	1962-63	17,409.89	22,614.69
		1963-64	21,706.25	21,674.82
		1964-65	26,137.49	21,837.78
		1965-66 (April, 1965 to September, 1965).	17,258.41	20,248.42

Note.—The expenditure figures of Market Committee Gehri for the years 1962-63 and 1965-66 include the National Defence Fund of Rs 10,100 and Rs 10,000 respectively.

The expenditure figures of Market Committee Rayya for the year 1962-63 and 1964-65 and 1965-66 include Rs 11,000 for investment, Rs 22,000 for investments and Rs 15,000 for National Defence Fund, respectively.

The major sources of income for both the Market Committees are as under :—

1. Market Fees.
2. Licence Fees.
3. Composition Fees.
4. Security of badges.
5. Miscellaneous Income including the sale of Standard Forms.

SMALL SCALE WOOLLEN MANUFACTURERS ASSOCIATION, AMRITSAR

2985. Comrade Makhan Singh Tarsikka : Will the Chief Minister be pleased to state whether Government received during the period from 1st January, 1965 to date any Memorandum or representation from the Small-scale Woollen Manufacturs Association, Amritsar containing their grievances, if so, a copy thereof to-gether with the details of steps being taken to redress the same be laid on the table of the House ?

Choudhri Rizaq Ram (Irrigation and Power Minister) : Memorandum dated 19th March, 1965 addressed to the Chief Minister, Punjab and representation No. 3064, dated 22nd March, 1965 from the Amritsar Small-scale Manufacturers Association Ltd.,Amritsarwere received by Government in the Labour Department and copies thereof are laid on the Table of the House.

2. On receipt of this Memorandum and representations of some other Employers' Associations, Government constituted a Nine-Member Committee *vide*,-their Notification dated 26th March, 1965 to hold enquiries and advise Government in respect of revising the minimum rates of wages fixed *vide* Notification No. S.O. 55-CA/II/48/S-5/65, dated 4th March, 1965 so as to enable Government to fix a minimum time rate, a minimum piece rate and a guaranteed time rate and other matters connected therewith in respect of 53 categories of employees. One representative of the Amritsar Small Scale Woollen Manufacturers Association Ltd. was taken as member of this Committee and the issues raised by the Association in their Memorandum/representation were gone into in detail along with other points in the meetings of the Committee. This Committee has since submitted its recommendations to Government which are under consideration.

RECOMMENDATIONS MADE BY THE HEADS OF HIGH AND OF HIGHER SECONDARY SCHOOLS OF JULLUNDUR DIVISION TO THE GOVERNMENT

2986. Comrade Makhan Singh Tarsikka : Will the Minister for Education be pleased to state whether it is a fact that the Heads of High and Higher Secondary Schools of Jullundur Division, at a meeting held in the beginning of February, 1965, in Jullundur made certain recommendations to the Government; if so, the details thereof together with the details of action, if any, taken thereon ?

Shri Prabodh Chandra : Yes. A statement indicating the recommendations made and the action taken thereon is enclosed.

STATEMENT

Recommendations	**Action taken**
1. The seminarians felt happy to learn that the Department was going to vest more administrative powers with the heads of the schools so that their control and supervision at the school level becomes more effective.	1. More administrative powers have not been given to the Heads of High and Higher Secondary Schools.
2. The schools should introduce cumulative record cards for all the students and set up guidance corners for the purpose of collecting and disseminating occupational information to students and parents (Instructions to this effect from the Department already stand).	2. Necessary instructions have already been issued and Supervisory Officers have been asked to see that these are properly implemented.
3. The seminarians felt happy that the Heads of the Schools should devote more time for educational supervision in the schools.	3. The policy of the Department is to encourage the Heads of Institutions to have effective supervision on the work of their subordinates and to afford them proper guidance.

(Education Minister)

4. The Heads of High/Higher Secondary Schools be empowered to detain such students as had failed to get at least 20 per cent marks in the internal examinations as in the case of colleges for Pre-University class.	4. Detention is no remedial therapy. Steps are being taken to provide special classes for weak students.
5. J.B.T. Units be detached from the High/Higher Secondary Schools and run separately.	5. The J.B.T. Units will be detached from the High/Higher Secondary Schools and will be set up independently as soon as possible. Steps are being taken to set up adequate number of Training Institutions.
6. Double shift system in the schools be discontinued.	6. Double shift system has only been started because of paucity of accommodation in the schools to cope with the admissions. Steps are immediately taken to discontinue double shift system as soon as accommodation is available.
7. Theposts of the Heads of High Schools be made gazetted as in the case of Higher Secondary Schools.	7. There appears to be no justification for the upgrading of posts of Heads of High Schools to P.E.S. Class II.
8. The posts of additional clerks be created in big schools with a view to relieve the teachers of the clerical work.	8. Such schools are permitted to appoint additional Clerks from the Amalgamated Fund.
9. The seminarians expressed their perturbance at the Punjab University's recent decision to allow students passing only in I Part of the Higher Secondary Course to join colleges for the Part II Examination. This decision of the University would cut out the very root of the Higher Secondary System.	9. This decision has been set asideby the University.
10. The seminarians welcomed the decision of the Punjab Government to establish a Board of High/Higher Secondary Examination.	10. It is under examination.

TEACHERS IN GOVERNMENT SCHOOLS IN JANDIALA GURU, DISTRICT AMRITSAR

2987. Comrade Makhan Singh Tarsikka : Will the Minister for Education be pleased to state —

(a) the names and educational qualifications of the teachers at present working in the Government Girls High School, and the Government Higher Secondary School (Boys), Jandiala Guru, district Amritsar, alongwith the dates of their first joining these schools ;

(b) the number of students at present class-wise in the Schools mentioned in part (a) above;

(c) the pass percentage subject-wise of the said schools in the University examinations during the past two years ?

Shri Prabodh Chandra : (a), (b) and (c) Statements giving the requisite information are enclosed.

(a) Statement showing the names, qualifications and dates of joining of Teachers/ Masters of—

(i) Government Boys Higher Secondary School, Jandiala Guru, District Amritsar

	Name	Educational qualifications	Date of first joining this school.
	1	2	3
1.	Sh. Dina Nath, P.E.S., Principal	.. M.A., B.T.	5-6-1965
2.	Sh. Sukhdev Sood, Lecturer	.. Ditto	17-4-1961
3.	Shri Harbhajan Singh Dhillon, Lecturer	M.A., B.T., M. Ed.	19-8-1963
4.	Sh. Waryam Singh, Master	.. B.Sc., B.T.	2-5-1964
5.	Sh- Joginder Singh Randhawa	.. M.A., B.T., B.S.c.	24-4-1961
6.	Sh. Karamjit Singh	.. M.A., B.T.	3-5-1962
7.	Sh. Gurdip Singh	.. B.Sc., B.T.	2-5-1964
8.	Sh. Joginder Singh Bawa	.. M.A., B.T.	1-5-1956
9.	Sh. Harbinder Singh Chimani	.. Ditto	16-4-1957
10.	Sh. Sohan Singh	.. B.A., B.T. (Math. A & B)	2-5-1964
11.	Sh. Mohinder Pal	.. B.A., B.T.	2-5-1964
12.	Sh. Dalbir Singh	.. B.A., B.Ed.	18-5-1963
13.	Sh. Surrinder Mohan	.. B.A., B.T.	5-5-1964
14.	Sh. Mangat Ram	.. B.Sc., B.T.	22-11-1960
15.	Sh. Harnam Singh	.. M.A., B.T.	19-4-1963
16.	Sh. Sudershan Kumar	.. B.A., B.T.	5-9-1964
17.	Sh. Ajit Singh	.. Ditto	20-4-1963
18.	Sh, Narinder Singh	.. Ditto	28-4-1963
19.	Sh. Naunahal Singh	.. B.A., B.Ed.	26-5-1965
20.	Sh. Kapil Dev	.. B.A., B.T.	22-5-1965
21.	Sh. Surinder Kumar	.. B.A. Diploma in G. Sc.	14-5-1964
22.	Sh. Inder Singh	.. M.A., S.V.	3-3-1949
23.	Sh. Madan Lal	.. Matric, Diploma in Art & Craft	28-3-1964
24.	Sh. Parshotam Dass	.. O.T.	3-12-1964

	1	2	3
25.	Sh. Mela Singh	.. S.V.	7-7-1965
26.	Sh. Ved Parkash	.. Ditto	17-5-1962
27.	Sh. Mittar Singh	.. Giani, O.T.	4-5-1962
28.	Sh. Sardari Lal	.. F.A. S.V.	6-5-1960
29.	Sh. Dev Raj	.. Middle, Shastri	26-6-1953
30.	Sh. Kulwant Singh	.. S.T.	1-5-1962
31.	Sh. Harbans Singh	.. B.A., B.Ed., S.V.	26-9-1965
32.	Sh. Rajinder Kumar	.. F.A., J.B.T.	17-12-1960
33.	Sh. Nihal Chand	.. Ditto	1-5-1962
34.	Sh. Kewal Krishan	.. J.B.T.	1-5-1965
35.	Sh. Ranjit Singh	.. Matric, Diploma in Art.	19-9-1964
36.	Sh. Baldev Raj	.. Matric, Spl. Cert. Drg.	10-2-1955
37.	Sh. Joginder Singh	.. J.B.T.	26-9-1965
38.	Sh. Pritam Dass	.. Ditto	26-9-1965
39.	Sh. Budh Singh	.. P.T.I. Army Trd.	4-12-1952
40.	Sh. Darbara Singh	.. J.B.T.	20-10-1965
41.	Sh. Tarlok Nath	.. Ditto	1-5-1962
42.	Sh. Gurcharan Dass	.. Ditto	28-4-1962

(ii) Government Girls High School, Jandiala Guru, district Amritsar

	Name 1	Qualifications 2	Date of joining this School 3
1.	Mrs. P. Kuwana, Headmistress	.. B.A.; B.T.	2-8-1965
2.	Mrs. Raj Devinder, Mistress	.. B.A.; B.Ed.	2-5-1962
3.	Miss Rajinder, Mistress	.. B.A.; B.T.	6-9-1962
4.	Miss Amrit Sarita, Mistress	.. B.T.; B.T.	5-5-1964
5.	Sh. Sukhwant Singh, Sc. Master	.. B.Sc.; B.T.	1-5-1965
6.	Mrs. Avtar Kaur, Mistress	.. B.A.; B.T.	9-4-1965
7.	Vacant Mistress	.. B.A.; B.Ed.	
8.	Smt. Soma Wati, Teacher	.. S.V.	18-10-1948

1	2	3
9. Mrs. K. Bhatia	.. J.S.; T.C.	3-9-1963
10. Mrs. Raj Balbir	.. J.A.; B.T.	30-9-1963
11. Miss Ajit	.. J.B.T.	19-12-1964
12. Mrs. Bimla Wadhwa	.. Ditto	12-9-1963
13. Miss Surbir Bedi	.. Art & Craft Teacher	1-8-1962
14. Miss Prem Lata	.. J.B.T.	1-5-1965
15. Miss Gurcharan Kaur	.. Ditto	4-9-1963
16. Mrs. Om Piari	.. Tailoring Mistress	7-5-1965
17. Mrs. Manohar Bala	.. O.T. Hindi	17-6-1964
18. Sh. Sohan Singh	.. N.C.C. Instructor	1-5-1965
19. Mrs. Bhupinder Kaur	.. N.D.S.	Not joined.

(b) Statement showng the number of students class-wise in —

(i) Government Boys Higher Secondary School, Jandiala Guru, district Amritsar

Class	Number on rolls
XI	.. 58
X	.. 108
IX	.. 190
VIII	.. 151
VII	.. 166
VI	.. 219
Total	.. 892

(ii) Government Girls High School, Jandiala Guru (District Amritsar)

Class	Number on rolls
J.B.T.	.. 51
X	.. 58
IX	.. 80
VIII	.. 76
VII	.. 118
VI	.. 166
Total	.. 549

[Education Minister]

(c) Statement showing the pass percentage subject-wise in the University Examinations during last two years of —

(i) Government Boys Higher Secondary School, Jandiala Guru (District Amritsar).

Subject	PASS PERCENTAGE IN HIGHER SECONDARY EXAMINATION DURING						
	1964				1965		
	Core subject		Elective subjects		Part I	Part II	
	A	B	Written	Pract.		Written	Pract.
English	..		51.1		76.30	48.56	
Mathematics	68.6		58.3		82.75	..	
Mathemathics Higher	..		..		71	38.8	
Social Studies	73·9	52.3	..		99.1	..	
General Science	100		..		100	..	
Physics	..		56.6	98	88.4	48,9	97.7
Chemistry	..		70	100	94.2	64.4	100
History	..		75.9		87	58.5	
Economics	..		32.3		82.6	82	
Civics	..		87.3		87	96	
Hindi 1st Language	92.8	97.4	..		91.4	...	
Hindi 2nd Language	88.2		...		...	...	
Punjabi 1st Language	100	97.6	..		100	..	
Punjabi 2nd Language	89.7		...		..	..	
Craft	100		..		...	..	

Note.—No examination was held in respect of the subjects against which no information has been given.

UNSTARRED ASSEMBLY QUESTION NO. 2987

(*c*) (ii) Government Girls High School, Jandiala Guru, District Amritsar.

Subject		Pass Percentage in Matriculation examination during	
		1964	1965
English	..	50	86.66
Arithmatic	..	61.66	95.56
Social Studies	..	66	91.11
Punjabi	..	96.6	100
Hindi	..	80	93.33
Phy. Hyg.	..	90	97.75

MUTATION CASES PENDING IN AMRITSAR DISTRICT

2989. Comrade Makhan Singh Tarsikka : Will the Minister for Revenue be pleased to state —

(a) the number of mutation cases pending on 1st January, 1965, in Amritsar District, tehsil-wise ;

(b) the number of cases mentioned in part (a) above which have been pending for one, two and three years, respectively ;

(c) the number of cases mentioned above decided and freshly filed separately during 1964;

(d) the steps the Government proposes to take for the early disposal of the pending mutation cases ?

Sardar Harinder Singh Major (Revenue Minister) :

(a) Name of Tahsil		Mutations pending on 1st January, 1965
(i) Ajnala	..	3,417
(ii) Amritsar	..	2,885
(iii) Tarn Taran	..	3,451
(iv) Patti	..	4,353
Total	..	14,106

(b)		For one year	For two years	For three years
(i) Ajnala	..	3,415	2	..
(ii) Amritsar	..	2,885	..	..
(iii) Tarn Taran	..	2,426	993	32
(iv) Patti	..	3,260	1,070	23
Total	..	11,986	2,065	55

[Revenue Minister]

(c)		Freshly filed	Decided
(i)	Ajnala ..	5,939	4,179
(ii)	Amritsar	8,756	8,477
(iii)	Tarn Taran	8,936	10,414
(iv)	Patti	6,483	7,717
	Total	30,114	30,787

(d) The concerned revenue officers have been impressed upon to decide the old pending mutations at an early date by making strenuous efforts. Sub-Divisional Officers have also been asked to decide personally as many mutations as possible. In the monthly meetings also stress is laid on this aspect.

SETTING UP OF CERTAIN FACTORIES IN THE FOURTH FIVE- YEAR PLAN PERIOD

2991. Comrade Makhan Singh Tarsikka : Will the Minister for Planning and Local Government be pleased to state—

(a) whether any proposal for setting up factories in the Punjab for manufacturing Tractors, Power Tillers, land-rovers, News-print, Cement, during the Fourth Five-Year Plan period has been finalised by the Government and necessary approval thereto given by the Central Government; if so, the details thereof ;

(b) the names of the places so far selected by the Government to start the factories mentioned in part (a) above ;

(c) whether Government intend to start the said factories in the public sector; if not, the reasons therefor.

Shri Ram Kishan Chief Minister :(a) The State Government are interested in promoting these Industries. The Government of India have for the present refused industrial licences for the manufacture of tractors and land-rovers. The scheme relating to power-tillers is till under their consideration. As regards news-print, the industrial licence has been issued in the private sector, The scheme for setting up a cement factory is being re-examined as the industrial licence previously granted to a private firm was surrendered by them. A statement showing installed capacity envisaged for each project is attached.

(b) Location of the power tillers project has not so far been decided. Relevant technical and economic factors are still being investigated. In the case of the news-print factory, the tentative location selected by the licensee is Nangal, district Hoshiarpur. The question of selecting locations for the remaining projects does not arise for the present.

(c) No. The projects will be set up on the basis of financial participaltion between Government and the privatesec tor. Government consider

that the available resources can in this way be utilised to the maximum advantage.

Statement showing installed capacity of new industrial projects

Serial No.	Name of the project		Annual installed capacity	
1.	Tractors and Power-Tillers	..	(i) Tractors	2,500
			(ii) Power-tillers	12,000
2.	Land-Rovers Project		(i) First year (ii) Tenth year	3,000 vehicles 10,000 vehicles
3.	News-print Factory	..	60,000 tons	
4.	Cement Factory		100,000 tons	

INDUSTRIES IN TEHSIL NARNAUL, DISTRICT MOHINDERGARH

2992. Comrade Makhan Singh Tarsika : Will the Chief Minister be pleased to state —

(a) whether a mineral survey of tehsil Narnaul, district Mahendergarh, has been conducted; if so, a copy of the survey report be laid on the Table of the House ;

(b) if the answer to part (a) above be in the affirmative ; the manner in which the Government propose to utilise the said resources;

(c) the names of industries the Government proposes to start with said minerals;

(d) whether any industrial schemes for the utilization of the said minerals have been included in the Fourth Five-Year Plan;

(e) whether Government have under their consideration any scheme to further explore the vast marble deposits found in Narnaul Tahsil; if not, the reasons therefor.

Shri Ram Kishan : (a) Yes. The time and labour involved in the preparation of copies of this voluminous survey report will not be commensurate with the benefit that can possibly be derived from it.

(b) & (c) A Pig Iron Plant involving utilisation of the mineral resources of Mahendergarh District is proposed to set up at Satrod, Hissar District.

(d) The project for setting up the Pig Iron Plant is being included in the Fourth Five-Year Plan.

(e) Not at present, as the area having marble deposits has been leased out to a private party for a long perioed.

DISTRICT PUBLIC RELATIONS OFFICERS ETC.

2994. Shri Hunna Mal : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the list of District Public Relations Officers and Public Relations Officers working in the State at present to gether with their educational qualifications;

(b) whether any of the Officers mentioned in part (a) above possess qualifications below the Degree standard; if so, their number;

(c) the number of Rural Publicity Supervisor promoted to the posts of D.P. R.Os, the dates when they were promoted as such and the dates of their appointments as Rural Publicity Supervisors;

(d) whether the Government is aware of the fact that some years back the Government decided that the Government servants having five years service will automatically be confirmed;

(e) a list of working Rural Publicity Supervisors and Organisers who appeared in the test for the posts of Field Publicity Assistants held on 7th April, 1965 be placed on the Table of the House;

(f) whether the Department received any representation from any of the Rural Publicity Supervisors seeking exemption from the said test; if so,their names along with a list of those who were exempted from the test be laid on the Table;

(g) the time by which the Field Publicity Assistants are proposed to be appointed ?

Shri Ram Kishan : (a) List attached as annexure 'A'.

(b) Yes, two.

(c) List attached as annexure 'B'.

(d) There was no such decision.

(e) List attached as annexure 'C'.

(f) The information is given in annexure 'D'

(g) As soon as requisite formalities are completed.

ANNEXURE 'A'

List of District Public Relations Officers showing Qualifications

1. Shri G.S. Randhir, M.Sc. (Hons).
2. Shri Ved Bhushan, B.A.
3. Shri Waryam Singh, M.A.

4. Shri Gulzar Singh Sodhi, B.A.
5. Shri Sulakhan Singh, B.A.
6. Shri Chander Varkar, M.A.
7. Shri Vidya Sagar, B.A.
8. Shri Tarlochan Singh, M.A.
9. Shri Devi Shankar, B.A.
10. Shri Ishwer Chander, B.A.
11. Shri R.P. Kesri, B.A., LL.B.
12. Shri Mulkh Raj, Matric
13. Shri P.N. Prasher, B.A.
14. Shri Kanti C. Sen, B.A., LL.B.
15. Shrimati Pushpa Jain, M.A., B.T.
16. Shri Kalyan Singh, B.A.
17. Shri Parma Nand, M.A.; B.T.

List of Public Relations Officers showing Qualifications

1. Shri Raghbir Singh, M.A.
2. Shri Niranjan Singh, M.A., B.T.
3. Shri M.M. Goswami, B.A.
4. Shri Kartar Singh, B.A.
5. Shri P.K. Nijahwan, M.A., J.D.
6. Shri R.S. Amar
7. Shri Suba Singh, M.A.
8. Shri M.L. Bhatia, M.A., J.D.
9. Shri Amar Kant, M.Com., LL. B.
10. Shri M.N. Wahi, M.A.
11. Shri D.S. Shauq, M.A., M.O.L.
12. Shri Lachhman Dass, B.A.
13. Shri H.S. Gill, M.A.
14. Shri Niranjan Singh, B.Sc., LL.B.

ANNEXURE 'B'

List of Supervisors promoted as District Public Relations Officers.

Serial No.	Name	Date of appointment as	
		Supervisor	D.P.R.O.
1.	Shri Devi Shankar	.. 9-11-1956	15-7-1959
2.	Shri Amar Kant	.. 11-9-1957	7-7-1962
3.	Shri Chander Verkar	.. 1-4-1957	17-4-1963
4.	Shrimati Pushpa Jain	.. 24-7-1957	26-3-1965
5.	Shri P.N. Prasher	.. 16-8-1956	12-10-1964
6.	Shri Sulakhan Singh	.. 10-1-1958	23-2-1965
7.	Shri Parma Nand	.. 29-9-1958	5-9-1964
8.	Shri Lakshman Dass	.. 15-12-1956	18-10-1960

[Chief Minister]

ANNEXURE 'C'

List of Rural Publicity Supervisors and Organisers who appeared in the test on 7th April, 1965

Serial No.	Name	Designation
1	2	3
1.	Shri Shankar Lal	.. Supervisor
2.	Shri Chattar Sain Goel	.. Do
3.	Shrimati Shakuntla Kumari	.. Do
4.	Shri Babu Singh	.. Do
5.	Shrimati Sharda Sethi	.. Do
6.	Shri Basant Kumar Sharda	.. Do
7.	Shri Chander Bhan	.. Do
8.	Shrimati Savtri Malik	.. Do
9.	Shri Puran Chand	.. Do
10.	Shri Rajinder Kumar	.. Do
11.	Shri Sukhpal Vir Singh	.. Do
12.	Shri Jagmohan Singh	.. Do
13.	Shri R.P. Dhawan	.. Do
14.	Shri Gurmukh Singh Ambalvi	.. Do
15.	Shri Ashok Kumar Saigal	.. Do
16.	Shri Vinod Kumar Lakhunpal	.. Do
17.	Shri Rajbir Singh	.. Do
18.	Shri A.N. Kavishar	.. Do
19.	Shrimati Raman Sharma	.. Do
20.	Shri Banwari Lal Mehra	.. Do
21.	Shrimati Promilla Kapur	.. Do
22.	Shri N.S. Shad	.. Do
23.	Shri Subash Narula	.. Do
24.	Shri Satvir Singh Rana	.. Do
	Rural Publicity Organisers	
1.	Shrimati Jaswant Kaur	.. Organiser
2.	Shri Narinder Nath Sharma	.. Do
3.	Shri Sushil Chand Rattan	.. Do

1	2	3
4.	Shri Babu Singh	.. Organisar
5.	Shrimati Swadesh Kumari	.. Do
6.	Shri Shiv Singh	.. Do
7.	Shri R.P. Misra	.. Do
8.	Shrimati Swatantar Kapur	.. Do
9.	Shrimati Kusam Lata Jain	.. Do
10.	Shri B.J. Kapur	.. Do
11.	Shrimati Shakuntla Kumari	.. Do
12.	Shri Bishan Sarup Kaushik	.. Do
13.	Shrimati Raj Rani Bali	.. Do

ANNEXURE 'D'

List of Supervisors and Organisers who applied for Exemption

Serial No.	Name	Designation
1.	Shri A.N. Kavishar	.. Supervisor
2.	Shri S.K. Saroor	.. Do
3.	Shri Rajbir Singh	.. Do
4.	Shrimati Bhupinder Paul Kaur	.. Do
5.	Shrimati Laj Bedi	.. Do
6.	Shrimati Jaswant Kaur	.. Organiser

Only Shri S.K. Saroor was exempted.

CONSUMPTION OF CHEMICAL FERTILISER IN THE STATE

2998. Comrade Shamsher Singh Josh : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state—

(a) the district-wise consumption of chemical fertilizer or Janta Khad during the years 1960, 1961, 1962, 1963 and 1964 in the State separately ;

(b) the rates of the Chemical Fertilizer during the said years, along with the reasons for the increase in its price, if any?

Chaudhri Rizaq Ram : (a) and (b) Information is contained in the statements at Annexures 'A' and 'B'.

ANNEXURE "A"

Statement showing district-wise sale of chemical fertilizers

Name of District		Year 1960-61			Year 1961-62			Year 1962-63		
		A.S.	C.A.N.	S.P.	A.S.	C.A.N.	S.P.	A.S.	C.A.N.	S.P.
Amritsar	..	106	288	54	494	1,473	143	527	5,143	338
Ambala	..	313	979	13	1,544	2,628	200	1,157	4,018	566
Ferozepur	..	637	1,157	..	1,340	6,112	247	913	17,533	592
Gurdaspur	..	269	98	66	596	993	122	412	3,460	230
Gurgaon	..	217	25	28	694	702	43	459	1,797	69
Hoshiarpur	..	841	768	83	1,365	3,305	332	866	7,998	783
Hissar	..	22	798	..	470	2,004	47	233	4,153	226
Jullundur	..	1,412	997	165	1,888	5,399	443	803	10,057	819
Kangra	..	7,141	..	..	544	354	50	640	779	32
Karnal	..	1,229	1,017	71	2	4	4	20	54	32
Ludhiana	..	2,535	73	161	1,188	3,044	364	856	3,733	418
Rohtak	..	128	169	8	6,907	2,084	1,630	8,199	3,586	2,301
Patiala	..	150	1,153	28	536	2,227	42	445	2,752	139
Bhatinda	..	924	704	..	558	2,027	271	431	3,763	492
Sangrur	..	382	104	..	1,956	2,086	..	788	7,718	433
Kapurthala	..	153	136	..	985	2,057	42	563	5,330	334
Mohindergarh	..	77	..	..	857	459	6	308	1,842	271
Simla	..	..	..	..	109	413	..	132	492	22
Total	..	9,536	8,466	677	22,033	37,371	3,986	17,752	84,207	8,097

Name of District		Year 1963-64			Year 1964-65		
		A.S.	C.A.N.	S.P.	A.S.	C.A.N.	S.P.
Amritsar	..	588	11,016	785	1,156	17,378	1,404
Ambala	..	1,058	7,757	819	1,242	14,109	1,903
Ferozepur	..	776	30,456	786	1,036	44,454	1,348
Gurdaspur	..	362	3,640	340	481	11,747	817
Gurgaon	..	378	3,640	116	280	6,878	205
Hoshiarpur	..	885	8,583	812	1,684	14,594	1,357
Hissar	..	388	10,696	426	158	16,613	639
Jullundur	..	1,080	14,107	1,038	1,666	23,066	1,955
Kangra	..	632	1,455	91	1,045	3,852	344
Kulu	..	12	257	66	30	372	139
Karnal	..	552	8,660	907	798	16,025	1,620
Ludhiana	..	5,926	10,157	5,661	8,305	19,083	7,161
Rohtak	..	439	6,914	300	290	12,990	320
Patiala	..	479	6,874	840	677	11,935	2,018
Bhatinda	..	427	12,984	405	398	18,890	620
Sangrur	..	425	10,175	485	342	18,141	1,107
Kapurthala	..	512	2,658	477	830	5,274	1,180
Mohindergarh	..	193	839	17	84	5,155	86
Simla	..	..	2	..	..	71	26
Total	..	15,112	153,973	14,371	20,502	257,567	24,249

[Irrigation and Power Minister]

ANNEXURE "B"

The sale rates of the Chemical Fertilizer during the years 1960-61, 1961-62, 1962-63, 1963-64 and 1964-65, are given as under :—

Year	Name of chemical fertilizer with sale price per tonne.
	Rs
Ammonium Sulphate	
1960-61 ..	374.50
1st April, 1961 to 9th December, 1961	374.50
10th December, 1961 to 31st March, 1965 ..	360.00
Calcium Ammonium Nitrate	
1960-61 ..	354.80
1st April, 1961 to 9th December, 1961 ..	354.80
10th December, 1961 to 4th October, 1962 ..	342.00
5th October, 1962 to 31st March, 1965 ..	310.00
Superphosphate	
1st April, 1960 to 10th May, 1961 ..	276.50
11th May, 1961 to 30th June, 1962 ..	279.50
1st July, 1962 to 31st August, 1962 ..	290.60
1st September, 1962 to 31st March, 1964 ..	280.60
1st April, 1964 to 31st December, 1964 ..	275.00
1st January, 1965 to 31st March, 1965 ..	282.00

The rates of above chemical fertilizer are fixed by the Government of India. The increase or decrease in these rates is made by them after taking into consideration the various factors such as the price of raw material, railway freight, labour, etc. No increase in the sale rates have been made by the Government of India in the case of Nitrogenous fertilizer upto 31st March, 1965.

2. In case of Superphosphate increase is due to rise in the price of raw materials, namely, Sulphur, rock phosphate and jute bags and railway freight for transport of raw materials from Ports to Delhi.

QUESTION OF PRIVILEGE

Mr. Speaker : There is a Privilege Motion given notice of by Comrade Shamsher Singh Josh, to the effect that—

> "The Chief Secretary to Punjab Government by issuing government instructions,—*vide* letter No. 16434-DS-2G5-3-63/40750, dated the 12th November, 1963, based on Rule 20 of the Punjab Government Servants' Conduct Rules, 1955, prohibiting its employees to approach M.L.A.s for redress of their grievances has committed a breach of privilege of Legislators to whom any citizen or constituent can meet for redress of his grievances, if any, and to impose any restrictions on any category of people is a clear breach of privilege enjouyed by legislators and the Legislature should take serious note of it and take steps for the withdrawal of these instructions."

I shall look into all aspects of the matters involved in it and then give my decision. Till then it is kept pending.

श्री बलरामजी दास टंडन: स्पीकर साहिब, क्या कल आप इसके बारे में अपनी रूलिंग दे देंगे? कल तो सैशन का आखरी दिन है।

Mr. Speaker : I think I will be able to give.

श्री बलरामजी दास टंडन: यह बड़ा इम्पार्टेंट इशू है। इसे कल तक आप डिसाइड कर दें।

Mr. Speaker : This is why I have kept it pending.

CALL-ATTENTION NOTICES

Mr. Speaker : Now we will take up the next item, *viz*. Call-Attention Notices,' First Call-Attention Notice (No. 69) is given by Sardar Gurbakhsh Singh Gurdaspuri.

(*Not raised*)

Mr. Speaker : Next Call-Attention Notice (No. 70) stands in the names of Sardar Gurcharan Singh and Comrade Gurbakhsh Singh.

(*Not raised*).

STATEMENT LAID ON THE TABLE BY THE CHIEF PARLIAMENTARY SECRETARY

Chief Parliamentary Secretary (Shri Ram Partap Garg) : Sir, I want to lay some statements relating to Call-Attention Notices on the Table of the House................ ....

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : ਉਚੀ ਬੋਲੋ ਜੀ, you are 'dhandorchi of the government.

ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰੀ : ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਥੇ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਆਦਮੀ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਜਿਆਦਾ ਸ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉੱਚਾ ਬੋਲ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।

Sir, I have to lay certain statements on the Table of the House relating to 'Call Attention Notices' admitted.

First I lay on the Table of the House a statement relating to 'Call-Attention Notice' No. 14 of Comrade Shamsher Singh Josh about the employers taking alleged advantage of emergency to victimise workers.

Then I lay on the Table of the House a statement relating to 'Call-Attention Notice, No. 24 raised by Shri Mohan Lal Datta and others on the 15th October, 1965 about the management of M/s Bhupendra Cement Works Associated Cement Companies Ltd., Surajpur.

Chief Parliamentary Secretary

I also lay on the Table of the House a Statement relating to 'Call-Attention Notice' No. 54 of Shri Mangal Sein about the Government Ayurvedic College, Patiala.

Sir, I further lay on the Table of the House a statement relating to 'Call-Attention Notice' No. 61 brought before the House by Shri Balwant Singh about the delay caused by Government in deciding the representation regarding lowering of pass percentage of marks of the Assistant Grade Test.

Statement in respect of Call-Attention Notice No. 14, *dated* 13*th October,* 1965 *by Comrade Shamsher Singh Josh, M.L.A.*

1. No case has come to the notice of the Government where the employers took advantage of emergency to victimise workers. There has, however, been retrenchment in some establishments due to suspension of work. No complaint has been received regarding dismissal of 7 TradeUnion WorkersinM/s Sharar Textile Mills or of any severe beating to any workman on 12th October, 1965. Enquiries made from the management in the matter have also revealed that no workman was dismissed by the management of the said concern on 12th October, 1965 nor there had been any incident of beating in the said Factory. One workman was, however, dismissed by the Management of the said concern on 13th October, 1965, on the charges of misconduct after holding a proper enquiry against him. He was neither an active Trade Union Worker nor was an office-bearer of the workers Union of the Factory. In case the Worker's Union feel aggrieved in regard to dismissal of this workman, they can raise a regular industrial dispute by submitting a demand notice. Necessary action under the Industrial Disputes Act will be taken if and when a demand notice in this respect is received.

2. It is also not correct that the conciliation machinery in the State has collapsed or there has been any undue withholding of any industrial dispute from their normal course. The conciliation machinery in the State is working as usual except that at places like Amritsar, the employers or workmen are sometimes not available for holding meetings for settlement of disputes and, therefore, the cases have to be kept pending.

3. Steps for rehabilitating the industry and to get all factories start working are being taken as is given in the statement of the Chief Minister in the Vidhan Sabha on the 14th October, 1965.

4. With the declaration of Emergency in 1962 insurance cover has already been provided to the Factories against risks on account of Emergency through Emgergency Risks (Factories) Insurance Act, 1962, and the scheme made thereunder. As for dismantling/removal of machinery there is no provision in the Factories Act, 1948, for checking the owners.

Statement in respect of Call-Attention Notice No. 24 *brought up by Sarvshri Shamsher Singh Josh, Om Parkash Agnihotri and Mohan Lal Datta, M.L.A.s, before the Vidhan Sabha on the* 15*th October*, 1965, *in regard to the management of M/s Bhupendra Cement Works, Associated Cement Companies Ltd., Surajpur being not allowed to use limestone from the Morni Hills for producing cement.*

By virtue of a sanad granted by the British Government in the year 1816, the Mir of Kotah was recognised as a chief of the Morni Hills and some areas in the plains in Ambala District, and certain rights in the land were given to him. The Mir granted a lease to Shri Munshi Ram Bhasin of Chandi Mandir for limestone over an area of about 960 acres at Jaunpur, Barun etc. in July, 1953. Assuming that the mineral rights vested in Government, the Department of Industries wrote to the Collector Ambalat o stop Shri Munshi Ram Bhasin from carrying out mining operations. Shri Munshi Ram Bhasin filed a civil suit on the 4th February, 1961, for a permanent injunction restraining Government from interfering with his rights, title, interest in and peaceful possession of these limestone quarries. The suit was decreed in favour of the plaintiff by the Sub-Judge First Class Ambala on the 27th March, 1963. This meant recognition of the fact that the mineral rights in the Morni Hills vest in the Mir. The suit was contested by Government on the question of jurisdiction of the civil court to adjudicate on the rights flowing from a sanad and also on the ground that with the passage of the Punjab Jagirs Act, 1946, the

income from minerals, being a part of the jagir, stood automatically resumed. Government filed an appeal which was dismissed by the Senior Sub-Judge, Ambala on the 11th June, 1964. Government have now filed a regular second appeal which is still pending in the High Court. Government have thus at present no disposing power over the minerals, including limestone, in the Morni Hills.

2. Government are, however, doing their best to grant mining leases for limestone in undisputed areas in favour of M/s A.C.C. Ltd. for their Bhupendra Cement Works at Surajpur, in preference to other applicants.

3. In October, 1964, M/s A.C.C. Ltd., approached the Government of India, Ministry of Industry and Supply (Department of Industries) for grant of permission to shift one complete unit, out of the four, comprising kiln with auxiliaries, mills, etc. from their Bhupendra Cement Works at Surajpur to their Madukkarai Cement Works for installation under their expansion programme. The Company had urged that the proved limestone reserves, which was the principal raw material for the manufacture of Portland cement, had depleted to an alarming extent and the balance would hardly last for six years, with the factory running on full output. The request was opposed by the State Government, but the Government of India looking at the matter from the point of view of overall manufacturing capacity in the country and its full utilisation, pressed for reconsideration. On this Government agreed to the transfer of one kiln unit and necessary permission was finally granted by the Government of India on the 6th April, 1965, to shift one kiln unit with an annual capacity of one lakh tonnes of cement.

4. The Bhupendra Cement Karamchari Union submitted a representation dated the 26th August, 1965, against the shifting of one kiln unit from Surajpur. Obviously it was too late to take any action on this representation, whatever the merits.

Statement in respect of Call-Attention Notice (Serial No. 54) by Mangal Sein, M.L.A regarding Government Ayurvedic College, Patiala

The state of affairs in the State Ayurvedic College, Patiala is satisfactory and the staff is adequate. We have at present, in addition to one Principal, 6 Professors and 9 Lecturers/Demonstrators. The number of annual admission in the College is only 30 and it is not economically viable to have more staff. In view of this one or more than one departments are grouped and entrusted to one Professor. It is not necessary to have a Professor for each of the Departments of E.N.T.& Eye and Materia Medica. Materia Medica is taught by Professor A.N. Shastri. The E.N.T. and Eye Departments were entrusted to the Professsor of Anatomy. This post was occupied by Dr. V.S. Thapar. After Dr. Thapar was relieved, it was not possible to find a successor although the post was advertised through the Public Service Commission. The post will be shortly filled after relaxing the qualification for this post as no person is available on the qualification prescribed . It is also not considered necessary to have a separate Department of Modern Medicine. Comparative medicine which includes modern medicine is taught by Professor of Kaya Chikitsa, Shri Harinder Datt.

OM PRABHA JAIN,
Health Minister, Punjab.

Statement in respect of Call-attention Notice No. 61 brought by Shri Balwant Singh, M.L.A. before the Punjab Vidhan Sabha on the 20th October, 1965 regarding the delay caused by the Government in deciding the representation regarding lowering of pass percentage of marks of the Assistant Grade Test.

In 1957 Government issued instructions whereby a test was prescribed for the promotion of a clerk to the post of Assistant. In 1961 the pass percentage of marks for 'A' class offices was fixed at 40 per cent in each subject and 50 per cent in the aggregate and in respect of 'B' and 'C' class offices previous standard was allowed to continue and the officials were required to secure 33 per cent in individual subjects and 50 per cent in the aggregate. A representation from the officials of the Financial Commissioner's office was received for lowering the high pass percentage prescribed for qualifying in the Assistant Grade Test. The said test was held as illegal by a Court of Law and that decision was also up held by the Punjab High Court. As a result of this whole question of Assistant Grade test i. e. to give it a legal shape by framing rules under Article 309 of the Constitution of India and to refix the pass percentage for qualifying this test, has become under consideration of Government. Both these are interlinked issues and have to be dealt with at one place. Government are pursuing this case vigorously and the matter is likely to be finalised shortly.

BILL

THE PUNJAB MOTOR VEHICLES TAXATION (AMENDMENT) BILL, 1965—
(*Resumption of discussion*)
(Not concld)

Mr. Speaker : Now the House will resume consideration of the Punjab Motor Vehicles Taxation (Amendment) Bill, 1965.

श्री मोहन लाल (बटाला) : स्पीकर साहब, इस बिल पर पिछले दिन जब बहस हो रही थी तो आप जानते हैं कि जिन मैम्बर साहिबान ने बहस में हिस्सा लिया उन्होंने इस बिल की मुखालिफत की और यह भी अन्दाज़ा लगाया जा रहा था कि शायद इस हाउस के हर सेक्शन की मुखालिफत को ध्यान में रखते हुए सरकार इस बिल को वापस लेना मुनासिब समझे। मैं नहीं जानता कि गवर्नमेंट का इस वक्त इस बारे में इरादा क्या है लेकिन मैं यह कहना चाहता हूँ कि यह वक्त मुनासिब नहीं है और हालात ऐसे नहीं हैं जब कोई टैक्सेशन मैयर लाया जाए और कोई टैक्स आयद किया जाए पंजाब में। मैं और इस हाउस के सब मैम्बर साहिबान जानते हैं और तसलीम करते हैं इस बात को कि प्लैन्ड डिवैलपिंग इकानौमी में रिसोरसिज़ का अकट्ठा किया जाना बहुत ही ज़रूरी होता है और उसमें जहां पहले दूसरे रिसोरसिज आते हैं वहां टैक्सेशन भी ज़रूरी है। इसलिये किसी मैम्बर ने इस हाउस में रिसोरसिज़ के अकट्ठे किये जाने के बारे में एतराज़ नहीं किया और न ही कोई कर ही सकता है। लेकिन सवाल यह है कि क्या यह टैक्सेशन मैयर इस वक्त लाना मुनासिब है, खास तौर इन हालात में जिन हालात में से आज हमारा पंजाब गुज़र रहा है। इसलिये मैं इस पर ज़ोर देना चाहता हूँ क्योंकि अभी अभी पाकिसतान के साथ हिन्दुस्तान की जंग हुई जिसकी लपेट में सीधा पंजाब आया और उसकी वजह से पंजाब के बहुत बड़े हिस्सा की इकानौमी बिलकुल हिल गई और जिससे पंजाब की इकानौमी को एक बहुत बड़ा धक्का लगा है। इसलिये हमने यह सोचना होगा कि ऐसे हालात में क्या कोई टैक्सेशन मैयर किसी हद तक जायज़ हो सकता है जबकि आप जानते हैं कि इस जंग की वजह से पंजाब के ज़मींदार ने सफ़र किया है। मैं समझता हूँ कि इस चीज़ की तफसील में जाना ज़रूरी नहीं है क्योंकि सब समझते हैं कि खेत मज़दूर ने सफ़र किया है, सन्नतकार ने सफर किया है, कारखाने में काम करने वाले मज़दूरों ने सफर किया है और इस तरह से इन ट्रांस्पोर्ट वालों ने सफर किया है। इस बात से इनकार नहीं किया जा सकता। आप जानते हैं कि हफतों काम बन्द रहे। जहां पर ज़मींदारों को पानी न मिलने की वजह से फसलें सूखीं और इसके कारण उनका नुकसान हुआ वहां कारखाने भी बन्द रहे और जैसा कि आप जानते हैं बलैक आउट होने की वजह से कोई कारखाना रात को चल ही नहीं सकता था। इसलिये पंजाब में काम बन्द रहा और इसका असर यह हुआ कि पंजाब ने करोड़ों रुपया का इस एमरजेंसी की वजह से और इस वार की वजह से नुकसान उठाया है। जैसा कि मैंने कहा है कि सन्नतकार, ज़मींदार मज़दूर और ट्रांस्पोर्ट वाले सब इस नुकसान के उठाने में हिस्सेदार थे और यह बिल जैसा कि आप जानते हैं ट्रांसपोर्ट आपरेटरज़ पर सीधा असर डालता है। अब कौन नहीं जानता कि पंजाब का बहुत बड़ा हिस्सा ऐसा था जहां ट्रांसपोर्ट का काम बिल्कुल बन्द रहा है।

वहां बसें नहीं चलती थीं और ट्रांसपोर्ट कम्पनियों का काम बन्द रहा। इसी तरह से पब्लिक कैरियर्ज का हाल रहा है। आप जानते हैं कि उस वक्त सरकार के लिये उनकी ज़रूरत थी और उन्होंने सरकार का साथ दिया और यह बात यहां पर वाज़ह कर दी गई है कि इसकी वजह से ट्रांसपोर्ट आपरेटर्ज़ ने सफर किया है और खास तौर पर जो पंजाब के बार्डर पर तीन ज़िले हैं या वह ज़िले जो उनके साथ लगते हैं उनमें उन दिनों ट्रांस्पोर्ट का काम बिल्कुल बन्द रहा है। और इन तीन ज़िलों में तो यह कतई तौर पर बन्द रहा। यहां तक कि उन दिनों जालंधर तक भी बसें नहीं जाती थीं। जैसा कि आप जानते हैं कि आज ज़रूरत इस बात की थी, और बार बार यहां पर यह मांग की गई है कि हिट हुए हुए पंजाब के ज़मींदारों को, इण्डस्ट्रियलिस्टों को, ट्रांसपोर्ट आपरेटरज़ को और दूसरों को सरकार की तरफ से मदद दी जाए। एक तरफ तो सरकार ने उन लोगों की मदद करने के लिये काफ़ी स्टेपस नहीं लिये हैं बावजूद इस बात के कि इस बारे में बार बार मांग उठती रही है कि हर उस तबका की जिसने इस वार की वजह से नुकसान उठाया है उसकी मदद की जाए, कनसेशन्ज़ दिये जाय इनसैंटिव दिए जायें, रिलीफ दिया जाए और हर ढंग से यह उनकी मददगार बने उनको फिर से उठने दे। लेकिन बजाए इसके कि यह उनकी मददगार बने उन पर टैक्स का यह बोझा लादा जाए मेरी राय में यह बिल्कुल नामुनासिब होगा। मैं यह भी अर्ज़ कर देना चाहता हूँ कि इसका मतलब यह नहीं है कि सरकार को किसी टैक्स के लगाने के लिए सोचना ही नहीं चाहिए लेकिन जब तक पंजाब दोबारा अपने पांवों पर खड़ा नहीं हो जाता और इसको जो आर्थिक धक्का लगा है उसका जो शाक है उसको यह बरदाश्त नहीं कर पाता और इसकी जो इकानोमी हिल गई है यह जब तक ठीक जगह पर नहीं आ जाती उस वक्त तक हमारी पंजाब सरकार को किसी मज़ीद टैक्स लगाने के बारे में नहीं सोचना चाहिए। हां, जहां आप और इस हाउस के सारे मैम्बर साहिबान जानते हैं कि सरकार को अच्छे और तरक्की के काम करने के लिये पैसा और रिसोर्सिज़ अकठे करने ज़ारूरी हैं वहां में यह कहूंगा कि आज की स्थिति में इस के लिए यह भी बहुत ज़रूरी है कि वह अपने खर्च में इकानोमी करे और अपने अखराजात में इकानोमी करे और जहां तक हो सके वह किफ़ायतशुआरी से काम ले। मुझे इस बात का यकीन नहीं है कि इस रास्ते पर सरकार सही कदम उठा रही है। जहां तक किफायत-शुआरी का मामला है मैं सरकार से कहूँगा कि वह इस बारे में संजीदगी के साथ विचार कर के इस पर अमल करे। कुछ हालात और वाक्यात ऐसे हैं जिनसे पता चलता है कि सरकार ने इस तरफ अभी तक पूरी संजीदगी के साथ या सोचा नहीं या इस बारे में कदम नहीं उठाए। इस बारे में मेरे लिये तफसील में जाना मुश्किल होगा लेकिन चन्द एक मिसालें तो मैं पेश कर सकता हूँ। अभी हाल ही में सरकार ने कमिश्नरों की 6 नई आसामियां कायम की हैं। अब आप ही अन्दाज़ा लगाइए कि क्या इन हालत में जिनमें से आज पंजाब गुजर रहा है क्या यह ज़रूरी था और उसको जहां तक मैं समझ सकता हूँ कोई बहुत ज्यादा जस्टीफिकेशन नहीं बनती थी कि ऐग्रीकल्चर का कमिश्नर हो, इरीगेशन और पावर का भी सैक्रेटरी की बजाए कमिश्नर हो, फिनांस का फाइनैंशल कमिश्नर हो, ऐडीशनल चीफ सैक्रेटरी, रीहैबीलीटेशन के लिये कमिश्नर और

[श्री मोहन लाल]

एक दिल्ली में चीफ़ लायजां आफिसर, यह 6 नई पोस्टें हैं। जहां तक मालूम हुआ है लायज़ां आफिसर की पोस्ट तो ऐमरजैंसी शुरू होने के बाद बनाई गई है । अगर मेरी इत्तलाह सही हो तो एक बड़े सीनियर अफ़सर आई. सी.ऐस. को उस पोस्ट पर लगाया गया है । आप जानते हैं कि अफ़सर बड़ा हो तो उसको बड़ा अमला भी चाहिए, साधन भी बड़े चाहिएं। अगर मेरी इत्तलाह सही है तो उसके दफ़तर के लिये एक कोठी चार हज़ार रुपया माहवार किराया पर अभी अभी ली गई है । तीन उसके डैपुटीज़ हैं। जो हाईली पेड हैं, तीन कारें भी हैं। अब आप अन्दाज़ा लगाएं कि क्या इस वक्त इतना खर्च बढ़ाने की कोई जस्टीफिकेशन थी। फिर मेरी ऐसी इतलाह है । मैं यकीन से नहीं कह सकता--कि जब उस आई. सी. ऐस. साहिब को वहां लगाने की तज़वीज़ बनी तो उन्होंने इसकी मुखालिफत की थी और कहा था कि वहां पर इतने बड़े अफ़सर को लगाने की शायद जस्टीफिकेशन न हो, वहां पर इतना काम न हो । तो मैं सरकार से इस बात पर सीरियसली विचार करने के लिये कहता हूँ कि वहां पर इतना खर्च करने की क्या वाकई इस वक्त ज़रूरत थी और अगर यह बात हो गई है तो अब इस पर दोबारा ग़ौर करें कि क्या इस खर्च को किसी तरह से कम नहीं किया जा सकता, इन पोस्टों में कमी की जा सकती है या नहीं । इसी तरह से कुछ और पोस्टें हैं जो सरकार ने अभी अभी निकाली हैं, जैसे दो ऐडीशनल आई. जीज़ और मुकर्रर हुए हैं । मैं नहीं जानता कि हिन्दोस्तान के किसी और सूबे में इतने ऐडीशनल आई. जीज़. हों जितने कि आज पंजाब में हैं । इनके साथ साथ तीन डी. आई. जीज़. की पोस्टें और बनी हैं। मेरा मतलब है कि जहां तक इकौनोमी का सम्बन्ध है बड़े बड़े सरकारी कर्मचारियों को और मिनिस्टर साहिबान का खुद लोगों के सामने मिसाल कायम करनी चाहिए । आज ऐमरजेंसी का वक्त है, और नहीं कह सकते कि कब दोबारा पंजाब इसकी लपेट में आ जाए, यह जंग कभी भी फिर शुरू हो सकती है तो यह निहायत ज़रूरी है कि ऐसे हालात में लोगों के सामने कफायत शुआरी की मिसाल कायम की जाए । मैं किसी व्यक्ति का या किसी खास पोस्ट का नाम नहीं लूंगा क्योंकि ऐसा करना अच्छा नहीं लगता मगर यह आम चर्चा है कि बहुत सी पोस्टें नई क्रियेट कर ली गई हैं और कुछ के ऐलाउंसिज़ और ग्रेड्ज़ बढ़ाए गए हैं और इस तरह से सरकार ने बिला वजह अपने ऊपर एक बड़ा बोझ ले लिया है । यह ठीक बात नहीं है । मुझे यह कहने में झिजक तो महसूस होती है मगर इसका ज़िक्र करना मैं अपना कर्त्तव्य समझता हूँ कि मेरी इत्तलाह है कि चीफ़ मिनिस्टर साहिब का जो खुद का सैक्रेटेरियट है उसमें पहले से दुगनी पोस्टें कर दी गई हैं--कुछ सैक्रेटरीज़, कुछ उनके डैपुटीज़ और कुछ उन के डैपुटीज़ की कुछ पोस्टें खुद उन्हों ने अपनी सैक्रेटेरियट में बढ़ाई हैं। ऐसी मेरी इत्तलाह है । मैं ऐडमिनिस्ट्रेशन के ऐसे ही बढ़े हुए अखराजात की तफसील में जा सकता हूँ मगर जाना नहीं चाहता । चीफ मिनिस्टर साहिब, मिनस्टिर साहिबान, सरकार के बड़े बड़े कर्मचारियों को अखराजात को कम करने की मिसाल लोगों के सामने कायम करनी चाहिए । मैं अर्ज़ करूंगा कि इस ऐडमिनिस्ट्रेशन ने, सरकार ने अपने अखराजात, को कम करने के लिये उतना तरदद नहीं किया जितना कि

किया जा सकता था । ऐसी सूरत में मैं बाकी मैम्बर साहिबान के साथ शामिल होता हूँ कि ऐसी टैक्सेशन मैयर की इस वक्त ज़रूरत नहीं थी और यह लाना मुनासिब भी नहीं था । पंजाब के मुकाबले में इस टैक्स की जो लैवल ऊंची है वह जिस स्टेट में है वह बहुत दूर की स्टेट है यानी मद्रास । मगर जो पंजाब के साथ की स्टेटस का रैफ्रैंस दिया गया है वह शायद ठीक नहीं है । ख़ैर, यह टैक्नीकल सी बात है । इस पर मैं बहुत ज़ोर नहीं देता मगर मैं मिनिस्टर साहिब से फिर कहूँगा कि इस हाउस के मैम्बरान के फीलिंग्ज़ को सामने रखते हुए, सूबे के लोगों के फीलिंग्ज़ को सामने रखते हुए–कहीं पास करने के बाद कोई पेचीदगी न पैदा हो । मैं उन से अर्ज़ करूँगा कि वह इस बिल को प्रैस न करें और वापस ले लें । यही अच्छा होगा (आपोज़ीशन की तरफ़ से तालियां)

श्री अध्यक्ष : इस बिल पर 11, 12 मैम्बर बोल चुके हैं और शायद और बोलना चाहते हैं तो अगर हाउस ऐग्री करे तो 10 मिनट का टाइम फिक्स कर दिया जाए । (Already 11, 12 or Members have taken part in this discussion and some more would probably like to do so. We may fix the time limit at 10 minutes, if the House so desires.)

Does the House agree that the time-limit for speeches should be fixed for 10 minutes for each Member ?

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ (ਜਗਰਾਉਂ); ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੱਜ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜੋ ਮੋਟਰ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਬਿੱਲ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਟੈਕਸ 2750 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵਧਾਕੇ 4200 ਰੁਪਏ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ । ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦਾਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹਦ ਤਕ ਸ਼ੁਕਰੀਆ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਇਕ ਡਿਕਟੇਟਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨੀਚੇ ਇਕ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਜਿਸ ਦਾ ਕਿ ਇਕ ਵਜ਼ੀਰ ਹੁਣੇ ਬੋਲ ਕੇ ਹਟਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਇਹ ਸ਼ੇਵਾ ਸੀ ਕਿ ਜੋ ਲਫ਼ਜ਼ ਡਿਕਟੇਟਰ ਕਹੇ ਉਸ ਦੀ ਤਾਈਦ ਕਰੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਕਰਾਇਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਲਿਆਂਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਕਾਮਰੇਡ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਰੇਪਰੇਜ਼ੈਂਟੇਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਗੁਜ਼ਰਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਾਰ–ਨਾਮੇ ਕੀਤੇ ਹੋਣ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਪਬਲਿਕ ਇਨਟ੍ਰੈਸਟ ਦੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਆਸ ਬਝਦੀ ਸੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਤਗਯਰੋ ਤਬੱਦਲ ਵਿਚ ਇਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ ਕਿ ਜਿਸ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤੌਰ ਤੇ ਰਿਪ੍ਰੈਜ਼ੈਂਟੇਸ਼ਨ ਮਿਲ ਸਕੇਗੀ। ਇਹ ਸਹੀ ਢੰਗ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਦਾ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਰੁਪਿਆ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ । ਲੇਕਿਨ ਜਦ ਅਜ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਤੇ ਨਿਗਾਹ ਮਾਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਢੰਗ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ । ਕੋਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਬਣੀ ਸਰਕਾਰ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਾਵਰ ਵਿਚ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਜਦ ਤਕ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਖ਼ਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਲੋਕ ਸੁਖ ਦੀ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਸੌਂ ਸਕਦੇ। (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦ ਤਕ ਲੋਕੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਉਹ ਸੁਖ ਦੀ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਸੌਂ ਸਕਦੇ । ਜਿਹੜੀ ਸਰਕਾਰ ਕੋਈ ਟੈਕਸ ਆਦਿ ਲਗਾਂਦਿਆਂ

[ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ]

ਕਿਸੇ ਮੌਕਾ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦੀ ਅਤੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੀ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟੈਕਸ ਲਗਾਣ ਦਾ ਕੀ ਅਸਰ ਪੈਣਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਵਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ।

ਅੱਜ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਬਸਾਂ ਵਾਲਿਆਂ, ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਆਪਰੇਟਰਾਂ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅੱਜ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਮਨਿਸਟਰ ਹਨ ਉਹ ਆਪ ਦਿਹਾਤੀ ਇਲਾਕੇ ਤੋਂ ਆਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਸਾਂ ਵਾਲਿਆਂ, ਟ੍ਰੱਕਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਆਪਰੇਟਰਾਂ ਦੀ ਕੀ ਹਾਲਤ ਹੈ, ਇਸ ਸਾਰੀ ਕਲਾਸ ਦੀ ਕੀ ਹਾਲਾਤ ਹੈ । ਜਿਹੜੇ ਬਸਾਂ ਤੇ ਟਰੱਕ ਚਲਾਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹਨ । ਭਾਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਬਸਾਂ ਜਾਂ ਟਰੱਕ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਤ ਵਿਚ ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਰੀਦਦੇ ਹਨ । ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵੇਚ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਬਚਿਆਂ ਦੇ ਜੇਵਰ ਰਹਿਨ ਰਖਕੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਘਰ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਾਮਾਨ ਰਹਿਨ ਰਖ ਕੇ ਟਰੱਕ ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ । ਅਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਟ੍ਰੱਕ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਬਸ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਕਹਿ ਸਕੇ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਟ੍ਰਕ ਜਾਂ ਬਸ ਇੰਡੀਪੈਂਡੈਂਟ ਤੌਰ ਤੇ ਖਰੀਦੀ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਿਨਾਂਸਰਾਂ ਪਾਸ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਵੋਗੇ ਅਤੇ ਰੋਂਗਟੇ ਖੜੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਦ ਇਹ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ 40 ਪ੍ਰਸੈਂਟ ਸੂਦ ਦੇ ਕੇ ਰੁਪਿਆ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤਾਂ ਟ੍ਰੱਕ ਹਾਸਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਤਿੰਨਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੂਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਿਨਾਂਸਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਕੋਈ ਤਵੱਜੋ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ।

ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਤੱਵਜੋ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਖ਼ਿਆਲ ਹੈ ਆਨਰੇਬਲ ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਹੈ ਕਿ ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਪੁਲਿਸ ਕੀ ਕੁਝ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਰਦੀ ਹੈ । ਕਿੰਨੀ ਇਹ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਟਰੱਕ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਬਸਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਲੂਕ ਕਰਦੇ ਹਨ ਇਸ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਸਕਦੇ । ਤੁਸੀਂ ਹੁਣੇ ਹੀ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਗਵਾਂਢੀ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਗਈ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਬਸਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਟਰੱਕਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਬਸ ਜਾਂ ਟਰੱਕ ਸੜਕ ਦੇ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦਾ ਸੋਨਾ ਆਦਿ ਨਿਕਲਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਕਈ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਸਨ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਗਵਾਹ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕੀਂ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਹਰ ਵਕਤ ਤਿਆਰ ਹਨ ਕਿ ਹਰ ਆਦਮੀ ਜੋ ਸਫ਼ਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਭਲੀ ਪਰਕਾਰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਟਰੱਕ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਬਸ ਵਾਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਲਈ ਰੂਲਜ਼ ਇੰਨੇ ਸਖ਼ਤ ਹਨ ਕਿ ਰਿਸ਼ਵਤ ਸਤਾਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਫ਼ਸਰ ਨੂੰ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਭਰਨ । ਮੈਂ ਅੱਜ ਦਾ ਹੀ ਵਾਕਿਆ ਦਸਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਸਵੇਰੇ ਬਸ ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਇਕ ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਨੇ ਬਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅੱਧੇ ਫਰਲਾਂਗ ਤੋਂ ਹੀ ਡੰਡਾ ਵਿਖਾ ਕੇ ਰੋਕ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕਈ ਸਵਾਰੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਸਾਮਾਨ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲਦਦਿਆਂ 15 ਮਿੰਟ ਲਗ ਗਏ ਪਰ ਬਸ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਪਈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਚਲਾਨ ਦਾ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਵਤਸਤਾਨੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣਾ ਪੈਣਾ ਸੀ ।

ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਜਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੀਲੀਫ ਦੇਣ ਦੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਨਵੇਂ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੇ

ਗਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਵਤ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੀ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੀ ਆਈ ਹੈ ਅਤੇ ਬਜਾਏ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਨੂੰ ਚਲਾਂਦੀ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਾਦੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਸਲੀਮ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਕਿ ਪੁਰਾਣੀ ਚਲੀ ਆਉਂਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਬਿਲਕੁਲ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਪਿਆ । ਉਦੋਂ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਇਕ ਜਾਂ ਦੋ ਆਦਮੀ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲਈ ਤਾਂ ਸਜ਼ਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ । ਫਿਰ ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਵਕਤ ਦੇ ਹਾਕਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੰਨਜ਼ੂਰੇ ਨਜ਼ਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਉਹ ਲੁਟ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਅੱਜ ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਹਰ ਕੋਈ ਲੁਟਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫੜਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ । ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰੀ ਜਾਣ। ਇਸ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੀ ਪਰ ਟੈਕਸ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ।

ਫਿਰ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੱਜ ਸਪੇਅਰ ਪਾਰਟਸ ਦੀ ਕੀ ਹਾਲਤ ਹੈ ਅਤੇ ਡੀਜ਼ਲ ਦੀ ਕੀ ਹਾਲਤ ਹੈ ਇਹ ਇਸ ਕਦਰ ਮਹਿੰਗੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ।

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਸ਼ੀ ਰਾਮ ਸਰਨ ਚੰਦ ਮਿੱਤਲ ਪੈਨਲ ਆਫ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਕੁਰਸੀ ਸੰਭਾਲੀ।)

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਪੇਅਰ ਪਾਰਟਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕੁਆਰਟਲੀ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵੇਖੋ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਵੇਰ ਮਹਿੰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਇਜ਼ਾਫਾ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਤਾਂ ਫਿਰ ਕੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਜਸਟੀਫਾਈ ਕਰਦੀ ਹੈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਪਰੇਟਰਾਂ ਤੇ ਟੈਕਸ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ?

ਇਕ ਗੱਲ ਹੋਰ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭਾਰੀ ਗ਼ੈਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲਿਆ ਹੈ । ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਅਤੇ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਟਰੱਕ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰੀਆ ਅਦਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਕੀਮਤ ਦੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਹਥੇਲੀ ਤੇ ਧਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਣ ਨੂੰ ਬਚਾਣ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਿੱਤੀ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਰ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਇਮਰੀ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਸੰਕਟ ਬਣੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਵੇ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਇਹ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਇਆ ਅਤੇ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਅਹਿਸਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ । ਪਰ ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਨ ਨੂੰ ਬਚਾਣ ਲਈ ਜਦ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਹਮਲਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਗੋਲੇ ਅਤੇ ਬੰਬ ਵਰਸਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਜਦ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਸੀ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ । ਇਹ ਟਰੱਕ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਸਾਸਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਕੇ, ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਿੱਤੀ । ਇਸ ਬਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੋਨੇ ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਅਤੇ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕੀਤੀ ਗਈ । ਇਸ ਹਾਊਸ ਨੇ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਇਨਸਾਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਹੋਈ । ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਟਰੱਕ ਜਾਂ ਬਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਸੀ ਜ਼ਾਇਆ ਹੋ ਗਈ । ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਐਪ੍ਰੀਸ਼ੀਏਟ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਅਤੇ ਆਪਰੇਟਰਾਂ ਨੇ ਅਤੇ ਬਸਾਂ ਦੇ ਮਾਲਿਕਾਂ ਨੇ ਕਿੰਨਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ

[ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ]

ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਨ ਮਾਲ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਉਠਾਇਆ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਐਪ੍ਰੀਸ਼ੀਏਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਕੁਰਬਾਨੀ ਲਈ ਇਕ ਅਤੀਯਾ ਅਤੇ ਇਕ ਤੋਹਫਾ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਟੈਕਸ ਦੀ ਲਿਮਿਟ 2,700 ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 4,200 ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੀ ਇਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੁਲ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਇੰਨੀ ਹੀ ਕਦਰ ਹੈ ਉਸ ਮਹਾਨ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ?

ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਟੈਕਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਐਵਰੇਜ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਮੈਂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹੋ ਹੀ ਇਕ ਸਾਧਨ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਫੈਮਲੀ ਡੀਪੈਂਡ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਨ੍ਹਾ ਮੁੱਸ਼ਕਲਾਤ ਨਾਲ ਉਹ ਟਰੱਕ ਜਾਂ ਬਸ ਬਣਾਂਦੇ ਹਨ ।

ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਹਾਊਸ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਜ਼ਮੀਨ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਸੀ, ਆਸ ਪਾਸ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕਈ ਕੋਆਪ੍ਰੇਟਿਵ ਸੋਸਾਇਟੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਡੀਵੈਲਪ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਾਂ ਅਤੇ ਅਨਾਜ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਨੂੰ ਵਧਾ ਸਕਦੇ ਸਾਂ ਉਹ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਇਕ ਭੁਖੇ ਅਤੇ ਨੰਗੇ ਨੂੰ, ਬਿਰਲੇ ਨੂੰ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਇਨਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਇਦ ਭੁੱਖਾ ਅਤੇ ਨੰਗਾ ਸੀ, ਗਰੀਬ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਲੜੇ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ ਉਸ ਭੁਖੇ ਨੰਗੇ ਨੂੰ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਰੋਪੜ ਵਿਚ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਮੁੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੈਟ ਅਪ ਕਰ ਲਵੇ । ਕੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੈ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ?

ਫਿਰ ਜਿਹੜੀ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਤੀਆਂ ਕਰੇ ਕੀ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਟੈਕਸ ਲਾਵੇ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਟੈਕਸ ਨੂੰ ਵਧਾ ਕੇ ਬਿਰਲੇ ਜੈਸੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਜੋ ਅੱਜ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਧਨ ਇਕਠਾ ਕਰਦਾ ਸੀ ਹੁਣ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਧਨ ਬਟੋਰ ਕੇ ਲੈ ਜਾਵੇ ? ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ, ਜੋ ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਹੈ, ਬਿਰਲੇ ਵਰਗੇ ਦੇ ਨੋਟਾਂ ਤੇ ਹੀ ਬੈਠੀ ਹੋਈ ਹੈ ।

ਮੈਂ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਹਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਿਲ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਪੂੰਜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਹੀ ਰਾਜ ਹੋਵੇ, 2.00 p.m. । ਪੈਸੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਹੀ ਸਾਰਾ ਸਮਾਜ ਹੋਵੇ । ਇਹ ਹਰਗਿਜ਼ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚੋਂ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਇਕ ਪਾਸੇ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਫੂਡ ਪ੍ਰਾਬਲਮ ਨੂੰ ਵਾਰ ਬੇਸਿਜ਼ ਤੇ ਹਲ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿਉਂ ਜੋ ਇਹ ਫੂਡ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਸੋਲਜਰ ਲਈ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਫਰੰਟ ਤੇ ਲੜਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਜੱਦੋਜਹਿਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਜਿਹੜੀ ਪੰਪਿੰਗ ਸੈਟਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਬਿਜਲੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਯੂਨਿਟਸ ਦੇ ਰੇਟਸ ਜਿਹੜੇ ਹਨ ਉਹ ਇੰਡਸਟਰੀ ਦੇ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਨ । ਦਰਅਸਲ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਦੇ ਬਲਬੋਤੇ ਤੇ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਖੁਸ਼ ਰਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਜਦੋਂ ਵੀ ਪੈਸੇ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਲਵੇ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲਿਸਟਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਰਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਕਿਸੇ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਇਮਦਾਦ ਦਾ ਤਾਂ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ।

ਇਸ ਬਿਲ ਦੇ ਏਮਜ਼ ਐਂਡ ਆਬਜੈਕਟਸ ਦੇ ਵਿਚ ਜੋ ਨੇਬਰਿੰਗ ਸਟੇਟ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਇਹ ਗਲਤ ਇਤਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਨਾਲ ਦੀਆਂ ਸਟੇਟਾਂ ਵਿਚ ਟੈਕਸ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਏਥੇ ਘਟ ਹੈ, ਇਕ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਗਲਤ ਬਿਆਨੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਲੈ ਲਉ, ਇਸ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀਆਂ ਸਟੇਟਾਂ ਹਿਮਾਚਲ, ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਲੈ ਲਉ, ਕਿ ਟੈਕਸ ਕਿਥੇ ਘਟ ਹੈ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਦਰਾਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਇਹ ਕੋਈ ਨੇਬਰਿੰਗ ਸਟੇਟ ਹੈ ?

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ: On a point of order, Sir, ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਨੇ Statement of objects and reasons ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਨੇਬਰਿੰਗ ਸਟੇਟ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ if I am correct we are discussing Bill No 29 of 1965 and not 24.

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਟਰੱਕਾਂ ਤੇ ਟੈਕਸ ਹੈ ਉਹ 2,200 ਰੁਪਏ ਹੈ, ਰਾਜਿਸਥਾਨ ਵਿਚ ਇਹ 1200 ਰੁਪਏ, ਯੂ. ਪੀ. ਅੰਦਰ ਇਹ 1,450 ਰੁਪਏ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸਟੇਟ ਹੈ ਅਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ 1/3 ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਇਸ ਵਕਤ 2700 ਰੁਪਏ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਸੂਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵਧਾ ਕੇ ਅਸੀਂ 4,200 ਰੁਪਏ ਕਰਨ ਲਗੇ ਹਾਂ। ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਜੀ ਨੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਬੜੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਉਦੋਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਝੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਉਧਰ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਉਦੋਂ ਗੱਲਾਂ ਆਈਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਲੈਵਲ ਤੇ ਆਏ ਹਨ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪ ਵੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਹੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਗਰਮੱਛ ਦੇ ਆਂਸੂ ਬਹਾਉਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਤਦ ਦਿਆਂ ਜੇ ਉਹ ਵੋਟ ਇਸ ਬਿਲ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਪਾਉਣ, ਪਰ ਹੋਣਾ ਕੀ ਹੈ, ਵੋਟ ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਾਉਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਗਰਮੱਛ ਵਾਲੀਆਂ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਹਨ। ਯੂ. ਪੀ. ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ 1,450 ਰੁਪਏ ਸਾਲਾਨਾ ਟੈਕਸ ਹੈ ਉਥੇ ਕਰਾਇਆ ਲੈਣ ਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 9 ਪਾਈ ਫੀ ਮੀਲ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਸਰਕਾਰ 2,700 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 4200 ਰੁਪਏ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਕਿਰਾਏ ਦਾ ਸਵਾਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ 6 ਪਾਈ ਫੀ ਮੀਲ ਤਾਈਂ ਹੀ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲਈ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਬਿਲ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਜਸਟੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਜ਼ ਕਲਾਸ ਦੇ ਇਕ ਖਾਸ ਤਬਕੇ ਨੂੰ ਕੁਚਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਮਦਾਦ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਇਖਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਾਪਸ ਲਵੇ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਵੋਟ ਪਾ ਕੇ ਡੀਫੀਟ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

कामरेड राम चंद्र (नूरपुर) : चैयरमैन साहिब, मैं इस बिल की हिमायत करने के लिए खड़ा हुआ हूं। इस बात से इनकार नही किया जा सकता कि हमारे सूबे में कुछ सूबों से ज्यादा टैक्स है मगर एक आध सूबे में हम से ज्यादा

[कामरेड राम चंद्र]

भी है जैसे हिमाचल में 500 रुपये माहवार चार्ज किया जाता है यानी वहां पर टैक्स 6,000 सालाना है। (एक माननीय सदस्य: वहां पर ट्रक 15 हैं।) नहीं आप चाहे कुछ कहें हम से ज़्यादा है। दो और प्रदेशों में 7200 है। मैं समझता हूं कि यदि पंजाब में यह 2700 से बढ़ा कर 4200 कर दिया जाये तो यह बरदाश्त हो सकता है। यह ठीक है कि जंग के दिनों में ड्राईवरों ने बड़ी बड़ी कुर्बानियां दीं, और मुलक की पूरी पूरी इमदाद की। मैं इस की दाद देता हूं। सभी लोग इस दलेरी के लिए इनकी तारीफ करते हैं। इन्हों ने फिरोज़पुर, गुरदासपुर और अमृतसर के बारडर्ज़ पर पहुंच कर इमदाद की। सवाल तो यह है कि आया यह टैक्स दे भी सकते हैं या नहीं। बहस में यू० पी० देहली और दूसरे सूबों का ज़िक्र आता रहा है मगर मैं यह कहे बग़ैर नहीं रह सकता कि जो जुर्रत, मेहनत काबलियत और initiative पंजाबियों का है वह और किसी का नहीं है। जो कुछ भी पंजाब के साथ पार्टीशन के वक्त हुआ मैं समझता हूं अगर ऐसा ही और सूबों के साथ होता तो वहां इस से भी अबतर हालात होते। पंजाबी तमाम हालात के मुताबिक काम करके उनको संभालना भी जानते हैं। और पंजाबी Transporters ने अपनी योग्यता से इस ट्रेड में अधिक मुनाफा भी पैदा किया है। इसलिए अगर टैक्स 2700 से बढ़ा कर 4200 कर दिया जाये तो ट्रेड पर कोई खास प्रभाव नहीं पड़ता।

इस के साथ ही मैं सरदार गुरदयाल सिंह ढिल्लों से आपके द्वारा यह भी अर्ज़ करूंगा कि इस महकमे में कुरप्शन बेहद है। इसे जल्दी से जलदी दूर करने की कोशिश करें। मैं अपने परसनल तजरुबे की बात अर्ज़ कर दूं कि मैं पठानकोट में एक ट्रक पर बैठा हुआ था। ड्राईवर के पास एक पुलिस वाला आया और कहने लगा सुनाएं आज कौनसा दिन है तो ड्राईवर ने जवाब दिया मंगलवार। बाद में उस ने मुझे बताया कि इन पुलिस वालों को हर महीने 5 या 10 रुपये महीना देने पड़ते हैं। कई जगह तो माहवारी रकम जैसे पठान सूद की वसूली के लिये आते है, लोगों से वसूल की जाती है। मैं ट्रांसपोर्ट के वज़ीर साहिब से कहूंगा वह कुरप्शन को दूर करने के लिये इस तरफ अपनी पूरी पूरी तवज्जो दें। टैक्स के सम्बन्ध में मैं यह भी कह दूं कि हमें अपने मौजूदा खर्च और उसके ढंग भी बदलने चाहिएं। मिसाल के तौर पर मैं additional pays की तरफ भी सरकार की तवज्जो दिलाना चाहूंगा। एक तरफ तो सरकार कहती हैं कि ऐमरजैंसी है मगर दूसरी तरफ ऐडीशनल तनखाह वाले ओहदे बढ़ा रही है यह कहां तक जस्टीफाईड हैं।

जब श्री भीमसेन सच्चर यहां पर चीफ मिनिस्टर बने तो उन्होंने ऐलान किया था कि यह जो स्पेशल पे और ऐडीशनल पे हम देते हैं, वह बन्द कर देंगे। मैं नहीं समझता कि बाद में क्या हुआ लेकिन उन्होंने इस असूल पर अमल नहीं किया। मैं इस सरकार को भी यही कहना चाहता हूँ कि इस ढांचे को चेंज किया जाए। जम्हूरी हकूमतें जनता की मन्जूरी से बनती और काम करती हैं और जनताके मुफाद में हकूमत को चलाती हैं। मगर जब हकूमतों में असूल पर अमल करने की ताकत नहीं रहती और टैक्स और कानून जनता के हित के मुताबिक नहीं होते तो कभी कभी जनता हकूमत से ताकत

लेकर स्वयं direct अदेश (sanctions) देती है। when the people take power into their own hands and give direct sanction for changes. सवाल यह है कि आया हमने उस दिन का इंतज़ार करना है कि जिस दिन अवाम खुद ही चेंज करने पर उतारू हो जाएगी या अपने आप अवाम की राय जान कर इस सिस्टम को चेंज करना है। पुराना जो नज़ाम था उसमें अफसर अपने को हाकिम समझते थे, खिदमतगार नहीं। जब वह वक्त बदल चुका है। इसलिये यह जो पुराना तरीका स्पैशल पे और ऐडीशनल पे का है, उसे भी बदलना चाहिए। मैं तो यहां तक अपील करता हूँ कि आज उन अफसरों को खुद समझना चाहिए और डिक्लेयर करना चाहिए कि वे स्पैशल पे नहीं लेंगे।

यह ठीक है कि हम सब इस बात को मानते हैं कि जंगी तैयारी होनी चाहिए और पी. ए. पी. की तादाद अधिक होनी चाहिए। और डिफैंस को बहुत मज़बूत करना चाहिए, इसलिये पैसा चाहिए। इसके लिए टैक्स भी लगाए जाने चाहिएं। मगर मैं यह कहना चाहता हूँ कि नाजायज़ पेज़ भी तो नहीं देनी चाहिए और नाजायज़ खर्च भी तो नहीं करना चाहिए। नाजायज़ खर्च जस्टीफाइड नहीं किया जा सकता।

मैंने सवाल किया था कि मुझे यह बतलाया जाए कि कितने ऐसे अफसर हैं जो ऐडीशनल या स्पैशल पे ले रहे हैं। तो उसके जवाब में इतना बड़ा मज़मूआ मेरे पास आ गया कि जिसकी जांच से पता चला कि यह संख्या तो बहुत बड़ी है। मैं वित्त मंत्री को यह अर्ज़ करना चाहता हूँ कि वे स्पैशल पे और ऐडीशनल पे को बंद करें। इसके लिये जो भी करना हो करें अगर आइन में भी तबदीली करनी पड़े तो करें। इतना कहते हुए मैं असली बिल की ताईद करता हूँ।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ (ਫੂਲ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਥੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਜੀ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਰਿਸੋਰਸਿਜ਼ ਵਧਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੀ ਇਕਾਨੋਮੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਕ ਲਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ, ਇਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਐਡ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਪਹਿਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਵਿਕਟੀਮਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਕਹੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਹੁਣ ਵੀ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਿਕਟੀਮਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਖਰਚ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜੀ. ਐਸ ਢਿਲੋਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਫਿਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਐਕਸਚੈਕਰ ਤੋਂ ਪੇ ਬਦਸਤੂਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਹੈ, ਉਥੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਹੀ ਹਾਲ ਐਨੀਮਲ ਹਸਬੈਂਡਰੀ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸੁਜੈਸਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਸਰਪਲਸ ਪੋਸਟਾਂ ਹਨ ਤਾਂ ਖ਼ਤਮ ਕਰੋ ਔਰ ਰੁਪਿਆ ਬਚਾਉ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਥਰਡ ਔਰ ਫੋਰਥ ਕਲਾਸ ਦੀ ਰਿਟਰੈਂਚਮੈਂਟ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਏ. ਆਈ. ਜੀ. ਪੀ.' ਜਾਂ ਡੀ. ਆਈ. ਜੀ. ਪੀ. ਵਗੈਰਾ ਦੀਆਂ ਕਿਤਨੀਆਂ ਪੋਸਟਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿਡਿਊਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਇਹ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਬੜੇ ਅਗਾਰਗਾਮੀ ਹਨ, ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਸਪੀਚਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲੈਣ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹੁਣ ਐਕਟ ਕਰਨ। ਅਫਸੋਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ 22 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਸੀਜ਼ ਫਾਇਰ ਦਾ ਇਲਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਔਰ ਬਾਵਜੂਦ ਨਵੇਂ ਖਦਸ਼ੇ ਦੀ ਐਗਜ਼ਿਸਟੈਂਸ ਦੇ, 18 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਇਹ ਖਬਰ ਛਪਦੀ ਹੈ ਕਿ ਟੈਕਸ ਦੀ ਰਕਮ 2,750 ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 4200 ਰੁਪਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਹਾਲੇ ਮੋਰਚੇ ਪਰ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਟਰੱਕ ਜਾਂ ਬਸਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਜਾਂ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੇ ਭੋਗ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਾਏ ਕਿ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਤੋਹਫਾ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਏ।

[ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ]

ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਟੈਕਸ ਚਾਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ 20 ਮੀਲ ਦੇ ਰੂਟ ਦਾ ਪਰਮਿਟ ਹੈ, ਉਸ ਤੇ ਵੀ ਉਹੀ ਟੈਕਸ ਔਰ 300 ਮੀਲ ਵਾਲੇ ਰੂਟ ਤੇ ਵੀ ਉਹੀ । ਇਹ ਸਿਆਣਪ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਆਦਮੀ ਦੀ ਆਮਦਨ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਟੈਕਸ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਲਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ।

ਟ੍ਰੇਜ਼ਰੀ ਬੈਂਚਿਜ਼ ਵਲੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਸਪੋਰਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਸਿਰਫ ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮਚੰਦਰ ਨੇ ਅੱਜ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਕਾਮਰੇਡ ਨਾਂ ਤੇ ਇਹ ਧੱਬਾ ਹੈ। ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵਾਇਸ ਦੀ ਵੀ ਕਦਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਸਪੋਰਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਸਿਸੀਅਰ ਰਹਿਣ ਔਰ ਹੱਥ ਖੜੇ ਨਾ ਕਰਨ । ਜਿਹੜੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਿਕਲੀ ਹੈ ਉਸੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਆਪਣੀ ਵੋਟ ਦੇਣ ਅਤੇ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾਂ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਨਾ ਡਰਨ ।

ਇਥੇ ਇਹ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਇਹ ਟੈਕਸ ਔਰ ਯੂ. ਪੀ. ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀ ਫਿਗਰਜ਼ ਕੋਟ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਮਗਰ ਉਹ ਘੱਟ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਵੀ ਇਥੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ।

ਜਿਥੋਂ ਪੈਸਾ ਨਿਕਲ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਸੋਰਸ ਤੋਂ ਪੈਸਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਹਿਸਾਰ ਵਿਚ ਡੀ. ਸੀ. ਐਮ. ਦੀ ਇਕ ਮਿਲ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨੇ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਠੀਕ ਹੈ, ਮਗਰ ਉਸਦੀ ਇਕ ਮਿਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈ, ਉਸਨੇ 1 ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ 20 ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਤੇ ਡੀ. ਆਈ. ਆਰ. ਕਿਉਂ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ? ਸਾਡੇ ਮੈਂਬਰ ਕਾਮਰੇਡ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਤਰਸਿੱਕਾ ਅਤੇ ਹਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ ਨੂੰ ਪੈਰੋਲ ਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਛਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣੇ ਹਲਕੇ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਏਥੇ ਆ ਕੇ ਕਹਿ ਸਕਣ। ਭਰਤ ਲਾਲ ਜਿਹੜਾ ਡੀ. ਸੀ. ਐਮ ਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ 20 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਉਸ ਤੇ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਲਾਈ । ਜਦੋਂ ਪੁਛਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਦਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੈਂਟਰ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੈ । ਹਿਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜੂਰਿਸਡਿਕਸ਼ਨ ਵਿਚ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਸੈਂਟਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੰਪੈਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ । ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬਿਰਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ 1000 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ । ਟੇਨੈਂਸੀ ਐਕਟ ਥਲੇ ਜੋ ਸਰਪਲਸ ਜ਼ਮੀਨ ਕਿਸੇ ਹਰੀਜਨ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਮੁਜ਼ਾਰੇ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਪਰ ਬਿਰਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਇਹ ਐਗਰੀਮੈਂਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਐਗਰੀਮੈਂਟ ਉਸ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ ਸਾਡੇ ਗਰੀਬ ਹਰੀਜਨ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਮੁਜ਼ਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਈ ਕਈ ਸਾਲ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਅਤੇ ਉਹ ਧਕੇ ਖਾਂਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਚਾਰ ਚਾਰ ਤੇ ਪੰਜ ਪੰਜ ਸਾਲ ਤਕ ਰੁਪਿਆ ਬਰਬਾਦ ਕਰਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਇਕਾਨਮੀ ਅਤੇ ਪਰੋਡਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। ਬਿਰਲਾ, ਟਾਟਾ ਅਤੇ ਡਾਲਮੀਆ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਲਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਤਾਂ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤਦੇ ਹਨ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਮੌਕੇ ਤੇ । ਇਹ ਟਰੱਕਾਂ ਅਤੇ ਬਸਾਂ ਦੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਰਿਆਇਤਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲੇ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਮਰਜ਼ੀ ਸਾਮਾਨ ਢੋਣ, ਕੋਈ ਪੁਛੰਦੀ ਨਹੀਂ । ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਸ਼ੋ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬੜੇ ਪਾਪੂਲਰ ਹਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ

ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਟਰੱਕਾਂ ਤੇ ਬੰਦੇ ਢੋਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਜੇ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨ ਆਪਣੇ ਟਰੈਕਟਰ ਤੇ ਕਿਤੇ ਆਪਣੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਚਾਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਪੰਜ ਦਸ ਦਸ ਰੁਪਏ ਮੰਤਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਟੈਕਸ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ, ਇੰਨਕਮ ਟੈਕਸ ਅਤੇ ਪੈਸੇਂਜਰ ਟੈਕਸ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮੰਥਲੀਆਂ ਬੰਨ੍ਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਆਗਸਟ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗਰੀਬਾਂ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਗਰੀਬ ਟਰਕਾਂ ਵਾਲੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰਿਲੀਫ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਟੈਕਸ 2,750 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 4,200 ਰੁਪਏ ਤਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਕ ਟਰੱਕ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਟਰੱਕ ਵਾਲਾ ਜ਼ੇਵਰ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਆਦਿ ਵੇਚ ਕੇ ਆਪਣੇ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਲਈ ਟਰੱਕ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਚਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਕੁਝ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪ ਟਰੱਕ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਮੈਨੇਜਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੰਡਕਟਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਡਿਆਂ ਵਡਿਆਂ ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿਉ। ਮੈਂ ਐਨੀ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਤੁਹਾਡਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

(ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਬੋਲਣ ਲਈ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ।)

ਵਿਤ ਮੰਤਰੀ : ਅਗਰ ਮੈਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਿਉ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਮਿਸ ਅੰਡਰਸਟੈਂਡਿੰਗਜ਼ ਰੀਮੂਵ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ(ਕਰਤਾਰਪੁਰ, ਐਸ. ਸੀ.) : ਮੈਨੂੰ ਸੁਣ ਲਉ ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਮਿਸ-ਅੰਡਰਸਟੈਂਡਿੰਗਜ਼ ਰਿਮੂਵ ਕਰ ਲੈਣਾ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਜਾ ਚੁਕਿਆ ਹੈ, ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਹਕ ਵਿਚ ਅਤੇ ਬਰਖ਼ਿਲਾਫ ਵੀ ਕੁਝ ਸਜਣਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਬੜਾ ਅਫਸੋਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਮਨਿਸਟਰ ਢਿਲੋਂ ਸਾਹਿਬ ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਮਨਿਸਟਰ ਬਣੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ 'ਸਰ ਮੁੰਡਾਤੇ ਹੀ ਓਲੇ ਪੜ੍ਹੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਬਿਲ ਹੀ ਲਿਆਉਣਾ ਪਿਆ।

श्री मंगल सेन : आन ए प्वायंट आफ़ आर्डर, सर। क्या कोई आनरेबल मेम्बर किसी मेम्बर को ऐसी बात कह सकता है जो उसकी इच्छा के विरुद्ध हो। मास्टर जी ने कहा है सर मुंडाते ही ओले पड़े। सर मुंडाते वाली बात बहुत खराब है।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ : ਇਹ ਮੁਹਾਵਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਟੈਕਸ ਲਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਅਤੇ ਡੀਵੈਲਪਮੈਂਟ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਟੈਕਸ ਨਾ ਲਾਉ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਅਤੇ ਜੇ ਪੈਸਾ ਨਾ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਖਰਚ ਕਿਥੋਂ ਕਰੀਏ। ਅਗਲੀ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਪਲੈਨ ਲਈ ਜੇ ਕੋਈ ਟੈਕਸ ਲਾਂਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਪੈਸਾ ਮਿਲੇਗਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ। ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਟੈਕਸ ਵਧਾਉਣ ਲਗੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਦੂਜੇ ਸੂਬਿਆਂ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਕੈਰੇਲਾ ਵਗੈਰਾ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਸੂਬਿਆਂ ਨਾਲ ਇਹ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਮੇਰੇ ਇਕ ਦੋਸਤ ਨੇ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕੇ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ। ਹਿਮਾਚਲ ਵਿਚ ਟਰੱਕ ਥੋੜੇ ਹਨ। ਸ਼ਿਮਲਾ ਜਾਂ ਕਾਲਕਾ ਦੇ ਰੂਟਾਂ ਵਾਸਤੇ ਲੋਕ ਨਨੇ ਕੁਜੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਉਥੇ ਆਮਦਨ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦਿਆਂ ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲਿਆਂ

[ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ]

ਤੇ ਟੈਕਸ ਲਾਉਣਾ ਮਨਾਸਬ ਅਤੇ ਚੰਗਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਹੁਣੇ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਹੋਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬੜੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਤਕ ਕੁਰਬਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਬੜੀ ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਮਾਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਟੈਕਸ ਲਾਉਣਾ ਚੰਗਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਹ ਟੈਕਸ ਛਡੇ। ਅਸੀਂ ਸਮਝਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀਂ ਆਏ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਕਿ ਖਰਚ ਘੱਟ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੜੇ ਹੌਸਲੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਟੈਕਸ ਛੱਡੇ। ਟੈਕਸ ਭਾਵੇਂ ਥੋੜਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤਾ, ਟੈਕਸ ਦੇਣ ਤੋਂ ਲੋਕ ਘਬਰਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਦੁਖ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਹੋਏ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਟੈਕਸ ਛੱਡੇ ਅਤੇ ਹੁਣ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਓਦੋਂ ਖਜ਼ਾਨਾ ਭਰ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਲੁਟਾ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਢਿਲੋਂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਜੇ ਲਾਉਣਾ ਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਥੋੜਾ ਬਹੁਤਾ ਵਧਾ ਲਉ—ਸੌ ਦੋ ਸੌ ਲਾ ਲਉ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੱਡੀ ਛਾਲ ਮਾਰੀ ਹੈ—2,750 ਰੁਪਏ ਤੋਂ 4200 ਰੁਪਏ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਐਡੀ ਛਾਲ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀਂ ਤਾਂ ਮਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਢਿੱਲੋਂ ਸਾਹਿਬ ਮਾਰ ਜਾਣ ਤਾਂ ਮਾਰ ਜਾਣ। (ਹਾਸਾ) ਢਿਲੋਂ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਸਚ ਮੁਚ ਤੁਹਾਡਾ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਬੜਾ ਮਾਨ ਹੈ, ਬੜੀ ਇੱਜ਼ਤ ਹੈ।

ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਤੇ ਚੋਣ ਮੰਤਰੀ: ਇਹ ਸਾਡੀ ਮੰਨਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੇ ਤੇ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੰਨਣ ਨਹੀਂ ਲਗਾ। (ਹਾਸਾ)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ: ਲੋਕ ਤੁਹਾਡੀ ਬੜੀ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀਂ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਟਰੱਕ ਵਾਲੇ ਹਨ ਉਹ ਕੋਈ ਅਮੀਰ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ, ਸਿਵਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੰਜ ਪੰਜ ਜਾਂ ਦਸ ਦਸ ਟਰੱਕ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਅਤੇ ਘਰ ਵੇਚ ਕੇ ਟਰੱਕ ਖਰੀਦੇ। ਇਹ ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲੇ ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ। ਜੇ ਇਹ ਟੈਕਸ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਇਹ ਜਨਤਾ ਤੇ ਵਧੇਗਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਨਤਾ ਤੇ ਹੀ ਇਹ ਬੋਝ ਪਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੋਵੇਂ ਸਰਦਾਰ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਸਰਦਾਰ ਦੀ ਕਲਮ ਵਗ ਜਾਏ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਬੇੜਾ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਸਰਦਾਰ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਐਡੀ ਛਾਲ ਨਾ ਮਾਰੋ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਲਤਾਂ ਹੀ ਟੁਟ ਜਾਣ। ਇਹ ਤਾਂ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਥੋੜਾ ਬਹੁਤਾ ਵਧ ਟੈਕਸ ਲੈਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਲਉ, ਪਰ ਐਨੀ ਛਾਲ ਨਾ ਮਾਰੋ। ਇਹ ਟੈਕਸ ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲੇ ਦੇ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਐਸਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲੇ ਤੰਗ ਆ ਜਾਣ ਅਤੇ ਟਰੱਕ ਵੇਚ ਦੇਣ। ਯੂ. ਪੀ. ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਲ ਦੇਖ ਲਉ ਕਿ ਉਥੇ ਕਿੰਨਾ ਟੈਕਸ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲੋਂ 5 ਪ੍ਰਸੈਂਟ ਜਾਂ 10 ਪ੍ਰਸੈਂਟ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲਾ ਦਿਉ, ਦੁਗਣਾ ਤਿਗਣਾ ਨਾ ਲਾਉ। ਦੋਵੇਂ ਵਜ਼ੀਰ ਨੇਕ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਥੋੜਾ ਬਹੁਤਾ ਲਾ ਲਉ। ਐਨੀ ਛਾਲ ਨਾ ਮਾਰੋ। ਐਨੀ ਛਾਲ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ): ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਲਾਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਟਰੱਕ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਬਾਕੀ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨਾਲੋਂ ਹਮਦਰਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਘਟ ਨਹੀਂ। ਜੋ ਸਰਵਿਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਸਦਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਇਵਜ਼ਾਨਾ ਜਿਥੋਂ ਤਕ

ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਕਦੀ ਸੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਜਿਤਨੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਸਦਾ ਪੂਰਾ ਸਿਲਾ ਸਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਕਤ ਜੋ ਤਰਮੀਮ ਮੋਟਰ ਵੈਹੀਕਲ ਐਕਟ ਵਿਚ ਕਰਨ ਲਈ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਹੈ ਉਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਕੁਝ ਗਲਤਫਹਿਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਟੈਕਸ ਨੂੰ 4,200 ਰੁਪਏ ਤਕ ਵਧਾ ਕੇ ਲਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਟਰੱਕ ਵਾਲੇ ਇਸ ਨਾਲ ਪਿਸ ਜਾਣਗੇ। ਦਰਅਸਲ ਇਸ ਵਿਚ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਸਟੇਜ ਕੈਰੇਜਿਜ਼ ਤੇ ਪਬਲਿਕ ਕੈਰੀਅਰਜ਼ ਵਾਲਿਆਂ ਦੋਹਾਂ ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਹੱਦ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਹਦ ਤਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਟੈਕਸ ਲਗਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਗ਼ਲਤਫ਼ਹਿਮੀ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਐਪਲਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਰਖੀ ਹਦ ਮੁਤਾਬਕ ਦੋਵਾਂ ਤੇ ਇਕ ਜੈਸਾ ਹੀ ਟੈਕਸ ਲਗਾਏਗੀ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਇਹ ਸੈਕਸ਼ਨ ਕਾਮਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜੋ ਗ਼ਲਤਫ਼ਹਿਮੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਇਹ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਟੈਕਸ ਲਗਾਣ ਦੀ ਲਿਮਿਟ 2750 ਰੁਪਏ ਰਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਜਿੱਥੇ ਸਟੇਜ ਕੈਰੇਜਿਜ਼ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ 2700 ਰੁਪਏ ਸਾਲਾਨਾ ਟੈਕਸ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਉਥੇ ਟਰੱਕ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਹਾਲਾਂਕਿ ਲਿਮਿਟ 2750 ਦੀ ਸੀ। ਦਰਅਸਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਲਈ ਇਸ ਐਕਟ ਵਿਚ ਇਹੋ ਇਕੋ ਹੀ ਸੈਕਸ਼ਨ ਐਪ-ਲਾਈ ਕਰਦੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਜੋ ਟੈਕਸ ਦੀ ਲਿਮਿਟ ਸ਼ੋ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਦੋਵਾਂ ਲਈ ਹੀ ਸ਼ੋ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਹੀ ਦਸਿਆ ਹੈ ਸਰਕਾਰ ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਟਰੱਕ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਤੱਅਲੁਕ ਹੈ ਇਸ ਲਿਮਿਟ ਤਕ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੁਜੀ ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟ ਪੈਸੇ ਹੀ ਟੈਕਸ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਲੈਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਲਿਮਿਟ ਇਸ ਲਈ ਰੇਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈ ਗਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਟੇਜ ਕੈਰੇਜਿਜ਼ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਮੁਸ਼ਕਲ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਮੁਸ਼ਕਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਬਾਕੀ ਸਟੇਟਾਂ ਵਿਚ ਬਸਾਂ 40 ਸੀਟਰ ਹਨ ਅਤੇ ਉਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ 40 ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਟੈਕਸ 24,25 ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵਸੂਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਲੇਕਨ ਸਾਡੇ ਬਸਾਂ 52 ਸੀਟਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਜੇਕਰ ਸੀਟਾਂ ਵਧੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਟੈਕਸ ਵੀ ਵਧਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਮਨੋਰਥ ਲਈ......

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਿਫਾਈਨ ਕਰ ਦਿਉ ਕਿ ਐਨੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਤੇ ਐਨਾ ਟੈਕਸ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਐਨੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਤੇ ਐਨਾ।

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ : ਡਿਫਾਈਨ ਵੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਸਾਨੂੰ ਲਿਮਿਟ ਵਧਾਣ ਦਾ ਅਖਤਿਆਰ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ 2750 ਤੋਂ ਵਧ ਵੀ ਅਸੀਂ ਟੈਕਸ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਲਿਮਿਟ ਵਧਾਣ ਲਈ ਹੀ ਤਾਂ ਇਹ ਬਿਲ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਖਿਆਲ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਨਾ ਕਰੋ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ 4,200 ਦੀ ਲਿਮਿਟ ਰਖਣ ਲੱਗੇ ਹਾਂ ਤਾਂ 4200 ਹੀ ਟੈਕਸ ਲਗਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਸੀਟਾਂ ਵਧਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਪਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੀਟਾਂ ਤਾਂ ਵਧ ਗਈਆਂ ਪਰ ਟੈਕਸ ਘਟ ਗਿਆ......

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਚੈਸੀਜ਼ ਤਾਂ ਮਦਰਾਸ, ਯੂ. ਪੀ. ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਾਲਿਆਂ ਸਭ ਕੋਲ ਉਹੋ ਹਨ, ਸੀਟਾਂ ਭਾਵੇਂ 40 ਕਰ ਲਉ ਜਾਂ 52 ਕਰ ਲਉ।

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ : ਸੀਟਾਂ ਵਧਣ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਫਾਇਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਜੇਕਰ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਹਰਜ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ । ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਬਹੁਤ ਕਰਕੇ ਪਬਲਿਕ ਕੈਰੀਅਰਜ਼ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਹੀ ਕੇਸ ਪਲੀਡ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਹਮਦਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧ ਹੀ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦ 2,750 ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਿਮਿਟ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਸਿਰਫ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਟੈਕਸ ਹੀ ਲਗਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁਣ ਇਹ ਖ਼ਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ 4,200 ਹੀ ਟੈਕਸ ਲਗਾ ਦੇਵਾਂਗੇ ਜਾਂ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ ? ਐਸੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ । ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਖ਼ਿਆਲ ਹੈ । ਮੈਂ ਫਿਰ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ ਇਕੋ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਹਦ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਰਖ ਸਕੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਇਸਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਐਨਾ ਟੈਕਸ ਵਧਾ ਦੇਣਾ ਹੈ । ਇਹ ਜੋ ਗ਼ਲਤਫ਼ਹਿਮੀ ਹੋਈ ਹੈ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਇਸ ਲੀਗਲ ਚੀਜ਼ ਕਰਕੇ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਮੈਂ ਹੁਣ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਸਾਨੂੰ ਸਾਰੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਤੇ ਟਰੱਕ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਹਮਦਰਦੀ ਹੈ ।

प्रिंसीपल रला राम (मुकेरियां) : चेयरमैन साहिब, टैक्स लगाना भी नाखुशगवार होता है और टैक्स को अदा करना भी न-खुशगवार ही होता है। लेकिन जिन हालात में से हमारी सरकार गुज़र रही है, उनको देखते हुए यह मानना चाहिए कि हमारे देश में एमरजैंसी है, हम इस वक्त टैक्सों से बच नहीं सकते । दूसरे अभी तक कोई पता नहीं कि दोबारा किस वक्त लड़ाई शुरू हो जाए । लड़ाई किसी भी वक्त आरम्भ हो सकती है और उसके लिये सरकार को मुनासिब कार्यवाही करनी चाहिए। यह सब माननीय सदस्यों ने माना भी है कि हम लड़ाई की तैयारी में पीछे थे । अगर उसके लिये तैयारी करनी है तो उस लिये रुपये की सरकार को बहुत ज़रूरत है और सरकार धन टैक्सों के जरिये ही कुलैक्ट कर सकती है। मैं इस बात का पूरा समर्थक हूँ कि जहां पर भी बचत सरकार कर सके तो उसे बचत करनी चाहिए । इसलिये सरकार को हर पहलू पर संजीदगी से सोचना चाहिए और एहतियात से काम करना चाहिए ताकि जहां भी बचत हो सके, वहां पर बचत की जा सके। लेकिन यहां तक सिविल डिफेंस की तैयारी का सवाल है, उसके लिये ज्यादा से ज्यादा टैक्स देने के लिये तैयार रहना चाहिए। पंजाब के लोगों को यह शिकायत है और मैं समझता हूँ कि शिकायत भी बिलकुल ठीक है कि सिविल डिफैंस के सिलसिले में हम बिलकुल पीछे थे । अगर इनको प्रदेश की रक्षा करनी पड़ती तो पता नहीं कि यहां पर कितनी हानि होती और हमारा ठिकाना कहा पर लगता । अगर हम बचे, तो वीर सैनिकों के कारनामों से तथा हमारे एबल्ड कमांडरों की दूरदर्शिता की वजह हमारा नुकसान नहीं हुआ। सिविल डिफैंस ने बहुत कम काम किया । इसलिये हमें सिविल डिफैंस के लिए ज्यादा खर्च करने की ज़रूरत है। इसके अलावा सरकार को दूसरे कामों को चलाने के लिये रुपये की आवश्यकता होती है। दूसरे देश जो हमारी मदद करते थे या दे सकते थे उन्होंने वह मदद देनी बन्द कर दी है या कर रहे हैं । हमें हर पहलू पर अर्थात इंडस्ट्रीज के क्षेत्र में या एग्रीकल्चर के क्षेत्र में आत्म निर्भर होना होगा । इस की तरफ सरकार को पूरा काम करने के लिये पैसे की अधिक ज़रूरत है । अगर सरकार के पास टैक्सों के द्वारा पैसे आएंगे तो सरकार इन कामों को चला सकेगी । इस सरकार को ज्यादा से ज्यादा टैक्स देने चाहिएं ।

चेयरमैन साहिब, जहां ट्रक ड्राइवरज़ का ताल्लुक है, ग्रानरेबल मैम्बर्ज़ कई बार कह चुके हैं कि इस लड़ाई में ट्रक ड्राइवरों ने नुमाइयां पार्ट प्ले किया है। वह बहुत देश भक्त सिद्ध हुए हैं, उन पर लोगों को फख्र है, मैं भी माननीय सदस्यों के विचारों के साथ शामल होता हूँ। हम उनकी देशभक्ति की दाद देनी चाहिए। पंजाब में 20 हज़ार ट्रक्स हैं। और उनमें से लगभग 5 हज़ार ट्रकों ने मैदाने जंग में हिस्सा लिया। जिन ट्रक्स वालों ने हिस्सा लिया, उन की दाद ज़रूर देनी चाहिए और उनको एक साल की छूट भी सरकार को देनी चाहिए लेकिन इसके साथ सरकार को यह भी देखना चाहिए कि दूसरे इस की ग्राड़ में लाभ न उठाएं। यह छूट सभी ट्रकों को देना मुनासिब नहीं है और ज़रूरी भी नहीं है। फिनान्स मिनिस्टर साहिब ने अपनी स्पीच में यह भूल दूर करने की कोशिश की कि सरकार 4200 रुपये की केवल इजाज़त हाउस से मांग रही है और हर एक पर इतना टैक्स नहीं लगेगा। (विघ्न)

चेयरमैन साहिब, मैं अर्ज़ कर रहा था कि हर एक ट्रक वाले को 4,200 रुपये नहीं देने पड़ेंगे। मैं समझता हूँ कि अपनी स्टेट की डिवैल्पमेंट के लिये और अन्य योजनाओं को ध्यान में रखते हुए, सिविल डिफैंस और जंग की तैयारी करने के लिये इस बिल के द्वारा जितना भी टैक्स लगाने की सरकार मंजूरी ले रही है, वह वाजिब है और हमें यह टैक्स हिम्मत से देना चाहिए। मैं सरकार से प्रार्थना करना चाहता हूँ कि जो ट्रक्स वाले फ्रंट पर जंग का सामान देने के लिये गये थे उनको एक साल की टैक्सों में ज़रूर छूट मिलनी चाहिए। (घंटी) चेयरमैन साहिब, आपका धन्यवाद करता हूँ कि आपने मुझे बोलने के लिये समय दिया है।

चोधरी राम सरूप (सांपला): चेयरमैन साहिब, एक कहावत है कि जिस को कुर्सी काट जाती है, उसका कोई इलाज नहीं। बाउला कुत्ता काटे, बाउली गिदड़ी काटे, और भी कोई बीमारी हो तो उसका इलाज हो सकता है लेकिन जब कुर्सी काट देती है तो उस का कहीं पर इलाज नहीं मिलता है। मैं समझता हूँ कि यह बात बिल्कुल ठीक है और यह बात हमारे यातायात मंत्री पर पूरी तरह से लागू होती है। जब यह वजीर नहीं बने थे तो उस वक्त लोगों के साथ बहुत ही हमदर्दी दिखाते थे। जब यह वज़ीर बन गये और वज़ीर बनने के बाद सदन के ग्रानरेबल मैंबरों को सर्कूलर जारी किया कि वह पंजाब में बिजली सप्लाई करेंगे। इसलिये मैम्बर्ज़ सुझा व लिख कर भेज दें लेकिन यहां पर कुछ ही दिन हुए इस विषय में सवाल किये गए तो वज़ीर साहिब ने कहा कि बिजली देने के लिये सामान नहीं है। वह तो ज़बानी जमा खर्च करते हैं और करते कराते कुछ नहीं हैं।

चेयरमैन साहिब, मैं समझता हूँ कि वज़ीर साहिब की ट्रांस्पोर्टर्ज़ के साथ कोई पुरानी रंजश थी। वज़ीर साहिब को जब इख्तियारात हुए तो उनकी खबर लेनी शुरू कर दी। माननीय वज़ीर साहिब ने हमदर्दी हासिल करने के लिये एक दूसरा सर्कूलर जारी कर दिया कि बच्चों को शिक्षा लेने के लिये बहुत दूर जाना पड़ता है, ड्राइवर्ज़ उन बच्चों को फ्री लिफ्ट दें ताकि बच्चे वक्त पर स्कूल और घर पर आ जा

[चौधरी राम सरूप]
सकें । लेकिन हुआ क्या ? मैं इस बारे अर्ज़ करना चाहता हूँ कि बसें पहले ही भरी हुई आती हैं और ड्राइवर्ज़ उनको बसों में फ्री लाते नहीं हैं। इसका नतीजा यह हुआ कि बच्चे बसों में फ्री लिफट के लोभ में आकर एक घंटा लेट आने जाने शुरू हो गए । मैं तो कहना चाहता हूँ कि जो कोई खर्च भी करता है, उसका मुआवज़ा मिल जाए तो भी ग़नीमत है । जो लोग किराया देते हैं उनको बसों में लाया जाए तो भी गनीमत है । उनको भी काफी देर तक बसों की इंतज़ार करनी पड़ती है । हर एक अपने आप को नैशनल माइंडिड समझता हैं लेकिन उस वक्त पता चलता है कि जब उसके पास ताकत आती है । अब बच्चों को घरों पर आते जाते अन्धेरा हो जाता है । इससे तो स्कूलों में पैदल जाना ही बेहतर होगा ।

चेयरमैन साहिब, वज़ीर साहिब पुराने कांग्रेसी हैं। (विघ्न) अगर यहां पर अंग्रेज़ों की उनके अच्छे कामों की प्रशंसा करें तो कहा जाता है कि वह अब भी उनके ही पिट्ठू हैं। मैं तो समझता हूँ कि उन्होंने अगर कोई अच्छा काम किया तो उसकी प्रशंसा करनी चाहिए । पंजाबियों ने 1919 में अंग्रेज़ों की दुनिया की पहली जंग में बहुत ही मदद की और उस सरकार ने उस खिदमत का सिला रौलेट एक्ट दिया । उसमें पता नहीं कितने लोगों को नुक्सान उठाना पड़ा । मैं समझता हूँ कि यह भी उसी असूल पर चलते हैं। पहले उन्होंने भी ट्रक वालों की खूब प्रशंसा की लेकिन उसका नतीजा क्या निकला ? इन्होंने भी अंग्रेज़ों की नकल करके उन ट्रांस्पोर्टर्ज़ पर ज्यादा टैक्स लगाने के लिये बिल हाउस में ले आए । यह भी रौलेट एक्ट से ट्रांस्पार्टर्ज़ के लिये कम नहीं है । अगर कोई चालाक ट्रक वाला होगा तो वह किसी न किसी ढंग में लोगों से टैक्स वसूल करेगा । मैं फिर वही बात कहना चाहता हूँ कि यह तो कुर्सी के काटने ही की बात है । किसी और के काटने का इलाज हो सकता है लेकिन कुर्सी के काटने का इलाज नहीं हो सकता।

चेयरमैन साहिब, इस गवर्नमेंट को कभी यह ख्याल नहीं आया कि कोई ऐसा काम करो जिससे खर्च कम किया जाए । इनको कभी ऐसी कमेटी बैठाने का ख्याल नहीं आया जिस से खर्च को कम करने की तजवीज़ सोची जाए । खर्च को ज्यादा करने की तो बहुत सी कमेटियां बैठाएंगे लेकिन खर्च को कम करने के लिये कोई मैयर नहीं लेंगे । इनकी जुरअत नहीं है कि खर्च को कम करने के लिये कोई कदम उठा सकें । इधर से भी मैम्बर साहिबान कहते हैं कि कोई अच्छा काम करो तो हम लोग भी कोआप्रेट करने के लिये तैयार हैं। जब पहले मीटिंग हुई थी तो एक आदमी भी ऐसा नहीं था जिसने इस बिल को स्पोर्ट किया हो, किसी ने भी इसके साथ हमदर्दी ज़ाहर नहीं की थी. न तो कांग्रेस के मैंबरों ने और न ही दूसरे मैम्बरान ने । इन्होंने सोचा कि अगर यही हाल रहा तो हमारा पोल खुल जाएगा । इसलिये इन्होंने पार्टी मीटिंग में उन पर दबाब डाला कि इस तरह से तो गवर्नमेंट का प्रैस्टिज जाता रहेगा इसलिये हम को पास करवाओ । हमारे तीन मिनिस्टर साहिबान पहाड़ में जाते हैं......(विघ्न) ना मालूम कोई ऐसी दवाई है जिससे इन का दिमाग दूसरी

तरफ हो जाता है। इन्होंने कितनी स्टेटमैंट्स दी थीं कि अब की दफ़ा कोई टैक्स नहीं लगाया जाएगा। चारों तरफ से वाह वाह होता रहा ....

चीफ पार्लियामेंटरी सैक्रेटरी (श्री राम प्रताप गर्ग): बजट में 19 करोड़ रुपये की बचत थी। यह तो फोर्थ प्लान के लिये लगा रहे हैं: (विघ्न)

चौधरी राम सरूप: अगर हमारे तीन मिनिस्टर साहिबान को ऐसे फालोअर्ज़ मिल जाएं तो क्या कहना है। मैं कितनी अखबारें लाकर कल दिखा सकता हूँ कि मिनिस्टर साहिबान ने ब्यान दिये थे कि पंजाब में इस दफा कोई टैक्स नहीं लगेगा। मुझे पता नहीं था कि चीफ पार्लियामेंटरी सैक्रेटरी इतने चालाक लगा रखे हैं जो कि बिना सोचे समझे जवाब दे देते हैं। (घंटी की आवाज़)

चेयरमैन साहिब, आपका शुक्रिया। मैं सिर्फ इतना ही कहना चाहता हूँ कि इस बिल की जितनी भी मुखालफित हो सके उतनी ही करनी चाहिए। (विघ्न)

ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨੂੰ ਜਾਂ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਲਿਸਟ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਹਰ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਖੜ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਈ ਕੈਚ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ...... ਸਾਡੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਟਾਈਮ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

(*Interruption*)

Mr. Chairman : Please take your seat, I have called upon Sardar Balwant Singh to speak.

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ (ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਇਹ ਪੁਆਇੰਟ ਆਊਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗੌਰਮਿੰਟ ਇਸ ਵੇਲੇ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਹੈ.....

Chief Parliamentary Secretary : Government is present.

Sardar Balwant Singh : You are not Government.

Sardar Lachhman Singh Gill : No Minister of the Government is present.

Mr. Chairman (Shri Ram Saran Chand Mital) : The Chief Parliamentary Secretary is here.

Sardar Lachhman Singh Gill : He is a mere clerk, Sir.

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਬਿਲ ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਕਾਫ਼ੀ ਬਹਿਸ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਅਜ ਵੀ ਕਾਫੀ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਇਕ ਮੁਕੰਮਲ ਸਾਇੰਸ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਕਾਨੋਮੀ ਦੇ ਈਕੁਈਲਿਬਰੀਅਮ ਨੂੰ ਠੀਕ ਰਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਡ ਅੱਡ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਇਮੋਸ਼ੰਜ਼ ਨੂੰ ਉਭਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ... ...

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ: ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਅਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਤਕ ਕੈਬਨਿਟ ਮਨਿਸਟਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਵਕਤ ਤਕ ਹਾਊਸ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗਜ਼ ਨਹੀਂ ਚਲ ਸਕਦੀਆਂ... ..

(*At this stage the Chief Minister entered the House*).

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਇਕ ਸਾਇੰਸ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਡਿਸਕਸ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਇਸ ਬਿਲ ਦੇ aims ਅਤੇ objects ਵਿਚ ਕਲੀਅਰ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਟੈਕਸ ਸਿਵਲ ਡੀਫੈਂਸ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਅਤੇ ਫੋਰਥ ਪਲਾਨ ਲਈ ਰੀਸੋਰਸਿਜ਼ ਪ੍ਰੋਵਾਈਡ ਕਰਨ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਜ਼ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਦੇ ਵਕਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਲਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਮੈਂ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਇਹ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਜਜ਼ਬਾਤ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਖੇਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ scientifically ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਇਆ ਇਹ ਟੈਕਸ ਸਾਡੀ ਇਕਾਨੋਮੀ ਦੇ ਈਕੁਈਲਿਬਰੀਅਮ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖ ਸਕੇਗਾ ਕਿ ਨਹੀਂ । ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਕਾਨੋਮੀ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲਜ਼ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਡੀਫੈਂਸ ਲਈ ਜਿਹੜਾ ਕੰਮ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟਰਜ਼ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਤੇ ਨਾਂ ਸਿਰਫ ਸਾਡੇ ਸੂਬੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਹੀ ਮਾਣ ਹੈ ਬਲਕਿ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਗੌਰਵ ਹੈ । ਜਿਹੜਾ ਕੰਮ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਔਪ੍ਰੇਟਰਜ਼ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਹਦ ਤਕ ਰੀਜ਼ਨੇਬਲ ਕੰਪੈਨਸੇਸ਼ਨ ਵੀ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਖੈਰ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਕੰਮ ਡਰਾਈਵਰਜ਼ ਅਤੇ ਕੰਡਕਟਰਜ਼ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਦਾਨੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਤੋਪਾਂ ਦੇ ਗੋਲੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਤੇ ਸਹੇ, ਟੈਂਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ । ਵਰ੍ਹਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਰੀਰ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ । ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਰੈਕਗਨੀਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ । ਅਸਲ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਉਹ ਲੋਕ ਸਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਵਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੇ । ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮੂਲ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਸਾਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਇਕਾਨੋਮੀ ਤੇ ਇਸ ਟੈਕਸ ਦਾ ਕੀ ਅਸਰ ਪਵੇਗਾ । ਸਾਡੀ ਇੰਡਸਟਰੀ ਅਤੇ ਐਗ੍ਰੀਕਲਚਰ ਤੇ ਕੀ ਅਸਰ ਪਵੇਗਾ ।

ਸਰਦਾਰ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਗੌਰਮਿੰਟ ਪੇਸ਼ਾਬ ਕਰਨ ਚਲੀ ਗਈ ਸੀ । ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਡਰ ਦੇ ਮਾਰੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੇਸ਼ਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ?

Mr. Chairman : This is no point of order,

(*Interruption*)

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ: ਈਕੁਐਲਿਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨੂੰ ਐਗਜ਼ਾਮਿਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਇਕ ਮੁਕੰਮਲ ਇੰਡਸਟਰੀ ਹੈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਟੈਕਸ ਇਸ ਉਪਰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸਾਂ ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦਾ ਇੰਪੈਕਟ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਐਗ੍ਰੀਕਲਚਰ ਅਤੇ ਇੰਡਸਟਰੀ ਦੇ ਬਾਕੀ ਸੈਕਟਰਾਂ ਤੇ ਕਿੰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ।

3.00 p.m.

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਕੁਝ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਪੁਆਇੰਟ ਆਊਟ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਦਾ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਅਸਰ ਪਵੇਗਾ,ਕਿਰਾਇਆ ਵਧੇਗਾ, ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਨੂੰ ਢੋਣ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਰਚਾ ਆਵੇਗਾ, ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ । ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਸਾਰੇ ਸਿਲ-ਸਿਲੇ ਨੂੰ ਪਰਾਪਰਲੀ ਸਟੱਡੀ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ । ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਤਨਾ ਵੀ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਦਾ ਸਟਰਕਚਰ ਹੈ ਇਸ ਸਾਰੇ ਦਾ ਅਨੈਲੇਸਿਜ਼ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਮੁਕੰਮਲ ਤੌਰ ਤੇ ਈਵੈਲੀਉਏਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਮੁਕਰਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਜਿਹੜੀ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਵੇਖ ਵਾਖ ਕੇ ਇਹ ਰੀਪੋਰਟ ਕਰੇ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਪਾਸੇ ਕਿਤਨਾ ਟੈਕਸ ਲਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਹੜੇ ਪਾਸੇ ਨਹੀਂ ਲਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਤਾਂਕਿ ਅਗਰ ਕਿਸੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਟੈਕਸ ਹੈਪਹੈਜ਼ਰਡ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲਗ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਧਰੇ ਇਹ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਪੈਰੇਲਾਈਜ਼ ਹੋ ਜਾਵੇ ।

ਇਸ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ ਮੈਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਜਿਥੇ ਟੈਕਸ ਦਾ ਬਿਲ ਲਿਆਏ ਹਨ ਉਥੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਹੋਰ ਵੀ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਣ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂਰਾ ਕਰਨ । ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਐਸਟੀਮੇਟਸ ਕਮੇਟੀ ਦੀ 1964-65 ਦੀ ਰੀਪੋਰਟ ਵਲ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਇਹ ਯੂਨੀਫਾਰਮ ਰੋਡ ਟਰਾਂਸ-ਪੋਰਟ ਪਾਲੀਸੀ ਬਾਰੇ ਹੈ । ਸੰਨ 1956 ਵਿਚ ਪੈਪਸੂ ਔਰ ਪੰਜਾਬ ਮਰਜ ਹੋਏ ਔਰ 3 ਸਾਲ ਬਾਅਦ 1959 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਕ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਪਾਲੀਸੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਤੇ ਪੈਪਸੂ ਵਿਚ ਦੂਜੀ । ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 50:50 ਦੇ ਬੇਸਿਜ਼ ਉੱਤੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਨੂੰ ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਪੈਪਸੂ ਵਿਚ ਰੋਡ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ । ਪੈਪਸੂ ਤੋਂ ਆਏ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਵਿਤਕਰੇ ਬਾਰੇ ਬੜਾ ਰੀਐਕਸ਼ਨ ਹੈ ਕਿ ਪੈਪਸੂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਏਰੀਏ ਨਾਲ ਪਰਾਪਰਲੀ ਟਰੀਟਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ । ਇਹ ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਡਿਸਕ੍ਰਿਮੀਨੇਸ਼ਨ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਬੜਾ ਸੀਰੀਅਸਲੀ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਹੈ ਔਰ ਰੀਕਮੈਂਡੇਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਅਰਸਟਵਾਈਲ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਪਾਲਿਸੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਸੋ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਮਕਸਦ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਬਿਲ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਸ ਡਿਸਕ੍ਰਿਮੀਨੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਇਹ ਡਿਸਕ੍ਰਮੀਨੇਸ਼ਨ ਇਸ ਹਦ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਚੁਕੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਉਪਰੇਟਰਜ਼ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪੈਪਸੂ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਵੀ ਰੂਟ ਪਰਮਿਟ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਮਗਰ ਪੈਪਸੂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਇਕ ਦੋ ਮਿਸਾਲਾਂ ਵੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹਾਂ । ਸੂਰਜ ਬਸ ਸਰਵਿਸ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਬਠਿੰਡੇ ਦਾ ਰੂਟ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕਿ 50% ਏਰੀਆ ਪੈਪਸੂ ਦਾ ਹੈ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ......

Sardar Gurcharan Singh : On a point of Order, Sir. Is the honourable Member relevant to the Bill under discussion ?

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ : ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਏਰੀਏ ਦੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੈਪਸੂ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਰੂਟ ਪਰਮਿਟ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਹਨ । ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਪਾਲੀਸੀ ਵਰਤਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਭਾਵੇਂ ਸਾਰੇ ਏਰਿਏ ਵਿਚ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਨੂੰ ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ ਕੀਆ ਜਾਵੇ ਭਾਵੇਂ 50 : 50 ਦੇ ਬੇਸਿਜ਼ ਉਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਵਿਤਕਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਦੂਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਦੋਨਾਂ ਸਾਈਡਜ਼ ਵਿਚ ਵਖਰਾ ਵਖਰਾ ਐਟੀਚਿਊਟ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ।

[ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ]

ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਬਿਲ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਹੋਰ ਸਟੱਡੀ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਕਿਤਨਾ ਅਸਰ ਪੈਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਫਾਈਨੈਂਨਸ ਮਿਨੇਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਐਸ਼ੋਰੈਂਸ ਵੀ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰਾ 4200 ਰੁਪਿਆ ਨਹੀਂ ਲਵਾਂਗੇ। ਇਕ ਪੱਕੀ ਐਸ਼ੋਰੈਂਸ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਕਿ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਇੰਡਸਟਰੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕ੍ਰਿਪੱਲ ਨਾ ਕਰੇ।

श्री रूप लाल महता (पलवल) : जनाब चेयरमैन साहिब, मैं आपका बड़ा मशकूर हूँ कि आपने बार बार खड़ा होने के बाद मुझे बोलने का मौका दिया है, मेरी प्रार्थना को स्वीकार किया है। यह एक छोटा सा बिल सदन के सामने पेश है जिसमें टैक्स की शरह को 2,700 से बढ़ाया जाना मकसूद है। मैं समझता हूँ कि जब ज ब भी सदन के अन्दर कोई टैक्स बढ़ाने का बिल लाया जाता है तो आपोज़ीशन के भाई हमेशा ही उसका विरोध करते हैं। सूबे की तरक्की के ज़राए ढूंढने के लिये यह ज़रूरी है कि टैक्सेशन से सम्बन्ध रखने वाले बिल हाउस में लाए जाएं। इसके साथ ही साथ मैं यह भी समझता हूँ के लोगों को जज़बात का इज़हार करने के लिये हर एक आदमी को, पूरा हक है कि वह यहां पर अपनी कान्स्टीचुएंसी की नुमाइन्दगी करे, उनके मसायल को यहां पर पेश करे। लेकिन जहां तक सूबे की मजमूई खुशहाली का ताल्लुक है मैं यह कहे बगैर नहीं रह सकता कि जब तक हम नए ज़राए न ढूंढेंगे, पैसा इकट्ठा करने के नए साधन न जुटाएंगे तब तक हम नई योजनाओं को, आने वाले फोर्थ फाइव इयर प्लान को कामयाबी के साथ सफल नहीं बना पायेंगे। इसमें कोई शक नहीं कि हमारा सूबा दिन बदिन तरक्की के रास्ते पर आगे जा रहा है और आगे आने वाले वर्षों में रुपए की और ज़रूरत होगी। इसके लिये लोगों पर टैक्स लगाने भी ज़रूरी हैं। बगैर टैक्स लगाने के और कोई साधन नहीं हैं। लेकिन अफसोस इस बात का है कि टैक्सों से इकट्ठे किये गए रुपये का उपयोग ठीक ढंग से नहीं होता। जो रुपया जनता टैक्सों के रूप में हमें देती है अगर उसका इस्तेमाल ठीक तरह से किया जाए तो मेरा ख्याल है कि ऐसे बिल्ज़ का लोग विरोध भी कुछ कम करें। सरकार को अधिकार है कि वह नए ज़राए ढूंढे लेकिन ऐसे ज़राय ढूंढे जिनसे आम जनता पर बोझ कम पड़े और वह टैक्स देते हुए चहसूस न करे। इस में कोई शक नहीं है कि ट्रांस्पोर्ट इंडस्ट्री ने सूबे में काफी उन्नति की है, काम किया है।

कोआपरेटिव सोसाईटीज़ और बड़े ब ड़े ट्रांस्पोर्टरज़ ने इस काम को चलाया हुआ है और इसमें नफ़ा भी काफी होता है। यह घाटे का सौदा नहीं है। लेकन जब कोई टैक्स बढ़ता है तो यह हरेक आदमी को दुःख देता है चाहे वह अमीर ही क्यों न हो। यह एक मनोवृत्ति है, ज़हनियत है कि जब कभी भी हाउस में टैक्स से सम्बन्ध रखने वाला बिल आता है तो आपोज़ीशन वाले लोग हाउस में उसका विरोध ही करेंगे ताकि बाहर जा कर अपनी अपनी कान्स्टीचुएंसी में लोगों को कह सकें कि भाई हमने तो इसकी बड़ी मुखालिफत की लेकिन कांग्रेस गवर्नमेंट ने पूरी सख्ती के साथ इस बिल को पास कर ही दिया। वह बाहर प्रोपेगंडा करके इस बात का क्रैडिट हासिल करना चाहते हैं लेकिन वह उन लोगों को इसकी बैकग्राउंड कभी

नहीं बतायेंगे कि इस तरह का मैज़र लाने की ज़रूरत क्यों पड़ी। ठीक है कि 2,750 से उठा कर 4200 कर देने से दुःख तो होता है। लेकिन इसका एक हल मैं यह निवेदन करूँगा कि अगर सरकार उस हद तक जाना ही चाहती है तो धीरे धीरे उस हद तक पहुंचने की कोशिश की जाए ताकि टैक्स देने वालों पर नागवार बोझ न पड़े। आखिर यह जो टैक्स सरकार लेगी इसका जो रुपया इकट्ठा होना है यह ऐग्रीकल्चर पर, इंडस्टरी पर, सड़कों पर और तालीम वगैरा पर ही तो खर्च होना है। इसलिये मैं समझता हूँ कि जो लैजिस्लेशन पेश की गई है, जो बिल पेश किया गया है इसकी स्पिरिट को ध्यान में रखते हुए हाउस को इसे मान लेना चाहिए। महज़ मुखालिफत की दृष्टि से ही मुखालिफत नहीं होनी चाहिए। पार्टी इन पावर का हमेशा विरोध करना और जनता में क्रैडिट हासिल करना यह कोई अच्छी दलील नहीं। ठीक है कि टैक्स का लोग बोझ ज़रूर महसूस करते हैं लेकिन इसके साथ साथ सरकार को भी इस रुपये का सही इस्तेमाल करना चाहिए। मिसाल के तौर पर कई कमिश्नरों की आसामियां बढ़ाई गई हैं। और उनको हज़ारों रुपया माहवार तन्खाह का देना कुछ लोगों को अच्छा मालूम नहीं देता। इसी तरह से पिछले दिनों एनीमल हस्बैंडरी के डायरैक्टर को वहां से हटाया गया उनको अभी तक किसी दूसरी जगह पर लगाया नहीं गया, वह छुट्टी पर है और तन्खाह मिल रही है। दूसरे आदमी के लिये पोस्ट क्रिएट की गई। इस तरह से आसामियां अननैसेसैरिली क्रिएट की जा रही हैं। ऐसी बातों से टैक्स देने वाले दुखी होते हैं क्योंकि टैक्स के रुपये का ठीक तरह से इस्तेमाल नहीं होता। मैं मुख्य मन्त्री और फाइनैंस मिनिस्टर साहिब से निवेदन करूँगा कि जहां वह टैक्सों का रुपया खर्च करने में एक तरफ काफी कंजूसी करते हैं वहां दूसरी तरफ इस तरह से ग़ैर ज़रूरी खर्च को भी बचाने की कोशिश करें। अगर यह इस तरह का खर्च बन्द नहीं करेंगे तो लाज़मी तौर पर टैक्स देने वाले लोगों को यह रुपया देना नागवार गुज़रेगा।

मैं मानता हूँ कि पंजाब पर सरहद्दी सूबा होने की वजह से बड़ी ज़िम्मेदारी है। जहां पर हमें ऐग्रीकल्चर और इंडस्टरी के लिये सड़कों और शिक्षा के लिये और दूसरी ज़रूरी मदों के लिये रुपया खर्च करना है वहां पर होमगार्ड वगैरा पर भी अब ज्यादा रुपया खर्च करना मकसूद है ताकि हम अपनी ताकत को ज्यादा मज़बूत कर सकें। इन चीज़ों को पूरा करने के लिये हमें लाजमी तौर पर नए साधन ढूंढने होंगे। लेकिन मैं एक सुझाव भी यहां देना चाहता हूँ और वह यह है कि सरकार को चाहिए कि वह सारे आपोज़ीशन्ज़ के लीडर्ज़ को बुला कर सलाह मशविरा करे, अपनी सारी टैक्सेशन की नीति पर विचार विमर्श करे और उनसे बात चीत करके यह फैसला करे कि आने वाले प्लैन के लिये कितना रुपया चाहिए और उन सब की सहमति लेकर टैक्सेशन के ढांचे को नए सिरे से खड़ा करे।

मुल्क में डिवैल्पमैंट करने के लिये रुपये की ज़रूरत होती है। एक तरफ तो हमारे आपोज़ीशन के भाई नित्य यह कहते रहते हैं कि और हाई स्कूल खोलो, प्रायमरी स्कूलों को अपग्रेड करो, गांव में बिजली दो, पीने के पानी का इन्तज़ाम करो और

[श्री रूप लाल महता]

उन कामों के लिये जब यह सरकार रिसोरसिज़ अकट्ठे करने के लिये कोई टैक्स का बिल लाती है तो उस वक्त यह उसको अपोज़ करते हैं। तो इससे मैं कह सकता हूँ कि यह बातें महज़ क्रैडिट अपने ऊपर लेने के लिये ही करते हैं ताकि यह जनता में कह सकें कि उन्होंने यह यह काम करने के लिये सरकार को कहा था लेकिन उसने नहीं किए ।

दूसरी तरफ मैं सरकार से नम्र निवेदन भी करता हूँ कि जब कोई नया टैक्स सरकार लगाने लगे तो उससे पहले यह अच्छी तरह से सोच ले कि इस टैक्स के लगने से आम जनता पर उसका क्या असर पड़ेगा और उसका क्या असर एग्रीकल्चर पर और पंजाब की आर्थिक अवस्था पर पड़ने वाला है। इसलिये मैं अपने यातायात मंत्री से और वित्त मंत्री जी से कहूँगा कि यह तो ठीक है कि टैक्स बढ़ाना ज़रूरी है लेकिन वह इसको इस तरीका से बढ़ाएं जिससे आम जनता उसका बोझ महसूस न करे । इसके साथ ही इनको उन ट्रक ओनरज़ को इस टैक्स देने से मुस्तसना करना चाहिए जिन्होंने सरकार की इस संकट की घड़ी में अपने ट्रक इसको देकर मदद की है। बल्कि मैं तो सरकार से यह कहूँगा कि उन ट्रक ओनरज़ की, जिन्होंने अपने ट्रक उस वक्त दिये थे और अपनी जानों को खतरा में डाल कर मोर्चों पर गए थे उनकी मदद करनी चाहिए और जो बाकी के ट्रक ओनरज़ हैं जिन्होंने अपने ट्रक छुपा लिये उन्हें कोई रियायत नहीं मिलनी चाहिए और ऐसी बस कम्पनियों को रियायत नहीं मिलनी चाहिए ।

इसके अलावा मैं अपने वज़ीर साहिबान से यह भी अर्ज़ करूँगा कि वह अपने डिवेल्पमेंट के कामों को चलाने के लिये ज़रूर रिसोरसिज़ इकट्ठे करें लेकिन उनके खर्च करने में इकानोमी से काम लें । यह ठीक है कि जितने वक्त तक हम सरकार को रुपये नहीं देंगे उतने वक्त तक इसके यह सारे काम नहीं चल सकते। इसलिये जो इस टैक्स की स्पिरिट है उसको मैं स्पोर्ट करता हूँ लेकिन इसके साथ ही मैं अपने यातायात मंत्री जी से यह कहूँगा कि जिन ट्रक ओनरज़ ने जंगी खिदमात दी हैं और जो अपनी जानों को खतरा में डाल कर अपने ट्रक मोर्चों पर ले गए थे उनको इस टैक्स से मुआफी दी जाए । इसके अलावा मैं अपने आपोज़ीशन के भाइयों से कहूंगा कि वह इस बिल को डिवेलपमेंट के काम करने में सहायता के लिये पास कर दें ।

मुख्य मन्त्री (श्री रामकिशन): जहां तक इस टैक्सेशन बिल का ताल्लुक है इसके अगराज़ो मकासद के बारे में यहां पर जो कुछ कहा गया है उसका जवाब तो सरदार गुरदयाल सिंह जी ढिल्लों देंगे। मैं तो सिर्फ इसलिये खड़ा हुआ हूँ क्योंकि यहां पर कुछ बातें पंडित मोहन लाल जी की तरफ से और कुछ दूसरे दोस्तों की तरफ से कही गई हैं और उन्होंने जो कुछ सवाल उठाए हैं उनका जवाब अगर न दिया जाए तो उनसे कुछ गलत फैहमियां पैदा होने का अंदेशा हो सकता है। जहां तक इस बात का ताल्लुक है, जब भी कोई टैक्सेशन बिल लाया जाता है तो उसकी मुखालफत होती है। इस बात

से कोई भी इनकार नहीं कर सकता और इसमें कोई भी शक नहीं है कि इस जंग के दौरान हमारे ट्रकों वाले भाइयों ने और कुछ बसों वालों ने भी बड़े शानदार तरीका से काम किया है और पंजाब सरकार इनकी बड़ी सराहना करती है और इनके इस आलीशान काम के लिये जो रियायतें पंजाब सरकार देने जा रही है उनके बारे में सरदार गुरदयाल सिंह जी ढिल्लों साहब बतायेंगे मैं इस बारे में कुछ कहना मुनासिब नहीं समझता।

मैं सिर्फ यह अर्ज़ करनी चाहता हूँ कि किन हालात में यह टैक्सेशन बिल लाया गया है। उसके मुताल्लिक मेरी अर्ज़ यह है कि अगले साल से हमारा चौथा प्लान शुरू होगा और उसमें जितना रुपया हम लगायेंगे उससे चार गुना सैंटर से आएगा और यह सर्फ इस बात पर मुनहसर है कि कितने रिसोरसिज़ हम पैदा करते हैं। देश के हालात को देखते हुए हमारा जो चौथा प्लान है इसको रीआरिन्टेट किया जा रहा है और मुल्क के हालात आज यह डिमांड करते हैं कि हम सेल्फ रिलायंस से काम लें और दूसरे किसी पर निर्भर न रहें और गैर मुल्की इमदाद की तरफ न देखें। इसलिये जब यहां पर अपने रिसोरसिज़ पैदा करने की बात आती है तो इसकी मुखालिफत करना अच्छा नहीं लगता! आप देखेंगे कि इस जंग के दौरान हमारी स्टेट पर जो बोझा पड़ा है इस सारे बोझे को हमारी गवर्नमेंट ने बरदाश्त किया है और हमें पूरी उम्मीद है कि सैंटर हमें इसके लिये पूरी सहायता देगा। इसके अलावा कुछ हमारी अपनी भी जिम्मेवारियां हैं जिनको हमने पूरा करना है। इसलिये यह टैक्सैशन मइयर है।

चेयरमैन साहब, पंडित मोहनलाल जी ने तीन चार बातों की तरफ इस हाउस का ध्यान दिलाया है। एक तो उन्होंने कहा है कि गवर्नमैंट की अपने खर्च में इकानोमी करनी चाहिए। यह ठीक है और इसमें मैं समझता हूँ कि कोई दो राएं नहीं हो सकती। इस बारे में मैं अर्ज़ करता हूँ कि जहां तक इस गवर्नमैंट का ताल्लुक है इसने अपने खर्च में 10 प्रसैंट सेविंग करने का फैसला किया है जिसकी तफसील में मैं इस वक्त जाना नहीं चाहता। लेकिन चन्द बातों की तरफ उन्होंने हाउस की तवज्जुह दिलाई है उनके बारे में जवाब मैं कुछ अर्ज़ करनी चाहता हूँ। उन्होंने एक तो यह कहा है कि इस गवर्नमैंट ने कुछ पोस्टें ऐसी क्रीएट की हैं जिनकी वजह से एक्सचेकर पर बोझा पड़ा है। इस बारे में उन्होंने दो-तीन चीज़ों की तरफ हाउस का ध्यान दिलाया है। पहली चीज़ उन्होंने यह कही है कि पिछले चीफ मिनिस्टर के वक्त चीफ मिनिस्टर के सैक्रेटेरियट में जितना स्टाफ था उससे मौजूदा चीफ मिनिस्टर के वक्त बढ़ कर दुगना हो गया है। तो इसके बारे में मैं अर्ज़ करता हूँ कि 1964 में जहां 69 आदमी काम करते थे तो इस वक्त वहां सिर्फ 56 हैं। इससे आप अन्दाज़ा लगा सकते हैं कि क्या ये डबल हुए हैं या कम हुए हैं।

दूसरी बात, चेयरमैन साहब, मैं आपकी विसातत से हाउस के नोटिस में यह लाना चाहता हूँ कि उन्होंने यह कहा है कि हमने दो एडीशनल आई. जी. और दो डी. आई. जी. लगा दिये हैं। यह ठीक है कि यह पोस्टें बढ़ाई गई हैं। यह इस करके बढ़ाई गई हैं क्योंकि पुलिस की नफरी बढ़ गई है।

[मुख्य मन्त्री]

* X X X

तो इससे साफ ज़ाहिर है कि जो हमने एडीशनल आई जी. या डी. आई. जी. लगाए हैं यह कोई ज्यादा नहीं बल्कि कम हैं। यह हमने पुलिस की जिम्मेवारी बढ़ जाने की वजह से बढ़ाई हैं।

चेयरमैन साहब, एक बात और मैं आपकी विसातत से हाउस के ध्यान में लाना चाहता हूँ कि एक एडीशनल आई जी. जो हमने लगाया है वह उस पोस्ट के अगेंस्ट लगाया है जो कई सालों से कमाण्डर जनरल होम गार्डज़ की पोस्ट खाली पड़ी हुई थी। इसके लिये हमने कोई नई पोस्ट क्रिएट नहीं की। हमने तो उसी पोस्ट के अगेंस्ट एक एडीशनल आई. जी. को मुकर्रर किया है और यह भी इसलिये जरूरी थी क्योंकि इन मौजूदा हालत में होमगार्डज़ की जिम्मेवारी बढ़ गई है।

* X X X

और आज ही एक सवाल के जवाब में यहां बताया गया था कि हम इन सारी चीज़ों का जो सट्रक्चर है उसको रीआरगेनाईज़ कर रहे हैं क्योंकि हम समझते हैं कि इनको और अच्छे पैमाने पर ट्रेन करने की ज़रूरत पैदा हो गई है।

एक बात उन्होंने और कही है कि कमिश्नरों की पोस्ट्स और क्रिएट की गई हैं और जो आदमी वहां लगाए गए हैं उनकी तनखाहें बढ़ा दी गई हैं। इस बारे में, चेयरमैन साहब, मैं आपकी विसातत से हाउस से यह अर्ज़ करनी चाहता हूँ कि पण्डित मोहन लाल जब खुद मिनिस्टर थे उस वक्त की कैबीनेट ने 1961 में यह फैसला किया था कि जो अफसर प्लैनिंग का काम करते हैं और खास तौर पर डिवेलपमेंट का काम कर रहे हैं तो उनको प्रोमोशन दी जाए और उन्हें तनखाहें ज्यादा दी जाएं। यह फैसला उस वक्त का है और यह हमारे पास मौजूद है और उसी फैसला के मुताबिक ही हमने चार भाइयों को कमिश्नर का रैंक दिया है। इसके अलावा हम ने यह इस करके भी किया है कि सिनियारेटी के लिहाज से गवर्नमेंट आफ इंडिया में जो आई. ए. एस. अफसर 1949 से लगे हुए हैं वह ज्वायंट सैक्रेटरी हो चुके हैं और ज्वायंट सैक्रेटरी का रैंक कमिश्नर के बराबर है और हमारे यह जो चार अफसर हैं यह 1945, 1946 और 1948 के लगे हुए हैं और इनको अभी तक यह रैंक नहीं दिया गया था हालांकि यह बड़े एबल, मैन आफ इन्टेग्रेटी और आनेस्ट आदमी हैं। उनके काम को देखते हुए हमने उनको यह रैंक दिया है। इस बारे में मैं आपकी विसातत से हाउस को यह भी बता देना चाहता हूँ कि इन अफसरों में से एक दो को गवर्नमेंट आफ इण्डिया से ज्वायंट सैक्रेटरी की पोस्ट की पेशकश आई हुई हैं लेकिन क्योंकि हमने इन को प्लैनिंग के काम पर लगाया हुआ है और यह बड़े

* Expunged as ordered by the Hon. Speaker.

अच्छे एडमिनिस्ट्रेटर हैं हम उनकी खिदमात से महरूम नहीं होना चाहते थे इसलिये भी हमने उन्हें यह रैंक दिया है --

ਸਰਦਾਰ ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਮੈਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਹ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਜੇ ਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਅਫਸਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਅਫਸਰ ਗੋਰਮਿੰਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਵਿਚ ਚਲਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬਾਕੀ ਦੇ ਜੋ ਹੋਰ ਅਫਸਰ ਇਥੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕੀ ਉਹ ਸਾਰੇ ਨਾਲਾਇਕ ਹਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਣਗੇ ?

मुख्य मन्त्री : तो मैं अर्ज़ कर रहा था कि पैसों का कितना फर्क पड़ेगा उन चार अफसरों के बारे में जिनका यह ज़िक्र कर रहे थे । उन को स्पैशल पे इनक्लूड करके 2,150 माहवार तनखाह मिलती थी और आज हम उनको 2,250 रुपये माहवार तनखाह देते हैं । तो इससे आप अन्दाज़ा लगा लें कि कितना ज्यादा बोझा पड़ जायगा। आज उन अफसरों की लियाकत और एन्टेग्रिटी से सारा पंजाब फायदा उठा रहा है जिससे कि उनके चले जाने पर हम महरूम हो जाते मैं अर्ज़ करूं कि इस बारे में सन् 1961 में फैसला हुआ था, जब कि श्री इ० ऐन० मंगतराय चीफ सैक्रेटरी थे, कि एडमिनिस्ट्रेशन के अन्दर, डिवैल्पमेंट के काम में, कन्टीन्यूटी आफ लैंड प्रोग्राम के लिये चन्द अच्छे अफसरों को कन्टीन्यू करना चाहिए, चार-पांच साल के लिय उनको प्रोमोशन वाले पे स्केल देकर उन्हें रखना चाहिए । यह इस प्राविंस के हित के लिये फैसला किया था । तो आप देखें कि इसमें हमने कोई नाजायज़ बात नहीं की है । एक वक्त था, सैक्रटरी इरीगेशन और पावर की पोस्ट को अपग्रेड किया गया था। तब श्री ऐन, के, मुकर्जी और राय साहिब मंगतराय वहां पर काम करते थे । आप देखें कि सैक्रेटरी ऐग्रीकल्चर को ही कमिश्नर आफ ऐग्रीकल्चर का नाम दिया गया है। और अगर आप देखें तो वह 13 अदारों को पूरी तरह से कन्ट्रोल करता है जैसे ऐग्रीकल्चर डिपार्टमेंट, ऐनीमल हज़बैंडरी, डेयरी फार्मिंग, फिशरीज़, फ़ारैस्टस, लाईवस्टाक फार्मिग, मंडी टाउन शिप्स, ऐग्रीकल्चरल मार्किटिंग, पंजाब ऐग्रीकलचरल यूनिवर्सिटी वगैरह......

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : On a point of Order, Sir. ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਕਿਥੇ ਤਕ ਰੈਲੇਵੈਂਟ ਹੈ ? ਮੋਟਰ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਦਾ ਬਿਲ ਹੈ ਅਤੇ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਾਰੀ ਪਾਲਸੀ ਦਸ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਉਂ ਕੋਈ ਅਫ਼ਸਰ ਹਟਾਇਆ ਤੇ ਕਿਉਂ ਲਗਾਇਆ ? How far is it relevant ?

ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਤੇ ਚੋਣ ਮੰਤਰੀ : (ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਐਪਰੀਸ਼ੀਏਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਇਹ ਉਸ ਵੇਲੇ ਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਇਰੈਲੇਵੈਂਟ ਗੱਲਾਂ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੇਅਰ ਨੇ ਅਤੇ ਹਾਊਸ ਨੇ ਅਲਾਊ ਕੀਤਾ । ਇਕ ਗੱਲ ਜਿਹੜੀ ਇਥੇ ਕਹੀ ਜਾਵੇ ਉਸਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਇਕ ਰੀਕੁਐਸਟ ਵੀ ਕਰਨੀ ਹੈ—ਕੋਈ ਡਿਸਰਿਸਪੈਕਟ ਸ਼ੋ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ—ਕਿ ਸਾਡੀ ਪੁਲੀਸ ਅਤੇ ਪੀ. ਏ. ਪੀ. ਦੀ ਫਾਰਮੂਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਫਿਗਰਜ਼ ਰਿਕਾਰਡ ਤੇ ਨਾ ਆਉਣ ।

Mr. Chairman (Shri Ram Saran Chand Mittal) : I agree. The figures regarding P.A.P. should not appear in the Press.

जो आपका प्वायंट आफ आर्डर है और जिसका जवाब ढिल्लों साहिब ने दिया है.....(विघ्न) यह तब रेज़ करना चाहिए था जब यहां कुछ मैंबर्ज़ इर्रैलेवैंट बोल रहे थे। जब यहां एक इम्प्रैशन आया तो उसका जवाब देना इर्रैलेवेंट नहीं होगा (तालियां)। (The point of order raised by the Hon. Member and replied to by Shri Dhillon (*interruption*) should have been raised at the time when some Hon. Members were referring to irrelevant matters. When impression was created it is not irrelevant to remove it.) (Cheers)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ: ਚੇਅਰ ਦਾ ਇਹ ਜਵਾਬ ਤਾਂ ਮਾਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਪੁਆਇੰਟ ਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਰੈਲੇਵੈਂਟ ਨਹੀਂ ਹਨ। At that time it was the duty of the Chair and not any Member.

श्री बलरामजी दास टंडन: आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर। अभी मिनिस्टर फार लैजिसलेशन ने आपत्ति की है.......(विघ्न) आपको 'आपत्ति' समझ नहीं आता मगर आबजैक्शन समझते हैं। एक तो मैं यह रूलिंग चाहता हूं कि अगर चीफ मिनिस्टर कोई बात कहे तो क्या उसकी कैबनेट का कोई और मैम्बर उसके उस प्वायंट को डीलीट करने के लिये कह सकता है?

दूसरी बात है कि अभी वज़ीर साहिब ने कहा कि जो यह कहा गया कि कमिश्नर्ज़ की जो 6 पोस्टें क्रियेट की गईं वह इर्रैलेवैंट बात थी। अगर यह कहा जाए कि और टैक्स न लगाये जाएं, इन पोस्टों को कम किया जाए तो वैदर दैट वाज़ रैलेवैंट आर नौट ?

परिवहन तथा निर्वाचन मन्त्री: चेयरमैन साहिब, मुझे कोई आक्षेप या आपत्ति नहीं है। अगर मैंने इस बारे में कोई सजेश्न दी है तो इस बारे में चीफ मिनिस्टर साहिब को एतराज़ नहीं हो सकता। मैंने एक सजेश्न दी है।

श्री सभापति: ढिल्लों साहिब ने जो बात प्वायंट आउट की है वह ठीक है कि आजकल ऐमरजेंसी है तो स्टेट के इन्टरैस्ट्स कहीं सफर न करें। इस में प्वायंट आफ आर्डर वाली कोई बात नहीं है। (Sardar Gurdial Singh Dhillon was quite right in pointing that the State's interests should not suffer during this Emergency. No point of order was involved in this.)

मुख्य मन्त्री: तो मैं अर्ज़ कर रहा था कि कायदे और कानून के मुताबिक जो होना चाहिए था वह किया। फिनांस सैक्रेटरी 40 कमेटियों का चेयरमैन है। चौधरी राम स्वरूप जी ने सवाल उठाया कि गवर्नमेंट कुछ अपने तौर पर इकौनोमी कर रही है या नहीं। मैं अर्ज़ करूँ कि इस समय गवर्नमैंट के सीनियर अफसरों की एक कमेटी बैठी हुई है जो इन चीज़ों पर गौर कर रही है और मैं हाउस को यकीन दिलाता हूँ कि जहां से भी राज्य सरकार अपने खर्च में कमी कर सकती है वह ज़रूर करेगी। आज

जिन हालात का हमें सामना करना पड़ रहा है तो हम अपनी स्टेट के लोगों को कह रहे हैं कि रिसोरसिज़ पैदा करो तो यह हमारा भी फर्ज बनता है कि हम जहां जहां से बचत कर सकें, करें ।

चौधरी राम स्वरुप : आन ए प्वायंट आफ इनफर्मेशन । मैं ने कहा कि तमाम नान-आफिशल्ज़ की कमेटी होनी चाहिए, अफसरों ने अपनी गिनती में क्या कमी करनी है वह तो उनकी ही कमेटी होगी ।

मुख्य मन्त्री : अगर नानआफिशल्ज़ कोई तजवीज़ हमारे सामने लाएंगे तो उस पर जरूर गौर किया जायगा ।

खैर मैं कह रहा था कि इस सवाल पर पूरे ठंडे दिल से गौर करें कि आयंदा पांच सालों में आप यहां पर क्या करना चाहते हैं, चौथी प्लैन के लिये आपने क्या क्या रिसोरसिज़ पैदा करने हैं। केन्द्र से आप क्या लेना चाहते हैं। उसकी लाइट में सब कुछ होगा । हम भी खाहमखाह टैक्स नहीं लगाना चाहते । हालात सारे देश के सामने ऐसे हैं कि इसमें हमारी स्टेट को भी अपनी कन्ट्रीब्यूशन देनी होगी। इसलिये मुझे आशा है कि इस बिल को हाउस मुत्तफिका राय से पास करेगा ।

ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ (ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਪੰਜਾਬ ਮੋਟਰ ਵਹੀਕਲਜ਼ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਬਿਲ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ—ਮੈਂ ਇਕ ਅਖਬਾਰ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ—

'ਟੈਕਸੋਂ ਕਾ ਨਿਆ ਬੋਝ'

"ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ, ਪੰਜਾਬ, ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਨੇ ਗੁਜ਼ਸ਼ਤਾ ਚੰਦ ਹਫਤੋਂ ਮੇਂ ਕਈ ਬਾਰ ਯੇ ਇਲਾਨ ਕੀਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਸਾਲ ਕੋਈ ਨਏ ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਲਗਾਏਗੀ । ਜਬ ਕਭੀ ਟੈਕਸ ਲਗਾਨੇ ਕੇ ਮਨਸੂਬੋਂ ਕੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਕੋਈ ਖਬਰ ਸ਼ਾਇਆ ਹੁਈ ਇਨਹੋਂ ਨੇ ਫੌਰਨ ਤਰਦੀਦ ਕਰ ਦੀ । ਲੇਕਿਨ ਹਕੀਕਤ ਇਨਕੇ ਇਲਾਨੋਂ ਕੇ ਬਿਲਕੁਲ ਬਰਅਕਸ ਸਾਹਮਨੇ ਆ ਰਹੀ ਹੈ । ਬਸੋਂ ਔਰ ਟਰੱਕੋਂ ਪਰ ਟੈਕਸ ਮੇਂ ਇਜ਼ਾਫ਼ਾ ਕਾ ਬਿਲ ਅਸੈਂਬਲੀ ਮੇਂ ਪੇਸ਼ ਭੀ ਕਰ ਦੀਆ ਗਿਆ ਹੈ । ਵਜ਼ੀਰ ਖਜ਼ਾਨਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਕੌਂਸਲ ਮੇਂ ਬੋਲਤੇ ਹੂਏ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਪਾਰਟੀਓਂ ਸੇ ਅਪੀਲ ਕੀ ਹੈ ਕਿ ਅਗਰ ਸਰਕਾਰ ਮਜ਼ੀਦ ਟੈਕਸ ਲਗਾਏ ਤੋ ਵੋ ਇਸਕਾ ਸਾਥ ਦੇਂ । ਕਾਂਗਰਸ ਲੈਜਿਸਲੇਚਰ ਪਾਰਟੀ ਕੀ ਮੀਟਿੰਗ ਮੇਂ ਖੁਦ ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਨੇ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਇਲਫਾਜ਼ ਮੇਂ ਕਹਾ ਕਿ ਮਜ਼ੀਦ ਟੈਕਸ ਲਗਾਨੇ ਹੀ ਪੜੇਂਗੇ ਔਰ ਇਨਕਸ਼ਾਫ ਕੀਆ ਕਿ ਵੋ ਚੌਥੇ ਪਲਾਨ ਕੇ ਪਹਿਲੇ ਬਰਸ ਮੇਂ 4 ਕਰੋੜ 90 ਲਾਖ ਰੁਪਏ ਕੇ ਮਜ਼ੀਦ ਟੈਕਸ ਲਗਾਨੇ ਕਾ ਵਾਹਦਾ ਪਲਾਨਿੰਗ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸੇ ਕਰ ਭੀ ਆਏ ਹੈਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮਰਕਜ਼ ਸੇ 10 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਕੀ ਇਮਦਾਦ ਹਾਸਲ ਕਰਨੇ ਕੇ ਲੀਏ ਐਸਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ।"

ਹੁਣੇ ਹੀ ਵਜ਼ੀਰ ਖਜ਼ਾਨਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਟੈਕਸ ਦੀ ਹਦ 2,700 ਰੁਪਏ ਤਕ ਰਖੀ ਹੋਈ ਸੀ ਪਰ ਕਦੇ ਵੀ ਇਹ ਟੈਕਸ 1,000 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵਧ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ।

[ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ]

ਜੇਕਰ ਇਹੀ ਹਾਲਤ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦੇ ਵੀ ਟੈਕਸ ਇਸ ਤੋਂ ਵਧ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਸਨੂੰ ਇਸ ਹਦ ਤਕ ਵਧਾਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਸੀ ? ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਜਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਸੈਲਫ ਕਨਟਰਾਡਿਕਟਰੀ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੀਆਂ । ਇਸ ਲੜਾਈ ਨਾਲ ਜੋ ਅਸਰ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਪਿਆ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ । ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਕਾਨੋਮੀ ਸ਼ੈਟਰ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਫੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਲੜਾਈ ਇਕਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਹ ਲੜਾਈ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਬਾਕੀ ਦੇ ਵੀ ਉਨੇ ਹੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ । ਮੈਂ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਲੜਾਈ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਬਾਰਡਰ ਤੇ ਲੜੀ ਗਈ ਹੈ ਇਸ ਨਾਲ ਇਕਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਤੇ ਫਿਰ ਜੇਕਰ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੰਗ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਲਈ ਮਜ਼ੀਦ ਟੈਕਸ ਲਗਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਲਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਟੈਕਸਾਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਛਪਰ ਹੈ ਇਹ ਇਕਲੇ ਆਦਮੀ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਚੁਕਿਆ ਜਾਂਦਾ । ਇਹ ਤਾਂ ਹੀ ਚੁਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਚਾਰੇ ਕੋਨਿਆਂ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਰਲ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਚੁਕਣ, ਤਾਂ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਭਾਰ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਛਪਰ ਨੂੰ ਚੁਕਣ ਲਈ ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹਥ ਲਗਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟੈਕਸਾਂ ਦਾ ਭਾਰ ਇਕੋ ਹੀ ਨਾ ਚੁਕੇ । ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟੈਕਸਾਂ ਦਾ ਭਾਰ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਪਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਬਾਕੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਤੇ ਪੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਤਅੱਲੁਕ ਹੈ ਅਤੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਸਾਡੇ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਐਪ੍ਰੀਸ਼ੀਏਟ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਜਿੱਥੇ ਸਿਵਲੀਅਨ ਟਰੱਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਮੁਹਾਜ਼ ਤੇ ਲੜਾਈ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਉਥੇ ਜਾਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੀਆਂ ਤੋਪਾਂ ਲਈ ਗੋਲੇ ਲਦੇ ਅਤੇ ਪਹੁੰਚਾਏ । ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਓ ਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ ਬੰਮਬਾਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਮੋਰਚਿਆਂ ਤੇ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਖਿਆ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਟੈਕਸ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਜਿਹੜੇ ਤਬਕੇ ਨੇ ਖਤਰਾ ਆਪਣੇ ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਝਲਿਆ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ ਉਸ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਟੈਕਸ ਲਗਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਥੇ ਕਈ ਐਂਟੀਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵੀ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਬਾਰਡਰ ਤੇ ਇਸ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਗਏ । ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਤੇ ਜਦ ਬੰਮਬਾਰੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਲੋਕ ਸ਼ਹਿਰ ਛਡ ਕੇ ਗਏ ਤਾਂ ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਦੀਆਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਕਿਰਾਏ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਡੇਢ ਗੁਣਾ ਕਰ ਦਿੱਤੇ । ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਕਿਰਾਇਆ ਮਲੋਟ ਦਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ਉਸ ਨੂੰ ਡਿਓਢਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ । ਕਿੰਨੇ ਸ਼ਰਮ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ । (ਸ਼ੇਮ ਸ਼ੇਮ) ਫਿਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਫੌਜੀ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਹਿਰ ਛਡਣਾ ਪਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਮਾਨ ਸਾਰਾ ਲੱਦ ਲਉ । ਜਦ ਉਹ ਸਾਰਾ ਸਾਮਾਨ ਟਰੱਕਾਂ ਤੇ ਲਦ ਕੇ ਤੁਰੇ ਤਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਦੋ ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਦੂਰ ਆਕੇ ਟਰੱਕ ਰੋਕ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਮਾਨ ਉਤਾਰ ਲਉ

ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿੰਨਾ ਕਿਰਾਇਆ ਜੀ ਆਇਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਪਾਸੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਦਾ ਲਿਆ ਗਿਆ । ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਇਕ ਇਕ ਹੈਂਡ ਬੈਗ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ ਇਕ ਇਕ ਰੁਪਿਆ ਚਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਪੰਜਾਬ ਰੋਡਵੇਜ਼ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਛੇ ਛੇ ਰੁਪਏ ਕਿਰਾਇਆ ਲਿਆ । ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਰੀਜ਼ੈਂਟ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਰੋਡਵੇਜ਼ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਬੰਦ ਕੀਤੀ । ਇਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ, ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਟਰਾਂਪੋਰਟ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਸਪੈਸ਼ਲ ਨੰਬਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਚਲਾਏ ਪਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਰਿਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਪਾਸੋਂ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਪੈਸੰਜਰ ਟੈਕਸ ਵਸੂਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਉਹ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਾਇਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜੇਬਾਂ ਹੀ ਭਰ ਲਈਆਂ । ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਡੀ. ਸੀ., ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਨੂੰ ਮੂਵ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਾਈ ਜਾਵੇ । ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਹਾ ਪਰ ਅੱਜ ਤਕ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਾਈ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਪੁਛ ਪ੍ਰਤੀਤ ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ।

ਇਕ ਗੱਲ ਹੋਰ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਡੀ. ਸੀ. ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਚੰਦੇ ਵਸੂਲ ਕਰਨੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਲਈ ਜੇਕਰ ਉਹ ਕੋਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਵੀ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਐਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ । ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੈਪੀਟਲਿਸਟ ਲੁਟ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਨਜਾਇਜ਼ ਗੱਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਕਰਨ ਤਾਂ ਆਪ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਫਸਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੈਲਟਰ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਅਤੇ ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦ ਬਾਰਡਰਾਂ ਤੇ ਆਮਦੋਰਫਤ ਮੁਅੱਤਲ ਸੀ ਤਾਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਇਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਹਦਾਇਤਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਸਕੂਲ ਜਾਂਦੇ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਫਰੀ ਲਿਫਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾਇਆ ਕਰੇ । ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਇਨਾਂ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬਸਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਹਿਦਾਇਤਾਂ ਤੇ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰਾਇਆ ਗਿਆ । ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਮਿਟਿਡ ਹੋ ਅਤੇ ਪਲਾਨਿੰਗ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨਾਲ ਤੈ ਕਰਕੇ ਆਏ ਹੋ ਕਿ ਟੈਕਸ ਅਸੀਂ ਲਗਾਣੇ ਹਨ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਤੁਸੀਂ ਨਜਾਇਜ਼ ਪੈਸਾ ਇਕਠਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਐਂਟੀਸੋਸ਼ਲ ਐਲੀਮੈਂਟ ਦੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਾਂ ਦੀ ਨਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੈਲਟਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋ ।

ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਤੋਂ ਆਈ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਾਂ ਨੇ ਜੋ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਉਸ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ । ਇਸ ਵਿਚ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ:—

"ਬਾਰਡਰ ਕੀ ਟ੍ਰੱਕ ਯੂਨੀਅਨੋਂ ਨੇ ਕਿਰਾਇਆ ਕੇ ਰੇਟ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬੜ੍ਹਾ ਦੀਏ ਹੈਂ ਜੋ ਕਿ ਤਕਰੀਬਨ ਪਹਿਲੇ ਸੇ ਤਿਉੜੇ ਕਰ ਦੀਏ ਗਏ ਹੈਂ ਔਰ ਯੇ ਬੋਝ ਭੀ ਬਿਲ ਆਖ਼ਿਰ

[ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ]

ਕਿਸਾਨੋਂ ਪਰ ਪੜਤਾ ਹੈ । ਮਿਸਾਲ ਕੇ ਤੌਰ ਪਰ ਫਰੰਟੀਅਰ ਮਾਝਾ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਟਰੱਕ ਕੰਪਨੀ ਭਿਖੀ ਵਿੰਡ ਪੱਟੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੇ ਅਪਨੇ ਕਿਰਾਏ ਡਿਊੜੇ ਕਰ ਦੀਏ ਹੈਂ ।"

ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਬਾਰਡਰ ਤੇ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਐਪ੍ਰੀਸ਼ੀਏਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਐਂਟੀ ਸੋਸ਼ਲ ਐਲੀਮੈਂਟ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਾਰਡਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟੈਕਸਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਾ ਪਵੇ । ਇਸ ਟੈਕਸ ਦਾ ਅਸਰ ਇਹ ਪੈਣਾ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਕਿਰਾਏ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਮਾਝਾ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਰੇਟ ਵਧਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ।

ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਕੀ ਦੇ ਖਰਚਾਂ ਨੂੰ ਇਕਾਨੋਮਾਈਜ਼ ਕਰੀਏ । ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਕਾਮਰੇਡ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਲੰਮੀ ਚੌੜੀ ਸਕੀਮ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਕਾਨੋਮੀ ਨੂੰ ਇਫੈਕਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਵਿਚ ਅਫ਼ਸਰ ਹੀ ਲਏ ਗਏ ਹਨ । ਇਸ ਬਾਰੇ ਚੌਧਰੀ ਰਾਮ ਸਰੂਪ ਜੀ ਨੇ ਠੀਕ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਚੋਰਾਂ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਹੀ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵੇਖ ਕੇ ਦਸੋ ਕਿ ਟੈਕਸਾਂ ਵਿਚ ਕਮੀ ਜਾਂ ਬਾਕੀ ਦੇ ਖਰਚਾਂ ਵਿਚ ਕਮੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਕਿਥੇ ਕਿਥੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਰੀਪੋਰਟ ਤਾਂ ਅਜੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਣੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਹੜੇ ਇਕਾਨੋਮੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਈਅਰਜ਼ ਇਖਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਅੱਜ ਵੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਇਕ ਬਰਾਡ-ਬੇਸਡ ਕਮੇਟੀ ਨਾਨ ਆਫੀਸ਼ਲਜ਼ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਬਣਾਵੇ ਜੋ ਸਾਰੇ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰੇ । ਅਤੇ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਬਾਕੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵੇਖੇ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰੇ ਕਿ ਕਿੰਨਾ ਵਰਕਲੋਡ ਕਿਸੇ ਅਫ਼ਸਰ ਪਾਸ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿੰਨੇ ਕਰਮ-ਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਉਥੇ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਪੋਸਟਾਂ ਕਰੀਏਟ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ । ਪਰ ਇਥੇ ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੋਲੀਟੀਕਲ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖ ਕੇ ਪੋਸਟਾਂ ਕਰੀਏਟ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਡੀ. ਆਈ. ਜੀ. ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਡੀ. ਸੀ. ਲੱਗਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕੀਂ ਪਿਸਦੇ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਲੀ ਹਾਲਤ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਖਰਾਬ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਹ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਟੈਕਸ ਵਧਾਇਆ ਜਾਵੇ । ਸਰਹੱਦਾਂ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਵੀ ਅੱਜ ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੈ ਕਿ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਰੀਲੀਫ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟੈਕਸ ਲਗਾਏ ਹੋਏ ਹਨ—ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ, ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਟੈਕਸ, ਹਾਊਸ ਟੈਕਸ, ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸ ਬਾਰ ਬਾਰ ਰਿਪ੍ਰੀਜ਼ੈਂਟੇਸ਼ਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ । ਪਿਛਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਜਦ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰਡਰ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਵੀ. ਆਈ. ਪੀਜ਼. ਆਏ, ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਮਨਿਸਟਰ ਆਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਦਿਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬਾਰਡਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਟੈਕਸਾਂ ਵਿਚ ਰੀਲੀਫ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਪਰ ਹੋ ਇਹ ਉਲਟੀ ਗੱਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੀਲੀਫ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਟੈਕਸ ਵਧਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ । ਇਸ ਤੇ ਅਜੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟੈਕਸ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ । ਇਸ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਮੇਟੀ ਬਿਠਾ ਕੇ ਫੇਰ ਕੋਈ ਫ਼ੈਸਲਾ ਆਖਰੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਟੈਕਸ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੌਣ ਇਹ ਬੋਝ ਚੁਕ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੌਣ ਨਹੀਂ । ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਾਮਰੇਡ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਹੋ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਹਦਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਘਟ ਤੋਂ ਘਟ ਟੈਕਸ ਦੇਣੇ ਪੈਣ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ : On a point of order Sir । ਮੈਂ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਟੈਕਸ ਜੇ ਉਹ ਵਧਾਉਣਾ ਵੀ ਚਾਹੁਣ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਹਿਸਾਬ ਦੇ ਨਾਲ ਵਧਾਉਣ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਾਇਨੈਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਏਥੇ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਆਇਆ ਕਿ ਹੋਰ ਘਟਾਉਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਨ। ਕਿਉਂ ਨਾ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਬਿਠਾ ਕੇ ਇਹ ਬਿਲ ਪਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੜਤਾਲ ਕਰ ਲਈ ਜਾਵੇ......

श्री चेयरमैन : यह कोई पवायंट आफ आरडर नही है। इस के मुताल्लिक आनरेबल मिनिस्टर अगर जवाब होना चाहे तो वह अपनी स्पीच मे दे सकते हैं । (This is no point of order. In this connection if the hon. Minister wants to reply he may do so during the course of his speech.)

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ (ਨਕੋਦਰ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਦੋਵੇਂ ਤਰਫਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਬਿਲ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਜੁਲੇ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਬਿਲ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਟਰੱਕਾਂ ਤੇ ਜੋ ਟੈਕਸ ਪਹਿਲਾਂ 2,700 ਰੁਪਏ ਚਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਉਹ ਹੁਣ ਵਧਾ ਕੇ 4,200 ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ । ਮੈਂ ਵੀ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਤਾਈਦ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆਂ ਹਾਂ । ਇਕ ਪਾਸੇ ਇਹ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਪਾਸੇ ਸੈਲਫ਼ ਸਫੀਸ਼ੈਂਸੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਬਾਹਰੋਂ ਕੋਈ ਅਨਾਜ ਨਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਬਾਹਰੋਂ ਕੋਈ ਹਥਿਆਰ ਨਾ ਮੰਗਾਏ ਜਾਣ, ਕਿਸੇ ਤਰਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਇਮਦਾਦ ਨਾ ਲਈ ਜਾਵੇ । ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਕਾਨੋਮੀ ਡਿਊ ਟੂ ਵਾਰ ਸ਼ੈਟਰ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਇਕਾਨੋਮੀ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪੁਰਾਣੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਵਾਸਤੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਖਤ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਇਹ ਇਕ ਮੰਨੀ ਹੋਈ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਕ ਰੁਪਿਆ ਇਕੱਠਾ ਨਾ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਸੈਂਟਰ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਚਾਰ ਰੁਪਏ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣ । ਠੀਕ ਹੈ, ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਨੇ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਮੁਖਾਲਫਤ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਰ ਸਰਕਾਰੀ ਬਿਲ ਨੂੰ ਅਪੋਜ਼ ਕਰਨ ।

श्री जगन नाथ : On a point of Order, Sir मेरा पवायंट आफ आर्डर यह है कि जिस तरह चौधरी साहिब अब क्रिटिसाईज़ करते हैं कया यह जब अपोजीशन में थे उस वक्त भी क्रिटिसाईज़ करते थे या नहीं ?

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਚੌਧਰੀ ਰਾਮ ਸਰੂਪ ਜੀ ਨੇ ਕਹੀ ਕਿ ਫਜ਼ੂਲ ਖਰਚੀ ਬਿਲਕੁਲ ਬੰਦ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ । ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਬਜਿਟਿੰਗ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਪੋਸਟਾਂ

[ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ]

ਫਜ਼ੂਲ ਦੀਆਂ ਕਰੀਏਟ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਪਿਛਲੇ ਦਸ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਐਨੀਮਲ ਹਸਬੈਂਡਰੀ ਦੀ ਪੋਸਟ ਕਰੀਏਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਅਜੇ ਤਕ ਜਾਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸੂਟੇਬਲ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਬਗੈਰ ਕੰਮ ਚਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। 19,000 ਰੁਪਿਆ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕਾਠ ਮਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਖ਼ਰਚ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਇਕ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਮੇਟੀ ਬੈਠਾਈ ਜਾਵੇ ਜਿਹੜੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਸਿਜ਼ ਤੇ ਗੌਰ ਕਰੇ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖ਼ਰਚਾਂ ਦੀ ਕਟੌਤੀ ਵਾਸਤੇ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਨੂੰ ਰਿਕੁਮੈਂਡ ਕਰੇ। ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਨਾਨ-ਆਫ਼ੀਸ਼ਲ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਲਏ ਜਾਣ ਤਾਂ ਜੋ ਦੋਹਾਂ ਸਾਈਡਾਂ ਦਾ ਵਿਊ ਪੁਆਇੰਟ ਆਉਂਦਾ ਰਹੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟਾਪ ਹੈਵੀ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਖ਼ਰਚੇ ਵਿਚ ਕਮੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਜੇਕਰ ਇਸ ਬਿੱਲ ਦੇ ਫੈਕਟਸ ਐਂਡ ਫਿਗਰਜ਼ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਸਾਫ਼ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਵਿਚ ਕਿਤਨੇ ਕੁ ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ 20,000 ਟਰੱਕ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਏਥੇ ਰਜਿਸਟਰਡ ਹਨ। ਇਹ ਫਿਗਰਜ਼ ਮੈਂ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੀ ਕੋਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮਹਿਜ਼ ਅੰਬਾਲਾ ਰਿਜਨ ਦੇ ਟਰੱਕ ਹੀ ਯੂਜ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਬਾਕੀ ਦਿਆਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਕਮ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਅੰਬਾਲਾ ਰਿਜਨ ਦੇ ਵਿਚ ਕੁਲ 5,000 ਟਰੱਕ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ 400 ਤੋਂ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਲਿਆ, ਮਹਿਜ਼ 4,600 ਟਰੱਕ ਯੂਜ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਹਨ......

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : On a point of order, Sir. ਏਥੇ ਇਕ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 20,000 ਟਰੱਕਸ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਮਹਿਜ਼ 5,000 ਟਰੱਕਾਂ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਲਈ ਕੰਮ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਇਆ ਕੋਈ ਐਸਾ ਓਨਰ ਵੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਮਦਾਦ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ। ਫੇਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲਿਆ ਜਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੰਮ ਨਾ ਲਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਫਿਗਰਜ਼ ਕੋਟ ਕਰਨ ਦਾ ਏਥੇ ਕੀ ਮਤਲਬ......

Mr. Chairman : This is no point of Order.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ: ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ 5,000 ਦੇ ਵਿਚੋਂ 400 ਐਸੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਰਿਜਨਲ ਅਥਾਰਿਟੀ ਨੇ ਉਕਾ ਕੰਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ, ਮੈਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨਾ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦ ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਏਥੇ ਡਰਾਈਵਰਜ਼ ਅਤੇ ਕੰਡਕਟਰਜ਼ ਵਰਤਦਾ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸਲੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਹ ਸਨ ਨਾਕਿ ਟਰੱਕ ਓਨਰਜ਼। ਇਨ੍ਹਾਂ ਡਰਾਈਵਰਜ਼ ਨੇ ਅਤੇ ਕਲੀਨਰਜ਼ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਖੁਦ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਬਲਕਿ ਦੂਸਰੇ ਮਿਲਟਰੀ ਦੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਚ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰ ਨੇ ਇਨ-ਫਾਰਮਲੀ ਛੰਬ ਸੈਕਟਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦਸਿਆ ਕਿ ਇਕ ਡਰਾਈਵਰ ਜਿਸ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ 1½ ਮਣ ਪੱਕਾ ਬੋਝ ਸੀ ਵਰ੍ਹਦੇ ਗੋਲਿਆਂ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਮੈਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕਿਥੇ ਲੈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਟਰੱਕ ਦਾ ਇਹ ਪਾਰਟ ਖਰਾਬ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਮੈਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਟਰੱਕ ਤੋਂ ਉਤਾਰ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਹਾਂ। ਇਹ ਪੁਰਜ਼ਾ ਪਾ ਕੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਟਰੱਕ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਕਰਾਂਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਅਤੇ ਕੰਡਕਟਰਾਂ ਨੇ ਖੁਦ ਵੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਿੱਤਾ। ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ

ਤਕ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਪਰਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ 2 ਜਾਂ 3 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੈ । ਇਹ ਘਟ ਤੋਂ ਘਟ 7,000 ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ । ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਫਰੰਟ ਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਫੀ ਸਦੀ ਟਰੱਕ ਓਨਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਥੇ ਉਹ ਮਰੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ 100 ਜਾਂ 150 ਰੁਪਿਆ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਨੌਕਰ ਸਨ । ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਬਿਲ ਵਿਚ ਟਰੱਕ ਮਾਲਕਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈਣਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਅਤੇ ਕੰਡਕਟਰਜ਼ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਇਹ ਦੋ ਵੱਖ ਵੱਖ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਫ਼ਰਕ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਧਿਆਨ ਰਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ।

ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਸਨ ਜਾਂ ਕੰਡਕਟਰ ਸਨ । ਓਨਰ ਤਾਂ 400 ਮੀਲ ਦੂਰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਰਹੇ, ਮਰਿਆ ਕੋਈ ਨਹੀਂ । ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਕ ਓਨਰ ਵੀ ਸ਼ਹੀਦ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ।

ਅਫ਼ਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਨਾਂ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਨੂੰ ਔਰ ਓਨਰਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਸਮਝ ਰਹੇ ਹੋ । ਸ਼ਹੀਦੀ ਹੋਈ ਹੈ ਗ਼ਰੀਬ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੀ ਔਰ ਕੰਡਕਟਰਾਂ ਦੀ ਮਗਰ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਨਾ ਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਮੀਰ ਓਨਰਾਂ ਦਾ, ਔਰ ਉਸੇ ਬਿਨਾ ਤੇ ਇਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਉ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਤਨੇ ਬੜੇ ਬੜੇ ਆਦਮੀ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਨਕਮ ਤੇ ਟੈਕਸ ਲਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਖ਼ੁਦ ਲਗਵਾਉਣ ।

ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਨੂੰ ਰਿਵਾਈਜ਼ ਕਰੇ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਟੈਕਸ ਪੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਲਗਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਜਿਹੜੇ ਬੜੇ ਟਰੱਕ ਓਨਰਜ਼ ਹਨ ਔਰ ਸ਼ਿਮਲੇ ਤੋਂ ਕਾਲਕਾ, ਕਾਲਕਾ ਤੋਂ ਸ਼ਿਮਲਾ, ਜਾਂ ਜੰਮੂ ਤੋਂ ਪਠਾਨਕੋਟ, ਪਠਾਨ ਕੋਟ ਤੋਂ ਜੰਮੂ ਦੇ ਪਰਮਿਟ ਹੋਲਡਰ ਹਨ ਔਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 5–5, 10–10 ਟਰੱਕ ਚਲਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਨਕਮ ਤੇ ਲਗਾਉ (ਵਿਘਨ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਨਕਮ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਟੈਕਸ ਲਗਾਉ । ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਟਰੱਕਸ ਦੀਆਂ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਕਿ ਉਹ ਗੌਰਮਿੰਟ ਕੋਲੋਂ ਪੇਮੈਂਟ ਲੈਂਦੇ ਰਹੇ ਔਰ ਜੇ ਕੋਈ ਟਰੱਕ ਜਲ ਗਿਆ ਜਾਂ ਬੇਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੰਪੈਨਸੇਸ਼ਨ ਮਿਲਿਆ। ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੇ ਕੀਮਤ ਦਿੱਤੀ ਔਰ ਇਨਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਕੰਮਪੈਨਸੇਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ । ਮੈਂ ਸਜੇਸਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ 10,000 ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਇਨਕਮ ਹੈ, ਉਨਾਂ ਉੱਤੇ ਔਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ 5,5, 10–10 ਟਰੱਕਸ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਟੈਕਸ ਲਗਾਇਆ ਜਾਏ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੋਰਚੇ ਤੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡਰਾਈਵਰਜ਼ ਔਰ ਕੰਡਕਟਰਜ਼ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਉ । ਬਾਕੀਆਂ ਦੇ ਉੱਤੇ ਲਗਾ ਦਿਉ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਪਾਲਿਸੀ ਫ੍ਰੇਮ ਕਰੋ । ਮੈਂ ਅੰਤ ਵਿਚ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਸਪੋਰਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।

ਸਰਦਾਰ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ (ਮੁਰਿੰਡਾ ਐਸ. ਸੀ.) : ਮਾਨਯੋਗ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ ਔਰ ਦਿਲੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਅਤੇ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸਪੋਰਟ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਮਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ । ਮੈਨੂੰ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਕ ਕਹਾਣੀ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਉੱਤੇ । ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ--

*+ + + +

\+ + + +

Note.—Expunged as ordered by the Chair.

ਸ੍ਰੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਨਾਥ ਗੌਤਮ: ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਹੜੇ ਲਫ਼ਜ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਖੇ ਹਨ ਉਹ ਵਾਪਿਸ ਲੈਣ ।

श्री सभापति : यह देख लिया जायेगा अगर अनपार्लियामैंटरी हुये तो उन्हें रिकार्ड से हटा दिया जायेगा। (It wil be seen if the words used by him are found to be unparlimentary, they will be the expunged from the proceedings)

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ + + + +

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ: ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਲਫ਼ਜ਼ ਗੈਰਮਾਕੂਲ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

श्री सभापति : अगर गैरमाकूल हुए तो मैं रिकार्ड से निकलवा दूगा। (If these words are found undesirable, they will be got expunged from the record.)

ਸਰਦਾਰ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ: ਇਸ ਦੇ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਆਫ਼ ਆਬਜੈਕਟਸ ਐਂਡ ਰੀਜ਼ਨਜ਼ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ as a result of emergency ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਹਾਲੇ, ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਖ਼ਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਈ । ਫਿਰ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਮਦਦ ਦਰਕਾਰ ਸੀ, ਮਗਰ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਅਸੂਲ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ।

ਜੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਦਾ ਸਿਲਾ ਮਿਲਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਮਗਰ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਟੈਕਸ ਲਾ ਕੇ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਇਸ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਐਂਟੀ-ਪਬਲਿਕ, ਔਰ ਇਸ ਮੇਈਅਰ ਨੂੰ ਇਨਆਪਰਚੂਨ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ।

ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਪੈਸਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਮਗਰ ਉਸ ਲਈ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜ਼ਰੀਏ ਹਨ, ਔਰ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਟੈਪ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਫੋਰਥ ਫਾਈਵ-ਈਅਰ ਪਲਾਨ ਲਈ ਜਿਤਨਾ ਰੁਪਿਆ ਅਸੀਂ ਇਕੱਠਾ ਕਰਾਂਗੇ ਉਸਤੋਂ ਚੌਗੁਣਾ ਪੈਸਾ ਸੈਂਟਰ ਤੋਂ ਮਿਲੇਗਾ ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਬੜੇ ਫ਼ਖਰ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਬੜੇ

4 p. m. । ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਮਰੀਏ ਵੀ, ਅਸੀਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਖੀ ਵੀ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਵਾਧੂ ਬੋਝ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਪਵੇ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ, ਐਜ਼ ਏ ਰਿਜ਼ਲਟ ਆਫ਼ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਸਾਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਇਨਸਾਫ਼ ਕਰੀਏ । ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਾਲ ਇਨਸਾਫ਼ ਕਰੇ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਪੈਸਾ ਇਕੱਠਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਪੰਜਾਬ ਵਾਸਤੇ ਜਿੰਨਾਂ ਪੈਸਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਦੇਵੇ । ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਹਾਦਰ ਸਪੂਤਾਂ ਨੇ ਬੜੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਜਿੰਨੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜ ਓਥੋਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਫਰਾਖਦਿਲੀ ਨਾਲ ਪੈਸਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਪੈਸਾ ਓਥੋਂ

* Expunged as ordered by the Chair.

ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਬਰਡਨ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਕਿਉਂ ਪਵੇ, ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੇ ਪਵੇ । ਮੇਰੇ ਕੁਝ ਵੀਰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਬਿਲ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਜਾਲੰਧਰ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਅਤੇ ਅੰਬਾਲਾ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਬੰਬ ਡਿੱਗੇ ਹਨ, ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੀ ਬੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੰਗ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਪੈਸਾ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਗੌਰਮਿੰਟ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਕੋਲੋਂ, ਸਾਡਾ ਸਵੋਰਡ ਆਰਮਜ਼ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਪੈਸਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਏਥੇ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹੈਵੀ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ । ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਰ ਇੰਡੀ-ਪੈਂਡੈਂਟ ਕਮੀਸ਼ਨ ਬਿਠਾ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗੇਗਾ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਇਸ ਸੂਬੇ ਦਾ ਟਾਪ ਹੈਵੀ ਐਡਮਿਨਿਟਰੇਸ਼ਨ ਹੈ । ਇਸ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਮਨਿਸਟਰੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਹੈ । ਇਸ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਹੈਰਾਨੀ ਹੈ । ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਫਿਨਾਂਨਸ਼ਲ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਣਾਉਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈਣਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਵਰਤਣਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ । ਲੇਕਿਨ ਸਾਡੇ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਗੌਰਮਿੰਟ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਵਿਚ ਜੁਆਇੰਟ ਸੈਕਰੇਟਰੀਸ਼ਿਪ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ । ਉਸ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਜੇ ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ । ਜੇ ਕੋਈ ਅਫਸਰ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਚਲਾ ਜਾਏਗਾ ਤਾਂ ਕੀ ਬਾਕੀ ਦੇ ਅਫ਼ਸਰ ਨਾਲਾਇਕ ਹਨ ? ਇਹ ਗਲਤ ਹੈ । ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਟਾਪ ਹੈਵੀ ਐਡ-ਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਆਪਣੇ ਵਰਤਣ ਵਾਸਤੇ ਰਖੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਜਿਹੜਾ ਅਫ਼ਸਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਦਿੱਲੀ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦਿਉ । ਸਾਡੇ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਿਨਾਂਸ਼ਲ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਫ਼ਸਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ । ਹੁਣ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਦੋ ਦੋ ਡੀ. ਸੀ. ਹੋ ਗਏ । ਇਕ ਡੀ. ਸੀ. ਅਤੇ ਇਕ ਏ. ਡੀ. ਸੀ, ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ । ਏਥੇ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਡੀ. ਸੀ; ਹੋਰ ਹੈ । ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮੈਂਟ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਫਸਰ ਹਨ । ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਡੀ. ਸੀ. ਹਨ ਅਤੇ ਦੋ ਦੋ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਐਸ. ਪੀ. ਹਨ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੈਸਾ ਫਜ਼ੂਲ ਖ਼ਰਚ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਪੰਜਾਬ ਦਾ । ਇਸ ਟੈਕਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਗੱਲ ਬਣਨ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਇਹੋ ਗੱਲ ਤਾਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਅਕਬਰ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਬੀਰਬਲ ਬੈਂਙਣ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਤੇ ਮੰਦਾ ਕਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ । ਐਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।

(ਕਈ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਬੋਲਣ ਲਈ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ।)

ਸ੍ਰੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਨਾਥ ਗੌਤਮ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਕਾਲੀ ਭਾਈਆਂ ਨੇ ਠੇਕਾ ਲਿਆ ਹੈ ਸਪੀਚਾਂ ਕਰਨ ਦਾ । ਜਿਹੜੀ ਸੰਧੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਪੀਚ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਹ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਤੇ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਬਿਲ ਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ । ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਰੂਲਿੰਗ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ?

Mr. Chairman : Before I call upon the hon. Minister for Transport and Elections.........

Sardar Lachhman Singh Gill : On a point of order Sir......

श्री सभापति : I am on my legs यह जो चीफ मिनिस्टर साहिब के रिमार्क्स हैं पी. ए. पी. की स्ट्रेंग्थ के बारे में वह प्रेस में नहीं आएंगे और वे प्रोसीडिंग्ज़ में भी नहीं आएंगे और जो चौधरी दर्शन सिंह ने एक आनरेबल मेंबर व चन्द उन लीडरान, जो इस सदन के सदस्य नहीं हैं, के बारे में अनपेलेटेबल रिमार्कस कहे हैं वे भी नहीं जाएंगे ।

(I am on my legs. The remarks of the Chief Minister regarding the strength of the P.A.P. will not come in the Press nor will they form part of the proceedings. The unpalatable remarks passed by Chaudhri Darshan Singh in respect of an hon. Member and some leaders who are not members of this House, will also not form part of the proceedings.)

(*Mr. Speaker in the Chair*)

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਮੈਂ ਇਹ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਸੈਂਬਲੀ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਤੇ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਉਸ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਧੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਆਇਆ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ?

Mr. Speaker : Closure motion can be moved.

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਕਲੋਯਰ ਮੋਸ਼ਨ ਮੂਵ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ।

Mr. Speaker : According to the Rules there is no time limit on the discussion of a bill nor is it on a Member unless the House takes a different decision.

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਸਰਦਾਰ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਬੋਲ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਏਥੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਬਿਲ ਤੇ ਕਿਉਂ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹਨ ।

Mr. Speaker : Let me find out from Shri Mital who was in the Chair at that time.

यातायात तथा निर्वाचन मंत्री (सरदार गुरदयाल सिंह ढिल्लों) : स्पीकर साहिब, अर्ज़ यह है कि इस बिल को पिछले आखिरी दिनों में-----

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਬੋਲੋ ਜੀ ।

ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਤੇ ਚੋਣ ਮੰਤਰੀ : ਲਉ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਬੋਲ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ।

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਸਾਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿਹੜੀ ਜ਼ਬਾਨ ਵਿਚ ਬੋਲਦੇ ਹੋ ।

ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਤੇ ਚੋਣ ਮੰਤਰੀ : ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਹੋਰ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਅਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਕਦੇ ਕਦੇ ਹਿੰਦੀ ਬੋਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦੇ ਕਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਤਾਕਿ ਪਤਾ ਲਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਬੋਲੀਆਂ ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਜਦੋਂ ਦੇ ਮਨਿਸਟਰ ਬਣੇ ਹੋ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ।

ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਤੇ ਚੋਣ ਮੰਤਰੀ : ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਦੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬੋਲੇ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬੋਲਿਆ ।

ਅਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਬਹਿਸ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਜ ਦੂਜਾ ਦਿਨ ਵੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਉਸ ਦਿਨ ਵੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਐਡਵਾਇਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਕੇ ਇਹ ਦੋ ਆਈਟਮਜ਼ ਏਜੰਡੇ ਤੇ ਰਖੇ ਸਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਜ ਵੀ ਰਖੇ ਹੋਏ ਹਨ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਮਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦਿਨ ਇਹ ਮੁਲਤਵੀ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਜ ਵੀ ਮੁਲਤਵੀ ਹੁੰਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ । ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਜੇਕਰ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਜੋ ਖ਼ਿਆਲਾਤ ਇਸ ਬਿਲ ਬਾਰੇ ਇਥੇ ਆਏ ਹਨ ਮੁੜ ਘਿੜ ਕੇ ਦੂਜੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਉਹੋ ਹੀ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਖ਼ੁਦ ਜਾਣਦੇ ਹੋ, ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਰਹਿ ਕੇ ਰੇਲੇਵੈਂਸੀ ਵੇਖਣ ਦੀ ਬੜੀ ਆਦਤ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਜੋ ਨੁਕਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰੈਲੇਵੈਂਟ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਜੋ ਗੱਲਾਂ ਇਸ ਬਿਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਰਖਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਲਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਵੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਲੱਕ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਦੇ ਦਿਤਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਉਸ ਦਿਨ ਵੀ ਬਿਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਟੈਕਸ ਲਗਾਣਾ ਜਾਂ ਵਧਾਣਾ ਕੋਈ ਖੁਸ਼ਗਵਾਰ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਖੁਸ਼ਗਵਾਰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਦਾ ਜੇਕਰ ਆਉਂਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਐਸਾ ਨਾ ਖੁਸ਼ਗਵਾਰ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪੈ ਜਾਵੇ । ਲੇਕਿਨ ਫਿਰ ਵੀ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੌਕੇ ਮੌਕੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਕਰਨੀਆਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਵੀ ਮੁਲਤਵੀ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ । ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਖ਼ਿਆਲਾਤ ਸੁਣ ਕੇ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦਿਨ ਮੈਂ ਕਾਫੀ ਨਰਮ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ । ਵਿਰੋਧੀ ਧੜੇ ਵਲੋਂ ਵਿਰੋਧੀ ਤਕਰੀਰਾਂ ਤਾਂ ਆਉਣੀਆਂ ਹੀ ਸਨ ਲੇਕਿਨ ਜਦੋਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਦੋਸਤਾਂ ਵਲੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਆਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਮੈਂ ਗਲਤ ਹੀ ਹੋਵਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਹੀ ਹਾਮੀ ਹਨ । ਪਰ ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵਧ ਹੈਰਾਨੀ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਵਕਤ ਹੋਈ ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਜੋ ਸਾਥੀ ਬੈਠੇ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਵੀ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਆਈ ਕਿ ਬਿਲ ਵਾਪਸ ਕਰੋ । ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਨਰਮ ਪੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਰਮ ਪੈਂਦਾ ਹੀ ਚਲਾ ਗਿਆ । ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਈ ਵਿਚਾਰ ਆਏ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਮੈਂ ਹੀ ਗ਼ਲਤੀ ਤੇ ਹੋਵਾਂ ਜਾਂ ਇਹ ਸਾਥੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਆਦਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਨਾ ਮਿਲੀ ਹੋਵੇ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਚਲੋ ਇਸ ਤੇ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਲੈਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਖ਼ੈਰ, ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਉਸ ਦਿਨ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਤਫਾਕ ਰਾਏ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਰਾ ਵਿਚਾਰ ਹੋਇਆ......

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਕੀ ਪਾਰਟੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਇਥੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਡਿਸਕਸ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ?

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਪਾਵਾਂਗਾ। (If the hon. Member discusses the affairs of his own party I would not check him)

ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਤੇ ਚੋਣ ਮੰਤਰੀ : ਬਾਬੂ ਜੀ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਫਿਕਰ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ । ਤੇ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਯਕੀਨ ਨਾਲ ਹੁਣ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੋ ਚੀਜ਼ ਵੀ ਇਹ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਹੈ ਉਸ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਇਕ ਮਨ ਹਨ । ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ

ਕਿ ਵਕਤ ਤੇ ਆਪਣਾ ਸਲਾਹ ਮਸਵਰਾ ਦੇ ਦੇਣ ਲੇਕਿਨ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਇਕ ਮਨ ਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਦਿਲੋਂ ਦਾ ਹੀ ਮਨ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਲੇਕਿਨ ਹੁਣ ਮੈਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇਖ਼ਤਲਾਫ ਨਹੀਂ । ਉਹ ਇਖ਼ਤਲਾਫ਼ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਉਸ ਦੀ ਵੀ ਵਜਾਂਹ ਮੈਂ ਦਸ ਦੇਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਇਹ ਗਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਇਸ ਮਸਲੇ ਦੀ ਨਜ਼ਾਕਤ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ । ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸਾਡੀ ਲੋੜ ਸ਼ਕਲ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਮਦਾਦ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖ਼ਿਆਲਾਤ ਆਏ । ਜੋਸ਼ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ ਕਰ ਦਿਉ ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਲਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਰਜਾਤੰਤਰ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੀ ਵੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਮਲੋਮਲੀ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਗੱਲ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਖ਼ੈਰ, ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਪਰ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਵੀ ਸਾਡਾ ਆਪਣਾ ਹੀ ਪਰੋਗਰਾਮ ਹੁੰਦਾ ਸੀ । ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਟੈਕਸ ਮੁਲਤਵੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਇਜਲਾਸ ਥੋੜਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੋਥੇ ਪਲਾਨ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ । ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੂਜਿਆਂ ਮੌਕਿਆਂ ਤੇ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਫਿਨਾਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵੀ ਕਾਫੀ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਖਾਸਾ ਸੌਖਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ । ਰਾੜੇਵਾਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਅਨਟਾਈਮਲੀ ਹੈ । ਅਨਟਾਈਮਲੀ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਜੇਕਰ ਜ਼ਰੂਰਤ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਟੈਕਸ ਲਗਾਂਦੇ । ਇਹ ਟਾਈਮਲੀ ਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਜੋ ਇਸ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਖਰਚ ਆਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰਤ ਵੀ ਕਾਫੀ ਹੈ । ਇਸ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਤੇ, ਪਲੈਨ ਦੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਤੇ ਵੀ ਖਰਚ ਕਰਨ ਲਈ ਪੈਸਾ ਲੈਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ । ਸਰਦਾਰ ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਦਰਅਸਲ ਉਹ ਵੀ ਕੀ ਕਰਨ ਦੋ ਤਿੰਨ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਨ । ਇਕ ਪਾਸੇ ਉਹ ਟਰਾਂਸਪੋਰਖੁਟਰ ਹਨ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਲੈਜਿਸਲੇਟਰ ਹਨ ਤੇ ਤੀਜੇ ਪਾਸੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਹਨ । ਉਹ ਤਿੰਨ ਲਾਇਟੀਜ਼ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦਾ ਨਿਭਾਣਾ ਬੜਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਜਾਬ ਹੈ । ਫਿਰ ਸ੍ਰੀ ਮੰਗਲ ਸੈਨ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਚਿਤਾਉਣੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸਭਲ ਜਾਉ ਵਰਨਾ ਇਸ ਨਾਲ ਗੇਟਸ ਆਫ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਖੁਲ ਜਾਣਗੇ । ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਐਕਟ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਇੰਪਲੀਮੈਂਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੇਟ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਣ ਦਾ ਡਰ ਹੋਵੇ । ਮਾਸਟਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਓਲਿਆਂ ਦਾ ਡਰ ਪੈ ਗਿਆ । ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗੇ ਕਿ ਕਿਤੇ ਓਲੇ ਨਾ ਪੈ ਜਾਣ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਮਾਸਟਰ ਜੀ, ਕਿ ਇਥੇ ਬੈਠਕੇ ਬੜਾ ਕਰੜਾ ਖੋਪਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੇ ਓਲਿਆਂ ਸ਼ੋਲਿਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ......

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ: ਉਹ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਲੱਤਾਂ ਟੁਟਣ ਦਾ ਵੀ ਡਰ ਹੈ ।

ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਤੇ ਚੋਣ ਮੰਤਰੀ : ਲੱਤਾਂ, ਮਾਸਟਰ ਜੀ, ਕੀ ਟੁਟਣੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਿੰਮਤ ਹੋਵੇ ਉਹ ਕਿਥੇ ਆਪਣੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਤੁੜਵਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਥੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਦਾ ਸਟੇਟ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਸਰਦਾਰ ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਸੁਝਾਉ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕੁਆਪਰੇਟਿਵ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਅਤੇ ਪਰਾਈਵੇਟ ਇੰਡੀਵਿਜੁਅਲਜ਼ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਵੇਖ ਲਉ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਸ ਵਿਚ ਟੈਕਸੇਬਲ ਮਾਰਜਿਨ ਮਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਟੈਕਸ ਲਾ ਲਉ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਾ ਲਾਉ ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਗਰ ਮੈਨੂੰ ਸਰਦਾਰ ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ ਕਨਵਿੰਸ ਕਰਾ ਦੇਣ ਕਿ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਸੋਸਾਇਟੀਜ਼, ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਜਾਂ ਇੰਡੀਵਿਜੁਅਲ ਟਰੱਕ ਪ੍ਰੋਪਰਾਈਟਰਜ਼ ਦੇ ਅਕਾਊਂਟਸ ਵਿਚ ਟੈਕਸ ਲਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮਾਰਜਿਨ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਦੋਬਾਰਾ ਗ਼ੌਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ, ਅਗਰ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਬਿਨਾਂ ਕਨਵਿੰਸ ਕਰਾਏ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਬਿਲ ਵਿਦਡਰਾ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਗੱਲ ਹੈ । ਮੈਂ ਜੱਜ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਫਿਗਰਜ਼ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਐਗਜ਼ਿਸਟਿੰਗ ਲੈਜਿਸਲੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀਆਂ 18 ਸੀਟਾਂ ਲਈ 500 ਰੁਪਏ, ਐਡੀਸ਼ਨਲ 30 ਸੀਟਾਂ ਲਈ 75 ਰੁਪਏ ਪਰ ਸੀਟ ਹਨ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 48 ਸੀਟਾਂ ਵਾਲੀ ਬਸ ਲਈ 2,750 ਹੁਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਟੈਕਸ 9 ਟਨਰ ਟਰੱਕ ਅਤੇ 40 ਸੀਟਿਡ ਬਸ ਲਈ ਹੈ । ਹੁਣ ਬਸਾਂ 52 ਅਤੇ 57 ਸੀਟਿਡ ਹਨ । ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਬਾਡੀ ਵਿਚ ਫਰਕ ਹੈ, ਇੰਜਨ ਵਿਚ ਫਰਕ ਹੈ ਜਾਂ ਸੀਟ ਵਿਚ ਫਰਕ ਹੈ । ਪਲੈਨਿੰਗ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸਤੰਬਰ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਸਟੇਟਸ ਦੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦੇ ਮਨਿਸਟਰਜ਼ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਕਾਲ ਕੀਤੀ । ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਮਦਰਾਸ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਰਾਜਸਥਾਨ, ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਮਨਿਸਟਰਜ਼ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਨ । ਫਿਰ ਵੇਰੀਅਸ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਸੈਕਰੇਟਰੀਜ਼ ਅਤੇ ਫਿਨਾਂਸ ਸੈਕਰੇਟਰੀਜ਼ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ । ਸਾਊਥ ਇੰਡੀਅਨ ਅਤੇ ਨਾਰਦਰਨ ਇੰਡੀਅਨ ਸਟੇਟਸ ਵਿਚ ਟੈਕਸਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਫ਼ਰਕ ਹੈ । ਟਰਾਵਨਕੋਰ ਕੋਚੀਨ ਵਿਚ 6,000 ਰੁਪਏ, ਮਦਰਾਸ ਵਿਚ 4,800 ਰੁਪਏ, ਮਾਇਸੂਰ ਵਿਚ 4,800 ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਉੜੀਸਾ ਵਿਚ 48,00 ਰੁਪਏ ਹਨ । ਅਸੀਂ ਸਦਰਨ ਸਟੇਟਸ ਦੇ ਟੈਕਸਾਂ ਦਾ 75 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੀ ਟੈਕਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ । ਨਾਰਦਰਨ ਇੰਡੀਅਨ ਸਟੇਟਸ ਵਿਚ ਸਦਰਨ ਇੰਡੀਅਨ ਸਟੇਟਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਟੈਕਸ ਹਨ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਰਾਇਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਬਹੁਤ ਫਰਕ ਹੈ, ਅਗਰ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਕਰਾਏ ਦੇ ਬੇਸਿਜ਼ ਉੱਤੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਬੇਸਿਜ਼ ਉੱਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਨਵਿੰਸ ਕਰਾ ਦੇਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਫੇਰ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਟੈਕਸ ਦੂਜੀਆਂ ਨੇਬਰਿੰਗ ਸਟੇਟਸ ਕੋਲੋਂ ਬਹੁਤ ਘਟ ਹਨ । ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਫਿਗਰਜ਼ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿਚ ਟਰੱਕ ਲਈ 2,000, ਰੁਪਏ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ 1,000 ਰੁਪਏ ਹਨ । ਯੂ. ਪੀ. ਨੇ ਇਸ ਵਿਚ ਕਲਾਸੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਹੈ । 'ਬੀ' ਕਲਾਸ ਲਈ 1,920 ਰੁਪਏ, ਅਤੇ 'ਸੀ' ਕਲਾਸ ਲਈ 1212 ਰੁਪਏ ਜਿਹੜੇ ਕੇ ਸਮਾਲਰ ਰੂਟਾਂ ਉਤੇ ਬਸਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਹਨ । ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨੇ 1,825 ਰੁਪਏ ਰੱਖੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉੱਤੇ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਗ਼ੌਰ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਹੀ ਟੈਕਸਾਂ ਨੂੰ ਰੀਵਾਈਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਪਈ; ਅਗਰ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਕਿਰਾਏ ਦੀ ਵੇਰੀਏਸ਼ਨ ਤੇ according to the size, accommodation and powers etc. ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਕਨਵਿੰਸ ਕਰਾ ਦੇਣ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਦੋਬਾਰਾ ਗ਼ੌਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜਸਥਾਨ, ਯੂ. ਪੀ. ਅਤੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨੇ 2,400 ਰੁਪਏ ਗੁਡਜ਼ ਕੈਰੀਅਰਜ਼ ਲਈ ਰਖੇ ਹਨ, ਪਰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ 1,500 ਰਖੇ ਹਨ । ਇਸ ਲਈ ਕੁਝ ਸਰਕਮਸਟਾਂਸਿਜ਼ ਹਨ। ਇਹ ਚੀਜ਼ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਸ਼ਨਜ਼ ਦੇ ਬਾਅਦ ਹੋਈ । ਮੈਂ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਐਨੇਬਲਿੰਗ ਐਕਟ ਬਣਾ ਦਿਉ ਤਾਕਿ ਸਾਨੂੰ ਪਾਵਰਜ਼ ਮਿਲ ਜਾਣ । ਅਗਰ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰਜ਼

[ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਤੇ ਚੋਣ ਮੰਤਰੀ]

ਕਨਵਿੰਸ ਕਰਾ ਦੇਣ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਲਾਵਾਂਗੇ । ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪਾਵਰਜ਼ ਨਾ ਮਿਲਣ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਪਾਵਰਜ਼ ਲਈ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦੀ ਰਹੇ । ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਐਮਰ-ਜੈਂਸੀ ਹੈ । ਦੇਸ਼ ਦੀ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਟੈਕਸ ਲਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ । ਦੂਜੀਆਂ ਸਟੇਟਾਂ ਵਿਚ 6,000 ਰੁਪਏ ਟੈਕਸ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਤਾਂ 4,200 ਰੁਪਏ ਟੈਕਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ । ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਵੀ ਘਟ ਟੈਕਸ ਲਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਰਹੇ ।

ਅਗਰ ਫਿਰ ਵੀ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਨਵਿੰਸ ਕਰਾ ਦੇਣ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹਾਰਡਸ਼ਿਪ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਦੋਬਾਰਾ ਸੋਚਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸਰਵਿਸ ਕੀਤੀ । ਮੈਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਹਦ ਤਕ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਟਰੱਕ ਅੰਬਾਲੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਤੋਂ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਟਰੱਕ ਦੂਜੀਆਂ ਸਟੇਟਸ ਤੋਂ ਆਏ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਆਨਰ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਮਨਿਸਟਰ ਸ੍ਰੀ ਰਾਜ ਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਆਏ, ਮੈਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਚਲਾ ਗਿਆ । ਉਥੇ ਸਾਨੂੰ ਹਾਰ ਪਾਏ । ਸਰਦਾਰ ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦਸ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮੈਂ ਅਗਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਉੱਤੇ ਟੈਕਸ ਵਧਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਉਥੇ ਕਲੀਅਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਸ਼ੋ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ । ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਸੱਚਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਹਾਰ ਪੁਆਉਣ ਦੇ ਵੇਲੇ ਸਾਫ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਲਕੋ ਨਹੀਂ ਰਖਿਆ ਸੀ । ਪਰ ਇਥੇ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਨਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹਾਰ ਪਾਏ । ਮੈਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, । ਮੈਨੂੰ ਸ਼ੁਹਰਤਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਚੌਧਰੀ ਰਾਮ ਸਰੂਪ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸੁਆਦ ਆਇਆ । ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦੇਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪੁਰਾਣੇ ਸਾਥੀ ਹਨ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਹਨ । ਇਹ ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਸਜੈਸ਼ਨ ਦੇਣਗੇ, ਪਰ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ । ਪਲੈਨਿੰਗ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਕਟ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ । ਇਸ ਸਾਲ ਵਿਚ 16,000 ਟਿਊਬਵੈਲਜ਼ ਲਗਾਣੇ ਸਨ । ਪਰ ਕਟ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ 11,000 ਟਿਊਬਵੈਲਜ਼ ਲਗਾਏ ਜਾਣਗੇ । ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ 2,000 ਹੋਰ ਟਿਊਬਵੈਲਜ਼ ਲਗਾ ਸਕਾਂ । ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬਸਾਂ ਵਿਚ ਫਰੀ ਲਿਫਟ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ । ਅਗਰ ਮੈਂ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਰਕੂਲਰ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਕੀ ਗੁਨਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ । ਜਦੋਂ ਬੱਚੇ ਸਖਤ ਸਰਦੀ ਅਤੇ ਸਖਤ ਗਰਮੀ ਵਿਚ ਸਕੂਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਕਲੀਫ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਰਕੂਲਰ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਕੀ ਗੁਨਾਹ ਕੀਤਾ ਹੈ ? ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਰਾਇਆ ਦੇ ਕੇ ਵੀ ਬਸਾਂ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਬਿਠਾਉਂਦੇ ਸਨ । ਅਗਰ ਬਸ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਣ ਲਈ ਕਪੈਸਿਟੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬਸਾਂ ਵਿਚ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਣ । ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਰਕੂਲਰ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾਂ ਤਾਂ ਕੀ ਗੁਨਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ? ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਉਸ ਆਰਡਰ ਦੀ ਇਪਲੀਮੈਂਟੇਸ਼ਨ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਲਿਆਉਂਦੇ, ਅਗਰ ਫਿਰ ਵੀ ਮੈਂ ਐਕਸ਼ਨ ਨਾ ਲੈਂਦਾ

ਤਾਂ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਰੰਜਿਸ਼ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ । ਮੈਂ ਜਾਪਾਨ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਉਥੇ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਜਾਪਾਨ ਵਿਚ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹਿਸਟਾਰੀਕਲ ਪਲੇਸਿਜ਼ ਉੱਤੇ ਸਟੇਟ ਕਾਸਟ ਤੇ ਸੈਰ ਲਈ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਜਰਮਨੀ ਵਿਚ ਵੀ ਸਕੂਲ ਦੇ ਬਚਿਆਂ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਗਰ ਮੈਂ ਬਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਲਈ ਸਰਕੂਲਰ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਕੀ ਗੁਨਾਹ ਕੀਤਾ ? ਅਗਰ ਬੱਚਾ 1/2 ਮੀਲ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਪੈਦਲ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਅਗਰ ਬਚਿਆਂ ਨੇ 5 ਮੀਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਜਾਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਸ ਵਿਚ ਫਰੀ ਲਿਫਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ । ਦਸਵੀਂ ਜਮਾਤ ਤਕ ਦੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਲਈ ਵੀ ਇਹ ਸਹੂਲਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ । ਫਲਡਿਡ ਏਰੀਆ ਲਈ ਵੀ ਕੁਝ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ । ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਡਿਟੇਲਜ਼ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਕਰਾਂਗਾ ।

चौधरी साहिब ने कुर्सी की बात कही है। यह फलो तो चला रहता है, जो भी इधर आएगा कुर्सी उसी को काटेगी । आपने उधर जाना है और हमने इधर आना है । फिर आपने गलती करनी है और हमने भी गलतियां करनी हैं और फिर आपस में जगह बदलनी है.......

(चौधरी राम सरूप की तरफ से विघ्न) जब आप यूनियनिस्ट पार्टी में थे तो उस वक्त कुर्सी नहीं काटती थी और अब कुर्सी काटती है? क्योंकि अब हम इस तरफ आ गए हैं इसलिये ?

चौधरी राम सरूप : पहले नहीं काटती थी, अब काटती है।

परिवहन तथा निर्वाचन मन्त्री : यह कुर्सी तो हमेशा हर एक को काटती है। आप चूंकि बहुत बुजुर्ग हैं इसलिये मैं आपसे ऐसी बातों की तवक्को नहीं रखता था। कुछ फरायज होते हैं जो कि इन्सान को पूरे करने पड़ते हैं। मैं इस समय ज्यादा नहीं कहूँगा । हम नैबरिंग स्टेट्स से ज्यादा नहीं कर रहे। हमने टैक्सेबल मार्जिन को देख कर किया है जिससे यह ना मालूम हो कि हमनें कोई नाजायज़ बात की है। लेकिन जो ढांचा प्लानिंग कमिश्न ने तैयार करके खर्च का हमारे सामने पेश किया है उसको तो पूरा करना है । उसमें हम क्या कर सकते हैं?

जहां तक ट्रक वालों का या ट्रांस्पोर्ट औप्रेटर्ज़ का ताल्लुक है जिस जिस कम्पनी वाले ने इस मौके पर मेरा काम किया है मैं उसकी हर खिदमत करने के लिये तैयार हूँ। जिन्होंने औफर भी किया है मैंने उनको भी चिट्ठियां लिखी हैं कि आपने बड़ी देशभक्ति का सबूत दिया है। जो लोग वहां पर मर गए हैं उनको गवर्नमेंट ने पांच हज़ार रुपया दिया है । जिनके ट्रक तबाह हो गए हैं उनको पूरी पूरी कीमत दी है। शायद ज्यादा पैसे ही दिये होंगे । जो लोग मर गये हैं उनके बच्चों को मुफ्त तालीम देंगे । मैं अपनी जिम्मेदारी पर यह चीज़ ला रहा हूँ कि जो लोग वहां पर मर गये हैं उनके बच्चों को मुफ्त तालीम देंगे और अगर वे चाहें तो उनको इसी डीपार्टमेंट में अच्छी पोजीशन पर एबज़ार्ब करने की कोशिश करेंगे । मैं ट्रक ड्राइवर्ज़ और कन्डक्टरों का बहुत एहसान मंद हूँ । वे लोग देश के बहुत बहादुर सपूत निकले हैं। उनके लिये

[परिवहन तथा निर्वाचन मन्त्री]
मैंने कुछ फैसला किया है जो शायद अभी तक फाइनेंस डीपार्टमेंट में जाने वाला हो। जहां वे लोग चलते हैं या वे लोग जा कर ठहरते हैं उनकी रिहायश का प्रोग्राम नहीं होता । वे लोग किराये पर जगह लेकर ठहरते हैं या ढाबों पर जा कर खाना खाते हैं या चाय पीते हैं। दूसरे लोगों के रहम पर होते हैं। रात भर अच्छी तरह से सो भी नहीं सकते । इसलिये हम उनके लिये रैस्ट हाउस बनवायेंगे. जहां पर वे लोग आराम से ठहर सकें। आराम से न सोने की वजह से उनकी आंखें नींद से भरी रहती हैं और अकसर उनसे एक्सीडेंट हो जाते हैं जिससे हम भी उन लोगों से हमदर्दी नहीं करते । उनका सोशल स्टेटस बढ़ाने के लिये भी कुछ प्रोग्राम बनायेंगे । जो कुछ भी हो सकेगा वह सब उनके लिये करेंगे.....

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ: ਬਲੈਕ ਮੇਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕੀ ਕਰੋਗੇ ?

अगर आप कम्पनी बता दोगे कि कौन सी कम्पनी ब्लैक मेलिंग करती है तो उसके साथ भी निपट लेंगे । मुझे तो पता नहीं है कि किस वक्त और कहां पर ब्लैक मेलिंग होती है। (विघ्न) मैं अर्ज़ कर रहा था कि सारे पहलू देख कर, अपर और लोयर मार्जिन को देख कर, जैसे कि मैंने पहले अर्ज किया है, इस बिल को लाया गया है। इसको जल्दी ही पास करें । मेरे दोस्तों ने नैशनलाईज़ेशन की बात की है। अगर पंजाब गवर्नमेंट नेशनलाईज़ेशन करनी भी चाहें तो भी पैसे देने पड़ेंगे । जब 1956 में पंजाब और पैप्सू का मर्जर हुआ तो कुछ दिन पहले वहां पर कार्पोरेशन बना दी गई। जो फैसला उनके साथ किया गया था वह हम तबदील न तो करना चाहते हैं और न ही कर सकते हैं । उस कारपोरेशन को ग्रेजुअली नैशनलाईज़ करने के लिए फैसला किया गया था। वे मेरे पास आए थे, उनका ख्याल था कि हम कुछ ज्यादा कर रहे हैं । मैंने देखा कि हमारा तो 50–50 बेसिज़ पर नैशनलाईज़ किया हुआ है । 1969 में रीवाईज़ करना है उसकी तैयारियां हो रही हैं। कुल्लू-मैनाली की तरफ भी हम कर रहे हैं.......(एक आवाजः अब बस करो।) मैं चौधरी साहिब की बात करता करता आगे निकल गया । मैं आपका बहुत मश्कूर हूँ। आपके द्वारा हाउस से अर्ज़ करूँगा कि इस बिल को पास करें ।

Mr. Speaker : Question is—

That the Punjab Motor Vehicles Taxation (Amendment) Bill be taken into consideration at once.

Those for the motion please say 'Ayes'.

Those against please say 'Noes'.

(Voices from the Treasury Benches 'Ayes';
Voices from the opposition 'Noes'

Mr. Speaker : I think 'Ayes' have it.

(Voices from the Opposition 'Noes' have it.)

सरदार गुरनाम सिंह : यह टैक्सेशन का बिल है। हम इसी स्टेज पर डीवीयन करवाना चाहते हैं ।

श्री अध्यक्ष : आप इसी स्टेज पर डिवीयन करवाना चाहते हैं ? (Does the hon. Member want division at this very stage.)

सरदार गुरनाम सिंह : हां जी।

(घंटी बजने लगी)

Mr. Speaker : Question is—

That the Punjab Motor Vehicles Taxation (Amendment) Bill be taken into consideration at once.

Voices from the Treasury Benches : 'Ayes'

Voices from the Opposition: 'Noes'

Mr. Speaker : I think 'Ayes' have it.

Voice from the Opposition : 'Noes' have it,

Mr. Speaker : All right. Those for the motion to the 'Right' and those against the motion to the 'Left'.

(*At this stage the House divided*).

श्री बलरामजी दास टण्डन : स्पीकर साहिब, पहले जो डीसीयन देना होता है वह तो आपने वायस वोट पर देना होता है । आप वायस वोट पर तो डीसीयन दें। 'नोज़ हैव इठ या 'आयज़' हैव इट ।

श्री अध्यक्ष : श्री टंडन जी, वायस वोट दो तरह से होता है, एक वायस इन नम्बर और वायस इन वौल्यूम, वौल्यूम आपकी ज्यादा है और नम्बर उनका ज्यादा है। इसी लिय मैं ने डीसीयन दिया है कि आयज़ हैव इट ।(Addressing Shri Balramji Dass Tandon : Voice votes are of two kinds—first, voice in number and second, voice in volume. As for the volume it is larger on the opposition side and as for the number, it is larger on the Treasury Benches. That is the reason why I have given the decision 'Ayes' have it.)

ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰੀ (ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਪ੍ਰਤਾਪ ਗਰਗ) : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਵੋਟਿੰਗ ਦੇ ਬਾਰੇ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਵਜਾਹ ਨਾਲ ਕੁਝ ਗਲਤ ਫਹਿਮੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ।

Sardar Gurcharan Singh : You will have to adopt some procedure. ਬਿਲ ਫੇਰ ਲੈ ਆਉਣਾ।

ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰੀ : ਨਹੀਂ ਜੀ, ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਵੋਟਿੰਗ ਦੁਬਾਰਾ ਕਰਾਉਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ । (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ) ।

Mr. Speaker : Order, please.

ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰੀ : ਅਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਥੋੜੀ ਜਿਹੀ ਗਲਤੀ ਹੋ ਗਈ— ਰਾਈਟ ਔਰ ਲੈਫਟ ਦੀ ।

Voices from the Opposition : No. No.

ਚੀਫ਼ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰੀ : ਇਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਵੋਟਿੰਗ ਦੁਬਾਰਾ ਕਰਾ ਲਈ ਜਾਵੇ । (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ) ਰਾਈਟ ਔਰ ਲੈਫਟ ਦੀ ਗ਼ਲਤੀ ਹੋ ਗਈ । ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਮਿਸਲੀਡ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ।

Voices : There can be no point of order.

Sardar Gurnam Singh : Government should resign.

ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਤੇ ਚੋਣ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ 'ਲੈਫ਼ਟ' ਵੱਲ ਚਲੇ ਗਏ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਮਝਿਆ ਕਿ 'ਰਾਈਟ' ਇਹੋ ਹੀ ਹੈ ।

डाक्टर बलदेव प्रकाश : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर । अर्ज़ यह है कि जब आपने डिवीज़न को डिक्लेयर किया तो मैम्बर्ज़ 'राइट' की तरफ भी और 'लैफ्ट' की तरफ भी वोट डाल आए हैं। अब जो रीजल्ट है उसे डिक्लेयर करने में देर क्यों हो रही है? We want the announcement now.

Mr. Speaker : The honourable Member may please take his seat.

Rule 94 (4) (g) of the Rules of Procedure lays down—

"(g) If a member finds that he has voted by mistake in the wrong Lobby, he may be allowed to correct his mistake provided he brings it to the notice of the Speaker before the result of the division is announced".

Sardar Gurnam Singh : Sir, the Rule is that "If a member finds that he has voted by mistake........" but here is the party as a whole. How can this Rule apply to them ?

ਸਰਦਾਰ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਹੜਾ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਰੂਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ, ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਰੂਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਔਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਤਦ ਜਦ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਗ਼ਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ । ਪਰ ਇਥੇ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਖੁਦ ਮੈਨੂੰ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਥੋਂ ਖਿਚ ਕੇ ਲੈ ਗਏ ਕਿ ਆਉ ਜੀ ਵੋਟ ਪਾਈਏ । ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗ਼ਲਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ । ਇਸ ਨੂੰ ਗ਼ਲਤੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਰੀਜ਼ਲਟ ਆਇਆ ਹੈ ਉਹ ਚੇਅਰ ਨੂੰ ਹੁਣ ਕਢ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਗ੍ਰਹਿ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ : ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚਲੋ । ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਗ਼ਲਤੀ ਨਾਲ ਕਿਉਂ ਚਲੇ ਗਏ ਏਧਰ ? (ਵਿਘਨ) ਸ਼ੋਰ) ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ; ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੀ ਪਾਸੇ ਗਏ ਸੀ । ਇਸ ਲਈ ਜਿਹੜਾ ਰੀਜ਼ਲਟ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਐਨਾਉਂਸ ਕਰ ਹੀ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ (ਸ਼ੋਰ)

चौधरी देवी लाल : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर । मैं इस बात पर आपकी रूलिंग चाहता हूँ कि जो रूल आपने पढ़ा उसके मुताबिक इंडिविजुअली अगर कोई मैम्बर गलती करे तो उसे दुरुस्त किया जा सकता है । लेकिन जहां बतौर पार्टी के ही कोई गलती करे तो मैं आपकी रूलिंग चाहूंगा कि ऐसी गलती के लिए वह पार्टी रूल करने की मुस्तहक है और क्या उसे मिनिस्टरी से रीज़ाइन नहीं कर देना चाहिए ?

(इस मौके पर ट्रेज़री बैंचों के सदस्यों ने अपनी अपनी सीटों पर उठ कर कहा—हमसे गलती से उधर वोट डाले गये।)

Voices from Opposition : No, No

चौधरी देवी लाल : मैं आपकी रूलिंग चाहूंगा कि जब सारी गवर्नमेंट पार्टी बमय लीडर और डिप्टी लीडर के कोई गलती करे तो क्या उसे रीज़ाइन नहीं कर देना चाहिए ?

Voices from Treasury Benches : No, No

डाक्टर बलदेव प्रकाश : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर। मेरा प्वायेंट आफ आर्डर यह है कि आपने जो रूल पढ़ा वह दुरुस्त है ठीक है। उसके मुताबिक कोई भी मैम्बर आपकी एनाऊंसमेंट होने से पहले कह सकता है कि मैंने गलती से दूसरी तरफ वोट कर दिया है और आप उसे ग़लती दुरुस्त करने की इज़ाज़त दे सकते हैं। अब फैक्ट यह है कि यहां हाउस के अन्दर आपकी तरफ से रीज़ल्ट की एनाउंसमेंट होने से पहले सरकारी मैम्बर श्री राम प्रताप गर्ग ने उठ कर कहा कि मुझ से गलती हुई। इसके अलावा और किसी ने नहीं कहा कि गलती हुई है (विघ्न)

ਗ੍ਰਹਿ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤ੍ਰੀ : ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਉਠ ਕੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਵੋਟ ਪਾਏ ਗਏ ਹਨ। (ਸ਼ੋਰ)

डाक्टर बलदेव प्रकाश : इनमें से एक एक मैम्बर ने उठ कर यह नहीं कहा कि इनसे गलती हो गई है।

ਗ੍ਰਹਿ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ : ਉਠ ਉਠ ਕੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਗਲਤੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

डाक्टर बलदेव प्रकाश : इसलिये, स्पीकर साहब, जो आपने फरमाया है यह सब पर लागू नहीं होता एक एक मैम्बर को अलग-अलग खड़ा होकर कहना पड़ेगा कि गलती हुई (विघ्न) इसके लिए आखिर कोई टाइम हो सकता है। आप रीज़ल्ट की एनाउंसमेंट अननैसेसैरिली डीले नहीं कर सकते इसलिये कि लोग उठ कर कहें कि गलती हुई। एक मैम्बर का नाम, जिसने कहा है कि गलती हुई है, उधर से काट कर आपको रीज़ल्ट एनाउंस कर देना चाहिए।

Sardar Gurnam Singh : Mr. Speaker, the rule is very clear on the subject. It was wholly unnecessary, Sir, with all respect for you, to hold conference before declaring the result of the division because up till that time it was only you, Sir, who were considering as to what had happened. The honourable Members on the Benches opposite did not know as to what they had done.

Sir, the spirit of the Rules is that the Speaker should at once declare the result of the division as soon as it is handed over to him. But on the other hand, you started consulting the Secretary. Everybody went into consultation. Why ? If the Government looses, it is nothing new. Rules

[Sardar Gurnam Singh]

permit loosing even by the Government. Now if the Government is incompetent and if the honourable Members sitting on that side are so incompetent and do not understand how to vote, they have no right to stay there.

(*Thumping from the Opposition*)

Rule 94 *inter-alia* lays down—

"(d) After voting in the lobbies is completed, the Division Clerk shall hand over Division Lists to the Secretary, who shall count the votes and present the totals of "Ayes" and "Noes" to the Speaker.

(e) The result of a division shall be announced by the Speaker and shall not be challenged."

This should have been the procedure. But, on the other hand, I would say without any reflection on you, Sir, that there was unnecessary delay. Sir, sometimes such division becomes stunning.

Then, Sir, Sub-rule (g) lays down—

"(g) If a member finds that he has voted by mistake in the wrong lobby, he may be allowed to correct his mistake provided he brings it to the notice of the Speaker before the result of the dividion is announced."

Do you think that this Rule is applicable to this mass vote by the Congress Legislators ?

Transport and Elections Minister : Mr. Speaker, I have heard with serious attention to what the honourable Members have said. The lapse is not on one side. It is on both the sides. After speaking for two days against the Bill the Opposition has suddenly come to the support of the Bill and we, after speaking in favour of the Bill, went into the wrong Lobby. But before you announced the result of the division, all of us sitting on this side, requested you that we have voted wrongly.

(Voices : No. No)

Sir, Sir, the mistake is on both the sides. They had forcibly occupied our Lobby and we had no alternative but to go to the other Lobby.

(*Interruptions*)

Mr. Speaker : Order, order.

चौधरी राम सरूप : स्पीकर साहिब, जो कुछ आपके सामने आया है उसे देखकर मैं तो इनको यही मशवरा दूंगा कि इकट्ठे मरने में भी जशन है, ऐसा समझ कर अब जो पुज़ीशन है उसको मान लें।

कामरेड शमशेर सिंघ जोश : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਹੜਾ ਤੁਸੀਂ ਰੂਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਉਸ ਬਾਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਵਜ਼ਾਹਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਸਗੋਂ ਹੋਰ ਵੇਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਔਰ ਅਸੀਂ ਵੀ ਇਥੇ ਇਸ ਦੇ ਹਕ ਵਿਚ ਵੋਟ ਪਾਏ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬੋਲੇ ਸੀ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ

ਕਿ ਅਸੀਂ ਨੋਇੰਗਲੀ ਇਸ ਬਿਲ ਦੇ ਹਕ ਵਿਚ ਵੋਟ ਦੇਣ ਗਏ ਹੋਈਏ । ਸਪੋਜ਼ਿੰਗ ਅਸੀਂ ਗ਼ਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ । One wrong does not make another wrong right. ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਆਇਆ ਹੈ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਡੀਕਲੇਅਰ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਸਲ ਵਿਚ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਤਕ ਉਸ ਦਾ ਰੀਜ਼ਲਟ ਡੀਕਲੇਅਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਉਸ ਵਕਤ ਤਕ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਰੂਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਲਾਗੂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।

लोक कर्म मन्त्री (चौधरी रणवीर सिंह) : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर । स्पीकर साहब, इधर के हरेक मैंबर ने अपनी गलती कबूल की है कि वह गलती से उधर चले गए थे लेकिन हमारे आपोजीशन के छे दोस्त कहते हैं कि उनसे गलती नहीं हुई और वह जानबूझ कर उधर गये थे । तो इसका मतलब यह हुआ कि सारा हाउस इस बिल के हक में है । इसलिये मेरी आपसे प्रार्थना है कि इस बिल को सर्व समिति से पास हुआ समझा जाए ।

Chief Parliamentary Secretary (Shri Ram Partap Garg) : Sir, I beg to move that the duration of the sitting be extended...........

Mr. Speaker : So long as the result of the Division is not announced, the House will not adjourn.

श्री बलरामजी दास टण्डन: आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर । स्पीकर साहब, मेरा प्वायंट आफ आर्डर यह है कि मिनिस्टर साहब ने कहा है कि दोनों तरफ से गलती हुई है लेकिन आपोज़ीशन उस गलती को मानती नहीं और कहती है कि चाहे हम इस बिल को शुरू से अपोज करते आ रहे हैं लेकिन वोट देते वक्त हमने इस के हक में अपने वोट दिए हैं । असल बात यह है कि इस बिल के हक में जब मिनिस्टर साहब बोले तो इनकी दलीलों में जो उन्होंने इसकी स्पोर्ट में दीं इतना असर था कि हम उसके असर में आ गए और हमें इसके हक में वोट देने जाना पड़ा—

Mr. Speaker : The honourable Member should not please make a speech. He should please raise his point of Order.

श्री बलरामजी दास टण्डन : अगर यह ठीक भी हो कि हमने इन्हें मिसगाइड करने के लिये एण्टायर आपोज़ीशन ने इस बिल के हक में वोट दिया है तो भी आपका यह फर्ज़ बन जाता है कि जो डिवीज़न का रिज़ल्ट है आप उसको एनाउंस करें । और यह जो आपने रूल पढ़ कर बताया है । It is for a Member and not for the entire group.

इसलिये, मेरी आप से यह प्रार्थना है कि इनसे जो गलती हुई है वह आप अपने ऊपर न लें और जिस कुरसी पर आप बैठे हुए हैं इससे आज तक वगैर पक्षपात के

[श्री बलरामजी दास टंडन]

जिस तरह रूलिंगज दी जाती रही हैं और वह रूलिंगज बड़ी हिस्टारिक रूलिंग बन गई हुई हैं आप भी उसी तरह से जो डिवीज़न का रिज़ल्ट है उसे डिक्लेयर कर दें।

चौधरी नेत राम : आन ए प्वायंट आव आर्डर, सर। मेरा प्वायंट आफ आर्डर स्पीकर साहब, यह है कि जब इस बिल के हक में भी और खिलाफ भी हकूमत की पार्टी के मैम्बरों ने दोनों तरफ वोट डाले हैं और अगर दोनों तरफ से भूल हुई है, और इस तरह से पंजाब असैम्बली भूल करे, तो पंजाब की जनता ने की होगी। इस लिये कांग्रेस सरकार को अस्तीफा देकर दोबारा चुनाव कराने चाहिएं और अपनी भूल का पश्चाताप करना चाहिए।

5.00 p. m.

श्री जगन्नाथ : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर। कुछ मैम्बर कहते हैं कि गलती हो गई इसलिये हो सकता है कि दोबारा गलती हो जाए अगर फिर वोटिंग कराई गई। इसलिये वोटिंग बन्द करो और इनका माइंड ठीक करने के लिये इनको अमृतसर और बरेली भेजो ताकि यह ठीक हो जाएं। (हंसी)

कामरेड राम प्यारा : आप ने यह पढ़ कर सुनाया है कि यह रुल है। क्या यह स्पीकर का ज़िम्मा है कि वह किसी मैम्बर के उठने के बाद पहले प्वायंट आउट करे या जिस मैम्बर ने गलती की है वह स्पीकर के नोटिस में लाए और उस गलती को ठीक करने के लिये स्पीकर का आर्डर हो?

मुख्य मन्त्री : इस बात को दोनों तरफ के मैम्बरान ने माना है कि यह ग़लती हुई है: (आपोज़ीशन बैंचिज़ की तरफ से आवाज़ें। हमने कोई गलती नहीं की।)

Sardar Gurnam Singh : Sir, the Leader of the House is misrepresenting us.

Mr. Speaker : The honourable Leader of the House can dispute it.

मुख्य मन्त्री : अब बहस इस बात पर चल रही है कि यह सिन्गुलर ऐक्ट है या प्लूरल ऐक्ट है। मैं इस रूल की तरफ आप की तवज्जोह दिलाना चाहता हूं :

According to the General Clauses Act, in all the Rules made under the Constitution, etc. 'singular' includes 'Plural'. Therefore, the Rule, referred to by the honourable Speaker, is rightly applicable here.

Sardar Gurnam Singh : It is, Sir, wholly irrelevant.

श्री अध्यक्ष : जब वोटिंग के लिये दोनों साइड्ज़ के सब मेम्बरान अलग २ लाबी में गए तब आनरेबल मिनिस्टर और चीफ मिनिस्टर भी ऐसी लाबी में चले गए

जो ग़लत लाबी थी। जब यह बात सैक्रेटेरियेट मेरे नोटिस में लाया कि यह पोज़ीशन हो सकती है तो मैंने कहा कि इसमें मेरे क्या इख्तयारात हैं, मैं किन हालात में इन्टर-फियर कर सकता हूँ, दैन दे ब्रोट टू माई नोटिस दिस रूल। लेकिन ऐनाउंस करने से पहले और जब यह रिज़ल्ट अभी नहीं आया था तो श्री राम प्रताप गर्ग, चीफ पार्लिया- मैंटरी सैक्रेटरी, जोकि चीफ व्हिप भी हैं, उठे और उन्होंने कहा कि यह गलती हुई है। (विघ्न) उसके बाद इन बैंचिज़ के काफी मैम्बरान खड़े हुए जिन्हों ने कहा कि इनसे गलती हुई है और मैं इससे ऐग्री करता हूँ।
(At the time when all the members went to the different lobbies for casting their votes, the honourable Minister and the Chief Minister repaired to the wrong lobby. The Secretariat pointed this out to me and I enquired about the Speaker's powers in such a situation, the circumstances under which he can interfere. Then they brought this rule to my notice. Before my announcing or even receiving the result of ballot, the Chief Parliamentary Secretary, who is also the Chief Whip, rose to say that this mistake has been committed (*interruption*). Thereafter, anumber of Members from these benches rose and said that they had committed this mistake. I agree with this.)

Under the General Clauses Act, 'singular' includes 'plural' as 'he' includes 'she'.

तो यह तो है कि अगर एक मैम्बर ही गलती करे तो यह ऐप्लाई करेगा मगर एक से ज्यादा गलती करें तो भी यह ऐप्लाई करेगा मगर जो दुरुस्त करने का हक होगा वह अलग अलग होगा।

(Now here it is that if one honourable Member Commits a mistake, this rule shall apply. When more than one Member commit a mistake, then also this rule shall apply but the right of correcting the voting will be exercised seperately).

As a number of honourable Members have expressed themselves that they have committed a mistake in going to the wrong lobby, my ruling, therefore, is that those who want to correct their voting, can go to the right lobby.

Sardar Gurnam Singh : Sir, we cannot persuade ourselves to participate in these proceedings. We, therefore, stage a walk-out.

(*At this stage, all the Members present belonging to the Akali, Progressive, Independent, Jan Sangh and Communist Parties staged a walk-out.*

Members belonging to the Treasury Benches went to the Right hand lobby).

(*After some time, Sardar Gurnam Singh came to his seat.*)

Sardar Gurnam Singh : Mr. Speaker, Sir, the door on your right was open. The whole Division is, therefore, vitiated.

Mr. Speaker : I would request the honourable Minister for Transport and Elections to clarify one point. If during the course of a Division, some door is open and does not remain closed, may I know its effect on the Division ?

Minister for Transport and Elections : Sir, if during the course of a Division, a certain door remains open, then, of course, the Division is not

[Minister for Trasport and Elections]

complete. The doors are opened after the result of the Division is announced. If, however, there is any doubt, Sir, you can have another Division also.

Mr. Speaker : There is an allegation by some honourable Members that before the result of the Division was announced, the door on the right hand was open. It is a controversial point. I have found that at one stage, when the Members belonging to the Opposition Benches were going out, the door was open. Therefore, I will not announce the result of this Division. It will be done tomorrow.

5.12 p.m. | *(The Sabha then adjourned till* 9.00 *a.m.on Tuesday, the* 26*th October,* 1965).

1550—7-1-65—386 copies—C.. P. and S., Pb., Patiala.

APPENDIX

To

P. V.S. Debates Vol. II—No. 11, Dated the 25 th October, 1965

SHAMLAT LAND

2988. Comrade Makhan Singh Tarsikka: Will the Minister for Home and Development be pleased to state :—

(a) the total area of shamlat land in the State at present alongwith the details of the Shamlat Deh and the Shamlat Patti saparately;

(b) the area of the land referred to in part (a) above still in unauthorised occupation and the area taken back from unauthorised occupants during the last two years;

(c) the details of the steps being taken to recover the remaining area at present under unauthorised occupants;

(d) the total shamlat area at present under cultivation and the annual yield therefrom to the Panchayat ?

Sardar Darbara Singh: A statement containing the required information is laid on the Table of the House.

STATEMENT

(area given in acres)

Total area of shamlat land in the State at present alongwith the details of Shamlat Deh and the Shamlat patti separately.			The are of the land referred to in part (a) above still in unauthorised occupation and the area taken back from unauthorised occupants during the last two years.		The detail of the steps being taken to recover the reamining area at present under unauthorised occupants.	Total shamlat area at present under cultivation and the annual yield there-form to the panchayats.		Remarks.
Total area	Shamlat Deh	Shamlat patti	Area still under unauthorised occpation	Area taken back from the unauthorised occupants during the last two years		Area	Annual Yield	
20,23.770	19,59,281	64,489	42,331½	6,718½	Ejectment cases have been/are being filed in the courts, U/S 7 of the Punjab Village Common Lands (R) Act, 1961,	8,16,510	Rs.1,35,17,8,49	

PUNJAB VIDHAN SABHA

DEBATES

26th October,, 1965

Vol. II—No. 12

OFFICIAL REPORT

CONTENTS

Tuesday, the 26th October, 1965

Price : Rs. 5.15

ERRATA

to

Punjab Vidhan Sabha Debates, Vol. II—No. 12, dated the 26th October, 1965

Read	*for*	*on page*	*line*
वद्ध [illegible]ो वद्ध	वद वो वद	(12)3	6
विद्युत	विद्वत	(12)16	1
Your	Yonr	(12)42	9
brought	brough	(12)43	15
misapprehension	misapr-ehension	(12)44	2-3
provided	probided	(12)44	3rd from below
followed	follow	(12)45	1
that	the	(12)45	16
Taxation	Texation	(12)49	Heading
वी	भी	(12)49	1
1965	1265	(12)50	Heading
वड़े	वड़ै	(12)67	17
टैक्सेशन	टैक्ज़ेशन	(12)74	4th from below

PUNJAB VIDHAN SABHA

Tuesday, the 26th October, 1965

The Sabha met in the Vidhan Bhawan, Sector 1, Chandigarh, at 9.00 a.m. of the Clock. Mr. Speaker (Shri Harbans Lal) in the Chair.

STARRED QUESTIONS AND ANSWERS

*SUPPLEMENTARIES TO STARRED QUESTION No. 8576

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਸਟੇਟ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਲਿਸਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇੰਨੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਲੋਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿੰਨੇ ਆਦਮੀ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੋਨਜ਼ ਨੂੰ ਗਰਾਂਟਾਂ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ?

ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਦੇ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਲਿਸਟ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਡੈਫੀਨਿਟ ਸਵਾਲ ਸੀ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੋਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਰਾਂਟ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ?

Minister of State : It does not concern the question, Sir. The Question is—

> "Will the Minister of State for Animal Husbandry and Agriculture be pleased to state the steps so far taken to increase the milk supply in the State and the total number of dairy farms started in the State during 1964 and 1965".

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਸਟੇਟ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਕੀ ਜਨਰਲ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਐਜ਼ ਏ ਮਿਲਕ ਸਪਲਾਇਰ ਲੋਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਸ ਲੋਨ ਨੂੰ ਗਰਾਂਟ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ?

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਬਿਲਕੁਲ ਝੂਠ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਝੂਠ ਲਫ਼ਜ਼ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਉ । (Addressing Captain Rattan Singh) : (You should please withd w the word JHUTH.)

---

*Note.—Starred Question No. 8576 along with its reply etc. appears in the Punjab Vidhan Sabha debates Vol. II No. 9 dated 21st October, 1965.

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਇਸ ਲਫਜ਼ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਇੰਨੀ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਲੋਨ ਨੂੰ ਗਰਾਂਟ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਸਰੀਹਨ ਗ਼ਲਤ ਹੈ।

Chaudhri Darshan Singh : It is stated—

"Grant of cattle purchase loans to milk producers.

May I know from the honourable Minister whether it is a grant or loan ?

Minister of State : I do not think there is any grant.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਅਜਿਹੇ ਲੋਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਫ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ?

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਵਾਲ ਬੀਆਂਡ ਦੀ ਸਕੋਪ ਆਫ ਦਿਸ ਕੁਐਸਚਨ ਹੈ। ਲੋਨ ਤਾਂ ਐਨੀਮਲ ਹਸਬੈਂਡਰੀ ਦਾ ਮਹਿਕਮਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਵਾਪਸ ਰੈਵੇਨਿਯੂ ਦਾ ਮਹਿਕਮਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਵਖਰਾ ਨੋਟਿਸ ਦਿਉ ਤਾਂ ਮਹਿਕਮੇ ਤੋਂ ਪਤਾ ਕਰਕੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।

श्री मोहन लाल दत्त : मैं मन्त्री महोदय जी से जानना चाहता हूँ कि क्या बैकवर्ड एरिया में मिल्क सप्लाई की कुआप्रेटिव सुसाइटीज़ जो दढ़ा बनाई जानी हैं क्या उन्हें लोन्ज़ के इलावा कैटल शैड्ज़ आदि के बनाने के लिये ग्रांट दी जाएगी अगर आज तक जो सुसाइटियां बनी हैं उन्हें ग्रांट नहीं दी जाती तो क्या सरकार इसके बारे में विचार करने को तैयार है ?

राज्य मन्त्री: हम बैकवर्ड एरिया के लोगों को मदद करने के लिये हर वक्त कोशिश करते हैं और आगे भी करेंगे।

श्री सुरेन्द्र नाथ गौतम : क्या स्टेट मिनिस्टर साहिब बतायेंगे कि सिलैक्टिड गौशालाज़ को डिवैल्पमेंट के लिये ग्रांट दी जाती है तो क्या वजह है कि इस तरह गौशालाएं सिरफ शहरी इलाके से सिलैक्ट की जाती हैं और जो इस तरह की गौशालाएं बैकवर्ड हिल्ली एरिया में हैं उन्हें इगनोर किया जाता है ?

राज्य मन्त्री: जो गौशालाएं अप्रूवड लिस्ट पर हैं और जो बेसिक रिक्वायरमेन्टस को पूरा करती हैं उन्हें ज़रूर मदद दी जाती है।

श्रीमती सरला देवी: क्या स्टेट मिनिस्टर साहिब बतायेंगे कि आपने जैसा कि श्री मोहन लाल दत्त को जवाब देते कहा है कि बैकवर्ड इलाके का ख्याल रखा जायगा और इसकी डिवैल्पमेंट करने के लिये कोशिश की जायगी तो क्या यह कोशिश पहले भी कभी की गई या अभी से शुरू की गई हैं ?

राज्य मन्त्री: पहले भी इसके बारे में सोचा है और इस पर काम हो रहा है कैटल ब्रीडिंग का काम खास तौर पर पालमपुर में किया जा रहा है ।

श्री सुरेन्द्र नाथ गौतम : क्या मिनिस्टर साहिब बतायेंगे कि क्या बैकवर्ड हिल्ली एरिया की गौशालाओं के बारे में शहरी इलाका से तरजीह दी जाएगी।? क्योंकि इन्हें अब तक इगनोर किया जाता रहा है?

राज्य मन्त्री: इगनोर करने का तो कोई सवाल ही पैदा नहीं होता।

श्री चिरंजी लाल शर्मा : क्या स्टेट मिनिस्टर साहिब बतायेंगे कि डिवैलपमेंट के बारे में वद तों वद जो इलफ़ाज़ इस्तेमाल किये गए हैं उनकी डैफिनेशन का क्या मतलब है? This is a very vague reply. I want a positive reply as to what steps Government propose to take for the development of backward areas.

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ: ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਵਿਚ ਕਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਕ ਤਾਂ ਪਰੀਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਆਫ ਹਾਈ ਮਿਲਕ ਯੀਲਡ ਕੈਟਲ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਕਾਲਰਸ਼ਿਪ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਵਜ਼ ਲਈ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਆਰਟਿਫੀਸ਼ਲ ਇਨਸੈਮੀਨੇਸ਼ਨ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਹਨ, ਫਿਰ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਫਾਡਰ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਕੰਮ ਚਲ ਪਏ ਹਨ। ਹੁਣੇ ਹੀ ਦਸੂਏ ਵਿਖੇ ਅਸਾਡੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ 23 ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਇਕ ਸੈਂਟਰ ਖੋਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੀ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਲਈ ਹਰ ਮੁਮਕਿਨ ਮਦਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

AGREEMENT ARRIVED AT BETWEEN GOVERNMENT AND BEOPAR MANDAL

***8478. Comrade Shamsher Singh Josh :** Will the Minister for Finance be pleased to state—

(a) the terms of the agreement arrived at between the Government and the Punjab Beopar Mandal ;

(b) the time by which the terms of the said agreement are likely to be implemented ?

Sardar Kapoor Singh : (a) & (b) No formal agreement was arrived at between the Government and the Punjab Beopar Mandal, but the Mandal was assured that their grievances would be sympathetically looked into.

ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ : ਕੀ ਫਿਨਾਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਸੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਸ਼ੋਅਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸੇਲਜ਼ ਟੈਕਸ ਵਿਚ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਕਰਾਂਗੇ।

ਮੰਤਰੀ : ਜੀ ਹਾਂ, ਕੁਝ ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਹੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸੀਲੈਕਟਿਡ ਆਰਟੀਕਲਜ਼ ਤੇ ਸੇਲਜ਼ ਟੈਕਸ ਫਸਟ ਸਟੇਜ ਤੇ ਹੀ ਲਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ।

Pandit Chiranji Lal Sharma : May I know from the honourable Finance Minister as to what is the dispute between the Beoparies and the Government ?

ਮੰਤਰੀ : ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਵਸੂਲ ਕਰਦੇ ਹੋ ਦੇ ਦਿਉ ਅਤੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ।

Pandit Chiranji Lal Sharma : Will the Finance Minister kindly state as to what action the Government has actually taken against the Beoparies who have not deposited the Sales Tax due from them?

Minister : Government has done their best to remove their grievances and now it is on their part to see that there is no evasion.

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ : ਜੇਕਰ ਇਹੀ ਝਗੜਾ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਬਣਦਾ ਹੈ ਦੇ ਦਿਉ ਤੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਐਗਰੀਮੈਂਟ ਦੀ ਕੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ । ਇਹ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਲੈ ਹੀ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਮੰਤਰੀ : ਲੈ ਲਿਵਾਂਗੇ ।

Mr. Speaker : It is a suggestion for action.

Pandit Chiranji Lal Sharma : May I know from the Finance Minister that if this is the question, does the Government intend to introduce some amendments in the Sales Tax Act ?

Mr. Speaker : The Bill is coming today.

Minister : They were assured that amendments in the Bill would be brought during this Session. I think we are shortly introducing that Bill.

Pandit Chiranji Lal Sharma: May I, Sir, ask the honourable Minister for Finance if the Government is introducing this Amending Bill on account of some pressure from the Beoparis ?

Minister : Sir, the Government was keen that there should be no misunderstanding between them and the Beoparis. There should be no harassment and genuine grievances of the Beoparis may be removed because it is the duty of the Government to remove the grievances of the public.

Chaudhri Darshan Singh : Sir, will the honourable Minister for Finance be pleased to state whether it is or it is not a fact that sales tax to the tune of crores of rupees is due from the Beoparis ?

Minister : I don't think, Sir, it is to the tune of crores of rupees. It, however, comes to some lakhs which is due to the fact that a writ petition is filed and the High Court has given stay order.

ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਤੋਂ ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਪਾਰ ਮੰਡਲ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਦੀ ਕੋਠੀ ਧਰਨਾ ਮਾਰਿਆ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟੈਂਟਸ ਲਾ ਕੇ ਦਿਤੇ ਹੋਰ ਫੈਸਿਲਿਟੀਜ਼ ਦਿਤੀਆਂ, ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣਗੇ ?

मुख्य मन्त्री : इससे पहले कि इस मुग्रामला पर ग्रौर कुछ किया जाये मैं यह चीज़ वाज़ह कर देनी चाहता हूँ कि जैसे श्री चिरंजीलाल जी ने कहा इस Sales Tax के मुग्रामले पर, मैं ग्रर्ज़ करूँ कि हम पिछले 6–7 महीनों से इस पर एमेंडमेंट लाने के लिये गौर कर रहे हैं। मगर इसके लिये गवर्नमेंट ग्राफ इंडिया की मनज़ूरी की ज़रूरत है। हम टैक्सिज़ में साथ की सटेट्स राजस्थान, यू. पी. ग्रौर हिमाचल प्रदेश इन

सब के साथ यूननिमिटी लाना चाहते हैं। इसके लिये अभी सैंटरल सरकार की मनज़ूरी का इंतज़ार है। उसके बाद कोई एमैंडिंग बिल लाया जायेगा।

जो सवाल कामरेड शमशेर सिंह जोश ने उठाया है मैं यह कहूँगा कि हमने किसी को कोई रियायत इस मुआमले में नहीं दी है। अगर इनको किसी शखश के खिलाफ कोई ग्रीवैंसिज़ हैं तो यह गवर्नमेंट के नोटिस में लायें। हम उसके खिलाफ ऐक्शन लेंगे।

श्री **फतह चन्द विज**: जैसे उन्होंने व्योपारियों को यकीन दिलाया था कि वह आपस की बातचीत के बाद कोई एमैंडिंग बिल लायेंगे, क्या वह आपस की बातचीत हो चुकी है ?

मुख्य मन्त्री: इसके लिये अभी मीटिंग रखी हुई है।

Sardar Balwant Singh : Lakhs of rupees as arrears of sales tax are due from the Beoparis. Is it, Sir, not necessary that there should be a penal clause in the Amending Bill which the Government proposes to introduce?

Mr. Speaker : The Bill will be before the House. The honourable Member should please resume his seat. It is a suggestion.

Sardar Balwant Singh : Is there going to be a penal clause in the Amending Bill ?

Mr. Speaker : The honourable Member should please resume his seat. The Bill will be before the House.

Comrade Ram Piara : Will the honourable Minister for Finance be pleased to state whether it is a fact that huge arrears are due from the dealers and no efforts are made to recover the same.

मुख्य मन्त्री: चंद एक ऐसी फरमें हैं जिनके अभी तक टैकसिज़ सरकार को नहीं मिले। इनके केसिज़ अभी हाईकोर्ट के अंदर चल रहे हैं। गवर्नमेंट अभी इनके खिलाफ कुछ कर ही नहीं सकती क्योंकि इनके सटे आरडर्ज़ हैं।

श्री **चिरंजी लाल शर्मा**: अगर गवर्नमेंट अपील करती है तो व्योपारियों के लिये इस में डिफरेंट डैफीनीशन दी गई है। ऐसी हालत में अगर व्योपारी कोई ऐसा ऐटीचियूड एडाप्ट करते हैं तो इसमें गवर्नमेंट की क्या पुज़ीशन रहेगी।

मुख्य मन्त्री: जैसे मैंने पहले अर्ज़ किया हम सैंटर की मनज़ूरी से एक एमैंडिंग बिल ला रहे हैं।

लैफटीनैंट भाग सिंघ: की तुसीं उह रकम दॱस सकदे हो जितनी बतौर जुरमाने दे विउपारीआं वलों सेलज़ टैकस ना देण दे जुरम विच देणी बणदी है।

(*Interruption*)

Chaudhri Darshan Singh : The sales tax due from the Beoparis is a public money. May I, therefore, Sir, know from the honourable Minister

[Chaudhri Darshan Singh]
for Finance whether the Government is considering to include a penal clause in the Amending Bill ?

Mr. Speaker : The Bill will be before the House.

मुख्य मन्त्री: मैंने बार बार इस हाउस में कहा है कि इस मुआमला में किसी को कोई रियायत देने का सवाल नहीं है। अगर किसी को गवर्नमेंट की तरफ से रियायत दी है तो आप हमारे नोटिस में लायें। हम उसके मुताबिक ऐक्शन लेंगे।

Minister for Finance : As a matter of fact, Sir, I may be permitted to add that the Government has even moved the High Court so far as their stay order is concerned. It is being considered as to how to recover the arrears of Sales Tax.

कामरेड राम प्यारा: क्या चीफ मिनिस्टर साहिब यह बात बताने की कृपा करेंगे कि अगर कुछ अफसरों ने जान बूझ कर कम टैक्स लगाये हों। जब वह केसिज़ री-ओपन हुए तो उनको ज्यादा टैक्स देना पड़ा क्या गवर्नमेंट ऐसे आफीसर्ज़ के खलाफ कोई ऐक्शन लेने को तैयार है ?

मन्त्री: अगर किसी तरीका से साबत हो जाये कि सेल्ज़ टैक्स कम वसूल हुआ है तो गवर्नमेंट ज़रूर ऐक्शन लेगी।

Mr. Speaker : The question was different.

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਨੂੰ ਫੇਰ ਸਮਝਾ ਦਿਉ ਜੀ।

कामरेड राम प्यारा: मैं फिर समझा दूं कि बहुत सारे ऐसे केसिज़ हैं जहां आफीसर्ज़ ने कम टैक्स लगाया। जब इस टैक्स के खिलाफ शिकायत हुई और यह केस री-ओपन हो गये। जिन्होंने पहले कम टैक्स लगाया था और जो रीओपन होने के बाद ज्यादा टैक्स हो गया था क्या सरकार उनके खिलाफ कोई ऐक्शन लेने को तैयार है ?

वित्त मन्त्री: अगर आफीसर्ज़ की मैला फाईड अटैनशन है तो इसके लिये इस बिल में प्रोवीज़न है। अगर बोनाफाईड है तो उस हालत में गवर्नमेंट को कोई एक्शन लेना मुशकिल हो जायेगा।

COMPLAINT AGAINST A TEACHER OF GOVERNMNT PRIMARY SCHOOL, KALA AFGHANA, DISTRICT GURDASPUR

***8678. Comrade Shamsher Singh Josh :** Will the Minister for Education be pleased to state—

(a) whether the Government or the Director of Public Instruction, Punjab, has received during the year 1965 any complaint

from the Gram Panchayat, Kala-Afghana, Block Fatehgarh Churian, district Gurdaspur, against a teacher of the Government Primary School, Kala-Afghana;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, the nature of the said complaint, and the action, if any, taken thereon, if no action has been taken, the reasons for the same?

Shri Prabodh Chandra : (a) Yes.

(b) It is not desirable to disclose the contents. Two teachers were involved, one of them was transferred on administrative grounds. The enquiry against the other teacher is in progress.

COLLECTION OF LAND REVENUE

*8679. **Comrade Shamsher Singh Josh :** Will the Minister for Revenue be pleased to state the total amount of land revenue collected during the year 1964-65 from the landowners owning—

(i) 5 standard acres or less ;

(ii) 6 standard acres and above but not more than 20 standard acres; and

(iii) 20 standard acres and more in the State ?

Sardar Harinder Singh Major : The time and labour involved in collecting the required information will not be commensurate with any possible benefit to be obtained.

SHORT NOTICE QUESTIONS AND ANSWERS

STRIKE BY II-YEAR STUDENTS OF GOVERNMENT AYURVEDIC COLLEGE, PATIALA

*8724. **Sardar Lakhi Singh Chaudhri :** Will the Minister for Health be pleased to state—

(a) whether it is a fact that the students of the 2nd year class of the Government Ayurvedic College, Patiala, are not attending their classes for the last over 10 days, if so, the reasons therefor and the steps, if any, taken to remove the cause of this partial strike by the students ;

(b) whether there are any arrangements for giving practical training to the students of the said College in Anatomy, Surgery and Modern Science, if no such arrangements,exist, the steps taken to provide these facilities ;

(c) the qualifications, if any, prescribed for the post of the Principal of the Government Ayurvedic College ;

(d) the actual qualifications and the scale of pay of the present Principal of the said College ?

Shrimati Om Prabha Jain : (a) Yes, Sir, but the students have since started attending the classes. The demand of the students was for the supply of a dead body for practical demonstration which has since been met with.

(b) Yes, sir.

(c) The senior-most Professor amongst the members of the teaching staff is appointed as Principal of the College. The qualifications prescribed for Professorship are:—

(i) A degree in Ayurvedic systems of medicine of a recognised University or of a Board of Indian Systems of Medicine established by law or from any Ayurvedic College ;

(ii) Knowledge in Sanskrit of Shastri standard and in English of Intermediate standard essential.

(iii) Preference is given to candidates with post-graduate qualifications and research work ;

(iv) At least five years teaching experience in the subject concerned and 5 years clinical experience as a Physician.

(d) 1. Ayurvedacharya.

2. Shastri.

3. M.A. (Hindi)

4. Ayurved Brihspati (D.Sc.) Post-graduate Degree from Jhansi University (Not recognised).

5. Teaching and Clinical experience—15 years.
Scale of pay 200—20—400/25—600.

BOOKS SELECTED FOR SCHOOL LIBRARIES

***8730. Comrade Bhan Singh Bhaura** (Put by Comrade Gurbaksh Singh Dhaliwal) : Will the Minister for Education be pleased to state—

(a) the names of members of Bulk Purchase Committee constituted for the selection of books for the school libraries in the State ;

(b) the dates when the meetings of the said Committee were held in the current year ;

(c) whether any notification or circular was issued by the Department to the Publishers in the State to send their publications for selection ;

(d) if the answer to part (c) above be in the affirmative, the names of the publishers who offered their books for selection ;

(e) whether any book whose author is working in the office of the Director of Public Instruction, Punjab, was selected; if so, the criteria kept in view while selecting the same ?

Chaudhri Ranbir Singh (Public Works Minister) : (a) A statement is laid on the table of the House.

(b) 16th March, 1965 and 24th March, 1965.

(c) No.

(d) Does not arise.

(e) Yes. Merit of the book was the sole criterion.

Members of the High Powered Bulk Purchase Committee

1.	Chief Minister	.. *Chairman*
2.	Finance Minister	.. *Member*
3.	Community and Development Minister	.. *Member*
4.	Minister of Education	.. Do
5	Chief Parliamentary Secretary	.. Do
6.	Shri V.R.Taneja, Principal, Government Post-Graduate Basic Training College, Chandigarh	.. Do
7.	Director-General, Languages, Patiala	.. Do
8.	Shri Yash, M.L.A.	.. Do
9.	Assistant Director (Books), Office of the Director of Public Instruction, Punjab	.. *Convener*

ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ : ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ, ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਕਿਤਾਬ ਸਿਲੈਕਟ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਆਥਰ ਡੀ. ਪੀ. ਆਈ. ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ\ਕਰਮਚਾਰੀ ਹੈ, ਉਸਦਾ ਸਿਲੈਕਟ ਕਰਨ ਦਾ ਕਰਾਈਟੀਰੀਆ ਕੀ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਮੇਟੀ ਚੰਗਾ ਸਮਝਦੀ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਸਿਲੈਕਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਜਿਹੜੀਆਂ ਤੁਸੀ ਦੋ ਕਿਤਾਬਾਂ ਸਲੈਕਟ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਕੀ ਹਨ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਕ ਦਾ ਨਾਂ "ਤ੍ਰੇੜ" ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਦਾ "ਲਹੂ ਦੇ ਫੁਲ" ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ, ਬੇਸ਼ਕ ਤੁਸੀਂ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਬੋਲੋ।

ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਬੁਕ ਅੰਡਰ ਰਿਫਰੈਂਸ ਹੈ, ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਰਿਜੈਕਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਲੇਕਿਨ ਦੁਬਾਰਾ ਜਦ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਪਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਸਿਲੈਕਟ ਕਰ ਲਿਤੀ ਗਈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਰਿਪੋਰਟ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਜੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਮੰਗਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦੱਸ ਦਿਆਂਗਾ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ : ਇਸਦੀ ਕੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਮੈਂਬਰ ਸਿਰਫ ਯਸ਼ ਜੀ ਹਨ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ?

ਮੰਤਰੀ: ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ ਗਈ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ ਗਈ ਕਿ ਕੋਈ ਨੋਟੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਏ; ਔਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਿਤਾਬਾਂ ਮੰਗਵਾਈਆਂ ਜਾਣ ?

ਮੰਤਰੀ : ਕੋਈ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਸਰਕੂਲੇਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ । ਨਾ ਹੀ ਉਸਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸਮਝੀ ਗਈ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ : ਕੀ ਯਸ਼ ਜੀ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਵਿਚ ਲਏ ਗਏ ਜਾਂ ਰਾਈਟਰ ਦੀ ਕੈਪੇਸਿਟੀ ਵਿਚ ?

ਮੰਤਰੀ : ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ । ਅਤੇ ਉਹ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਮਨਿਸਟਰ ਵੀ ਰਹੇ ਹਨ, ਔਰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਜਰਬਾ ਵੀ ਹੈ ।

POINT OF ORDER

श्री मंगल सेन: स्पीकर साहब, प्वायंट आफ आर्डर, मैं आपकी रूलिंग चाहता हूँ कि क्या किसी वाक्या को साबत करने के लिये जो कपड़े हैं वे वज़ीर देख सकते हैं?

श्री अध्यक्ष: श्री मंगल सेन जी, आप डाक्टर हैं, मैं क्या कह सकता हूँ। हाउस के बाहर कोई देखना चाहे तो देख ले लेकिन हाउस में वह बात आएगी जो रूल्ज़ के मुताबिक आएगी। [(*Addressing Shri Mangel Sein*) The hon. Member is a doctor and knows these things better. What can I say? If any one wishes to see the clothes outside the House, he can do so. But if these are to be brought to the House, then this matter will have to be regulated according to rules.)]

श्री मंगल सेन: आप रूल्ज़ की बात फरमा रहे हैं। वहां ज़ुल्म हो रहा है। सामने वे कपड़े लेकर आए हैं। नालायक सरकार है।

श्री अध्यक्ष: मैंने कल भी एक्सप्लेन किया था कि अगर किसी सवाल के जवाब में कोई बात कही गई है और कोई आनरेबल मैंबर यह समझे कि वह जवाब ठीक नहीं है तो उसके लिये जो मैंने डाइरैक्शन इशू की है ग्रुप लीडर्ज़ से बात चीत करके जो आनरेबल मैंबर समझे कि यह बात ठीक नहीं है और यह ठीक है वह मुझे लिख कर भेजे। वह जवाब और रिप्रेज़ेंटेशन आनरेबल मिनिस्टर को भेजे जायेंगे। आनरेबल मैंबर ने जो लिख के भेजा और आनरेबल मिनिस्टर का जो जवाब आएगा वे हाउस की टेबल पर रख दिये जायेंगे ताकि हाउस को पता लग सके। इसके इलावा और कोई तरीका नहीं। लेकिन अगर आनरेबल मिनिस्टर का जवाब गलत है और उस जवाब से बहुत नाराज़गी है तो सैंसर मोशन लाई जा सकती है। इसके अलावा कोई दूसरा रास्ता नहीं।

*(I had explained this thing yesterday that if anything said in reply to a question was considered to be incorrect by an hon. Member, then to meet that contingency I had issued a direction in consultation with the group leaders in the House. That is if a Member felt that a reply to a certain question was not correct, he should send the correct reply, according to his own information, to me. Then the alleged correct reply of the Member and his representation would he sent to the Minister concerned. So whatever the hon. Member has sent in writing and the reply thereto received from the Minister would he placed on the table to enable the House to know the real position. There is other way out. But if the reply of the hon. Minister appears to the Member as incorrect and he is very much upset about it then the remedy is that a censure motion can be brought against the Minister. There is no other remedy.)

कामरेड राम प्यारा : जो रूलिंग आपने दिया है वह उन्होंने फालो किया है या नहीं ? बल्कि डाइरैक्शन तो मैंने फालो की है। उन्होंने जवाब ठीक नहीं दिया। उन्होंने कहा है कि कपड़ों पर कट मार्क्स नहीं हैं और मैं कहता हूँ कि कपड़ों पर कट मार्क्स हैं।

श्री अध्यक्ष : कामरेड राम प्यारा, देखिए, बैठ जाइए। आप बहुत ऐंक्शस हैं एक ही बात उठाने के लिये। कल भी मैंने कहा था। यह सवाल सबजूडिस है, अंडर इंवैस्टीगेशन है, मैजिस्ट्रेट के सामने, अदालत के सामने वे बातें आई हैं। वह प्रापर नहीं यहां उठाना और कहना। (The hon. Member, Comrade Ram Piara, may please resume his seat and listen. He appears to be very anxious to raise one and the same point. I stated yesterday also that this matter was *sub judice* and that it was under investigation and before a magistrate in a Court of Law. So it is not proper to raise this matter here and discuss it.)

कामरेड राम प्यारा : यह फैक्ट्स की बात है, पुज़ीशन और है।

श्री अध्यक्ष : अगर आप परसिस्ट और डिस्टर्ब करेंगे तो मुझे कार्रवाई करनी पड़ेगी। (If the hon. Member persists and disturbs the business of the House, then I will have to take some action against him.)

This is my final ruling. According to the directions issued by me, this cannot be agitated here. The procedure set out can be followed and is rather being followed and nothing can be done beyond that.

श्री मंगल सेन : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर। स्पीकर साहिब, आपने बजा फरमाया है कि किसी भी सवाल के जवाब में अगर वह जवाब दरुस्त नहीं है और सवाल के मुताबिक जवाब नहीं आता तो आपको लिखा जाए। मैं आपकी रूलिंग इस बात पे चाहूँगा कि हमारे सवालों के जवाब नहीं मिले। तो सैंसर मोशन के सिवा कोई चारा नहीं। क्या रूल्ज़ कमेटी इस मामला पर विचार करने के लिये तैयार है कि और कोई तरीका निकाला जाए ?

---

*For reference please see reply to unstarred question No. 2837 appearing in P.V.S. Debate, Vol. II No. 1, dated 11th October, 1965 and point of order raised thereon in P.V.S. Debate, Vol. II. dated 25th October, 1965.

श्री अध्यक्ष: आप अपनी सुजैशन भेज देना (The hon. Member may send his suggestion.)

पंडित चिरंजी लाल शर्मा: आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर। कामरेड राम प्यारा यहां कुछ कपड़े लाये हैं और वह पेश करना चाहते हैं। तो श्री राम प्रताप गर्ग ने फरमाया है कि वह यहां रख दें। (विघ्न)

चीफ पार्लियामेंटरी सैक्रेटरी: मैंने यह नहीं कहा कि कपड़े यहां रख दें।

पंडित चिरंजी लाल शर्मा: अगर मैंने गलत सुना है तो मैं विदड्रा करता हूँ। क्या कोई आनरेबल मैंबर किसी वाके के मुताल्लिक कोई चीज़ यहां लाकर पेश कर सकता है या नहीं ? उस दिन यहां आटा पेश किया गया था। उस पर जनाब ने इंक्वायरी करने के लिये फरमाया था। तो क्या कोई आनरेबल मैंबर जब कोई वाका हो उसके बारे में कोई चीज़ यहां पेश कर सकता है या नहीं ?

Mr. Speaker : No, it cannot be.

QUESTION OF PRIVILEGE

Mr. Speaker : There was a *privilege motion sought to be raised by Comrade Shamsher Singh Josh in regard to certain instructions issued by the Chief Secretary to Government, Punjab, under the Government Servants Conduct Rules, 1955, which was kept pending. I have looked into the subject-matter of this motion. This question has also been examined by the Punjab Vidhan Parishad. But as it raises an important point with regard to the privileges of the honourable Members, I allow the motion and refer it to the Committee of Privileges.

However, I do feel that whenever any such question arises, which does not pertain to any particular Member of the Vidhan Sabha or the Vidhan Parishad, but pertains to the Legislators as such, it would be better if we could evolve some formula by which such questions may be referred to the Privileges Committees of both the Houses of the Legislature, simultaneously so that there may be no occasion of arriving at different conclusions about that matter.

Chaudhri Inder Singh Malik : Sir, has this matter been referred to the Privileges Committee of this House ?

r. Speaker : Of course.

ADJOURNMENT MOTION

श्री जगन्नाथ: मैं और चौधरी देवी लाल ने एक एडजर्नमेंट मोशन दी थी लेकिन वह यहां नहीं आई। सरसा में बड़ा कहत पड़ा हुआ है। नहरों में पूरा पानी नहीं चल रहा। चीफ मिनिस्टर साहिब वहां गए थे और लोगों को कह कर आए थे। यह बहुत सीरियस मामला है।

*Note—For previous reference please see P.V.S. Debate Vol. II, No. 11 dated 25th October, 1965.

Mr. Speaker : It cannot be admitted as an Adjournment motion. If he gives a Call-Attention Notice on this subject, I will admit it.

चौधरी इन्द्र सिंह मलिक : स्पीकर साहिब, इसको काल एटैंशन मोशन ट्रीट कर दिया जाए ।

Mr. Speaker : I cannot convert it.

चौधरी देवी लाल: आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर । स्पीकर साहिब, हमने बहुत ही इम्पार्टेंट एडजर्नमेंट मोशन दी थी लेकिन आपने वह मोशन एडमिट नहीं की। हमारे प्रधान मंत्री ने जय किसान जय जवान का नारा लगाया है........

Mr. Speaker ; It is not proper.

चौधरी देवी लाल: स्पीकर साहिब , यह एडजर्नमेंट मोशन एक गांव के लिये नहीं थी बल्कि सारे इलाके के साथ सम्बन्ध रखती है लेकिन आपने एडमिट नहीं की.....

श्री अध्यक्ष: अगर माननीय सदस्य काल-एटैंशन मोशन देंगे तो एडमिट कर लूंगा । (If the hon. Member gives notice of a Call-Attention Motion, I will admit it.)

चौधरी देवी लाल: स्पीकर साहिब, आप इसको काल-एटैंशन मोशन में तबदील कर दें ।

श्री अध्यक्ष: मैं खुद इस एडजर्नमेंट मोशन को काल अटैंशन मोशन में कनवर्ट नहीं कर सकता क्योंकि उसके लिये पहला प्रोसीजर बदल गया है। (I cannot convert this Adjournment Motion into a Call-Attention Motion as the previous procedure has been changed.)

चौधरी देवी लाल: स्पीकर साहिब, भाखड़ा नहर से लोगों को पानी नहीं दिया जा रहा है, हमारे प्रधान मन्त्री जी ने "जय जवान और जय किसान" का नारा लगाया है, अगर सरकार लोगों को पानी नहीं देगी तो यह नारा बेमायने हो जाएगा ।

Mr. Speaker : Please take your seat.

चौधरी देवी लाल: स्पीकर साहिब, यह बहुत ही अहम सवाल है। किसानों को नहरों से पानी नहीं मिल रहा है । अगर वहां पर लोगों को पानी नही दिया गया तो लोग अपनी फसलें बीज नहीं सकेंगे और किसानों को काफी नुकसान उठाना पड़ेगा। इसलिये इस एडजर्नमेंट मोशन को काल-एटैंशन मोशन में बदल दिया जाए।

Mr. Speaker : Please take your seat.

श्री मंगल सेन: आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर। स्पीकर साहिब, आपने ठीक फरमाया है कि अगर माननीय सदस्य एडजर्नमेंट मोशन की बजाए काल-अटैंशन मोशन दें तो आप वह काल-एटैंशन मोशन एडमिट कर लेंगे । मैंने एक काल एटैंशन मोशन

(श्री मंगल सेन)

दी थी लेकिन अभी तक वह एडमिट नहीं की गई और उसके बारे में मुझे कुछ भी नहीं बताया गया ।

Mr. Speaker : It has been kept pending because it was not clear.

श्री मंगल सेन: स्पीकर साहिब, मुझे उस त्रुटि के बारे में बताया जाना चाहिए था ।

श्री अध्यक्ष : आप मेरे चैम्बर में आएं और यह बात डिस्कस कर लें । (The hon. Member may meet me in my chamber and discuss the matter with me.)

चौधरी इन्द्र सिंह मलिक: आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर । स्पीकर साहिब मैं एडजर्नमेंट मोशन के बारे में अर्ज़ करना चाहता हूँ कि यह बहुत ही अहम मामला है। You kindly treat that as a 'Call-Attention Notice'.

Mr. Speaker : There is no rule warranting me to do that.

Chaudhri Inder Singh Malik : But you have been doing that.

Mr. Speaker : That was a wrong procedure and that is why I left it.

Chaudhri Inder Singh Malik : Sir, you can do that yourself.

Mr. Speaker : I am sorry, I cannot do it.

Chaudhri Inder Singh Malik : But, Sir, you can refer it to the Minister concerned.

Mr. Speaker : I can refer the matter to the Chief Minister and I will do that.

चौधरी देवी लाल : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर । स्पीकर साहिब यह एडजर्नमेंट मोशन बहुत ही अहम है लेकिन आपने इसको एडमिट नहीं किया ? चीफ मिनिस्टर साहिब ने कुछ दिन पहले सरसा में बियान दिया कि लोगों को भाखड़ा नहर से पानी दिया जायगा । जहां पर पहले नहरों में 2,500 क्यूज़ैक्स पानी जाता था, वहां पर अब 800 क्यूज़ैक्स पानी नहरों में जा रहा है। चीफ मिनिस्टर साहिब ने जो ब्यान दिया था वह उन्हें पूरा करना चाहिए......

Mr. Speaker : Please take your seat.

चौधरी देवी लाल: किसानों को पानी नहीं मिल रहा है ......

Mr. Speaker : Please take your seat.

चौधरी देवी लाल: स्पीकर साहिब, अगर लोगों को पानी न मिला तो लोगों की फसलें तबाह हो जायेंगी इसलिये मैं अर्ज़ करना चाहता हूँ कि चीफ मिनिस्टर साहिब को अपने ब्यान पूरे करने चाहिएं ।

Mr. Speaker : The hon. Member is obstructing the proceedings of the House. I give him last warning to take his seat.

चौधरी देवी लाल: स्पीकर साहिब, मैं अर्ज़ करना चाहता हूँ कि हमारे प्रधान मंत्री ने "जय जवान जय किसान" का नारा लगाया है, इसको बहुत अहमीयत दी जा रही है, लेकिन जब तक उस पर अमल नहीं होगा तो यह नारे बेफायदा हैं।........

Mr. Speaker : I give a warning to Chaudhri Devi Lal. He is not stopping despite my repeated requests.

श्री जगन्नाथ: आन ए प्वायंट आफ आर्डर सर। स्पीकर साहबि, आपने कहा है कि अगर एडजर्नमेंट मोशन की बजाए काल-एटैन्शन मोशन दी जाए तो एडमिट कर लूंगा, मैंने पहले एक काल-एटेशन मोशन दी थी और आपने एडमिट भी कर दी थी। उसका जवाब अभी तक नहीं आया है। इसके बारे में आपकी क्या रूलिंग है?

ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਸ੍ਰੀ ਜਗਨ ਨਾਥ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਕਾਲ-ਅਟੈਂਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਨੇ ਐਡਮਿਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਦੇ ਬਾਰੇ Government is fully seized of the problem. ਮੇਰੀ ਖਾਹਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਆਨ ਦੀ ਸਪਾਟ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। I sent Mr. Fletcher, F. C. R. to tour the affected areas and as a result thereof a very comprehensive and detailed statement is being laid on the Table of the House in reply to the Call-Attention Motion of Shri Jagan Nath. The Chief Parliamentary Secretary is going to lay that statement on the Table to-day.

सिंचाई तथा विद्युत मंत्री (चौधरी रिज़क राम): स्पीकर साहिब, चौधरी देवी लाल और दूसरे आनरेबल मैंबरों ने हिसार ज़िले में भाखड़ा कैनाल में पानी की कमी के मुताल्लिक एंगज़ाइटी शो की है। इसमें कोई शक नहीं है और उनकी एंग्ज़ाइटी बिल्कुल वाजिब है। मैं पहले भी एक काल-एटेंनशन मोशन के द्वारा हाउस में बियान कर चुका हूँ कि गोबिन्द सागर में जितना पानी होना चाहिए था, वह 47 प्रतिशत से कम है। हमें उम्मीद थी कि भाखड़ा डैम में 1,680 क्यूज़ैक्स फीट पानी जमा होगा लेकिन 1,590 क्यूज़ैक्स पानी जमा हो सका। हम यह हालात 20 रोज़ से देख रहे थे। इन हालत को मद्देनज़र रखते हुए वहां के जनरल मैनेजर और सारे सम्बन्धित इंजीनियर्ज़ की मीटिंग काल की गई और वहां पर यह सारा मामला टेक अप हुआ कि किस तरह से ज्यादा से ज्यादा पानी लोगों को फसलों के लिये दिया जा सकता है। 30 सितम्बर, 1965 तक 15 हज़ार क्यूज़ैक्स पानी दिया गया। 10 हज़ार क्यूज़ैक्स पानी पावर हाउसज़ के लिये दिया गया। यह पानी 13 तारीख को छोड़ा गया था। 15 अक्तूबर को रब्बी की फसल का टाइम था। हमने अन्दाज़ा लगाया कि एक महीने के लिये जितना पानी चल सकता है, वह पानी नहरों में चलना चाहिए। इसलिये 13 तारीख से 15 हज़ार क्यूज़ैक्स पानी भाखड़ा कैनाल में चल रहा है। यहां पर मांग की गई कि ढाई हज़ार क्यूज़ैक्स पानी और छोड़ा जाए। इस पर पहले सिस्टम

(सिंचाई तथा विद्धत मंत्री)

में चेंज लाई गई और अब नहर में 17,500 या 18 हज़ार क्यूजैक्स पानी चल रहा है। फिर मांग की गई कि 22,500 क्यूज़ैक्स पानी दिया जाए। इसमें कोई शुबा की बात नहीं कि उनकी डिमांड रीकवायरमैंट के आधार पर है, लेकिन लोगों की 70 प्रतिशत डिमांड पूरी की जा रही है। पानी की काफी तकलीफ है। इसलिये लोगों को पानी बाई रोटेशन दिया जा रहा है। पावर्ज़ हाउस के लिये 10 हजार क्यूज़ैक्स पानी दिया जा रहा है जब कि उनकी डिमांड इससे कहीं ज्यादा है और उनका काम मुश्किल से हो रहा है क्योंकि दरियाओं में पानी बहुत कम आ रहा है। इस वर्ष जितना ड्राट पड़ा है, वह शायद ही पंजाब की हिस्ट्री में पहला हो। पहले 1940 और 1941 में ड्राट पड़ा था लेकिन इस वर्ष ने उसको भी मात कर दिया है। इस वर्ष में वारिश की कमी के कारण गोबिन्द सागर में बहुत कम पानी पहुंचा है।

इस वजह से जो ज्यादा पानी हम दे रहे हैं वह बहुत रिस्क उठा कर हम दे रहे हैं। क्योंकि यह खदशा हमारे सामने है कि ऐसा हो सकता है कि पावर हाउस को रन करने के लिये भी हम को पूरा पानी न मिले। इस खदशे के बावजूद भी हम बिजाई के टाईम पर किसानों को ज्यादा से ज्यादा पानी दे रहे हैं। इसके इलावा हमने जैनरल मैनेजर और चीफ इंजिनियर को बुला कर उनके साथ सलाह मश्विरा भी किया है कि किसी तरह से हम इस से भी ज्यादा पानी किसानों को दे सकें। हम इस बात पर भी गौर कर रहे हैं कि किसी न किसी तरह से किसानों को बिजाई के टाइम पर इससे भी ज्यादा पानी दिया जा सके।

जमुना कैनाल के बारे में मैं अर्ज़ करना चाहता हूँ कि उसकी हांसी ब्रांच की रीक्वायरमेंट 3,800 क्यूज़ैक्स है और इतनी ही दिल्ली ब्रांच की है। लेकिन इसके मुकाबले में दरिया में जो पानी आ रहा है वह 2,500 क्यूज़ैक्स है। हांसी और दिल्ली दोनों ब्रांचों में 7,600 क्यूज़ैक्स पानी की रिक्वायरमेंट है लेकिन दरिया से कुल हमें 2,500 क्यूज़ैकस पानी मिल रहा है। फिर एक सौ क्यूज़ैक्स रोज़ाना गिरता जा रहा है। आप हमारी मुश्किल का अंदाज़ा लगा सकते हैं। इसके बावजूद हम हर मुमकिन ज़राए से पानी देने की कोशिश कर रहे हैं। मैम्बरान की एंग्ज़ायटी वैल बेस्ड है और उसमें वज़न है। जो सुझाव वे बतायेंगे और जो तरीके वे बतायेंगे हम उन पर भी अमल करने के लिये तैयार हैं और जिस शक्ल में भी किसानों को ज्यादा से ज्यादा पानी दिया जा सके हम उस पर अमल करने के लिये तैयार हैं। किसी बात में सम कोताही नहीं करेंगे।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੀ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ 69 ਨੰਬਰ ਦੀ ਕਾਲ-ਅਟੈਂਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਸੀ। ਉਹ ਪੈਡੀ ਦੇ ਮਾਇਸਚਰ ਦੀ ਪਰਸੈਂਟੇਜ਼ ਫਿਕਸ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸੀ......

Mr. Speaker : It was to be taken up yesterday, But the hon. member was not present.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੀ: ਉਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਉਹ ਅੱਜ ਲੈ ਲੌ......

Mr. Speaker : The hon. Member's anxiety had ceased after he had given the notice of the call-attention motion. He was not present yesterday.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੀ : ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਕਰਕੇ ਅੱਜ ਲੈ ਲੌ ਜੀ......

Mr. Speaker : The hon. Member can give a fresh notice for the same.

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਸਿੰਚਾਈ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਨੇ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।......ਮੈਂ ਕੈਬਨਿਟ ਮਨਿਸਟਰਾਂ ਦੀ ਖਿਦਮਤ ਵਿਚ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਉਪਰਾਲਾ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਕਿ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਮੀ ਦੂਰ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪੂਰਾ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਜੋ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਧ ਸਕੇ। ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਸਟੈਪ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

CALL-ATTENTION NOTICES

Mr. Speaker : Now we pass on to "Call-Attention Notices". First is Call-Attention Notice (No. 73) by Comrade Shamsher Singh Josh.

(*Serial No.* 73)

Comrade Shamsher Singh Josh : Sir, I beg to draw the attention of the Government to the fact that although visiting percentage of patients in General Hospital Sector 16, Chandigarh, has increased with the growing population of Chandigarh, the Hospital remains under-staffed and even the allocation of Medicines has also not been increased. In view of the fact that the general public of Chandigarh and surrounding area prefer to visit Sector 16 Hospital, the matter requires immediate consideration of the Government.

Mr. Speaker : This is admitted.

Next Call-Attention Notice is by Comrade Babu Singh Master.

(*Not raised*)

(*Serial No.* 76)

Dr. Mangal Sein : Sir, I beg to draw the attention of the Government to the fact that on 23rd October, 1965 Shri Chopra (Police Inspector) committed suicide by shooting himself at 11.00 a.m. Before committing this suicide he has written a few letters wherein he has indicated the cause of his arriving at this decision, that a great pressure was being put on him. He was conducting an inquiry regarding the beating to death Shri Pritam Singh, President of Malout in Police Station, Kalanaur, by the Police. Shri Bhal Singh, S. P. of district Rohtak wants me to do something against my wishes which I cannot do. This appears to be the sum and substance of the said letter.

The circumsances under which Shri Chopra committed suicide have caused a great concern and unrest in the whole of district Rohtak and especially in the public.

Mr. Speaker : This is admitted.

(*Serial No.* 78)

Dr. Mangal Sein : Sir, I beg to draw the attention of the Government to the fact that grave irregularities are being committed at the depots of the Punjab Government where nationalized text books are sold at Rohtak. Some of the agents are supplied textbooks in thousands while others are ignored. Thus, some of the booksellers get an opportunity to sell books in the black-market. The staff posted in Rohtak Depot has been working there for more than the normal period of three years as a result of which they are working in league with the local dealers indulging in irregularities. It has caused a great unrest among the students, their guardians and booksellers.

Mr. Speaker : This is admitted.

ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਮੰਗਲ ਸੈਨ ਨੇ ਇਕ ਕਾਲ-ਅਟੈਂਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਦਿੱਤੀ ਸੀ......

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ *ਨੇ ਕਾਲ-ਅਟੈਂਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਦਿੱਤੀ ਉਹ ਐਡਮਿਟ ਕਰ ਲਈ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਸਿਮੀਲਰ ਕਾਲ-ਅਟੈਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਐਡਮਿਟ ਕਰ ਲਈ, ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਵੀ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸਨ। (Sardar Gurcharan Singh had given a notice of Call Attention Motion, which was admitted but he was not present in House. Comrade Babu Singh Master, too, had given a similar notice of Call-Attention Motion. That was also admitted but he too was not present in the House.)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਖ਼ਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਮੋਸ਼ਨ ਨੂੰ ਐਡਮਿਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚੈਂਬਰ ਵਿਚ ਕਾਲ ਕਰੋਗੇ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਆਪਨੇ ਇਹ ਮੋਸ਼ਨ ਐਡਮਿਟ ਕਰ ਲੈਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਲ ਹੀ ਟੇਕ ਅਪ ਹੋ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਅਗਰ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਕਲ ਟੇਕ ਅਪ ਹੋ ਜਾਣੀ ਸੀ ਤਾਂ I would have come at the proper time.

Mr. Speaker : Give another notice.

चौधरी नेत राम: आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर। स्पीकर साहिब, मैं ने एडजर्नमेंट मोशन दी थी वह आपने खारिज कर दी। काल-अटैनशन मोशन आपने मंजूर की थी........

श्री अध्यक्ष: क्या आपके पास जवाब नहीं आया ? (Has the hon. Member not received any reply ?)

चौधरी नेत राम: नहीं जी। मैं अर्ज़ करना चाहता हूँ.......

Note :—Statements re. Call Attention motions Nos 70 and 75 by Sarvshri Gurcharan Singh and Babu Singh Master were laid on the Table by the Chief Parliamentary Secretary on 16-11-65 (*vide* P.V.S. Debates dated 16-11-65 Vol. II No. 20)

श्री अध्यक्ष: आपकी काल-अटैनशन मोशन एडमिट हो गई है। उसका जवाब आपके पास आ जायगा। आप बैठ जाइए। (The call-attention motion given notice of by the hon. Member has been admitted and reply thereto would reach him. He may now resume his seat.)

चौधरी नेत राम: मैं यह अर्ज़ करना चाहता हूँ कि दो नम्बर की मोशन थी और इतने दिन सैशन रहा है लेकिन अभी तक जवाब नहीं आया। अभी अभी उन्होंने स्टेटमेंट दी है........

श्री अध्यक्ष: आप बैठ जाइये। जो काल अटैनशन मोशन एडमिट होती है मैं उम्मीद करता हूँ कि गवर्नमेंट उसका जवाब जल्दी से जल्दी दे दिया करेगी। मेरे पास शिकायत आई हैं कि काल-अटैनशन मोशन्ज़ एडमिट होती हैं लेकिन काफी देर तक जवाब नहीं आता। जो मोशन एडमिट होती है I will rather expect that the Government will not delay the replies and these should come at the maximum within a week. (The hon. Member may please resume his seat. I hope that whenever a call-attention motion is admitted, Government would make a statement thereon at its earliest. I have received complaints that whereas the call-attention motions are admitted replies thereto are not received for a pretty long time. I will rather expect that the Government will not delay the replies and these should come at the maximum within a week)

चौधरी नेत राम: मैं प्रार्थना करना चाहता हूँ........

श्री अध्यक्ष: आप बैठ जाइये। यह तरीका ग़लत है। (The hon. Member may take his seat. This is not proper.)

चौधरी नेत राम: मैं बहुत गम्भीर विषय पर बात कर रहा हूँ ....

श्री अध्यक्ष: आप बैठ जाइए। (The hon. Member may take his seat.)

(विघ्न)

चौधरी नेत राम: चौधरी रिज़क राम ने जो ब्यान दिया है वह गलत है किसानों को पानी बिल्कुल नहीं मिल रहा। फसलें तबाह हो रही हैं। (विघ्न) गवर्नमेंट अपने फ़र्ज़ में कोताही कर रही है। (विघ्न)

श्री अध्यक्ष: आप बैठ जाइए। (Please resume your seat.)

चौधरी इन्द्र सिंह मलिक: आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर। जब चौधरी नेतराम बोल रहे थे तो इधर से एक मैम्बर ने कहा कि झूटस्तान रेडियो बोल रहा है। क्या कोई मैम्बर इस तरह की बात कह सकता है? (*Laughter*)

श्री सुरेंद्र नाथ गौतम: स्पीकर साहिब, मैंने दो काल-अटैनशन मोशन्ज़ नंगल खाद फैक्टरी की ज़मीन काश्त के बारे दी थीं। एक आपने चीफ मिनिस्टर साहिब को भेज दी है। मेहरबानी करके दूसरी भी उनको भेज दें।

STATEMENTS LAID ON THE TABLE OF THE HOUSE

Chief Parliamentary Secretary (Shri Ram Partap Garg) : Sir, I beg to lay on the Table of the House statements in respect of—

(1) Call-Attention Notice No. 7 by Shri Jagan Nath regarding scarcity conditions in Bhiwani Sub-Division of Hissar District.

(2) Call-Attention Notice No. 20 by Comrade Shamsher Singh Josh regarding the payment of overtime allowance to Transport Workers.

(3) Call-Attention Notice No. 21 by Shri O. P. Agnihotri regarding the grant of benefits to the Transport Workers under the Punjab Motor Transport Workers Rules, 1963.

(4) Call-Attention Notice No. 25 by Sarvshri Gurbux Singh and Bhan Singh Bhaura regarding the finalisation of the Service Rules of Transport Workers.

(5) Call-Attention Notice No. 27 regarding the non-registration of a case of accident at Khanna, district Ludhiana.

(6) Call-Attention Notice No. 30 by Sarvshri Jangir Singh Joga and Bhan Singh Bhaura regarding the refusal of the General Manager, Punjab Roadways, Amritsar to collect defence fund from the Roadways employees of Amritsar Depot.

(7) Call-Attention No. 49 by Sarvshri Tara Singh, Ajit Kumar, Ajab Singh Sandhu, Teja Singh, Kultar Singh, Bhan Singh Bhaura, Ram Rattan, Pritam Singh Sahoke, Jagan Nath, Hira Lal, Hardit Singh and Ujagar Singh regarding the grant of loans to Harijans for the purchase of land.

(8) Call-Attention Notice No. 53 by Shri Bhan Singh Bhaura regarding the non-payment of stipends in professional colleges.

(9) Call-Attention Notice No. 60 by S. Balwant Singh regarding the Rural Industrial Estate Talwandi Chaudhrian, district Kapurthala.

(10) Call-Attention Notice No.64 by Shri O.P. Agnihotri regarding the holding of elections to the Phagwara Municipal Committee.

Note on Call Attention Notice No. 7 submitted by Shri Jagan Nath, M.L.A.

In order to have first-hand knowledge of the situation, the Financial Commissioner, Revenue toured the affected areas of Bhiwani Sub-Division of Hissar District from 18th October, 1965 to 20th October, 1965.

2. There has so far been 286 mm. of rainfall in the four months from July to October, 1965, whereas rainfall for the corresponding period in 1964, 1963, 1962 and 1961 was 739, 465, 350 and 533 mm., respectively. This Sub-Division has been having poor crops for the last three years. Current scarcity conditions in this Sub-Division can conveniently be placed in three categories of villages, as below :—

Category A—Eighty Seven villages.

(i) Kharif crop quite good.

(ii) Rabi sowing satisfactory.

(iii) Taccavi not necessary.

(iv) Camel fodder to be arranged, if the situation worsens.

Category B—Ninety five villages.

(i) Kharif crop fair for this region.

(ii) Rabi sowing satisfactory.

(iii) Cattle fodder sufficient for three months.

(iv) No taccavi necessary.

(v) Fair price shops for foodgrains to be set up.

(vi) Camel fodder depots to be set up.

(vii) Seed depots to be activated and carefully watched.

Category C—Twenty six villages.

(i) Kharif crop poor.

(ii) Rabi sowing poor.

(iii) Acute shortage of camel fodder.

(iv) Cattle fodder sufficient for one month only ; fodder depots necessary.

(v) Fair price shops to be set up.

(vi) Seed depots to be activated and carefully watched.

(vii) Taccavi to be given for seed and fodder.

(viii) Relief works to be started.

The lists of villages falling in the above three categories in Tahsil Bhiwani and Sub-tahsil Loharu are at Annexures A-1 to 4.

3. **Relief Measures.**

(a) *Seed and Camel fodder depots.*—A sufficient number of these depots are being opened at suitable places in the Sub-Division. Some have already been opened and others are being progressively opened. A list of the places, where fodder depots and fair price shops are being opened or have already been opened, is at Annexure 'B'.

Adequate supplies of seed have been obtained by the Agriculture Department and distribution is being made by the Block Development and Panchayat Officers. Seed and fodder taccavi is also being disbursed. Government has already sanctioned Rs 2.5 lacs for seed taccavi and Rs 3 lacs for fodder taccavi for this Sub-division and some villages of Hansi Tahsil, where also similar conditions prevail. A list of these villages is at Anne-Annexure 'C'. So far as fodder is concerned, the need is only for camel fodder. For the present, seed and fodder taccavi is being distributed only in villages of Category 'C'.

(b) *Fair Price Shops for food grains.*—There is scarcity of food grains in the Sub-Division and so far, 19 fair price shops, as listed at Annexure 'B', are being set up.

(Chief Parliamentary Secretary)

Government is fully alive to the situation and is taking all necessary measures to mitigate the sufferings of affected people.

Annexuae A—1

TEHSIL BHIWANI

Category-wise list of drought affected area of Bhiwani Tahsil.

CATEGORY A

S. No.	Name of Village	S. No.	Name of Village
1.	Bahl	39.	Ghangala
2.	Biran	40.	Matani
3.	Miran	41.	Swanch
4.	Hassan	42.	Morka
5.	Chang	43.	Mithi
6.	Mitathal	44.	Girwa
7.	Rewari	45.	Surpura Khurd
8.	Sarsa	46.	Surpura Kalan
9.	Naurangabad	47.	Patwan
10.	Phulpura	48.	Sudhiwas
11.	Bamla	49.	Mandholi
12.	Pahluwas	50.	Kalali
13.	Ninan	51.	Talwani
14.	Bhiwani Jonpal	52.	Rajpura Kharkhari
15.	Bhiwani Lohar	53.	Siwani
16.	Tigrana	54.	Barwa
17.	Tigri	55.	Gurera
18.	Gujrani	56.	Kakral
19.	Prem Nagar	57.	Kharkhari Makhwan
20.	Ghuskani	58.	Kharkhari Sohan
21.	Bapora	59.	Deorala
22.	Dinod	60.	Gagarwas
23.	Asalwas Dobia	61.	Phartia Bhiman
24.	Sandwa	62.	Gignow
25.	Sahlewala	63.	Kaluwas
26.	Rodhan	64.	Nathuwas
27.	Busan	65.	Dharan
28.	Katwar	66.	Pataudi
29.	Khawa	67.	Sidhan
30.	Jhulli	68.	Gudah
31.	Bhariwas	69.	Kharkhari
32.	Mundhan	70.	Gadhawa
33.	Devawas	71.	Naloi
34.	Kalod	72.	Malwas Deosar
35.	Bhera	73.	Bhakra
36.	Khera	74.	Golagarh
37.	Badola	75.	Isharwal
38.	Beedhawan		

A—2

TAHSIL BHIWANI

Category-wise list of villages of drought affected area

CATEGORY B

S. No.	Name of village	S. No.	Name of Village
1.	Sai	8.	Pohkarwas
2.	Dang Khurd	9.	Kural
3.	Sagban	10.	Indiwali
4.	Rewasa	11.	Sungarpur
5.	Hatampura	12.	Alampur
6.	Jui Kalan	13.	Thalod
7.	Lalawas	14	Baganwala

Serial No.	Name of village
15.	Garanpura
16.	Daryapur
17.	Dhulkot
18.	Chanana
19.	Kasumbhi
20.	Titani
21.	Malwas Kohar
22.	Molah
23.	Kohar
24.	Deosar
25.	Lohani
26.	Lilas
27.	Jhumpa Kalan
28.	Budhsali
29.	Jhanwari
30.	Dulehri
31.	Pahari
32.	Nigana Kalan
33.	Nigana Khurd
34.	Naqipur
35.	Dhana Ladanpur
36.	Rajgarh
37.	Haluwas
38.	Dhirana
39.	Panjokhra
40.	Badalwala
41.	Nangla
42.	Bhakra

A—3

TAHSIL BHIWANI

Category-wise list of drought affected villages of Bhiwani Tahsil.

CATEGORY—C

Serial No.	Name of village
1.	Dang Kalan
2.	Tosham
3.	Bajina
4.	Dhani Mahu
5.	Jitwana Bass
6.	Leghan Hetwan
7.	Leghan Bhanan
8.	Asalwas Mahretta
9.	Nakta
10.	Kairu
11.	Panjokhra
12.	Dadam
13.	Dhanger
14.	Loharu
15.	Alakhpura
16.	Saral
17.	Khanak
18.	Chhappar Jogian
19.	Chhappar Ranghran

CATEGORY A

A—4

SUB-TAHSIL LOHARU

Category-wise list of villages of Loharu Sub-Tahsil.

1. Akbarpur
2. Rahimpur
3. Dhani Sheman
4. Phartia Tal
5. Azampur
6. Kusalpura
7. Dhani Mansukh
8. Phartia Bhiman
9. Phartia Kehar
10. Dhani Dhola
11. Ahmedwas
12. Gagarwas

CATEGORY B

1. Damkaura
2. Gignow
3. Gothra
4. Jhanjhra Toda
5. Jhanjra Shoran
6. Jhumpa Kalan
7. Jhumpa Khurd
8. Bashirwas
9. Barwas
10. Bisalwas
11. Obra
12. Sarsi
13. Chehar Khurd
14. Sherla
15. Gokalpura
16. Paju
17. Hassanpur
18. Nangal
19. Barhalu
20. Sehar
21. Budehra
22. Bardhu Mughal
23. Bardhu Jogi
24. Sheharyar Pur
25. Bardhu Dhiraja
26. Kasni Kalan
27. Noonsar
28. Bairan
29. Ladawas
30. Haryawas
31. Sidhanwa
32. Salimpur
33. Bardhu Puran
34. Bardhu Chaina
35. Amirwas
36. Ala-ud-Din Pur
37. Dhani Lachhman
38. Dighawa Jatan
39. Dighawa Shamian
40. Sohansara
41. Bidhnoi
42. Chehar-Kalan

(Chief Parliamentary Secretary)

Serial No.	Name of village	Serial No.	Name of village
43.	Sorrha Qadim	49.	Gopalwas
44.	Garanpura	50.	Kasni Khurd
45.	Sorrha Jadid	51.	Singhani
46.	Shahzadpur	52.	Kharkhari
47.	Shahzamanpur	53.	Loharu
48.	Mandholi		

CATEGORY C

1.	Mohammad Nagar	5.	Naqipur
2.	Bithan	6.	Pahari
3.	Budehri	7.	Dhani Ahmed
4.	Dhana Jogi		

ANNEXURE B

List of Fodder Depots

1.	Loharu	9.	Kairu
2.	Singhani	10.	Dhani Mahu
3.	Barhalu	11.	Leghan Hetwan
4.	Naqipur	12.	Nakta
5.	Dighawa Jatan	13.	Lohani
6.	Jui Khurd	14.	Deosar
7.	Sherla	15.	Tosham
8.	Deorala	16.	Kharkhari Makhwan
		17.	Dulehri

List of Fodder Depots in reserve (Arrangements exist and depots can easily be activated)

1.	Pataudi	5.	Bahl
2.	Rodhan	6.	Kalod
3.	Isharwal	7.	Miran
4.	Mandholi	8.	Siwani

List of Fair Price Shops for foodgrains

1.	Loharu	11.	Kohar
2.	Sohansara	12.	Deosar
3.	Singhani	13.	Dhirana Kalan
4.	Sehar	14.	Rewasa
5.	Naqipur	15.	Tosham
6.	Dighawa Jatan	16.	Kharkhari Makhwan
7.	Jui Khurd	17.	Lilas
8.	Bidhnoi	18.	Budhsali
9.	Kairu	19.	Jhumpa Kalan
10.	Dhani Mahu		

Fair Price Shops for foodgrains kept in reserve
(Arrangements exist and depots can easily be activated)

1.	Chang	7.	Bhakra
2.	Ghuskani	8.	Isharwal
3.	Tigrana	9.	Beedhwan
4.	Bapora	10.	Siwani
5.	Dinod	11.	Gurera
6.	Biran	12.	Barwa

ANNEXURE 'C'

Villages of Hansi Tahsil affected by drought

1.	Nalwe	7.	Baliali
2.	Kawari	8.	Lohari Jato
3.	Rutere	9.	Masoodpur
4.	Ballawas	10.	Seepar
5.	Dhamian	11.	Bohal
6.	Mandhana	12.	Sui

Reply to the Call-Attention Motion No. 20 by Comrade Shamsher Singh Josh, M.L.A.

Sardar Gurdial Singh Dhillon : *Transport and Elections Minister*

In accordance with the wishes of the Punjab Government National Motor Transport Workers Union, meetings were held at Jullundur on 7th July, 1965 and at Ambala on 10th July, 1965 to discuss in detail the implications of all the provisions of the Motor Transport Workers Act and Rules. The General Managers of the Services were also associated in the discussions. On the basis of the conclusions reached with the workers in the two meetings, detailed instructions were given to the General Managers—*vide* letter No. 11532-37-EA-5-N,dated 31st July, 1965 about the records to be maintained for overtime etc. and the procedure to be observed therefor. Subsequent meetings held with the workers have confirmed that they are satisfied about the steps taken by the respective General Managers in connection with the enforcement of the provisions of the Motor Transport Workers Act and the Rules. The question of interpretation of clause 17 was brought up by the Jullundur Branch of the Union before the Provincial Transport Controller/Deputy Transport Controller at Jullundur on the 25th September, 1965. It was stated that the system of working spells on the Jullundur-Ludhiana route alone was not according to the provisions of clause 17. It was explained to them that in view of the special circumstances of this small distance route, a third spell of working became necessary. This may be true of a few other similar routes also in the entire State. The workers were offered additional rests for the third spell where occurrence/incidence of the third spell was inescapable. The workers wanted the spell to be treated as period on steering duty and to be paid overtime, although that spell taking the whole period of steering duty, did not involve exactly any steering duty. According to the department's interpretation, the payment of overtime for the third spell is not warranted. Even otherwise the problem is of a minor importance, concerning one or two routes only. However, Provincial Transport Controller under took to have another interpretation of the Law Department/Labour Commissioner. The advice of the two departments is yet awaited and when received will be promptly implemented.

There is no intention to deprive the workers of anything legitimately due to them under the Act. However, as the department is very sympathetic with the workers and has given hearings to them as and when sought by them, the incidence of any tense situation or of apprehensions about any dissatisfaction is unfounded.

Reply to Call-Attention Motion No. 21 Punjab Vidhan Sabha—Sh. O.P. Agnihotri, M.L.A.

Sardar Gurdial Singh Dhillon : *Transport and Elections Minister*

The Punjab Motor Transport Workers Rules, 1963, were published in the *Punjab Government Gazette* in June, 1963 by virtue of which the drivers, conductors and inspectorate staff were to be provided, free by the employers, with uniforms, semi-closed chappals and rain-coats, as also Washing Allowance @ Rs 2 per month.

2. The employees of Punjab Roadways were already entitled to the supply of uniforms under the Uniform Rules for the Employees of the Punjab Government Transport Services. The benefits of Washing Allowance, Chappals and Rain-coats were then to be allowed.

3. An immediate reference was received from the Provincial Transport Controller by the Government for conveying the necessary sanction with effect from June, 1963. The Legal Remembrancer to Government, Punjab advised in November, 1963 that the Motor Transport Workers Act and Rules were not applicable to Government Undertakings. The necessary sanction could not, therefore, be issued.

4. In January, 1965 on receipt of a clarification from the Government of India, the earlier advice conveyed by the Legal Remembrancer was superseded and it was conveyed that the Motor Transport Workers Act is applicable to Government Undertakings as well. The case for sanctioning the benefits in question was thereupon again considered by the Government on an refernce from the Provincial Transport Controller received in March, 1965 and sanction for allowing the concession of washing allowance, semi-closed chappals and rain-coats was issued with effect from October 2, 1965 so as to synchronise with Gandhi Jaynti Celebrations. The delay occurred due to unavoidable circumstances. As soon as the legal implications were clarified and elucidated, Government sanction for allowing the benefits admissible under the Motor Transport Workers Act and Rules was issued.

[Chief Parliamentary Secretary]

5. The Workshop employees are governed by the Indian Factories Act, and not by the Motor Transport Workers Act and Rules. They are, therefore, not entitled to Chappals and washing allowance.

6. There is absolutely no intention to deprive the employees of the Punjab Roadways of any benefit legitimately due to them under the Motor Transport Workers Act and Rules. The department is very sympathetic towards the employees and has always given patient consideration to their representations and grievances. Government may always be depended upon to give justice to all the workers, drivers and conductors and others who have toiled and faced grave dangers in the defence of their Mother-land in the recent National Emergency. The incidence of any resentment or of apprehension about any dissatisfaction is unfounded.

Reply to the Call-Attention Motion No. 25 by Sarvshri Gurbux Singh, Bhan Singh Bhaura, M.L.A.s.

Sardar Gurdial Singh Dhillon.—*Transport and Elections Minister*

The workers of the Punjab Roadways are governed by the Punjab Civil Service Rules, pending finalisation of specific Standing Orders/Service Rules for non-ministerial Roadways Services. The Civil Service Rules operating at present are no less generous than the proposed Standing Orders/Service Rules. To quote an instance, the workers are enjoying leave for days more than those admissible in other States. In matters of punishment and appeal, they have the protection of relevant rules. In view of this position, there is no question of any tense situation or unpleasantness.

2. Unfortunately, there has been delay in finalisation of the Standing Orders/ Rules in the early stages. Draft Service Rules were ultimately forwarded by the Department to the Government in February, 1965. The draft is under scrutiny of the concerned Departments and is expected to be finalised soon. Since the Draft Rules submitted by the Department, the question of any resistance from the Department does not arise. The services of the workers are secure under the existing Civil Service Rules. Any apprehensions about lack of protection to the workers during the transition period are unfounded.

STATEMENT

1. Babu Ajit Kumar, M. L. A., tabled a Call-Attention Motion No. 27 in the Vidhan Sabha on 18th October, 1965, regarding the non-registration of a case of accident at Khanna, district Ludhiana on the 4th October, 1965 between a passenger bus and a cycle rickshaw resulting in the death of a boy of 12 years.

2. Facts of the case are that enquiries have revealed that Brij Mohan, son of Shri Gian Chand was pulling a rickshaw of some one else on G.T. Road, Khanna for the sake of fun on 4th October, 1965, at 9.30 a.m. On seeing a bus coming from behind and a bullock cart from the front he jumped down from the rickshaw in fear and got himself hurt, on his private part. He was removed to the Hospital in an unconscious condition where he succumbed to his injuries before medical aid could be rendered to him. The Bus-driver has not been found guilty at all. The dead body of the deceased was sent for *post mortem* which revealed that the death was due to hammorhage as a result of injury to blood vessel. Action u/s 174, Cr. P. C. has been taken. The father of the deceased boy has made a written statement to this effect. Respectables and Municipal Commissioners of City Khanna have supported the statement of the father.

Reply to the Call-Attention Motion No. 30 by Sarvshri Jagir Singh Joga and Bhan Singh Bhaura, M.L.A.s.

Sardar Gurdial Singh Dhillon.—*Transport and Elections Minister.*

On receipt of a copy of the resolution passed by the Gentral Body of the National Motor Transport Workers Union on 6th October, 1965, the President of the Amritsar Branch of the Union approached the General Manager, Punjab Roadways, Amritsar for affecting deductions of one day's salary towards the Punjab Defence and Security Relief Fund from all the Roadways' employees of Amritsar Depot. The

General Manager had not received any copy of the resolution till then. According to him, the copy reached his office on 7th October, 1965. The salaries for the month of September, 1965 had already been disbursed to the whole staff. However, having been approached by the President of the Amritsar Branch of the Union, the General Manager consulted the members of both the clerical and workers Unions. They agreed to the deduction of one day's salary out of their pay for the month of October, 1965 to be disbursed in November, 1965. In the circumstances, the allegation levelled against the General Manager as regard the refusal to collect the Punjab Defence and Security Relief Fund from the Roadways' employees of Amritsar Depot, is unfounded.

Call-Attention Notice No. 49

Subject.—Sarvshri Tara Singh, Ajit Kumar, Ajaib Singh Sandhu, Teja Singh, Kultar Singh, Bhan Singh Bhaura, Ram Rattan, Pritam Singh Sahoke, Jagan Nath, Hira Lal, Hardit Singh and Ujagar Singh, M. L. A.s to draw the attention of the Minister concerned to the fact that the Punjab Government has suddenly revised the system of grant and loans to purchase land for Harijans under the Harijan Welfare Scheme and has changed the procedure. A large number of Harijans have lready made a bid for the evacuee lands and have deposited 5 per cent of the bid price in addition to surety papers. The fate of such unfortunate Harijans is not known under the new scheme. Hence this Call-Attention Notice.

Previously, according to Government decision, evacuee lands were sold to Harijans through restricted auctions. A successful bidder was given a loan upto Rs 5,000 by the Deputy Commissioner concerned. For this purpose a sum of Rs 2.03 crores, out of the Harijan Kalyan Fund, was placed at the disposal of the Deputy Commissioners in the State, and out of that a sum of Rs. about 1.95 crore has already been utilised. With a view to utilise the collections under the Harijan Kalyan Fund for more beneficial purposes, it was decided to stop the grant of loans to the auction purchasers. However, to enable the Harijans to purchase the evacuee lands, Government have decided that the cost of the land purchased by a Harijan in auction should be recovered from him in 20 instalements, beginning from one year after the date of the confirmation of the bid. This decision is more beneficial to the Harijans than the previous procedure whereunder the auction purchasers were given loans.

2. The revised decision taken by Government is yet a broad-based decision and further details have still to be decided. An informal decision has, however, been taken to the effect that the successful bidders, who have already deposited 5 per cent of the bid amount, shall also be covered by the new procedure and the 5 per cent of the bid amount deposited by them shall be adjusted towards the cost of the land, which under the new procedure is to be recovered from them in 20 instalments commencing from one year after the date of confirmation of the bid. A formal decision to this effect will be taken very soon.

Call-Attention Notice No. 53

Subject.—Comrade Bhan Singh Bhaura, M. L. A., to draw the attention of the Minister concerned to the fact that the payment of stipends in professional colleges and other colleges has not been made so far. It is difficult for the poor scheduled caste students to pull on their studies, so Minister should state the facts.

Scheduled Castes students in academic and professional colleges are granted stipends under the Government of India Scheme of Post-matric scholarships to Scheduled Castes and Scheduled Tribes students etc. The University Examinations are held in the month of April/May and the result thereof are declared in the month of July/August. New admissions start late in August, while the admissions with late fee continue even up to September. The Education Department require the eligible students to apply for the stipends within one month of their admission through the heads of their institutions. Their applications for the year 1965-66 are being received these days. The applications so far received during 1965-66 have been processed and scholarships sanctioned in favour of 2,498 students involving an amount of Rs 9,97,588.

The budget for Scheduled Castes students for 1965-66 is Rs 17,42,200 and normally a little over 4,000 students are covered every year. The progress of awarding scholarships during 1965-66 is as good as before and it is hoped that all eligible students applying

[Chief Parliamentary Secretary]

for such scholarships will be granted scholarships at the earliest on the receipt of their applications. The amount of scholarships is assessed for the whole year in advance and sent to the Principals by means of Bank Drafts for disbursement to the stipendiaries on monthly basis. The Principals have been urged to send urgently the applications of the eligible students according to the prescribed regulations of the scheme to the office of the Director, Public Instruction, Punjab, for sanction.

The question of laying some *ad hoc* amounts at the disposal of the Principals in the beginning of the financial year for immediate disbursement to eligible students, while the applications would come later on, is under the consideration of the Finance Department/Accountant-General, Punjab. The placing for *ad hoc* amount at the disposal of the Principals, in this manner, will alleviate the hardships experienced by the students between the period of their admission and the final sanction of their stipends.

Call-Attention Notice No. 60 by Sardar Balwant Singh, M. L.A., on 21st October, 1965 in regard to the Rural Industrial Estate, Talwandi Chaudhrian, District Kapurthala.

The Rural Industrial Estate at Talwandi Chaudhrian, district Kapurthala was constructed during the year 1962-63 under a scheme sponsored by the Government of India in all the States. According to the scheme, the State Government was required only to construct sheds at selected sites in Rural Areas and to give the sheds on rent to private industrialists. The selection of the sites was made with due care on the recommendation of the District Development Committee on which local legislators were also represented. Seven sheds were constructed on the sites. Unfortunately, in spite of wide publicity, no party has come forward for the allotment of the sheds in the said estate. The failure of the estate is not due to Governmental inactivity but due to lack of enthusiasm amongst private Industrialists.

2. However, Government have set up a Rural Artisan Training Centre and an Industrial Development Centre for imparting training in modern techniques and tools, etc., to the rural artisans in two of the seven sheds. The said centres are functioning. The co-operation of all concerned is being enlisted to induce private industrialists to come forward as tenants of the sheds as early as possible and to set up industrial units therein. It is not possible for Government to set up State industries in sheds of rural industrial estates which had been conceived as a facility for the local entrepreneurs to start industries in sheds where necessary facilities are available.

Statement in respect of Call-Attention Motion (Serial No. 64) moved by Shri Om Parkash Agnihotri, M.L.A., regarding holding of Elections to the Phagwara Municipal Committee

The last elections to Municipal Committee, Phagwara, were held in October, 1959. The next elections to the Committee became due on 20th June, 1963, i.e., after the expiry of the three years' term of the Committee and taking into account the date of its inception. At that time, redelimitation of wards of all the Municipal Committee in the State was going on under orders of Government. So necessary preliminary data regarding the re-delimitation of wards of Municipal Committee, Phagwara, was collected by the staff of the Director of Elections (Local Bodies), Punjab, on the spot in April 1963, but the delimitation work could not be finalised because the Executive Officer of the Committee raised an objection that there was no notification defining the limits of the Municipal Committee. Consequently, the matter was examined on the spot by the Director of Elections (Local Bodies) on 26th August, 1963, who intimated to Government that the Municipal Committee may get its limits defined khasra-wise in a precise manner. Government agreed and advised the Director of Elections (Local Bodies) to proceed accordingly. He pursued the matter vigorously with the District Authorities and the Sub-Divisional Officer (Civil), Phagwara. The Sub-Divisional Officer (Civil), Phagwara, sent necessary proposal to the Director of Elections (Local Bodies) in February, 1964. The Director of Elections wrote to Government in March, 1964, to expedite decision regarding fixation of Khasra-wise limits of the Committee. This matter was already under consideration by Government in consultation with the Legal Remembrancer, Punjab whose final advice was received in September, 1964 when the Deputy Comissioner, Kapurthala was asked to advise the Municipal Committee, Phagwara that, for the purpose of defining Khasra-wise limits, the Committee would have to take action under section 5 or 6 and 7 of the Punjab Municipal Act, 1911. The Municipal Committee, Phagwara, could not decide whether they should proceed under section 5 or 6 and 7, because it thought that the limits of the Committee, originally fixed by the erstwhile Kapurthala State in the Book 'Qwad-O-Zawabat' had been extended sometime in

between 1922 and 1927, on the basis of which the State has adopted 'Sharahmana Mahsul Chungi'. Accordingly, it approached Government in November, 1964, for orders whether it could adopt the limits as contained in the 'Sharahnama Mahsul Chungi' for the purpose of demarcation of limits Khasra-wise though there was no record to show whethe Government has issued any notification to extend the Municipal limits. Government was inclined to agree to this view. Since, however, it involved legal complications, the matter was referred to the Legal Remembrancer, Punjab, in January, 1965. Meanwhile, on the receipt of several representations for expediting the conduct of elections, Government advised the Director of Elections (Local Bodies), Punjab in July, 1965, to hold elections to Municipal Committee, Phagwara, on the basis of limits on which they were held on the previous occasion unless some insurmountable legal complications were apprehended in doing so. This legal point is under examination by the Director of Elections (Local Bodies), Punjab, at present and he has deputed the Assistant Director of Elections (Local Bodies), to examine and discuss the matter with the Sub-Divisionsal Officer (Civil), Phagwara, and Executive Officer, Municipal Committee, for which purpose the Assistant Director of Elections is visiting Phagwara on 29th October, 1965. After the case is so settled, further action regarding holding of the next elections to the Committee will be taken by the Director of Elections (Local Bodies). For the present, all such elections are not to be held on account of the prevailing emergency.

As regards the point whether the Municipal Committee, Phagwara could adopt the limits as contained in 'Sharahnama Mahsul Chungi' for the purpose of demarcation of Khasra-wise limits the Legal Remembrancer in his advice dated 28th September, 1965 has shared the views of Government and has stated that there is a great possibility of municipal limits having been extended by erstwhile Kapurthala State. This advice is under examination of Government. (A

AJMER SINGH,
Planning and Local Government Minister.

Dated Chandigarh,
the 25th October, 1965.

STATEMENT BY THE MINISTER FOR TRANSPORT AND ELECTIONS

सरदार गुरदयाल सिंह ढिल्लों : मैं एक स्टेटमेंट एक्टिविटीज़ आफ दी रीलीफ एंड रीसैटलमेंट आर्गेनाईज़ेशन के बारे में पढ़ कर सुनाना चाहता था लेकिन यह बहुत लम्बी है इसलिये आप इजाज़त दें कि इसको मैं टेबल पर ले कर दूं। मैम्बर्ज़ को तकसीम कर दी गई है। वे पढ़ लेंगे ।

इसके इलावा जो गांव हमारे कब्ज़े में पाकिस्तान के आए हैं यह बात मैं आफ दी रिकार्ड कह रहा हूँ । उनमें जो क्राप्स की हालत है वह मैंने हाउस में कहना मुनासिब नहीं समझा उसकी एक कापी मैंने आपको दे दी थी जो मैम्बर साहिबान चाहें वे आपसे ले कर पढ़ सकते हैं।

Activities of the Relief and Resettlement Organisation, Punjab

Pakistan started incursions into Indian territory in the first week of August, 1965, and extended her aggressive activities to Punjab on the 6th of September, as a result of which about 39,551 persons were uprooted from their hearths and homes.

Amritsar	..	23,610
Ferozepore	..	14,441
Gurdaspur	..	1,500

1. The number of civilians killed in Amritsar District was 129 and the number of injured 112. In Gurdaspur District six were killed and 47 injured. In order to provide relief to the uprooted persons and to resettle them, the Relief and Resettlement Organisation was set up on 1st October, 1965, under an officer of Commissioner's rank. The Organisation was placed under the charge of the Transport and Elections Minister on the 6th October. The Minister immediately undertook a tour of the areas affected by Military action on the 6th, 7th and 8th. After thus acquiring first-hand knowledge

[Transport and Elections Minister]

of the dimensions of the problems, details of relief measures were worked out which are set out in brief in the succeeding paragraphs. The visit to the three districts was repeated on the 15th, 16th and 17th.

2. The uprooted persons comprise of those who were dislodged from their hearths and homes in the border districts of Amritsar, Ferozepore and Gurdaspur either as a result of the area having gone over to Pakistan or because of Military operations.

3. Some uprooted persons came from Jammu and Kashmir State also. Arrangements for their return to that State have been made by this Government in collaboration with Jammu and Kashmir Government by providing free transport to them. A good number of them have already left for Jammu and Kashmir.

4. The activities of the Relief and Resettlement Organisation, Punjab, mainly comprise of providing relief to the uprooted persons and also to those who have otherwise suffered losses during the present emergency created on account of Indo-Pak conflict on the borders with the ultimate aim of resettling them to normal life. Consequently, the following relief camps/centres have been opened :—

(1) *Amritsar District*	*Date on which distribution of ration was started*
1. Patti	.. 6th (The camp had come into existence on the 2nd)
2. Tarn Taran	.. 20th (Previous to that a private Organisation was distributing ration and some families had even brought wheat ration, on Government account, from Patti)
(2) *Ferozepore District*	
1. Ferozepore Centre	.. 14th October, 1965
2. Malout Camp	.. 12th October, 1965
3. Abohar	.. 12th October, 1965
4. Fazilka Centre	.. 14th October, 1965

Those who do not want to live in the Camps and are putting up with their friends and relatives are also eligible to get free rations from the Camps and the Centres. For persons, who wish to reside in the Camps, suitable arrangements are being made by utilising available buildings for this purpose. Wherever buildings for this purpose are not available, tents have been provided at some places, e.g., Patti and will be provided shortly at Malaut and Abohar where some improvised accommodation is available in Government Schools and other Government buildings for most of the uprooted persons.

5. The following Relief Measures have been/are being taken :—

(i) *Ration etc.*—The uprooted persons and their cattle are being provided fodder or cash in lieu thereof at the following scale, irrespective of the persons being inmates of the Camps or putting up with their friends and relatives : —

	For one Adult per mensem	*For one Child per mensem*
(1) Wheat Flour/Wheat ..	16 Kg.	10 Kg.
(2) Cash grant for purchase of Dal, Ghee, Sugar, Salt, Tea, etc.	Rs. 18.00	Rs 9.00
(3) Cattle per head per day ..	Rs 0.50	

It has been decided to give each person two sets of clothes, head-wear, one Rizai and one durree. Each Sikh will get a Kachha also.

Till 23rd, 22,441 persons in Amritsar district, 14,441 persons in Ferozepore district and all displaced persons in Gurdaspur District (i. e. 1 500) had drawn their wheat ration. The remaining are getting it as they get themselves registered.

Bharat Sevak Samaj has arranged for 3,660 bags of wheat from Bombay for distribution amongst the displaced persons through our camps. A part of this consignment has already arrived in Amritsar.

Free milk powder provided by the CARE Organisation is being given to the uprooted persons through the Deputy Commissioners concerned. So far 26,000 lbs. of dry milk powder has been distributed.

Quilts, Blankets and Durries, etc., for them are also being arranged. Government of India, has conveyed concurrence to meet the cost of 15,000 quilts and 15,000 Durries (10,000 will be purchased locally). The Government of India has also made available 1,200 tents. They have promised more if needed. 300 bales of cloth are being arranged for. The Servants of People Society has promised to give cloth worth Rs 10,000.

(ii) *Ex-Gratia Grants.*—

(a) For families whose breadwinners have been killed by air bombing, paratroopers, shell-fire or other enemy action	(i) Rs 1,500 exgratia (ii) Free education of children up to Higher Secondary. (iii) Admission of orphan children in Swraj Bhawan, Allahabad and widows to be sent to Gandhi Vanita Ashram and other similar places. Fees to be paid by Government.
(b) For those injured by action as above and have lost a limb or have been temporarily disabled for work	(i) Rs 500 exgratia (ii) Rs 50 for three months. (iii) Free medical aid.
(c) Fully and permanently disabled civilians by action as above.	Rs 1,500 exgratia

(Any exgratia relief already received from Government source/D.C.s will be adjusted in the above).

(d) *For damages to house by enemy air bombing, shelling and other Military action.*—

(i) For urban towns .. An exgratia grant of Rs 2,000 in addition to long-term loans under LIG Scheme between Rs 5,000 to Rs 10,000 at a low rate of interest. (Material for construction will be arranged by the D. C.s on priority basis)

(ii) For rural areas .. An exgratia grant of Rs 1,000 for Katcha houses, Rs 2,000 for Pacca houses. Long term loans under LIG Scheme will be given at a low rate of interest and material for construction will be arranged by the D. C.s

(e) *For loss of cattle by enemy air bombing, shelling and other action.*

(i) Bullocks/Camels	.. Exgratia grant of Rs 400 per cattle
(ii) Buffalo	.. Rs 300 per cattle
(iii) Cow	.. Rs 200 per cattle

[Transport and Elections Minister]

(f) (i) Relief to families of civilian Truck and Bus Drivers/Conductors/Cleaners who were killed while on duty with the Military authorities	Exgratia grant of Rs 5,000 in each case.
(ii) For civilian trucks and buses which served with the Military authorities and obtained payment from them	Tokentax for one quarter to be remitted.
(g) Relief to working labour temporarily unemployed in industrial areas of Amritsar, Jullundur and Ludhiana Districts	A Committee consisting of Secretary, Industries, and Food and Supplies (Presiding) Finance Secretary, Director of Industries and Labour Commissioner is being set up to draw up a Scheme advancing labour loans through factory employers.

Actual losses to life and property are being assessed. Till 23rd October, 1965 exgratia grants to the next of kin in the families, the bread-winners of which were killed and to those who were disabled, for cattle killed, for houses damaged, etc., were distributed as below:—

(a) Amritsar District .. Rs 2,26,320

		Rs
(i)	To relatives of those killed ..	1,00,500
(ii)	To the injured ..	19,650
(iii)	For houses damaged ..	72,730
(iv)	For cattle killed ..	29,750
(v)	Cash payment for purchase of miscellaneous necessaties like Sugar, Salt, Soap ..	3,690
	Total ..	2,26,320

(b) Ferozepore .. Rs 41,000 (including the cash given to combatants)

(c) Gurdaspur .. Rs 9,000 (including the cash given to combatants)

All cases which had been reported by 23rd October, 1965 have been covered.

(iii) *Land Revenue/Abiana Remission.*—Government have also decided to grant land revenue/abiana remission in border districts for persons living within 10 miles of the border areas, which cover the following details;—

No. of villages ..	1,534
	Rs
Remission of land revenue ..	12,15,937
Fleetmating land revenue ..	30,245
Other land revenue ..	1,94,951
Total ..	14,41,133

		Rs
Abiana	..	31,93,299
Betterment Levy	..	6,22,502
Grand Total	..	52,66,934
		(Rupees fifty-three lacs around)

(i)	In case of damage by our own army movement or camping	Full compensation to be arranged by the Liaison Officers with the Army at Ambala and Jullundur. The last hurdle was crossed on October 10 in a meeting specially called to discuss this matter.
(ii)	In case of farmers whose crops have been damaged by bombs, enemy action/shell-fire	Full remission of Land Revenue and Abiana for the areas affected.
(iii)	In case of operational villages in the three border districts of Amritsar, Ferozepore and Gurdaspur. In case of Amritsar and Ferozepore Districts, within 10 miles of the border and in case of Gurdaspur District within 5 miles of the border the list of such villages to be drawn up by the D. C.s concerned in consultation with the local military authorities.	Full remission of Land Revenue and Abiana for the entire area of such villages
(iv)	In case of around Halwara, Adampur, Pathankot and other airfields in the State, where crops had been damaged by enemy air bombing or compulsorily cleared.	Full remission of Land Revenue and Abiana for actual crops thus damaged (compensation for crops cut within 500 yards around such air fields is to be paid by the Military authorities).

(iv) *Education*

Education of uprooted School-going children	All school-going children uprooted from Schools in the border area are to be admitted in other schools (whether Government or private) nearest to the transit camps/places of residence. They will not be refused admission even though the intake capacity of the schools may have to be increased. Full concession in fees etc. will be given to the children and text books will be provided to them free of cost. In the case of students who lived in hostels before the aggression and whose fathers or guardians have been uprooted, hostel fees and boarding charges will be borne by Government. Necessary arrangements will be made by the Education Department for those students who could not appear in the Higher Secondary Examination on account of Emergency.
Relief to private Educational Institutions	Government is considering to give necessary help to private educational institutions where attendance has steeply fallen due to the present hostilities, and which are consequently suffering a financial loss.

[Transport and Elections Minister]

(v) *Relief Loans.*— Relief loans ranging from Rs 1,000 to Rs 5,000 will be given to the evacuees both for agricultural (partnership as well as 'batai' or contract) as well as business purposes according to the nature of work to be under taken by the loanee. The loan would be interest-free and would be recoverable in 10 equal instalments. The recovery would start two years after the permanent rehabilitation of the loanee. An amount of Rs 20 lakhs would be made available for this purpose.

After these evacuees have re-settled or return to their homes, Government will consider further the question of granting reconstruction loans in order to properly rehabilitate them.

The Government of India is being approached for funds for big loans to be granted to the Industrial Units. It has almost been decided to stay recovery of income tax etc. up to February, 1966.

The realisation of sales and purchase tax or the quarter July/September, 1955, will be postponed for three months in respect of Industrial Units in the affected districts of Amritsar, Gurdaspur, Ferozepore, Jullundur, Ludhiana and Kapurthala.

Documents executed in respect of the interest-free loans given to Industrial Units for further advancing interest-free loans to their labour for the un-employment created by the emergency, will be exempted from Stamp Duty.

In recognition of the services rendered by transport operators, vehicles which remained in the service of the Defence Forces have been exempted from the payment of token tax for one quarter. In their case this tax will not be enhanced as provided in the Bill which is at present under consideration of the Legislature.

(vi) *Relief in the case of Armed Forces Personnel killed/missing/Ps. O.W.s/ disabled.*—(1) The armed forces personnel taken as P. O. W.s will continue to receive exgratia grant of Rs. 500 plus allowance of Rs 60 per child. Next of kin of the personnel Reported as P. O. W.s will get this concession.

(2) The Armed Forces personnel reported missing will also be given exgratia grant of Rs 500 plus Rs 60 as allowance for each child for a period of 6 months. After a period of 6 months, if they are not found alive, they will be treated as killed and the allowance given to armed forces personnel killed will be given to the next of kins as explained hereinafter. Next of the kin of the Armed Forces personnel killed/disablied where the diability is more than 50 per cent will be entitled to exgratia grant at the following rates;—

			Rs
(1)	Officers	..	5,000
(2)	J. C. O.s	...	3,000
(3)	Other ranks	..	2,000

This amount will be distributed as follows;—

Rs 500 in cash immediately after the death/disability is reported. The remaining amount is to be given in the shape of saving certificates. The children of these personnel will be entitled to free education, i.e., no fees will be charged from the children up to any stage of education. Since the Government of India have already enhanced the family pension rate to 2/3 of the pay last drawn for a period of 7 years, no education allowance to the children will be allowed for this period. After this period of 7 years, if some children remain to be educated, they will be allowed the children allowince at the following rates;—

			Rs	
(1)	At the primary stage	..	10	per mensum
(2)	At the Secondary stage	...	25	per mensum
(3)	During college/Arts and Science, and	...	50	per mensum
(4)	Technical and Professional education	...	75	per mensum

(5) In addition to this, any children who are educated in foreign countries will be entitled to an allowance of 250 per mensum

(vii) *Relief to Punjab Armed Police Personnel killed/Missing/P. O.W.s/disabled.*—The Government of India are being moved to grant similar concession to the Punjab Armed Police personnel, who as a border force, are now their responsibility because they are under the operational command of the Army authorities. They may, therefore, be given the same concession, namely, 2/3 of the pay last drawn for a period of 7 years and 50% more than the existing pension allowed to them. The Punjab Government would, on their own, however, would pay exgratia grant to the personnel of the Punjab Armed Police killed/disabled where disability is more than 50%/missing at the following rates:—

			Rs	
(1)	Officers from Assistant Superintendent of Police and above	..	5,000	each
(2)	Deputy Superintendent of Police	...	4,000	„
(3)	Inspectors/Sub-Inspectors/Assistant Sub-Inspectors	..	3,000	„
(4)	Other ranks	...	2,000	„

These grants will also be given as in the case of Armed Forces, i.e., Rs 500 in cash and the remaining amount in the shape of saving certificates. Where the disability is less than 50%, the exgratia grant will be half the exgratia grant mentioned above in all cases, namely armed, forces and the Punjab Armed Police.

6. On different relief measures a sum of about Rs 10 lakhs has already been spent by Government. Total loss in revenue under various taxes collected by the Excise and Taxation Agencies—Rs 3,80,53,750.

7. As the Government cannot be expected to make the uprooted persons a permanent liability, all possible steps are being taken to find suitable employment for those who could take to work to earn their own livelihood. Accordingly, instructions have been issued to the P. W. D., /B & R/ Irrigation Department to absorb them on new works to be undertaken. The Deputy Commissioners, Amritsar, Ferozepore, Gurdaspur have also been intimated that employees of Local Bodies and other similar organisations, for example, Panchayat Samitis, who were employed in areas which have gone over to Pakistan should be enabled to find alternative employment in similar organisations elsewhere. They have also been instructed that where it is possible, the uprooted persons may be employed as 'Patheras' at the brickkilns in the affected districts. The Panchayats have also been asked to give the Panchayat lands to the uprooted persons for cultivation.

8. Some areas belonging to India have become inhabitable due to Military operations. These areas cannot be made habitable till they are declared safe areas and for this reason, it may be that our villagers may have to forego the harvesting of standing crops. We are aware of these difficulties and are taking full measures to get the areas declared safe for our people to go back to their homes.

9. Relief and Reconstruction Advisory Committees at various levels are being constituted to speed up relief work and resettlement of uprooted persons. These Commitees will be constituted as follows:—

(1) *At District Level.*—

(1) All M. P.s and M. L. A.s of the District ;

(2) Chairman of the Zila Parishad;

(3) Presidents of Municipal Committees of affected areas;

(4) Two representatives of Block Samities;

(5) Chairman of the District Citizens Council ;

D. C. would be the President of this Committee.

[Transport and Elections Minister]

(2) *At Lower Level.—*

(1) M.L.A. of the affected area ;

(2) Chairman of Zila Parishad ;

(3) Chairman of the Panchayat Samiti concerned ; and

(4) Two Sarpanches or public spirited persons from amongst uprooted persons.

In case of Khem Karan the Local Area Committee will also include President of the Khem Karan Municipal Committee, Shri Suraj Pal, Advocate and Sardar Hardeep Singh, Ex-Chairman, Zila Parishad.

A. D. C. would be the President of the Local Committee and the S. D. O. its Convenor.

Necessay instructions in this connection have already been issued to the Deputy Commissioners, Amritsar, Ferozepore and Gurdaspur.

10. A statement showing more details of relief distributed up to 23rd October, 1965 is enclosed as Annexure. Some affected persons have not so far got themselves registered while there may be cases of registration under fictitious names. Action has been taken in 7 cases at Patti and 17 in Ferozepore District of making exaggerated or bogus claims for drawing ration. All claims for ration and other relief are verified with the help of Sarpanches, Panches, Municipal Commissioners and the Lambardars hailing from the areas from which the claimants have been uprooted.

Statement showing the loss occurred as a Result of Pakistani Aggression

	Damage caused	*Loss*
		Rs
1.	No. of persons killed in enemy action	357
2.	No. of persons injured ..	368
3.	Damage to property ..	3,62,07,024
4.	Number of villages occupied by Pakistan and estimated loss	51 villages, 2 Basties.
5.	No. of villages affected by enemy action ..	31 villagers of Ferozepore District: Information from other districts awaited.
		Rs
6.	Damage to livestock ..	48,68,370
7.	Damage to crops ..	36,06,822
8.	No. of uprooted employees of Local Bodies	63
9.	No. of students rendered displaced ..	15
10.	Loss to Educational Institutions ..	70,000
11.	Loss of income to Local Bodies ..	20,83,814
12.	Loss of Revenue to Government	3,80,53,750
13.	Remission of Land Revenue in border villages	52,66,934

ANNEXURE

District	Number of persons registered as uprooted/dislocatad	RELIEF OF RATION ETC.				EXGRATIA GRANTS		REMARKS
		Wheat ration	Cash grant for purchase of Dal etc.	Other Relief		Army-men killed/injured	Civilians killed/injured	
				Quilts	Blankets	Rs	Rs	
Amritsar	23,610	3,097.52 Quintals	3,690 commenced on 21-10-65	*100	*Some Blankets		2,26,320	*Voluntary contributions
Gurdaspur	1,500	199.50 Quintals	Commenced on 23-10-65	*200	*175	8,000	1,000	*Ditto
Ferozepore	14,441	921.42 Quintals	Ditto			41,000 (Both Civilians and Army men)		
Jullundur		2 bags of Atta				20,000	12,700 200	3 tents to affected families
Ambala				880 used clothes by Red Cross Socicty, Chandigarh for Khemkaran refugees.		38,500	2,000	Rs 1,500 and one sewing machine by other sources
Kapurthala				—	—	6,500	1,400 100	By District Red Cross Fund
Hoshiarpur				*	*	15,000	2,105	Donated by private charity
Karnal				500	500			500 more are expected shortly
Hissar				@2,500		6,000		@Voluntary contributions
Rohtak					@10	21,500		Do

Sangrur				@500	10,500		@Being collected.
Gurgaon					25,500		
Mohindergarh					18,500		
Ludhiana*					13,860		
Total	39,551	4,218 44 Quintals 2 Bags Atta	3690 (plus that commenced w.e.f. 23-10-65)	3,300 plus 880 (used clothes) 689 *plus* number not given	1,91,000 13,860 2,24,860	3,45,825	5 tents. Rs 1,500 by private sources 1 sewing machine.

श्री अध्यक्ष: जो स्टेटमेंट की कापी पाकिस्तान के जो विलेजिज़ हमारे पास हैं उनमें क्राप्स की पुज़ीशन के बारे में है, वह आनरेबल मिनिस्टर साहिब ने मुनासिब नहीं समझा और ठीक ही है कि वह हाउस में ले न की जाए। वह मेरे आफिस में है। अगर कोई आनरेबल मैम्बर उसको पढ़ना चाहें, देखना चाहें तो वह देख सकते हैं। (The hon. Minister has thought it advisably and rightly so, not to lay on the table the copy of the statement in respect of the position of crops in the villages of Pakistan which are at present under our control. That is kept in my office. Any hon. Member who may be interested to go through it can do so.)

Now we take up the Punjab Motor Vehicles Taxation (Amendment) Bill.

RULING BY THE SPEAKER
REGARDING MEMBERS VOTING IN THE WRONG LOBBY

Sardar Gurnam Singh : Mr. Speaker, Sir, if you permit me, I would like to bring certain facts to your notice before you are pleased to announce your ruling. Sir, I bring to your notice certain sub-clauses of Rule 94 of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly. Sub-clause (4) (c) is—

> "If the opinion so declared is again challenged, he shall direct the 'Ayes' and the 'Noes' into their Lobbies..........."

Mr. Speaker : Sir, the words I emphasise are that they are to be directed into their lobbies.

> ".......In the 'Ayes' and 'Noes' Lobby, as the case may be, the votes of the members shall be recorded by the Division Clerks on the Division Lists."

So, Sir, the first condition is that you direct the parties into their Lobbies which you did rightly.

Sub-clause (4) (d) reads—

> "After voting in the Lobbies is completed, the Division Clerks shall hand over the Division Lists to the Secretary, who shall count the votes and present the totals of 'Ayes' and 'Noes' to the Speaker."

It means that when the Members return after completing the voting in the Lobbies, the Division Lists are handed over to the Secretary, who compiles the result and hands it over to you. Let us, Sir, go step by step.

Now, Sir, I will read out Sub-clause (4) (e)—

> "The result of a division shall be announced by the Speaker and shall not be challenged."

The third step, therefore, is that the result shall be announced by the Speaker.

Now, Sir, I pass on to Sub-clause (4) (g) and leave out part (f) of this Sub-clause, as it is not relevant. This is, Sir, the fourth step.

[Sardar Gurnam Singh]

"If a member finds that he has voted by mistake in the wrong Lobby, he may be allowed to correct his mistake provided he brings it to the notice of the Speaker before the result of the division is announced."

Now, Sir, what actually happened when the parties returned to their respective places ? The Opposition was jubilant over the defeat of the Government. Seeing this jubiliation of the Opposition, you, Sir, and your staff went into active consultations. You know, Sir, the Secretary was seen rushing to the Table of the Reporters and he had certain talk with the Reporters. The Members from the Opposition.............

ਰਾਜਧਾਨੀ ਅਤੇ ਹਾਊਸਿੰਗ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੇਮ) । ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਸ ਇਸ਼ੂ ਉੱਤੇ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹਨ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰਾਨ ਨੇ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਉਠਾਏ, ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ । ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਸਾਂ ਆਪਣੀ ਰੂਲਿੰਗ ਦਿੱਤੀ । ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ । ਇਸ ਵਕਤ ਤਾਂ ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਜਿਹੜੀ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁਲ੍ਹਾ ਰਹਿ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਉਠਾਈ ਗਈ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਰੇਜ਼ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਉੱਤੇ ਤੁਸਾਂ ਅਜੇ ਰੂਲਿੰਗ ਦੇਣੀ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਜਿਸ ਇਸ਼ੂ ਬਾਰੇ ਤੁਸਾਂ ਰੂਲਿੰਗ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਨਾਸਬ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ । ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਪੁਆਇੰਟ ਇਨ ਆਰਡਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

Sardar Gurnam Singh : Sir, my object was to request you to review your ruling because we are convinced on this side of the House that it requires to be reversed. Therefore, Sir, I am bringing certain facts to your notice. It will be completely upto you whether you review it or not .

(*At this stage, the Minister for Transport and Elections rose to speak*)

Mr. Speaker : Let the honourable Member Sardar Gurnam Singh first complete his speech.

Sardar Gurnam Singh : I am, Sir, submitting that instead of compiling the result or announcing it, you were pleased to go into conference with your staff. The Secretary came rushing to the Table of the Reporters. He had talked with them and the Members of the Opposition shouted that no change should take place in the record. Then the Secretary went up again to you and you talked to him. I do not know what talk took place between you and the Secretary, but you certainly consulted the Rules. It was after this that the Chief Parliamentary Secretary—Shri Ram Partap Garg—got up. I humbly, with due respect to the Chair, submit that the Speaker's job is to follow the procedure strictly as laid down in the Rules. Sir, you will agree with me that this procedure was not followed. Sir, it is not for the Speaker, if the Government stultifies itself-to correct the wrong moves and tactics of the Government. The Speaker is impartial. He is there to see that justice is done between the Government and the Opposition. He is occupying the Chair as an impartial Judge. He is to give decisions strictly in accordance with the Rules laid down by this august House. So, Sir, the question arises. (*Interruption*)....

I am, Sir, finishing in two minutes' time. The question which arises is that if the Government stultifies it self inspite of the fact that it was directed to go into its Lobby, is it for the Speaker to give them time to think over

the matter and in the meantime hold a conference between his officials and himself ? Is it for the Speaker to consult the Rules before any objection is taken and give time to the Government to correct their position? This is Sir, what actually happened in the House. I would, therefore, with all respect, submit—I am not finding appropriate words—that is it for the Speaker to give time to the Government before announcing the result of division. This is what actually happened in the House. So, we on this side of the House feel that the Speaker did not strictly act in accordance with the Rules of Procedure and Conduct of Business of the Punjab Legislative Assembly. By this action, the Speaker has given us the impression that he voluntarily wanted to help the Government in this matter. It is for you, Sir, to remove this impression. It is, Sir, the Government which has stultified itself though they were directed into their Lobby but they went astray. It was only when the Members of the Opposition felt jubilant over the defeat of the Government that all this took place. I would, therefore, request you, Sir, to consider this matter calmly and reverse your ruling which you were pleased to give yesterday. By so doing, Sir, you will be acting in accordance with the Rules of Procedure laid down by this House.

Mr. Speaker : The Minister for Transport and Elections.

Sardar Gurdarshan Singh : On a point of Order, Sir. The honourable Leader of the Opposition has made certain insinuations against the Secretary of the House. It is, Sir, an old tradition of the House that such Officers who are not in a position to defend themselves on the floor of the House, should not be brought under discussion here. As a Leader of the Opposition, Sir, he should have been more discreet. I, therefore, submit that whatever has been said by the honourable Leader of the Opposition against the Secretary of the House, should not form part of the proceedings.

Sardar Gurnam Singh : Sir, I have narrated the facts only, and have made no insinuations against the Secretary. The honourable Member who rose on a point of Order has not understood this.

डाक्टर बलदेव प्राकाश : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर । स्पीकर साहब, मेरा प्वायंट आफ आर्डर यह है कि कल जो इस हाउस के अन्दर हुआ पिछले 9 सालों से तो मैं भी इसका मैम्बर आ रहा हूँ और कह सकता हूँ कि कभी ऐसे हालात हाउस के अन्दर नहीं हुए जैसे के कल हुए । वोटिंग करने गलती से चले गए और यह गलती ट्रेयरी बैंचिज़ से हो गई और इस गलती के हो जाने के बाद आपका यह फर्ज़ बनता था कि एक नियूटरल, और एक इमपारशल स्पीकर के नाते जो कुछ वोटिंग हुई थी उस का नतीजा आप हाउस के अन्दर उसी वकत सुनाते । लेकिन मैं अर्ज़ करता हूं कि जब यह वोटिंग हुई तो इस हाउस के सैक्रेटरी और आपने जब देखा कि ट्रेयरी बैंचिज वाले गलत लाबीज़ में चले गए हैं तो they put their heads to-gether to find out a way. कि किस तरीके से इसको रैक्टीफाई किया जा सकता है । लेकिन मैं यह समझता हूँ कि न तो यह इस हाउस के स्पीकर का काम है और न ही सैक्रेटरी का ही काम है।

और अगर सरदार गुरनाम सिंह ने इस चीज़ का यहां हवाला दिया है तो इसमें कोई किसी किस्म की एस्पर्शनज़ वाली बात नहीं आ जाती । मेरे कहने का मतलब यह है कि हाउस के अन्दर जब वोटिंग हो रही थी तो उस वक्त आपकी कुरसी के पास

[डाक्टर बलदेव प्रकाश]

यह दौड़ धूप क्यों शुरू हो गई थी। रिज़ल्ट के गिने जाने के बाद आपने कमअज़ कम पांच मिनिट आपने इन कनसल्टेशन में लगा दिये थे। स्पीकर साहब, मैं आप से पूछता हूँ कि क्या आपकी आत्मा इस बात की गवाही देती थी जो आपने इनको टाइम दिया और इतनी देर तक सलाहें चलती रहीं और कनसल्टेशनज़ होती रही और आपने वोटिंग का रिज़ल्ट डिक्लेयर नहीं किया। आपका तो फर्ज़ बनता था कि जिस वक्त गिनती हो चुकी थी उसके बाद आप रिज़ल्ट डिक्लेयर कर देते।

Mr. Speaker : All right, please take your seat.आपकी बात आ चुकी है। (All right, Please take your seat. Yonr point has come.)

डाक्टर बलदेव प्रकाश : स्पीकर साहब, मेरे कहने का मतलब यह है कि अब भी टाइम है कि यह जो गलती हुई है इसको आप अपने ऊपर न लें और एक इम्पारशल स्पीकर के नाते यह फैसला दे दें कि यह बात हो गई है और गवर्नमेंट इसमें लूज़ कर गई है। आपके लिये इसमें अपने आपको इसमें इनवालव कर लेने का क्या फायदा है।

Transport and Elections Minister (Sardar Gurdial Singh Dhillon) : Mr. Speaker, it was really a great surprise for me to hear my honourable friend, Justice Gurnam Singh........

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਅੱਜ ਤਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਨੇ।

Transport and Elections Minister : I do not object to the honourable Members speaking in any language. They may speak in Hindi or Punjabi as they like. As the Rules are in English, I will speak in English.

Mr. Speaker, when you had already given your ruling yesterday, I do not think there was any scope now for any further comments. The pity is that, in this House, sometimes there is bound to be some misunderstanding about the lobbies, because they do not bear any indications of 'Ayes' or 'Noes', 'right' or 'left' etc. Thus, just by inadvertence, we are likely to be misled to do many grave acts at times. This is a fact which I confess. Yesterday, when I was going to this side (right), I also saw Sardar Jagjit Singh Gogoani going that side. So, I got little confused. I do not, however, deny the Opposition their right to question yesterday's finding, although we admitted yesterday our mistake, both individually and by standing in our seats before you announced your judgement. The other side wanted to take advantage of our mistake by denying even the contents of their own speeches. I do not think, Mr. Speaker, this could be termed a healthy convention. You have got, Sir, inherent powers to rectify any mistake committed in this House. Not only that; according to May's Parliamentary practice the Speaker has so vast powers that he can consult his staff any time he likes. His staff too is competent to invite his attention to any matter concerning the House. Nobody can question that. It was a matter in which the Speaker took his staff into confidence. We did not hear anything that conspired between him and his staff. In fact, we

cannot suspect anything. Sometimes, we go by his gestures alone. Yesterday, you rightly said, Sir, that we should go to the right,but, unfortunately, we do not have proper indications. I would, therefore, suggest that, in future, we should have lighted indications about 'Ayes' and 'Noes' etc., as we had at Simla, in the Engineering College Hall, etc. We were guided by such indications and there was no such mistake. So far as this mistake is concerned, we frankly owned it yesterday with the full knowledge of the Opposition. Now the question is only of rectifying the mistake. You are, Sir, within your perfect jurisdiction, according to the Rules, conventions and practices to rectify the mistake on its detection. There is no denying the fact that we went to the wrong lobbies,but there is no question of hair splitting and making mountain of a mole. These are minor matters on which we should not have spent so much time. I think, by your ruling the matter had been settled yesterday.

Pandit Chiranji Lal Sharma : Since the matter has been brough under discussion..........

Mr. Speaker : No more discussions please. I have already heard both the sides. Had you got up before Sardar Gurnam Singh spoke, I would have allowed you.

Pandit Chiranji Lal Sharma : Mr. Speaker, an important point has been raised. So I may be allowed to speak. I have listened, Sir, with rapt attention all the arguments advanced by Sardar Gurdial Singh Dhillon, who had the privilege of occupying the Chair, which you are now doing, for years to gether. This is a point which cropped up yesterday, when I was not present in the House. However, taking into consideration the gravity of the situation that arose, I would like to submit, Sir, that facts are facts and they must be squarely faced. By ignoring facts, the defeat of the Government cannot be turned into victory and the fact is that most of the Members from the Treasury/Congress benches were opposing the Bill. But now Sardar Gurdial Singh Dhillon has just stated that there had been some misunderstanding while casting their votes. The question of Misunderstanding, Mr. Speaker,does not arise.

You were pleased, Mr. Speaker, to ask the honourable Members, who were for the motion to go to the Lobby on the right and those who were against, to go to the Lobby on the left. But when they had actually expressed their views/opinion, as I am told and as has just now been stated by Sardar Gurnam Singh, consultations were held between you and the Secretary. So, Sir, by doing so, the defeat of the Government cannot be turned into victory and the Government should face this defeat boldly. The Government has the powers and can again bring this Bill before the Legislature. But once the House has practically come to the conclusion that a majority of the Members were against the Bill, the decision cannot be revised. Therefore, I may humbly submit that the Rules framed by this august House should be strictly adhered to and you will be pleased to review your Ruling given the other day.

Planning and Local Government Minister (Sardar Ajmer Singh) : Mr. Speaker, Sir, in pursuance of your desire we have no desire to speak on this point any further. But since my honourable Friends from that side have said something, I would like to refer to only one or two points raised by them.

[Planning and Local Government Minister]

This is an admitted fact that there was a misunderstanding, misaprrehension and a mistake and it cannot be said that the Government Members as a whole voted against the Bill. They in fact wanted to vote in favour of the motion that was put to the House. The speeches made earlier are a clear index of the position of the Opposition as well as of the Government Benches and therefore, it cannot be said that everbody on the Opposition side voted for the Bill/motion and the Government voted against it It cannot be said that this was not a mistake. It is a maxim of law that all these Rules, Regulations and Law will be imperfect if they are not able to set right the mistake which is patent on the very face of it, and here in this case objection was raised before the result of the division was announced and, Sir, you were perfectly within your right to allow them to set right that mistake. So it does not lie in the mouth of my honourable Friends on that side to say, when a clear mistake had been committed, that the House should perpetuate it and the stamp of authenticity should be laid by the Speaker. Therefore, Sir, your Ruling was perfectly correct and there is absolutely no ground for opening discussion on that point.

Chief Parliamentary Secretary (Shri Ram Partap Garg) : Mr. Speaker, Sir, I am very sorry that Sardar Gurnam Singh has passed certain remarks against the Chair under some wrong assumption of the facts. In fact I did not know about the Secretary's coming down to the Reporters' table. I only became conscious of my mistake when Sardar Gurnam Singh and Sardar Gurcharan Singh were very jubilant about our mistake, and then informed the Leader of the House and other Ministers. This is how we realised our mistake. I have nothing more to say on this point. We respect the Ruling of the Chair, and I support Sardar Gurdarshan Singh that whatever Sardar Gurnam Singh has said should not form part of the proceedings of the House.

Mr.Speaker : I gave my Ruling yesterday that a number of honourable Members committed mistake in going to the wrong Lobby and allowed those Members to go to the correct Lobby and get their votes recorded and when it was in process, Sardar Gurnam Singh, who had once gone out as a protest along with other Members of the Opposition Groups, came back and raised a point of Order that during the Divisions process, the gates were opened. On this point of Order, I said yesterday that from my enquiries I found that the gates had been opened. It may be a matter of controversy as to how did the gates open, but the fact is that the gates had been opened during the process of Division, i.e., when the Division was going on. Yesterday, also I gave the back-ground before I gave my Ruling on the issue that has been again raised to-day, and Sardar Gurnam Singh, in his attempt to introduce more facts, has stated one thing that the Secretary went to the Reporters' table and that myself and the Secretary were very anxious to save the Government. Whether they say so or not, but this expression is definitely an attempt to make insinuation. The fact is this that, as I said earlier yesterday, when the honourable Minister who was piloting the Bill and the honourable Chief Minister went to the left side, it was brought to my notice that perhaps they had gone to the wrong lobby. I said, " It is not for me to tell them as to which lobby they should go. I have announced that those who are for the motion should go to the right and those against it should go to the left." I said these words because as yet there are no lobbies as "Ayes" and "Noes" Lobbies as probided in the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly. According to the practice, Members are sent to the right and to the

left to mark their votes and I also follow the same practice when I said that those who were for the motion should go to the right and those who were against the motion should go to the left.

So after that when it was brought to my notice that the Minister who piloted the Bill and the Chief Minister went to the left side and in anticipation that some objection might be raised from the right side or the left side of the House. I got the copy of the Rules of Procedure, went into the respective Rules when the Secretary came to me and enquired as to what was the order which I gave, i.e., who should go to the right and who should go to the left. It was at that stage that I told the Secretary that I was specific about the order given that those who were for the motion should go to the right and those who were against it should go to the left and asked him, "You also get the report in writing from the Reporters". The Reporters had also recorded the same order, which was brought to my notice in writing. It was in that context that the Secretary was sent to the Reporters' table and it is surprising and disappointing also the if the Speaker and the Secretary or the Secretariat go into consultation, some meaning is sought to be given. The fact is that before the result was announced, Shri Ram Partap Garg, Chief Parliamentary Secretary got up and declared that they had committed a mistake in casting their votes. At this stage the Opposition in their anxiety one Member after an other got up and raised points of Orders and Dr. Baldev Parkash, at one stage during his point of Order, stated clearly that only one honourable Member had got up and now they have committed a mistake, etc. etc. In fact that was a suggestion direct or indirect, to the Members on my right side and all of them actually got up and declared that they had committed a mistake. Now once some honourable Members get up and say that they have committed a mistake and when the result of the division is not yet announced, it is within my power to allow those Members who have committed the mistake to go in the correct lobby and record his vote or correct his mistake. It is clearly and specifically provided in clause (g) of Sub-Rule (4) of Rule 94 of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly. I followed this procedure and allowed the Members to correct their mistake. Now after giving full consideration, I maintain that the Ruling given by me yesterday was correct.

(*Cheers from the Treasury Benches*).

With regard to the other question that when the honourable Members had gone to express their votes, but the result of the division has not been announced, i.e. when the division was in process, it was brought to my notice that gates were open. This is a fact that the gates were opened and because the gates were opened, the result of that division cannot be announced. Therefore the motion will be put to the vote of the House and the votes will be taken again.

Sardar Gurnam Singh : You have admitted all the facts which I stated. It means that you gave them time to reflect and an opportunity to rectify their mistake.

Mr. Speaker : I am sorry you are persisting in making your insinuations.

Sardar Gurnam Singh ; I stated facts...............

Mr. Speaker : I allowed you to state all the facts whatever you wanted to. But I am sorry that you are persisting in making insinuations.

Sardar Gurnam Singh : I stated facts and no insinuations.

Mr. Speaker : I also stated facts. I cannot help.

ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਤੇ ਚੋਣ ਮੰਤਰੀ: ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਚੈਂਬਰ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਖੁਲ੍ਹਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ । ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਵੀ ਪੜਤਾਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਵਾਇਆ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਗ਼ਲਤ ਹੈ। ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਇਸ ਲਈ ਖੁਲ੍ਹਾ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਗੇਟ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਵਾਰਨਿੰਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਸੈਕੰਡ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

Mr. Speaker : I do not enter into that controversy.

BILL

THE PUNJAB MOTOR VEHICLES TAXATION (AMENDMENT) *BILL, 1965

(*Resumption*).

Mr. Speaker : Now the Question is—

That the Punjab Motor Vehicles Taxation (Amendment) Bill be taken into consideration at once.

Those for the motion please say 'Ayes' and those against the motion please say 'Noes'.

Mr. Speaker : I think 'Ayes' have it.

Voices from the Opposition : 'Noes' have it.

(*At this stage Division bells were sounded.*)

Sardar Gurnam Singh : We will not participate in this farce. We will, with respect to you, walk-out from the House.

(At this stage the members of the Opposition present, except Chaudhri Net Ram and Comrade Ram Piara, staged a walk-out).

Mr. Speaker : Question is—

That the Punjab Motor Vehicles Taxation (Amendment) Bill be taken into consideration at once.

The motion was carried.

Mr. Speaker : Now the House will take up the Bill clause by clause.

**Note*.—For previous discussion on this subject please see Punjab Vidhan Sabha Debates, Vol. II, No. 8, dated 20th October, 1965 and Vol. II, No. 11, dated 25th October, 1965.

Sub-clause (2) of clause I

Mr. Speaker : Question is—

That sub-clause (2) of Clause I stand part of the Bill.

The motion was carried.

CLAUSE 2

Mr. Speaker : Question is—

That clause 2 stand part of the Bill.

The motion was carried.

Sub-clause (1) of Clause I, Clause 1 and the Title.

Mr. Speaker : Question is—

That sub-clause (1) of Clause I, Clause I and the Title stand part of the Bill.

The motion was carried.

Transport and Elections Minister (Sardar Gurdial Singh Dhillon) : Sir, I beg to move—

That the Punjab Motor Vehicles Taxation (Amendment) Bill be passed.

Mr. Speaker : Motion moved—

That the Punjab Motor Vehicles Taxation (Amendment) Bill be passed.

कामरेड राम प्यारा (करनाल) : स्पीकर साहिब, टैक्स लगाना तो बुरा नहीं लेकिन टैक्स लगाने से जो रुपया वसूल होता है उसका गलत इस्तेमाल करना बुरा है। जहां तक ट्रक ड्राइवरों और कन्डक्टरों का ताल्लुक है पंजाब सरकार ने और सैंट्रल गवर्नमेंट ने इनकी खिदमात को अप्रीसीएशन दी है और सराहा है । यह जो टैक्स लगाया जा रहा है यह तकरीबन ट्रकों के मालिकों के ऊपर लगाया जा रहा है । अब ज़रूरत इस बात की है और पड़ताल करने की है कि यह टैक्स जो गवर्नमैंट लगा रही है इसके लिये उसके पास यह जस्टीफिकेशन है कि इस मौजूदा एमरजेंसी के लिये स्टेट को रुपया की ज़रूरत है और जो सरकार की आइन्दा की प्लान है उसके सिलसिले में जितने खर्च बढ़ रहे हैं इन इखराजात को पूरा करने के लिये रुपया की ज़रूरत है। एक दलील सरकार की तरफ से यह भी दी गई है कि इस सरकार ने 19 करोड़ रुपया पिछले साल डेढ़ साल में बचाया है और सरकार ने यह एक मारके का काम किया है । जहां तक उन्होंने बचत की है यह सरकार उसके लिये मुबारिकबाद की मुस्तहिक है कि इन्होंने एक नेक काम किया है और जहां तक एमरजेंसी के इखराजात को पूरा करने के लिये टैक्स लगाने की बात है सरकार मुबारिकबाद की मुस्तहिक है । लेकिन यह देखना ज़रूरी है कि जो टैक्स पंजाब की अवाम के ऊपर लगाया जा रहा है क्या यह गवर्नमेंट के खज़ाने में आ रहा है या कि नहीं। मेरा अंदाज़ा है कि आम

[कामरेड राम प्यारा]

टैक्सों की चोरी और लीकेज बहुत ज्यादा है और इस तरह करने वाले छोटे छोटे और मामूली आदमी नहीं बल्कि बड़े बड़े आदमी हैं। क्वैश्चन आवर के दरम्यान मैंने फिनांस मिनिस्टर से पूछा था कि अगर किसी अफसर ने डीलर के साथ मिल कर कोई टैक्स कम लगाया हो और किसी की शिकायत पर टैक्स ज्यादा लगाया गया हो तो उस अफसर की कोई सरकार की तरफ से पूछ ताछ होगी या नहीं। मैंने इसके लिये कई मिसालें भी दी थीं लेकिन सरकार की तरफ से ऐसे अफसरों के खिलाफ कोई कारवाई नहीं की गई। मिसाल के तौर पर नैश्नल मोटर्ज़ का सवाल है। इस पर अफसरान से मिल कर टैक्स कम लगाया गया। इसके बारे में मैंने क्वैश्चन किया और फिर इस पर सप्लीमैंट्रीज़ की गई और इस सवाल को रीओपन कराया गया तो गवर्नमैंट को 2 लाख 50 हज़ार का और रुपया टैक्स के तौर पर वसूल हुआ। क्या गवर्नमैंट इस बात को जस्टीफाई करती है कि जिन अफसरों ने मिल कर कम टैक्स लगाया उनके खिलाफ आज तक कोई कारवाई न की जाए। मैं इसी तरह की और मिसालें देना चाहता हूँ। मैं किसी का नाम नहीं लूंगा। स्पीकर साहिब पानीपत का एक आदमी 4 लाख रुपया सेल्ज़ टैक्स का लेकर भाग गया जब उसके बारे में मैंने क्वैश्चन किया तो सेल्ज़ टैक्स के दफ्तर से उस फर्म के फार्म और फाइल गुम थीं। यह करनाल ज़िले की बात है कि सरकार के अपने सेल्ज़ टैक्स के दफ्तर से फ़ाइल गुम हो गई हो और आज तक कोई ऐक्शन न लिया गया हो। इसलिये मैं समझता हूँ कि अगर इस तरह के सीरीअस केसों में सरकार बुरी तरह से नाकामयाब रही हो तो इसको कोई हक नहीं कि वह लोगों पर मज़ीद टैक्स लगाये। इसका असर, स्पीकर साहिब, छोटे ला अबाइडिंग लोगों पर पड़ता है कि उनका टैक्स तो बढ़ता जाता है और जो बड़े बड़े आदमी चोरी करते हैं और लीकेज करते हैं उनको कोई पूछता ही नहीं।

इसी तरह मैं किसी का नाम लिये बगैर कहना चाहता हूँ कि एक अफसर की तरफ से तीन साल बाद कस्टम ड्यूटी अदा की और सिर्फ यह ही नहीं एक डिस्ट्रिक्ट हैड ने सरकार के माल को हज़म किया और इसके साथ हाई कोर्ट का एक जज भी था और इन बातों की कोई पूछताछ नहीं की गई। अगर किसी की मेहनत से इस तरह की ग़लती को दरुस्त कर दिया गया तो मैं समझता हूँ कि गनीमत है लेकिन इस बात का भी यकीन होना चाहिए कि आइन्दा के लिये इस तरह की चोरी नहीं होगी अगर उन आदमियों पर टैक्स लगाया जाता है जो पावर में हैं तो बेशक लेकिन लीकेज और चोरी रोकने का इन्तज़ाम होना चाहिए।

मैंने चीफ सैक्रेटरी को कुछ प्रोपोज़लज़ भेजी थीं इसी सिलसिले में कि दोज़ हू आर इन ए पोज़ीशन टू पे के ऊपर ही टैक्स लगना चाहिए लेकिन इस बात की पैरवी नहीं की गई। गवर्नमैंट या चीफ सैक्रेटरी के पास उन पार्टियों के लिये साफट कारनर है, इसी लिये इस तरह की जब तजावीज़ भेजी जाती हैं तो कोई अमल नहीं किया जाता। तीन साल हो गए हैं प्रोपोज़ल भेजे हुए। पहले तो कहा गया कि टाइम ऐन्ड लेवर

इनवालव्ड विल नाट बी कम्नसोरेट विद दी बैनीफिट टू भी डिराइवड । तो इसके खिलाफ मैंने प्रोटैस्ट सरकार को भेजा कि सरकार ने तो इसके बारे में कमिट किया हुआ है तो दूसरी चिट्ठी चीफ सैक्रेटरी की आई कि हम पड़ताल करेंगे और अफसोस की बात है कि तीन साल तक पड़ताल नहीं की जा सकी। इसके साथ साथ मैं यह भी अर्ज़ कर दूं कि मैंने प्राविंशल कंट्रौलर को भी कुछ तजवीजें भेजी हैं अगर उन पर स्टेट गवर्नमेंट अमल करे तो अच्छी रहेगी । मैंने लिखा था कि अगर ट्रांसपोर्ट कम्पनी को भी रकम लोन पर दी जाये तो उस पर सूद लिया जाये तो इससे गवर्नमेंट को काफी मुनाफा हो सकता है । प्राइवेट लोग बलैक में ट्रकों की खरीद करते हैं, टायर और दीगर स्पेयर पार्टस की भी उन्हें कीमतें ज्यादा देनी पड़ती हैं। मगर ट्रांस्पोर्ट डिपार्टमैंट को जो रुपया मिलता है उसका सूद भी कुछ नहीं होता महज़ 6 प्रतिशत और पार्टस भी कंट्रोल रेट पर ही दिये जाते हैं और इन्हें ज्यादा से ज्यादा फैसिलीटीज़ हर मामले में दी जाती हैं । ऐसे हालात में जब रोडवेज़ के मुनाफे को सामने रख कर हम, प्राइवेट कम्पनियों के मुनाफे को रखते हैं तो यह कुछ भी नहीं । मैं कहूँगा कि अगर सरकार टैक्स लगाना चाहती है तो इसे हर एक पर एक जैसा टैक्स न लगाना चाहिए मगर मुनाफा देख कर लगाना चाहिए । ऐसा न हो कि कम्पनियों पर टैक्स लगाया जाये उनका मुनाफा देख कर और दूसरों पर और तरीके से। यह टैक्सेशन का तरीका किसी तरह भी जस्टीफाईड नहीं है ।

दूसरी तजवीज़ मेरी यह थी कि अगर पंजाब सरकार किसी तरह से टैक्स वसूल करना चाहती है तो उसको चाहिए कि वह ऐसे आदमियों से टैक्स ज्यादा वसूल करे जो ज्यादा मुनाफा वसूल करते हैं, उनसे ही ज्यादा टैक्स वसूल किया जाना चाहिए । इसके लिये एक सलैब मुकर्र होनी चाहिए, जिसके पास एक या दो ट्रक हों तो उससे कम टैक्स लिया जाये और जिसके पास ज्यादा ट्रक्स हों उससे ज्यादा टैक्स लिया जाये । जैसे ज़मीन की सलेब मुकर्र है ऐसे ही गवर्नमैंट को एक सलैब इन ट्रक वालों के मुतालिक मुकर्रर करनी चाहिए । जिसके दो ट्रक हों उसको उस रेशों से टैक्स देना पड़े जो सलैब के मुताबिक आता है । इसी तरह से जिसके 3 ट्रक हैं उसको और ज्यादा , जिसके पांच ट्रक हों उसको इससे भी ज्यादा देना पड़े जैसे इनकम टैक्स आमदन के मुताबिक बढ़ता जाता है या रैवेन्यू और प्रोफैशनल टैक्स वगैरा भी आमदन पर ही लगाये जाते हैं इसी तरह से ट्रांस्पोर्ट मिनिस्टर साहिब भी इधर ध्यान दें । इस तरह से सब को आराम हो सकता है।

एक और बात मैं अर्ज़ करूँगा वह यह कि जैसे कैरों साहिब के ज़माने में ज्यादा माल लादने वाले ट्रकों के परमिट दिये गये थे यह टैक्स उन ट्रकों से भी मज़ीद वसूल किया जा सकता है। यह ट्रकों पर, अगर आम ट्रक पर 150 मन माल लादा जाता है, तो इन पर $2\frac{1}{2}$ या तीन सौ मन तक का माल लादा जा सकता है । यह कोई जस्टीफिकेशन नहीं है कि दोनों तरह के ट्रकों पर एक जैसा बोझ हो । इसकी इन्क्वायरी हो और टैक्स आमदन के मुताबिक हो।

[कामरेड राम प्यारा]

इसके साथ मैं यह भी कहूँगा कि टैक्स की इवेयन को खत्म करना चाहिए। इसके साथ ही जैसे जैसे रिसोर्सिज़ बदलते जाते हैं हमें भी चाहिए कि उसके मुताबिक हम देखें कि टैक्स में इज़ाफा हो। इसकी कमी बेशी के लिये सरकार को एक रैगूलर ढंग एडाप्ट करना चाहिए। जिनका मुनाफा ज्यादा हो वह ज्यादा पे करते जायें और जिनका मुनाफा कम हो वह कम पे करते जायें।

जहां तक डराईवर्ज़ और कंडक्टर्ज़ का सवाल है उन्होंने इस मामला में बड़ी भारी सर्विस की है उनको इस मामला में रिलीफ दिया जाना चाहिए।

यह भी मालूम पड़ता है कि अभी तक बहुत सारी एमाउंट बतौर एरियर्ज़ के पड़ी हुई है, सरकार को इस मामला में रिलीफ देनी चाहिए। जो बड़े बड़े एमाउंट पैंडिंग हैं एरियर्ज़ में पड़े हुए हैं इसकी रिकवरी होनी चाहिए। अगर गवर्नमैंट डिफालटर्ज़ से टैक्स लेने के नाकावल है तो मैं समझता हूं कि सरकार को कोई हक नहीं था कि वह किसी तरह का टैक्स लोगों पर लगाये।

चौधरी नेत राम (हिसार शहर): स्पीकर साहिब, इस से पहले कि मैं आपके सामने अपने विचार रखूं मैं यह बात साफ कर देना चाहता हूँ कि असूली तौर पर मैं टैक्सों के खिलाफ हूँ। टैक्स अगर लगाया जाये तो इस नीति से लगाया जाये जिससे सरकार को पहले पूरी तरह तसल्ली हो जाये कि जिस की कम आमदन है इससे टैक्स कम वसूल हो और जिसकी ज्यादा आमदन है उससे ज्यादा वसूल हो। मगर आप किसानों को देखिए इन की फसलें पैदा होने से पहले ही इन पर टैक्स लग जाता है। मार्किट में आने से पहले इनको टैक्स अदा करना पड़ता है। यह जो टैक्स का तरीका है यह सरासर ज़ालमाना है। मगर आज इस तरीके से टैक्सों के असूल को अपनाया जाता है जिससे लोगों को ज्यादा से ज्यादा तकलीफ हों और भ्रष्टाचार भी लोगों में बढ़े। हम रोजाना अखबारों में पढ़ते हैं कि सरकार का कितना इन्कम टैक्स का बकाया जोकि करोड़ों की शक्ल में हैं पंडिंग है और रिकवर होना है।

श्री अध्यक्ष: आप बिल पर ही बोलें। (The hon. Member should confine himself only to the Bill under consideration.)

चौधरी नेत राम: स्पीकर साहिब, मैं इस टैक्स की वज़ाहत के बाद ही इस बिल पर आ सकूंगा। हम जो पहले टैक्सों में खामियां देख रहे हैं इस को दूर नहीं कर पाये मगर और बढ़ाने को तैयार हो गये हैं। अगर इस टैक्स लगाने में किसी तरह की खामियां हैं तभी तो टैक्सों का बकाया दिन ब दिन बढ़ रहा है और यह वसूल होने को नहीं आता। मुकदमे बाजी बढ़ती जाती है। फिर यह टैक्स भी तो consumer को ही देना पड़ता है। पैसे वाला सेठ तो हमेशा अपने नफा की तरफ ही देखता है अगर उसे कहीं देना पड़े तो वह कन्ज्यूमर पर ही डाल दिया जाता है। जैसे मकान वाले

पर खर्चा पड़ जाये तो वह करायेदार पर ही लगता है, इसी तरह से अगर किसी चीज़ के चारजिज़ 8 आने हैं तब टैक्स लग जाने पर वह इसे 10 आने के भाव से बेचने लगेगा। जैसे जैसे टैकसिज आप बढ़ाते जायेंगे तो यह उन लोगों पर पड़ते जायेंगे जो कनज्यूमर हैं, मेहनत करने वाले हैं। जो खेतों में अनाज पैदा करते हैं टैक्स पे करते हैं जो मेहनत करने वाले हैं वह टैक्स पे करते हैं। अगर और ज्यादा कुछ किया जायेगा तो यह उन लोगों पर पड़ेगा जो सरकारी मुलाज़म हैं। यही वजह है कि उन लोगों की ज़रूरियात जिंदगी दिन बदिन महंगी होती जा रही हैं। मुझे यह लफ्ज़ कहते हुए बड़ा अफसोस होता है कि इन कानटीनज़ में काम करने वाले 45 रु०महीना लेते हैं जिनके साथ परिवार के 5–6 और भी मैम्बर हैं। क्या यह लोग अपनी छाती पर हाथ रख कर कह सकते हैं कि वह इस मैंहगाई में इतनी थोड़ी सी तनखाह से कभी गुज़ारा कर सकता है। कौन शख्स है जो 100 रु० से कम में गुज़ारा कर सकता है। इनको अपने फेल पर शर्म आनी चाहिए। जब भी कभी यह सरकार कोई टैक्स लगाती है तो यह हमेशा गलत नीति के तहत टैक्स लगाती है। अगर इमानदार होना चाहती है तो मैं कहता हूँ कि यह सब से पहले ट्रक और बसों की सारी की सारी आमदन नैशनेलाइजेशन पालिसी के तहत अपने हाथ में ले। अगर इनको सरकारी खज़ाने को इमानदारी के साथ भरने की फिकर होती तो यह इनको नैशनलाईज़ करती। मगर यह तो कुरप्शन के रास्ते निकालने पर तुले हुए हैं। यह चाहते हैं कि मोटर वालों को अब लूटने दिया जाये और इलैक्शन के मौका पर पैसा इनसे खूब हासिल किया जाय। इस नीति से टैकसिज़ वसूल होते हैं। अगर आज इस मुलक में कुरप्शन है भ्रष्टाचार है तो यह सारा कांग्रेस सरकार की नीति का ही नतीजा है। मुझे यह बात समझ नहीं आती कि खुद सरदार गुरदियाल सिंह ढिल्लों यह मानते हैं कि टैक्स लगाना मैं तो नहीं चाहता था मगर क्या करें लगाना पड़ा। मैं पूछता हूँ कि जिस तरीका से आप जनता से टैक्स वसूल कर रहे हैं क्या यह एक तरह से मुनाफाखोरों को खुली छुट्टी नहीं है और दूसरी तरफ जो जनता इन टैक्सों से दुखी है क्या वह इन की जान को रो नहीं रही है मैं फिर कहता हूँ कि वह इस किसम के टैक्सिज़ के नाकस और बोदे बिल लाना अब भी छोड़ दें जनता उनके ऐसे हरकात से अब तंग आ चुकी है, अब भी वक्त है कि वह संभल जायें, नहीं तो वह वकत आने वाला है कि जनता इन जुलमों के बदले उनसे चुन-चुन कर लेगी।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ (ਰਾਏਕੋਟ): ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇਸ ਬਿਲ ਤੇ ਬੋਲ ਚੁਕਿਆ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਫੇਰ ਇਸ ਦੀ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਮੁਖਾਲਫ਼ਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਬਿਲ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ, ਕਾਮਰੇਡ ਸਾਹਿਬ ਨੇ, ਕਈ ਦਫਾ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਸਾਡੇ ਸੂਬੇ ਤੇ ਸੈਚੂਰੇਸ਼ਨ ਪੁਆਇੰਟ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਚੁਕਿਆ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਅੱਜ ਫਿਰ ਟੈਕਸ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਔਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਮਾਤ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਭ ਕੁਝ ਵੇਚ ਕੇ ਇਕ-ਇਕ ਟਰੱਕ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ ਕਮਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਬਣਾਇਆ ਸੀ,

[ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ]

ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਵੀ ਟੈਕਸ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਜਦ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ, ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਰਾਤੀਂ ਸਾਡੇ ਮਹਿਮਾਨ ਆਏ ਸੀ, ਮੈਂ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਤਕਰੀਰ ਕੀਤੀ ਔਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਨੇ ਬੜਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਔਰ ਸਿਵੀਲੀਅਨ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੁਟੀਨ ਵਿਚ ਫਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਫਰੰਟ ਤੇ ਜਾਣ ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਬੜੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਫਰੰਟ ਤੇ ਗਏ ਔਰ ਕਈ ਉਥੇ ਸ਼ਹੀਦ ਵੀ ਹੋਏ । ਕਈਆਂ ਦੇ ਟਰੱਕ ਵੀ ਜਲ ਗਏ, ਕਈਆਂ ਦੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਗਏ, ਮਗਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ। ਹੁਣ ਕੀ ਇਹ ਸਮਝੀਏ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਜਿਸ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਕਰੇ, ਉਸੇ ਤੇ ਵਰ੍ਹਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਤਨੀ ਮਦਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰਾਈਵੇਟ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ ਔਰ ਸਪਲਾਈ ਫਰੰਟ ਤੇ ਪੁਚਾਈ ਹੈ, ਜੇ ਇਹ ਮਦਦ ਨਾ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਬਣ ਜਾਣੀ ਸੀ, ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਦ ਮੁਲਕ ਤੇ ਆਫਤ ਆਈ ਹੋਈ ਸੀ।

ਅਫਸੋਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਕਿ ਬਾਵਜੂਦ ਸਰਕਾਰੀ ਬੈਂਚਾਂ ਤੇ ਬੈਠਣ ਵਾਲੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ, ਅਤੇ ਇਧਰ ਬੈਠਣ ਵਾਲੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ, ਬਾਯਕਜ਼ਬਾਨ ਮੁਖਾਲਫਤ ਕੀਤੀ, ਫੇਰ ਵੀ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਟੈਕਸ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਮੁੜਦੀ ਨਹੀਂ ।

ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਤੇ ਚੋਣ ਮੰਤਰੀ : ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਵੋਟ ਪਾਏ। ਸਾਡੀ ਪਾਰਟੀ ਇਸ ਦੇ ਫੇਵਰ ਵਿਚ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਜਨਾਬ, ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਫੋਰਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਾਂ ਕਿ ਘਸੁੰਨ ਮੁੱਕੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਵੋਟਾਂ ਹੋਈਆਂ ।

ਢਿੱਲੋਂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ । ਮੈਂ ਉਹ ਵੀ ਦਸਦਾ ਹਾਂ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਮੀਟਿੰਗ ਕੀਤੀ । ਉਥੇ ਬਾਕਾਇਦਾ ਮੁਖ਼ਾਲਫ਼ਤ ਹੋਈ ਔਰ 7 ਵੋਟਾਂ ਹਕ ਵਿਚ ਤੇ 88 ਬਰਖਿਲਾਫ਼ ਸਨ . . . ,

ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਤੇ ਚੋਣ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਹੁਣ ਜੱਜ ਸਾਹਿਬ, ਜਜ ਨਹੀਂ ਰਹੇ, ਵਕੀਲ ਬਣ ਗਏ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਾਂਗਾ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਗਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਰੋਜ਼ ਸੀਟਾਂ ਬਦਲਦੀਆਂ ਹਨ ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਫਟੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੱਸ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਵੀ ਦੇਖੋ ਕਿ ਬਾਹਰ ਕਿਤਨੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਮਗਰ ਅੰਦਰ ਵੋਟ ਕਰਨ ਨਹੀਂ ਆਏ। ਹਾਲੇ ਇਕ ਹੋਰ ਸਵਾਲ ਆਏਗਾ ਤਾਂ ਹੋਰ ਫਟ ਜਾਣਗੇ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਨਰੇਬਲ ਮਨਿਸਟਰ ਫਾਰ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਬੜੇ ਭਾਰੀ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਹਨ। ਮਗਰ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਸਾਧ ਦੀ ਕੰਬਲੀ ਦੀ ਗੱਲ ਯਾਦ ਆ ਗਈ। ਉਸਦੀ ਕਿਧਰੇ ਕੰਬਲੀ ਚੋਰੀ ਹੋ ਗਈ । ਤਾਂ ਉਹ ਆਖਣ ਲਗਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਪਤਾ ਲਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਇਕੱਠ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਹ ਸਾਡੀ ਕੰਬਲੀ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਸੀ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਇਕੱਠ ਦਾ ਵੀ ਇਹੀ ਹਾਲ ਹੈ। ।ਇਹ ਤਾਂ ਆਪਰੇਟਰਾਂ ਦੀ ਕੰਬਲੀ ਵਾਸਤੇ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਬਹੁਤ ਮਹਿੰਗਾ ਪਏਗਾ । ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਟੈਕਸ ਜੱਟਾਂ ਤੇ ਲਗਾਉਣਗੇ ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਗਿਆ

ਤਾਂ। ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਰਾ ਜੱਟਾਂ ਤੇ ਟੈਕਸ ਲਗਾ ਕੇ ਤਾਂ ਵੇਖੋ । ਇਹ ਤੁਹਾਡਾ ਕੁਹਾੜਾ ਜਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਇਕੱਠ ਤਾਂ ਸਾਧ ਦੀ ਕੰਬਲੀ ਤੇ ਹੀ ਡਿਗਦਾ ਹੈ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਟੈਕਸ ਦੇ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਵਜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ; ਮੈਂ ਹੁਣ ਵੀ ਅਪੀਲ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ, ਢਿੱਲੋਂ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਉ । ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ, ਪ੍ਰੈਸਟੀਜ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ । ਮੈਂ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤਕਰੀਰ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀ । ਤਕਰੀਰ ਕਰਦੇ ਵਕਤ ਕਈ ਇਨਸਾਨ ਉਲਟਾ ਸਿਧਾ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਜਸਟੀਫਾਈ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਮਗਰ ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸੋਰਸ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਰੁਪਿਆ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ?

ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰੀ 19 ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਚਾਇਆ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਮੁਬਾਰਕਵਾਦ ਦਿਆਂਗਾ ਜੇ ਹੋਰ 19 ਕਰੋੜ ਬਚਾ ਕੇ ਵਿਖਾ ਦਿਉ । ਤੁਸੀਂ ਨੌਜਵਾਨ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਇਥੇ ਫੜ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਔਰ ਹੋਰ ਨੌਕਰੀਆਂ ਤੇ ਨੌਕਰੀਆਂ ਵਧਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋ, । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਦਿਉ । ਇਹ ਕੋਈ ਜਸਟੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਬਣਾ ਦਿਉ । ਜੇ ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸੈਂਟਰ ਵਿਚ ਜੁਆਇੰਟ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦਿਉ । ਕਿਉਂ ਇਥੇ ਫੜ ਕੇ ਬਿਠਾ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ?

Chief Parliamentary Secretary : On a point of Order, Sir. Can an honourable Member discuss the proceedings of the meeting of Congress Legislature Party ?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਜਦ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਸੂਬਾ ਵਖਰਾ ਬਣਾਉ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਡੀਵੀਜ਼ਨ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸੂਬਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਜਦ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ 15 ਜਾਂ 20 ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਇਕੱਠੇ ਹੀ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋ।

ਇਹ ਕੀ ਅਜੀਬ ਤਮਾਸ਼ਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਸੋਚਿਆ ਨਹੀਂ । ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੀਰੀਅਸਲੀ ਬਚਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਰੁਪਿਆ ਜ਼ਾਇਆ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਮਲਟੀਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਆਫ ਜਾਬਜ਼ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਦਾ ਸੋਸ਼ਲਿਜ਼ਮ ਆਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਸੋਸ਼ਲਿਜ਼ਮ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਕਿ ਇਹ ਸੋਸ਼ਲਿਜ਼ਮ ਹੈ, ਜਦ ਦਾ ਇਹ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਸੋਸ਼ਲਿਜ਼ਮ ਆਇਆ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨੌਕਰੀਆਂ ਤੇ ਨੌਕਰੀਆਂ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਨੌਕਰੀਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਤੇ ਪਾਰਕਿਨਸਨਜ਼ ਲਾ ਲਗਦਾ ਹੈ—ਬਹੁਤੀਆਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਥੋੜਾ ਕੰਮ ਹੈ, ਨੌਕਰੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਤੇ ਕੰਮ ਘਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬਜਾਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀਆਂ ਤੇ ਟੈਕਸ ਲਾਉਣ ਦੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੁਪਿਆ ਬਚਾਏ । ਰੁਪਏ ਦੀ ਬਚਤ ਕਰੋ ਅਤੇ ਟੈਕਸ ਥੋੜਾ ਲਾਓ। ਉਸ ਦਿਨ ਵੀ ਮੈਂ ਪੁਆਇੰਟ ਆਊਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀ । ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਰੀਪੀਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਦਸਣ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਅਮੀਰ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮੋਟਰ ਕਾਰਾਂ ਬਤੌਰ ਟੈਕਸੀਆਂ ਚਲਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਪੁਆਇੰਟ ਤੁਸੀ ਕਹਿ ਚੁਕੇ ਹੋ । ਇਹ ਰੈਪੀਟੀਸ਼ਨ ਹੋਏਗੀ।

(The hon. Member has already referred to this point. It would be a repetition.)

Sardar Gurnam Singh : I started with that because he did not refer to that. ਮੇਰਾ ਖ਼ਿਆਲ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ।

Mr. Speaker : You cannot repeat what you have already said.

ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਤੇ ਚੋਣ ਮੰਤਰੀ : ਵੈਸੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਅਗਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਣ, ਮੈਂ ਐਕਸ਼ਨ ਲਵਾਂਗਾ ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਮਨਿਸਟਰੀ ਇਹ ਕਰਨ, ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਮਨਿਸਟਰ ਇਹ ਹਨ, ਦੌਰੇ ਇਹ ਕਰਨ, ਤਨਖਾਹਾਂ ਇਹ ਲੈਣ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਕੰਮ ਮੈਂ ਕਰਾਂ ? ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸਾਂ ? ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਫੜ ਕੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਦੇਣ ਤੇ ਇਤਲਾਹ ਮੈਂ ਦਿਆਂ ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਪੁਲਿਸ ਹੈ, ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਹੈ। ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਹੈ । ਅਮੀਰ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਮੋਟਰ ਕਾਰਾਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫੇਰ ਓਹੀ ਟੈਕਸੀਆਂ ਚਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਦੱਸਣ ਕਿ ਆਇਆ ਕੋਈ ਕਾਰ ਟੈਕਸੀ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਚਲਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ । ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟੈਕਸ ਦੀ ਈਵੇਜ਼ਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਇਹ ਇਸ ਈਵੇਜ਼ਨ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਹ ਨਵਾਂ ਟੈਕਸ ਨਾ ਵਧਾਉਣ। ਇਹ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਟਰੋਲਰ ਅਤੇ ਡਿਪਟੀ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਟਰੋਲਰ ਨੂੰ ਪੁਛਣ। ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਪੁਛਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਧੀ ਤਨਖਾਹ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦਿਆ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੋਟਰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿਆ ਕਰਨ। ਇਹ ਗਲਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਦਸੋ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਆਫਰ ਮੰਨ ਲੈਣਗੇ । (I think the hon. Minister will accept this offer.)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਤਕਲੀਫ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੋਟਰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਇਆ ਕਰਾਂਗਾ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਪੈਸੇ ਮਿਲਿਆ ਕਰਨਗੇ । ਮੈਂ ਇਹ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ। ਜਦ ਮੈਂ ਇਹ ਬਿਲ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਵਲ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਫੇਰ ਕਹੋਗੇ ਕਿ ਮੈਂ ਰੈਪੀਟੀਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

> "*As a result of Emergency and to bring it in line with the tax rates prevailing in the neighbouring States, it is intended to enhance the tax on motor vehicles plying for hire in the State. For this purpose it is necessary to raise the maximum limit of taxation provided in sub-section (1) of section 3 of the Punjab Motor Vehicles Taxation Act, 1924 ......*".

Mr. Speaker : You have already said it emphatically. It is repetition.

Sardar Gurnam Singh : Mr. Speaker, Sir, it is a breach of privilege to give wrong information to the honourable Members. This is the point which I have raised.

Transport and Elections Minister : On a Point of Order, Sir. I am prepared to own all that I have said.

Sardar Gurnam Singh : Yes, I know why you are prepared to own all that. It is the authority behind which you are so bold.

Transport and Elections Minister : I would request the honourable Member to refer to my speech. I expressly told that there is disparity even between the neighbouring States. I still stand by that. I am prepared to repeat my speech again.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਗਲਤ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਲ ਪਾਸ ਕਰਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੇਣ ਲਗੇ ਉਦੋਂ ਇਹ ਕੈਰੇਲਾ ਅਤੇ ਮਦਰਾਸ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੇਣ ਲੱਗ ਗਏ । ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਕਦੇ ਕੋਈ ਗ਼ਲਤ-ਬਿਆਨੀ ਕਿਸੇ ਬਿਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਇਹ ਬਿਲ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਸਰਕਾਰ ਕਹਾਉਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜੀ ਗ਼ਲਤ ਬਿਆਨੀ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਬਿਲ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੇ , ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਹਕ ਨਹੀਂ । ਕਾਂਗਰਸੀ ਬੈਂਚਾਂ ਵਲੋਂ ਸਰਦਾਰ ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਅਤੇ ਇਹ ਆਖਿਆ ਕਿ ਨੇਬਰਿੰਗ ਸਟੇਟਸ ਵਿਚ ਇਹ ਟੈਕਸ ਘਟ ਹੈ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਬਿਲ ਦੇ ਆਬਜੈਕਟਸ ਐਂਡ ਰੀਜ਼ਨਜ਼ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਉਸ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ।

Transport and Elections Minister : I raised a point of Order, because you mis-quoted me. I stand by what I said.

Sardar Gurnam Singh : I want to talk through you, Mr. Speaker, and in this connection, would like to quote the relevant Rule which says :—

> "112 (1) *A point of order shall relate to the interpretation or enforcement of these rules or such Articles of the Constitution as regulate the business of the House and shall raise a question which is within the cognizance of the Speaker.*"

(*At this Stage, Shri Rup Singh Phul, a Member of the panel of Chairman, occupied the Chair.*)

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਲਿਸਟ ਵਿਚ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਨਹੀਂ। ਜਿਹੜੇ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕ ਲਿਸਟ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਜਾਏਗਾ ਕਿ ਇਹ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ । ਇਹ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ, whether I give way or not that is a different thing.

ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਅਗੇ ਵਾਸਤੇ ਆਨਰੇਬਲ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਮਨਿਸਟਰ ਧਿਆਨ ਰਖਣਗੇ ਕਿ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਕੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਈ ਇਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ, ਇੰਟਰ-ਪਰੇਟੇਸ਼ਨ ਆਫ ਕਨਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਮਿਸਕੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਪਣੀ ਤਕਰੀਰ ਵਿਚ ਜਵਾਬ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਮੈਂ ਮਿਸਕੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਤਾਂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਿਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗ਼ਲਤੀ ਨਾਲ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ । ਇਹ ਓਨ ਵੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫੈਕਟਸ ਨੂੰ ਫੇਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ । ਕਾਂਗਰਸੀ ਬੈਂਚਾਂ ਦੀ ਕਨਸੈਂਸਸ ਵੀ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਿਲ ਗਲਤ ਹੈ, ਮਗਰ ਵਿਪ ਦੇ ਕੇ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਾਉਣਾ ਤੁਹਾਡੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਹਕ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਫ਼ ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਦੀਆਂ ਤਕਰੀਰਾਂ ਦੇਖੋ । ਜਿੰਨੇ ਮੈਂਬਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਬੈਂਚਾਂ ਤੋਂ ਬੋਲੇ ਸਭ ਨੇ ਇਸ

[ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ]

ਬਿਲ ਦੀ ਮੁਖਾਲਫ਼ਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਪਾਸਿਉਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਮੁਖਾਲਫ਼ਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਦਾ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦਾ ਤਕਾਜ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੰਨ ਜਾਉ।

ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ : ਇਸ ਤੇ ਵੋਟਾਂ ਪਈਆਂ ਹਨ ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਅਜੇ ਵੀ ਵੋਟਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛਡਦੇ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨੀ ਹੋਈ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੋਟਾਂ ਪਿੱਛੇ । ਜਦ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਅਖਬਾਰ ਪੜ੍ਹਨਗੇ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗੇਗਾ ਕਿ ਕਿੰਨੀ ਮੁਰੰਮਤ ਹੋਈ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੋਟਾਂ ਵੇਲੇ ।

ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ : ਇਹ ਬਚਪਨ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਹਾਂ, ਇਹ ਬਚਪਨ ਹੈ ਬੇਚਾਰਿਆਂ ਦਾ । ਮੈਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਕਤ ਨਾ ਲੈਂਦਾ ਹੋਇਆ ਅਜੇ ਵੀ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਾਂਗਾ, ਜੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਤਾਂ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਕੁਚਲੋ, ਟਰੱਕ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਕੁਚਲੋ, ਉਪਰੇਟਰਜ਼ ਨੂੰ ਨਾ ਕੁਚਲੋ। ਜਿੱਥੇ ਕੁਚਲਨਾ ਹੈ ਓਥੇ ਕੁਚਲਦੇ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਅਜੇ ਵੀ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਓ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਬਿਹਤਰੀ ਹੈ। ਜੇ ਬਿਲ ਵਾਪਸ ਨਾ ਲਿਆ ਤਾਂ ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖ ਲਓ ਕਿ ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲੇ ਅੱਗੇ ਵਾਸਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਹਾਲ ਕਰਨਗੇ । ਅਗਰ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਚਲੇ ਚਲੋ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ (ਲੁਧਿਆਣਾ ਉੱਤਰ) : ਮਿਸਟਰ ਚੇਅਰਮੈਨ, ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਇਕੋ ਹੀ ਕਲਾਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਲਾਜ਼ ਐਨੇਬਲਿੰਗ ਕਲਾਜ਼ ਹੈ । ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੇ ਪੈਂਤੜੇ ਤੇ ਪੈਂਤੜਾ ਬਦਲਿਆ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਪੈਂਤੜਾ ਇਹ ਚੁਕਿਆ ਕਿ ਬਸਾਂ ਲਈ ਟੈਕਸ 2,750 ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 6,000 ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਬਿਲ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਦੂਜਾ ਪੈਂਤੜਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਚੁਕਿਆ ਕਿ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮੋਟਰ ਵਹੀਕਲ ਉੱਤੇ 2,750 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 4,200 ਰੁਪਏ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ । ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਟਰੱਕ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਪਰ ਟਰੱਕ ਕਿੰਨਾ ਟੈਕਸ ਪੇ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕਲ ਫਿਨਾਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਤਕਰੀਰ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਟਰੱਕ ਉੱਤੇ 1,000 ਰੁਪਿਆ ਟੈਕਸ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਤਰਫ ਫਿਨਾਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਸਾਂ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ 40 ਸੀਟਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ, ਹੁਣ ਬਸਾਂ 56 ਸੀਟਿਡ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਬਸਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਫਾਇਦੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ 3 ਟਨ ਤੋਂ 5 ਟਨ ਭਾਰ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ? ਸਰਕਾਰ ਦੋਨੋਂ ਕਿਸਮ ਦੇ ਵਹੀਕਲਾਂ ਉੱਤੇ ਇਕੋ ਕਲਾਜ਼ ਕਿਉਂ ਲਾਗੂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ? ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਬੋਸੀਦਾ ਅਤੇ ਨਿਕੰਮੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਦਲੀਲਾਂ ਪੁਰਾਣੇ ਲੈਜਿਸਲੇਟਰਜ਼ ਨੇ, ਜਿਨਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਤਜਰਬਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸਪੀਕਰ ਔਰ ਚੇਅਰਮੈਨ ਰਹਿ ਚੁਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੋਨੋਂ ਮਨਿਸਟਰ ਹਨ, ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿ ਸੁਣਨ ਦੇ ਨਾਕਾਬਿਲ ਸਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਟਰੱਕਾਂ

ਉੱਤੇ 1 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦਾ ਟੈਕਸ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ 2,750 ਰੁਪਏ ਦੀ ਟੈਕਸ ਲਾਉਣ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ 2,750 ਰੁਪਏ ਤਕ ਦਾ ਟੈਕਸ ਲਾਉਣ ਤਕ 5-6 ਸਟੇਜਿਜ਼ ਆਉਣਗੀਆਂ । ਪਹਿਲਾਂ 1,200, 1,500, 2,000, 2,500, ਅਤੇ 2,750 ਰੁਪਏ ਸਟੇਜਿਜ਼ ਬਾਈ ਸਟੇਜਿਜ਼ ਲਾਉਣਗੇ । ਅਗਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 4,200 ਰੁਪਏ ਦਾ ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਲਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਅਨੇਬਲਿੰਗ ਕਲਾਜ਼ ਕਿਉਂ ਹਾਊਸ ਕੋਲੋਂ ਪਾਸ ਕਰਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ । ਅਗਰ ਬਸਾਂ ਲਈ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਬਸਾਂ ਉੱਤੇ ਟੈਕਸ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਬਿਲ ਲਿਆਉਂਦੇ । ਇਹ ਟੈਕਸ ਵਧਾ ਕੇ ਬਸਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਅਤੇ ਟਰੱਕਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਬਲੈਕ ਮੇਲਿੰਗ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਬਲੈਕ ਮੇਲਿੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਇਖਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਅਗਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਟੈਕਸ ਵਧਾਉਣਾ ਸੀ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਸਾਂ ਉੱਤੇ ਕਿੰਨਾ ਟੈਕਸ ਲਗੇਗਾ ਅਤੇ ਟਰੱਕਾਂ ਉੱਤੇ ਕਿੰਨਾ ਟੈਕਸ ਲਗੇਗਾ । ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਨੇਬਲਿੰਗ ਪਾਵਰਜ਼ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਅਗਰ ਅਸੈਂਬਲੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਟੈਕਸ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਪਾਵਰਜ਼ ਦੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਟੈਕਸ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਹਾਊਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਉਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵਾਵੇਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ । ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਊਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਪਬਲਿਕ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਘੱਟਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ । ਸਰਕਾਰ ਬਿਲ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਟਰੱਕਾਂ ਅਤੇ ਬਸਾਂ ਦੇ ਮਾਲਿਕਾਂ ਨੂੰ ਬਲੈਕ ਮੇਲ ਕਰੇਗੀ । ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਟਰਾਂਸ-ਪੋਰਟਰਜ਼ ਕੋਲੋਂ ਚੰਦਾ ਮੰਗੇਗੀ ਜਿਹੜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਦੇ ਦੇਵੇਗਾ ਉਸ ਉੱਤੇ ਘੱਟ ਟੈਕਸ ਲਗਣਗੇ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਦਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦੇਣਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਟੈਕਸ ਲਾ ਦੇਣਗੇ । ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਜ਼ ਉੱਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਰਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਬਿਲ ਦੇ ਬਾਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਕਦੇ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਮੁਖਾਲਫਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦੇ ਬਿਲ ਦੀ ਸਪੋਰਟ ਕਰਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਟਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮਾਨ-ਯੋਗ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਉੱਤੇ ਖੂਬ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਨਿਜੀ ਰਾਏ ਪਰਗਟ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਅਗਰ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਟੈਕਸ ਦੀ ਲਿਮਿਟ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ 4,200 ਰੁਪਏ ਤਕ ਟੈਕਸ ਦੀ ਲਿਮਿਟ ਵਧਾ ਦੇਵੇਗੀ । ਕੀ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਟੈਕਸ ਦੀ ਲਿਮਿਟ ਵਧਾਉਣ ਵੇਲੇ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਹੱਥ ਫੜ ਲੈਣਗੇ ? ਅਗਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਟੈਕਸ ਵਧਾਉਣਾ ਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਆਪਣੀ ਪਾਲਿਸੀ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਦੱਸ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇੰਨੇ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਮੈਥਡ ਐਡਾਪਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਸਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਅਤੇ ਟਰੱਕਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਇੰਨੇ ਟੈਕਸ ਵਸੂਲ ਕਰਨੇ ਹਨ। ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਦਾ ਨਾਹ੍ਰਾ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਰੂਲਿੰਗ ਪਾਰਟੀ ਜਿੰਨੀ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਦੀ ਖੁਦ ਮਿਟੀ ਪਲੀਦ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਠਿਕਾਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਟੈਕਸ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ । ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਪ੍ਰਤਾਪ ਗਰਗ, ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਆ-ਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 19 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਬਚਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਦੇ ਨਾਲ ਇਤਫ਼ਾਕ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਬਹੁਤ ਫਜ਼ੂਲ ਖਰਚ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਮੁਲਕ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਰੁਪਿਆ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੀ । ਪਬਲਿਕ ਦੇ ਰੁਪਏ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਅਮਾਨਤ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੀ। ਪਬਲਿਕ ਦਾ ਰੁਪਿਆ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਗਾ ਰਹੀ ਹੈ । ਸਰਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਖਰਚ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। (ਘੰਟੀ) ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਕਾਨੋਮੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਗਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ

[ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ]

4 ਕਰੋੜ 90 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਟੈਕਸ ਲਾਵੇਗੀ ਤਾਂ ਸੈਂਟਰ ਕੋਲੋਂ 10 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਇਮਦਾਦ ਮਿਲ ਸਕੇਗੀ । ਇਸ ਲਈ ਟੈਕਸ ਲਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਟੈਕਸਾਂ ਤੋਂ ਛੋਟ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਹੋਰ ਟੈਕਸ ਲਾਏ ਜਾਣ । ਸੈਂਟਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਾਰਾ ਖਰਚ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਪਿੱਛੇ ਜੰਗ ਲੜੀ ਗਈ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜੰਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਲੜਾਈ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦ ਸਰਕਾਰ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਪਾਵੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਦਾ ਖਰਚ ਹਿੰਦ ਸਰਕਾਰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰੇ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਉੱਤੇ ਟੈਕਸ ਘੱਟ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ । ਮੈਂ ਤਾਂ ਟੈਕਸ ਲਾਉਣ ਦਾ ਹਾਮੀ ਨਹੀਂ । ਅਗਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਟੈਕਸ ਜ਼ਰੂਰ ਲਾਉਣੇ ਹਨ ਤਾਂ ਅਮੀਰਾਂ ਉੱਤੇ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਟੈਕਸ ਲਾਉ ਤਾਂਕਿ ਕੋਈ ਅਮੀਰ ਆਦਮੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਉਜ਼ਰ ਨਾ ਕਰੇ । ਪਰ ਇਹ ਅਮੀਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੱਫੀਆਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਅਮੀਰਾਂ ਦੀ ਬਲੈਕ ਮਨੀ ਨੂੰ ਵੀ ਚੰਗਾ ਰੁਪਿਆ ਕਨਸਿਡਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬਲੈਕ ਮਨੀ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਉਸ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾਉ। ਇਸ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਵਿਚ ਅਮੀਰ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਨੂੰ ਇਕ ਬਰਾਬਰ ਤਸਲੀਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ । ਇਹ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਚੰਗਾ ਸੋਸ਼ਲਿਜ਼ਮ ਲਿਆ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਅਮੀਰ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਵਿਚ ਡਿਸਕ੍ਰਿਮੀਨੇਸ਼ਨ ਦਾ ਵਰਤਾਉ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਇਤਨੀ ਗੱਲ ਹੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇੰਪਾਰਸ਼ਲ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬੈਠਾ ਕੇ ਵੇਖ ਲਉ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਟਰੱਕ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ ਉਹ ਘਾਟੇ ਵਿਚ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਵਜ੍ਹਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੰਮ ਥੋੜਾ ਹੈ ਅਤੇ ਟਰੱਕ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋ ਗਏ ਹਨ । ਜਿਹੜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਆਪਣੇ ਆਦਮੀ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਕੋਟੇ ਅਤੇ ਪਰਮਿਟਸ ਦਿੰਦੇ ਹੋ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਦੇ ਹੋ, ਨਿਵਾਜਦੇ ਹੋ । ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਗਹਿਣੇ ਰਖ ਕੇ ਜਾਂ ਮਕਾਨ ਗਹਿਣੇ ਰਖ ਕੇ ਟਰੱਕ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਰਗੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਰਗੜਕੇ ਮਿਟੀ ਵਿਚ ਮਿਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ । ਹਾਲਾਤ ਅਜਿਹੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਟੈਕਸ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਕਿੰਨੇ ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਟਰੱਕ ਵੇਚੇ ਹਨ ਅਤੇ ਘਾਟਾ ਪਾ ਕੇ ਵੇਚੇ ਹਨ । ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੋ ਕਿ ਪੈਸੇਂਜਰ ਬਸਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਫਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਪੈਸੇਂਜਰ ਬਸਾਂ ਦਾ ਤਅੱਲੁਕ ਹੈ ਤੁਸਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਨਾਪਲੀਆਂ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਅਫੀਮ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਠੇਕੇ ਦਿੰਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਠੇਕਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਕੋਲੋਂ ਪੈਸੇ ਲੈਂਦੇ ਹੋ । ਤੁਸਾਂ ਬਸਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਠੇਕੇਦਾਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਪਰ ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਰਿਆਇਤ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਈ ਦੋ ਤਿੰਨ ਰੂਟਸ ਪਵਿਤਰ ਸਨ—ਪਠਾਨਕੋਟ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ, ਅਤੇ ਕਾਲਕਾ ਤੇ ਸ਼ਿਮਲਾ ਰੂਟ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਉਹ ਲੋਕ ਮਿੰਨਤਾਂ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਚਲਣ ਦਿਉ। ਲੋਕ ਚਲਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਤੁਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਨਹੀਂ । ਇਹ ਰੂਟ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਰਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ । ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਜਿਹੜਾ ਫਾਲਤੂ ਟੈਕਸ ਲਗਾ ਰਹੇ ਹੋ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਹੀ ਲਗਾਉ ਜਿਹੜੇ ਟਰੱਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੂਟਸ ਤੇ ਚਲਦੇ ਹਨ—ਕਾਲਕਾ-ਸ਼ਿਮਲਾ ਅਤੇ ਪਠਾਨਕੋਟ—ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਰੂਟਸ ਤੇ ਚਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਲਗਾਉ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਉਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਤੁਹਾਡਾ ਟੈਕਸ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸੂਲ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਤੁਸਾਂ ਪੈਸੇਂਜਰ ਬਸਾਂ ਦੀ ਮਨਾਪਲੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਫਲਾਣੀ ਕੰਪਨੀ ਚਲ ਸਕਦੀ ਹੈ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਚਲ ਸਕਦੀ। ਤੁਸਾਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਫੀਮ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਟੈਕ

ਲਗਾਉ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਗਰੀਬ ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਟੈਕਸ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਕਿਵੇਂ ਹਕਦਾਰ ਹੋ, ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਮੈਂ ਇਕ ਗੱਲ ਕਲੀਅਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਟੈਕਸ ਦੇਣ ਦੀ ਕਪੈਸਿਟੀ ਹੈ ਗੌਰਮਿੰਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿਆਇਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਕਨਸੈਸ਼ਨ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨਾਪਲੀਆਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ ਤੇ ਪੈਸੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਮਨਾਪਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੋਈ ਕਨਸੈਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੋਈ ਕੋਟਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹੋ ਸਲੂਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਸਾਧਾਰਣ ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨਾਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਟਰੱਕ ਵਾਲੇ ਡੀਜ਼ਰਵ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਪੈਸਾ ਨਾ ਵਧਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਭਾ ਵਧ ਗਏ ਹਨ, ਟਾਇਰ ਮਹਿੰਗੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਪੁਰਜ਼ੇ ਮਹਿੰਗੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਿਸਤਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੈਸੇ ਡੀਮਾਂਡ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਨਸੈਸ਼ਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ 4 ਕਰੋੜ 90 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਟੈਕਸ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਲੈਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਹਾਊਸ ਦੀ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰੋ ਜੋ ਇਹ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰੇ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਆਦਮੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਟੈਕਸ ਦੇਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਹੈ ਕਿਹਦੇ ਉਪਰ ਲਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਹ ਪ੍ਰੋਪੋਜ਼ਲ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਲਿਆਉ, ਫਿਰ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਤਾਂ ਟੈਕਸ ਲਗਾਉ। ਵਰਨਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸੈਟਿਸਫਾਈ ਕਰ ਸਕੋਗੇ। ਜਿਹੜਾ ਮੈਯਰ ਪਹਿਲੇ ਪੈਸੇਂਜਰ ਬਸ ਵਾਲਾ ਸੀ ਉਹ ਇਸ ਤੋਂ ਮੁਖਤਲਿਫ਼ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਉ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਕੰਮ ਤੋਂ ਕੰਮ ਸਾਨੂੰ ਇਹ assurance ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਇਕ ਪੈਸਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵਧਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਬਹਾਨੇ ਟੈਕਸ ਵਧਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਦੂਸਰਿਆਂ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿਉ ਕਿ ਜੰਗ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਮਰਨ, ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿਉ ਕਿ ਰਿਫੀਊਜੀ ਬਣ ਕੇ ਘਰ ਬਾਰ ਛਡ ਕੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਬੈਠ ਜਾਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਕਹੋ ਕਿ ਗੋਲਾ ਬਾਰੀ ਨੂੰ ਫੇਸ ਕਰਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦਾ ਕੀ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੈਕੂਲੀਅਰ ਕੰਡੀਸ਼ਨਜ਼ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਪੈਕੂਲੀਅਰ ਫ਼ੈਸਲੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਮਰਨ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਟੈਕਸ ਦੇਣ ਨੂੰ ਵੀ ਉਹੋ ਹੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਣ।

ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬੜੀ ਨਿੰਮਰਤਾ ਨਾਲ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਰਸਤਾ ਗ਼ਲਤ ਰਸਤਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਤੇ ਚਲੋਗੇ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੁਹਾਡੇ ਉਪਰ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸਰਦਾਰ ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ (ਬੰਗਾ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਟੈਕਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਅਤੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਵੀ ਕਾਫ਼ੀ ਸਪੀਚਿਜ਼ ਹੋ ਚੁਕੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ ਸਿਰਫ ਇਕ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਵਲ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। 1947 ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਸਰਕਾਰ ਹਰ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਜ਼ ਤੇ ਟੈਕਸ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੀ ਚਲੀ ਆਈ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਆਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਇਸ ਵਾਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਜਟ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਆਟਮ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਵੀ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਮੈਯਰ ਲੈ ਆਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਕਿਸ ਸੋਰਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਜ਼ ਕੋਲ ਪੈਸਾ ਬਹੁਤ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਕ ਦਫਾ ਨਹੀਂ ਕਈ ਦਫਾ ਕਹਿ ਚੁਕਿਆ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਦਿਉ ਜਿਹੜੀ

[ਸਰਦਾਰ ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ]

ਐਗਜ਼ਾਮਿਨ ਕਰੇ ਕਿ ਆਇਆ ਸਾਡੇ ਉਪਰ ਟੈਕਸ ਲਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਕਹੇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਉਪਰ ਟੈਕਸ ਲਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਾਡੇ ਉਪਰ ਟੈਕਸ ਲਗਾ ਦਿਉ। ਚੁਨਾਂਚਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਇਆ ਸੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਬਿਲ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਉਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਫਿਰ ਕਹਿ ਦੇਣਗੇ ਕਿ ਪਲਾਨਿੰਗ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦਿੰਦਾ ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਿਧਰੇ ਨਾ ਟਾਲ ਦੇਣ। ਦੂਸਰੀ ਤਰਫ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਅਸਾਂ ਟੈਕਸ ਲਗਾਇਆ ਹੈ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਰਿਆਇਤਾਂ ਕੀ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇੰਡਸਟਰੀਆਲਿਸਟਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਸਸਤੇ ਰੇਟ ਤੇ ਮੈਟੀਰੀਅਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਥੋੜੇ ਸੂਦ ਤੇ ਕੈਪੀਟਲ ਇਨਵੈਸਟ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਲੇਬਰ ਲਈ ਸਹੂਲਤਾਂ ਬਹਿਮ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਟੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਸਤੇ ਰੇਟ ਤੇ ਕੋਟੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਜੋ ਚੰਗੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਣ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੰਡਸਟਰੀ ਤਰੱਕੀ ਕਰੇ। ਇਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਜੇਕਰ ਸਾਨੂੰ ਰੁਪੈ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੂਦ ਤੇ ਰੁਪਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਜਾਂ ਕੇ ਰੁਪਿਆ ਲਓ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਪੁਰਜ਼ੇ ਦੀ ਜਾਂ ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਉਥੋਂ ਜਾ ਕੇ ਖਰੀਦਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਬਲੈਕ ਮਾਰਕਿਟ ਵਿਚ ਵੇਚਦਾ ਹੋਵੇ। ਹੋਰ ਕਿਧਰੋਂ ਮਿਲਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਇੰਡਸਟਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਦੇਣ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਰੁਪਏ ਦੇ ਸਾਧਨ ਜੁਟਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਲੇਬਰ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਕੋਟੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਇੰਡਸਟਰੀ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀ ਤਰੱਕੀ ਕਰਨ ਉਥੇ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਦੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਲੱਖਾਂ ਆਦਮੀ ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਡੇਢ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਰੀਬ ਇਹ ਲੋਕ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਟੈਕਸ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਸਗੋਂ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਟੈਕਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਲਗਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਾਡੀਆਂ ਜੈਨੂਅਨ ਡਿਫੀਕਲਟੀਜ਼ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਬਾਰ ਬਾਰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਬਿਨਾ ਟੈਕਸ ਦੇ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਪਰ ਟੈਕਸ ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਤੇ, ਮੋਟਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਜਾਂ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਚਾਰ ਪੰਜ ਡੀਲਰਜ਼ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈਡ ਕੁਆਰਟਰ ਦਿੱਲੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਘਟ ਤੋਂ ਘਟ ਇਨਕਮ 10 ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਮਹੀਨਾ ਹੈ। ਉਹ ਮੋਟਰਾਂ ਵੇਚਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਟਰੱਕ ਵੇਚਣ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ $3\frac{1}{2}$ ਹਜ਼ਾਰ ਜਾਂ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਬਚਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਉਹ ਬਲੈਕ ਮਾਰਕਿਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਅਡ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਇਹ $1\frac{1}{2}$ ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਖੂਨ ਪੀਣ ਨਾਲੋਂ ਅਗਰ ਉਸ ਪਾਸੇ ਵੇਖੋ ਤਾਂ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਹਰ ਇਕ ਜਗਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੋਡਵੇਜ਼ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਟੋਰ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ ਪਰ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਜ਼ ਨੂੰ ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਮੋਟਰ ਪਾਰਟਸ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਉਹ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬਲੈਕ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦਸੱਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮਰਸੀਡੀਜ਼ ਗਡੀ ਦਾ ਇਕ ਹੈਡ, ਜਿਹੜਾ ਆਰਡੀਨਰੀ ਔਰ ਨਾਰਮਲ ਕੀਮਤ ਉੱਤੇ ਪੌਣੇ ਤਿੰਨ ਸੌ ਰੁਪੈ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸਾਨੂੰ 1,300 ਰੁਪੈ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ—ਸਿਧੀ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪੈ ਦੀ ਸੱਟ। ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਬਜਾਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਡੀਲਰਜ਼ ਨੂੰ ਲਾਈਸੈਂਸ ਦੇਣ ਦੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੌਰਮਿੰਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਕੋਲੋਂ ਲਾਈਸੈਂਸ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਰੋਡਵੇਜ਼ ਦੇ ਡੀਪੂਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਰਖੇ ਔਰ

ਉਥੋਂ ਇਸ਼ੂ ਕਰੇ—ਜਿਸ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਗਡੀ ਵਾਸਤੇ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਉਸੇ ਨੂੰ ਦੇਵੇ ਨਾ ਕਿ ਸਭਣਾ ਨੂੰ ਔਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜ ਵੀ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਲੈਕ ਮਾਰਕਿਟ ਨੂੰ ਵੀ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇਗਾ। ਪਰ ਅਫ਼ਸੋਸ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਆਦਮੀ ਇਸ ਕਦਰ ਬਲੈਕ ਵਿਚ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਕਮਾ ਰਹੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ ਹੋਰ ਵੀ ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਅਗਰ ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਰੁਪਿਆ ਲੈਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਨਾਲ ਮੁਤਅਲਿਕਾ ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹਨ—ਸਪੇਅਰ ਪਾਰਟਸ, ਪੈਟਰੋਲ ਵਗੈਰਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈ ਲਏ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਪੈਟਰੋਲ ਪੰਪ ਹਨ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈ ਲਵੇ ਜਾਂ ਇੰਡੀਅਨ ਆਇਲ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ। ਅਗਰ ਰੋਡਵੇਜ਼ ਦੇ ਡੀਪੂਆਂ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਡੀਜ਼ਲ ਅਤੇ ਪੈਟਰੋਲ ਵੇਚਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਜ਼ ਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਖਰੀਦਣ।

ਪਰ ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਇਸ ਟੈਕਸ ਦਾ ਤੁਅੱਲਕ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਕ ਦਫ਼ਾ ਨਹੀਂ, ਬਾਰਬਾਰਗੌਰਮੈਂਟ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਪੂਰਾ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸਤੇ ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ ਔਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੈ, ਟੈਕਸ ਤੋਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਡਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਏ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਕਮਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਪਿਛਲੇ 17, 18 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਗੌਰਮਿੰਟ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਵੀ ਐਸੀ ਨਹੀਂ ਦਸ ਸਕਦੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਟਰੱਕ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਦੋ ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲੇ ਨੇ ਐਨੀ ਕਮਾਈ ਕਰ ਲਈ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਹਵੇਲੀਆਂ ਖੜੀਆਂ ਕਰ ਲਈਆਂ ਹੋਣ। ਇਹ ਗੱਲ ਗ਼ਲਤ ਹੈ। ਇਥੇ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਲ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਬੋਲ ਰਹੇ ਸਨ, ਬੜੇ ਸਿਆਣੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੋਚਣ ਦਾ ਕੀ ਢੰਗ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹੋ, ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸ ਨੇ ਦਸ ਪਾਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵੱਡੇ ਆਦਮੀ ਹਨ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਟੈਕਸ ਇਸ ਕਰਕੇ ਲਗਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀ ਐਜੀਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਪੈਸਾ ਲਗਾਣਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀ ਐਜੀਟੇਸ਼ਨ ਦਬਾਉਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਵੀ ਹਨ ਔਰ ਮੇਰਾ ਖ਼ਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਬੋਲ ਵੀ ਪੈਣਗੇ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ। ਸ਼ਹਿਰੀ ਔਰ ਪੇਂਡੂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ, ਗ਼ੈਰ ਟਰੱਕ ਔਰ ਟਰੱਕ ਵਾਲੇ ਦਾ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਸਾਡੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਬੜੀ ਭੈੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ।

ਆਵਾਜ਼ਾਂ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਦੱਸੋ, ਕੌਣ ਹਨ ? (ਵਿਘਨ)

ਸਰਦਾਰ ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ : ਇਕ ਚੀਜ਼ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗੋਸ਼ਗੁਜ਼ਾਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਰ ਇਕ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦਾ ਇਹ ਫ਼ਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਸਟੇਟ ਦੇ ਵਿਚ, ਸਟੇਟ ਦੇ ਹਰ ਇਕ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮੁਹੈਯਾ ਕਰੇ। ਇਹ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨਾ ਗੌਰਮੈਂਟ ਲਈ ਉਤਨਾ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਿਤਨਾ ਕਿ ਤਾਲੀਮ, ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਔਰ ਸੜਕਾਂ ਵ਼ਗੈਰਾ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ। ਨਿਰਾ ਇਹੋ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਿ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਵਿਚੋਂ ਪੈਸੇ ਹੀ ਕਮਾਏ

[ਸਰਦਾਰ ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ]

ਜਾਣ। ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ ਐਸੇ ਰੂਟ ਲਏ ਜਿਹੜੇ ਪੈਸੇ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੋਡਵੇਜ਼ ਨੇ ਉਹ ਰੂਟ ਚਲਾਣੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕੀ ਗੁਨਾਹ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਰੋਡਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰੂਟ ਪ੍ਰਾਫਿਟ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਤਕਲੀਫ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਜਾਂ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਮਾਨ ਚੁੱਕ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਓ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਸਪਲਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦਾ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਨੁਕਸਾਨ ਹੀ ਹੋਵੇ, ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਿਤਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਢਿਲੋਂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ। ਜਿੱਥੇ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਰੂਟ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਰੂਟ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੀ ਇਹ ਗ਼ਲਤ ਇਨਫਾਰਮੇਸ਼ਨ ਹੈ ਕਿ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਜ਼ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਮਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਅੰਧਾ ਧੁੰਦ ਟੈਕਸ ਲਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮੇਰੀ ਇਹ ਦਿਲੀ ਸਲਾਹ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਨੀਅਤ ਕੀਤੀ ਜਾਏ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰੇ ਅਤੇ ਵੇਖੇ ਕਿ ਜਾਇਜ਼ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਟੈਕਸ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਬਗ਼ੈਰ ਪਰਾਪਰ ਸਟੱਡੀ ਦੇ ਜੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੇ ਟੈਕਸ ਵਧਾਇਆ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਣਗੇ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਗ਼ਰੀਬ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਜ਼ ਅਤੇ ਪਬਲਕ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਇਹਦੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰੀ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਹੋਵੇਗੀ।

PERSONAL EXPLANATION BY COMRADE RAM CHANDRA

कामरेड राम चन्द्र (नूरपुर): ग्रान ए प्वायंट ग्राफ़ पर्सनल ऐक्स्प्लेनेशन, सर। चेयरमैन साहिब, सरदार दिलबाग सिंह जी बड़े ग्रच्छे ग्रादमियों में से हैं लेकिन मैं समझता हूँ कि ग्रगर कोई किसी बात को गलत समझा जाए तो उससे बड़ा नुकसान हो सकता है। मैंने कल जो कहा था वह सिर्फ़ यह कहा था कि कई लोग ट्रक वालों के पास जाते हैं ग्रौर कहते हैं कि चन्दे दो ग्रौर ग्रान्दोलन के लिये चन्दा लेते हैं। मैंने यह कभी नहीं कहा था कि ग्रकालियों की ऐजीटेशन को दबाने के लिये चन्दा लिया जाएगा क्योंकि जहां तक पालिसी को चलाने का सवाल है वह मैंने तो नहीं चलानी। वह तो चीफ़ मिनिस्टर, फाईनेंस मिनिस्टर या ट्रांस्पोर्ट मिनिस्टर ने चलानी है। वही डायरैक्टली इससे ताल्लुक रखते हैं। उनका न कोई ऐसा इरादा है ग्रौर न ही मैंने उनके इरादे के मुताल्लिक कोई ऐसी बात कही। जनाब, मैंने तो, जैसा कि मैंने ग्रभी ग्रभी बताया, यही कहा था कि कई ऐसे मौके होते हैं, कोई मोर्चा लगे या कुछ हो तो लोग उन लोगों के पास चन्दे वगैरा लेने के लिये पहुंच जाते हैं। चन्दा वह लोग कहां से देते हैं ग्रगर उनको मुनाफा न हो? मैंने हरगिज यह नहीं कहा था कि सरकार ने ग्रकालियों की ऐजीटेशन को दबाने के लिये चन्दा लेना है या लेगी। इस बात का तो कोई सवाल ही पैदा नहीं होता। मैंने तो यह महसूस किया है कि जिन लोगों को मुनाफा होता है ग्रौर जो हर ग्रच्छे बुरे ग्रान्दोलन के लिये चन्दा दे सकते हैं वह टैक्स भी ग्रदा कर सकते हैं ग्रौर उनको टैक्स ग्रदा करने में गुरेज़ नहीं करना चाहिए।

THE PUNJAB MOTOR VEHICLES TAXATION (AMENDMENT) BILL, 1965 (*Resumption*)

डाक्टर बलदेव प्रकाश (अमृतसर शहर––पूर्व) : चेयरमैन साहिब, इस बिल पर बहुत दिनों से हाउस में बहस चल रही है और जब पहले पहल बहस शुरू हुई तो मेरा ख्याल था कि बिल आज ही पास हो जायेगा लेकिन फिर मैम्बरों के रुख को देख करके हमारे मिनिस्टर इन्चार्ज ने यह समझा कि शायद हम इसे विदड्रा ही कर लें और उन्होंने ऐसी इंडीकेशन दी कि बहस को चलने दें क्योंकि अगले दिन कैबिनिट में या पार्टी के अन्दर सोच विचार करने के बाद इस बिल को शायद वापस लेने की ही पासिबिलिटी पैदा हो जाए। चेयरमैन साहिब, पहले दिन हाउस के अन्दर कोई भी मैम्बर इस बिल के हक में नहीं था और इस बिल को बहुत ही विहेमेंट आपोजीशन मिली। उसके बाद यह बिल इनकी पार्टी मीटिंग के अन्दर भी गया। उसके बारे में तो मैं कोई बहुत अधिक नहीं कहना चाहता लेकिन पार्टी मीटिंग के अन्दर यह सवाल आया कि रुपया तो गवर्नमेंट को चाहिए, रुपया इकट्ठा करना है, टैक्सिज़ लेकर ही करना है। अगर यह टैक्स नहीं लेंगे तो फिर कोई और लेंगे और ऐसा करना होगा तो आबियाना भी बढ़ सकता है, कोई और टैक्स बढ़ाया जा सकता है। इस प्रकार से इसको ऐसी रंगत दी गई कि अगर और किसी जगह पर टैक्स लगाया ही जाना है तो क्यों न यहीं से ले लिया जाए। तो मैं समझता हूँ कि जिन मैम्बरों ने इस नुक्तानिगाह से सोचा है उन्होंने गलत सोचा है। मैं आप के द्वारा इनको बता देना चाहता हूँ कि जितना हम इस बिल के खिलाफ हैं उतना ही अगर आबियाना को बढ़ाया गया तो उसकी मुखालिफत करेंगे। हमें इस प्रकार के नुक्तानिगाह से नहीं सोचना चाहिए जिसका कि इन्होंने पार्टी मीटिंग में सबूत दिया है। यह नहीं सोचना चाहिए कि कौन व्यापारी है, कौन किसान है, कौन दुकानदार है, कौन ट्रक वाला है, कौन शहरी और कौन देहाती है। सवाल यह है कि आज पंजाब ने एक लड़ाई लड़ी है और सारे पंजाब ने मिल कर यह लड़ाई लड़ी है, यही हमें सोचना चाहिए और यह सोचना चाहिए कि इस सारी लड़ाई में किस कदर पंजाब का नुक्सान हुआ है। आज ही यहां पर हाउस में एक रिपोर्ट पेश की गई आनरेबल मिनिस्टर सरदार गुरदयाल सिंह ढिल्लों की तरफ से जिस में बताया गया कि पंजाब के अन्दर सिर्फ तीन ज़िलों में जो लोग अपरूट हुए हैं उनकी तादाद करीब करीब चालीस हजार है। तो चेयरमैन साहिब, जिस सूबे ने एक ऐसी लड़ाई में हिस्सा लिया हो जोकि इतने बड़े पैमाने की हो कि जिस की बाबत यह भी कहा जाए कि इस धरती पर टैंकों का वह युद्ध हुआ जो कि दूसरी वर्ल्ड वार के बाद दूसरे नम्बर पर आता है और सब से घमासान युद्ध हमारे जिला अमृतसर की खेमकरण की भूमि पर हुआ तो उस स्टेट के अन्दर, जिसके अभी तक जख्म भी नहीं भरे, जिसके लोग अभी तक बेबसी की हालत में कैम्पों में पड़े हैं, जिसके अन्दर इंडस्टरी बन्द पड़ी हुई है, ट्रांस्पोर्ट का काम बन्द है, कोई व्यापार नहीं हो रहा तो इस प्रकार से टैक्स लगाया जाना कहां तक जायज़ है? आज ही, चेयरमैन साहिब, हाउस में काल अटैंशन और एडजर्नमेंट मोशंज आई और चौधरी रिज़क राम जी ने जवाब देते हुए कहा कि जहां

[डाक्टर बलदेव प्रकाश]

सन् 1941 के ड्रौट में दरियाओं और नहरों में सब से कम पानी आया। अब की बार दरियाए सतलुज और नदियों में उससे भी कम पानी आया है। तो, चेयरमैन साहिब, हमारे मंत्री इन सब बातों को जानते हुए और समझते हुए कि हमारा पंजाब जो है यह दो तरह की मुसीबतों का सामना कर रहा है यानी एक तो लड़ाई की वजह से और दूसरा कुदरत की वजह से क्योंकि दरयाओं में पानी नहीं है और अगर इन बातों के बावजूद भी अगर सूबा पर टैक्स लगाया जाना है तो इसमें गवर्नमेंट कितनी जस्टीफाईड है। इस बात का फैसला करने के लिये मैं गवर्नमेंट पर ही छोड़ता हूँ लेकिन मैं यह समझता हूँ कि इस टैक्स के लगाने से या आबयाने की दर बढ़ाने से पंजाब की जनता जो अब भी लड़ाई लड़ रही है और यह सिर्फ लड़ाई पंजाब की नहीं लड़ रही यह तो सारे हिन्दुस्तान की लड़ाई लड़ रही है जिसकी सीमा पर दुश्मन नें हमला कर रखा है और यह चांस है कि हमारा पंजाब इस सीमा पर वाक्या है-- हमें इस बात का बिलकुल ग्रज नहीं है कि हम क्यों पंजाब की सीमा पर रहते हैं।

We are proud of the fact that we are inhabitants of the Border Districts and the Border Province. मगर पंजाब की जनता को इस बात पर गर्व है कि हम हिन्दुस्तान की सीमा पर बैठे हैं और जो भी दुश्मन इस देश पर हमला करेगा हम उसका डट कर मुकाबला करेंगे और जो भी झटका हमारे देश को इस सीमा से आएगा हम उसकी छाती तान कर मुकाबला करेंगे और इस लड़ाई में करके दिखा दिया है और अगर इसकी वजह से पंजाब के लोगों पर मुसीबत आई है और इस वक्त अगर हमारी सरकार को रुपया चाहिए तो यह उनसे यह रुपया निचोड़े इसमें कौन सी जस्टीफिकेशन है। दूसरी बात यह है कि जब हम हिन्दुस्तान की सीमा पर बैठे हुए हैं और इसकी रक्षा करनें में अगर हम पर कोई बोझ पड़ता है तो यह बोझ सारे हिन्दुस्तान पर पड़ना चाहिए न कि सिर्फ अकेले पंजाब पर। अगर पंजाब सरकार को रुपये की जरूरत है तो यह इसके लिये सैंटर की सरकार से मांग करे। अजीब बात है कि एक तरफ तो यह लोगों में रिलीफ बांट रहे हैं। जिन लोगों को इस लड़ाई की वजह से अपने घर बार छोड़ने पड़े हैं उनको यह सरकार राशन दे रही है, रजाइयां दे रही है और उन में कम्बल बांट रही है और दूसरी सहूलतें दे रही है लेकिन दूसरी तरफ उन पर यह टैक्स लगा रही है। यानी एक भी ऐसी मिसाल इसकी दिखाई नहीं देती जिस से इन दो बातों का कोई मेल नज़र आता हो। एक तरफ तो उनको रिलीफ दे रहे हैं और दूसरी तरफ नए टैक्स लगा रहे हैं। इसलिये मैं यह कहूँगा कि हमारी सरकार सैंटर की सरकार के पास जाकर डट कर डिमांड करे कि इसे यह बात वहां पर कहनी चाहिए कि इस वक्त पंजाब की जनता नए टैक्सों का बोझ बरदाशत नहीं कर सकती। और अगर वह फिर भी मजबूर करते हैं तो इस सरकार को चाहिए कि वह वज़ारत की कुरसियां छोड़कर अस्तीफा दे दे। इस वक्त किसी तरह से भी नई टैक्सेशन की जस्टीफिकेशन नहीं है जब कि जो सीज़ फायर हुई और लड़ाई के बादल अब भी आसमान में मण्डला रहे हैं और सीज़-फायर परमानेंट तौर पर होने के कोई आसार नज़र नहीं आते। पिछले

महीना की 22 तारीख को सीज़-फायर हुई थी और आज इस महीना की 26 तारीख हो गई है यानी एक महीना और 4 दिन हो चुके हैं लेकिन आज तक किसी तरफ से फौजें पीछे नहीं हटीं और रोजाना झड़प्पें वहां पर हो रही हैं। और फौजों की अभी मूवमैंट्स जारी हैं। इन हालत में जब वे लोगों के मोरैल को खंड़ा करने की ज़रूरत है उस वक्त यह सरकार उन पर टैक्स लगाने की सोच रही है। इस बारे में इन्होंने कहा है कि यह टैक्स ट्रक ड्राइवरों पर नहीं लगा रहे और सिर्फ ट्रकों के मालकों से वसूल किया जाएगा लेकिन यह इनको मालूम होना चाहिए कि पंजाब के अन्दर 50 फी सदी ट्रक ओनरज़ ऐसे हैं जो खुद डराईव करते हैं इसलिये यह कहना कि जिन डराइवरों ने इस जंग में फौज की मदद की है उन पर यह टैक्स लगना ही नहीं कोई माने नहीं रखता। फिर इसके लिये यह कहा गया है कि यह टैक्स तो अभी लगाना ही नहीं यह तो एनेबलिंग क्लाज़ लाई गई है। मैं कहता हूँ कि अगर लगाना ही नहीं तो इस वक्त की जो यह डिमांड है कि इस वक्त कोई नए टैक्स नहीं होने चाहिएं तो यह एनेबलिंग क्लाज़ लाने का क्या फायदा। इसको ला कर लोगों में गल्तफहमी पैदा करने की क्या ज़रूरत है। फिर, चेयरमैन साहब, इस लड़ाई के दौरान पंजाब की सब आपोज़ीशन पार्टियों ने सरकार को कोआप्रेशन दी है और सारी जनता ने दी है लेकिन अगर यह सारी पार्टियां और जनता इनसे यह जायज़ मांग करती है और अगर यह उनकी इस जायज़ मांग को ठुकरा देती है तो डिफेंस एफर्ट्स में पंजाब की जनता और यह सारियां पार्टियां कैसे सरकार के साथ चल सकेंगी। मैं कहता हूँ कि अगर इसके बावजूद भी सरकार यह चाहती है कि उसकी ज़रूरतों को पूरा करने के लिये और टैक्स लगाने की ज़रूरत है तो इसे चाहिए कि जिन आपोज़ीशन की पार्टियों ने इस को हर तरह से कोआप्रेशन दी है उनको कनफीडेंस में लेकर यह तो बताए कि इतने रुपये की इसको ज़रूरत है और यह सजैस्ट करें कि कहां कहां से और किन किन टैक्सों को लगा कर यह रुपया इकट्ठा किया जा सकता है और अगर इतनी रकम पूरी अकट्ठी नहीं हो सकती तो कितनी हो सकती है और अगर नहीं हो सकती है तो कौन से सोरसिज़ से यह इकट्ठी हो सकती है। अगर यह सारी आपोज़ीशन की पार्टियां ने सरकार को हर काम में कोआप्रेशन दी हैं और यह सरकार इनकी कोआप्रेशन खुद इनवाईट भी करती रही है तो इसे लोगों के खून चूसने के काम में भी इनकी कोआप्रेशन लेनी चाहिए ताकि कम से कम हम इसको यह तो बता सकें कि फलां तब्का के जिसम में खून है और निकाला जा सकता है और फलां तो पहले ही अनीमिक है और बीमार है। जब तक लड़ाई चल रही थी बाकी सब कामों में सरकार ने आपोज़ीशन की पार्टियों का साथ लेती रही है तो अब यह क्यों नहीं ले रही। अभी तो लड़ाई के बादल मुण्डला रहे हैं। इसलिये सरकार को चाहिए कि यह हम में से कुछ लोगों की एक कमेटी बना कर कम-अज़-कम विचार तो करे कि कहां कहां से रुपया आ सकता है और अगर हम इस बारे में कुछ न कर सकें और यह तब भी समझे कि रुपया ज़रूर आना चाहिए और हम अपने आप को मजबूर समझें कि यह कहीं से नहीं आ सकता तब सरकार खुद इस बारे में कदम उठा सकती है और तब यह कह सकती

[डाक्टर बलदेव प्रकाश]
है कि हमने यह कदम उठाया था लेकिन आपोजीशन के साथी कोई सुझाव नहीं दे सके इसलिये मैं कहूँगा कि इन सारे हालात को सामने रखते हुए कि किस तरह से लोगों ने इसे सहयोग दिया है, किस तरह से इसे आपोज़ीशन की पार्टियों ने सहयोग दिया है और किस तरह से ट्रकों वालों ने इसे सहयोग दिया है क्या यह सरकार का फर्ज़ नहीं बन जाता कि यह हमारी यह बात मान ले । मैं समझता हूँ कि अगर इसने हमारी यह बात न मान कर इस बिल को पास कराने की ज़िद की तो यह यहां के वायुमण्डल को इतना दूषित कर देगी कि इसके लिये अपना काम चलाना भी मुश्किल हो जाएगा ।

ਭਗਤ ਗੁਰਾਂ ਦਾਸ ਹੰਸ (ਹਰਿਆਨਾ, ਐਸ. ਸੀ.) : ਮਾਨਯੋਗ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਜੋ ਮੋਟਰ ਵੇਹੀਕਲ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਬਿਲ ਇਸ ਵੇਲੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੈ ਮੈਂ ਇਸ ਤੇ ਕੁਝ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਹੁਣੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਲੜੀ ਹੈ ਔਰ ਉਸ ਲੜਾਈ ਦੇ ਵਿਚ ਹਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਨੇ ਔਰ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਰ ਵਸਨੀਕ ਨੇ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਤਾਲੁਕ ਰਖਦਾ ਸੀ, ਬੜਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਔਰ ਇਤਨਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਲੜਾਈ ਬਾਰੇ ਜਿਹੜੀ ਸਾਡੀ ਪੁਰਾਣੀ ਹਿਸਟਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਖਾਤਰ ਆਪਣੇ ਬੰਦ ਬੰਦ ਕਟਵਾਏ ਹਨ, ਉਸ ਹਿਸਟਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਔਰ ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਰ ਇਕ ਜੀ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਬੜੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਹੈ ਔਰ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਟਰੱਕ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ, ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਨੇ ਬੜੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਹੈ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਜਿਤਨੀ ਵੀ ਸਰਾਹਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਉਤਨੀ ਥੋੜੀ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸਰਾਹਨਾ ਕੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਸਾਡੇ ਜਿਹੜੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਨੇਤਾ ਹਨ ਉਹ ਵੀ ਬੜੇ ਫਖਰ ਨਾਲ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਤਨਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਔਰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਡਰਾਈਵਰ ਹੋਣ, ਭਾਵੇਂ ਕੰਡਕਟਰ ਹੋਣ ਔਰ ਭਾਵੇਂ ਟਰੱਕਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੋਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਤਨਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਜਿਤਨੀ ਵੀ ਸਰਾਹਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਉਤਨੀ ਥੋੜੀ ਹੈ । ਮੇਰੇ ਇਕ ਮਿਤਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਕਈ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਸਾਮਾਨ ਲੈ ਕੇ ਸਾਡੀ ਮਿਲਟਰੀ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਸੀ ਔਰ ਕਈਆਂ ਨੇ ਉਥੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਵੀ ਪਾਈ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਤੇ ਬੜਾ ਅਸਰ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਦ ਉਹ ਵੇਖਦੇ ਸਨ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਇਕ ਇਕ ਬਚਾ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ ਔਰ ਇਸ ਡਰ ਕਰਕੇ ਉਹ ਮੋਰਚੇ ਵੀ ਛੋੜ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਵਾਲੇ ਬੜੇ ਬਦਨਾਮ ਹਨ ਲੇਕਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੜਾ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ । ਮੇਰੇ ਇਕ ਮੁਅਜ਼ਿਜ਼ ਦੋਸਤ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਗੱਲ ਸੁਣਾਈ ਹੈ ਕਿ ਪਠਾਨਕੋਟ ਦਾ ਇਕ ਡਰਾਈਵਰ ਜਿਹੜਾ ਉਥੇ ਇਕ ਮਹਾਜ਼ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਲੋਂ ਛਡੇ ਇਕ ਕਸਬੇ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਵਿਚੋਂ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਆਏ ਲੁਟ ਕੇ ਲੈ ਜਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਕੰਮ ਤੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਸੀ । ਲੇਕਿਨ ਉਸ ਨੇ ਉਥੋਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਾ ਚੁਕਿਆ ਔਰ ਸਿਰਫ ਟਿਕ ਰੇਡਿਓਗਰਾਮ ਚੁਕਿਆ । ਜਦ ਉਹ

ਪਠਾਨਕੋਟ ਪਹੁੰਚਿਆ । ਉਸ ਸੈਟ ਦੀ ਕਾਫ਼ੀ ਕੀਮਤ ਸੀ ਸ਼ਾਇਦ 1,900 ਰੁਪਏ ਦੀ ਸੀ । ਤਾਂ ਉਸ ਡਰਾਈਵਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਵੇਚਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਲਿਆਇਆ ਅਤੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਲਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆਇਆ । ਇਹ ਲੁਟਮਾਰ ਕਰਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆਇਆ । ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹੀ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਕੀਮਤ ਲੈਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅਣਖ ਰਖਦਾ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਸੈਟ ਨੂੰ ਸੜਕ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ । ਵੈਸੇ ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਗਰ ਇਹ ਗੱਲ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਕੀ ਸੀ । ਉਹ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਅੱਜ ਸਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਇਸ ਜੰਗ ਨੂੰ ਲੜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਇਹ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਸਾਲ ਕੋਈ ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਲਾਏ ਜਾਣਗੇ । ਵੈਸੇ ਟੈਕਸ ਤਾਂ ਸਤਿਯੁਗ ਵਿਚ ਵੀ ਸਨ ਪਰ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਹੀ ਲਗਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੋਝ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰ ਲੈਣ । ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਟਰੱਕ ਓਨਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਇਹ ਤਾਂ 85 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਫਾਈਨੈਂਸ਼ਰਜ਼ ਦੇ ਕਰਜ਼ਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਟਰੱਕ ਤਾਂ ਮੁੜਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫਾਈਨੈਂਸ਼ਰਜ਼ ਪਾਸ ਹੀ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਖਾਲੀ ਦੇ ਖਾਲੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੇਚ ਕੇ ਟਰੱਕ ਤੇ ਪੈਸਾ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਵਿਚ ਬੜਾ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਬੜੀਆਂ ਤੰਗ ਅਤੇ ਬੇਆਰਾਮ ਛੋਟੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਸਫਰ ਕਰ ਲਉ ਤਾਂ ਥਕੇਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਾਦ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮੁਸੀਬਤ ਵੇਲੇ ਚੰਦੇ ਬੜੇ ਖੁਲ੍ਹ ਦਿਲੀ ਨਾਲ ਦਿੱਤੇ । ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਲਕਿ ਟਰੱਕ ਓਨਰਾਂ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਚੰਦੇ ਘਟਦਿਆ ਕਰੋ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਹਮਦਰਦੀ ਨਾਲ ਚੰਦਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋ ਪਰ ਅਫਸਰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਮਾਈ ਬੜੀ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਦੇਸ਼ਭਗਤੀ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਦਾ ਗ਼ਲਤ ਅਰਥ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖ ਸਭ ਵਿਚ ਬੜਾ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ । ਬੜਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਹੈ । ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਲੋਕ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਉੱਤੋਂ ਸਭ ਕੁਝ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਲਖ ਦੋ ਲਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਪੂੰਜੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕਢਵਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਮਗਰ ਇਕ ਟਰੱਕ ਓਨਰ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੀ ਟਰੱਕ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਆਪ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਸਗੋਂ ਨਾਲ ਕਲੀਨਰ ਤੇ ਡਰਾਈਵਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਬੰਦਾ ਵੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ਕਰਜ਼ੇ ਲੈ ਕੇ ਟਰੱਕ ਬਣਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਦਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਟਰੱਕ ਆਪ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਹੀ ਨਹੀਂ ਇਹ ਲੋਕ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਰਖਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿਆਇਤਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਮੁੰਡਾ ਦਸਵੀਂ ਪਾਸ ਕਰੇ 10 ਸਾਲ ਲਾਕੇ ਤਾਂ ਨੌਕਰੀ ਲਭੇ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਅਸੀਂ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸਾਡੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਨੌਕਰ ਰਖ ਲਉ ਤਾਂ ਇਹ 50-60 ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਡਰਾਈਵਰੀ ਵੀ ਸਿਖਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਨਾਲੋਂ ਵਧ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਠੀਕ ਹੈ ਟੈਕਸ ਲਾਉ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਜੋ ਇਹ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰ ਸਕਣ । ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਇਹ ਲੜਾਈ ਜਿੱਤੀ ਹੈ। 1947 ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਭਾਜੜ ਪਈ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਕਿਥੇ ਲੁਕੀਏ ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਭ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਡਟ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਾਂਗੇ । ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਲਾਗੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ 3-4 ਬੰਬ ਪਏ ਪਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹਿਲਿਆ । ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਬੜਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਹੈ । ਜੋ ਗਰੀਬ ਲੋਕ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਇਸ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਸੜਕਾਂ, ਸਕੂਲ ਜਾਂ ਹਸਪਤਾਲ ਬਣਦੇ ਹਨ ਉਹ ਤਾਂ ਇਹ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਜੇਬ ਵਿਚੋਂ ਕਿੰਨਾ ਪੈਸਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਸਾਰਾ

[ਭਗਤ ਗੁਰਾਂ ਦਾਸ ਹੰਸ]

ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਇਕ ਜਿਸਮ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਉਸ ਦਾ ਇਕ ਅੰਗ ਹੈ ਜੋ ਅੱਜ ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਪੈਸੇ ਦੇਣ ਦਾ ਹੋਰ ਭਾਰ ਨਹੀਂ ਸਹਿ ਸਕਦਾ । ਸੋ ਬਾਕੀ ਦੇ ਜਿਸਮ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਬਾਕੀ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਰੱਖੇ ਵਰਨਾ ਸਾਰਾ ਜਿਸਮ ਨਾਕਾਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਜਾਨ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਲਗਾਈ ਹੈ । ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਛਲੀ ਵਾਰ ਆਂਧਰਾ ਵਗ਼ੈਰਾ ਨੇ ਫੌਜੀਆਂ ਲਈ ਇਕ ਲੱਖ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਣ ਵੀ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਤਿੰਨਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਜੋ ਉਜੜ ਕੇ ਜਾਂ ਉਠ ਕੇ ਰਿਫੀਊਜੀ ਆਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਹੀ ਮਸੀਬਤ ਆਈ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਸਮਝਣ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕੁਨਬੇ ਵਿਚ ਹੀ ਹਾਂ, ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇਵੇ, ਕੰਮ ਦੇਵੇ । ਇਹ ਲੋਕ ਮੰਗ ਕੇ ਵਿਹਲੇ ਬੈਠ ਕੇ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਸੈਂਟਰਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹੇ । ਇਸ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੋਰ ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਲਗਣੇ ਚਾਹੀਦੇ, ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਵਿਚ ਕਟੌਤੀ ਕਰੇ, ਬਚਤ ਕਰੇ । ਇਸ ਸਮੇਂ ਅਗਰ ਸਰਕਾਰ ਟੈਕਸ ਲਗਾਏਗੀ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਹਾਲੇ ਵੀ ਸ਼ਰਾਰਤਾਂ ਤੇ ਤੁਲਿਆ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਲੋਕ ਉਜੜੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਈ ਲੋਕ ਵਿਛੜੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਹੀ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟੈਕਸਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਕੇ ਇਕ ਚੰਗਾ ਮਾਹੌਲ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ । ਜੈ ਹਿੰਦ ।

ਸਰਦਾਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ਪੁਰੀ (ਖਾਲੜਾ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਜੋ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਬਿਲ ਹੈ ਇਸ ਤੇ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਤਕਰੀਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਭ ਨੇ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਸਾਡੇ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬੜੇ ਸਿਆਣੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਵੀ ਇਹੀ ਬਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਟੈਕਸ ਲਾਏ ਬਿਨਾਂ ਗੁਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਸ ਤੇ ਸਾਰੇ ਸਹਿਮਤ ਹਨ ਕਿ ਟੈਕਸ ਯੋਗ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਲਾਉ, ਇਕੱਠਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਯੋਗ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਵਰਤੋ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਵੀ ਟਰੱਕ ਓਨਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਵੀ ਟਰੱਕ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਗ਼ਲਤੀ ਕਰ ਬੈਠਾ ਸੀ । ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਟਰੱਕ ਓਨਰ ਹੈ ਉਹ ਆਪਣੇ ਟਿੰਡ ਫੌੜੀ ਵੇਚ ਕੇ ਟਰੱਕ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਟਰੱਕ ਦਾ ਡਰਾਈਵਰ ਅਤੇ ਕਲੀਨਰ ਤਾਂ ਰੋਟੀ ਖਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਉਹ ਵੀ ਨਸੀਬ ਨਹੀਂ । ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਵੇਚ ਕੇ ਟਰੱਕ ਬਣਾ ਬੈਠੇ ਹਨ। (ਵਿਘਨ) ਫਾਈਨੈਂਸ਼ਰ ਕਿਉਂ ਖਹਿੜਾ ਛਡੇਗਾ, ਉਸ ਨੇ ਪੈਸਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਲੈਣਾ ਵੀ ਹੈ । ਹਾਂ, ਟੈਕਸ ਫਾਈਨੈਂਸ਼ਰ ਤੇ ਲਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਗ਼ਰੀਬ ਤੇ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਕੁਝ ਜਗ੍ਹਾ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਟੈਕਸ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ । ਮੈਂ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਡਰਾਈਵਰ ਨੇ ਤਾਂ ਰੋਟੀ ਖਾ ਲੈਣੀ ਹੈ, ਟਰੱਕ ਫਾਈਨੈਂਸ਼ਰ ਪਾਸ ਚਲਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਓਨਰ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਕ ਚੁਕੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਧੱਕੇ ਹੀ ਖਾਣੇ ਹਨ। ਉਸ ਗਰੀਬ ਤੇ ਬੋਝ ਪਾਉਣਾ

12.00 noon । ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਹੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੌਕਿਆਂ ਤੇ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਹੀ ਕਰ ਲਈ ਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਥੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਆਪਿਸ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਐਥੇ ਵੀ ਤੇ ਓਥੇ ਵੀ ਜੋ ਗੱਲ ਮਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹ ਟੈਕਸ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਟੈਕਸ ਲਗਾਣਾ ਕੋਈ ਬੁਰੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਪਰ ਕੀ ਸਾਰੇ ਟੈਕਸ ਗਰੀਬਾਂ ਪਾਸੋਂ ਹੀ ਵਸੂਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਹਨ ? ਕੋਈ ਟੈਕਸ ਅਮੀਰਾਂ ਤੇ ਵੀ ਲਗਾਉ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਹਲਕੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਇਥੇ ਮੇਰੇ ਕਈ ਵੀਰ ਸ਼ਹਿਰੀ ਦਿਹਾਤੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦੇਣਗੇ ਪਰ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਵੀ ਜਾ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨੇ ਇਥੇ ਡਾਕਟਰ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸਾਡੇ ਡਾ੦ ਬਲਦੇਵ ਪਰਕਾਸ਼ ਜੀ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਦਿਹਾਤ ਨਾਲ ਜਾ ਰਲਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਹ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਆ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਵਸ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਥੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਅਤੇ ਦਿਹਾਤੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ । ਇਥੇ ਮਰਲਾ ਟੈਕਸ ਲਗਾਣ ਦੀ ਬਾਤ ਆਈ ਤਾਂ 400 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇੰਡਸਟਰੀ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਚਲਾ ਰਹੇ ਸਨ ਉਹ ਡੰਡਾ ਲੈ ਕੇ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਵੇਖਾਂ ਕਿਹੜਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਮਰਲਾ ਟੈਕਸ ਵਸੂਲ ਕਰਨ। ਉਸ ਮਰਲਾ ਟੈਕਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਆਦਮੀ ਹਰ ਵਕਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਬਾਤ ਮੰਨਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਟੈਕਸ ਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ ਉਸੇ ਤੇ ਹੀ ਭਾਰ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ । ਹਰ ਟੈਕਸ ਗਰੀਬ ਕੋਲੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸਗੋਂ ਅਮੀਰ ਪਾਸੋਂ ਵੀ ਵਸੂਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਫਿਰ ਦੂਜੀ ਬਾਤ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਸੂਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਟੈਕਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਆਂਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਟੈਕਸ ਲਗਾਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਇਹ ਵੇਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਅਤੇ ਕਿਸ ਥਾਂ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਅਤੇ ਫੌਰੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਲੋੜ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕੇ । ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਤਾਂ ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਮਹਾਵਰਾ ਹੈ ਕਿ ਦੌਲਤ ਇਕ ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਸਵਰਗ ਵਿਚ ਲਿਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਨਰਕ ਵਿਚ ਲਿਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਵਰਗ ਵਿਚ ਉਹ ਦੌਲਤ ਲਿਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟੈਕਸਾਂ ਤੋਂ ਉਗਰਾਹੀ ਰਕਮ ਨੂੰ ਗ਼ਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਤੇ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਕਲ੍ਹ ਹੀ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਕ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਗਿਆ ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ ਦੀ ਹਾਲਤ ਆਪ ਨੂੰ ਦਸਦਾ ਹਾਂ । ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਇਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਝੀਆਂ, ਗਾਈਆਂ ਜਾਂ ਘੋੜੀਆਂ ਯੁੱਧ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮਰ ਗਈਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ । ਪਰ ਅਜਨਾਲਾ ਤਸੀਲਦਾਰ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੱਝੀਆਂ ਅਤੇ ਗਾਈਆਂ ਮਰੀਆਂ ਹਨ ਲਿਸਟ ਦੇ ਦਿਉ ਤਾਂ ਜੋ ਕਲੇਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਪਰ ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਸਟਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤਾਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਜਾਣਦੇ ਨਹੀਂ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਿਸਟਾ ਦੀ ਤਫਤੀਸ਼ ਅਸੀਂ ਪੁਲੀਸ ਨੂੰ ਦਿਆਂਗੇ। ਹੁਣ ਇਹ ਦਸ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਥਾਣੇ ਬਿਠਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਹਿਲਾ ਦਿਉ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਚਾਰਜ ਲਏ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤਸੀਲਦਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਨਾ ਪਤਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਾ ਪਤਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਕਿੰਨੇ ਆਦਮੀ ਮਰੇ ਹਨ ਜਾ ਕਿੰਨੇ ਡੰਗਰ ਮਰੇ ਹਨ। (ਵਿਘਨ) । ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮਹਿਕਮਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਾਂ ਭਾਵੇਂ ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਹੀ ਹੋਵੇ । ਅਜਿਹੇ ਅਫਸਰਾਂ ਵਿਰੁਧ ਫੌਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ

[ਸਰਦਾਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਸਾਹਬਾਜ਼ਪੁਰੀ]

ਤਾਂ ਬਿਨੈ ਕਰਾਂਗਾ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਕਿ ਮੈਂ ਘਰ ਦੀ ਨੁਕਰ ਵਿਚ ਬਹਿ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਪਰ੍ਹੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਜੋ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਪਈ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਜੋ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਇਥੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਤਾਂ ਟੈਕਸ ਲਈ ਜਾਣੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਪਰ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੀ ਰਕਮ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਜਦ ਕਿ ਆਟੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਜੋ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਠੀਕ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਕਈ ਮਿਤਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਟੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਸ ਨੇ ਜਾਣ ਕੇ ਕਹੀ ਹੈ ਅਸਲ ਵਿਚ ਹਾਲਾਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਪਰ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਆਪ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ ਨਾਲ ਲੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਕ ਕੈਂਪ ਵਿਖਾਇਆ। ਹੁਣੇ ਹੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਕ ਇਕ ਟੈਂਟ ਵਿਚ 22 ਆਦਮੀ ਵਾੜੇ ਹੋਏ ਸਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿ ਪੰਜਾਂ ਤੋਂ ਵਧ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਤਿੰਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੰਜੇ ਨਹੀਂ ਡਹਿ ਸਕਦੇ । ਹੁਣ ਸਰਦੀ ਦੇ ਦਿਨ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਹਿਣ ਦੀ ਥਾਂ ਦਿਉ ਰਜ਼ਾਈਆਂ ਦਿਉ ਅਤੇ ਕੋਈ ਮੰਜਾ ਪੀੜ੍ਹਾ ਦਿਉ। ਅੱਜ ਕਲ ਭੁੰਜੇ ਲੇਟਣਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ ।

Mr. Chairman (Shri Rup Singh Phul): The hon. Member is referring to personal talks. He should come to the subject under discussion.

ਸਰਦਾਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ਪੁਰੀ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਜੇਕਰ ਟੈਕਸ ਉਗਰਾਹੁਣਾ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਜੇਕਰ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਣ ਦਿਉ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਤੇ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਟੈਕਸਾਂ ਤੋਂ ਵਸੂਲੀ ਹੋਈ ਰਕਮ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਬੰਨੇ ਲਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸ਼ੋਭਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਸ ਟੈਕਸ ਨੂੰ ਲੈਣਾ ਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜਿਹੜੇ ਬਾਰਡਰ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਹਨ-ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਅਤੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜਿੱਥੋਂ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਜੜਨਾ ਪਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਹੁਣ ਯੁਧ ਪੀੜਤ ਬਣ ਗਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਟੈਕਸ ਵਸੂਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਲੜਾਈ ਤਾਂ ਆਖਿਰ ਫਿਰ ਵੀ ਲੜੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪਰਕਾਸ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਦੇ ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਟੈਕਸ ਤੋਂ ਛਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਰਿਆਇਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ । ਪਿਛਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਰੈਜ਼ੂਲੇਸ਼ਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗੱਲ ਆ ਵੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ 5 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਲੀਆ ਛਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਪਰ ਅੱਜ ਤਕ ਇਲਾਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਇਸ ਲਈ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਆਪ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂ ਕਿ ਟੈਕਸ ਲਗਾਣਾ ਜੇਕਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਯੋਗ ਥਾਂ ਤੋਂ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਲਉ। ਇਕ ਆਦਮੀ ਰੋਟੀ ਤੋਂ ਭੁੱਖਾ ਹੈ ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਟੈਕਸ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਚਾਰ ਪੰਜ ਬੋਤਲਾਂ ਵਿਸਕੀ ਦੀਆਂ 500 ਜਾਂ 1,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਰੋਜ਼

ਪੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਲ, ਜਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ, ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਲਗਾਂਦੇ । ਟੈਕਸ ਉਸ ਤੇ ਲਗਾਉ ਜਿਸ ਦੀ ਆਮਦਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਗਰੀਬ ਨੂੰ ਕੋਹ ਕੋਹ ਕੇ ਨਾ ਮਾਰੋ । ਮੈਂ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਆਪ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਟੈਕਸ ਯੋਗ ਥਾਂ ਤੇ ਹੀ ਲਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਅੱਜ ਯੁਧ ਪੀੜਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀ ਹਾਲਤ ਹੈ । ਮੈਂ ਪੱਟੀ ਦੇ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਕ ਬੀਬੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਮੁੰਡਾ ਚੁਕ ਕੇ ਮੇਰੀ ਛਾਤੀ ਵਿਚ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਡੰਗਰ ਤਾਂ ਲਭਦੇ ਨਹੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਦੁਧ ਕਿਵੇਂ ਪਿਆਵਾਂ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵੇਖ ਕੇ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਨਮੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਨਾਊਂਸ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਪੈਸੇ ਦਿਆਂਗੇ ਪਰ ਅਜੇ ਤਕ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ । ਫਿਰ ਤਰਨਤਾਰਨ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਅਜੇ ਤਕ ਕਣਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂ ਕਿ ਅਫਸਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਰਮਿਟ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਜੇਕਰ ਦਾਣੇ ਲੈਣੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜਾਉ ਆਪਣੀਆਂ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਨੂਹਾਂ ਨੂੰ ਲਿਆਉ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਇਸ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ । ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਉਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਨੂਹਾਂ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਜਾਕੇ ਦਾਣੇ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਪਵਾਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ । ਅਸੀਂ ਦਾਣੇ ਛੱਡ ਦਿਆਂਗੇ ਅਤੇ ਮੰਗ ਕੇ ਖਾ ਲਵਾਂਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੋ ਵਤੀਰਾ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਉਥੇ ਫੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਸ ਪਾਸੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਤੇ ਵਜ਼ੀਰ ਇੰਚਾਰਜ ਨੂੰ ਫੌਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਤਵੱਜੁਹ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਟੈਕਸ ਦਾ ਪੈਸਾ ਯੁਧ ਪੀੜਤਾਂ ਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਲੜੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਹੀ ਦੇਵੇ । ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਕਾਮਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਆਏ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਵਜ਼ੀਰ ਆਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅੱਖੀਂ ਹਾਲਤ ਵੇਖੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਤਾਂ ਜੋ ਯੁਧ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ । (ਘੰਟੀ) ਮੈਂ ਬਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਹਿ ਕੇ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗਰੀਬ ਨੂੰ ਕੋਹਣ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਅਮੀਰ ਪਾਸੋਂ ਟੈਕਸ ਵਸੂਲ ਕਰੋ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਟੈਕਸ ਦੀ ਵਸੂਲ ਕੀਤੀ ਰਕਮ ਨੂੰ ਯੁਧ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿਉ ਅਤੇ ਯੋਗ ਥਾਂ ਤੇ ਇਸ ਰਕਮ ਨੂੰ ਵਰਤੋ।

ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਤਾਰ ਸਿੰਘ (ਧਰਮਕੋਟ—ਐਸ. ਸੀ.) : ਅਸੀਂ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ 1962 ਦੇ ਆਏ ਹਾਂ, ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਹਰ ਟੈਕਸ ਦੇ ਬਿਲ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮੁਖ਼ਾਲਫਤ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਇਸ ਬਿਲ ਦਾ ਤੁਅੱਲਕ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਿਤਨੀ ਭੈੜੀ ਹਾਲਤ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਹੋਈ ਹੈ ਸ਼ਾਇਦ ਛਪਾਰ ਦੇ ਮੇਲੇ ਤੇ ਕਿਸੇ ਪਕੌੜਿਆਂ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਦੀ ਵੀ ਨਾ ਹੋਈ ਹੋਵੇ । ਅੱਜ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਟੈਕਸ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਹਥੇਲੀ ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਮਿਹਨਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰ ਵੇਲੇ ਟੋਇਆਂ ਟਿੱਬਿਆਂ ਤੋਂ ਆਪ ਨੂੰ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਨੂੰ ਬਚਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਮਾਈ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਮੁਲਕ ਤੇ ਮੁਗਲਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਫਤਿਹ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਤੇ ਇਕ ਟੈਕਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਾਉਂਦੇ ਸਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਵਿਚ 'ਜਜ਼ੀਆ' ਆਖਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਜੰਗ ਦੇ ਲੜਨ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਵਸੂਲ ਹੋ ਜਾਵੇ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਅੱਜ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਖਰਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਲੜਾਈ ਪਿੱਛੋਂ ਪੈਸੇ ਦੀ ਲੋੜ ਪਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ

[ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਤਾਰ ਸਿੰਘ]

ਇਕ ਜਜ਼ੀਏ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਇਹ ਟੈਕਸ ਗਰੀਬ ਜਨਤਾ ਤੇ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਜਦੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਲੜਾਈ ਹੋਈ ਸੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮੋਰਚੇ ਤਕ ਜਾ ਕੇ ਜੋ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਹ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਲੁਕੀ ਹੋਈ ਨਹੀਂ। ਮੇਰਾ ਖ਼ਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਕਲ੍ਹ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਕਰਨਲ ਹਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੀ ਕਹੀਆਂ ਸਨ। ਪਰ ਅੱਜ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਿਲ ਲਿਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਰਾਸਰ ਫਰਾਡ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਗੱਲਾਂ ਟਰੱਕ ਓਨਰਜ਼ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਹੀਆਂ ਸਨ ਅੱਜ ਉਹ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਵਿਚ ਮਿਲਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ । (ਵਿਘਨ)

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : On a point of order; Sir. ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਜਰਨਲ ਨੇ ਟਰੱਕ ਓਨਰਜ਼ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੀ ਅਤੇ ਟਰੱਕ ਓਨਰਜ਼ ਦੀ ਕੋਈ ਤਾਰੀਫ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

Mr. Chairman: All right, he will amend himself.

ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਤਾਰ ਸਿੰਘ : ਅਸਲ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜੇਬਾਂ ਵਿਚ ਹੱਥ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟੈਕਸਾਂ ਦੇ ਬਿਲ ਪਾਸ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ । ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਵਾਕਿਆਤ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਰਡਰ ਤੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਅੱਲਕ ਰਖਦਾ ਹਾਂ ਜਿੱਥੋਂ ਦੇ 10-15 ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦੇ ਬਚਾਓ ਦੀ ਖਾਤਰ ਮੋਰਚੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਨ ਪਾਣੀ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਿਆਂ ਹਸ ਹਸ ਕੇ ਵਾਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਅੱਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਟੈਕਸ ਲੈਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨੀ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਇਕ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਫਰਾਡ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ ਬਾਰਡਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਰਿਆਇਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ । ਇਹ ਜਿਹੜੇ 4 ਕਰੋੜ ਦੇ ਨਵੇਂ ਟੈਕਸ ਲਗਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਸੂਲ ਕਰਨ ਦੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤੇਰੇ ਤਰੀਕੇ ਸਨ। ਪਰ ਇਹ ਐਸੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਹਨ । ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਵੀ ਹੈ ਤਾਂ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਨੈਸ਼ਨੇਲਾਈਜ਼ ਕਰੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਰੋੜਾਂ ਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਅਰਬਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਜੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਬਾਗਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਨੈਸ਼ਨੇਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਕਰੋ ਤਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਬੱਚਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਉਹੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਮੁਲਕ ਨੂੰ 100 ਸਾਲ ਗ਼ੁਲਾਮ ਬਣਾਈ ਰਖਿਆ ਅਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਸੈਕਿਉਰਿਟੀ ਕੌਂਸਲ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ 100 ਦਰਜੇ ਚੰਗਾ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਖਿਲਾਫ ਹਦਾਇਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਖਾਂਦੇ ਤਾਂ ਇਸ ਮੁਲਕ ਵਿਚੋਂ ਹਨ ਪਰ ਜੱਸ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਗਰੀਬਾਂ ਤੇ ਟੈਕਸ ਲਾਉਂਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਗ਼ੈਰ ਮੁਲਕ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਦੇ ਹੋ । ਅੱਜ ਮੌਕਾ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਨੱਬ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਸਮੁੰਦਰੋਂ ਪਾਰ ਬੈਠੇ ਇਸ ਮੁਲਕ ਵਿਚੋਂ ਪਾਉਂਡਾਂ ਦੇ ਪਾਉਂਡ ਚਾਹ ਦੇ ਬਾਗਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਲਈ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੀ ਲੁਟ ਲੁਟ ਖਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਹੀ ਮੁਖਾਲਫ ਹਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਜਨਤਾ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜੋ ਕੁਝ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਡੰਡੇ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਕਰਵਾਇਆ ਪਰ ਏਥੋਂ ਦੀ ਜਨਤਾ ਨੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਇਸ ਬਿਲ ਦੇ

ਲਿਆਉਣ ਨਾਲ ਜਨਤਾ ਵਿਚ ਨਫਰਤ ਕਿਉਂ ਫੈਲੇਗੀ ਕਿਉਂ ਜੋ ਏਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਹੀ ਇਤਨੀ ਨਫਰਤ ਇਸ ਬਿਲ ਦੇ ਆਉਣ ਤੇ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਜੇ ਇਹ ਬਿਲ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਵਿਚ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜਲਾਲਉਸਮਾਨ (ਬਿਆਸ) **:** ਮੈਂ ਵੀ ਇਸ ਬਿਲ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਲੜ ਰਹੇ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ । ਜਿਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ । ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ, ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਅਤੇ ਕੰਡਕਟਰਾਂ ਨੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ, ਬੜੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਗ਼ਲਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਇਕ ਨੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਨੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਡਰਾਈਵਰ ਅਤੇ ਕੰਡਕਟਰ ਸੀ, ਟਰੱਕ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਸਭ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਿਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਜੋ ਕੁਰਬਾਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਰਲ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਨਿਰੀ ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਹੀ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਮੋਟਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਬੜੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਤਨਾ ਮੈਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਦਿਨ ਰਾਤ ਮੋਟਰਾਂ ਵਗਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਲੜਾਈ ਕਿਉਂਕਿ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਮੁਕ ਗਈ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਏਥੇ 5,000 ਟਰੱਕਾ ਨੇ ਹੀ ਸੂਬੇ ਦੇ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਇਹ ਮੁਨਾਸਿਬ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਟਰੱਕਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਉਹ ਤਾਂ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਰਹੇ। ਜੇ ਲੜਾਈ ਹੋਰ ਚਿਰ ਲਈ ਰਹਿੰਦੀ ਤਾ ਹੋਰ ਵੀ ਲਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ । ਇਸ ਲਈ ਹੁਣ ਇਹ ਵਿਤਕਰਾ ਪਾਉਣਾ ਕਿ ਇਤਨਿਆਂ ਨੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਤਨਿਆਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਮੁਨਾਸਿਬ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਸੀ ਮੋਟਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਪਾਸ ਪੈਸੇ ਬਹੁਤ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਟੈਕਸ ਲਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੋਟਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਵੇਖ ਲਉ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਤਨੀ ਆਮਦਨ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਖਰਚ ਹੈ ਫੇਰ ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟੈਕਸ ਲਈ ਫੜ ਲਵੋ।

ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਲੜਾਈ ਅਜੇ ਟਲੀ ਨਹੀਂ ਇਹ ਸਿਰ ਤੇ ਹੈ ਅਜੇ ਵਿਤਕਰੇ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਦਾ ਡੀਫੈਂਸ ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਬਾਰਡਰ ਤਕੜਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਸਾਨੂੰ ਤਕੜੀ ਮੋਰਚਾਬੰਦੀ ਕਾਇਮ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਜੇ ਲੜਾਈ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਤੋੜ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ । ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਾਸਤੇ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਿਆ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਅਜੇ ਹੋਰ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਪ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਕੇ ਰਾਤ ਦਿਨ ਮੁਲਕ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਫਰੰਟ ਦੇ ਪਾਸੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਜ਼ਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ । ਇਹ ਹਰ ਆਦਮੀ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ । ਜੋ ਵੀ ਪਰੋਗਰਾਮ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਅਸੀਂ ਇਕ ਹੋ ਕੇ ਬਣਾਈਏ । ਇਹ ਦੇਸ਼ ਸਭ ਦਾ ਹੈ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਰਲ ਕੇ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾਇਆ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਆਪਣੀ ਰੋਟੀ ਵਿਚੋਂ ਪੈਸੇ ਬਚਾ ਕੇ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਪਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾਏ ਅਤੇ 5-ਸਾਲਾ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ । ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਦਿਉ ਜਿਹੜੀ ਇਹ ਵੇਖੇ ਕਿ ਕਿਥੇ ਕੰਮ ਠੀਕ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਿਥੇ ਨਹੀਂ । ਉਹ ਹਰ ਆਦਮੀ ਦਾ ਖਿਆਲ ਕਰਨ, ਮਹਿੰਗਾਈ ਵਧਣ ਨਾ

[ਸਰਦਾਰ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜਲਾਲਉਸਮਾਨ]

ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਜੇ ਵਧੇ ਤਾਂ ਮਹਿੰਗਾਈ ਅਲਾਉਂਸ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ। ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵਧ ਪੈਸੇ ਮਿਲਣ, ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਵੇਤਨ ਵਧਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮਗਰ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਮਹਿੰਗਾਈ ਵਧਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਕੀ ਵਧਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਰੀਬ ਮੋਟਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਿਤਨੀ ਹਰ ਸਾਲ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਔਰ ਟੈਕਸ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਖਾਸਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਹੈ ਔਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਵੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਫੌਜ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਮਗਰ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਟੈਕਸ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹੋ ਔਰ ਇਹ ਸੋਚਣਾ ਕਿ ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਟੈਕਸ ਨਾ ਲਗਿਆ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਉੱਤੇ ਟੈਕਸ ਲਗੇਗਾ ਇਸ ਲਈ ਸਪੋਰਟ ਕਰਦੇ ਹੋ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਨਹੀਂ।

ਮੈਂ ਇਕ ਗੱਲ ਹੋਰ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਜਲੰਧਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਵਿਚ 20-20 ਦਿਨ ਨਹਿਰ ਵਗਦੀ ਰਹੀ ਔਰ ਵਗੀ ਵੀ ਫੌਜੀ ਸਟ੍ਰੇਟਜੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਝੋਨੇ ਨੂੰ ਬੜਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ। ਔਰ 60 ਫੀਸਦੀ ਤਕ ਝੋਨਾ ਘੱਟ ਨਿਕਲਿਆ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਜਿਤਨੀ ਖਰੀਦ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਦੇਵੇ ਔਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਲੜਾਈ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਅਸਰ ਪਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏ ਤਾਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਅੱਗੇ ਵੀ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹੇ।

ਜਿੱਥੇ ਤਕ ਟਰੱਕਾਂ ਜਾਂ ਬਸਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਇਨਕਮ ਦਾ ਤਅੱਲੁਕ ਹੈ, ਮੈਂ ਅੱਗੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਇਕ ਬਾਰ ਫਿਰ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਵੇਖ ਲਉ। ਪਤਾ ਚਲੇਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਕਰਜ਼ਾ ਹੀ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਰੋਜ਼ ਇੰਸਟਾਲਮੈਂਟ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਮਿਲਣਗੇ। ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਮਗਰ ਕਿਸੇ ਇਕ ਤਬਕੇ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਦਬਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇਕ ਬੀਬੀ ਸੀ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਗੜਵੀ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਗੜਵੀ ਤਾਂ ਦੇਣੀ ਕੀ, ਇਕ ਚਮਚਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ। ਫੇਰ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਤੁਸੀਂ ਟਰੱਕ ਭਾਲਦੇ ਹੋ। ਮੈਂ ਅੰਤ ਵਿਚ ਇਹੋ ਹੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਟੈਕਸ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਬੜਾ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਲਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਖਾਸ ਖਿਆਲ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕਿਧਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਨਾ ਟੁਟ ਜਾਏ।

पंडित मोहन लाल दत्त (अम्ब): सभापति महोदय, पाकिस्तान के एग्रेशन से जो हमारे ऊपर बोझ पड़ा है, वह बहुत भारी है। उसकी पूर्ति करने के लिये और पैदावार बढ़ाने के लिये डिफेंस को मज़बूत करने के लिये कई किस्म की योजनाएं बनानी हैं। इन चीज़ों के लिये हमें बहुत सारे धन की ज़रूरत है। उसके लिये टैक्ज़ेशन लाज़िमी है। मैं भी मानता हूं कि गवर्नमेंट टैक्स लगाये मगर किन पर? देखने वाली बात यह है। मैं सजैस्ट करता हूँ कि टैक्स उन पर लगायें जो सामर्थ्यवान हों। और जो इस बोझ को बर्दाश्त कर सकें। लेकिन गवर्नमेंट की पालिसी उलटी है।

जो तो कमज़ोर हैं, उन पर गवर्नमेंट का कुल्हाड़ा ज़यादा चलता है और जो दे सकते हैं उनके वास्ते खुली छुट्टी रहती है कि वे और कमायें । मैं यह मानता हूँ कि जब आज देश को ज़रूरत है तो हर एक को खुशी से अपनी कमाई में से एक हिस्सा देना चाहिए मगर इसकी पहल जो है वह हमारे नेताओं से होनी चाहिए । एक स्प्रिट पैदा करने के लिये हमें जो नेता कहलाते हैं उनको कुरबानी करनी चाहिए तभी कुरबानी की स्प्रिट लोगों में पैदा होगी । मुझे यह कहने में ज़रा भी झिझक नहीं कि हमारे नेतागण, मिनिस्टर साहबान, और मैम्बर साहिबान, बहुत कम कुरबानी करते हैं जबकि इनको सबसे ज़यादा करना चाहिए । लोग टैक्स लगने पर क्यों चिल्लाते हैं? क्योंकि नेतागण तो ऐश करते हैं और जो मेहनतकश तबका है, उस पर डाइरैक्ट या इनडाइरैक्ट टैक्स लगाया जाता है जिससे उस पर बोझ पड़ता है । मैं जो कुछ कह रहा हूँ वह सिर्फ नुक्ताचीनी की दृष्टि से नहीं बल्कि एक हकीकत है।

यहां पर मैं देखता हूँ कि कुछ वज़ीर साहबान ने एनाउंस किया था कि 15 दिन की तनखाह डिफेंस फंड में देंगे। मैं समझता हूँ कि यह बहुत थोड़ी है । मैं तो देखता हूँ कि इनका टी.ए. ही इतना बढ़ जाता है कि दाड़ी से मूंछों वाली कहावत चरितार्थ होती है। अगर ये टी. ए. वगैरह न लें तो भी बहुत कुछ सरकार की मदद हो सकती है। क्योंकि जब मिनिस्टर बाहर जाते हैं तो कोई खर्च नहीं करना पड़ता । कार सरकारी होती है, फीस्टें पब्लिक की होती हैं। फिर कई कई हज़ार रुपया टी०ए० का क्यों बनाते हैं? मैं सिर्फ़ मिनिस्टरों के लिये ही नहीं कहना चाहता बल्कि मैम्बर साहबान को भी यही कहता हूँ कि वे भी कुछ अपने अलाउंस घटाएं। पीछे 10 रुपया अलाउंस था लेकिन उसे बढ़ा कर 25 रुपये कर दिया। जब कि दूसरे मुलाज़म लोग चिल्ला रहे हैं कि मर गये । मैं समझता हूँ कि यह कोई कुरबानी की स्प्रिट नहीं है ।

एक सदस्य ने कहा था कि यह पीसमील लैजिस्लेशन क्यों लाते हो । सारे मिल कर एक बार यह फ़ैसला करें कि जिसकी जितनी हैसियत हो उसी रेशों से वह टैक्स दे और एक ऐसे लैवल पर सबको लाया जाए जिसमें ग्रज न हो । लेकिन किसी वज़ीर ने इस तरफ ध्यान नहीं दिया ।

मैं हैरान होता हूँ कि शासन में आज कितनी ऐक्स्ट्रावेगैंज़ हो रही है । अंग्रेज़ों के ज़माने में डी.सी. अपने समर हैडक्वार्टर्ज़ रखते थे। वह समर हैडक्वाटर्ज़ आज भी बने हुए हैं जब कि डी.सी. उन्हें इस्तेमाल नहीं करता । जिला होशियारपुर में मुहाई में एक बंगला बनवाया गया था वह आज भी मेनटेन हो रहा है और उस पर हर महीने 200 से लेकर 300 रुपये तक खर्च हो रहा है। उसकी कोई ज़रूरत नहीं । हर महीने उस पे दो तीन सौ रुपया मेन्टेनेंस का फ़ज़ूल खर्च किया जाता है। इसी तरह कितनी ही मिसालें हैं जो मैं पेश कर सकता हूँ। एक्सट्रेवेगेंज़ की तरफ वज़ीरों का ध्यान ही नहीं । बहुत ज्यादा फ़ज़ूलखर्ची चल रही है। इसका क्या कुछ होना चाहिए आपस में मिल बैठ कर बात करें । यह जो टैक्स लगा रहे हैं इसकी कैटेगरीज होनी चाहिएं । कोई ट्रक ओनर बहुत मालदार है, कोई ड्राइवर है, कोई

[पंडित मोहन लाल दत्त]

मेहनत करता है। कोई 10 ट्रक्कों का मालिक है, कोई 20 ट्रक्कों का मालिक है। कोई ऐसे हैं जो हुकमरान हैं जो बैठे ही खाते हैं, काम कुछ नहीं करते, बैठे बिठाए पैसे जेब मे डाल लेते हैं। इस लिये कैटेगराइज़ेशन होनी चाहिए। जो मेहनत करता है, जो पैसा लगाता है उस पर टैक्स नहीं लगाना चाहिए। इसमें तमीज़ होनी चाहिए जो हिल्ली एरिया में चलते हैं वे छोटे-छोटे ट्रक हैं। उन लोगों की इतनी आमदनी नहीं होती बामुकाबिल जो प्लेन्ज़ में ट्रक चलाते हैं। प्लेन्ज़ में बड़े-बड़े ट्रक चलते हैं। वे श्रीनगर से बम्बई तक चलते हैं, इधर से उधर तक चलते हैं। प्लेन्ज़ में जितने बड़े बड़े-ट्रक चलते हैं उनको भी वही टैक्स और हिल्ली एरिया में भी छोटे ट्रकों पर वही टैक्स। इस बारे में कुछ तमीज़ से काम लेना चाहिए। शाहबाजपुरी ने कहा था कि यह रुपया भी इकट्ठा करते हैं मगर उसकी डिस्ट्रीब्यूशन ठीक नहीं होती। मैं एक शेर अर्ज करना चाहता हूँ।

जो प्यासे हैं उनको कम से कम
जो नाप्यासे हैं उनको दम पे दम।
साकी तेरे मैकदे का यह निज़ाम है या मज़ाक है।

ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਤੇ ਚੋਣ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ): ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੱਜ ਤੀਸਰਾ ਦਿਨ ਹੈ ਇਸ ਬਿਲ ਤੇ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਦਾ ਅਤੇ ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੁਆਇੰਟਸ ਓਹੀ ਆਏ ਹਨ ਜੋ ਪਹਿਲੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਆਏ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਸਾਥੀ ਜਵਾਬ ਦੇ ਗਏ ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਖਾਸ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ ਸਨ। ਜੋ ਪੁਆਇੰਟਸ ਇਸ ਬਿਲ ਨਾਲ ਤਅਲੁਕ ਰਖਦੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਮੈਂ ਕਲ੍ਹ ਦੇ ਚੁਕਿਆ ਹਾਂ। ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਨੁਕਤਾ ਰਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਪਰਾਈਵੇਟ ਕਾਰਾਂ ਟੈਕਸੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਚਲਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਟੈਕਸ ਵਸੂਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਈਵੇਜ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਵੈਸੇ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਹੋ ਕਿ ਮੈਂ ਬੜਾ ਲੰਮਾ ਚੱਕਰ ਕੱਟ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਤਵੱਜੁਹ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਵਿਚ ਲੱਗ ਗਈ। ਫਿਰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਲੰਧਰ ਦਾ ਵਾਕਾ ਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਆ ਗਈ। ਮੈਂ ਇਸ ਗਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਕਈ ਐਸੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਤਵਜੁਹ ਬੜੀ ਤਫਸੀਲ ਵਿਚ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ, ਨਾ ਤਾਂ ਇਸ ਰੌਲੇ ਗੌਲੇ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਇਲਮ ਵਿਚ ਆ ਸਕੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਮੈਨੂੰ ਵਕਤ ਹੀ ਮਿਲ ਸਕਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਏਸ ਖਾਤਰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਰੋਜ਼ ਮਿਲਦੇ ਹੋ, ਅਗਰ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਕੇਸ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹਿਚ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਆਖਰ ਅਸੀਂ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਅਵਾਮ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਹਾਂ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕੋਈ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਬੈਠਾ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਤਵੱਜੁਹ ਇਸ ਗੱਲ ਵਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਦਾ ਵੀ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਜਾਂਚ ਦਸਣ ਤਾਕਿ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਲੋਕ ਜੋ ਛੋਟੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਢੰਗ ਜਾਂ ਤਰੀਕਾ ਬਣਾ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰ ਸਕੀਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਾਫ ਲਫਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਹੋਰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਲਿਆ ਕਿ ਡਿਸਪੈਰਿਟੀ ਹੈ, ਨੇਬਰਿੰਗ ਸਟੇਟਸ ਵਿਚ ਐਨਾ ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦੀ ਪਰਿਵਿਲਿਜ ਮੋਸ਼ਨ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਵੈਸੇ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ,

ਪਰਿਵਿਲਿਜ ਮੋਸ਼ਨ ਐਨੀ ਸਸਤੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਆਪ ਨੇ ਕਲ੍ਹ ਦੇਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਕੋਟ ਕੀਤਾ। ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਡਿਸਪੈਰਿਟੀ ਹੈ । ਇਕ ਉਹ ਡਿਸਪੈਰਿਟੀ ਹੈ ਜੋ ਸਾਊਥ ਇੰਡੀਅਨ ਸਟੇਟਸ ਵਿਚ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮੁਕਾਬਲਾ ਸਾਊਥ ਇੰਡੀਅਨ ਸਟੇਟਸ ਨਾਲ ਹੈ। ਸੋ ਦੂਸਰੀ ਜੋ ਫ਼ਰਕ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਸ਼ੁਮਾਲੀ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਆਪਸ ਵਿਚ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਲ੍ਹ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਡਿਸਪੈਰਿਟੀ ਏਥੋਂ ਤਕ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਿਰਫ 1,000 ਰੁਪਿਆ ਅਸੀਂ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਲੇਕਿਨ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋਗੇ ਕਿ ਗੁਡਜ਼ ਕੈਰੀਅਰ ਤੇ ਜੋ ਬਾਹਰ ਦੀਆਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਲੈ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਉਸ ਦਾ ਕਿਤਨਾ ਫ਼ਰਕ ਹੈ। ਮੈਂ ਦੁਬਾਰਾ ਦੁਹਰਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਅਗਰ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਕਲ੍ਹ ਵਾਲਾ ਜਵਾਬ ਸੁਣ ਲੈਂਦੇ ਤਾਂ ਅੱਜ ਇਹ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰਦੇ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈਰਾਨ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਜਾਣਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਬਤੌਰ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਛਡ ਕੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਵਿਚ ਪੈ ਗਏ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ, ਕਿ ਏਥੇ ਜੋ ਫੈਕਟਸ ਰਖੇ ਹਨ, ਜੋ ਫੈਕਟਸ ਮੈਂ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾ ਚੁਕਿਆ ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਾ ਪੈਂਦੀ। ਮੈਂ ਕੱਲ੍ਹ ਦਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਾਊਥ ਇੰਡੀਅਨ ਸਟੇਟਸ ਵਿਚ ਇਹ ਟੈਕਸ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਮਨਿਸਟਰਜ਼ ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਕਸਪਰਟਸ ਦੀ ਅਤੇ ਸੈਕਰੇਟਰੀਜ਼ ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਹੋਈ । ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ ਕਿ ਮਦਰਾਸ ਵਿਚ ਇਹ ਟੈਕਸ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈਵੀ ਹੈ। ਕੇਰਲਾ ਵਿਚ 6,000 ਰੁਪਿਆ ਤੇ ਮਦਰਾਸ ਵਿਚ 3,200 ਰੁਪਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 1,000 ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕਨਸੈਂਸਸ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਕੰਟਰੀ ਨੂੰ ਇਕ ਸਟੈਂਡਰਡ ਤੇ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ 75 ਫੀ ਸਦੀ ਰਖਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਦਰਮਿਆਨੀ ਸਟੇਟ ਮਦਰਾਸ ਲਈ ਗਈ, ਕੈਰਾਲਾ ਨਹੀਂ, ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ 75 ਫੀ ਸਦੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਜਵੀਜ਼ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲਿਆ । ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮੰਨ ਲਿਆ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਬਿਲ 6,000 ਰੁਪਏ ਤਕ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਪਰ ਅਸੀਂ 4,200 ਰੁਪਏ ਤਕ ਇਹ ਟੈਕਸ ਰਖਿਆ ਹੈ । ਸੋ ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ । ਨੇਬਰਿੰਗ ਸਟੇਟਸ ਦਾ ਰਖ ਲਿਆ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : ਰਾਜਿਸਥਾਨ ਵਿਚ ਕਿੰਨਾ ਹੈ ?

ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਤੇ ਚੋਣ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਰਾਜਿਸਥਾਨ ਵਿਚ 1,500 ਰੁਪਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੇ 1,000 ਰੁਪਿਆ ਹੈ ।

ਇਕ ਮਾਨ ਯੋਗ ਮੈਂਬਰ : ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ ਕਿੰਨਾ ਹੈ ?

ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਤੇ ਚੋਣ ਮੰਤ੍ਰੀ : ਯੂ. ਪੀ ਵਿਚ ਗੁਡਜ਼ ਟਰੈਫਿਕ ਤੇ ਤਕਰੀਬਨ ਓਹੀ ਹੈ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੈ ਜੇ ਘਟ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ। ਯੂ. ਪੀ ਵਿਚ ਵੀ ਫ਼ੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਯੂ. ਪੀ ਵਿਚ 1,120 ਰੁਪਏ ਹੈ। ਉਹ ਵੀ ਸਾਰ ਐਗਰੀਡ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਐਨਾ ਵਧਾ ਦਿਉ।

ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ : ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਕਿਨਾ ਹੈ ?

ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਤੇ ਚੋਣ ਮੰਤਰੀ: ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ 1,500 ਰੁਪਏ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਹੜਾ ਮੌਜੂਦਾ ਫ਼ੈਸਲੇ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਹੈ, ਬਾਕੀ 2,400 ਰੁਪਏ ਤਕ ਦਿੱਲੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਉਥੇ ਲਿਆ ਕੇ ਗੁਡਜ਼ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਭੇਜਦੇ । ਆਖਿਰ ਵਿਚ ਮੈਂ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਤਾਂ ਮੁਕਾਬਲਾ ਦੱਸ ਦਿਆਂ। ਉਹ 1,500 ਰੁਪਏ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਮੁਖ ਰਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਅਸੀਂ 6,000

[ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਤੇ ਚੋਣ ਮੰਤਰੀ]

ਰੁਪਏ ਤਕ ਇਹ ਟੈਕਸ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਜੋ ਬਿਲ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਭੇਜਿਆ ਸੀ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਊਜ਼ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ 4,200 ਰੁਪਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕਲ੍ਹ ਮੈਂ ਵਜੂਹਾਤ ਦੱਸੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਪਹਿਲੀਆਂ 18 ਸੀਟਾਂ ਤਕ 500 ਰੁਪਿਆ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਪਰ ਸੀਟ 75 ਰੁਪਏ ਹੈ। 40 ਸੀਟਰ ਦਾ 2,200 ਰੁਪਿਆ ਲਗਾਇਆ ਹੈ। ਮੈਕਸੀਮਮ 2,750 ਰੁਪਏ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਲੋਅਰ ਲਿਮਿਟ 2,150 ਰੁਪਏ ਹੈ।

ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੋਟਰ ਵਹੀਕਲ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਸੈਕਸ਼ਨ 13 ਦੇ ਬਾਰੇ ਕਿਉਂ ਕਨਫਿਊਜ਼ਨ ਪੈਦਾ ਹੋਈ? ਇਹ ਸੈਕਸ਼ਨ ਪੈਸੰਜਰ ਬਸ ਅਤੇ ਗੁਡਸ ਕੈਰੀਅਰ ਦੋਨਾਂ ਨੂੰ ਗਵਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਨੀਚੇ ਪ੍ਰੈਸਕਰਾਈਬਡ ਹਨ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ 4 ਕਰੋੜ 90 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਟੈਕਸ ਲਗਾ ਰਹੇ ਹਨ। 500 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਫੋਰਥ ਫਾਈਵ ਈਅਰ ਪਲਨ ਸੀ। ਇਸ ਰਕਮ ਦਾ 4 ਗੁਣਾ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਪੇ ਕਰੇਗੀ ਲੇਕਿਨ ਅਸੀਂ ਫੋਰਥ ਫਾਈਵ ਈਅਰ ਪਲਨ ਨੂੰ ਰੀਡੀਊਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਉਰਿਜਨਲ ਪਲੈਨ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਕਰਕੇ ਰੀਸ਼ੇਪ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਫਿਨਾਂਸ ਕਮੀਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਆਈ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਅਮਰਜੈਂਸੀ ਕਰਕੇ ਕਟ ਲਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਉਰਿਜਨਲ ਪਲੈਨ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਫ਼ਰਕ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਦਿਲੀ ਖਵਾਹਿਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਫੋਰਥ ਫਾਈਵ ਈਅਰ ਪਲੈਨ ਦੇ ਡਰਾਫਟ ਬਾਰੇ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਹੁੰਦੀ ਲੇਕਿਨ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਦਲ ਬਦਲ ਕਰਨੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਉੱਤੇ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ। ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ ਨੇ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਲੈਬ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਟੈਕਸ ਲਾਉਣ ਦੇ ਵੇਲੇ ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਦਾ ਫ਼ਰਕ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਮੀਰਾਂ ਉੱਤੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਟੈਕਸ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਲ੍ਹ ਵੀ ਇਹ ਸਵਾਲ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ according to weight, size and capacity, etc. ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖ ਕੇ ਹੀ ਟੈਕਸ ਲਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਪਰ ਅਤੇ ਲੋਅਰ ਲਿਮਿਟ ਵਿਚ ਇਨਾ ਫ਼ਰਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਸਟੇਟ ਦੇ ਟੈਕਸ ਦੂਜੀ ਨੇਬਰਿੰਗ ਸਟੇਟਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਮਦਰਾਸ ਅਤੇ ਕੇਰਲਾ ਗੌਰਮਿਟ ਨੇ ਜਿੰਨੇ ਟੈਕਸ ਲਾਏ ਹਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਲਈ ਇਹ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਲੇਕਿਨ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਕੋਈ ਦਲੀਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਕਿ ਨੇਬਰਿੰਗ ਸਟੇਟਸ ਵਿਚ ਜੋ ਟੈਕਸ ਲੱਗੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਉਣ ਤੇ ਡੀਨਾਈ ਕਰੀਏ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਡਰਾਈਵਰਜ਼ ਅਤੇ ਕੰਡਕਟਰਾਂ ਨੇ ਖਿਦਮਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਬਹੁਤ ਖਿਦਮਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕੋਤਾਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਜ਼ਾਤੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ one quarterly tax ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਰਿਆਇਤ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬੱਸਾਂ ਅਤੇ ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਹਿੱਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਰਿਆਇਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਰਿਆਇਤ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਈ ਜਸਟੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਿਹੜੇ ਡਰਾਈਵਰਜ਼ ਅਤੇ ਕੰਡਕਟਰਜ਼ ਲੜਾਈ ਦੇ ਮੌਕੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਜਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੈਮਿਲੀਜ਼ ਨੂੰ 5,000 ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਭਵਿਖ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਜਗ੍ਹਾ ਐਡਜਸਟ

ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਰੋਡਵੇਜ਼ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਿਚ ਔਬਜ਼ਾਰਵ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਾਂਗੇ ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਟਰੱਕ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਜਾਨਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ । ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਵੀ ਟਰੱਕਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲੋਂ ਕਿਰਾਇਆ ਚਾਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਰਿਆਇਤ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਲੇਕਿਨ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁਫ਼ਤ ਵਿਚ ਰਿਆਇਤਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਿਲਟਰੀ ਅਥਾਰਿਟੀਜ਼ ਕੋਲੋਂ ਕਿਰਾਇਆ ਚਾਰਜ ਕਰ ਲਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿਆਇਤ ਦਿੱਤੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਰਿਆਇਤ ਦੇਣੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਦੋਨੋਂ ਗੱਲਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਨਹੀਂ ਚਲ ਸਕਦੀਆਂ। ਟੈਕਸ ਲਾਉਣਾ ਕੋਈ ਬਹਾਦਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਟੈਕਸ ਲਾਉਣ ਨਾ ਖੁਸ਼ਗਵਾਰ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਆਖਿਰ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਲਈ ਅਤੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਟੈਕਸ ਲਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਨੇ ਮੁੱਛਾਂ ਅਤੇ ਦਾੜ੍ਹੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਗ਼ਲਤ ਫ਼ਹਿਮੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਐਮ. ਐਲ. ਏਜ਼. ਨੂੰ 25 ਰੁਪਏ ਡੀ. ਏ. ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨਿਸਟਰਾਂ ਨੂੰ 15 ਰੁਪਏ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਅਗਰ ਕੋਈ ਵਜ਼ੀਰ 30 ਦਿਨ ਵੀ ਦੌਰਾ ਕਰਨ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਡੀ. ਏ. 450 ਰੁ: ਬਣਦਾ ਹੈ। ਅਗਰ ਕਿਸੇ ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਸ਼ਿਲਾਂਗ, ਕੱਲਕਤੇ, ਮਦਰਾਸ ਜਾਂ ਬੰਬਈ ਕਾਨਫਰੰਸ ਅਟੈਂਡ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ 15 ਰੁਪਏ ਹੀ ਡੀ. ਏ. ਮਿਲੇਗਾ ਚਾਹੇ ਉਹ ਦਿਨ ਵਿਚ ਕਿੰਨਾ ਖ਼ਰਚ ਕਰੇ, ਸਾਡੇ ਸੈਕਟਰੀਜ਼ ਕਈ ਵੇਰ ਏਅਰ ਕੰਡੀਸ਼ੰਨ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਲੇਕਿਨ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਫੈਸੀਲਟੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਖੁਦ ਮੈਂਬਰਜ਼ 25 ਰੁਪਏ ਡੀ. ਏ. ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਲੇਕਿਨ ਮਨਿਸਟਰ 15 ਰੁਪਏ ਡੀ. ਏ. ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਉੱਤੇ ਵੀ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਅਫ਼ਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਛੱਡ ਕੇ, ਪ੍ਰੈਕਟਸ ਛੱਡ ਕੇ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਛੱਡ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਮੈਂਬਰਜ਼ 15 ਰੁਪਏ ਡੀ. ਏ. ਦਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰਨ। ਕੀ ਅਸੀਂ 15 ਰੁਪਏ ਦੇ ਵੀ ਕਾਬਲ ਨਹੀਂ ਹਾਂ । (ਵਿਘਨ)

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ 450 ਰੁ: ਹੀ ਡੀ. ਏ. ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਇਕ ਸਵਾਲ ਆਇਆ ਸੀ । ਉਸ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਨਿਸਟਰਜ਼ 4,000 ਰੁਪਏ ਡੀ. ਏ. ਡਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਤੇ ਚੋਣ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਉਸ ਸਵਾਲ ਵਿਚ 18 ਮਹੀਨੇ ਦੀਆਂ ਫਿਗਰਜ਼ ਦੱਸੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਵਜ਼ੀਰ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ 450 ਰੁਪਏ ਹੀ ਡਰਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਪਾਗਲ ਮਨਿਸਟਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਹੜਾ ਇੰਨੇ ਰੁਪਏ ਦੀ ਖਾਤਰ ਘਰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਹਿਰ ਰਹਿਦਾ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਹਾਊਸ ਬਿਲ ਪਾਸ ਕਰ ਦੇਵੇ ਕਿ ਮਨਿਸਟਰਜ਼ ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਬਾਈ-ਸਿਕਲਾਂ ਤੇ ਆਇਆ ਜਾਇਆ ਕਰਨ। ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਦਮੀ ਹੋਵਾਂਗਾ ਜਿਹੜਾ ਝੌਂਪੜੀ ਵਿਚ ਰਹਾਂਗਾ ਅਤੇ ਬਾਈਸਿਕਲ ਤੇ ਆਇਆ ਜਾਇਆ ਕਰਾਂਗਾ। ਕਮ ਤੋਂ ਕਮ ਮੈਂ 450 ਰੁਪਏ ਲਈ ਘਰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਹਿਰ ਰਹਿਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਮੈਂਬਰਜ਼ ਮਨਿਸਟਰਾਂ

[ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਤੇ ਚੋਣ ਮੰਤਰੀ]

ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਡੀ. ਏ. ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਲੇਕਿਨ ਫਿਰ ਵੀ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਮਨਿਟਰਜ਼ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਟੀਸਾਈਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਮੁਨਾਸਿਬ ਗੱਲ ਨਹੀਂ (ਹਾਸਾ)। ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਫਰੀ ਮੈਡੀਕਲ ਏਡ ਦੀ ਫੈਸੀਲਿਟੀਜ਼ ਦੀ ਡਿਮਾਂਡ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਮੈਂਬਰਜ਼ ਆਪਣੇ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਆਪਣੇ ਡੀਪੈਂਡੈਂਟਸ ਲਈ ਵੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

पंडित मोहन लाल दत्त : यह घटा दें।

ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਤੇ ਚੋਣ ਮੰਤਰੀ : ਅਗਰ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇਣ। ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਬਿਲ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ। ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਵਜ਼ੀਰ ਇੰਜੈਕਸ਼ਨ ਤਾਕਤ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਅਤੇ ਦਵਾਈਆਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਇਕ ਦੀ ਬਾਡੀ ਇਕ ਜੈਸੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। (ਹਾਸਾ) (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਜ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਹੈ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਹੱਸ ਵੀ ਲਿਆ ਕਰੋ, ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ ਸੀਰੀਅਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਅਸਾਂ ਹੁਣ ਹਫਤੇ ਦੇ ਬਾਅਦ ਮਿਲਣਾ ਹੈ।

ਇਥੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੰਪਨੀਆਂ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਓਨਰਜ਼ ਅਤੇ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਰੀਸੋਰਸਿਜ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖ਼ਰਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੇ ਕਹੋ ਤਾਂ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਜੇਕਰ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਚਾਹੁਣ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦਾ ਟੈਕਸੇਬਲ ਮਾਰਜਿਨ ਅਸੈਸ ਕਰਵਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਭਾਵੇਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੰਪਨੀਆਂ ਹੋਣ ਭਾਵੇਂ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਕੰਪਨੀਆਂ ਹੋਣ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਹੋਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਨਾ ਯੂਜ਼ਫੁਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਰੀਏ ਕਿ ਮਿਨੀਮਮ ਲਿਮਿਟ ਤੋਂ ਅਪਰ ਲਿਮਿਟ ਤਕ ਲੈ ਜਾਈਏ—ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਖਰੀ ਆਦਮੀ ਹੋਵਾਂਗਾ ਅਜਿਹਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।

ਸਰਦਾਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀਂ ਬਸਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਯੁਧ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਵਿਚ ਲੈ ਆਏ ਹਨ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬਜਾਏ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰਨ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ। In season and out season ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਥੇ ਲਿਆ ਕੇ ਬੰਬ ਸੁਟਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰਨ। ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਰਖੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਤਰਮੀਮ ਕਰਵਾਉਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਰਵਾ ਲੈਣ.. ..(ਵਿਘਨ)।

ਸਰਦਾਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ਪੁਰੀ: On a point of order, Sir. ਬੰਬ ਸੁਟਣ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਥੇ ਇਕ ਇਕ ਟੈਂਟ ਵਿਚ 22, 22 ਆਦਮੀ ਪਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਕੀ ਇਹ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਾਉਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਨ ?

Mr. Speaker : Please resume your seat. This is not a Point of Order.

(*Interruptions*)

ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਤੇ ਚੋਣ ਮੰਤਰੀ : ਇਕ ਹੋਰ ਅਰਜ਼ ਮੈਂ ਇਹ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਕ ਆਮ ਗੱਲ ਜਿਹੜੀ ਮੈਂ ਵੇਖੀ ਹੈ ਜ਼ਾਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਵੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਗ਼ੈਰ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਇਕ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਜ਼ ਲਈ, ਡਰਾਈਵਰਜ਼ ਲਈ ਵੀ ਅਤੇ ਕੰਡਕਟਰਾਂ ਲਈ ਵੀ ਹਮਦਰਦੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਹਾਊਸ ਦੀ ਸੈਂਸ ਨੂੰ ਨੋਟ

ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਗੌਰਮਿੰਟ ਅਜਿਹੀ ਪਾਲਿਸੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਵੇਗੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਜ਼ ਨੂੰ ਹੈਵੀ-ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਕ੍ਰਿਪਲ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਨੇਬਰਿੰਗ ਸਟੇਟਸ ਦੇ ਨਾਲ ਡਿਸਪੈਰਿਟੀ ਕਿਉਂ ਜਾਰੀ ਰਖੀ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਰਸਤਾ ਕਢਾਂਗੇ। ਪਰ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕ ਤਾਂ ਟੈਕਸ ਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਉਜੜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸੇ ਲਮਹੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਟੈਕਸ ਇਸ ਲਈ ਵਧਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਦੇ ਦੇਣ। ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੱਲੇ ਹੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸ ਨੂੰ ਚਦਾ ਦੇਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਦਰ ਅਸਲ ਸਾਡਾ ਮਕਸਦ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੌਕਾ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਧਰੋਂ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਲਾਗੂ ਹੋਈ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਧਰੋਂ ਅਗਲਾ ਪਲਾਨ ਫਾਰਮੂਲੇਟ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਨੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਟੈਕਸ ਲਗਾਉਣਾ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਕਵਰਡ ਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਸਾਡੀ ਹੋਰ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਮੈਂ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹਾਰਸ਼ ਪਾਲਿਸੀ ਅਖਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਮਿਨੀਮਮ ਲੈਵਲ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਕਰਕੇ ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਸਟੇਟਸ ਨਾਲੋਂ ਫਰਕ ਪਾ ਦਿਆਂਗੇ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

Mr. Speaker : Question is—

That the Punjab Motor Vehicles Taxation (Amendment) Bill be passed.

(After ascertaining the votes of the Members present by voices, Mr. Speaker gave an opinion. The opinion was challenged. The bells were sounded. The question was put again and carried by a voice vote.)

The Motion was declared carried.

Mr. Speaker : Now the House will take up the next item on the Agenda.

Dr. Baldev Parkash : Mr. Speaker, Sir.......

Mr. Speaker : Have you got the authority ?

Dr. Baldev Parkash : Yes, Sir.

ANNUAL ACCOUNTS OF THE PEPSU ROAD TRANSPORT CORPORATION FOR THE YEAR 1962-63 TOGETHER WITH FINANCIAL REVIEW AND AUDIT REPORT

Dr. Baldev Parkash : (Amritsar City—East) : Sir, I beg to move—

That the Annual Accounts of the Pepsu Road Transport Corporation for the year 1962-63 together with the financial review and Audit Report laid on the Table of the House on the 15th September, 1964, be discussed.

स्पीकर साहिब, यह जो पैप्सू रोड ट्रांस्पोर्ट कार्पोरेशन की रिपोर्ट हाउस में पेश की गई वह डिस्कशन के लिये हाउस के सामने है। इस सम्बन्ध में मैं आपके द्वारा दो-तीन बातें हाउस के ध्यान में लाना चाहता हूँ।

[डा० बल्देव प्रकाश]

स्पीकर साहिब, नौ लाख रुपया सन् 1962-63 में विहकल्ज़ के लिये प्रोवाइड किया गया मगर इससे पता चलता है कि--

"At the end of year 1961-62, 13 vehicles were lying unutilised."

यानी कुल 19 विहकल्ज सैंक्शन हुए मगर उनमें से वर्ष 1961-62 के आखिर तक 13 विहकल्ज़ यूटीलाईज़ नहीं हो सके क्योंकि--

"Permits for these vehicles could not be obtained before the end of the year 1961-62."

आखिर इसके लिये कौन जिम्मेदार है ? क्या गवर्नमेंट की तरफ से कोई कोताही हुई या कारपोरेशन ने वक्त पर मूव नहीं किया ? लेकिन जब हालत यह है तो आसानी से अन्दाज़ा लगाया जा सकता है कि कारपोरेशन का काम किस तरह से चल रहा है । एक तरफ तो प्राइवेट एंटरप्राईज़ हैं कि उन्हें जिस दिन बस मिलती है उसी दिन से काम शुरु हो जाता है, मिलने से पहिले ही सारी फार्मेलिटीज़ पूरी कर लेते हैं ताकि बस मिलने पर वह बेकार न पड़ी रहे और जो खर्चा किया गया है उससे किसी प्रकार का नुक्सान न हो और दूसरी तरफ यह हालत है कि तेरह बसें एक साल के अन्दर यूं ही पड़ी रहीं, उन का इस्तेमाल ही नहीं किया गया ।

इसके अलावा, स्पीकर साहिब, कारपोरेशन का मार्जन आफ प्राफिट बहुत ही कम दिखाया गया है। इतनी बड़ी कारपोरेशन हो और मार्जन आफ प्राफिट इतना कम हो, यह बात समझ में नहीं आती। आखिर इसका कारण क्या है ? एक ही कारण हो सकता है कि वहां पर पिलफरेज बहुत ज़यादा है, गड़बड़ घुटाला चल रहा है और जिनको इस तरफ ध्यान देना चाहिए वह उस तरफ प्रापरली ध्यान नहीं दे रहे। यही कारण है कि जितना मुनाफा इस कारपोरेशन को होना चाहिए था वह नहीं हो रहा है। हैरानगी की बात है कि एक तरफ तो नम्बर आफ रूट्स भी बढ़े हों और फिर भी कारेस्पांडिंगली प्राफिट ज़्यादा न हो तो कहां पर कमी है ? कहा जाता है कि कीमतें बढ़ गई हैं, ऐक्सैसरीज़ पर ज़यादा खर्चा आता है, पैटरोल और आयल पर ज़यादा खर्च करना पड़ता है, कहते हैं ।

"The total expenditure inclusive of all provisions and adjustments during the year under report was Rs 65,35,845 as against Rs 52,42,072 in the previous year. The cost per mile worked out to 78 nP. This increase was mainly due to increase in the price of spare parts, tyres, tubes and accessories."

लेकिन इसके साथ साथ यह भी देखना होगा कि सन् 1960-61 में 35 रूट कारपोरेशन के पास थे जब सन् 1961-62 में 48 हो गये यानि 13 रूट नये शुरू किये गए । इसके बाद 1962-63 में यह गिनती 56 तक पहुंच गई। मतलब यह कि इस साल भी पहिले के मुकाबिले में 8 रूट नए जारी किये । लेकिन इसके बावजूद भी कारपोरेशन आगे की निस्बत ज़यादा मुनाफा दिखाने से कासिर रहे तो लाज़मी तौर पर कहीं न कहीं गड़बड़ घुटाला ज़रूर है जिसकी पड़ताल की जानी

आवश्यक है। मुनाफे की बाबत इसमें यह लिखा है:

> "In view of import restrictions one Import Licence of the value of Rs 49,088 was secured. Strict control on checking of stores continued to be exercised with the result that annual inventory revealed an excess of Rs 2,862.96 nP and shortage of Rs 1,29.12 nP. only."

आई एम सौरी, स्पीकर साहिब, यह कोई और चीज़ है और इसका इसके साथ कोई सम्बन्ध नहीं है।

इसके अलावा मैं यह कहना चाहता हूँ कि यहां पर वर्कर और मैनेजमेंट के रीलेशंज़ ठीक नहीं हैं। यहां तक कि जो वर्करज़ यूनियन है कारपोरेशन वाले उसको भी रैकगनाईज़ नहीं करते और उनके अन्दर टैन्शन चल रही है। फिर कारपोरेशन के अन्दर वर्करज़ को जितनी सहूलिनी मिलयात चाहिएं वह नहीं मिल रही हैं। फिर पिछली वजारत के जमाने में जब इन्होंने डाज़ की गाड़ियां खरीदी उस वक्त कान्ट्रैक्ट या एजन्सी जो थी वह सुरेन्द्र सिंह कैरों के पास थी। उस वक्त यह कारपोरेशन डाज को ही पैटरोनाइज़ कर रही थी ताकि उसको मुनाफा दिया जाए। लेकिन बड़े अफसोस से कहना पड़ता है कि जो गाड़ियां नाकारा साबित हो चुकी हैं, नाकामयाब साबित हो चुकी हैं और जिनका कोई फायदा न हो सब तरफ से यही रिपोर्ट मिली है कि कारपोरेशन अब भी उसी मेक की गाड़ियों को पैटरोनाईज़ कर रही है। क्या यह बताया जा सकता है कि अच्छी गाड़ियां क्यों नहीं ली गई या ली जातीं जिनसे कारपोरेशन को भी फायदा हो?

स्पीकर साहिब, एक ही बात और कह कर खत्म कर दूंगा। इस कारपोरेशन के अन्दर वर्करज़ की जो डिमांड्ज़ है वही रोडवेज़ के अन्दर वर्कज़ की डिमांडज़ हैं लेकिन इस कारपोरेशन के वर्करज़ की खास तौर पर ड्राइवरर्ज़ और कन्डक्टरर्ज की जो डिमांड्ज़ हैं उन्हें ध्यान देकर पूरा किया जाये। बोनस, बाकी दूसरी फैसिलिटीज़, उनके ठहरने की जगहों आउट स्टेशन जाने के लिये एलांऊंस वगैरा सब के अन्दर उनकी बेहतरी होनी चाहिए, उनकी तन्खाह और एलाऊंस में बढ़ोतरी होनी चाहिए।

(इस समय पैनल आफ चेयरमैन के सदस्य श्री राम सरन चन्द मित्तल ने कुर्सी ग्रहण की)

हमारी स्टेट के अन्दर ट्रांस्पोर्ट का एक ही सुनहरा पहलू है और वह यह कि जहां तक ट्रांस्पोर्ट को प्लाई करने का सम्बन्ध है, जहां तक गाड़ियों को चलाने का सम्बन्ध है, जहां तक रोड्ज़ पर ऐक्सीडैंट्स का सवाल है वहां तक सारी चीज सैटिस्फैक्टरी है और मैं तो यहां तक कहूँगा कि जो ट्रांस्पोर्ट सर्विस अमृतसर से पटियाला चलती है सारी प्राइवेट और रोडवेज की ट्रांस्पोर्ट सर्विसिज़ में से वही सर्विस एक ऐसी है जो अमृतसर से लुध्याना का रास्ता तीन घंटों में कवर करती है और इसके बावजूद कोई ऐक्सीडैंट नहीं हुआ। इसका मतलब यह कि इसका सारा क्रैडिट वर्करज़ को यानी ड्राइवर और कंडक्टरज को है। अगर ऐसे कामयाब वर्करज़ की ज़रूरियात पूरी न की जाएं तो इससे बढ़ कर अन्याय की और क्या बात हो सकती है। अगर उनकी मांगों को पूरा न किया जाए तो मैं समझता हूँ कि यह जो सरकार का

[डा० बलदेव प्रकाश

नेशनलाईज़ेशन का स्टैंप है जिसके बेसिज़ पर वह स्टेट के अन्दर सोशलिस्टिक पैटर्न आफ सोसाइटी लाना चाहती है वह व्यर्थ है। जहां पर वरकर्ज़ भूखे रहेंगे मैं समझता हूँ कि जिस लक्ष्य को सामने रख कर यह कदम उठाया गया है वह कभी भी सन्तोषजनक रीति से पूरा नहीं हो सकेगा। इस लिये सरकार को इस तरफ पूरी तरह से ध्यान देना चाहिए कि उनको हर प्रकार की सुविधाएं मुहैया की जाएं, उनकी मांगों पर ध्यान दिया जाए। इसके साथ ही साथ, जैसा कि मैंने पहले निवेदन किया है, सरकार को चाहिए वह उन सभी कारणों की जांच करे कि क्यों कारपोरेशन का मुनाफा इतना नहीं हो रहा। यह कह कर कि स्पेयर पार्टस वगैरा की कीमतें ज्यादा हो गई हैं काम नहीं चलेगा। जैसा कि मैंने बताया ही था रूटों की गिनती बढ़ी है, यात्रियों की संख्या में भी मोटरों की गिनती बढ़ जाने से काफी अज़ाफा हुआ है तो ज़रूरी है कि मुनाफा न होने के जो अन्दरूनी कारण हैं उनकी जांच पड़ताल की जाए। इसका मतलब यह है कि कारपोरेशन का रुपया ठीक ढंग से इस्तेमाल नहीं हो रहा। डायरैक्टर इसमें तरह तरह की चोरी कर रहे हैं। यहां पर हाउस में इस प्रकार का एक सवाल भी किया गया लेकिन जवाब में बताया गया कि कोई इस प्रकार की चोरी नहीं हुई। लेकिन आनरेबल मैम्बर्ज़ को एक तरफ यह फोटो पेश की गई जिसमें यह बताया गया था और इस बात की पनाह ली गई कि बसें ठीक नहीं निकलीं। इसका मतलब यह है कि वहां सामान चोरी होता है और इस कारण मुनाफा नहीं हो रहा। सरकार को इस तरफ ध्यान देना चाहिए।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ (ਮੋਗਾ): ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੈਪਸੂ ਰੋਡ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੀ 1962–63 ਦੇ ਸਾਲ ਦੀ ਜੋ ਰੀਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਹੈ ਉਸ ਤੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਬਹਿਸ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੋ ਫੈਕਟਸ ਐਂਡ ਫਿਗਰਜ਼ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੀ ਹੀ ਇਨਵੈਸਟਮੈਂਟ ਹੈ ਔਰ ਇਸ ਤੋਂ ਕਿਤਨੀ ਆਮਦਨੀ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਿਗਰਜ਼ ਤੋਂ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਆਇਆ ਕੋਈ ਮੁਨਾਫਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਾਰੀਆਂ ਫਿਗਰਜ਼ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਾਂਗਾ ਔਰ ਫਿਰ ਮੈਂ ਮੁਤੱਲਿਕਾ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪੁਛਾਂਗਾ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਤੇ ਰੁਪਿਆ ਇਨਵੈਸਟ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਜਸਟੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਹੈ ਔਰ ਅਗਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਉਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਰੁਪਿਆ ਬਰਬਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਰਿਜ਼ਲਟ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲ ਰਿਹਾ। ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਲ ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਬਿਲ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਹੁਣੇ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਪਰਾਈਵੇਟ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਜ਼ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਮਦਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਦਸੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਫਿਗਰਜ਼ ਤੋਂ ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਕੇ ਦਸਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਜੋ ਪੈਪਸੂ ਰੋਡ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਹ ਘਾਟੇ ਵਿਚ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਮੈਂ ਮਨਿਸਟਰ ਇੰਚਾਰਜ ਦਾ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਧਿਆਨ ਦਿਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਕਿ ਇਹ ਤਸਲੀਮ ਕਰਨ ਕਿ ਵਾਕਿਆ ਹੀ ਇਹ ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਘਾਟੇ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਤਸਲਮ ਕਰਨ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਇਤਨੀ ਨਿਕੰਮੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਿਸ ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ

ਦੇ ਅਰਸਟਵਾਹਿਲ ਪੈਪਸੂ ਦੇ ਏਰੀਆ ਵਿਚ ਕੁਲ 650 ਬਸਾਂ ਪਰਾਈਵੇਟ ਅਪਰੇਟਰਜ਼ ਦੀਆਂ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਔਰ ਇਹ 35 ਹਜ਼ਾਰ ਮੀਲ ਰੂਟਸ ਕਵਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਅਲਾਵਾ ਉਹ 7 ਹਜ਼ਾਰ ਮੀਲ ਕੱਚੇ ਰੂਟਸ ਨੂੰ ਅਪਰੇਟ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਦੇਖ ਲਉ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗੀ ਔਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਬਸ ਕਿਸੇ ਸੜਕ ਤੇ ਖਰਾਬ ਹੋਈ ਹੋਈ ਖੜੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗੀ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਬਾਰੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੁਣੇ ਹੀ ਜੋ ਬਿਲ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਪਾਸ ਕਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਪਰਾਈਵੇਟ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਜ਼ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਮਦਨੀ ਹੈ ਔਰ ਇਹ ਵਾਧੂ ਟੈਕਸ ਪੇ ਕਰਨ ਦੀ ਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਹਨ।

ਹੁਣ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਪੈਪਸੂ ਰੋਡ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦੇਖੋ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਗੌਰਮਿੰਟ ਰੱਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਕੁਲ 210 ਬਸਾਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿ 28 ਹਜ਼ਾਰ ਮੀਲ ਲੰਬੇ ਰੂਟਸ ਨੂੰ ਆਪਰੇਟ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਔਰ ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਚੁਣ ਕੇ ਜਿਹੜੇ ਲੰਬੇ ਰੂਟ ਹਨ ਔਰ ਵਧੇਰੀ ਆਮਦਨੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਰਖੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ ਫਰੀਦਾਬਾਦ, ਕਪੂਰਥਲਾ ਤੋਂ ਪਟਿਆਲਾ ਔਰ ਬਠਿੰਡੇ ਤੋਂ ਪਟਿਆਲਾ ਬਰਾਸਤਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਆਦਿ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਤਿੰਨ-ਤਿੰਨ, ਚਾਰ-ਚਾਰ-ਸੌ ਮੀਲ ਲੰਮੇ ਰੂਟ ਹਨ। ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਸਾਂ ਦੇ ਕੋਈ ਚਲਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਔਰ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹਿੰਡਰੈਂਸ ਫੇਸ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਪਰਾਈਵੇਟ ਅਪਰੇਟਰਾਂ ਦੀਆਂ ਬਸਾਂ ਦੇ ਚਲਾਨ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੰਬੇ ਰੂਟਸ ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਬਸਾਂ ਚਲਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਇਸ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਜੋ ਫਾਈਨਾਨਸ਼ਲ ਪੋਜੀਸ਼ਨ ਹੈ ਉਸ ਬਾਰੇ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਦਸਦਾ ਹਾਂ। 1956 ਤੋਂ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲੋਂ ਔਰ ਨਾਰਦਰਨ ਇੰਡੀਆ ਰੇਲਵੇ ਕੋਲੋਂ ਕਰਜ਼ੇ ਲੈਂਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਔਰ ਅੱਜ ਇਸ ਦੀਆਂ 210 ਕੁਲ ਬਸਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਇਸ ਨੇ 9 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈ ਕੇ 15 ਬਸਾਂ ਰੀਪਲੇਸ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਵਕਤ ਇਸ ਤੇ ਕੁਲ ਕਰਜ਼ਾ ਮਿਲਾ ਕੇ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮਿੰਟ ਤੋਂ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਾਰਦਰਨ ਰੇਲਵੇ ਕੋਲੋਂ ਲਿਆ ਹੈ, ਇਕ ਕਰੋੜ 40 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਕਰੋੜ 40 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਕਰਜ਼ਾ ਇਸ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਹੈ ਔਰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਕੁਲ 210 ਬਸਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੀ ਬਸ ਦੀ ਇਨਕਮ 37 ਹਜ਼ਾਰ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਵੇਖੋ ਇਹ ਕਿਤਨਾ ਵੱਡਾ ਫਰਾਡ ਹੈ ਕਿ 1956 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 1964 ਤਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਬਸਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਇਹ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 16 ਪਰਸੈਂਟ ਡੈਪਰੀਸੀਏਸ਼ਨ ਵੀ ਕਟੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ 16 ਪਰਸੈਂਟ ਡੈਪਰੀਸੀਏਸ਼ਨ ਕੱਟੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਸ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਤੇ ਇਕ ਕਰੋੜ 40 ਲੱਖ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਕਿਉਂ ਹੈ। ਆਮਦਨੀ ਜਿਹੜੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਉਹ ਸੈਂਟਰਲ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਰੇਲਵੇ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਜੋ ਉਸ ਤੋਂ ਇਸ ਨੇ ਕਰਜ਼ਾ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਇਨਟਰੈਸਟ ਹੀ ਮੋੜਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੈ ਉਸ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦੀ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਇਕ ਕਰੋੜ 40 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਇਨਵੈਸਟ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂ ਤਕ ਉਹ ਇਕ ਪੈਸਾ ਵੀ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਨਹੀਂ ਕੱਢ ਸਕੀ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਬਸਾਂ ਦੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੈ ਕਿ ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਆਉ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚਾਰ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਸਾਂ ਖਰਾਬ ਹੋਈਆਂ ਪਈਆਂ ਮਿਲਣਗੀਆਂ। ਇਹ ਹਾਲਤ ਇਸ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ

[ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ]

ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜੋ ਕਰਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਤੇ ਸਿਰਫ ਪੰਜ ਫੀ ਸਦੀ ਸੂਦ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਜੋ ਕਰਜ਼ਾ ਇਹ ਐਗਰੀਕਲਚਰਿਸਟਸ ਨੂੰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਹ 9 ਫ਼ੀਸਦੀ ਸੂਦ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਕਈ ਵਾਰ ਚੀਖ ਪੁਕਾਰ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੈਂਟਰਲ ਗੌਰਮਿੰਟ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੀਡਰ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਵਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਖੁਰਾਕ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ 5 ਫੀਸਦੀ ਸੂਦ ਤੇ ਕਰਜ਼ਾ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਘਾਟਾ ਪਾ ਰਹੀ ਹੈ ਔਰ ਖ਼ੁਰਾਕ ਦਾ ਜੋ ਇਤਨਾ ਅਹਿਮ ਮਸਲਾ ਹੈ ਉਸ ਲਈ ਐਗਰੀਕਲਚਰਿਸਟਾਂ ਨੂੰ 9 ਫੀਸਦੀ ਤੇ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋ 1961-62 ਵਿਚ ਇਸ ਨੇ ਸਟੇਟ ਗੌਰਮਿੰਟ ਕੋਲੋਂ 57,72,400 ਰੁਪਏ ਕਰਜ਼ਾ ਲਿਆ ਸੀ ਔਰ ਨਾਰਦਰਨ ਰੇਲਵੇ ਕੋਲੋਂ 12,43,200 ਰੁਪਏ ਲਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ 1962-63 ਵਿਚ ਇਸ ਨੇ ਸਟੇਟ ਗੌਰਮਿੰਟ ਕੋਲੋਂ 67 ਲੱਖ 93 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਕਰਜ਼ੇ ਵਜੋਂ ਲਏ ਸੀ ਔਰ ਨਾਰਦਰਨ ਰੇਲਵੇ ਕੋਲੋਂ 16,98,500 ਰੁਪਏ ਲਏ ਸੀ। ਫਿਰ 1963-64 ਵਿਚ ਸਟੇਟ ਗੌਰਮਿੰਟ ਕੋਲੋਂ 10 ਲੱਖ 66 ਹਜ਼ਾਰ ਔਰ ਨਾਰਦਰਨ ਰੇਲਵੇ ਕੋਲੋਂ 9 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਲਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕਰਜ਼ਾ 1964-65 ਵਿਚ ਇਕ ਕਰੋੜ 40 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਇਕ ਕੌਡੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੋੜ ਸਕੀ। ਇਸ ਕੋਲ ਕੁਲ 210 ਬਸਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵਧੇਰੀਆਂ ਡਾਜ, ਡੀਸੋਟੋ ਅਤੇ ਫਾਰਗੋ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਰਕਿਟ ਵਿਚ ਬੜੀ ਥੋੜੀ ਕੀਮਤ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਫਰਾਡ ਖੇਡਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੀ ਬਸ 37 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਔਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਸਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਡਾਜ ਬਸਾਂ 1954 ਦੇ ਮਾਡਲ ਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਰਕਿਟ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖਰੀਦਦਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਟੇਟ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਫਰਾਡ ਖੇਡਿਆ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੁਪਿਆ ਪਾ ਕੇ ਘਾਟਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪਰਾਈਵੇਟ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਪਰੇਟਰਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਾਫ਼ੀ ਮੁਨਾਫਾ ਕੱਢ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਬਿਲ ਤੇ ਹੋਈ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਔਰ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਟੈਕਸ 2,750 ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 4,200 ਰੁਪਏ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਹ ਦੂਜੇ ਟੈਕਸ ਵੀ ਪੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਔਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚੰਦੇ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਾਲਾਇਕ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਨੇ ਪਰਾਈਵੇਟ ਅਪਰੇਟਰਾਂ ਦਾ ਜੋ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਇਸ ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਵਿਚ ਇਨਵੈਸਟ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਸਾਂ ਫਰੀਅਲੀ ਚਲਾਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਾਟੇ ਨੂੰ ਖੂਬ ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ ਕੈਮੋਫਲੈਜ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਔਰ ਪੂਰੀ ਡੈਪਰੀਸੀਏਸ਼ਨ ਕਟੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਾਹਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਚੈਲੰਜ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਵਿਖਾ ਸਕਦੇ ਕਿ ਇਸ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦਾ ਇਕ ਤਬਕਾ ਇਸ ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਨੂੰ ਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਘਾਟੇ ਵਿਚ ਚਲਾਇਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਮੈਂ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪੈਪਸੂ ਰੋਡ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਘਾਟੇ ਵਿਚ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਚੈਲੰਜ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ

ਇਸ ਨੂੰ ਗ਼ਲਤ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਮਗਰ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ 1½ ਕਰੋੜ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਸਿਰਫ 37 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਫਿਰ ਸਰਵਿਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸਾਰੇ ਹਾਊਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਿਕੰਮੀ ਹੈ। ਐਸਟੀਮੇਟਸ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰੀਪੋਰਟ ਵੀ ਇਹ ਦਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਸਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ 210 ਬਸਾਂ ਦੀ ਓਪਨ ਮਾਰਿਕਟ ਵਿਚ ਵੈਲਯੂ 37 ਲੱਖ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਬਾਕੀ ਕੈਮੋਫਲੇਜ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਕਹਿ ਲਉ। ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਗ਼ੌਰ ਕਰੇ, ਕਮੇਟੀ ਬਿਠਾਏ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਕਨਵਿਨਸ ਕਰਾਏ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗੇ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਠੀਕ ਚਲਦਾ ਹੈ । ਮਗਰ ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਈ ਹੈ, ਨੁਕਸਾਨ ਉਠਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਇਹ ਡੇਢ ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਅਗਰ ਕਿਸੇ ਸੀਮੈਂਟ ਫੈਕਟਰੀ ਤੇ ਲਗਦਾ, ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਤੇ ਲਗਦਾ ਤਾਂ ਜਿੱਥੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਮਿਲਦਾ ਉਥੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਥੁੜ ਵੀ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ। ਅਗਰ ਇਹ ਡੇਢ ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਉਸ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਲਗਦਾ ਜੋ ਬਿਰਲੇ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਬੜਾ ਫਾਇਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ । ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਤੇ ਲਾਉ ਖੂਹ ਵਿਚ ਨਾ ਪਾਉ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਦੱਸਣ ਕਿ ਕਿੰਨੀ ਮਾਈਲੇਜ ਕਵਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕਿੰਨੀ ਇਨਕਮ ਹੈ, ਕਿੰਨਾ ਘਾਟਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਹੈ । ਰਕਮ ਤੇ ਵਿਆਜ ਵੀ ਮੁੜਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਅਗਰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੀ ਹੋਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਇਸ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਤੋੜਿਆ ਜਾਵੇ ।

ਇਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਮੈਂ ਡਿਸਪੈਰਿਟੀ ਬਾਰੇ ਕਹਿਣੀ ਹੈ । ਪੈਪਸੂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮਰਜ ਹੋਇਆ, ਇਕ ਸੂਬਾ ਬਣਿਆ, ਮਗਰ ਇਕੋ ਸੂਬੇ ਦੇ ਇਕ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਤੇ ਦੂਜੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਆਪ ਚਲਾ ਰਹੀ ਹੈ । ਇਹ ਫ਼ਰਕ ਕਿਉਂ ਹੈ, ਦੋਨੋਂ ਜਗ੍ਹਾ ਇਕੋ ਚੀਜ਼ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਅਗਰ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਹੁਕਮਰਾਨ ਇਕ ਭੈੜਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਲੜਕੇ ਗੱਡੀਆਂ ਵੇਚਦੇ ਸੀ ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਖਤਮ ਕਰੋ। ਇਸਦਾ ਇਕੋ ਮਹਿਕਮਾ ਬਣਾਉ। ਇਕ ਥਾਂ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਰੇਲਵੇ ਤੋਂ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪੁਛਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ 10 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ 1½ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। (ਘੰਟੀ) ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਨੂੰ ਅੰਡਰਸਟੈਂਡ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜਾਂ ਇਤਨੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹਨ ਕਿ ਕੁਝ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ । ਆਖਿਰ ਇਤਨੀ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਬਰਬਾਦ ਕਿਉਂ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ(ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਪੈਪਸੂ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੀ 1962-63 ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਉਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪੈਪਸੂ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੈਪਸੂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਪੈਪਸੂ ਕਾਰਪੋ-ਰੇਸ਼ਨ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਫੈਲਾਇਆ, ਨਵੇਂ ਰੂਟ ਲਏ ਪਰ ਜਿਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਇਹ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਉਹ ਹਾਲੇ ਵੀ ਅਧੂਰਾ ਹੀ ਹੈ। ਦੂਸਰੀ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਪਲੈਨ ਲਈ ਜਿਹੜੇ ਟੀਚੇ ਮਿਥੇ ਗਏ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ

[ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ]

ਤੇ ਇਸ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਨੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਇਹ ਹਾਲੇ ਤਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੀ। ਉਹ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਕੀ ਸਨ, ਇਸ ਵਲ ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਪੈਪਸੂ ਦੀ ਸੈਕੰਡ ਫਾਈਵ ਈਅਰ ਪਲੈਨ ਜੋ 1956-61 ਦੇ ਅਰਸੇ ਲਈ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਸਫੇ 428 ਤੇ ਇਕ ਪੈਰੇ ਵਿਚ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—

"By the years 1958-59 i.e. the three years of the Second Plan, Road Motor Transport in Pepsu will be completely nationalised so far as the existing pucca routes are concerned. In the Second Five-Year Plan, the following routes will be nationalised in the year mentioned against each:

1956-57.—

Kapurthala — Amritsar

Kapurthala — Hamira

. . . ."

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ ਵਿਚ 233 ਮੀਲ, ਦੂਜੇ ਵਿਚ 273 ਮੀਲ ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਸਾਲ ਵਿਚ 282 ਮੀਲ ਦੇ ਰਸਤੇ ਕੌਮੀਕਰਨ ਦਾ ਟੀਚਾ ਸੀ, ਮਗਰ ਇਹ ਮਿਥੇ ਹੋਏ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ । ਦੂਜੀ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਤੀਜੇ ਸਾਲ ਤਕ ਪੈਪਸੂ ਵਿਚ ਜਿਤਨੇ ਰੂਟ ਚਲਦੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਕੌਮੀਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਬਿਲਕੁਲ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕੋਈ ਰੀਜ਼ਨ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੀ ਕਿ ਕਿਉਂ ਇਹ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ ...... ।

कामरेड राम प्यारा : ग्रान ए प्वायंट ग्राफ ग्रार्डर, सर । चेयरमैन साहिब, यह सरकुलर इश्यू हुग्रा है कि सैशन फिर पहली नवम्बर को शुरू होगा । चेयरमैन साहिब, पहले जो सवाल हैं वह तकरीबन खत्म हो चुके हैं ग्रौर इन दिनों में सवाल भेजे नहीं जा सकते । तो फिर क्या प्रोसीजर ऐडाप्ट करना चाहिए । मैं सुजैस्ट करता हूँ कि वह सवाल जिन में ऐक्सटैनशन मांगी गई या पोस्टपोन किये गए या डीम्ड टू हैव बिन ग्रानसर्ड मगर ग्रानसर नहीं किये गए या जो बाकी लिस्टें ग्रभी पड़ी हों उनको टेक ग्राप किया जाए वरना ऐसी हालत हो जायगी कि सैशन बिना सवालों के ही होगा ।

श्री सभापति: माननीय सदस्य ने तो उस रोज़ के लिये सवाल उठाया है मगर इस वक्त हाउस में तो पूरा कोरम भी नहीं है । वैसे टाईम भी खत्म हो रहा है तो मुनासिब यही होगा कि ऐडजर्न ही कर दिया जाए । (The hon. Member has raised a question regarding questions to be taken up on the 1st November but the House is not in quorum even at present. The time of the sitting is coming to its end, so it would be proper if the House is adjourned now.)

चीफ पार्लियामेंट्री सैक्रेटरी: कोरम बैल्ज़ बजाई जाएं ।

(इस समय कोरम बैल्ज़ बजाई गई और कोरम होने पर कार्रवाई शुरू की गई)

ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਪੈਪਸੂ ਦੀ ਦੂਜੀ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਯੋਜਨਾ ਵਿਚ ਜੋ ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਦੇ ਟੀਚੇ ਮਿਥੇ ਗਏ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਜ ਤਕ ਕੋਈ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਚੁਕੇ। ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕਮ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਅੱਜ ਤਕ ਲਟਕਾਉਂਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ...।

चौधरी नेत राम : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर। सभापति महोदय, कामरेड राम प्यारा ने एक व्यवस्था प्रश्न उठाया जो कि कोरम न होने की वजह से मुल्तवी किया गया। उसके बारे में आप रूलिंग दें कि क्या बिना सवालों के ही सैशन चलेगा ?

श्री सभापति: मुझे कार्यालय की ओर से बताया गया है कि उस दिन के लिये प्रश्न हैं। बाकी जो नियम होगा उसके अनुसार कार्यवाही की जायगी। अब चूंकि समय हो गया है इसलिये सदन सोमवार पहली नवम्बर दोपहर दो बजे तक के लिये स्थगित किया जाता है। (The Office has informed me that questions have been earmarked for that day and the Rules of Procedure will be adhered to. Now that the time is over the House stands adjourned till 2.00 p.m, on Monday, the 1st November, 1965.)

1.30 p.m.

(The Sabha then adjourned till 2.00 p.m. on Monday, the 1st November 1965.)

1555-20-1-66—386—C. P. & S., Pb., Patiala.

PUNJAB VIDHAN SABHA

DEBATES

1st November, 1965

Vol. II—No. 13

OFFICIAL REPORT

CONTENTS

Monday, the 1st November, 1965

Punjab Vidhan Sabha Secretariat, Chandigarh.

Price Rs : 8.30

ERRATA

to

Punjab Vidhan Sabha Debates, Vol. II, No. 13, dated the Ist November, 1965

Read	*For*	*Page*	*Line*
at this stage	this stage	(13)2	5
श्री सुरेन्द्र नाथ गौतम	श्री सुरेन्द नाथ गौतम श्री सुरेन्द्र ताथ गौतम	(13)6 (13)35	5,11 from below 15
the	rhe	(13)7	7
ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ	ਲੱਫਟੀਠੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ	(13)7	3 from below
ਫਾਈਨਲ ਅਥਾਰਿਟੀ	ਵਾਈਨਲ ਅਖਾਰਿਟੀ	(13)7	Last but one
ਹੁੰਦਾ	ਹੂੰਦਾ	(13)7	Last but one
करनाल ज़िले	कस्नाल ज़िल	(13)8	1
मन्त्री	सन्त्री	(13)11	17
ਕਾਮਰੇਡ	ਕਾਮਰਡ	(13)12	5
ने	ते	(13)12	17
Transport	Tran port	(13)24, 26 28, 30 and 32	1
completion	eompletion	(13)31	8-9
ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ	ਕਾਮਰੇਡ ਜਾਗੀਰ ਸਿਘ ਜੋਗਾ	(13)37	11 from below
इस के लिये	इसके के लिये	(13)38	13
ਇਹ ਸੈਂਰਟ	ਇਹਸੈਂ ਰਟ	(13)39	5
सेक्रेटरी	सकटरी	(13)85	16
ਸ੍ਰੀ	ਸ੍ਰੀ	(13)89,98 (13)103	18 1
Delete the word 'is' after the word 'myself'		(13)98	8 from below

P. T. O.

Read	*For*	*Page*	*Line*
ਪੇਰੈਂਟ	ਪਰੈਂਟ	(13)107	13
ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ	ਕਿਰਪਾਲ ਸਿਘ	(13)133	1
prospectively	propspectively	(13)133	17
Delete the word 'ਲਈ' before the word 'ਕੁਆਂਟਿਟੀ'		(13)135	7 from below
ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾ	ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ	(13)136	4 from below
PURCHASE AND	PURCHA E AN	(13)139	Heading
जाए	जए	(13)139	15
ਸੋਸ਼ਲਿਸਟਿਕ	ਸ਼ੋਲਿਸ਼ਟਿਕ	(13)140	5
ਪਹੁੰਚਾਉਣ	ਪੰੁਚਾਉਣਾ	(13)140	6 from below
ਸੁਜੈਸ਼ਨ	ਜੈਸ਼ਨ	(13)141	8
के	क	(13)141	16
रुपया	पया	(13)141	24
अमेंडमैंट	अमडमेंट	(13)141	Last but one
टैक्स	टक्स	(13)142	2
पड़ता	पड़त	(13)142	19
स्पीकर साहिब	स्पीकर साहिबा	(13)143	13
CHANDRAWATI	HADRAWATI	(Appendix) iv	7

PUNJAB VIDHAN SABHA

Monday, the 1st November, 1965

The Sabha met in the Vidhan Bhawan, Sector 1, Chandigarh, at 2.00 p.m. of the Clock. Mr. Speaker (Shri Harbans Lal) in the Chair.

STARRED QUESTIONS AND ANSWERS

ENQUIRIES AGAINST EXCISE AND TAXATION COMMISSIONER(S)

***8607. Comrade Ram Piara :** Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) Whether any enquiry into the irregularties committed by the Excise and Taxation Commissioner(s), Punjab, during the period from 1st January, 1962, to date has/have been conducted or are being conducted by the Vigilance Department/CID or any special Agency; if so, the date when the enquiry/en quiries, were ordered together with the name of the Agency to whom the said enquiries have been entrusted;

(b) Whether it is a fact that in a number of cases, the charges of irregularities have been proved; if so, the action, if any, taken thereon, if no action has been taken, the reasons for the same;

(c) the posts at present being held by each of the officers mentioned in part (a) above;

(d) whether any show cause notice/notices have been issued to the officers mentioned in part (a); if so, when together with a copy of the show cause notice/notices so issued be laid on the Table;

(e) whether all the enquiries into the cases of irregularities have been finalised; if so, when, if not, the approximate time by which these are expected to be completed ?

Sardar Gurdial Singh Dhillon ((Transport and Elections Minister) :

(a) Yes. Two enquiries were ordered on 10th August, 1964 and 16th September, 1964 and are now under investigation with the Special Enquiry Agency.

[Transport and Elections Minister]

(b) and (e) The enquiries into the cases of irregularities are still under investigation and are likely to be completed within the next two months.

(c) It is not in the public interest to disclose the name of the officer this stage.

(d) No.

कामरेड राम प्यारा : क्या ट्रांस्पोर्ट मिनिस्टर बतायेंगे कि जो उन्होंने फरमाया है कि इन्क्वायरी हो रही है तो क्या उस इनक्वायरी ग्राफीसर ने कोई रिटन रिपोर्ट गवर्नमेंट को सबमिट की है ? अगर की है तो उसकी डिटेल्ज़ क्या हैं ?

मन्त्री : वैसे की नहीं, अगर कर भी दी हो तो I do not think that it can be laid on the Table of the House.

कामरेड राम प्यारा : इन्होंने जवाब में फरमाया है कि एक इन्क्वायरी 10-8-64 को और दूसरी 16-9-64 को आर्डर की गई तो यह दोनों इन्क्वायरीज़ किस की शिकायत पर की गईं और इनक्वायरी करने का आर्डर किस ने दिया ?

Minister: The Government themselves referred this matter for enquiry.

श्री बलरामजी दास टंडन : क्या मिनिस्टर साहिब बतायेंगे कि जिस वक्त इन्क्वायरी शुरू की गई तो उसके बेसिक चार्जिज़ क्या थे ?

Minister : Certain irregularities were committed in the course of the discharge of their duties.

Chaudhri Darshan Singh : May I know, Sir, the name of the complainant in this case ?

Minister : It is not in public interest to disclose his name.

कामरेड राम प्यारा : क्या ट्रांस्पोर्ट मिनिस्टर बतायेंगे कि यह जो इन्क्वायरी की जा रही है यह शराब के ठेकों के मुताल्लिक है या सेल्ज़ टैक्स में गड़बड़ करने के सिलसिले में की जा रही है ?

मन्त्री : एक तो इसका ज़िक्र दास कमिशन में आया और उसके मुताबिक श्री बागची ने इन्क्वायरी करनी थी और ऐसे ही एक गवर्नमेंट की तरफ से रैफरेंस था। और जहां आप जैसे मेहरबान हों तो ऐसी बातें होती रहती हैं। (हंसी)

कामरेड राम प्यारा : क्या ट्रांस्पोर्ट मिनिस्टर साहिब बतायेंगे कि क्या यह हकीकत है कि वन आफ दी एलीगेशन्ज़ यह थी कि जो पहले डी. आई. जी. बार्डर था उसकी फेवर करने के लिये उसे आऊट आफ टर्न प्रोमोशन दी गई ?

Minister : No, Sir. This may be known to the questioner himself. This information is not with me.

कामरेड राम चन्द्र : क्या मन्त्री महोदय बतायेंगे कि इस इन्क्वायरी को शुरू हुए एक साल हो गया है और यह इन्क्वायरी कब तक जारी रहेगी ?

मंत्री: दो महीने लग जायेंगे। शायद जल्दी ही मुकम्मल हो जाए।

श्री बलरामजी दास टंडन: क्या मन्त्री महोदय बतायगें कि इन्होंने जवाब दिया है कि क्वैसचनर को पता है लेकिन इसके बारे में नाम नहीं बताया गया कि किस की शिकायत पर इन्क्वायरी की गई है, तो इसकी क्या वजह है ?

Minister : The irregularities came to the notice of the Government through some source, which it is not in public interest to disclose, because that may affect the result of the enquiry.

कामरेड राम प्यारा: क्या ट्रांस्पोर्ट मिनिस्टर साहिब बतायेंगे कि जो स्पेशल इन्क्वायरी एजंसी है यह पुलिस आफीसर्ज़ की कान्स्टीचूटिड है या इसमें और भी आदमी शामिल हैं ?

मन्त्री: मैं तो पहले ही अर्ज कर चुका हूँ कि डी. एस. पी. हैं जो स्पैशल इन्क्वायरी कर रहे हैं। गवर्नमेंट का अपना विजिलेंस डिपार्टमेंट है और दूसरा दास कमिशन की जो रैफरेंस है उसके बारे मे श्री बागची की तरफ से की गई है।

डा० बलदेव प्रकाश : क्या मन्त्री महोदय बतायेंगे कि जिन सोरसिज़ से इनके बारे में इर्रैगुलैरेटीज़ का पता लगा है उसका बताना इन्होंने कहा है कि पब्लिक इन्ट्रैस्ट में नहीं है तो क्या उस सोर्स को इस इन्क्वायरी में इन कानफिडेंस लिया जा रहा है या नहीं ? क्या उस सोर्स को इन्क्वायरी में शामिल किया जाएगा ?

मन्त्री: जब रिपोर्ट आएगी तो सारी बात का पता लग जाएगा।

Education Minister : I would like to explain, Sir, at this stage, that it is normally the policy of the Government that the man, who makes a complaint, is taken into confidence, unless there are certain other circumstances which debar him from appearing before the enquiry officer, or he himself is reluctant to appear before him. Normally, the complainant is given the fullest opportunity to substantiate his charges.

Comrade Ram Piara : It has been stated by the Education Minister that normally the complainant is invited to substantiate his allegations unless there are certain other circumstances to the contrary. May I know those circumstances in which the complainant is not invited to substantiate his allegations ?

Transport and Elections Minister : The Education Minister has made only general remarks. As I have already told the honourable Member the enquiry is going on under a Deputy Superintendent of Police of a Special Agency.

Comrade Ram Piara: It has been stated by the Education Minister that it is the policy of the Government to invite the complainant to substantiate the allegations unless there are other certain circumstances. May I know those circumstances, Sir ?

Education Minister : What I meant was that normally the complainant is given the fullest opportunity to substantiate the charges unless the complainant himself is not willing to come and appear before the Enquiry Officer.

Chaudhri Darshan Singh : It has been stated by the Education Minister that normally the complainant is summoned. May I know, Sir, whether it is a fact that the complainant is reluctant to appear before the Enquiry Officer or the Government has not summoned him ?

Transport and Elections Minister : It is in accordance with the normal practice that the complainant is also examined.

डा० बलदेव प्रकाश: क्या मन्त्री महोदय बतायेंगे कि शिक्षा मन्त्री ने बताया है कि जो कम्पलेनैंट हो उसे चार्जिज़ को सबस्टांशियेट करने का मौका दिया जाता है, तो क्या इस केस में उसको मौका दिया जायगा ? श्रौर अगर मन्त्री महोदय के पास पूरी इत्तलाह इस वक्त नहीं है तो इस को कल तक पोस्टपोन किया जाए ताकि यह पता करके बता सकें कि आया कम्पलेंट करने वाले को इन्क्वायरी में शामिल किया जाएगा।

मन्त्री: शिक्षा मन्त्री जी ने तो नार्मल प्रोसीजर आपको बताया है कि ऐसा किया जाता है।

डा० बलदेव प्रकाश : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर। मेरा सवाल यह था कि आया इस इन्क्वायरी के अंदर उनको भी शामिल किया जायेगा या नहीं ? वज़ीर साहिब कहते हैं कि जब रिपोर्ट आयेगी देखा जायगा ।

Minister : Mr. Speaker, I am really very sorry, the hon. Member is putting into my mouth which I have not said. I only stated that the enquiry is going on according to the normal procedure.

कामरेड रामचन्द्र: क्या वज़ीर साहब इस बात का यकीन दिलाएंगे कि अगर कम्पलेनैंटस को अभी तक बुलाया नहीं गया तो क्या अब बुलाया जायेगा ?

मन्त्री: यह इन्क्वायरी दर असल गवर्नमेंट की अपनी रैफरेंस पर ही हो रही है इसलिये कम्पलेनैंट के मुताल्लिक अगर कोई बात होगी तो यह गवर्नमेंट की अपनी मरज़ी पर ही होगी, अगर कोई और बात है तो आप बतायें ।

Chaudhri Darshan Singh : Mr. Speaker, Sir, it has been said that the Government is a complainant against the Government....

Minister : Mr. Speaker, my hon. friend seems to be a learned jurist. After all, the Vigilance Commission is looking into this matter not on the basis of a complaint made but on the basis of a reference by the Government. So it is not a complaint against the Government by the Government.

Starred Question No. 8616

Mr. Speaker : In regard to next question No. *8616 extension is applied for Question No. 8616 is postponed.

श्री बलरामजी दास टंडन : यह तो पहले ही से पोस्टपौंन था मगर अब फिर पोस्टपोन कर दिया गया है। यह किस तरह डील होगा ?

Mr. Speaker : I too feel that reply to this question should have come.

Education Minister : Sir, it is a question which concerns my other colleague. But I presume that this question was put only a few days back. However, I may state that collections are being made at the levels of Panchayats, Tahsils, Sub-Divisions and Districts and you will realise that we have to collect the material from all the 18 districts. There is nothing to hide from the House and we will inform them about the total collections made by the Government at the earliest possible.

श्री बलरामजी दास टंडन: क्या इस सैशन के खत्म होने से पहले रिपलाई मिल जायेगा ?

Mr. Speaker : I do hope that the Government will come forth with the answer.

Education Minister : Whatever information is available with the Government by the time the current session concludes, that will be supplied to the hon. Member.

श्री बलरामजी दास टंडन: मिनिस्टर साहिब ने कोई एशोरेंस तो दी नहीं ?

CONSTRUCTION OF CERTAIN ROADS IN HOSHIARPUR DISTRICT

***8645. Shri Surinder Nath Gautam :** Will the Minister for public Works be pleased to state—

(a) the progress so far made in the construction of the link Road from Naya Nangal to Santokhgarh in Hoshiarpur District together with the time by which the construction work thereon is expected to be completed;

(b) the names of the roads in the backward and hilly areas of Una and Garhshankar Tehsil, district Hoshiarpur scheduled to be constructed during the 4th Plan period ?

Chaudhri Ranbir Singh : (a) Provision during the current year being nominal only preliminary work, such as surveying and land acquisition proceedings will be undertaken. The road is expected to be completed during the 4th Plan period subject to availability of funds.

(b) The roads tentatively included in the 4th Five Year Plan are given in the Statement placed on the Table of the House.

[Public Works Minister]

STATEMENT

Fourth Five-Year Plan Tentatively proposed roads in Garhshankar and Una Tehsils in Hoshiarpur District

Serial No.	Name of road	Length
1.	Nurpur-Abiana-Ropar Road	18.00
2.	Village Kalitram to Nangal-Rupar Road	0.70
3.	Village Thinda to Phagwara-Mahalpur Road	1.30
4.	Ganguwal Power House to Guru-ka-Lahore	0.80
5.	Anandpur Sahib to Naina Devi via Toba Sangwana (un-metalled)	8.00
6.	Village Bhartala to Kathgarh	2.00
7.	Village Paldi to Phagwara-Mahalpur Road	0.50
8.	Village Shiva-ka-Paroh to Polian Prohitan	3.50
9.	Village Kotla to Phagwara-Mahalpur Road	0.38
10.	Village Rajpura to Mubarikpur-Nadaun Road	2.50
11.	Phagwara-Mahalpur Road (Sec: Paldi to Mahalpur)	4.00
12.	Garh-Shankar-Banga Road	3.00
13.	Santokhgarh-Nangal Road	2.50
14.	Stretches on Nangal-Talwara Road via Mubarikpur (Part).	21.00
15.	Balachaur-Nurpur Kalan Road	14.00
16.	Gagret to Oel	3.00
17.	Improvement to Bharwain-Hoshiarpur Road. (only bridges) Balance provision Rs. 19.08 lacs.	
18.	Construction of Bridges on Hoshiarpur-Una Road (Balance provision Rs. 1.70 lacs).	
19.	Road from Una to Jaijon	12.00
20.	Road from Ispur to Gagret	13.00
21.	Road from Chint Purani to Jaurbar via Dharmsala	4.50
22.	Gurdwara Bhambaur Sahib to Nangran via Basdehra	3.00
23.	Road from Takhatgarh on Nurpur Abian Road to Sarai Ferry	2.00

श्री सुरेन्द्र नाथ गौतम : क्या वजीर साहिब बतायेंगे कि जब सड़कों के कलवर्टस का काम मुकम्मल हो चुका है तो इस पर अर्थ वर्क का काम कब तक शुरू हो जायेगा ?

मन्त्री: माननीय सदस्य सूचना दे रहे हैं। पुछना क्या है ?

श्री ओम प्रकास अग्निहोत्री : जब यह स्कीम थर्ड फाइव ईयर प्लेन में मंजूर की गई थी तो यह शुरू क्यों नहीं की गई ?

मन्त्री: पैसे की कमी की वजह से।

श्री सुरेन्द्र नाथ गौतम: क्या मिनिस्टर साहिब यह बतायेंगे कि इस सड़क पर कलवर्टस बन चुके हैं अर्थवर्क का काम एक लेबर सोसाइटी को दिया गया उसने भी काम करने से इन्कार कर दिया। फिर दूसरी लेबर सोसाइटी को दिया गया उसने भी इन्कार कर दिया, इसकी क्या वजह है कब तक काम शुरू होगा और क्या तीसरी पांच वर्षीय योजना में खतम भी होगा या नहीं ?

मंत्री: मैं पहले उत्तर दे चुका हूँ कि जितना पैसा हमारे पास है वह हम लगा देंगे और पैसा हम अगली योजना में इसके ऊपर लगायेंगे ।

———

PERSONS RECOMMENDED FOR THE GRANT OF PRAMAN AND PRATISHTHA PATARS IN TEHSIL NURPUR DURING 1964-65

*8395. **Comrade Ram Chandra:** Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) rhe names of the persons in tehsil Nurpur who were recommended by Shri Amrik Singh, Sub-Divisional Officer at Nurpur during 1964-65 for the grant of Praman and Pratishtha Patars;

(b) the details of the qualities and qualifications of the said persons as mentioned by the Sub-Divisional Officer in support of his recommendations;

(c) whether any evidence or record is available in the office of the Sub-Divisional Officer in support and justification of the said recommendations?

Sardar Gurdial Singh Dhillon (Transport and Elections Minister) : (a), (b) and (c) It is not in public interest to disclose this information

कामरेड राम चन्द्र: इस सवाल के जवाब में माननीय मंत्री ने बताया है कि इस सवाल का जवाब देना पब्लिक मुफाद के मुनाफी है। मैं पब्लिक मुफाद को मद्दे-नज़र रख कर कहूँगा कि वह फाइल देखलें कि कोई फाईल मौजूद भी है या कि नहीं जिसमें सिफारिश सम्बन्धी कागज़ात हैं । और यह भी देखें कि किन खिदमात के बदले यह सिफारिश की गई है ?

मंत्री : यह तरह तरह की खिदमात होती हैं । यहां पर कैसे बयान की जा सकती हैं ।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਸਪੀਕਰ ਸ਼ਾਹਿਬ, ਕੀ ਵਜੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰਮਾਣ ਪੱਤਰਾ ਦੇ ਦੇਣ ਦਾ ਕਰਾਈਟੇਰੀਆਂ ਕੀ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਐਸੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸੌਖ ਹੋ ਜਾਵੇ ਪਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਯੋਗ ਹਨ ।

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ : ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਸੀਕਰਿਟ ਸਰਵਿਸ ਲਈ ਜਾਵੇ.....

Mr. Speaker : Not allowed please,

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਪਰਮਾਣ ਪਤਰ ਦੇਣ ਲਈ ਫਾਈਨਲ ਅਖਾਰਿਟੀ ਐਸ. ਡੀ. ਓ. ਹੈ ਜਾਂ ਡੀ. ਸੀ. ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ: ਉਹ ਰਿਕੁਮੈਂਡ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ।

कामरेड राम प्यारा : मैंने पिछले सेशन में इस किसम का एक करनाल ज़िल का सवाल दिया था तो मुझे पूरी तफसील बताई गई थी मगर अब कुछ और ही कहा जा रहा है। मैं पूछना चाहता हूँ कि यह गलती उस वक्त की गई थी या अब पिछले साल की निसबत इस मामले में कोई तबदीली आ गई है ?

मन्त्री : जब से मैं मिनिस्टरी में आया हूँ कम अज कम मैंने तो कोई गलती नहीं की । (हंसी(

कामरेड राम प्यारा : स्पीकर साहिब, इन्होंने जवाब में कहा कि पब्लिक मुफाद में नहीं मगर मुझे रिटन जवाब पिछले सैशन में मिला । मैं जानना चाहिता हूँ कि which of the policy is correct?

Mr. Speaker : The hon. Member may please bring that question to my notice.

SRIVASTAVA COMMITTEE

***8406. Comrade Ram Chandra :** Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the composition of the Srivastava Committee appointed by the Government;

(b) the period for which the Members of the said Committee worked along with the amount of salaries and allowances paid to each Member;

(c) the number of cases referred to the above-mentioned Committee;

(d) the date when the said Committee submitted its report and a copy there of be laid on the Table of the House?

Sardar Gurdial Singh Dhillon (Transport and Elections Minister) ;

(a) The Srivastava Committee originally consisted of—

(1) Shri A. P. Srivastava, Retired Judge of the Allahabad High Court. Chairman

(2) Shri G. H. Rajadhyaksha, Joint Secretary and Legal Adviser to the Government of India, Ministry of Law. Member

(3) Shri S. K. Chhibber, I. A. S., Secretary to Government, Punjab, Home Department. Member

Shri Chhibber was relieved of the membership of the Committee with effect from the 9th July, 1965, on account of other preoccupations

(b) The requisite information is given below.—

Name	Period	Salaries paid	Travelling allowance (including transfer TA) paid
Shri A. P. Srivastava, Chairman	21.3.65 to 31.7.65	Rs. 11,494.01	Rs. 609.75
Shri G. H. Rajadhyaksha, Member	19.4.65 to 31.7.65	10,025.00	1479.62
Shri S. K. Chhibber, Member	21.3.65 to 9.7.65	Shri S. K. Chhibber worked on the Committee *ex officio* as Home Secretary and only drew his own salary and allowances as Home Secretary while he was a member of the Committee.	

(c) Altogether 28 transactions were considered by the Srivastava Committee.

(d) *First Part* : 31th July, 1965.

Second Part : Shri Srivastava was assured that his report would not be made public. Even otherwise, it is not in the public interest to divulge the contents of this report. It is, therefore, being treated as a secret document.

ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਇਹ ਦਰੁਸਤ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਇਹ ਰੀਪੋਰਟ ਸਬਮਿਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਫੌਰਨ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਵਰਕੇ ਗ਼ਾਇਬ ਹੋ ਗਏ ?

Chaudhri Darshan Singh : It has been stated that 28 transactions were considered by the Srivastava Committee. May I know whether he declared all these transactions legal and correct ?

Minister : He has submitted a report. As already stated, it is not in the public interest to divulge the contents thereof.

कामरेड राम चन्द्र : मैं दरयाफ्त करना चाहता हूँ कि जिन 28 ट्रांज़ैक्शनज़ की उन्होंने इन्क्वायरी की और रिपोर्ट दी, उसमें उनको जस्टीफाई किया है या कि गलत साबित किया है ?

Minister : Out of these, 8 cases were those as had been adversely commented upon by the Das Commission. The remaining 20 transactions had come to light in the course of enquiries made by Shri Srivastava.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਮਿਸਟਰ ਸ੍ਰੀਵਾਸਤਵ ਨੇ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਿਜ਼ ਨੂੰ ਹੀ ਇਨਕੁਆਇਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਸਟਰ ਦਾਸ ਨੇ ਐਕਜ਼ਾਨਰੇਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵੀ ?

Minister : I am not exactly sure. But, as I see, those cases which were referred to Shri Krishnaswami were taken up by him. As to who were the persons involved, it is not in public interest to disclose this information.

Sardar Gurnam Singh : Sir.....

Mr. Speaker : He has said that it is not in public interest to disclose certain things.

Sardar Gurnam Singh : Did he enquire into those cases in which the Enquiry Commission had exonerated the people ?

Mr. Speaker : First he said that he was not sure. Then he said that it was not in public interest to disclose the things.

Sardar Gurnam Singh : Then, Sir, he should make sure first and then can give the reply.

Minister : I clearly told him that as for other things it is not in public interest to disclose them.

Chaudhri Darshan Singh : Every judge whether he has retired or is in service would not like to hold any enquiry in camera....

Mr. Speaker : Please put your supplementary.

Chaudhri Darshan Singh : Even Mr. Das held the enquiry in the open........

Mr. Speaker : Please put your supplementary.

Chaudhri Darshan Singh : May I know from the hon. Minister whether Mr. Srivastava asked in writing that his report be kept secret ?

Minister : He got a clear understanding that his report would not be made public and that it will be treated as a secret document.

TRUCKS AND BUSES REQUISITIONED DURING THE CONFLICT WITH PAKISTAN

***8696. Shri Mangal Sein** (put by Shri Fateh Chand Vij) : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the total number of trucks and buses requisitioned in the State during the recent conflict with Pakistan;

(b) whether it is a fact that some of the said trucks/buses were destroyed by enemy action; if so, the steps proposed to be taken by the Government to compensate the owners thereof;

(c) whether any cases have come to the notice of the Government in which the trucks/bus owners in the State, particularly in district Rohtak, gave defective vehicles, if so, the action, if any, so far, taken or intended to be taken by the Government against such persons ?

Sardar Gurdial Singh Dhillon (Transport and Elections Minister) : (a) It would not be in public interest to disclose the number of trucks and buses requisitioned.

(b) Yes. Action is being taken in accordance with the scale of compensation laid down by Government of India.

(c) Three trucks in Ferozepur District were found defective and were de-requisitioned immediately. No further action was called for in this case. No trucks were found defective in any other district.

श्री फतेह चन्द विज : जो ट्रक लड़ाई के वक्त डिस्ट्राय हो गए उनके क्लेम के सम्बन्ध में क्या सरकार ने कोई मशीनरी कायम की है, अगर की है तो उसका आफिस कहां है ?

मन्त्री : अभी थोड़े दिन हुए, मिलिट्री अथारिटीज़ से बात करके हर एक जिले में एक कमेटी बनाई है जो क्लेम एग्ज़ामिन करेगी।

चौधरी इन्द्र सिंह मलिक : कितना कम्पैनसेशन मुकर्रर किया है ?

Minister : Government of India had issued instructions in 1962 at the time of Chinese aggression laying down the scale of compensation in the event of damage to or loss of requisitioned vehicles. They have further liberalised the scale,—*vide* their notification dated the 1st October, 1965, and as contained in Government of India, Ministry of Transport (Transport Wing) letter dated the 1st October, 1965. The letter reads—

"........The Government of India have decided to increase the compensation payable in respect of the vehicles requisitioned after the 31st August, 1965, as shown under—

(a) 20% increase over the compensation payable, under the instructions contained in this Ministry's letter No. 1-TL(56)/62, dated the 22nd November, 1962.

(b) In the case of total loss of the requisitioned vehicles as a result of the enemy action, a further increase over the increase indicated at (a) above, of—

(i) 15% in respect of vehicles which are three years of less than three years old and

(ii) 20% in the case of vehicles which are over three years old.

(c) In the case of total loss of owner driven vehicles as a result of enemy action, an additional increase of 15% over the increased compensation mentioned at (a) and (b) above.

[Transport and Elections Minister]

(d) The total compensation payable should not exceed the market value of the new vehicle of the same make and type as the requisitioned vehicle prevailing on the date of the loss or the damage as the case may be.

ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ : ਕੀ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਅੱਜ ਟਰੱਕਾਂ ਦੀ ਫਿਗਰਜ਼ ਦੱਸਣ ਤੋਂ ਕਿਉਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਦ ਕਿ 4 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਤਨੇ ਹਜ਼ਾਰ ਟਰੱਕ ਰੀਕੁਈਜ਼ੀਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਸਨ ?

ਮੰਤਰੀ : ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਦਿਨ ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮਿੰਟ ਵਲੋਂ ਰੀਕੁਈਜ਼ੀਸ਼ਨ ਕੀਤੀਆਂ ਵੈਹੀਕਲਜ਼ ਬਾਰੇ ਦਸਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਵਿਚ ਮਿਲਟਰੀ ਵਲੋਂ ਰੀਕੁਈਜ਼ੀਸ਼ਨ ਕੀਤੀਆਂ ਵੈਹਿ-ਕਲਜ਼ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ।

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ : ਕੁਛ ਐਸੇ ਵੀ ਲੋਕ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਵੈਹੀਕਲਜ਼ ਵਾਲੰਟਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਹ ਵੈਹੀਕਲਜ਼ ਐਕਸੀਡੈਂਟਸ ਨਾਲ ਡਿਸਟਰਾਏ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਕੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵੈਹੀਕਲਜ਼ ਲਈ ਵੀ ਕੰਪੈਨਸੇਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏਗਾ ?

ਮੰਤਰੀ : ਹਰ ਉਹ ਵੈਹੀਕਲ ਜਿਹੜੀ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੇ ਰੀਕੁਈਜ਼ੀਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਉਸ ਦਾ ਕੰਪੈਨ-ਸੇਸ਼ਨ ਦਿਆਂਗੇ ।

श्री फतेह चंद विज: सरकार ने एलान किया था कि जो ट्रक रीक्वीज़ीशन किए गए हैं उनका गुड्ज़ टैक्स और टोकन टैक्स माफ कर दिया जाएगा। उसके बारे में क्या किया है ?

Minister : Mr. Speaker, I think the question asked by the hon. Member is not relevant. If you think it is relevant, I am prepared to answer it.

चौधरी इन्द्र सिंह मलिक: क्या मिनिस्टर साहिब बतायेंगे कि कितने ट्रक ओनर्ज़ और बस ओनर्ज़ इस एक्शन में काम आए हैं ?

मन्त्री: अभी कुछ नाम आए हैं और अभी कइयों के बारे में जो मिसिंग हैं पता किया जा रहा है। उनके लिये 5000 रुपया अपनी तरफ से रखा है और फौज की तरफ से भी आएगा।

T. A. AND D. A. DRAWN BY THE MINISTERS

***8654. Sardar Gian Singh Rarewala :** Will the Chief Minister be pleased to state the total amount of T. A. and D.A. drawn or claimed by each of the Ministers during the months of August and September, 1965.

Sardar Gurdial Singh Dhillon (Transport and Elections Minister) : The requisite information is given below—

Serial No.	Name of the Minister	Total amount of T. A. and D. A. drawn or claimed by each of the Ministers during the months of August and September, 1965.
1.	Comrade Ram Kishan, Chief Minister, Punjab	Rs. 424.00
2.	Shri Darbara Singh, Home and Development Minister, Punjab.	Rs. 321.00
3.	Shri Prabodh Chandra, Education Minister, Punjab.	Rs. 225.00
4.	Shri Kapur Singh, Finance Minister, Punjab.	Rs. 1,196.25
5.	Shri Gurdial Singh Dhillon, Transport and Elections Minister, Punjab.	Rs. 22.50
6.	Shri Ranbir Singh, Public Works Minister, Punjab.	Rs. 210 00
7.	Shri Ajmer Singh, Planning and Local Government Minister, Punjab.	Rs. 420.00
8.	Shri Harinder Singh, Revenue Minister, Punjab.	Nil
9.	Shri Rizaq Ram, Irrigation and Power Minister, Punjab.	Rs. 307.50
10.	Shri Prem Singh Prem, Capital and Housing Minister, Punjab.	Rs. 165.00
11.	Shri Chand Ram, Welfare and Justice Minister, Punjab	Rs. 247.50
12.	Shmt. Om Prabha Jain, Health Minister, Punjab	Rs. 382.50
13.	Shri Sunder Singh, Minister of State for Excise, Printing Welfare and Labour,	Rs. 322.50
14.	Captain Rattan Singh, Minister of State for Animal Husbandry and Agriculture, Punjab.	Rs. 502. 50

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਫਾਈਨੈਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ 1,196 ਰੁਪਏ ਲਏ ਹਨ। ਕੀ ਉਹ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੇਰਾ [illegible] ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮੈਂਟ ਲਈ ਲੋਨ ਦੇ ਮੁਤਲਿਕ ਜੋ ਉਹ ਕਲਕਤੇ ਜਾਂ ਬੰਬਈ ਗਏ ਸਨ ਕੀ ਇਸ ਵਿਚ ਉਥੇ ਜਾਣ ਦਾ ਟੀ. ਏ. ਅਤੇ ਡੀ. ਏ. ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਏਥੇ ਬੈਠੇ ਨਹੀਂ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਸ ਵਿਚ ਉਹ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਅਗਰ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੋਗੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪਤਾ ਕਰਕੇ ਦਸ ਦਿਆਂਗਾ। ਐਵੇਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸ਼ਕ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਏਥੇ ਵਾਧੂ ਖਰਚ ਮਿਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਮੇਜਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਟੀ. ਏ. ਨਿਲ ਦਸਿਆ ਹੈ। ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਕੀ ਕੈਬਨਿਟ ਦੇ ਦੂਜੇ ਮਨਿਸਟਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੁਟ ਸਟੈਪਸ ਤੇ ਚਲਣਗੇ ?

ਮੰਤਰੀ : ਮੇਜਰ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਖੁਦ ਨਹੀਂ ਲੈ ਰਹੇ ਤੇ ਅਸੀਂ ਜ਼ਰੂਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਤਕ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਉਗੇ ਤਾਂ ਹਟ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਜੋ ਬਣਦੇ ਹਨ ਉਹ ਤਾਂ ਬਣਦੇ ਹੀ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰ ਦਫਾ ਕਿਹਾ ਕਿ 15 ਰੁਪਏ ਰੋਜ਼ ਐਮ. ਐਲ. ਏਜ਼. ਦੇ ਥੋੜੇ ਹਨ, ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, 25 ਰੁਪਏ ਕਰ ਦਿਉ। ਸਾਡੇ ਤਾਂ 15 ਰੁਪਏ ਹੀ ਬਣਦੇ ਹਨ।

NATIONAL ANTHEM

***8781. Comrade Babu Singh Master :** Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) whether the Government is aware of the fact that there is a great tendency among the cinema-goers not to stand up when the National Anthem is played at the end of the shows;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, the details of the measures, if any, adopted by the Governmanet to put a stop to such disrespectful tendencies ?

Sardar Darbara Singh (Home and Development Minister) : (a) Amongst few cinemagoers only.

(b) 1. The Cinema Managements have been asked to open the doors of Cinema houses only when the National Anthem is over.

2. The Cinema managements have been advised to show slides explaining how the audience should conduct themselves while the National Anthem is being played.

3. The Director of Public Relations and Tourism, Punjab, has been asked to give wide publicity in the matter. He has also been requested that the cooperation of the Local Press may be enlisted in educating the public on the point.

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ (ਏ) ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਹੈ 'ਏ ਫਿਉ ਸਿਨੇਮਾ-ਗੋਅਰਜ਼'। ਜੋ ਪਾਰਟ (ਬੀ) ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਸਾਫ ਪਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਛ ਟੈਂਡੈਂਸੀ ਹੈ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਟੈਂਡੈਂਸੀ ਬੰਦ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ? ਇਹ ਡਿਸਰਿਸਪੈਕਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਮੰਤਰੀ : ਜੇ ਇਹ ਟੈਂਡੈਂਸੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਤੁਸੀਂ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਾ ਕਰਦੇ । ਕਈ ਲੋਕ ਐਸਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਟੂ ਸਟਾਰਟ ਵਿਦ ਕੁਛ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਜੋ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਆਈਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮਾਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਤੇ ਲੋਕ ਡਿਸਰਿਸਪੈਕਟ ਸ਼ੋ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਦੋ ਹੀ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ੋ ਖ਼ਤਮ ਹੋਵੇ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਐਂਥਮ ਪਲੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬੰਦ ਕਰਨ, ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ । ਦੂਜੇ ਪਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਐਸੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਏ ।

SETTING UP OF A VIGILANCE COMMISSION IN THE STATE

***8731. Sardar Balwant Singh :** Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) whether it is a fact that Government has recently set up a Vigilance Commission, if so, the names of persons appointed on the said Commission and the details of its set up;

(b) whether any posts in the said Commission are still lying vacant; if so, what and the reasons therefor ?

Shri Ram Kishan : (a) Yes. Shri Tek Chand, retired Judge of the Punjab High Court has been appointed as the first Chairman of the State Vigilance Commission. A copy of the Scheme of the State Vigilance Commission indicating the set up of Commission is placed on the Table of the House.

(b) No.

Extract from the Punjab Government Gazettee (Extraordinary) dated the 9th March, 1965)

VIGILANCE DEPARTMENT

NOTIFICATION

The 8th March, 1965.

No. 1899-VI(I)-65/2437:— The Governor of Punjab is pleased to constitute the following Organisation for the purposes hereinafter appearing:—

1. The Organisation may be called the Punjab State Vigilance Commission (hereinafter referred to as the Commission).

2. The Commission shall, unless otherwise directed by the State Government from time to time, be attached to the State Vigilance Department.

3. (1) The Commission shall have jurisdiction and powers in respect of the following matters, namely:—

(A) To undertake any inquiry into any transaction in which a Government servant is suspected of having acted in a corrupt manner which may be referred to it by the State Government except a transaction relating to misconduct of misdemeanour of a Government servant not involving corruption.

[Chief Minister]

(B) To undertake or cause an inquiry or investigation to be made into—

(i) any complaint of corruption and lack of integrity involving a Government servant which may be referred to it by the State Government.

(ii) any other complaint or information specially entrusted to the Commission by the State Government in which a Government servant may or may not be involved.

(C) To call for reports, returns and statements from all Departments of the State Government or undertakings so as to enable the Commission to bring about general liaison and co-ordination over the vigilance and anti-corruption work in such departments and undertakings.

(D) To take over under its direct control such complaints, information or cases for further action, namely—

(i) to ask the Special Inquiry Agency to register a regular case and investigate it, or

(ii) to entrust the complaint, information or case for inquiry to the Special Inquiry Agency or to the Department or undertaking concerned, or

(iii) to hold itself an inquiry by taking evidence.

Note. I. The Commission may not be burdened with complaint against non-gazetted officials except when the complaint substantially involved a gazetted officer also.

Note II. The Commission shall not take cognizance of anonymous and pseudonymous complaints unless referred to it by the State Government.

Note III. The term " Government servant" does not include Ministers and non-officials such as members of Municipal Committees, Panchayats, Panchayat Samitis, Zila Parishds or other local authorities, and office holders of Co-operative Societies and Universities.

(E) To advise the State Government in the matter of black-listing of any firm which might come to its adverse notice during an inquiry.

(2) In cases referred to in paragraph (D) (ii) above, the report of the inquiry shall be forwarded to the Commission so that on consideration of the report and relevant records, it may advise the Department or under taking concerned as to further action to be taken in the matter.

(3) In cases where the report of inquiry has been forwarded to the Commission by the Special Inquiry Agency, the Commission shall, while considering such report, obtain the comments of the Department or undertaking concerned.

(4) Where the Special Inquiry Agency considers that a prosecution should be launched and where prior sanction for such prosecution is required under any law for the time being in force, the Agency shall simultaneously send a copy of its report to the Department or undertaking concerned for any comments which it may wish to forward to the Commission.

5. Where the authority competent to sanction such prosecution—

(a) is the State Government, the Commission will advise the Vigilance Department, after examining the case and considering any comments received from the Department or undertaking concerned, whether or not prosecution should be sanctioned, whereafter the necessary order will be issued by the Vigilance Department in which the power to accord sanction shall vest, and

(b) is an authority other than the Sate Government, and that authority does not propose to accord the sanction sought by the Special Inquiry Agency, the case shall be returned to the Commission and the aforesaid authority shall take further action after considering the advice of the Commission.

(6) The Commission may entrust an oral inquiry in any departmental proceedings, except in petty cases, to one of the Commissioners for Departmental inquiries attached to the Commission.

(7) The Commissioner for Departmental Inquiries shall submit his report to the Commission and the Commission shall after taking into consideration the comments of the Department or undertaking concerned and examining the report and such comments forward the record of the report to the apporpriate punishing authority with its advice as to further action to be taken in the matter.

(8) Where the Commission finds that discretionary powers in the discharge of his duties were exercised by a Government servant for improper or corrupt purposes, the Commission shall advise the Department or the undertaking concerned that suitable action may be taken against the Government servant concerneed and if it appears to the Commission that any practice or procedure followed by the Department or undertaking is of such a nature that it affords scope for corruption or misconduct the Commission may advise that such practice or procedure be appropriately altered or abandoned and the Commission may suggest the manner for doing so.

(9) The Commission may, at such intervals as it may consider necessary, initiate review of all practices and procedures of administration in so far as they relate to the maintenance of integrity in administration.

(10) The Commission may collect such statistics and other information as may be necessary.

(11) The Commission may obtain information about the action taken on its recommendations.

(12) The Commission shall submit to the State Government in the Vigilance Department monthly statements of all the inquiries made by it with all material particulars along with the details of the nature and scope of such inquiries, and in turn, the Commission shall have the power to call for similar statements from the various Departments or undertakings of the State Government regarding inquiries conducted by them into complaints of corruption against Government servants.

(13) The Commission shall submit an annual report to the State Government in the Vigilance Department about its activities drawing particular attention to cases in which its advice has not been accepted or acted upon.

14. The Commission shall be provided with such staff, including such number of legal advisers and technical officers, as may be necessary for the proper discharge of its duties and responsibilities.

(15) The Head of the Commission shall—

(a) be designated "Chairman, Punjab State Vigilance Commission";

(b) be appointed by the Governor of Punjab by warrant under his hand and seal;

(c) be removable in the same manner as the Chairman or Member of the State Public Service Commission;

*(d) hold office for a period of four years or until he attains the age of sixty-five years, whichever is earlier;

Provided that the first head of the Commission shall hold office for a period of five years notwithstanding his attaining the age of sixty-five years.

---

*As amended by the Punjab Government Notification No. 6789-VI (1)-65/8206 dated the 7-9-1965

[Chief Minister]

*(e) on ceasing to hold the office of the Chairman of the Commisson be ineligible for any other employment under the State Government or for holding any political or public office within the Punjab State for which purpose the Chairman of the Commission shall furnish a written undertaking to the State Government."

(f) for the present be of the status of the Chairman, State Public Service Commission, but in the excercise of his powers and functions not be subordinate to any Department of the State Government, and

(g) by convention be for the present given the same measure of independence and autonomy as the Chairman of the State Public Service Commission.

Note:—The Chairman of the Commission shall have the same place in the warrant of precedence which he held in accordance with his status prior to his appointment as such Chairman if the same was higher than that of the Chairman of Punjab State Public Service Commission.

(16) Besides the Chairman, the State Government may appoint one or two other members of the Commission and the provisions contained in sub-paragraphs (d) and (e) of paragraph 5 shall apply to such member or members as they apply to the Chairman of the Commission.

(17) The Secretary of the Vigilance Department, who shall be appointed by the Statement Government from amongst the Senior Secretaries to the Government, shall in his *ex officio* capacity act as an Associate Member of the Commission and shall serve as a link between the state Government and the Commission and shall be entitled to be consulted by the Commission in all important matters.

(18) (1) In every department or undertaking of the State Government there shall be one Chief Vigilance Officer and a requisite number of Vigilance Officers who shall be appointed subject to the advice of the Commission. The Chief Vigilance Officer shall, as far as practicable, be an officer next in rank to the Secretaryto Government or the Head of the Department, as the case may be, and will work under his supervision. They will not be whole-time officers but will be nominated to do this work in addition to their normal duties. While any officer not approved by the Commission may not be appointed as a Vigilance Officer, the control over the working and conduct of these officers shall be exclusively that of the Secretary to the Government or the Head of the Department, as the case may be.

(2) The holding of inquiries, supervision over investigations, drawing up of formal charge-sheets, compliance with procedural or legal requirements of these inquiries, consultation with the commission and final disposal of cases shall be decentralised and will become the responsibility of the Departments or undertakings concerned.

(3) The Special Inquiry Agency shall be an independent department appointments to which shall be made on tenure basis subject to the concurrence of the Commission. The annual assessment of the work of the head of this Department will be made by the Secretary, Vigilance Department, as initiating authority and by the Chairman of the Commission as final reporting authority.

(19) The investigating staff at present functioning under the Deputy Inspector-General of Police, Vigilance, shall be withdrawn from the Police Department and shall be constituted into a separate department with the officer of a rank of Deputy Inspector-General of Police as its head and shall be designated as 'Special Inquiry Agency'. The Deputy Inspector-General in-charge of this Department will be designated as Director, Special Inquiry Agency". The Officers of this Department shall continue to enjoy the powers of investigaion vested in the Police Officers of the general police district as is the case at present and, if legally necessary, a fresh notification shall be issued for continued vesting of these powers in them. The Secretary to Government, Punjab, Vigilance Department, shall be the Administrative Secretary of this Department.

(200 The Vigilance Department and its Secretariat counterpart as at present constituted shall be wound up and its staff of technicians and specialists as well as legal

---

As amended by the Government Notification No. 6789-VI (1) 65/-8266 dated the 7-9-1965.

advisers shall be placed under the control of the Commission. This staff shall be available at all times and on all occasions for consultation with, and giving opinions to, the officers of the Special Inquiry Agency and other departments in processing their cases.

21. The Commission shall take the initiative in prosecuting persons who are found to have made false complaints of corruption or lack of integrity against Government servants.

S.K. CHHIBBER,
Secretary to Government, Punjab,
Vigilance Department.

Sir, this scheme has also been given in the Gazette which is an accessible document.

Sardar Balwant Singh : Sir, I have not got any copy of the Gazette Notification and I have to ask supplementary questions. Sir, would it be possible to postpone the supplementary questions for tomorrow.

Minister : Mr. Speaker, Sir, a copy of the Gazette Notification has already been sent to the hon. Member. A copy of the Gazette goes to every hon. Member of the House. This is, Sir, an accessible document.

Mr. Speaker : I would like to verify whether the reply has been sent to the Vidhan Sabha Secretariat or not. So far, the reply has not been received by us.

Minister : I am sorry for this. I am prepared to answer the questions on some other date.

Sir, I would like to know whether it is necessary to send a copy of an accessible document to an hon. Member.

Mr. Speaker : In many cases, I have found, the Departments are in the habit of sending the replies very late. Sometimes, they send their replies one hour before the commencement of the sitting of the House. Some of the replies are received just when I am on my way to the House. In this particular case, the Department has not thought it fit to send the reply. It is a serious matter. I hope the Government will look into it.

Minister : Sir, my point of order is this. The information desired by the hon. Member through this Question has already been supplied to him. The information is contained in a Gazette Notification and a copy of the Gazette is sent to each and every hon. Member of the House. So, this is, Sir, an accessible document. I would like to know, whether it is necessary for us or whether it is our duty to send a copy of the Gazette Notification to the hon. Member.

Mr. Speaker : It is for the Government to give the reply in whatever manner they like when a Question has been admitted.

Minister : Sir, when a certain piece of information is contained in an accessible document, that cannot be the subject-matter of a Question.

Mr. Speaker : The Government can make a request to that effect.

Sardar Balwant Singh : Sir, this question is very important. I would, therefore, request that the supplementaries be postponed for to-morrow.

Mr. Speaker : The supplementaries are postponed for to-morrow.

INDUSTRIAL PRODUCTION AFFECTED IN CERTAIN AREAS DUE TO INDIA PAKISTAN CONFLICT

***8671. Shri Mangal Sein** (Put by Shri Fateh Chand Vij) : Will Minister be please to state—

(a) Whether the production of the industries at Batala, Amritsar, Jullundur, Ludhiana, Panipat, Sonepat, Bahadurgarh and Faridabad was affected during the recent India-Pakistan Conflict

(b) whether any industries in the said areas were closed; if so, the number and the location thereof together with the estimated number of labourers thrown out of employment as a result thereof ?

Sardar Gurdial Singh Dhillon (Transport and Elections Minister) : (a) and (b) The discloure of the requisite information will be prejudical to public interests.

REPRESENTATION OF PUNJAB STATE ON CENTRAL ADVISORY COUNCIL OF INDUSTRIES AND ITS BRANCHES

***8656. Sardar Gian Singh Rarewala** : Will the Chief Minister be pleased to state whether the state is represented on the Central Advisory Council of Industries and its various branches, if so, the number and names of the representatives ?

Sardar Gurdial Singh Dhillon (Transport and Elections Minister) : No. Does not arise.

Sardar Gian Singh Rarewala : Sir, May I know as to why has this State not been represented ?

Minister : Sir, we have a number of representatives on various other Boards and Councils. So far as our representation on the Central Advisory Council of Industries is concerned, we are not represented there. I am sorry, I do not know the reason.

Sardar Gian Singh Rarewala : Will, Sir, the Government consider the feasibility of its representation on the said Council now ? Will the Government apply for representation now ?

Minister : Sir, I am thankful to the hon. Member. I will convey this to the hon. Chief Minister.

चौधरी इन्द्र सिंह मलिक : क्या वजीर साहिब बताएंगे कि क्या हमारी वहां रीप्रेजैंटेशन न होने की वजय से स्टेट को नुकसाच नहीं पहुंचेगा ?

Mr. Speaker : It is a matter of opinion.

Minister : Sir, we are represented on various Boards and Councils.

LICENCES ISSUED FOR ESTABLISHING NEW FACTORIES IN THE STATE

***8672. Sardar Gian Singh Rarewala :** Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the number of licences issued in favour of Punjabis for establishing new factories or expanding the existing undertaking in the State during the years 1963 and 1964 under the provisions of the Industries (Development and Regulation) Act of 1951;

(b) the names of the said licensees and the industries for which the licences have been issued;

(c) whether the factories for which the said licences were issued have since been established; if so, where and whether they have gone into production ?

Sardar Gurdial Singh Dhillon (Transport and Elections Minister) : The requisite information is laid on the Table of the House.

Information regarding licenses issued for establishing new factories in the State.

(a), (b) and (c) Statements I and II giving the requisite particulars and indicating upto date position of the implementation of licences issued by the Government of India under the Industries (Development and Regulation) Act, 1951 for setting up new projects or for expansion of existing units in the Punjab State, separately during the years 1963 and 1964, are attached. Licences are generally issued to Corporate Bodies or subsequently their implementation is taken up by such bodies. The information about their Directors, being Punjabis or non-Punjabis is not readily available, and the time and labour involved in collecting the same will not be commensurate with the benefit that can possibly be derived therefrom.

STATEMENT I

Showing particulars of Licences issued under the Industries (Development and Regulation) Act, 1951 during the year 1963

S. No.	Name of the licensee	Name of Industry	Whether New undertaking/ substantial expansion	Proposed location	Latest position about implementation
1	2	3	4	5	6
1.	Escorts Ltd., Partap Building, Cannaught Circus, New Delhi	Automatic Chock absorbers	S. E.	Faridabad	Production started
2.	M/s. Panipat Woollan & General Mills Co. Ltd., Kharar	Wool Tops	S. E.	Kharar	In Production
3.	M/s. Metal Box Co. of India Ltd., 60, New Indl. Township, Faridabad	R. S. Closure	N. U.	Faridabad	Production started
4.	M/s. Escort Ltd., Partap Building Cannaught Circus, New Delhi	Intensifying screnes & Fluoroscopic screnes for X-Ray equipment	S. E.	Faridabad	Production started
5.	M/s. Modella Woollen Mills Ltd., Chandigarh	Wool Tops	S. E.	Chandigarh	In Production
6.	M/s. Indian Metallurgical Industries Ltd., 4/8, Asaf Ali Road, New Delhi-1	Cast Iron Castings & Steel forgings	N. U.	Ballabgarh	Land acquired
7.	M/s. Modi Spinning & Weaving Mills Co. Ltd., Modi Nagar (U.P.)	Heavy structurals	N. U.	Chandigarh	Licence surrendered by the licencee
8.	M/s. Swastika Spinning Mills, Post Box No. 1, G.T. Road, Panipat	Cotton waste yarn	N. U.	Panipat	Factory building completed

9.	M/s. Modella (P) Ltd., Chandigarh	Cotton waste yarn	N. U.	Amritsar	(i) Building constructed (ii) Applied for import licence
10.	M/s. East India Textile (P) Ltd., New Township, Faridabad	Cotton yarn	N. U.	Faridabad	Licence cancelled
11.	M/S. Kharar Textile Mills, Kharar	Cotton waste yarn	S. E.	Kharar	Building completed
12.	M/s. Ram Kishan Kulwant Rai Jeevan Vihar, 3 Parliament Street, New Delhi	Cotton waste yarn	S. E.	Faridabad	Shed completed Production expected shortly
13.	M/s. Oswal Cotton Spinning and Weaving Mills, Ltd., Ludhiana	Cotton waste yarn	N. U.	Ludhiana	The licencee have not submitted any progress report so far about the implementation of the licence despite reminders
14.	M/s. Beegee Corporation (P) Ltd., Patiala	Metal Clad Switches & Distribution Boxes etc.	S. E.	Patiala	Production started
15.	M/s. Rajan & Santosh (P) Ltd., Ludhiana	Cotton waste yarn	N. U.	Ludhiana	Building constructed A part of machinery reached at Mill site
16.	M/s. Pearl Woollen Mills, G. T. Road, Ludhiana	Woollen fabrics	S. E.	Ludhiana	In production
17.	M/s. Amritsar Rayon & Silk Mills (P) Ltd., P.B. No. 20, Amritsar	Ditto	S. E.	Amritsar	Ditto
18.	M/s. R.K. Wool Combers, Ludhiana	Wool Tops	S. E.	Ludhiana	Ditto.
19.	M/s. Harindra Cotton Spinning Mills, Faridkot	Cotton waste yarn	N. U.	Faridkot	Land being arranged
20.	M/s. Oswal Cotton Spinning & Weaving Mills, Ltd., Ludhiana	Woollen fabrics	S.E.	Ludhiana	In production

1	2	3	4	5	6
21.	M/s. New Era Hindustan Woollen Mills, Ludhiana	Woollen fabrics	S. E.	Ludhiana	In production
22.	M/s. Star Woollen Mills, Ludhiana	Worsted Cloth	S. E.	Ludhiana	Ditto
23.	M/s. Supreme Woollen Mills, 424, Indl. Area, Ludhiana.	Ditto	S. E.	Ludhiana	Ditto
24.	M/s. Bhai Sunder Dass Sardar Singh (P) Ltd., Bhai House 4/23-B, Asaf Ali Road, New Delhi	Concrete Mixers etc.	S. E.	Faridadad	Ditto
25.	M/s. Escorts Ltd., Faridabad	Centre Buffer Couplers	S. E.	Faridadad	Ditto
26.	M/s. Indian Aluminium Cables Ltd., Ballabgarh	A. C. S. R. & All aluminium conductors	S, E.	Faridabad	(i) Building completed (ii) Machinery received
27.	M/s. Raghubir Singh Felt Mills, G. T. Road, Ludhiana	Board Machine felts	N. U,	Ludhiana	Building completed Indigenous machinery installed
28.	M/s. B.M. Singh & Sons, 1 ,Crooked Lane P. Box No. 2152, Calcutta-1,	Midget electrodes for dry battery cells	N. U.	Patiala	No steps for the implementation of the licence have so far been taken
29.	M/s. Beegee Corporation (P) Ltd,, Patiala	Distribution Transformers	N. U.	Patiala	(i) Shed constructed (ii) A part of machinery installed
30.	M/s. Pioneer Plastic Works (P) Ltd,, Calcutta	(i) Plastic Injection moulding machines (ii) Plastic Extrading machines	N. U.	Chandigarh	Carrying on negotiations for foreign collaboration

31.	M/s. Supper Seals (P) Faridadad	Hydraulic rubber Brake Hoses	S. E.	Delhi Mathura Road, Near Faridabad	Building constructed Orders for machinery placed with U. K. firm
32.	M/s. Sress Mfg. Co, (P) Ltd,, Bahadurgarh	Jigs & Fixtures, pressing tools	N. U.	Bahadurgarh	No progress report so far received. They did not respond to our communications issued for submission of progress report about the steps taken in the implementation of the licences
33.	M/s. Khem Chand Raj Kumar, 33, Netaji Subash Road, Calcutta	Alloy constructional steel other than stainless steel	Not given	..	The party is not interested in setting up the project. Licence is under revocation
34.	M/s. Pandit Kanhya Lal Punj/Punj House, M-18, Cannaught Place, New Delhi	Refrigeration controls	N. U.	Chandigarh	Carrying on negotiations with Government of India for import of capital goods
35.	M/s. Partap Steel Rolling Mills, Chheharta	Furnaces & Oil burners	S. E.	Chheharta	Shed Constructed. A part of machinery received
36.	M/s. Oswal Woollen Mills, Ludhiana	Woollen fabrics	N. U.	Ludhiana	In production
37.	Miss Serojini Nanavati of M/s. M. S. & Alloy Electrods Ltd., Amar Building, Ground Floor, Sir, P, M. Road, Bombay-1	Mild Steel & Alloy welding Electrods	N. U.	Faridabad	(i) Land Purchased (ii) Import licence for machinery obtained
38.	Composite Milk Plant Deptt. of Animal Husdandry Amritsar	Skimmed Milk Powder	N. U.	Verka	In Production
39.	M/s. Surrindra Overseas (P) Ltd., Tanda Road, Jullundur City	Portland cement	N. U.	Samloti, District Kangra	Licence surrendered by the licencees

1	2	3	4	5	6
40.	M/s. Jagatjit Distilling & Allied Industries Ltd,, Hamira	Malted Milk Food	S. E.	Hamira	Collaboration agreement has been approved by Government of India.
41.	M/s. Rools Print Co. (P) Ltd. 6, Chowringhee Road, Calcutta	Finishing of intermediate products manufactured at Calcutta factory	N. U.	District Gurgaon	The factory being set up in Delhi
42.	M/s. Khalsa Foundry (Regd.) Kashmir Road Batala	Milling machines	S. E.	Batala	In production
43.	M/s. Prem Sukhdass Tarloki Bushan, Sirsa district, Hissar	Cotton yarn	N. U.	Sirsa	Under revocation
44.	M/s. Hindustan Wire Products (Ltd.) Factory Area, Patiala	Wire enanels	S. E.	Patiala	In production
45.	M/s. Emcipi Electronics (P) Ltd. 6-2 Connaught Place, New Delhi-1	Transisters	N. U.	Gurgaon	(i) Construction of building started (ii) Orders for machinery placed
46.	M/s. Commonwealth Spinning and Knitting Mills (P) Ltd., Ludhiana	Cotton waste yarn	N. U.	Ludhiana	Building constructed
47.	M/s. Indian Sugar and General Engg. Corporation, Yamunanagar	Cement making plant	S. E.	Yamunanagar	In production.
48.	M/s. D. M. R. Auto Industries 108, Netaji Subash Road, Calcutta	Automobile bodies	N. U.	Faridabad	(i) Machinery valued Rs 3.65 lacs has been ordered. 2. Land is under acquisition.

49.	M/s. Beegee Corporation, Patiala	Lattice fabrication posts, Light structure and Transmission Towers	S. E.	Patiala	(i) Shed completed (ii) Machinery installed
50.	M/s. K. G. Khosla Ltd. Arangpur distt. Gurgaon	Automobile centrifugal flexible clutch coupling	S. E.	Arangpur	In production
51.	M/s. Prestolite of India M/132, Connaught Circus, New Delhi	Wind Screen wiper	S. E.	Faridabad	Most of the machinery purchased and installed.
52.	Shri Kanshi Ram Ganri, Ghazibad (U.P.)	Rubber Contraceptives	N. U.	Sohana, district Gurgaon	(i) No progress report so far submitted. (ii) No steps have been taken for the implementation of licence.
53.	M/s. Electric Construction and Equipment Co., (P) Ltd. 9, Kali Prasonnia Singee Road, Calcutta	(i) Transformers upto 33 K.V. (ii) L. T. Oil Circuit breakers	N. U.	Sonepat	(i) The building under construction. (ii) Orders for indigenons machinery placed.
54.	M/s. The Doaba Cooperative Sugar Mills, Ltd., Nawansher	Sugar	N. U.	Nawanshar	(i) Building partly constructed. (ii) Apart of machinery imported.
55.	M/s. Hindustan Wire Products (P) Ltd., Patiala	Enamelled copper wire	S. E.	Patiala	In production.
56.	M/s. Oswal Woollen Mills Ltd., Ludhiana	Woollen fabrics & Blankets	S. E.	Ludhiana	Ditto
57.	M/s. Punjab Woollen Textile Mills, Chheharta	Woollen fabrics & Blankets	S. E.	Ludhiana	Ditto

1	2	3	4	5	6
58.	M/s. Kabir Woollen Mills, Ludhiana	Woollen fabrics & Blankets	S. E.	Ludhiana	In production
59.	M/s. Beegee Corporation (P) Ltd. 25, Factory Area, Patiala	Bricks & Tiles	N. U.	Patiala	Land purchased.
60.	M/s. Partap Steel Rolling Mills, Chheharata	Rolling Mills and Forging Machine etc.	S. E.	Chheharata	Collaboration arrangements finalized.
61.	M/s. Sak Industries, 15/1 Parliament Street, New Delhi	Engine Values	N. U.	Gurgaon	(i) Land purchased. (ii) Import licence for capital goods valued Rs. 9.15 lakhs obtained.
62.	M/s. Dhanda Engineers (P) Ltd. Faridadad	Small tools	S. E.	Faridabad	No progress report so far submitted by the licensee despite reminders.
63.	M/s. Panipat Woollen Mills, Ltd., Kharar	Woolen fabrics	S. E.	Kharar	In production.

STATEMENT II

Showing Particulars of Licences issued under the Industries (Development and Regulation) Act, 1951, during the year 1964

No.	Name of the licensee	Name of Industry	Whether New Undertaking/ substantial expansion	Proposed location	Latest position about implementation
1	2	3	4	5	6
1.	M/s A.S. Ball Bearing Co. Ltd., 7-A, Rajpura Road, Delhi	Bala and Roller bearings	N.U.	Jullundur	(i) Land acquired (ii) Import licence for capital goods received
2.	M/s Arthur Import and Export Co. 166, Dadabhai Road, Bombay—1	Card Clothing	S.E.	Ludhiana	In production
3.	M/s British India Corporation Ltd., Dhariwal	Woollen Fabrics	S.E.	Dhaliwal	Import licencee for the import of 24 licencees is awaited
4.	Sh. Inder Singh, Faridabad	Carburators etc.,	N.U.	Faridabad	(i) Land purchased (ii) Machinery ordered for
5.	M/s Telepole Mfg. Co. Ltd., Jeevan Vohar Parliament Street, New Delhi	Telescopical tabular poles	N.U.	Bahadurgarh	(i) Land purchased (ii) Machinery ordered for (iii) Building under construction
6.	M/s Kay Steel Works, Patiala	Steel casting	N.U.	V. Nasrali Distt. Patiala	(i) Building under construction (ii) Orders for machinery placed

1	2	3	4	5	6
7.	M/s Kharar Textile Mills, Kharar	Cotton yarn	S.E.	Kharar	In Production
8.	M/s Oswal Woollen Mills, Ludhiana.	Woollen worsted yarn	S.E.	Ludhiana	ditto
9.	M/s Bharat Commerce Industries Rajpura	Cotton yarn	S.E.	Rajpura	ditto
10.	M/s Jagatjit Cotton Textile Mills, Calcutta	Torry Towlling	S.E.	Phagwara	They have been granted extension in time limit for the implementation of the licence till 26th February, 1966
11.	M/s. Gopal Paper Mills, Yamunanagar	Paper and Pulp	S.E.	Yamunanagar	In production
12.	M/s Punjab Woollen Chheharta	Worsted woollen yarn Fabrics	S.E	Chheharta	ditto
13.	M/s. The Oriental Carpet Mfg. (P) Ltd., Amritsar	Woollen fabrics and Blankets	S.E.	Amritsar	ditto
14.	M/s Suraj Textile Mills, Malout Mandi district Ferozepur	Cotton yarn	S.E.	Malout Mandi	ditto
15.	M/s South Punjab Electricity Corporation Ltd., Rohtak	Cotton yarn	S.E.	Rohtak	ditto
16.	Col. His Highness Raja Shri Harinder Singh, Faridkot	Cotton Seed oil	N.U.	Faridkot	No steps for the implementation of licence have so for been taken
17.	M/s India Woollen Textile Mills. Ltd., Faridabad	Cotton yarn	S.E.	Ballabgarh	Land purchased
18.	M/s Globe Motors Ltd., Ballabgarh	C.G. Malleable Iron castings	S.E.	Ballabgarh	In production
19.	M/s Punjab Corporation Spinning and General Mills, Hissar	Cotton yarn	N.U.	Sirsa	No steps so far taken for the implementation of the licence

20.	M/s Gopi Chand Textile Mills Ltd., Sirsa	Cotton yarn	S.E.	Sirsa	(i) Construction of factory building in progress (ii) Machinery ordered
21.	M/s Northern Foundry (P) Ltd., 51, Regal Building Parliament Street, New Delhi	Cast Iron spun pipes	N.U.	Ambala	Under process
22.	M/s Amin Chand Payare Lal, Jullundur	Cotton yarn	S.E.	Badarpur	Under revocation
23.	M/s Jawala Textile Mills, Delhi	Cotton yarn	S.E.	Gurgaon	Building near eompletion
24.	M/s Delhi Pulp Industries 16/26, Katra Baryan, Fatehpur, Delhi	(i) Paper and Pulp (ii) Paper Board	S.E.	Faridabad	In production
25.	M/s K.G. Khosla and Co., (P) Ltd., Deshbandu Gupta Road, New Delhi	Disc and Plate Valve New Delhi	S.E.	Arangpur	ditto
26.	M/s Rajinder Paper Mills Faridabad	Paper and Pulp	S.E.	Faridabad	In production
27.	M/s Kabir Woollen Mills, Ludhiana.	Woollen/worsted yarn	S.E.	Ludhiana	ditto
28.	M/s A.K. Silk Mills, (P) Ltd., 232, Industrial Area-A, Ludhiana.	Woollen yarn	S.E.	Ludhiana	ditto
29.	M/s Beegee Corporation (P) Ltd., Patiala.	Hydraulic Presses	S.E.	Patiala	No progress report so far received from licensee
30.	M/s Oswal Woollen Cotton Spinning and Weaving Mills, Ludhiana.	Worsted fabrics	S.E.	Ludhiana	In production
31.	M/s Usha Forgings and stamping Ltd., Jeevan Vihar, 3, Parliament Street, New Delhi.	Small tools	N.U.	Not yet decided	Extension in time limit for the implementation of the licence has been granted by Government of India till 31st December, 1965

1	2	3	4	5	6
32.	Shree Gopal Paper Mills Yamunanagar.	Paper and Pulp	S.E.	Yamunanagar	In production
33.	M/s Escort Ltd., 17/4, Mathura Road, Faridabad.	X-Ray equipment	S.E.	Faridabad	ditto
34.	M/s Suppar Seals India, (P) Ltd., 54, Hanuman Road, New Delhi.	Rubber cum Metal brake parts for automobile	S.E.	Faridabad	ditto
35	M/s Oswal Cotton Spinning and Weaving Mills, Ludhiana.	Worsted fabrics	S.E.	Ludhiana	In production
36.	M/s Oswal Woollen Mills, Ltd., Ludhiana.	Woollen yarn	S.E.	Ludhiana	ditto
37.	M/s New Era Hindustan Woollen Mills, Ludhiana.	Woollen yarn	S.E.	Ludhiana	ditto
38.	M/s Oswal Cotton Spinning and Weaving Mills, Ltd., Ludhiana.	Woollen yarn	S.E.	Ludhiana	ditto
39.	M/s Commonwealth Spinning and Knitting Mills (P) Ltd., Ludhiana	ditto	S.E.	Ludhiana	ditto
40.	M/s Model Woollen and Silk Mills, Amritsar	ditto	S.E.	Amritsar	(i) Shed nearing completion (ii) Machinery purchased
41.	M/s Amritsar Sugar Mills, Co. Ltd., Amritsar	Vanaspati	S.E.	Amritsar	In production
42.	M/s Globe Motors, Ballabgarh	Special Steel	S.E.	Ballabgarh	No progress report so far received from licensee
43.	M/s Lakshmi Electric Flour Mills, Ludhiana	Wheat products	C.O.B.	Ludhiana	In production

Sardar Gian Singh Rarewala : Sir, may I know from the hon. Minister the reasons for surrendering the licence in the case of licencee at No. 7 of the statement supplied to me ?

Minister : The licence was surrendered by the licencee itself.

Sardar Gian Singh Rarewala : Sir, I wanted to know the reasons.

Minister : The reasons may be known to the licencee itself.

WHEAT SUPPLIED TO GUJRAT STATE

***8397. Comrade Ram Chandra** : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the total quantity of wheat purchased by the Government in Malout Mandi during the current year and despatched by rail to the Gujrat State;

(b) whether it is a fact that the Gujrat State Government has complained that the wheat supplied was bad and rotten ?

Sardar Gurdial Singh Dhillon (Transport and Elections Minister) :
(a) Purchases 41,712 quintals. wheat
despatches Nil
(b) Does not arise.

QUOTA OF SUGAR FOR VILLAGE MERSEYPUR DISTRICT KAPURTHALA

***8707. Sardar Lakhi Singh Chaudhri** : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) whether it is a fact that rural quota of sugar for village Merseypur in Sultanpur circle in Kapurthala District has not been issued for the last over five months.

(b) if the reply to part (a) above be in the aflrmative, the reasons therefor and the details of the steps being taken to allot the quota of sugar to the said village and thereby remove the grievance of the villagers ?

Sardar Gurdial Singh Dhillon (Transport and Elections Minister) : A statement containing the requisite information is laid on the Table of the House.

Statement

(a) Yes.

(b) The residents of village Merseypur did not lift their quota of sugar from the Durgapur-Co-operative Agricultural Service Society to which this village was attached for distribution of sugar to them, on account of their quarrel with the said society. Sugar quota for the months of September and October, 1965 has now been issued to the residents of this village from another society in Kapurthala block. The sugar quota for the previous months is also being supplied to them and steps have also been taken to supply to them their unlifted quota of sugar.

SUPPLY OF SUGAR IN CERTAIN VILLAGES IN KAPURTHALA DISTRICT

***8715. Sardar Lakhi Singh Chaudhri :** Will the Chief Minister be pleased to state whether the sugar quota of village Chuharwal and Bishanpur in Kapurthala District was issued regularly during the last seven months, if not, the reasons therefor and the steps, if any, being taken to supply the same regularly to the said villages ?

Sardar Gurdial Singh Dhillon (Transport and Elections Minister) : A statement containing the required information is laid on the Table of the House.

Statement

The sugar quota for villages Chuharwal and Bishanpur was regularly allotted to the Bishanpur Co-operative Society during the last seven months for distribution to consumers but the Society did not lift the same for want of funds. Necessary arrangements have now been made for regular distribution of sugar in both these villages.

Sardar Lakhi Singh Chaudhri : Sir, may I know from the hon. Minister whether the supplies are now being made regularly by the Co-operative Society ?

Minister : Yes, Sir, There was some dispute about the Co-operative Society, but now it has been settled. The villages have already got the quota of sugar.

(*Sardar Lakhi Singh Chaudhri rose to put another supplementry*).

चौधरी इन्द्र सिंह मलिक : इनका नाम छाता बरदार ही क्यों नहीं रख देते........(शोर)

ਸਰਦਾਰ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਮਲਿਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਚੌਧਰੀ ਲਖੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਛਾਤਾ ਬਰਦਾਰ ਕਿਹਾ ਹੈ । ਕੀ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਛਾਤਾ ਬਰਦਾਰ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

Mr. Speaker : Has the hon. Member Chaudhri Inder Singh Malik made that remark, if so, he should please withdraw ?

Chaudhri Inder Singh Malik : Sir, I withdraw.

Sardar Balwant Singh : Is there any disparity in the amount of quota being given to the rural and urban people?

Minister : Sir, the question relates to the sugar quota in regard to certain villages and I have answered that question.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਵਸਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਖੰਡ ਦਾ ਕੋਟਾ ਬਰਾਬਰ ਕਰਨ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਰਖਦੀ ਹੈ ?

Mr. Speaker : The question is with regard to sugar quota for certain villages and the answer has been given by the hon. Minister.

Chaudhri Darshan Singh : Sir, this is with regard to the policy of the Government.

Mr. Speaker : I would request the hon. Member to confine himself to the question.

Sardar Balwant Singh : Sir, we would like to know the policy of the Government in this behalf. No separate notice for elucidating the policy of the Government is required.

Minister for Transport and Elections : The question relates to the quota of sugar for certain villages and the answer has already been given by me.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਖੰਡ ਦਾ ਕੋਟਾ ਘਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਧ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜੋ ਡਿਸਕ੍ਰਿਮੀਨੇਸ਼ਨ.........

Mr. Speaker : This is no point of order. Please take your seat.

श्री सुरेन्द्र नाथ गौतम : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर। क्या मिनिस्टर साहिब बताने की कृपा करेंगे कि देहातों में और शहरों में लोगों को शूगर बांटने वाली पालिसी कब तक जारी रहेगी।

श्री अध्यक्ष: आपने प्वायंट आफ आर्डर के द्वारा सप्लीमेंटरी सवाल किया है। मैं आगे के लिये आन ए प्वायंट आफ आर्डर के द्वारा सप्लीमेंटरी करने की इजाजत नहीं दूंगा। (The hon. Member has put a supplementary while rising on a point of order. In future I will not allow any supplimentary question on a point of order.)

चौधरी इन्द्र सिंह मलिक: आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर। मैं आप के द्वारा वज़ीर साहिब से पूछना चाहता हूँ कि सरकार ने देहातियों और शहरियों के बीच खांड सप्लाई करने में जो डिसक्रिमीनेशन की पालीसी इख्तियार कर रखी है, क्या सरकार उसको बदलने के लिये तैयार है?

Mr. Speaker : This no point of order.

श्री अमर सिंह : क्या वज़ीर साहिब बताने की कृपा करेंगे कि ज़िला कपूरथला के गांव चूहारवाल और विशनपुर में खांड देने में कितनी डिस्पैरिटी रखी जा रही है?

मन्त्री: यह उतनी है जितना उनके बीच में फासला है (हंसी)।

ਸਰਦਾਰ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਖੰਡ ਦਾ ਕੋਟਾ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ, ਸਰਕਾਰ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਇਸ ਤਕਲੀਫ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ?

Mr. Speaker : Not relevant please.

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨੋਂ ਪਿੰਡਾਂ ਲਈ ਇਕ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਹੈ ? ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹਿਊਮਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੁਪਰ ਹਿਊਮਨ ਸਮਝਦੀ ਹੈ।

ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਕੀ ਜਵਾਬ ਦੇਵਾਂ । ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਨ । (ਹਾਸਾ)

BUS STANDS AT ROHTAK AND KARNAL

***8664. Shri Mangal Sein :** Will the Minister for Transport and Elections be pleased to state the date when the construction of Bus Stands at Rohtak and Karnal was taken in hand stating the estimated cost of each together with the date when the said Bus Stands are expected to be available to use ?

Sardar Gurdial Singh Dhillon : *Rohtak.* The construction of the Bus Stands at Rohtak was started in September, 1964 . The estimated cost is Rs. 9,80,000/- and the Bus Stand is expected to be completed by the end of the current financial year.

Karnal : The construction of the Bus Stand at Karnal was started in November, 1964. The estimated cost is Rs. 7,90,000/-. This Bus Stand is also expected to be completed by 31st March, 1966.

ELECTRIFICATION OF VILLAGES

***8705. Comrade Jangir Singh Joga :** Will the Minister for Transport and Elections be pleased to state—

(a) the total number of villages which have been electrified district-wise;

(b) the percentage of electrified villages, districtwise, with the total electrification in state;

(c) the details of the steps proposed to be taken by the Government to raise the percentage of electrification where it is less as compared to other district ?

Sardar Gurdial Singh Dhillon : (a) and (b) Statement attached.

(c) The matter is under active consideration of Government.

Statement Showing Towns/Villages Electrified District-wise up to July 1965 and percentage with the total electrification.

S. No.	District	Towns/Village Electrified	Percentage with the total electrification.
1	2	3	4
1.	Mohindergarh	71	1.3
2.	Kapurthala	106	2.0
3.	Simla	125	2.4
4.	Patiala	299	5.7
5.	Jullundur	389	7.4
6.	Ambala	303	5.8
7.	Ludhiana	340	6.5
8.	Bhatinda	93	1.8
9.	Sangrur	177	3.4
10.	Gurgaon	229	4.4
11.	Karnal	264	5.0
12.	Amritsar	816	15.5
13.	Kangra	352	6.7
14.	Ferozepur	298	5.7
15.	Hissar	184	3.5
16.	Rohtak	259	4.9
17.	Hoshiarpur	302	5.8
18.	Gurdaspur	641	12.2
	Total	5,248	

ਕਾਮਰੇਡ ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : ਜਿਹੜੀ ਲਿਸਟ ਮੈਨੂੰ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਨਾਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਉਸ ਲਿਸਟ ਵਿਚ ਕਈ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਨੂੰ 15 ਪ੍ਰਸੈਂਟ ਅਤੇ 16 ਪ੍ਰਸੈਂਟ ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਇਸ ਡਿਸਪੈਰਿਟੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕੀ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਪਿਛਲੇ ਕਾਰਨ ਤਾਂ ਛਡੋ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਡਿਸਪੈਰਿਟੀ ਹਟ ਜਾਵੇ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੋਈ ਸਕੀਮ ਬਣਾਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਡਿਸਪੈਰਿਟੀ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ।

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸਾਨੂੰ ਜਿੰਨੇ ਫੰਡ ਮਿਲੇ ਸਨ ਉਹ ਥਰਡ ਫਾਈਵ ਈਅਰ ਪਲੈਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ 2 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਖਰਚ ਹੋ ਗਏ ਸਨ । ਉਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਸਾਨੂੰ 17 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕੇ । ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਇਲੈਕਟਰੀਫਾਈਡ ਕਰਨ ਲਈ 50 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਲੈਨਿੰਗ

[ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਤੇ ਚੋਣ ਮੰਤਰੀ]

ਕਮੀਸ਼ਨ ਅਤੇ ਐਲ. ਆਈ. ਸੀ. ਕੋਲੋਂ ਕੁਝ ਫੰਡਜ਼ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਰੂਰਲ ਇਲੈਕਟਰੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਾ ਸਕੀਏ । ਇਸ ਸਾਲ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ 11 ਹਜ਼ਾਰ ਟਿਊਬਵੈਲਜ਼ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਸਕਾਂਗੇ । ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਇਦ ਅਸੀਂ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਵਾਗੇ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : ਕੀ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਮਨਿਸਟਰ ਇਸ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦਾ ਇਨਚਾਰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਿਜਲੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਐਸੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ । ਅਗਰ ਸਾਨੂੰ ਫੰਡਜ਼ ਮਿਲ ਗਏ ਤਾਂ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗੇ ।

श्री रूप लाल महता: की वज़ीर साहिब बताने की कृपा करेंगे कि जिन गांवों में बिजली के मैटीरियल की कमी के कारण बिजली नहीं दी गई, क्या सरकार उस कमी को दूर करने के लिये कुछ सोच रही है क्योंकि पलवल तहसील में 64 ट्यूबवैल्ज़ मैटीरियल की कमी से पैंडिग पड़े हुए हैं।

मन्त्री : इसके के लिये सैपरेट नोटिस दिया जाए। पता करके बताया जा सकता है।

श्री सुरेन्द्र नाथ गौतम: क्या वजीर साहिब बताने की कृपा करेंगे कि क्या सरकार पिछड़े हुए इलाके और बैकवर्ड हिल्ली इलाकों को बिजली देने में कोई प्रायरटी देगी ताकि वह भी डिवैल्पड जिलों के बराबर आ सकें ?

मन्त्री: इसके बारे में मुझे इलैक्ट्रिसिटी बोर्ड के चेयरमैन मिले थे । उन्हों ने कुछ स्कीमें बनाई हैं ताकि पिछड़े हुए इलाके तथा बैकवर्ड इलाकों को बिजली सप्लाई की जा सके। इसके बारे में बात यह है कि यह तभी हो सकता है जब हमारे पास नसैसरी फंडज हो सकेंगे ।

श्री अमर सिंह: वज़ीर साहिब ने वज़ीर बनने के बाद हाउस के सब आनरेब मैम्बरों को सरकुलर जारी किया था कि वह पाकेट विलेजिज़ को इलैक्ट्रिफाई करना चाहते हैं। इस लिये माननीय सदस्यों ने पाकेट विलेजिज़ के बारे में वज़ीर साहिब को सुझाव भेजे थे। क्या वज़ीर साहिब बताने की कृपा करेंगे कि क्या सरकार उन सुझावों को बिजली देते समय ध्यान रखेगी ?

मन्त्री: उस वक्त हमें केन्द्र सरकार ने यकीन दिलाया था कि बकाया थर्ड फाइव ईयर प्लेन के लिये 17 करोड़ रुपये दिये जाएंगे । हमें भी इसके बारे में काफी सम्भावना थी । दूसरे मैंने माननीय सदस्यों को पाकेट विलेजिज के लिये सरकुलर भेजा था लेकिन माननीय सदस्यों ने 30-35 गांवों के नाम लिख कर भेज दिए । पाकेट विलेज का मतलब यह है कि अगर कहीं पर 20-25 गांवों में बिजली दी हुई है और उनमें एक दो गांव बिना बिजली दिए रह गए हो तो उनको भी बिजली दी जाए ताकि उनके दिलों में कोई रंजिश पैदा न हो। माननीय सदस्यों ने पाकेट विलेज का जो मतलब लिया है, वह ठीक नहीं है।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ: ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਟ ਵਿਲਿਜ ਦਾ ਮਤਲਬ 25, 30 ਪਿੰਡ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਐਸ਼ੋਰੈਂਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ ਕਿ ਅਗਰ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰਜ਼ 4 ਜਾਂ 5 ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਨਾਉਂ ਲਿਖਕੇ ਭੇਜਣ ਤਾਂ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਹਾਂ ਜੀ। ਇਹਸੋ ਰਟ ਆਫ ਐਸ਼ੋਰੈਂਸ਼ ਹੈ । ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਐਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਨਾ ਘਸੀਟਿਆ ਜਾਵੇ । ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਵਲੋਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ ਕਿ ਕੋਈ 1, 2 ਪਾਕੇਟ ਵਿਲੇਜਿਜ਼ ਰਹਿ ਗਏ ਹੋਣਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

श्री बलरामजी दास टंडन: ग्रान ए प्वायंट ग्राफ ग्रार्डर, सर । मैं ग्रापका रूलिंग इस बात पर चाहता हूँ कि यह एशोरेंस ग्रौर उसमें शार्ट ग्राफ एशोरेंस फिर उसमें भी एशोरेंसिज़ देते जाना, इनका क्या मतलब है। क्या यह एशोरेंस कमेटी को जायेगी। शार्ट ग्राफ एशोरेंसिज़ का स्टेटस क्या है ?

मन्त्री: ग्रगर यह बात है तो मैं कहता हूँ कि नहीं करूँगा । (हंसी)

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਅਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਸਭ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.....

Mr. Speaker : Please take your seat. This is no point of order. Question-hour is over now.

Voices : More supplementaries on this question may be allowed tomorrow.

Mr. Speaker : All right, more supplementaries will be allowed tomorrow.

WRITTEN ANSWERS TO STARRED QUESTIONS LAID ON THE TABLE OF THE HOUSE UNDER RULE 45

ELECTRIFICATION OF VILLAGES IN UNA AND ANANDPUR SAHIB BLOCKS IN DISTRICT HOSHIARPUR

***8733. Shri Surinder Nath Gautam** : Will the Minister for Transport and Elections be pleased to state the names of villages in Block Una and Block Anandpur Sahib., tehsil Una, district Hoshiarpur which are likely to be electrified during the current financial year ending 31st March, 1966 ?

Sardar Gurdial Singh Dhillon : Nil.

ELECTRIFICATION ON VILLAGES IN HISSAR, JULLUNDUR AND AMRITSAR DISTRICTS

***8768. Shri Amar Singh :** Will the Minister for Transport and Elections be pleased to state—

(a) The total number of villages in Hissar, Jullundur and Amritsar Districts electrified so far and the number of villages in these districts proposed to be electrified during 1965-66 and in the Fourth Five Year Plan period separately.

(b) the total number of tubewells so far electrified in Hissar District and the number of tubewells proposed to be electrified during 1965-66 ?

Sardar Gurdial Singh Dhillon : (a) No. of villages electrified upto end of July, 1965 was—

Hissar	184
Jullundur	389
Amritsar	816

Because of the paucity of funds it is not possible to take up electrification of any new villages during 1965-66 unless additional funds are given by the Government of India. However, the schemes which are already in hand will be proceeded with.

The number of the new villages to be electrified in different areas of the State during the Fourth Five-Year Plan has not been specified.

(b) 579. The number of tubewells to be energised during 1965-66 depends upon the availability of funds and material.

ELECTRIFICATION OF VILLAGES IN TEHSIL BHIWANI DISTRICT HISSAR

***8762. Shri Jagan Nath :** Will the Minister for Transport and Elections be pleased to state—

(a) the total number of villages electrified in tehsil Bhiwani, district Hissar, upto 31st March, 1965;

(b) the number of villages scheduled to be electrified during the year 1965-66 in the said tehsil together with the number of those so far electrified during the current financial year ?

Sardar Gurdial Singh Dhillon : (a) 20 (Twenty).

(b) Since the plan provision stands exhausted and no funds are available for electrification of new villages, no new villages is being taken up during 1965-66.

REMISSION OF LAND REVENUE ETC. IN GURDASPUR, AMRITSAR AND FEROZEPUR DISTRICTS

***8669. Sardar Gurbakhsh Singh Gurdaspuri :** Will the Minister for Transport and Elections be pleased to state—

(a) whether Government have recently received any representation from the people residing in the border districts of Gurdasrpur, Amritsar and Ferozepur for the remission of Land Revenue, Abiana and also for the suspension of the realisation of all agricultural loans and taccavis on account of the immense loss caused in these districts during the recent India-Pakistan conflict :—

(b) if the answer to part (a) be in the affirmative the details of the action Government propose to take thereon ?

Sardar Gurdial Singh Dhillon : (a) No.

(b) The following information has already been laid on the Table of the House in the document (page 6) styled as 'Activities of the Relief and Resettlement Organisation, Punjab' on the 26th October, 1965.

LAND REVENUE REMISSION IN BORDER VILLAGES

No. of villages	**1,524/-	**This was wrongly typed as 1534
Remission of land revenue	12,15,937/-	
Fluctuating land revenue	30,245/-	
Other land revenue	1,94,951/-	
Total	14,41,133/-	
Abiana	31,93,299/-	
Betterment levy	6,22,502/-	
Grand Total	52,66,934/-	

(*Rupees fifty-three lacs around*)

UNSTARRED QUESTIONS AND ANSWERS

TRANSFERS OF DISTRICT FOOD CONTROLLERS

2995. Comrade Ram Piara : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) whether some of the District Food Controllers in the State were transferred during the period from 1st March, 1965 to date but the transfers have not been effected so far, if so, the reasons therefor in each case;

(b) whether it is a fact that the orders of transfers as mentioned in para (a) above were not cancelled; if so, the reasons for which the orders were neither cancelled nor implemented;

(c) whether any enquiry against any of the District Food Controllers under orders of transfer was conducted during the period from 1st January, 1965 to date or is being conducted; if so, the nature of allegations against each together with the stage of enquiry in each case;

(d) whether any enquiry against any of the Officers mentioned in part (c) above has been completed; if so, when and with what result ? ....

Shri Ram Kishan : (a), (b), (c), and (d).

A statement containing the required information is laid on the Table of the House.

Statement Regarding Transfers of District Food Controllers

(a) Yes. Three District Food and Supplies Controllers were transferred viz. one from Amritsar to Karnal, second from Karnal to Amritsar and the third from Dharamsala to Rohtak. In respect of the first two, transfer orders were not implemented on account of administrative reasons. The transfer in respect of the third is in the course of implementation as these were issued on 20th September, 1965.

(b) These transfer orders were not cancelled, but were stayed in the public interest.

(c) and (d) No departmental enquiry, as envisaged under the Punishment and Appeal Rules, was conducted during the period from 1st January, 1965 to-date against any of the Food and Supplies Controllers under orders of transfer. There was, however, a complaint against one of the District Food and Supplies Controllers which was sent to the Deputy Commissioner of the concerned district. He, after thorough enquiry, came to the conclusion that the District Food and Supplies Controller was not guilty of any irregularity. The allegations pertained to alleged favouritism shown to some sugar depot holders of a district. In another complaint, it was alleged that with the connivance of the District Food and Supplies Controller, some rice samples in respect of consignments despatched to other States were changed. This allegation has been enquired into by the Police and a Head-Analyst has been placed under suspension after arrest by the Police. The matter is sub-judice. No allegation against the District Food and Supplies Controller has been proved.

ARRESTS OF CERTAIN PERSONS BY SADAR POLICE STATION KARNAL

2996. Comrade Ram Piara : Will the Minister for Home and Development with reference to the reply to Unstarred Question No. 2527 printed in the list of Unstarred Questions for 26th March, 1965, be pleased to state :—

(a) whether it is a fact that Shri Vir Bhan referred to in part A of the said question submitted an application in the Court at Karnal which ordered the Police to register a case against the persons mentioned in his application, if so, the date when the order of the Court on the application of Shri Vir Bhan was received by the Sadar Police Station, Karnal and a copy of the application and the orders of the Court theron be laid on the Table of the House;

(b) the name of the person/persons on whose application the seven persons mentioned in part (a) of the said question were arrested u/s 107/151 Cr. P. C. by the Sadar Police, Karnal, as indicated in part (a) of the said reply;

(c) the total number of dates fixed by the Court in the case against seven persons whose challan was put in the Court on 25th October, 1964, as indicated in part (c) of the said reply;

(d) the date on which investigation of the case registered at the instance of the Court referred to in part (a) started together with the names and designation of the Officers/officials deputed for investigating the case and the details of the present stage of the investigation ?

Sardar Darbara Singh : (a) Yes, it was sent to Police Station Saddar Karnal on 13th November, 1964. A copy of the application and order of the court thereon is laid on the Table of the House.

(b) Umra.

(c) 16 (Sixteen).

(d) The investigation of the said case was started on 8th February, 1965 and subsequently taken up by ASI Gurbachan Singh, S.I. Walaya Ram, S. I. Gurdev Singh and A.S.I. Dayal Chand and completed on 9th October, 1965. As the case was found to be false, a cancellation report has since been sent in this case on 9th October, 1965.

In the court of Shri G. S. Aggarwal, P. C. S., Judicial Magistrate, 1st Class, Karnal

Vir Bhan son of Kewal Ram, Rajput, r/o Village Kunjpura, tehsil and district, Karnal.

—Complainant.

Versus

1. Nathu, 2. Kala, sons of Ali Mohammad, 3. Umar, son of Wazira, 4. Kasu Pardhan, 5. Nura, son of Kassu, 6. Magan, son of Kassu, 7. Lilla, son of unknown, 8. Jafar Jogi, son of unknown, 9. Munshi Mullan, son of unknown, 10. Ibrahim son of unknown, 11. Mamun, son of Munshi 12. Aju , son of not known, 13. Dhanu, son of not known, 14. Gamnni Jogi, son of unkown, 15. Mira, 16. Palli Jogi, sons of not known, 17. Baru, 18. Mansa, 19. Naurang, sons of not known, 20. Sadhu son of not known, 21. Nanha son of not known, residents of Kunda Kalan Tehsil Karnal, 22. Mathra, son of Molu, 23. Ram Kishan son of Mathra, 24. Chatru, 25. Jhandu, sons of Hira, 26. Chamela, 27. Maltana, son of Jota, 28. Attra son of Jhandu, 29. Ratiya son of Bhulla, 30. Chanda , son of Ram Sarup, 31. Jit, son of unknown, 32. Jai Singh , son of Khiman, 33. Jagdish son of not known, 34. Shera, son of Jasmat, 35. Ram Dhari son of not known, residents of village Nalwai, P. S. Saddar Karnal.

—Accused.

NOTE:—1 to 21 residents of Kunda Kalan Tehsil Karnal the rest are of village Nalwi, Tehsil **Karnal.**

Complaint under section—392/149/447/427 I. P. C..

SIR,

The complainant states as under:—

1. That he and his relations are displaced persons from Pakistan who have settled themselves at Kunjpura, and they are in cultivating possession of fields Nos. 219 and 220 of village Kunda Kalan for the last one year. In fact they took possession of banjar lands of these fields, and after clearing the jungles made the land fit for cultivation at an enormous expense and trouble. They cultivated the kharif of 1963 and rabi of 1964, and also the Kharif of 1964 in which they had sowed Ziri, Ekh, Jowar and Urd.

(S.H.O. Saddar to register a case and to investigate the matter with immediate effect.

Sd/-.
G.S. AGGARWAL,
M.I.C./Karnal.
3rd November,

2. That on the morning of 24th October, 1964 the complainant and his relations Chela Ram, Ram Chand, Bhagwan Dass and Sobha Ram alongwith others were cultivating and thrashing the crops, and cleaning the grains from the Chaffs and bagging them. There were lying 100 maunds of paddy out of which some quantity was put in the bags, the Jowar crop which was cut from the fields was lying in heap while Ekh and Urd crops were standing in the fields. All of a sudden there was some noise, and about one hundred persons, armed with lathis aud bahalas, alongwith some carts, headed by Nathu and Umra accused criminally tresspassed into the above two fields, where the complainant and his companions were cutting the crops. On entering the fields the two accused, Nathu and Umra, shouted to their followers to take forcible possession of the gathered crops, paddy bags and jowar Photas etc, and turn the complainant and his companions out of the fields and beat them serverly if they offer any resistence and not to be afraid of anybody. The accused and their followers then forcibly took into possession of paddy bags, gathered crops, jowar photas and other articles of the complainant, which were lying there, loaded the booty into the carts and forcibly turned out the complianant and his party from the fields who offered no resistance and found themselves helpless. Even the persons workng in the neighbouring fields did not offer any help on account of the threatening attitude of the accused. Out of the hundred assaillants the complainant and his companions could only identity the 35 accused. Besides the booty removed from the fields in the shape of paddy, unchaffed grains etc. the accused committed a mischief worth more than Rs 500. It appeared the accused formed themselves in an unlawful assembly and in prosecution of the common object, the accused had committed these offences without being afraid of any body. They removed the entire booty to Nalvi Khurd. After the departure of the accused from these fields where the whole process took about forty number or so the complainant with Bhagwan Dass, Ram Chander, Sobha Ram and Ram Chander Lambardar proceeded to the Saddar Karnal Police Station to report the occurrence and they reached Karnal at about 11-30 a.m. To their surprise there were present at the Police Station Nathu and Umra accused alongwith Ram Sarup and Har Sarup, Rors of Nalbi Khurd. However, the complainant narrated the whole incident to the Munshi of the Police Station who told him to wait and have the case registered later on as he was too busy. The complainant and his companions waited there till evening, and no case was registered inspite of the repeated requests of the complaint and his party. In the evening Munshi asked them to give their case in writing. Ram Chander Lambardar then reduced the incident to writing and had it thumb marked by the complainant and his companions, and gave it to the Munshi, but no sooner it was done, the complainant and his companions were taken into custody, and a false case under Section 107 Cr. P.C. was registered against them, and they were released on bail the next morning by the Magistrate. Meanwhile the incident was reported by telegrams to the D.C. and S.P. Karnal and their copies were also sent to the Chief

Minister and Home Minister etc. The complainant and his companions after their release on bail then met Shri Ram Piara, M.L.A, and narrated the whole incident to him, who interviewed the S.P. who assured him full and detailed investigation of the whole affair, but inspite of all that the case was not registered till to-day even though the complainant met I. G. Police at Karnal on 28th October, 1964, and gave him a written application.

It is, therefore, requested that the accused be summoned and tried on the charges mentioned above.

Karnal
13th November, 1964

(VIR BHAN)
son of Kewal Bhan, Rajput of village Kunjpura,
through Pt. Shugan Chand and Thakar Randhir Singh,
Advocates, Karnal.

CRIMINAL CASES REGISTERED AGAINST S. NISHAN SINGH, EX-HONORARY SUB-REGISTRAR, KARNAL

2997. Comrade Ram Piara : Will the Minister for Home and Development be pleased to state—

(a) whether it is a fact that some criminal cases were registered against Shri Nishan Singh, Ex-Honorary Sub-Registrar, Karnal, at the Police Station of Karnal City and Sadar Police Station during the period from 1st April, 1965 todate, if so, the number of such cases, the provisions of law under which these were registered and the date of registration in each case;

(b) whether the challan in any of the said cases has been put up in the court, if so, when, if not, put up, the reasons therefor ?

Sardar Darbara Singh : (a) Yes, two (i) under section 5(2) of the prevention of Corruption Act, 1947, dated 12th April, 1965, Police Station Sadar, Karnal (ii) under section 409/420 IPC, dated 16th July, 1965 Police Station, City Karnal.

(b) The challan in case under section 5(2) of the Prevention of Corruption Act, 1947, was put in court on 16th August, 1965 while the other case was sent up as untraced on 13th September, 1965.

LAND PURCHASED BY THE CO-OPERATIVE MARKETING SOCIETY LEHRA GAGA, SANGRUR

2999. Sardar Pritam Singh Sahoke : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state—

(a) whether the Co-operative Marketing Society, Lehra Gaga, District Sangrur has purchased any land during the year 1965 for the extension of the godown, if so, the area of land so purchased and the amount paid therefor;

(b) the name of the person from whom the said land has been purchased and whether he is also one of the Directors of the said Society:

(c) whether it is fact that partiality has been shown in the purchase of the said land and higher price has been paid therefor, if so, whether the Government propose to hold an enquiry into the matter ?

Chaudhri Rizaq Ram : (a) Yes. The Lehragaga Co-operative Marketing-Cum-Processing Society purchased for Rs. 12,000/-, on 6th July, 1965, a piece of land measuring 100'x31' with extra land for Chabutra measuring 10' towards north and 5' towards South, for construction of a godown.

(b) Shri Lal Singh, son of Shri Mukand Singh, who is one of the Directors of the said Society.

(c) Yes. The cost seems to be on the high side. An enquiry has already been ordered in the matter.

J.B.T. UNITS GRANTED FOR PRIVATELY MANAGED HIGH SCHOOLS IN THE STATE

3001. Sardar Gurbakhsh Singh Gurdaspuri : Will the Minister for Education be pleased to state—

(a) the names of privately managed High Schools in the State which applied for the allotment of Junior Basic Training units for their institutions with the number of units during the years 1964 and 1965 separately;

(b) the names of institutions which were allotted the said units with the number of units in each case;

(c) the names of institutions which were refused the grant of such with the reasons therefor in each case;

(d) the criteria adopted for granting such units ?

Shri Prabodh Chandra ; (a) and (c) Information is being consolidated and will be supplied to the Honourable Member shortly.

(b) Two satements containing the requisite information regarding the Session 1964-65 and 1965-66 are enclosed.

(d) J. B. T. Units are opened keeping in view the demand for J.B.T. Teachers in particular areas of the State and the potentialities for their employment and the availability of essential facilities e. g. adequate instructional and hostel accommodation etc. As far as possible, preference is given to rural, backward, flood-affected and hilly areas in the matter of allotment of J.B.T. Units in order to overcome the shortage of teachers there. Besides opening J.B.T. Units in Government schools, privately managed schools are also considered for the allotment of J.B.T. Units if they have resources and are in a position to abide by the instructions issued by the State Education Department from time to time in the matter of provision of requisite trained staff, equipment etc. and maintenance of proper educational standards and if they do not indulge in any mal-practice.

STATEMENT I

Serial No.	Name of the Institution	No. of Units of 1965—67 session
District Ambala		
1.	S. L. Training College, Ambala	1
2.	Dev Samaj College, Ambala City	2
3.	Cristian High and Basic Training School, Kharar	1
4.	Arya Kanya Vidhyala, Kharar	1
5.	Adarsh Jain Kanya Pathshala, Sadhaura	1
6.	Khalsa Girls Higher Secondary School, Morinda	1
7.	S. D. Kanya Mahavidyala, Ambala	1
8.	Khalsa Higher Secondary School, Kurali	1
District Karnal		
1.	Daya Nand Training School (for women) Karnal	1
2.	L. I. B. Higher Secondary School, Panipat	1
3.	Mata Harkaur Arya Girls High School Model Town, Panipat	1
4.	Jat Higher Secondary School, Kaithal	1
5.	A. S. High School, Pundri	1
6.	Gandhi Kasturba Trust, Radaur	1
7.	G. M. High School, Naraina	1
District Rohtak		
1.	C. R. College of Education, Rohtak	2
2.	Kanya Gurukul, Khan pur Kalan	2
3.	D.A.V. High School, Hassangar	1
4.	Arya National High School, Mohana	1
5.	Janta Higher Secondary School, Butana	2
6.	S.M.H. High School, Sonepat	1
7.	Haryana Public High School, Gohana	2
8.	G.B.C. High School, Rohtak	1
9.	S.D. Girls High School, Rohtak	1
District Hissar		
1.	Jat High School, Hissar	1
2.	Vaish Hr. Sec. School, Biwani	1
3.	S.D. High School, Hansi	1
District Gurgaon		
1.	Teacher Training College, Rewari	2
2.	M.D.H.S., Faridabad	1
3.	B.B. Ashram Rampura, Rewari	1
4.	Sarvodhya High School, Patli	1
5.	B.L. High School, Khol	1
6.	Rastriya High School, Rewari	1
District Ludhiana		
1.	Basic Training College for Woman, Sidhwan Khurd	2
2.	Malwa Training College, Ludhiana	1

[Education Minister]

Serial No.	Name of the Institute	No. of Units of 1965—67 session
3.	Khalsa Training College, Gurusar Sudhar	1
4.	Sargodha Kh. Girls Hr. Sec. School, Ludhiana	1
5.	G.N. Kh. High School, Karamsar	1
	District Jullundur	
1.	M.G. Basic Training College, Jullundur	2
2.	Shri Guru Ravi Dass High School, Jullundur	1
3.	Gandhi Vanita Ashram, Jullundur	2
4.	M.G. Basic Training School, Jullundur	1
5.	N.D. Victor Hr. Sec. School, Jullundur Cantt.	1
	District Kapurthala	
1.	Mont. Basic Training School, Kapurthala	2
2.	Ramgaria Training College, Phagwara	2
3.	Phagwara College for Women, Phagwara	1
4.	Nankana Kh. Hr. Secondary School, Sultanpur Lodhi	1
	District Ferozepore	
1.	Sikh Kanya Mahavidyala, Ferozepure	1
2.	Dev Samaj College for Woman, Ferozepore	2
3.	Village Teachers Training School, Moga	2
4.	D.M. Training College, Moga	1
5.	Malwa Kh. Hr. Sec. School, Ferozepur	1
	District Kangra	
1.	S.D. Teachers Training School, Baijnath	1
2.	S.M.R. High School, Indora	1
3.	Sood A.S. Hr. Sec. School, Garli	1
	District Amritsar	
1.	Guru Arjan Dev Kh. High School, Tarn Taran	1
2.	S.I.S. Trust High School, Verka	1
3.	Khalsa Training College, Amritsar	1
4.	Khalsa Higher Secondary School, Nawan Pind	1
5.	S.D. High School, Amritsar	1
	Distict Hoshiarpur	
1.	D.A.V. High School, Una	1
2.	Guru Gobind Sahib Kh. High School, Miani	2
3.	S.D. High School, Anandpur Sahib	1
4.	A.S. High School, Mukerian	1
5.	Rajput High School, Pinjon	1
6.	S.D. High School, Basdehra	1
7.	Okara Arya Putri Pathshala, Garhdiwala	1
8.	D.A.V. High School, Hariana	1
9.	Chak Chumra S.D. Girls Higher Secondary School, Hariana	1
10.	S.A.S. Higher Secondary School, Bassi Kalan	1
11.	S.G.S. Kh. High School, Anandpur Sahib	1
12.	D.A.V. High School, Balachaur	1

Serial No.	Name of the Institute	No, of Units of 1965—67 session
	District Gurdaspur	
1.	S.D. School, Geeta Bhavan, Gurdaspur	1
2.	Hindu Putri Pathshala, Dhariwal	1
3.	Arya Higher Secondary School, Dina Nagar	1
	District Bhatinda	
1.	Moti Ram S.D. Kanya Mahavidyala, Bhatinda	1
2.	S.D. Higher Secondary School, Bhatinda	1
3.	M.H.R. Higher Secondary School, Bhatinda	1
4.	Gandhi High School, Mansa	1
5.	Khalsa High School, Mansa	1
	District Patiala	
1.	Jain Girls High School, Dehra Bassi	1
2.	S.D.K.S. Girls Higher Secondary School, Patiala	1
3.	M.G. Ashoka Higher Secondary School, Sirhind	1
	District Sangrur	
1.	M.G.M.N. Higher Secondary School, Ahmedgarh	1
2.	Jain Muni Kanya Mahavidyala, Ahmedgarh	1
3.	S.S. Jain Girls Higher Secondary School, Malerkotla	1
4.	Jat High School, Jind	1
5.	Akal Takhat High School, Mastuana	1
6.	S.D. High School, Barnala	1
7.	Kh. High School, Bakhtgarh	1
	District Mohindergarh	
1.	S.D. Higher Secondary and J.B.T. Institution, Narnaul	2

STATEMENT II

Allotment of J.B.T. Units for Session 1964-66

Sr. No.	Name of the Institution	No. of Units
	District Ambala	
1.	S.L. Training College, Ambala City	2
2.	Dev Samaj College, Ambala City	2
3.	Christian High and Basic Training School, Kharar	1
4.	Khalsa Girls High School, Morinda	1
5.	Arya Kanya Vidyala, Kharar	2
6.	Khalsa Higher Secondary School, Kurali	1
7.	Adarash Jain Kanya Pathshala, Sadhaura	1
8.	S.D. Kanya Mahavidyala, Ambala	1

[Education Minister]

Serial No.	Name of the Institution	No. of Units of
	District Rohtak	
1.	C.R. College of Education, Rohtak	2
2.	Kanya Gurukul, Khanpur Kalan	2
3.	D.A.V.H/S., Hassangarh	2
4.	Arya National H/S., Mohana	1
5.	Janta Higher Secondary School, Butana	2
6.	G.B.H/S., Rohtak	2
7.	Vaish H/S., Rohtak	2
8.	S.M.H/S., Sonepat	
9.	Haryana Public H/S.. Gohana	2
10.	D.A.V.H/S., Mokhra	1
	District Gurgaon	
1.	Teacher Training College, Rewari	2
2.	B.L. High School, Khol	1
3.	M.D.H/S., Faridabad	2
4.	B.B. Ashram, Rampura Rewari	1
5.	Rashtriya Girls High School, Rewari	1
6.	Hindu High School, Nuh	1
7.	Brayns Meo H/S., Nuh	1
8.	Sarvodya High School, Patli	1
	Ditrict Karnal	
1.	Daya Nand Training School, for women, Karnal	1
2.	L.I.B. Higher Secondary School, Panipat	1
3.	Mata Harkaur Arya Girls High School, Model Town, Panipat	1
4.	Gandhi Memorial High School, Naraina	1
5.	Janta High School, Kaul	1
6.	A.S. High School, Pundri	1
	District Hissar	
1.	Jat High School, Hissar	2
2.	Vaish Higher Secondary School, Bhiwani	1
	District Bhatinda	
1.	S.B. Bhai Pheru Khalsa High School, Faridkot	1
2.	Moti Ram S.D. Kanya Mahavidhyala, Bhatinda	1
3.	S.D. Higher Secondary School, Bhatinda	1
4.	M.H.R. Higher Secondary School, Bhatinda	1
5.	Dev Samaj Girls High School, Mandi Phul	1
6.	S.D. Girls High School, Mandi Phul	1
7.	Gandhi High School, Mansa	1
8.	Khalsa High School, Mansa	1

Serial No.	Name of the Institution		No. of Units of
District Ludhiana			
1.	Basic Training College for Women, Sidhwan Khurd	..	2
2.	Sargodha Girls High School, Ludhiana	..	2
3.	Khalsa Girls High School, Ludhiana	..	1
4.	Malwa Training College, Ludhiana	..	1
5.	Khalsa High School, Jaspalon	..	1
6.	Khalsa Training College, Guru Sar Sudhar	..	1
7.	Khalsa High School, Guru Sar Sudhar	..	1
District Ferozepore			
1.	Sikh Kanyá Mahavidalya, Ferozepore	..	1
2.	Dev Samaj College for Women, Ferozepore	..	2
3.	Village Teacher Training School, Moga	..	2
4.	Malwa Khalsa High School, Ferozepore	..	1
District Sangrur			
1.	M.G.M.N. Higher Secondary School, Ahmedgarh	..	2
2.	Jain Muni Kanya Mahavidalya, Ahemdgarh	..	1
3.	Jat High School, Jind	..	1
4.	Akal Takhat Higher Secondary School, Mastuana	..	1
5.	Khalsa High School, Bakhatgarh	..	1
6.	S.S. Jain Girls Higher Secondary School, Malerkotla	..	1
District Patiala			
1.	Arya Girls High School, Nabha	..	1
2.	Union High School, Rajpura	..	1
3.	Jain Girls High School, Dehra Bassi	..	1
4.	K.P.S.D. Girls Higher Secondary School, Patiala	..	1
5.	Mohindra Kanya Vidayala, Patiala	..	1
6.	Sewa Samiti Girls Hindu High School, Patiala	..	1
7	S.D. Girls High School, Nabha	..	1
District Mohindergarh			
1.	S.D. Higher Secondary and J.B.T. Institution, Narnaul	..	2
District Amritsar			
1.	Guru Arjan Dev Khalsa High School, Tarn Taran	..	1
2.	S.I.S. Trust High School, Verka	..	1
3.	S.D. Higher Secondary School, Amritsar	..	1
District Gurdaspur			
1.	S.D. High School, Fatehgarh Churian	..	1
2.	S.D. School, Geeta Bhawan, Gurdaspur	..	1

[Education Minister]

Serial No,	Name of the Institution		No. of Units
District Hoshiarpur			
1.	D.A.V. High School, Una	..	2
2.	Rajput High School, Binjon	..	1
3.	Guru Gobind Sahib Khalsa High School, Maini	..	2
4.	D.A.V. High School, Gardiwala	..	1
5.	D.A.V. High School, Balachaur	..	1
6.	D.A.V. High School, Bassi Kalan	..	1
7.	Okara Putri Pathshala, Gardiwala	..	1
8.	S.D. Higher Secondary School, Basdhera	..	1
9.	Khalsa Co-educational High School, Baddon	..	1
10.	S. D. High School, Anand Pur Sahib	..	1
District Jullundur			
1.	M.G.M. Basic Training College, Jullundur	..	2
2.	S.D. High School, Shankar	..	1
3.	Shri Guru Ravi Dass High School, Jullundur	..	1
4.	Khalsa High School, Rurka Kalan	..	1
5.	Khalsa High School, Nangal Ambia	..	1
6.	Gandhi Vanita Ashram, Jullundur	..	1
7.	Public High School, Lambra	..	1
District Kangra			
1.	S.D. Teachers Training School, Baijnath	..	2
2.	S.M.R. High School, Indora	..	1
3.	Sood A.S. Higher Secondary School, Garli	..	1
District Kapurthala			
1.	Mont. Basic Training School, Kapurthala	..	2
2.	Ramgarhia Training College, Phagwara	..	2
3.	M.D.S.D. Higher Secondary School, Kapurthala	..	1
4.	S.D. Higher Secondary School, Sultanpur Lodhi	..	1

ARREARS OF PAY OF SECTIONAL OFFICERS IN CERTAIN CIRCLES

3002. Sardar Gurbakhsh Singh Gurdaspuri : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state—

(a) the names of Sectional Officers Mechanical, in Malerkotla Tubewell Division and Nangal Mechanical Circle whose salaries are in arrears at present together with the dates since when these are in arrears and the amount of arrears in each case;

(b) whether the Government received any representation from the employees concerned; if so, the details thereof and the action taken thereon in each case;

(c) the time by which these arrears are likely to be cleared ?

Chaudhri Rizaq Ram :

	Malerkotla Division	*Nangal Mechanical Circle*
(a)	Shri A. N. Puri, S.O. Mechanical	Shri Kartar Singh Jabbal, S.O. Mechanical.
	Rs. 1,749.78 nP. relating to the period 1.7.59 to 18.9.61 on account of arrear of pay.	Rs. 911.98 nP. relating to the period 1.8.52 to 22.12.58 on account of arrear of pay.
(b)	Yes.	Yes.
	A sum of Rs. 2,370.22 nP. on account of shortages of stores is outstanding against the S.O. As this is more than the amount due to the S.O. it is not possible to disburse the dues until the shortages are made good from him.	The dues could not be settled as his pay was to be fixed in the revised scale. This was done in consultation with the Accountant General, Punjab. Thereafter the service book remained attached with his pension case.
(c)	Does not arise in view of (b) above.	Action is being taken to settle the claim.

GOVERNMENT HIGHER SECONDARY SCHOOL, KAPURTHALA

3003. **Sardar Gurbakhsh Singh Gurdaspuri :** Will the Minister for Education be pleased to state—

(a) the total strength of students, class-wise, in Government Higher Secondary School, Kapurthala as on 1st April, 1965 and 1st May, 1965;

(b) the total number of posts of teachers for teaching Punjabi in the said school as on 1st April, 1965 and 1st May, 1965 separately;

(c) whether any posts of Punjabi teachers in the said school were shifted to some other school, if so, the number thereof and the reasons for the same;

(d) whether the Headmaster of the said school made any request for the increase in the number of Punjabi teachers, if so, when; and whether it was acceded to, if not, the reasons for the same;

(e) the names of teachers in the school referred to in part (a) who have been working there for over three years and the date since when they are working there ?

Shri Prabodh Chandra : (a) Statement 'A' containing the requisite information is enclosed.

(b) 1.4.1965 Eight
1.5.1965 Four.

[Education Minister]

(c) Yes. Four posts were shifted as these were surplus.

(d) Yes, on 1st May, 1965. The demand could not be acceded to as it was not justified.

(e) Statement 'B' containing the requisite information is enclosed.

STATEMENT 'A'

Showing reply to Part (a) of Unstarred Assembly Question No. 3003.

Serial No.	Class	Strength on 1-4-65	Strength on 1-5-65
1.	I	181	170
2.	II	156	129
3.	III	199	169
4.	IV	221	173
5.	V	166	189
6.	VI	217	200
7.	VII	213	224
8.	VIII	178	226
9.	IX	211	112
10.	X	91	178
11,	XJ	114	92
	Grand Total	1,947	1,862

STATEMENT 'B'

Showing reply to Part (e) of Unstarred Assembly Question No. 3003.

Serial No.	Name of the teacher with more than three years stay.	Date since when working in the present School
1.	Sh. Amar Nath Puri, Drg. Teacher	10-11-1947
2.	Sh. Parkash Chand Shastri	18-10-1949
3.	Smt. Kuldip Kaur, Punjabi Teacher	8-8-1955
4.	Smt. Raj Kumari,Panjabi Teacher	18-4-1952
5.	Sh. Jagdish Parshad M. A., Hindi Teacher	26-5-1947
6.	Sh. Ved Parkash, N. C. C. Drg.,Teacher	8-10-1956
7.	Sh. Omesh Chander, J. B. T.	8-5-1962
8.	Smt. Sarla Devi,J. T.	16-9-1958
9.	Smt. Swaran Kaur, J. T.	21-4-1954
10.	Smt. Kartar Kaur, Punjabi Teacher	3-5-1962
11.	Smt. Kastura Gaur, O. T.	29-10-1954
12.	Smt. Vivek Lata, J.T.	9-5-1956
13.	Smt. Ram Chameli, Middle	8-7-1961

PAYMENT OF RENT FOR THE HOUSE RENTED BY EXECUTIVE ENGINEER, SIMLA AT SAIRI, DISTRICT SIMLA

3004. Sardar Jagir Singh Dard : Will the Minister for Public Works be pleased to state—

(a) whether the Executive Engineer, Simla has taken on rent any house at Sairi, tehsil Kandaghat, district Simla for storing building Material, if so, since when;

(b) whether any rent is being paid to the owner of the house mentioned above; if so, how much, if not, the reasons therefor ?

Chaudhri Ranbir Singh : (a) Yes, from July, 1964.

(b) Yes, Rs. 5 p.m.

CONTRACTS FOR CULVERTS ON CERTAIN ROADS

3007. Comrade Ram Chandra : Will the Minister for Public Works be pleased to state—

(a) the number of culverts for which contracts have been given to the different Contractors on (i) the Jasur-Rehan-Dhemata Road, (ii) the Nurpur-Satiali Road and (iii) the Mohatli-Indora Road, respectively;

(b) the dates on which the said contracts were given;

(c) the amount and material advanced/allotted to the contractors for the construction of the said culverts;

(d) whether any of the contractors have not complied with the terms of their contracts, if so, the details of the action taken against them, if no action has been taken; the reasons therefor ?

Chaudhri Ranbir Singh : The required information is given in the enclosed statement.

STATEMENT

S. No.	Name of road	Name of contractor	No. of culverts	Date on which contract was given	Amount & material advanced/allotted to the contractor	Whether the contractor has defaulted in the compliance of this contract, and if so; action taken against him.
		1. Jassur Rehan Dhameta Road				
	Mile 1 to 7	Work already completed	No contract in progress			
	Mile 8	Shri Shiv Ram, Contractor	6	5-3-1964	Rs. 461.25 (60 cement Bags only)	Contractor failed to complete the work and so 10% penalty was levied amounting to Rs. 2,270 on him.
	Mile 9	Mohtli Labour and Construction Cooperative Society	6	27-10-1964	..	Work completed
	Mile 10	Cpt. Balwant Singh, Contractor	6	16-12-1964	..	The contract has lagged behind on his contract. It was due to acute scarcity of cement which was not available with the Deptt. for about 5 months from March,1965 to August, 65. The contractor therefore could not be justifiably penalised.
	Mile 11	Shri Chuni Lal Uppal, Contractor	8	6-11-1964	..	Work completed.
	Mile 12	Shri Ganesh Dass, Contractor	4	13-10-1965	..	There has been no default on the contract.

Mile 13	Kotla Labour & Construction Cooperative Society	8	13-10-1965	..	ditto
Mile 14	Not yet allotted	4	Yet to be allotted		
Mile 15	Shri B.R. Uppal, Contractor	6	13-10-1965	..	ditto
Mile 16	Shri Ganesh Dass, Contractor	7	13-10-1965	..	ditto
Mile 17	Shri Amar Singh, Contractor of Pathankot	7	20-10-1965	..	ditto
Mile 18	M/s Mohtli Labour and Construction Cooperative Society	6	13-10-1965	..	ditto
Mile 19	Shri Som Dutt, Contractor	7	13-10-1965	..	ditto
Mile 20	Yet to be allotted		Yet to be allotted		
Mile 21	Shri Som Dutt, Contractor	6	13-10-1965	..	ditto
			2. Nurpur Satiali Road		
Mile 1—2	Shri Daulat Ram Mahajan, Contractor	9	16-12-1964	..	There is no default on the part of contractor.
Mile 3—7	Shri Dalo Ram, Contractor	15	4-1-1965	Rs. 1405.37 (50 bags cement 25 CWT Steel)	...
Indora Mohtli Road	No work allotted	..	..	..	..

BETTERMENT LEVY COMMITTEE

3008. Comrade Shamsher Singh Josh : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state—

(a) the details of the recommendations made by the Betterment Levy Committee headed by Sardar Darbara Singh;

(b) whether Government intend to publish the said report, if not, the reasons therefor ?

Chaudhri Rizaq Ram : (a) The main recommedations are given in the enclosed statement.

(b) No. Recommendations have been /are being considered. No useful purpose is likely to be served by the publication of the report.

STATEMENT

Summary of Recommendations of the Betterment Levy Committee.

1. The capital cost of the Bhakra Nangal Project should be subsidised suitably by the Central Government, as the cost of the project had increased considerably during the past years due to various factors.

2. The Government of India should be persuaded not to charge interest during constuction period of the project and also scale down the rate of interest during early years of development of irrigation.

3. As the project has benefitted the Country as a whole in the form of additional food production etc., the Government of India may subsidise the project in the form of 'Grants'.

4. The allocation of cost of construction of the Project between Irrigation and Electricity should be on equitable basis. The productivity of the project should be determined by taking the project as a whole, and any gap, if left, should be filled by two portions equally by tapping additional resources.

5. The question of sale of electricity to the Nangal Fertilizer should be reconsidered as the present rates are considered to be on the low side.

6. Government should credit to the revenue of the Project, other sources of income such as toll tax,fisheries, local rate, surcharge on land revenue etc., which hitherto have not been taken into account for the preparing of the Financial Forecast statement and for determining the unproductive portion of the sum at charge.

7. Within the existing method of allocation of cost between irrigation and electricity, another sum of Rs 4.48 crores should be allocated to the electricity portion.

APPOINTMENT OF SUPERVISORS AND PUBLICITY WORKERS

3010. Comrade Shamsher Singh Josh : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the names of Supervisors and Publicity Workers alongwith their qualifications who have been recently appointed in the Public Relations Department;

(b) the names of persons out of those mentioned in part (a) above who are former employees of the Department;

(c) the method adopted for the selection of Supervisors and Publicity Workers.

Shri Ram Kishan : (a) No Supervisors have been appointed recently. List of Publicity Workers is at annexure 'A'.

(b) List is at annexure 'B'.

(c) Candidates for the posts of Information Assistants and Field Publicity Assistants (posts created in lieu of R.P.S./R.P.O's) were examined in Essay Writing and General Knowledge. Those who qualified in the written test were called for interview. Appointment of persons selected after the interview is under consideration. So far as the appointment of Block Publicity Workers is concerned, some D.P.R.Os. of the border districts were authorised to make *adhoc* appointments of their own in view of the emergency. Other D.P.R.Os. were asked to recommend suitable names for appointment. The applications being received from various sources are also being considered.

ANNEXURE 'A'

Name of Supervisors and Rural Publiicity Workers appointed

Supervisors Nil

Rural Publicity Workers (Appointed upto 30th October, 1965.)

District	S. No.	Name of R.P.W.	Qualifications
Ambala ..	1.	Shri Qamar-ud-din	Middle
	2.	Shri Sampuran Singh	—
	3.	Shri Gursaran Singh	B.A.
	4.	Shri Sohan Lal	U. Matric
	5.	Shri Kirori Shah	U. Matric
	6.	Shri Narang Singh	U. Matric
	7.	Shri Yog Raj Kaushik	—
Jullundur ..	1.	Shri Joginder Singh	Matric
	2.	Shri Tarsem Singh	—
	3.	Shri Ram Rakha Singh	—
	4.	Shri Gursaran Singh	—
	5.	Shri Ramesh Singh	—
	6.	Shri Santokh Singh	—
	7.	Shri Daulat Ram Chitti	U. Matric
	8.	Shri Gurcharan Singh	Ditto
	9.	Shri Darshan Singh	Ditto
	10.	Shri Javand Singh	Matric
	11.	Shri Kartar Singh Rijli	Primary
Ferozepore ..	1.	Shri Wasan Singh	Middle
	2.	Shri Sardara Singh Lehri	Vernacular
	3.	Shri Vijay Kumar	Matric

[Chief Minister]

District	S No,	Name of RPW	Qualification
Ferozepur—*concld*	4.	Shri Mool Chand	U. Matric
	5.	Shri Gurbachan Singh Brar	Ditto
	6.	Shri Jhanda Singh	Knows Punjabi
	7.	Shri Pritam Singh	Matric
	8.	Shri Natha Singh	U. Matric
Ludhiana ..	1.	Shri Balwant Singh	—
	2.	Shri Jugal Kishore	—
	3.	Shri Madan Lal	—
	4.	Shri Gurdial Singh	—
	5.	Shri Kehar Singh	Hons in Punjabi
	6.	Shri Hazara Singh	Middle
Amritsar ..	1.	Shri Ajit Singh	Knows Punjabi
	2.	Shri Atama Singh	Middle
	3.	Shri Mastan Singh	Read and Write Punjabi
	4.	Shrimati Amarjit	Knows Punjabi
	5.	Shri Barkat Ram	Read and Write Urdu
	6.	Shri Gurnam Singh	Ditto
	7,	Shri Kaka Singh	Ditto
	8.	Shri Jagir Singh	Patwar
	9.	Shri Anoop Singh	Matric
	10.	Shri Vir Singh Vir	Read and Write Punjabi
	11.	Shri Kartar Singh	Middle
Gurdaspur ..	1.	Shri Phagu Ram	Middle
	2.	Shri Jagat Ram	—
	3.	Shri Ved Parkash	Matriculate
	4.	Shri Devi Sharan Sharma	do
Modindergarh ..	1.	Shri Rameshwar Dayal	Literate
	2.	Shri Udmi Ram	—
	3.	Shri Ram Pal	—
Hoshiarpur ..	1.	Shri Jiwan Singh Tej	Middle
	2.	Shri Ardaman Singh	—
	3.	Shri Parmeshwari Dass	Primary
	4.	Shri Gurdas Ram	U. Matric
	5.	Shri Karam Singh	Middle
	6.	Shri Sukhdev Mitter	—
	7.	Shri Charan Dass Charan	Primary
	8.	Shri Gandhi Ram	U. Matric
	9.	Shri Faquir Chand	Ditto
	10.	Shri Sohan Singh	—

ANNEXURE 'B'

Names of persons who had served in the Public Relations Department

District	S. No.	Name
Ambala ..	1.	Shri Qammar-u-Din
	2.	Shri Kirori Shah
	3.	Shri Yog Raj Kaushik
Jullundur ..	1.	Shri Jagoinder Singh
	2.	Shri Daulat Ram Chitti
	3.	Shri Gurcharan Singh
	4.	Shri Darshan Singh
	5.	Shri Javand Singh
	6.	Shri Kartar Singh
Ferozepur ..	1.	Shri Wasan Singh
	2.	Shri Sardara Singh Lahri
	3.	Shri Vijay Kumar
	4.	Shri Gurbachan Singh Barar
	5.	Shri Jhanda Singh
	6.	Shri Natha Singh
Ludhiana ..	1.	Shri Kehar Singh
	2.	Shri Hazura Singh
Amritsar ..	1.	Shri Ajit Singh Bawra
	2.	Shri Atma Singh
	3.	Shri Wassan Singh
	4.	Shri Barkat Ram
	5.	Shri Gurnam Singh
	6.	Shri Kaka Singh
	7.	Shri Jagir Singh
	8.	Shri Anoop Singh
	9.	Shri Vir Singh Vir
	10.	Shri Kartar Singh
Gurdaspur ..	1.	Shri Phagu Ram
	2.	Shri Jagat Ram
	3.	Shri Devi Sharn Sharma
Mohindergarh ..	1.	Shri Rameshwar Dayal Joshi
	2.	Shri Udmi Ram
	3.	Shri Ram Pal
Hoshiarpur ..	1.	Shri Jiwan Singh Tej
	2.	Shri Parmeshwari Dass
	3.	Shri Karam Singh
	4.	Shri Sukhdev Mittar Behal
	5.	Shri Charn Dass
	6.	Shri Gandhi Ram
	7.	Shri Faqir Chand

PROPOSED LEVY OF OCTROI DUTY BY MUNICIPAL COMMITTEE, KURALI

3011. Comrade Shamsher Singh Josh : Will the Minister for Planning and Local Government be pleased to state—

(a) whether Government have received a copy of the resolution recently passed by the Municipal Committee, Kurali, seeking permission to impose Octroi in Kurali Town, if so, the stage at which the matter stands at present;

(b) whether he and/or the Deputy Commissioner received any memorandum from a number of Municipal Commissioners opposing the said move of the Municipal Committee, if so, the action taken by the Government in this respect;

(c) whether any appraisal or assessment of the utility of imposing octroi duty in Kurali Town has been made by the Government; if so, with what result ?

Sardar Ajmer Singh : (a) No. The Deputy Commissioner, Ambala, has, however, received resolution No. 5/31, dated the 29th June, 1965, of the Municipal Committee, Kurali, seeking permission to impose octroi within the Municipal limits of Kurali Town. The case is under his consideration.

(b) No.

(c) Not yet.

RETRENCHMENT OF WORKERS BY EMPLOYERS DURING INDIA-PAKISTAN CONFLICT

3012. Comrade Shamsher Singh Josh : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state whether it has been brought to his and or the Labour Commissioner's notice that workers in certain cases have been retrenched on one pretext or the other by the employer during the recent India-Pakistan Conflict, if so, a copy/copies each of such representations alongwith the action, if any, taken thereon be laid on the Table of the House ?

Chaudhri Rizaq Ram : Some representations relating to large scale unemployment and cases of retrenchement in few concerns were received. Copies of the same are laid on the Table of the House. The matter is being looked into.

Copy of telegram dated 27th September, 1965 from Shri Sat Pal Bhushan, Amritsar to the Labour Secretary, Punjab, Chandigarh

40,000 workers unemployed since 6th September Factories closed starving and Migrating Arrange Relief.

Copy of letter No. P S /21/5108-12 dated 3rd September, 1965 from the Indian, National Trade Union Congress to the Labour Minister, Punjab etc. etc. and copy to the Labour Commissioner, Punjab.

We have received a wire addressed to you all from our Secterary, Regional INTUC stationed at Amritsar, expressing grave situation having been created by the closure of about 1,500 factories in Amritsar employing about 40,000 workers since September, 6th, 1965 due to fluid situation created by the Pakistani aggression which has rendered many families of workers without livelihood and at the brink of the stravation. It is further strongly anticipated that if immediate arrangements for alternative employment are not made followed by cash relief to be granted to the workers immediately then most of the workers with their families will be exposed rigorously and they might migrate elsewhere and the result woud be that the entire industrial activity of Amritsar will lead to collapse.

Seeing the urgency of the situation, it is very much requested that immediate steps may please be taken at the highest level with top priority to ensure stability in Amritsar as other-wise it will have discordant effects even in the defence efforts so far boosted up in Amritsar with all sacrifice of the workers which is the still prime need of the country facing continued aggression from Pakistan.

This may please be treated as S.O.

Copy of the Telegram dated 18th October, 1965 from workers of Hemla Textile Finishing Mills Chheharata

Management Hemla Finishing Mills Chheharta Retrenching Laying off Workers Great Discontent Request Intervene Workers.

copy of letter No. Nil dated 27th October, 1965 from Textile Labour Association, Amritsar, addresed to the Labour Minister, Chandigarh. Copy to the Labour Commissioner, Punjab.

निवेदन है कि मैसर्ज़ दी अमृतसर रेयन एंड सिल्क मिल्ज़ (प्राइवेट) लिमिटिड, जी.टी. रोड, अमृतसर के मालकान वर्करान को विकटेमाइज़ कर रहे हैं। तफसील जनाब के नोटिस में लाई जा रही है।

(1) मालकान ने मवर्खा 11-10-65 को एक नोटिस मिल्ज़ गेट के अन्दर नोटिस बोर्ड पर चस्पां किया कि जिसमें लिखा गया था कि जो वर्कर अपनी बखुशी हिसाब लेना चाहते हों वह अपना नाम मिल्ज आफस में दर्ज करवाएं। मालकान ने इस सिलसिला में भी वर्करों से हेराफेरी करनी चाही लेकिन वर्कर यूनियन की बदौलत उनके झांसे में नहीं आए। मालकान वर्करों को अपने ही नोटिस के मुताबिक ठीक तौर पर वर्करों को हिसाब देने के लिये तैयार नहीं हुए।

(2) मालकान जब अपने इस नापाक इरादे में कामयाब न हुए तो उन्होंने इस एमरजेंसी के दौरान जबकि मुल्क और उसके जवान जिंदगी और मौत की कशमकश में मुबतला हैं छांटी का कुल्हाड़ा तेज़ कर दिया और अपने पहले नोटिस में तकरीबन 20 वर्करों को छांटी के नोटिस दे दिये गए। यहां ही बस नहीं; मालकान के इरादे जल्दी और वर्करों को छांटी करने और उनको बेकार करने के हैं।

(3) मालकान एमरजेंसी का मज़ीद फायदा उठाने के लिये वीवर वर्करों के रेट जोकि सालहसाल के मुख्तलिफ क्वालिटियों के चल रहे हैं को 50 प्रतिशत कम कर रहे हैं। मसलन नाईलोन साटन जिसका रेट 31 नए पैसे था जोकि अर्सा तीन साल से था 19 पैसे कर दिया है। इस तरह और भी दीगर क्वालिटियों के रेट मालकान ने

[Irrigation and Power Minister]

कम कर दिये हैं और कर रहे हैं जिसकी वजह से वर्करों की औस्तन आमदनी तकरीबन 50 फीसदी कम हो गई है ।

(4) मालकान ने सपिनिंग खाता में वर्करों की तीन शिफ्टों की बजाए छांटी करके दो शिफ्टें कर रहीं हैं और उनको भी ले आफ कर रहे हैं।

(5) मालकान ऐसे हथकंडे वर्करों के खिलाफ इस्तेमाल करके सनअती अमन रेजोल्यूशन मवर्खा 21 सितम्बर, 1965 की सरासर खिलाफवर्ज़ी और तौहीन कर रहे हैं। हमारा तो मुल्क और यूनियन के विधान के मुताबिक यह पहला फर्ज बनता है कि हम मालकान की तरफ से की जा रही ज्यादतियों और कानूनी खिलाफ वर्ज़ियों की इत्तलाह जनाव के नोटिस में लाकर अफसरान बाला के नोटिस में लाएं। अब जनाब का और अफसरान का यह फर्ज अवलीन है कि वह मालकान को कानून की मिट्टी पलीद करने से रोकें और वर्करों के जाइज़ हकूक की हिफाज़त करें ताकि वर्करान इस एमरजेंसी के दौरान देश भक्ति का सबूत दे सकें और अपने बाल बच्चों का पेट भर सकें । हम महसूस करते हैं और उम्मीद रखते हैं कि जनाब अपनी पहली फुर्सत में मालकान की तरफ से की जा रही ज्यादतियों को रोकेंगे और इस सनअती शहर के अमन को बहाल रखेंगे। हम आपको यकीन दिलाते हैं कि वर्करों की तरफ से किसी भी वक्त अपने फर्ज से कोताही नहीं होगी। और हम आयंदा भी पहले की तरह मुलकी डिफैंस को और मज़बूत बनायेंगे।

ENQUIRIES CONDUCTED BY THE KARNAL POLICE

3013. Comrade Ram Piara : Will the Minister for Home and Development be pleased to state—

(a) whether the D.I.G., Ambala received any applications alongwith any affidavit/ affidavits from any resident/residents of Karnal during the period from 15th August, 1965 to date regarding certain enquiries being conducted by the Karnal Police or under the supervision of the D.I.G., Ambala, if so, a copy/copies of the said applications alongwith the copy/ copies of the affidavit/affidavits be laid on the Table of the House;

(b) whether any action has been taken on the said application and affidavit/affidavits, if so, what; if not, the reasons therefor ?

Sardar Darbara Singh : (a) Yes. Copies of the application signed by Shri Ram Sarup of Karnal and the affidavit appended thereto are enclosed.

(b) During the enquiry into the application Shri Ram Sarup denied any knowledge of the contents of these documents and stated that one Shri Hari Ram Aggarwal had obtained his signatures on some documents when he was on sickbed without disclosing the contents. The matter is being looked into.

To

The Deputy Inspector General of Police,
Ambala Range, Ambala Cantt.

Subject.—An application of Ram Sarup, son of Shri Budh Ram, House No. D. 171, Kalander Gate, Karnal.

SIR,

I beg to submit that there is a theft case of Police Station City Karnal that certain documents of the Police Station were stolen.

That on 5th August, 1965 I was examined by your goodself in this case but did not state any thing that I had got any knowledge of the accused persons of the stolen property.

That Shri Attal Bihari S. I., S. H. O. Police Station Karnal has intimated me that my statement before the D.I.G. was in support of the Police Officers and I had disclosed the names of the suspects.

That I am submitting herewith my affidavit duly attested on a stamped paper worth Rs 3 which will satisfy your honour that I do not know anything regarding the stolen property or the accused persons.

Yours faithfully,

Dated 20th August, 1965

Sd/-.
RAM SARUP,
Son of Shri Budh Ram,
House No. D-171, Kalander Gate,
Karnal.

AFFIDAVIT

Affidavit of Shri Ram Sarup son of L. Budh Ram of House No D-171, Nawab Chtta, Karnal, aged 65 years

I, the above named Ram Sarup do hereby solemnly declare that I was a Head Constable in Police Lines, Hissar in 1948.

I, solemnly declare that Shri Attal Bihari S.I. now posted as S.H.O. City Karnal was then Lines Officer in the Police Lines, Hissar and I had good relations with him.

That I solemnly declare that I know Shri Hari Ram, son of L. Jhandu Mal of Karnal being a respectable citizen of Karnal City.

That I solemnly declare that on 22nd February, 1965, a case under section 380 I. P. C. was registered by S.I. Attal Bihari S. H. O. City P. S. Karnal against L. Hari Ram of Karnal, mentioned above and against one Budh Ram Constable regarding the theft of regis-register No. 11 and History Sheet and personal file of the Police Station.

That I solemnly declare that in the said F.I.R. it is wrongly given by S.I. Shri A ttal Bihari that he registered the case on an information given by me.

That I solemnly declare that after the registration of the case Shri Attal Bihari had approached me to confirm the information before Shri Prem Kumar, D.S.P., Karnaal in order to save his own skin from negligence or misconduct. But I did not state anything regarding the theft.

That I solemnly declare that Shri Attal Bihari had approached me on 4th August, 1965 and 5th Auguat, 1965 to help him in this connection before the D.I.G. that I have removed from the Police service for the last 18 years and I do not know anything about the record of the Police Station or the theft made by Budh Ram, etc.

Sd/-.
(RAM SARUP)
Deponent.

[Irrigation and Power Minister]

I, the above named Ram Sarup do hereby solemnly affirm and declare that my above statement is ture and correct to the best of my knowledge and belief and there is nothing false or concealed in it.

Sd/-.
(RAM SARUP)
Deponent.

I identify Ram Sarup and he has signed in my presence.

Sd/-.
(RANJIT SINGH)
Advocate,
20th August, 1965.

Copy of letter dated 6th October, 1965 from Shri Ram Sarup, son of L. Budh Ram House No D-171, Karnal City to the Deputy Superintendent of Police, Panipat

I beg to submit my statement as under.—

1. That regarding the theft of History Sheet and personal File with Register No. 11 of the Police Station, Karnal, I gave the information to Shri Attal Bihari Mathur, S. I., S.H.O. of Police Station City Karnal and to your goodself during the course of the investigation.
2. That one Hari Ram of Karnal City in my friend who had removed the aforesaid record through a Constable, Budh Ram, I had stated to you that I will not give my statement against him.
3. That the D.I.G., Ambala Range, Ambala took my statement in his presence.
4. That I am sick for the last two months and said Hari Ram had approached me in duration of my sickness and had obtained my signatures as far as I known four documents, I had not scrutinised the contents of the documents.
5. That I assured your good-self that I did not appear in any court and I was not identified in the court by any witness.
6. That in the end I assure your good-self that I have seen solemnly statement which is under my signatures but I am unaware of the contents of the statement.

REPORT AGAINST SARPANCH OF PANCHAYAT ISPUR, TEHSIL UNA, DISTRICT HOSHIARPUR

3014. Shri Surinder Nath Gautam : Will the Minister for Home and Development be pleased to state—

(a) whether it is a fact that a report against the Sarpanch of Panchayat Ispur, Gagret Block, tehsil Una, district Hoshiarpur regarding his unlawful activities and mis-appropriation of Panchayat funds was recently made by the Block Development Officer, Block Samiti, Gagret to the Sub-Divisional Officer, Civil Una;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative the date when the said report was made, the nature of charges made therein and the action, if any, so far taken by the said Sub-Divisional Officer against the said Sarpanch ?

Sardar Darbara Singh : (a) Yes.

(b) (i) The report was made on 17th June, 1965.

(ii) The nature of the charges made therein were regarding misutilisation of cement purchased from the Panchayat fund, auction of mango fruits from Panchayat land and auction of Baggar grass from Panchayat land.

(iii) The Sarpanch had left the cement of the Panchayat with some persons, which was considered highly objectionable and for which the Sarpanch was administered a warning to be careful in future in such matters. Other allegations did not warrant any action against the Sarpanch on enquiry.

ROADS TAKEN UP BY P.W.D. FROM ZILA PARISHAD, KANGRA

3018. Comrade Ram Chandra : Will the Minister for Public Works be pleased to state—

(a) the names of the roads taken over by the P.W.D. from Zila Parishad, Kangra in 1964-65 and 1965-66 together with the mileage of each such roads;

(b) the amount sanctioned for construction improvement or metalling of the said roads during the said period, year wise, together with the amount out of it so far utilized for the purpose;

(c) the nature of work being done at present on each such road together with the progress of work done on each road from 1st April, 1964 to date ?

Chaudhri Ranbir Singh : The requisite information is given in the enclosed statement.

STATEMENT

Sr. No.	Name of Road	Length in Kilometre	Amount sanctioned for const./ improvement or metalling of road in 1964-65	Amount sanctioned for const./ improvement or metalling of road during 1965-66	Amount actually utilized during 1964-65	Amount actually utilized upto 9/65 during 1965-66	Position of the work
1	2	3	4	5	6	7	8
			Rs.	Rs.	Rs.	Rs.	
1.	Dharamsala Yoldadh-Palampur Road	30.93	3,45,450	1,00,000	3,56,813	94,040	(i) **Dharamsala-Yol-Road.**—The entire formation work on the road was completed during 1964-65. The road structures have been entirely completed in mile 1, 2& 5, 80% in mile 3 and 60% in mile 4. The contractor Shri Hakim Rai Kalra to whom the work was allotted in mile 4 failed to complete the work inspite of repeated notices and lapse of his entire time limit and therefore 10% compensation besides action to start the work at his cost and risk was, therefore initiated against him. The work will now be executed immediately through alternative agency. Supply of soling coat was got

completed during 65-66 as also consolidation of stone soling in mile 1-5 except R. D. No. 0 to 2000 in mile 1 and R. D. 100 to 2000 in mile 3. These gaps will also be filled up by a fortnight. The stones for wearing coat have already been collected in full for all the miles at the various khads sites and are being broken at the khads. It has not been possible to arrange the carriage because of very acute shortage of departmental vehicles. The total potential of public carriers or private carrier vehicles in Kangra District being insignificant and the nature of the work involved viz. transport of stones and stone metal being comparatively unattractive in relation to public commercial carriage work, it has not been possible to get the materials transported through private transport, Proposals for porcurement of 10 tractors and 7 diesel trucks have been under consideration/sanction at various stages. At present all the formalities for procurement of 4 diesel trucks completed and payment also made to the suppliers. Delivery is expected within a month after which the bodies will be got completed and trucks put on the road by December, 1965. Any worthwhile progress will, therefore, be possible only after a fleet of departmental vehicles become available.

S. No,	Name of Road	Length in in Ki lometre	Amount sanctioned for const./ improvement or metalling of road in 1964-65	Amount sanctioned for const./ improvement or metalling of road during 1965-66	Amount actually utilized during 1964-65	Amount actually utilized upto 9/65 (during 1965-66	Position of the work
1	2	3	4	5	6	7	8
			Rs	Rs	Rs	Rs	
							(ii) **Yol-Dadh Road.**—The entire formation work was completed after 1-4-64. The construction of road structures has been completed entirely in miles 3, 4, and about 50% in mile 2 and about 20 % in mile 1. Shri Saran Dass Nag Contractor to whom the work of road structures was allotted for miles 1 & 2 was served with the due notices and after lapse of proper adequate time under the terms of agreement, penal action to levy 10% compensation and to rescind his contract was taken. The work has now been started through alternative agencies and is anticipated to be completed by end of March, 1966. Supply of soling coat has been comp-

leted in mile 4 and is nearing completion in mile 3 where about 80%of the stuff already stands collected. Supply of soling coat and wearing coat has been completed to the extent of about 60%in mile I and 2 and is in hand. A roller has already been put on consolidation work in mile 4 and work is in full swing

(iii) **Dadh — Palampur Road (Section Mile 5—8).**— The detailed estimate for the work has been sanctioned. Land Acquisition Papers under Sec.IV have been published. The Land Acquisition Papers under section VI are being finalized for publication. Land shall be acquired soon. In view of these circumstances, activity had to be confined to portions in mile 5, 7 and Partly (to the extent of 52%) in mile 6 & 8. There is good deal of Progress in view of the fact that land is yet to be acquired. Contract for contruction of road structure in all the 4 miles already stands finalized and work is in progress in mile 5 & 8 and about 30% of the same has been completed. The work of road structures in mile 6& 7 yet awaited commencement by the contractors who have also been served with final notices. The delay has been caused due to non—availability of cement for over 5 months from 3/65 to 8/65.

S. No.	Name of Road	Length in Kilometre	Amount sanctioned for const./improvement or metalling of road in 1964-65	Amount sanctioned for const./improvement or metalling of road during 1965-66	Amount actually utilized during 1964-65	Amount actually utilised upto 9/65 1965-66	Position of the work
1	2	3	4	5	6	7	8
			Rs	Rs	Rs	Rs	
							(Section Mile 9—16). The detailed estimate for the work has been sanctioned. The Land acquisition papers under section 4 for mile 9-12 have been published and those under section VI are being finalised for publication. The Land is not yet acquired and so no work could be commenced in private Land Acquisition Papers for mile 13 to 16 under emergency clause are also being finalized for publication. The formation work will be commenced in portions where some forest land is available. Tenders have been invited for contruction of road structures There is so far no proposal of metalling this road.
2.	Kangra Tanda Road	3.2	35,000	30,000	35,281	18,045	The entire formation work was completed after 1-4-64. All the road structures have also been completed after 1-4-64. Supply

							of soling and wearing coat has also been completed after 1-4-64. Consolidation for soling coat has been completed in miles 1 and 2 except R.D.O. to R. D. 3000 in mile 1 where the supply has now been completed and will be laid. Consolidation of wearing coat has been completed from R.D. 3000 to 5280 in mile 1 and R.D. 5280 to 3000 to 111 in mile 2 leaving only total distance of about 4 furlongs out of the entire length of 2 miles which will also be laid by the end of November, 1965. The road is expected to be completed very shortly and thrown open to traffic.
3.	Chambi Dharamsala Road	16.09	2,70,000	100,000	3,08,799	1,40,294	(Mile 1 to 4) The entire work has been completed and road open to traffic including the construction of bridge over Gaj Khad on Chambi Dharamsala Road after 1-4-65. (Mile 5 to 8) The entire formation work has already been completed after 1-4-65. Construction of road structures has been completed in miles 5, 6, 7 and 10. It is in progress in mile 2, 8 and 9 inspite of serious shortages of cement and about 40% of the same already stands completed. Collection of soling eoat has been completed for the entire road and its consolidation

S. No.	Name of Road	Length in Kilometre	Amount sanctioned for const./ improvement or metalling of road in 1964-65	Amount sanctioned for const./ improvement or metalling of road during 1965-66	Amount actually utilized during 1964-65	Amount actually utilized upto 9/65 1965-66	Position of the work
1	2	3	4	5	6	7	8
			Rs	Rs	Rs	Rs	
							has been completed in miles 8 to 10 for a length of 2 miles only. Stones for wearing coat has also been collected at Khad sites and breaking and carriage will now be started departmentally.
4.	Rajpura-Andretta Road	9	20,000	10,000	20,000	10,671	The estimate of the road has been sanctioned. The earth work on this road is being taken in hand shortly.
5.	Nurpur-Saliali Road	13.68	1,00,000	50,000	97,445	55,566	The scope of the estimate does not include metalling. Formation work has been completed to the extent of about 65% and was started simultaneously in all the miles. The work of road structures also stands allotted in all the miles and about 60% of the work in mile 1 & 2 and 30% of the work in mile

						3 to 7 stands completed. The set back was caused due to scarcity of cement.
6. Raja-Ka-Talab to Jawali Road	14	24,000	5,000	24,000	—	The detailed estimates of the road was submitted by Executive Engineer, Kangra *vide* his office letter No. 2064 dated 16-8-65 and was returned back *vide* Superintending Engineer, Kangra Hill Circle letter No. 13750 dated 27-9-65 for certain compliance and has again received for sanction *vide* Executive Engineer Kangra letter No. 2800 dated 3-11-65. The land acquisition papers under emergency clause have been sent to Land Acquisition Officer, Jullundur *vide* Executive Engineer, Kangra No. 7196/M dated 15-10-65. under the circumstances only formation work in reaches where private land is not affected could be started and the same has now been commenced w. e. f. 1-11-1965.

CONSTRUCTION OF DRAINS TO RECLAIM WATERLOGGED LAND ETC.

3024. Comrade Hardit Singh Bhathal : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state—

(a) whether there is any proposal under the consideration of the Government to construct a drain in order to reclaim the water-logged areas of villages Bhatal, Harigarh, Kaleke, Dhanaula, Attar Singhwala Badra, Aspal etc. in distrtict Sangrur, situated between the boundary of village Bhaini Marajh, district Sangrur, and Harigarh minor and from Attar Singhwala and Dhanaula Rajbah to Joga Rajbah;

(b) whether there is also any proposal under the consideration of the Government to construct a drain in order to save the land situated between minor Harigarh-Attar Singhwala and Malerkotla Branch Canal from waterlogging and floods which occur every year ?

Chaudhri Rizaq Ram : (a) The following drains are proposed to drain off the flood waters in the villages noted against each. In addition small field drains to be dug on voluntary basis may also be required to drain off the areas more effectively.

S. No.	Name of Drain	Villages
1.	Dhanaula Drain already under construction	(i) Dhanaula (ii) Bhathal.
2.	Harigarh Drain, already under construction	(i) Harigarh
3.	Mandi Kalan Drain a tributary of Lissara Nallah	(i) Kaleke (ii) Bhaini (iii) Attarsinghwala
4.	Aspal Khurd Drain a tributary of Kharak Singhwala Drain	(i) Badra (ii) Aspal Khurd

The construction of the proposed drains depends upon the detailed investigations/approval of the schemes by the competent authorities/availability of funds and construction of the outfall drains.

(b) Yes. Attarsinghwala field drain with its outfall into the proposed Mandi Kalan drain, a tributary of Lissara Nallah is proposed to be dug by voluntary labour, after the proposed Mandi Kalan Drain/Lissara Nallah are constructed.

WATER LOGGING OF LANDS IN CERTAIN VILLAGES OF DISTRICT SANGRUR

3025. Comrade Hardit Singh Bhathal : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state—

(a) the total area of land situated between Viroke-Budhlada Branch and Sangatpura Branch in Police Station and Tehsil Sunam, district Sangrur, which is water-logged and is affected by rains every year.

(b) whether it is a fact that the lands in village Ugrahan Mojowal, Medewas, Daula Singh wala, Gandhuan etc. in district Sangrur are affected by waterlogging every year;

(c) whether Government is considering any proposal to construct a link drain to save the land referred to above from water-logging ?

Chaudhri Rizaq Ram : (a) Entire area is affected by floods but no assessment for waterlogging specifically for this area is available.

(b) Yes, particularly during the year of heavy rainful.

(c) Yes, execution of the scheme depends upon the availability of funds.

BRIDGE ON SUNAM CHO IN DISTRICT SANGRUR

3026. Comrade Hardit Singh Bhathal : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state the number of bridges constructed with the names of the places where these have been constructed on Sunam Cho in Sangrur District together with the names of the places where more bridges are proposed to be constructed by the Government ?

Chaudhri Rizaq Ram : Bridge on Patiala Sangrur Pacca road is under construction . No other bridge is at present proposed to be re-remodelled or constructed due to paucity of funds.

APPRENTICESHIP PERIOD FOR CLERKS IN GOVERNMENT OFFICES

3029. Chaudhri Jagat Ram : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) whether a scheme for the introduction of apprenticeship of two months for clerks was introduced by Government in its offices, if so, the rate of pay allowed to the incumbents during the apprenticeship period;

(b) whether it is a fact that the said scheme was not applicable to the Clerks appointed prior to 31st July, 1961 and after 1st January, 1965, if so, the reasons therefor;

(c) whether Government is considering any proposal to pay full pay to the clerks appointed during the period from 31st July, 1961 to 1st January, 1965 and also to count this period towards increments ?

Shri Ram Kishan : (a) Yes Sir,. Rs. 40/- per mensem fixed for the first two months.

(b) Yes. The scheme was introduced with effect from 1st August, 1961 and it was rescinded with effect from 1st January, 1965. Therefore the question of its application before 1st August 1961 and after 1st January, 1965 does not arise.

(c) No Sir.

QUARTERS ALLOTTED TO GOVERNMENT SERVANTS AT CHANDIGARH

3030. Shri Sagar Ram Gupta : Will the Minister for Capital and Housing be pleased to state—

(a) the total number, separately, of Government officials posted at Chandigarh who have got full, one half and one third Government quarters;

(b) whether Government is considering any proposal to allot full quarters to those officials who are in possession of one half and one third quarters; if so, the time by which this is likely to be done;

(c) whether Government gives any prioirty in the matter of allotment of full quarters to the officials having one third quarters; if not, the reasons therefor ?

Shri Ram Kishan : (a) A statement is laid on the Table of the House.

(b) (i) No, Sir.

(ii) Question does not arise .

(c) No, Sir. The allotment of full houses is made strictly according to the turn of an individual employee on the waiting list maintained for the purpose. In case, however, any one of the allottees living in shared accommodation goes out of the house, the sitting allottee or allottees, as the case may be, derive the benefit of the whole house as a matter of policy.

Statement

The total number separately of Government officials posted at Chandigarh, who have got full, one half, and one third Government quarters, is given below:—

S. No.	Type of House	Persons occupying full houses	Persons occupying half houses	Persons occupying one-third houses
1	2	3	4	5
1.	IX ..	275	158	...
2.	X ...	433	382	...
3.	XI ..	570	1,640	3
4.	XII ...	1,086	2,384	27
5.	XIII ...	2,853	1,876	...
	Total ...	5,217	6,440	30

UPGRADING OF SCHOOLS IN VILLAGE PANCHAYATS IN DISTRICT HISSAR

3032. Shri Amar Singh : Will the Minister for Education be pleased to state whether it is a fact that some village panchayats in district Hissar deposited amounts vide challans Nos. 199 and 294 dated 28th Dec., 1960 and 24th March, 1962 under the Head XXII-E General Contribution for the upgrading of schools and for science equipment, if so, the name and number of such village panchayats and the actual amount deposited by them together with the reasons for not utilising the amount ?

Shri Prabodh Chandra : A statement indicating the position is as follows:—

Statement showing the Amount contributed by the village Panchayats of district Hissar for upgrading of Schools and unspent balances of Public contributions deposited by the District Board Hissar into Government Treasury.

Sr. No.	Village Panchayat		Amount donated	Purpose	Amount spent	Balance deposited	Remarks
			Rs		Rs P.	Rs P.	
1.	Rodhan	..	14,000	Upgrading Middle to High	11,199.11	2,800.89	Challan No. 294
2.	Rori	..	8,400	Ditto	7,096.48	1,303.52	Ditto
3.	Bhiwani Khera	..	15,000	Ditto	9,377.32	2,522.68	Ditto
4.	Deorala	..	15,000	Ditto	8,869.90	6,130.10	Ditto
5.	Jui Khurd	..	15,000	Ditto	7,380.59	7,619.41	Ditto
6.	Siwani	..	15,000	Ditto	8,869.90	6,130.10	Ditto
7.	Mirchpur	..	20,000	Ditto	10,000.00	10,000.00	Challan No. 199
8.	Ding	..	15,000	Ditto	5,000.00	10,000.00	Ditto
9.	Chaharwala	..	15,000	Ditto	5,000.00	10,000.00	Ditto
10.	Jamal	..	15,000	Ditto	5,000.00	10,000.00	Ditto
11.	Mangina	..	15,000	Ditto	5,000.00	10,000.00	Ditto
12.	Mangali	..	10,000	Ditto	5,000.00	5,000.00	Ditto
13.	Ratera	..	6,000	Upgrading from Primary to Middle	3,808.94	2,101.06	Challan No. 294
14.	Beni	..	6,000	Ditto	3,000.00	3,000.00	Challan No. 199
15.	Kuleri	..	6,000	Ditto	3,000.00	3,000.00	Ditto
16.	Gorakhpur	..	6,000	Ditto	3,000.00	3,000.00	Ditto
17.	Kirhan	..	6,000	Ditto	3,000.00	3,000.00	Ditto
18.	Ganga	..	6,000	Ditto	3,000.00	3,000.00	Ditto
19.	Aranian Wali	..	4,500	Ditto	3,000.00	1,500.00	Ditto
20.	Ram Sarai	..	6,000	Ditto	3,000.00	3,000.00	Ditto

21.	Moth	..	10,000	Ditto	7,000.00	3,000.00	Ditto
22.	Bahuna	..	6,000	Ditto	3,000.00	3,000.00	Ditto
23.	Chaudhariwas	..	6,000	Ditto	3,000.00	3,000.00	Ditto
24.	Rampuria Dhillon	..	6,000	Ditto	3,000.00	3,000.00	Ditto
25.	Lihghan	..	6,000	Ditto	3,000.00	3,000.00	Ditto
26.	Sohan Sara	..	3,000	Ditto	1,500.00	1,500.00	Challan No. 294
27.	Sarsaud Bichpari	..	10,000	Ditto	Nil	10,000.00	Challan No. 199
28.	Bhatoo Kalan	..	10,000	Ditto	Nil	10,000.00	Ditto
29.	Chamar Kalan	..	5,000	Ditto	Nil	5,000.00	Ditto
30.	Nakora	..	3,000	Ditto	3,000.00	Nil	—
31.	Shahpur	..	15,000	Ditto	12,000.00	3,000.00	Challan No. 119
32.	Rajpura Madha	..	10,000	For construction of school Building	Nil	10,000.00	Challan No. 294
33.	Nadhori	..	2,000	For adding one room to school building	Nil	2,000.00	Ditto
34.	Majadpur	..	468	Repairs to the school building	Nil	468·00	Ditto
35.	—	..	14,388.90	For library books for the year 1956-57	Nil	14,388.90	Ditto

NOTE :— (1) 31 Panchayats donated the amount for the upgrading of their village schools. Out of these 28 schools were upgraded by the District Board, Hissar before the Provincialisation of schools on 1st October, 1957. The remaining 3 schools mentioned at Serial Nos. 27, 28 and 29 of the statement have been upgraded by now. Thus, the purpose for which the amount was deposited has been fulfilled. These schools are now being maintained by Government and grants for equipment etc., are being given to these schools every year keeping in view their requirements. As regards building and library items at Serial Nos. 32, 33, 34 and 35 the position is being ascertained.

(2) The unspent balance of amounts donated/contributed by the Panchayats was deposited into Government Treasury by the District Board Hissar.

ADJOURNMENT MOTION

3.00 p.m. **Comrade Shamsher Singh Josh :** On a point of order. Mr. Speaker. I gave notice of an adjournment motion relating to a statement made by the hon. Chief Minister......................

Mr. Speaker : It has not been allowed.

Comrade Shamsher Singh Josh : Yes, Sir, and while disallowing that motion, you have pointed out that the subject matter thereof does not fall within the competence of the State Government.........

Mr. Speaker : I think the hon. Member should better talk to me in that regard in my Chamber.

Comrade Shamsher Signh Josh : Sir, my submission is that the matter has been dealt with by the State Government and as such the State Government is a party to it. Government of India is considering this question and the State Government has sent its view to the Central Government and other political parties have also sent their views. With the formation of the Cabinet Sub-Committee and the consultative Committee by the Government of India on the subject of re-organisation of the Punjab State on a linguisitic basis the matter is under active consideration and I think the Punjab Government should not have made any statement in the matter. Now that they have made a statement and injured the feelings of those people who stand for the linguistic distribution/demarcation of the State, this House should also be given an opportunity to discuss that matter.

Mr. Speaker : I am sorry, I do not agree with the hon. Member. Now we will take up the Call Attention Notices.

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਮੇਰੀ ਇਕ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨ ਸੀ ਕਿ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੇ ਡੀ. ਸੀ. ਸਾਹਿਬ......

Mr. Speaker : I am sorry, no newspaper report can be the basis of a motion.

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਤੇ ਸੁਣ ਲਉ। ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਸਾਫ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਬੜੀ ਰੀਜ਼ੈਂਟਮੈਂਟ ਹੋਈ ਹੈ......

Mr. Speaker : The hon. Member may please bring the details to my notice and I will talk with the Chief Minister.

श्री बलरामजी दास टंडन : स्पीकर साहिब, मैंने जो एडजर्नमेंट मोशन दी हुई है वह इस बारे में है कि गवर्नमेंट हाउस में भी और हाउस से बाहर भी बयान देती रही है कि बार्डर डिस्ट्रिक्ट के लोगों को फैसिलिटीज़ दी जायेंगी जिस से वह अपनी इण्डस्टरी को चलता रख सकें, अपनी ट्रेड को कायम रख सकें। इस बारे में गवर्नमेंट ने बहुत कुछ कहा। उसने यह भी कहा कि सेल्ज़ टैक्स के एरियर्ज़ उनसे तीन महीने तक नहीं लिये जाएंगे.......

Mr. Speaker : This is an assurance. The Assurance Committee can take notice of it.

श्री बलरामजी दास टंडन : स्पीकर साहिब, ऐशोरेंस का सवाल तो बाद में देखा जाएगा। जो बार्डर डिस्ट्रिक्ट पंजाब में हैं जिन्होंने इस जंग का सारा बोझा उठाया है, उनको जो फैसिलिटीज़ गवर्नमेंट ने देनी हैं उनके बारे में गवर्नमेंट यहां पर भी और इस हाउस से बाहर भी अनाऊंस करती रही है कि सेल्ज़ टैक्स की रीयलाईज़ेशन तीन महीने के बाद करेंगे और उन्होंने यह भी कहा था कि इनकम टैक्स की अदायगी में भी फैसिलिटी देने के लिये सैंटर से बात करेंगे, उनके साथ तय कर लिया है कि उन लोगों को फैसिलीटीयज़ दी जायगी और इन लोगों को मालया और आबयाना माफ किया जायगा, इंडस्ट्रियलिस्ट्स को लोन दिया जाएगा और इस काम के लिये फार्मेलिटीज़ को सिम्पलीफाई किया जाएगा। इन एशोरेंसिज़ को बिल्कुल पूरा नहीं किया गया। वहां पर सारी की सारी ट्रेड पैरेलाइज़ हो चुकी है, लोगों के लिये कोई काम नहीं रहा। मैं कहना चाहता हूँ कि अगर इन बहादुर लोगों को जिन्होंने इतनी कुरबानियां देश की आन को बचाने के लिये की हैं फैसिलिटीज़ न दी गई तो सारी की सारी ट्रेड और इंडस्ट्री तबाह हो जायगी और इसकी जिम्मेदार खुद गवर्नमेंट होगी।

श्री अध्यक्ष : श्री टंडन, आपने टैक्निकली जो प्वायंट्स रेज़ किये हैं वे एशोरेंस कमेटी को जाने चाहिएं। इसलिये यह एक मोशन का बेसिज़ नहीं हो सकते। लेकिन अगर इन प्वायंट्स में दुरुस्ती है तो आप डीटेल्ज़ मुझे दे दें आई वुड लाईक टु टाक टु चीफ मिनिस्टर। (Addressing Shri Balramji Dass Tandon) Technically the points raised by the hon. Member, should go before the Assurance Committce for consideration. Now, therefore, these cannot form the basis of an adjournment motion. But if what he has stated is correct, than he may send me the details about the matter as I would like to talk to the Chief Minister.)

ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੌਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ......

Mr. Speaker : Does the hon. Member want to speak about this motion?

ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਹਾਂ, ਜੀ।

Mr. Speaker : I am sorry. Please take your seat. This is not your motion.

Dr. Baldev Parkash : Speaker Sahib, you should not be sorry. यह बड़ी इम्पार्टेंट मोशन है ....

Mr. Speaker : No, please. This is not your motion.

श्री मंगल सेन : स्पीकर साहबि, मैं आपकी रूलिंग चाहता हूँ कि इस हाउस में भी और हाउस से बाहर भी सरकार ने विश्वास दिलया था कि सेल्ज़ टैक्स के कानून में तरमीम लायी जाएगी। आज सारे पंजाब में व्यापारी लोग हड़ताल कर रहे हैं, यह बहुत

[श्री मंगल सेन]

सीरियस बात है, लाखों लोगों ने व्यापार ठप्प कर रखा है। यह सरकार झूठे वादे देने पर तुली रहती है। व्यापारी लोग इनकी जान को रोते फिरते हैं।

श्री अध्यक्ष: सेल्ज़ टैक्स का बिल सरकुलेट हो चुका है, वह कल हाउस में आ जाएगा। उस वक्त आप अपनी बात कह सकते हैं। (The Bill regarding Sales Tax has been circulated to the Members and it will come for discussion tomorrow. At that time the hon. Member may give expression to his views.)

श्री मंगल सेन: मैं आपकी रुलिंग चाहता हूँ कि इस किस्म की सरकार जोकि वादा खिलाफी करे ....

श्री अध्यक्ष: प्लीज़ टेक यूअर सीट। रैमिडी आपके पास है। (The hon. Member may take his Seat. The remedy for this is with him.)

(विघ्न)

चीफ पार्लियामेंटरी सैकटरी: स्पीकर साहिब, आनरेबल मैम्बर ने झूठे वादों का लफ्ज़ इस्तेमाल किया है। यह विदड्रा होना चाहिए।

श्री मंगल सेन: झूठी ही नहीं सरासर झूठी है, सरासर झूठे वादे करती है—नाट लाई बट वाईट लाई। (Interruption)

श्री अध्यक्ष: श्री मंगल सेन जी, आप झूठ का लफ्ज़ वापस ले लो। (The hon. Member, Shri Mangal Sein may please withdraw the word 'झूठ' (lie))

श्री मंगल सेन: स्पीकर साहिब, वाईट लाई का लफ्ज़ तो ठीक है।

श्री अध्यक्ष: आप इसका मतलब ही नहीं समझते। वापस ले लो। (The hon. Member does not understand its import. He may withdraw it.)

श्री मंगल सेन: मैंने कहा था कि यह सरकार सरासर झूठ बोलती आई है और बोलती है। सारे व्यापारी उनकी जान को रोते फिरते हैं।

श्री अध्यक्ष: बावजूद मेरे कहने के आप फिर वही लफ्ज़ यूज़ कर रहे हैं। दिस इज़ ए डैलीब्रेट यूज़ आफ एन अनपार्लियामेंटरी एक्सप्रेशन। मैं फिर मौका देता हूँ आप झूठ के लफ्ज़ को वापस ले लें। (Despite my warning the hon. Member is persisting in the use of that word. This is a deliberate use of an unparliamentary expression. I again give him an opportunity to withdraw the word झूठ (lie).

श्री मंगल सेन: मेरे कहने का मतलब यह था....

श्री अध्यक्ष: आप झूठ का लफ्ज़ वापस लेंगे या नहीं? (Will he withdraw the word 'झूठ' (lie, or not ?)

श्री मंगल सेन : आप सुन तो लीजिये।......

श्री अध्यक्ष : आप वापस लें। (He must withdraw it.)

श्री मंगल सेन : मेरा मतलब गलत बयानी करने से था।

श्री बलरामजी दास टंडन : स्पीकर साहिब, वे तमाम के तमाम शहर बरबाद हो जायेंगे। सरकार इस मामले में कुछ नहीं कर रही। इनको हम झूठे बयान कहें, गलत बयानी कहें, क्या कहें,। सारे का सारा बिजनेस चौपट हो रहा है। कारखानों से लेबर भाग रही है, कारखानेदारों के पास पैसा नहीं है......

श्री अध्यक्ष : मैंने आपकी एडजर्नमेंट मोशन को डिसअलाऊ करते वक्त आपको एक दो मिनट बोलने की इजाजत दी थी कि आप अपनी बात कह लें। अगर तीन बातें जो आपने कहीं हैं कि उनके बारे में एशोरेंसिज़ दी गई थीं और अभी तक इम्पलीमेंट नहीं किया गया आप डीटेल्ज़ देंगे तो I would look into the matter. (While disallowing your adjournment motion, I permitted the hon. Member to have his say for a minute or so. If any assurances have been given on those points mentioned by him and have not been implemented so far then if he sends me the details, I would look into the matter.)

चीफ पार्लियामेंटरी सकटरी : स्पीकर साहिब, श्री मंगलसेन जी ने जो लफ्ज़ कहा उसे विदड्रा करने का सवाल था।

Mr. Speaker : That expression has been withdrawn.

डाक्टर बलदेव प्रकाश : स्पीकर साहिब, आपने कहा है कि अगर कोई ऐसी चीज़ है तो आपके नोटिस में लाई जाए और आप मुख्य मन्त्री साहिब को कहेंगे, उनसे बातचीत करेंगे और उसके बाद वह हाउस में स्टेटमेंट देंगे या और कुछ होगा। इस तरह से तो यह मामला बहुत लम्बा हो जाएगा। मेरी प्रार्थना सिर्फ इतनी ही है कि इस सरकार ने इस सूबा के अन्दर एक मखौल बनाया हुआ है। जब से एमरजेंसी हुई है, लड़ाई शुरू हुई है हर रोज़ एक न एक स्टेटमेंट मुख्य मन्त्री साहिब की आ जाती है कि सेल्ज़ टैक्स मुआफ करेंगे, तीन महीने को इसके लिये छूट दे देंगे, इनकम टैक्स वालों से बातचीत हो गई है, बैंक्स से कर्ज़ा मिलना शुरू हो जायगा, एडवांसिज़ दिये जायेंगे, एग्रीकल्चर के लिये फर्टीलाईज़र फैसिलिटी देंगे, बिजली देंगे ट्यूबवैल्ज़ लगाये जाएंगे, यह होगा, वह होगा। मगर, स्पीकर साहिब, इन बातों में कोई सच्चाई नहीं। जिन जिन लोगों ने यह स्टेटमैंट्स अखबारों के अन्दर पढ़ीं कि तीन महीने के लिये सेल्ज़ टैक्स की उगराही में, इनकम टैक्स की रिवाईज़ेशन के लिये रियायत मिलेगी। सरकार ने वह रुपया टैक्सों का लेना तो है ही, छोड़ना तो नहीं, सवाल सिर्फ तीन महीने बाद में उगराने का है वह इस बात की परवाह न करते हुए रात दिन मोर्चों पर बैठे रहे, बम्बार्डमेंट के अन्दर वहीं पर बैठे रहे ।

Mr. Speaker : Please be brief. Do not make a speech.

डाक्टर बलदेव प्रकाश : फिरोज़पुर, अमृतसर और गुरदासपुर के ज़िलों की जनता अपना कारोबार बन्द करके सीमा के ऊपर डटी रही। उस जनता को मुख्य मन्त्री की तरफ से विश्वास दिलाया गया था कि टैक्स के अन्दर तीन महीने का रिलीफ मिलेगा। यह बात नहीं कि हम यह चाहते हैं कि टैक्स मुआफ हो। यही कि तीन महीने के बाद टैक्स वसूल किया जाए। इसी हौंसले में वह लोग वहां पर बैठे रहे। लेकिन 31 तारीख को अफसर लोगों ने डंडे के जोर से उनसे टैक्स वसूल किया और कहा गया कि अगर आप लोग टैक्स नहीं दोगे तो आपके खिलाफ सख्त कार्यवाही की जायगी। बड़ी हैरानगी की बात है कि एक तरफ तो मुख्य मन्त्री साहिब की तरफ से ऐशोरेंसिज़ दी जाती हैं और दूसरी तरफ इन तीन ज़िलों के लोगों पर इस तरह से जुल्म हो, ऐसे जिलों के लोगों पर जहां कि लोग अपरूट हुए हों। उनकी तरफ से जितनी भी एश्योरेंसिज़ दी गई हैं उन में से एक पर भी अमल नहीं हुआ। स्पीकर साहिब, दो तीन दिनों के बाद तो सैशन भी खत्म हो जायगा, यह मामला फिर एश्योरेसिज कमेटी के पास जायगा वहां पर लम्बा वक्त लगेगा और साल के बाद भी उस पर पड़ताल होती रहेगी। यह तो मामले का हल नहीं है। मैं समझता हूँ कि एसी स्टेटमेंट्स देकर यह लोगों के सामने गलत बयानी करते हैं, उनको धोखा दे रहे हैं। अमृतसर में 75 हज़ार के करीब मज़दूर, छोटे मुलाज़िम ऐसे हैं जिनको कितने दिनों से कोई काम नहीं मिला। फैक्टरियां बन्द पड़ी हुई हैं, बिज़नैस सारा बन्द पड़ा हुआ है। कारखाने बन्द पड़े हुए हैं। मैं पूछता हूँ कि मुख्य मन्त्री की स्टेटमैंट्स देने के बाद वह बताएं कि कितने कारखाने चले हैं, कितनी फैक्टरियां चली हैं।

श्री अध्यक्ष : डाक्टर साहिब, आपकी बात तो आ गई। (The hon. Member has made out his point.)

Walk out

डाक्टर बलदेव प्रकाश : मेरी बात तो आ गई। लेकिन मैं बार्डर के ज़िले का प्रतिनिधि होने के नाते हाउस में इस बात का प्रोटैस्ट करते हुए सदन में से वाक आउट करता हूँ कि सरकार ने इन तीनों ज़िलों--फिरोज़पुर, अमृतसर और गुरदासपुर के लिये कुछ भी नहीं किया है।

(इस समय डा० बलदेव प्रकाश और जनसंघ पार्टी के दूसरे माननीय सदस्य हाउस से वाक आउट कर गए। सरदार गुरबख्श सिंह गुरदासपुरी और कामरेड मक्खन सिंह तरसिक्का भी उन्हीं के साथ बाहर चले गये)

ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼: ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਅਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਇਸ਼ੂ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪਰਕਾਸ਼ ਨੇ ਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਐਸਾ ਇਸ਼ੂ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉਚੇਚਾ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਕਾਮਰੇਡ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਵਾਕ ਆਊਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ? (Does the hon. Member also want to stage a walk out?)

ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ : ਮੈਂ ਇਕ ਗੱਲ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ 7,500 ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ 10,000 ਕੰਮ ਉਤੇ ਹਨ, 1,500 ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਵਿਚੋਂ 200 ਕਾਰਖਾਨੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਬਟਾਲਾ, ਵਗੈਰਾ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਬਿਲਕੁਲ ਠਪ ਹੋ ਚੁਕੀਆਂ ਹਨ । ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਜਿਹੜੀ ਐਸ਼ੋਰੈਂਸ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਧੇਲਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਮਹੀਨਾ ਮਹੀਨਾ ਡੇਢ ਡੇਢ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਉਹ ਸਾਰੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹਨ । ਅਜੇ ਤਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਕੋਈ ਮਦਦ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ । ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ । ਕਈ ਰੀਪਰੀਜ਼ੈਂਟੇਸ਼ਨਜ਼ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਹਾਊਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) ।

Mr. Speaker : Please take your seat.

CALL ATTENTION NOTICES

Mr. Speaker : Now we take up Call Attention Motions. Call Attention motion No. 80 is in the name of Chaudhri Tek Ram. The hon. Member is not present in the House.

The next motion is in the name of Comrade Shamsher Singh Josh.

CALL ATTENTION NOTICE

(Serial No. 81)

Comrade Shamsher Singh Josh : I draw the attention of the Government to great resentment against the Government decision to suddenly postpone elections to the Zila Parishads of Ambala, Hoshiarpur, Gurgaon and Karnal without any reason for the same.

So far as the election to Ambala Zila Parishad is concerned, the Government decision is a clear and direct interference in the legal process of elections because 27th October, 1965 was fixed as the date for co-option of Zila Parishad Members and 10th November, 1965, was fixed as the date for election of the Zila Parishad. Notices for the same were issued to the Members and now suddenly the co-option and election has been postponed. By this decision, the Government has acted as Hangman of Democrarcy and Panchayati Raj Institution in the State. The Government be asked to explain its position and reasons for this postponement.

Mr. Speaker : This is admitted. Next motion is in the name of Sardar Gurbakhsh Singh Gurdaspuri.

ਸਰਦਾਰ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਹੜੀ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣੇ ਜੋਸ਼ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮੋਸ਼ਨ ਐਡਮਿਟ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਸ ਬਾਰੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਵਲੋਂ ਅੱਜ ਕਲ ਵਿਚ ਹੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਆ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਕਿਉਂਕਿ ਦੋ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸੈਸ਼ਨ ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ।

Mr. Speaker : Let us hope so.

CALL ATTENTION NOTICE

(Serial No. 82)

Sardar Gurbakhsh Singh Gurdaspuri : I draw the attention of the Minister concerned to the fact that the Governemnt purchases only rice and not the paddy and the paddy is to be purchased by the traders for whom the minimum price is fixed provided the moisture is not more than 14%. There is no proper method to guage the percentage of moisture. The Government should devise a method for guaging the moisture and to mark it on every bushel of each producer exposed for sale in the market. The harvesting season is in full swing and is likely to finish in a month. Hence this method should be devised at once.

Mr. Speaker : This is admitted.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੀ : ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਇਤਨੀ ਹੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਟਾਈਮ ਫਿਕਸ ਕਰ ਲਉ ਤਾਂਕਿ ਗੌਰਮਿੰਟ ਵਲੋਂ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਆ ਜਾਵੇ। ਪੈਡੀ ਦਾ ਸੀਜ਼ਨ ਖਤਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

Mr. Speaker : Please take your seat.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 75 ਫੀਸਦੀ ਬਲਕਿ ਹੁਣ 85 ਫੀ ਸਦੀ ਰਾਈਸ ਖਰੀਦਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਝੋਨਾ ਯਾਨੀ ਪੈਡੀ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਸੀਜ਼ਨ......

Mr. Speaker : What is your point of Order ?

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ: ਜਿੱਥੇ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਲ ਹੀ ਪੈਡੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਈਸ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ .....

Mr. Speaker : If you thought that the matter was so important you could also have moved the motion. It is Sardar Gurbakhsh Singh who has moved the motion. Now do not try to take credit.

Chaudhri Darshan Singh : Moving of a motion is no remedy unless the Government takes some positive action.

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪੈਡੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਹਾਊਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਔਰ ਬਾਹਰ ਵੀ ਐਸ਼ੋਰੈਂਸ਼ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪੈਡੀ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਈਸਿਜ਼ ਨੂੰ ਇਫੈਕਟਿਵਲੀ ਕੰਟਰੋਲ ਵਿਚ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਔਰ ਫਾਰਮਰਜ਼ ਨੂੰ ਤਕਲੀਫ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ (ਵਿਘਨ)। ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦੀ ਮੰਡੀ ਵਿਚ 32 ਰੁਪਏ ਦੇ ਭਾ ਪੈਡੀ ਵਿਕਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਲ ਪਰਸੋਂ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਵੀ ਹੈ. ਪਰ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਫਾਰਮਰਜ਼ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਇਫੈਕਟਿਵ ਸਟੈਪਸ ਚੁਕਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਨਾ ਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅੰਡਰ ਦੀ ਸਰਕਮਸਟਾਂਸਿਜ਼ ਤੁਸੀਂ ਦੱਸੋ ਕਿ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

Mr. Speaker : Please take your seat.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਇਨ੍ਹੇ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਬਿਆਨ ਛੇਤੀ ਹੀ ਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਗ੍ਰਹਿ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ : ਦੇ ਦੇਵਾਂਗੇ । (ਵਿਘਨ) ।

CALL ATTENTION NOTICE

(Serial No. 83)

Sardar Gurcharan Singh : I draw the attention of the Government to the unpatriotic act of the owners of the New Samundri Transport Company Private Limited, Ferozepur and the Ferozepur Cooperative Goods Transport Society, by charging black market fares from the passengers who were vacating City Ferozepur and the border villages. And further the Deputy Commissioner, Ferozepur, issued a certificate to them of their best service rendered during emergency which is absolutely wrong and misleading act of the Deputy Commissioner, Ferozepur.

Mr. Speaker : This is admitted.

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਮੇਰੀ ਇਕ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਸੀ ਆਫੀਸਰਜ਼ ਦੀ ਰੀਸੈਂਟ ਮੂਵ ਬਾਰੇ......

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਉਹ ਕਲ ਕਨਸਿਡਰ ਹੋਵੇਗੀ । ਇਸ ਬਾਰੇ ਡਾਇਰੈਕਟਿਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਮੋਸ਼ਨ ਇਕ ਦਿਨ ਆਵੇ ਉਹ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਟੇਕ ਅਪ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। (It will be considered tomorrow. According to the directive issued in this respect, any call attention motion given notice of on a particular day, will be taken up the next day).

ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਮੇਰੀਆਂ ਚਾਰ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨਜ਼ ਸਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਇਤਲਾਹ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਹੀ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਰੂਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਮੋਸ਼ਨ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਅੱਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਉਹ ਕਲ ਟੇਕ ਅਪ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਹੀ ਅੱਜ ਆਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਕਨਸਿਡਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਐਗਜ਼ਾਮਿਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਐਡਮਿਟ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ । ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਲ੍ਹ ਤਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ । (I have already stated that the rule in this connection enjoins that the motion given notice of today, will be taken up tomorrow The notice has been received today. It will be considered and examined whether or not it can be admitted. The matter will be decided upon by tomorrow.)

श्री मंगल सेन: आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर। आपने फरमाया है कि रूल्ज़ में तब्दीली की गई है। मैं ने पिछले हफ्ते काफी वक्त पहले काल एटेनशन का नोटिस दिया था लेकिन उसके बारे में मुझे कुछ बताया ही नहीं गया कि वह एडमिट हुई हैं या नहीं हुई।

श्री अध्यक्ष: आपको उसकी इत्तलाह नहीं मिली क्या ?(Has the hon. Members not been informed about that ?)

श्री मंगल सेन: मुझे आज तक उसकी इत्तलाह नहीं मिली और वह फैक्टरी भी वहां से शिफ्ट हो रही है--

श्री अध्यक्ष: मुझे आफिस ने बताया है कि आपका वह काल एटेनशन नोटिस एडमिट हो गया था लेकिन जिस दिन वह एडमिट हुआ था उस दिन आप यहां हाउस में हाज़र नहीं थे। आप यहां पर मौजूद नहीं थे।

(I have been informed by my office that the Call attention notice of the hon. Member had been admitted but he was not present here that day.)

श्री सुरेन्द्र नाथ गौतम: आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर। स्पीकर साहब, मैं आपकी इस बारे में रूलिंग चाहता हूँ जो आपने अभी काल एटेनशन नोटिस पर आपोज़ीशन के भाइयों से कहा है कि जिनकी मोशन एडमिट नहीं हुई और डिसएलाऊ हो गई हैं उनको आप दो दो या चार चार मिनट बोलने के लिये टाइम देंगे और दिया भी है लेकिन मेरी भी एक काल एटैंनशन मोशन थी और उस पर जब मैं उस दिन कुछ बोला था तो आप ने प्रोसीडिंग्ज़ में से वह पोरशन ही एक्सपंज कर दिया था। तो इस बारे में मैं आपसे पूछना चाहता हूँ कि उनके केस में आप की रूलिंग और है और दूसरे मैम्बर के लिये रूलिंग और है, इसकी क्या वजह है ?

श्री अध्यक्ष: देखिए काल अटैनशन नोटिसिज के बारे में मैंने यह नहीं कहा। हां मैंने एडजर्नमेंट मोशन्ज़ के बारे में यह ज़रूर कहा है कि अगर किसी एडजर्नमेंट मोशन का बहुत इम्पार्टैंट मैटर हो और वह किसी टैक्नीकल ग्राऊंड पर डिसएलाऊ हो जाती है तो उस पर आप एक दो मिनट के लिये बोल सकते हैं।

(I did not say so in regard to the call attention notices. Of course, in connection with the Adjournment Motions, I did say that if such a motion concerning a very important matter, was disallowed on technical grounds, the hon. Members could speak on it for a minute or so.)

ਗ੍ਰਹਿ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ : ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਪੈਡੀ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਬਾਰੇ ਇਥੇ ਕਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਏ ਗਏ ਹਨ ਔਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਥੇ ਇਕ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਵੀ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਕੋਈ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਵੇਡ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ ਔਰ ਨਾ ਹੀ ਇਵੇਡ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਈ ਅਨਇੰਪਾਰਟੈਂਟ ਮੈਟਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਦਿਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਹੀ ਗੌਰਮਿੰਟ ਵਲੋਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਹੜੇ ਫਾਰਮਰਜ਼ ਹਨ ਉਹ ਅੱਗੇ ਹੀ ਆਪਣੀ ਅੱਧੀ ਪੈਡੀ ਵੇਚ ਤੈਠੇਂ ਹਨ । ਇਹ ਕਦੋਂ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦੇਣਗੇ ?

Mr. Speaker : Please take your seat.

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ : ਉਦੋਂ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦੇਣ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਪੈਡੀ ਵੇਚ ਬੈਠਣਗੇ ।

Mr. Speaker : Order please. Now we pass on to the next item.

STATEMENTS LAID ON THE TABLE OF THE HOUSE BY THE CHIEF PARLIAMENTARY SECRETARY

Chief Parliamentary Secretary : Sir, I beg to lay on the Table of the House statements in respect of—

1. Call Attention Notice No. 8, by Shri Om Parkash Agnihotri, regarding allotment of direct cane quota to individual cane growers who were members of the Surgarcane Co-operative Society, Phagwara.

2. Call Attention Notice No. 17, by Shri Inder Singh Malik regarding the non-availability of seeds of wheat, gram and barley in Jind Sub-Division.

3. Call Attention Notice No. 18 by Chaudhri Inder Singh Malik, regarding the scarcity of water in the Jumna Canals.

4 Call Attention Notice No. 23 by Sarvshri Kulbir Singh and Satya Dev regarding the failure of Canal Department in providing canal water and not able to check the big zamindars making cuts on the canals and irrigating their own fields.

5. Call Attention Notice No. 32 by Comrade Babu Singh Master regarding the loss caused by the hail strom in Amritsar and Bhatinda Districts.

6. Call Attention Notice No. 33, by Comrade Shamsher Singh Josh, regarding the death in Police custody of Sewa Singh at Nangal Township, District Hoshiarpur, on 15th August, 1965.

7. Call Attention Notice No. 43 by Dr. Mangal Sein, regarding the arrest and detention in Police Station of the volunteers of Rashtriya Swayam Sewak Sangh by the S.D.M., Ferozepur Jhirka, district Gurgaon.

8. Call Attention Notice No. 55, by Sardar Balwant Singh, regarding the sale of paddy at Sultanpur Lodhi below the minimum price fixed by the Government.

9. Call Attention Notice No. 67, by Sardar Gurbakhsh Singh Gurdaspuri regarding censorship imposed on two Daily newspapers namely 'Parbhat and Jathedar.'

(Chief Parliamentry Secretary)

Statement in respect of Call Attention Notice (Serial No. 8) By Shri Om Parkash Agnihotri regarding Allotment of direct quota of cane to the Individual Cane Growers.

It is incorrect that individual cane-growers who are members of the Phagwara Sugarcane Co-operative Society have been allotted any quota for direct supply of sugar-cane. This relaxation has been allowed in the case of two Co-operative Farming Societies, viz. The Ucha Pind Co-operative Joint Farming Society Ltd., and the Model Co-operative Joint Farming Sociey, Ltd., Sunra Rajputan. These societies are not Members of the Sugar-cane Co-operative Society, Phagwara.

In view of the extremely difficult cane supply position of the Jagatjit Sugar Mills Company, Ltd., Phagwara, during the last two years, it was decided that progressive, canegrowers or Cane-growers Co-operative Farming Societies should be given due encourgement so as to ensure that adequate supplies of sugarcane are made available to the Sugar Mill even during the years when the prices of gur shoot up to an abnormal level and large scale diversion of suagarcane to the manufacture of gur takes place. The case of the two Co-operative Farming Societies has been recommended by the field staff on the ground that these societies have adopted improved methods of cultivation and are prepared to offer cane to the Mills on a long-term basis. Accordingly, they have been allowed to supply cane direct to the Mills.

The Sugarcane Co-operative Society Phagwara, has objected to this arrangement and a meeting has been fixed with the representatives of the Society at Phagwara on the 19th instant when the issue will be discussed by the Cane Commissioner, Punjab, with them and a final decision taken in the matter.

So far as the legal position is concerned, there is no bar to the allotment of direct supply quotas to individual cane-growers or the Co-operative Farming Societies. Hence the order is perfectly in order so far as the law is concerned.

Since the direct quota has been allotted to the Farming Co-operative Societies, the question of the order adversely affecting the Co-operative Movement does not arise.

Statement in respect of Call Attention Notice (Serial No. 17) given by Chaudhri Indery Singh Malik, regarding non-availability of good quality of seeds of Wheat, Gram and Barle in Jind Sub-Division.

1. There is no shortage of wheat or gram any where in the State. The Department has purchased 3.25 lacs maunds of seed of improved variety of wheat this year as against 2.5 lacs maunds procured last year and only 60 to 70 thousand maunds during the preceding years. The quantity of seed stocked in Jind Sub-Division (Jind-Safidon Blocks) is 4,920 maunds of wheat and 1,443 maunds of gram as against 2,765 maunds of wheat and 704 maunds of gram distributed last year. Besides these quantities of the departmental seed, large stocks of good quality wheat and gram (fit for use as seed) are available in Sangrur District with the traders as well as with the farmers. The quantity of gram available with big traders alone in Sangrur district is 9,38,056 maunds. The demand for barley seed is limited and there are enough of stocks of this seed available in the District.

2. The departmental seed has been placed in large number of depots in every block and is available to farmers. In order to enable such farmers as are unable to purchase the seed of wheat on cash payment, a sum of Rs 2,50,000 has been provided for advancing short term taccavi loan in kind in Sangrur District. The Jind Sub-Division also benefits from this provision.

Call Attention Notice No 18

Statement made by the Irrigation and Power Minister in reply to the Above Notice regarding Scarcity of Water in Jamuna Canals.

Areas covered by the Western Jamuna Canal depend on the free flow in the river Jamuna for its irrigation supplies. In the case of areas served by the free flow in the rivers, efforts are made to take the maximum advantage of the free flow in the rivers at a particular time, by equitable distribution in the entire system by rotational running of canals. In the case of the systems depending entirely on the free flow in rivers, it is not

possible to conserve water during a particular period for utilisation later on. The only thing that can be done is to make equitable distribution over the entire area subject, however, to the availability of water at a particular time.

2. The rainfall has been extremely poor during the current year throughout the entire State. During the months of July and August, the rainfall was invariably much below the average rainfall in the past years. The discharge of River Jamuna has also been unusually low, this year, which is insufficient to meet the demand. Against our requirements of 9,000 cusecs, we are getting only 3,312 cusecs from this river. But to have the best advantage of the available supplies a programme to run the channels in rotation was prepared by the Department and implemented. Moreover, Jagadhri Tubewells were started in the middle of September, and they yielded a sizeable amount of water (400 Cs) to give relief to the tract. A sum of Rs 20 lacs has been sanctioned for the immediate installation of 25 more tube-wells.

3. Government have also taken a number of steps to make best possible use o the existing supplies and to provide facilities to the irrigators as indicated below:—

(i) 11,000 private tube-wells will be energised during the current year against 6,800 tube-wells energised last year.

(ii) A scheme for sinking 300 tube-wells in the W. J. C. tract has been prepared.

(iii) Action to connect C.C.A. of Tube-wells with water courses has been taken vigorously and sufficient progress made. Arrangements to run State Tube-wells for 24 hours have been made and optimum utility of Tube-wells waters is being derived.

(iv) A number of schemes for remodelling and extending the channels have been taken up.

(v) Minor Irrigation schemes are also being taken up in certain areas wher e canal irrigation cannot be made available.

(vi) Strict watch is being kept in the rotational running of channels and proper regulation of supplies has been ensured.

(vii) Decision to draw canal water from areas in the command of State Tube-wells has also been taken.

4. The supplies to Pakistan from rivers Ravi and Beas are regulated under the In dus Waters Treaty. The State Government is not competent to interfere with the supplies due to Pakistan.

5. I would like to assure the House that Government are fully alive to the problem and are taking and will continue to take, all steps to ensure maximum supplies to the cutivators.

Statement by I. P. M. in reply to Call Attention Notice (Serial No 23) in regard to providing Canal Water in Abohar Division of Sirhind Canal.

Areas covered by Sirhind Canal depend on the supplies of Bhakra Reservoir. The discharges from the reservoir are regulated in such a way that :—

(i) Adequate water is available for the Kharif and Rabi crops; and

(ii) requirements for the purpose of power generation are fully met through out the year.

It has further to be ensured that sufficient water is available as far as possible, during the sowing and maturing periods. It has, however, to be kept in view that the extent of supplies made during the each period will depend on the overall supplies that are available in the reservoir.

2. The rainfall has been extremely poor during the current year through-out the entire State. This has also been the position in the catchment areas of all the rivers. In particular, the rainfall has been extremely poor during the months of June and September. During the months of July and August, the rainfall was invariably much below the average rainfall in the past years.

[Chief Parliamentary Secretary]

3. The live storage in the Bhakra resrvoir is supposed to be of the order of 5.6 M.A.F. The live storage available during the current year was only to the extent of 2.6 M.A.F. This clearly brings out the poor availability of waters in the Bhakra reservoir.

4. Certain cuts were made by the irrigators in the areas served by Abohar Division. All these cases have been registered with the Police for investigation and for taking legal action against the defaulters. There has been no collusion between the Zamindars and the Irrigation Department about these cuts.

5. In regard to the reported reply given by Executive Engineer Abohar Division to the deputationists, I would like to inform the House that the Executive Engineer did not simply promise to make an enquiry but acted promptly and went to village Kamalawala the same day along with the Chairman, Block Samiti, Khuyian Sarwar and Chaudhri Radha Kishan, Ex-M.L.A. where cuts were reported, to make an on the spot enquiry. The enquiry was completed by 7.00 p.m. on 6th October, 1965 and on the next day the Executive Engineer phoned the Superintendent Police, Ferozepore, and got registered the cases with the Police. The Police is taking necessary action and Tawan cases are also being prepared by the Department.

6. Government have taken a number of steps to make best possible use of the existing supplies and to provide facilities to the irrigators as indicated below:—

(i) 11,000 private tube-wells will be energised during the current year against 6,800 tube-wells energised during last year.

(ii) Action to connect C.C.A. of tube-wells with water courses has been taken vigorously and sufficient progress made. Arrangements to run the State Tube-wells for 24 hours have been made and optimum utility of tube-well waters is being derived.

(iii) A number of schemes for remodelling and extending the channels have been taken up.

(iv) Minor Irrigation schemes are also being taken up in certain areas where canal irrigation cannot be made available.

(v) Strict watch is being kept on the rotational running of channels and proper regulation of supplies has been ensured.

(vi) Decision to draw canal water from areas in the command of State Tube-wells has also been taken.

7. From the above, it is clear that Government is fully alive to the problem and are taking and will continue to take, all steps to ensure maximum supplies to the cultivators.

Note on Call Attention Notice No. 32 given by Comrade Babu Singh Master

No loss to crops has been caused by the recent hailstorm in Bhatinda District. As regards Amritsar District, damage has been caused only in two villages namely Hoshiar Nagar and Achint-kot of Tarn Taran Tahsil. Total cropped area affected in these villages is 34 acres and loss in terms of money is Rs 9,000. According to the Government instructions in vogue, relief is allowed if the damage to crops is 25 per cent above. As the damage in these villages is below 25 per cent, no relief can be given.

STATEMENT

1. Comrade Shamsher Singh Josh, M. L. A. tabled a Call Attention Notice No. 33 on 19th October, 1965, regarding death in Police custody of Sewa Singh at Nangal Township, District Hoshiarpur on 15th August, 1965 and deliberate efforts of the District Authorities to shield the guilty.

2. The facts of the case are that Head Constable of Police , Police Post Nangal, arrested Sewa Singh deceased on 14th August, 1965, when 5 grams of opium and a stolen "Garwi" (a name of utensil), were recovered from him. Upon this case F.I.R. No. 143, dated 14th August, 1965 under section 9/1/78 and F.I.R. No. 144 dated 14th August, 1965, under section 379/411 I. P.C. were registered in Police Station Anandpur Sahib.

The deceased was confined to Police lock up, Police Post Nangal, on 14th August, 1965. Upto 8.50 a.m. on 14th August, 1965, he was hale and hearty in the lock up and was served with tea by a shopkeeper. Five minutes prior to 9.00 a.m. the deceased went to flush latrine of the lock-up for easing himself. When he did not come out for 20/25 minutes, the Constable on duty called him but with no response. He informed the Moharir Constable and both of them entered the latrine and found the deceased hanging by the neck.

3. In the post mortem report, the medical Officer has opined that the death did not occur due to hanging or strangulation. The reports of the Chemical Examiner and Pathologist are still awaited. The judicial enquiry is pending finalisation with the S.D.M., Una, and further action will be taken in the light of the findings of the enquiry.

Call Attention Notice

(*Serial No.* 43)

Dr. Mangal Sein, to draw the attention of the Minister concerned towards the fact that S.D.M., Ferozepore Jhirka, district Gurgaon, rounded up and detained in Police station the volunteers of Rashtriya Swayam Sewak Sangh, who had gathered to celebrate 'Sharad Purinama festival' on the night of 10th October, 1965 and abused the people parti cipating in that festival. The public of the entire area feel agitated over the obstruction of the celebration of this sacred festival of Hindus, misuse of his position and partial treat-ment meted out by him.

This is high-handedness and illegal action of the S.D.M. whereby the injured the sentiments of the Public.

Shri Ram Kishan, Chief Minister, Punjab. : On the night of 10th October, 1965, some R.S.S.S. volunteers were holding a function on a public road in front of the resi-dence of the S.D.M./Ferozepore Jhirka (Gurgaon), after 10.00 p.m. at night. They were making too much noise and commotion and it was disturbing the peace of the local resi-dents including the S.D.M. In view of this, the S.D.M. called some of the volunteers and requested them to celebrate the function some-where else as it was interfering with his work too much. When they did not agree to do so he told them that proper action would be taken against them if they did not desist from making noise in a public place. They agreed to disperse. The S.D.M. was not aware that they were celebrating 'Sharad Puri-nama'. In my case, they could not distrub the public peace by holding a meeting on a public thorough fare.

No person was arrested or rounded up under the orders of the S.D.M., by the Police. In fact, the local leaders agreed with the stand taken by the S .D.M. It will hence be noticed that it was a very trifling matter and no notice should be taken of it.

Call Attention Notice

(*Serial No.* 55)

Sardar Balwant Singh, to draw the attention of the Government to the fact that the Punjab Government fixed up minimum price for the sale of paddy, Parmal and Basmati in the State. It was found that at Sultanpur Lodhi the paddy was being sold at the rate of Rs 30.70 np. on the 16th October, 1965, instead of Rs 35 which was the granted minimum price. Paddy in thousands of Maunds was lying in the market and the farmers were reluctant to sell at the above quota price, while the traders were not in position to pur-chase at the minimum granted price by the State Government to the farmers. Under the circumstances when the traders are not in a position to pay the farmers the minimum granted price and the farmers are reluctant to sell it at a lower price the relations between them will certainly get strained. Will the Government clear its position what action it desires to take under such circumstances to see that minimum guaranteed price of paddy is actualy being fetched by the farmer.

Statement by Comrade Ram Kishan, Chief Minister, Punjab. The minimum prices of paddy guranteed to the growers for fair average quality of paddy, are as below:—

			Per Quintal
1.	Coarse	..	35.00
2.	Parmal, Hansraj and other fine varieties	..	38.50
3.	Basmati	..	43.00

(Chief Minister)

The minimum price of Rs 35 per quintal is guaranteed for coarse paddy of fair average quality subject to quality allowances leviable for admixture, excessive moisture and other impurities exceeding the limits specified in the specifications laid down in Appendix I and Appendix II of the Punjab Government Notification No. GSR 244/CA/10/55/S-2/Add (1)/64, dated the 12th November, 1964. It has been generally observed that in the beginning of the paddy harvesting season, it contains abnormal percentage of moisture. The tolerance limit for moisture is 14 per cent where as paddy containing even more than 20 per cent moisture is being received in the market for sale.

2. It appears that in the context of the prevailing conditions, the growers in the Kapurthala District are anxious to dislodge their paddy quickly. At the time of its bidding in the open market , the millers take into consideration the moisture content and other impurities, so that the price of rice remains within the statutory limits fixed by the Government of India.

3. A number of representative samples of the paddy stocks purchased by the millers/dealers at Sultanpur Lodhi were drawn by the District Food and Suppiies Officer, Jullundur, personally, and subjected to analysis in the District Food Grains, Laboratory. It was found taking into account the specifications, the prices being paid by the dealers/millers are in no way less than the minimum prices announced for the producers.

4. The District Food and Supplies Controller, Jullundur, has already been directed to start purchases of paddy at the guranteed prices, as soon as the prices of fair average quality paddy tend to fall below the minimum price in Sultanpur Lodhi Mandi or any other Mandi in the districts of Kapurthala and Jullundur.

Call Attention Notice

(*Serial No.* 67)

Sardar Gurbakhsh Singh Gurdaspuri—to draw the attention of the Government to the fact that since a censorship on all matters to be printed in two Daily news-papers namely 'Parbhat' and 'Jathedar' has been ordered and no matter can be printed in these papers unless approved by the Punjab Chief Secretary. Since the Chief Secretary has failed to appoint any officer to pass those matters at Jullundur and so the publication of these papers has been stopped. So the Chief Secretary should immediately appoint some officers at Jullundur to look into the printing matter so that the publication of these papers should not be hampered.

Sardar Darbara Singh, Home and Development Minister,Punjab—The facts are that the Government of India have caused orders to be served on the editor, printer, publisher of the Prabhat/Jathedar (Jullundur) requiring them to submit for pre-scrutiny to the Chief Secretary to Government Punjab, all matter desired to be printed/published in the afore-said newspapers before they are actually published. The Government of India have specifically in the said orders appointed the Chief Secretary to Government, Punjab as the sole Censoring authority. In view of the clear cut orders of the Government of India, the matter desired to be published in the afore-said news-papers has got to be submitted to the Chief Secretary to Government, Punjab, for pre-scrutiny and for permission for publication.

2. The editor and the proprietor of these news papers personally represented that some officer at Jullundur be appointed to carry out the work of scruitiny there. They were asked to put their representation in writing and submit to Government for consideration and further action. They failed to submit any representation in writing. Still on the basis of their verbal representation the State Government has moved the Government of India to re-consider the matter.

3. Unless and until the Government of India revise their orders so as to authorise the Chief Secretary to Government, Punjab, to delegate the power of scrutiny of the matter to be published, to some other officer, the original order by the Government of India shall remain in force and the matter to be published in these two news-papers will have to be submitted to the Chief Secretary to Government, Punjab, for pre-secrutiny.

STATEMENT LAID ON THE TABLE OF THE HOUSE BY THE MINISTER FOR WELFARE AND JUSTICE

कल्याण तथा न्याय मंत्री (श्री चान्द राम): स्पीकर साहिब, मैं 78 नम्बर काल अटेनशन नोटिस के बारे में यह स्टेटमेंट टेबल आफ दी हाउस पर रखता हूँ।

Call Attention Notice

(*Serial No.* 78)

Dr. Mangal Sein: to draw the attention of the Government to the fact that grave irregularities are being committed at the depots of the Punjab Government where nationalised text books are sold at Rohtak. Some of the agents are supplied text books in thousands while others are ignored. Thus, some of the book-sellers get an opportunity to sell books in the black market. The staff posted in Rohtak Depot has been working there for more than the normal period of three years as a result of which they are working in league with the local dealers indulging in irregularities. It has caused a great unrest among the students, their guardians and book-sellers.

Shri Sunder Singh, Minister of State for Excise, Printing and Labour Departments: Sir, No specific instance has been cited. It is, therefore, not possible for Government to accept or contradict the allegation that some of the agents are supplied text books in thousands while others are ignored. The Managers of Government Depots for the sale of Nationised Text Books have, already, been given standing instructions to the effect that the books should be supplied to all the agents equitably/according to their indents, without favour or discrimination. It is not mandatory to transfer the members of the staff on completion of three years at a particular station. The transfers, usually, are ordered on the basis of administrative considerations and conveniences. In fact the stress is rather on not ordering transfers before a Government officer/official has completed, at least three years at a particular station.

PAPERS LAID ON THE TABLE

Chief Parliamentary Secretary (Shri Ram Partap Garg) : Sir, I beg to lay on the Table—

the Seventh Annual Report* on the working of the National Project Construction Corporation, Limited, New Delhi for the year 1963-64, as required under section 619 A of the Companies Act, 1965.

REPORTING OF SPEECHES

ਮਾਲ **ਮੰਤਰੀ** (ਸਰਦਾਰ ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੇਜਰ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਬਿਲ ਜੋ ਕਮਰਸ਼ਿਲ ਕਰਾਪਸ ਸੈੱਸ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਸੀ, ਕਲ੍ਹ ਲਈ ਪੋਸਟਪੋਨ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਤਵੱਜੁਹ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਦਿਵਾਉਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਥੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਪੀਚਾਂ ਅਸੀਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਕੁਰੈਕਸ਼ਨ ਲਈ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੁਰੈਕਟ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਮ ਅਜ਼ ਕਮ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਬੜਾ ਵਕਤ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਫਿਕਰੇ ਦੇ ਫਿਕਰੇ ਕਟਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸੈਂਸ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ। ਕਮ ਅਜ਼ ਕਮ ਕੋਈ ਸੈਂਸ ਤਾਂ ਬਣਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਜੋ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਉਹ ਲਫਜ਼ ਬ ਲਫਜ਼ ਉਸ ਵਿਚ ਨਾ ਆਵੇ ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਗਰੈਮੇਟੀਕਲ ਗਲਤੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਾ ਹੀ ਫਿਕਰੇ ਗਰੈਮੈਟੀਕਲੀ ਠੀਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸੈਂਸ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰੈਕਸ਼ਨਜ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਥੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਦਾ ਬਾਕੀ ਕੰਮ ਵੀ ਮੇਰੇ ਲਈ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

*Note.—Kept in the Library.

श्री अध्यक्ष : मेजर साहिब आप की बात मैंने सुनी नहीं। (I have not been able to hear what the hon. Ministers for Revenue has said.)

ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਥੇ ਜਿਤਨੀਆਂ ਵੀ ਸਪੀਚਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਮੇਰਾ ਜ਼ਾਤੀ ਤਜਰਬਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੜੀਆਂ ਗਰੈਮੈਟੀਕਲ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਔਰ sentence after sentence ਮੈਨੂੰ ਡੀਲੀਟ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ । ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਜਿਤਨੀਆਂ ਵੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੀਆਂ ਪਰੋਸੀਡਿੰਗਜ਼ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸਪੀਚਾਂ ਵਿਚ ਇੰਨੀਆਂ ਕੁਰੈਕਸ਼ਨਜ਼ ਕਰਨੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਇਹ ਕਮ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਇਹ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀਆਂ । ਮੈਨੂੰ ਡਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹੋ ਹਾਲ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਧਰੇ ਡਾਕਟਰ ਵਿਦਿਆ ਸਾਗਰ ਪਾਸ ਨਾ ਜਾਣਾ ਪੈ ਜਾਵੇ। (ਹਾਸਾ) ।

ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਸ਼ਾਸਨ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਤੇ ਚੌਧਰੀ ਰਣਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵੀ ਇਹੋ ਹੀ ਤਕਲੀਫ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਪੀਚ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਪਰ ਇਹ ਪੜ੍ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਪਈ । ਮੈਂ ਇਹ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰਖਦਾ ਹਾਂ, ਕੋਈ ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਦਸੇ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। (At this stage a portion of speech delivered by the Minister for Public Works was laid on the Table of the House by the Planning and Local Government Minister.)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਰਦਾਰ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਮੁਨਾਸਬ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਪੁਆਇੰਟ ਨੂੰ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਰੇਜ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਲੈ ਆਉਂਦੇ। ਮੈਂ ਖੁਦ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਕੋਲ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਪੀਚਾਂ ਦੀਆਂ ਰੀਪੋਰਟਸ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੁਰੈਕਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਭੇਜਣ ਤਾਕਿ ਉਹ ਪੋਸਟ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਣ। ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਪਾਸ ਉਸ ਦੀ ਸਪੀਚ ਦੀ ਅਗਰ ਲੈਜੀਬਲ ਕਾਪੀ ਨਹੀਂ ਗਈ ਤਾਂ ਉਹ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਭੇਜਣ। I promise you that proper action will be taken. (Addressing Sardar Ajmer Singh) (It would have been rather proper if he had brought the matter to my notice before raising this point here I am myself is very keen that the hon. Members on receving copies of their speeches should return them to the Secretariat duly corrected so that these corrections might be posted in the office record. Any hon. Members who has not received legible copies of his speech may send it to me. I promise you that proper action will be taken

लोक कर्म मन्त्री: स्पीकर साहिब, इस सिलसिला में मैंने आपको एक पत्र भी लिखा था।

डा० बलदेव प्रकाश : स्पीकर साहिब, जिस तरह की माननीय मंत्रियों की स्पीचें होती हैं और जिस के लिये उन्होंने एक के बाद दूसरे ने यह शिकायत की है कि इसके लिये उन्हें डाक्टर विद्यासागर के पास जाना पड़ेगा तो मैं आपसे अर्ज़ करता हूँ कि वैसे तो बेहतर होगा अगर आप सबको उनके पास भेज दें। (हंसी)

Mr. Speaker : Order please.

श्री मंगल सेन: आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर। स्पीकर साहिब, इस में एक कनस्टीच्यूशनल प्वायंट आ गया है क्योंकि हमारे विधान में दर्ज है जिसको आपने भी पढ़ा होगा कि जिस किसी मैम्बर को डाक्टर विद्यासागर जैसे डाक्टर के पास जाना पड़े वह इस हाउस का मैम्बर रहने के काबल नहीं रह सकता। इसलिये मैं आपसे निवेदन करता हूँ कि आप मेजर साहब का मुआयना करायें ताकि ऐसा न हो कि यहां कोई फौजदारी खड़ी हो जाए। (हंसी)

ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ : ਜੇਕਰ ਡਾਕਟਰ ਮੰਗਲ ਸਨ ਮੈਥੋਂ ਇਤਨਾ ਦੁਖੀ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਮੇਰਾ ਹਥ ਪੱਲਾ ਪਕੜਨ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿਆਂਗਾ। (ਹਾਸਾ)

श्री मंगल सेन: स्पीकर साहिब, पर्सनली मुझे इनसे कोई तकलीफ नहीं है। मैंने तो इसलिये यह बात कही है कि अगर इसका वक्त पर इंतज़ाम न किया गया तो इनकी पार्टी को मुश्किल पेश आएगी।

Mr. Speaker : Order please.

BILL

THE PUNJAB SUGARCANE (REGULATION OF PURCHASE AND SUPPLY) AMENDMENT BILL, 1965

Home and Development Minister (Sardar Darbara Singh) : Sir, I beg to introduce—

> The Punjab Sugarcane (Regulation of Purchase and Supply) Amendment Bill, 1965.

Home and Development Minister (Sardar Darbara Singh) : Sir, I beg to move that—

> The Punjab Sugarcane (Regulation of Purchase and Supply) Amendment Bill be taken into consideration at once.

Mr. Speaker : Moti on moved—

> That the Punjab Sugarcane (Regulation of Purchase and Supply) Amendment Bill be taken into consoideration at once.

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ (ਸਰਹੰਦ) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਫਿਰ ਇਹ ਨਾਖੁਸ਼ਗਵਾਰ ਫਰਜ਼ ਅਦਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਮੁਖਾਲਫਤ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਹੋਵੇਗਾ .. ...

[ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ]

ਕਿ ਹਾਲੇ ਚਾਰ ਦਿਨ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਟੈਕਸ ਵਿਚ 50 ਪ੍ਰਤੀ ਸੈਂਕੜਾ ਦੇ ਕਰੀਬ ਇਜ਼ਾਫਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਵਾਰ ਵਿਚ ਕਾਫ਼ੀ ਕੰਮ ਵੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜੋ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦਾ ਅਗਰ ਅਦਨਾ ਤਬਕਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮਿਡਲ ਤਬਕਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਖਰਚ ਇਸ ਮੌਜੂਦਾ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਹੋਰ ਟੈਕਸ ਵੀ ਲਗਣੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਬਿਲ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸੈੱਸ ਲਗੇਗੀ ਗਰੀਬ ਜ਼ਮੀਦਾਰਾਂ ਤੇ, ਤਾਕਿ ਖਰਚੇ ਪੂਰੇ ਹੋ ਸਕਣ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਦ ਮੈਂ ਬਿਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਫਿਆਜ਼ੀ ਤੇ। ਆਪ ਮੁਲਾਹਜ਼ਾ ਫਰਮਾਉ, ਇਹ ਜੋ ਟੈਕਸ ਲਗਣਾ ਹੈ ਇਹ ਪਰਾਸਪੈਕਟਿਵਲੀ ਐਜ਼ ਵੈਲ ਐਜ਼ ਰੀਟਰੋਸਪੈਕਟਵਲੀ ਲਗਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰੀਜ਼ਨ ਇਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਸਟੈਪ ਸ਼ੂਗਰ ਦੀ ਐਕਸਪੋਰਟ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨਸੈਂਟਿਵ ਫਿਊਚਰ ਲਈ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੋ ਐਕਸ-ਪੋਰਟ ਸਨ 62, 63, ਜਾਂ 64 ਵਿਚ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਮਾਫ਼ੀ ਦੇਣ ਦਾ ਕੀ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਗੱਲ ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਜੋ ਬਹੁਤ ਸ਼ੂਗਰ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਆਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਅਰਜ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਕਪੈਸਿਟੀ ਟੂ ਪੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਥੇ ਟੈਕਸ ਘਟ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਕਪੈਸਿਟੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਉਥੇ ਦਿਨ-ਬ-ਦਿਨ ਇਜ਼ਾਫਾ ਕਰਦੇ ਚਲੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਸੈਟ ਅਪ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਜੋ ਸਾਰੇ ਟੈਕਸ ਸਟਰਕਚਰ ਨੂੰ ਦੇਖੇ ਅਤੇ ਮੁਫੀਦ ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ ਸਰਕਾਰ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਤਜਵੀਜ਼ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਪਰ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਮੈਂ ਇਕ ਖਬਰ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਅੱਜ ਹੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਯੂਨੀਅਨ ਮਨਿਸਟਰ ਆਫ ਕਾਮਰਸ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਰਾਹੇ ਰਾਸਤ ਐਕਸਪੋਰਟ ਅਤੇ ਇਮਪੋਰਟ ਨਾਲ ਤੁਅਲਕ ਹੈ, ਨੇ ਇਕ ਤੰਗਾਨਾਥਨ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਸਾਹਮਣੇ ਕੁਝ ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ ਵੀ ਰਖੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ 'Plan for the stepping of export of selected goods' ਬਾਰੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਤੇ ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ ਦੇਣੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫਾਰੇਨ ਐਕਸਚੇਂਜ ਕਮਾ ਸਕੀਏ। ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋ ਸੈਂਟਰ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਆਰਬਿਟਰੇਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਫਲਾਂ ਫਲਾਂ ਚੀਜ਼ ਤੇ ਟੈਕਸ ਮਾਫ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਸੋ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਖਿਦਮਤ ਵਿਚ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਕਮ ਸੇ ਕਮ ਉਤਨਾ ਅਰਸਾ ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ ਕਿ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨਹੀਂ ਆ ਜਾਂਦੀ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਅਗਰ ਵਿਦਡਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਸਸਪੈਂਡ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਇਸ ਛੋਟ ਦੇਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਇਲਤਵਾ ਵਿਚ ਰਖ ਛਡੋ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਜੋ ਛੋਟ ਦੇਣੀ ਹੈ ਇਹ ਕੋਈ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਰਕਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਛੋਟ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਜੋ ਫਾਈਨੈਂਸ਼ਲ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਇਹ ਰਕਮ ਸਨ 1962-63 ਦੀ ਹੀ ਕੈਲਕੁਲੇਟ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ 4,04,550 ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੰਨ 1963, 1964, 1965 ਦੀਆਂ ਫਿਗਰਜ਼ ਅਵੇਲੇ ਬਲ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਮਗਰ ਇਹ ਰਕਮ 20 ਲੱਖ ਤੋਂ ਘਟ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਨੂੰ ਛੋਟ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਜੋ ਐਕਸਪੋਰਟ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਛੋਟ ਦੇਣ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਹੈ

ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਮੇਰੀ ਇਹ ਦਰਖਾਸਤ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੋਬਾਰਾ ਗੌਰ ਕਰੇ ਅਤੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਦਡਰਾ ਕਰ ਲਵੇ ਜਾਂ ਇਲਤਵਾ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਪਾ ਦੇਵੇ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ (ਰੋਪੜ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, 1953 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਗੰਨਾ ਖਰੀਦ ਅਤੇ ਸਪਲਾਈ ਐਕਟ ਪਾਸ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਬਾਰ ਗੰਨੇ ਦੀ ਖਰੀਦ ਅਤੇ ਸਪਲਾਈ ਨੂੰ ਨੇਮਬਧ ਕੀਤਾ, ਤਾਂਕਿ ਕਿਸਾਨ ਜਿਸ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੀਅਤ ਕਰੇ ਉਸ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਨੀਅਤ ਕੀਮਤ ਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ ਤੇ ਆਪਣਾ ਗੰਨਾ ਵੇਚੇ, ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ੂਗਰ ਕੇਨ ਸੈੱਸ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਐਕਟ ਵਿਚ ਇਹ ਪ੍ਰੋਵਾਈਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕਾਰਖਾਨਾ ਜਿੰਨਾ ਗੰਨਾ ਖਰੀਦੇ ਉਸ ਤੇ 3 ਆਨੇ ਪ੍ਰਤੀ ਮਣ ਤਕ ਟੈਕਸ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਨਾਲ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਟੈਕਸ ਇਕੱਠਾ ਹੋਵੇਗਾ ਇਹ ਜਨਰਲ ਰੈਵੀਨਿਊਜ਼ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਬਲਕਿ ਗੰਨੇ ਦੀ ਕੁਆਲਿਟੀ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ, ਕਾਸ਼ਤਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਸੜਕਾਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਰਕਮ ਖਰਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸੋ ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਜੋ ਮੈਂ ਕਹਿਣੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਛੋਟ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰ ਦੀ ਕਾਸਟ ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਜੋ ਰੁਪਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਬੀਜ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਖਰਚ ਹੋਣਾ ਸੀ ਉਸ ਵਿਚੋਂ 10-20 ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਕਢ ਕੇ ਕਾਰਖਾਨੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦੀ ਦਰਿਆਦਿਲੀ ਦਿਖਾਈ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੈਂ ਇਕ ਗੱਲ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਐਕਟ ਬਣਿਆ ਸੀ ਉਸ ਮੌਕੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਕ ਆਨਾ ਮਣ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਤੇ ਸਤੰਬਰ ਸਨ 1953 ਦੀ ਫਸਲ ਲਈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਚਾਰ ਹੋਰ ਫਸਲਾਂ ਲਈ $1\frac{1}{2}$ ਆਨਾ ਮਨ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਸੈੱਸ ਮੁਕਰਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅਗਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਸਦਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਪੜ੍ਹੋ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗੇਗਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਸੂਬੇ ਵਿਚ 3 ਆਨੇ ਤੋਂ ਘਟ ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਾਰਖਾਨੇਦਾਰਾਂ ਤੇ ਇਹ ਡੇਢ ਆਨਾ ਫੀ ਮਣ ਕਿਉਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ?

ਯੂ. ਪੀ. ਵਿਚ ਇਹ ਚਾਰ ਆਨੇ ਪ੍ਰਤੀ ਮਣ ਸ਼ੂਗਰਕੇਨ ਸੈੱਸ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 76 ਕਾਰਖਾਨੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਬਈ ਵਿਚ 5 ਆਨੇ ਅਤੇ ਆਂਧਰਾ ਵਿਚ ਚਾਰ ਆਨੇ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਆਨੇ ਤੋਂ ਘਟ ਸੈੱਸ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਪਹਿਲਾ ਸੂਬਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕਿ $1\frac{1}{2}$ ਆਨੇ ਚਲਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਾਫ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸ ਕਿਸ ਨੂੰ ਫੇਵਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਦੋ ਮਿਲਾਂ ਸਨ ਇਕ ਡੀ. ਡੀ. ਪੁਰੀ ਦੀ ਯਮੁਨਾ ਨਗਰ ਵਿਚ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਹਮੀਰਾ ਵਿਚ। ਹਮੀਰਾ ਦੀ ਮਿਲ ਵੀ ਬਾਦ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਚਲੀ ਗਈ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਇਕੋ ਹੀ ਡੀ. ਡੀ. ਪੁਰੀ ਦੀ ਮਿਲ ਰਹਿ ਗਈ। ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਡੀ. ਡੀ. ਪੁਰੀ ਨਾਲ ਕੈਰੋਂ ਸਾਹਿਬ ਵੇਲੇ ਗਹਿਰੇ ਤੁਅੱਲਕਾਤ ਸਨ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਲੱਖਾਂ ਤੇ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦਾ ਫ਼ਾਇਦਾ ਪਹੁੰਚਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਸੈੱਸ ਡੇਢ ਆਨੇ ਤੋਂ ਵਧਿਆ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਸ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਾਰਖਾਨੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਛੋਟ ਦੇਣਗੇ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਖੰਡ ਦੇ ਕਾਰਖਾਨੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਿੱਤਾ

[ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼]

ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਖੰਡ ਬਹੁਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਉਹ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਭੇਜੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਬਹੁਤੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਕਮਾਈ ਜਾ ਸਕੇਗੀ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਖੰਡ ਨਿਰੀ ਕਾਰਖਾਨੇਦਾਰਾਂ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨੀ, ਖੰਡ ਤਾਂ ਪੈਦਾ ਤਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਚੰਗੀ ਕੁਆਲੀਟੀ ਦਾ ਗੰਨਾ ਮਿੱਲਾਂ ਵਿਚ ਆਵੇ । (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ......

(ਕਮਿਉਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕੁਝ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਲੋਂ ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਜੋਸ਼ ਸਾਹਿਬ, ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਲਈ ਕਹਿ ਦਿਉ ਤੇ ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਬੋਲਣ ਦੀ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਲੈ ਲਉ। ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੰਟਰਪਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ । It is rather deplorable. (*Addressing Comrade Shamsher Singh Josh*: The hon. Member may please ask someone from his group to speak and himself get a training in speech making from them as they are interrupting him. It is rather deplorable).

ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ : ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਖੰਡ ਤਾਂ ਵਧੇਰੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਚੰਗਾ ਗੰਨਾ ਮਿਲਾਂ ਵਿਚ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਗੰਨੇ ਵਿਚੋਂ ਰਿਕਵਰੀ ਚੰਗੀ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਹੀ ਬਹੁਤੀ ਮਿਕਦਾਰ ਵਿਚ ਖੰਡ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਕੀ ਹਾਲਤ ਸੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਗੰਨਾ ਮਿੱਲਾਂ ਵਿਚ ਥੋੜ੍ਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਡੀ. ਆਈ. ਆਰ. ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਪਈ ਸੀ ਅਤੇ ਪੰਜ ਸਤ ਸੌ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਮੁਕਦਮੇ ਕਰਨੇ ਪਏ ਸਨ ਅਤੇ ਗੰਨੇ ਤੋਂ ਕਿਉਂਕਿ ਰਿਕਵਰੀ ਘਟ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਰਿਕਵਰੀ ਕਰਕੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖੰਡ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਬਾਹਰ ਭੇਜੀ ਜਾ ਸਕੇ ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੈਂ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੀ ਰੀਲੀਫ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੀ ਵਿਚਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਹੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਮਈਅਰਜ਼ ਲਿਆਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਅਜੰਡੇ ਵਿਚ ਆਣਗੇ । ਇਕ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੈ ਪੰਜਾਬ ਕਮਰਸ਼ਲ ਕਰਾਪ ਸੈੱਸ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਸਨ 1933 ਵਿਚ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਤਰਮੀਮ ਵਜੋਂ ਬਿਲ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੰਨ 1933 ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਕਪਾਹ, ਮਿਰਚਾਂ ਅਤੇ ਗੰਨੇ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਬਿਜਾਈ ਕਰੇ, ਸੇਂਜੂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਚਾਰ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਅਤੇ ਮਾਰੂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ 2 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਮਾਲੀਏ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੈੱਸ ਦੇਵੇ । ਉਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਸੈੱਸ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਤਿੰਨ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਸੈੱਸ ਨੇ ਹੁਣ ਇਸ ਖਰੀਫ ਦੀ ਫਸਲ ਤੋਂ ਬਾਦ ਮੁਕ ਜਾਣਾ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਲੋਕ ਪ੍ਰਿਯ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜੱਟ ਨੂੰ ਰੀਲੀਫ ਦੇਣ ਦੀ ਸੋਚੀ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਜੱਟ ਗੰਨਾ ਬੀਜੇ ਉਹ ਦੋ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਮਾਰੂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਤੇ ਚਾਰ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਸੇਂਜੂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਟੈਕਸ ਹੋਰ ਦੇਵੇ । ਇਸ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਜੱਟ ਪਾਸੋਂ ਅਤੇ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰ ਪਾਸੋਂ ਰੀਲੀਫ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਟੈਕਸ ਉਗਰਾਹੁਣੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਸੋਚ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਖੰਡ ਦੇ ਕਾਰਖਾਨੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਬਿਲ ਰਾਹੀਂ ਛੋਟ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਜਦ ਉਹ ਬਿਲ ਆਏਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਤੇ ਬੋਲ ਲੈਣਾ ।
(The hon. Member may speak on that bill when it comes before the House.) He should now Confine himself to the Bill under discussion.

Comrade Shamsher Singh Josh : I am confining myself to the Bill before the House, Sir.

ਮੈਂ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਧੇਰੇ ਖੰਡ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਫਾਰੇਨ ਐਕਸਚੇਂਜ ਕਮਾ ਲਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਇਹ ਬਣਦੀ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਫਾਰੇਨ ਐਕਸਚੇਂਜ ਇਕੱਲਾ ਕਾਰਖਾਨੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਇਕੱਠਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ । ਇਸ ਲਈ ਤਾਂ ਚੰਗੀ ਕੁਆਲਿਟੀ ਦਾ ਗੰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਰੀਲੀਫ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ । ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਇਨਟੈਨਸ਼ਨਜ਼ ਡਾਊਟਫੁਲ ਬਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਗੱਲ ਦਾ ਸ਼ੰਕਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨੇਕ ਨਹੀਂ । ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਿਤ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਸੋਚਦੀ ਹੈ । ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰਾਂ ਤੇ ਟੈਕਸ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਬਿਲ ਰਾਹੀਂ ਕਾਰਖਾਨੇਦਾਰਾਂ ਡੀ. ਡੀ. ਪੁਰੀ ਅਤੇ ਥਾਪਰਾਂ ਦੀਆਂ ਝੋਲੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਜੱਟ ਦੀ ਗਰਦਨ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰਗੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਇਰਾਦਿਆਂ ਵਿਚ ਨੰਗੀ ਹੋ ਕੇ ਇਥੇ ਆ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਝੋਲੀਆਂ ਭਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦਾ ਮੁਨਾਫਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਗੰਨੇ ਦੀ ਡੀਵੈਲਪਮੈਂਟ ਤੇ ਖਰਚ ਹੋਣਾ ਸੀ ਉਹ ਇਸ ਬਿਲ ਦੇ ਪਾਸ ਕਰਨ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇਗਾ।

ਇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਬਿਲ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕ ਇਹ ਬਿਲ ਹੀ ਟੈਕਸ ਰੀਲੀਫ ਦਾ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਾਰਖਾਨੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਟੈਕਸ ਲਗਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ, ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਟਰੱਕ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾਨ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਰੀਲੀਫ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਨੂੰ । ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਮ ਜਨਤਾ ਤੇ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਹੈ ਧਾੜਵੀਆਂ ਵਾਂਙ ਆ ਪਈ ਹੈ। ਫਿਰ ਸੇਲਜ਼ ਟੈਕਸ ਦੀ ਵੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੈ । 17 ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਸੇਲਜ਼ ਟੈਕਸ ਰਾਹੀਂ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇੰਨਾ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ।

ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਮੈਂ ਗੰਨੇ ਦੀ ਖੇਤੀ ਅਤੇ ਖੰਡ ਦੀ ਸਨਅਤ ਬਾਰੇ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਐਕਸਪੈਂਡੀਚਰ ਤਾਂ ਹਰ ਸਾਲ ਵਧਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਾਰੇਨ ਐਕਸਚੇਂਜ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਕਮਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਡੀਫੈਂਸ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਵਲ ਲਗਾ ਸਕੀਏ । ਇਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਪਾਰਟੀ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਹਰ ਕੰਮ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਅਤੇ ਤਤਪਰ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਅਤੇ ਤਜਵੀਜ਼ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਲਿਆਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਆਪ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੁਲਕ ਦੀ ਫਾਰੇਨ ਐਕਸਚੇਂਜ ਵਧੇ ਅਤੇ ਅਸਾਡਾ ਮੁਲਕ ਅਗੇ ਆ ਸਕੇ ਅਤੇ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨਗੇ । ਪਰ ਅੱਜ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਟੈਕਸ ਲਗਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ । ਕਾਸ਼ਤਕਾਰ ਦੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਗੰਨੇ ਲਈ ਦੋ ਰੁਪਏ ਮਣ ਦੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜਦ ਖੰਡ

(ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼)

ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਐਕਸ ਫੈਕਟਰੀ ਪ੍ਰਾਈਸ 49-50 ਰੁਪਏ ਮਣ ਹੈ । ਇਕ ਮਣ ਖੰਡ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ 11 ਮਣ ਪੱਕੇ ਗੰਨੇ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮੁਲ 22 ਰੁਪਏ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਉੱਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਡਿਊਟੀ ਲਗਾਈ ਹੈ 14 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਣ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਰਕਮ ਕੁਲ 36 ਰੁਪਏ ਬਣਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ 13 ਜਾਂ ਸਾਢੇ ਤੇਰਾਂ ਰੁਪਏ ਹਰ ਮਿੱਲ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਮਣ ਖੰਡ ਪਿੱਛੇ ਬਚਦੇ ਹਨ । ਪੰਜ ਰੁਪਏ ਜੇਕਰ ਮਣ ਖੰਡ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਤੇ ਖਰਚ ਹੁੰਦੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਵੀ ਅਠ ਰੁਪਏ ਮਣ ਪਿਛੇ ਸੁਧਾ ਪ੍ਰਾਫਿਟ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜੇਕਰ ਕਿਸਾਨ ਗੰਨੇ ਨੂੰ ਵੇਚੇ ਤਾਂ ਦੋ ਰੁਪਏ ਮਣ ਪਿੱਛੇ ਤੇ ਜੇਕਰ ਗੁੜ ਬਣਾ ਲਵੇ ਜਾਂ ਦੇਸੀ ਖੰਡ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਵੇ ਤਾਂ ਚਾਰ ਰੁਪਏ ਮਣ ਦੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਦੋ ਰੁਪਏ ਮਣ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਅਠ ਰੁਪਏ ਮਣ ਪਿਛੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਅੱਜ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ ਕਿ ਕਿਉਂ ਨਾ ਗੰਨੇ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ । ਅੱਜ ਤਾਂ ਲੋੜ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰ ਨੂੰ ਇਨਸੈਂਟਿਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏ ਅਤੇ ਗੰਨੇ ਦਾ ਮੁਲ ਵਧਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ । ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਤਰੀਕਾ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨੀ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਡਿਊਟੀ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਵਕਤ ਇਕ ਕੁਇੰਟਲ ਪਿੱਛੇ 28.90 ਰੁਪਏ ਹੈ, ਭਾਵ 14 ਰੁਪਏ ਇਕ ਮਣ ਪਿੱਛੇ । ਇਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਘਟਾ ਕੇ 10 ਰੁਪਏ ਮਣ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਰਖਾਨੇਦਾਰ ਦੇ ਚਾਰ ਰੁਪਏ ਇਧਰੋਂ ਬਚਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦੋ ਚਾਰ ਆਨੇ ਕਮਾਦ ਦਾ ਭਾ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ 8 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਣ ਪਿੱਛੇ ਸੁਧਾ ਮੁਨਾਫਾ ਮਿੱਲ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਕਰਬ ਕਰਕੇ 6 ਰੁਪਏ ਤਕ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਦੋ ਢਾਈ ਰੁਪਏ ਦਾ ਮਾਰਜਨ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਹ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰ ਨੂੰ ਇਨਸੈਂਟਿਵ ਦੇਣ ਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਖੰਡ ਦੇ ਭਾ ਨੂੰ ਵਧਾਣ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ।

ਫਿਰ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਸਾਡੇ ਸੂਬੇ ਦਾ ਤਅੱਲਕ ਹੈ ਗੰਨੇ ਦੀ ਉਪਜ ਵਿਚ ਇਹ ਦੂਜੇ ਦਰਜੇ ਤੇ ਹੈ । ਖੰਡ ਦੀ ਸਨਅਤ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਕ ਉੱਚੇ ਦਰਜੇ ਦੀ ਸਨਅਤ ਹੈ । ਪਰ ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਖੰਡ ਦੀਆਂ ਮਿੱਲਾਂ ਦਾ ਤੁਅੱਲਕ ਹੈ ਅਸੀਂ ਪਿੱਛੇ ਹਾਂ । ਯੂ. ਪੀ. ਦਾ ਸੂਬਾ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਗੰਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਸੂਬੇ ਦੇ ਵਿਚ 76 ਮਿੱਲਾਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿ ਖੰਡ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ । ਬਿਹਾਰ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਦੂਸਰੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਗੰਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਥੇ 46 ਮਿੱਲਾਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਖੰਡ ਤਿਆਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਇਸ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਮਹਿਜ਼ 8 ਮਿੱਲਾਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਖੰਡ ਤਿਆਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਤਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੰਨਾ ਇਥੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਯੂ. ਪੀ. ਤਕ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਉਪਜ ਨਾਲ ਘਟ ਤੋਂ ਘਟ 50 ਮਿੱਲਾਂ ਇਸ ਸੂਬੇ ਦੇ ਵਿਚ ਲਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਗੰਨੇ ਦੀ ਉਪਜ ਲਈ ਇਥੋਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਇਤਨੀ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਧਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ।

ਇਸ ਸਾਲ ਦੇ ਅਦਾਦੋਸ਼ੁਮਾਰ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਮੁਰਿੰਡਾ ਮਿਲ ਦੀ ਰਿਕਵਰੀ 8.90 ਫੀ ਸਦੀ ਨਿਕਲੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਆਲ੍ਹਾ ਰਿਕਵਰੀ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਮਨਾ ਨਗਰ ਦੀ 10 ਫੀ ਸਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਣੀਪਤ ਦੀ 9¾ ਹੈ । ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹ ਕੁਆਲਿਟੀ ਡੀਵੈਲਪ ਕਰ ਲਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪੈਦਾਵਾਰ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਹੋਰ ਵਧ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦੀ ਕਿ ਗੰਨੇ ਦੀ ਕੁਆਲਟੀ ਵਧਾਈ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਦੀ ਉਪਜ

ਦੇ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਮਾਰਕਿਟ ਅੰਦਰ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਖੰਡ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਆਉਂਦੀ। ਪਰ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਾਲ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਪੈਦਾਵਾਰ 14 ਟਨ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਸਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਾਵਾ ਹੈ, ਉਥੇ 46 ਟਨ ਪਰ ਏਕੜ ਹੈ, ਸਮਾਟਰਾ ਵਿਚ 50 ਟਨ ਪਰ ਏਕੜ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਓ ਕਿ ਕੁਆਲਿਟੀ ਪੱਖ ਤੋਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਕੁਆਂਟਿਟੀ ਪੱਖ ਤੋਂ ਵੀ ਦੂਸਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਨਿਸਬਤ ਕਈ ਗੁਣਾਂ ਪਿਛੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਪਜ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਟੈਕਸਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜਿੱਥੇ ਭਰਿਆ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪਾਲੀਸੀਆਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਾਂਝੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਗੰਨੇ ਦੀ ਉਪਜ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖਾਦ ਲਈ, ਇੰਪਲੀਮੈਂਟਸ ਲਈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪਾਣੀ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਫੈਸਿਲੀਟੀਜ਼ ਦੇ ਕੇ ਇਨਸੈਂਟਿਵ ਦਿੰਦੀ ਤਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਇਸ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦੇ ਵਿਚ ਆਉਣੇ ਸੀ। ਪਰ ਏਧਰ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਔਖਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਜਿਹੜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਕਰੱਸ਼ਿੰਗ ਸੀਜ਼ਨ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ 15 ਅਕਤੂਬਰ ਤੋਂ 30 ਜੂਨ ਤਕ ਹੈ। ਮਿੱਲਾਂ ਵਾਲੇ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੋਂ ਬਾਦ ਜਦੋਂ ਕਿ ਗੰਨਾ ਸੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਸ ਥਿੱਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਦੋਂ ਗੰਨਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਰੱਸ਼ਿੰਗ ਸੀਜ਼ਨ 15 ਅਪਰੈਲ ਤੋਂ ਬਾਦ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਮੈਂ ਫੇਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਔਖਾ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਫੈਸਿਲਿਟੀਜ਼ ਦੇਵੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਤਸ਼ਾਹ ਮਿਲੇ। ਲੋਕੀ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਬੇਸਿਜ਼ ਤੇ ਮਿੱਲਾਂ ਲਾਉਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਿਓ। ਪਰ ਐਸਾ ਕੀਤਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਡੀ. ਡੀ. ਪੁਰੀ ਦੀ ਮਿੱਲ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਤਨੀਆਂ ਵੀ ਗੰਨੇ ਦੇ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਗੰਨੇ ਦੀ ਉਪਜ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਖੰਡ ਬਹੁਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਫਾਰੇਨ ਐਕਸਚੇਂਜ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਾਡਾ ਮੁਲਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਧ ਫੁਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਇਕ ਪੱਖੀ ਕਰਕੇ ਨਾ ਵੇਖੋ, ਇਸ ਦਾ ਕਮਰਸ਼ਲ ਆਧਾਰ ਤੇ ਪੱਖ ਵੇਖੋ। ਇਤਨੇ ਸ਼ਬਦ ਕਹਿਕੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ।

ਸਰਦਾਰ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਧੌਲਾ (ਬਰਨਾਲਾ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਅਮੈਂਡਿੰਗ ਬਿਲ ਏਥੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਹੈ ਮੈਂ ਇਸ ਦੀ ਮੁਖਾਲਫਤ ਕਰਨ ਲਈ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਈਮ ਮਨਿਸਟਰ ਜੀ ਦਾ ਨਾਹਰਾ "ਜੈ ਜਵਾਨ, ਜੈ ਕਿਸਾਨ" ਦਾ ਸੁਣਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਮਨ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਸਰਹੱਦਾਂ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕਰਤਵ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੌਂਸਲਾ ਅਫਜ਼ਾਈ ਕਰੀਏ। ਪਰ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਮੈਂ ਕਿਸਾਨ ਤੇ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਦੀਆਂ ਨਿਤ ਵਰਤੋਂ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਈ ਤਾਂ ਉਕਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਬਿਲ ਏਥ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਹੈ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਦਾ ਬੇਸ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਅੱਖੋਂ ਉਹਲੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਮਹਿੰਗਾ ਬੀਜ, ਲੋੜੀਂਦਾ ਪਾਣੀ, ਮਹਿੰਗੀ ਖਾਦ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਾਮਾਨ, ਮਹਿੰਗਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਬੜੀ ਔਖ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ......

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਧੌਲਾ ਜੀ, ਮਹਿਜ਼ ਬਿਲ ਤੇ ਬੋਲੋ । (The hon. Member Shri Dhaula may please confine himself to the Bill.)

ਸਰਦਾਰ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਧੌਲਾ : ਮੈਂ ਇਸ ਦਾ ਬੇਸ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸੇ ਬਿਲ ਤੇ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਨੂੰ ਉਪਜ ਦੇ ਵਧਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਚੰਗੀ ਜ਼ਮੀਨ, ਚੰਗੀ ਖਾਦ ਅਤੇ ਸਸਤੇ ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਮਹਿੰਗ ਇਤਨੀ ਵਧ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਅੱਜ ਤੋਂ ਕੁਝ ਚਿਰ ਪਹਿਲਾਂ 10-15 ਰੁਪਏ ਦੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸਨ ਉਹ 25 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਘਟ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਹੜੀ ਖਾਦ 31 ਰੁਪਏ ਕੁਇੰਟਲ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਸੀ ਉਹ ਅੱਜ 35 ਰੁਪਏ ਕੁਇੰਟਲ ਤੋਂ ਘਟ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਕਰਜ਼ ਤੇ ਪੈਸਾ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਅੱਗੇ 5 ਪ੍ਰਤੀ ਸੈਂਕੜਾ ਦੇ ਬਿਆਜ ਤੇ ਮਿਲਦਾ ਸੀ ਉਹ ਹੁਣ ਸਾਢੇ ਸਤ ਪਰਸੈਂਟ ਤੇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਅਤੇ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੈ ਸਰਮਾਏਦਾਰ । ਇਸ ਬਿਲ ਵਿਚ ਵੀ 20 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਫੇਰ ਕਾਰਖਾਨੇਦਾਰ ਦੇ ਹੀ ਪੱਲੇ ਪੈਣਾ ਹੈ । ਜਿਵੇਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ "ਖਾਣ ਪੀਣ ਨੂੰ ਭਾਗ ਭਰੀ ਅਤੇ ਹੱਡ ਭਨਾਉਣ ਨੂੰ ਜੁੰਮਾ ।" ਇਹੋ ਹਾਲ ਅੱਜ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਅਸੀਂ ਲਿਆਉਣਾ ਹੈ ਸਮਾਜਵਾਦ ਪਰ ਇਹ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਉਕਾ ਹੀ ਸਮਾਜਵਾਦ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ। ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਮੰਤਰੀ ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੱਸਣ ਜਿਹੜੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ 20 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਕਿਸਾਨ ਦੇ ਕਿਸ ਅਰਥ ਆਵੇਗਾ ? ਕਿਸਾਨ ਦੇ ਘਰ ਜੇ ਜਵਾਕ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖੰਡ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਪੰਚ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾਵੇਗਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਅਰਜ਼ੀ ਤਸਦੀਕ ਕਰਵਾਕੇ ਨੰਬਰਦਾਰ ਤੋਂ ਤਸਦੀਕ ਕਰਾਵੇਗਾ ਫੇਰ 8 ਆਨੇ ਦੇ ਕੇ ਵਕੀਲ ਤੋਂ ਦਸਤਖਤ ਦੀ ਅਟੈਸਟੇਸ਼ਨ ਕਰਾਏਗਾ, ਫੇਰ ਜਾਕੇ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਅੱਗੇ ਗਿੜਗੜਾਵੇਗ। ਇਹ ਸਹੂਲਤ ਹੈ ਇਕ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ! ਤੁਸੀਂ ਦੱਸੋ ਕੀ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ । ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਇਕ ਕਲਾਸ ਨੂੰ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਦੇ 7-8 ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਗਰੋਹ ਨੂੰ 20-20 ਲੱਖ ਤਕ ਰੁਪਿਆ ਦੇ ਕੇ ਪਾਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਸੱਚੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ "ਜੈ ਕਿਸਾਨ" ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਅਪਨਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਸਸਤੇ ਭਾ ਤੇ ਚੀਜ਼ਾ ਦਿਉ, ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾ ਦਿਉ। ਇਸ ਨਾਲ ਨਾ ਕੇਵਲ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਹੀ ਤਰੱਕੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਮੁਲਕ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਵਾਧਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅੰਨ ਸੰਕਟ ਦਾ ਗੰਭੀਰ ਮਾਮਲਾ ਭੀ ਹੱਲ ਹੋਵੇਗਾ।

(At this stage Shri Ram Saran Chand Mittal a Member of the Panel of Chairmen occupied the Chair.)

4.00 P.M.

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ (ਲੁਧਿਆਣਾ ਉਤਰ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਦੋ ਲਹਿਰਾਂ ਚਲਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ । ਇਕ ਹੈ ਨਵੇਂ ਟੈਕਸ ਲਗਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਹੈ ਪੁਰਾਣੇ ਟੈਕਸ ਛੱਡਣ ਵਾਸਤੇ । ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਮੁਤਜ਼ਾਦ ਲਹਿਰਾਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਫੋਰਥ ਫਾਈਵ ਈਅਰ ਪਲੈਨ ਲਈ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਫਿਰ ਟੈਕਸ ਦੀ ਛੋਟ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਕਿਥੋਂ ਪੈ ਗਈ ? ਜਾਂ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਪੈਸਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਆਪਣੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੀ । ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਐਡਵਾਂਸ ਕੰਟਰੀਜ਼ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਮਗਰ ਤੁਹਾਡਾ ਕੰਟਰੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੀ ਅਜ਼ਹਦ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਛੋਟ ਦੀ ਇਕ ਵਜ੍ਹਾ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇਨਸੈਂਟਿਵ

ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ੂਗਰ ਬਾਹਰ ਐਕਸਪੋਰਟ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਮਗਰ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਸ਼ੂਗਰ ਐਕਸਪੋਰਟ ਕਰਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਜਸਟੀਫਾਈਡ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਥੋਂ ਦੀ ਸ਼ੂਗਰ ਬੰਦਰਗਾਹ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਿਚ ਹੀ ਇਤਨਾ ਖਰਚ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਇਕਾਨਾਮੀਕਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਫਿਰ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਖੰਡ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਪੂਰੀ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਲੋੜ ਵੀ ਇਥੋਂ ਦੀ ਖੰਡ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੇ 14 ਹਜ਼ਾਰ ਟਨ ਦਾ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਕੋਟਾ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਮਗਰ ਲਾਗਤ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਿਧਰੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਯੂ. ਪੀ. ਤੋਂ ਮੰਗਾ ਕੇ ਪੂਰੀ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਐਕਸਪੋਰਟ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ? ਨਾ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸ਼ੂਗਰ ਨਾਲ ਫਾਰੇਨ ਐਕਸਚੇਂਜ ਅਰਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਅਸਲ ਗੱਲ ਜਿਹੜੀ ਇਸ ਵਿਚ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਜ਼ੋਰਾਵਰਾਂ ਦੀ ਔਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਿਲੀ ਭਗਤ ਹੈ। ਇਥੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਦੂਜੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹੋ ਹਾਲ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਇਕੱਠ ਹੈ, ਇਹ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਭੂਰੀ ਤੇ ਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਪਰੈਂਟ ਐਕਟ ਵੇਖਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਏਰੀਆ ਵਿਚ ਮਿੱਲ ਵਾਕਿਆ ਹੈ ਉਸ ਏਰੀਆ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਉਸੇ ਮਿੱਲ ਨੂੰ ਗੰਨਾ ਵੇਚਣਗੇ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿੱਲ ਮਾਲਿਕਾਂ ਦੇ ਰਹਿਮ ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਮਿੱਲ ਮਾਲਿਕ ਇਹ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸ਼ੂਗਰ-ਕੇਨ ਫਾਲਤੂ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਿਵਾਏ ਬਾਵੇਲਾ ਮਚਾਣ ਦੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇ ਕਿਸਾਨ ਚਾਹੇ ਕਿ ਉਹ ਖੁਦ ਖੰਡ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਔਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮਿੱਲ ਮਾਲਿਕ ਇਹ ਚਾਹੇ ਕਿ ਉਹ ਨਾ ਬਣਾ ਸਕੇ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸਦਾ ਗੰਨਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਜਦ ਖੰਡ ਦਾ ਔਰ ਗੁੜ ਦਾ ਭਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਮਹਿੰਗਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਆਪ ਗੁੜ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ, ਮਗਰ ਮਿੱਲ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਗੰਨਾ ਮੰਗ ਲਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਾਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਔਰ ਇਕੱਲੇ ਰੋਹਤਕ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਚਲਾਨ ਹੋਇਆ।

ਕਿਸਾਨ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਟੈਕਸ ਜਾਂ ਸੈੱਸ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਗੰਨੇ ਦੀ ਬੇਹਤਰੀ ਵਾਸਤੇ ਸੋਚਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਉਸ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਸੜਕਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਹੋਵੇਗਾ, ਮਗਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਸ ਟੈਕਸ ਦੀ ਛੋਟ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਔਰ ਪ੍ਰਾਸਪੈਕਟਿਵਲੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਰੀਟਰੋਸਪੈਕਟਿਵਲੀ ਇਫੈਕਟ ਦੇਣ ਦਾ ਸੋਚਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਤਨਾ ਰੁਪਿਆ ਸ਼ੂਗਰ ਬੋਰਡ ਦੇ ਕੋਲ ਇਕੱਠਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਸ ਐਕਟ ਦਾ ਇਕ ਮਕਸਦ ਇਹ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਗੰਨਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਡੀਵੈਲਪਮੈਂਟ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਗੰਨੇ ਦੀ ਡੀਵੈਲਪਮੈਂਟ ਕੀਤੀ ਜਾਏ. ਮਗਰ ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੇ ਇਸ ਛੋਟ ਦੇਣ ਨਾਲ ਉਸ ਤੇ ਠੀਕ ਉਲਟ ਅਸਰ ਪਏਗਾ।

[ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ]

ਪੰਜਾਬ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਸੂਬਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖੇਤੀ ਵਿਚ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਔਰ ਮੇਰੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਖੇਤੀ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦਾ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਸਟੇਟ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ । ਇਸ ਦਾ ਰਾਜ਼ ਕੀ ਹੈ ? ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਹੂਲਤਾਂ , ਕੁਝ ਇਨਸੈਂਟਿਵਜ਼ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਹਨ । ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਉਸ ਤੋਂ ਖੋਹ ਕੇ ਮਿੱਲ ਮਾਲਿਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ । ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਤੇ ਪਏਗਾ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਅੱਜ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਵੇਖਣਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਗ੍ਰੋਅਰ ਨੂੰ ਇਨਸੈਂਟਿਵ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ । ਔਰ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦੇ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਇਥੇ ਰਹੇ ।

ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਮਿੱਲ ਮਾਲਿਕਾਂ ਨੂੰ 24 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਰੌਲਾ ਪਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਨਾ ਦਿਓ, ਮਗਰ ਤੁਸੀਂ ਸੁਣਿਆ ਨਹੀਂ, ਔਰ ਬਹਾਨਾ ਇਹ ਬਣਾਇਆ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੂਗਰ ਕ੍ਰਸ਼ਿੰਗ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਗਰਾਂਟ ਦੇਣੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ । ਲੇਕਿਨ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਫਿਗਰਜ਼ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਫਗਵਾੜੇ ਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਯੂਨੀਅਨ ਨੇ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਚਤ ਮਾਲੂਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।

1954-55 ਵਿਚ 3,92,306 ਰੁਪਏ ਦੀ ਬਚਤ ਹੋਈ ।
1955-56 ਵਿਚ 3,29,784
1956-57 ਵਿਚ 2,19,461
1957-58 ਵਿਚ 5,81,437
ਔਰ 1958-59 ਵਿਚ 3,16, 000 ਦੀ ਬਚਤ ਹੋਈ ।

ਲੇਕਿਨ ਜਦ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਰਿਕਵਰੀ ਕਰੋ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਾਟਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਸਾਲ 6,17,907 ਰੁਪਏ, 1960-61 ਵਿਚ 6,85,110 ਰੁਪਏ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 1961-62 ਵਿਚ 297,494 ਅਤੇ ਜਿਸ ਸਾਲ ਅਸੀਂ 24 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਉਸ ਸਾਲ 8,23,511 ਰੁਪਏ ਬਚੇ ਇਸ ਮਿੱਲ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਇਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ 10 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਕੇਨ ਕਰੱਸ਼ਿੰਗ ਅਤੇ ਸ਼ੂਗਰ ਮੇਕਿੰਗ ਲਈ । ਉਸ ਮਿੱਲ ਨੂੰ 1963-64 ਵਿਚ 2,56,000 ਰੁਪਿਆ ਅਤੇ 1964-65 ਵਿਚ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਬਿਲਕੁਲ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ, 6,08,363 ਰੁਪਿਆ ਬਚਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਹੈ ਵਡਿਆਂ ਵਡਿਆਂ ਦੀ ਹਾਲਤ । ਲੇਕਿਨ ਸੋਚਣਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਮਿੱਲ ਲਗੀ ਸੀ ਤਾਂ ਇਸ ਤੇ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਰੁਪਿਆ ਲਗਿਆ ਸੀ । ਜੋ ਮੇਰੀ ਨਾਲਿਜ ਵਿਚ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਵਾਕਫੀਅਤ ਹੈ ਉਦੋਂ ਇਸ ਤੇ ਸਾਰਾ ਹੀ 13 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਲਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਹੜੀ 13 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੀ ਮਿੱਲ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਹੈ ਉਹ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਕਿੰਨਾਂ ਦੀ ਹੈ ? ਉਹ ਸਾਰੀ ਇਕੋ ਹੀ ਨਾਰੰਗਾਂ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਹੈ । ਇਸ ਨਾਰੰਗ ਫੈਮਿਲੀ ਨੇ 13 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਲਗਾਇਆ ਅਤੇ ਡੇਢ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਰੀਬ ਨਫਾ ਕਮਾਇਆ ਹੈ। 13 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਲਗਾ ਕੇ ਡੇਢ ਕਰੋੜ ਦੇ ਕਰੀਬ ਨਫਾ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਅਜੇ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਇਨਸੈਂ-ਟਿਵ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ? ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਗੌਰ ਕਰੋ ਕਿ ਇਹ ਮਿੱਲ ਗੰਨਾ ਖਰੀਦਦੀ ਹੈ । ਫਗਵਾੜੇ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਘਸਦੀਆਂ ਹਨ ਗੌਰਮਿੰਟ ਅਤੇ ਮਿਉਂਸਪੈਲਿਟੀ ਦੀਆਂ ਲੇਕਿਨ ਫਗਵਾੜੇ ਵਿਚ ਇਸ ਤੇ ਮਸੂਲ ਚੁੰਗੀ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਧਰਮ ਪੁਤਰ ਹਨ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਰਮ ਪੁਤਰਾਂ ਨੂੰ ਜਿੰਨੀ ਰਿਆਇਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨੀ

ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਮਿੱਲ ਬਣੀ ਅਤੇ ਜਿੰਨੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਮੈਨੇਜਰਾਂ ਵਗੈਰਾ ਦੀਆਂ ਕੋਠੀਆਂ ਤੇ ਗਰੀਬ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਕੁਆਰਟਰ ਬਣੇ ਉਹ ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜਗ੍ਹਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਕਪੂਰਥਲਾ ਸਟੇਟ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਦਿੱਤੀ । ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰਿਕਵਰੀ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਿੱਲਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਘਾਟਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਮ ਰਿਕਵਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕਮ ਕੀਮਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਗਰ ਰਿਕਵਰੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੀਮਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ । ਅਗਰ ਰਿਕਵਰੀ ਕਮ ਹੋਵੇ, ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੇ ਇਕ ਖਾਸ ਸਟੈਂਡਰਡ, ਮਿਨੀਮਮ ਸਟੈਂਡਰਡ ਮੁਕਰਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਤੇ ਰੁਪਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਅੰਡਰਸਟੁਡ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਰ ਬਾਰ ਰਪੀਟ ਕਰਨ ਦਾ ਕੀ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਕ ਗੱਲ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਐਸੀਆਂ ਮਿੱਲਾਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਅਗਰ ਉਸ ਮਿੱਲ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪਜਾਬ ਵਿਚ, ਪੰਜਾਬ ਕੋਈ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਐਡਵਾਂਸ ਸਟੇਟ ਨਹੀਂ, ਪਜਾਬ ਨੂੰ ਅਗਰ ਮਾਣ ਹੈ ਤਾਂ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਮਾਣ ਹੈ । ਇਕ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਸੋਰਡ ਆਰਮ ਹੈ । ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਅਗਰ ਫੌਜ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਸੂਬੇ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰਖ ਲਉ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਗਲ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ, ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਰਖ ਲਉ, ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪਲੜਾ ਭਾਰੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਡੀਫੈਂਸ ਲਈ । (ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ) ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਸੋਚੋ । ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਫੌਜ ਵਿਚ ਲੜਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 80 ਫੀ ਸਦੀ, ਅਗਰ ਮੈਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਾ ਕਹਾਂ, ਉਹ ਲੋਕ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿਸਾਨ ਟੱਬਰਾਂ ਨਾਲ ਤੁਅੱਲੁਕ ਹੈ । ਜਿਨਾਂ ਦਾ ਖੇਤੀ ਨਾਲ ਤਅੱਲੁਕ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਹੀ ਖੇਤੀ ਤੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਘਟ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਹਨ ਇਕ ਭਰਾ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਖੇਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਅੰਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਗਾਓ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਸਟਰ ਲਾਲ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ। (ਘੰਟੀ) ਸਾਡੇ ਪਰਾਈਮ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਦੋ ਬਾਤਾਂ ਕਹੀਆਂ —ਜੈ ਜਵਾਨ ਜੈ ਕਿਸਾਨ। ਤੁਸੀਂ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਲਾਉਂਦੇ ਹੋ। ਮੈਂ ਇਸ ਨਾਲ ਮੁਤਫਿਕ ਹਾਂ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਜੈ ਜਵਾਨ, ਜੈ ਕਿਸਾਨ ਨਾਲ ਹੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਹੈ। ਜੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਡੀਫੈਂਸ ਹੋਈ ਤੇ ਖੇਤੀ ਵਧ ਹੋਏਗੀ ਤਾਂ ਹੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਨਸੈਂਟਿਵ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ। ਮੈਂ ਫਖਰ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਿਛਲੇ 4 ਸਾਲ ਵਿਚ ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿਚ 60 ਫੀ ਸਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਧੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ਹੈ। ਹਿੰਦੁ-ਸਤਾਨ ਵਿਚ ਜਾਂ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਬਾਹਰ ਐਨੀ ਨਹੀਂ ਵਧੀ । ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਇਨਸੈਂਟਿਵ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਖੋਹ ਰਹੇ ਹੋ । ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਟੈਕਸਾਂ ਨਾਲ ਜਕੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ । ਜਿਹੜੇ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚੋਂ ਗੰਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਰੇਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਘਾਟੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ । ਮਿੱਲ ਮਾਲਿਕਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸੈਂਟਿਵ ਦਿੰਦੇ ਹੋ । ਇਨਸੈਂਟਿਵ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਇਹ ਰਿਆਇਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ । ਇਹੋ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਲ ਤੋਂ ਟੈਕਸ ਮਾਫ ਹੋਏਗਾ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਦੋਂ ਤੋਂ ਮੁਆਫ ਹੋਏਗਾ । ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਹੀ ਤੌਰ ਤੇ ਦੇਖਣਾ ਹੋਏਗਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਲਾ ਕੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਆਮ ਆਦਮੀਆਂ ਦਾ ਕੀ ਭਲਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਕੀ ਭਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੁਛ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਹਨ। ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕੀ ਗੰਦ ਹੈ, ਕਿਸ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਥੇ ਸਕੈਂਡਲ ਹੋਏ ਹਨ। ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਥੇ ਬੇਈਮਾਨੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ

[ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ]
ਉਥੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸਸਪੈਂਡ ਕਰਨਾ ਪਿਆ । ਉਹ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਚੰਦ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ, ਕੁਰੱਪਟ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਮੁੱਠੀ ਵਿਚ ਤਾਕਤ ਸੀ। ਉਸ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਕਈ ਦਫਾ ਤੁਸੀਂ ਕਰਬ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ । ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਪਾਲਿਟਿਕਸ ਆਇਆ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਵਿਚ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਇਆ ਅਤੇ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਕੀਤੀ । ਇਸ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਇਨਸੈਂਟਿਵ ਮਾਰਦੇ ਹੋ ਬਲਕਿ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਨੂੰ ਇਨਸੈਂਟਿਵ ਦਿੰਦੇ ਹੋ, ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੇ ਹੋ । ਉਹ ਕੰਮ ਕਰੋ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਹੋਵੇ । ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤੇ ਗੌਰ ਕਰੋ, ਸੋਚੋ, ਇਸ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਕਿਸਾਨ ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਡੇ ਸੋਨੇ ਦੀ ਚਿੜੀਆ ਹੈ ਉਸ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਤਾਕਤਵਰ ਕਰੋ, ਉਸ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰੋ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਹੀ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਰਪਲਸ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਹੀ ਸੂਬਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਬਾਕੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਭੈੜੇ ਵੇਲੇ ਅੰਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖੁਦ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਵਧ ਅੰਨ ਉਗਾਉਣਾ ਹੈ । (ਘੰਟੀ) ਐਨਾ ਅਨ ਤੇ ਐਨੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਬਾਕੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਾਂਗੇ । ਲੇਕਿਨ ਅੱਜ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਬਿਲ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ । ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਐਕਸਪੈਕਟ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਰਫਾਰਮੈਂਸ ਐਕਸਪੈਕਟ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਬਿਲ ਲਿਆਂਦਾ ਉਹ ਸਾਰੀ ਬੈਕਗਰਾਊਂਡ ਦਸਦੇ, ਅੱਜ ਦੀ ਸਾਰੀ ਹਾਲਤ ਦਸਦੇ ਕਿ ਕਿਉਂ ਇਸ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪਈ । ਸਿਰਫ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆ ਕੇ ਬਿਲ ਮਾਰਿਆ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੱਥੇ ਵਿਚ ਵੱਟਾ ਮਾਰੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਕ ਗੱਲ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਗੌਰਮਿੰਟ ਖੰਡ ਦੀ ਐਕਸਪੋਰਟ ਵਿਚ ਜਿੰਨੀ ਬੇਵਕੂਫੀ ਅਤੇ ×*× × ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈ ਰਹੀ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਮਿਸਾਲ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਇਸ ਵੇਲੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਡੇਢ ਰੁਪਏ ਕਿਲੋ ਦੇ ਕਰੀਬ ਵੇਚਦੇ ਹੋ, ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਘਟ ਭਾ ਦੇ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ, ਇਕ ਰੁਪਏ ਫੀ ਕਿਲੋ ਤੋਂ ਵੀ ਘਟ, ਪੌਣੇ ਰੁਪਏ ਫੀ ਕਿਲੋ, 12 ਆਨੇ ਤੋਂ ਵੀ ਕਮ ਫੀ ਕਿਲੋ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ।

ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ : 53 ਪੈਸੇ ਕਿਲੋ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ।

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਮੇਰੇ ਆਨਰੇਬਲ ਦੋਸਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ 53 ਪੈਸੇ ਫੀ ਕਿਲੋ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ । ਮੈਂ ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਇਹ ਫਿਗਰ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ । ਅਗਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ? ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ 72 ਫੀ ਸਦੀ ਲੋਕ ਕਿਸਾਨ ਹਨ। 8 ਫੀ ਸਦੀ ਉਹ ਲੋਕ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ । 10 ਫੀ ਸਦੀ ਉਹ ਲੋਕ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਛੋਟੇ ਮਾਰਕਿਟ ਟਾਊਨ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 90 ਫੀ ਸਦੀ ਲੋਕ ਉਹ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਡਾਇਰੈਕਟਲੀ ਜਾਂ ਇਨਡਾਇਰੈਕਟਲੀ ਖੇਤੀ ਤੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਡੇਢ ਰੁਪਏ ਫੀ ਕਿਲੋ ਖੰਡ ਦਿੰਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਸਸਤੇ ਭਾ ਤੇ

---

*Expunged as ordered by the Chair.

ਭੇਜਦੇ ਹੋ। ਸਿਰਫ ਇਹ ਕਹਿਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਥੇ ਐਕਸਪੋਰਟ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਇਸ ਐਕਸਪੋਰਟ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਐਕਸਪੋਰਟ ਉਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਪੂਰੇ ਪੈਸੇ ਕਮਾ ਸਕੋ। ਇਹ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਲੁਟਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਸੌ ਗਰਾਮ ਖੰਡ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕ ਸਾਨੂੰ ਪੁਛਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਸਵਾਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ..

श्री सभापति : अब आप बन्द करें । (Please wind up now.)

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਹੀ ਇਹ ਪਾਬੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਮੈਂ ਇਰਰੈਲੇਵੈਂਟ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ?

श्री सभापति : टाईम काफी हो गया है । (The hon. Member has taken sufficient time.)

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਟਾਈਮ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ । ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਇਰਰੈਲੇਵੈਂਟ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਰੋਕੋ ਵਰਨਾ ਇਹ ਪਾਬੰਦੀ ਕਿਉਂ ....

श्री सभापति : आपने गधेपन का लफज़ इस्तेमाल किया है । इसे वापिस लें। (The hon. Member has used the word 'Gadhepan'. He should withdraw it.)

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਉਸ ਤੇ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਕਾਇਮ ਹਾਂ ਕਿ* × × × × × ਇਹ *× × ਹੀ *× × ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ* × × ਹੈ। (ਹਾਸਾ)

श्री सभापति : यह शब्द अनपार्लिमेंटरी है । इसे वापिस लें । (This word is unparliamentary. Please withdraw it.)

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਇਹ ਅਨਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ......

श्री सभापति : यह लफ़ज़ रिकार्ड से उड़ा दिया जाएगा । (This word be deleted from the record.)

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਲੋਕ ਮੌਕੇ ਮੌਕੇ ਤੇ ਸ਼ੇਰਾਂ, ਲੂੰਬੜਾਂ ਤੇ ਗਿਦੜਾਂ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੈਂ ਵੀ* × × × ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ *× × ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਉਦੋਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਬੇਵਕੂਫੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੋਵੇ *× × ×

Mr. Chairman : No more comments on this please. That word is unparliamentary and I order it to be deleted from the records.

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਗੁਜ਼ਾਰਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਵਕਤ ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਲੋਕ ਗੰਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ 200 ਗਰਾਮ ਖੰਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਟੋ ਆਨੇ ਦੇ ਭਾਅ ਤੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਭੁਖਿਆਂ ਮਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਹਕ ਵਿਚ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦਾ

*Expunged as ordered by the Chair.

(ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ)

ਹੋਵੇ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਐਕਸਪੋਰਟ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਹੜੀ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਖੇ ਮਾਰ ਕੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ 6 ਆਨੇ ਤੇ ਖੰਡ ਵੇਚਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਲੁਟ ਕੇ ਅਮੀਰ ਮਿੱਲ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਭਰਦੇ ਹੋ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟੈਕਸ ਮਾਫ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਜਿਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪੁਜਦਾ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਅਸੀਂ ਜ਼ਰੂਰ ਮੁਖਾਲਫਤ ਕਰਾਂਗੇ ਅਤੇ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਦੀ ਏਜੰਟ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਖੇ ਲਗਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਝੁਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਬੰਦ ਹੈ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਰੀਪੀਟ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵਕਤ ਇਸ ਬਿਲ ਦੇ ਲਿਆਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਹਾਂ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਇਥੇ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦਿੰਦੇ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਅਸੀਂ ਐਨੇ ਟੈਕਸ ਲਾ ਬੈਠੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਬਹੁਤ ਪੈਸੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਅਸੀਂ ਸਰਪਲਸ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਟੈਕਸ ਵਿਚ ਛੋਟ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆ ਸਕਦੀ ਸੀ ਪਰ ਇਥੇ ਤਾਂ ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਕਹਿੰਦੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਡੈਫਿਸਿਟ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਇਸ ਲਈ ਨਵੇਂ ਟੈਕਸ ਲਗਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੋਵੇ ਕਿ ਨਵੇਂ ਟੈਕਸ ਲਗਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਟੈਕਸਾਂ ਵਿਚ ਛੋਟ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਨੂੰ, ਕਿਥੇ ਤਕ ਵਾਜਬ ਹੈ ? ਇਹ ਤਾਂ ਅਮੀਰਾਂ ਦੇ ਘਰ ਭਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ (ਘੰਟੀ)। ਹੁਣ ਆਖਰ ਵਿਚ ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ "ਏਕ ਤਜੇ ਕੁਲ ਕੇ ਲੀਏ ਕੁਲ ਤਿਆਗੇ ਪਰਹਿਤੀ॥ ਪਰਹਿਤ ਤਿਆਗੇ ਹਿਤ ਦੇਸ਼ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਤਜੇ ਅਪਣੇਤ" ਜੇਕਰ ਇਕ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ ਤੇ ਉਸ ਇਕ ਆਦਮੀ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਨੂੰ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਕ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਹਿਤ ਨੂੰ ਠੋਕਰ ਮਾਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿਉ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਦੇ ਪਾਸ ਕਰਨ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਭਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੋਵਾਂਗਾ ਜੋ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਕੇ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਅੱਜ ਤਾਂ ਇਕ ਇਕ ਪੈਸੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਲੱਖਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਖੂਹ ਲਗਾਣ ਲਈ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤਾਕਿ ਅਸੀਂ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਗੰਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕੀਏ। ਸਾਨੂੰ ਅੱਜ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਧਾਣ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖਾਦ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਲਈ, ਖੂਹਾਂ ਲਈ ਬਿਜਲੀ ਦੇਣ ਲਈ ਅਤੇ ਟਰੈਕਟਰ ਤੇ ਪੰਪ ਲਗਾਣ ਲਈ ਪੈਸੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਵਧ ਗੰਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਣ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਉਲਟਾ ਇਹ ਟੈਕਸ ਵਿਚ ਛੋਟ ਦੇਣ ਦਾ ਬਿਲ ਅਤੇ ਛੋਟ ਵੀ ਅਮੀਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਬਿਲ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਏ ਹੋ। ਇਹ ਅਮੀਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਲ ਲੁਟਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੀ ਹੈ ? ਜਦੋਂ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਫਾਕਟਸ ਪੁੱਛੀਆਂ ਅਤੇ ਅਸੀਂ 20-25 ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ ਲੇਕਿਨ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੁਹਾਡੇ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਨੇ ਹੁਣ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਰੂਰਲ ਇਲੈਕਟਰੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਲਈ ਇਕ ਪੈਸਾ ਵੀ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ (ਘੰਟੀ)। ਬਸ ਜੀ, ਹੁਣ ਖਤਮ ਹੀ ਕਰਨ ਲਗਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਕਲ ਹੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਸਰਕਲ ਦੇ ਐਸ. ਸੀ. ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹਾਂ। ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਪਤਾ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਕਿਹਾ ? ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪਾਲੇਟੀਸ਼ਨਜ਼ ਤਾਂ ਸਿਵਾਏ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ

ਦੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਸਿਵਾਏ ਚੰਗੀਆ ਲੱਛੇਦਾਰ ਤਕਰੀਰਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਕਰਨਾਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਤਾਂ ਬੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਦਸੋ ਕਿ ਕਿਤਨੇ ਪੋਲ, ਕੰਡਕਟਰ, ਟਰਾਂਸਫਾਰਮਰ ਤੇ ਹੋਰ ਲਾਈਨ ਮੈਟਰੀਅਲ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤਾ ਹੈ ? ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਚਾਹਾਂ ਵੀ ਤਾਂ ਵੀ ਮੈਂ ਬਿਜਲੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂ ਜੋ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਕੋਈ ਲਾਈਨ ਮੈਟੀਰੀਅਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਉਸਦੇ ਪਾਸ ਇਸ ਵਕਤ 500 ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਐਸੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟੈਸਟ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਹੋ ਚੁਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਇਸ ਪੁਜੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਸਕੇ (ਘੰਟੀ) ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਖਾਦ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ, ਇਨਸੈਕਟੀਸਾਈਡਜ਼ ਤੇ ਟੈਕਸ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲਈ ਖੰਡ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਫੰਡਜ਼ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਨੂੰ, ਮਿੱਲ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ, ਟੈਕਸ ਵਿਚ ਛੋਟ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ। (ਘੰਟੀ) ਮੈਂ ਇਹੋ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਈਂ ਖਿਆਲ ਮਹਾਲ ਅਸਤੋਂ ਜਨੂੰਨ ਅਸਤ। ਲੋਕ ਵੇਖਣਗੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਦਾਵੇ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤੇ ਅਮਲ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹੋ।

ਚੋਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ (ਨਕੋਦਰ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਅੱਜ ਸਦਨ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸ਼ੂਗਰ ਕੇਨ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਬਿਲ, 1965 ਤੇ ਬਹਿਸ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਬਿਲ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਿੱਲ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 1962 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅੱਜ ਤਕ ਸ਼ੂਗਰ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜ ਕੇ ਫਾਰੇਨ ਐਕਸਚੇਂਜ ਅਰਨ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੇ ਜੋ ਟੈਕਸ ਲਗਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਮੁਖਾਲਫਤ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ (ਚੀਅਰਜ਼) ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਿੱਲ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਫਾਰੇਨ ਐਕਸਚੇਂਜ ਅਰਨ ਕਰਕੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੰਡੀਅਨ ਮਾਰਕਿਟ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਮਾਰਕਿਟ ਵਿਚ ਛੇ ਆਨੇ ਘਟ ਕੀਮਤ ਤੇ ਖੰਡ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਜੋ 15-20 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਟੈਕਸ ਦਾ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਾਰੇਨ ਐਕਸਚੇਂਜ ਅਰਨ ਕਰਕੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਉਸਦੇ ਬਦਲੇ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪੈਸਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲੇਕਨ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪਦੀ ਮਾਰਫਤ ਇਕ ਗੱਲ ਸਦਨ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਲਿਆਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਐਕਟ ਜਿਸ ਦੀ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਇਥੇ ਅੱਜ ਆਈ ਹੈ ਜੋ 14 ਅਕਤੂਬਰ 1953 ਨੂੰ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਮੌਜੂਦਾ ਐਕਟਿੰਗ ਗਵਰਨਰ ਸਾਹਿਬ ਸਰਦਾਰ ਉਜਲ ਸਿੰਘ ਨੇ, ਜੋ ਉਸ ਵਕਤ ਫਿਨਾਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਸਨ, ਪਾਇਲਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਵਕਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਟੈਕਸ ਇਸ ਲਈ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਵਸੂਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਰਕਮ ਗੰਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਬਹਿਬੂਦੀ ਲਈ ਗੰਨੇ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਧਾਣ ਲਈ ਸਾਰੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਸੜਕਾਂ ਵਗੈਰਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਖਰਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਪੀਚ ਦੀਆਂ 1,2 ਲਾਈਨਜ਼ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਇਹ ਹਨ।

> "Besides we are trying to improve the quality as also the quantity of the sugarcane that is produced in the State. The Government is, therefore, making arrangements to establish research centres in those areas in which sugar factories have been set up."

[ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ]

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਪਾਸ ਹੋਏ 13 ਸਾਲ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਸਰਦਾਰ ਉਜਲ ਸਿੰਘ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਵਿਤਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਬਾਲਗਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਬਿਲ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਟੈਕਸ ਰੀਕਵਰ ਹੋਵੇਗਾ ਉਹ ਜਨਰਲ ਰਵੇਨਿਊ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਿਲ ਦੀ ਇੰਟਰੋਡਕਟ੍ਰੀ ਸਪੀਚ ਵਿਚ ਕਲੀਅਰ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ

> "The amount so realised is spent for improving the quality of sugar-cane in the States. I may also assure the House that the money thus realised from the cess (it is a cess and not a tax) would be spent on the improvement of the sugar-cane production in the State and will not be treated and spent as general revenues of the State."

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਜਿਨਾਂ ਰੁਪਿਆ ਰੀਅਲਾਈਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਉਹ ਰੁਪਿਆ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਿਬੂਦੀ ਲਈ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਚ 2 ਮਿੱਲਾਂ ਸਨ ਅਤੇ ਪੈਪਸੂ ਵਿਚ Not a single penny so far has been spent on the improvement of sugar- cane. ਔਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। *(Interruptions)*

Mr. Chairman : No interruption please.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਆਪ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਮੌਜੂਦਾ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ 14 ਅਕਤੂਬਰ, 1953 ਦੀ ਸਪੀਚ ਦੇ ਬਾਰੇ ਰੀਮਾਈਂਡ ਕਰਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਡਿਫੀਕਲਟੀਜ਼ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ--

> "The managements of those mills have been in the past responsible for causing considerable botheration to the peasants by their high handedness. Even now they take the cane when they like without caring in the least for the inconvenience and difficulties of the growers."

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਡੀ. ਡੀ. ਪੁਰੀ ਨੇ ਬੜੇ ਹੀ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, (ਵਿਘਨ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਲੰਬਾ ਭਾਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਦੇ ਵਜ਼ੀਰ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਹਮਦਰਦੀ ਰਖਦੇ ਸਨ ਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਰਖਦੇ ਹਨ, ਲੇਕਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਬਿਲ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। 1961-62 ਵਿਚ 24 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਮਿੱਲਾਂ ਨੂੰ ਐਕਸ ਗਰੇਸ਼ੀਆ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮਿੱਲਾਂ ਨੂੰ ਘਾਟਾ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਸੀਂ ਕਾਫੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਵਰਗੀ ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਨ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੁਸੱਮਮ ਇਰਾਦੇ ਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਸ਼ੋ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਅਤੇ ਗ਼ਰੀਬ ਜਨਤਾ ਦਾ 24 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਿੱਲਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

1962-63 ਵਿਚ 5 ਮਿੱਲਾਂ ਨੂੰ 4 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਦਿੱਤਾ। 2 ਮਿੱਲਾਂ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਸੈਕਟਰ ਵਿਚ ਅਤੇ 3 ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸੈਕਟਰ ਵਿਚ ਲਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। 4 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਵਿਚੋਂ 2.44 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਸ਼੍ਰੀ ਡੀ. ਡੀ. ਪੁਰੀ ਦੀ ਮਿੱਲ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ। (ਵਿਘਨ) ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਬਿਲ 1953 ਵਿਚ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ 1959 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਐਕਟ ਇੰਨੀ ਦੇਰ ਦੇ ਬਾਅਦ ਕਿਉਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ? ਇਸ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਰੇ 1959 ਵਿਚ ਨੋਟੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਯਾਨੀ after six long years. What is the explanation ? No answer. ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਐਕਟ ਨੂੰ ਰੀਟਰੋਸਪੈਕਟਿਵ ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾਇਆ ਅਤੇ ਕਾਫੀ ਰੁਪਿਆ ਮਿੱਲਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਿੱਲ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਮਾਰਕਿਟ ਵਿਚ ਘਟ ਕੀਮਤ ਮਿਲੀ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਕਰਕੇ ਘਾਟਾ ਪਿਆ? ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮਿੱਲਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਬੈਲੰਸ ਸ਼ੀਟਸ ਚੈਕ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੀ ਵਾਕਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਮਾਰਕਿਟ ਵਿਚ ਘਾਟਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਸ਼ੂਗਰ ਮਿੱਲਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸਬੂਤ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਗਰ 9 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸ਼ੂਗਰ ਬਾਹਰ ਭੇਜੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ 27 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਫਾਰੇਨ ਐਕਸਚੇਂਜ ਕਮਾਉਣ ਦਾ ਅਲਾਊਂਸ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ 3 ਗੁਣਾ ਫਾਰੇਨ ਐਕਸਚੇਂਜ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। It can be sold at three times the rate. ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਘਾਟਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਖ਼ਿਆਲ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਾਟਾ ਪੈਣ ਦੀ ਕੋਈ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਪੀਟਸ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਫਾਰੇਨ ਐਕਸਚੇਂਜ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਰੁਪਿਆ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। Impetus can never be retrospective. It is for the coming years. ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਿੱਲ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਕਾਫੀ ਰੁਪਿਆ ਕਮਾਇਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਰੁਪਿਆ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਗਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਰੁਪਿਆ ਦੇਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਸੈਕਟਰ ਅਤੇ ਪਰਾਈਵੇਟ ਸੈਕਟਰ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ (ਵਿਘਨ)।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 1962 ਵਿਚ ਸ਼ੂਗਰ ਮਿੱਲ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ 24 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪਾਸ ਇਸ ਰੁਪਏ ਦੀ ਕੋਈ ਜਸਟੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਿੱਲ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਸੈਂਟਰਲ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲੋਂ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਡਿਊਟੀ ਮੁਆਫ ਕਰਾ ਲਈ ਹੈ। ਅਗਰ ਉਸ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਲਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਿੱਲ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਘਾਟਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਡਿਊਟੀ ਮੁਆਫ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਮਿੱਲ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਇੰਪੀਟਸ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਈ ਜਸਟੀਫ਼ੀਕੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਰੁਪਿਆ ਰੀਕਵਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਲਈ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਬਲਕਿ ਇਹ ਰੁਪਿਆ ਡੀ. ਡੀ. ਪੁਰੀ ਅਤੇ ਥਾਪੜ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਊਸ

(Interruptions from the Opposition Benches.)

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਸਪੋਰਟ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਇੰਟਰੱਪਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

[ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ]

ਵਿਚ ਸਵਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਅਤੇ ਮੋਘਿਆ ਲਈ ਕੋਈ ਸਕੀਮ ਬਣਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਕਦੋਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ । ਉਸ ਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਕੀਮ far want of funds ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੰਡਜ਼ ਕਿਥੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। When you invest Rs. 40 lakhs in the company of Shri Raunaq Singh; When you give 24 lakhs of rupees to Shri D. D. Puri and Shri Thapar ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਫੰਡ ਕਿਥੋਂ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ? ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਬੜੀਆਂ ਆਸਾਂ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਟੇਕ ਓਵਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਵਕਤ ਬੜੀ ਆਸ ਸੀ ਕਿ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਸਿਰ ਨਹੀਂ ਚੁਕੇਗਾ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਰੋਲਿਆ ਜਾਏਗਾ । ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਹਮਦਰਦ ਹੈ। ਪਰ ਹਰ ਲੈਟਰ ਵਿਚ ਸਮੈੱਲ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਗਵਰਨਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਓਥ ਲੈਣੀ ਸੀ ਤਾਂ ਇਕ ਲੈਟਰ ਇਸ਼ੂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਫਲਾਣੇ ਨੇ ਇਸ ਸੈਰੇਮਨੀ ਤੇ ਆਉਣਾ ਹੈ। ਲਾਸਟ ਇਨ ਦੀ ਲਾਈਨ ਇਨ ਦੀ ਆਰਡਰ ਆਫ ਪ੍ਰੈਸੀਡੈਂਸ ਕੌਣ ਸਨ ? ਉਹ ਸਨ ਜਨਤਾ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ । ਪਹਿਲੇ ਸਨ ਆਈ. ਪੀ. ਆਨੰਦ ਅਤੇ ਡੀ. ਡੀ. ਪੁਰੀ ਵਰਗੇ । (ਆਵਾਜ਼ਾਂ—ਸ਼ੇਮ ਸ਼ੇਮ)। ਸਰਕਾਰ ਬੜੇ ਬੜੇ ਦਾਵੇ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਚੁਕਣਾ ਹੈ। "ਜੈ ਜਵਾਨ ਅਤੇ ਜੈ ਕਿਸਾਨ" ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਸਿਰ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਝੁਕਿਆ । ਜੇ ਕਦੀ ਝੁਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫੌਜੀ ਜਵਾਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਝੁਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਖਿਆ ਖਾਤਰ ਸਰਹਦ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਅੱਗੇ ਝੁਕਦੀ ਹੈ। (cheers) ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ "ਜੈ ਜਵਾਨ ਅਤੇ ਜੈ ਕਿਸਾਨ" ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਬੁਲੰਦ ਕਰਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਜੈ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜਵਾਨ ਦੀ ਜੈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਦਾ ਪੱਖ ਕਰਨਾ ਛਡ ਦਿਉ । ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਅਗੇ ਨਾ ਝੁਕੋ । ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਕਦੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਵਫਾਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ । ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਦੇ ਵੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਵਫਾਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ । ਜੇਕਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਇਕ ਕੋਨੇ ਤੇ ਲੜਾਈ ਲਗੇਗੀ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਪੈਸੇ ਦੀਆਂ ਤਿਜੌਰੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਦੂਸਰੇ ਕੋਨੇ ਨੂੰ ਦੌੜੇਗਾ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 1965 ਕੇ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਸੀਡ ਲਈ ਅਤੇ ਫਰਟੇਲਾਈਜ਼ਰਜ਼ ਲਈ ਸਬਸਿਡੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਏਗੀ. ਪੰਪਿੰਗ ਸੈਟ ਲਗਾਉਣ ਲਈ 750 ਰੁਪਿਆ ਗਰਾਂਟ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ । ਸੈਸ਼ਨ ਹੋਏ ਨੂੰ 9 ਮਹੀਨੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਅਜੇ ਤਕ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਬਸਿਡੀ ਜਾਂ ਗਰਾਂਟ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ । ਐਡੇ ਐਡੇ ਦਾਵੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। 750 ਰੁਪਏ ਵਿਚੋਂ 375 ਸੈਂਟਰ ਨੇ ਦੇਣਾ ਸੀ ਅਤੇ 375 ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦੇਣਾ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਸਿੰਗਲ ਕੇਸ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕੋ ਕਿ ਗਰਾਂਟ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਾਂਗੇ ਕਿ ਉਹ ਪੈਦਾਵਾਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰੇ । ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਉਹ ਪੈਦਾਵਾਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਿਉ। ਉਸ ਨੂੰ ਬੀਜ ਦਿਉ, ਫਰਟੇਲਾਈਜ਼ਰਜ਼ ਦਿਉ, ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਣੀ ਦਿਉ । ਨਿਰੀਆਂ ਸਪੀਚਾਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਉਹ ਪੈਦਾਵਾਰ ਨਹੀਂ ਵਧਾ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਨਾ ਲੈਂਦਾ ਹੋਇਆ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਫਿਗਰਜ਼ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ 4, 5 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਦੂਸਰੀਆਂ ਫਿਗਰਜ਼ ਅਵੇਲੇਬਲ ਨਹੀਂ ਹਨ । ਸ਼ਾਇਦ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਹੋਵੇ । ਜੇਕਰ ਉਸ ਨੇ ਫਾਰੇਨ ਐਕਸਚੇਂਜ ਅਰਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਟੇਟ ਦੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਅਪਣੇ ਫਾਇਦੇ ਦੇ ਲਈ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਇੰਪੀਟਸ ਦੇਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਗਲੇ ਸਾਲ

ਲਈ ਦਿਉ, ਪਿਛਲੇ ਲਈ ਕਿਉਂ ਦਿੰਦੇ ਹੋ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਲੈਂਦਾ ਹਾ ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੀ (ਧਾਰੀਵਾਲ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਬੜੇ ਦੁਖੀ ਦਿਲ ਨਾਲ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਨਾਲ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਇੰਤਹਾਈ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਵਿਰੋਧੀ ਧੜਿਆ ਵਲੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਬੈਂਚਾਂ ਵਲੋਂ ਵੀ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਸੁਲਝੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਉੱਘੇ ਤੇ ਇੰਪਾਰਟਟੈਂਟ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਤਰਫੋਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ, ਐਕਸ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਸਰਵ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਨਿਹਾਇਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕੇਵਲ ਵਿਰੋਧਤਾ ਦੀ ਖਾਤਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਬਲਕਿ ਇਸ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਦਰਅਸਲ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਇਸ ਅਸੂਲ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਜੇਕਰ ਫਿਰ ਵੀ ਸਬਕ ਨਾ ਲਉ ਅਤੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਉਪਰ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਪਾ ਕੇ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਬੜਾ ਦੂਰ ਰਸ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਸ ਉਪਰ ਬੜੇ ਜੋਗ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿਪੀਟ ਨਹੀਂ ਕਰਗਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਿਲ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਡੀਕਲੇਅਰਡ ਪਾਲਿਸੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਡੀਕਲੇਅਰਡ ਪਾਲਿਸੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟਿਕ ਪੈਟਰਨ ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ ਹੈ । ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਮੈਂ ਇਹ ਦੱਸ ਦੇਵ੍ਹਾਂ ਕਿ ਲੋਕ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸਹੀ ਤੌਰ ਤੇ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਕਿ ਛੋਟੇ ਤਬਕੇ ਦਿਆਂ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਹਨ, ਗਰੀਬ ਜਨਤਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿਆਇਤਾਂ ਤਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਿਲਣਗੀਆਂ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਭਾਰ ਘਟ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਲੋੜ ਪਵੇਗੀ ਤਾਂ ਟੈਕਸ ਲਗਾਉਣੇ ਵੇਲੇ ਅਮੀਰ ਆਦਮੀਆਂ ਤੇ ਭਾਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਤੇ ਘਟ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ । ਭਾਵ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸਭ ਨੂੰ ਇਕੋ ਲੈਵਲ ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸਭ ਲੋਕੀਂ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰ ਸਕਣ। ਪਰ ਅੱਜ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟਿਕ ਪੈਟਰਨ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਲਗੇ ਹੋ..... (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟਿਕ ਪੈਟਰਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਇਸ ਬੋਗਸ ਸੋਸ਼ਲਿਜ਼ਮ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਲਿਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਕ ਤਰਫ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਰੋਜ਼ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫੋਰਥ ਪਲਾਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਘਟ ਤੋਂ ਘਟ ਚਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਟੈਕਸ ਲਗਾਉਣੇ ਪੈਣਗੇ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਟੈਕਸਾਂ ਦੇ ਬਿਲ ਲੈ ਵੀ ਆਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਿਆਂ ਦਾ ਭਾਰ ਆਮ ਜਨਤਾ ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਕਮਰਸ਼ਲ ਕ੍ਰਾਪਸ ਸੈੱਸ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਬਿਲ ਲਿਆਉਣ ਲਗੇ ਹਨ। ਪਹਿਲੇ ਵੀ ਪਾਸ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਬਹੁਤ ਮੁਖਾਲਫਤ ਹੋਈ ਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਹੁਣ ਵੀ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੋਟਰਾਂ ਅਤੇ ਟਰੱਕਾਂ ਉੱਤੇ ਟੈਕਸ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ਬਿਲ ਕਿਵੇਂ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਆਮ ਜਨਤਾ ਤੇ ਇਨ-ਡਾਇਰੈਕਟਲੀ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਟੈਕਸ ਲਗਾ ਕੇ ਲੱਖਾ ਰੁਪਿਆਂ ਦਾ ਭਾਰ ਪਾਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਲਖਪਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਰੋੜਪਤੀਆਂ ਨੂੰ, ਜਿਹੜੇ ਇੰਡੀਵਿਜੂਅਲਜ਼ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੋਟ ਦੇਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਰਿਆਇਤਾਂ ਦੇਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਕਹੀ ਜਾਉ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟਿਕ ਪੈਟਰਨ ਕਾਇਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਤਾਂ ਅਸਲੀਅਤ ਉੱਤੇ ਕਿਸੇ ਅਨਪੜ੍ਹ ਆਦਮੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ

[ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੀ]

ਵੀ ਪਰਦਾ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦੇ। ਉਹ ਵੀ ਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਸਮਝ ਜਾਏਗਾ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਰਿਆਇਤ ਦੇਣੀ ਸੀ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਗ੍ਰੋਅਰ ਨੂੰ ਦਿਉ ਜਿਸ ਦਾ ਸਭ ਨੇ ਰੋਣਾ ਰੋਇਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਗ੍ਰੋਅਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਣੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕੰਜ਼ਿਊਮਰ ਨੂੰ ਹੀ ਦਿੰਦੇ । ਕੰਜ਼ਿਊਮਰ ਨੂੰ ਵੀ ਤਾਂ ਡੇਢ ਰੁਪਏ ਖੰਡ ਦਿੰਦੇ ਹੋ । ਗ੍ਰੋਅਰ ਕੋਲੋਂ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਾਸਟ ਪ੍ਰਾਈਸ ਤੋਂ ਵੀ ਘਟ ਕੀਮਤ ਤੇ ਗੰਨਾ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਲੈਂਦੇ ਕੀ ਹੋ, ਖੋਹ ਲੈਂਦੇ ਹੋ । ਉਸ ਉਪਰ ਜਬਰੀ ਕੈਦ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਗੁੜ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦਾ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਗੁੜ ਬਣਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੀਮਤ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਮਤ ਉੱਤੇ ਖੰਡ ਲਈ ਗੰਨਾ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਭਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਗ੍ਰੋਅਰ ਨੂੰ ਰੀਲੀਫ ਦਿਉ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਗੋਅਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਤਾਂ ਕੰਜ਼ਿਊਮਰ ਨੂੰ ਦਿਉ, ਉਹ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਹੈ ਥੋੜੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਮੁਲ ਲੈ ਕੇ ਖਾ ਲਏਗਾ । ਪਰ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਨਾ ਗ੍ਰੋਅਰ ਨੂੰ ਦਿਉ ਅਤੇ ਕੰਜ਼ਿਊਮਰ ਨੂੰ ਵੀ ਰਿਆਇਤ ਨਾ ਦਿਉ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਲਖ ਪਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਰੋੜ ਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰਿਆਇਤਾਂ ਦਿਉ ਅਤੇ ਛੋਟਾਂ ਦਿਉ ਤਾਂ ਫਿਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਘਿਰਨਾ ਨਾ ਕਰਨ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੀ ਕਰਨ ? ਗ੍ਰੋਅਰ ਨੂੰ ਕਾਸਟ ਪ੍ਰਾਈਸ ਤੋਂ ਵੀ ਘਟ ਕੀਮਤ ਦਿੰਦੇ ਹੋ। ਨਾ ਉਸ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੰਜ਼ਿਊਮਰ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੇ ਹੋ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਮੁਲ ਲੈ ਕੇ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਘਿਰਣਾ ਨਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੀ ਕਰਨ ?

ਦੂਸਰਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਰਾਹੀਂ ਜਿਹੜੀ ਕਲਾਜ਼ 17 ਏ ਐਡ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਭ ਨਾਲੋਂ ਖਰਾਬ ਗੱਲ ਹੈ। ਪਾਲਿਸੀ ਅਜਿਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕੀਤੀ ਜਾਏ ਥੋੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਮੀਰ ਆਦਮੀ ਉਪਰ ਨਹੀਂ ਲਗਾਉਣਾ ਬਲਕਿ ਗਰੀਬ ਉਪਰ ਲਗਾਉਣਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਐਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ । ਇਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਕਿ ਅਮੀਰ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪਿਛਲਾ ਟੈਕਸ ਵਸੂਲ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਉਪਰ ਨਵਾਂ ਟੈਕਸ ਹੋਰ ਲਗਾ ਦੇਣਾ।ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟਿਕ ਪੈਟਰਨ ਕਾਇਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ । ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟਿਕ ਪੈਟਰਨ ਨਾਲ ਜਿੰਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਘਿਰਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਏ ਉਨੀ ਥੋੜੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਗਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਰਿਆਇਤ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਹੋਰ ਗੱਲ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ । ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਖਰਾਬ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਸਾਰੇ ਸਰਮਾਇਆਦਾਰਾਂ ਕਾਰਖਾਨੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਸਲੂਕ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਵੇਖੋ, ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੋਲ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਫੇਵਰੇਟਿਜ਼ਮ ਕਰਨ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਲਿਖ ਹੈ if and when the Government is not satisfied' ਯਾਨੀ ਜਿਸ ਕਾਰਖਾਨੇਦਾਰ ਨਾਲ ਇਹ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋਣਗੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਰਿਆਇਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿਤਨੇ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਔਰ ਜਿਸ ਕਾਰਖਾਨੇਦਾਰ ਉਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਉਸ ਨੂੰ 'Government is not satisfied' ਕਹਿਕੇ ਰਗੜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ । ਇਹ ਵੇਖੋ, ਡੇਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਗੌਰਮਿੰਟ ਫੇਵਰੇਟਿਜ਼ਮ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਲਾਇਸੰਸ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਨਿਹਾਇਤ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਿਰਫ ਐਨਾ ਹੀ ਕਰ ਦਿਉ ਕਿ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਟੈਕਸ ਨਾ ਲਗਾਉ । ਇਕ ਪਾਸੇ ਨਵੇਂ ਤੋਂ ਨਵਾਂ ਟੈਕਸ—ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਰਗੜਾ ਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੇਵਰੇਟਿਜ਼ਮ । ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਜੇ ਜੋ ਕੁਝ ਮੈਂ ਕਿਹਾ

ਉਹ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਫੇਰ ਇਸ ਐਕਟ ਨੂੰ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰੋ। ਫੇਵਰੇਟਿਜ਼ਮ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹੋ ? ਪੇਰੈਂਟ ਐਕਟ ਨੂੰ ਹੀ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਉ, ਕਿਉਂ ਜਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ? ਕੋਈ ਕੰਮ ਤਾਂ ਕਰੋ, ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਗੱਲ ਬਿਲੂ ਤਾਂ ਲੱਗੇ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਰਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਇਸ ਦੀ ਜਿਤਨੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਾਂ ਥੋੜੀ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੈਣੇਵਾਲੀਆ (ਮਹਿਲਕਲਾਂ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰੀਆ ਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬੋਲਣ ਲਈ ਟਾਈਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਜੋ ਕੁਝ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਉਹ ਸੁਣਕੇ ਇਸੇ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਆਇਆ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਉਂ ਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ ਕਰ ਲਈਏ ? (cheers from the Opposition) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸੈੱਸ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੀ ਮਾਫ਼ੀ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਗੰਨਾ ਸੁੱਕ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੀੜਾ ਲਗ ਜਾਵੇ ਜਾ ਉਸ ਦੀ ਫਸਲ ਹੀ ਤਬਾਹ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਲੀਆ ਮੁਆਫ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਲੇਕਿਨ ਬੜੇ ਬੜੇ ਮਿੱਲ ਓਨਰਜ਼ ਨੂੰ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਿਆਇਤਾਂ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਆਖਿਰ ਇਹ ਕਿਉਂ ? ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਦਿਲ ਕਿਉਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਡੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ ? (cheers from the Opposition)

श्री बलरामजी दास टंडन : ग्रान ए प्वायंट ग्राफ ग्रार्डर, सर । चेयरमैन साहिब, मैं इस बात की तरफ आपका ध्यान दिलाना चाहता हूँ कि आज सोमवार है और प्रधान मन्त्री जी की अपील के मुताबिक सिर्फ पंजाब के अन्दर ही नहीं सारे हिन्दुस्तान के अन्दर, तकरीबन सब जगह—रैस्टोरों, ढाबे और होटल सब जगह—रात को रोटी, सीरियल्ज़ वगैरा नहीं दी जायेगी और नहीं दी जानी चाहिए । तो इसलिये मैं आपका ध्यान सिर्फ इसी बात की तरफ दिलाना चाहता हूँ कि यहां पर जो दोनों एम.एल. एज़, होस्टल्ज़ हैं चूंकि वह स्पीकर साहिब के कंट्रोल में हैं इसलिये वहां पर भी इस बात का इन्तज़ाम होना चाहिए ताकि इस मौके पर हम, जो कि जनता के चुने हुए प्रतिनिधि हैं, एक आदर्श कायम कर सकें और अपनी जिम्मेदारी निभा कर लोगों की अगवाई कर सकें। इस दिन, यानी सोमवार की रात को हमें अपनी ज़िम्मेदारी को निभाते हुए रात का खाना नहीं खाना चाहिए । यह बात मैं आपके नोटिस में ला रहा हूँ ताकि इस सम्बन्ध में मुनासिब प्रबन्ध किया जा सके और इस बात को होस्टलों में भी लागू किया जा सके ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਅਸੀਂ ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਖਾਧੀ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਖਾਵਾਂਗੇ ।

Mr. Chairman : The point of order raised by the hon. Member, Shri Balramji Dass Tandon has nothing to do with the business of the House. It is only a suggestion.

श्री बलरामजी दास टंडन: चेयरमैन साहिब, हमने तो आपका ध्यान इस बात की तरफ दिलाना था। उनके लिये, यानी गवर्नमेंट के लिये तो काल अटैन्शन भी हो सकती है, लेकिन आपके लिये तो प्वायंट आफ आर्डर ही काल अटैन्शन है।

श्री सभापति: आप चाहते क्या हैं ? (What does the hon. Member want?)

श्री बलरामजी दास टंडन: जो होस्टल एम.एल.एज़ के लिये हैं वह डायरैक्टली अंडर दी सुपरविज़न आफ दी स्पीकर हैं। वहां की सारी देखभाल का काम स्पीकर साहिब के अपने हाथों में है । जनता के प्रतिनिधि और पंजाब के ज़िम्मेदार आदमी होने के नाते हमारा यह कर्त्तव्य है कि प्रधान मन्त्री ने जो अपील सारी नेशन को की है उस पर अमल करने के लिये हम खुद एक मिसाल सामने रखें और सोमवार की रात को वहां होस्टलों के अन्दर रात का खाना न हो, सीरियल्ज़ सर्व न किये जाएं ताकि इस बात की हंसी मज़ाक हमारे बारे में दुनिया के अन्दर न उड़े । हमें अपने व्यवहार से सूबा के अन्दर एक मिसाल कायम करनी चाहिए । आपका ध्यान इस बात की तरफ इसलिये दिलाया है ताकि जो मुनासिब इन्तज़ाम करना है वह स्पीकर साहिब वक्त पर कर लें ।

एक आवाज़: जो खाने का इन्तज़ाम हो चुका है वह खाना ज़ाया जाएगा।

Mr. Chairman : The suggestion of the hon. Member will be conveyed to the hon. Speaker. I would now request the hon. Member Sardar Ranjit Singh to kindy resume his speech.

ਸਰਦਾਰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੈਣੇਵਾਲੀਆ : ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਿਲ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਇਤਨੀਆਂ ਰਿਆਇਤਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਕੀ ਇਹ ਮਿੱਲ ਮਾਲਿਕ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਿਆ ਮੁਨਾਫਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਇਨਸੈਂਟਿਵ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਗੰਨਾ ਸਪਲਾਈ ਕਰਦੇ ਹਨ ? ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਿਲ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਮੁਨਾਫੇ ਦਾ ਕੋਈ ਹਿੱਸਾ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ? ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦ ਹੁਣ ਲੜਾਈ ਹੋਈ ਤ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਉਸ ਵਿਚ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਬੋਰਡ ਨਾਂ ਦਾ ਕੀੜਾ ਲਗ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਗੰਨਾ ਸੁਕ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਨਾਲ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਲੇਕਿਨ ਹਰ ਕਿਸਾਨ ਨੇ ਘਰ ਘਰ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਪੈਲੀ ਪੈਲੀ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਫੈਂਸ ਫੰਡ ਵਿਚ ਰੁਪਿਆ ਦਿੱਤਾ । ਲੇਕਿਨ ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਮਿਸਾਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦੇ ਮੁਨਾਫੇ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਲੱਖ ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਇਸ ਕੌਮੀ ਫੰਡ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਹੋਵੇ । ਹਾਂ, ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਰੇਡਿਓ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਖਬਰ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮਿੱਲ ਮਾਲਿਕ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਫੈਂਸ ਫੰਡ ਵਿਚ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਮਗਰ 20 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਫੈਂਸ ਫੰਡ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ (Voices of 'shame shame' from the Opposition) ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਕੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦਾ ਰਵਈਆ ਔਰ ਸਰਮਾਇਦਾਰਾਂ ਲਈ ਇਸ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦਾ ਦਿਲ ਵੇਖ ਕੇ ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸੋਸ਼ਲਿਜ਼ਮ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ? (Cheers from the Opposition) ਇਹ ਸਰਮਾਇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਏਜੰਟ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਮਿੱਲ ਮਾਲਿਕ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਗੰਨੇ ਦੀਆਂ ਮਿਲਜ਼ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਮੁਨਾਫਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। (Cheers from the Opposition) ਕਿਸਾਨ ਵਿਚਾਰਾ ਗੰਨੇ ਦੀ ਚੋਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਖੰਡ ਦੀ ਚੋਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਮਾਮਲਾ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ

ਮਿੱਲ ਮਾਲਿਕ ਟੈਕਸ ਦੀ ਚੋਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਦੀ ਚੋਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮੁਨਾਫੇ ਦੀ ਠੀਕ ਰੀਪੋਰਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਫੈਂਸ ਫੰਡ ਵਿਚ ਦਾਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਇਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨ ਆਪਣੇ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭੇਜਦਾ ਹੈ, ਰੋਜ਼ ਡੀਫੈਂਸ ਫੰਡ ਵਿਚ ਰੁਪਿਆ ਵੀ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਰਵੈਈਆ ਗ਼ਲਤ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਲਫ਼ਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਮੁਖ਼ਾਲਫ਼ਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲੈਣ। ਜਦ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਆਪਣਾ ਲਹੂ ਦੇਸ਼ ਵਾਸਤੇ ਰੋੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ, ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਿੱਲ ਮਾਲਿਕਾਂ ਦਾ ਏਜੰਟ ਨਹੀਂ ਬਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਬਲਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਿੱਲਾਂ ਨੂੰ ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਫ਼ਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਮੁਖ਼ਾਲਫ਼ਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

5.00 P.M.

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ (ਪਾਇਲ, ਐਸ. ਸੀ.) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਅਨਫਾਰਚੂਨੇਟਲੀ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਉਹੋ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਮੇਰੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਇਸ ਪਾਸੇ ਦੇ ਹੋਰ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸੋਸ਼ਲਿਜ਼ਮ ਵਲ ਵਧਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਔਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਬੜੀਆਂ ਲੰਮੀਆਂ ਚੌੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕਾਰਖਾਨੇਦਾਰ ਨੂੰ ਰਿਆਇਤਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਇਹ ਲਿਆਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੇਖ ਮੈਨੂੰ ਬੜਾ ਦੁਖ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ ਨੇ ਬੜੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ 4 ਲੱਖ ਕੁਝ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਿਆਇਤ ਇਕ ਮਿੱਲ ਨੂੰ ਇਕ ਸਾਲ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਬਾਕੀਆਂ ਬਾਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਫਿਗਰਜ਼ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਸ ਵੇਲੇ ਮੇਰੇ ਖ਼ਿਆਲ ਵਿਚ ਖੰਡ ਦੀਆਂ ਕੁਲ ਪੰਜ ਮਿੱਲਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 3 ਤਾਂ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਬੇਸਿਜ਼ ਤੇ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਔਰ ਦੋ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਇੰਡੀਵਿਜੂਅਲਜ਼ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਮਿੱਲਾਂ ਹਨ, ਉਹ ਤਾਂ ਵੈਸੇ ਹੀ ਘਾਟੇ ਵਿਚ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਔਰ ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਜੋ ਮਿੱਲਾਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਇਸ ਤੋਂ ਫਾਇਦਾ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਮਾਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨਵੇਂ ਟੈਕਸ ਲਗਾ ਰਹੀ ਹੈ ਔਰ ਜੋ ਪੁਰਾਣੇ ਲਗੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਵਧਾ ਰਹੀ ਹੈ ਔਰ ਹੋਰ ਟੈਕਸ ਲਗਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵੀ ਹੈ। ਔਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਿੱਲਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਬਿਲ ਵਿਚ ਜੋ ਰੀਟਰੋਸਪੈਕਟਿਵ ਦਾ ਅੱਖਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਚੁਭ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਾਹ ਲਈ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਮੁਆਫ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਪਰ ਜਿਹੜੀ ਰੀਟਰੋਸਪੈਕਟਿਵ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਇਹ ਬੜੀ ਖਤਰਨਾਕ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਲੈਕਸ਼ਨ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਖਰਾਬ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਮੈਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਇਥੇ ਮੂਵ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਮਨਿਸਟਰ ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਸੋਸ਼ਲਿਜ਼ਮ ਦੇ ਬੜੇ ਹਾਮੀ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਲ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਆਸ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਿੱਲਾਂ ਨੂੰ ਘਾਟਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਜਾਣ। ਸਰਕਾਰ ਆਪ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੈਸ਼ਨੇਲਾਈਜ਼ ਕਰਕੇ ਚਲਾ ਲਵੇਗੀ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਇਹ **ਮਿਲਾਂ** ਮੰਗੀਏ ਤਾਂ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛਡਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਅੱਗੇ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਰਿਆਇਤ ਤਾਂ ਬੇਸ਼ਕ ਦਿਉ ਲੇਕਿਨ ਘਟੋ ਘਟ ਰੀਟਰੋਸਪੈਕਟਿਵ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਹਟਾ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

कामरेड राम प्यारा (करनाल): चेयरमैन साहिब, इस बिल में एक लफ्ज इनसैंटिव का इस्तेमाल किया गया है और मेरा अन्दाज़ा है कि जितनी भी डिकशनरियां हैं उनमें जो इस शब्द का मतलब दिया हुआ है उसका मतलब यही है कि इनसैंटिव जो होता है वह अगले सालों के लिये होता है, न कि जो वक्त बीत चुका है उसके लिये होता है। इस तरह इनसैंटिव का मतलब तो यह हुआ कि पंजाब सरकार मुरदों को टीका लगा कर जिन्दा करना चाहती है। अगर तो कोई ऐसी डिकशनरी दुनिया में बनी हुई है जिसके मुताबिक इनसैंटिव का मतलब बीते हुए वक्त के लिये हो तो यह हाउस में रख दें। यह अजीब बात है कि 1962 में उन्हें घाटा पड़ा और यह इनसैंटिव अब दे रहे हैं। इनसैंटिव तो हमेशा आगे के लिये होता है ताकि वह आगे ज्यादा काम करें ।

दूसरी बात इसमें यह कही गई है कि क्योंकि शूगर मिल वालों को घाटा पड़ा है इस लिये उन्हें मदद दी जा रही है और यह मदद मिस्टर पुरी को मिलेगी। हमारा ज़िला करनाल जगाधरी के नज़दीक है और मैं उन्हें अच्छी तरह से जानता हूँ। पानीपत मिल से भी मैं किसी हद तक सम्बन्ध रखता हूँ और मैं कह सकता हूँ कि मिस्टर पुरी को ज्यों ज्यों घाटा पड़ता है और पंजाब गवर्नमेंट उनकी मदद में आती है त्यों त्यों वह साल ब साल करोड़ोंपति होते जाते हैं। मैं तो कहूँगा कि ऐसे मौके परमात्मा हरेक को दे ।

चेयरमैन साहिब, मुझे अफसोस के साथ कहना पड़ता है कि यह एक आम रवायत है कि अगर किसी कमेटी की किसी चीज़ के बारे में रिकमेण्डेशनज़ हों और उस कमेटी की रिपोर्ट युनैनीमसली एडाप्ट की गई हो तो उसे ऐक्सैप्ट कर लिया जाता है क्योंकि उसमें आपोज़ीशन के मैम्बर भी होते हैं और गवर्नमेंट की पार्टी के भी मैम्बर होते हैं। लेकिन पिछली दफा जब 22 या 25 लाख की इसी तरह की इमदाद का मसला बजट में आया जो शूगर मिलों को दिया जाना था और वह सब से ज्यादा मिस्टर पुरी को मिलना था तो एस्टीमेट्स कमेटी ने युनेनिमसली इस प्रोवीज़न के खिलाफ अपनी रिपोर्ट दी थी और उस कमेटी के चेयरमैन तब डाक्टर बालकृष्ण थे लेकिन गवर्नमेंट ने उस रिपोर्ट को भी इग्नोर कर दिया था क्योंकि जो साबका चीफ मिनिस्टर सरदार प्रतापसिंह थे वह मिस्टर पुरी को फायदा पहुँचाना चाहते थे । लेकिन अब की जो गवर्नमेंट है यह उसी लकीर पर चलने की कोशिश कर रही है जो लकीर सरदार प्रतापसिंह कैरों की सरकार ने खैंची हुई थी, यानी सरमायेदारों की इमदाद करनी। यह सरकार बड़ी दृढ़ता से उन्हीं लकीरों पर चल रही है और यह इस बात का ख्याल नहीं करती कि इससे फायदा अमीरों को पहुँचता है या गरीब लोगों को इससे नुकसान पहुंचता है।

अगली बात जिसकी तरफ मैं हाउस का ध्यान दिलाना चाहता हूँ वह यह है कि इसमें जो रकम बतलाई गई हैं वह सिर्फ एक मिल के बारे में जो कि चार लाख और पांच हजार के करीब बनती है लेकिन जो दूसरी मिलों की बनती है उनके बारे में कुछ नहीं बताया गया और कहा गया है कि उनकी फिगरज़ अभी पहुंची नहीं हैं। तो, चेयरमैन

साहिब, जब बजट बनता है और यहां पेश होता है तो अगले साल में जितनी टैक्स कुलेक्शन्ज़ होनी होती हैं उनका अन्दाज़ा लगा कर उसमें बता दिया जाता है लेकिन जो फिगरज़ किताबों में लिखी हुई होती हैं और जिनके अकाऊन्ट्स मौजूद हैं वह यहां पेश नहीं किये जा रहे। मेरे कहने का मतलब यह है कि अगर इन्होंने उनको रियायत देनी ही थी तो कम अज़ कम उसके मुतअल्लिक पूरी और ठीक ठीक फिगरज़ तो बताई जातीं चाहे इसके लिये इन्हें अगले सैशन तक ही क्यों न वेट करना पड़ता। मैं इससे यही समझता हूँ कि जानबूझ कर उन फिगरज़ को छिपाया जा रहा है ताकि इस तरह तो हाउस को यही इम्परैशन रहेगा कि यह इमदाद सिर्फ 4 लाख तक ही महदूद है और अगर वह सारी फिगॅज़ दी जातीं तो यह मिला कर एक बहुत बड़ी रकम बन जाती जो शायद 10 या 15 लाख तक जा पहुंचती। मैं समझता हूँ कि यह फिगरज़ में कनफियूयन क्रियट करने वाली बात है वरना यह सारी फिगॅज़ अभी बता दी जातीं। इस तरह से हाउस को अंधेरे में रख कर किसी को रियायत देना एक बहुत बुरी बात है।

फिर चेयरमैन साहिब, कई ऐसे वर्कस हैं जिन पर रुपये की कमी के कारण काम पूरा नहीं किया जा रहा। मैं समझता हूँ कि अगर उन पर यही लाखों रुपये, जो इन मिलों को दिये जा रहे हैं, खर्च किये जाएं तो उनको इम्प्लोमेंट करने से वहां लाखों रुपये की पैदावार बढ़ाई जा सकती है लेकिन उनके मुतअल्लिक जब यहां सवाल उठाए जाते हैं तो गवर्नमेंट जवाब देती है कि फार वांट आफ फण्ड्ज़ यह काम नहीं हो सका या सकता लेकिन इन मिल वालों को देने के लिये यह लाखों रुपये निकाल सके हैं। फिर अभी तीन या चार दिन ही हुए हैं कि एक टैक्स लगाया गया है और अब यह जो 4 या 5 दिनों के लिये और सैशन बुलाया गया है। इसमें भी टैक्सेशन के बिल लाए जाएंगे क्योंकि प्लानिंग कमीशन कहता है कि टैक्स लगा कर फण्ड्ज़ क्रियेट करो। मुझे इस बात की समझ नहीं आती कि एक तरफ तो यह कह कर कि रुपये की कमी है और इस कमी को पूरा करने के लिये यह टैक्स लग रहे हैं और दूसरी तरफ इसके साथ ही यह इस तरह से रिलीफ दे रही है और वह भी चन्द सरमायेदारों को रिलीफ दे रही है।

फिर चेयरमेन साहिब, खाण्ड जो है यह प्रैक्टीकली एक कण्ट्रोल्ड कमाडिटी है क्योंकि इस पर सेंट्रल गवर्नमेंट का पूरा पूरा कण्ट्रोल है और किसी भी मिल से कोई भी बोरी बगैर वहां रिकार्ड किये हुए, क्योंकि वहां एक्साइज़ डिपार्टमेंट के आदमी मौजूद होते हैं, किसी को मिल नहीं सकती और जितनी बोरी सेंट्रल गवर्नमेंट किसी स्टेट को चाहे उतनी उस को दी जाती है। यह वही कहती है कि इतनी इस स्टेट को दे दी जाएं, इतनी फलानी स्टेट को, इतनी फलानी को और उसको अन्दाज़ा होता है कि कितनी बाहर एक्सपोर्ट करनी हैं। अगर गवर्नमेंट समझती है कि उनको ही रिलीफ देना है, वैसे तो गवर्नमेंट के अन्दर इतनी तो हिम्मत है नहीं कि वह इस इण्डस्ट्री को नेशनलाईज़ कर ले, तो यह बड़ी आसानी से बाहर वाले मुल्कों से एग्रीमेंट कर सकती है और और उन्हें यह चीनी भेज सकती है।

फिर अगली बात यह है जिसे बहुत सारे मैंबरों ने कहा है कि जब यह माल

[कामरेड राम प्यारा]

बाहर जाता है तो उसके भेजने वालों को वहां से किसी न किसी माल के मंगाने का पर्मिट मिल जाता है और इन पर्मिटों के बारे में मैं अर्ज़ करता हूँ कि श्री डी. डी. पुरी की जो जगाधरी शूगर मिल है इन्होंने रोहतक शूगर मिल और भोगपुर शूगर मिल को मशीनरी दी थी क्योंकि यह दो मिलें और तीसरी पानीपत शूगर मिल, इकट्ठी ही एक वक्त लगाई गई थीं। लेकिन चेयरमैन साहिब, पानीपत की मिल की मशीनरी सस्ती और अच्छी है और उसके मुकाबला में रोहतक और भोगपुर की मिलों की मशीनरी महंगी और निकम्मी है और इसकी वजह यह थी कि बहुत सारा हिस्सा उस मशीनरी का श्री डी. डी. पुरी ने सप्लाई किया था। सिर्फ इसी पर ही बस नहीं। और रोस्तक मिल की मशीनरी बहुत सारी शार्ट हुई थी और जब उसका वज़न कराया गया तब वह कम निकला था जिसकी वजह से उस मिल को लास हुआ था। लेकिन लीलो लात की वजह से इसका नतीजा कुछ न निकला और इसका लास कामन मैन को सफर करना पड़ा और पंजाब की जनता को हुआ और जेब इससे भरी गई सिर्फ एक इण्डीविजुअल की। तो मैं पूछता हूँ कि क्या यह गवर्नमेंट इण्डीविजुअलज की जेबें भरने के लिये ही है?

हमने सोशलिस्ट पैटर्न का और डिवैलपमेंट का नारा दिया। तो क्या सरकार कह सकती है कि इस नारे के बावजूद अमीर और गरीब में जो फर्क पहले था वह कम हुआ है या ज्यादा हुआ है, यह सोशलिस्ट पैटर्न है या कि कैपटलिस्ट पैटर्न? मैं कहता हूँ कि इस सरकार के कारनामे इसके नाम पर धब्बा हैं। मुन्धड़ा के बारे में यह कहा गया था कि जब मुन्धड़ा किसी दफ्तर में चला जाता है तो वहां के अफसरों की आंखें चौन्धिया जाती हैं और वह उसके गिर्द चांद और सितारों की तरह घूमते हैं फिर चाहे आफिश्यल मशीनरी हो या पुलिटीकल आदमी। आज यहां पर भी यही हालत सरमायादारों के इर्द गिर्द हो रही है, चाहे वह किसी मिनिस्टर के पास आए या किसी और के पास। अगर गुस्ताखी न समझें तो कुछ लजिस्लेटर्ज़ भी सरमायादारों के लिये भागे फिरते हैं और अफसर भी। मगर यही लोग गरीब के लिये कुछ नहीं कर सकते। आज मुल्क में गरीब और अमीर के दरम्यान जो पहले फर्क था वह बढ़ गया है। तो वह दौलत कहां गई? यह कहते हैं कि हिन्दुस्तान गरीब है। मैं कहता हूँ कि नहीं, हिन्दुस्तान गरीब नहीं है, हिन्दुस्तानी गरीब हैं क्योंकि बहुत सारे हिन्दुस्तानियों के पास कुछ नहीं हैं, उनका हिस्सा चन्द मुट्ठी भर सरमायेदार दबाए बैठे हैं। अगर सारे हिन्दुस्तान की फिगर्ज़ ली जायें तो 28 ग्रुप्स ऐसे हैं जिनके पास सारे हिन्दुस्तान की इण्डस्ट्री और वैल्थ पड़ी है। (घंटी) बस जी, थोड़ी ही देर और। यह कहेंगे कि इससे फायदा सिर्फ प्राइवेट मिलों को ही नहीं, कोआप्रेटिव मिलो को भी होगा। मगर उनको बहुत कम फायदा होगा। और फिर वहां पर भी वैस्टिड इंटरैस्ट काम करते हैं। मुलाजमों को रखना हो तो ऐडवर्टाइज़ नहीं करते क्योंकि चेयरमैन ने जो कि सरकारी आदमी होते हैं उन्होंने अपनी मर्ज़ी के आदमी रखने होते हैं। पानीपत की शूगर मिल में यह कई बार हुआ कि चेयरमेन, वायस चेयरमेन

या एक आध डायरैक्टर भी ऐक्साइज़ ड्यूटी दिये बगैर चीनी बाहर ले जाते हुए..... (विघ्न) पकड़े गये तो नहीं कहूँगा क्योंकि वह पाए गए मगर रिकार्ड पर चीज नहीं आई। अगर यह बात गलत है तो पब्लिक मीटिंग्ज़ में यह इल्ज़ाम लगाये जाते हैं तो क्यों सरकार की हिम्मत नहीं होती कि जो आदमी यह इल्ज़ाम लगाते हैं उनके खिलाफ कार्यवाही करे। तो जिन आदमियों ने अपने मुलाजिम रखे होते हैं वह उनसे फायदा उठाते हैं और अगर ऐसा कोई सिफारिशी आदिमी कोई गुनाह करता हुआ पकड़ा जाता है तो यही लोग उस की मदद के लिये आगे आते हैं। नतीजा यह है कि जो यह उम्मीद की जाती थी कि कोआपरेटिव मिलें पंजाब का भला करेंगी वह उनसे नहीं हो सका। यही बात नहीं। शाहाबाद में कोआपरेटिव मिल बन रही थी, हिस्से बेचे जा रहे थे, सोसाइटी बन चुकी थी मगर डी. डी. पुरी के इण्टरैस्ट्स को सेफगार्ड करने के लिये वह आज तक खट्टे में पड़ी हुई है। करनाल ज़िले का गन्ना मुतालबा करता है कि यहां मिल खोली जाए। अगर यह दोनों मिलें चलें तो दोनों के लिये वहां पर गन्ना है मगर यह हो सकता है कि उनकी बड़ी मिल को शायद कुछ गन्ना कम मिले। मगर उसको चलने नहीं दिया जाता। तो क्या यह सरकार किसी इण्डीविजुअल को फायदा पहुंचाने के लिये बैठी हुई है, क्या यह हाउस इसी काम के लिये है। शेयरहोल्डर तैयार हैं, सरकार इन्वैस्ट कर रही है, तो फिर क्यों नहीं उसको चलाया जाता? जैसे चौधरी दर्शनसिंह ने कहा कि रौनक सिंह के हिस्से खरीदने के लिये सरकार के पास पैसा है। यही नहीं, भारत ट्यूब्ज का डायरैक्टर हरबंस सिंह महता जितनी भी कम्पनियों में सरकार के हिस्से हैं उन सब में डायरैक्टर है और मैं यह इल्जाम लगाता हूँ कि जब इण्डस्ट्री डिपार्टमेंट अफसर वहां पर जाते हैं तो वही उनकी रिहायश और खाने वगैरह का खर्च बरदाश्त करता है। अगर सरकार इन्क्वायरी करवाए तो हमारे जो वहां पर कुछ डायरैक्टर हैं उनके भी इनडारैक्टली उनमें हिस्से हैं। चैयरमैन साहिब, क्या सरकारी पैसा इसलिये होता है कि वह इन बड़े बड़े आदमियों के हवाले कर दिया जाए? यह तो इसलिये होता है कि गरीबों के इण्टरैस्टस को महफूज़ किया जाए। यह तो गन्ने को सुपीरियर बनाने के लिये इनसैंटिव देने पर खर्च होना चाहिए। मैंने डायरैक्टर आफ ऐग्रीकल्चर को लिखा कि पानीपत में एक ज़मींदार है जिसकी रिकव्वरी बहुत ज्यादा है तो दूसरों की रिकव्वरी क्यों ज्यादा नहीं है। ठीक है डायरैक्टर और केन कमिश्नर का भी जवाब आया मगर वह बतायें कि इस बारे में क्या सबस्टांशल बात की गई है। (घंटी) मैं, चेयरमैन साहिब, एक मिसाल देकर बैठना चाहता हूँ। हमीरा डिस्टिलरी और शूगर मिल थी, उसने उस वक्त की वहां की सरकार को ऐपरोच किया और उस सरकार ने 20 लाख के डिबैञ्चर खरीद लिये। जब ऐग्रीमैंट भरा गया तो उसमें यह लिखा गया कि अगर सरकार का पैसा मैनेजमेंट से वसूल न हो सके तो उस कम्पनी की मशीनरी से लिया जायेगा। एक और ऐग्रीमेंट था, उसमें लिखा गया कि अगर कोई गड़बड़ होगी तो मैनेजमेंट को हाईकोर्ट में जाने का इख्तयार होगा मगर सरकार को नहीं होगा। नतीजा यह हुआ कि चार लाख 90 हजार रुपया जो सूद बनता था वह सरकार को राइट आफ करना पड़ा। इससे भी ज्यादा नुकसान होता अगर उसी दौरान में मशीनरी की कीमत ज्यादा न हो जाती। मशीनरी की कीमत दुगनी तिगुनी हो गई,

(कामरेड राम प्यारा)

तब जाकर कहीं बड़ी मुश्किल से काम बना । हम जो टैक्स लगाते हैं और जो रुपया गरीबों से इकट्ठा होता है हम उसके कस्टोडियन हैं, उसको ठीक तरह से इस्तेमाल किया जाना चाहिए । तो मैं कहूँगा कि वज़ीर साहिब अगर इस बिल को इस वक्त विदड्रा नहीं करते तो पोस्टपोन ज़रूर कर दें । बजट सैशन में पूरी फिगर्ज़ पेश करें कि कितना छोड़ा जाए और इससे क्या पंजाब को या सैंटर को फायदा होगा। इससे और तो कोई इनसैंटिव हो या न हो मगर इतना इनसैंटिव ज़रूर होगा कि इनको ज्यादा चंदा मिले । हमीरा वालों के सिलसिले में यह चर्चा होता था कि जिसका सौदा पिट गया उसी का काम होगा वरना नहीं होगा । मुझे डर है कि इस मामले में भी कहीं लोगों में यह चर्चा न हो जाए कि जिसका सौदा पिट गया उसी को रिलीफ मिलेगा, और को नहीं । इन लफ्ज़ों के साथ मैं इस बिल की मुखालफित करता हूँ और सरकार को सुझाव देता हूँ कि वह अभी इसको विदड्रा कर लें और सारी फिगर्ज़ हाउस के सामने पेश करें ताकि सब को असलियत मालूम हो और पता चले सरकार जो बात करने जा रही है उसको कैसे जस्टीफाई करती है। यह ठीक नहीं है कि सरकार गरीब पर तो टैक्स लगाए और अमीरों को रिलीफ दे। आप का शुक्रिया।

श्री अमर सिंह (नारनौंद एस. सी.) । चेयरमैन साहिब, इस बिल के बारे में बहुत सारे विचार हाउस में पेश किये गए हैं। मुझे बड़ा अफसोस हुआ जब मैंने सरदार दरबारा सिंह का नाम बिल के आखिर में पढ़ा । मुझे बड़े दुःख के साथ कहना पड़ता है कि एक तरफ तो हम कहते हैं कि हम किसान का भला करना चाहते हैं और दूसरी तरफ हाउस में ऐसे बिल पेश किये जाते हैं जिनके द्वारा चन्द सरमायादारों को छूट दी जाती है और हज़ारपति को लखपति और लखपति को करोड़पति बनाया जाता है। एक तरफ तो हम सोशलिस्ट पैटर्न आफ सोसाइटी का नारा लगाते हैं और साथ ही ऐसी बातें भी करते हैं। हैरानी की बात है । हम देखते हैं कि हमारे देश व सूबे पर दो वक्त आज़माइश के आए। एक तो उस वक्त जब कि देश पर चाइनीज़ की तरफ से एग्रेशन किया गया और दूसरा अब इण्डो पाकिस्तान की लड़ाई के वक्त। और हमने, चेयरमैन साहिब, देखा है कि जितने भी बड़े आदमी थे उन्होंने अपनी तिजोरियों का मुंह नहीं खोला और कोई मदद नहीं दी । दूसरी तरफ गरीब किसान ने दो रुपये किले के हिसाब से चंदा डिफेंस के लिये दिया । और गरीब हरिजन मज़दूर ने अपनी एक दिन की तनखाह दी और आम जनता ने यथाशक्ति इस फण्ड में चन्दा दिया । लेकिन जब इस तरह के मालदारों के पास गए तो इन्होंने बाई पास निकालने की कोशिश की या टालमटोल कर दिया । हां चेयरमैन साहिब, इस किस्म के हालात हों और जहां पर सरमाएदारों का नज़रिया इस तरह का हो वहां इस तरह के बिल पता नहीं किस तरह से पेश किये जाते हैं कि जिनमें उन्हें रिलीफ देने का मकसद हो । एक तरफ तो सरकार इस बात का नारा देती है कि हम गरीब की मदद करना चाहते हैं, हम हरिजनों को ऊपर उठाना चाहते हैं और देश में सोशलिस्टिक पैटर्न आफ सोसाइटी लाना चाहते हैं और दूसरी तरफ इस तरह के बिल

लाए जा रहे हैं। मैं इस लिये इस बिल की सख्त मुखालफत करता हूँ। (विरोधी पक्ष की ओर से प्रशंसा)

इसके इलावा, चेयरमैन साहिब, हरिजनों की पंजाब की टोटल पापूलेशन की वन फिफ्थ पापूलेशन है । और सरकार की तरफ से हर बार कहा जाता है कि इनके स्टैंडर्ड आफ लिविंग को सरकार ऊपर उठाना चाहती है । उन्हें इमदाद देना चाहती हैं लेकिन सरकार के पास इतने फण्डँज़ नहीं हैं इसलिये वह जल्दी इस काम को नहीं कर सकती । और दूसरी तरफ इस तरह के बिल लाती है। इसके अलावा, चेयरमैन साहिब, किसान को कहा जाता है कि "ग्रो मोर फूड" अनाज ज्यादा पैदा करो और दूसरी तरफ नहर का महकमा कहता है कि "नो मोर फूड।"

चेयरमैन साहिब, जब तक पानी नहीं होगा अनाज कैसे पैदा होगा ? पानी नहीं होगा तो गन्ना कैसे पैदा होगा, अनाज की पैदावार को किस तरह से बढ़ाया जाएगा ? ज्यादा पैदावार को खाद की ज़रूरत है। यह सब ज़रूरी बातें हैं लेकिन बजाए इस तरफ ध्यान देने के चंद सरमाएदारों की इमदाद की जा रही है । मेरे से पहले मेरे माननीय मित्र सरदार दर्शन सिंह जी ने इसी संबंध में कुछ मिसालें दी हैं लेकिन सरकार ऐसे होने पर भी नहीं समझी । सन 1962 में 24 लाख रुपया इन्हीं को दिया गया था और उस वक्त भी इस सदन के हर मैम्बर ने उसकी मुखलफत की थी। लेकिन उस वक्त की सरकार तगड़ी थी और वह पास करवा लिया गया था। लेकिन आज तो कामरेड सरकार है, इसलिये आज तो सरमायेदारों की इमदाद नहीं होनी चाहिए थी। (विघ्न) कांग्रेस सरकार मिल वालों को इमदाद देने के लिये यह बिल पेश कर रही है। दूसरी तरफ जिस किसान की ज़मीन वाटरलाग्ड है और जिसका फ्लड अफैकटिव एरिया है इसकी इमदाद के लिये कोई कदम यह सरकार नहीं उठा रही । और अगर मदद की भी है तो बहुत मामूली सी । जिससे न तो किसान की कमर सीधी हो सकती है और न ही वह काम कर सकता है।

इसी तरह ट्रक ओनर्ज हैं, बड़े बड़े आदमी हैं और जो जालंधर और अमृतसर के इलाके में रहते थे उन्होंने अपने ट्रकों को दिल्ली और दूसरी जगहों में भेज दिया। और अम्बाला डिवीज़नो वालों ने अपने ट्रक बार्डर पर भेजे । इस लड़ाई में एक परसेंट भी ट्रक ओनर बार्डर पर आप नहीं गये बल्कि उन्होंने अपने ड्राइवर और कण्डक्टर भेजे और जितने आदमी गए वह मालिक न थे बल्कि हायरड आदमी थे । जहां तक बड़े बड़े मिल ओनर्ज़ का सवाल है और मालिकों का सवाल है उन्होंने देश की आज़ादी की मूवमेंट में कोई हिस्सा नहीं लिया और न ही किसी किस्म की कुरबानी की है । और दूसरी तरफ जितनी कुरबानी गरीब किसान और हरिजन ने की है उसकी मिसाल नहीं मिलती । आपने जवानों की बहादरी के काम के बारे में सुन ही लिया है। आज जितने भी जवान बार्डर पर सीना तान कर खड़े हैं वह गरीब किसान और हरिजनों और आम जनता के लड़के हैं। उनमें श्री डी. डी. पुरी और थापर के लड़के नहीं हैं। एक आम आदमी के लड़के हमारे बार्डर की हिफाज़त कर रहे हैं और देश की रक्षा के लिये अपने आप की कुरबानी देने को तयार हैं। उनकी सहूलियत की तरफ

[श्री अमर सिंह]
तो ध्यान नहीं और दूसरी तरफ अमीरों की तिजोरियों को भरने और चंद लखपतियों को करोड़पति बनाने के लिये यह बिल पेश कर दिया गया है।

इस लिये, चेयरमैन साहिब, अगर सरकार अनाज को ज़यादा बढ़ाना चाहती है और किसान की हालत को बेहतर बनाना चाहती है और हरिजन काश्तकार की हालत को सुधारना चाहती है तो यह तभी हो सकता है कि हम अनाज में सेल्फ रिलायंट हों, सैल्फ सफीशेण्ट हों और इसके लिये सरकार ज़यादा से ज़यादा सहूलियतें दे। किसान को छोड़ कर मिल ओनर को रिलीफ देने से सैल्फ सफीशेन्सी नहीं आ सकती। इस लिये मैं कामरेड साहिब से आपके द्वारा निवेदन करना चाहता हूँ कि इस किस्म का बिल ला कर सरमायेदार को इमदादा देने की बजाए आम किसान को इमदाद दी जाए और उस हालत में ही अनाज की पैदावार को बढ़ाया जा सकेगा, ग्रो मोर फूड को सही मायनों में लागू किया जा सकेगा, और देश को बाहर के मुल्कों से अनाज मंगवाने की ज़रूरत न पड़ेगी, फारेन एक्सचेंज बच जायगा और देश अपने पांव पर खड़ा हो सकेगा। आज वक्त है इस तरफ ध्यान देने का, ना कि इस तरह के बिल लाने का। हमारे प्रधान मन्त्री जी ने कहा है कि हफ्ते में एक दिन मील को मिस किया जाए। यह एक बहुत ही अच्छी बात है इसको इम्प्लीमेन्ट करने की ज़रूरत है।

यहां पर, चेयरमन साहिब, मैं यह बात भी कहना चाहता हूँ कि सरकार की पालिसी को इम्पलीमेण्ट करने के लिये अफसरान को सीधा करने की ज़रूरत है क्योंकि जो भी पालिसी सरकार बनाती है उसे वह इम्पलीमेन्ट करने में कासिर रहते हैं। सरकार एक तरफ तो कहती है कि ग्रो मोर फूड और दूसरी तरफ सरकार के महकमा नहर के कर्मचारी कहते हैं कि नो मोर फूड। (हंसी) जहां तक बिजली और नहर के कर्मचारियों का संबंध है यह बात आम तौर पर देखने में आई है कि वह कोई परवाह नहीं करते। मैं अपनी तहसील हांसी की मिसाल देता हूँ कि वहां पर काफी दिन से पानी नहीं दिया जा रहा 3,000 आऊटलेट हैं लेकिन अभी बहुत सारे मोघों की रीमार्डलिंग की गई है। अगर अनाज पैदा करना है तो भी पानी से और अन्ना पैदा करना है तो भी पानी से ही पैदा होगा। चंद मिल ओनर्ज ही गन्ना पैदा नहीं कर सकते। अगर पानी दिया जाएगा तो किसान ही गन्ना ज़यादा पैदा करेगा और मिलों में जाएगा। लेकिन मुझे इत्तला मिली है कि नहर के महकमे के एस. इ. रोहतक ने तीन लाख रुपये कमाये हैं और यह रकम गरीब जमींदार की जेब से गई है और इस तरह की बदअनबानियों के बावजूद भी पानी नहीं मिला। एक तो बारिश की वजह से पानी नहीं था, दूसरा इस महकमे के कर्मचारियों के सलूक की वजह से नुक्सान हुआ क्योंकि पानी की डिस्ट्रीब्यूशन फेयर न थी। इस तरफ तो सरकार का ध्यान गया नहीं और दूसरी तरफ चंद मिल मालिकों को फायदा पहुंचाने के लिये बिल ले आए हैं। और अफसरान उन गरीब भाइयों की जेब काट रहे हैं। मैं इस सदन में इस बिल की पुरज़ोर मुखालफित करता हूँ मैं इस तरफ सरकार का ध्यान दिलाना चाहता हूँ कि आज वक्त है किसान को बुनियादी तौर पर आगे बढ़ने का। (विघ्न)

ग्राज नारा है 'जय किसान जय जवान' ग्रौर किसान की जय तब हो सकती है जब हम उसको हर तरह की सहूलियतें दें, पानी दें, खाद दें, तभी गन्ना पैदा हो सकता है। ग्रौर तब वह लोग काश्त कर सकेंगे ग्रौर जिन हरिजनों के पास ज़मीन नहीं है ग्रौर वह काश्त करना चाहते हैं उन्हें ज़मीन दी जाए। तभी ग्रनाज की पैदावार को बढ़ाया जा सकता है। तभी हम गन्ना ज़यादा पैदा कर सकेंगे ग्रौर पैसा इकट्ठा कर सकेंगे ताकि चौथी फाइव ईयर प्लान पर खर्च कर सकें। ग्रौर तभी तमाम स्कीमों को इम्प्लीमेंट किया जा सकेगा।

जहां तक ग्रपनी फाइव इयर प्लान को चलाने ग्रौर उसके लिये पैसा इकट्ठा करने का सवाल है, मैं यह निवेदन करूँगा कि जितना इस देश में काला धन है, ब्लैक मनी है, वह बाहर ग्रा जाए ग्रौर वह मनी (Money) इन ही चंद ग्रादमियों के पास है। उनके पास से निकलवाना सरकार का काम है ग्रौर फर्ज है। इसके लिये एक रास्ता यह भी है कि जितनी भी हैवी इण्डस्टरी हमारी स्टेट में है उसको नैशनलाइज़ कर दिया जाए। ग्रगर डी. डी. पुरी को किसी किसम का घाटा है जिसको सरकार इस बिल के द्वारा पूरा करना चाहती है तो क्यों न उसकी मिल को नैशनलाइज़ कर लिया जाता। इससे सरकार के कामों में हाथ बट जाएगा। ग्रौर मज़दूर ग्रौर गरीब भी पल सकेंगे। एक तरफ तो कहते हैं कि घाटा पड़ता है ग्रौर दूसरी तरफ कहते हैं कि मिल ग्रौनर्ज़ को रिलीफ दिया जाए।

[*Mr. Speaker in the Chair.*]

इस तरह की जो डिसपैरिटी मिल ग्रोनर ग्रौर किसान में है उसे ग्राज दूर करने की ज़रूरत है। (विघ्न) मैं तो यह कह रहा हूँ कि जितनी एग्रीकल्चरल पैदाबार करनी है वह मिल ग्रोनर ने नहीं, जाट व हरिजन ने करनी है, किसान ग्रौर काश्तकार ने करनी है। ग्रौर ग्रगर रिलीफ देना है तो ग्राप मिल ग्रोनर को देना चाहते हैं ग्रौर जाट ग्रौर किसान पर सैस लगाया जा रहा है। (घंटी) ग्रौर ग्रगर सरकार को इस ग्रमर की कोई मजबूरी है तो इस तरह का बिल न लाए ग्रौर फिलहाल न लाए ग्रौर ग्रगर मजबूरी है तो इस बिल को कमेटी के सुपुर्द कर दे ताकि विचार के बाद ग्रगले बजट सैशन में ग्रा सके।

श्री बलरामजी दास टण्डन (ग्रमृतसर शहर पश्चिम): स्पीकर साहिब, यह जो बिल इस हाउस के ग्रंदर ग्राज पेश हुग्रा है, यानी इस तरह से एक बिल का इस शकल में ग्राना यह इस सूबे की बदकिस्मती है ग्रौर कोई बात नहीं। इस के साथ-साथ, स्पीकर साहिब, यह भी समझा जा रहा है कि एक तबका के लोगों को रियायत भी दी जा रही है। कहने को तो यह सरकार डैमोक्रेसी की बातें कर रही है ग्रौर कहती है कि हमें फुल फेथ है "Govt of the people, for the people and by the people" मैं समझता हूँ एक तरफ तो यह चंद सरमायेदारों को मुनाफा देने की कोशिश करती है ग्रौर दूसरी तरफ कहती है समाजवाद की बातें। यह वह बिल है जिसको ट्रेज़री बैंचिज़ वालों ने ग्रौर ग्रापोज़ीशन वालों ने ग्रपोज़ किया

[श्री बलरामजी दास टण्डन]

है और इसको हर स्टेज पर क्रिटीसाईज़ करते रहे हैं। मैं कहता हूँ कि कोई भी व्यक्ति ऐसा नहीं है जिसने इसको स्पोर्ट किया हो चाहे वह कहीं पर क्यों न बैठा हो। मगर इसके बावजूद भी कांग्रेस पार्टी ने मेजारिटी के बलबोते आर्डर दिया है ह्विप इशू किया है कि इस बिल को पास करने के लिये इस के हक में राय दी जाये। मैं मिनिस्टर साहिब से और चीफ मिनिस्टर साहिब से दरखास्त करूँगा कि वह कामरेड हैं अगर सही शब्दों में तो कामरेडों के बराबर के ही काम करें। वह चंद सरमायेदारों को खश करने की बजाये उनकी किसी तरह की परवाह किये बगैर जनता के हितों का साथ दें। जैसे कि मेरे एक भाई ने बोलते हुए यहां पर बताया था, कि यह एक तरह की 35-40 लाख की सौदाबाज़ी है जो जनता के जमहूरी हकूक पर छापा मार कर चंद लोगों को मुनाफा देने की गर्ज़ से की जा रही है। इस मुलक का सारा ढांचा अगर सोशलिस्टिक पैटर्न पर बेस करता है तो यह उस जनता के हितों को भी साथ साथ देखें, वह देखें कि इस सूबे में वह लोग भी रह रहे हैं जिन के जवान मुल्क की हिफाज़त के लिये मोरचों पर भी जाकर लड़ रहे हैं। जिसकी धरती पर लड़ाई हो रही हो उसको आम हालत की तरह समझते हुए टैकसिज़ का बढ़ाना मुनासिब नहीं होगा। अगर फर्ज़ किया जाये आप ट्रांस्पोर्ट वालों पर टैकसिज़ बढ़ाते हैं तो वह जनता पर किराये का रेट बढ़ा कर ही इसे पूरा करेंगे। इसका असर तो आम लोगों पर ही पड़ता है। मेरा कहने का मतलब यही है कि जब भी कोई टैक्स बड़े बड़े लोगों पर डाला जाता है तो वह आम जनता पर डाल दिया जाता है मगर आज जो फायदा आप चंद एक सरमायेदारों को इस बिल के जरीये से देने जा रहे हैं इससे जनता के लोगों को एक पैसे का भी मुफाद होने वाला नहीं है। कामरेड सरकार 40 लाख रुपया चंद कारखानेदारों को खुश करने के लिये देने की कोई लैजिसलेशन लाये तो मैं समझता हूँ कि इससे बड़ा धोखा, इससे बड़ा मज़ाक इस सरकार की तरफ से जनता के साथ और कोई हो नहीं सकता। उनको चाहिए था कि चंद सरमायदारों को खुश करने की बजाये वह जनता के जजबात की कदर करती। इस हाउस के लोगों ने जबकि यक-ज़बान होकर इसकी मुखलिफत की थी तो क्या यह इस इन्स्टीच्यूशन का मज़ाक नहीं है, जिस तरीका से कि यह बिल अब पास करवाया जा रहा है? यह और भी मज़ाक की बात है कि यह पैसा उनको इसलिये दिया जा रहा है कि जो माल बाहिर पिछले 3-4 साल में भेजा गया था वह इसके बदले में कुछ इवज़ाने की शक्ल में यह रुपया देने लगे हैं। मैं कहता हूँ क्या यह बाहिर भेजा हुआ माल अब वापस आ जायेगा या और कोई फायदा इस मुल्क को होगा? यह तो महज़ आम लोगों के जज़बात से खेलने वाली बात है, और कुछ नहीं। इससे तो यह बात साफ ज़ाहिर हो जाती है कि यह सरकार कामरेड सरकार नहीं है, यह तो चंद सरमायेदारों को स्पोर्ट करने वाली सरकार है जो जनता का पैसा इस तरह से लुटा रही है। अगर तो किसी तरह से उनको घाटा पड़ता तो फैसिलिटीज़ दी जानी वाजिब भी थीं मगर बेमानी तौर पर लाखों रुपये की रियायत दे देनी, मैं नहीं समझता कहां तक वाजिब है। यह सरासर गरीब जनता के साथ धोखा है। यह किस लिये पैसा दिया जा रहा है मुझे ज़रा समझायें तो सही

यह तो उस वक्त वाजिब होता है जब किसी बात के लिये कोई इनसैंटिव देने का सवाल हो। यह प्रयोग उस हालत में मुनासिब था जैसे सिथैटिकस या स्टेनलेस स्टील से करने वालों को दिया जाये जहां पर कि 5-10 गुना होकर पैसा मिलता हो, जसे लुध्याना में मशीनों के पार्टस बनते हैं, वहां से यह बाहर भेजे जाते हैं। अगर यहां पर यह पार्ट 200/- में बिकता है और बाहर जाकर 80- में बिकता है और गवर्नमेंट अपने माल को बाहर की मंडी में भेजना चाहती हो तो इनसैंटिव देने की गर्ज से लाईसेंस दिये जाते हैं क्योंकि वहां पर 80/- रुपये में ही माल बेचने में सरकार फायदा समझती है चाहे दुकानदारों से वह उसकी दुगनी या तिगनी कीमत वसूल कर सकते हैं। मगर यहां पर कहते हैं कि इनसैंटिव ऐसा दिया जा रहा है कि जो पिछले सालों में सौदे हुए और जहां से अब कुछ आना नहीं। यह लाखों रुपया दिया जा रहा है। यह एक अंदरूनी तौर पर ब्लैकमनी के व्यापारियों से सौदाबाज़ी की जा रही है जो इनके आइंदा इलैक्शन में काम आयेगी। ब्लैक मनी उन से ली जाकर वाईट मनी दी जा रही है। मैं कहता हूँ अगर आज किसी को 50 हज़ार रुपये की वाईट मनी दो तो वह इसके बदले एक लाख रुपया ब्लेक मनी का देने को बखुशी तय्यार होगा, मगर यहां सौदा-बाज़ी जो हुई है वह बिल्कुल ही उल्टी हुई है। 5) लाख रुपये की वाईट मनी के बदले आइंदा इलैक्शनों में जैसे कि बताया गया, 2) लाख रुपया लेने का सौदा हुआ है। कितनी अफसोसनाक बात है कि सारा हाउस इसकी मुखालफत कर रहा है मगर चंद सरमायेदारों को इतनी भारी रकम देने में यह सरकार अब भी बज़िद है। यह इनसैंटिव अगर देना ही था तो गरोअर को देती जो ज्यादा तादाद में गन्ना पैदा करते, मुल्क की पैदावार में इज़ाफा होता। आज इस सूबे में सब से ज्यादा गन्ना पैदा होता है मगर यहां के लोगों के लिये खांड बाहिर से आती है। यहां की खांड बाहिर जाती है। यह कितना बड़ा मज़ाक है कि यू.पी. की खांड यहां आती है, और यहां की दूसरे सूबों को जाती है और इस तरह से इधर उधर का फ्रेट पड़ कर उसकी कीमतें ज्यादा होती जाती हैं (घंटी) इन बातों की तरफ सरकार को सोचना चाहिए। जनाब, इस तरह से 40 लाख रुपया देना और सिर्फ दो तीन आदमियों को देना पंजाब की जनता के साथ धोखा है। एक तरफ तो यह कहा जाता है कि रुपये की कमी है और सड़क इसलिये नहीं बन सकती क्योंकि फंडज़ नहीं हैं। बिजली इसलिये नहीं दी जा सकती क्योंकि फंडज़ नहीं हैं और खेती या इंडस्ट्रीज़ को इनसैंटिब इसलिये नहीं दे सकते क्योंकि फंड्ज़ नहीं हैं, मगर दो या तीन सरमायादारों को 4) लाख रुपया दिया जा सकता है। मैं कामरेड सरकार को प्रार्थना करूँगा कि इस तरह से बजिद होकर सोशलिज़्म के साथ और पंजाब के साथ धोखा न करे। (घंटी) मुझे अफसोस आता है जब यह कहा जाता है कि स्टूडेंटस डिफेंस फंड्ज़ के लिये बूट पालिश करें और रुपया इकट्ठा करें और दूसरी ओर इस तरह से जनता का रुपया चंद सरमायेदारों को दिया जाता है। अगर सरकार बजिद रही तो हमें घर घर जा कर यह कहना पड़ेगा कि गरीब के प्रति सरकार का क्या रवैया है कि एक एक पैसा निकालना चाहती है और बड़े बड़े सरमायादारों को इस तरह से रुपया देती है। क्या जनता बुद्धू है जो इस सरकार को मज़बूत करने के लिये पैसा पैसा अपने खून पसीने की कमाई दें और वही सरकार लोगों के साथ इस तरह से धोखा करे।

मुख्य मन्त्री (श्री रामकिशन): जहां तक, स्पीकर साहिब, इस बहस का ताल्लुक है, उसका जवाब तो सरदार दरबारा सिंह देंगे। मैंने तो हाउस का ध्यान इस तरफ दिलाना है कि जो मेरे मुहतरिम दोस्त ने यह कहा है कि किसी सरमायेदार के साथ अगले इलैक्शन के लिये 20 लाख रुपये का फैसला किया है वह गलत है और मैं इस ऐलीगेशन को पूरे ज़ोर से रिफ्यूट करता हूँ। और जहां तक 40 लाख रुपये वाली बात है अगर बिल को देखेंगे मेरे दोस्त तो उन्हें पता चल जायगा कि असलियत क्या है। मैं जो ऐलीगेशन लगाई गई है उसको पूरे ज़ोर से रिफ्यूट करता हूं।

ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ (ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਜਾਬ ਸ਼ੂਗਰ ਕੇਨ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਬਿਲ, 1965 ਦੇ ਮੁਤਲਿਕ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਸਟਡੀ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਇਤਨੇ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਨਾ ਆਉਂਦੇ। (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਬਿਲ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਕੈਪੀਟਲਿਸਟ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਗੌਰਮਿੰਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿ ਜਿਤਨੀ ਸ਼ੂਗਰ ਅਸੀਂ ਬਾਹਰ ਭੇਜਾਂਗੇ ਉਸੇ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਵੇਗੀ।

(**ਇਕ ਆਵਾਜ਼** : ਇਕੱਲੇ ਡੀ. ਡੀ. ਪੁਰੀ ਨੂੰ ਇਹ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ।)

ਨਹੀਂ ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਇਕਲੇ ਡੀ. ਡੀ. ਪੁਰੀ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ 8 ਮਿੱਲਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮਿਲਣਗੀਆਂ।

(ਇਸ ਵੇਲੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ, ਸਪੀਕਰ **ਅਤੇ ਕੈਪਟਨ** ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਕਰਾਸ ਕਰਕੇ ਬੈਠ ਗਏ।)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਥਾਪੀ ਦੇ ਕੇ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਔਰ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

Mr. Speaker : I am sorry, I cannot issue any direction to the ex-Chairman of the Council.

डा. बलदेव प्रकाश : क्या हाउस का डेकोरम रखने के लिये रूल्ज़ सभी मैम्बरों और मिनिस्टरों पर लागू नहीं हो सकते ?

(इसी बीच में सरदार कपूर सिंह वापस चले गए)

श्री अध्यक्ष: डाक्टर बलदेव प्रकाश, यह रूल्ज़ आयद तो सभी पर होते हैं लेकिन क्रास भी सभी करते हैं। (No doubt these rules are applicable to all but practically all cross the line.)

ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਦੇ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਜੇ ਐਗ੍ਰੋ-ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਕੰਪਲੈਕਸ ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੂਜੀਆਂ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਲਈ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਇਸ ਐਗ੍ਰੋ-ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਲਈ ਵੀ ਮਿਲਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਅੱਜ ਸ਼ੂਗਰ ਮਿੱਲਾਂ ਇਥੇ ਨਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਤਾਂ ਸ਼ੂਗਰ ਕੇਨ ਗ੍ਰੋਅਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਹੁਤ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਤੁਸੀਂ ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਿੱਲਾਂ ਦੀ ਵਰਕਿੰਗ ਵੇਖੋ ਤਾਂ ਪਤਾ ਚਲੇਗਾ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਘਾਟੇ ਵਿਚ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। (ਵਿਘਨ) ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸੋਚ ਲਉ ਕਿ ਸ਼ੂਗਰਕੇਨ ਮਿੱਲਾਂ ਚਲਾਉਣੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ......

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਤੁਹਾਡਾ ਟੈਲੀਫੋਨ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਨਹੀਂ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿਘ ਲਈ.........

ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਦੇ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਜੋ ਮੇਰਾ ਟੈਲੀਫੋਨ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵਾਹੇ ਲਗ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਰਿਟੀਸਿਜ਼ਮ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਕੋਲ ਦਰਖਾਸਤ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਬਿਲ ਦੇ ਮੈਰਿਟਸ ਤੇ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਹ ਮਖਾਹ ਸੈਂਟੀਮੈਂਟਸ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਸੁਟ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। 1961 ਵਿਚ ਗੌਰਮਿੰਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੀ ਕਮਿਟਮੈਂਟ ਹੋਈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਟੇਟਸ ਦੀ ਹੋਈ। 1961 ਤੋਂ ਇਹ ਕਮਿਟਮੈਂਟ ਚਲੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਰਿਪਰੀਜ਼ੈਂਟੇਸ਼ਨ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਤਕ ਜਾ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਇਕੱਲੇ ਡੀ. ਡੀ. ਪੁਰੀ ਤੇ ਨਹੀਂ, ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸ਼ੂਗਰ ਮਿੱਲਾਂ ਤੇ ਪੈਣਾ ਹੈ।

ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ : 8 ਹਨ।

ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਦੇ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ; ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ੂਗਰ ਐਕਸਪੋਰਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਫੇਰ ਇਹ ਐਨਾ ਘਟ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਬਿਲ ਦੇ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਆਫ ਆਬਜੈਕਟਸ ਐਂਡ ਰੀਜ਼ਨਜ਼ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ—

"With a view to providing an incentive for earning more foreign exchange to factories engaged in the production of sugar, it is intended to take power to refund, propspectively as well as restrospectively. the tax imposed on, and paid by such factories............"

ਅਸੀਂ ਪਾਵਰ ਲੈ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਬਿਲ ਦੀ ਕਲਾਜ਼ 2 ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੋਗੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—

"2. The Government, if satisfied that a factory has exported out of India any quantity of sugar manufactured by it, it may refund to such factory, whether prospectively or retrospectively, the amount of tax imposed on, and paid by it......................."

ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਪਾਵਰ ਹੈ ਇਹ ਗੌਰਮਿੰਟ ਕੋਲ ਹੈ। ਗੌਰਮਿੰਟ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਟੇਟਮੈਂਟਸ ਨੂੰ ਮੱਦੇ ਨਜ਼ਰ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਨੂੰ ਡੀਵੈਲਪ ਕਰਨ ਲਈ ਜਿਹੜੇ ਸਾਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸਟੈਪਸ ਲੈਣੇ ਪੈਣਗੇ, ਲਵਾਂਗੇ। ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਗੱਲ ਬੜੀ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿ ਥੋੜੀ ਜਿਹੀ ਰਕਮ ਨਾਲ ਕੈਪੀਟਲਿਸਟ ਨੂੰ ਰਿਆਇਤ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਾ ਸਾਡਾ ਮਕਸਦ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਤੁਹਾਡਾ। (ਵਿਘਨ) ਫਾਰਮਰਜ਼ ਨੂੰ, ਗਰੋਅਰਜ਼ ਨੂੰ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਐਕਸਪੋਰਟ ਕਰਨਗੇ ਦਿਆਂਗੇ। ਅੱਜ ਪੁਰੀ ਦੀ ਮਿੱਲ ਵਾਲੇ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਬੰਦ ਕਰਾਂਗੇ। ਪੁਰੀ ਦਾ ਏਰੀਆ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ੂਗਰਕੇਨ ਗਰੋਅਰਜ਼ ਦਾ ਏਰੀਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕਨਾਮਿਕ ਹਾਲਤ ਕੀ ਹੋਏਗੀ, ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਮੈਂ ਨਾ ਮਾਨੂੰ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ।

ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ : ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ ਕਰ ਦਿਓ।

ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਦੇ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਲੇਕਿਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੌਰਮਿੰਟ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਰਾਹੀਂ ਕਰ ਕੇ ਵੇਖ ਲਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼

(ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਦੇ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ)
ਵਲ ਆਉਣ ਲਗੇਗੀ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਵਾਂਗੇ। ਮੈਂ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗੌਰਮੈਂਟਸ ਨਾਲ, ਕੋਈ ਵੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਕਮਿਟਮੈਂਟ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਕੇਂਦਰੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ ਉਹ ਆਨਰ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਬੇਸ਼ਕ ਉਹ ਕਿੰਨੀ ਔਖੀ ਹੋਵੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦਾ ਵਕਾਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਨਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜਿਹੜੀ ਕਮਿਟਮੈਂਟ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਹ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਾਂਗੇ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਬੜੇ ਐਕਸਟਰੇਨੀਅਸ ਪ੍ਰਾਇੰਟਸ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਹਨ।

श्री बलरामजीदास टंडन : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर। इन्होंने कहा है कि अगर वायदा करके उसे पूरा न किया जाए तो सरकार चल नहीं सकती । तो 1961 से लेकर 1965 तो इन्हों ने वायदा पूरा नहीं किया तो यह सरकार कैसे चली ?

Mr. Speaker : I am sorry, this is no Point of Order.

ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਦੇ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਫੇਰ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਬਿਲ ਨੂੰ ਮੈਰਿਟਸ ਤੇ ਲਓ। ਇਸ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ ਜੇ ਕੋਈ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਮਦਦ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਇਨਸੈਂਟਿਵ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਫਾਰਿਨ ਐਕਸਚੇਂਜ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਬਜਟ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਇੰਡਸਟਰੀ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਗਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਜਦੋਂ ਐਗਰੋ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਦੀ ਗੱਲ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪੁੱਠੇ ਪਾਸੇ ਤੇ ਕੰਮ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। (ਵਿਘਨ) ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਟੈਕਸ ਲਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਬੋਲਦੇ ਨਹੀਂ। ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਤੁਕੀ ਫਿਰਦੇ ਹੋ। ਜੇ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਬਲਾਕਸ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਅੱਗੇ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਬਿਲ ਦੇ ਮੈਰਿਟਸ ਦੀ ਸਪੋਰਟ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰੋ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਪੁਰੀ ਦੀ ਜੇਬ ਨਹੀਂ ਭਰ ਰਹੇ। ਇਹ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ।

This applies to all the Sugar Mills in the State and not to any particular Sugar Mill which export sugar. We are not doing this with a view to fill the pockets of any particular individual.

ਸਾਰਾ ਸੈੱਸ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਇਹ ਗਲਤ ਫਹਿਮੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਸੈੱਸ ਲਿਆ ਹੈ ਸਾਰਾ ਵਾਪਸ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਓਨਾ ਹੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਗੰਨੇ ਨਾਲ ਸ਼ੂਗਰ ਐਕਸਪੋਰਟ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਉਮੀਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਮੈਰਿਟਸ ਤੇ ਲੈਣਗੇ ਅਤੇ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨਗੇ। ਮੇਰੇ ਸੀਨੀਅਰ ਮਨਿਸਟਰ ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪ੍ਰਾਇੰਟ ਬਾਈ ਪ੍ਰਾਇੰਟ ਜਵਾਬ ਦੇਣਗੇ। ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਤੇ ਜਿੰਨਾ ਕੁ ਧਮਾਕਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਐਕਸਪੋਰਟ ਪਰੋਮੋਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਤਲਿਕ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਸ਼ੁਕਰੀਆ ਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

Mr. Speaker : Sardar Darbara Singh.

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪ੍ਰਾਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਜੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਕਈ ਗਰੁਪ ਲੀਡਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬੋਲੇ। ਬੜੀ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਹ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

Mr. Speaker : Order. Order. Please take your seat.

ਮੈਂ ਲਿਮਿਟ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਸਿਰਫ ਸਜੈਸ਼ਨ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ ਉਹ ਥਰਡ ਰੀਡਿੰਗ ਸਟੇਜ ਤੇ ਬੋਲ ਲੈਣ। (I have no intention to restrict the speeches but this is only a suggestion that those members who could not be accommodated may speak at the third reading stage of the Bill.)

ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ : ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਫਾਰ ਯੋਰ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ, ਸਰ । ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ।

डा. बलदेव प्रकाश: हो सकता है कि हमें बोलने का मौका ही न मिले।

Mr. Speaker : We will allow more hon. Members to participate in the discussion on this Bill. But if the House agrees the time for each speaker may be limited to five minutes.

Voices from the Opposition Benches : No, Sir. It may be ten minutes.

Mr. Speaker : Is it the sense of the House that time of speeches should be limited to five minutes ?

Voices : Yes, Sir.

Voices : No, Sir. It may be ten minutes.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : (ਮੋਗਾ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਚੂੰਕਿ ਟਾਈਮ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਹੈ ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਇਸ ਬਿਲ ਤੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਐਨਾ ਭੈੜਾ ਬਿਲ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਗ਼ੈਰ ਸੋਚੇ ਸਮਝੇ ਇਥੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਫ ਜ਼ਾਹਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਸਾਰੇ ਬਘਿਆੜ ਨੇ, ਭੇੜੀਏ ਹਨ ਇਹ ਭੇਡ ਦੀ ਖੱਲ ਲੈ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਸਲੀ ਮਾਅਨਿਆਂ ਵਿਚ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਹੁਣ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਉ ਕਿ ਅੱਜ ਅਮੈਂਡਿੰਗ ਬਿਲ ਰਾਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੈੱਸ ਲਾਇਆ ਸੀ ਤਿੰਨ ਆਨੇ ਮਣ ਗੰਨੇ ਤੇ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਪੈਸਾ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਇਸ ਮਤਲਬ ਲਈ ਕਿ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਕਿ ਅਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ, ਐਸ਼ੋਰੈਂਸ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ, ਗੰਨੇ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਦੀ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ, ਲਈ, ਕੁਆਂਟਿਟੀ ਅਤੇ ਕੁਆਲਿਟੀ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਪੈਸਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ।

6.00 P.M.

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਕਿ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਕਿ ਹਰ ਇਕ ਆਦਮੀ ਦੀਆਂ ਜੇਬਾਂ ਫੋਲਣ ਦੀ ਸਿਰ ਤੋੜ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਗਰੀਬ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੈਸੇ ਕਟੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਠੇਕੀਦਾਰਾਂ ਤਕ ਦੀਆਂ ਮੀਗਰ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੈਸੇ ਮੰਗੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਵਿਚ ਪੈਸੇ ਦੀ ਬੜੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਉਸ ਵਕਤ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਰਖਾਨੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਚੂੰਕਿ ਘਾਟਾ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਘਾਟਾ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚੋਂ ਪੈਸੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ । ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ

(ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ)

ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਜਦੋਂ ਕਪਤਾਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਕੁਮਿਟਮੈਂਟਸ ਹਨ ਜੋ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਕੁਮਿਟਮੈਂਟਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਕੁਮਿਟਮੈਂਟਸ ਤੁਸੀਂ ਸਟੇਟ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਕਰਦੇ ਹੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਗਹਿਣੇ ਰਖ ਦਿਉ ਤਾਂ ਵੀ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕੀ ਕਦੇ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਨਾਲ ਕੀਤੀਆਂ ਕੁਮਿਟਮੈਂਟਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ? ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਰਾਸਰ ਧਕਾ ਹੈ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਨਾਲ, ਗਰੀਬ ਪਰੋਡਿਊਸਰ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਲਈ 14 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਇਹੋ ਸਾਲ ਮੁਤਬੱਰੱਕ ਸਾਲ ਆਇਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਹ ਫਲੱਡਜ਼ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਗੰਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੜ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤਬਾਹ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਕਾਸਟ ਆਫ ਪਰੋਡਕਸ਼ਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਇਸ ਕਾਰਖਾਨੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਚਹੇਤੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਘਾਟਾ ਪਿਆ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੈੱਸ ਨਾਲ ਜੋ ਪੈਸਾ ਇਕੱਠਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਪੈਸਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸੈਂਟਿਵ ਵਜੋਂ ਦਿਉ। ਲੇਕਿਨ ਜੋ ਕਾਰਖਾਨੇਦਾਰ ਐਕਸਪੋਰਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਈਸੈਂਸ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਦੁਗਣੀ ਤਿਗਣੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਵਿਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਰੋ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਘਾਟੇ ਵਿਚ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪੈਸੇ ਦੇ ਕੇ ਇਨਸੈਂਟਿਵ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਜ਼ੁਲਮ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਧਕੇ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗੇਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਗੁਸੇ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕੋਗੇ। ਕਿਤਨੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਨੂੰ ਗੰਨਾ ਬੀਜਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਮਿਲ ਦੇ ਏਰੀਏ ਵਿਚ ਉਹ ਗੁੜ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਗੁੜ ਬਣਾਂਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗੰਨੇ ਦੀ ਦੁਗਣੀ ਤਿਗਣੀ ਕੀਮਤ ਮਿਲਣੀ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਕਾਨੂੰਨ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਐਸਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਨੂੰ ਘਾਟਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਬਲਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਮੁਫਾਦ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾ ਕੇ ਘਾਟਾ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਜ ਫਿਰ ਉਸਦੇ ਹੱਕ ਦੇ ਪੈਸੇ ਖੋਹ ਕੇ ਕਾਰਖਾਨੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਨਾਲ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਧਕਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਹੋ ਹਾਲਤ ਰਹੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮਿੱਲਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਲੋਕ ਗੰਨਾ ਬੀਜਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋ ਰੁਪਏ ਮਣ ਗੰਨੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕਾਫੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਕ ਏਕੜ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਕੇ 800 ਮਣ ਗੰਨਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਕੀਮਤ 1,600 ਰੁਪਏ ਬਣਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਦੀ ਇਕ ਸਾਲ ਦੀ ਕਮਾਈ ਬਣਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜੇਕਰ ਉਹ ਗੰਨਾ ਨਾ ਬੀਜੇ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਦੋ ਫਸਲਾਂ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋ ਫਸਲਾਂ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਵਧ ਪੈਸੇ ਕਮਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜੇ ਵੀ ਸੰਭਲ ਜਾਉ ਵਰਨਾ ਉਹ ਦੂਜੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਬੀਜਣ ਤੇ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ੂਗਰ ਮਿੱਲਾਂ ਦੇ ਤੁਸੀਂ ਘਰ ਭਰਦੇ ਹੋ ਤੇ ਐਕਸਪੋਰਟ ਦੇ ਖਾਬ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ਉਹ ਫੇਲ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ ਤੇ ਇਹ ਸੂਬਾ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਕਪਤਾਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੋ ਵਾਰ ਕੁਆਲਿਟੀ ਦੇ ਲੈਂਡਲਾਰਡ ਹਨ ਤੇ 1947 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਕਰਨ ਲਗੇ ਹਨ (ਘੰਟੀ) ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਜੋ ਸੋਸ਼ਲਿਜ਼ਮ ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਲਾਂਦੀ ਨਹੀਂ ਥਕਦੀ ਅਤੇ ਗਰੀਬਾਂ ਲਈ ਅਥਰੂ ਵਹਾਂਦੀ ਹੈ ਅੱਜ ਅਮੀਰ ਕਾਰਖਾਨੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਤੇ ਤੁਲੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕੀ ਇਹੋ ਤੁਹਾਡਾ

ਸੋਸ਼ਲਿਸਟਿਕ ਪੈਟਰਨ ਆਫ ਸੋਸਾਇਟੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਤੁਸੀਂ ਦਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋ । ਮੈਂ ਇਸ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕਪਤਾਨ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਨੋਟਿਸ ਦਿਉ ਕਿ ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਕਿਤਨੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੈਪਟਨ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਦੌਲਤ ਵੀ ਅਕਾਊਂਟ ਫਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਜੋ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਨਾ ਉਹ ਵਕੀਲ ਹਨ ਨਾ ਡਾਕਟਰ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਠੇਕੇਦਾਰ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਨੀ ਦੌਲਤ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਮੱਕੀ ਬੀਜ ਕੇ ਹੀ ਕਰੋੜਪਤੀ ਬਣ ਗਏ ਹਨ, ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ।

Mr. Speaker : No personal remarks please.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਵਿਚ ਫੇਲ ਹੋਏ ਹਾਂ ਪਰ ਹੈਰਾਨੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਕੱਲੇ ਹੀ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸ਼ਾਇਦ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਦੇ ਹਕ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਵਿਚ ਬੜੀ ਆਮਦਨੀ ਹੈ ਪਰ ਕਾਰਖਾਨੇਦਾਰ ਘਾਟੇ ਵਿਚ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਤਨੀ ਲਗਵ ਗੱਲ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕਾਲਾ ਬਿਲ ਹੈ ਅਤੇ ਸੋਸ਼ਲਿਜ਼ਮ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਕਲੰਕ ਹੈ। ਜੋ ਇਹ ਕਾਮਰੇਡ ਸਰਕਾਰ ਲਗਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਾਮਰੇਡ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸਰਦਾਰ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਨਾ ਦਿਉ ਦਾਹਵਤ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਿਉਂਕਿ ਤੇਰੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਕੋਹਲੂ ਦਾ ਇਕ ਗੇੜਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਢਣਾ ਹੈ 'ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਔਖੇ ਸੌਖੇ ਹੋ ਕੇ ਡਿਕਟੇਟਰ ਦੇ ਤਸੀਹੇ ਝਲ ਲਵਾਂਗੇ । ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਇਸ ਕਾਮਰੇਡ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਾਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗਰੀਬ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਕੇ ਅਮੀਰਾਂ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਨਾ ਪੁਚਾਉ ਵਰਨਾ ਇਸਦਾ ਹਸ਼ਰ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

चौधरी नेत राम (हिसार सदर) : स्पीकर साहिब, मैं मानता हूँ कि जब भी कांग्रस सरकार ने कोई वादा किया है उसे पूरा किया है क्योंकि यह बड़ी इन्साफ पसंद सरकार है, देवताओं की सरकार है और काबिले एतबार सरकार है । (हंसी) इसने रजवाड़ों से जो वायदे किये थे उनके मुताबिक बदस्तूर उनके करोड़ों रुपये की पैनशन देती आ रही है और अब कारखानेदारों से जो वायदे किये थे उन्हें पूरा करने पर उतारू है। चाहे स्कूल के छोटे छोटे मासूम बच्चों को भिखारी बना कर घर घर पैसे मांगने के लिये भेजना पड़े, चाहे गरीब चपड़ासियों, चौकीदारों की तन्खाहों से फंड के लिये पैसे काटने पड़ें, चाहे जनसंघी वर्कर्ज़ घर घर से चीथड़े इकट्ठे करके उजड़े हुए लोगों को भेजें, चाहे पंजाब में यह हालत हो कि गन्ने की फसल तबाह हो जाए और मिल मालिक किसान को यह कहें के उसका गन्ना ठीक नहीं क्योंकि उसे नहर का पानी पूरा नहीं लगा, लेकिन इसके बावजूद यह सोशलिस्ट सरकार मिल मालकों और सरमायेदारों का घर भरने के लिये पैसा लुटाने जा रही है । चाहे किसान पानी के लिये तरस रहे हैं। और उनकी फसलें बगैर पानी के सूख रही हैं लेकिन इस देवता सरकार ने पाकिस्तान से किये गये वायदों को ज़रूर पूरा करना है। इस सरकार को गरीबों के वायदों का तो कोई ख्याल नहीं लेकिन कारखानेदारों, अंग्रेज़ों के पिट्ठुओं और रजवाड़ों से किये गए वायदों का बहुत ख्याल है। वाह री सोशलिज्म का नारा लगाने वाली सरकार तेरे क्या कहने ! (हंसी) स्पीकर साहिब, लुध्याना के स्टेशन पर अमृतसर की

[चौधरी नेत राम]

मेल गाड़ी जा रही थी । जब गाड़ी वहां खड़ी हुई तो एक मुसाफिर पानी पीने चला गया और डब्बे पर तीन लकीरों की निशानी देख कर चला गया कि उसे देख कर वापस आ जायेगा । उसके वापस आने तक वह गाड़ी चली गई और वहां देहली जाने वाली गाड़ी खड़ी हो गई । वह बेचारा तीन लकीरें देख कर उसी गाड़ी में चढ़ कर डब्बे में सो गया.........

श्री अध्यक्ष: आप किधर जा रहे हैं ? (The hon. Member is going off the track.)

चौधरी नेत राम: स्पीकर साहिब, मैं तो इन के सोशलिज्म की मिसाल हाउस में बता रहा हूँ। मैं अर्ज़ कर रहा था कि वह किसान आराम से सोया रहा और जब वह गाड़ी देहली स्टेशन पर पहुंची और उसने वहां पर चहल पहल देखी तब उसने लोगों से पूछा कि यह कौनसा स्टेशन है। तो वह बेचारा किसान बहुत घबराया। उसने इस मसले को काफी सोचा और बाद में कहने लगा कि वाह रे कांग्रेस सरकार के सोशलिज्म ! गाड़ी के डब्बे की ऊपर की सीट दिल्ली को जाती है और नीचे की सीट अमृतसर को जाती है। (घंटी) मेरा कहने का मतलब यह है कि सरकार तो गरीबों को ऊपर उठाने का नारा लगाती है लेकिन सरकार अमीरों की ही मदद करती है। यह सरकार रजवाड़ों की ही मदद करती है जिन्होंने आज़ादी की लहर में देश के साथ गद्दारी की थी, लोगों के ऊपर ब्रिटिश सरकार के साथ मिल कर बहुत ही अत्याचार किये । सरकर इनके साथ ही वायदे करती है और उनको ही पूरा करती है। गरीबों की भलाई के लिये कोई ध्यान नहीं देती है। सभी माननीय सदस्य जानते हैं कि इस लड़ाई के दौरान में और लड़ाई बन्द होने के बाद भी सरकार ने पुलिस के ज़ोर से और लोगों को हथ-कड़ियां दिखा कर डिफैंस फंड के लिये रुपया इकट्ठा किया । लोगों को नाजायज़ तौर पर फंड हासल करने के लिये तंग किया । ऐसा कदम सरकार के लिये बहुत ही शर्मनाक हैं। सरकार को चाहिए कि वह ऐसे कदम न उठाए । इस तरह के कदम उठा कर किसानों को ही तंग किया जा रहा है। (घंटी) स्पीकर साहिब, मैं यकीन से कह सकता हूँ कि इस वक्त पंजाब के हर आदमी के दिल में बहुत जोश है । चीन और पाकिस्तान तो क्या, अगर इस समय ब्रिटेन और अमरीका भी हमारी तरफ बुरी आंख से देखें तो उनकी आंखें निकाल ली जायेंगी । अगर हमारी तरफ बाजू बढ़ायेंगे तो उनके बाजू काट लिये जायेंगे। अगर वह ज़बान से बुरी बातें करेंगे तो उनकी ज़बान निकाल ली जायगी। इस वक्त देश में बहुत जोश आया हुआ है लेकिन बड़े खेद से कहना पड़ता है कि अगर कांग्रेस सरकार का दो तीन साल बाद राज रहा तो यह ही देश को बुरी तरह से तबाह कर देंगे । इसलिये सरकार को चाहिए कि गरीब जनता को टैक्स लगा कर तंग न करें बल्कि उनके टैक्सों में सहूलतें दें । स्पीकर साहिब, यह सरकार लोगों से ज़बरदस्ती फंड्ज़ इकट्ठे कर रही है। पहले सरदार प्रतापसिंह कैरों पर इल्ज़ाम लगाते थे कि वह सरमायेदारों के साथ मिला हुआ था और उनकी मदद करता था लेकिन यह राम किशन भी उससे कम नहीं है । यह भी श्री थापड़ की हर प्रकार से मदद कर रहा है। श्री

रामकिशन और सरदार प्रताप सिंह में मुझे कोई फर्क नज़र नहीं आता है। अगर सरकार इसी तरह से काम करती रही तो यह ही देश को तबाह कर देंगे। यहां पर कांग्रेस बैंचों की तरफ से भी इस बिल की मुखाल्फत की गई है। वह समझ रहे हैं कि यह सरकार गरीब जनता के साथ अन्याय कर रही है। अगर उन्हें किसानों का फिक्र है तो वह हमारे साथ मिल जाये ताकि यह बिल पास न हो सके। (घंटी) मैं अर्ज़ करना चाहता हूँ कि इस बिल के द्वारा सरमायेदारों की ही मदद की जा रही है। जनरल इलेक्शन में सरकार की गलत नीतियों के कारण ही यहां पर आपोज़ीशन के ६५ आदमी चुनकर आए। उसके बाद कांग्रेस पार्टी से कुछ मैम्बर्ज़ निकल कर हमारी तरफ आए। उन्होंने उस पार्टी का नाम प्रजातंत्र रखा। इसी तरह से ज्ञानी करतारसिंह पार्टी के तीन मैम्बर्ज़ हमारी तरफ आए। अगर वह सब हमारी तरफ रहते तो मैं समझता हूँ कि आपोज़ीशन की काफी संख्या बढ़ जाती और आपोज़ीशन इस सरकार के मुंह में लगाम डाल सकती थी और इस सरकार को मनमानी करने से रोक सकती थी। मैं समझता हूँ कि इस तरह से लोगों को इस सरकार से इन्साफ भी मिल सकता है। (घंटी) मैं इस बिल की मुखालफत करता हूँ। मैं चाहता हूँ कि इस बिल को पास न किया जए।

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ (ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਬਿਲ 1953 ਵਿਚ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੇ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਹਨ, ਉਹ ਉਸ ਵੇਲੇ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਸਨ। ਉਹ ਬੜੇ ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਉਮੀਦਾਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਜਦੋਂ ਉਰਿਜਿਨਲ ਬਿਲ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਿਲ ਦੀ ਡਟ ਕੇ ਮੁਖਾਲਫਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 14 ਅਕਤੂਬਰ, 1953 ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ੂਗਰ ਮਿਲ ਦੇ ਮਾਲਕ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਾਫਿਟ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਟੈਕਸ ਲਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਗੰਨੇ ਦੀ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਅਸਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਗੰਨੇ ਦੀ ਪਰੋਡਕਸ਼ਨ ਵਧਾਉਣਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਾਬਲਮ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਗੰਨੇ ਦੀ ਕਮੀ ਸੀ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਗੰਨੇ ਦੀ ਪਰੋਡਕਸ਼ਨ ਲਈ ਕੋਈ ਇਨਸੈਂਟਿਵ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸ਼ੂਗਰ ਮਿੱਲਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸੈਂਟਿਵ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਕੋਲੋਂ 10 ਮੀਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੰਨੇ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਸਹੂਲਤ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸ਼ੂਗਰ ਮਿੱਲਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸੈਂਟਿਵ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਿਕ ਗੰਨੇ ਦੀ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸ਼ੂਗਰ ਮਿਲਜ਼ ਵੀ ਇਕ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਸਾਲ ਵਿਚ ਚਲਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਬੰਦ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ੂਗਰ ਮਿੱਲਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਰ ਤਕ ਗੰਨਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਸਲੀ ਪ੍ਰਾਬਲਮ ਦੇ ਵਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਮਿਸਚੀਵਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਬਿਲ ਕਹਾਂਗਾ। (Thumping from the Opposition Benches) ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਸ਼ੂਗਰ ਮਿਲਜ਼ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਨਸੈਂਟਿਵ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮਿੱਲ ਮਾਲਕਾਂ ਲਈ ਇਨਸੈਂਟਿਵ ਫਾਰੇਨ ਐਕਸਚੇਂਜ ਵਿਚ ਛੁਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮਿੱਲ ਮਾਲਕ ਜਿੰਨਾ ਐਕਸਪੋਰਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਸਦਾ 90 ਫੀਸਦੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਇਮਪੋਰਟ ਕਰਨ ਵਿਚ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਤੇ ਉਸ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਨੂੰ ਫੇਰ ਬਲੈਕ ਵਿਚ ਵੇਚਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮਿੱਲ ਮਾਲਕ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਵਿਚ 4, 5 ਗੁਣਾ ਲਾਭ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹਨ।

[ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ]

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 10 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਮੰਗਵਾਕੇ 40 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਬਲੈਕ ਵਿਚ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮਿੱਲ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੋਈ ਸੈਪੇਰੇਟ ਇਨਸੈਂਟਿਵ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਨੌਈਅਤ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਕਾਂਗਰਸ ਸ਼ੋਸ਼ਲਿਸਟਿਕ ਪੈਟਰਨ ਆਫ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦਾ ਨਾਰਾ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਮਈਅਰਜ਼ ਲਾਉਣੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਦੀ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। (Thumping from the Opposition Benches) ਇਸ ਬਿਲ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ੂਗਰ ਮਿੱਲਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸੈਂਟਿਵ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਸਰਕਾਰ ਉੱਤੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੈਪੀਟਿਲਿਸਟਾਂ ਦੇ ਵਲ ਰਜੂਹ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਡਾਇਰੈਕਸ਼ਨ ਤਾਂ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਇਕਾਨੌਮੀ ਦੀ ਤਰਫ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਗੰਨੇ ਦੀ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂਕਿ ਸ਼ੂਗਰ ਮਿਲਾਂ ਨੂੰ ਖੰਡ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਗੰਨਾ ਮਿਲ ਸਕੇ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਿਲਾਂ ਨੂੰ ਸੈਟ ਅਪ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਿਲਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਰਖ ਕੇ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਇਨਵੈਸਟਮੈਂਟ ਨੂੰ ਜ਼ਾਇਆ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਣ ਲਈ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਗੰਨੇ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਧਾਉਣ ਵਿਚ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਲੇਕਿਨ ਸਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਿੱਲ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਮਦਦ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਿੱਲਾਂ ਤੇ ਜਿੰਨਾ ਰੁਪਿਆ ਇਨਵੈਸਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ 25 ਫੀ ਸਦੀ ਰੁਪਿਆ ਪ੍ਰਾਪਰਲੀ ਯੂਟੀਲਾਈਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਿਲਾਂ ਸਾਲ ਵਿਚ 1 ਜਾਂ 2 ਮਹੀਨੇ ਹੀ ਚਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਿਲਾਂ ਦੇ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਾਰਾ ਲਗਿਆ ਹੋਇਆ ਰੁਪਿਆ ਬਲਾਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਕਲੀਫ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਕਿ ਕਿਸਾਨ ਗੰਨੇ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਿਚ ਇਜ਼ਾਫਾ ਕਰ ਸਕੇ ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 2, 3 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਖੰਡ ਦੀ ਕੀਮਤ 60 ਫੀ ਸਦੀ ਵਧ ਗਈ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਗੰਨੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵਿਚ 4 ਆਨੇ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਗੰਨੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਇਕ ਰੁਪਿਆ 50 ਪੈਸੇ ਫੀ ਮਣ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਇਕ ਰੁਪਿਆ 75 ਪੈਸੇ ਫੀ ਮਣ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ 4 ਆਨੇ ਦਾ ਕੁਲ ਫਾਇਦਾ ਹੋਇਆ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਕਾਫੀ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਨਾਲ ਗੰਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸ਼ੂਗਰ ਮਿਲਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਖੰਡ ਦੀ ਐਕਸਪੋਰਟ ਵਿਚ ਇਨਸੈਂਟਿਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਅਲਾਵਾ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਡਿਊਟੀ ਵੀ ਮੁਆਫ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਲਿਮਿਟ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਖੰਡ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵਿਚ 60 ਫੀ ਸਦੀ ਫਾਇਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਫਾਇਦਾ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਘਟ ਫਾਇਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਗੰਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਿੱਲਾਂ ਨੂੰ ਘਾਟਾ ਪੈ ਰਿਹਾ। ਅਸੀਂ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਨਾਲ ਕੁਮਿਟਮੈਂਟ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮਿੱਲ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਕੈਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਆਰਗੂਮੈਂਟ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਅਗਰ ਗੌਰਮੈਂਟ ਆਫ

ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਨਾਲ ਕਮਿਟਮੈਂਟ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਰੁਪਿਆ ਲੈ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਿੱਲ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਅਗਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੂਬੇ ਦੇ ਪ੍ਰੈਜ਼ੈਂਟ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਖੰਡ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵਧੀ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਸ਼ੂਗਰ ਮਿੱਲਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸ਼ੂਗਰ ਮਿੱਲਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਯੂਟੀਲਾਈਜ਼ ਕੀਤਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਮਾਨਯੋਗ ਮਨਿਸਟਰ ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਹਾਊਸ ਤੋਂ ਵਿਦਡਰਾ ਕਰ ਲੈਣ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਹਨ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਸੈਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਗੌਰ ਕਰਨਗੇ।

श्री रूपलाल महता (पलवल) : आदरणीय स्पीकर साहब, बड़ी सितम ज़रीफी की बात है कि इस समय जब कि हमारे प्रांत को काफी रुपये की ज़रूरत है और जब कि मैम्बर साहिबान मांग करते हैं कि हमारे इलाके में सड़के बनाने के लिये स्कूल बनाने के लिये या हस्पताल बनाने के लिये सरकार को रुपया खर्च करना चाहिए तो सरकार अपनी मजबूरी का इज़हार करती है और कहती है कि फंडज़ की कमी की वजह से सरकार ऐसा करने में असमर्थ है लेकिन दूसरी तरफ बड़े अफसोस के साथ कहना पड़ता है कि हमारे मन्त्री महोदय जोकि पंजाब के माने हुए नेता हैं, पुराने कांग्रेसी है और जो जनता के हितैषी हैं वे एक ऐसा बिल पाईलट कर रहे हैं जिसके द्वारा 1962 से सम्बन्धित पांच लाख के करीब रुपया मिल मालिकों को देने की मांग की जा रही है। अभी 1963–1964 और 1965 का रुपया तो देना बकाया होगा। यह तो सारा 25–30 लाख रुपये के करीब बन जायगा। स्पीकर साहिब, आपको याद होगा कि 1963 में ऐस्टीमेट्स कमेटी में ९ मैम्बर होते थे। मैं भी उनमें से एक था। डाक्टर बाल कृष्ण हमारे चेयरमेन होते थे। हमने एक्स ग्रेशिया ग्रांट टु दी मिल्ज़ देने का यूनेनीमसली विरोध किया था। कमेटी की रिपोर्ट लिखी गई कि यह रुपया नहीं दिया जाएगा। मगर सरकार का यह नोट था कि अगर ग्रांट की शक्ल में यह पया न दिया गया तो यह इंडस्ट्री क्रपल हो जायगी और बरबाद हो जायेगी और मिलों को चलता रखने के लिये वह रुपया दिया जाना जरूरी समझा गया। उस समय 22 लाख रुपये की रकम दी गई थी। अब 4,40,550 रुपया फिर मांगा जा रहा है लेकिन इसी तरह से अगले सालों का रुपया भी देना होगा। इस तरह से पांच, पांच और सात, सात लाख करके 1965 तक 30 लाख रुपये के करीब रकम बन जायगी। हम नहीं चाहते कि इन बातों का सहारा लेकर अपोज़ीशन को छींटे फैंकने का मौका मिले और इन कारनामों की वजह से उनको हमारी पार्टी पर लांछन लगाने का मौका मिले। ऐसी बातों की आड़ लेकर वे जनता को जाकर गुमराह करेंगे कि कांग्रेस पार्टी की सरकार लखपतियों और करोड़पतियों को फायदा पहुंचाने के लिये गरीब जनता पर टैक्स लगाती है, पूंजीपतियों को सपोर्ट करती है। जनता भोली भाली है, वह इनकी बातों में आ जाएगी। हम इन बातों को पसंद नहीं करते कि कांग्रेस पार्टी इस तरह से बदनाम हो। यह ठीक है कि आने वाले फोर्थ फाईव इयर प्लान को इंपलीमेंट करने के लिये हमें रुपये की जरूरत है। आपने कमर्शल क्राप सैस अमेंडमेंट बिल सरकुलेट किया है और उस के द्वारा तीन साल की मियाद करना चाहते हैं। फिर

[श्री रूप लाल मेहता]

आपने मोटर वहीकल्ज़ टैक्स के द्वारा मोटरों और ट्रकों पर टक्स बढ़ाया है। सेल्ज़ टैक्स को बढ़ाने की मांग भी की जा रही है। इन सारे टैक्सों को बढ़ाने की मांग इसलिये मंजूर की गई कि आने वाले प्लान को इम्प्लीमेंट करना है। इससे गरीब जनता और आम आदमी पर बोझ पड़ेगा लेकिन दूसरी तरफ आप 1962 के सम्बन्ध में 4,04,550 रुपया पूंजीपतियों को देने जा रहे हैं। इसी तरह से 1963,1964 और 1965 के सालों का भी रुपया अभी देना बकाया होगा। इस बिल की दफा 17 के मातहत आप इसको रीट्रोसपक्टिव इफैक्ट देना चाहते हैं यानी उनको पहले दिया हुआ रुपया भी माफ करने जा रहे हैं। दूसरी तरफ आज हमारे प्रांत को हर मरहले पर एक एक पाई की ज़रूरत है। 40,00 रीफियूजी अपरूट होकर आए हैं, उनको कपड़े की ज़रूरत है, राशन की ज़रूरत है, सरदी का मौसम है उनको रज़ाई की ज़रूरत है। एक एक पाई की डीफेंस के लिये ज़रूरत है। यह कितनी सितम ज़रीफी की बात है कि एक तरफ तो यह हाल है और दूसरी तरफ आप पूंजीपतियों को, मगरमच्छों को इतनी भारी रकम माफ करने जा रहे हैं। यह कहां तक ठीक है ? यह तो आपके सोशलिस्टिक पैटर्न के नाम पर एक बदनुमा धब्बा है। मैं माननीय मन्त्री महोदय से अर्ज़ करूंगा कि जिस वक्त हमारे बैकवर्ड इज़ला से मांग आती है कि देहात को बिजली की ज़रूरत है तो वे कहते हैं कि फंड्ज़ नहीं हैं। एक सवाल के जवाब में हमारे बिजली मन्त्री ने लिखित रूप में बताया कि 64 ट्यूब वैल तो देने हैं लेकिन उनके लिये इसैंनशल मैटीरियल नहीं है। मुझे निहायत अफसोस से कहना पड़ता है कि जब 64 ट्यूब वैल्ज़ के लिये बिजली मांगी जाती है तो वे कहते हैं कि इसैंनशल मैटीरियल की कमी है लेकिन पूंजीपतियों को पांच लाख रुपया देने जा रहे हैं। अगर यही रुपया पूंजीपतियों को देने की बजाए आप किसानों को करलोस्कर पम्प खरीद कर ही देते तो उनको पानी मिल सकता था। उनको फर्टेलाईज़र दे देते, उनको बीज ही लेकर दे देते तो देश में अन्न की पैदावार भी ज्यादा हो जाती और इसमें डीफेंस में भी सहायता मिलती। मुझे सख्त दिली से कहना पड़ता है, पता नहीं है कि पार्टी व्हिप क्या हो क्योंकि पार्टी व्हिप तो मानना ही पड़ता है ......(विघ्न) मैं माननीय मन्त्री महोदय से अर्ज़ करूंगा कि इसको फिर कंसिडर कर ले। अगर वह रियायत देना ही चाहते हैं तो यही रुपया किसानों की बहबुदी के लिये खर्च कर दें। किसानों को सहायता दें जिससे देश की उपज बढ़े। रोड डीवैलपमेंट के लिये यह रुपया खर्च कर दें जिस से देश उन्नति की राह पर अग्रसर हो सके। जब हम अपने पी. डब्ल्यू. डी. मन्त्री महोदय से कहते हैं कि हमारे इलाके में जो कि पसमांदा इलाका है उसमें डेढ़ मील लम्बा सड़क का टुकड़ा बना दो तो वे कहते हैं रुपया नहीं है। मैं कहता हूँ कि आप जिस रुपये को पूंजीपतियों को देने जा रहे हैं कुछ हल्कों में छोटी छोटी सड़कें ही बना देते तो उससे मज़दूरों को काम मिल जाता, ठेकेदारों को काम मिल जाता, ट्रक वालों को भी काम मिल जाता और वे रुपया भी कमा लेते। इस से इलाके की डीवैपमेंट भी हो जाती और लोगों को कोई संतोष हो जाता कि कांग्रेस गवर्नमेंट देश का विकास कर रही है। पहले भी जो रुपया सरकार ने पूंजीपतियों को दिया था वह भी सरकार के माथे पर एक कलंक है। उस समय सरदार

प्रताप सिंह कैरों मुख्य मन्त्री थे हमने इत्तफाक राए से विरोध किया। आपोज़ीशन के मैम्बर भी मौजूद थे। डाक्टर बालकृष्ण चेयरमैन थे लेकिन ज़ोर डाल कर उस समय भी सरकार ने वह रुपया मंजूर करवा लिया। मैं अर्ज़ करता हूं कि अगर आप यह रुपया पूंजीपतियों को नहीं देंगे तो उनका कुछ नहीं बिगड़ेगा। आप उनका हिसाब किताब मुलाहज़ा फरमायें तो आप देखेंगे कि कोई कम्पनी भी आज घाटे में नही जा रही है। उन्होंने कई कई गुना अपना कैपीटल बना लिया है। पहले भी सरकार ने बहाने से इंडस्ट्री को कृपल होने से बचाने के लिये 22 लाख रुपया दे दिया था, आज भी देने जा रही है। अगर आप यह रुपया देंगे तो यह भी एक्स ग्रेशिया ग्रांट मानी जाएगी। इसलिये मैं निहायत अदब से अर्ज़ करूँगा कि पार्टी की इज्ज़त को कायम रखने के लिये मन्त्री महोदय इस बिल को वापस ले लें, वरना पूंजीपतियों को रुपया देंगे तो यह सरकार के माथे पर एक बदनुमा धब्बा होगा। (विघ्न)

Mr. Speaker : Sardar Darbara Singh.

श्री रूप लाल महता : स्पीकर साहिबा, पिछले 17 साल से मेरे इलाके में रत्ती भर भी डीवेलपमेंट नहीं हुई। जब किसान पानी मांगते हैं तो कह दिया जाता है कि हमारे पास फंड्ज़ नहीं हैं और मैं खामोशी से सुन कर उठ जाता हूँ। इसलिये आपसे यह अर्ज़ है..........

Mr. Speaker : Please take your seat. (*Interruptions*) Sardar Darbara Singh.

Shri Mangal Sein : On a point of order, Sir.

श्री अध्यक्ष : आप थर्ड रीडिंग स्टेज पर बोल लेना। (The hon. Member may participate in the debate on the third reading stage of the Bill.)

श्री मंगल सेन : हो सकता है कि हमारी बात सुन कर आनरेबल मिनिस्टर बिल को विदड्रा ही कर लें।

Mr. Speaker : I would request the hon. Member not to insist. He may speak on the third reading stage of the Bill.

(कामरेड भान सिंह भौरा बोलना चाहते थे लेकिन स्पीकर साहिब ने समय नहीं दिया।)

चौधरी नेत राम : आन ए प्वांयट आफ आर्डर, सर। अनरेबल मैम्बर ने अपनी स्पीच में बताया है कि बिल तो ठीक नहीं है लेकिन कांग्रेस के डिसिपलिन के मातहत इनको इसकी फेवर में वोट देना पड़ेगा। मैं पूछना चाहता हूँ कि क्या सरकार किसी मैम्बर को भय दिखा कर उससे ज़बरदस्ती वोट ले सकती है ?

Mr. Speaker : Sardar Darbara Singh.

ਗ੍ਰਹਿ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ : (ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਬਿਲ ਜਿਹੜਾ ਸਦਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ 17 ਏ ਕਲਾਜ਼ ਰਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਬਿਲ ਵਿਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ—

> **"The Government, if satisfied that a factory has exported out of India any quantity of sugar manufactured by it, may refund to such factory, whether prospectively or retrospectively the amount of tax imposed on, and paid by it, under section 17 in respect of the cane purchased by it and utilized in manufacturing the quantity of sugar so exported."**

ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਇਦ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਬੋਲੇ ਹਨ, ਇਹ ਸਮਝ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਟੈਕਸ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੈੱਸ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਮਾਫੀਨਾਮੇ ਵਿਚ ਛਡਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ......

ਅਵਾਜ਼ਾਂ : ਨਹੀਂ, ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਗ੍ਰਹਿ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਸਭ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਬਿਲ ਰਾਹੀਂ ਅਸਾਂ ਸਿਰਫ ਸ਼ੂਗਰ ਦੇ ਉਸੇ ਪਾਰਟ ਦਾ, ਜਿਹੜਾ ਐਕਸਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੈੱਸ ਛਡਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੌਰਮਿੰਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਹੀ ਛੋੜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜਿਹੜੀ ਫਾਰੇਨ ਐਕਸਚੇਂਜ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਉਸ ਵਲ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦੇਣ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਸਮਝਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ......(Interruptions) ਮੁਖਾਲਫਤ ਜਾਂ ਹਿਮਾਇਤ ਕਰਨਾ ਅਲਗ ਬਾਤ ਹੈ ਲੇਕਿਨ......(Interruptions) ਮਹਾਨਤਾ ਦਾ ਲਫਜ਼ ਵੀ ਸਿਖਾਣਾ ਪਵੇਗਾ ਹੁਣ ਤੁਹਾਨੂੰ.....

Mr. Speaker : The House stands adjourned till 9.00 AM. tomorrow, the 2nd November, 1965.

6.30 p.m. (*The Sabha then adjourned till* 9.00 *a. m. on Tuesdyay, the 2nd November* 1965).

1556—20-1-66—386 Copies—C.,P. and S., Pb., Patiala.

APPENDIX

TO

P.V.S. Debates Vol. II—No. 13 dated the 1st November, 1965.

ORDERS PASSED ON THE APPLICATION FROM SHRI GODHA RAM OF VILLAGE NALVI KALAN, DISTRICT KARNAL

2993. Comrade Ram Piara, : Will the Minister for Home and Development be pleased to state whether the D.I.G. Ambala received any application during the period from 1st to 10th January, 1965 from Shri Godha Ram s/o Shri Karam Chand of village Nalvi Kalan, Tehsil and District Karnal, on which the Home Minister had ordered the D.I.G. Ambala to make an enquiry personally, if so, a copy of the same together with a copy of the enquiry report. If completed, be laid on the Table of the House

Sardar Darbara Singh : (a) No. However, Shri Godha Ram s/o Shri Karam Chand of village Nalvi Kalan saw the D.I.G. Ambala on the 16th January, 1965 and presented an application. This application pertained to a land dispute in village Ghosana P. S. Sadar Karnal. No fresh issue was raised therein except the old ones. Since a number of applications containing similar allegations preferred by Shri Godha Ram had earlier been received and enquired into at various levels, no fresh enquiry was made into the said application. The land dispute between the parties has become the subject matter of court as both the parties are making lofty claims to the 'Shamlat' land and have gone to the extent of lodging complaints against each other. Since there was every liklyhood of breach of peace in view of old vendetta and simmering relations between the parties of Godha Ram and Her Sarup etc. the local police took preventive action against both the groups on several occasions in August, September and October, 1964. These cases are pending in court and the subject matter is thus subjudice. The propriety or otherwise of the action initiated by the police under the preventive clause can only be judged after obtaining verdict of the court.

(b) In view of reply at (a) above the question of laying copy of complaint or enquiry report does not arise.

Subject .—Compensation for land acquired for construction of building for Government High School, Kala Sangha, district Kapurthala.

The answer to Assembly Question No. 3000 appearing in the list of Unstarred Questions on the 1st November, 1965 in the name of Shri Gurbakhsh Singh Gurdaspuri, M.L.A. is not ready.

The reply will be submitted as soon as the relevant information has been collected.

Sd/-Prabodh Chandra,
Education Minster, Punjab.

To

The Secretary,
Punjab Vidhan Sabha,
Chandigarh.

U.O. No. 8494--ED-IV-65, dated the 30th October/1st November, 1965.

LOSS OF MOVABLE/IMMOVABLE PROPERTY DUE TO INDIA PAKISTAN CONFLICT

3009. Comrade Shamsher Singh Josh, : Will the Chief Minister be pleased to state the approximate total loss of movable or immovable property separately that occurred in the State during the recent India-Pakistan conflict ?

Sardar Gurdial Singh Dhillon (Transport & Elections Minister) : An assessment of the loss of movable and immovable property has yet to be made. The work will be taken in hand as soon as the area is declared safe and accessible to civilians by the Indian Army Authorities.

WATER-SUPPLY SCHEMES FOR CERTAIN VILLAGES IN BLOCK UNA, DISTRICT HOSHIARPUR.

3015. Shri Surinder Nath Gautam, : Will the Minister for Health be pleased to state whether there is any proposal under the consideration of the Government to extend the drinking water-supply schemes in villages Polian, Jonkpur Majra, Gondpur Tarf Jai Chand, Behli Majra, Gondpur Tarf Jai Chand and Tarf Rajputana, Gondpur Tarf Jai Chand and one water post in Beatan, Illaqa Beet, Block Una, District Hoshiarpur, if so, the present stage of the said proposal and the time by which it is likely to be implemented.

Shrimati Om Prabha Jain : (a) The estimates for providing water-supply scheme for villages Polian, Majra, Johlan, Majra Joghrana, Mulluwal and Majra Chumaran, Block Una, Tehsil Una, District Hoshiarpur amounting to Rs. 2,43,637 has been administratively approved by the Sanitary Board, Punjab. The funds to the extent of Rs. 25,276/- have also been allocated during 1965-66 for the implementation of this scheme. This work will be taken in hand as soon as the funds are made available.

(b) The places Jonkpur Majra, Behlimajra, Gondpur Tarf Jai Chand and Tarf Rajputana are mohallas of village 'Gondpur' and all of them are covered in Bit Ilaqa Water-Supply Scheme and 7" i/d pipeline of the distribution system passes through the village Gondpur. Water is being supplied to this village through standposts and as such there is no necessity of making any extension.

(c) As water to village Beatan, Ilaqa Bit, is already being supplied through Bit Ilaqa water-supply Scheme regularly, there is no necessity of any extension.

Subject .—Assembly Question No. 3016 to be asked by Comrade Gurbakhsh Singh, M.L.A. regarding establishment of Herbarium in the State.

The answer to Assembly Question No. 3016 (Unstarred) appearing in the list of Unstarred Questions on the 1st November, 1965, in the name of Comrade Gurbakhsh Singh, M.L.A. is not ready.

2. The reply will be submitted as soon as the relevant information has been collected.

Sd./- OM PRABHA JAIN,
Health Minister, Punjab.

To

The Secretary,
Punjab Vidhan Sabha,
Chandigarh.

U.O. No. 8801-ASOII-HBII-65, dated Chandigarh, the 1st November, 1965.

Subject .—Unstarred Vidhan Sabha Question No. 3017 by Comrade Ram Chandra, M.L.A. regarding Health Centres at Gangath and Indora in Kangra District.

The answer to Unstarred Vidhan Sabha Question No. 3017 appearing in the list of Unstarred Questions on the 1st November, 1965,in the name of Comrade Ram Chandra, M.L.A. is not ready. The reply will be submitted as soon as the relevant information has been collected.

Sd./- OM PRABHA JAIN,
Health Minister, Punjab.

To

The Secretary,
Punjab Vidhan Sabha. Chandigarh.

U.O. No. 12459-2HBIV-65, dated Chandigarh, the 1st November, 1965.

Subject .—Unstarred Vidhan Sabha Question No. 3019 asked by Comrade Makhan Singh Tarsikka, M.L.A.

The answer to Unstarred Vidhan Sabha Question No. 3019 appearing in the list of Unstarred Questions on the 1st November in the name of Comrade Makhan Singh Tarsikka, M.L.A. is not ready. The reply will be submitted as soon as the relevant information has been collected.

Sd./- CHANDRAWATI,
for Home and Development
Minister.

The Secretary, Punjab Vidhan Sabha,
Chandigarh.

U.O. No. 13593/WDSB dated Chandigarh, the 1st November, 1965.

Subject.—Unstarred Vidhan Sabha Question No. 3020 asked by Comrade Makhan Singh Tarsikka, M.L.A.

The answer to Unstarred Vidhan Sabha Question No. 3020 appearing in the list of unstarred questions on the 1st November, 1965, in the name of Comrade Makhan Singh Tarsikka, M.L.A. is not ready. The reply will be submitted as soon as the relevant information has been collected.

Sd./- CHADRAWATI
Deputy Minister,
for Home and Development
Minister.

The Secretary,
Punjab Vidhan Sabha,
Chandigarh.

U.O. No. 13594/WDSB-II dated Chandigarh, the 1st November, 1965.

The answer to Assembly Question No. 3023 appearing in the list of Unstarred Questions on the Ist November, 1965, in the name of Comrade Hardit Singh Bhathal, M.L.A. is not yet ready. The reply will be submitted as soon as the relevant information has been collected.

Sd./- GURMIT SINGH,
Dy. Irrigation and Power Minister.

Secretary,
Punjab Vidhan Sabha,
Chandigarh.

U.O. No. 326-AQ-IW(3)-65/dated Chandigarh the 30th October, 1965

The answer to Assembly Question No. 3027 appearing in the list of Unstarred Questions on the 1st November, 1965, in the name of Comrade Hardit Singh Bhathal, M.L.A. is not ready. The reply will be submitted as soon as the relevant information has been collected.

Sd/- GURMIT SINGH,
Dy. Irrigation and Power Minister.

Secretary,
Punjab Vidhan Sabha Sectt.,
Chandigarh.

U.O. No. 330-AQ-IW(3)-65/dated Chandigarh, the 30th October, 1965.

The answer to Assembly Question No. 3028, appearing in the list of Unstarred Questions on the 1st November, 1965, in the name of Chaudhri Satya Dev, M.L.A. is not ready. The reply will be submitted as soon as the relevant information has been collected.

Sd/- GURMIT SINGH,
Deputy Minister for Irrigation and
Power, Punjab.

To

The Speaker,
Punjab Vidhan Sabha,
Chandigarh.

U.O. No. 13010-IW(I)-65, dated Chandigarh the 30th October, 1965.

Subject.—Vidhan Sabha Unstarred Question No. 3031 by Shri Amar Singh, M.L.A., regarding Punjab Jawans Welfare Fund.

The answer to Assembly Question No. 3031 appearing in the list of Unstarred Questions on the 1st November, 1965, in the name of the Chief Minister is not ready.

The reply will be submitted as soon as the relevant information has been collected.

Sd/- PRABODH CHANDRA,
for Chief Minister, Punjab.

To

The Secretary,
Punjab Vidhan Sabha,
Chandigarh.

U.O. No. 104-IE V-65, dated Chandigarh, the 1st November, 1965.

Punjab Vidhan Sabha Debates

2nd November, 1965

Vol. II No. 14

OFFICIAL REPORT

CONTENTS

Wednesday, the 2nd November, 1965

Price: Rs. 4.30 Paise.

ERRATA

TO

PUNJAB VIDHAN SABHA DEBATES, VOL. II, NO. 14, DATED THE 2ND NOVEMBER, 1965

Read	*For*	*On page*	*Line*
residents	residen s	Title	12th from below
recover	revover	(14)4	30
to me	to to me	(14)4	5th from below
him	hom	(14)4	4th from below
told	tol	(14)5	35
therefore	thesefore	(14)6	3
श्रौर	श्र ँ र	(14)6	22
the	lhe	(14)7	12
departmental	departemental	(14)7	18
*8594	8594	(14)7	5th from below
people	pe ple	(14)8	Last but one
with	w th	(14)9	6
further	furth r	(14)9	12
Delete the figure '5'		(14)10	3
गुंडागर्दी	गंडागर्दी	(14)12	13
ਮੁਖ	ਮਖ	(14)12	18
का ज़िक्र	की ज़िभ	(14)12	21
ਪੁਲ	ਪਲ	(14)14	3
सप्लीमेंट्रीज़	सप्लीमट्रीज़	(14)18	12
इंट्रैस्ट	इंट्रैस्टम	(14)18	13th from below
ਸੈਪਰੇਟ	ਸੈਪੁੰਰੇਟ	(14)23	8th from below
कंसिड्रेशन	कंसिड्रशन	(14)24	6
एग्ज़ेक्टिव	श्रैग्ज़क्टिव	(14)24	10
ਮੰਤਰੀ	ਮਤਰੀ	(14)27	5
ਰਾਜਪੁਰੇ	ਰਾਜਪੁਢੇ	(14)27	7th from below

Read	For	On page	Line
Add the words '(Minister for Public Works)' after the name 'Chaudhri Ranbir Singh'		(14)30	20
Purchases	Puchases	(14)31	10th from below
23	3	(14)34	8, Col. 3
28		(14)34	8, Col. 4
226	2	(14)34	11, Col. 4
Lahaul and Spiti	Lahaul and Spi i	(14)34	3rd from belo
Add the words 'LAID ON THE TABLE OF THE HOUSE UNDER RULE 45' after the words 'STARRED QUESTIONS AND ANSWERS'		(14)31, 33, 35, 37 and 39	Heading
particulars	particul rs	(14)36	7
ਮਿਲਣਾ	ਲਿਮਣਾ	(14)40	16th from below
ਕੰਮ	ਕਾਮ	(14)42	3
Members	Member	(14)42	12
से	स	(14)42	14th from below
के	क	(14)42	14th from below
इशु	इखु	(14)42	8th from below
स्टेटमैंट	स्टेटमैट	(14)43	8th from below
Noise	Notise	(14)44	9
बार्डर	वाड़ेर	(14)44	11th from below
पेश्तर	पश्तर	(14)45	7
टर्म	टर्न	(14)52	12
तक	दक	(14)54	2
मजबूरी	मजबरी	(14)54	16
मजबूर	बजबूर	(14)54	16
ਮਿ	ਸ਼ੀ	(14)54	5th from below
ਸਿੰਘ	ਸ਼ਿੰਘ	(14)57	8th from below
ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ	ਗਰਚਰਨ ਸਿੰਘ	(14)59	3 and 6
टंडन	टंड्स	(14)78	First

PUNJAB VIDHAN SABHA

Wednesday, the 2nd November, 1965

The Vidhan Sabha met in the Assembly Chamber, Vidhan Bhawan, Sector 1, Chandigarh at 9.00 A.M. of the Clock. Mr. Speaker (Shri Harbans Lal) in the Chair.

STARRED QUESTIONS AND ANSWERS

Jeep in Block Valtoha, district Amritsar

***8519. Comrade Gurbakhsh Singh :** Will the Minister for Home and Development be pleased to state—

(a) whether it is a fact that the Milometer of the official jeep in Block Valtoha, district Amritsar had gone out of order in December, 1964 and was replaced in July, 1965 ;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, whether the said jeep remained standing in the office during the intervening period ;

(c) if the answer to part (b) above be in negative and the jeep was used, the manner in which the record of mileage etc., was maintained and the claim for the fuel consumed therein was made and recovered from the Government ?

Sardar Darbara Singh : (a) Yes.

(b) No.

(c) (i) The entries in the Log Book of the Vehicle were recorded by the Block Development and Panchayat Officer/Driver according to their local knowledge of distances. Entries regarding petrol were made according to actual consumption.

(ii) The claim for the fuel consumed therein was made as per actual mileage covered by the vehicle and petrol charges were as usual borne by the Government through contingent bill.

ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ : ਕੀ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੀਪ ਦਾ ਮਿਲੀ ਮੀਟਰ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ 7 ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਉਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ। ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਐਸੀ ਗੱਲ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਜਿਤਨੀ ਮਾਈਲੇਜ ਉਹ ਜੀਪ ਐਕਚੂਅਲੀ ਚਲੀ ਉਸ ਤੋਂ ਵਾਧੂ ਮਾਈਲੇਜ ਕਵਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ? ਕੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਆਈ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਜੀਪ ਦਾ ਮਿਲੀ ਮੀਟਰ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਮਾਈਲੇਜ ਉਤਨੀ ਹੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਤਨੀ ਐਕਚੂਅਲੀ ਉਹ ਚਲਦੀ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ: ਮੈਂ ਇਹ ਪੁਛਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਜਿਤਨੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਉਸ ਦਾ ਮਿਲੀ ਮੀਟਰ ਖਰਾਬ ਰਿਹਾ, ਉਸ ਦੌਰਾਨ ਐਕਚੂਅਲੀ ਉਹ ਜੀਪ ਚਲੀ, ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਵਧ ਮਾਈਲੇਜ ਚਲੀ ਦਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀਰਹੀ ਹੈ। ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਆਈ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਵੇਲੇ ਤਕ ਤਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਜੇਕਰ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਐਸੀ ਗੱਲ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਦਸਣ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰਾ ਲਵਾਂਗੇ।

Pandit Chiranji Lal Sharma : May I ask the Hon. Home Minister if it is a fact that various complaints have been received by the Government against the mis-use of jeeps by the blocks; if so, whether......

Mr. Speaker : The question related to a particular block. Therefore it does not arise out of that.

Pandit Chiranji Lal Sharma : My question is not yet complete....

Mr. Speaker : I am sorry. That does not arise. The hon. Member is putting a general question.

Pandit Chiranji Lal Sharma : Sir, the question is with regard to a particular block. I am putting a question about the mis-use of jeeps.

Mr. Speaker : It does not arise. If the hon. Member wants to put a supplementary with regard to the question under reference, he may do so.

Pandit Chiranji Lal Sharma : May I ask the Hon. Home Minister if in view of this irregularity that is being committed by the block in question, would the Government consider the desirability of withdrawing jeeps from the blocks and handing them over to the S.D.Ms. ?

ਗ੍ਰਹਿ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ : ਸਾਨੂੰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਲੋਂ ਬਹੁਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਤਾਂ ਇਹੋ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੀਪਾਂ ਘਟ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦਿਖਾਈਆਂ ਹਨ। ਵਿਦਡਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਤਾਂ ਤਦ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ ਜੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਬੀ. ਡੀ. ਓਜ਼. ਪਾਸ ਹੋਣ। ਉਹ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜੀਪਾਂ ਮਿਲਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਰੂਲ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵਕਤ ਜੀਪ ਦਾ ਮਿਲੀ ਮੀਟਰ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਉਸ ਵਕਤ ਰੱਖ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਤਨੇ ਤਕ ਉਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ?

ਮੰਤਰੀ : ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਚਲਾਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਚਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਔਰ ਜ਼ਿਤਨਾ ਉਸ ਨੂੰ ਚਲਾਇਆ ਜਾਵੇ ਉਤਨੀ ਮਾਈਲੇਜ ਲਾਗ ਬੁਕ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਔਰ ਉਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਤਨੀ ਚਲੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਗਲਤ ਇੰਦਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਹ ਦਿਖਾ ਕੇ ਪੈਸੇ ਲੈਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

Communication from Legislator of Karnal District

*3692. **Comrade Ram Piara** : Will the Minister for Home and Development be pleased to state—

(a) whether he, I.G. of Police, Punjab and the S.P., Karnal received any communication from any legislator of Karnal District during the period from 1st May, 1965 to date on the subject "Burking of crime and misuse of application" if so, a copy of each of the said communications be laid on the Table of the House ;

(b) whether any reply was sent by the Home Minister/I. G. Police/ S.P., Karnal to the Legislator concerned, if so, copy/copies

of the same be laid on the Table of the House, if no reply was sent, the reasons therefor ;

(c) whether the S.P. also received any letter/communication from any Advocate of Karnal on the subject mentioned in part (a) above ; if so, a copy thereof be laid on the Table of the House ;

(d) whether it is a fact that the S.P., Karnal ordered disciplinary proceedings against some S.H.O., if so, when together with the details of the action, if any, taken so far in this connection ; if no action has been taken, the reasons for the same?

Sardar Darbara Singh : (a) Yes. It was received by the Superintendent of Police, Karnal and a copy of the same is laid on the Table of the House.

(b) Yes. Reply was sent by the Superintendent of Police, Karnal and a copy of the same is laid on the Table of the House.

(c) Yes. A copy of the same is laid on the Table of the House.

(d) Yes. The S.P. Karnal ordered a Departmental enquiry against Sub-Inspector Walaya Ram, S.H.O. Police Station Sadar Karnal on 24th June, 1965, for causing inordinate delay in the registration of case FIR No. 116/65, u/s 379/447, I.P.C., P. S. Sadar Karnal. The result of the enquiry will be known on its conclusion.

STATEMENT I

Copy of letter No. dated 22nd May, 1965 from Shri Ram, Piara, M.L.A., to Sardar Brijinder Singh, I.P.S., S.P., Karnal.

Subject.—Burking of crime and mis-use of applications

It might be your Department's previous practice but largely it has come to my notice that the Police instead of either registering the case of lodging the report in the Roznamcha advises the complainants/aggrieved to give in writing the details of the grievance. After receiving the application the same is not made the part either of Parcha or report. Both the accused/aggressor or the complainant/aggrieved are called and sometimes instead of redressing the grievances, bargaining starts. Normally the aggressor/accused is willing to offer better terms and the result is that aggrieved are nubbed. Sometimes the decision goes in favour of the person offering better terms instead of decision in favour of the aggrieved.

Hence you may or may not relish this complaint, I cannot appreciate this practice and want to take it seriously so that the administration is saved from further deterioration.

Even if this practice is of long standing, I woud suggest you to depart from it as the misuse has considerably increased.

Hoping to be favoured with an early reply.

Thanking you.

STATEMENT II

Copy of Letter from the Superintendent of Police, Karnal to Com. Ram Piara M.L.A. Karnal.

Subject.—Burking of crime and mis-use of applications.

I am sorry to say that your letter dated the 22nd May, 1965 betrays a lack of knowledge about the existing instructions on the subject under reference. The charge of burking a crime or refusal to record a report in the daily diary is a very serious misconduct for which the defaulting officers are liable to be placed under suspension and disciplinary proceedings. If the allegations are proved the delinquent official is liable to

[Home and Development Minister]

a major punishment ranging up to dismissal. You have made very general and sweeping allegations which do not in any way help in improving the Police administration if that is your aim in writing this letter. If you are at all serious to bring about any improvement in the police working, I would request you to exert a little more and pin-down the faults naming the officers responsible for the delinquency pointed out in your letter.

I certainly do not relish such vague complaints which do not in any way help me in toning up the administration or removing the faults. You would render a great service to me and the department if you would kindly bring to my notice specific instances indicating any hesitation on the part of Police officers to entertain reports regarding commission of cognizable offences or other matters pertaining to law and order.

Cspy of endst. No. 1291-92/PII, dated 25th May, 1965 by the same officer to the :—
(1) Home Minister, Punjab, Chandigarh.
)2) Inspector-General of Police, Punjab, Chandigarh.
for information with reference to Comd. Ram Piara M.L.A's letter dated the 22nd May, 1965 to their address.

STATEMENT III

Copy of letter dated 5th May, 1965 from Shri Prem Parkash Agarwal Holi Mohalla Karnal to the Superintendent of Police, Karnal.

I alongwith my son Shri Vinod Kumar Advocate met you at your residence on the morning of 26th April, 1965 and brought to your Notice the following facts :—

That my tenant Dhuli Ram informed me on 12th April, 1965 that Jhandu with the help of his son Phulla grand son Ratia and another Ratia and others un-authorisedly and in the absence of my tenant removed the Potatoe and Gram crop from my land wihch he is occupying as a tenant. I on receipt of this information accompanied by my son Shri Vinod Kumar and Dhuli Ram my tenant went to the Sadar Police Station and immediately brought these facts to the notice of the S.H.O. who asked for a complaint in writing which was given to him then and there duly thumb-marked by Dhuli Ram. The S.H.O. passed on that complaint to Shri Gurbachan Singh, A.S.I., for necessary investigation. I requested the S.H.O. and the said A.S.I. to register the case and also to revover the Gram and Patatoe crop from the spot but they were not willing to do so with the result that on the next date the accused successfully removed the same. Shri Gurbachan Singh in particular was most un-helpful and un-accommodating and behaved rather harshly and used very improper words.

On the next date I again went to the Police Station and again requested the S.H.O. to register the case and to take up the investigation. He told me that he has been told by the other party and by a very responsible person who accompanied the accused that the accused have removed the crop since the Girdawari is in their name. Under the circumstances he said it would be necessary to see the Girdawari before further action is taken in the matter. I told him that the Girdwari is in my name and even if it be in the name of the other party they had no right to remove the crop since they had been duly ejected from the land in dispute. As he insisted on seeing the Girdawari entries first before taking any further action in the matter I produced a copy of the Khasra girdawari. The Girdawari entries were in my name.

Shri Gurbachan Singh however went to Ranwar on the 14th and there he summoned my tenant and got his thumb mark on a statement under duress and co-ercion ignoring the protests of Dhuli Ram. "The responsible person" referred to above was also present where, the statement of the Panchayat of village Ranwar was also recorded by him. Although none of the persons mentioned in the application was at all summoned or examined by the A.S.I.. It will not be out of place here to mention that the land in dispute is a part of Qasba Karnal and Ranwar Village or its Panchayat has nothing to do with the same, yet the A.S.I. thought it fit to first make enquiries in the village Ranwar and from the "responsible person" who had approached the S.H.O. on behalf of the accused.

Dhuli Ram came to to me, and on the next date I immediately brought these facts to the notice of Shri Bhullar, D.S.P., Karnal and told hom the facts as narrated to me by my tenant.

When the Police did not register the case even after the Girdwaries have been submitted to it I again approached the D.S.P., Mr Bhullar on 21st of last month, who imme-

diately sent for the record. Shri Gurbachan Singh, Incharge of the investigation told him that Dhuli Ram has made a statement that he does not want to prosecute the applicant and that he had been made a scape-goat by me. He was also told that Panchayat Ranwar has also verified that Jhandu was an old tenant on the land whom I 'the landlord, wish to eject forcibly with the help of Dhuli Ram who is a Registered Badmash. I reminded Mr. Bhullar of my interview with him earlier and also told him that I am not aware of the fact as to whether Dhuli Ram is a Registered Badmash or not but even if he is a Registered Badmash he is justified to seek the help of the Police in a right cause I may also mention here that as for as my information goes Dhuli Ram is not a Registered Badmash with the Police. I also told Mr. Bhullar that Jhandu accused had been duly ejected from the land in suit in execution of an order of ejectment passed by the Assistant Collector 1st Grade, Karnal and that I have obtained actual physical possession of the land after dispossessing him. Thereupon he was pleased to order that all these persons be produced before him. Mr. Bhullar personally came to the Police Station on 23rd and enquired into this matter. Dhuli Ram categorically stated before him that the aforesaid A.S.I. had under coercion and threat got the statement from him and that he still wants to prosecute the application. The members of the Panchayat Ranwar were also produced before him. The above said responsible person was also there. He was Mr. Surinder Singh the Sarpanch of village Ranwar who is successfully interferring with the registration and investigation of the case and its further progress. He appears to be a very influential person who has a great hold over this Police Station because even after his version had proved wrong, he has a great say and control over the investigation of the case. After enquiring into the matter Mr. Bhullar asked the A.S.I. to record the statement of the Patwari. The Kanungo and other persons who were present at the time of delivery of possession and sumbit the report to him. Nothing was however done. I was asked to furnish reports of the delivery of possession by the A.S.I. which I did on 24th

Thereafter on 25th evening Shri Gurbachan Singh told me that he has fully satisfied himself and that according to him no offence has been made out against the accused. Actcording to him the accused have not been ejected from the land since the disptue about the compensation has not yet been decided by the Court and the compensation deposited has not been withdrawn by the other party. I told him that no stay whatscever was every granted by the Court and that I have been given actual possession with standing crops after I had deposited the compensation. That there is dejure and defecto transfer of possession to me and the accused Jhandu had no right to enter the land and remove my crop. He was not prepared to appreciate and understand this thing and tol me that the complaint is absolutely baseless. I approached the S.H.O. also who told me that responsible persons of Ranwar have told him that I want to forcibly eject Jhandu from the land in dispute and therefore the police cannot help in this matter. I was simply surprised to hear this argument from a very responsible police officer who was no less than the Incharge of the Police Station himself. He was trying to shield the accused and justify their criminal act. I may mention here that the S.H.O. had himselfbeen to the spot earlier in connection with the investigation of a case registered earlier and he fully knew the facts. I, therefore decided to call on you and brought to your notice the facts detailed above. You were pleased to assure me that needful shall be done.

Thereafter Shri Bhullar after consulting Shri Jasbir Singh, P.S.I., Karnal ordered the S.H.O., to register the case. The S.H.O. was reluctant to do so but the case was ultimately registered under orders of the D.S.P. on 1st May, 1965 at No. 116. More than four days have elapsed now and the police has not moved into the matter. The accused persons have not been arrested so far and recovery has not been made. However on my insistance Shri Gurbachan Singh recorded the statement of certain persons yesterday The statements were recorded on loose sheets (white papers) and keeping in view the attitude and the behaviour of the A.S.I. I am afraid anything and every thing, can happen with those statements and the investigation. The investigation is being carried on in a most unsatisfactory and prejudicial manner. So much so that the A.S.I, asked the Moharrir to find out whether Dhuli Ram is a Regd. Badmash so that this fact be mentioned in the investigation and in the Zimini. I told him that it is absolutely unnecessary and most prejudicial on his part. Dhuli Ram is not a Regd. Badmash as far as my information goes and even if he is, he has a legal right and fully justified to seek the protection of law and of the police as well, in a right cause. He tried to record the statements in a very objectionable manner and my son Shri Vinod Kumar who was also present there protested against this. Thereupon he told us that it is an investigation and he as an Investigation officer has full right, authority and power to conduct and carry on the investigation in any manner he likes and that I cannot object to it.

I would like to bring to your notice that earlier too the Police had registered a case on 11th February, 1965 at No. 45 on the complaint of Dhuli Ram against Jhandu and

[Home and Development Minister]

others in which recovery was effected, Jhandu was challaned but the actual culprits have not been apprehended so far for reasons best known to them.' It appears to me therefore that the Police is helping the other party out of the way or there is some powerful hand behind which is with holding their action in the matter and is responsible for their luke warm attitude and this partial behaviour. The investigation of my case has not been-carried on in a satisfactory manner and I have reasons to fear that the police is bent upon cancelling it. The reason for it appears to be that the case has been registered against the wishes of the Sadar Police.

Under the circumstances I would request you to look into the matter personally and I would also request that investigation of the case be withdrawn from theSadar Police Station and be entrusted to some other competent senior officers.

Thanking you.

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਪੰਚਾਇਤ ਸੰਮਤੀ ਵਲੋਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਐਕਚੂਅਲੀ ਉਹ ਜੀਪ ਘਟ ਚਲਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਮਾਈਲੇਜ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ?

ਗ੍ਰਹਿ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਕੋਈ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।

कामरेड राम प्यारा : क्या होम मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि जो इन्कवायरी जून में शुरू हुई और आज 2 नवम्बर हो गई है यह आज तक फाइनेलाइज़ नहीं हुई क्या इस के फाइनेलाइज़ न होने की वजह यही है कि जो यह एस. एच. ओ है यह एस. पी. के साथ बड़ा मिक्सड अप है और वह उस को प्रोटेक्शन दे रहा है।

मंत्री : यह जो इनआर्डीनेट डिले हुई है इस के बारे में भी इनकुआरी हो रही है और जो इस इनकुआरी के रिज़ल्ट होंगे वह आप को बता दिए जाएंगे।

Pandit Chiranji Lal Sharma ; May I ask the Hon. Home Minister if the working on the part of the S. H. O. should entail his dismissal from service ?

Minister ; Any thing more than that can happen.

कामरेड राम प्यारा : स्पीकर साहिब, मेरा पहला गिला तो इन पर यह है कि इस बारे में मैं ने पहले एक चिट्ठी आई. ज़ी. को लिखी थी फिर एक इन को लिखी थी और एक एस. पी को लिखी थी – – –

श्री अध्यक्ष : आप गिला कर रहे हैं या सप्लीमेंटरी पूछ रहे हैं ? (Is the hon. Member making a complaint or asking a supplementary ?

Comrade Ram Piara : I am referring to the mis-statement in reply to part (a) of my question it has been stated "Yes. It was received by the Superintendent of Police and a copy of the same is laid on the Table of the House". My question is whether the Home Minister himself and the I. G. of Police also received registered letters after that. Sir, I received the reply also. Then why have those letters not been placed on the Table of the House ?

मन्त्री : स्पीकर साहिब, इस सवाल के जवाब में जितनी इनफर्मेशन देने की मुनासिब ज़रूरत समझी थी वह मैं ने दे दी है और इस बारे में जो इन की लेटर थी वह भी मैं ने रख दी है। इस बार में जितनी एक्सटैनसिव इनफरमेशन देने की ज़रूरत थी वह दे दी गई है।

कामरेड राम प्यारा : यह तो आप ने वह चिट्ठी रखी है जो मैं ने एस. पी. को लिखी थी और उस के जवाब में एस. पी. ने मुझ से पूछा था कि आप कोई स्पैसिफिक इनस्टांस दें तो मैं ने इनस्टांसिज दिए जिन पर यह एनक्वायरी हुई है। अब तो मैं यह पूछ रहा हूं कि वह लैटर्ज़ क्यों मेज़ पर नहीं रखी गई जो मैं ने आई. जी. और मिनिस्टर साहिब को लिखी थीं ?

मन्त्री : स्पीकर साहिब, बात यह है कि जहां तक कामरेड राम प्यारा का ताल्लुक है इन को कुछ शिकायतें हैं जो हम ने सेशन के बाद सुननी हैं और उस के पेशेनज़र ही मेरा ख्याल है कि यह सवाल पूछना चाहते हैं जिन को हम ने आपस में बैठ कर डिस्कस करना है।

कामरेड राम प्यारा: मेरी वह चिट्ठी 27/28 मई की थी जिस का एक फ़िकरा यह है—

"If you have the courage to discuss this case before the Home Minister and the I. G. of Police, write to me atonce." Sir, when I have already written to the S. P., the I. G. of Police and the Home Minister on the 27th/28th May then what is the reason for not convening such a meeting and redressing the grievances ? About five months have now elapsed when I wrote to them.

Minister : Sir, I have given reply to the particular question put by the hon. Member. As for the other cases, those will be separately dealt with. We are taking action in this particular case and the S. P. has ordered a departemental enquiry against the Sub-Inspector for causing inordinate delay in the registration of the case. Unless the enquiry is completed, how can I say that this thing will happen or not.

श्री बलराम जी दास टंडन : क्या मंत्री महोदय बतलाने की कृपा करेंगे कि कम्पलेंट क्या थीं और उस बारे में इन्क्वायरी करवाने में कितनी देर लगी ? (विघ्न)

मन्त्री : मैं टंडन साहिब की वाकफियत के लिये बता देता हूं। 12 अप्रैल, 1965 को गोपीवाला गांव के एक श्री दुली ने झंडु के खिलाफ रिपोर्ट की कि मेरी फसल काट ली है। अब इन का एतराज़ यह है कि उस से एप्लीकेशन ले ली मगर ऐस. एच. ओ. ने बाकायदा तौर पर रिपोर्ट रजिस्टर नहीं की। उस के खिलाफ डी. एस. पी. को कहा है कि एस. एच. ओ. के खिलाफ इन्क्वायरी कीजिए कि इस केस को रजिस्टर करने में इतने दिन क्यों लगे यह वाक्यात हैं केस के।

कामरेड राम प्यारा : मैं ने जो कहा है कि कारसपौंडेंस टेबल पर नहीं रखी गई क्या गवर्नमेंट को श्री प्रेम प्रकाश ऐडवोकेट की तरफ से कोई चिट्ठी मिली जो कि टेबल पर रखी गई है ? तो मैं पूछना चाहता हूं कि जहां दो ऐडवोकेट्स कम्पलेन करते हों वहां पर भी केस को रजिस्टर करने में इतनी देर क्यों होती है और एस. एच. ओ. के खिलाफ पांच महीनों तक कोई एक्शन क्यों नहीं लिया गया ?

मन्त्री : अब तो हो गई आयंदा एहतियात रखेंगे?

RIGHT BANK POWER HOUSE, NANGAL

8594. **Sardar Balwant Singh** : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state : —

(a) the target date, if any, fixed for the commissioning of the Right Bank Power House, Nangal and the estimated quantum of electric power likely to be generated by it;

[Sardar Balwant Singh]

(b) wether the State Electricity Board has made adequate arrangements for receiving power to be generated by the Power House mentioned in part (a) above ;

(c) whether any Grid Sub-station has been constructed to receive the above-mentioned power;

(d) the scheduled programme for the distribution of the power mentioned in part (a) ?

Sardar Ajmer Singh (Local Government and Planning Minister) : (a), (b), (c) and (d). A statement is laid on the Table of the House.

STATEMENT

(a) The first unit of the Bhakra Right Bank Power Plant is scheduled to be commissioned in March, 1966 and the remaining four units at a subsequent interval of 3 months each except for the last unit which may be commissioned by September, 1966. Each of the units is rated to generate 120 MW/70MW. The actual power that will be generated will depend on the available water and head conditions.

(b) A net work of 220/132/66 K. V. Transmission Lines and Grid Sub-stations has been planned for feeding the power to various load centres. Due to shortage of requisite sections of Steel the programme of erection of transmission lines is behinds schedule. It is hoped, however that the Bhakra-Ganguwal 220 K.V. line will be completed by March, 1966 and the Bhakra-Ludhiana 220 K.V. lines will be ready by May/June 1966.

(c) Purchase of equipment for all sub-stations covered under Right Bank Project has been processed. But the issue of Import Licence is pending with the Government of India for lack of Foreign Exchange. The Grid Sub-stations, therefore, cannot be erected in time to distribute all the power to the load centres. Temporary arrangements are, however being made to receive power at Ganguwal and Ludhiana for distribution to load centres through the existing net work.

(d) By above arrangements it is expected that 30 M.W. of power will be fed through Ganguwal and 70 M.W. through Ludhiana. This will take care of all power likely to be available pending permanent arrangements.

Sardar Balwant Singh : Sir, it is evident from the statement that the right bank power plant will be commissioned in March, 1966 while the trans mission lines of the power Station will be ready by May/June, 1966 i.e. after three months of the commissioning of the power plant. May I know from the hon. Minister that during these three months how would the Electricity Board or the State Government distribute the power to the people in the State in the absence of transmission lines?

Minister: Sir, if the statement is read the answer is there. However, the hon. Member can sort it out with the Minister incharge.

Sardar Balwant Singh : Mr. Speaker, may I know whether the question is going to be postponed again because the hon. Minister says that he is unable to give answer and that I should sort it out with the Minister incharge.

Minister : If you want I can read the statement. It is not very length.

Mr. Speaker: The hon. Member has put a very clear and precise question. If the hon. Minister is not in a position to answer it, it can be postponed.

Minister: Sir, that is what I have said. If further information is required the hon. Member can sort it out with the Minister Incharge.

Mr. Speaker: All right. Supplementaries on this question are postponed.

Cases of Murder etc.

***8382. Comrade Ram Chandra** : Will the Minister for Home and Development be pleased to state the number of cases of (1) Murder, (ii) kidnpping of boys, girls, women and men, (iii) suicide, (iv) theft (v) dacoities that occurred in the State district-wise during the period from June 1, 1964, to March 31, 1965 and from April 1, 1965 to up to date?

Sardr Darbara Singh: A statement containing the requisite information is laid on the table on the House.

From 1st June, 1964 to 31st March, 1965

District	Murder	Kidnapping				Suicide	Theft	5 Dacoity
		Boys	Girls	Women	Men			
Hissar ..	48	1	6	..	2	64	305	..
Rohtak	15	6	7	1	..	48	234	..
Gurgaon ..	12	2	8	5	1	38	296	1
Karnal ..	29	8	21	11	7	84	526	..
Ambala ..	17	5	38	19	3	37	848	..
Simla	1	..	3	..	..	..	56	..
Kangra ..	6	..	10	6	..	4	64	..
Hoshiarpur ..	14	1	14	4	2	14	182	..
Ludhiana ..	33	1	22	3	7	14	468	..
Jullundur ..	37	4	17	4	3	7	284	..
Lahaul and Spiti	1	..	..	..	..	..	3	..
Kulu ..	3	..	1	..	..	..	16	..
Ferozepur ..	67	9	16	11	..	44	343	..
Amritsar ..	39	..	20	2	..	20	373	..
Gurdaspur ..	18	2	10	3	2	2	177	..
Patiala ..	21	5	11	19	3	16	273	..
Sangrur ..	39	2	6	10	8	32	161	..
Bhatinda ..	58	..	7	9	4	7	141	..
Mohindergarh	2	..	..	4	1	..	55	..
Kapurthala ..	7	1	8	..	3	8	77	..

CHART

From 1st April, 1965 to 31st August, 1965

Murder	*kidnapping*				Suicide	Theft	Dacoity
	Boys	Girls	Women	Men			
21	..	4	..	4	25	111	..
15	1	3	1	3	18	124	..
..	..	2	..	..	23	123	..
19	1	6	6	3	56	206	..
10	2	28	9	2	26	267	..
..	..	2	..	..	1	31	..
5	1	5	3	1	1	47	..
16	1	10	..	3	10	85	..
15	1	13	2	5	3	202	..
15	..	11	1	..	1	50	..
1	..	..	..	..	..	1	..
1	..	5	..	..	2	5	..
57	6	9	4	..	23	116	..
29	..	11	..	1	16	156	..
17	1	11	2	1	3	66	..
12	3	5	12	..	3	93	..
16	1	2	1	2	15	78	..
22	..	4	4	4	4	80	..
..	..	..	1	..	1	20	..
4	..	3	..	..	2	35	..

कामरेड राम चन्द्र : मुझे जो कम्पेरेटिव स्टेटमेंट दिया गया है उस से जाहिर होता है कि सन् 1964–65 में करनाल में आठ लड़के, 21 लड़कियां, 11 औरतें और 7 मर्द अगवा किये गए। इसी तरह से अम्बाला में 5 लड़के, 38 लड़कियां, 19 औरतें और 3 मर्द अगवा किये गए। मैं यह पूछना चाहता हूं कि जरायम के इनसदाद के लिये क्या कार्यवाही की जा रही है। मैं एक और मिसाल देना चाहता हूं अगर आप इजाजत दें। यह जो सन् 1965–66 का 5 महीनों का ब्यौरा दिया गया है....

Mr. Speaker : The hon. Member may please put his supplementary and not read the reply.

Comrade Ram Chandra : Sir, I am quoting certain portions of the reply about which I want to get answer from the Home Minister. सन् 1965–66 का जो अम्बाला जिला का पांच महीनों का ब्यौरा दिया गया है उस में बताया गया है कि 28 लड़कियां अगवा की गईं। मैं पूछना चाहता हूं कि इन इज़ला में बढ़ती हुई गुंडागर्दी के इनस्दाद के लिये क्या कार्यवाही की है ?

ਮੰਤ੍ਰੀ : ਠੀਕ ਹੈ ਕੁਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਪਰ ਜੋ ਐਬਡਕਸ਼ਨਜ਼ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। (ਵਿਘਨ) ਕੁਲ ਕੇਸਿਜ਼ ਵਿਚ ਰੀਕਵਰੀਜ਼ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਫਿਰ ਵਾਪਸ ਚਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਦੋ ਦੋ, ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਵਾਪਸ ਚਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਰੀਕਵਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਵੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗਲਾਂ ਨੂੰ ਮਧ ਰਖ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਮੈਯਰਜ਼ ਅਡਾਪਟ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

कामरेड राम चन्द्र : स्पीकर साहिब मन्त्री जी ने एक आम बयान दे दिया है लेकिन मैं ने खास ज़िलों की ज़िक्र किया है। मैं पूछना चाहता हूं कि क्या सरकार ने इन इज़ला के ऐस. पीज़. को कोई खास इन्स्ट्रक्शन दी है या उन की जवाब तलबी की है क्यों ऐसे वाकयात हो रहे हैं ?

मन्त्री : जी हां, बुला कर भी कहा है, उन को लिख कर भी भेजा है कि इस का बराबर इनसदाद किया जाए और किडनैपिंग और मर्डर केसिज की तरफ खास ध्यान दिलाया गया है ?

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਖਰਾਬ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ... (ਵਿਘਨ) ਜਿਵੇਂ ਬਠਿੰਡੇ ਵਿਚ ਇਕ ਦਿਨ ਵਿਚ 12 ਕਤਲ ਹੋ ਗਏ, ਇਸ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਕੀ ਹੈ ? (ਵਿਘਨ)

चौधरी रण सिंह : क्या मंत्री महोदय बताने की कृपा करेंगे कि इस का क्या कारण है कि कई बार चोरी की वारदातें हुए हुए मुद्दत गुज़र जाती है और ऐग्रीव्ड पार्टी जा कर लिखाती है, उसको भी सालों बीत जाते हैं, पुलिस केस ही रजिसटर नहीं करती ? क्या इन के नोटिस में ऐसे केसिज़ आए हैं अगर आए हैं तो क्या यह बताएंगे कि क्या पुलिस केस रजिस्टर करने में इन्कार कर सकती है ?

मन्त्री : यह सवाल से मुतल्लिका तो बात नहीं है, एक जैनरल बात है मगर मैं इन से कहता हूं कि अगर यह कोई ऐसी इनफरमेशन देंगे तो ज़रूरी ऐक्शन लिया जायगा।

श्री बलराम जी दास टंडन : क्या मंत्री महोदय बतलाएंगे कि इन बढ़ रहे जरायम को रोकने के लिये क्या सरकार के ज़ेरे गौर कोई ऐसी स्कीम है जिस के मुताबिक ऐस. पीज़., डी. एस. पीज. वगैरह का नम्बर बढ़ाया जाए ताकि क्राइम को कन्ट्रोल किया जा सके।

मन्त्री : जो हैं उन्हीं से काम लिया जा सकता है।

Pandit Chiranji Lal Sharma : Will the hon. Minister for Home and Development be pleased to state the reasons for increase in the crimes during this period ?

ਮੰਤਰੀ : ਰੀਜ਼ਨ ਤਾਂ ਸਾਫ ਹੈ ਕਿ ਕਿਡਨੈਪ ਕਰ ਕੇ ਲੈ ਗਏ।

श्री अमर सिंह : क्या होम मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि करनाल और अम्बाला ज़िला में लड़कियों के अगवा किए जाने का इतना ज्यादा नम्बर क्यों है ? इस के क्या कारण हैं ? क्या पुलिस कलपरिटस के साथ मिली हुई है ?

ਮੰਤਰੀ : ਸਮਾਜ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈ । ਜਿਹੜੇ ਬੈਕਵਰਡ ਇਲਾਕੇ ਹਨ ਜਾਂ ਜਿਥੇ ਬੈਕਵਰਡ ਲੋਕ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਕਮਾ ਦੇ ਕੇ ਅਗਵਾਹ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਗਲ ਹਾਊਸ ਦੇ ਵਿਚ ਪੁਛਣ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ।

कामरेड राम प्यारा : क्या होम मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि जो स्टेटमेंट इन्हों ने मेज़ पर इस सवाल के जवाब में रखा है उस में ज़िला करनाल में मरडर की तादाद भी ज्यादा है और अबडक्शन की भी। क्या इस के बारे में हाई कोर्ट पंजाब ने करनाल की पुलिस एडमिनिस्ट्रेशन के खिलाफ एडवर्स रिमार्कस दिए हैं ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਸਵਾਲ ਤੋਂ ਤਾਂ ਇਹ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਇਕ ਲੰਮਾ ਚੌੜਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਵਖਰਾ ਪੁਛੋਗੇ ਜਾਂ ਚਿਠੀ ਲਿਖ ਕੇ ਪੁਛੋਗੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਇਤਲਾਹ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

कामरेड राम प्यारा : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर। मेरा सवाल तो साफ था। इट रिलेटिड टू दी केसिज़ आफ अबडक्शन। तो मैं ने यह पूछा था कि क्या पंजाब हाई कोर्ट ने ज़िला करनाल की पुलिस एडमिनिस्ट्रेशन के खिलाफ एडवर्स रिमार्क्स दिए और अगर दिए तो ऐसे अफसरान के खिलाफ क्या ऐक्शन लिया गया ?

What more does the hon, Home Minister want from us. He has given an evasive reply.

Mr. Speaker : The hon. Member should please take his seat. The hon. Minister wants a fresh notice.

Pandit Chiranji Lal Sharma : Sir, I rise on a point of Order. My point of Order arises out of the supplementary question that was put by the hon. Member Comrade Ram Piara. He wanted to know whether the hon. Home Minister........

Mr. Speaker : The hon. Member should know that he is on a point of Order.

Pandit Chiranji Lal Sharma : Yes, Sir. My point of Order is this whether the hon. Home Minister should reply to this part of the Question whether strictures have been passed by the High Court...........

Mr. Speaker ; The hon. Minister for Home and Development is not expected to be in possession of all the facts in anticipation.

कामरेड राम चन्द्र : मैं एक और बात होम मिनिस्टर साहिब से पूछना चाहता हूं। फिरोज़पुर ज़िला में पिछले साल 67 कत्ल हुए और इस साल के पहले 5 महीनों में 57 कत्ल हुए तो इस तरह की ला एण्ड आर्डर की हालत को काबू में रखने के लिये सरकार की तरफ से क्या इक्दामात उठाए गए हैं ?

ਮੰਤਰੀ : ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਇਕਦਾਮ ਹਨ ਉਠਾਏ ਗਏ ਹਨ । ਇਕ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਵਿਜੀਲੇਂਸ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਇਹ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਫਸਰ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਲ ਅਪ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪਾਸੇ ਕਿਉਂ ਧਿਆਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : ਕੀ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਗੈਂਗ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ ਕੀ ਪੁਲਿਸ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕਿ ਜਰਾਇਮ ਵਧ ਰਹੇ ਹਨ ?

ਮੰਤਰੀ: ਫਿਲਹਾਲ ਤਾਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਸ ਸਕਦਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੈਂਗਜ਼ ਨਾਲ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਆਦਮੀ ਨਾਲ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਕੇਸ ਬਾਰੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਗੈਂਗ ਦੀ ਗਲ ਕਰੋ ਤਾਂ ਪਤਾ ਕਰ ਕੇ ਦਸ ਦੇਵਾਂਗਾ।

श्री फतेह चंद विज : क्या होम मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि यह जो जरायम में इज़ाफा हो रहा है उस का यह कारण तो नहीं कि कई केसिज़ में उपर से प्रेशर पड़ जाता है और बस्ता बे के आदमियों को बस्ता बे से निकाल कर दुबारा आर्म के लाइसैंस दिए जाते हैं जिस तरह कि करनाल में गुरबख्स सिंह को दिया है ?

ਮੰਤਰੀ: ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੇ ਗਿਲੇ ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਕੱਢ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਕੇਸ ਬਾਰੇ ਨੋਟਿਸ ਦੇਣ ਤਾਂ ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ।

श्री सुरेन्द्र नाथ गौतम : क्या होम मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि इन्होंने बताया है कि 1 जून, 1964 से 31 मार्च, 1965 तक होशियारपुर जिला में 182 चोरियां हुई और 1 अप्रैल, 1965 से 31 अगस्त 1965 तक 85 थैफट केसिज़ हुए तो इन में से कितनी चोरियां बरामद की गई और अगर नहीं तो इस के क्या कारण हैं ?

ਮੰਤਰੀ : ਜਿਹੜੀ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਮੰਗੀ ਗਈ ਸੀ ਮੈਂ ਦੇ ਦਿਤੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵਖਰਾ ਨੋਟਿਸ ਦਿਉ ਪਤਾ ਕਰ ਕੇ ਦਸ ਦੇਵਾਂਗਾ ।

पंडित चिरंजी लाल शर्मा : क्या होम मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि ज़िला फिरोज़पुर में मर्डर की तादाद ज्यादा होने का कारण पैराटरुपर्ज़ तो नहीं ?

ਮੰਤਰੀ : ਕਈ ਵਜੂਹਾਤ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਦਸੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ । ਵਖਰਿਆਂ ਪੁਛ ਲੈਣਾ ।

श्री बलरामजी दास टंडन : क्या होम मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि जिन थानों के अन्दर जुरायम ज्यादा होते हैं वहां के एस. एच. ओ. और ज़िला के एस. पी. के खिलाफ डिसिप्लेनरी एक्शन लिया गया है या और कोई तरीका उन्हें सज़ा देने का किया गया है ताकि ज़रायम कम हों ?

ਮੰਤਰੀ : ਜੋ ਕੁਛ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਇਨ ਵਿਊ ਰਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਇਹ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇਸ ਕਾਰਨ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਜੇਕਰ ਵਖਰਾ ਨੋਟਿਸ ਦਿਉ ਤਾਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ।

कंवर राम पाल सिंह : क्या होम मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि करनाल में मर्डर का नम्बर बढ़ता चला जा रहा है तो क्या इस का यह कारण नहीं कि जिस के खिलाफ सैक्शन 302 के केसिज़ रजिस्टर होते हैं उन मुलज़मान के असला के लाइसेंस कैंसल नहीं किए जाते और उन्हें इस तरह से उतसाह मिलता है और ज्यादा जुरायम करने का ?

ਮੰਤਰੀ : ਜੇਕਰ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕੋਈ ਕੇਸ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਹਨ ਕਿ ਜਿਥੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 302 ਦੇ ਹੇਠ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਅਸਲੇ ਦੇ ਲਾਇਸੰਸ ਕੈਂਸਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਲਿਆਣ ਤਾਂ ਇਸ ਤੇ ਫੌਰੀ ਅਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

पंडित मोहन लाल दत : में यह दरयाफत करना चाहता हूं कि जरायम में इज़ाफा का कारण यह है कि पंजाब में शराबनोशी की आदत बढ़ रही है और इस की रोकथाम का कोई इन्तज़ाम नहीं किया जाता ।

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਇਸ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਇਲਿਸਟ ਡਿਸਟੀਲੇਸ਼ਨ ਦੇ ਜਰਾਇਮ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਨ। ਇਸ ਦੀ ਰੋਕ ਥਾਮ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਇਲਿਸਟ ਡਿਸਟੀਲੇਸ਼ਨ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਇਹ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਇਲਮ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਚ ਮਰਡਰ ਕੇਸਿਜ਼ ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਨਟ੍ਰੇਸਿਡ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਜਰਾਇਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਟ੍ਰੇਸ ਤਾਂ ਹੁੰਦੇ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਲਈ ਇਜ਼ਾਫਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਮੰਤਰੀ: ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਪਾਸ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਦੇ ਸਕਣ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਅਨਅਰਥ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹ ਸਮਝੇ ਹਨ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਤਹਿਕੀਕਾਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਫਿਰ ਪੜਤਾਲ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਐਕਸ਼ਨ ਵੀ ਲੈ ਸਕਾਂਗੇ।

Arrest of Shri Nahar Singh alleged assassin of the late S. Partap Singh Kairon

***8480. Comrade Shamsher Singh Josh** : Will the Minister for Home and Development be pleased to state—

(a) whether the Government is aware of the fact that the Inspector-General of Police, Punjab, and the Deputy Inspector-General of Police, Shri Ashwani Kumar, have given contradictory statements regarding the circumstances in which Shri Nahar Singh an alleged assassin of the late S. Partap Singh Kairon, was arrested, if so, which of the said version is correct ;

(b) the date when, and the place where the said Shri Nahar Singh was arrested and by whom ?

Sardar Darbara Singh ; (a) No.

(b) 27th July, 1965, near village Najeke in the jurisdiction of P.A.P. Picket Roop Nagar. He was arrested by Inspector Madan Gopal, A.S.I. Sardul Singh and Constable Sher Singh.

ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ ਕੀ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਗੌਰਮੈਂਟ ਸਰਵਿਸ ਕਾਨਡੱਕਟ ਰੂਲਜ਼ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਅਫਸਰ ਭਾਵੇਂ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਉਹ ਉਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗਿਰਫਤਾਰੀ ਬਾਰੇ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਇਕ ਡਰਾਮਾ ਜਿਹਾ ਰਚ ਦਿਤਾ ?

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਰਿਕੁਐਸਟ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਅਜੇ ਇਸ ਮੁਆਮਲੇ ਨੂੰ ਨਾ ਛੇੜਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਹੀ ਮੁਨਾਸਿਬ ਹੋਵੇਗਾ।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਮੈਂ ਇਹ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗਿਰਫਤਾਰੀ ਬਾਰੇ ਜਗ੍ਹਾ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਮੁਖਤਲਿਫ ਇਤਲਾਹਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਰਾਜਿਸਥਾਨ ਵਿਚੋਂ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਬਾਰਡਰ ਤੋਂ ਫੜਿਆ ਗਿਆ.........

Mr. Speaker : Comrade Babu Singh Ji, the reply has already come.

ਸਰਦਾਰ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਕੇਸ ਸਬ-ਜੁਡਿਸ ਹੋ ਇਸ ਲਈ ਪੁਛਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੈ ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਖਬਰ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਦਿਤੀ ਕੀ ਉਹ ਵਾਜਬ ਸੀ, ਜੇਕਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਖ਼ਬਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕੋਈ ਐਕਸ਼ਨ ਲਏਗੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਦੀਆਂ ਰੀਪਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਵਾਜਬ ਇਹੋ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਤੇ ਹੁਣ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।

Home Guard

***8647. Shri Surinder Nath Gautam** : Will the Minister for Home and Development be pleased to state—

(a) the total strength of the Home Guards personnel which the Goverment intend to train during the present emergency together with the number of Home Guards personnel so far trained ;

(b) the total amount so far spent on the said scheme ?

Sardar Darbara Singh : (a) 15,396 (To be trained during the present emergency. 35,200 more Home Guards will have to be trained if the full strength of Home Guards as being contemplated by the Government of India is raised).

(b) 1,60,10,909 (up to August, 1965) (Since the inception of Home Guards, this expenditure has been incurred on training, uniforms, equipment and allowances etc. Separate figures for training are not available with the Department).

श्री सुरेन्द्र नाथ गौतम : क्या होम मिनिस्टर साहिब बताएंगे, जैसे उन्होंने कहा है कि 15,396 होम गार्डज़ को ट्रेंड किये गये हैं, इन की ज़िलेवार तादाद कैसे है ?

मन्त्री : इस के मुतालिलक़ मैं पहले ही अर्ज़ कर चुका हूं कि डिसट्रिक्ट वाईज इनफर्मेशन अभी अवेलेबल नहीं है।

पंडित चिरंजी लाल शर्मा : होम गार्डज की ट्रेनिंग के लिये जो इम्पलाइज़ लिये जाते हैं उनको बकायदा तनखाह दी जाती है या डेली वेजिज़ पर रखा जाता है ?

मन्त्री : इन में कुछ रैगूलर हैं जिन को तनखाह दी जाती है और बाकी के जब डियूटी पर काल किये जाते हैं उन को डेली वेजिज़ दिये जाते हैं ।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਜਿਹੜੇ 15,396 ਟਰੇਂਡ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ: ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਦਿਤੀ ਜਾਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ।

श्री सुरेन्द्र नाथ गौतम : जो 15396 आदमियों को ट्रेनिंग दी गई है आया यह सब के सब अंडर ट्रेनिंग गये थे ।

मंत्री : इन में से 5 हज़ार एक्स मिलटरी मैन भी थे जिन को ट्रेनिंग देने का सवाल ही पैदा नहीं होता ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੀ : ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਵਿਚ ਡੇਲੀ ਵੇਜਿਜ਼ ਤੇ ਹੋਰ ਅਲਾਉਂਸ ਜੁਦਾ ਜੁਦਾ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ?

ਮੰਤਰੀ : ਡੇਲੀ ਵੇਜਿਜ਼ ਪਰ ਵਾਲੰਟੀਅਰ ਨੂੰ $2\frac{1}{2}$ ਰੁਪਏ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ when called out for training on duty more than $2\frac{1}{2}$ hours. ਇਕ ਰੁਪਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਰਦੀ ਅਲਾਉਂਸ ਵੀ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ when called for training on duty for more than $2\frac{1}{2}$ hours.

श्री मंगल सेन : जैसे होम मिनिस्टर साहिब ने बताया कि बहुत सारे डेली वेजिज़ पर होम गारड के आदमी ट्रेनिंग पीरियड के दौरान बुलाये जाते हैं क्या मौजूदा एमरजंसी को मद्दे नज़र रखते हुए उन को रैगुलर बनाने की कोशिश की जायेगी ?

मंत्री : हम कोशिश करेंगे कि इस काम के लिये ज़्यादा से ज़्यादा भरती किये जाये ।

Pakistani Para-Troopers

***8662. Shri Mangal Sein :** Will the Minister for Home and Development be pleased to state the total number of Pakistani Paratroopers arrested in the State together with the total number of Officials and non-officials injured or killed while apprehending the said Paratroopers ?

Sardar Darbara Singh ; It is not in the public interest to disclose the number of Pakistani Paratroopers arrested in this State during the recent Pak. aggression. Two Constables and four civilians were killed and two civilians injured in the encounters with paratroopers.

श्री मंगल सेन : क्या गृह मंत्री बतायंगे की पैरा ट्रूपर्ज़ को छुपाने के इलज़ाम से लुधियाना ज़िला के किसी मुअज़ज़ आदमी को गिरफ्तार किया था और उसका नाम क्या था ?

मंत्री : मुझे मुअज़ज़ की तारीफ बता दी जाये । खैर वह नां बताये तो अच्छा है, पता नहीं वह क्या कह बैठे । मैं इस से और ज़्यादा कुछ नहीं कह सकता कि हम ने इस सिलसिले में कुछ गिरफ्तारियां की हैं, इन की अभी इन्क्वायरी हो रही है जब कम्पलीट हो जायेगी आपके सामने आ ही जायेगा, अभी ज़्यादा कुछ कहने को मैं तैयार नहीं ।

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਕੀ ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਪੈਰਾ ਟਰੁਪਰ ਜਗਰਾਉਂ ਤਹਿਸੀਲ ਦੇ ਇਕ ਬੰਦੇ ਕੋਲੋਂ ਪਕੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਇਕ ਪੁਰਾਣਾ ਕਾਂਗਰਸੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣਾ ਸਬ-ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਕਰੈਚ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਤੇ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਛੇੜਖਾਨੀ ਕਰਨਾ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਵਾਜਬ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਪਾਸੇ ਪੂਰੇ ਅਲਰਟ ਹਾਂ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ਖਸ ਹੋਵੇ, ਮੁਲਕ ਦੇ ਇੰਟਰੈਸਟ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖ ਕੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕੋਈ ਰਿਆਇਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਵੀ ਹੈ।

डाक्टर मंगल सेन : On a point of order, Sir. मैं आपका इस मुआमले पर रूलिंग चाहता हू जैसे आप ने कई बार फरमाया है कि सवाल पूछने वाले मैम्बर को तीन बार सवाल करने का मौका दिया जाता है। मैं ने आप की नज़र पकड़ने की भी कोशिश की मगर पकड़ ना सका मैं सिर्फ एक ही सवाल करूगा.....

श्री अध्यक्ष : कोई हार्ड एंड फास्ट रूल नहीं रखा गया है, लेकिन एक-दो सप्लीमेंट्रीज़ में पहले सवाल करने वाले को प्रैफ्रेंस ज़रूर देते हैं। लेकिन I think, it is not in public interest to proceed with this question. (There is no hard and fast rule in this connection. Generally, the Member putting the question is given preference over others in asking one or two supplementaries. However, I think it is not in public interest to proceed with this question.)

श्री मंगल सेन : स्पीकर साहिब, कृपाल सिंह ग़द्दार है, यहां पर उन का नाम आना चाहिए।

मंत्री : यह मेरे स्टैंडिंग आर्डर्ज़ हैं कि कोई भी आदमी क्यों न हो अगर दोषी पाया गया तो उसे तफतीश में शामिल कर लिया जाएगा।

श्री मंगल सेन : एक आदमी कृपाल सिंह जो वतन का ग़द्दार है, उसके बारे में कोई सवाल पूछा जाये तो क्या यह कह कर टाला जा सकता है कि यह सवाल पब्लिक इंट्रैस्टम में नहीं है ?

Mr Speaker : It is not proper to disclose their names etc. because the enquiry is going on.

मंगल सेन : स्पीकर साहिब, वह तो वतन का गद्दार है।

श्री अध्यक्ष : वतन के गद्दार का नाम, ठीक है, कि आना चाहिये, लेकिन किस स्टेज पर, यह देखने वाली बात है। इस वक्त नाम डिस्क्लोज़ करने से इनवेस्टीगेशन पर इफैक्ट पड़ेगा। इस लिये आगे जाना पब्लिक इंट्रैस्ट में नहीं है। (No doubt the name of the traitor should come in the House but the point is at what stage ? This has to be looked into. The disclosure of the name at this stage will affect the investigations. Therefore, it is not in the public interest to proceed with it.)

ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : On a point of order, Sir. ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਸੀਕਰਿਟ ਸੈਸ਼ਨ ਰਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਕਿ ਸੀਕਰਿਟ ਗੱਲਾਂ ਡਿਸਕਸ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਣ।

Mr. Speaker : This is no point of order.

Transfers of Officers of I.P.S. Cadre

***8673. Sardar Kulbir Singh** : Will the Minister for Home and Development be pleased to state the names of I.P.S. Officers in the State who were either transferred or whose nature of duties was changed after the budget session, 1965, together with the circumstances which led to the said transfers or change ?

Sardar Darbara Singh : A statement giving the required information is placed on the Table of the House.

List of I.P.S. Officers transferred etc., since 1st April, 1965

Serial No.	Name of the officer	From	To	Date of transfer	Reasons for the transfer etc.
1	Shri Ajaib Singh, I.P.S.	D.I.G./Jullundur Range	Granted leave		He proceeded on 120 days leave with effect from 4th April, 1965. The charge of the Jullundur Range was taken over by Shri A. Kumar, I.P., in addition to his own duties
2	Shri Avinash Chandra, I.P.S.	S.P., Kangra	Granted leave		Proceeded on leave on medical certificate with effect from 8th April, 1965
3	Shri H.R.K. Talwar, I.P.S.	S.P., C.I.D.	S.P./Anti-Food Grains Smuggling in Food and Supplies Department	17-4-65 (A.N.)	The post held by Shri Talwar in the C.I.D. terminated
4	Shri S.S. Brar, I.P.S. ..	Comdt., 25th Bn., P.A.P., Ajnala	Addl. S.P., Amritsar	13-5-65	Shri Harbans Singh Bedi, the Commandant of the battalion at Ajnala, who had proceeded on leave resumed duty there on its expiry on 10th May, 1965
5	Shri P.C. Wadhwa, I.P.S.	S.P., C.I.D.	S.P., Kangra	21-5-65	He was posted S'P./Kangra vice Shri Avinash Chandra, I.P.S., granted leave from 8th April, 1965.
6	Shri H.R.K. Talwar, I.P.S.	S.P./Anti-smuggling	Commandant, Punjab Home Guards	24-5-65	It was considered more appropriate to post him in the Home Guards Department
7	Shri J.S. Anand, I.P.S.	Comdt., 5th Bn. P.A.P.	A.D.C. to Governor	27-5-65	One post of the A.D.C. was sanctioned in the senior scale of I.P.S.
8	Shri R.R. Singh, I,P.S.	A.S.P.,/Patiala	Comdt., 33rd Bn., P.A.P.	23-6-65	Promoted to officiate as S.P. and posted to the 33rd Bn. P.A.P. at Amritsar, vice Shri Surendra Nath, I,P.S. transferred to the 24th Bn. at P.A.P. Hqrs. The latter is on the staff for the investigation of the Kairon Murder case and had frequently to remain absent from Amritsar. It was not considered desirable to keep the post at Amritsar vacant for long period.
9	Shri Surendra Nath, I.P.S.	Comdt., 33rd Bn.	Comdt. 24th Bn.	25-6-65	

10	Shri Inderjit Singh Sodhi, I.P.S.	S.P.,/Narnaul	Comdt. 15th Bn. P.A.P.	18-6-65	Shri B.S. Dhaliwal resumed duty as S.P. Narnaul on return from leave
11	Shri Baljit Singh Dhaliwal, I.P.S.	On return from leave	S.P. Narnaul	10-6-65	
12	Shri H.S. Sekhon, I.P.S.	A.S.P./Ambala	On promotion Comdt., 5th Bn., P.A.P.	26-6-65	Shri Sodhi was selected for the advanced training at Abu
13	Shri I.J. S. Sodhi, I.P.S.	Comdt. P.A.P. Bn. 15	C.P.T.C., Abu	12-7-65	
14	Shri. H.R. Swan, I.P.S.	On return from C.P.T.C., Abu	Comdt., 5th Bn., P.A.P.	12-7-65	On return from Abu
15	Shri H.S. Sekhon, I.P.S.	Comdt., 5th Bn., P.A.P.	Comdt., 15th Bn, P.A.P. at H.Q.S.	20-7-65	On compassionate grounds
16	Shri Daljit Singh, I.P.S.	Comdt., 7th Bn., P.A.P.	S.P.,/Anti Food-Grains Smuggling Staff	28-7-65	To fill in an existing vacancy
17	Shri Ajaib Singh, I.P.S., D.I.G. of Police	On return from leave	Dir., Special Inquiry Agency Pb., Chandigarh	2-8-65	On return from leave
18	Shri B.R. Chadha, I.P.S.	Addl. D.I.G./P.A.P.	D.I.G., Jullundur, Range	10-8-65	To fill in the existing vacancy
19	Shri Ranjit Singh, I.PS.	On return from leave	Addl. D.I.G./P.A.P.	9-8-65 (A.N.)	On return from leave
20	Shri Avinash Chandra, I.P.S.	On return from leave	Comdt., 14th Bn., P.A.P.	17-8-65 (A.N.)	On return from leave
21	Shri H.C. Jatav, I.P.S.	Deputy Comdt. P.A.P. Bn. 11	S.P. Keylong	31-8-65	Vice Shri P.S. Bhinder, I.P.S., deputed to Government of India
22	Shri P.S. Bhinder, I.P.S.	S.P. Keylong	Deputed to Government of India	31-8-65	Was selected for deputation to Government of India
23	Shri Lachhman Dass, I.P.S.	A.S.P./,Ambala	Addl. S.P., Ludhiana	11-9-65	On promotion as Officiating S.P.

Serial No.	Name of the officer	From	To	Date of transfer	Reason for the transfer etc.
24	Shri Surjit Singh, I.P.S.	A.S.P.,/Patiala	Addl. S.P., Jullundur	14-9-65	On promotion as Offciating S.P.
25	Shri P.S. Hura, I.P.S.	A.S.P.,/Ferozepore	Addl. S.P.,/Ferozepore	11-9-65	Ditto
26	Shri Avinash Chandra, I.P.S.	Comdt., P.A.P. Bn. 14th	Comdt. P.A.P. Bn. 36	14-9-65 (A.N.)	Vice Shri Siasat Singh, Comdt. of 36th Bn. posted as Deputy Comdt. 14th Bn., on administrative grounds
27	Shri Surendra Nath, I.P.S.	Comdt. P.A.P., Bn. 24	Comdt. P.A.P. Bn. 50	17-9-65	On administrative grounds
28	Shri D.S. Grewal, I.P.S.	On return from leave	D.I.G./P.A.P.	27-9-65	On return from leave, he was promoted as Officiating D.I.G. in P.A.P.
29	Shri P.A. Rosha, I.P.S.	S.S.P., Ferozepore	D.I.G. /P.A.P.	28-9-65	On promotion as Officiating D.I.G.
30	Shri B.S. Danewalia, I.P.S.	P.A.P. (Chandigarh)	Pr. P.TS.., Phillaur	1-10-65	Shri Randip Singh, I,P,S, Pr./P.T.S., Phillaur, was promoted as Officiating D.I.G.
31	Shri Randip Singh, I.P.S.	P. /P.T.C., Phillaur	D.I.G./Patiala Range	1-10-65 (A.N.)	On promotion as Officiating D.I.G.
32	Shri Ram Singh, I.P.S.	D.I.G./Patiala Range	Comdt. Genl. Pb. Home Guards	25-9-65	On promotion
33	Shri A. Kumar, I.P.S.	D.I.G./P.A.P. and Border Range	Addl. I.G./P.A.P. and Border Range	9--65	Decision to upgrade the post was taken
34	Shri J.P. Atray, I.P.S.	A.S.P./Amritsar,	G.R.P. Ambala	11-9-65	D.S.P./G.R.P. Shri G.S. Uppal had been promoted to official as S.P.

ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਇਹ ਦਰੁਸਤ ਹੈ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਐਸ. ਐਸ. ਪੀ. ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸਪੈਸ਼ਲ ਪੋਸਟ ਦੇਣ ਲਈ ਤਮਾਮ ਆਈ. ਪੀ. ਐਸ. ਆਫੀਸਰਜ਼ ਦੀ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ?

Minister : The reply already given is clear.

Pandit Chiranji Lal Sharma : What were the reasons that led to the transfer of these I.P.S. Officers ?

ਮੰਤਰੀ: ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਕ ਤਾਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਕੋਈ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਨ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਦੂਜੀ ਇਹ ਕਿ ਛੁੱਟੀ ਕੱਟ ਕੇ ਕੋਈ ਵਾਪਿਸ ਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਔਰ ਤੀਜੀ ਐਡਮਿਨਿਸਟ੍ਰੇਟਿਵ ਸਹੂਲਤ ਲਈ।

Comrade Ram Chandra : May I know if it was a solitary transfer of a solitary officer or was it a chain of tranfers made in this connection ?

मुख्य मन्त्री: मामला इस तरह का है कि उस में बहुत सी बातें पहले होनी लाजमी हैं।

मन्त्री : कोई खास करके नहीं बलकि नारमल रटीन में ही ट्रांसफर करते हैं।

ਕਾਮਰੇਡ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਤਰਸਿੱਕਾ : ਕੀ ਸ੍ਰੀ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸਾਬਕ ਐਸ. ਐਸ. ਪੀ. ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੂੰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਤਰੱਕੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਰਾਹੀਂ ਸਾਬਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਲੈਜਿਸਲੇਟਰ ਤੇ ਝੂਠੇ ਕੇਸ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਸਨ ?

ਮੰਤਰੀ: ਰੁਟੀਨ ਵਿਚ ਜਿਸ ਦੀ ਜੋ ਤਰੱਕੀ ਡਿਯੂ ਹੋਵੇ ਉਹ ਦੇਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਕੋਈ ਸੀਰੀਅਸ ਚਾਰਜ ਸਾਬਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

Sardar Gurnam Singh : Is he the same Officer who was exonerated by the Das Commission ?

Minister : I think so.

Comrade Ram Piara : Will the Hon'ble Home Minister be pleased to state if it is a fact that the Board had written to Government that Ranjit Singh, D.I.G., was promoted by the Inspector-General of Police out of the way ?

Minister : There is no question of that. I do not know which report the Hon'ble Member is referring to.

ਕਾਮਰੇਡ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਤਰਸਿੱਕਾ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਇਹ ਉਹੋ ਹੀ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਇਕ ਲੈਜਿਸਲੇਟਰ ਤੇ ਦੋ ਕੇਸਿਜ਼ ਬਣਾਏ ਸਨ। ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ ਡੀ. ਆਈ. ਜੀ. ਨੇ ਔਰ ਕੰਵਰ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ, ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਆਈ. ਜੀ. ਨੇ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ: ਮੈਂ ਇੰਨੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਸਵਾਲ ਸੈਪੇਰੇਟ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਸੈਪ੍ਰੇਟ ਨੋਟਿਸ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਦਿਓ ਤਾਂ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਦੇ ਦਿਆਂਗਾ।

Separation of Prosecution Agency from the Police

***8765. Shri Amar Singh** : Will the Minister for Home and Development be pleased to state whether there is any proposal under the consideration of the Government to separate the Prosecution Agency from the Police Wing and put the same under the legal remembrancer, Punjab, if so, the details of the steps so far taken by the Government in this connection and the approximate date by which the proposal is likely to be implemented ?

Shri Chand Ram (Welfare and Justice Minister) : Yes. The matter is under consideration. It is, however, not possible at this stage to indicate the approximate date by which the proposal is likely to be finalised/implemented.

श्री अमर सिंह : क्या कोई ऐसी कमेटी बनाई गई है जिस के तहत यह मामला अंडर कंसिड्रेशन है, और बनाई गई है तो कब बनाई गई ?

मंत्री : मेरे पास कमेटी कब बनी यह डेट तो है नहीं, लेकिन कमेटी है जिस में सी. एम. साहिब हैं, होम मिनिस्टर हैं, मैं हूं, होम सैक्रेटरी हैं, चीफ सैक्रेटरी हैं, आई. जी. पुलिस और ऐल. आर. हैं। और यह सवाल उस वक्त से जेरे गौर है जिस वक्त जुडीशरी को ऐग्जक्टिव से अलग किया था।

श्री अमर सिंह : मुख्य मंत्री साहिब ने एक स्टेटमेंट दिया था यहां कि प्रासीक्यूशन एजंसी को पुलिस विंग से अलग कर रहे हैं, उस का क्या हुआ ?

मंत्री : इस वक्त हम और मामलात में लगे हैं लेकिन यह मामला भी जेरे ग़ौर है।

Pandit Chiranji Lal Sharma : May I request the Hon'ble Minister to kindly state if it is a fact that the Inspector-General of Police is standing in the way of this Prosecution Agency being either put under theLegal Remembrancer or under a separate directorate of Prosecution?

Minister : It is not a fact.

ਸਰਦਾਰ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ : ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਡੇਟ ਫਿਕਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿ ਇਤਨੇ ਚਿਰ ਤਕ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏਗਾ ?

मंत्री : जलदी फैसले कीं कोशिश करेंगे।

Sardar Balwant Singh : In view of the categorical statement made by the Hon'ble Chief Minister that this wing has to be separated from the Police, what was the necessity to constitute a committee to consider this issue ?

मुख्य मंत्री : यह मामला अंडर कंसिड्रेशन है लेकिन उस में कई चीजें ऐसी हैं जिनमें कई तरह के रिपरकशन्ज़ होते हैं। ऐडवोकेट जनरल, आई. जी., पुलिस, लीगल डिपार्टमेंट के साथ मीटिंग हुई थी—जो कुछ भी है हम उसके मुताबिक उस को पूरा करने की कोशिश करेंगे।

Kanwar Ram Pal Singh : Will the Minister for Justice kindly state as to why delay is being caused in the separation of the two Branches ?

Welfare and Justice Minister : The Chief Minister has already stated the position.

Mr. Speaker : Kanwar Ram Pal Singh, separation is always painful and it takes time (*laughter*).

Pandit Chiranji Lal Sharma : May I ask the Chief Minister or the Minister for Justice if representations have also been received by the Government from the Prosecuting Sub-Inspectors and Inspectors for the separation of that Branch from the Police Wing ?

मुख्य मंत्री : मामला इस तरह का है कि उस में बहुत सी बातें पहले होनी लाजमी हैं।

मुख्य मंत्री : वह तो मैं पहले ही अर्ज़ कर चुका हूं। उन की रिप्रेजेंटेशन आई हो या न लेकिन सारा मामला अंडर कंसिड्रेशन है। उस के तमाम पहलुओं पर गौर करके फैसला किया जाएगा।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਮੀਟਿੰਗ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਣ ਹਨ ?

मुख्य मंत्री : कोई ऐसे कारण नहीं। उस के मुताल्लिक हम एडवोकेट जनरल और आई. जी. पी. से सलाह मशवरा कर रहे हैं। उस में उन से आपस में कारेस्पांडेंस भी हुई है। इसमें ठीक तरह ग़ौर हो रहा है।

ਸਰਦਾਰ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ : ਤੁਸੀਂ 1967 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ੨ ਕਰ ਦਿਉਗੇ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ?

मुख्य मंत्री : जैसा कि आपको पता है जो हम वादा करते हैं उसको पूरा करते हैं।

श्री राम धारी बाल्मीकि : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर। अभी पंडित चिरंजी लाल जी और कंवर राम पाल जी ने अंग्रेज़ी में सवाल पूछे, मैं पूछना चाहता हूं कि क्या चीफ मिनिस्टर साहिब अंग्रेज़ी में जवाब नहीं दे सकते या वह पढे ही इतना हैं ?

Forcible Possession of Shamilat Land Reserved by Panchayat, Rehan District Kangra

***8375. Comrade Ram Chandra** : Will the Minister for Home and Development be pleased to state—

(a) whether any area of Shamilat land reserved by the Panchayat of Rehan, tehsil Nurpur, district Kangra, for the construction of hospital has been reported to have been forcibly taken possession of by some private person, if so, when ;

(b) whether the Government received any representation from the said Panchayat for restoration of possession of the said land to the Panchayat, if so, the action taken thereon?

Sardar Darbara Singh : (a) Yes; since 1964.

(b) On the representation of the Panchayat, proceedings for dispossession of unauthorised occupants have been taken up by the Sub-Divisional Officer (Civil), Nurpur, in accordance with the law.

कामरेड राम चन्द्र : मैं विकास मंत्री जी से दरियाफ्त करना चाहता हूं कि यह मामला एस. डी. ओ. साहिब ने कब अपने हाथ में लिया और उस में क्या प्राग्रेस हुई है पंचायत को ज़मीन रिस्टोर करने में ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਕੋਈ ਹਸਪਤਾਲ ਬਣਨਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਜਗਾਹ 1964 ਤੋਂ ਕੋਈ ਭਗਤਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਇਲੀਗਲ ਪੁਜ਼ੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇਹ ਕੇਸ ਐਸ. ਡੀ. ਓ. ਕੋਲ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਡਿਊ ਨੋਟਿਸ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ 30 ਡੇਜ਼ ਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਡਿਸਪੁਜ਼ੇਸ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ। ਅਗਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਡਿਉਲੀ ਅਥਾਰਾਈਜ਼ਡ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਡਿਸਪੁਜ਼ੇਸ ਕਰਕੇ ਹਸਪਤਾਲ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਖਾਲੀ ਕਰਾ ਦਿਆਂਗੇ।

कामरेड राम चन्द्र : मैं ने दरयाफ्त किया था कि यह मामला एस. डी. ओ. के पास कब आया, कब उस ने नोटिस दिया और उस के बाद क्या हुआ ?

ਮੰਤਰੀ : ਐਕਚੁਅਲ ਡੇਟਸ ਇਸ ਵੇਲੇ ਪਾਸ ਨਹੀਂ । ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅਲਹਿਦਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ।

कामरेड राम चन्द्र : यह 1964 का मामला है कि पंचायत ने शिकायत की कि किसी प्राइवेट पार्टी ने उस ज़मीन पर जबर्दस्ती कबज़ा कर लिया है। एक साल का अरसा हो गया है। अगर पंचायतों की शिकायत पर ग़ौर न किया गया तो पंचायत की क्या वुक्त रह जाएगी ?

मंत्री : जो एप्लीकेशन पहले दी थी उस पर नोटिस दिया गया। उसमें फूला निकला। उसके बाद दूसरी एप्लीकेशन आई। उस पर एस. डी. ओ, सिविल की प्रोसीडिंग्ज़ हो रही हैं। ख्याल है कि जल्दी ही इसका फैसला हो जाएगा।

Request made by certain Block Samitis of Sangrur for Purchase of English Typewriters

***8780. Lt. Bhag Singh :** Will the Minister for Home and Development be pleased to state—

(a) whether any Block Samitis of Sangrur District made a request for granting sanction for the purchase of English typewriters in the Zila Parishad meeting held on 24th August, 1965, if so, the names thereof;

(b) whether it is a fact that the sanction to the purchase of said typewriters was granted against the working of the Regional Formula; if so, the reasons therefor ?

Sardar Darbara Singh : (a) No.

(b) No.

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪਾਰਟ (ਏ) ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ 'ਨੋ' ਕੀ ਉਹ ਦਸਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਇਹ ਜਵਾਬ request for granting sanction ਦਾ ਸੀ ਜਾਂ holding of meeting ਦੇ ਬਾਰੇ ਸੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਕੋਈ ਐਸੀ ਰਿਕੁਐਸਟ ਨਹੀਂ ਆਈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ 'ਨੋ' ਕਿਹਾ ਹੈ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਕੀ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜ਼ਿਲਾ ਪਰੀਸ਼ਦ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਇਹ ਰੁਪਏ ਲਏ ਗਏ ਹਨ ਇਸ ਦੀ ਮੰਨਜ਼ੂਰੀ ਹੋਈ ਹੈ ਬਲਾਕਸ ਵਿਚ। ਇਸ ਦਾ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਮੁਖਾਲਫਤ ਕੀਤੀ ।

ਮੰਤਰੀ: ਅਗਰ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਆਵੇ ਵੀ ਤਾਂ ਰੈਗੂਲੈਰਾਈਜ਼ ਕਰਾਂਗੇ, ਗਲਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਿਜੈਕਟ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੰਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਸੁਜੈਸਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ, ਗਵਰਨਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਚਿਠੀ ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ, ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

ਮੰਤਰੀ: ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਜੋ ਇਤਲਾਹ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿਲਾ ਸੰਗਰੂਰ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਪੰਚਾਇਤ ਸੰਮਤੀਆਂ ਨੇ ਕੋਈ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਟਾਈਪਰਾਈਟਰ ਸੈਂਕਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖਿਆ, ਜੋ ਰਿਕੁਐਸਟ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਆਈ। ਸਵਾਲ ਦੇ ਪਾਰਟ (ਬੀ) ਵਿਚ ਜੋ ਪੁਆਇੰਟ ਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਅਗਜ਼ਾਮਿਨ ਕਰਕੇ ਮੰਨਜ਼ੂਰ ਕਰਾਂਗੇ।

ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ : ਕੀ ਵਿਕਾਸ ਮਤਰੀ ਜੀ ਇਹ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਗਲ ਠੀਕ ਹੈ ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲਾ ਪਰੀਸ਼ਦ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਇਹ ਮੀਟਿੰਗ ਰਖੀ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਮਤਾ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਜਿਹੜੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਟਾਈਪਰਾਈਟਰਾਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਮੰਗੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੰਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ: ਕੋਈ ਵੀ ਐਸਾ ਐਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸਟੇਟ ਪੱਧਰ ਤੇ ਅਗਰ ਉਹ ਰਿਜਨਲ ਫਾਰਮੂਲੇ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਹੋਵੇ।

Executive Officers of Kot Kapura and Rajpura

*8749. **Giani Zail Singh :** Will the Minister for Planning and Local Government be pleased to state—

(a) whether it is a fact that the services of the Executive Officer, Municipal Committee, Kot Kapura, were terminated and then he was posted at Rajpura;

(b) whether it is also a fact that the Executive Officer, Rajpura, was removed from service and then posted at Kot Kapura;

(c) if answers to parts (a) and (b) above be in the affirmative, the reasons thereof ?

Sardar Ajmer Singh : (a) Shri Daulat Ram was removed from the post of Executive Officer, Municipal Committee, Kot Kapura and appointed as Executive Officer, Municipal Committee, Rajpura.

(b) Shri Ajit Kumar Ahluwalia was removed from the post of Executive Officer, Municipal Committee, Rajpura and appointed as Executive Officer, Municipal Committee, Kot Kapura.

(c) The places of posting of Sarvshri Daulat Ram and Ajit Kumar Ahluwalia were interchanged for administrative reasons.

श्री बलरामजी दास टंडन : क्या मिनिस्टर साहिब यह बताएंगे कि एक एग्जेक्टिव अफसर को रिमूव करने के बाद इमिजिएटली उसे दूसरी जगह लगाने के क्या कारण हैं ? और दूसरे को उस जगह से रिमूव करके पहले की जगह लगाया गया इसके क्या कारण हैं ?

ਮੰਤਰੀ : ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਸਾਬਕਾ ਪੈਪਸੂ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਹੈ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਦੂਸਰੀ ਮਿਊਨਸਪਲ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਟਰਾਂਸਫਰ ਕਰਨ ਦਾ ਪਰੋਵਿਜਣ ਨਹੀਂ। ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਲੋਕਲ ਹਾਲਾਤ ਐਸੇ ਸਨ, ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਪਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟਸ ਨਾਲ they were not pulling on well. ਇਕ ਕੋਟ ਕਪੂਰੇ ਦੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਰਾਜਪੁਰੇ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਇੰਟਰਚੇਂਜ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ।

श्री मंगल सेन : क्या मंत्री महोदय बताएंगे कि उनके विरुद्ध जो शिकायतें थीं उस में यह ठीक समझा गया कि उन को दोबारा एप्वायंट कर दिया जाए या यह समझा गया कि उन्हें नौकरी से हटा दिया जाए ?

ਮੰਤਰੀ: ਇਸ ਹਦ ਤਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿਤਾ ਜਾਏ।

They should not be allowed to stay at their previous places of posting

श्री बलरामजी दास टंडन : क्या मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि दोनों जगह पर दोनों एगजेक्टिव अफसरों के खिलाफ म्युनिसिपल कमेटियों की क्या शिकायतें थीं ?

ਮੰਤਰੀ: ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਸ੍ਰੀ ਦੌਲਤ ਰਾਮ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਉਥੋਂ ਦੇ ਪਰੈਜ਼ੀ-ਡੈਂਟ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਕੁਛ ਬਣਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਕੰਪਲੇਂਟਸ ਫਾਈਲ ਕੀਤੀਆਂ। ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਅਫਸਰ ਦੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਸਬ-ਡਵੀਜ਼ਨਲ ਅਫਸਰ, ਫਰੀਦਕੋਟ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਕੁਛ ਐਲੀਗੇਸ਼ਨਜ਼ ਮਾਈਨਰ ਨੇਚਰ ਦੀਆਂ ਸਨ। ਪਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਗਨੀਫਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਸ਼ਿਫਟ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ ਜੋ ਰਾਜਪੁਰੇ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਪਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਨਾਲ ਚੰਗੇ ਤਅਲੁਕ ਨਹੀਂ ਸਨ । ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਪਟਿਆਲਾ ਡਵੀਜ਼ਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਹਲੂਵਾਲੀਏ ਦਾ ਓਥੇ ਰਹਿਣਾ ਮੋਸਟ ਅਨਡੀਜ਼ਾਇਰੇਬਲ ਹੈ, ਉਹ ਫੈਕਸ਼ਨਲਿਜ਼ਮ ਵਿਚ ਕੁਛ ਹਿਸਾ ਲੈਣ ਲਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਓਥੋਂ ਸ਼ਿਫਟ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਏ।

Mr. Speaker : Question Hour is now over.

10.00 a.m.

श्री बलरामजी दास टंडन : स्पीकर साहिब, इस सवाल पर सप्लीमैंट्री करने की कल अजाजत दी जाए।

Mr. Speaker : It is a very minor question.

Shri Balramji Das Tandon : Sir, it is not a minor question. From the Municipal Committees' point of view it is very important.

Mr. Speaker : All right. More supplementaries will be allowed next time.

WRITTEN ANSWERS TO STARRED QUESTIONS LAID ON THE TABLE OF THE HOUSE UNDER RULE 45

Case of Embezzlement against certain Officials of Sohna Municipal Committee

***8787. Shri Roop Lal Mehta :** Will the Minister for Planning and Local Government be pleased to state whether any case of embezzlement by the Octroi Superintendent and Moharrir of Sohna Municipal Committee was noticed and found correct by the D.D. & P.O., Gurgaon, while sealing the record of the said Committee in February, 1965, if so, the reasons for which no case has been got registered against them and the culprits brought to book ?

Sardar Ajmer Singh : Yes, but the incident took place in March, 1965 and not February. The matter has been referred to the Examiner, Local Fund Accounts, Punjab, as under rules, cases involving embezzlement in excess of Rs. 10 are required to be reported to the police after the examiner has inquired into the matter and is satisfied that there does exist a *prima facie* case of embezzlement.

Complaint against a Municipal Commissioner

***8788. Shri Roop Lal Mehta :** Will the Minister for Planning and Local Government be pleased to state—

(a) whether the Government have received any complaint during this year from Shri Amar Singh, regarding the embezzlement of Teh bazari by Shri Ram Lal, a Municipal Commissioner of Sohna Municipal Committee,

(b) whether any enquiry into the said complaint was made by the Divisional Inspector of Local Bodies, Ambala, if so, the result thereof and the details of the action taken thereon be placed on the Table of the House ?

Sardar Ajmer Singh : (a) Yes.

(b) Yes, as a result of the enquiry, the Deputy Commissioner, Gurgaon, was asked to advise the Municipal Committee, Sohna, to claim teh-bazari on the municipal land in question which was being used by Shri Ram Lal and others for their trade. Consequently, the Municipal Committee, Sohna, issued notices to all concerned for making payment for the use of the Municipal land in their occupation. Thereupon, one Shri Krishan Lal, brother of said Shri Ram Lal, and a partner of his firm, filed a civil suit contesting the right of the Committee to realise these dues. The matter is, therefore, *sub judice*.

Recovery from Shri Ram Lal, Municipal Commissioner, Sohna

***8789. Shri Roop Lal Mehta :** Will the Minister for Planning and Local Government be pleased to state—

(a) the hindrances, if any, in the way of recovery on account of Teh-bazari, from Shri Ram Lal, a Municipal Commissioner of Sohna;

(b) whether the Government has received during this year any complaint against the President, Municipal Committee, Sohna, who is alleged to be an obstacle in the way of the recovery; if so, the action, if any, taken against him ?

Sardar Ajmer Singh : (a) Shri Krishan Lal, brother of Shri Ram Lal, Member, Municipal Committee, Sohna, has filed a civil suit contesting the right of the Committee to realise dues of Tehbazari.

(b) No. The question does not arise.

Construction of Drains in the State

***8657. Sardar Gian Singh Rarewala :** Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state whether the programme of construction of drains in the State is being carried out according to the schedule or has been hampered in any manner by the recent emergency ?

Chaudhri Rizaq Ram

Yes. There is no change in the programme of construction of Flood Control Drainage and Antiwaterlogging Measures in the State on account of the recent emergency.

Water Level at Bhakra Dam

***8734. Shri Fateh Chand Vij :** Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state—

(a) the level of water in Bhakra Dam as on the 1st October, 1963, 1964 and 1965, respectively;

(b) if during the current year the water level is lower than the previous years whether in order to meet this shortage of water in the State the Government have approached the Government of India that the supply of water to Pakistan be discontinued, if so, the details of the reply, if any, received in this connection.

Chaudhri Rizq Ram :

(a) 1st October, 1963	..	1634.00
1st October, 1964	..	1661.050
1st Lctober, 1965	..	1583.30

[Irrigation and Power Minister]

(b) Yes. The Government of India was approached verbally by the Irrigation and Power Minister and was informed verbally that the deliveries to Pakistan cannot be withdrawn as the Indus Water Treaty, 1960 is still in force.

Bridge on Jamuna River

***8735. Shri Fateh Chand Vij :** Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state—

(a) the total estimated cost of the bridge under construction over the river Jamuna for connecting Muzaffarnagar in U.P. with Panipat together with the amount of contribution to made by the Punjab Government towards the construction of the said bridge;

(b) whether the Government has drawn the attention of the U.P. Government to the fact that Jamuna river has changed its course and is flowing far away from the site where the bridge is being constructed, if so, the details of the letter sent to the U.P. Government in this connection together with the content of the reply received from them ?

Chaudhri Ranbir Singh : (a) Rs. 49,59,500 to be shared equally by the Central Government, U.P. Government and Punjab Government.

(b) P*art No. I.* No. The river has not changed its course.

P*ort No. II.* Question does not arise.

Demand for Independent enquiry into the Functions of the Punjab State Electricity Board

***8481. Comrade Shamsher Singh Josh :** Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state whether the Government have received any representation from any public Organisation demanding independent enquiry into the functioning of the Punjab State Electricity Board, if so, the action which the Government propose to take in the matter ?

Chaudhri Rizaq Ram : No.

Tenders for L.T. Oil Circuit Breakers

***8743. Chaudhari Har Kishan :** Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state—

(a) whether it is a fact that the Punjab State Electricity Board invited tenders for the supply of L.T. Oil Circuit Breakers of the value of about Rs.. 20.00 lakhs against enquiry No. Q. 1360, if so, the names of the firms which tendered quotations along with their rates according to the require specifications;

(b) the name of the firm whose specifications and quotations were accepted by the Board in the first instance, and with which orders were placed ?

Chaudhri Rizaq Ram : (a) Yes, Sir. No firm tendered quotations according to the required specifications.

(b) Letter of Indent was placed with M/s E.C.E.C. but it was cancelled later.

Land purchased by the Central Co-operative Bank, Rohtak

***8659. Shri Mangal Sein, M.L.A. :** Will th; Minister for Irrigation and Power be plased to state whether any land or any other property was purchased for the construction of a building for the Central C-operative Bank, Rohtak, during the year 1964 or 1965 ; if so, from whom and the area of land so purchased

Chaudhri Rizaq Ram ; Yes. The land was purchased by the Rohtak Central Co-operative Bank, Ltd., Rohtak for the construction of its office building from the Rohtak Heroes Co-operative House Building Society, Ltd., in the year 1965. Its area is 5,000 square yards.

Rohtak Consumers Co-operative Store, Rohtak

***8663. Shri Mangal Sein ;** Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state the date when the Consumers Co-operative Store, Rohtak, was established together with the number of its share-holdres and a statement of accounts of its annual income and expenditure since its inception be laid on the Table ?

Chaudhri Rizaq Ram : A statement is laid on the Table of the House.

STATEMENT

(a) Date of registration of the Rohtak Central Co-operative Consumers Store, Ltd., together with the number of its sharehoiders — 12th July, 1963; 95 members

(b) Statement of acconts of its annual income and expenditure since its inception—

Receipts	Rs.	Repayments	Rs.
	(i) 1963-64		
Share Capital by Government ..	1,00,000	Loan repaid to C. B.	32,344
Share Capital by Primary Societies	1,260	Deposit repaid to Central Societies	49,576
Share Capital by individuals ..	40,320	Deposit of non-members ..	2,150
Loans from Central Banks ..	2,32,344	Puchases as owners ..	12,86,155
Deposits from Central Societies ..	70,433	Establishment and Contingent	22,462
Current deposits from non-members	8,390	Investment in current account	6,91,322
Sales as owners ..	10,43,830	Investment in share of other societies	50
Government subsidy for equipment	1,250	Sundry Debtors ..	1,40,313
Government Managerial and Rent Subsidy	13,000		
Government loans for equipment	3,750		
Withdrawal from Central Banks in current account	6,69,803	Sundry Creditors ..	55,719

[Irrigation and Power Minister]

Receipts	Rs	Repayments	Rs
		Other ..	4,00,855
Sundry debtors ..	1,05,760	Cash in hand ..	13,398
Sundery Creditors ..	76,836	Total ..	26,94,344
Other ..	3,27,368		
Cash in hand ..	..		
Total ..	26,94,344		

(ii) 1964-65

Receipts	Rs	Repayments	Rs
Share money from individuals ..	5,665	Loan repaid to C.B. ..	11,96,951
Loan from Central Banks ..	10,70,567	Loan repaid to State Bank of India	2,83,524
Loan from State Bank of India ..	2,83,524	Deposit of Central Institutions repaid	2,10,013
Loan from other sources ..	2,00,000	Deposit of non-members repaid..	33,450
Deposit from Central Socs. ..	1,89,156		
Deposit from non-members ..	27,210	Purchase of goods as owners ..	29,74,720
Sales as owners ..	29,76,005		
Government loan for godown ..	48,750	Government loans repaid ..	750
Government loan for delivery van, etc.	22,500	Interest paid ..	17,567
Managerial and Rent subsidy ..	14,900	Establishment and Contingent expenses	60,700
Government subsidy (Other) ..	23,750	Investment in current account in C.B.	4,51,394
Withdrawal from Central Bank ..	4,39,404	Investment in share of Co-operative Institutions	2,500
Adjusting head (due to) ..	3,88,389		
		Adjusting head (due to) ..	3,96,409
		Adjusting head (due by) ..	1,15,259
Adjusting head (due by) ..	1,15,459	Others ..	14,44,825
Others ..	13,83,137	Cash in hand ..	23,752
Cash in hand ..	13,398	Total ..	72,01,814
Total ..	72,01,814		

It may be added here that the above figures are subject to audit. These have been taken from the annual statements which are compiled immediately at the end of each co-operative year.

Transfer of Director of Employment, Punjab

***8414. Comrade Ram Chandra** : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state whether any orders for the transfer of the Director of Employment, Punjab, were passed by the Government in 1965 ; if so, the date of issue of these orders and the date when these were implemented ?

Chaudhri Rizaq Ram : No such orders were issued.

Resignation of INTUC Representative from the Tripartite Industrial Peace Committee

***8778. Comrade Bhan Singh Bhaura** : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to sate whether it is a fact that the INTUC representative, Shri G. C. Bhalla, in district Jullundur has resigned from the membership of the Tripartite Industrial Peace Committee; if so, the reasons for the said resignation ?

Chaudhri Rizaq Ram ; Yes, Shri G.C. Bhalla, the INTUC representative, resigned from the membership of the Tripartite Industrial Peace Committee, Jullundur. The reasons given by him was that the Committee could not serve any useful purpose for the workers.

Old Age Pensions

***8628. Bakshi Partap Singh :** Will the Minister for Welfare and Justice be pleased to state—

(a) the total amount of money sanctioned by the State Government for the grant of old age pensions, yearwise in the State since the inception of the scheme ;

(b) the details of the amounts disbursed as old age pensions alongwith the number of beneficiaries district-wise and tehsil-wise ;

(c) the number and the details of the pending applications for the grant of such pensions, district-wise and tehsil-wise, at present and the time limit, if any, fixed for their disposal ?

Shri Chand Ram : The requisite information is laid on the Table of the House.

STATEMENT

(a) & (b) The following table gives the reqisite information :—

Year	Amount sanctioned (a)	Amount disbursed (b)
	Rs	Rs
1963-64 ..	30,000.00	15,795.00
1964-65 ..	5,00,000.00	4,99,994. 40
1965-66 ..	10,00,000.00	4,51,420.20 (up to date)

[Minister for Welfare and Justice]

Tehsil-wise record of beneficiaries has not been maintained. The time and labour involved in collection of the reqisite informotion will not comensurate with the benefit likely to be achieved. The district-wise number of beneficiaries is as under :—

District		*Number of beneficiaries*	
	At the end of year 1963-64	At the end of year 1964-65	At present
Jullundur ..	6	323	587
Amritsar ..	16	386	6[illegible]0
Ambala ..	199	708	866
Karnal ..	38	178	342
Rohtak ..	31	393	481
Hissar ..	1[illegible]	91	131
Gurgaon ..	24	375	420
Simla ..	..	[illegible]3	[illegible]
Patiala ..	12	258	333
Bhatinda ..	18	55	93
Sangrur ..	59	177	[illegible]
Mohindergarh ..	6	42	64
Kapurthala ..	1	129	159
Ludhiana ..	65	327	393
Ferozepore ..	90	343	423
Kangra ..	3	131	273
Kulu ..	7	7	13
Hoshiarpur ..	99	525	683
Gurdaspur ..	36	205	279
Lahaul and Spiti ..	..	..	..
Delhi ..	..	2	2
Total ..	726	4,678	6,358

(c) 10,291 applications are pending as per district-wise, detail given below. Tehsil-wise record of applications has not been maintained. The time and labour in collection of the requisite information will not commensurate with the benefit likely to be achieved. These applications will be disposed of subject to availability of funds but no time limit has been fixed for it.

District		Total Number of applications pending
Jullundur	..	897
Amritsar	..	1,480
Ambala	..	820
Karnal	..	244
Rohtak	..	1,141
Hissar	..	139
Gurgaon		460
Simla	..	17
Patiala	..	530
Sangrur	..	380
Mohindergarh	..	129
Kapurthala	..	365
Bhatinda	..	310
Ferozepore	.	880
Ludhiana	..	463
Kangra	..	701
Kulu	..	65
Hoshiarpur	..	894
Gurdaspur	..	376
Total	..	10,291

Confirmation of Staff in Harijan Welfare Department

***8753. Sardar Ujagar Singh :** Will the Minister for Welfare and Justice be pleased to state whether the Harijan Welfare Dpartment in the State has since been made permanent ; if so, the number and names of the employees working therein who have so far been onfirmed ?

Shri Chand Ram ; Yes. 28 employees have so far been confirmed. A statement showing their particulars is laid on the Table of the House.

STATEMENT

Serial No.	Name of official confirmed	Post to which confirmed
1	Shri Hari Singh Tuli	District Welfre Officer
2	Shrimati Raj Kakar	Lady Welfare Officer
3	Shri Jaswant Singh	Assistant
4	Shri S.C. Malhotra	Tehsil Welfare Officer
5	Shri Tek Singh	Ditto
6	Shri Mohan Singh	Ditto
7	Shri Kaka Singh	Ditto
8	Shri Karta Singh Kler	Ditto
9	Shri Mohinder Singh	Ditto
10	Shri Ajmer Singh	Ditto
11	Shri Hazara Singh	Ditto
12	Shri D.D. Sharma	Stenographer
13	Shri Prem Singh	Clerk
14	Shri Dina Nath	Clerk
15	Shri Lotan Singh	Superintendent, Birthebari Agricultural Settlement
16	Shri Buta Singh	Male Social Worker
17	Shri Jagan Nath	Ditto
18	Shri M. R. Bhardwaj	Ditto
19	Shrimati Balbiro Devi	Lady Social Worker
20	Shrimati Krishna Kumari	Ditto
21	Shrimati Devi Jain	Ditto
22	Shri Hari Singh	Jeep Driver
23	Shri Babu Singh	Peon
24	Shri Sham Singh	Do
25	Shri Om Parkash	Do
26	Shri Labha Ram	Do
27	Shri Paras Ram	Do
28	Shri Ramji Dass	Do

Land Purchased out of Funds raised through Harijan Kalian Tax

***8769. Shri Amar Singh :** Will the Minister for welfare and justice be pleased to state :

(a) the total area of land purchased out of the funds raised through the Harijan Kalyan Tax during the period from July, 1964 to date, together with the cost of such land, category-wise;

(b) the area of the land referred to in part (a) above, district-wise and category-wise, viz., Canal Irrigated, Barani, Banjar or Thur as shown in the revenue records during the years, 1962 to 1965 ;

(c) the names of villages where the said land is situated together with the number and names of Harijan purchasers, caste-wise ?

The answer to Starred Assembly Question No. 8769 appearing in the list of Questions for the 2nd November, 1965, in the name of Shri Amar Singh, M.L.A., is not ready. This information is sent to the Speaker who is requested to extend the time for answering this question under proviso (ii) to Rule 41 of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly. This question may kindly be included in the list of Questions for any date after the 2nd January, 1966.

(Sd.)- CHAND RAM,
Welfare and Justice Minister, Punjab.

To

The Speaker,
Punjab Vidhan Sabha,
Chandigarh.

U.O. No. 9988-WGI (ASOI)-65/ dated 1st November, 1965.

A copy is forwarded to the Chief Parliamentary Secretary, for information.

(Sd.) . . .,
Welfare and Justice Minister, Punjab.

To

The Chief Parliamentary Secretary.
U. O. No. 9988-WGI (ASOI)-65, dated the October, 1965.

Collections made under the Punjab Temporary Taxation Act, 1962

***8771. Shri Amar Singh :** Will the Minister for Welfare and Justice be pleased to state —

(a) the total amount so far collected under the Punjab Temporary Taxation Act, 1962 ;

(b) the amount out of that referred to in part (a) above which has so far been spent on the Welfare of the Harijans together with the amount proposed to be distributed amongst the Harijans and the criteria proposed to be followed for this purpose :

(c) the details of the schemes, if any, under which the said amount is proposed to be disbursed ?

Shri Chand Ram : (a) Rs 3.86 crores.

(b) and (c) An amount of Rs 1.95 crores has so far been advanced as loans to the Harijan auction purchasers against evacuee un-allotted land. The remaining amount is proposed to be utilized on schemes for purchasing agricultural land for Harijans/setting up of tannaries/housing colonies for sweepers/cattle breeding colonies/advancing interest,-free loans, etc. etc. The details of these schemes are being worked out.

Extradition Proceedings against Sucha Singh

***8506. Comrade Shamsher Singh Josh :** Will the Minister for Welfare and Justice be pleased to state —

(a) the time by which Extradition proceedings against Shri Sucha Singh, the alleged assassin of the late S. Partap Singh Kairon are expected to be completed ;

(b) the reasons for the delay in the matter ?

Shri Chand Ram : (a) Not definite as the matter is pending with a Foreign Government.

(b) The matter is *subjudice* in a court in a Foreign country.

Conferring ownership of trees Growing on Ban Malkiat Sarkar Areas

***8625. Bakshi Partap Singh :** Will the Minister for Welfare and Justice be pleased to state —

(a) whether it is a fact that the Government has decided to confer the ownership of the trees growing on Ban Malkiat Sarkar areas on the Land holders/Khewatdars of such areas ;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, the details of the steps taken to implement the said decision ?

Shri Chand Ram : (a) Yes ; in areas under cultivation and Behand Banjar of Ban Sarkar Malkiat areas.

(b) The areas referred to in (a) above are required to be properly demarcated at site as a first step towards the implementation of the said decision. Steps are being taken by the Department to prepare maps in order to survey and locate such areas.

Grant for Certain Panchayats out of the Income accruing from Kutlehar Jagir Forests in Hamirpur Tehsil

***8626. Bakshi Partap Singh :** Will the Minister for Welfare and Justice be pleased to state —

(a) whether it is a fact that the Government have decided to grant to the Panchayats, one-fourth (Haq Chuharum) income accruing from the Kutlehar Jagir Forests in Hamirpur Tehsil ;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative the date when the said decision was taken and wh ether in the same has been implemented, if not, the reasons therefor ?

Shri Chand Ram : (a) Yes.

(b) The decision was taken by the Government on 26th October, 1961. Implementation of this decision has not so far been possible as the question of payment of the share of Rakhas out of the amount to be paid to Panchayats has not yet been finalised because of certain legal complications.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੀ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਇਕ ਸ਼ਾਰਟ ਨੋਟਿਸ ਕੁਐਸਚਨ ਦਿਤਾ ਸੀ। 11 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਅਤੇ ਉਹ ਅਜੇ ਤਕ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਚੈਂਬਰ ਵਿਚ ਮਿਲ ਲਉ। (Please see me in my Chamber in this connection.)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੀ : ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ 14 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਐਡਮਿਟ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਕਿਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਣੀ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਅਜ ਤਕ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਇਰਰੈਗੁਲੈਰੇਟੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਤਾਂ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਦੋ ਦਿਨ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਹੀ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

श्री अध्यक्ष : देखिए शार्ट नोटिस कुएस्चन के लिए रूलज़ के मुताबिक दो स्टेजें पार करनी पड़ती हैं। पहले यह कि मैं उसे एड़मिट करूं दुसरे यह कि गवर्नमैंट उसका जवाब देने के लिऐ ऐग्री करे आपका सवाल गवर्नमैंट को भेज दिया था और शायद उन्हों ने उसका जवाब देना ऐग्री नहीं किया है इस लिए ही उसका जवाब नहीं आया है। (According to the Rules a short notice question has to cross two stages before it is answered. Firstly I should admit it and secondly the Government should agree to reply to it. I did send his question to the Government but probably they do not want to answer it and that is why the reply thereof has not come.)

श्री बलरामजी दास टंडन : आन ए प्वायंट आफ आर्डर सर। इस के लिये मैं समझता हूं कि प्रोसीजर यह है कि अगर शारट नोटिस सवाल का जवाब देना ऐग्री नहीं करती तो वह सवाल रैगुलर लिस्ट स्टारड कुएश्चन के तौर पर आ जाता है। इस केस में क्या वजह है कि सवाल दिए एक महीना होने को आया है न इसका शारट नोटिस पर जवाब दिया गया है और न ही यह रैगुलर लिस्ट पर आया है। कम से कम यह लिस्ट पर तो आ सकता था और 15 दिन का नोटिस समझ कर जवाब दिया जा सकता था।

श्री अध्यक्ष : जब तक गवर्नमैंट यह जवाब न दे कि वह जवाब देने के लिये तयार है या नहीं तब तक रैगुलर लिस्ट पर नहीं आ सकता। (So long as the Govt. does not indicate about its willingness to answer it, it cannot be brought on the regular list of questions. Anyhow, I will look into the matter).

Pandit Chiranji Lal Sharma : Mr. Speaker, you have just now been pleased to remark that so long as you do not hear anything about the Short Notice Question from the Government you cannot treat it as an ordinary question. But, Sir, suppose the Government keeps silence for months together and the Assembly session comes to an end what would be the fate of that question ?

Mr. Speaker :I do agree that Government must reply within a reasonable time. So far as this particular question is concerned I will look into it.

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਮੇਰਾ ਇਕ ਸਵਾਲ ਸੀ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ....

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ: ਉਹ ਜਦੋਂ ਡਿਊ ਹੋਵੇਗਾ ਰੋਸਟਰ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਆ ਜਾਏਗਾ। (It will come on the due date according to the roster.)

Adjournment Motion

ਕਾਮਰੇਡ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਤਰਸਿੱਕਾ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰਾ ਇਕ ਕੰਮ ਰੋਕੂ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਤੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਨੇ ਜੋ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਰੁਧ ਲੜਦੇ ਹੋਏ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਖਿਆ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬੇਹਦ ਨੁਕਸਾਨ ਉਠਾਇਆ ਹੈ ਉਸ ਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਪੈਸ਼ਲ ਸਟੇਟਸ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਤਾਕਿ ਉਹ ਹੋਰ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਡਟਕੇ ਹਿੰਦ ਦੀ ਰਖਿਆ ਕਰ ਸਕਣ। ਅਜ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਬੁਰੀ ਹਾਲਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਕਤ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ 50 ਹਜ਼ਾਰ ਮਜ਼ਦੂਰ ਵੇਹਲੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਬਾਵਜੂਦ ਅਸ਼ੋਰੈਂਸ ਦੇਣ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਅਜੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਮਾਲੀਆ ਆਬਿਆਨਾ 5 ਸਾਲ ਲਈ ਮੁਆਫ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ, ਟਿਊਬਵੈਲਜ਼ ਲਗਾਣ ਲਈ ਕਰਜ਼ੇ ਬਿਲਾ ਸੂਦ ਤੇ ਦਿਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਪੈਸ਼ਲ ਸਟੇਟਸ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ। ਨੂੰ ਕੋਈ ਇਨਸੈਂਟਿਵ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ ....

Mr. Speaker : Please take your seat.

ਕਾਮਰੇਡ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਤਰਸਿੱਕਾ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਸੋਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਣ।

ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮ ਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਬੜਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਸਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਬਹਿਸ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਲ ਵੀ ਇਹ ਗਲ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਗਲ ਦੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਬਾਰੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਵੀ ਤੇ ਬਾਹਰ ਵੀ ਪਬਲਿਕ ਵਿਚ ਅਸ਼ੋਰੈਂਸਜ਼ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਕਿ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਵਾਰ ਲੈਵਲ ਤੇ ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਜੇ ਤਕ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਲੇਬਰ ਨੂੰ ਜੋ ਲੋਨ ਮਿਲਣਾ ਸੀ ਉਸ ਬਾਰੇ ਐਨਾ ਲੰਬਾ ਪਰੋਸੀਜ਼ਰ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਲੇਬਰ ਉਥੋਂ ਸ਼ਿਫਟ ਕਰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਜੇ ਜੇਕਰ ਇਹੋ ਹਾਲਤ ਰਹੀ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਲੇਬਰ ਉਥੋਂ ਬਾਹਰ ਚਲੀ ਜਾਵੇਗਾ। ਕਲ ਨੂੰ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਕਾਰਖਾਨੇ ਚਲਾ ਵੀ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਵੀ ਲੇਬਰ ਨਾ ਮਿਲਣ ਦੀ ਵਜਾਹ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਚਲਾ ਸਕਾਂਗੇ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਲੋਨਜ਼ ਬਾਰੇ ਵੀ 1935 ਵਾਲਾ ਲੰਬਾ ਪਰੋਸੀਜਰ ਹੈ। ਚਾਹੀਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਇਕ ਮਹਿਕਮੇ ਦਾ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਬਿਠਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਬੜੇ ਛੋਟੇ ਪਰੋਸੀਜਰ ਨਾਲ ਜੋ ਲੋਕ ਸ਼ੋਅਰਟੀ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜੇਕਰ ਐਸਟੈਬਲਿਸ਼ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋਨਜ਼ ਦੇ ਦਿਤੇ ਜਾਣ, ਪਰ ਉਥੇ ਤਾਂ ਬੜੇ ਲੰਬੇ ਪਰੋਸੀਜਰ ਅਡਾਪਟ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਦੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਸਾਲ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਹੋਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕੇਗਾ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਇੰਡਸਟਰੀ ਠੱਪ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਜੇਕਰ ਛੇਤੀ ਛੋਟਾ ਪਰੋਸੀਜਰ ਅਡਾਪਟ ਕਰਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਾਹੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਚਲਾਣੇ ਹਨ ਤੇ ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨਾ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਤਾਂ ਬਾਰਡਰ ਤੇ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਠੱਪ ਹੋ ਜ਼ਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਡਿਫੈਂਸ ਲਾਈਨ ਟੁਟ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਪਾਸੇ ਫੌਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਧਿਆਨ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਡਿਸਕਸ ਕਰਨ ਦੀ ਅਜਾਜ਼ਤ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ।

Mr. Speaker : Comrade Ram Kishan.

Pandit Chiranji Lal Sharma : Mr. Speaker, Sir, while appreciating the feelings of the Members expressed here I want your ruling whether before you actually admit the Adjournment Motion, can you ask the Chief Minister to make a statement in reply thereto.

ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਜੋ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਬਹਿਸ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਅਸੀਂ ਵੀ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜ ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਾਰਡਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਤੇ ਨਾ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਨਾ ਟਰੈਕਟਰਾਂ ਲਈ ਤੇਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ....

Mr. Speaker : Order please. Take your seat.

ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ....

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਪਲੀਜ਼ ਟੇਕ ਯੂਅਰ ਸੀਟ। ਕਲ ਵੀ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਇਕ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨ ਆਈ ਸੀ ਕਿ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੇ ਜੋ ਅਸ਼ੋਰੈਂਸ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਹ ਡਿਸਐਲਾਓ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਅਜ ਜੋ ਮੋਸ਼ਨ ਆਈ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੇ ਜੋ ਐਲਾਨ ਕੀਤੇ ਹਨ ਉਹ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਐਲਾਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਕਲ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਅਸ਼ੋਰੈਂਸ ਪੂਰਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਟੈਕਨੀਕਲੀ ਅਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕਮੇਟੀ ਹੀ ਵੇਖ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਜੋ ਐਲਾਨਾਂ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕੁਝ ਹੋਰ ਫੇਸਿਲਟੀਜ਼ ਮਿਲਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

This thing cannot be the basis of Adjournment Motion or, as a matter of fact, of any other motion.

ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀਆਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਫੀਲਿੰਗਜ਼ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਅਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਿਤੀ ਕਿ ਇਕ ਦੋ ਮਿੰਟ ਗੱਲ ਕਰ ਲਓ।

Government may also clarify their position. That is why I allowed this. The hon. Memmber may please take his seat. Notice of a similar adjournment mention had been received yesterday stating that assurances held out by the Government had not been implemented and was disallowed. The notice of the motion received today to is to the effect that Statements made by the Government on the subject fall short of the mark and are inadequate and that further undertakings for more help should be announced. I had pointed out yesterday that so far as the question of implementing the assurances was concerned technically speaking it was the Committee on Government assurances which could look into the matter. As regard further announcements for the grant of more facilities, this thing cannot be the basis of an adjournment motion or as a matter of fact, of any other motion. I had allowed the the hon. Members to express themselves on the subject for a minute or so, as they felt strongly over it.)

WALK-OUT

ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਅਜ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ 50 ਹਜ਼ਾਰ ਆਦਮੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉਜੜੇ ਹਨ ਅਤੇ 350 ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਨ ਬੰਬਾਰੀ ਨਾਲ ਤੇ ਸਾਰੀ ਇਨਡਸਟਰੀ ਪੈਰਾਲਾਈਜ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਜੜੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਰੋਜ਼

[ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼]

ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। 25 ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਲੇਬਰ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਸੀ ਪਰ ਅਜ ਤਕ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕਾਮ ਰੋਕੂ ਪਰੋਵਿਜ਼ਨ ਕਿਸ ਲਈ ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਵੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਐਗਰੈਸ਼ਨ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਇੰਡੀਆ ਦੀ ਲੜਾਈ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲੜੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਲੜੀ ਹੈ ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਾਰੀ ਹਾਲਤ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਡਿਸਕਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਹਾਊਸ ਕਿਸ ਲਈ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਸਲੇ ਇਥੇ ਡਿਸਕਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਥੇ ਬੈਠਣਾ ਔਖਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਵਾਕ ਆਊਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਸਾਨੂੰ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਇਸ ਨੂੰ ਡਿਸਕਸ ਕਰਨ ਦਾ।

(ਇਸ ਵਕਤ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਵਾਕ ਆਊਟ ਕਰ ਗਏ)

Mr. Speaker : I know that the hon. Member would do this.

डाक्टर बलदेव प्रकाश : ग्रान ए प्वायंट ग्राफ ग्रार्डर सर। इस वक्त पंजाब की एडमिनिस्ट्रेशन के ग्रन्दर ....

Mr. Speaker : The hon. Member had enough time yesterday.

डाक्टर बलदेव प्रकाश : ग्रान ए प्वायंट ग्राफ ग्रार्डर,, सर। जहां तक सरकार का सवाल है, पंजाब की एडमिनिस्ट्रेशन के ग्रन्दर बहुत ही कंफ्यूजन हो चुकी है। हाउस में गवर्नमेंट की तरफ से कहा जाता है कि जनता की भलाई के लिये फलां फलां कदम उठाए गए हैं लेकिन उस के लिए एक पैसा भी खर्च नहीं होता। हाउस में बताया गया कि उस वक्त बीजाई नहीं हो सकी क्योंकि वहां पर मिलिट्री एक्शन हो रहा था। यहां पर कहा जाता है कि लोगों को पानी दिया जाएगा लेकिन ग्रमृतसर जिले में लोगों को पानी नहीं दिया गया। हम एक्स. इ. एन. के पास जाते हैं तो वह कहता है कि हमें एस. इ. से कोई भी ग्रार्डर नहीं मिले। उस के बाद एस. इ. स कहा तो उस ने कहा कि इस क बारे में हमें कोई इंस्ट्रेक्शन्ज नहीं मिली। इस वक्त पंजाब की एडमिनिस्ट्रेशन के ग्रन्दर इतनी कंफूजन पैदा हो चुकी है कि ग्रब पता नहीं लगता कि पंजाब के ग्रन्दर कोई गवर्नमेंट भी है या नहीं। यहां पर कहा गया कि ग्रमृतसर जिले के ग्रन्दर इन्कम टैक्स ग्रौर सेल्ज टैक्स तीन महीने क लिये मुलतवी कर दिया गया लेकिन वहां पर लोगों से यह टैक्सिज 30 ग्रक्तूबर को ही लिए गए हैं। वहां पर लोगों से यह टैक्सिज डंडे के जरिये वसूल किए गए। इस के लिये जो भी ग्रार्डर जारी किए गए वह बहुत ही लेट इशू किए गए। हाउस के ग्रन्दर ग्रौर हाउस के बाहिर वजीर साहिब कहते हैं कि हम ने फलां फलां सहूलतें लोगों को दे दी हैं लेकिन उन पर कोई भी ग्रमल नहीं होता। क्या हम इन को गवर्नमेंट कह सकते हैं कि इन के ग्रार्डर भी ठीक तरह से लागू नहीं होते।

Mr. Speaker : The hon. Member is repeating the same thing.

डाक्टर बलदेव प्रकाश : स्पीकर साहिब, जब तक पंजाब में हालात ठीक नहीं होंगे तब तक हाउस में वाक ग्राउट करते रहेंगे।

(इस समय जन संघ पार्टी के सारे मैम्बर्ज वाक ग्राउट कर गये)

Mr. Speaker : The hon. Chief Minister.

Sardar Gurcharan Singh : On a point of order, Sir ....

(*Loud noise and repeated interruptions in the House. Nothing was audible*).

Mr. Speaker : I will not allow the hon. Member Sardar Gurcharan Singh to make a speech on a point of order.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ: ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਕੋਈ ਸਪੀਚ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਬੜੇ ਅਦਬ ਦੇ ਨਾਲ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਬਾਰਡਰ ਡਿਸਟਰਿਕਟਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਹੁਤ ਖਰਾਬ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ।........

Mr. Speaker : This is no point of order.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ: ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਹਿਮ ਸਵਾਲ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਡਿਸਕਸ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਤਕਲੀਫਾਂ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵਾਇਦੇ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਇਦਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਅਗਰ ਇਹ ਮਸਲਾ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਡਿਸਕਸ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਤਾਂ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਹੈ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨ ਨੂੰ ਐਡਮਿਟ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ....

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ: ਅਗਰ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਵਾਕ ਆਊਟ ਕਰਨ ਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਵਾਕ ਆਉਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। Do not make a speech (If the intention of the hon. Member is to stage a walk out, then he could do so but should not make a speech.)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ: ਜਿਥੇ ਤਕ ਵਾਕ ਆਊਟ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਅਗਰ ਸਰਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਤਕਲੀਫਾਂ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਤਾਂ ਵਾਕ ਆਉਟ ਕਰਾਂਗੇ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਹਿਮ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਇਸ ਉਤੇ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਜਾ ਰਹੀ। ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਨਤਾ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਦਾ ਇਥੇ ਆਉਣ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਤਕਲੀਫਾਂ ਸੁਣੀਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖੇਤੀ ਲਈ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਟੈਸਟ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਸੀਂ ਵਾਕ ਆਉਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

(ਇਸ ਵੇਲੇ ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਹਾਊਸ ਤੋਂ ਵਾਕ ਆਊਟ ਕਰ ਗਏ)

(इस वक्त चीफ मिनिस्टर स्टेटमैंट देने के लिए उठे, हाऊस में काफी शोर था। कुछ भी सुनाई नहीं दे रहा था।

ਸਰਦਾਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ਪੁਰੀ: ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸਰ।........

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ: ਆਪ ਆਪਣਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਬਾਅਦ ਕਰ ਲੈਂਦੇ। (The hon. Member may raise his point of order after the Chief Minister had spoken.)

ਸਰਦਾਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ਪੁਰੀ: ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਤੇ ਖੜਾ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ........

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਆਪ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਕਰਕੇ ਬੈਠ ਜਾਓ। (The hon. Member may please resume his seat.)

चौधरी इन्द्र सिंह मलिक : ग्रान ए प्वायंट ग्राफ ग्रार्डर, सर। स्पीकर साहिब, मानयोग मैम्बर पहले प्वायंट ग्राफ ग्रार्डर रेज करने के लिये खड़े हैं........

Mr. Speaker : I would request the hon. Member Chaudhri Inder Singh Malik not to tell me that.

चौधरी इन्द्र सिंह मलिक : ग्रान ए प्वायंट ग्राफ ग्रार्डर, सर। ग्रगर कोई ग्रानरेबल मैम्बर प्वायंट ग्राफ ग्रार्डर रेज करने के लिये खड़ा हो तो क्या उस को प्वायंट ग्राफ ग्रार्डर रेज करने की इजाजत दी जाएगी या नहीं (*Interruption*) (*Notise*)

Mr. Speaker : Order please. Shri Malik, you need not plead his case.

ਸਰਦਾਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ਪੁਰੀ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ....

Mr. Speaker : Please take your seat.

(इस वक्त हाउस में बहुत शोर था ग्रौर कुछ भी सुनाई नहीं दे रहा था।)

मुख्य मन्त्री (श्री राम किशन) : स्पीकर साहिब, मुझे ग्रापोजीशन के रवैये को देख कर बहुत दुख हुग्रा है। ऐसा मालूम होता है कि सरकार ने इस मसले में बहुत सी जल्दी कदम उठाया है ग्रौर शायद ग्रापोजीशन इन स्टेप्स को देख कर घबरा गई है (ट्रेजरी बैंचों की तरफ से तालियां)

स्पीकर साहिब, मैं ग्राप के जरिये हाउस में यकीन दिलाना चाहता हूं कि कल ग्रौर ग्राज यहां पर सरकार के विरुद्ध इल्जाम लगाए गए हैं। उस में से एक चीज के मुताल्लिक ग्राप के द्वारा हाउस में यकीन दिलाना चाहता हूं कि सब से पहले सरकार ने फैसला किया कि पंजाब के बार्डर डिस्ट्रिक्टस के ग्रन्दर 10,463 के करीब इंडस्ट्रीज यूनिटस हैं। जहां तक सेल्ज टैक्स का ताल्लुक है, उस के बारे में सरकार ने हिदायत जारी की है कि सेल्ज टैक्स की वसूली तीन महीने के लिए मुलतवी कर दी जाए। जहां तक इंस्ट्रक्शन्ज का ताल्लुक है, यह इंस्ट्रक्शन्ज वहां पर कुछ देरी से पहुंची। यह टैक्स 30 ग्रक्तूबर को लेना था लेकिन तमाम जिला के ग्रन्दर जितना भी कंसर्न्ड ग्रफसर्ज हैं, उनको इस टैक्स की वसूली मुलतवी करने के लिए हिदायत जारी कर दी है। उस पर ग्रमल किया गया है ग्रौर किया जा रहा है।

(इस वक्त हाउस में बहुत शोर था ग्रौर कुछ भी सुनाई नहीं दे रहा था)

Mr. Speaker : Order please. No interruption.

श्री बलरामजी दास टंडन : ग्रान ए प्वायंट ग्राफ ग्रार्डर, सर। स्पीकर साहिब, जिस बात के लिये यहां पर रिजैंटमैंट की गई है, क्या चीफ मिनिस्टर साहिब को वही बात गलत तरीके से बियान करने की इजाजत है।

Mr. Speaker : This is no point of Order. The hon. Member should please resume his seat. He is misusing his right. He is interrupting the proceedings of the House.

* * * *

* * *

* * *

*

STATEMENT BY THE CHIEF MINISTER *RE*-RELIEF AND CONCESSIONS GIVEN TO THE RESIDENTS OF THE BORDER DISTRICTS

मुख्य मंत्री : स्पीकर साहिब, पश्तर इस के कि मैं उस सवाल के ऊपर जो कल और आज यहां पर उठाया गया कुछ अर्ज़ करूं, जो वाक्या आज यहां पर हाउस के अन्दर हुआ है इस के लिये बतौर लीडर आफ दी हाउस इज़हारे अफसोस करना चाहता हूं। इस के साथ ही खास तौर से मैं आपोज़ीशन के मैम्बरान से यह अपील करना चाहता हूं कि अगर हम ने यहां पर पार्लियामेंटरी डैमाक्रेसी को सकसैसफुल करना है, पार्लियामैंटरी कन्वैन्शंज कायम करनी है तो हमें स्पीकर का पूरे तौर पर एहतराम करना होगा और उस के मुताबिक हमें स्पीकर के हर हुक्म को बजा लाना होगा।

स्पीकर साहिब, जहां तक ट्रैज़री बैंचिज का ताल्लुक है मैं आप को यकीन दिलाता हूं कि हमारे दिल में आप के लिये पूरा एहतराम है, पूरी इज्ज़त है (ट्रैज़री बैंचिज़ की तरफ से प्रशंसा) और हम पूरी तरह से आप की हरेक बात का, आप की आज्ञा का पालन करेंगे और आप के जरिए मैं लीडर आफ दी आपोज़ीशन और दूसरी पार्टीज़ के लीडर्ज़ से अपील करना चाहता हूं कि पंजाब की कुछ पुरानी रवायात हैं और उस को कायम रखते हुए हम पूरी तरह से पार्लियामेंटरी डैमाक्रेसी को कामयाब बनाने में उन के साथ पूरी तरह से तावन करना चाहते हैं। हमारे इन से मुख्तलिफ सवालों पर इख्तलाफात तो हो सकते हैं लेकिन जहां तक इस डैमोक्रेसी को कामयाब बनाने का ताल्लुक है और जहां तक पार्लीयामेंटरी कनवेन्शन्ज़ पर अमल करने का ताल्लुक है उस में हम और आप मुतफिक हैं। और अब मैं आशा करता हूं कि आज की बात को भूल कर आगे के लिये हम डैमोक्रेसी को कामयाब बानाने के लिये हमेशा एक दूसरे को तावन देते रहेंगे और पार्लीयामेंटरी कनवेन्शन्ज़ जो हमारी बन चुकी हैं उन पर अमल करने की कोशिश करते रहेंगे।

मैं ने उन भाइयों को सुना है जिन्हों ने बार्डर डिस्ट्रिक्टस की बातें कहीं हैं लेकिन जब मैं उन की बातों का जवाब देने के लिये खड़ा हुआ था तो उन की तरफ से प्वायंट आफ आर्डरज का सिलसिला शुरू हो गया था इस लिये मैं अपनी बात कह नहीं पाया था। मेरी इन से यह दरखास्त है कि जब यह बातें करते रहे थे तो मैं चुप कर के सुनता रहा था और जब मैं उन की बातों का जवाब देने के लिये खड़ा हुआ तो उन का भी यह फर्ज़ हो जाता था कि मुझे भी वह सुनते। और अगर मेरी किसी बात को वह ठीक नहीं समझते हैं तो उन को हक हासिल है कि वह बाद

**Note.*—Expunged as ordered by the Chair, *vide* page (14)65 of this debate.

[मुख्य मन्त्री]
में स्पीकर साहिब के नोटिस में ले आएं और उन की रूलिंग इस बारे में वह ले सकते हैं और अगर स्पीकर साहिब अपनी रूलिंग इस बारे में दें तो वह और कोई ज़रिया इस की तलाफी कराने के लिए अपना सकते थे लकिन यह तरीका नहीं है जिस तरह से आज इन भाइयों ने किता है ।

तो मैं अर्ज़ कर रहा था कि आज भी और कल भी इस बारे में मेरे कुछ आपोज़ीशन के दोसतों ने उठाए हैं मैं फिर ज़ोर के साथ कहना चाहता हूं कि इस बारे में गवर्नमैंट ने जो एशयोरैंसिज दी हैं उन पर हम सिर्फ पूरी तरह से कायम हैं बल्कि उन पर पूरी तरह अमल भी हो रहा है। इस बारे में मैं फिर कहना चाहता हूं कि डाक्टर बलदेव प्रकाश ने और श्री बलरामजी दास टण्डन ने पहला सवाल यह उठाया है कि जहां तक वार्डर डिस्ट्रेक्ट्स में जो इण्डस्टरीज़ हैं उन को रिहैबलीटेट करने के लिये गवर्नमैंट ने जो रिलीफ मेयर्ज़ एडाप्ट करने की एश्योरेंस दी थीं उन पर अमल नहीं हो रहा। मैं स्पीकर साहिब, आप की विसातत से हाउस को यकीन दिलाना चाहता हूं कि गवर्नमैंट अब भी उन एश्योरैंसिज़ पर कायम है और उन पर अमल करने की कोशिश कर रही है। ज़िला अमृतसर, गुरदासपुर, लुधियाना और जालन्धर में 10,463 इण्डस्ट्रियल यूनिट्स हैं उन को जो रिलीफ मइयर्ज़ हम ने देने के लिये एनाऊंस किए थे उन पर अमल हो रहा है। और इन में सब से पहला मइयर जो देना था वह यह था कि इन ज़िलों में जो इण्डस्ट्रयल यूनिटस हैं उन से जहां तक सेल्ज टैक्स और परचेज़ टैक्स की वसूली का ताल्लुक है वह एक कुआर्टर के लिये हम मुलतवी कर देंगे और यह बताने में मुझे खुशी होती है कि हम इस पर अमल कर रहे हैं। यह मैं मानता हूं कि जहां तक इस बारे में इनस्ट्रक्शन्ज़ का ताल्लुक है डिस्ट्रेक्ट एथारेटीज़ को उन के पहुंचाने में कई जगह पर देर हो गई थी लेकिन बाद में हम ने तार के ज़रिये या टेलीफून पर वह उन को पहुंचा दी हैं ताकि फौरी तौर पर उन इनस्ट्रक्शनज़ पर अमल हो सके। इस के लिये 31 अक्तूबर लास्ट डेट थी और इस पर पूरी तरह से अमल हो रहा है। इस बारे में कल हाउस के खत्म हो जाने के बाद मेरी डाक्टर बलदेव प्रकाश से और टण्डन जी से बात भी हुई थी और उन से मैं ने कहा था कि अगर उन के नोटिस में कोई शिकायत है कि किसी अफसर ने यह टैक्स गल्ती से वसूल कर लिये हों तो वह टेलीफोन कर के तसल्ली कर लें और मुझे बताएं तो हम वह उस व्योपारी को फौरन वापिस करवा देंगे। हम इस पर पूरी तरह से अमल दराम्द करा रहे हैं। इस बारे में मैं स्पीकर साहिब, आप की विसातत से हाउस को एश्योर कराना चाहता हूं कि इस बारे में गवर्नमैंट ने जो एश्योरेंसिज़ दी थीं उन पर अमल करने के लिये हम ने इनस्ट्रक्शनज़ जारी कर दी हुई है और उन पर सौ फी सदी अमल हो रहा है और अगर किसी जगह पर किसी की कोताहीं से अगर अमल न किया गया हो तो हम उस की तलाफी कराने के लिये तैयार हैं और जिस किसी अफसर ने ऐसा किया हो उस के खिलाफ भी कार्यवाही करने के लिये तैयार हैं और अगर कहीं पर इन इनस्ट्रक्शन्ज़ पर अमल न हो रहा हो तो उन पर अमल कराने के लिय भी तैयार हैं। लेकिन एक बात मैं आप के ज़रिए मैम्बर साहिबान को वाज्या कर देना चाहता हूं कि वह सेल्ज़ टैक्स और इन्कम टैक्स को मिक्स न करें। जहां तक इनकम टैक्स और एक्साइज़ डियूटी का ताल्लुक है इन के साथ पंजाब गवर्नमैंट का कोई सम्बन्ध नहीं क्योंकि यह दोनों टैक्स सैंट्रल गवर्नमैंट के हैं। लेकिन यह बताने में भी मुझे खुशी होती है कि हम ने सैंट्रल गवर्नमैंट से इस बारे में अपनी

रिक्मैंडेशन कर दी है कि इन की वसूली को भी मार्च, 1966 तक मुल्तवी कर दिया जाए। इस बारे में प्रसनल तौर पर और कारसपांडेंस के जरिये भी हम सैंट्रल गवर्नमैंट पर इस बारे में ज़ोर डाल रहे हैं और मुझे यह बताने में खुशी है कि गवर्नमैंट आफ इण्डिया के मिनिस्टर फार इण्डस्टरीज़ श्री टी.एन. सिंह एक दो दिनों के लिये हमारे बार्डर के ज़िलों में जा रहे हैं। कल वह अमृतसर तशरीफ ले गए थे और मैं यह बताने में खुशी महसूस करता हूं कि अमृतसर में जितनी किस्म की इण्डस्टरीज़ है खाह वह सिल्क इण्डस्टरी है, सक्रयू इण्डस्टरी है, लाईट इन्जीनियरिंग इण्डस्ट्रीज़ हैं या वूलन इण्डस्ट्री वाले हैं उन सब के कोई 150 रिप्रेजेंटेटिवज़ उन को सर्कट हाउस में मिले थे और उन से कोई ढाई घंटे तक बात चीत होती रही और श्री. टी. एन. सिंह ने उन को पूरी तरह से एश्योर कराया कि प्रिंसिपल में तो मैं उन की कई बातें मानता हूं और मैं दिल्ली जा कर गवर्नमैंट आफ इण्डिया के फाईनांस डिपार्टमेंट के साथ यह चीज़ टेक आप करूंगा। इस तरह से उन्हों ने तीन चार एश्योरैंसिज़ दी थीं और उन में से पहली बात उन्हों ने यह कही थी कि जहां तक अमृतसर की इण्डस्टरीज की रा मैटीरियल की ज़रूरतों का ताल्लुक है उन को जितना रा मैटीरियल इन दिनों में कम मिला है उतना रा मैटीरियल उन को स्पैशल कोटा के तौर पर और दे दिया जाएगा। इसी तरह से उन्हों ने सीमिंट के बारे में कहा कि अमृतसर के लिये वह उन को वहां के पिछले कोटे के अलावा एक एडहाक कोटा दिया जाएगा।

इस के साथ ही मैं यह भी बता देना चाहता हूं कि अमृतसर, जालन्धर और लुधयाना की इण्डस्टरीज़ द्वारा जो तैयार किए हुए फिनिश गुडज़ पड़े हुए हैं और वह इन हालात की वजह से उठाए नहीं गए हैं उन की डिसपोज़ल के लिए हम ने डायरेक्टर जनरल आफ डिसपोज़लज़ को एप्रोच किया है और उस ने इन चीज़ों के लिये दो करोड़ रुपए की चीजों के आर्डर भी दे दिए हैं और इस काम को सरअंजाम करने के लिये हम ने एक वहां अपना लायज़न अफसर बैठा दिया है। इस के साथ ही साथ मैं यह भी बता देना चाहता हूं कि सेंट्रल गवर्नमेंट के मिनिस्टर आफ इण्डस्टरीज ने यह भी यकीन दिलाया है कि इस के अलावा और जो भी फैसिलिटीज़ हमारे बार्डर के ज़िलों के इण्डस्ट्रीयलिस्ट को दे सकते हैं वह दिलायेंगे। और जहां तक इण्डस्टरियल मज़दूरों को रिहैबीलीटेट करने के सवाल का ताल्लुक है मैं बताना चाहता हूं कि इस काम के लिये पंजाब सरकार ने इस काम के लिये 50 लाख रुपये मंजूर किए हैं जिस में से 25 लाख रुपए लेबर लोनज़ के लिये और 25 लाख स्टेट इण्डस्टरीज़ लोनज़ के लिये जो रकम इस साल के बजट में मन्जूर की गई थी।

इस के अलावा मैं आप के जरिए मैम्बर साहिबान की खिदमत में यह भी अर्ज़ कर देना चाहता हूं कि दूसरी बात जिस की तरफ उन्होंने सरकार की तवज्जुह दिलाई है कि लोन्ज़ देने के सारे प्रोसीजर को सिंप्लीफाई कर दिया जाए। इस बारे में मुझे बताते हुए खुशी महसूस होती है कि हम ने इस को काफी हद तक सिंप्लीफाई कर भी दिया है। इस काम के लिये हम ने वहां पर अपना एक ज्वायंट डाइरेक्टर इण्डस्टरीज़ लगा दिया है जो वहां मौका पर ही देख कर लोन मन्जूर कर दे। और रैड-टैपिज़म जो पहले चलता था खत्म हो जाए और जो कारसपांडैंस में वक्त जाया होता था वह अब न हो। इस के अलावा

[मुख्य मंत्री]
हम ने एक कमेटी भी बना दी है जिस में आपोज़ीशन के और ट्रेयरी बैंचिज के मैम्बर होंगे और वह कमेटी यह लोन तक्सीम करेगी। इस तरह से जहां पहले लोन तक्सीम करने में जहां 6, 6 महीने लग जाया करते थे वहां अब यह बहुत जल्दी लोगों को मिल सकेंगे।

इस के अलावा मैं यह भी अर्ज़ कर देना चाहता हूं कि हम ने गवर्नमेंट आफ इंडिया के मिनिस्टर आफ इण्डस्टरीज़ को यह भी दरखास्त की है और उन्होंने हमें यकीन भी दिलाया है कि इस के अलावा वह एक करोड़ रुपए की रकम इन लोगों को लोन देने के लिये देंगे ताकि इन लोगों की जितनी भी हो सके मदद की जाए। इस के लिये उन्होंने कहा है कि यह रकम स्टेट फाइनांस कारपोरेशन के ज़रिए या और किसी तरीका से तकसीम की जाएगी।

जहां तक एक्साइज़ ड्यिूटी और इन्कम टैक्स की वसूली का ताल्लुक है उस के बारे में हम ने गवर्नमेंट आफ इंडिया को एप्रोच किया है और गवर्नमेंट आफ इंडिया ने अपने 7 सैक्टरीज़ और जो दूसरे सीनियर अफसरज़ हैं कि एक कमेटी इस बारे में विचार करने के लिए बनाई है। इस तरह से इस बारे में मिनिस्टीरियल लैवल पर डिस्कशन होनी है। जहां तक हमारा ताल्लुक है हम बार बार उन को इस बारे में कह रहे हैं और उन पर ज़ोर देने की कोशिश कर रहे हैं....

श्री बलरामजी दास टंडन : आन ए प्वायंट आफ इनफरमेशन, सर।

श्री अध्यक्ष : इन की स्टेटमैंट खत्म हो जाने दो आप बाद में पूछ लें तो बेहतर होगा। (It would be better if the hon. Member puts his question after the Chief Minister has finished his statement.)

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਖਤਮ ਹੋ ਲੈਣ ਦਿਓ। (Please let the Chief Minister first complete his statement.)

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਇਤਨੀ ਹੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜ ਹੋਰ ਵੀ ਕੋਈ ਕੰਮ ਹੋਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਾਰਾ ਟਾਈਮ ਇਸੇ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਾਰ ਦੇਣਾ ਹੈ ?

मुख्य मन्त्री : तो स्पीकर साहब मैं अर्ज़ कर रहा था कि हम जानते हैं कि अमृतसर में और दूसरी कई जगहों पर जो बार्डर पर वाकिया है कुछ लेबर अनएम्पलाएड हैं और कुछ इण्डस्टरीज़ भी हैं जो वर्क नहीं कर रहीं। और मैं यह मानता हूं कि यह किसी भी गवर्नमेंट के लिए शोभाजनक बात नहीं होती कि इस तरह की हालत हो। इस लिये हम ने उन एम्पलाएड लेबररज़ की मदद करने के लिए 25 लाख रुपए की रकम उन को लोन देने के लिए मनज़ूर की है और इस लोन के देने में लेबर कमिशनर भी होगा और सिर्फ फैक्टरी वालों के ज़रिए नहीं दिया जाएगा। इस में हमें यह ज़रूर देखना होगा कि कौन कौन लेबरर वाकिया ही वहां काम करता था। इस के अलावा उन को और भी फैसिलिटीज़ दी जाएंगी। यह तो मैं ने अर्ज कर ही दिया है कि वहां के इण्डस्टरियलिस्टों को और रा मैटीरियल देने का इंतज़ाम किया गया है और उन के जो फिनिश्ड गुड्ज़ पड़े हुए थे उन की डिस्पोज़ल के लिए उन्हें दो करोड़ रुपए के आर्डर डाइरेक्टर जनरल आफ डिसपोज़लज़ की तरफ से आर्डर दिला दिए हैं।

इस के अलावा जो इण्डस्टरीज़ वहां पर वार मैटीरियल तैयार करती हैं उन के लिए हम ने गवर्नमेंट आफ इंडिया को लिखा है कि उन को जल्दी लेने का इन्तज़ाम करे और इस के लिए बजाए टेण्डर वगैरह लेने के नैगोशिएशनज़ के ज़रिए रेट सैटल कर के ले। इस के बारे में उन्होंने हमदरदाना गौर करने का वायदा किया है। मैं आप के ज़रिए हाउस को यह यकीन दिलाना चाहता हूं कि जहां तक पंजाब की इण्डस्टरीज़ का ताल्लुक है हम यह चाहते हैं कि यह फलरिश करें। कुछ लौंग टर्म बातें हैं जिन के बारे में हम ने हिन्द सरकार से सिफारिश की है। कल अमृतसर में इन्डस्ट्रियल प्लैनिंग डिवैलपमैंट एंड पलैनिंग बोर्ड की मीटिंग थी। दो घंटे इस बात पर गौर हुआ और श्री टी. ऐन. सिंह ने यकीन दिलाया कि इस सारी बात को प्राइम मिनिस्टर और कैबनिट लैबल पर डिसकस किया जाएगा और जितनी हो सकेगी मदद करेंगे। इस लिये ऐसी कोई बात नहीं है कि जितनी ऐशुरैंसिज़ सरकार ने दिलाई हैं उन पर अमल नहीं किया जा रहा है। मैं आप को बताना चाहता हूं कि पिछले एक महीने में जितने हम ने क्विक डीसीयन लिये हैं और जितनी क्विक इम्पलीमैंटेशन हुई हैं उतनी पहले कभी नहीं हुई। (तालियां)

जहां तक वार विक्टम्ज़ का ताल्लुक है उस के बारे में कुछ फैक्टस आप के जरिये हाउस के सामने रखना चाहता हूं। अमृतसर ज़िले में हमारे पास ऐसे भाई कोई 23,706 के करीब रजिस्टर्ड हैं। यह भाई खाह अमृतसर में हैं, तरन तारन में है या पट्टी या किसी और जगह पर हैं उन सब को पूरी तरह से राशन मिल चुका है। (तालियां) उन में से कोई 25 के करीब फैमिलीज़ यहां पर चंडीगढ़ में अपने रिश्तेदारों के पास आ गई हैं उन के मुताल्लिक आर्डर कर दिये हैं कि उन को यहां पर रजिस्टर कर दिया जाए और राशन दिया जाए। इस पर स्टेट आफिस ने अमल किया है। पंजाब के किसी भी कोने में अगर कहीं पर कोई भी डिसलोकेटिड परसन है तो हम वहीं पर उस को रिलीफ देने के लिये तैयार हैं। अमृतसर में जो लोग हमारे पास रजिस्टर्ड हैं उन को हम ने 3,339.88 क्विंटल राशन बांटा है।

एक आवाज़ : स्टेटमैंट टेबल पर रख दें।

मुख्य मन्त्री : नहीं, यह सारे फैक्ट्स हाउस में आने ही चाहिएं। मैं अर्ज करूं कि उन में जितने बच्चे हैं या प्रैगनैंट औरतें हैं उन को दूध भी दे रहे हैं। फिर रजाइयों और कपड़े की बात है। यह भी उन में बांटे जा रहे हैं। फिरोज़पुर में चार हजार रज़ाइयां पहुंच चुकी हैं, अमृतसर में कल तक 1,200 के करीब रजाइयों पहुंच चुकी हैं। हमारे पास 1,200 के करीब रजाइयां रोजाना तैयार हो रही हैं और आशा है कि एक हफते के अन्दर सब फैमेलीज़ को रजाई मिल जायगी। दरियां सप्लाई करने की भी कोशिश की जा रही है, ब्लैंकिट्स भी दिये जायेंगे और कैश ग्रांट्स भी दी जा रही हैं जो कि 18 रुपये के हिसाब से देनी हैं। मैं अर्ज करूं कि अमृतसर के भाईयों में कोई 1,41,714 रुपया तक्सीम किया जा चुका है और अगर कोई भाई रह गया है तो उस को एक दो रोज़ में मिल जायेगा। हम ने इन लोगों के पास जो पशु हैं उन के लिये भी आठ आने के हिसाब से देने तय किया था चारे के लिये। इस पर भी पूरी तरह से अमल हो रहा है। फिर अमृतसर जिले में

[मुख्य मंत्री]

जितने मकानात डैमेज हुए थे उनके लिये 1,12,980 रुपया तकसीम हो चुका है। जो पशु मरे थे उनके लिये 32,400 रुपया तकसीम किया गया है। जो सिवलियन्ज़ मरे थे छेहरटा वगैरह में उन के लिये 1,20,500 रुपया तकसीम किया जा चुका है।

Sardar Gurnam Singh : On a point of order, Sir. I would like to bring to your notice Rule 64 of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly. It reads —

"A statement may be made by a Minister on a matter of public importance with the permission of the Speaker but no question shall be asked nor discussion take place thereon at the time the statement is made :

Provided that a copy of the statement shall be forwarded to the Speaker one day in advance of the day on which it is proposed to be made. The Speaker may, at his discretion, reduce this period in exceptional circumstances. ".

Sir, I just wanted to bring to your notice this Rule according to which no argumentative speech could be made under the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly.

(*Interruptions and Noise from the Treasury Benches*).

श्री अध्यक्ष : छोटी कर दें स्टेटमैंट को। (Let him be brief.)

मुख्य मन्त्री : इन्होंने जो सवाल उठाए हैं उन के बारे में ही मैं स्टेटमैंट दे रहा हूं।

Sardar Gurnam Singh : Sir, I was submitting that the Government is bound by the Rules of Procedure of the House. Let us, therefore, Sir, proceed in accordance with the Rules of Procedure. If the Leader of the House wants to give details, he can lay a statement on the table of the House. I have, Sir, just brought to your notice the relevant Rule.

ਸਰਦਾਰ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਵਿਚ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਅਤੇ ਰੇਫਊਜੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਟਚ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਜ਼ਮੀਂਦਾਰ ਜੋ ਬਾਰਡਰ ਤੇ ਬੈਠੇ ਹਨ......

Mr. Speaker : It is no point of order. Please resume your seat.

डा० बलदेव प्रकाश : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर। स्पीकर साहिब, हाउस के अन्दर माननीय मुख्य मंत्री जी की स्पीच से ऐसा मालूम होता है कि आप ने जो इस बारे में ऐडजर्नमैंट मोशन आई थी उस को एडमिट कर लिया है। तो अगर इस पर रैगुलर डिसकशन होनी है तो फिर आप टाइम फिक्स करें क्योंकि इस पर हम ने भी बोलना है।

चीफ पार्लियामैंट्री सैक्रेटरी : इस पर डिसकशन नहीं हो सकती। (विघ्न)

श्री मंगल सेन . * * *

श्री अध्यक्ष : डाक्टर बलदेव प्रकाश जी ऐसा लगता है कि आप का ह्विप श्री मँगल सेन जी पर नहीं चलता

जो ऐडजर्नमैंट मोशन थी वह तो मैंने डिसऐलाउ कर दी थी लेकिन चूंकि आप के बड़े स्ट्रांग फीलिंग्ज़ थे इस लिये मैं ने इजाज़त दी कि आप अपनी बात कह लें। अब चीफ मिनिस्टर साहिब ने कुछ स्टेटमैंट दी है और वैसे भी चीफ मिनिस्टर जब भी चाहे मोशन हो या न हो पालिसी स्टेटमैंट कर सकता है।

**Note*—Expunged as ordered by the Chair.

(तालियां) आप ने कुछ बात की तो उस पे यह स्टेटमैंट दे रहे हैं लेकिन स्टेटमेंट और स्पीच में तो डिस्टिंक्शन होनी ही चाहिए । मैं इन से रिक्वैस्ट करूंगा कि यह ब्रीफ्ली फैक्ट्स दे दें । अगर फैक्टस ही लैंग्थी हैं तो उन को टेबल पर रख दें। (*Addressing Dr. Baldev Parkash.* It appears Shri Mangal Sein does not obey his whip. The adjournment motion had been disallowed but in view of the strong feelings of the hon. Members I permitted them to have their say. The Chief Minister has now given a statement. Even otherwise, whether or not there is a motion, the Chief Minister is entitled to make a policy statement whenever he desires to do so. (*Cheers*). He is making this statement in reply to what they said. However, there must be some distinction between a statement and a speech. I would request him to state his facts briefly and in case these are lengthy then he may place these on the Table of the House.)

Chief Minister : Sir, I am not delivering a speech. I am, however, making a statement.

Comrade Shamsher Singh Josh : On a point of information, Sir.....

Mr. Speaker : Let the statement of the hon. Chief Minister be finished first.

मुख्य मन्त्री : तो मैं अर्ज़ कर रहा था कि हमारे पास गुरदासपुर के अन्दर कोई 262 के करीब फैमिलीज़ रजिस्टर्ड हैं उन में से 1,375 आदमियों को पूरा राशन दिया जा चुका है और मेरी इत्तलाह है कि कैश ग्रांट्स भी दी जा चुकी हैं । कैटल के लिये चारे के लिये भी ग्रांट दिया जा चुका है। फिरोज़पुर जिले में पहले हमारे पास कोई 18,758 अफराद रजिस्टर्ड थे । अब यह तादाद 18,240 के करीब है और उन तमाम को राशन दिया जा चुका है, कैश ग्रांटस का 68,454 रुपया भी उन में बांटा जा चुका है। बाकियों को जल्दी ही दिया जा रहा है। बच्चों के लिये 1,334 किलोग्राम मिल्क दिया गया। 3,418 फैमेलीज़ को रिलीफ दिया जा रहा है। 1,219 रजाइयां बांटी जा चुकी हैं, चार हज़ार के करीब जल्दी ही तकसीम हो जाएंगी। पहले हमारे पास इन तीनों ज़िलों में 48,551 आदमी रजिस्टर्ड थे ।

अब लेटैस्ट पोज़ीशन यह है कि 42,839 आदमी आए हैं और कोई 6,932

1.00 p.m.

फ़ैमेलीज़ हैं जिन को सरकार रीलीफ दे रही है । मैं ने इस बात का पहले भी हाऊस के अन्दर इलान किया था कि जहां तक रीलीफ देने का ताअलुक है हम ने 1,524 गांव में 53 लाख रुपया दिया है और जिन इलाकों को नुकसान हुआ है उन गांवों में लैंड रैवेन्यू की छोट की है । जहां तक पानी का तअलुक है चौधरी रिज़क राम जी ने आप के सामने आंकड़े रखे

[मुख्य मंत्री]

है जहां पर दरियाओं के अन्दर नहरों के अन्दर पानी है दिया जा रहा है और भी जितनी इरिगेशन फैसिलिटीज़ हैं वह दी जा रही हैं। जहां तक अजनास का तआलुक है उस को खरीद करके दिया जा रहा है। स्पीकर साहिब यहां तक ही बस नहीं जितने भी डिस्पलेस्ड बच्चे इस सूबे के अन्दर या हिन्दुस्तान के किसी दूसरे हिस्से के अन्दर किसी भी क्लास में पढ़ रहे हैं जैसा कि मैडिकल में या इंजीनिरिंग में खाह खड़गवासला में खाह जमशेदपुर में पढ़ाई कर रहे हैं उन्हें इस सरकार की तरफ से सैंट परसैंट ग्रांट दी जा रही है। उन की किताबों का उनकी होस्टल और दूसरे इखराजात की सारी जिम्मेदारी सरकार ने अपने सर पर ले ली है। (प्रशंसा)

स्पीकर साहिब मैं एक बात और कहना चाहता हूं कि जहां तक खड़ी फसलों का तआलुक है जो एनेमी आकूपेशन में हैं उस के बारे में लांग टर्म पालेसी बनाई गई है इस के बारे में गवर्नमेंट आफ इण्डिया से बात चीत हुई है और हो रही है कि उन्हें किस तरह से कम्पैन्सेशन दिया जाए। इस लिए मैं इन सारी चीजों के होते आप के जरिए इस हाऊस को यकीन दिलाता हूं कि यह वह लोग हैं जो देश की आजादी के लिए लड़े और जिन्होंने अपनी कुरबानी दी इस लिए यह सरकार किसी भाई को किसी बहन को दुखी नहीं देखना चाहती। और हर तरह से रीलीफ और इमदाद देना चाहती है और दे रही है।

जिन लोगों के पास काम नहीं रहा उन्हें काम करने के लिए सरकार लोन दे रही है 1,000 से 5,000 तक और इस तरफ पूरी तवज्जो दी जा रही है। और यह जो लोन दिया जा रहा है इन्ट्रैस्ट फ्री है और इस के लेने के लिए प्रोसीजर को भी सिम्प्लीफाई कर दिया गया है।

स्पीकर साहिब मैं अर्ज़ करूं कि इस में नुक्ताचीनी की कोई बात नहीं। मैं तो आप के जरिए सब मेम्बर साहिबान से अपील करना चाहता हूं कि वह इस मौका पर अपना पूरा सहयोग दें ताकि इस मस्ला को मिल कर हल किया जाए। अगर सरकार की तरफ से कोई गलती हो गई हो और किसी जगह में सरकार की तरफ से कोई कमी रह गई हो तो उसे आप मेरे नोटिस में लाएं और अगर मैं उस की तलाफ न करूं तो आप का हक है कि आप इस हाऊस में एडजर्नमेन्ट मोशन लाएं या काल अटेन्शन मोशन लाएं और स्पीकर साहिब की इजाजत से डिसकस आप उस बात को कर सकते हैं। और अगर पहले ही से सरकार अमल दरामद कर रही है तो रोज़ रोज़ इस तरह से क्रिटिसाइज़ करना अच्छा नहीं होता और न ही इस का असर अच्छा पड़ता है।

मैं फिर आप को यकीन दिलाता हूं कि जितने भी रसायल और रिसोरसिज़ सरकार के पास हैं उस का इस्तेमाल कर रही है और यह सरकार गवर्नमैन्ट आफ़ इण्डिया पर भी पूरा ज़ोर इस बात का दे रही है। हम जितनी भी मदद हो सकती है कर रहे हैं और करने को तैयार हैं जितनी भी मदद आ रही

है और आएगी उसका भी इस्तेमाल किया जा रहा है इस लिए मैं आशा करता हूं कि इस नुक्ता निगाह से सारी चीजों को देखना चाहिए और किसी पोलीटीकल प्वाइन्ट आफ व्यू से फायदा उठाने की ज़रूरत नहीं। जितने भी डिसप्लेसड होकर आए हैं उनके दुख में हम सब को शामिल होना चाहिए और इन हालात में जितने स्टैप्स गवर्नमेंट उन्हें रीलीफ देने के उठा रही है उस को एप्रीशिएट करना चाहिए (प्रशंसा) और अगर कहीं पर कमी रह गई है तो सरकार के नोटिस में लाना चाहिए।

जहां तक जिम्मेदारियों का तग्रालुक है जो एनेमी अकूपेशन में हैं आ गई जमीनों के मालिक थे उन की तरफ सरकार पूरी तवज्जोह दे रही है उन्हें काफी तकलीफ उठानी पड़ी है। इस के साथ ही साथ वह जिम्मेदार भी हैं जो डिसलोकेट हुए हैं ऐसे गांवों से जहां पर हमारी अपनी मिलेटरी बैठी हुई है और जहां पर फसलों को काटने के लिये यह जिम्मेदार नहीं जा सकते उन्हें भी सारी ही रिलीफ की सहूलियतें दी जा रही हैं और फिर जितने आदमी इस एक्शन में इन्जर्ड हो गए, ज़ख्मी हो गए उन्हें भी इमदाद दी जा रही है। मैं हाऊस को यकीन दिलाना चाहता हूं कि एक एक भाई खाह वह ट्रेयरी बैंचों पर है खाह वह आपोजीशन बैंचों पर है, जिन्होंने बहादरी से देश की रक्षा की है उन्हें रीलीफ देने और उन्हें रिहेबिलीटेट करने में पंजाब सरकार को पूरी तरह कुआप्रेट करेगी ताकि जितने कदम सरकार ने उठाए हैं उन्हें और तेज किया जा सके।

श्री अध्यक्ष : मैं मैम्बर साहिबान को बताना चाहता हूं कि बिज़नैस एडवाइज़री कमेटी की मीटिंग जो 11 बजे आज होनी थी अब 12 बजे होगी।

दूसरा इफ दी हाऊस एग्रीज जो काल एटेन्शन मोशन्ज़ आज के लिए रखी गई हैं इन्हें कल टेक अप किया जाए।

तीसरा आज एक इम्पार्टैन्ट स्टेटमेंट चीफ मिनिस्टर ने दिया है इसके ऊपर किसी बहस की इजाज़त नहीं लेकिन जितने ग्रुपस हैं उन में से एक एक मैम्बर इनफारमेशन के तौर पर सवाल पूछ सकता है।

(Firstly I would like to inform the House that the meeting of the Business Advisory Committee which was scheduled to meet at 11 a.m. to-day shall now meet at 12.00 noon.

Secondly if the House agrees the Call Attention Notices placed on the Agenda for to-day may be taken up to-morrow.

Thirdly an important statement has come from the Chief Minister. No discussion can be allowed on this but I would allow one hon. Member from each group to ask questions seeking information thereof.

श्री बलरामजी दास टण्डन : मैं यह जानना चाहता हूं कि 15 दिन हुए चीफ़ मिनिस्टर साहिब ने कहा था कि सैंट्रल गवर्नमेंट से बात चीत कर ली गई है और उन्होंने एग्री कर लिया है और इस के मुताबिक इन्स्ट्रक्शन्ज़ डिपार्टमैंट को भेज दी गई हैं कि मार्च 31, 1966 तक इन्कम टैक्स और एक्साइज़ ड्यूटी और इस तरह के जितने भी दूसरे यूनियन के टैक्स

[श्री बलरामजी दास टण्डन]

हैं उन्हें बार्डर डिस्ट्रिक्ट से कोलैक्ट न किया जाए। लेकिन इस के बारे में आज तक 31 अक्तूबर, 1965 तक कोई इस किस्म की इन्स्ट्रक्शन जिलों में नहीं गई और नोटिस बाकायदा दिए जा रहे हैं और अफसरों को पूछा तो उन्होंने बताया कि उन के पास कोई इस किस्म की हदायत नहीं पहुंची। अफसरों ने यह कहा कि अगर इस क्वाटर के टैक्स 31, अक्तूबर तक अदा न किए गए तो साथ पूरी पैनेलटी अदा करनी पड़ेगी। इसी तरह सेल्ज़ टैक्स के बारे में लास्ट डेट 30 अक्तूबर थी पर उन के पास भी कोई इन्स्ट्रक्शन्ज़ इस किस्म की नहीं गईं जब अफसरों से पूछा तो उन्होंने बताया कि कोई हदायत नहीं आई और अगर इस डेट को पैसे जमा न करवाए गए तो पैनेलटी लगेगी। तो मैं यह पूछना चाहता हूं कि वह हदायात कब तक जारी होंगी और जिन लोगों ने मजबूरी की वजह से और इन्स्ट्रक्शन्ज़ न पहुंचने की वजह से रुपया जमा करवा दिया है उन्हें रिफन्ड कर दिया जाए गा क्योंकि उन्होंने अज हद मजबूरी में और अफसरों की तरफ से मजबूरी दिखाने पर रुपया जमा करवाया है।

इसी तरह जितने भी गुडज कैरिअर्ज़ हैं उन का टोकन टैक्स है और उन टरक वालों का जिन्होंने डिफैन्स के सिलसिले में अपनी खिदमात दी हैं उन्हें यह रियायत कब तक दी जाएगी। क्यों के हदायात ना आने की वजह से टोकन टैक्स के लिये उन्हें मजबूर किया जा रहा है और टोकन के बिना गाड़ी पास नहीं कर सकती। इस के बारे में सरकार ने क्या कारवाई की है जिस से टैक्स वसूल न करने की हदायात इन जिलों में पहुंच जाएं।

ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ : ਮੈ ਤਾਂ ਦੋ ਕੁਐਰੀਜ਼ ਕਰਨੀਆਂ ਹਨ। ਇਕ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸੀ. ਐਮ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅਨਾਊਂਸ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਮਯੁਨਿਸਪਲ ਕਮੇਟੀਆਂ ਬਾਰਡਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਫੈਕਟ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੀ-ਹੈਬਲੀਟੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਲੀ ਇਮਦਾਦ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਵੇਰਵਾ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਛੇਹਰਟਾ ਦੀ ਮਯੁਨਿਸਪਲ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਐਕਸਕਲੂਡ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਮਿਯੁਨਿਸਪਲ ਕਮੇਟੀ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਸਿਧੀ ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੀ ਬੰਬਾਰੀ ਦੀ ਮਾਰ ਵਿਚ ਆਈ ਜਿਥੇ ਕਿ 60 ਵਿਅਕਤੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਅਤੇ 150 ਵਿਅਕਤੀ ਫਟੜ ਹੋਏ ਜਿਥੇ 60 ਲਖ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਮਯੁ-ਨਿਸਪਲ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਇਸ ਵੇਰਵੇ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਸ਼ਾਮਿਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ 25 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਨ-ਇਮਪਲਾਇਡ ਲੇਬਰਰਜ਼ ਨੂੰ ਇਮਦਾਦ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਚਰਚਾ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਅਜੇ ਤਕ ਇਕ ਪੈਸਾ ਵੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਅਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਵਕਤ ਲੱਗਣਾ ਹੈ ?

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਆਪ ਕੀ ਬਾਤ ਆ ਗਈ ਹੈ। (This point has come.)

ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ : ਜਿਹੜੇ ਫੈਕਟਰੀ ਓਨਰਜ਼ ਨੂੰ ਰੀਹੈਬਲੀਟੇਟ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਉਹ ਅਜੇ ਤੱਕ ਪਰਾਪਰਲੀ ਹਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਸ ਮਸਲੇ ਤੇ ਪਾਲੀਸੀ ਵਾਜ਼ਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਬਾਦ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਰਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਜੇ ਦੇਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਤਨਾ ਕਿਤਨਾ ਅਤੇ ਕਦੋਂ ਤਕ।

ਜਿਹੜੀ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਕਨਸਰਨ ਦੀਆਂ ਬਾਰਡਰ ਡਿਸਟਰਿਕਟਸ ਤੇ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਹਨ ਲੋਕੀਂ ਆਪਣਾ ਪੈਸਾ ਓਥੇ ਲਗਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੈਲਪ ਕਰਨ ਦਾ ਕੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਾਲੀਸੀ ਵਾਜ਼ਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡੀ ਸ਼ਕਾਇਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵਾਇਦੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਅਮਲ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਅੱਜ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰਡਰ ਏਰੀਆ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੀਲੀਫ ਅਤੇ ਰੀਹੈਬੀਲੀਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਿਲਸਲੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਬਨਾਉਣ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੁਆਮਲਾਤ ਨੂੰ ਡਿਸਕਸ ਕਰੇ ਅਤੇ ਸੈਟਲ ਕਰੇ ?

ਸਰਦਾਰ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ (ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ): ਏਥੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਆਖਿਆ ਕਿ ਬਾਰਡਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਲਈ ਬੜੀਆਂ ਬੜੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਣ-ਗੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟਿਊਬਵੈਲ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਦਿਤੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਉਹ ਸਬਸੀ-ਡਾਈਜ਼ਡ ਰੇਟ ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਪਰ ਜੋ ਪੈਸਾ ਸਬਸੀਡਾਈਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ 8 ਫੀ ਸਦੀ ਸੂਦ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੋਂ ਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੀ ਪਾਲੀਸੀ ਇਸ ਸਬੰਧ ਦੇ ਵਿਚ ਦਸੇਗੀ ?

ਜਿਹੜੇ ਪਿੰਡ ਬਾਰਡਰ ਏਰੀਆ ਦੇ ਮਿਲਟਰੀ ਆਕੂਪੇਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਚ ਹਨ ਏਥੇ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਫਸਲ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਬਸੀਡੀ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦੋਂ ਤਕ ?

ਜਿਹੜਾ 5—5 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਉਜੜੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹ ਅਜੇ ਤਕ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਗਿਆ, ਇਹ ਕਦੋਂ ਤਕ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ?

ਸਰਦਾਰ ਨਾਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ਪੁਰੀ : ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਾਗਾਂ ਕਿ ਬਾਰਡਰ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਹੁਣ ਤਕ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਉਹ ਰਾਸ਼ਨ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਨਕਦੀ ਇਕ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਜਿਹੜੇ 18 ਰੁਪਏ ਫੀ ਜੀ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣੇ ਸੀ ਉਹ ਇਮਦਾਦ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਦਸਿਆ ਜਾਵੇ ?

ਦੂਜੇ ਇੰਡਸਟਰੀ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਇਮਦਾਦ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਵੀ ਰੀਲੀਫ ਦੇਣਾ ਹੈ ਉਹ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਪਰ ਅਜੇ ਤਕ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਸਿਆ ਕਿ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕੀ ਦੇਣਾ ਹੈ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਫ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਤੀਸਰੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ ਹੁਣ ਬਿਜਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣੇ ਹੀ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਇਸ ਵਕਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਇਕ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਉਹ ਮੁਹਤਾਜ ਹਨ। ਹੋਰ ਦੇਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਘਟ ਤੋਂ ਘਟ 40, 50 ਹਜ਼ਾਰ ਲੋਕ ਐਸੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਉਜੜ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਜਿਸ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਬਾਦ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਬੜਾ ਹੀ ਸੁਸਤ ਹੈ, ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ 4, 5 ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੀਲੀਫ ਦੇਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਦੇਵੇ।

[ਸਰਦਾਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ਪੁਰੀ]

ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਹਾਇਸ਼ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ੈਡ ਬਨਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਪਰੋਂ ਸਰਦੀ ਆ ਗਈ ਹੈ ਇਸ ਪਾਸੇ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਲੋਕ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤਬਾਹ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਰ ਵੀ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

ਕਾਮਰੇਡ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਤਰਸਿੱਕਾ (ਜੰਡਿਆਲਾ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਹੀਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਤੋਂ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਦੋ ਦਿਨ ਹੋਏ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਕ ਜੰਗੀ ਪੈਰਾਏ ਤੇ ਬਾਰਡਰ ਏਰੀਆ ਦੀ ਹੈਲਪ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਮਾਸਟਰ ਪਲੈਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤਕਰੀਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਉਹ ਕਦੋਂ ਤਕ ਅਮਲ ਵਿਚ ਆ ਜਾਏਗੀ। ਇਸ ਮਾਸਟਰ ਪਲੈਨ ਦੇ ਅਜ ਦੀਆ ਸਾਰੀਆਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਮੇਨ ਹੈਡਿੰਗਜ਼ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 25 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਤਰੱਕੀ ਦੇਣ ਦੇ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਬਾਰਡਰ ਏਰੀਆ ਤੇ ਲਾਉਣਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਦਿਤਾ ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜਾਵੇਗਾ, ਇਹਦੀ ਪੂਰੀ ਡੀਟੇਲ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋ ਹੋਣੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਖਾਨੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ 25 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਰਕਮ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੁਣਹੀ ਕਾਰਖਾਨੇ ਲਾਣ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲੇ ਬਾਰੇ ਇਕ ਸਵਾਲ ਕਰਨਾ ਹੈ।

Mr. Speaker : No please.

(ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬੋਲਣ ਲਈ ਇਨਸਿਸਟ ਕਰਦੇ ਰਹੇ)

ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨਸਿਸਟ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਾਮਰੇਡ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦੇਣ।

(S. Kulbir Singh went on insisting to speak)

(I would request the Chief Minister not to reply if the hon. Member insits to speak.

चौधरी नेत राम : मौका पर बारश न होने की वजह से और जंग की वजह से जंग का मसला बड़ा पेचीदा बना हुआ है। सरकार को जहां चाहिये था कि अनाज की पैदावार बढ़ाने के लिये किसानों को ज्यादा से ज्यादा रिआयतें देती यह उन के लिये और भी मुश्कल पैदा कर रही है। अगर ज़मीन राईट साईड पर है तो मोघा लैफ्ट साईड का दिया जा रहा है। क्या मुख्य मन्त्री अमरीका के एजंट हैं जो ऐसा कर रहे हैं (हंसी)

ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਜੇਕਰ ਦੋ ਮਿੰਟ ਅਜਾਜ਼ਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬਾਰਡਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ ਪਰ ਬੋਲਾਂਗਾ ਆਪਦੀ ਅਜਾਜ਼ਤ ਨਾਲ।

Mr. Speaker : Please take your seat.

मुख्य मन्त्री : स्पीकर साहिब, सात, आठ सवाल उठाए गए हैं उनका मैं मुख्तसिर जवाब देना चाहता हूं। सरदार नारायण सिंह ने सवाल उठाए हैं उन में से जहां तक 18 रुपए महीने और 16 किलोग्राम राशन देने का ताल्लुक है वह बदस्तूर जारी रहेगा उस वक्त तक जब तक कि गवर्नमेंट आफ इंडिया कोई और फैसला नहीं ले लेती। और जो लोगों के मवैशी वगैरह मरे हैं उनको रिलीफ देना है और बहुतों को रिलीफ अब तक मिल भी चुकी है। जहां तक रजाइयों के देने का सवाल है मैं यकीन दिलाना चाहता हूं कि 10 रोज़ के अन्दर अन्दर गवर्नमैंट उन्हें रजाइयां मुहैया कर देगी। सरदार नारायण सिंह उस इलाके से आए हैं, इस लिए मैं उन्हें कहना चाहूंगा कि बजाए भड़काने के वे उनकी मदद करें तो ज्यादा अच्छा होगा।

श्री बलरामजी दास टंडन द्वारा उठाए गए इन्कमटैक्स और पैनाल्टी के सवाल के बारे में मैं कहना चाहूंगा कि हमने इस मामले में गवर्नमैंट आफ इंडिया को सिफारिशात की हैं लेकिन कुछ लीगल अड़चनें आ गई थीं। मगर जहां तक पैनाल्टी का सवाल है वह नहीं ली जाएगी और इन्कमटैक्स के अन्दर पूरी रिलीफ दी जाएगी। मैंने यहां पर उपस्थित हुए सारे इंडस्ट्रियलिस्ट भाइयों को भी कह दिया है। और जिनसे पैनाल्टी जबरदस्ती वसूल कर ली गई है उसके लिए अफसरान को हिदायत कर दी गई है कि उन्हें सहूलियात दें।

सरदार शमशेर सिंह जोश ने म्यूनिस्पैलिटी की बाबत कहा। गवर्नमैंट आफ इंडिया के साथ बातचीत हुई है और यह तय हुआ है कि डेरा बाबा नानक, पट्टी और फाज़िलका को इम्दाद दी जाए और यह न देखा जाए कि किस पार्टी का सम्बन्ध है।

इसी तरह जहां तक लेबर लोन का सवाल है वह मान लिया गया है और जो लेबर इम्पलायड है, उसको बाकायदा लोन मिलेगा। एक सवाल मशीनरी को एक जगह से उखाड़ कर दूसरी जगह लगाने की बात कही गई उसके सम्बन्ध में मैं यह कहना चाहता हूं कि कोई भी गवर्नमैंट की इजाज़त के बगैर इंडस्ट्री उखाड़ नहीं सकता।

डेरा बाबा नानक के अन्दर जो ट्यूबवैल्ज़ हैं उनका ज़िक्र आया और यह कहा गया कि बहुत सारे ट्यूबवैल्ज़ इनरजाइज़ हो चुके हैं, लेकिन कनैक्शन नहीं मिला है। मैंने इस के बारे में बोर्ड की तवज्जुह पहले ही दिलाई है और यह कहा है कि उनको कनैक्शन मिल जाना चाहिए।

बार्डर ज़िलों में ज़मींदारों को बीज की ज़रूरत है, उनको बीज मिलेगा और जिनको नहीं मिला वे अगर सरकार के नोटिस में यह बात लाएं तो उनको दिया जाएगा।

ऐडमिनिस्ट्रेटिव ऐडवाइज़री के बारे सरदार गुरदयाल सिंह जी ने काह था कि सारी जगह ऐडवाइज़री कमेटी बनाई गई हैं और किसी किस्म की तमीज़ नहीं की गई है। लेकिन इस वक्त बाबू बचन सिंह ने जो तजवीज़ रखी है उसके बारे में भी मैं यही कहूंगा कि इस पर पूरा गौर किया जाएगा। मैं समझता हूं कि लगभग सभी सवाल आ गए हैं। अगर इस के बाद भी कोई बात रह गई हो तो उस पर भी गौर किया जाएगा।

PERSONAL EXPLANATION BY S. NARAIN SINGH SHAHBAZPURI.

ਸਰਦਾਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ਪੁਰੀ : On a point of personal explanation, Sir. ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਜਿਹੜਾ ਚਾਰਜ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਲਗਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਕਸਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਮੇਰੇ ਤੇ ਬੜਾ ਸੀਰੀਅਸ ਇਲਜ਼ਾਮ ਹੈ।

Mr. Speaker : You please resume your seat. Explanation is not a speech.

ਸਰਦਾਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ਪੁਰੀ : ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਦਸਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਇਸ ਕਾਮਰੇਡ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਇਤਬਾਰ ਹੈ, ਨਾ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਹੀ ਹੈ। ਔਰ ਇਹ ਗੱਲ ਹੈ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੱਚੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦ ਤਕ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿਹੈਬਿਲੀਟੇਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਉਹ

[ਸਰਦਾਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ਪੁਰੀ]

ਇਤਬਾਰ ਕਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਸੀ. ਐਮ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ people have faith and confidence in the Government ਇਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਓ

Personal Explanation by the Finance Minister

Finance Minister : (Sardar Kapoor Singh) Mr. Speaker, I rise to give some personal explanation. Yesterday and some time back something was said about my travelling allowance for the months of September, and August. Through you, Mr. Speaker, I would like to inform the House that during these months I had to go to Bombay, Calcutta and Delhi and my going there brought to the State Rs 5 crores and10 lakhs in one shape and Rs 22 thousand for the help of the jawans. It was in the State interest that I went to these places and saw the Governor, Reserve Bank and managers of other banks. Otherwise, I have spent even from my own pocket instead of getting anything from the State exchequer.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਹਰ ਰੋਜ਼ ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਏਜੰਡੇ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਸੈਸ਼ਨ ਉਠਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦਿਨ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਤੇ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ।

Mr. Speaker : Legislation will have a preference over other business. It is all right. You may please resume your seat.

Now we proceed with the next item on the agenda. The Home and Development Minister will resume his speech for the consideration motion regarding the Punjab Sugar Cane (Regulation of purchase and supply) Amendment Bill. The Call Attention Motions will be taken up tomorrow.

BILLS

THE PUNJAB SUGAR CANE (REGULATION) OF PURCHASE AND SUPPLY AMENDMENT BILL 1965

(Resumption consideration deferred)

ਗ੍ਰਿਹ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ): ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਕੱਲ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਬਿਲ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਉਤੇ ਕਾਫੀ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਛ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

ਸ੍ਰੀ ਚਾਂਦੀ ਰਾਮ ਵਰਮਾ : ਅਗਰ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਡੈਫਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਏ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਸ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਏ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੋਏਗਾ।

ਗ੍ਰਿਹ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਰਾਹੀਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਲਿਆਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਹਿੱਸਾ ਸ਼ੂਗਰ ਦਾ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਬਾਹਰ ਭੇਜਦੇ ਹਨ, ਐਕਸਪੋਰਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਸ ਦਾ ਜੋ ਨੁਕਸਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, , ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਫੁਲੀ ਕੰਪੈਨਸੇਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹਿਸਾ, ਫੇਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਪੈਨਸੇਟ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਮਸਲਨ ਮਾਲਵਾ ਸ਼ੂਗਰ ਮਿਲ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੈ, ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਹੁਤ ਮੁਨਾਫਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। 1962-63 ਵਿਚ ਜੋ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਫਿਗਰਜ਼ ਹਨ ਟੋਟਲ ਲਾਸ ਦੇ, ਸਿਰਫ ਇਸ ਐਕਸਪੋਰਟਡ ਖੰਡ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਕਸਪੋਰਟ ਕਿੰਨੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ?

ਗ੍ਰਹਿ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ : ਤਸੱਲੀ ਨਾਲ ਸੁਣੋ। 1962-63 ਵਿਚ 10,77,253 ਰੁਪਏ। 1963-64 ਵਿਚ 9,38,755 ਰੁਪਏ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਇੰਕਮ ਟੈਕਸ ਤੋਂ ਬਚਣ ਵਾਸਤੇ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਗ੍ਰਹਿ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਲਾਸ ਮੀਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ।

(ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਵਿਘਨ)

ਜਦੋਂ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਬੋਲਦੇ ਸਨ ਮੈਂ ਇੰਟਰੱਪਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਮੈਂ ਇਸਤਦਾ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਸੁਣ ਲੈਣ, ਜੋ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾਏਗਾ। ਇਸ ਲਾਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਲਗੇ। ਪਿਛੇ ਜਿਹੜਾ ਛੋਟਾ ਪੋਰਸ਼ਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਕਸਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਨਾਲ ਫਾਰਿਨ ਐਕਸਚੇਂਜ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ। ਫਾਰਿਨ ਐਕਸਚੇਂਜ ਬਾਰੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇਤਫਾਕ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਅਜੇ ਵੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਫਾਰਿਨ ਐਕਸਚੇਂਜ ਦੀ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਲੋੜ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਛ ਐਸੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਰਿਆਰਿਟੀ ਅਜ ਇਸ ਜੰਗ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਏਥੇ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀਆਂ, ਸਾਡੇ ਕੋਈ ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਵਿਚ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ,—ਪਾਰਟਸ, ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਦੂਸਰੀ ਚੀਜ਼ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਗਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਇਤਰਾਜ਼ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਗਈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਪੋਰਟ ਲਾਈਸੈਂਸ ਉਨੀ ਕੀਮਤ ਦਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਕਤਅਨ ਗਲਤ ਬਾਤ ਹੈ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਸਰਕਾਰ ਹਿੰਦ ਇਕ ਪਰਾਇਰਟੀ ਵਾਜ਼ਹ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਇੰਪੋਰਟ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕਢੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਮਨ ਪੂਲ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਰਕਾਰ ਫਾਰਨ ਐਕਸਚੇਂਜ ਦੀ ਪ੍ਰਾਇਰਟੀ ਮੁਕਰਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮੰਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਗੱਲ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਫ ਹੋ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮਿਲਾਂ ਦਾ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਟੋਟਲ ਲਾਸ ਹੈ ਉਹ ਹਰ ਸਾਲ ਦਾ 1962-63, 1963-64, 1964-65 ਕਤਅਨ ਮੀਟ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਬਿਲ ਰਾਹੀਂ ਜਿੰਨਾ ਹਿੱਸਾ ਉਨਾਂ ਨੇ ਐਕਸਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਨੁਕਸਾਨ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕੇਵਲ ਓਹੀ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਜ ਫੇਰ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਿਗਰਜ਼ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਮੇਰੀ ਪਰਸਨਲ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਆਏ ਹਨ ਓਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ—

The present international price of sugar is £18 sterling which comes to Rs. 300 per ton. The ex-factory price is Rs 1,219 per ton. The loss therefore, comes to Rs 919 per ton. Out of this Rs 287 are met by the Central Government directly by remitting central excise.

ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਸੀਂ 8.5 ਪਰਸੈਂਟ ਤੋਂ 9.21 ਪਰਸੈਂਟ ਤਕ ਜਿਹੜੀ ਰੀਕਵਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖ ਕੇ ਅਸੀਂ 26.21 ਔਰ 28.20 ਇਸ ਰੋਸ਼ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰੁਪਿਆ 28 ਪਰ ਟਨ ਹੈ ਇਹ ਰੀਲੀਫ ਮੰਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਐਗਜ਼ੈਂਪਸ਼ਨ ਹੈ। ਇਸ ਤੇ ਪਰਚੇਜ਼ ਟੈਕਸ ਅਸੀਂ ਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਅਸੀਂ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲਾਸ ਹੈ ਉਹ ਮੀਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਉਸ ਦਾ

NOTE.—For previous discussion on this Bill please see P. V. S. Debate, Vol. II, No. 13, dated the 1st November, 1965.

[ਗ੍ਰਹਿ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ]

ਕਾਫੀ ਵਡਾ ਹਿਸਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 500 ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਰ ਟਨ ਲਾਸ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਖੰਡ ਓਹ ਐਕਸਪੋਰਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਮੋਟੀ ਜਿਹੀ ਐਕਨਾਮਿਕਸ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਮੈਂਡਿੰਗ ਬਿਲ ਨੂੰ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਜਿਤਨਾ ਪੈਸਾ ਅਸੀਂ ਦੇ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਗਲਤ ਬਾਤ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਦੇਖਾਂਗੇ ਕਿ ਆਇਆ ਇਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਛੋਟ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਮਸਤਸਨਾ ਕਰਾਰ ਦਿਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਨਹੀਂ। ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਤਨਾ ਲਾਸ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਦੇ ਦੇਈਏ ਇਹ ਗੌਰਮਿੰਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਨਾਲ ਅਤੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਐਗਰੀ-ਮੈਂਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਓਹ 1961 ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹ ਲਾਸ ਵਾਜਬ ਐਕਸਟੈਂਟ ਤਕ ਮੀਟ ਕਰਾਂਗੇ ਜਿਹੜੀ ਚੀਨੀ ਬਾਹਰ ਭੇਜੀ ਗਈ ਹੈ ਉਸ ਲਈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਕ ਵਾਹਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵਾਸਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿ ਕਮ ਅਜ਼ ਕਮ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਿਲਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਚੀਨੀ ਬਾਹਰ ਗਈ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਰਿਆਇਤ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ। ਜਿੰਨਾ ਲਾਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰਾ ਮੀਟ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਇਕ ਕੁਮਿਟਮੈਂਟ ਕੀਤੀ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਚੀਨੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਅਤੇ ਇਥੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚੀਨੀ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿੰਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਹੈ ਠੀਕ ਹੈ ਉਤਨੀ ਚੀਨੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਲੇਕਿਨ ਕੁਝ ਕੌਮਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਐਨੀ ਕਟੌਤੀ ਲਾਉਣੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਠੀਕ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਚੀਜ਼ ਅਸੀਂ ਥੋੜੀ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰ ਕੇ ਅਸੀਂ ਬਾਹਰ ਭੇਜੀਏ। ਬਾਹਰ ਭੇਜਣ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਫਾਰਨ ਐਕਸਚੇਂਜ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਰਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੰਗਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਹਾਲਤ ਚੰਗੀ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। (ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਵਿਘਨ) ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸਵਾਲ ਕਰ ਲੈਣਾ। ਮੈਂ ਇਤਨੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਅਕਾਨੌਮੀ ਜੋ ਮੈਂ ਦਸੀ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ 28 ਰੁਪਏ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੀਲੀਫ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਜੋ ਮੰਨੇ ਹਨ, 1962-63, 1963-64, 1964-65 ਉਹ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਛੋਟਾ ਕਾਰਖਾਨੇਦਾਰ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਰਿਆਇਤ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਿਆਇਤ ਕੇਵਲ ਕੁਆਪ੍ਰੇਟਿਵ ਸੈਕਟਰ ਵਿਚ ਹੀ ਦਿਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸੈਕਟਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਇਹ ਫਾਇਦਾ ਪਹੁੰਚਾਣ ਵਾਸਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਗਲ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਤਨੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚੀਨੀ ਪ੍ਰੋਪੋਰਸ਼ਨੇਟਲੀ ਬਾਹਰ ਭੇਜੀ ਹੋਵੇ ਚਾਹੇ ਓਹ ਛੋਟਾ ਕਾਰਖਾਨੇਦਾਰ ਹੈ ਜਾਂ ਵੱਡਾ ਉਸ ਨੂੰ ਉਨੀ ਹੀ ਰਿਆਇਤ ਮਿਲੇਗੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਤਨਾ ਹੀ ਪੈਸਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਿਹੜੇ ਕੁਆਪ੍ਰੇਟਿਵ ਸੈਕਟਰ ਵਿਚ ਹਨ ਜਿਨੀ ਖੰਡ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਹਰ ਭੇਜੀ ਹੈ ਉਸ ਹਿਸੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇਕ ਮਿਲ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਐਸੀ ਨਾ ਨੀਅਤ ਹੈ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਕੋਈ ਇਸ ਦਾ ਬੇਸਿਜ਼ ਹੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਡੀ. ਡੀ. ਪੁਰੀ ਸਾਹਿਬ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਲ ਜਮਨਾ ਨਗਰ ਵਿਚ ਚਲਦੀ ਹੈ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਪੁਚਾਣ ਲਈ ਅਤੇ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖ ਕੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੇਣਗੇ ਇਹ ਬਿਲ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਹੋਈਆਂ ਉਸ ਵਕਤ ਮੈਂ ਸੂਬਾ ਕਾਂਗਰਸ

ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਪਰਧਾਨ ਸੀ। ਮੈਂ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਵਕਤ ਦਾ ਸਾਰਾ ਹਸਾਬ ਕਤਾਬ ਵਖਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ: ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ, ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧਾ ਹੀ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਸੀ (ਹਾਸਾ)

ਗ੍ਰਹਿ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ: ਇਹ ਗਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਪੁਛ ਲਓ (ਹਾਸਾ)। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਇਨਸਿਨੁਏਟ ਕਰਨਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਮੈਨ ਨਾਲ ਸੌਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਲੜਨ ਲਈ ਪੈਸੇ ਲੈਣੇ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲਈ ਸ਼ਾਇਦ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਹੋਵੇ ਕਿਉਂਜੋ ਅਗੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਥੇ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦੇਵੇ ਕਿ ਇਹ ਗਲ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਇਨਡੀਵਿਜੁਅਲ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੇਣੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਵਾਂਗਾ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ: ਚੰਦਿਆਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਵੀ ਇਥੇ ਰਖ ਦਿਓ।

ਗ੍ਰਹਿ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ: ਚੰਦਿਆਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਫਿਰ ਬਾਕੀ ਦੂਜੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਰਖਣੀ ਪਵੇਗੀ।

ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ: ਸਾਨੂੰ ਮੰਨਜ਼ੂਰ ਹੈ।

ਗ੍ਰਹਿ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ: ਤੁਸੀਂ ਲੈ ਆਓ ਅਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸੂਬਾ ਕਾਂਗਰਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪਰਧਾਨ ਸਾਹਬ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਲੈ ਆਉਣ। ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਵੇਖ ਲਓ ਕਿਸ ਨੇ ਵਧ ਚੰਦੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਇੰਡੀਵਿਜੁਅਲ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਕਰਕੇ ਵੇਖ ਲਓ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਤਿਆਰ ਹਾਂ।

ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ: ਸਾਡੀ ਪਾਰਟੀ ਤਿਆਰ ਹੈ।

ਗ੍ਰਹਿ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ: ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਕੋਈ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਹੋਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ (ਹਾਸਾ)। ਨਾ ਛੇੜੋ ਮੈਨੂੰ, ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਦਸਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸੇ ਗਲ ਤਕ ਮਹਦੂਦ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਦੂਜਿਆਂ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਉਥੇ ਦੀਆਂ ਮਿਲਾਂ ਨੂੰ ਉਥੇ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਐਸੀ ਮਦਦ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਮਦਦ ਦੇਣੀ ਪਵੇਗੀ ਪਰ ਜੇਕਰ ਉਹ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀਆਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਅਸ਼ੋਅਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵੀ ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧੱਕੋਧੱਕੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਪੱਲੇ ਪਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਦੋਸਤ ਇਥੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਬੋਲੇ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਲਾਇਲਮੀ ਨਾਲ ਬੋਲੇ ਹਨ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਾਰੀ ਇਕਨਾਮਿਕਸ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਰੋਲ ਗੋਲ ਕੇ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਗਲ ਕਢੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੇਖ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਮੈਨੂੰ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਖਿਆਲਾਤ ਦਾ ਪੂਰਾ ਇਹਤਰਾਮ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹਸਾਸ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪੇਸ਼ੇਨਜ਼ਰ ਮੈਂ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਕੁਝ ਇਕ ਅਧੇ ਦਿਨ ਲਈ ਡੈਫਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ (ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ ਮੈਂ ਚਾਹਾਂਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਚਾਰ ਸੱਜਨ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬੈਠ ਜਾਣ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਗਲਬਾਤ ਕਰ ਲੈਣ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਕਮਿਟਮੈਂਟ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਕੀ ਸਰਕਾਰਾਂ

[ਗ੍ਰਹਿ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ]

ਨੇ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੇਮੈਂਟ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵੀ ਨਾ ਕਰਾਂਗੇ, ਇਸ ਆਧਾਰ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰ ਲਓ । ਇਹ ਤਾਂ ਹੋਈ ਪਿਛਲੀ ਗੱਲ ਅਗੇ ਲਈ ਅਸੀਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਈਏ ਕਿ ਅਗੇ ਲਈ ਜੋ ਵੀ ਸ਼ੂਗਰ ਦੀ ਐਕਸਪੋਰਟ ਕਰਨੀ ਹੈ ਉਹ ਦੂਜਿਆਂ ਸੂਬਿਆਂ ਤੋਂ ਕਰ ਲਈ ਜਾਵੇ ਜਿਥੇ ਤੋੜਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਜਿਥੇ ਵਧ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੀ ਦੇ ਮੁਤੱਲਕ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਅਜ ਭਲਕੇ ਮਿਲ ਲਓ। ਲੇਕਨ ਇਸ ਜ਼ਿਦ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜੇਕਰ ਐਸੀ ਕੋਈ ਜ਼ਿਦ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਵਧ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਆਪਰੇਟਵ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਘਟ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਜ਼ਿਦ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜੋ ਪਰੋਪਰਾਇਟੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਡਿਸਕਸ ਕ ਹਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਫਾਰ ਦੀ ਟਾਈਮ ਬੀਇੰਗ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਡੈਫਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਅਸੀਂ ਵੈਲਕਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਫਰ ਨੂੰ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਡਿਸਕਸ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ।

Mr. Chairman : Is it the sense of the House that consideration of the Punjab Sugarcane (Regulation of Purchase and Supply) Amendment Bill 1965, be deferred.

Voices : Yes.

Mr. Chairman : The House will now take up the next item on the Agenda.

THE PUNJAB COMMERCIAL CROPS CESS (AMENDMENT) BILL, 1965

(Consideration deferred)

Minister for Revenue (Sardar Harinder Singh Major) :Sir, I beg to introduce the Punjab Commercial Crops Cess (Amendment) Bill.

Sardar Gurnam Singh : On a point of Order, Sir. I would like to draw your attention to Rule 123 of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly. This Rule relates to Bills originating in the Assembly. The Rule reads —

"Any member desiring to move for leave to introduce a Bill shall give fifteen day's notice of his intention and shall, together with his notice, submit a copy of the Bill and a full statement of objects and reasons

Provided that the Speaker, may for sufficient reasons, allow the motion for leave to introduce a Bill to be made at shorter notice."

So, Sir, 15 day's notice is obligatory. I submit, Sir, that the Bill was handed over to the hon. Members of the House only yesterday for the first time. The Speaker can, however, allow the motion for leave to introduce a Bill to be made at a shorter notice provided there are sufficient reasons for it. Fifteen days' notice, Sir, is obligatory. This is my submission.

The Bill was circulated to the hon. Members only yesterday.

Minister for Finance : The rule quoted by the hon. Leader of the House Sardar Gurnam Singh relates to Private Members' Bills.

Sardar Gurnam Singh : No, Sir, I have, Sir, overheard the Finance Minister say that Rule 123 of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly relates to the Private Member's Bills. With all respect for him because he was Presiding Officer for a long time, I submit that Rule 124 deals with Private Members Bills. There is distinction between Rules 123 and 124.

Sir, my submission is that the motion sought to be moved by the hon. Minister for Revenue should not be allowed.

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ: ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਮੇਰਾ ਨਾਲਿਜ ਹੈ ਨਾ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਬਿਲ ਮੂਵ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰੀਜ਼ਨ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂ ਐਨੇ ਸ਼ਾਰਟ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਮੂਵ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਇਤਨੇ ਘਟ ਟਾਈਮ ਵਿਚ ਮੂਵ ਕਰਨ ਦੀ ਅਜਾਜ਼ਤ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਜ਼ਾਰਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਿਲ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਰੂਲਜ਼ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮੂਵ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਵਰਨਾ ਇਹ ਇਕ ਗਲਤ ਰਵਾਇਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਤੇ ਅਜ ਗੌਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

Finance Minister (Sardar Kapoor Singh) :Sir, the Rules 123 and 124 of the Rules of Procedure and Conduct of Business, relate to the Members' Bills. The Bill in question is a Government Bill. So, fifteen days' notice is not necessary in this case.

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ: ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਬਿਲ 28 ਅਕਤੂਬਰ, 1965 ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਗਜ਼ਿਟ ਵਿਚ ਛਪਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਗਜ਼ਟ ਵਿਚ ਛਪੇ ਹੋਏ 4 ਦਿਨ ਹੋਏ ਹਨ। ਕੀ ਇਹ ਬਿਲ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

Mr. Speaker : What is your objection, Sardar Gurnam Singh ?

Sardar Gurnam Singh : Sir, Rule 123 bars the moving of this Bill, because fifteen day's notice is obligatory. You can, however, for sufficient reasons, allow the motion for leave to introduce a Bill to be made at a shorter notice. Further, this Bill was published in the Punjab Government Gazette (Extraordinary) dated the 28th October, 1965, under the proviso to rule 129 of the Rules of Procedure, and distributed to the Members only yesterday.

Mr. Speaker : Rule 123 is not applicable, because the present motion is not meant for leave to in troduce the Bill. This rule applies when it is desired to move for leave to introduce the Bill. The rule applicable here is 129.

Revenue Minister (Sardar Harinder Singh Major) : I may be permitted, Sir, to explain the position.

Mr. Speaker : Yes, you may, please.

Revenue Minister : According to my scanty knowledge and whatever I can understand of the Constitution and of the interpretation of the Rules, Rule 130 is applicable to the present situation as has arisen now. In this connection, I would like to draw your attention, Sir, to the second Provison to Rule 130 which says :

> "Provided further that no such motion shall be made until after copies of the Bill have been made available for the use of members, and that any member may object to any such motion being made unless copies of the Bill have been so made available for five clear days before the day on whcih the motion is made and such objection shall prevail unless the Speaker allows the motion to be made."

This is the Rule which relates to a Bill at a stage similar to the one which I have introduced. That is my interpretation of the Rules.

Sardar Gurnam Singh : Even then, five days' clear notice is required before such a motion is made.

Mr. Speaker : In this case, Rule 123 is not applicable obviously because there is no motion before the House for leave to introduce the Bill. All the necessity for this motion has been eliminated because under the Proviso to Rule 129, this Bill was allowed to be pre-published. This Rule lays down :

> "As soon as may be after a Bill has been introduced, the Bill, unless it has already been published, shall be published in the Gazette:
>
> Provided that the Speaker, on request being made to him, may order the publication of any Bill (together with the Statement of Objects and Reasons, the memorandum regarding delegation of legislative power and the financial memorandum accompanying it) in the Gazette, although no motion has been made for leave to introduce the Bill. In that case, it shall not be necessary to move for leave to introduce the Bill, and, if the Bill is afterwards introduced, it shall not be necessary to publish it again."

Further, the second Proviso to Rule 130, to which a reference has been made by the Revenue Minister, says :

> "Provided further that no such motion shall be made until after copies of the Bill have been made available for the use of memebers, and that any member may object to any such motion being made unless copies of the Bill have been so made available for five clear days before the day on which the motion is made and such objection shall prevail unless the Speaker allows the motion to be made."

In this case, the Bill was allowed to be pre-published and the printed copies of the Bill were sent to the members at their residences.

Sardar Gurnam Singh : The Bill in question was published in the Gazette dated the 28th October, 1965. After all, it is a Taxation Bill. So, five clear days, notice is necessary.

Mr. Speaker : The Bill was sent to the residences of the Honourable Members on the 29th of October. It was again circulated yesterday.

Sardar Gurnam Singh : This notice is not enough. More time should have been given.

Mr. Speaker : The Speaker has the power under the Rule to allow the motion to be made even earlier than five days.

Sardar Gurnam Singh : I may submit, Sir, that I cannot question your power. What I want to submit, at this time, is that you should not exercise your power in this case. Five clear days, notice is necessary here. The Bill was sent to the Members only on the 29th October. A period of five days is not yet over. I may point out that your powers have to be exercised in a judical manner as a Presiding Officer of this House. The spirit of the Rule is that when a Taxation measure likethis comes before the House five clear days' notice must be given to the Members so that they are allowed either to pass or reject the Bill. If that is not done, the spirit of the Rule is forfeited. I would, therefore, humbly submit, before taking any more time of the House, that you should withhold the exercise of your discretionery powers to allow the motion to be made earlier than five days.

12.00 Noon

After all this session is going on for such a long time. Did the Government not know that this taxation measure was to be brought before the Legislature ? As a matter of fact, the Government was promising to the people that they would not bring any taxation measure. Therefore with a view to skip over those promises, they have given shorter notice so that they can smuggle through this Bill.

In view of these facts, Mr. Speaker, I would humbly request you to with-hold your permission to move this motion at a shorter notice.

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : On a point of order, Sir. ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਗਲ ਕਲੀਅਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਿ rule 30 ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਪਬਲਿਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਕੰਮ ਤੋਂ ਕੰਮ 5 ਕਲੀਅਰ ਡੇਜ਼ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਹੁਣ ਅਸਾਂ ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪੰਜ ਕਲੀਅਰ ਡੇਜ਼ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਕਾਪੀਆਂ ਅਵੇਲੇਬਲ ਹੋਈਆਂ ਨੂੰ। ਗੌਰਮਿੰਟ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਕਿ 28 ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਪਬਲਿਸ਼ ਹੋਇਆ ਅਤੇ 29 ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਡਿਸਪੈਚ ਹੋਇਆ ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਵੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ 30 ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਮੰਨ ਲਈਏ ਕਿ 28 ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਪਬਲਿਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਫਿਰ ਵੀ 5 clear days ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਤੇ ਇਕ ਦਿਨ ਅਜ ਦਾ ਕੱਢ ਦਿਉ ਤਾਂ ਬਕਾਇਆ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਹੀ ਬਚਦੇ ਹਨ। ਅਵਲ ਤਾਂ ਕਾਪੀਆਂ ਹੀ ਕਲ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲੌ ਕਿ 29 ਨੂੰ ਡਿਸਪੈਚ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ 29 ਦੀ ਡਿਸਪੈਚ ਤਾਂ 30 ਨੂੰ ਹੀ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਨਰ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨੁਕਤੇ ਤੋਂ ਵੇਖੋ ਤੇ ਤਾਂ ਵੀ 5 ਕਲੀਅਰ ਡੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ। (ਵਿਘਨ)

Home and Development Minister : As pointed out by the Leader of the Opposition, Government have no objection to postpone this Bill till tomorrow so that the Hon'able Members could go through the same, and the next Bill on the agenda for today may be taken up.

Mr. Speaker : Since Sardar Darbara Singh Jee has agreed to the postponement of the consideration of this Bill so that this technical defect does not remain, I would not give my findings whether or not the motion be allowed to be moved at a shorter notice. Now the House will take up the next item on the agenda.

THE PUNJAB GENERAL SALES TAX (AMENDMENT) BILL, 1965

Finance Minister (Sardar Kapoor Singh) : Sir, I beg to introduce the Punjab General Sales Tax (Amendment) Bill.

Finance Minister : Sir, I beg to move—

> That the Punjab General Sales, Tax (Amendment) Bill bdtaken intoconsideration at once.

Mr. Speaker : Motion moved—

> That the Punjab General Sales Tax (Amendment) Bill be taken into consideration at once.

श्री मोहन लाल (बटाला) : स्पीकर साहिब, मेरी राए में यह मुनासिब मौका नहीं है कि गवर्नमैंट यह बिल पास करवाने के लिये हाऊस में लाए। मैं तफसील के साथ उन वाक्यात को दोहराना नहीं चाहता। इस हाउस में बार बार उन का ज़िक्र हो चुका है लेकिन फिर भी मुख्तसर तौर पर यह ज़िक्र करना ज़रूरी समझूंगा कि सरकार को अपने ध्यान में रखना चाहिये

Home and Development Minister : Sir, I would like to suggest that the proceedings of the House relating to this morning incident should not form part of the debate and should be expunged.

Sardar Gurnam Singh : Sir, I support the Hon. Home Minister that proceedings relating to the incident of this morning be expunged.

Mr. Speaker : Proceedings of the Vidhan Sabha relating to the incident of Shri Tandon and Shri Mangal Sein are expunged* from the record of this Sabha.

---

*Note—Please see page (14)45 ante in this connection.

श्री मोहन लाल : मैं अर्ज़ कर रहा था कि सरकार को पंजाब के आजकल के हालात को अपने ध्यान में रखना चाहिये इस बिल को प्रेस करने से पेश्तर यह बात दोहराने की मुहताज नहीं है कि अभी अभी जो जंग पाकिस्तान के साथ हुई है उसका पंजाब की इकौनोमी पर बहुत गहरा असर पड़ा है। इस बात से इन्कार नहीं किया जा सकता कि पंजाब उस की ज़द में आया है, खास तौर पर सरकार इस बात से इन्कार नहीं कर सकती कि वे इलाके जो बार्डर पर हैं, बार्डर के साथ हैं, वहां की हर किस्म की जनता इस की ज़द में आए हैं। ज़मींदार इस की ज़द में आए हैं और उन्होंने सफर किया है मज़दूर काम करने वाले उस की ज़द में आए हैं, कारखानेदार इस की ज़द में आए हैं और व्यापारी भी ज़द में आए हैं चुनांचि हर तबका उस की ज़द में आया है। हम जानते हैं कि पंजाब के आर्थिक ढांचे को इस से काफी शेकिंग हुई है। इस बात को अपने ध्यान में रखना सरकार के लिये बहुत ज़रूरी अमर है। जहां कि ज़मींदारों की फसलें सूखीं, काफी अरसे तक उनका कारोबार बंद रहा, कारखाने बंद रहे, मज़दूरों को काम नहीं मिला वहां व्यापारियों ने भी सफर किया है। एक तरफ तो हम इस बात की ज़रूरत को महसूस करते हैं कि आज पंजाब की जनता को सरकार की मदद की ज़रूरत है दूसरी तरफ से जब सरकार की तरफ से टैक्सेशन के बिल लाए जाएं तो मालूम होता है कि बिल्कुल मुतज़ाद पोज़ीशन सरकार टेक अप कर रही है। यहां पर बार बार कहा गया है और मैं इस बात से बिल्कुल इत्तफाक करता हूं कि यह बिल्कुल मुनासिब मौका नहीं है कि पंजाब की जनता पर किसी किस्म का टैक्स लगाया जाए। आप जानते हैं कि इस से पहले ट्रांसपोर्ट ओप्रेटर्ज़ पर टैक्स लग चुका है। अभी अभी कमर्शल क्राप्स पर सेस के बारे में बिल आया था, वह कल पर मुल्तवी हो गया है। यह तीसरा बिल है, व्यापारी इस की ज़द में आते हैं। मैं निहायत संजीदगी के साथ फाईनैंस मिनिस्टर साहिब से यह बात कहूंगा। कि पंजाब के आर्थिक जिस्म में से काफी खून बह चुका है और आगे के लिए इसको खून देने की ज़रूरत है, इस तरह से और खून निकालने की गुंजाइश नहीं। अगर आप इस पर और बोझ डालते जाएंगे तो पंजाब का आर्थिक जिस्म टूट जाएगा, पंजाब का आर्थिक ढांचा बिल्कुल कमज़ोर हो जाएगा। मैं तो यहां तक भी कहूंगा कि अभी अभी जो जंग की वजह से पंजाब के आर्थिक जिस्म पर जो घाव लगे हैं वह अभी भी ताज़ा हैं। अभी ज़रूरत है उन पर मरहमपट्टी करने की। उन का ट्रीटमैंट इस ढंग से किया जाना, जैसे कि इस तरह के बिल्ज़ से सरकार करना चाहती है, इस वक्त के हालात के मुताबिक बहुत गैर मुनासिब होगा। मैं बड़ी सन्जीदगी के साथ यह गुज़ारिश करता हूं कि इस वक्त पंजाब की जनता के ऊपर किसी किस्म के भी टैक्स लगाने की कोई जस्टीफिकेशन नहीं बनती।

इस वक्त हमारे सामने व्यापारियों का सवाल है। व्यापारी ही इस बिल की ज़द में आता है। इस लिए व्यापारियों के मुताल्लिक ही इस बिल पर बहस करते हुए ज़िक्र करना रैलेवैंट होगा।

(इस समय श्री रूप सिंह फूल, पैनल आफ चेयरमैन के सदस्य ने कुर्सी ग्रहण की)

चेयरमैन साहिब, आप जानते हैं कि पंजाब का व्यापारी इस वक्त तक काफी धक्का खा चुका है। आज पंजाब के अन्दर नार्मल ट्रेड चैनल काम नहीं कर रही। यह भी एक

हकीकत है कि पंजाब ने, और पंजाब के व्यापारी ने भी इस जंग में अपना पूरा हिस्सा डाला है। इस के अलावा आप यह भी जानते हैं कि जो व्यापारी तबका होता है वह आम तौर पर कुछ सरमाए वाला होता है। लेकिन बावजूद इस के जब पाकिस्तान का हमला जारी था, बम्बार्डमैंट हो रही थी, शैलिंग हो रही थी, हवाई जहाज़ ऊपर से चलते थे फिर भी व्यापारी में घबराहट नहीं आई वह अपनी पोस्ट, अपनी डयूटी पर डटा रहा और इस तरह से उसने बार्डर एरीयाज़ पर, बार्डर टाऊनज़ में अपना और अपने ज़रिए आम जनता का मोरेल काफी ऊंचा रखने में मदद दी। इस प्रकार से व्यापारी ने इस लड़ाई में अपनी तरफ से पूरा हिस्सा डाला। इतना ही नहीं, सरकार की तरफ से जो भी मांग आई उसने वह पूरी की। नैशनल डिफैंस फंड में उस ने ईमानदारी के साथ अपना हिस्सा डाला। लेकिन उसके बावजूद हमें मानना होगा कि पंजाब के व्यापार को इस जंग में जबरदस्त धक्का लगा है। और जैसा कि मैंने अभी अभी कहा आज पंजाब के अन्दर नार्मल ट्रेड चैनल काम नहीं कर रही। आज हालत क्या हैं? व्यापारी को जिस तरीके से पहिले बाहर से माल मिलता था वह आज नहीं मिल रहा है। आज जो भी व्यापारी बाहर से माल मंगवाता है...बम्बई से मंगवाता है, कलकत्ता से मंगवाता है, कानपुर से मंगवाता है या अहमदाबाद या किसी और जगह से मंगवाता है तो उसको पुराने तरीके से माल नहीं मिलता। आज उस से नकद कीमत मांगी जाती है। कोई भी माल आज बगैर नकद कीमत दिए व्यापारी को कहीं से नहीं मिल रहा। थोक का व्यापारी रीटेलर को वगैर नकद पैसे वसूल किए माल नहीं देता। इस तरह से रीटेलर के पास माल दिन व दिन कम होता जा रहा है। इस तरह से आप देखें कि यहां के नार्मल ट्रेड चैनल की वर्किंग में बहुत फर्क पड़ गया है। इस लिये मैं कहूंगा कि व्यापारी तो आगे ही एक बड़ा भारी धक्का खा चुका है और इस को और किसी किस्म का धक्का लगाया जाना इस वक्त मुनासिब नहीं होगा। इस वक्त ज़रूरत है उस की मदद करने की, उस को अपने पांव पर खड़ा करने की। लेकिन जिस रास्ते से आज हम चल रहे हैं यह उन का रास्ता साफ करने वाली बात नहीं बल्कि उन के रास्ते में रोड़े अटकाने वाली है। इसलिये मैं पूरी सन्जीदगी के साथ अर्ज़ करूंगा कि यह बिल्कुल मुनासिब मौका नहीं है इस बिल को लाने का। सरकार को चाहिए कि वह इस पर फिर से विचार करे और विचार करने के बाद इस बिल को लाने का कोई मुनासिब मौका तलाश करे तो अच्छा होगा।

आज आप जानते हैं कि हालात कैसे हैं। व्यापारियों में घबराहट और बेचैनी है। आपने देखा कि इसका इज़हार हुआ कल जब कि पंजाब भर के व्यापारियों ने इस के विरुद्ध प्रोटैस्ट के तौर पर मुकम्मल हड़ताल की। इस के अलावा वे और भी इस किस्म की बातें सोच रहे हैं। शायद वह गुस्सा में हों, घबराहट में हों लेकिन यह बात बिल्कुल ज़ाहिर है कि आज व्यापारियों का मन अशान्त है, उन में शान्ति नहीं है, वे ऐजीटेटिड फील कर रहे हैं और कल की हड़ताल उसी बात का नतीजा थी।

आपने देखा कि आज इल्ज़ाम लगाए जा रहे हैं.....व्यापारियों की तरफ से सरकार पर और सरकार की तरफ से व्यापारियों पर। एक खास किस्म का वायुमण्डल सा बन

[श्री मोहन लाल]

रहा है आपस में बेएतबारी का। सरकार यह कहती है कि व्यापारियों ने उसके साथ जो वायदा किया था वह उस से फिर गए हैं और यही बात व्यापारी सरकार के ताइ दुहराते हैं कि सरकार अपने वायदे से मुनकर हो गई है। जो वायदा सरकार ने उन के साथ किया था वह वायदा क्या था? आखिर वे शरायत क्या थीं? उस से वह क्यों मुनकर हुई है? या दूसरी तरफ आता हुआ मैं यह पूछता हूं कि व्यापारियों ने सरकार के साथ क्या क्या वायदे किए थे? जब तक मुफस्सल तौर पर सारे हालात, सारे वाक्यात हमारे सामने न आएं हमारे लिए उन पर कोई भी वरडिक्ट देना मुनासिब नहीं होगा। लेकिन जो स्टेटमैंट फाइनैंस मनिस्टर साहिब ने दी है, जो पुज़ीशन उन्होंने हाउस के सामने रखी है उसी पर इनहिसार करते हुए कुछ बातें मैं अर्ज़ करना चाहता हूं।

फाइनैंस मिनिस्टर साहिब ने कहा कि व्यापारियों की तीन मांगें थीं और तीनों की तीनों ही सरकार ने मंजूर कर ली हैं और अब उन की कोई बात बाकी नहीं रह जाती। उन्होंने कहा कि पहली बात यह थी कि मैनूफैक्चरिंग स्टेज पर, पहली स्टेज पर ही सेल्ज़ टैक्स लगा दिया जाए, यह मान ली गई है। दूसरी बात वह यह कहते थे कि कन्टीगुअस स्टेट्स के लैवल पर ही सेल्ज़ टैक्स को लाया जाए, उसे भी मान लिया गया है। और तीसरी बात यह थी कि टैक्सेशन के सिलसिले में जो एपिलेट अथारिटी है उसे ऐग्ज़ैक्टिव से अलग कर दिया जाए। उन्होंने अपनी स्टेटमैंट में यह जिक्र किया है कि उन की इन तीनों बातों को सरकार ने मान लिया है इस लिये अब व्यापारियों की कोई मांग बाकी नहीं रह जाती। उन्होंने यह भी कहा कि अगर मुनकर हुए हैं तो व्यापारी ही अपने वायदे से मुनकर हुए हैं। चेयरमैन साहिब, इन तीन बातों की बाबत इस वक्त में जिक्र नहीं करना चाहता। यह तो बिल आप के सामने आएगा, इस पर क्लाज़ बाई क्लाज़ डिस्कशन होगी, उस मौके पर मैं अपने विचार रखूंगा कि क्या ये तीनों बातें पूरी हुई हैं या नहीं। लेकिन इस मौके पर मैं एक बाद फाईनेंस मनिस्टर साहिब से पूछना चाहता हूं कि आप का कहना सही होगा कि व्यापारियों की तीन ही मांगें थीं और वह सरकार ने पूरी कर दी हैं लेकिन क्या इन के अलावा व्यापारियों ने आप के साथ कोई ऐसा भी समझौता किया था कि इस बिल के अन्दर कई नई क्लाज़िज़ लाकर, कई नए प्रोविज़न्ज़ लाकर सरकार व्यापारियों को जकड़ने की मांग इस बिल के द्वारा हाउस से करे? समझौता अगर व्यापारियों का सरकार के साथ हुआ था तो वह उस वक्त के हालात के मुताबिक हुआ होगा जो कि उस वक्त थे। पहली मुश्किलात के मुताबिक जो कि उस बिल में आई, व्यापारियों ने सरकार के साथ समझौता किया होगा। लेकिन ऐसा मालूम होता है कि उन सारी बातों को नज़रअन्दाज करके सरकार इस अमैंडिंग बिल में कई नए प्रोविज़न्ज़ ले आई हैं जिन की मौजूदा हालात में कोई जस्टीफीकेशन नहीं, कोई इन्साफ वाली बात दिखाई नहीं देती। मैं उन सभी बातों के अन्दर बहुत तफसील में तो इस वक्त जाना मुनासिब नहीं समझता लेकिन चन्द बातें हैं, चन्द बड़े बड़े प्रोविज़न्ज़ हैं जिन की तरफ आप का ध्यान दिलाना ज़रूरी समझता हूं।

चेयरमैन साहिब, सब से पहली बात जो कि सरकार ने इस बिल में की है वह यह है कि रजिस्ट्रेशन के लिए जो टैक्सेबल टर्नओवर है उस की हद को कम कर दिया है यानि जो पहले 50,000 रुपए थी उसे अब इस बिल के द्वारा 30,000 रुपए कर दिया गया है। क्या मैं आप के जरिए सरकार से यह पूछ सकता हूं कि क्या किसी वक्त व्यापारियों के साथ इस चीज की बाबत भी समझौता हुआ था कि वह इस टैक्सेबल टर्नओवर को किसी भी वक्त कम कर सकती है? क्या सरकार ने उन के साथ किसी भी वक्त इस सिलसिले में बातचीत की? क्या उन से कभी इस सम्बन्ध में पूछा भी, उन से दरियाफ्त किया, उन की कन्सैन्ट ली कि हम रजिस्ट्रेशन के लिये जो टैक्सेबल टर्नओवर है उस को 50,000 रुपए से कम करके 30,000 रुपया करने जा रहे हैं? क्या आप ने कभी उन से पूछा था कि आप को यह बात सूट भी करती है या नहीं है? अगर ऐसा नहीं किया गया तो क्या मैं यह पूछने में हक बजानब नहीं हूं कि सरकार बताए कि कैसे वह कहती है कि हम ने जो उन के साथ मुआइदा किया था उस से मुनहरिफ नहीं हुए? लेकिन ऐसे हालात में ऐसी जकड़ने वाली बातें लाने की गवर्नमेंट के लिये कौनसी जस्टीफिकेशन बनती है। मैं गवर्नमेंट से यह जानना चाहूंगा। फिर यह बात नहीं कि गवर्नमेंट को इस की इम्पलीफिकेशन्ज़ का इलम न हो, यह सारी चीज़ें सरकार अच्छी तरह से जानती हैं। फिर सरकार को यह भी इलम है कि यह जो 50 हज़ार की लिमिट है यह पिछले 12 सालों से चली आ रही है और 1952 में बड़ी जांच पड़ताल के बाद, और काफी वक्त झगड़े कर के और काफी नैगोशिएशन्ज के बाद यह एक तरह का समझौता हुआ था और सरकार ने——(वित्त मंत्री : यह आप का फैसला दिया हुआ है जो हम कर रहे हैं) मैं इस बारे में भी बतला दूंगा। अगर आप मेरे फैसले पर चलते तो यह झगड़ा ही न होता। मैं तो इन से पूछना चाहता हूं कि अब 50 हजार से 30 हजार की लिमिट कर देने की कौन सी जस्टीफिकेशन बनती है। आज जब कि रुपये की वैल्यू पहले से बहुत कम हो गई है और आगे से चीजों की कीमतें बढ़ी हुई हैं। आज जब आप कुछ घर की चीज़ें खरीदने के लिए जाते हैं तो बहुत बड़ा बिल बन जाता है जबकि पहले बड़ा मामूली सा बनता था। अब पहले के 20 हजार रुपये की कीमत 30 हजार रुपये हो गई है। तो इन हालात में सरकार के पास कौनसी जस्टीफिकेशन 50 हजार से 30 हजार लिमिट करने के लिए बनती है जिस से वह छोटे व्योपारी जिन की अमदनी बहुत कम है, जो थोड़ा सा सरमाया लगा कर अपना काम कर रहा है और ऐसे व्योपारियों की तादाद हजारों बनती है इस बारे में आप ही अन्दाजा लगा सकते हैं कि उन की तादाद 20 हजार होगी 40 हजार होगी या इस से भी ज्यादा होगी, उन सब को इस बिल की ज़द में लाया जा रहा है। इस के नताएज क्या निकलेंगे और इस की क्या इम्पलीफिकेशनज होंगी इस बारे में शायद सरकार ने पूरी संजीदगी के साथ सोचा नहीं है वरना यह ऐसा न करती। छोटे आदमियों को इस तरह से इस बिल की ज़द में लाना एक नामुनासिब बात है। आप जानते हैं यह छोटे व्योपारी कौन होंगे और इस 30 हजार की सेल की लिमिट में कौन कौन आएंगे? यह वह होंगे जिन

[श्री मोहन लाल]

की 80 या 100 रुपये रोज की बिक्री होती है वह सब इस की ज़द में आएंगे। इस से आप अन्दाजा लगा सकते हैं कि आज के हालात में सिर्फ इस बात को देखकर कि आज कल घर की थोड़ी सी जरूरयात को पूरा करने के लिए आप जब थोढ़ी सी चीजें खरीदने बाजार में जाते हैं तो उन का बिल 25 या 30 रुपए ऐसे ही बन जाता है। इस तरह से जिस दूकानदार की 80 या 100 रुपये की रोज की बिक्री होती है उस की कितनी दूकानदारी चलती होगी फिर कितने हैं ऐसे लोग जो उन में से अपने हिसाब किताब आप रख सकते हैं और अगर आप नहीं रख सकते तो उन में से कितने ऐसे होंगे जो कोई मुनीम या कलर्क अपना हिसाब किताब रखने के लिए रखना एफोर्ड कर सकते हैं। आप सब जानते हैं और सरकार भी भली प्रकार जानती है कि ऐसे दुकानदार या तो अपना काम आप अकेले ही करते हैं या उन के साथ उन का कोई लड़का या और कोई रिश्तेदार होता है और वह मुलाजम तो रख नहीं सकते और खुद वह हिसाब किताब रखने के काबिल ही नहीं होते। फिर जिस की 80 या 100 रुपये की रोज की बिक्री होगी आप अन्दाजा लगाएं उस की आमदनी क्या होगी। उस की अमदनी मुश्किल से 8 या 10 रुपये ही हो सकती है जिस से वह अपने बाल बच्चों का पेट पाल कर कितनी बचत कर सकेगा जिस से वह कुछ 100 रुपए महीने का मुनीम रख सके। इस के बावजूद यह कहते हैं कि इस की जस्टीफिकेशन बनती है। मैं अर्ज़ करूंगा कि इन के इस तरह करने से छोटे व्यापारियों के साथ अन्याय होगा। बजाए इस के कि छोटे आदमियों की आज मदद की जाए जो इस सरकार का फर्ज़ बनता है उन पर इस तरह से बोझ डालना कहां का इन्साफ है।

असली बात जो मुझे इस बिल में बड़ी मजहका खेज मालूम हुई है वह यह है जो सरकार ने इस बिल में यह प्रोवीजन रखी है कि हर ऐसे डीलर को अपना रोजमर्रा का हिसाब किताब रोजाना मुकम्मल कर के रखना होगा और वह हिसाब सिर्फ आमदनी और खर्च का नहीं होगा बल्कि उस के साथ ही साथ हरेक डीलर को यह भी हिसाब रखना होगा जो उस से सेप्रेट होगा कि जितना माल हर किस्म का जब उस ने सुबह दुकान खोली थी रात को जब वह दुकान बन्द करता है कितना उस का माल बिका है यानी अपने सारी चीजों, जितनी भी उस की दुकान में होती हैं, की स्टाक पोज़ीशन जो दुकान के बन्द करने के वक्त होगी वह उसे उस मे बाज्या करनी होगी तो आप इस से अन्दाजा लगा लीजिए कि इस पर क्या अमल हो सकता है। मैं छोटे व्योपारियों की बात कर रहा हूं। कौनसे व्योपारी उन में से ऐसे हैं जो रात के वक्त अपनी सारी स्टाक पोज़ीशन का बैलेंस निकाल सकेंगे। जरा आप अन्दाजा लगाए। एक दिन में एक दुकान पर अगर 20 ग्राहक आते हैं और वह 20 या 25 कैश मीमों अगर ईशू करता है तो हर गाहकी के लिए वह जो कैश मीमों इशू करता है उस में एक चीज तो दर्ज नहीं होती, उस मे कम से कम 5, 10 या 15 आइटमज दर्ज होती होंगी जिन की वह बिक्री करेगा। तो इस तरह से वह जब रात को अपनी स्टाक

पोजीशन देखने लगेगा तो इस के लिए उसे हरेक केश मीमो को बार बार देखना पड़ेगा क्योंकि उस ने हरेक आइटम का टोटल करना होगा । उसने देखना होगा कि हरेक केश मीमो में नमक कितना बेचा है, कितनी गन्दम बेची है, दालें कितनी बेची हैं और दूसरी चीजें कितनी 2 बेची हैं । इस तरह से उसे हर बिल को निकाल कर हर चीज का टोटल करना पड़ेगा और फिर वह हर जिनस का और हर चीज का जो उस ने उस दिन बेची होंगी वह टोटल लगाएगा । तो मैं पूछना चाहता हूं कि क्या वह ऐसा कर सकेगा ? क्या एक साधारण आदमी जो खुद अपना एकाऊंट रख सकता नहीं और मुनीम रखना वह एफोर्ड कर नहीं सकता और उस के पास न क्लर्क है और वह तो अपना और अपने बाल बच्चों का पेट पालने के लिए वह काम करता है वह क्या करेगा ? आप जरा अन्दाजा लगाएं । ऐसे मीनज वाले दुकानदार के बारे में सरकार क्या समझती है कि क्या ऐसा दुकानदार जिस की रोज की बिकरी 80 या 100 रुपये है क्या वह मुनीम या क्लर्क रखना एफोर्ड कर सकता है । जैसा कि मैंने पहले अर्ज किया है कि उस की मुश्किल से 8 या 10 रुपए रोज की आमदनी होगी, क्या वह 100 रुपए वाला मुनीम या कलर्क रख सकेगा ? फिर आप देखिए सरकार का एक कानून है कि दुकानें पोने आठ बजे बन्द करनी होंगी । आठ बजे तक वह गाहकों को सोदा भी देगा तो हर आइटम का हिसाब रोजाना कैसे रख सकेगा । मैं पूछता हूं कि उस के पास यह काम करने के लिए कौनसा वक्त होगा जिस में वह हर चीज का बैलेंस निकाल सकेगा । इस में जो प्रेक्टीकल इम्पलीफिकेशन्ज हैं उन के बारे में क्या सरकार ने सोचा है । मैं समझता हू कि यह बिल ला कर सरकार उन पर एक ऐसा बोझा डालने का यत्न कर रही है जो वह उठा नहीं सकेंगे । यह उन के लिए मुमकिन भी नहीं होगा ।

वित्त मन्त्री : वह निकाल देंगे आपके कहने पर :

श्री मोहन लाल : अगर वह निकाल देंगे तो ठीक बात है लेकिन वह इस तरह से बेलैंस नहीं निकाल सकेंगे । इस का नतीजा क्या होगा । इस का नतीजा यह होगा कि उन की प्रासीक्यूशन होगी । फिर सरकार इस में रेस्टोरेंटस वालों---

Mr. Chairman : I would request the Hon'ble Member to kindly wind up now.

Shri Mohan Lal : Sir, I have to deal with the main provisions of the Bill.

I am sorry, I cannot bind myself on any time limit. In fact, there cannot be any time limit, so long as I am relevant while speaking on the Bill.

Mr. Chairman : There should be some time limit, because other Members have also to be given an opportunity to speak on this Bill.

Shri Mohan Lal : I have just started with the Bill and I have yet to deal with every material provision of it. I would request that I should not be checked so long as I am relevant.

तो, चेयरमैन साहिब, मैं अर्ज़ कर रहा था कि रैस्टोरां वालों के साथ साथ सरकार ने मुनासिब समझा बेकरी वालों को भी इस की जद में लाना...

Finance Minister (Sardar Kapoor Singh) : I wish the honourable Member to read the Bill. He will then find that we have given them a lot of concessions.

Shri Mohan Lal : I can say that I have read the Bill as best as anybody else.

Finance Minister : If that is so, there should be no mis-representation of facts.

Shri Mohan Lal : There is no question of mis-representation of facts. If you cannot understand the interpretation of the Bill, I cannot help it. I can understand the implications as well as perhaps you do. Do not try to... ....

वित्त मंत्री : आनरेबल मैम्बर का किया ही हम भर रहे हैं ।

श्री मोहन लाल : हां वह तो भरना ही पड़ेगा ।

तो मैं अर्ज कर रहा था कि इस बिल में एक प्रोवियन यह भी रखा गया है कि जो ट्रांजेक्शन तीन रुपए से ज्यादा का होगा उस के लिए केश मीमों जारी करना पड़ेगा । अब आप देखें कि क्या आज के हालात में कोई ऐसी ट्रांजेक्शन भी हो सकती है कि जिस में तीन रुपए की भी लिमिट पूरी न हो ? मैंने अभी छोटे व्यापारी की हालत का जिक्र किया है मैं उस को दोहराना नहीं चाहता अब अगर उस आदमी को हर तीन रुपए की ट्रांजेक्शन के लिए केश मीमों काटना पड़े तो आप अन्दाजा लगा सकते हैं कि उस की क्या हालत हो जाएगी । अब इस के साथ यह भी देखें कि जो सोदा तीन रुपए से कम का होगा उस के लिए केश मोमों नहीं काटना पड़ेगा तो ऐसी सूरत में सारा हिसाब किताब कैसे रखा जाएगा, स्टाक की पोजीशन कैसे चैक की जाएगी, स्टाक की पोजीशन निकालने के लिए कौन सी गिनती मिनती की जाएगी, कौन से ढंग इस्तेमाल होंगे । फिर यह भी है कि अगर डे टू डे का अपटूडेट हिसाब नहीं होगा तो उस बेचारे पर मुकदमा चल सकेगा । तो मैं समझता हूं कि जो तीन रुपए की ट्रांजेक्शन पर कैश मीमों काटने का प्रोवियन है यह नामुनासिब है, यह लिमिट ठीक नहीं है ।

फिर लाइसेंस की बात है । जब व्यापारी को अपना लाइसेंस हर साल रीन्यू करवाना होगा, न मालूम इस की क्यों जरूरत पड़ी सरकार को जो कि आज तक महसूस नहीं हुई थी । पहले ही सरकारी मशीनरी को इख्तयार है कि अगर कोई इस को मिसयूज करता है अपनी अथारिटी को तो ऐसे व्यापारी का लायसेंस केंसल किया जा सकता है, ससपेंड किया जा सकता है । तो ऐसी हालत में सरकार अब क्यों इस नई मांग के साथ यहां पर आई है सिवाए इस के कि व्यापारी के लिए और एक कबाहत खड़ी की जाए ।

फीस के मुताल्लिक भी इस में प्रोवियन रखा गया है, फीस अभी प्रैस्क्राईब नहीं की मगर की जाएगी । मैं समझता हूं कि सरकार का फीस से कोई बड़ी रकम इक्ट्ठी करने का मतलब नहीं होगा क्योंकि इस से कोई बड़ी रकम इक्ट्ठी नहीं हो सकती मगर यह नहीं बताया गया कि इस की तह में क्या है, यह सिर्फ सरकार ही बता

सकती है मगर इन्साफ का तकाजा है कि इन के लायसेंस जारी रखने चाहिए और हर साल रिन्युअल की जो कबाहत है यह मैं समझता हूं कि यह नामुनासिब है ।

फिर एक और शर्त रखी गई है कि कमिश्नर साहिब या उन के नुमायदें से रजिस्ट्रेशन सर्टीफिकेट लेना होगा और वह सिक्युरिटी की शर्त लगा सकते हैं । अब यह बात समझ में नहीं आती कि इस प्रावियन की क्यों जरूरत महसूस हुई । जिस ने रजिस्ट्रेशन सर्टिफिकेट लेना हो उस से सिक्युरिटी क्यों ली जाए । मैं समझता हूं कि सिक्यूरिटी का मतलब सरकार समझती है । यह केश की शकल में भी हो सकती है और बांडज की शकल में भी हो सकती है और ढंग की भी हो सकती है । अगर आप छोटे 2 व्यापारियों से दो हजार केश या बांडज की शक्ल में सिक्युरिटी मांगेगे तो यह उन के साथ अन्याय होगा । अगर ऐसे आदमी से जिस का इतना असासा भी न हो, रास भी न हो जो शायद उधार ले कर काम चलाता हो जैसा कि आम तौर पर होता है तो यह भला किस किसम की उन की रियायत होगी । मैं समझता हूं कि यह बिलकुल अननेसेसरी प्रोवियन है बिल में। हां अगर आप कुछ ऐसा करना ही चाहते हैं तो उस से शयोरटीज ले सकते हैं, अगर जरूरी हो तो उससे जमानत ले ली जाए मगर सिक्यूरिटी की कोई जस्टीफिकेशन नहीं है ।

अब इस में सरकार व्यापारी की हिसाब किताब की किताबों को अपने पास रखने की मियाद पांच साल कर रही है । मैं पूछता हूं कि क्या सरकार की यह ज़िम्मेदारी नहीं है कि सेल्जटैक्स वगैरह के मामले जो हों उन को यह जल्दी से जल्दी खत्म करें । पांच साल की मियाद रखने का तो यही मतलब हुआ कि सरकार इन मामलों को लटकाती रहेगी. और पांच साल तक जब चाहेगी पकड़ कर लेगी । आप ने व्यापारी से सेल्जटैक्स लेना है तो वसूली को लम्बा करने का क्या मतलब है, क्यों लटकाया जावे जांच पड़ताल या असेंसमेंट को । इसी में आप ने रखा है कि अगर व्यापारी ने कोई गलती ठीक करानीं हो तो उस के तो आप ने तीन साल का अर्सा रखा है मैं तो तीन साल के अर्से को भी ज्यादा समझता हूं मगर मैं समझता हूं कि उस के लिए जो पांच साल का अर्सा रखा गया है उस की कोई जस्टीफिकेशन नहीं है, क्यों न यह मामले कतई तौर पर दो तीन साल के अन्दर खत्म किए जाएं ताकि खामखाह इतने अर्से तक उसे अपने एकाऊंटस न सम्भाल कर रखने पड़ें या और इन्तजाम न करने पड़ें ।

फिर इस में एक प्रोवियन बयान हलफिया बारे भी है यानी रिटर्न के साथ बाकायदा तौर पर एक ऐफीडेविट तसदीक करा के देना होगा । जरा देखें कि यह प्रोवियन कितना मजहक्का खेज नजर आता है :। इस में उस को इजाजत होगी कि 20 फीसदी तक बेशक गलत इनफारमेंशन दे दे । अगर रिटर्न में जो फिगर्ज़ दी गई हैं वह 20 फीसदी तक गलत होंगी तो सरकार उस के खिलाफ कोई ऐक्शन नहीं लेगी और अगर 20 परसेंट से कुछ ज्यादा हो तो फिर सरकार की मशीनरी अपने आप को तेज करेगी उसका शिकंजा कसने में । मुझे समझ नहीं आता कि सरकार किस तरह

[श्री मोहन लाल]
अपने आप को हकबजानिब कहती है रिटर्न के साथ और उस के सम्बन्ध में एफीडेविट दाखिल कराने का ? टैक्शेशन का असल मकसद यह है कि सरकार के पास ज्यादा पैसा आए और पैसा जो व्यापारी सरकार की तरफ से सैल्ज टैक्स की शकल में बसूल करें वह आप को दें । यह उनका धर्म है और उन का फर्ज भी है और फिर यह पैसे का लेन देन है और इस मामले में आप एफीडेविट लेना चाहते हैं और इस बात की आप छूट देते हैं कि अगर वह व्योपारी 20 परसेंट तक झूठ बोलता है तो ठीक है तो यह बात बिलकुल नामुनासिब और एक कान्ट्राडिक्शन मालूम होती है ।

फिर जो कायदा वेरिफिकेशन का और सर्टिफिकेशन का इस वक्त है वह मुनासिब है कि अगर वह गलती करें तो उस से पैनल्टी आप ले सकते हैं इस के बारे में प्रोविजन मौजूद है । और आप को ज्यादा से ज्यादा पैनल्टी लगाने का इख्तैयार है फिर इस के साथ साथ नए नए एफिडेविट की कबाहित को रखना मैं समझता हूं कि सरकार के पास इस की कोई जस्टीफिकेशन नहीं है ? और किसी तरह भी इस बात को सरकार जस्टीफाई नहीं सकर सकती है ।

फिर इस में सरकार कुछ नए इख्तियारात ले रही है कनफिकेशन का, गुडज को जब्त करने का इख्तियार लिया जा रहा है । कि अगर किसी बिल में कुछ चीज़ दर्ज होने से रह गई यह बात सहबन भी हो सकती है और दीदा दानिस्ता भी ऐसा हो सकता है तो इस हालत में इख्तैयारात लिया जा रहा है कि गुडज को जब्त कर लिया जाए । इस तरह के माल की कीमत 10 हजार भी हो सकती है और इस से ज्यादा भी तो इस हालत में सरकार के कर्मचारी को इख्तैयार होगा कि वह सामान को जब्त कर ले । फिर यह भी इख्तैयार होगा कि वह उस व्योपारी से मांग करे कि वह 1000 रुपया तावान की शक्ल में जमा कराए या टैक्स की दोगुनी रक्म दे । जो भी ज्यादा हो दे दे और अपनी खलासी करवा ले नहीं तो माल जब्त समझा जाएगा । मैं समझता हूं कि सरकार के कर्मचारी के इस तरह जो डिसकिशनरी इख्तैयार बढ़ाए जा रहे हैं यह ठीक नहीं इस बात से कोई भी नावाकिफ नहीं कि ऐसी बातें हैं कि टैक्स का इवेजन होता है और सरकार का गिला जाईज़ है कि टैक्स का इवेजन होता है । उस बात को हर कोई जानता है और तसलीम करता है कि टैक्स का इवेजन होता है । और इस का जिम्मेदार जहां पर व्योपारी है वहां पर सरकार की अपनी मशीनरी भी जिम्मेदार है । अगर सरकार के अपने कर्मचारी कुरप्ट न हों और इस इवेजन में हिस्सेदार ना हों तब तक किसी सूरत में भी इवेजन नहीं हो सकती । यह मजबूरी सरकार की है मैं इस बात को मानता हूं कि सरकार की इस बात मैं मजबूरी और माजूरी है कि सरकार आज तक अपने कर्मचारियों पर काबू नहीं पा सकी और उन में से कुरप्शन को नहीं निकाल पाई । अगर सरकार कोई भी इस तरह का कदम उठाना चाहती है तो इस को इफैक्टिव बनाने के लिए यह जरूरी हो जाता है कि सरकार अपने महकमा में से कुरप्शन को दूर करे और उन्हें अपने काबू में रखें । मैं समझता हूं कि फिनांस मिनिस्टर साहिब इस बात

सकती है मगर इन्साफ का तकाजा है कि इन के लायसेंस जारी रखने चाहिए और हर साल रिन्युअल की जो कबाहत है यह मैं समझता हूं कि यह नामुनासिब है ।

फिर एक और शर्त रखी गई है कि कमिश्नर साहिब या उन के नुमायदें से रजिस्ट्रेशन सर्टीफिकेट लेना होगा और वह सिक्युरिटी की शर्त लगा सकते हैं । अब यह बात समझ में नहीं आती कि इस प्रावियन की क्यों जरूरत महसूस हुई । जिस ने रजिस्ट्रेशन सर्टिफिकेट लेना हो उस से सिक्युरिटी क्यों ली जाए । मैं समझता हूं कि सिक्यूरिटी का मतलब सरकार समझती है । यह केश की शकल में भी हो सकती है और बांडज की शकल में भी हो सकती है और ढंग की भी हो सकती है । अगर आप छोटे 2 व्यापारियों से दो हजार केश या बांडज की शक्ल में सिक्युरिटी मांगेगे तो यह उन के साथ अन्याय होगा । अगर ऐसे आदमी से जिस का इतना असासा भी न हो, रास भी न हो जो शायद उधार ले कर काम चलाता हो जैसा कि आम तौर पर होता है तो यह भला किस किसम की उन की रियायत होगी । मैं समझता हूं कि यह बिलकुल अननेसेसरी प्रोवियन है बिल में। हां अगर आप कुछ ऐसा करना ही चाहते हैं तो उस से शयोरटीज ले सकते हैं, अगर जरूरी हो तो उससे जमानत ले ली जाए मगर सिक्युरिटी की कोई जस्टीफिकेशन नहीं है ।

अब इस में सरकार व्यापारी की हिसाब किताब की किताबों को अपने पास रखने की मियाद पांच साल कर रही है । मैं पूछता हूं कि क्या सरकार की यह ज़िम्मेदारी नहीं है कि सेल्जटैक्स बगैरह के मामले जो हों उन को यह जल्दी से जल्दी खत्म करें । पांच साल की मियाद रखने का तो यही मतलब हुआ कि सरकार इन मामलों को लटकाती रहेगी. और पांच साल तक जब चाहेगी पकड़ कर लेगी । आप ने व्यापारी से सेल्जटैक्स लेना है तो वसूली को लम्बा करने का क्या मतलब है, क्यों लटकाया जावे जांच पड़ताल या असेंसमेंट को । इसी में आप ने रखा है कि अगर व्यापारी ने कोई गलती ठीक करानीं हो तो उस के तो आप ने तीन साल का अर्सा रखा है मैं तो तीन साल के अर्से को भी ज्यादा समझता हूं मगर मैं समझता हूं कि उस के लिए जो पांच साल का अर्सा रखा गया है उस की कोई जस्टीफिकेशन नहीं है, क्यों न यह मामले कतई तौर पर दो तीन साल के अन्दर खत्म किए जाएं ताकि खामखाह इतने अर्से तक उसे अपने एकाऊंटस न सम्भाल कर रखने पड़ें या और इन्तजाम न करने पड़ें ।

फिर इस में एक प्रोवियन बयान हल्फिया बारे भी है यानी रिटर्न के साथ बाकायदा तौर पर एक ऐफीडेविट तसदीक करा के देना होगा । जरा देखें कि यह प्रोवियन कितना मजहक्का खेज नजर आता है :। इस में उस को इजाजत होगी कि 20 फीसदी तक बेशक गलत इनफारमेंशन दे दे । अगर रिटर्न में जो फिगर्ज दी गई हैं वह 20 फीसदी तक गलत होंगी तो सरकार उस के खिलाफ कोई ऐक्शन नहीं लेगी और अगर 20 परसेंट से कुछ ज्यादा हो तो फिर सरकार की मशीनरी अपने आप को तेज करेगी उसका शिकंजा कसने में । मुझे समझ नहीं आता कि सरकार किस तरह

[श्री मोहन लाल]
अपने आप को हकबजानिब कहती है रिटर्न के साथ और उस के सम्बन्ध में एफीडेविट दाखिल कराने का ? टैक्शेशन का असल मकसद यह है कि सरकार के पास ज्यादा पैसा आए और पैसा जो व्यापारी सरकार की तरफ से सैल्ज टैक्स की शकल में बसूल करें वह आप को दें । यह उनका धर्म है और उन का फर्ज भी है और फिर यह पैसे का लेन देन है और इस मामले में आप एफीडेविट लेना चाहते हैं और इस बात की आप छूट देते हैं कि अगर वह व्योपारी 20 परसेंट तक झूठ बोलता है तो ठीक है तो यह बात बिलकुल नामुनासिब और एक कान्ट्राडिक्शन मालूम होती है ।

फिर जो कायदा वेरिफिकेशन का और सर्टिफिकेशन का इस वक्त है वह मुनासिब है कि अगर वह गलती करें तो उस से पैनल्टी आप ले सकते हैं इस के बारे में प्रोविजन मौजूद है । और आप को ज्यादा से ज्यादा पैनल्टी लगाने का इख्तैयार है फिर इस के साथ साथ नए नए एफिडेविट की कबाहित को रखना मैं समझता हूं कि सरकार के पास इस की कोई जस्टीफिकेशन नहीं है ? और किसी तरह भी इस बात को सरकार जस्टीफाई नहीं सकर सकती है ।

फिर इस में सरकार कुछ नए इख्तियारात ले रही है कनफिकेशन का, गुडज़ को जब्त करने का इख्तियार लिया जा रहा है । कि अगर किसी बिल में कुछ चीज़ दर्ज होने से रह गई यह बात सहबन भी हो सकती है और दीदा दानिस्ता भी ऐसा हो सकता है तो इस हालत में इख्तैयारात लिया जा रहा है कि गुडज को जब्त कर लिया जाए । इस तरह के माल की कीमत 10 हजार भी हो सकती है और इस से ज्यादा भी तो इस हालत में सरकार के कर्मचारी को इख्तैयार होगा कि वह सामान को जब्त कर ले । फिर यह भी इख्तैयार होगा कि वह उस व्योपारी से मांग करे कि वह 1000 रुपया तावान की शक्ल में जमा कराए या टैक्स 'की दोगुनी रकम दे । जो भी ज्यादा हो देदे और अपनी खलासी करवा ले नहीं तो माल जब्त समझा जाएगा । मैं समझता हूं कि सरकार के कर्मचारी के इस तरह जो डिसकिशन्री इख्तैयार बढ़ाए जा रहे हैं यह ठीक नहीं इस बात से कोई भी नावाकिफ नहीं कि ऐसी बातें हैं कि टैक्स का इवेजन होता है और सरकार का गिला जाईज़ है कि टैक्स का इवेजन होता है । उस बात को हर कोई जानता है और तसलीम करता है कि टैक्स का इवेजन होता है । और इस का जिम्मेदार जहां पर व्योपारी है वहां पर सरकार की अपनी मशीनरी भी जिम्मेदार है । अगर सरकार के अपने कर्मचारी कुरप्ट न हों और इस इवेजन में हिस्सेदार ना हों तब तक किसी सूरत में भी इवेजन नहीं हो सकती । यह मजबूरी सरकार की है मैं इस बात को मानता हूं कि सरकार की इस बात में मजबूरी और माजूरी है कि सरकार आज तक अपने कर्मचारियों पर काबू नहीं पा सकी और उन में से कुरप्शन को नहीं निकाल पाई । अगर सरकार कोई भी इस तरह का कदम उठाना चाहती है तो इस को इफैक्टिव बनाने के लिए यह जरूरी हो जाता है कि सरकार अपने महकमा में से कुरप्शन को दूर करे और उन्हें अपने काबू में रखें । मैं समझता हूं कि फिनांस मिनिस्टर साहिब इस बात

को तसलीम करेंगे कि सरकारी कर्मचारी और खास तौर पर छोटे तबका के कर्मचारी किस ढंग से कमाई करते है । उन की माहवारी बन्धी होती है और इस किस्म के कनसैशन व्योपारी को मिल जाते हैं छोटे कर्मचारी को खुश रखने से । दरअसल जहां तक मैं समझता हूं इस मर्ज़ की दूर करना सरकार के अपने इख्तैयार में है । (विघ्न)

Mr. Chairman : The Hon'ble Member has already taken three quarters of an hour. How much more time will he take ? I think he should try to finish within the next five minutes.

Shri Mohan Lal : I shall take another ten minutes,

आप दस मिन्ट बाद अगर घंटी कर दें तो मैं अपनी सीट रिज्यूम कर लूंगा ।

तो मैं अर्ज कर रहा था कि कोई भी इस हाऊस का मेंम्बर इस बात के लिए तैयार न होगा कि किसी व्योपारी के लिए जो टैक्स की इवेजन करे उसके लिए इस हाऊस में एक लफज भी कहे । हर कोई उस को कन्डेम करेगा । मैं इस बात को मानता हूं कि व्यापारी इस तरह से टैक्स की इवेजन करते हैं लेकिन इन का काफी हिस्सा इमानदार भी है। और जो इस तरह के मैयर्ज हैं उन के जरिया सज़ा इमानदार व्योपारियों को भी मिलती है । इमानदार हर तब्के में हैं । इस लिए जो इवेजन करते हैं उन्हें काबू में लाने के लिए सरकार इस बात का प्रयत्न करे कि इवैजन न हो तो इस में मुझे कोई एतराज नहीं । सरकार हकबजानिब होगी लेकिन यह सरकार तब ही कर सकती है जब सरकार की अपनी मशीनरी काबू में लाने का प्रयत्न किया जाए इस लिए मैं अर्ज करना चाहता हूं कि सरकार का अपने कर्मचारियों और महकमा पर काबू पाना जरूरी है । इतने ज्यादा डिसक्रिशनरी इख्तैयार देने के लिए फिर कोई गुन्जाइश बाकी नहीं रह जाती । इस लिए मैं इस बात पर जोर दूंगा कि जितनी भी डिसक्रिशनरी इख्तियार हैं उन्हें कम करना चाहिए क्योंकि इनका सही इस्त-माल नहीं होता और जितना इस्तेमाल होता है वह बहुत हद तक गलत होता है और गलत अग्राज के लिए होता है । जहां जहां डिसक्रिशनरी इख्तियार दिए हुए हैं उनका बिल्कुल सही इस्तेमाल हो इस में मुझे शक है ।

इस में तलाशी के मुताल्लिक भी प्रोविजन किया गया है एन्टरी और इन्स्पेक्शन के बारे में प्रोवीजन है । मेरे पास इस वक्त इतना टाइम नहीं कि मैं उस सारी चीज की तफसील में जाऊं मैं समझता हूं कि सरकार बगैर किसी जस्टीफिकेशन के यह इख्तियार ले रही है घरों में जा कर तलाशी लेने का । जब क्लाज पर डिसक्शन होगी तो मैं तफसील में जाऊंगा । और मौका आएगा तो अर्ज करूंगा । अब आपकी खाहिश के मुताबिक वाइन्ड अप कर रहा हूं ।

सिर्फ इतना ही अर्ज करना चाहता हूं कि यह जो मौका सरकार ने इस बिल को लाने का लिया है निहायत नामुनासिब है । व्योपारियों की तरफ से यह कहा जाता है कि पिछले दिनों जब उन्होंने आन्दोलन किया था और उन के लीडरों ने भूख हड़ताल की थी (विघ्न) अच्छा धरने पर बैठे थे तो चीफ मिनिस्टर ने कोई अन्डरटेकिंग

[श्री मोहन लाल]

दिया था और उन व्यापारियों के साथ अन्डरस्टैंडिंग की थी किसी समझोते की शक्ल में और उन्हें विश्वास दिलाया गया था कि उनकी शिकायात को सुना जाएगा और उन के साथ अच्छा व्यवहार किया जाएगा । मुझे यह भी बतलाया गया है कि सी. एम. साहिब ने एक चिट्ठी उन को अपने दसखत से लिख कर भी भेजी थी जिस का कुछ एक्सट्रैक्ट मैंने भी नोट किया था जो मैं आप के द्वारा हाऊस के गोशगुज़ार करना चाहता हूं :

"......That the Government will be glad to consider the grievances of Beoparies through committee comprising their representatives and those of the Government. This Committee could suggest simplification of the existing law and procedure including any observations on the separation of executive and judiciary in the Department."

इस तरह चीफ मिनिस्टर साहिब उनको विश्वास दिलाते हैं बाकायदा एक चिट्ठी के ज़रिए से कि ऐसी कोई बात ना होगी : क्या मैं उन से पूछ सकता हूं कि आया कोई ऐसी कमेटी गवर्नमेंट ने व्यौपारियों के ग्रीवेन्सज सुनने के लिए बनाई जिस में उनके अपने नुमाइदे हों ? क्या गवर्नमेंट ने यह मुनासिब समझा कि उन की शिकायात को भी सुना जाए ? इस के साथ साथ यह बात भी मैं उनसे पूछना चाहता हूं कि इस बिल में बहुत बड़ी तबदीली, इन प्रोविजनज़ में लाने से पहले क्या उन्होंने यह मुनासिब समझा कि उन व्यौपारियों के नुमायदों के साथ भी कोई बातचीत की जाए ? तो मैं पूछना चाहता हूं कि ऐसे आशोरेंस देने के फिर मायने क्या हैं (घंटी)। मैं आपके हुक्म के मुताबिक अपनी बात यहीं बन्द करता हूं और प्रार्थना करता हूं कि इस बिल को पास न किया जाए और इसे पास करने की बजाये बेहतर यह होगा कि इस पर फिर से विचार किया जाये या इसे अब वापस ही ले लिया जाये ।

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ: ਪੰਡਤ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਬਿਲ 1963 ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 1964 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੀ ਪੰਜਾਬ ਗਵਰਮੈਂਟ ਦੀ ਕੈਬਨਿਟ ਦੇ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਮੈਂਬਰ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਇਹ, ਲਫਜ਼ ਬਲਫਜ਼ ਉਹੀ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਹਣ ਲਾਲ: ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਕ ਗੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛ ਲਈ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਵੀ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ।

Mr. Chairman : In what connection is the Hon'able Member speaking ? Is he speaking on a point of personal explanation or on a point of Order ?

Shri Mohan Lal : He has asked me a question. If you think it is worthwhile for me to reply, I will otherwise I will ignore it.

श्री **बलरामजी दास टंडन** (अमृतसर शहर, पश्चिम) : चैयरमैन साहिब मुझे बड़ा अफसोस है कि इस तरह का बिल इस हाऊस मे लाया गया है । यह उस वक्त आया है जब कि पंजाब के हालात ऐसे हैं कि पता नहीं कब क्या से क्या हो जाए । जो काम पंजाबियों नें इन हालात में किए इन की तारीफ ना सिर्फ दूसरे सूबों ने ही की है वल्कि सेंटर की सरकार भी एप्रीशिएट कर रही है। यह बात समझ से बाहर है कि पता नहीं पंजाब सरकार ने क्यों मुनासिब समझा कि इस तरह का कन्ट्रोवर्शियल

बिल इन हालात में लाया जाए । बजाए इस तरह बिल लाने के आज जरूरत इस बात की है कि पंजाब के अन्दर उस खतरे का मुकाबला करने की तैयारी की जाए जो इस की सरहदों पर बना हुआ है । ऐसे हालात में इस मुल्क के सभी लोग अपने काम को भूल कर सब बातों को छोड़कर मिलकर उस बड़े खतरे का मुकाबला करने में लगे हुए हैं । इन दिनों क्या अमीर और क्या गरीब जिस की दो रुपए की आमदन रोजाना है उसने भी वगैर किसी जरूरत को सोचे समझे इस मुल्क के लिए कुछ न कुछ देने का तहैया किया हुआ है और बड़े से बड़े ने भी । हर आदमी इस मुलक का एक फौजी के तौर पर काम कर रहा है । उन्हें अपनी आमदन का ख्याल नहीं और ना ही अपने कारोबार ही का कोई ख्याल है । ऐसे मौका पर सरकार की तरफ से लोगों को एक नए ऐटमासफियर में डाल देना मैं समझता हूं कि मुनासिब बात नहीं है । पंजाब सरकार को चाहिए था कि ऐसे मौका पर वह लोगों की खिदमत को एप्रीशिएट करती और नाजुक हालात को पहले बचाने की कोशिश करती और उन लोगों को हौंसला देती कि पंजाब गवर्नमेंट भी आप के साथ शाना बशाना खड़ी है आपको अगर कोई मुश्कलात आएगी तो अपने सारे जराये लोगों के साथ है। हम आपकी पूरी इमदाद करेंगे । ऐसे मौका पर अगर इन्हें सरमाया की जरूरत थी तो यह पंजाब सरकार के पास जाती और कहती कि यहां पर ऐसा मौका आ गया है हमें फिनानशल एड की जरूरत है जो कि एक जायज़ मांग थी । मगर बड़े अफसोस की बात है कि इधर कोई ख्याल तक भी नहीं किया गया । मुझे सेंटर और पंजाब के अच्छे अच्छे लोगों को मिलने का मौका मिला है सभी ने यही कहा कि पंजाब सरकार के एक एक बज़ीर यहां आये हैं मगर किसी के मुंह से एक लफ्ज़ भी फाईनेनशियल एड के लिए नहीं निकला । यह कितनी अफसोसनाक बात है । हमें यह बताएं कि यह यहां पर ऐसी बातें करते हैं क्या इन्होंने यहां पर जाकर कोई मांग की ? यही बिल नहीं इस सैशन में अभी तक 3-4 बिल आ चुके हैं एक से एक उल्टा है । आप देखें ट्रक वालों के ऊपर टैक्स लगाने का बिल आया। जहां पर उन को उनकी खिदमात का सरकार को रिलीफ देना चाहिए था मगर रिलीफ की बजाए उन को टैक्स देना पड़ा इस के दूसरे बिल उन लोगों के लिए, जो ज़िमींदार इस सरकार का खज़ाना भी भरते हैं और इन्हें खाने को भी देते हैं । उन लोगों की बजाए इसके कि किसी तरह की सहूलियात दी जाती यह उनके लिए मुशकलात पैदा करने में लगे हुए हैं । तरह तरह की सौदा वाजियां गरीब जनता की खून पसीने की कमाई पर चन्द कारखानेदारों को खुश करने की गरज़ से कीं। आज यह व्यापारियों के टैक्स का बिल ले आए जैसे इन को मालूम ही नहीं है कि मुलक में हो क्या रहा है । हां, वजीर साहिबान ने बार्डर पर जाकर अगर कोई काम किया है तो वह बाद में उन इलाका जात को देखने गए हैं जो दुमशन के हमारे आकुपेशन में हैं। अगर वह उन दिनों इन टारगैट मुकामों पर होते तो पता लगता कि दुशमन का मुकाबला किस तरह किया जाता है बार बार साईरन बजते थे और ऐसे हालात में इन लोगों को कुछ तो हैल्प

[श्री बलरामजी दास टंडस]

की होती । इन हालात में जिन लोगों नें फौजी भाइयों को मोर्चे पर बैठे हुए राशन पहुंचाया. अपने खानदान तक लगाए, पंजाब के चप्पा २ की हिफाजत की, मगर हिफाजत के इवज में जिन का उस वक्त से व्यापर बन्द है, काम बन्द है आज उन्हें इस बिल के ज़रिए से खुश किया जा रहा है वह जाएं बार्डर डिस्ट्रिक्ट के अन्दर और पूछें कि आज क्या हालत है । आगे कोई भी दुकानदार कहीं से भी कोई माल लाता था तो उसे उसी वक्त मिल जाती थी और रुपया हाल की हाल नहीं देना पड़ता था क्योंकि देना वाला जानता था कि रुपया कहां जाता है मिल ही जाएगा लेकिन आज हालत ही बदल गई है । क्योंकि व्यापार को बहुत भारी धक्का लगा है बिजनेस बिलकुल टाइट हो गया है । अब जो पेमेंट होती है वह चंगीधारे से पेमेंट होती है । जिसका मतलब यह होता है कि यह रहा माल और यह रहा रुपया । यानी रुपया रख जाओ और माल ले जाओ । गवर्नमेंट को चाहिए था कि इस तरह के हालात पैदा करती कि लोगों का टाईम के मुताबिक विश्वास बना रहता । वैसे भी हर सरकार का अपनी जनता के लिए एक बाप की तरह रवैया होता है कि जब बेटा मुसीबत में होता है तो उसकी पीठ पर हाथ रखता है और उसे हर प्रकार की मदद करता है व होंसला देता है । लेकिन सरकार ने मदद तो क्या करनी थी, और टैक्स का इनाम लेकर आए हैं और जनता को और भी हतोत्साहित किया है सरकार अगर चाहती तो यूनियन गवर्नमेंट से इस बात की अपील करती कि पंजाब की जनता ने इतना सफर किया है और इतना नुक्सान उठाया है, सारे देश की रक्षा की है इस लिए इसकी इकानमी को जो धक्का लगा है, उसको पूरा किया जाए । यह केन्द्रीय सरकार को कह सकती थी कि जब दूसरे सूबों की यह रक्षा कर सकता है तो उन सूबों का भी यह फर्ज बनता है कि वह पंजाब की मदद के लिए तैयार हों ।

इस सरकार ने व्यापारियों से बात चीत भी की है । और उनकी बातों को माना भी है जिसका जिक्र भी यहां एक लाइन दे कर किया है कि जितनी चीजों की मांग की है उसको फर्स्ट स्टेज पर इन्ट्रोडूयस करेंगे । लेकिन जो बात यह ऐग्री कर चुके हैं उसका कहीं इस बिल में नाम नहीं है । सिर्फ उस स्टेज का नाम भर दिया है । कुछ आइटम ऐसे हैं जैसे सीमेंट, पेपर, फूट इत्यादि जो निकाले जा सकते हैं लेकिन इनका जिक्र कहीं नहीं किया । अब क्या होगा ? एक प्रोलांग्ड बातचीत होगी एक पहले कोई अफसर जाएगा जो असैस करेगा फिर रिपोर्ट देगा उसके बाद लोगों के डैपूटेशन आएंगे फिर मिनिस्टर साहिब बाद में ऐग्री करेंगे कि फलां फलां आइटम निकाले जा सकते हैं । जब एक चीज ऐग्री हो गई तो फिर सारे आइटमज डालने का सवाल क्यों पैदा हुआ ? इनके बारे में साफ लिखा जाता कि ऐग्रीड चीजों को निकालने की कोशिश करेंगे । अब सरकार का जो यह तरीका है जिसके जरिए रिट्रंजेंट मैयर्ज़ लिए जा रहे हैं उनको देख कर लगता है कि यह सरकार अपनी सरकार नहीं है । अफसोस होता है जब यह देखते हैं कि इन्होंने यह प्रावीजन रखा है कि अगर कोई

रेड़े पर भी माल रख कर ले जा रहा है तो वह किताबें दिखाए । अगर वह किताबें पेश नहीं करता तो सामान जब्त कर लिया जाएगा। इसी तरह से अगर कोई बस पर माल ले जा रहा हो तो उसे भी किताबें दिखाने के लिए कहा जा सकता है और अगर वह नहीं दिखाता है तो बस पर ही उसका माल जब्त कर लिया जाएगा । यह तो अपनी गवर्नमेंट है इसे तो ऐसा नहीं करना चाहिए था कि जिस से लोगों को इतनी हार्डशिप होती । अंग्रेज भी यहां पर हकूमत करके चले गए । उन्होंने भी सेल्ज टैक्स इंट्रोड्यूस किया था मगर ऐसा कभी नहीं किया ।

जैसा कि पंडित जी ने बताया । अब क्या होगा ? अगर एक दुकानदार के पास 1000 बनियानों का बंडल है या स्टाक है । उसमें से उसने दो या तीन बनियानें बेच लीं तो वह उसी वक्त उनकी एंट्री करेगा और बिल पर रिकार्ड करेगा । उसके बाद 997 बनियानें सम्भाल कर रखेगा । इतना स्ट्रेंजेंड मैजर ला कर इस सरकार ने लोगों के अन्दर एक परेशानी पैदा करनी है । चाहिए तो यह था कि लोगों के अन्दर खुद यह अहसास होता कि जितना गवर्नमेंट टैक्स असैस करके एक बार रजिस्टर कर देती उतना लोग खुशी से दिए जाते । और अगर सरकार का यही उद्देश्य है कि रुपया आना चाहिए तो फिर क्यों नहीं सरकार ऐसा काम करती कि जिस से 18 करोड़ तो क्या 20 करोड़ रुपया मिल सकता है और जो टैक्स कलैक्शन पर जो खर्च होता है, वह भी सब बच सकता है, क्योंकि व्यापारी इस बात के लिए जिम्मा लेने को तैयार हैं कि सरकार 18 की बजाए 20 करोड़ रुपया ले ले लेकिन हैरेसमेंट तो न करे । वह हर तिमाही में 6 करोड़ रुपया आपको देने के लिए तैयार है ।

वित्त मन्त्री : थेंक यू । अगर ऐसा है तो हम तैयार हैं ।

श्री बलरामजी दास टंडन : ठीक है, करो फैसला । आप को 20 करोड़ रुपया मिलेगा और 2 करोड़ जो कलैक्शन वगैरह पर खर्च करते हो वह बचेगा ।

श्री सुरेन्द्र नाथ गौतम : क्या टंडन साहिब और मिनिस्टर साहिब जिस फैसले को करने के लिए कह रहे हैं, अगर यह कर लें तो मुनासिब होगा ?

श्री बलरामजीदास टंडन : मैं लाइटली नहीं कह रहा । व्यापारी लोगों ने कहा है कि 20 करोड़ से भी अधिक रुपया हम गवर्नमेंट को दे देंगे लेकिन हर दुकान दार को चोर बनाना ठीक नहीं । उन्होंने कहा है कि बाकी जो नई दुकानें खुलेंगी उस पर भी जितना बनेगा वह भी वही कलैक्ट करेंगे और जो आप एक बार रजिस्ट्रेशन फीस के साथ लगा दें वह बराबर और खुशी के साथ देंगे । वह भी जानते हैं कि सरकार को रुपया की जरूरत है । लेकिन लोगों को एक एक पैसे के हिसाब में डालना और सरकार के सामने एकाऊंट रखना और फिर सरकार के कर्मचारियों का उनकी दुकानों पर और उनके घरों पर छापा मारना यह तो अपनी सरकार का काम नहीं है । लेकिन आप करते हैं क्योंकि आप तो यह चाहते हैं, कि हर एक दुकानदार की गर्दन आप दबोच कर उन्हें शिकंजे में रखे रहें और हर आदमी को अपने दबाव में रखें

[श्री बलरामजीदास टंडन]

स्पीकर साहिब, उन्होंने एक बात कही है कि इस तरह से उन्हें 17 करोड़ रुपए आते हैं लेकिन व्यापारियों ने खुद कहा है कि हम 20 करोड़ रुपया तक देने को तैयार हैं । वह कहते हैं कि हम से 5 करोड़ तमाही के बाद ले लो जितना बनता है वह दे देंगे । उन्हें जो हैरिसमेंट होती है उस में न डाला जाए । वह 20 करोड़ रुपया दे देंगे और इस तरह से एक दो करोड़ रुपया सरकार को कुलैक्शन के चार्जिज का बच सकता है । मुझे अफसोस है इस बात का कि यह जो बिल आज यहां जेरे बहस है जिसको आनरेबल फिनांस मिनिस्टर साहिब पाइलट कर रहे हैं उस में जो बातें रखी गई हैं मैं समझता हूं कि पंजाब के लोगों को, पंजाब के बहादुर लोगों को जान बूझ कर इस बात के लिए इनवाइट करने वाली बात है । उन को यह कहने वाली बात है कि हम तुम्हारे जख्मों पर फाहा रखने के लिए तैयार नहीं, हम तुम्हारे जखमों पर नमक छिड़कने के लिए तैयार हैं । आज यह पंजाब के हलवाई को इस जद में लाने की कोशिश कर रहे हैं । आज भी मेरे भाई जो यहां बैठे हैं मुझे यह बताएं कि कौनसी क्लाज में, मुझे तो मालूम नहीं है, कि आप ने ऐसी कोई ज्यादती नहीं की है । मुझे खुशी होगी । वह बताएं कि हलवाई जो छोटे छोटे बच्चों को एक एक आने दो दो पैसे पांच पांच पैसे की चीज वह देता है वह कैसे इस बात की आशा रखेगा, जो दूध और चाय बेचने वाला है वह भी सारे का सारा टैक्स दे उसका हसाब किताब दें, वह सेल्ज टैक्स के जुमरे में क्या नहीं आएगा ?

वित्त मन्त्री : बिलकुल नहीं ।

श्री बलरामजीदास टंडन : फिर उन के लिए कोई और चीज रख देंगे । यह ठीक है कि आप इसको एगजेम्पट कर रहे हैं । सेल्ज टैक्स का एक ही पहलू नहीं एक पहलू हो तो कहें । प्रचेज टैक्स भी होता है और डे-टू-डे टैक्स भी लगाया जाता है जो इसकी तीसरी शक्ल है । इन तीनों में से किसी जूमरा में तो उन्हें ले ही आएंगे । मुझे बताएं कि क्या वह तीसरे जुमरा में भी नहीं आते ? जो रजिस्टर्ड डीलर्ज थे पहले उनकी एक साल की लिमिट 50000 रुपए रखी थी और वह लिमिट 50 हजार रुपया 1952 में रखी थी अब उसे 30 हजार रुपया कर रहे हैं । अब यह पहले से भी घटा रहे हैं । पहले यह लिमिट इस लिए बढ़ाई थी क्योंकि रुपया की कीमत कम हो गई थी । जब चीजों की कीमतें बढ़ी तो इन्होंने सोचा कि 30 हजार रुपया की बजाए 50 हजार रुपया करना चाहिए । आज लिविंग स्टैंन्डर्ड की यह हालत है कि चीजों की कीमत इतनी ज्यादा हो गई है कि एक रुपया की कीमत 17 पैसे रह गई है । कम अज कम 1952 का हिसाब रख कर डे-टू-डे लिविंग के लिए उस को जितना खर्च करना पड़ता था उस लिमिट को बढ़ाना चाहिए था । जरूरत इस बात की है कि सरकार इस लिमिट को 50 हजार की बजाए 1 लाख रुपया करे ताकि उन दोनों को रिलीफ मिले । सरकार ने उलटा यह कर दिया कि 1965 में जो 1952 में लिमिट 50 हजार की थी उस को 30 हजार रुपया कर रहे हैं । मैं मिनिस्टर साहिब से यह जानना चाहता हूं कि जिस की सेल 30 हजार

रुपया सालाना है और जो लिमिट पहले 50 हजार रुपया थी क्या उस से पहले आपको टैक्स नहीं मिलता था ? वह भी टैक्स देता था । फर्क सिर्फ इतना है कि वह रजिस्टर्ड डीलर नहीं था । उसके पास नम्बर नहीं था । वह टैक्स दे कर समान लाता था और थोड़ा थोड़ा करके प्रचून में लोगों को दे देता था । वह समान अपनी दुकान पर ले आता था और टैक्स का हिसाब किताब नहीं रखता था । वह उस टैक्स को कीमत की शक्ल में पहले ही अदा कर आता था और थोड़ा थोड़ा करके प्रचून की शक्ल में कीमत में ही दे देता था । क्या उस के पास से टैक्स नहीं मिला ? उन के पास नम्बर नहीं. वह टैक्स खुद दे कर आते हैं । टैक्स वह किसी भी शक्ल में देते हैं । मुझे इसमें जाने की जरूरत नहीं । जरूरत इस बात की है कि जो लिमिट 50 हजार रुपए है इस की बजाए 1 लाख रुपया रखी जाए । अब जो लोग इस बिल की ज़द में आएंगे वह छोटे रेढ़ी वाले होंगे जिनकी 70 या 80 रुपया की डेली सेल है या वह होंगे जो सड़कों के किनारे पर कपड़ा बेचने वाले हैं । वह 70 या 80 रुपए रोज का कपड़ा फरोक्त करते होंगे । इन के कहने के मुताबिक वह रजिस्टर्ड होने चाहिए । मैं नहीं समझता कि आज जैसे कि हालात हैं उनके मुताबिक उनके साथ ऐसा किया जाए बलकि उन्हें रीलीफ देना चाहिए । सरकार बिलकुल उल्टे काम करती है और बिलकुल उल्टी गंगा वहा रही है । मैं नहीं समझता कि ऐसा क्यों किया जा रहा है ? मैं मिनिस्टर साहिब से कहूंगा कि उन बेचारे लोगों के साथ ऐसा व्यवहार न किया जाए बल्कि सरकार उन लोगों को रिलीफ दे कर उन्हें ऊपर उठाने की कोशिश करें । जो बिल में प्रोविजन लाए हैं उस से ऐसा साबित होता है कि सरकार ऐसा नहीं सोच रही है । इतना ही नहीं, स्पीकर साहिब इस के साथ जो दूसरी बात है वह यह कि इस में शर्तें आयद कर दी हैं कि अगर एक आदमी ने सैल्ज टैक्स का नम्बर लेना हो तो दो आदमी प्रसनल शोअर्टी दें वह लिख कर दें कि इसे रजिस्टर्ड डीलर बना लो । सरकार किसी स्कीम के मुताबिक उस के लिए रकम प्रसक्राईब कर लेगी उस को कहना होगा कि 10 हजार 20 हजार या 25 हजार रुपए जैसे भी उस ने दुकान खोलनी होगी उस के मुताबिक वह शोर्टी दे और यह रकम कैश देनी होगी । अगर किसी व्यक्ति ने दुकान में 10 या 20 हजार रुपए का माल लाना हो तो सरकार प्रैस्क्राईब करेगी कि 5 हजार रुपया दो ताकि पहले ही उसे दुकान में माल डालने के मोल की कैश शोरटी ही देनी पड़ जाए । और दुकान चलाने के लिए किसी से रुपया मांग कर जो लाया है किसी प्राइवेट आदमी से लोन लिया है उस पर 12 या 15 परसेंट इन्ट्रेस्ट देना पड़ता है । इस तरह की मद्द को निकालने के लिए गौर करना चाहिए । यह बिल काला बिल बन कर पंजाब के लोगों के सामने आया है इस को खत्म करने की जरूरत है । इतना ही नहीं, कुछ और बातें भी हैं । सरकार को चाहिए कि इस नीति से देखने की कोशिश करें वह यह कि आगे सरकार हर कारवाई के लिए एकशन ले सकती थी रजिसटर्ड डीलर्ज पर, अब सरकार इस में अमेंन्डमेंट करेगी कि कोई भी जो डीलर है उस का अकाऊंट

[श्री बलरामजीदास टंडन]

सरकार चैक कर सकती है और यहां तक ही नहीं पहले यह था कि उस का पिछले चार साल तक का अकाऊंट चैक हो सकता था अब इस नए प्रोविजन के मुताबिक पिछले 5 साल तक का होगा । पहले किताबें दुकान पर जा कर देखी जा सकती थीं अब उस के घर पर या किसी तीसरी जगह या चौथी जगह, दूसरे के मकान पर किसी दूसरे के गोडाऊन पर भी कोई चीज पड़ी है कोई समान पड़ा है कोई रजिस्टर या किताब पड़ी है तो उस तीसरे आदमी के मकान पर भी सर्च की जा सकती है । मैं समझता हूं कि यह सारे प्रोविजन जो सरकार ले कर आई है यह कोई गुडविल क्रिएट करने वाले नहीं है । इस से आप लोगों के दिलों में न्याय का अहसास पैदा नहीं कर सकते । आज के हालात में कोई ऐसा विशवास पैदा करने वाली बात करनी चाहिए जैसा कि कई एक बातें हैं। लेकिन जरूरत इस बात की थी कि सरकार उनको भी एशोयर करती, उनको पनपने का मौका देती । लेकिन सरकार उन के पीछे पड़ गई । यह बिल ला कर । मैं समझता हूं कि पंजाब के लिए पंजाब की जनता के लिए पंजाब के लोगों से पंजाब की सरकार न्याय नहीं कर रही है । मैं नहीं समझता कि यह पंजाब सरकार की शान को बढ़ाने वाली बात है बल्कि उल्टा यह उस की शान को धब्बा लगाने वाली बात है । इस लिए जरूरत इस बात की है कि इस बिल पर फिर से सोच विचार करें । जिस तरह पिछले बिल के बारे में बड़ी फराखदिली के साथ मैम्बर साहिबान की भावनाओं की कद्र करते हुए फिर से सोचने के लिए वापस ले लिया है उसी तरह मैं समझता हूं कि फिनांस मिनिस्टर साहिब भी मौजूदा हालात के पेशेनज़र और पंजाब की सिन्किग इकानोमी को रीएस्टैबलिश करने के लिए इस बिल पर दुबारा गौर करेंगे और पंजाब के बारडर के व्यापारियों को पंजाब से भागने पर मजबूर नहीं करेंगे । आज जो पंजाब में हालात हुए हैं वह दो माह छे माह के बाद फिर से हो सकते हैं और बारडर पर फिर जंग हो सकती है इस लिये आप को व्यापारियों के साथ अच्छा सलूक करना चाहिए और डराने की बजाए उन को ऐसटैबलिश करना चाहिए। यह सारे हालात देख कर व्यापारी लोग तो पहले ही सोचते हैं कि अपना बिजनैस कहीं देहली के आगे ले जाएं लेकिन आप अगर ऐसे stringent measures लाएंगे तो आप उन्हें सोचने की बजाए भागने पर मजबूर कर देंगे क्योंकि एक तरफ तो उन्हें अयूब मारता है तो दूसरी तरफ आप उन के पीछे लठ ले कर पड़ गए हैं। यह कोई पंजाब सरकार के लिये क्रैडिट की बात नहीं है। इस लिये मैं अर्ज़ करता हूं कि आप उन की भावना को इन्जर करने की कोशिश न करें वरना पंजाब की सारी इकानोमी ठप्प हो जाएगी। आप दूध देने वाली गाए को मारें नहीं उस से दूध लें। बजाए इस के कि आप इस से दूध लें आप उस के पीछे लाठी ले कर पड़ गए हैं ताकि जो दूध वह देती भी है उसे भी ले कर भाग जाए। बाकी जो कुछ इस महकमा में नीचे से लेकर ऊपर तक हो रहा है वह वित्त मंत्री जी आप भी जानते हैं। आगे जो पावर्ज़ आप के अफसरों को मिली हुई हैं उन से व्यापारियों का कचूमर निकला पड़ा है लेकिन अब आप एडीशनल पावर्ज़ दे रहे हैं ताकि वह लोगों को और हरास करें मुझे पता है कि एक सीनियर

अफसर ने अमृतसर में इस दफतर के सामने फल बेचने वालों, चाए की कैंटीन वालों और दूध बेचने वाली छोटी दुकानों पर छापा मार कर उन की कापियां कब्जा में ले लीं आप सुन कर हैरान होंगे कि उन कापियों में एक क्लर्क के नाम 80/85 रुपए फल वाले के और सौ सौ रुपए दूध चाय वालों के निकले और एक एक चपड़ासी के नाम 70 रुपए तक चाए मिठाई के निकले। मैं मिनिस्टर साहिब, बाहर आप को उस अफसर का नाम बता सकता हूं। आप बेशक उसे बुला कर पूछ लें। होता क्या है ? होता इस तरह है कि जब किसी की फाइनल एसैसमैंट हो जाती है तो जब वह दूसरे दिन आर्डर लेने जाता है तो अगर चपड़ासी क्लर्क को खुश नहीं करता उसे आर्डर नहीं मिलता और उसे चक्कर पर चक्कर डालने पड़ते हैं लेकिन आर्डर नहीं मिलेंगे। जब चार दिन चक्कर मारेगा तो चपड़ासी उस से पूछेगा कि कितने पैसे रिक्शा पर खर्च किए और उस के बताने पर कि तीन रुपए खर्च किए तो वह कहेगा कि अगर दो रुपये मुझे दे देते तो किस लिए इतनी खराबी उठाते। ऐसे हालात वहां पर होते हैं और काम काज वाले आदमी का बगैर पैसे दिये छुटकारा नहीं होता। कहने को तो वज़ीर साहिब यही कहेंगे कि यह धारा जो रखी गई बड़े 2 आदमियों के लिये है लेकिन मैं कहता हूं कि पहले बड़ा आदमी फंसता ही नहीं और अगर फंस भी जाए तो उस के खिलाफ़ इन्क्वायरी नहीं होती और अगर होगी भी तो सालों निकल जाएंगे और पीछे से होगा कुछ भी नहीं आखिर छोटे को ही रगड़ा लगता है (घंटी)। एक मांग व्यापारियों की यह है कि अपीलेट अथारेटी इस टैक्सेशन डिपार्टमैंट से सैपरेट होनी चाहिए और यह बात निहायत मुनासिब और जायज़ है। आप देखें कि इ. टी. ओ. की असैसमैंट के खिलाफ़ अपील एक्साइज़ ऐंड टैक्सेशन कमिश्नर के पास लाई करती है। इस में देखने वाली बात यह है कि जो कमिशनर नीचे अफसरों को यह आर्डर करता है कि ज़्यादा से ज़्यादा उगराही करो और जितने ज़्यादा से ज़्यादा पैसे तुम इकट्ठे कर के दोगे उस के मुताबिक आप की तरक्की होगी और चवायस का स्टेशन मिलेगा उस के पास ही नीचे की गई असैसमैंट के खिलाफ़ अपील जाएगी। वह कैसे इ. टी. ओ. की असैसमैंट के खिलाफ़ बात कर सकता है जब कि उस के कहने से ही इ. टी. ओ. ने ऐसा किया होगा। मैं समझता हूं कि it is against all canons of justice.

वित्त मंत्री : सब अलैहदा कर दिया है।

श्री बलरामजीदास टंडन : अभी तक तो उस के नीचे ही है और ना इस बिल में ऐसी चीज आई है। पांच छ: स्टेट्स ऐसी हैं जिन में यह सारे का सारा अमला सैपरेट है और एकसाइज ऐंड टैकसेशन कमिश्नर के मातहत नहीं है। मैं समझता हूं कि यह जायज मांग है और इसे मान लेना चाहिए। इस के साथ मैं यह कहना चाहता हूं कि इन्होंने कहा है कि जिस आदमी की असैसमैंट हो जाएगी उस ने अगर अपील करनी है तो पहले उसे टैक्स और पैनलटी के सारे पैसे जमा कराने पड़ेंगे तब उस की अपील दर्ज हो सकती है। यह बड़ी भारी हार्डशिप की बात है। अगर एक आदमी की साल में दो लाख की सेल भी होती है तो उस का सारा असासा 25 हजार से ज़्यादा नहीं होता। वह थोड़ा माल लाता है उसे बेच कर उन पैसों से दुबारा तीसरी वार, चार बार माल लाता जाता है और

[श्री बलरामजीदास टंडन]

बेचता जाता है। इस तरह उस की सेल तो दो लाख की हो जाती है लेकिन असासा उसका 25 हजार ही होता है। अगर उस आदमी को मजबूर किया जाए कि वह टैक्स के सारे पैसे और साथ में पैनलटी की रकम जमां कराएं तब उस की अपील दर्ज होगी तो उस के साथ यह बड़ा धक्का है और उस की दुकान बंद करवाने वाली बात है। (घंटी) इस लिये मैं वजीर साहिब से अर्ज करता हूं कि वह इन सारी बातों पर गौर करें और व्यापारियों को हरास न करें। उन को चाहिए यह था कि वह व्यापारियों को पास बुला कर उन से प्रेम से सारी बातचीत करते उन की सुनते और फिर यह बिल लाते। आमदनी बढ़नी चाहिए इस बात से कोई इन्कार नहीं करता लेकिन जिस तरीका से आप बढ़ाने लगे हैं तरीका खतरनाक है। ऐसे stringent measures लाने से तो जो पंजाब की बारडर की वजह से sinking इकानामी है वह और भी खत्म हो जाएगी। इस लिये इस बिल पर दुबारा गौर करें और इसे वापस लें।

Shri Ram Saran Chand Mittal (Narnaul) : Mr. Speaker, Sir, I have given notice of an amendement to the maintenance of list of business so far as this Bill is concerned. I beg to move......

Mr. Speaker : All the following amendments to the list of Business for today given notice of by the Hon'able Members relating to the motion under discussion will be deemed to have been read and moved and can be discussed along with the said motion.

1. Shri Ram Saran Chand Mital :—

To move that the Punjab General Sales Tax (Amendment) Bill, 1965, be circulated for eliciting public opinion thereon by thr 31st December, 1965.

2. Comrade Babu Singh Master :—
3. Comrade Bhan Singh Bhaura :—
4. Comrade Gurbakhsh Singh :—

To move that the Punjab General Sales Tax (Amendment) Bill, 1965, be circulated for eliciting public opinion thereon by the 31st December, 1965.

5. Comrade Gurbakhsh Singh :—
6. Comrade Bhan Singh Bhaura :—
7. Comrade Babu Singh Master :—
8. Comrade Jangir Singh Joga :—

To move that the Punjab General Salex Tax (Amendment) Bill, 1965, be circulated for eliciting public opinion thereon by the 1st February, 1966.

9. Comrade Jangir Singh Joga :—
10. Comrade Bhan Singh Bhaura :—
11. Comrade Babu Singh Master :—
12. Comrade Gurbakhsh Singh :—

To move that the Punjab General Sales Tax (Amendment) Bill, 1965, be referred to a Select Committee consisting of (names to be specified at the time of making the motion) with a direction to make a report by the 1st February, 1966.

13. Comrade Shamsher Singh Josh :—

To move that the Punjab General Slaes Tax (Amendment) Bill, 1965, be circulated for eliciting public opinion thereon by the 31st December, 1965.

श्री राम सरन चन्द मित्तल : अच्छा जी। तो मेरी मोशन यही है कि इस बिल को पब्लिक उपीनियन इलिसिट करने के लिये सरकुलेट कर दिया जाए। इस बारे में सब से पहले मैं यह अर्ज़ करना चाहता हूं कि हैल्थी कन्वैनशन की बात यह थी और आगे भी यह होता आया है कि जब कोई बिल इन्ट्रोडयूस हो तो मूवर साहिब इस बिल के बारे में सारी बात बताते हैं। इस बिल के मूवर साहिब को भी चाहिए था कि वह बिल मूव करते वक्त हाउस को बताते कि यह बिल क्यों लाया गया है, इस के मेन प्रोविज़न क्या हैं और इस की बैकगराऊंड क्या है। खाली कोरा बिल मूव कर देना कोई हैल्थी कन्वैनशन नहीं है। जब भी कोई बिल मूव किया जाता है तो उस के साथ शार्ट स्पीच ज़रूर होनी चाहिए।

मैं अर्ज़ करता हूं कि जब पहले पहल सेलज़ टैक्स चालू किया गया था तो बड़े लो रेटस से शुरू किया गया था। लेकिन आज सेलज़ टैक्स इतना बढ़ गया है कि यह स्टेट revenue का मेन सोर्स बन गया है। किसी ज़माना में गवर्नमैन्ट ऐकस्पैंडीचर लैंड रेवेन्यू पर डिपैंड करता था। (The hon. member was still in possession of the House.)

1.30 p.m. | **Mr. Speaker** : The House stands adjourned till 9 a. m. tomorrow.

(The Sabha then adjourned till 9 a. m. on Wednesday the 3rd November, 1965.)

7312PVS.—384—31-5-66——C.P.& S., Pb., Cjandigarh

"C" (1966)
Published under the authority of the Punjab Vidhan Sabha, and printed by the Controller, Printing & Stationery, Punjab, Chandigarh